

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

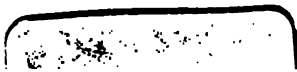
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

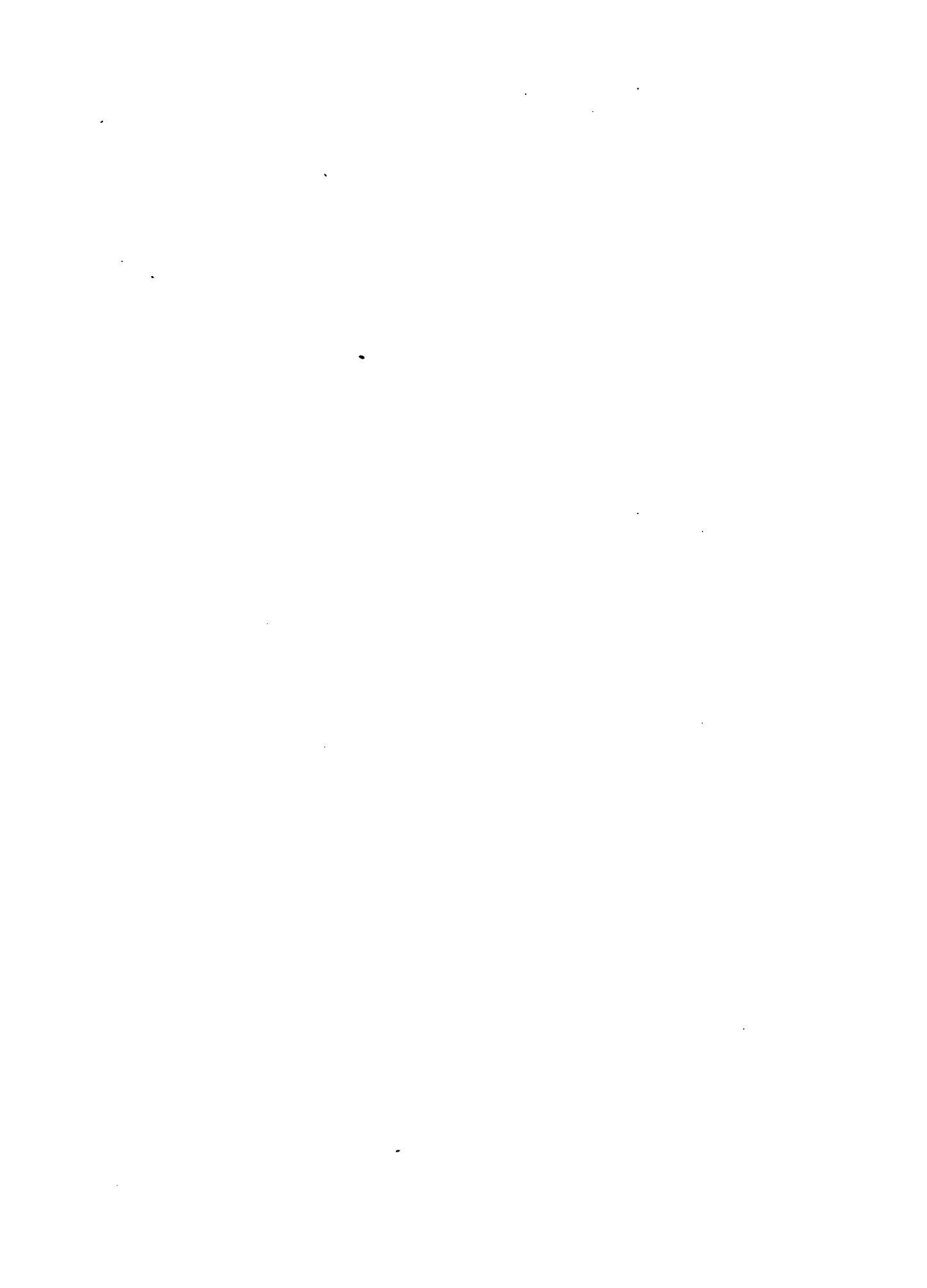
71

GLOSSARIU

CARE COPHINDE

VORBELE D'IN LIMB'A ROMANA

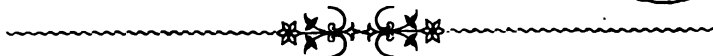
STRAINE PRIN ORIGINEA SAU FORMA LORU,
CUMU SI CELLE DE ORIGINE INDOUIOSA.

DUPO INSA BCINAREA DATA DE SOCIETATEA ACADEMICA ROMANA

ELABORATU CA PROIECTU

DE

A. T. LAURIANU si J. C. MASSIMU.

BUCURESCI

NOUA TYPOGRAPHIA A LABORATORILORU ROMANI

19. STRATA ACADEMIEI 19

1871.

303. s. 129

١٠٠

A.

NOTA. Celle mai multe vorbe straine, mai allessu turcesci, cari se audu cu *a* initiale, se audu si mai desu cu aspirationea *h*; si de acea-*a*, avendu se se tractedie la *H*, nu se mai inseria si la *A*.

A! si *ah*, esclamazione, prin care se espreme: 1. dorere: *a! ce nefericitu sum*. — 2. furia sau turbare de manfa: *a! de ce nu potu pune man'a pre ellu, ca se mi resbunu*; — 3. mirare: *a! ce ne vedu ochii*. — Acea-asi cu latinesculu *ah*, si prin urmare cauta se intre in dictionariu.

ABA, s. f. pl., *aballe*. vorba si de forma si de origine turcesca: pannura sau tassetura d'in fire de lana grossu torse. — Ca si derivatele selle: *abageria*, *abagiu*, vorb'a *abá* se aude mai numai la Români d'in Români'a libera, precumu si *dimia*, care are aprópe acea-asi insemnare. In Transilvani'a se aude intre pucini numai *habá* = panura alba. — Itali si Ispanii au *borra*, Francii *bure*, de la adiectivulu latinu *burrus*, *burra*, proprie *rosiu*, fiendu co acestei materie se da de ordinariu colorea rosia.

ABAGERIA, s. f., 1. maiestri'a de abagiu, 2. stabilimentu unde se vende sau fabrica *abá*.

ABAGIU, s. m., care fabrica sau vende *abá*.

ABALDA, s. f., vorba de origine obscura si aprope neaudita in gur'a poporului, aflandu-se numai in dictionariulu de Bud'a cu insemnarea: magazinu pentru depunerea merciloru, emporiu, *emporium* (ἐμπορίον), fr.: *entrepôt, dépôt*.

ABANDONARE, v., formatu d'in *a* sau *ab*, si germaniculu *band*, legatura, ar insemná proprie: *deslegare*, si de aci, in intellessulu ordinariu: *lassare, parassire*;

déro si verbulu si derivatele: *abandonatu*, part., *abandon*, s., nu se potu admite in limb'a româna, mai allessucându, pre lónga impregiurarea, co nu sunt romanice, se adauge si co de currendu s'au introdussu si usitatu numai de unii sau altii.

ABANOSU, s. m., vorba arabica: 1. specia de arbore, 2. lemnu de acestu arbore cu colore forte négra, de unde: *peru de abanosu*. — Form'a de admissu este *ebenu* = *ebenus* (ἐβενος), d'in care singura se potu formá derivate: *ebeninu*, *ebenistu*, etc.

ABARU si *habaru*, vorba turcesca, care insemna: *scire*; si de aci: *pesu*, *grige marc*, *temere*: *abaru n'am de tene* = nu mi pésa de tene; *abaru de grige se n'aveti de ammenitiarile lui* = de locu se n'aveti grige de ammenitiarile lui; *abaru n'am avutu de ce mi spuneti voi* = neci prin mente mi a trecutu de ce mi spuneti voi.

ABASTARDARE si *abastardire*, v., formatu d'in *ad* si celticulu *bastard* = *spuriu*: a face spuriu; nu se póte inse admite, candu avemu, pentru acellu-asi conceptu, espressioni curatu romanesci, cá: *adulterare, vitiare, corrumperre, degenerare*. — Cuventulu s'a usitatu de unii numai in Români'a libera.

ABORDARE, v., franc.: *aborder*, formatu d'in prepos. *ad* si celticulu *bord* = *tiermu*, *ripa*, *margin*: a dá la tiermu, a trage (navea) la margine; nu se póte inse admite in limb'a romana, si cu a-

tātu mai pucinu derivatele lui: *abordabile* =accessibile, *abordagiu* sau *abordu* = accessu.

ACADEA, pl., *acadelle*, s. f., vorba turcésca connoscuta numai in Români'a libera: confectura de sacharu arsu in forma de micu rectanglu sau de cilindru.

ACARETU si *ecaretu*, s. m. pl.-e, si *turi*, vorba turcésca caduta in desuetudine si la Români d'in Români'a libera, intre cari se usită: bunu nemobile, si mai allesu: edificiu.

ACARITIA si *acárnitia*, s. f., vorbe formate d'in radecina curatu romanésca, déro cu suffisse slave, si de acea-a neadmissibili, de órece avemu vorb'a cu forma curatu romanésca: *acariu*.

ACATHISTU, s. m. (*ἀκάθιστος*), proprie: care nu se pune diosu, care nu siéde, si de aci: la care nu se siéde diosu; de unde in speciale, cá terminu basericescu: 1. rogationile, cantarile, servitiulu basericescu, care in sér'a Vinerei d'in a cinc'i'a septemana d'in paresime, se face in onorea nascutóriei de Dumnedieu, si in cursulu carui-a toti omenii stau in petióre;—2. de aci, in genere: verce rogationi si cantari cotra nascutóri'a de Dumnedieu;—3. ce se da preutului, care faco aceste rogationi si cantari: *am se dau acathiste pre la tote basericele, cá se te blasteme*.

ACHITARE, vedi *acquitare*; *achiu*, *acquitu*, etc.

ACHTIATU, adj., care este lipsitu de ceva si lu doresce cu focu, carens aliqua re, *quam flagrantissime cupit*.—Se fia acésta vorba cá si cea urmatoria, d'in care pare co s'a formatu si *achtiatu* prin medilocirea unui verbu *achtiare*, formatu d'in interiectionea *ah?* sau sta in legatura cu grecescele: *ἄχος*, *ἄχθουαι?*

ACHTU, s. m., doru infocatu de ceva care ne lipsece, *flagrans desiderium*; vedi si *achtiatu*: *biéta muma a remasu cu mare achtu la ânima pentru perderea unicolui seu filiu*.

ACIOIA, s. f., metallu d'in care se torna clopotele si alte obiecte, aes, fr. *airain*; germanice: *Glockenspeise*.—Astadi in locu de *acióia* a intratu in usu vorb'a *bronzu*, ital. *brongo*, fr.

bronzu, cu tóte co acésta vorba, pre longa co nu este de origine romanica, apoi neci nu espreme acellu-asi obiectu, ce espreme vorb'a *acióia*. Atātu pentru co ar réta ceva destinsu de ce espreme *bronzu*, cátu si pentru co pare a fi de origine romanica, vorb'a *acióiu* ar meritá se remana in dictionariulu limbei, dandu-i-se, in locu de form'a *acióiu*, cumu se aude in gur'a poporului, form'a *aciúia*, care prin caderea lui *r*, cá in *saia*=*saria*, ar fi in locu de *aciaria*, femininu d'in *aciariu*=*actarium*, ispanice: *acero*, gallice: *acier*, ero in italice, prin caderea lui *r*, cá si in form'a romanésca feminina, *acciajo*. Este addeveratu, co form'a de latinitate media: *actarium* sau *actiare*, cá si formele limbeloru romanice, provenite d'in ea: *acier*, *acero*, *acciajo*, au insemnarea vorbeii romanesci: *ocellu*; si co prin urmare intellessulu vorbeii *acióia* s'ar paré co se oppune la etymologi'a ce i se da; dero esemplele de asemene scambare in insemnarea vorbeloru nu lipsescu in limb'a nostra: asiá s'a datu vorbeii *anima* insemnarea de *cor*, asiá vorbeii *focus* insemnarea de *ignis*. De alta parte vorb'a forte popularia: *oclarire*, in vederatu corrupta d'in *aciarire*, prin sustituiria unui *o* lui *a*, cá in *oltariu*, in locu de *altariu*, si trecerea siueratóriei *ci* in *ti*, cá in *facia*, *acia*, etc., si chiaru cá in latinitate media si vulgare la vorb'a insasi, de care se tractedia, si care se afla nu numai cu form'a *actarium* si *actarium*, ci si sub form'a *azarium* si *azarium*, chiaru si *aziatum*; vorb'a, dicu, *ociarire*=*aciarire*, este si prin form'a si prin intellessulu seu una proba nerecusabile, co in limb'a româna a cautatu se essista sau form'a *aciaria*, sau form'a *aciariu*, sau si amendoue de una data cu intellessulu de *ociellu*; déra in urma un'a d'in forme, cea feminina: *aciaria*, cá facundu duplu usu cu cea masculina: *aciariu*, s'a potutu, cumu ar fi usioru de probatu co se face in tote limbele, applicá la desemnarea altui metallu, pastrandu-se cea masculina pentru insemnare de *ociellu*; apoi fiendu co si masculinulu: *aciariu*, mai allesu sub form'a *aciuiu*, se potea u-

sioru confunde cu femininulu sub aceeași forma: *aciăia*; de aceea-a limb'a a tensu cotra alta forma masculina, mai bene destinsa de cea feminina, cumu este: *aciellu*. Vercumu inse acēsta d'in urma forma este mai grea de esplecatu cá form'a *acióia*: coci, de si form'a curata *aciellu* consuna cu legile fonetice alle limb'ei române, totusi remane de esplecatu suffissulu *ellu*, esplecare cu atātu mai necessaria, cu cātu aceea-asi forma a datu nascere la mai multe vorbe, cari au prinsu affundu radecina in limba, si cari sunt fôrte espressive: *acielle* (pronuntia: *otielle*), *aciellire* (pron. *otiellire*), etc. Se fia dero *aciellu* unu deminutivu d'in *aciariu* sau *acieriu*, cá *misellu* d'in *miseru*? Se fia luat u d'in unguresculu *at-zel*? In acēsta d'in urma suppositione, numai form'a ar poté fi unguresca, cu tote co si acēsta-a este romanica, si totu cu atātu cuventu se pote sustiné co Ungurii au lnatu verb'a in acēsta forma de la Români; éro in cātu pentru fundu, nu mai incupe indouentia, co este curatu romanicu: coci verb'a vulgaria: *aciarium* sau *actare*, vine d'in cea classica: *acles*, care va se dica proprie: *ascutitu* sau *ascutisiu*, si de aci si *aciellu* sau *ociellu*, care intra in ascutitulu instrumenteloru taliatorie si impungutorie. M. — Mare parte d'in Români nu pronuntia *acióia*, ci *cióia*. Deci se nasce intrebarea: nu provine óre *cióia* d'in *cibalia*, *ciuaia*? Conferescosemificationea ei in limb'a germana *Glockenspeise*. L.

ACIUARE si

ACUIRE, v. de origine neconoscuta si la forte pucini auditu, in locu de: *pitulare*, *pitire*.

ACLIROS, sau cu forma mai romanésca *acliru*, *adj.*, *ἄκλιρος*, fora eredi sau mostenitori.

ACMACU?, *adj.*, vorba de origine obscura: fora esperientia, novitiu; in re *rudis*, *tiro*. — Vorb'a e astadi aprópe neconoscuta.

ACRELA, s. f., vorba de origine curatu romanica, dero cu suffissu strainu, si de aceea-a neadmissibile, candu, spre a ua supplini, avemu: *acr. i.*, *acrime*, *acritudine*, *acóre*.

ADALMASIU, vedi *aldamasiu*.

ADAMANIRE si *ademenire*, *adamanescu* si *ademenescu*, v. tr., vorba de origine neconoscuta, coci d'in caus'a cellei de a dou'a forma, care este si cea mai respandita, nu se pote sustiné co ar veni d'in *ad-ad-manus*: a ammagi a attrage prin ammagiri la reu; *pellcere*, *allidere*, *sollicitare*.

ADAMANITORIU si *admenitoriu*, *-tória*, s. *adj.*, care adamanesce sau ademenesce.

ADAMANITU si *ademenitu*, part. de la adamanire sau ademenire.

ADEIARE, vedi *adeliare*.

ADELIARE, *adciare*, *adiiare*, *adiiere*, *adiare* si *adiere*, v. intr., vorbindu despre ventu: a sufflá lenu: *abiá adelia ventulu*. — Fiendu co acēsta vorba se aude in gur'a poporului românu d'in tote partile; fiendu co form'a flessionei ei este simpla (*adelia* sau *adeia*, nu *adeliedia* sau *adciedia*); si fiendu co variationile de pronuntia, dupo dialecte, sunt intru tote conforme cu legile fonetice alle limb'ei; de aceea-a nu mai incupe indouentia co acēsta vorba cauta se fia forte vechia, de origine curatu romanica, si se se lege prin etymologia de *adhalare* sau *adhelare*.

ADELIARE, *adiiare* si *adiiere*, *adiare* si *adiere*, s. f., d'in verbulu precedente: lena sufflare de ventu, *aura*, franc.: *brise*, *zéphyr*.

ADEMENIRE, *ademenitoriu*, *ademenitu*; vedi *adamanire*, *adamanitoriu*, *adumanitu*.

ADIIARE si *adiare*, vedi *adeliare*.

ADIIERE si *adiere*, vedi *adeliare*.

ADINEORA, *adinióra*, *adineore* sau *adineori* *adv.*, *modo*, *nuper*; cu pucinu înainte, cu unu momentu sau câteva momente mai înainte. — Vorb'a dupo forin'a ei pare romanica. Cari sunt inse elementele ei de compositiune? Se fia d'in *a-de-in-ca-ora*, asiá in cātu se insemne: *in a ora* (momentu), care face parte d'in *ca ora*, ce n'a trecutu inco, ci este totu presente in momentulu vorbirei?

ADIO, franc., *adieu*, proprie: cu *Domnedieu*; si prin urmare, neavendu si ne-

potendu luá forma romanesca, nu se pote admite in limba, mai allessu candu avemu espressionea pre deplinu correspondentia : cu *Domnedieu*, cumu si multe altele de acea-asi potere cu espressionea francesca, un'a mai fromosa de câtu alt'a : *remani sanetosu, cu sanetate, diu'a buna, ser' a buna, salutare*, etc. Peno candu astu peccatu pre noi Români, ca se trecemu de la una momitiaria straina la alt'a : de la *kyr la monsieur*, de la *καλή ημέρα la bonjour*, etc.? De ce se nu ne placa celle bune alle nostre?

AFANISIRE, (d'in grec. ἀφανίζεω = a face nevedutu, a nemicf), vorba ce s'aude numai in gun'a unoru-a d'in locutorii cetatiloru in Romani'a libera, in locu de : *derapenare, ruinare*, etc.

AFANU, s. m., vorba de origine neconoscuta si audita in gur'a pucinoru Români d'in Moldavi'a in locu de : *dorere de ânima, necasu, amaru allu sufletului*.

AFERIMU, vorba turcesca, 1. luata cá esclamatiune de approbare : forte bene! de minune! bravo! euge! — 2. luata si cá substantivu : *fa ce ti dicu eu, si ti voiu dá unu aferimu*; — 3. se dice si in ironia, facundu-se usu de acésta voba pentru fapte sau disse, cari merita desapprobare; — 4. atâtu spre a dá potere espressionei, câtu si spre a formá una consonantia cá acelle-a cari, cumu se vede d'in atâte esemple alle limbei popularie, placu forte multu Românilui, se adauge adesea pre lóngo vorb'a *aferimu* si alte doue, *pop'a Marinu : aferimu popa Marinu*.

AFFISSIARE, *affissiediu*, v. tr., a affige, a lipí pre muri unu annuntiu tiparitu sau scrissu, a annuntiá ceva prin folie scrise sau tiparite; — a annuntiá in genere, a publicá una scire; *parletti tabulam affigere, tabulam proscribere, proclteri*, franc. : *afficher*. — De si acésta vorba este unu neologismu introdussu d'in limb'a francesca, dero cá formatu d'in radecina curatu romanica, adeco d'in *affixum* = *affissu*, d'in *affigere*, s'ar poté admite in dictionariulu limbei romane de impreuna cu derivatele selle : *affissiaru, affissiu*.

AFFISSIARIU, s. m., care affige, lipesce sau imparte affissie; *qui libellos ad postes et limina publica affigit*, fr. *afficheur*.

AFFISSIORU, s. m., d'in franc. *afficheur*, ne-avendu analogía in limb'a romana, nu se pote admite de câtu sub formele mai correcte : *affissiaru* (vedi acésta vorba) sau *affissiatoriu*.

AFFISSIU, s. m., pl.-e, d'in verbulu *affissiare* : folia scrissa sau typarita, care coprende unu annuntiu si care se affige, se lipesce pre muri sau se imparte, libelli, *proscripta tabula*; franc. : *affiche*. — Vedi Dictionariulu limbei române.

AFIEROSIRE, *afierosescu* (prin rea pronuntia : *afirosire*), v. tr., (ἀφιέρωω.) 1. a sacrá sau consecrá unu preutu, una baserica, etc., a santi; *sacrare, consecrare*; 2. a dedicá sau a inchiná cuiva ceva; *dicare, vovere*.

AFIEROSITU, (prin rea pronuntia : *afirositu*), part., d'in verbulu precedente, 1. *santitu, sacratu*; *sacratu, consecratu*; 2. *dedicatu, inchinatu, dicatu, devotus*.

AFIFU?, ad., fôra hani, flaccu in punga, seracutiu, seracuticosu, reu imbracatu. Vorba de osigine necounoscuta, si audita numai intre unii d'in locutorii cetatiloru d'in Români'a libera, pare a avé legatura cu cea de acea-asi insemnare : *ifistiu*.

AFINA, s. f., fructulu afinului, *bacca myrtilli*, franc. : *airelle, myrtille*; — d'in unguresculu : *afonya?*

AFINU, s. m., arborellu sau tufa, care da afine. (Vedi vorb'a precedente).

AFIONU, s. m., vorba turcesca : sucu de macu, opiu = *opium*.

AFIROSIRE, *afirositu*, vedi *afirosire, afierositu*.

AFORISANIA si *afurisania*, s. f., d'in aforisire cu terminatiune slavica : escommunicatione, anathema; *excommunicatio, sacrorum interdictio*.

AFORISIRE si *afurisire, aforisescu*, v. tr., (ἀφορίζω), proprie : a despartí si marginí; si de aci in speciale, cá terminu basericescu : a scóte d'in comunitatea credentiosiloru, a marginí de la baserica si de la alle basericee, a escommunicá;

excommunicare; 2. a dá dracului, a anathematisá, a blastemá; aliquem inferis devovere, alleui male precari. — *Aforisire* differe de *antahematisare* sau *anathemisire*, antâniu pentru co *aforisire* este mai populariu, asiá in câtu poporulu nu connosce verb'a *anathematisare*; ci in loculu ei face usu sau totu de *aforisire*, sau de perifræsa: *a dá anathemei*. Allu doile, pentru carturari, cari facu usu de amendoue vorbele, *aforisire* differe si in intellessu de *anathematisare*, intru câtu *a aforisí* va sé dica numai a despartí pre cineva de turm'a credentiosiloru si a lu marginí pentru unu tempu de la baserica; éro a anathematisá va se dica nu numai a marginí pre cineva, pentru unu tempu de la baseric'a lui Christu, ci a lu scote pentru totu de a un'a d'in senulu basericei, si inco a lu dá, a l'inchiná lui Antichristu.

AFORISITU si *afurisitu*, part. d'in *aforisire*, care pre lónge insemnarile verbului, mai are si intellessulu de: reu in gradulu cellu mai mare, cumplitu, in-dracitu, cu care anevoia te poti intellege sau invot; fora omenía, fora Domnedieu.

AFURISIRE, *afurisitu*, vedi *aforisire*, *aforisitu*.

AGÁ, plur., *agalle*, s. m., vorba si de origine si de forma turcesca, care, de si arréta unu barbatu, este inse, in limb'a româna, tractata, cá si cumu ar insemná una fientia feminina, cá *pará*, de essemplu: titlu de politetia, *domnu*.

AGA, s. m., acea-asi vorba cu precedentea, inse prin trecerea tonului la penultima, capetandu forma mai romanésca, cá *popa, tata*, a luatú mai multe insemnari, astadi essite d'in usu: 1. prefectu de politia, 2. antaniulu gradu de boiarfa de antani'a classe sau de *protipenduda* in principatele române. — Cá si *agí*, se applica, cá titlu de politetia, veri-carui turcu, in acea-asi insemnare cá si romanesculu *domnu*.

AGARICIU?, ciuperca? d'in grecesculu ἀγαρικόν.

AGEAMIU si *agiamiu*, adj., vorba de origine turcesca, care se aude mai numai in gur'a Româniloru de prin cetatile

Romaniei libere: fora esperentia, novitiu; in re rudis.

AGHIASMA si *aiasma*, s. f., (ἀγιασμα) apa santita; aqua sacra, aqua lustralis. Form'a buna româna e *agiasma*.

AGHIOTANTU, s. m., forma corrupta in locu de *adjutante*, franc.: adjutant, aide de camp.

AGHIUTIA, s. m., nume comiecu datu dracului sau diavolului.

AGHISTINA si *ghistina*, s. f., vorba de forma ungresca: gesztenye, invederatu corrupta d'in romaniculu: *castania*, *castanea*, si trecuta apoi cu assemenea forma si in gur'a unoru-a d'intre Români d'in Daci'a superioare.

AGIALICU si *hagialicu*, s. m., vorba si de origine (vedi *agiu*), si de forma turcesca: locurile sante, unde mergu credentiosii spre inchinare, si callatoria la aceste locuri; sacer locus, quo confluunt pii peregrini, pia peregrinatio; franc.: pèlerinage; — proverbii: *a se duce la agialicu*, a se ruiná, a si perde starea. — Vedi in Dict. *peregrinu*, *peregrinare*, *peregrinatu*.

AGICA si *hagica* sau *agica* si *hagica*, femininu d'in *agiu*: femina care a callatoritu sau callatoresce la locurile sante, mulier, quæ piam peregrinationem oblit vel oblit, peregrina, franc.: pèlerinue.

AGHICA, vedi *agica*.

AGIO si *agiu*, s. m., italice *aggio*, fr. *agio*, germanice *Aufgeld*, *Aufwechsel*: 1. differentia: *a.* intre valorea nominale si cea reale a moneteloru, *b.* intre valorea monetei metallice si a monetei in charteia, *c.* intre valorea moneteloru d'in una terra si valorea acelloruuasi d'in alta terra; — in aceste intellessuri se dice si *cambiu* sau *scambiu*, italice *cambio*, franc. *change*; — 2. beneficiu ce se trage din scambiu de monete diverse; — 3. usura sau cameta ce unu impromutatoriu de bani iea preste interessile cuvenite de la impromutatu, candu acestu-a vrea se scambe in scrissele selle, usura care variedia dupo abundanti'a sau lips'a de bani. — D'in caus'a celoru d'in urma doue insemnari, verb'a *agio*, a luatú, mai allesu de candu scambulu a adjunsu principalea industria a

judaniloru, intellessuri defavorabili, cari se traducu mai vertosu in derivatele: *agiotagiu, agiotare, etc.* — Care se fia inse etymologi'a acestei vorbe? Dupo unii vorb'a ar veni d'in italiculu *aggio*, cu insemnarea de *adausu*; inse acea-asi vorba se scrie in limb'a italiana si cu unu *g*: *agio*, cu insemnare de *commoditate, buna stare*, si este prin urmare identica cu franc. : *aise*, de unde : a l'*aise* = cu italiculu, *adagio; malaise*, necommoditate, reu. Dupo acésta d'in urma consideratione vorb'a *agio* ar fi luatu usioru si insemnarile : *bene, beneficiu, folosu, castigu*, si in speciale : beneficiu trassu d'in differenti'a valoriei moneteloru diverse. Co acésta etymologia este mai aproape de addeveru, se vede si d'in impregiurarea, co unele dialecte italice, a nume cellu piemontese, scriu *agio* cu unu *g*, si candu are intellessulu francescului *aise*, si candu are insemnarea de *agio*; si prin urmare form'a vorbeii cu doi *g*, in acestu d'in urma intellessu, este in limb'a italiana, numai una forma ortografica de distinctione. Admittentu inse acésta etymologia de buna, totusi remane de esplecatu de unde deriva italiculu *agio* cu insemnarea francescului *aise*? Pentru acesta-a s'au produssu mai multe pareri : unii dau cá funtana a vorbeii *agio* latin. *adaptare* = *accommodare*; altii latinesculu *otium* = pace, lenitate; altii grecesculu *ἀγιος* = favorabile, cuvenitu, commodu; altii gothiculu *azets* = usioru, commodu; altii in fine basculu *aisia*; déro celle mai multe derivate d'in acésta radecina se affia in dialectulu provenciale, si prin urmare cea mai probabile etymologia a vorbeii *agio* ar fi provencialea *aise* sau *ais* = cu francescului *aise*. M. — Asprulu sau denariulu se dice turcesce *akgé*. Monetele de auru se scambau in monete mice de argentu, in *akgé*. Nu cumu-va differenti'a in *akgé* a datu locu nascerei *agiului*? L.

AGIOTAGIU, s. m., franc. : *agiotage*, formatu d'in precedentele *agio*, prin intermediulu verbului urmatoriu *agiotare* : 1. jocu aleatoriu in cetatile commerciali, prin care capitalistii redica sau scadu pretiulu certoru funduri publice spre a le speculá in folosulu loru, jocu

prin care unii se inavutescu forte, éro altii se ruina cu totulu; — 2. intrige, urditure ascunse si ne oneste, prin cari unii cauta, in folosulu loru, a urcá sau a scadé pretiulu fundurilor publice, spre a se inavutí currendu si fora labore; — 3. prinsore a jocatoriloru pre scaderea sau urcarea pretiului certoru lucruri de vendiare la una epoca determinata; — 4. beneficiu nemesuratu, usura, cameta.

AGIOTARE, *agiotediú*, v., a face agiotagiu; a practicá agiotagiulu; franc. *agioter*.

AGIOTATORIU, *tória*, s. adj., care agiotedia, practica agiotagiulu.

AGIU, vedi *agio*, d'in care *agiu* ar fi form'a românisata.

AGIU si *hagiu*, s. m., vorba si de origine si de forma turcesca : cellu ce calatoresce sau a callatoritu, spre inchinare, la locurile sante, religionis causa peregrinans, qui piamperegrinationem oblit; peregrinu, franc. : *pélerin*; — proverbiiu : *a se face agiu* = a se ruiná, a seracá.

AGLICA? s. f., una fiore : angelica, angelica, franc. : *angélique*.

AGNETIU si *ágnitiu*, s. m., buccata de pane de forma aproape cubica, ce preutulu talia cu osti'a si scote d'in mediloculu altei pane mai mare, numita prescura. Prin acésta operatione mystica se figuredia junghierea miellului lui Domnedieu, si cu particelle d'in agnetiu credentiosii se comunica cá cu corpulu lui Christu. — Se fia acesta vorba si de origine si de forma slavica? Sau fundulu ei este romanicu, d'in agnus = miellu, si numai forma a luatu slavica prin trecerea sea prin limb'a slavica?

AGONISELA, s. f., d'in *agonisire, castigu*, avere strinsa cu sudore si labore : lucrum, quæstus, pecullum.

AGONISIRE, *agonisescu*, v. tr., ἀγωνίζω, si mai allessu sub form'a media : ἀγωνίζομαι, proprie : a se luptá cu inversionare, a si dá mare fatiga; si de ací insemnarea vorbeii in romanesce, insemnare ce nu are in grecesce : a si procurá ceva cu mare lupta, a castigá cu anevointia, a si stringe si face una stare, unu fundu de avere, cu mari sudori si la-

bori : lucrari, lucrum facere, rem comparare. — Fiendu co verbulu românú are una insemnare, care lui ἀγωνίζουσι lipsește in limb'a greca; si fiendu co acellu-asi verbu se afla in gur'a poporului românú mai d'in tote partile; de acea-a nu se pote admite co vorb'a *agonisire* cu derivatele ei se se fia introdussu in limb'a romana d'in grecesc'a moderna la una epoca posteriore, cu Fanariotii, de essemplu, ci-a cautatu se essista in limba d'in tempuri forte vechie. — La macedoromani acesta vorba are si insemnarea mai generale : a properá, a festiná, a pune zelu si buna voientia la facerea unui lucru ore-care.

AGONISITA, s. f., proprie participiu femininu d'in verbulu *agonisire*, luatú cá substantivu, de acea-asi insemnare cu *agonisela*. Form'a masculina *agonisitu* inco este in usu.

AGONISITORIU, -*tória*, s. adj., care agonisescé.

AGRAFA, f., mai pucinu bene : *agrafu*, m., acu sau torta, cu care se prinde unu vestimentu la peptu : fibla; *fibula*, *uncinus*, franc. : *agrafe*. — Etymologi'a d'in grecescele : ἄγρα = prinsura, si ἀφή = pipaire, nu este de locu probabile; mai aproape de addeveru ar fi a derivá vorb'a d'in celticulu *crann* = carligu, sau d'in germaniculu *grot'en*, anglic. *grape*, de unde pote si in romanescé : *grapa*, *grapsiu*, etc.

AGRAFIORA, mai pucinu bene : *agraforu*, s., deminutivu d'in *agrafa*, *agrafa mica*.

AGREABILE, adj., franc. : *agréable* = placutu, neologismu ne-admissibile in limb'a romána : co-ci *agréable* s'a formatu d'in verbulu *agréer* = placere, corruptu d'in *agradare*, si acestu-a de asemene coruptu d'in *aggratare*, care ar fi unu compusu d'in *ad* si *gratus* = placutu. Neci verbulu asiá dero *agréer* nu pote intrá in limb'a romána sub form'a *agreate*, de essemplu, neci derivatele : *agréable*, *agrément*, sub formele : *agreadibile*, *agrementu*.

AGRESIA si

AGRESIA, s. f., poma de agrisiu, *grosulariae acinus*, franc. : *groselle*; si cu

insemnare de struguru necoptu sau sucu d'in ellu, adeco *agurida* : italice *agresto*, ispanice *agraz*, portugallice *agraço*, provenç. *agras*, vechiu franc. *agret*. — Dictionariulu d'in Bud'a da numai plur. *agrisi*, si inco cá masculinu, fora se dé de locu numele arborellului sau tufei ce produce acestu fructu; déro in Romani'a libera se aude in gur'a poporului atátu numele fructului in amendoue numerele de genu femininu : *agrisia*, *agrisie*, cátu si allu arborellului de genu masculinu : *agrisiu*, *agrisi*. In acellu-asi dictionariu se da vorbe *agrisi* si insemnarea de struguru necoptu sau sucu d'in acestu-a, insemnare ce au, cumu se vede d'in celle susu citate, formele acellei-asi vorbe in alte limbe romanice, déro care in Romani'a libera, se espreme prin vorb'a *agurida*. — Ce s'attinge acumu de etymologi'a vorbeloru : *agrisia*, *agrisiu*, nu mai incupe indouentia co elle deriva d'in *acer* = acru prin trecerea lui *c* in *g*, asiá de commune nu numai in limb'a nostra, ci si in celle alte limbe romanice. Numai suffissulu si tonulu pre antepenultima potu presentá ore-care greutate : se fia venitu aceste neregularitati prin influentia pronuntiei ungurescului : *egres*, imprumutatu negresitu de Unguri de la Romani, ca si *ociellu* sau *aciellu* (vedi *acióia*)? Acesta-a este mai multu cá probabile, si vorbele cu accentu correctu aru suná : *agrisia*, *agrisiu*, cumu se si audu in gur'a unei parte de Románi. Apoi in respectulu suffissului, form'a *agraz* d'in limb'a ispanica, in care *z* respunde de ordinariu cu *ci* sau *ti* siuerate, duce la formele române; *agrecia*, *agreciu*, sau : *agretia* si *agretiu*; si ultim'a forma redussa la cea ceruta de etymologia ar dá formele : *acretia*, *acretiu*. In fine form'a : *acretia* ne da esplecarea rationale a trecerei lui *c* in *g* d'in vorbele : *agretia*, *agretiu*; limb'a a avutu astufelu a evitá confusionea intre doue concepte, d'in cari unulu abstractu : *acretia* = *acrima*, altulu concretu : *acretia* = *agretia* = *agresia*, sacu acru, poma acra. M. — Nu cumu-va este si *agrestis* in jocu? L.

AGRESIU si

AGRISIU, s. m., arborellu sau tufa

care produce agrisie, (*grossularia*), fr. *grossellier*. (Vedi si *agrisia*).

AGUDA, s. f., fructu de *agudu*, (vedi acésta vorba).

AGUDU, s. m., arbore care da agude si a carui frundia este buna de nutritu viermi de metasse. Inse acestu arbore se chiama asiá mai allessu in Moldavi'a, cumu si fructulu lui, *aguda*, éro in terr'a romanésca arborele se numesce *dudu*, si fructulu seu *duda*; in multe parti inse alle terrei romanesci, cumu si in alte provincie locuite de Români, arborele se chiama *muru*, si fructulu seu *mura*. Vorb'a *mura* inse se aplica de multi Români si la fructulu arborellului sau tufei numite *rugu*. Vorbele *dudu* si *duda* sunt de origine persana, éro *agudu* si *aguda* de origine neconnoscute; si de aceea nu sunt de preferitu cellei de origine romana : *muru*, morus; franc. : *mûrier*; *mura*, morum, franc. : *mûre*; de sí *mura* insemna si fructulu rugului; déro acésta-a se intempla si in limb'a latina, in care *morum* se chiama si fructulu arborelui *morus*=*muru* (*agudu*, *dudu*), si fructulu tufei *rubus*=*rugu*. In fine alti Români dau *dudului* sau *agudului* numele de *fragariu*, vorba, care deriva de certu d'in *fruga*, si care prin urmare, s'ar poté bene applicá la arborellulu ce da *frage*.

AGURIDA, s. f., ἀγυρίδα, 1. struguru necoptu, *uva acerba*, ὄμφαξ, franc. : *verjus*; 2. sucu de struguru necoptu, *omphacium*, franc. : *verjus*, italic. *agresto*; ispanice *agraz*, provenc. *agras*, vechiu franc. *aigret*; — proverb : *Agurida s'a facutu micre*, d'in supperatu ce érá cineva s'a impacatu pre deplinu.

AI, *aide*, *aideti*, *aidemu*; *aid'a*, *aid'ati*, vorbe cu potere de modu imperativu, espremendu indemnare, incoragiare, correspunditorie cu latinescele : *age*, *agite*; *agedum*, *agitedum*, etc.; grecescele : *δεῖρο*, *δεῖτε*; franc. : *allons*, *courage!* — *Ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *se ne peramblamu*; *ba mai bene ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *se ne invetiámu lectionile*; *ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *la peramblare*; *ba mai bene ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *la scola*; *ai* (*aide*) *de te culca* : *ai* (*aide*, *aideti*)

de ve culcati; *ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *in collo*; *ba ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *in cöce*; *ai* (*aide*, *aideti*, *aidemu*) *de aici*; *ai, me*; (*aide*, *me*, *aideti*, *me*; *aidemu*, *me*), *ce mai stai* (*ce mai stati*, *ce mai stámu*) *aici?* *ai, baiate* (*baiati*); *aide* (*aidemu*, *aideti*), *baiate* (*baiati*); *ai* (*aide*, *aideti*, *aid'a*, *aid'ati*) *se fugimu*; *ai la pere!* *ai la mere!* *ai la ciresie!* *ai, ai* (*aide*, *aide*), *se nu ti taca gur'a*, *déco vrei se te incarci de Domne-aguta*. — Essemplele immultite erau necesarie spre a face se resara in tota poterea sea intellessulu acestoru vorbe, co-ci numai prin acestu medilocu ne potemu pune pre una buna calle de a urmari etymologi'a acelloru-asi. Se remana déro bene stabilitu, co vorb'a fundamentalé este *ai*, asiá in câtu pote supplent pre tóte celle alte : *aide*, *aideti*, *aidemu*, *aid'a*, *aid'ati*. Acumu venindu la etymologi'a acestoru vorbe, se constatámu mai antâniu co prea-invetiatulu Diez pune aceste vorbe in legatura cu italic. *andare*, ispanic. *andar*=a merge, a amblá. Dupo mentionatulu invetiatu *andare* si *andar*, ar veni d'in latinesculu *aditare*, forma iterativa d'in *adire*=a merge spre, a porni in contrauva, si formele române : *aida* (*da* cu *a* claru) si *aidati* s'ar fi formatu d'in acellu-asi *aditare*, care prin suppressionea lui *d* si stramutarea lui *t* in *d* ar fi datu unu verbu : *aidare*, d'in care apoi *aide* si *aidati* ar fi formele modului imperativu. La acésta etymologia se oppune fonetic'a limbei române, in care, la vorbe curatu romanice, nu afiamu essemple de assemene trecere a lui *t* in *d*, si neci macariu unu essemplu in care finalea de a dou'a persona singularia a imperativului de conjugatiunea antani'a se fia *e* in locu de *a*, fora se mai adaugemu co in locu de *aidati* se dice, si inco cu multu mai desu, si *aideti*, co essiste si form'a *aidemu*, co in fine in locu de tóte aceste-a se dice simplu *ai*, atâte fenomene, cari nu se potu esplicá cu hypothesisa invetiatalui germanu. Déro si Diez singuru se indouesce de etymologi'a sea, si presupune apoi co romanesccele : *aide*, *aidati* aru poté veni d'in serbescele : *ajde*, *ajdate*. Inse si la acésta d'in urma sup-

posetione se oppune impregiurarea, co in romanescese form'a *ai* se dice in loculu totorū cellorū alte, éro apoi acésta forma nu scimu se essista in serbesce cu acellu-asi intellessu. Acésta forma déro esplecata, ne va dá si esplecarea cellorū alte. Pentru acésta-a se ua distingemu mai antaniu bene de alte vorbe cu acelle-asi sunete, déro de intellessu, si prin urmare si de origine, diverse, cumn : 1. *ai*, cá interiectione care espremedorere: *ai de mene*, interiectione corrupta d'in *vai* = *vae*; 2. *ai*, cá vorba de intrebare, care, probable, este = *ais*, a dou'a persona d'in ajo, si care occure asiá de desu in Plautu sub form'a *ain*? in locu de = *aisne*, cu acellu-asi intellessu cá si in românesce intrebativulu : *ai*? — 3. *ai*, in locu de *alli*, plur. d'in *allu*; — 4. *ai*, a dou'a persona de la *am*, d'in *avere*; — 5. *ai*, in locu de *anni*, pl. de la *annu*. — Intellessulu lui *ai*, de care este verb'a in acestu articlu, fiendu : *misca-te, pornesce, vino*, ne duce, cá imperativu, la unu verbu de conjugationea cu infinitivu in *ere* sau *ire*. D'in identitatea de intellessu intre romanesculu *ai* si latinesculu *age*, potemu concludere co *ai* este *age*, care in romanesce ar suná *agi*, cá *mergi* d'in *mergere*, si, prin caderea lui *g*, *ai*, ca *meri* in locu de *mergi*. Inse fiendu co acésta cadere a lui *g* nu este normale in limb'a românesca, coci afora de *meri*, in locu de *mergi*, anevioia s'ar mai poté aflá alte esemple; cauta se cercámu pentru *ai* si alta etymología mai probable; si atátu cerentiele de intellessu, câtu si celle de forma, se unescu a ne dá convingerea co *ai* este a dou'a persóna singularia a imperativulu d'in unu verbu *aire*, asiá pre cumu *pei* este acea-asi persóna d'in verbulu *peire*, corruptu d'in *perire*. *Aire* este, fora indouentia, unu compusu d'in *ire* = *mergere*, cumu avemu d'in acellu-asi atâte alte compuse : *perire, suire, essire*. Co d'in compusulu *aire* n'a remasu in usulu limbei de câtu a dou'a persóna singularia, nu este ceva extraordinariu si fora essemplu : coci si de la compusulu corruptu *peire* inca se dice imperativu numai *pei*, si neci decumu si persón'a a dou'a pluraria d'in acellu-asi

modu : *peiti*, ci numai deplinu : *periti*. De la verbulu simplu *ire* inco a remasu in usu numai a dou'a persóna singularia a imperativulu *i*, cu care se servescu mai allessu menatorii de calli, si care nu se póte dice co este una simpla interiectione, fiendu co si menatorii de boi facu usu de compusulu *ai* sau *ai*. Tóte acestea confirma pre deplinu, credemu, addeverulu etymologiei propuse. La form'a *ai* adaugundu-se *de*, (care inca are potere essortativa, cumu se vede d'in essemplulu : *de de ve scolati*, si cumu se vá probá mai bene la articulu assupr'a lui *de*), se nasce form'a *aide*, analoga cu latinesculu *agedum*, in care *dum*, are pre lónga *age* acellu-asi intellessu cá si in românesce *de* pre lóngo *ai*. Form'a *aide* unita cu terminationile persónei antania si a doua pluraria : — *mu*, — *ti*, forme cari in limb'a românesca nu paru asiá de tare agglutinate, in câtu se nu se póta separá de radecinele verbali si allipí la vorbe de natura differita de a verbului, cumu se póte vedé d'in essemplulu : *faceve-ti cruce*, in locu de *faceti-ve cruce*, da nascere formeloru : *aidemu, aideti*. Remanu inca de esplecatu formele : *aid'a, aid'ati*, sau mai bene numai form'a *aid'a*, coci *aid'ati* este, fora indouentia, formatu d'in *aid'a* cá si *aideti* d'in *aide*, *Aid'a* este déro sau in locu de *aide-a*, in care *a* ar fi acea-asi partecea demonstrativa ce se pune si la *acestu-a, acellu-a*, etc. (vedi Dictionariulu 5. *A*); sau in locu de *aid'ai*, cumu se si dice in addeveru, prin contractionea cellui d'alu doile diftongu *ai* in simpl'a vocale *a*, si elisionea vocalei *e* de la *de* — Déco etymologi'a data aci este addeverata; atunci formele aspirate : *hai, haide*, etc., cumu se audu in gur'a unoru-a nu ar fi plausibili.

AIANU, s. m., deregatoriū turcu, care administra una parte a unui pasialicu. — Acestu cuventu turcescu fu usitatu numai in Romani'a libera.

AIARU, s. m., vorba de origine turcesca : pendulu care regulédia mersulu unui orologiu, sau orologiu bene construitu, spre a serví de norma la regularea mersulni altoru orologie; regulatoriu, franc. : *régulateur*. — Vorb'a usitata nu-

mai in Romani'a libera, are in Moldavia, si insemnarea de *cisniu* sau esper-tisa prin care se regulea pretiulu pa-nei, carnei, etc.

AIASMA, prin caderea lui *g*, in locu de *agiasma*.

AID'A, *aide*, *aideti*, etc., vedi *ai*.

AIDOMA, si *aidom'a*, adv., deplinu assemenea, cu totulu assemenea, togmai asiá, reale, impellitatu : *copillulu acc-stu-a este tata-seu aidom'a*; *am vedutu pre draculu aidom'a*. — Vorb'a pare, cá si cea urmatória *aieve*, compusa d'in *a* si *idoma*. De unde se vina inse verb'a *idoma*? Se abia ea óre legature de origine cu grecescele : *ειδος*, *ειδωλον*, *ιδέα* etc.? — Vercumu inse verb'a este necon-noscuta afora d'in marginile Romaniei libere, si chiaru in acestu coprinsu puc-inoru-a este conosciuta.

AIERU, s. m., epitaflu; (in baserica) — vorba puc-inoru-a conosciuta.

AIEVE, si *aievea*, sau *aeve* si *aevea*, sau *aiave* si *aiavea*, adj. si adv., vorba de origine neconosciuta, cumu arréta si differitele ei pronuntie, pare a fi compusa, cá si *anevoia*, d'in *a* si *nevoia*, d'in *a* si *eve* sau *ieve*, si a se legá prin forma si intellesu de *ivire*: addeveratu, reale, in addeveru, in fapta, in realitate; *verus*, quod re verá existit eut it; *reipsa*, re-apse, *revera* : *aceste-a am vedutu nu in visu, ci aievea*. — La Moldavi in locu de *aieve* se dice *aidoma*, despre care vedi articulu de mai susu.

AIORU, vedi *allioru*.

AIS'A, vedi *aisu*.

AISU, AIS'A, (pronuntiate si *àisu*, *àis'a*), *ois'a* (si aspirate : *haisu*, *hais'a*, *hàisu*, *hàis'a*, *hois'a*), vorba de care facu usu menatorii de boi injugati spre a face pre acesti-a se abbata la stang'a, in op-positione cu *cia* sau *cea*, de care acelli-asi menatori facu usu, spre a face cá boii se abbata la drépt'a; franc. : *dia* : *faceti* sau *dati aisu*, *déco vreti se nu ni se lo-vésca carrale*; *boulu invetiatu a trage in cea*, *anevoia se deda a trage in aisu*; *des-juga boulu d'in ais'a*, *si l'injuga in cea*; — proverb : 1. *unulu trage in aisu, altulu in cea*—nu se potu intellege si lucrá in buna armonia; 2. *a appuca ais'a*—a se

abbate de la lini'a cuvenita, se dice in intellesu si materiale, si morale, si in-tellectuale. — Cu verb'a *aisu* striga si la catusie sau pissici, candu voru a le face se fuga, cumu si la judani, pre cari in batjocura i assémena cu catusiele. — Fiendu co menatorii de boi injugati, candu mena boii, nu d'in carru, ci de diosu, mergu allaturea boulu injugatu, in stang'a; de acea-a verb'a *aisu* este, probabile, cá si *cea*, unu demonstrativu, care prin ellipsea unúi verbu de miscare espreme fórte naturale un'a d'in celle doue directioni determinate prin manele menatoriului de boi, si a nume, precumu *cea*, conformu cu intellesulu celloru alte demonstrative in cari intra *ce*: *cellu*, *a-cellu*, *collo*, etc., arréta directionea spre drépt'a, adeco cea mai departata de me-natoriulu pre diosu; totu asiá si *aisu* ar-réta nu mai pucinu naturale directionea spre stang'a, spre menatoriulu *insusi*, conformu etymologiei selle, care, dupo celle spuse, este fórte probabile : *ainsu*, compusu d'in *a* si demonstrativulu *insu*, latin. *ipse*, italicu *esso*, vechiu italicu *isso*, ispanicu *ese*, macedonoroman. *isu*, si, prin compunere cu *in* syncopatu, *nisu*.

AITE, si *aiture* sau *aituri*, f. plur., dupo Dictionariulu d'in Buda: recitura, buccata rece, buccata congelata prin cire, *obsonium congelatum*; *déro déco* a-ceste vorbe vinu, cumu pare neindoiosu, d'in *aire*, care, prin moiarea lui *l*, sta in locu de *allire*, de la *alliu* sau *aiu*—usturoiu, si care prin urmare vá se dica *a prepara cu alliu*; atunci *aite* ar poté stá si in singulariu *aita*, cá participiu femininu d'in *aire*, luatú cá substantivu, si ar insemná : 1. in speciale: buccata preparata cu *aiu*, stufatu; 2. in genere : a. ver-ce buccata preparata cu alte con-dimente intiepatorie la limba cá si aiulu, b. recitura, buccata rece. Acelle-asi forme si insemnári s'aru poté applicá si cu mai multu cuventu la *aitura* sath *allitura*, formata d'in *aire* sau *allire*, cá si *cotitura* d'in *cotire*. — D'in aceste-a urmedia, co, desi *aituri*, in Transilvania, si *recituri* sau *reci* in Moldavi'a, se andu mai multu in plurariu si cu intellesulu restrinsu ce are in térr'a románesca verb'a *piftia*,

nu se pote inse sustiné neci co nu se potu dice si in singulariu cu acea-asi insemnare, neci co nu se potu luá in alte insemnari afora de celle cu cari se dicu in unele parti locuite de romani. D'in contra precumu d'in *piftii*, in care de asemenea se aude mai desu plurariulu, se aude inse si singulariulu in acea-asi insemnare; asiá si d'in *aituri* si *recituri* se pote dice *recitura* si *aitura*, cari ar stá, in respectulu. intellessului, cotra plurariele loru, cá si *piftia* cotra *piftii*. Afora de acésta-a ar fi reu si in defavora avutiei limbei a se luá si consecrá vorbele *recituri*, *reci*, *aituri*, cá differentie provinciali pentru espressionea unui si acellui-asi conceptu. Rationea limbistica cere co, dupo ce s'a constatatu usulu ce se face de aceste si alte assemeni vorbe, se se arrete si alte intellessuri ce li s'ar poté dá conformu etimologiei si formei grammaticale: asiá precumu *saratúra* si *sarature* se appлека la verce de mancare in regula tare sarata; asiá verb'a *recitura* sau *reciture* s'ar applecká preste totu la verce de mancare in regula *recita*. Intre *reciture*, *gelatinele* aru fi una specia, si *aiturele* aru fi alta specia, si a nume celle in cari intra *aiu* sau usturoiu, *piftiele* munteniloru. Apoi *aitetele* aru fi buccate, fia calde fia reci, cari s'aru prepará cu aiu. Totu asiá si *reci*, ca adiectivu, oppusu la *calde*, subintelligundu-se substantivulu buccate, s'ar poté applicá la unu conceptu ce in poterea formei selle grammaticale verb'a aru fi cá mai apta a espreme.

AIUSIU, vedi *ausiu*.

ALABABURA, si *arababura*, s. f., mare amestecatura, nespusa confusione, desordine infricosiata, francesce *péle-méle*;—adv.? *arababurea*, amestecatatu, incurcatu,—confusu: *a vorbi araburea*?=a vorbi preste campi.—Se aiba acésta vorba legatura cu latin. *baburras* (*baburra*)=netotu, tontu, ammetitu? Form'a cea mai conforma cu geniulu limbei este *arababura*; déro si sub acésta forma si sub cea cu *l*: *alababura*, verb'a nu pare a fi connoscuta intre toti Románii, de óre-ce Dictionariulu de Buda nu ua da, cu *tóte* co lips'a acestei vorbe

d'in mentionatulu Dictionariu póte provení si d'in una scapare d'in vedere.

ALACU, si *aliacu*, s. m., gránu prostu ce se da numai la vite, *alica* (άλικ).

ALAGEA, s. f., vorba turcésca, astadi caduta in desuetudene; materia tessuta cu fire de inu si de metasse;—proverb.: *a pati alageau'a*=a fi ammagitu, a cadé in mare nevoia.

ALAIU, s. m., vorba turcésca: multime de ómeni cari insociescu pre altulu, pompa sau parata mare, *comitatus*, pompa, *apparatus*, franc.: suite, *convoy*, *parade*; *a duce*, *a primi*, *a scóte pre cineva cu alaiu*, se dice si in bene si in reu.

ALAMA, s. f., arama galbena, *æs*, franc.: *laiton*;—pl. *alámuri*, obiecte lucrute d'it. *alama*;—*de alama*, *ærens*.—Se fia acésta vorba straina, sau romána, formata d'in *arama*=*æs cyprium*=*cuprum*, prin scambarea lui *r* in *l*, spre destingerea a doue concepte differite?

ALAMARÍA, s. f., 1. maestría de alamaru; 2. stabilimentu unde se fabrica sau vendu obiecte de alama.

ALAMARIU, s. m., care fabrica sau vende obiecte de alama.

ALAUTA, s. f., vedi *lauta*.

ALCA, s. f., pl. *alcalle*, scóba saul egatura de ferru la muri si alte constructioni, *óbula ferrea*.—*Joculu alcallei*, exercitiu militariu, la vechii Románi, care stá in arruncarea d'in una certa distantia si petrecerea sullitiei prin unu cercu de ferru;—proverb. *a bate alcau'a*=a perde tempulu in desertu.

ALCA?, s. f., inchiaiatura a umerului cu peptulu (*acromion*), (vedi si *halca*).

ALCALI, subst. vorba arabica, nume datu de Arabi la mai multe plante maritime, cari se cultiva si astadi pretiermurele Ispaniei meridionali, si d'in cari se fabrica asiá numit'a *soda*; apoi introdussu prin Ispani si in celle alte limbe romanice, cumu si in alte limbe alle Europei, si applectatu: 1. la plant'a numita *salsola sativa*; 2. la productulu *cenusiosu* allu mentionatei plante; 3. la *tóte* substantiele cari au acelle-asi proprietati cu *sod'a*.

ALCALINU, adj., d'in precedentea vorba; care are relatione cu *alcali*.

ALCALISARE, *alcalisediu*, v., a face una substantia alcali, a dá unei substantie proprietatile unui *alcali*.

ALCANU, vedi *halcanu*.

ALCAMU, *alcanu*, *arcamu* si *arcanu*, s. m., 1. lucru ascunsu, secretu, mysteriu, res occulta, *arcanum*, *mysterium*; —2. arteficiu, urditura de insellatione, viclenia, lacie, cursa, intrica, techna, ars; 3. fune cu laciú sau ochiu la unu capetu, cu care se servescu a prinde caii.— De si s'au unitu in acellu-asi articlu celle trei forme: *alcamu*, *arcamu* si *arcanu*, cari, dupo intellesu, paru a fi un'a si acea-asi vorba; inse nu e mai pucinu addeveratu, co sunt mari piedecele cari se oppunu la reducerea loru in un'a si acea-asi vorba, la un'a si acea-asi etymologia, latinesculu *arcanum*, adjectivu de forma neutra d'in *arcanus*, derivatu si ellu d'in *arca*—lada, cuteia, in care se punu si se inchidu lucruri spre pastrare. *Arcanus* insemna déra *pusu in lada*, si de aci: *ascunsu*, *secretu*, *mysteriosu*; si prin urmare *arcanum*, cá substantivu: ceva ascunsu, secretu, misteriu. Venindu acuma la vorbele romanesci, si considerandu-le mai antáiu in respectulu formeí, greu se póte esplicá, cum s'a stramutatu *l* in *r*: coci assemene stramutare nu este normale in limb'a romana, si nu se póte justificá neci prin una differentia órecare de insemnarea vorbeí cu *l* facia cu cea ce are *r*, cumu se póte face la *alama* (vedi acésta vorba) facia cu *arama*. Si mai pucinu se póte justificá trecerea lui *n* d'in *arcanu*, forma identica cu latin'a *arcanum*, intr'unu *m* d'in formele *alcamu* sau *arcamu*. Déco s'ar presupune co form'a romána *arcamu* s'a formatu, nu d'in lat. *arcanum*, ci de a dreptulu d'in *arca* cu suffissulu *mu*, ca italian'a *arcame*, totu ar remané de esplicatu cumu s'a potutu perde verb'a originaria *arca*, asiá in cátu, pre cátu se scie, nu se afla in gur'a poporului in neci una parte locuita de Románi. Afora de acésta-a cumu se face cá acea-asi vorba, presuppusa vechia si curatu romanésca, se aiba in gur'a unoru Románi unu suffissu:—*nu*, si in gur'a altor'a altu suffissu:—*nu*? Se póte affá unu allu doile essemplu de

assemenea fenomenu? Coci form'a *arcanu*, usitata in Romani'a libera, pare a fi neconoscuta la Románii d'in Daci'a super. de orece dictionariulu de Bud'a da numai formele: *arcamu* si *alcamu*. De partea intellesului inco se redica obiectioni forte seriose. Asiá cu dreptu cuventu se pote intrebá, cumu acea-asi vorba se insemne *mysteriu* si *fune cu laciú de prensu caii*? Desí poporulu mai poetu cá toti poetii, a facutu, mai cu fiacare vorba, metafore cu multu mai cute-diatórie cá acea-a, prin care verb'a applicata a insemná *mysteriu* ar trece si la insemnarea de *fune cu laciú de prensu vite*; totusi transitionea dela *mysteriu* la *arteficiu*, apoi de la *arteficiu* la *cursa*, *laciú*, si in speciale *laciú* facutu la capetulu unei fune spre a prinde vitele, pare de certu un'a d'in celle mai grele de admissu. Si mai greu s'ar poté esplicá cumu Románii d'in Romani'a libera au perdutu cu totulu insemnarile vorbeí mai apropiate de etymologia si mai primitive: *mysteriu*, *arteficiu*, si au pastratu nu mai pre cea mai figurata si mai departata de intellesulu originariu: *fune cu laciú*; pre cându Románii d'in Daci'a sup. aru fi pastrandu celle d'antáiu insemnari, si n'aru fi conoscundu pre cea d'in urma, cumu da a intellege Dictionariulu de Bud'a, in care la verb'a *alcanu* sau *arcamu* lipsece cu totulu intellesulu: *fune cu laciú de prinsu caii*. Se vede inse, co lips'a acestei d'in urma insemnari, in Dictionariulu de Bud'a este una scapare d'in vedere, de orece verb'a sub form'a *arcanu* s'ar fi audindu si in Transilvani'a cu insemnare de *fune cu laciú* de prensu vitele. De alta parte in acea-asi insemnare verb'a se aude si in Moldavi'a cu form'a *alcanu*. D'in tote acestea resulta, co verb'a, ca un'a ce este conoscuta mai in tote provinciile románe, cauta se fia vechia si de origine románica, desí in tote insemnarile ei nu se pote referí directu la latinesculu *arcanum*; ci intru cátu insemna: *mysteriu*, *secretu*, *arteficiu*, etc. verb'a romána *arcanu* se lega directu de latin'a *arcanum*; éro in insemnare de *fune cu laciú* sau *ochiu* pare a se sui la *arcere*, care a datu

si *arca, arcus, arcanus*, etc. Reducerea vorbei la grecesculu *χαλκᾶς χαλκᾶν* pare mai pucinu probabile.

ALCATUIRE, *alcatuescu*, v. transit., scrissu in Dictionariulu de Bud'a *alquoire*, cá venitu d'in *al* (ce acellu-asi dictionariu nu esplica) si vechiu ital. *quotare*, care ar fi avutu acea-asi insemnare cu romanesculu *alcatuire*, etymologia neadmissibile, cá un'a ce nu implenesce conditionile de forma alle unei bune etymologie, fora a se adauge co neci intellessulu prefissulu *al* nu se esplica : a combiná, a compune, a constitui; componere, ordinare;—d'in alkotni ungurescu.

ALCATUINTIA, s. f., d'in *alcatuire* : componere, constituire; compositio, structura.

ALCATUITU, participiu d'in *alcatuire*.

ALCATUITORIU, *-tória*, s. adj., care *alcatuesce*.

ALCOHOLICU si *alcoholicu*, s. m., adj. d'in *alcoholu* : care coprinde alcoholu.

ALCOHOLISARE, si *alcoholisare*, v. t., a amestecá cu alcoholu.

ALCOHOLU si *alcoholu*, s. m., vorba arabica, prin care se arréttá una specia de pulbere de facia fórte suptire; de aci, prin metafora, chymistii au applicatu acésta vorba si la spiritulu de vinu.

ALCORANU, s. m., vorba arabica in care *al* este articlu, éro *coran*=lectura, insemnandu in speciale : cartea legeri lui Machomede.

ALCOVA, f., mai pucinu bene *alcovu*, m., vorba arabica, care insemna *cortu*, a trecutu maiantaniu in limb'a ispanica sub form'a *alcoba* cu insemnarea de *camera* de culcatu, dormitoriu; si de aci a trecutu si in alte limbe, cumu in cea franc. sub form'a *alcove*, cu insemnarea : infundatura facuta intr'una camera, in care se assiedia patulu de dormitu.

ALDAMASIU, s. m., ce se bee dupo inchiiaiarea unei daraveri, *potus ad confirmandum pactum* : a dá, a bee *aldamasiu*, a fi bunu de *aldamasiu* :—d'in ungaric. *aldámas*.—In dictionariulu de Bud'a figuradia si cu insemnarea de cea ce Románii d'in Romani'a libera numescu cu vorba *turoésca* : bacsisiu, franc. *pourboire*.

ALDASIU, s. m., benecuventare, urare de ferice, gratulare, buna stare; benedictio, *salus, felicitas*; d'in ungaric. *aldás* (vedi si *alduire*).

ALDUIRE, *alduescu*, v. tr., a ferici, a face fericitu, a benecventá, a salutá, a gratulá; benedicere, beare, gratulari, salutem dicere,—de acea-asi origine cá si *aldasiu*; acésta vorba cu derivatele selle se aude numai ingur'a Romániloru d'in Daci'a superioare.

ALDUITU, part. d'in *alduire* : 1. fericitu, benecuventatu, fortunatu; *felix, beatus, fortunatus*;—2. bunu, probus, bonus.

ALEANU si *alicanu*, s. m., ura ascunsa, odium occultum, similtas;—dorere, amaru, mare nevoia : *s'a plansu Domnului cu mare aleanu; greu aleanune a ajunsu*.—Vorba aprobe neconno-scuta intre Románii d'in Romani'a libera; si d'in acésta cauza cumu si d'in impregiurarea co contradice intru tóte legile fonetice alle limbei, nu se póte admite co ar veni d'in *alienus*=strainu, candu sta asiá de aprópe, ungar. *ellen*=adversu.

ALEFÍA si *alifia*, s. f., (*ἀλοιφή*), unsore medicinale, cu care se ungu celli ce suferu de verunu reu corporale, unguentum, unguen.—Acésta vorba presenta tóte caracteriele prin care se póte connósce co nu este de currendu introdussa d'in grecésca moderna, ci esisste in limba de la una epoca fórte vechia. Ea sta de certu in legatura de origine cu alta vorba si mai affundu inradecinata in gur'a poporului románu d'in tóte partile, cu *allepire* sau scurtu *lepire*, care duce nu numai péno la *ἀλείρω*, cá *alefia*, ci chiaru la ultim'a radecina a acellui verbu : *λεπω* sau *λιπω*.

ALEFIOSU si *alifiosu*, adj., plinu de alefia, unsuros, glutinosu, lepitiosu, prenditiosu, care se prinde si se lepesce de degete cá alefi'a sau glutinele; *glutinosus, viscosus, lentus; λιπαρός*.

ALEI, esclamazione, usitata mai allessu intre Moldavi, esprenendu : 1) mirare : *alei, me vere, ce spuni tu*;—2) nepatientia : *alei, fratiore, prémité ai trecutu cu assemeni vorbe*.—Partea d'in urma a acestei esclamazione *ei* e=latin. *hei*, si acésta-a pare co s'a compusu cu

particul'a *a*, ero *l*, s'a introdussu pentru eufonia : *a-l-ei* (vedi si *aleu*).

AIELEUIA, vedi *alleluia*.

ALEMAIA, vedi *lemônia*.

ALESIU, si *lesiu*, s. m., pl. -uri, ómeni pusi in ascunsu cá se pandésca, sau se prindia pre ceneva, se sara assupra pre neasteptate, panda, insidie; *insidiæ*, francesece *embuscade*; de aci : *lacie*, *curse*, in cari se se prinda ceneva : *laqueus*, *tendicula*, *pedica*, franc. : *piège*. — Acésta vorba cu derivatele selle : *alesiuire*, etc., atátu prin form'a sea, cátu si prin i npregiurarea co nu e conosciuta de cátu la forte pucini, denóta origine straina. Pre lónga acestea sub form'a *lesiu*, in guf'a Româniloru d'in Români'a libera, insemna *cadaver*; pre candu lips'a acelei-asi forme d'in Dictionariulu de Buda, afora numai déco acésta lipsa nu va fi una scapare d'in vedere, ar arretá co ea nu e conosciuta Româniloru de preste Carpati. D'in semnificatiunea de *cadaveru* ce are form'a *lesiu*, d'in care *alesiu* vine prin compositiunea cu *a*, urmedia co *lesiu* se lega prin origine de *λέγω* in insemnare de *punu diosu*, *culcu* sau *pitescu*, insemnare fórte classica si antica, de unde apoi *λέκτρον* si *λέχος* = patu, *λόχος* = *insidiæ*; latin. *lego* cu acea-asi insemnare, cumu se vede d'in *lectus* = patu, germ. *Hegen* = a stá sau a fi culcatu, de unde probabile si *leiche* = *cadaver*, russesculu *лѣжа* (*lery*) = a culcá. Déra sub form'a in care se afla in limb'a româna a venitu, fora indouentia, d'in funtana slavica, ca sí unguresculu *les*; si prin urmare nu se póte admite etymologi'a *ad-lacio* = *allicio*, a trage in laciu sau cursa.

ALESUIRE, *alesiuescu*, si *lesiuire*, v. tr., vorba, cá si cea precedente, pucino-ru-a conosciuta : a trage in cursa, a pune sau tende curse; *allucere*, *pellicere*, *insidiari*, *insidias struere*.

ALESUITORIU, -*tória*, si *lesiuitoriu*, s. adj., care alesiucesce (vedi *alesiuire* si *alesiu*).

ALEU, *valeu*, *aoieu*, *aoileo*, forme date, dupo localitati, acellei-asi esclamatiune, espremendu : dorerea, mai allesu corporale, cumu si mirarea addeverata pentru unu ce neasteptatu, sau mirarea pre-

facuta pentru unu ce sciutu, déro care se face cineva co atunci l'afia, candu i se spune de altulu. — Form'a cea mai curata a acestoru esclamatiuni pare a fi *valeu* compusu din *vai* = *væ*, si d'in *eu* = *heu* = *φῆ*, éro *l* pare introdussu pentru eufonia intre celle doue esclamatiuni : *va-l-eu*. Forma *aleu* sta cotra *valeu*, casí *va* cotra *a* in espressioni ca *a fi* = *va fi*; apoi, precumu in locu de *a* d'in *va* se dice si *o* : *va fi* = *a fi* = *o fi*; asiá d'in *a-valeu* s'a disu *uoieu* si din acesta forma apoi sí formele : *aoieo*, *aoileo*. Esclamatiunile simple inco sunt in usu : despre *vai*, sau cumu pronuntia alti, *ai*, nu mai incape indouentia, de ore ce se aude in tote partile locuite de Români; déro si *eu*, cu *e* obscuru : *èu*, inca se aude desu si in multe parti locuite de Români.

ALEU, *alèu*, si *alèu?* (si aspiratu : *halèu*) s. m., vorba neconosciuta in Români'a libera; ar fi insemnandu, dupo Dictionariulu de Buda : *arvuna* = *arrhabo*; éro dupo Dictionariulu germano-românu allu lui Polizu : *plassa* de prinsu pesci, *nassa*.

ALEVESIU, s. m., vinu reu, *posca*, franc. *piquette*, dupo dictionariulu Polizu.

ALF'A, s. f., numele antaniei littere d'in alfabetulu grecescu, = *alpha*, *ἄλφα*; — si fiendu co cea d'in urma littera d'in acellu-asi alfabetu se chiama *omega*, de aci frasea : *eu sumu alf'a si omeg'a* = eu sum inceputulu si finitulu.

ALFABETU, s. m., vorba, formata d'in numele antanieloru doue littere grecesci : *alfa* si *beta*, *alpha* si *beta*, *ἄλφα* si *βῆτα*, cá se insemne totulu litteriloru : *abc*, *abecede*, *abecedariu*, *abecedarium*, *alphabetum*.

ALFABETICU, adj., care se tine de alfabetu.

ALFAVIT'A, (pronuntia gréca moderna), numele celloru d'antâniu doue litere in grecesce : *alpha*, *beta*, *ἄλφα βῆτα*; de aci, cá si *abc*, numele celloru d'antâniu doue littere d'in alfabetulu romanu : totulu littereloru, *abecedariu*, *alfabetu*.

ALGILA? s. f., *coca*, *cleiu*, *gluten*.

ALIACU, vedi *alacu*.

ALICA, s. f., *grauntiu micu de plumbu*

cu care venatorii incarca pusc'a, candu au se dea in animalii mai mice : plumbca pillula; — sunt *alice mice*, plumbca pulvis, francesce: *cendrée*, si *alicemari*, francesce: *chevrotines*. — Se fia asta vorba de acea-asi origine cu *alacu* sau *aliacu* = latin. *alica*? (Vedi mai susu *alacu*).

ALICU, adj., insemna, la Macedoromani : galbenu cá paiulu, faci'a paiului.

ALIFIA, *alifiosu*; vedi *alefia*, *alefiosu*.

ALIMANU, s. m., *am adjunsu la alimanu* = am adjunsu la completa ruina a starei, sau strimtorare. — Se fia asta vorba in legatura de origine cu grecesculu *ἀλλοίμωνον*? Impregiurarea co in gur'a poporului d'in Daci'a lui Traianu anevoia au trecutu vorbe d'in limb'a greca moderna, se oppune la assemene suppositione. Se nu fia *alimanu* unu compusu d'in *limanu* = portu?

ALISEU si *alizeu*, adj., francesce : *allisé*, d'in una vorba *alls* = un'a, care tine un'a neinterruptu, vorba de origine obscura, se applega, in atmosferologia, la venturile ce intre tropice, pre mare, batu in totu annulu regulatu si neinterruptu, in acea-asi directione, si a nume de la resaritu spre appusu, adeco in acea-asi directione in care pare a se miscá si sórele : *venturi alisee* = venturi etesie, pasate, *etesie* = *ετησία*.

ALISIVERISIU, s. m., vorba turcésca : daravere, vendiare, trecere de merci, cumperatóre : *a face*, *a avé alisiverisiu* = a vende multu; *a nu face*, *a nu avé alisiverisiu* = a nu vende, a vende pucinu; *nu e alisiverisiu* = nu e, nu se face vendiare; *a face cuiva alisiverisiu* = a cumperá de la densulu. — Insemnarea de antania vendiare sau cumperatóre, data in dictionariulu romano-francescu allu lui Raoul, nu se connósce in Romani'a libera, unde acestu conceptu se espreme prin verb'a *saftéa*.

ALIVANDA si *alivanta*, s. f., vorba de origine neconnoscuta : cadere in capu sau preste capu, dare preste capu; in caput prolapsio, totius corporis inverso capite jactatio, francesce : *culbute*; — adverb : *a dá*, *a cadé*, *a se duce alivand'a* = a cadé in capu, pronum in caput volvi; *a se dá alivand'a* = a se dá preste capu,

francesce : *faire des culbutes*; *a dá pre cineva alivand'a* = a ruiná; *a dá alivand'a* = a cadé d'in marirea sea, a se ruiná, a perde starea; *fortunis everti*.

ALIVANTA, vedi *alivanda*.

ALIVENCA, s. f., pl. *alivence* si *alivenci*, placenta cu brandia, si mai allessu placentiora cu brandia. — Se fia acésta vorba in legatura de origine cu latin. *libum* = placenta, si mai allessu, placenta sacra? Intellessulu nu s'ar oppune la acésta-a, precumu neci form'a : coci *b* trece in *v*, cá in *avere* = *habere*; adaussulu unui *a*, mai allessu la inceputulu cuventeloru, inco este in natur'a limbei române; in fine crescerea cuventeloru pré scurte prin suffisse este de assemenea desu practicata in limb'a nostra. Suffissulu cu care s'a potutu cresce verb'a *libu* este *anicu*, femininu *anica*, asiá in cátu s'a nascutu mai antáiu *libanica*, apoi prin adaussulu lui *a* la inceputu si stramutarea lui *b* in *v* : *alivanica*, si in fine prin taiarea lui *i* netonicu : *alivanca*, care ar fi form'a mai correcta cá *alivenca*.

ALLACH sau *allah*, s. m., vorba cu care machomedanii numescu fienti'a suprema, pre Domnedieu.

ALLEIU, s. m., francesce : *allée*, spatiu de preamblare inchisu intre doue serie de arbori; neologismu ne-admissibile, coci nu s'ar poté admitte neci radecin'a lui, verbulu *aller* = mergere, amblare.

ALLELUIA, vorba ebraica, care se repetesce dupo fia care versu allu onoru cantári basericesci, si insemna : *laudati pre Domnulu*.

ALLIAGIU, s. m., francesce : *alliage*, neologismu care n'ar poté intrá in limb'a nostra, cumu nu s'ar poté admitte neci verbulu *allier*, (vedi *alliare*), d'iu care deriva *alliare* : combinatione metallica, compositu metallicu, amestecatura de metalle; *metallorum temperatio*, concretio.

ALLIANTIA, s. f., francesce : *alliance*, neologismu, care nu ar poté intrá in limb'a romána, cumu nu s'ar poté admitte neci radecin'a lui, verbulu *allier* (vedi *alliare*) : 1. unire prin casatoria intre doue familie, affinitate, legatura de affinitate, *affinitas*; 2. unire prin tractate

între doue poteri, legamentu defensivu si offensivu, societate, federatiune, confederatiune, legamentu federale; *fœdus*, *societas*, *amicitia*.

ALLIARE, *alliediu*, v. tr., francesce: *allier*, neologismu, care cá si derivatele selle, nu s'ar poté admitte in limb'a româna; de ôre-ce *allier*, compusu d'in ad si *lier* = legare, este mutilatu asiá cumu nu suffere limb'a nôtra, care a pastratu in legare form'a latina ligare completa, fora se ua mutiladie si reduca cá cea francesca la *lier*: 1. a legá, a conjunge, a uní prin casatoria, *matrimonio* jungere; 2. a legá, a uní prin unu pactu, a federá, a confederá, a consociá, a asociá; *fœderare*; 3. a combiná metalle, a ammetecá, a temperá unu metallu cu altu, a temprá; *temperare*, *metalla confare*.

ALLIATU, part. d'in *alliare*, neadmisibile, cá si acestu-a, in limb'a româna.

ALLIORU, *aioru*, *alleoru*, s. m., planta cu sucu laptosu: *euphorbia* sau *euphorbia*. — De si dictionariulu de Bud'a ammeteca aceste forme si le da cá una singura si acea-asi vorba; se pare inse cosunt diferite asiá co *allioru*, cu *l* moiatu: *aioru*, este unu deminutivu d'in *alliu*, cu *l* moiatu, *aiu* = *allium*, usturoiu; pre candu form'a *allioru* cu *l* nemoiatu, cumu si *alleoru*, ar insemná singura plant'a cu sucu laptosu numita in latinesce *euphorbia*. Acésta d'in urma se chiama si *laptete canelui*, sau *laptete lupului*.

ALMA ? s. f., Dictionariulu lui Raoul da acésta vorba cu francesculu *civette*, fora se se esplice déca prin acésta vorba se intellege plant'a *civette* sau animala numita in latinesce *zibetta*.

ALMANACHU si *almanacu*, s. m., vorba de origine arabica, cumu arréta articulu *al* d'in capetulu ei, cu tóte co in limb'a arabica conceptulu acestei vorbe se espreme prin *alt'a* de form'a *taqim*: *calendarium* sau *caendariu* (*calendarium*), *fasti*, *ephemeris*.

ALMARIU si *armariu*, s. m., pl.-e, mobile de ordinariu facuta de lemnu, cu un'a sau mai multe usie, avendu in intru *pollitie*, cteie sau *cuinarie*, in cari se pñu si *inchidu* bani, vase, *comesie* si alte *obiecte*, *armarium*, francesce *armoie*. —

Cumu se vede de sene, form'a *armariu* este cea latina *armarium*, derivata de la *arma*, pentru co in origine se puneá si se pastrá mai allessu arme in assemeni mobili, si supplinesce *dulapu*, care se aude in Români'a libera, déro care cá vorba straina cauta se éssa d'in dictionariulu limbei. Form'a *almariu*, cumu se aude la Români de preste Carpati, fiendu co trecerea lui *l* in *r* nu este, in assemeni conditioni, normale in limb'a româna, nu este corecta.

ALODIALE, adj., care se tine de unu *alodiu*.

ALODIU, s. m., latinescu barbaru: *alodium*, ispan. *alodio*, ital. *alodio*, francesce *alleu*; pamentu, fundu, mosia ereditaria, nesuppusa la neci una dare contra superioarele possessoriuului, in oppositiune cu *feudu*, pamentu sau mosia nu venita de la mosi si stramosi prin ereditate, ci primita de la unu superioare cu conditione de a se bucurá numai de venitulu ei si de a pastrá superioarelui *credentia* si *suppunere*; — vorba de origine germanica: *al-ôd* = cu totulu propriu.

ALOIU, s. m., sucu de aloe sau plant'a d'in care se scote acestu sucu, *aloe*; vorba cu multu mai de preferitu de cátu *saburu*, cu care o supplinescu unii Români.

ALTITIA (*ti* d'in penultima nesine-ratu), s. f., umerulu unei iie cusutu cu flori de fire de lana sau de metasse si adesea adornatu si cu fluturei. — La Moldavi insemna si *u'a* sau *comesi'a* intrega.

ALTOIU si *altuire*, *altuiescu*, v. tr., 1. de arbori, *inoculá*, *inoculare*, *inserere*, *emplastrare*; 2. de copii, cá se nu se verse, a *inoculá*, a *vacciná*, *vaccinum virus* puero *inoculare*, francesce: *vacciner*; — d'in unguresculu *oltony*? sau d'in românesculu *altu*?

ALTOITORIU, *-tória*, s. adj., care *altoiesce*: 1. de arbori, *inoculatoriu*, *inoculator*, *insertor*; 2. de copii, *inoculatoriu*, *vaccinatoriu*, *quí vaccinum virus* puero *inoculat*.

ALTOIU, s. m., pl.-e, 1. pentru arbori, *surcellu* de *inoculatu*; *surculus*, *talca*, *talcola*; 2. pentru copii, *vaccina* sau *vaccinu*, *vaccinum virus*.

ALVA, si *halvá*, s. f., vorba si de forma si de origine turcésca : confectura facuta d'in farina arsa si d'in miere.

ALVAGERIA, si *halvageria*, s. f., stabilimentu unde se face sau se vende *alvá*.

ALVAGIU, si *halvagiu*, s. m., care face sau vende *alvá*.

ALVITIA, si *halvitia*, s. f., proprie deminutivu d'in *alvá* : confectura facuta cu farina si sacharu arsu.

ALVITIARIU, s. m., care face sau vende *alvitia*.

AMAGEU, s. m., in vechii nostri chronicari : *curteanu*, *curtisanu*. U.

AMANETARE si *amanetare*, *amanetedi*, a pune sau luá ceva *amanetu* (vedi acésta vorba), a pemnerá, a hypothecá; *pignerare*, *pignerari*.

AMANETATU si *amanetatu*, part., d'in amanetare sau emanetare, pusu sau luat *amanetu* (vedi acésta vorba); pemneratu, hypothecatu; *pigneratus*.

AMANETU si *amanetu*, s. m., vorba turcésca, care, cá si derivatele ei, se aude numai in gur'a Romániloru d'in România libera, pre candu alti Români facu usu de *zalogu*, si derivatele d'in acestu-a : *zalogire*, *zalogitu*, etc., vorbe usitate si in Romani'a libera in concurrentia cu *amanetu*, *amanetatu*, *amanetare*, etc.;— déro cari tóte cauta se éssa d'in usulu limbei române : 1. obiectu de avere datu sau luat spre assecurarea platei unei detorie : *pemnu*, *hypotheca*, *pignus*, francesce : *gage*; a pune, a dá ceva *amanetu* = rem *pignor* dare, a luá, a primí ceva *amanetu* = rem *pignerari*; 2. persóna data si lassata longa *cinet* spre assecurarea co cellu ce da *acea* persóna se vá tiné de vreunu pactu inchiaiatu cu cellu cui ua da : *ostaticu*, *obses-ids*, francesce : *otage*.

AMANU, vorba turcésca, connoscuta numai Romaniloru d'in Romani'a libera, se iea ca exclamatiune : 1. in cantecele de doru cu insemnarea de *oh*, *ah*;— 2. spre a cere iertare de unu suppliciu, a implorá vieti'a amenitiata cu morte.

AMARNICU, adj., vorba de radecina curatu romanica, inse cu suffissu slavicu; si de *acea*-a neadmissibile in limba, in locu de *amaru*.

AMBARIU si *hambariu*, s. m., magazinu de gráne, *horreum*;— vorba de forma correcta, déro de origine neconoscuta.

AMBASSADA, *ambassadoriu*, vedi *ambassata*, *ambassadoriu*.

AMBASSATA si *ambassada*, s. f., franc. *ambassade*, ital. *ambasciata*, isp. *embaxada*; 1. functionea cellui tramissu de la unu domnitoriu la altulu, de la unu statu autonomu la altu statu, in calitate de representante; 2. cu intellesu collectivu : *ambassadoriulu* si *celli cari lu insociescu*, lu *impresura*; 3. *palatiulu* in care residee *ambassadoriulu* si ai sei. — Cátu pentru etymología, form'a italica si ispanica sunt participie feminine, d'in unu verbu, care in limb'a italica, de essemplu, ar suná *ambasciare*, si care se sí afla in acésta limba cu insemnarea da *a fi muncitu*, *a se munci*, *a se trudi*. *Ambasciare* se afla si in latinitatea de evulu mediu togmai cu insemnarea de a transmite unu insarcinatu; si acestu-a deriva d'in *ambactia* sau *ambaxia*, cari inco se afla in latinitatea evului mediu cu insemnarea de *insarcinare*, si d'in care *ambasciare* a essitu cá si *Brescia* d'in *Brixia*. Mai departe *ambactia* este unu substantivu abstractu, care ar fi formatu cá *gratia* d'in *gratus*, d'in unu concretu *ambactus*. Acésta d'in urma vorba se sí afla, in addeveru, chiaru in classiculu *Cesare* cu insemnarea de *omú allu cuiva*, *omú de servitiu*, *servu*; si *Festu* ne spune co *ambactus* vá se dica *servus* in limb'a gallica. Deci originea vorbei ar fi celtica, cu tóte co unii sustinu co ar fi germanica, d'in gothiculu *andbahts* = *servitoriu*, care in vechi'a limba germana a devenitu *ambacht*, si care, fiendu compusu d'in *and* = pre, si *back* = spate, ar insemná propriu : *care pórtá in spinare ceva*. Ver-cumu inse d'in celle spuse resulta, co, déco *vorb'a ambassada* si derivatele ei au se intre si se remana in limb'a româna, formele celle mai correcte, si conforme cu etymologi'a si cu geniulu limbei proprie, aru fi : *ambasiata*, *ambasiatoriu*, etc., cu unu s sau cu doi : *ambassiata*, etc.

AMBASSATORIU, sau *ambassadoriu*, franc. : *ambassadeur*, ital. *ambasciadore*,

cellu tramissu in *ambassata*, (vedi acésta vorba).

AMBASSATRICE, sau *ambassadrice*, muiera unu *ambassadoriu*.

AMINU si *amenu*, vorba ebraica introdussa prin cartile basericesci si insemandu : addeveru, addeveratu, asiá e, asiá se fia : *Se fimu cu totii sanetosi; aminu, se dé Domnediu*.

AMIRALE, s. f., commandantele unei flote.

AMIROSIRE, vedi *mirosire*.

AMISTUIRE, vedi *mistuire*.

AMORESU sau *amorezu*, in locu de *amante*; *amorésa* sau *amoréza*, in locu de *amante*; *amoresare* sau *amorezare*, in locu de *inamorare*; si insusi *amoru*, in locu de *amóre*, sunt atâtea vorbe trasse d'in radecin'a *amor*, curatu romanica, inse neadmissibili d'in caus'a formei necorecte si contrarie analogieloru limbei.

AMPIOIATU, s. m., functionariu, omu ce ocupa una functione publica, d'in francesculu *employé*; — unulu d'in acei neologismi asiá de scalciati, încátu, deco, prin impregiurarea fericita co vorb'a este de currendu introdussa de unii, de nu i ar conosecinev'á cu deplina certitudine originea imediata, ar fi aproape tentatu se credia co este tataresca sau verce mai multu de câtu romanica. Decátu assemene neologismu, mai bene vechiulu *slusbasiu*, de si nu e romanicu. Vorb'a francesca *employé* nu este de câtu una participiu d'in verbulu *employer*, compusu d'in *em* sau *en* si d'in *ployer* = *plicare* sau *plecare*; si prin urmare *employé* ar suná romanesc: implicatu sau *implecatu*, cumu s'au si incercatu unii se coroga *amplouiatu*, déro si acésta correctione nu este fericita, fora se mai adaugemu, co nu are limb'a nevoia de ea, de ore ce in locu de *implecatu* avemu : *functionariu*, si altele.

AMURGA, s. f., specia de maracine?

AMURGIRE, *amurgu*, vedi *murgire*, *murgu*.

AMVONU, s. m., (ἀμβων), ambo, *suggestus*, tribun'a in baserica; — analogi'a limbei cere : *ambone*.

ANACU? s. m., specia de grânu?

ANAFORA, s. f. pl., *anaforalle*, ἀνα-

φορά, reportu, relatione; sententia judecatorésca; — vorba caduta cu totulu in desuetudine, chiaru si intre Români d'in Români'a libera, cari senguri facea usu de dens'a.

ANAFORA, s. f., buccatura de pane benecuentata, ce dupo terminarea liturgiei se da fiacarui crestinu, care merge la baserica si sta pëno se se finésca liturgi'a; — acea-asi vorba cu cea precedente, inse cu accentulu mutatu de pre ultima la antepenultima : *agape, panis benedictus*.

ANANASU, s. m., franc. *ananas*, unu arbore si fructulu seu.

ANASONU, *anison* si *anosu* sau *hanosu*, s. m., vorba turcésca : 1. planta aromatica, care se pune mai allesu in vinarsu, anisiu sau anisu, anisum, antecum; 2. vinarsu conditu cu anisu, anisi succo conditus liquor.

ANATHEMA, s. f., ἀνάθημα si ἀνάθεμα, d'in ἀνατιθέναι, care insemna a pune susu, a spendurá, si in parte : a spendurá de murii templeloru tabelle si alte lucruri consecrate dieiloru, va se dica : obiectu consecratu dieiloru, cari pentru crestinii primitivi erau totu un'a cu diavoli; si de aci, cá terminu basericescu : scótereá unui crestinu d'in turm'a lui Christu si inchinarea acellui-asi lui Antichistu, blastemare, aforisire (vedi si acésta vorba), dare dracului, *anathema*, *capitis devotio*, *diræ*, *exsecratio*; cumu si omu scossu d'in turm'a credentiosiloru si datu dracului, *devotus*, *caput devotum*; *a dá anathemei* = *aliquem diris vovere*.

ANATHEMISARE si *anathemisire*, vedi *anathematizare*.

ANATHEMATIZARE, a dá anatemei, (ἀναθεματίζειν), *anathematizare*, *diris vovere*. (Vedi si *anathema*, cumu si *aforisire*).

ANCHETA, s. f. (pronuntia *anketa*), d'in franc. *enquête*, cercetare ce se face dupo demandationea unei autoritati publice. — Acesta vorba este unulu d'in acei neologismi deformi, de cari, déco prin trecere de tempu amu ajunge se perdemu conscienti'a despre originea loru, amu poté crede, co vinu d'in verce alta funtana, numai d'in funtane romanice nu.

Franc. enquête este in locu de enqueste, compusu d'in en = in si queste = quæsta, part., d'in quærere = cerere, cercetare. Prin urmare, déco nu ne place cercetare, neci cestionē = quæstio, neci incestionē sau incisionē = inquisitio, cari au si potu avé acellu-asi intellessu cu franc. enquête; atunci form'a vorbei enquête, care s'ar cuvení limbei române, ar fi *incista*.

ANDREA (cu *a* d'inaintea lui *n*, dupo regula, fórte intunerecatu, inse numai la unii d'in Români; la altii, d'in contra, sunetulu intunerecatu se supplinesce cu *u* : *undrea*, si la altii cu *i* : *indrea*). s. 1. m., Decembre, un'a d'in celle doue-spre-diece lune alle annului, December; in acestu intellessu firesce nu are plurariu, si se dice mai desu in legatura cu verb'a *icrna* : *Andrea de ierna*; 2. fem., acu mai lungu si mai grossu, cu care se cosu sacii si alte lucruri de materie grósse, sau cu care se impletescu calci, ciorapi si alte retelle. — Pentru etymologi'a vorbei, in cea d'antaniu insemnare, nu mai incupe indouentia : si intellessu si forma ducu de neapperatu la numele santului Andreas, a carui sèrbatoria cade la 30 Nouembre, prin urmare la inceputulu iernei, a carei'a antania luna este Decembre; nu se póte inse dice totu atátu si despre verb'a si in adou'a insemnare; coci, déco dupo forma amu fi tentati a na identificá cu verb'a in antani'a insemnare si a *i* dá prin urmare acea-asi etymologia, intellessulu ne sta ~~cu~~ totulu in contra.

ANGARA, pl. *angaralle*, si *angaria* si *angária*, s. f., *operarum præbitio*, francesce : *corvée*, ἀγγάρια, munca fóra plata in folosulu statului, transportu facutu fóra plata; de aci in genere : munca chiaru pentru sene, déro fóra folosu, opera inutilis : *am facutu si eu una angaria*; — *a lucrá cá de angaria* = a lucrá fóra trageri de anima. — De si antani'a forma, *angará*, arréta invederatu co verb'a este de origineturcésca; cu tóte aceste-a, fiendu co se afla si in limb'a antica si classica gréca, trecuta, fóra indouentia in acésta limba d'in cea persana, si desvoltata in mai multe forme cu differite intellessuri,

cumu ἀγγαρος = cursoriu, curriariu, postariu, hamallu, mojicu; ἀγγαρέω = a tramitte pre cineva cursoriu, a luá de angará sau de beilicu, a face angará (beilicu sau podvada); ἀγγαρα plur., neutru, posta, stationi de posta etc. : de acea-a s'ar poté folosí si limb'a româna de acésta radecina, tragundu d'in ea vorbe, se intellege cu forma cátu mai correctá, vorbe cari se esprega conceptele de *beilicu*, *podvada*, *mojicu*. etc., si cari anevoia s'ar poté trage d'in alta radecina.

ANGHELICA, *angelica*? si *aglica*? s. f., una flore, *angelica*, franc. *angélique*; — de unde se vede co form'a correctá in romanesce ar fi : *angelica*.

ANGHINA, s. f., 1. tesselura d'in fire de bumbacu colorata; — 2. morbu d'in care se infla si se astupa cineva in gutu : *angina*, *angina*.

ANGHINARE, s. f., planta leguminósa : *cinara*, francesce : *artichaut*.

ANGHIRA, s. f., ἄγκυρα, *ancora*, — vorba formata dupo pronuntia greciloru moderni in contr'a analogiei limbei române, care cere : *ancura* sau *ancora*.

ANGLICA, vedi *angelica*.

ANGLICELU? s. m., vedi *angelica*.

ANISIU, vedi *anasonu*.

ANOSTIA, s. f., vorba, care cá si *anostu*, *anostire*, se audu numai la unii d'in Romani'a libera, unde ea s'a introdussu d'in grecesc'a moderna in timpurile Fanariotiloru : ἀνοστία, calitatea unui ce *anostu* : *gretiosia*, *insulstas*, *fatuitas*; — *facta* sau *dissa nesarata*, *factuum* vel *insulsum factum* vel *dictum*.

ANOSTIRE, v., care occure numai cá réflessivu : *a se anosti*, *me anostescu*, a se face sau adjuge *anostu*; *insuavem*, *insulsum fieri*.

ANOSTU, adj., ἀνοστος, neplacutu nesaratu, fóra gustu, saporis expers, *insuavis*, *insulsus*, *infacetus*, *fatuus*.

ANTERÉU sau *anteriu* s. m., vestimentu lungu ce se pune immediatu prestre camésia, ce mai inainte, in Români'a libera, portá verce omu cu stare mai insemnata, si care astadi a remasu numai la preuti si lautari, si la fórte pucini betrani; *toga talaris*, francesce : *robe*; — d'in grecesculu ἀνθήριον, ceva inflo-

ratu, fiindu co stofa de anterioru este de ordinariu tessuta cu flori.

ANTREA, s. f., francesce: *entrée*, locu de intrare, aditus; — inse neci sub acésta forma, neci sub cea de *intreá*, nu se póte admite in limba.

APESCIRE, in locu de *apestire*?

APESTIRE, *apestescu*, v.; vorba ne-noscuta in Romani'a libera: a intardiá, a ammaná, morari, cunctari; — a dormitá, a addormi, obdormire, obdormitare, dormitare.

APESTITU, part., d'in *apestire*, in-tardiatu, moratus.

APPLANARE, *applanedi*, mai pucinu bene: *applanire*, *applanescu*, v., a face planu, a netedi, si de aci: a redechá tóte pedecele d'in callea cuiva, francesce: *aplanir*, lat. *complanare*, *equare*, *exæquare*, *expedire*.

APPRETIUIRE, *appretiuescu*, v., forma mai pucinu buna cá *appretiare*: a pretiuf, a pune pretiu, a estimá, *estimare*, franc. *apprécier*.

APRIATU, adj., claru, luminatu, deslucitu, clarus, *apertus*, *perspicuus*, *patens*; — numai in intellesu intellectuale, despre idee si cugetationi. — Intellesulu, cá si form'a, duce la aperire, cu tóte co modulu de formare e greu de esplecatu: dupo forma verb'a este, fóra indouentia, unu participiu d'in verbulu *apriare*, care nu essiste astadi in limba, déro care a potutu si ar poté inco essiste; déro totusi remane de esplecatu cumu s'a formatu *apriare* d'in *aperire*.

APRIGU, adj., ageru, sprintenu; iute, iutitu; aspru; interritatu; inversionatu, selbatecu, furiosu; acer, *alacer*, *vividus*, *vegetus*, *asper*, *ferox*, *sævus*. — Form'a, cá si intellesulu, nu impedece a allaturá acésta vorba de *apricus*, d'in aperire, asiá in cátu *aprigu* ar fi de acea-asi origine cu precedentele *apriatu*. Pentru forma, stramutarea lui *c* in *g* se practica fórté desu nu numai in limb'a româna, ci si in celle alte limbe romanice. Pentru intellesu, *apricus* insemnandu *deschisu*, si in parte: *espusu la sóre*, *soritu*, *incalditu*, usioru a potutu trece si la insemnările: *inferbentatu*, *caldu*, *viu*, *ageru*, etc. Sengur'a obiectione ces'ar poté

face de partea formei ar fi stramutarea accentului de pre penultima la antepenultima: *apricus*, *aprigu*. Déco acésta sengura lipsa de forma ar adduce respingerea etymologiei propuse, s'ar poté propune alt'a, si a nume *africanus*, care se justifica cá si cea alta, si prin sensu si prin forma. *Africanus* insémna proprie: *africanu*; déro in autorii classici, si mai allessu in poeti, acésta vorba se appléca fórté desu la ventulu ce suffla despre *Africanus*, unulu din celle mai aprige si mai violente pentru Itali'a, si de aci la verce ventu violentu si furiosu. De partea formei, pentru trecerea lui *f* in *p*, inco avem essemple atátu in limb'a nóstra, cumu, intre altele *alefia* si *alepire* (vedi verb'a *alefia*), cátu si in alte limbe romanice, de essemplu, in cea ispanica, in care se afla chiaru *abrego* = *africanus*, cu insemnarea de austru sau ventu despre media di, despre *Africanus*, pentru Ispani'a. Astu-fellu déro amendoue etymologiele se potu pre deplinu justificá, coci in respectulu accentului, de si limb'a româna pastréda in genere accentulu in acellu-asi locu, in care se afla si in latin'a, totusi inse sunt casuri, in cari s'a abbatutu de la acésta norma, si cu atátu mai multu s'a potutu abbate in respectulu lui *aprigu*, cu cátu tóte celle alte vorbe de origine romanica cu suffissulu *icu* sau *igu*, au tonulu pre antepenultima: *sciticu*, *canticu*, *ferricu*, *fumigu*, etc., numai vorbele straine facu esceptione, in acestu respectu: *mojicu*, *calicu*, *voinicu*, etc.

APRODU, s. m., servitoriu ce sta la usi'a unui tribunariu, asiariu, apparitoriu; *accensus*, *apparitor*, *aulæ ostiarius*. — In vechii chronicari si cu insemnarea de *viteazu*, *voinicu*.

APROPO, *apropou*, neologismi, d'in cari antaniulu reproduce franc. a *propos*, cu insemnarile adiectivali si adverbiali: conformu cu ce e propusu, cuvenitu, la locu si tempu, oportunu, tempestivu; *opportunus*, *tempestivus*; *opportune*, *tempestive*, *convenienter*, si nu se póte admite in limb'a românesca, si cu atátu mai pucinu cellu de allu doile destinatu a reproduce acea-asi espressione francesca cá substantivu, cu insemnarea de

corba dissa la tempu si locu; d'in care plurariulu *apropouri* = des à propos, este totu ce pôte fi mai contrariu cu geniulu limbei nóstre.

AQUITARE, *acquitare*, *achitare*, *acitare*, forme ce s'au datu si se dau inco, pre longa *acquitare*, cá se se dea una forma romanésca acestui neologismu introdussu din fracesculu: *acquitter*, cu celle mai multe d'in insemnările, ce are acésta vorba in limba francesca si a nume: 1. in genere: a desface, a scapá, a liberá; *solvere*, *liberare*; 2. in parte: a desface detorie, *es alenum solvere*; a implini celle promisse, *exsolvere promissa*; a scapá de inculpari, *reum culpa liberare*; a si descarcá, a si usiorá conscientia, *conscientiam exonerare*; — reflexivu, *a se aquitá* de una detoria, de una insarcinare, de una promissa, a si implini detori'a, insarcinarea, promissa, *officio vel munere fungi*, *promissis satisfacere*. — Are se intre si se remana in limba acestu neologismu cu derivatele selle? Si déco are se intre, sub ce forma are se remana? Tempulu vá respunde la aceste intrebari; spre a adduce inse mai currendu una solutione, se intramu in cercetarea etymologiei acestei vorbe. Cu tóte co in contr'a celloru ce vreu se traga acésta vorba, si derivatele ei, d'in celticulu *quyt* = liberatu, scapatu, nu s'ar poté adduce neci una obiectione, neci d'in sensulu, neci d'in form'a vorbei *quyt*; cu tóte acesto-a, fiendu co famili'a verbeloru de acésta radecina este asiá de numerosa in tóte limbele romanice; si fiendu co fia-care membru allu familiei are functioni si appellationi fórte imultite si variate in fiacare d'in limbele romanice; de acea-a nu se pôte presupune, co radecin'a ce a datu una vegetatione asiá de lussuriosa ar fi straina de terrenulu romanicu. Form'a si intellessulu differiteloru vorbe de acésta familia, ce aflamu in limbele romanice, ducu la latin. *quietus* = trancillu, leniscitu, impacatu, satisfacutu; de unde, ital. *cheto*. ispan. *quedo*, romanesc *incetu*, cumu se vede d'in espressionea: *incetu incetu* = ital. *cheto cheto*, de unde si vorbele: ital. *chetare* si ispan.

quedaf = a lenisci, romanesce *incetare* = a lassá ceva in pace, a nu mai agitá. In formele de susu *ie* d'in *quietus* s'au contrassu in *e*; essistu inse si forme, in cari *ie* s'au contrassu in *i*, cu insemnarea de *scapatu*, *descarcatu*, *desfacutu*, *liberatu*, cumu: franc. *quitte*, ispan. *quito* = liberatu, desfacutu, etc.; de unde verbele: ispan. *quitar* = a desface, a liberá, a lassá, franc. *quitter*, a lassá a dá drumulu, ital. *quittare* si *chitare* = a cede unu dreptu, a desface. Acésta a dou'a forma, care in limb'a romana, ar suná: *citu* si verbulu *citare*, lipsesce; si in locu-i prin germaniculu *quitt*, impromutatu de certu d'in limbele romanice, s'a introdussu, dupo pronunti'a germaniloru, cari dicu pre *u* de longa *q* cá *v*, *cvitu*, corruptu apoi in gur'a poporului in *cfitu*, de unde si verbe: *cvituire* si *cfituire*, si mai departe: *cvitantia* si *cfitantia*, si chiaru *fitantia*, *fitu*, *fituire*. Cine ar mai prepune *cofitantia*, *fitu*, etc., sunt fiii nobilelui *quietus*? Fia acésta un'a d'in probele de corruptione si deformatione, la care adjungu vorbele, candu nu li se da una forma in armonfa cu typurele limbei. Unii au incercatu a correege aceste forme pronuntiandu-lesi scriendu-le sau *cuitu*, *cuitantia*, *cuituire*, *acuitare*, sau *chitu*, *chitantia*, *chituire*, *achitare*. Remané-voru definitivu in un'a sau alt'a d'in aceste forme? Ne indoimu fórte, coci limb'a cere: *citu*, *citantia*, *acitare*. In fine un'a d'in formele acellei-asi radecine corrupte si desfigurate asiá in cátu a adjunsu de nu se mai connósce, este si *achitu* in locu de *aquitu* (vedi articlulu *aquitu*).

AQUITATU, part. d'in *acquitare*.

AQUITU, *achitu*, *acuitu*, *acitu*, s. m., franc. *acquit* (vedi *acquitare*), 1. inscisu de desfacere, acceptu, *apocha*, *inscriptum*; 2. plata de detorie, desfacere, *solutio*; 3. implinire de functioni, de promisse, de detorie morali, *muneris vel officii functio*; 4. descarcare, usiorare de conscientia, *conscientiæ exoneratio*; 5. in fine insemnare cu totulu speciale la joculu billetoru: antani'a dare cu taculu in bila, prin care jocatorulu nu face de cátu da bill'a sea adversariulu cá se jóce.

ARABÁ si *arabaia*, s. f., vorba turcésca : carru, carrutia mare.

ARABABURA, vedi *alababura*.

ARABAGIALICU, s. f., si *harabagialicu*, carratura, transpostu; — messeria de arabagiu.

ARABAGIU, s. m., si *harabagiu*, carratoriu, carrausiu, carrutiasiu.

ARACELLU si *characellu*, s. m., diminutivu d'in *aracu*.

ARACILADISIRE, si *arasiladisire*, vedi *haraciladisire*.

ARACIRE si *characire*, *characescu*, v., formatu d'in *aracu* sau *characu* : a legá de characi vitiele de vinia, vineam adminiculari, pedare sau impedare.

ARACIU, vedi *haraciu*.

ARACU si *characu*, s. m. pl.-i, paru, de care, infiptu in pamentu, se léga una vitia de vinia, palus, adminiculum, rídica, pedamen sau pedamentum, de la grecesculu *χάραξ-χάραχος* = paru, de unde si verbulu *χαρακίζω* = a inchide cu pari; si de acea-a formele : *characu*, *characire* sunt mai de preferitu cá : *aracu*, *aracire*.

ARALICU, s. m., vorba si de forma si de origine turcesca, astadi caduta cu totulu in desuetudine, chiaru si in Romani'a libera, unde a fostu de unii usitata : locu, spatiu, intervallu; a *face cuiva aralicu* = a-i face locu,

ARAMU, vedi *haramu*.

ARARIU, s. m., plur.-e, tesselatura de peru, cu care se facu corturi si se accoperu carrutie; coperisiu de carrutie sau carre, facutu d'in assemene tesselatura; — formatu, probabile, d'in adj. *raru*, pentru co acésta materia este raru tessuta.

ARATELLU, s. m., planta : 1. limb'a canelui, cynoglossum; 2. limb'a boului, buglossum, bubula lingua.

ARCADA, s. f., franc. arcade, bolta, arcu la edificie, fornix, arcus. — Francesculu arcade, cá si parade, este propriu participiu femeninu d'in unu verbu *arcare*, si fiendu co scambarea lui *t* in *d* d'in form'a participiale nu este in geniulu limbei romane, de acea-a form'a correcta ar fi *arcata*.

ARCAMU, vedi *alcumu*.

ARCHITU (pronuntia : *arkitu*), s. m.,

planta numita si bradisioru : juneperu, *Juniperus*, — bóba de acésta tufa : junepera, *Juniperi bacea*.

ARECIU si *hareciu*, s. m., vorba de origine turcésca, connoscuta numai in Romani'a libera, astadi inse cu totulu caduta in desuetudine, cá si verbulu, *areciuire* : adjudecare

ARECIUIRE si *hareciuire hareciuire* : a adjudecá; vedi *areciu*.

ARFA, vedi *harfa*.

ARGASELA, s. f., (vedi *argasire*) : preparatiune licida, in care se argasescu pellile. Forma hybrida.

ARGASIRE, *argasescu*, v., in dictionariulu de Bud'a scrissu atátu ellu, cátu si derivatele : *argasela*, *argasitoriu*, etc., cu *gi* nesiueratu : *argisire*, *argisela*, *argisitoriu* (pronunt. *arghisire*, etc.) : a tiné pellile in argaséla, a le intarí. prin *argaséla*, franc. *tanner*. — Fiendu co acésta vorba se afla in gur'a Romániloru mai d'in tóte partile, ea cauta se fia fórté vechia in limba; si de acea-a, déco prin form'a ei, cá a lui *agonisire* (vedi acésta vorba), duce la radecina grecésca, atunci in gréc'a antica, nu in cea moderna, este de cercatu acea radecina. Dictionariulu de Bud'a da cá atare adj. *ἀργός* = albu; déro acestu adjectivu nu a datu in gréc'a antica neci unu verbu, neci de form'a *ἀργάζω* care se fia potutu dá in romanesce *argasire*, neci de form'a *ἀργίζω*, care se fia potutu dá in romanesce *argisire*, cumu scrie dictionariulu de Bud'a, neci in fine de form'a *ἀργόω*, din care se se fia formatu in romanesce *argosire*. *Ἀργός* este vorba omerica, poetica, care n'a datu in prosa alte derivate principali, afora de *ἀργυρος*, latin. *argentum*, romanesce *argentu*, proprie : *metallulu albu*; si prin urmare ar fi pucinu probabile se fia estetutu in limb'a popularia a greciloru, d'in care si prin cari singuri ar fi potutu trece in limb'a popularia a Romániloru, derivate d'in *ἀργός* asiá de importanti cá *ἀργίζω*, *ἀργάζω*, *ἀργόω*, fora se se afle urme despre densele in prosaicii greci antichi. Amu poté inse trece preste acésta obiectiune, fiendu co scimu co multe vorbe au stetutu in gur'a popóreloru, cari n'au trecututu in limb'a autoriloru classici, cá, de essem-

plu, chiaru d'in radecin'a *arg* = ἀργ, a lui ἀργός, nu s'a pastratu in limb'a latina classica de câtu formele *argentum* si *argilla*, afora déco nu se reporta la acea-asi radecina si *arguere* cu numărósele sélle derivate, si in acestu casu s'ar poté sustiné co si *argasire* sub form'a *argusire* se léga de *arguere*, déco suffissulu *sire*, care nu se afla applectatu in limba la neci una vorba de origine curatu romanica, nu s'ar oppune cu totulu unei assemeni suppositione. Déco s'ar presupppone co s' d'in *sire* nu tine de suffissu, ci este in locu de *t*, si co astufellu *argusire* ar fi in locu de *arguire*, d'in *argutus*, totusi nu amu fi mai inaintati; coci nu s'ar poté esplicá pentru ce *s* se nu se fia siueratu, cumu cere fonetic'a limbei inflexibile assupr'a acestui puntu. De alta parte, fiendu co pellile nu se argasescu, togmai cá se se faca *albe*, intellessulu inco pare a nu fi pre deplinu in armonia cu etymologi'a, care trage *argasire* d'in ἀργός = albu. Mai justificata de partea si a intellessului si a formei ar fi etymologi'a, dupo care *argasire* ar veni d'in ἀργάζομαι, forma dorica a lui ἐργάζομαι = a lucrá, a prepará, si de aci in speciale a lucrá sau prepará pelli, etymologia cu atátu mai probabile, cu câtu d'in acea-si radecina esiste in limb'a romána si altu derivatu fórté importante si affundu inradecinatú in limba, adeco *argatu* = ἀργάτης forma dorica d'in ἐργάτης = lucratoriu. — Apoi ἀργάζω d'in grec'a moderna, cu care allu nostru *argasire* sta prin form'a sea in cea mai de aproape legatura, insémna in genere totu a lucrá, si numai intr'un'a d'in insemnarile speciali va se dica si *argasire*.

ARGASITU, part., d'in *argasire*.

ARGASITORIU, -tória, s. adj., care *argasesce*, (vedi *argasire*).

ARGEA, pl. *argelle*, s. f., grópa sapata in pamentu in forma cadrata, care se accopere cu stufu si pamentu, si in care, vér'a tessu muierile pandi'a, éro iérn'a se punu stupii; casula vel cella subteranea, ubi aestate mulieres telam texunt, hieme autem alvearia conduntur. Form'a vorbei curatu romanésca, cumu si impregiurarea co celle ce servescu la tes-

sutu au mai tóte numiri curatu romanice, nu ar lassá locu de indouentia assupr'a romanitátei togmai a incaperei in care se face tesserea; déro fiendu co vorbele curatu romanice se audu de regula in gur'a totoru Romániloru, si fiendu co lips'a vorbei *argeá* d'in dictionariulu de Bud'a, afora de va fi d'in scapare de vedere, ar dá se se intellega co vorb'a n'ar fi conosciuta intre toti Romanii d'in Daci'a superioare; de acea-a cauta se se pastredie órecare reserva in respectulu romanitátei vorbei *argeá*, cu atátu mai multu co funtan'a, d'in care ar fi essitu, este anevoaia de urmaritu. Se fia óre *argea* in sasi latinésca *argilla* = pamentu grassu si albitiosu? In acésta suppositione vorb'a ar fi de acea-asi radecina cu *argasire* (vedi acésta vorba), si cu greu s'ar poté spune de ce, candu limb'a are form'a *illa* applicata la atáte vorbe: *bracille*, *rotilla*, *murgilla*, etc., nu s'a pastratu acea-asi forma si la *argilla*. De partea intellessului inco ar fi órecare greutate, care inse, sciendu câtu de cutediatoria este, si a fostu mai allessu pre trecutu, imaginatiunea poporeloru intru applecarea acellei-asi vorbe la insemnari forte diverse, ba chiaru de multe ori si contrarie in apparentia, s'ar poté invinge, coci saltulu de la insemnarea latina a vorbei *argilla* la insemnarea acellei-asi in romanesce sub form'a *argea* nu este asiá de mare: in addeveru *argilla*, insemnandu *pamentu grassu si albitiosu*, s'a potutu applectá forte firesce la insemnare de *unu ce facutu d'in acestu pamentu*, si apoi totu asiá de firesce la *una incapere sapata in acestu soiu de pamentu*, si in celle d'in urma la *una incapere sapata in verce fellu de pamentu*. Applecarea vorbei la unu conceptu asiá de speciale pare a sí esplecá lips'a ei in romanesce cu intellessulu mai originariu, ce are in latinesce, si a confirmá astufellu si mai tare legatur'a etymologica a vorbei *argea* cu *argilla*. Cu tote acestea si form'a si intellessulu vorbei *argea* nu ua lega óre mai bene de *arca* = lada, cuteia, si prin urmare, incapere, capacitate? Dupo acésta suppositione *argea* ar fi unu deminutiv d'in *arca*, in locu de *arcea* orecumu, prin stra-

mutarea lui *c* în *g*, asiá de commune nu numai în romanesce, ci și în alte limbe romanice, cu toate că *g* ar putea fi și originariu, cumu pare d'în grecescele *ἐίργω* = închidu, închiaiu, și *ἐπρος* sau *ἐπράνη* = închisore, gardu, etc., cari stau, probabil, în strinsa legatură cu latinele *arca*, *arceo* = închidu, *arcannus* = închisu, ascunsu, etc.

ARGOS, adj., ἀργός, în locu de ἀσπρός, care nu lucrădia, neactivu în lucrulu seu; și de aci în particulariu, că terminu basericescu, connoscutu numai între cei de parte basericesca, se dice de unu preutu : oppritu de a officiá pentru câtuva tempu în totu sau în parte, pusu pentru unu tempu în neactivitate completă sau parțială. — Inse vorb'a sub acésta formă nu pote stá în limb'a româna; și expresioni mai românesce, care se ua supplinesca, nu aru lipsí, cumu : *a face* sau *a fi argos* = *a oppri* sau *a fi oppritu de epitrachiru*, etc.

ARINGU, s. m., si *aringa*, f., ital. *aringa*, ispan. *arenque*, provencial. *arenc*, franc. *hareng*, vechiu german. *harinc*, anglosaxon. *hæring*, nou germanu *herring*, nou grec. *χαρίγγα*, celticu *harinc*, bassu latin. *haringus* și *harengus*, micu pesce de mare de genulu clupeatiloru, care se afla și se pescuesce în marea germanica sau nordica. — Care este inse form'a ce în definitivu s'ar cadé se iee acésta vorbă în romanesce? Coci, pre longa celle doue date de noi, dictionariulu de Bud'a da înco siesse : *harenga* și *haringa*, *harengu* și *haringu*, aceste patru cu a claru în syllab'a *ha*, apoi înca doue cu a obscuru în acea-asi syllaba : *håringu*, și *hårengu* acésta d'în urm'a reproducă și de invetiatulu germanu Diez, care traduce sunetulu întunerecatu românu cu unu *ë*, sub form'a : *hëring*. Spre a se dá unu precisu respunsu la întrebarea propusă, ar cautá se se conosca bene atâtu originea, câtu și modulu de formare allu vorbei, și togmai acésta-a neci se conosce, neci este usioru de urmaritu. Mai susu mentionatulu invetiatu, la vorb'a *aringa*, dice că ea s'ar fi tradussu în limbele romanice d'în vechi'a germanica *harinc*, déro adauge că vorb'a germană s'ar fi formatu și ea d'în latin.

halec = saratură de pesce, pesce saratu, marinata, etc.; și că astufellu differitele forme alle vorbei din differitele limbe romanice aru fi în definitivu de origine romană, déro tornate și trecute în typariu germanicu. Déro este addeveratu că vorb'a se trage d'în latin. *halec*, apoi nu se intellege usioru de ce se nu se admitta și romanitatea formei, de orece form'a provinciale *arenc* ar presentá form'a latină prin scambarea, asiá de commune a lui *l* în *r*, lapedarea aspirationei totu asiá de commune, și introducerea unui *n* pentru pastrarea tonului pre acea-asi syllaba *lec*, lungă în latinesce. Déro atâtu pastrarea aspirationei în unele d'în limbele romanice, câtu și impregiurarea că vorb'a latină *halec* nu și afla esplecareă sea etymologica în limb'a latină însăși, face a se îndouí ceneva că vorbele romanice aru fi venit d'în lat. *halec*, fia chiaru prin intermediulu germaniculu *harinc*, care înco nu și afla esplecareă sea etymologica în limb'a germană; și de acea-a și Diez lu referă la latin. *halec*; inse *halec* este în latinesce una vorbă senguratecă, fora relatione de cumnată cu alte vorbe, de forma asiá de fluctuante, în câtu se scrie : *alec* și *halec*, *altec* și *haltec*, *alex*, etc., și asiá de extraordinaria, în câtu nu se mai afla una a dou'a vorbă cu acea-asi formă, fora se mai adaugem, că nu și afla neci una esplecare etymologica în acea-asi limbă. Tote acéste-a ar réta că *halec* este și în limb'a latină una vorbă de origine straină, care prin radechin'a *hal* ar paré că duce la grec. ἅλς = *sal*, sare; déro în grecesce nu se afla formă, care se esplece pre cea latină *halec*; și de acea-a mai propabilă este parerea care reduce în definitivu tote formele vorbei în cestione atâtu germanice câtu și romanice, la celticulu *harinc*, coci în limb'a celtică *har* va se dica *sare*, vorbă care de altamentere, prin permutarea aproape normale în limbele arice a lui *l* în *r*, pare a fi în locu de *hal*, a se legá prin origine cu grec. ἅλς și latin. *sal*, și a esplecá astufellu formele vorbei în cestione nu numai în limbele noue romane, ci și chiaru *halec* allu vechiei limbe classice. Loculu însusi unde se ve-

media pescele, de care este vorb'a, terminii mării germanice, Britanni'a, ultimulu refugiu allu remasitielor d'in marea gente a Celtiloru, pare a confirmá si ellu acésta etymologia. D'in tóte aceste-a resulta co form'a cea mai originaria ar fi si in romanesece *harincu*, sau prin lapedarea lui *h*, care nu este normale in limba, *arincu*; déro fiendu co atátu in latinitatea bassa, cátu si in Imbele neolatine celle mai respandite, sunetulu *c* a trecut in *g*, form'a de preferitu ar fi pote *aringu* sau *arengu*.

ARINU, s. m., arbore, acellu-asi cu *aninu*, lat. *alnus*, prin permutarea asiá de commune intre unii Románi a lui *r* cu *n*, cumu : *canuntu* si *caruntu*, *menantu* si *meruntu*, *amenintiare* si *amenintiare*, ba inco la unii Románi si *pâne* in locu de *pâne*, *uru* in locu de *unu*, *omeri* in locu de *omeni*, etc.; si fiendu co numenile arboriloru celloru mai comuni sunt de regula curatu romanice : *fagu*=*fagus*, *carpinu*=*carpinus*, *prunu*=*prunus*, *ceresiu*=*cerasus*, etc.; fiendu co amendoue formele : *arinu* si *aninu*, sunt, intru tóte in armonia cu geniulu foneticu allu limbei; de acea-a, de si nu mai incupe indouentia co vorb'a este de origine curatu romanica si co se lega prin etymologia de lat. *alnus*, totusi remane a se determiná care d'in celle doue forme alle ei ar fi cea mai originaria si prin acesta-a cea mai meritoria a intrá definitivu in dictionariulu limbei. In limb'a latina combinationea de sunetele *ln* este fórte rara si exceptionale, ero in cea romana assemenea combinatione lipsesce cu totulu; de acea-a in romanesece d'in *alnus* a cautatu se intre una forma cá *alinu*, sau pentru co si in latin'a, in care, cumu se disse, combinationea *ln* nu este normale, a statu una data form'a *alinus*, redussa in urma la *alnus*, cá si *calidus* la *calidus*; sau pentru co in romanesece nefiendu de locu a ceea-asi combinatione *ln*, limb'a a tensu firesce a da vorbeii *alnus* form'a *alinu* in armonia cu geniulu seu, forma, care prin scambarea normale a lui *l* d'intre doue vocali in *r* : *sole*=*sore*, *mola*=*mora*, *sale*=*sare*, *filum*=*firu*, etc., a devenitu

de neapperatu *arinu*. Asiá déra form'a *arinu* este cea mai originaria si mai correcta, pre candu *aninu* ar fi una corruptione a formei *arinu* prin scambara lui *r* in *n*.

ARMANU, s. m., pl.-e, 1. locu deschisu sau inchisu cu gardu, unde se stringu buccatele si se treiara, aria, area; 2. locu longa casa inchisu cu gardu, in care inca se pote face aria, se stringe si depune fenulu sau paiele, se inchidu vitele etc., curte, oboru, ograda, chors sau corstis, area. — Vorb'a este pucinu conosciuta, si numai in Daci'a inferiore.

ARMENDENU, sau *armindenu*, s. m., 1. antani'a di de Maiu, *calendae Mails*; 2. ramura verde ce in acea di se pune pre la usiele caselor, ramus *viridis* quem Romani Dacliam incolentes calendis Mails ad januas statuere consueverunt. — Acésta vorba, in Daci'a inferiore, afora de cea orientale, nu este conosciuta in neci un'a d'in celle doue insemnari, cumu este de assemenea neconosciuta, in acea-asi parte, datin'a de a pune la antaniu Maiu, verdétia pre la usiele caselor, ci acésta-a se face sau la 23 Aprile sau la 21 Maiu. Ar fi inse de cea mai mare insemnatate a se cercetá si stabili etymologi'a acestei vorbe. Dictionariulu de la Buda presuppune c'ar veni de la *alimentum*=*nutrimentu*, óre cumu *allmentalia*=*serbatóre* sau ceremonia religiósá pentru prosperarea buccatelor semenate. Ar poté inse si mai usioru veni d'in *armentum*=*turma* de vite, óre cumu *armentalia*=*serbatóre* pentru prosperarea vitelor, sau mai apropiatu de form'a data, *armentinum*. Déro datele, prin cari s'ar poté stabili cu certitudine una etymologia, lipsescu cu totulu, si s'ar poté affá numai in una descriptione detaliata a modulu si a epocei acestei serbari la Románii d'in differite parti. Pentru momentu vorb'a, cumu s'a dissu, este asiá de pucinu conosciuta in mare parte d'in Románi'a libera, in cátu nu se scie la Románii d'in acesta parte, neci mecaru unde cade tonulu acestei vorbe, pre antepenultim'a *men*, sau pre penultim'a *de*. M. — Este de notatu, co in 1 Maiu se serbédia Ie-

remia profetulu; in 31 Maiu se serbédie St. Hermias, si co lun'a lui Maiu la Romani erá consecrata lui Mercuriu (Hermes), fiulu Maiei :

At tu materno donasti nomen mensem, Inventor curvæ, furibus apte, fidis, (Mercuri!). Ovid. Fast. V. v. 103. A-tátu d'in Herme, cátu si d'in Iermia, s'ar fi potutu formá *Armindenu*. Pentru partea posterióre conferesce perendinus, adj. de la perendie. L.

ARMURARITIA, s. f., vorba de origine curatu româna, déro cu suffissulu strainu, de care nu are lipsa limb'a, de óre ce essiste form'a curatu romanésca, *armurare* sau *armurariu*, derivata de certu d'in *armuru*, deminutivu d'in *armu*=*armus*, togmai precumu *gurare*=*morbu de gura*, mai allestu la porci, se deriva d'in *gura*, si in loculu carei-a inco se aude form'a straina *guraritia* : morbu de armuri, schiopetarea viteloru de pitiorulu d'inainte; claudicatio armi.

ARNAUTU, s. m., 1. proprie, nume nationale allu locuitoriloru d'in Albani'a sau Epiru, Albanu sau Albanesu, Epirotu, *Epirota*, — 2. de ací, fiendu co celli mai multi servitori, cari insociescu pre boiari, sunt Albanesi, cá nume comune : servitoriu ce insociesce unu boiariu, *pedisequus*, franc. *laquais*, — 3. specia de grânu, cá importatu póte d'in partile Albaniei.

ARNICIU, s. m., fire de bumbacu colorate, cu cari cosu flori la camesie, stergarie, etc., *fila xylina colorata*.

ARNICU, *arnicia*, etc., vedi *harnicu*, *harnicia*, etc.

ARPA, vedi *harpa*.

ARPACASIU, s. m., ordiu cureliatu de pellitia, care se pune in sorbiture, ordiu mundatu; *hordeum glumis mundatum*, franc. *orge mondé*, — d'in ungar. *árpakása*?

ARPAGICU si *harpagicu*, *arpagicu* si *arpacica*, vorba de origine necounoscuta : *cépa menunta*, *ceputia*, *cepsioria*; *cepitium*, *cepula*; — *cépa menunta de semenatu*, bulbu, *bulbus*, *bulbulus*, *cepa setania*.

ARRANGLIARE, *arrangediu*, v., d'in franc. *arranger*, a pune in sirulu sau rón-

dulu cuvenitu, a pune in ordine, a asse-diá la loculu cuvenitu, a collocá, a des-pune, a ordiná, a regulá, a pune in buna regula, a ronduf, a intogmí, *ordinare*; *collocare*, *disponere*, *digerere*, *componere*; cá reflexivu : *a se arrangiá*, franc. *s'arranger*, afora de insemnarile data la activu : a se invoí, a se cuveni, a se uní, a se intellege, a consuná, *convenire*, *congruere*, *consonare*, *concinere*, *consentire*. — Francesculu *arranger* este invederatu compusu d'in prep. romanica ad sid' in *ranger*=a pune in rondu, verbu derivatu si ellu d'in substantivulu *rang*=serie, siru, ordine. Vorb'a *rang* inse intrata si in romanesc de la regulamentu in cóce cu insemnarile de *gradu ordine*, *locu ocupatu intr'unu siru*, *positione*, *conditione sociale*, *gradu* in ierarchi'a de functioni sau boiarie, etc., de unde si trage originea? D'in germaniculu *ringen* (perf. *rang*=a se intortechiá, a se incolaci, etc.), de unde substantivulu *rang*=cercu, cercellu, torta; si de ací in particulariu : cercu de persone sau lucruri asediate asiá intru unu scopu ore-care; seria cercularia, sau, remanendu in intunerecu conceptulu de cercu, seria ore-care, asediate ore-care de lucruri sau persóne, siru regulatu, ordine, róndu etc., limb'a francesca, impromutandu vorb'a *rang*, a trassu d'in ea una numerosa familia de vorbe : *ranger*, *arranger*, *arrangement*, *déranger*, *dérangement*, etc.; in celle alte limbe romanice nu se afla de locu, sau mai de locu, vorbe d'in acesta radecina : in limb'a româna intravort vorbe cá *arrangiare*, *derangiare*, *arrangementu*, *derangementu*, etc.? Ne indoimu fórte, coci nu se cere decátu urechia addeveratu romanesc, spre a sent cátu de pucinu suna a romanesc asemeni forme, si mai allestu sub form'a si mai scalciata : *arranjare*, *arrangementu*, etc., cumu le dicu si scriu unii forma sub care nu numai se facu si manesufferite pentru una urechia addeveratu romanésca, déro inco perdu cu totulu typulu loru originariu. Apoi ce nevoia are limb'a de asemeni scalciature candu ea despune, cumu se vede d'in traducerea data, de immultite espressioni

curatu romanice, prin cari se arrete con-ceptele fia carui d'in neologismii in ces-tione? Asiá déro, de si vorb'a *rangu* a prinsu in limba óre-care radecina, de si sub alta forma, *renchiu* si *renghiu*, pare a se fi infiptu si mai tare; totusi, in ve-dere co insasi form'a *rangu* cade astadi d'in ce in ce mai multu in desuetudine, suppleninduse cu altele, cá *gradu*, *siru*, *posetione*, etc., in vedere co nemica nu adduce atáta confusione in limba cá in-troducerea de vorbe si espressioni con-trarie originei si geniului ei, este bene si cuvenitu a esclude *rangu*, si cu atátu mai multu *arrangiare*, *derangiare*, etc., d'in dictionariulu limbei române.

ARRANJARE, *arranjamentu*, vedi *arrangiare*.

ARSA, s. f., massa, totu, summa; *massa*, *acervus*, *summa*;—adverb: *cu ar-s'a*, cu redicat'a, in opposetione de expres-sionea: *cubucal'a*: *a comperá sau vende cu ars'a*, a cumperá sau vende cu redi-cat'a (cu toptanulu), per aversonem e-mere vel vendere, franc. *acheter* ou *ven-dre en gros*.—Vorb'a, in form'a sea, n'are nemica neromanicu; déro necon-noscenti'a originei ei, cumu si impre-giurarea co nu se aude in Romani'a li-bera, ua face suspecta. Dictionariulu de Bud'a ua deriva d'in lat. *aversio*, -*onis*, cu insemnarea ce are vorb'a intr'adde-vero in frasea citata mai susu; inse d'in *aversio* s'ar asceptá in romanesece for-m'a *aversione*, sau *aversiune*, sau prin perirea indatinata a lui *v*, d'intre doue vocali, *aersione*, si contrassu *arsiune*. Supposetionea ar poté inse fi intru atátu addeverata, intru cátu *arsa* ar veni d'in acea-asi funtána cu *aversio*, adeco d'in *averto*, si a nume din participiulu femi-ninu *aversa*, de care se póte allaturá franc. *averse*==pfoia mare de *versa* óre cumu cu *cof'a*, cumu se dice in romanesece, cu tóte co vorb'a franca se lega mai fi-resce de *verser*==*versare*; dero si *verser*, román. *versare*, ducu totu la *verto*, cá si *aversio*, *aversa*, *aversari*, etc. Se fia óre *arsa* in legatura cu grecescile: *ἀρσην* =cu redicat'a, cu totu, *ἄρσι*=cu totu, in totu, d'in *ἀρσι*=redicu, *ἄρσις*=redecare? Se fia chiaru participiulu femininu d'in

arsu, dela *ardere* cu insemnare de *in-versionsionare*, care intra si in lat. *aversio*, de *infocare*, *apprendere*, in genere, si in parte la vendere si cumperare, sau in fine cu insemnarea de a luá totu cá fo-culu, a nu lassá nemica?

ARSIEA, s. f., pl. *arsielle* si *arsialle*, stratu ce se pune pre spinarea callulu, sub *sié*, *ephippium*,—Se vina asta vorba, cumu pretendu unii, din turcesculu *hasaf* Este pucinu probabile, pentru co nu se aude mai necairea intre Románi cu as-piratione, cumu se intempla la vorbele turcesci, cari ua au in limb'a turcésca. Se nu fia insusi romanesculu *sié*, cu *ar* in locu de *ad*, ca in *armessariu*?—Mai a-nevoia s'ar poté pune in legatura cu i-taliculu arnese, franc. *harnais*, mai al-lessu candu in latinitatea media nu se affia neci una urma de acestu cuventu.

ARSENAL, s. m., franc. *arsenal*, ital. *arsenale*, mare de posetu de arme, arma-mentarium, vorba de origine arabica, de care se póte scuti limb'a romána, cându ua póte supleni cu altele curatu roma-nice, cá: *armaria*, *armamentariu*.

ARSIEU, si *harsieu*?, s. m., instru-mentu de sapatu, sapoiu, sapèu, *pasti-num*, *sarculum*,—vorba de origine ne-connoscuta si aprópe neaudita astadi, de ore ce in loculu ei se audu cu acea-asi insemnare: *sapèu*, *sapoiu*, *ternacopu*, *tersitia*,—d'in ungar. *aso*?

ARSICU, s. m., pl. -i si -e;—1. ossulu de inchiaiatura de la genuchiulu certoru animalu, cumu: boi, oi, etc.; 2. fiendu co copiii se joca cu osse de acestea de la petiorele mieilloru, de ací *astragalus*, franc. *osselet*: *a jocá arsice*, *a se jocá in arsice*=*astragalis ludere*.—Form'a, in-tellessulu, impregiurarea co joculu de *arsice* este unn jocu de predilectione allu totoru filoru de Románi, si co prin ur-mare acesti-a n'au asteptatu se lu invetie de la fiii Turciloru, cumu s'ar fi intem-platu, déco vorb'a ar veni in addeveru d'in turc. *astic*. tote in fine paru a con-spirá intru apperarea nobilitatei si ro-manatei acestei vorbe, care pare a se legá de acea-asi radecina, d'in care vinu si lat. *armus*, *artus*, *articulus* = *armu*, inchiaiatura; membru; grecesc. *ἄρμός*,

μός, ἄρθρον=inchiaiatura, imbuccatura, si insusi ἀριθμός=numero, si divin'a ἀρμονία=armonia. Cea ce pare a confirmá acésta etymologia este si vorb'a tichiu, prin care se desemna arsiculu, cu care da jucatoriulu, vorba scurtata in locu de *artichiu=articlu*.

ARSICARIU, s. m., cui placu forte arsicelé, care are passioinea jocului arsiceloru, (vedi *arsicu*).

ARSINU, s. m., pl.-e, vorba care pare a se tiné de acelle-asi origini cu *arsicu* (vedi acésta vorba), si insemna : unu certu numeru de juribitie de tortu, care redicatu de pre reschitoriu si resucitu in forma de spirale, se cóce, si astufellu se prepara pentru tessutu.

ARSITIA, s. f., vorba d'in radecin'a *arsu* curatu romanica, déro cu suffissu strainu; si de acea-a neadmissibile in locu de *arsóre* sau *ardóre*.

ARTANU, s. m., 1. buccata de carne, de vestimentu, sau de altu ceva, care, de si rupta, se tine inco de totulu, d'in care face parte, *segmen* sau *segmentum*, franc. *lambeau*, — 2. petioru de passere, *pes vel coxa avis*, — 3. in genere : buccata, *fragmentum*. — Desi acésta vorba lipsesce d'in dictionariulu de Bud'a, cea-a ce ar dá se se intellega co vorb'a nu ar fi conno-scuta Romaniloru d'in Daci'a superioare; de si se afla si in turcesce *artan*; cu tóte aceste-a form'a sea este curatu romanésca, si ar poté fi un'a din acelle vechie vorbe proprie numai limbei nóstre, de óre ce pare a selegá fórte bene prin sensu de acelle-asi origini cu *arsinu* si *arsicu* (vedi *arsicu*), sau cu *arsa* (vedi si acésta vorba), de óre ce in grecescesce essiste in addeveru una vorba d'in acea-asi rade-cina cu ἄρθρον si ἄρσις, fórte appropriata cu form'a si intellessulu de romanesc'a *artanu*, adeco ἀρτάνη=fune de spendu-ratu, de unde in genere : verce spendura, si apoi érosi in speciale : buccata rupta si spendurandu inco de totulu, d'in care s'a ruptu; — d'in *artanue* probabile co vine si *artanare* sau *atarnare*, verbu care prin flessioinea sea simpla : *atarnu* si nu *atarnediú*=pendere, suspendere, denota una mare vechime. Forma *artanire*, ar-

tanescu=lanio, lacero, este de certu una formatione mai noua.

ARTANIRE, *artanescu* (vedi *artanu*), a rupe, a face buccati; laniare.

ARTI, *artiagasiu*, etc., vedi *harti*, *hartiagasiu*, etc.

ARTIRISIRE (si cu *ti* si cu *si* nesiuerate), *artirosire*, *artorisire* si *arturisire*, *arturisescu*, v., d'in turcesce : *artilr*, conno-scutu numai in Romani'a libera, astadi inse si aci cu totulu cadutu in desuetudine, cá terminu judecatorescu : a luá parte la licitatione, a licitá; *liceri*, *licitari*.

ARTIRISITOBUI, *artirositoriu*, *artorisitoriu* si *arturisoriu*, care artirisesce (vedi *artirisire*), licitatoriu, *licetator*.

ARTOPHORIU, s. m., ἀρτοφόριον, vasu sau tabla pre care sta panea benecuentata, (vedi *artos*).

ARTOS, s. m., ἄρτος=(pane); si de aci in particulariu : pane benecuentata, pani in numeru de cinci, ce in ajunulu dillei selle onomastice duce cineva la baserica in tempulu vesperei, cá se le benecuyente preutul, si d'in cari apoi impartasesce atátu pre preuti cátu si pre toti ai casei selle : acea-asi pane se chiama si *litia* (*t* nesiueratu). — Déco *artos* e se remana in limb'a romána, apoi cauta se lapede form'a grecésca si se iee un'a mai romanésca, *artu*; coci *artosulu*, in locu de *artulu*, si *artosuri*, aru fi nesuferite.

ASARDU, *hasardu*, si *azardu*, sau *hazardu*, s. m., franc. *hasard*, ital. *azzardo*, provencial. *azar*, casu, intemplantare órba, sorte, *casus*, *sors*, *fortuna*, *alea*; — jocu aleatoriu, jocu la norocu, *alea*; — intemplantare rea, nenorocu, casu reu, periculu, nevoia, *casus*, *periculum*, *discrimen*; — de aci si verbulu : *asardare* sau *azardare*, ital. *azzardare*, franc. *hasarder*, a aruncá orbesce in pericle, a jocá la norocu, a periclitá, a pune in periclu, a committe ceva unei órbe intemplari, *fortuna* *committere*, *periculum* *adire*, in *discrimen* *venire*, *aleam* *jacere*. — Etymologi'a acestoru vorbe de la latin. *as*, puntu la joculu de zare, nu se póte admite, coci nu este essemplu cá *s* latinu se devina *z* in limbele noue latine. Italiculu *zars*,

vechiu *zaro* = arruncatura de trei puncte la jocul de table, de unde si in românesce numirea de *zara*, data la cubele cu cari se joca acestu jocu, pare a fi datu nascere la tôte celle alte forme; apoi ital. *zara* consuna si in forma si in intellesu cu ebraiculu *zarah* = lucru periculosu, cu care se léga arabiculu *jasara* = a arruncá zarele, a jocá zare, si *jasar* = jocu de zare. Vorbele déro neci sunt de origine romana, neci au, sub form'a data, typariu românescu; déco amu vré se le românimu, amu poté dice: *azaru* = *asardu*, si *azarare* = *asardare* sau *azardare*. Déro limb'a n'are lipsa de densele.

ASEUINTIA, si *asuintia*, s. f., vedi *aseuire*.

ASEUIRE (in dictionariulu lui *Raoul*), éro in cellu de Bud'a: *asuire* (cu *u* d'in syllab'a *su* obscuru cá si *e* d'in form'a *aseuire*, si *alsuire*, *aseuiescu*, v., formatu d'in *seu* = suus, neauditu in Romani'a libera, unde cu acea-asi insemnare se aude in gur'a poporului *insusire*: a face allu seu, a si insusi, a si apropiá. — D'in acellu-asi si vorbele: 1. *aseuintia*, si *assumentia*, s. f., insusire, proprietate; 2. *aseutoriu* si *asuutoriu*, insusitoriu, apropiatoriu.

ASMACHIUCU, *asmatiucu*, *asmatiuicu*, si *asmatiuiu*, s. m., planta; *cærefolium sichærephyllum*, fr., cerfeuil.

ASSASSINU, s. m., ital. *assassino*, fr. *assassin*, ispan. *asesino*, cellu ce pre ascunsu uccide sau face messeria de a uccide pre bani, omoritoriu, uccigasiu, sicariu, *sicarius*; — de unde si verbulu: *assassinare*, ital. *assassinare*, franc. *assassiner*, ispan. *asesinar*, a uccide prin proditione, a loví pre la spate, a omorí prin insellatione, per *insidias* interficere, *percutere*; — d'in arabiculu *hasis* in (pronuntia amendoi *si* siuerati), nume datu unei secte de ómeni, cari imbetati cu beutur'a arabica *hasisi*, promettea si jurá cellui mai mare allu loru a uccide pre plata pre vercine ar fi vrutu acestu-a.

ASSIGURARE, v., ital. *assicurare*, fr. *assurer*, tutum et *securum* reddere rei certiore facere; — neologismu formatu d'in *siguru* = ital. *sicuro*, franc. *sûr*, lat. *securus*, inse necorrectu in mai

multe respecte: antaniu allu tonului, care in italic'a este pre penultima: *sicuro*, cá si in latin'a: *securus*, éro in românesce s'a pusu reu pre antepenultima: *siguru assiguru*; allu doile prin stramu: tarea lui *c* in *g*, si allu treile prin sustituiria unui *i* lui *e*, cá in italianesce de certu, déro in românesce nu se póte admite, de órece verb'a originaria are *e*: *securus*, si de órece prin acésta punere a lui *i* in locu de *e* se intunereca etymologi'a, care este *se* = *fora*, si *cura* = *grige*, asiá in câtu *securus* va se dica fóra temere sau grige. Prin urmare formele corecte si de admissu in dictionariulu limb'ei române sunt: *securu*, *assecurare*, etc.

ASTARIU, s. m., vorba de origine neconoscuta, insemnandu: pandia gróssa de captusitu vestimente.

ASVERLIRE, *asverlu*, v., compusud'in *sverlire* si a sau *ad*, differese de simplu cá *adducere* de *ducere*; *sverle mincea*, va se dica *arrunca mincea in verce directione*; éro *asverle mincea* va se dica *arrunca mincea in directione determinata*, *adecasprenene vorbitoriulu*, sau *in susu*, etc. — Câtu pentru etymologia vedi simplulu *sverlire*.

ATARNARE sau *aternare* (vedi *artanu*), *atarnu*, v., a prinde susu, a acatiá, a spendurá, a stá spenduratu, *pendere* sau *suspendere*, si *pendere*.

ATERDISIRE, *aterdisitoriu*, vedi *artirisire*, *artirisitoriu*.

ATINARE, *atinu*, v., (*a* initiale la celli mai multi Români claru dupo regula, la altii inse obscuru, si la unii aspiratu), a agitá cu potere, a scuturá, *quaterere*, *concutere*, *agitare*. — De sí *a* initiale d'in acésta vorba variedia, cumu s'a notatu, in pronunti'a Româniloru d'in diverse localitati, déro acésta-a se intempla si la alte vorbe, a caroru-a romanitate nu se póte contestá, cumu: *allu*, *állu* si *hállu*; si de acea-a assemene fenomenu nu póte se face a se pune in indouentia puritatea ei de origine, candu alte momente mai ponderóse, cumu essistenti'a ei in gur'a Româniloru mai d'in tôte partile si simplitatea flessionei (*atinu*, nu *atinediu*) atesta despre una inalta vechime, si prin acésta, de regula, si de purita-

tea de origine. Care inse se fia etymologi'a ei? Autorii dictionariului de Bud'a paru a fi datu in urm'a ei, scriendu vorb'a in cestione nu numai subform'a *atinare* sau *atienare*, ci si *acinare* (pronuntia inse *ci cá si ti siueratu*); coci, dupo tóte probabilitatile trasse si d'in forma si d'in intellesu, vorb'a pare a se legá de *cico* = miscu, punu in miscare, grec. *κίω*, cu acea-asi insemnare.

ATTASIARE, v., fr. *attacher*, a legá strinsu, a collegá, a vincí, a devincí, a lepi; a atrage (luarea a mente), a atintá; — cá reflexivu : a se lepi; a se inchiná, a se devotá; a se applecá, a se dá cu totulu, a se asservi : *alligare*, *colligare*, *vincire*, *devincire*; *se dedere*, *se mancipare*, *studere*, etc.; — *attasiamentu*, s. m., fr. *attachement*, in intellesu numai morale : 'amore, affectione cordiale, allepire cu anim'a si suffletulu, studiu, applicatione, occupatione, amor, studium; — *attasiatu*, part., fr. *attaché*, avendu, afora de insemnările verbului si substantivului, si insemnarea : allepitu pre lónga unu deregatoriu, pre lónga unu officiu, adjunctu, adnumeratu, assecla. — Acesti neologismi sunt neadmissibili in limb'a româna; coci sau devinu, cumu credu unii, d'in lat. *attactare* = a face se se se attenga bene, a uní strinsu, a alepi, a legá prin legature anevoia de ruptu; nuasemeni ferme scalciate si deformate potu luá in limb'a româna derivatele d'in *attactare*; sau devinu d'in celticulu *tach* = pironu, atátu mai reu, de óre ce aceste vorbe aru fi atunci nu numai ratecite in respectulu analogieloru de forma, ci si intenate de strainismu in originea lor, fóra se mai adaugemu co neci in celle alte limbe romanice, afora de cea francesca, nu stau asemeni forme, si co prin urmare neci limb'a româna n'are lipsa de densele, fiendu co possede pentru a-celle-asi concepte, cumu se vede d'in traductione, immultite espressioni vechie si curatu romanice, si facultatea de a creá altele mai noue, numai novatorii se scia innová românesce.

ATU, fr., *atout*, formatu d'in prep. à = a, la, pentru, si tout = totu, prin elipsea unei vorbe cá *bon* = bunu, sau ser-

vant = servindu, fiendu folositoriu, vá se dica proprie : bunu la totu, a tóte sau de tóte bunu; si de aci in speciale, la joculu de carti : colore de carti care talia si bate tóte celle alte colori. — Acésta vorba, cá si *achiu* (vedi *aquitare* si *aquitu*), s'a introdusu fóra neci unu respectu de analogiele limbei; si prin urmare n'ar fi bene a ua mai scalciá una data, dandu-i-se form'a *atuu*, si apoi unu pluriariu si mai nesufferitu : *atuuri*.

AUSIU, si *aiusiu*, s. adj., vorba conno-scuta sub cea d'antaniu forma la Macedoromani, ero sub cea de a don'a si la Olteni, insemna : 1. betranu, mosiu in genere; 2. tatalu tatalui, mosiu; — d'in latin. *avus* = tatalu tatalui, mosiu.

AVAIEȚU si *havaietu*, vorba de origine turcésca, astadi cu totulu caduta in desuetudene : dare, impositu, vectigal.

AVALEA, vedi *havaleá*.

AVALMA, vorba de origine neconno-scuta, compusa, cumu se vede d'in a si *valma*, de unde *invalmasiela* = confusione, si usitata numai cá espresione adverbiale in unire cu *de* : *de avalm'a*, in commune, de frati, vorbindu de averi mai allesu nemobili, ce nu si le au impartitu inco proprietarii lor, ci le possuđu si folose-scu in comune; *indivise*, fr. *par indivis*.

AVALMASÍA, s. f., cá si vorb'a precedente, d'in care s'a formatu, usitata mai multu in unire cu *de* : *deavalmasia*, coproprietate; *dominii jus æquum*.

AVALMASIU, s. m., cá si *avalma*, d'in care s'a formatu, usitatu mai multu in unire cu *de* : *deavalmasiu*, coproprietariu; *qui dominii jus æquum habet*.

AVANGARDA, s. f., *avant-garde*, ital. *antiguardia* sau *vanguardia* : 1. partea óstei in miscare, care merge inainte, *primum agmen*, fruntea óstei, in opposetione cu *ariergarda*, franc. *arrière-garde*, italice *retroguardia*, cód'a óstei in miscare, *novissimum agmen*; — 2. antaniulu siru allu óstei in batalia, fruntea, *frons*, *prima acies*. — Francesculu *avant-garde* este compusu d'in *avant*, transformatu d'in lat. *ab-ante* = de inainte, si d'in *garde* = custodia sau padia, si prin urmare : corpu de ómeni destinati la padia. Cea d'antâiu parte a vorbei este *déro roma-*

nica, déro sub una forma neadmissibile in limb'a româna, de ôre ce acésta-a are *ainte=inainte=lat. ante*; éro cea de a dou'a garde vine d'in germaniculu *wahren*, a custodí, a apperá, a padí; si asiá vorb'a *avant-garde* este jumetate românica si jumetate germanica, hybrida, neci callu neci magariu, cumu se dica. Ce se dicemu déro de form'a sub care s'a luatu si se iea in limb'a româna si sub care nu se mai intellege neci antâni'a parte a vorbei? N'ar crede cineva co *avan*, din *avanguardia*, este turcesce *avanu=cumplitu*? (vedi *avanu*). *Arrière-garde* are si ea allu doile elementu totu vorb'a *garde*, éro antaniulu elementu este in addeveru si ellu romanicu, inse fórte corruptu si desfiguratu asiá, in câtu, sub pedépsa de a se crede co vorb'a ar fi tatarésca, nu s'ar poté introduce si in limb'a româna. In addeveru prin duplulu *r* se vede co *arrière* este compusu din *ad* si *rière*, corruptu d'in lat. *retro*, inderetu; românesculu *inderetu* inco este compusu d'in *in*, *de* si *retu*, acestu d'in urma venitu totu d'in lat. *retro*, prin caderea numai a lui *r*, si prin urmare mai pucinu desfiguratu cá francesculu *rière*. Inse *retro* sub form'a sea completa s'a admissu astadi in multime de compuse romanesce, cá : *retrogradu*, *retrospectiv*, etc. Nu e déro unu neintellesu ammetitoriu a pune in locu-i franc. *arrière* intr'unu terminu militariu? De alta parte *ainte* inco s'a admissu cu form'a sea mai originaria *ante* in compuse cá : *antecessoriu*, *antecedente*, *antediluvianu*, *anteani*, cumu se afla si in derivate cá : *anteriore*, *anticu*, *antaniu*, etc. : ce poté producé déro inlocuirea lui cu franc. *avant*, sub form'a neintelléssa *avan*, intr'unu terminu militariu, de câtu completa confusione si neintelligere? Dupo celle espuse pêno aci resulta invederatu, co vorbele *avanguardia* si *ariergarda* nu potu trece si remané sub acésta forma intr'unu dictionariu allu limbei române; si déro nu ne multiamimu cu betranele, frumósele si perfectu romanescele : *fruntea ôstei*, *cód'a ôstei*, cauta se formâmu altele d'in elemente curatu românesce si cu forma curatu românesca; si fiendu

co vorb'a curatu românica, care correspunde cu cea de origine germanica *garde*, este *custodia*, vorba conservata si in evangeliu : *si cu intaritu pétr'a normentului cu custodia*, acésta-a compusa cu *ante* si *retro*, ar dá vorbele curatu române : *antecustodia=avant-garde*, si *retrocustodia=arrière-garde*. Déro fiendu co vorb'a *garde* a intratu in mai tótelimbele românesce, cumu, de esemplu, in cea italica sub form'a *guardia*, de unde si *guardiano*, custode, *garianu* sau *gardistu*, si prin acéste-a, dupo pronunti'a Italiloru, cari dicu apprópe *gvardia* si *gvardiano*, si in românesce, mai inainte de a le luá dupo francesce, *gvardia* si *gvardiano*, adjunse, d'in cauza co *gv* nu intra in geniulu limbei românesce, in gur'a poporului *vardia*, *vardiano*, mai appropriate astfelu de origine loru germanica *wahren*; fiendu co in limb'a popularia essiste affundu inradecinata una vorba, care, de si poté nu este de acea-asi origine, déro si in forma si in intellesu se apropia de francesculu *garde*, adeco vorb'a *gardu* (de *nuelle*); fiendu co, in fine, este poté bene si cuvenitu cá termini cá celli militaresci se nu se departedie cu totulu de ai celloru alte limbe alle nationiloru românesce, d'entre cari un'a tine antaniulu locu intre tóte nationile globului prin progressele selle in artea militaria : de acea-a, in lipsa de mai bene, s'ar poté admite *antegardia=avant-garde* si *retrogardia=arrière-garde*. — Inainte de a terminá acestu articlu, vomu chiamá luarea a mente asupr'a fenomenului fórte intristatoriu, co militi'a, si alle militiei, este un'a d'in partile activitatii nationali, in cari nu scimu cumu se face, co limb'a s'a respectatu si se respecta mai pucinu. Pêno mai eri domniea, in acésta parte, *ostafcele*, *obachtele*, *parucicii*, *praporgicii*, *polcovicicii*, *pricazurile*, *otnosieniele*, *smotrurile*, *lozincele*, *pisserii*, *iuncarii*, *fetfebelii*, *uceniele*, *vistavoii*, etc. Astadi au invasu in locu-le *avangardele*, *ariergardele*, *furagiele* cu *furagiorii* loru, *furgóncele*, *cordónele*, *serjentii*, *jandarmii*, *avanposturile*, *puđr'a*, *balele*, *senturónele*, *ramparturile*, *ranforturile*,

si cu totu némulu loru. Mane? — Mane domnedieu scie ce potopu vá mai vení de asta parte preste biét'a limba românesca. Detori'a chiama pre toti officiarri români, cari cauta se scia mai bene cá vercine, co inneculu limbei ar trage dupo sene pre allu nationalitáti, a pune cu una di mai currendu stavila acestui deluviu.

AVANIA, s. f., (fr. *avance*. ital. *avania*, nou grec. *ἀβασία*), vorba de origine turcésca : 1. capitazione, dare pentru capu; 2. si de ací : reutate, barbaria, crudime, cu care Turcii storcu bani de la crestini, *sævitia*, *vexatio pecuniae extorquendæ causa*.

AVANPOSTU, s. m., (fr. *avantposte*, vorba compusa d'in *avant* (vedi *avanguardia*) si d'in *poste*, derivatu d'in latinesculu *postum*), si insemnandu propie : ceva pusu sau asediatu undeva cu nnu scopu, si de ací, loculu unde se pune ceva cu unu scopu, cumu si ómenii pusi in acellu locu cu unu scopu : 1. locu unde se punu luptacii inaintati cari incongiura una intaritura sau cari mergu in fruntea óstei; — 2. ómenii armati pusi in assemene locu. — Dupo celle spuse la articlu *avanguardia*, s'ar poté, in lipsa de mai bene, romanisá intru câtuva acestu neologismu scalciaa, dandu-i-se form'a *antepostu*.

AVANSARE, si *avantiare*, (f. *avancer*, ital. *avanzare*), a inaintá, a merge sau dá inainte, a procede sau porcede, a progrede, sau progressá, a propune sau spune; *procedere*, *progredi*, *proficere*, *anteire*, rem in medium ferre, *proferre*, *afferre*; — a *se avantiá* in vorba, a merge pré departe, s'*avancer*, *incantius loqui*; a *avantiá bani*, a numerá d'inainte, *pecuniam in antecessum numerare*, *pecuniam repræsentare*; — *avansu* si *avantiu*, s. m., fr. *avance*, appucare inainte, spatiu percursu inaintea altui'a, *præcurso*; summa de bani platita d'inainte, *pecuniæ repræsentatio*. — Antani'a d'in celle doue forme alle acestoru neologismi : *avansare*, *avansu*, este reproductionea fonetica a francesceloru : *avancer*, *avance*, fora se se íee in bagare de séma co francesculu *ce* corresponde in assemeni forme

cu *ti* siueratu d'in alte limbe romanice, asiá in câtu vorbele introdusse in romanesce sub form'a *avansare* si *avansu* aru paré co correspundu cu francesc. *avanser* si *avanse*, si neci de cumu cu *avancer* si *avance*. Aceste aberrationi s'au corressu pëno la unu puntu prin formele *avantiare* si *avantiu*, care ar fi in addeveru formele române trasse d'in una vorba *avant*, déco acésta-a ar essiste in limba; inse franc. *avant*, cumu s'a arretatu, (vedi *avanguardia*), are in romanesce form'a *inainte*, si de acea-a form'a româna *inaintare* e de preferitu si lui *avantiare*.

AVANSU si *avantiu* vedi *avansare*.

AVANTAGIARE, *avantagiosu*, vedi *avantagiu*.

AVANTAGIU, s. m., pl.-e, francesce *avantage*, ital. *avvantaggio*, formatu totu d'in *avant* (vedi *avanguardia*), prin medilocirea unui verbu *avanter*, ce nu essiste : 1. folosu, utilitate, emolumentu, fructu, utilitas, fructus, emolumentum, res; — 2. superioritate in respectulu tempului, locului, etc., oppurtunitate, oppurtunitas, locus æquus, tempus æquum; 3. superioritate asupr'a unui adversariu, victoria, victoria; — prerogativa, superioritate, precellentia, preminentia, *præstantia*, *excellentia*; — 5. calitate distinctiva, talentu, dos, munus, ornamentum; — 6, favóre, onóre, gratia, honos. — *Avantagiosu*, adj., franc. *avantageux*, plenu de *avantagie*, in tote insemnările vorbeii *avantagiu*; — *avantagiare*, v., franc. *avantager*, ital. *avvantaggiare*, a dá *avantagie*, a dá cuiva mai multu, a lu pune in mai buna posetione, *aliquid alloui præcipue dare*, *allicuius conditionem potiore facere*; — apoi compusele : *desavantagiu*, franc. *désavantage*; *desavantagiosu*, franc. *désavantageux*, cari prin part. *dés*, acea-asi si de insemnare si de forma cu românesculu *des* sau *dis*, cá in *desfacere*, *descoperire*, etc., au intellesulu contrariu celloru simple : *avantage*, *avantageux*, *avantagiu*, *avantagiosu*. — Toti acesti neologismi, cá compusi pre de una parte d'in *avant*, care, cumu s'a arretatu (vedi *avanguardia*), nu póte trece la noi cu acésta forma, éro pre de alt'a cá derivati cu unu suffissu *agiu*, care inco

nu este romanicu, si cu atât mai puțin romanescu, nu potu intrá in dictionariulu limbei române, mai vertosu caudu acésta-a despune de espressioni inde-stalle, cu cari se inlocuésca acelli neologismi, cumu se vede d'in traductionea summaria a loru cu alte vorbe curatu romanice, si cumu s'ar vedé si mai bene d'in traductionea de frasi intregi, in cari aru intrá ei.

AVANTIARE, vedi *avansare*.

AVANU, adj., de acea-asi origine cu *avania*, (vedi acésta vorba), cumplitu, crudu, barbaru, spaimentatoriu, sœvus, iniquus, barbarus, inhumanus, terribilis, immanis.

AVARÍA, s. f., franc. *avarie*, ital. *avaría*, dupo unii d'in celticulu *abar* sau *avar*=stricatu, dupo alti d'in grecesculu *βάρη*=luntre, nave : 1. stricatione ce

pre mare suffere una nave sau mercile d'in ea, si de aci, in genere, stricatione sufferita de merci prin transportu; *damnum, jactura, detrimentum*; 2. ce platesce fia-care nave pentru tinerea in buna stare a portului, unde stationedia, *vestigal portui reficiendo assignatum*.

AZURARE, *azuriu*, vedi *azuru*.

AZURU, s. m., franc. *azur*, ital. *azzurro* si *azzuolo*, ispan. *azul*, d'in persic. *lazâr*, de unde *lapis lazuli*, saphirulu celloru vechi : colore albastra inchisa, albastru inchisu, *cœruleum, color cœruleus*; — minerele d'in care se trage acésta celóre; — *azuriu*, adj., franc. *azuré*, coloratu cu azuru, faci'a ceriului, albastru, albastríu, *cœruleus*; — *azurare*, v. franc. *azurer*, a colorá cu *azuru*, a colorá albastru, a dá faci'a ceriului, a face ceruleu, *cœruleum colorem rei inducere*.

B.

BABA, s. f., — 1. insemnarea cea mai respandita intre Români : muiere be-trana, mai vertosu, tare be-trana; *anus*, *vetula*, franc. *vielle-femme* : *bab'a Stan'a*, *bab'a Visi'a*, *bab'a Coman'a*. — De aci : *a*). *vorbe de alle babeloru*, vorbe fora fundamentu. — *b*). *Bab'a orb'a*, jocu, in care unulu d'in jocatori, legatu la ochi, cauta se prenda pre vreunulu d'in celli alti jocatori; franc. *Colin-Maillard*; *ai se jocâmu bab'a orb'a*; *omenii mari nu joca de a bab'a orb'a*; *ce faceti?* — *ne jocâmu dea bab'u orb'a*. — *c*). *Bab'amij'a*, se dice mai de ordinariu *mij'a* sau *mi-jite* (vedi aceste vorbe). — *d*). *Babele*, celle d'antaniu noue dille d'in luna lui Martiu: *estu tempu amu avutu bune Babe, éro celle de annu ce relle mai fura!* — 2. In unele parti de preste Carpati in-semna inco : *a*). *mósia*, care mosesce, ob-stetrica=obstetrix, franc. *sa:e-femme*; — *b*). *mama*. — 3. In unele parti alle Ro-maniei libere *baba* inseamna si : capetu de lemnu, trunchiu, grinda, pre care se radima greutati mari, sau care sta ca fundamentu unei constructione. — Déco in acésta d'in urma insemnare vorb'a este identica, in originea sea, cu vorb'a in insemnările de sub numerii 1. si 2; atunci ea n'ar fi decâtu un'a d'in im-multitele probe despre marea cutedian-tia de imaginatione, cu care poporulu stramuta una vorba de la una insemnare la alt'a : fiendu-co in casele Romaniloru, be-tranele portau, de regula, greutatile casei, vorb'a *baba* va fi trecut, in ima-ginationea Românilui, de la insemnarea de *be-trana* la cea de *portatoria de greu-tati*, si de aci la insemnarea si mai ge-nerale de *radimu de greutati*, *temelia*, *fundamentu*, *talpa* sau *talpóia*. Vercumu ar fi inse, acésta d'in urma insemnare

nu occure, precátu scimu, in limbele sla-vice, d'in cari invetiaturu *Miklosich* pre-tende, co ar fi trecut in romanescce vorb'a *baba* cu alte derivate alle selle, ce voru veni mai la valle; si acestu-a este unulu d'in multele cuvente, cari ne facu se ne indoimu forte despre addever-ulu parerei invetiaturu slavistu, cu atátu mai multa co, pre de una parte, vorb'a *baba* nu si are una radecina in limb'a slava; éro, pre de alt'a, insusi mentionaturu eruditu marturesce co acea vorb'a se afla respandita in multe alte limbe, afora de celle slavice : asiá, ca se tacemu de altele, chiaru in limb'a italiana essiste vorb'a *babbo*, cu insemnare de *tata*; éro in dialectulu sardinesu cu acea-asi insemnare, se dice *babu*, d'in care cuventulu nostru *baba* n'ar fi de câtu form'a feminina, care inco essiste in dialecte de alle Italiei.

BABARIU, s. adj., (vedi *baba*), cui place a stá si petrece cu babele.

BABARUSU? s. m., pl.-e, vorba in-terpretata in dictionariulu lui Raoul prin franc. *roulette*, fora se se esplece de care *roulette* anume este vorb'a; éro aiurea noi nu amu aflatu neci auditu acestu cuventu.

BABATEIA, s. f., (vedi *baba*), in in-tellessu de resfeciare sau de compassione: buna be-trana, bieta batrana, *anicula*.

BABERCA, s. f., (vedi *baba*, cu care in *baberca* pare a se fi combinatu si con-ceptulu de *sbercare*), si de aci, in batu-jocura : *baba sbercita*, *baba forte be-trana*; *rugosa vetula*.

BABERNACU, vedi *bobernacu*.

BABESCE, adv., (vedi *baba*), in modu *babescu*, ca una *baba*, ca *bab'a* sau ca *babele*; *aniliter*.

BABESCU, adj. (vedi *baba*), de *baba*,

cuenitu unei babe; anlis : *portu babescu, vorbe babesci.*

BABIA si *babitia*, s. f., (vedi *baba*), dupo suffissu, ca *fetia, barbatia*, etc., aru insemná : calitate, stare sau etate de baba; inse cu acésta insemnare neci in carti, neci in gur'a poporului, pre câtu scimu, nu se afla cuventulu; ci intellessulu, cu care occorre in dictionariulu de Buda, intellessu de altamentrelea neconnoscutu in Romani'a libera, este numai metaforicu si cu totulu particulariu, adeco : *urdenare; cofurire, profluvium ventris.* — Eruditulu *Miklosich* revendica aceste vorbe limbeloru slavice, si compara cu densele bulgar. *habiei*; inse suffissele curatu romanesci se oppunu acestei suppositione, si probedia, co elle sunt de a dereptulu formate de Românu d'in *baba*. Numai form'a *babitia*, cumu se afla scrissa la unii in locu de *babitia*, ar poté dá dereptate eruditulu slavistu; inse si acésta-a nu este una proba decisiva, de óre-ce Români au applectu certe suffisse slavice si la vorbe curatu romanice. De altamentrelea cért'a pentru revendicarea acestoru vorbe si a totoru celloru assemeni nu este de mare interesse pentru noi Români : coci antaniu elle nu sunt, sau mai bene nu au fostu connoscute de câtu unui micu si neinsemnate numeru de Români; apoi in locule avemu vorbe necontestatu romanice si connoscute totoru Româniloru : *urdenare, cofurire.*

BABICA si *babitia*, s. f., deminutivu d'in baba : *antula.*

BABIRE, *babescu*, v., a petrece etatea de baba, a fi baba : *multi anni a mai babitu si asta muiere!*

1. **BABITIA**, vedi *babica* si *babia*.

2. **BÁBITIA**, s. f., vorba, dupo suffissu ca si dupo accentu, neindoiosu slavica; déro nu avemu lipse de ea, de óre ce avemu chiaru si in cartile basericesci vorb'a curatu romanica : *pelicanu*, passere mare si alba, cu una mare gusia sub rostru, in care stringe pescele, cu care se nutresce.

BABOIASIU, s. m., deminutivu d'in urmatori'a vorba.

BABOIU, s. m., pesce de riu de ma-

rime media; — dictionariulu lui *Raouit* espleca cu franc. *alevin*; inse pescele de totu micu si meruntu, ce porta in francesce numirea de *alevin*, se chiama, pre câtu scimu, *plevusca* sau *babusca*, fora se mai adaugemu, co vorb'a *baboiu* nu are, ca cea francesca, neci una data intellessulu collectivu : assemenea intellessu are *plevusc'a*; éro *baboiu* are totudeaun'a intellessu individuale, cumu se vede d'in espressione ca : *unu baboiu de pesce; am prensu numai doi baboi de pesce.* — Câtu pentru etimologia, déco referimu vorb'a *baboiu* la *baba*, ca si *casoiu* la *casa*; atunci se nasce greutatea de intellessu; éro deco referimu acea-asi vorba la *barba*, si ua allaturâmu de latinesculu *barbus*, care insemna una specia de pesce cu barba; atunci, scapandu de greutatile intellessului, cademu in difficultati de forma. Este addeveratu, co in latinitatea media aflâmu *babellus*, cu *r* cadutu, in locu de *barbellus*; déro, in romanesce, de acésta cadere a lui *r*, inainte de una muta, nu aflâmu esemple, fora se mai adaugemu, co *a* claru d'in syllab'a initiale a vorbeii *baboiu*, inco da ansa de mare prepusu.

BABONU, s. m., pl.-e, buboiu de natura venerica, ce se face la ventre; — neologismu asiá de scalciatu ca si morbulu, ce ellu desemna; (vedi *buboiu* sau *buboniu* in dictionariu).

BABORDU, s. m., laturea stanga a navei, uitandu-ne de la puppe spre prora, neologismu d'in franc. *babord*, in acea-asi insemnare si in oppositione cu *tribord*, laturea derepta a navei; — neologismu neadmissibile; (vedi si *abordare*, in glossariu).

BABUSCA (cu s. siueratu), s. f., de si derivatu d'in *baba*, inse cu forma slavica : 1. baba mica, (vedi *babica*); — 2. pesce micu si meruntu, (vedi *baboiu* si *plevusca*).

BACALARIU, vedi *baccalariu*.

BACANESSA, s. f., 1. care tine una *bacania*, 2. muierea unui bacanu, (vedi *bacanu*).

BACANIA, s. f., si *bacalia*, vorba de origine neconnoscuta : 1. totu ce se pune in buccate spre a le face gustose si mai

állessu intieptatorie la limba, aroma, condimentu; aroma, franc. épices;—2. apoteea sau stabilimentu, unde se vendu aromate si alte lucruri de mancare, (vedi *bacanu*).

BACANIRE, v., (vedi *bacanu* la numerulu 2), ca reflexivu : a se bacani, a se derege cu rosiu, a si da rosiu pre facia, se dice de mulieri.

BACANU, si *bacalu*, s. m., 1. ca substantivulu personale : omu ce vende *bacanie* sau aromate, aromatariu; aromatarius, franc. épicietier. —2. ca substantivulu reale : lemnu bunu de tinctura rosia, *lignum campecinum* sau *brasilianum*; —si in specia : rosiu cu care mulierile si deregu, si rosiescu faci'a. —Ispaniculu *bohenero* = tolbasiu, franc. colporteur, nua potutu dá, cumu affirma dictionariulu de Buda, nascere la *bacanu*, de care inse nu avemu nevoia de orece limb'a lu pote suppleni prin *aromatariu* derivatu d'in *aroma*, vorba usitata si connociuta de poporulu románu.

BACÁU, s. m. (fora plurariu), vorba de origine obscura, usitatu mai állessu in frasea : *a si gassi bacáulu* = a si gassi cineva omulu, care se lu puna la locu si se l'invetie mente; a cadé cineva intr'una nevoia, d'in care invetia mente.

BACCALARIU si *baccalariu*, in latinitate media : *baccalarius*, ital. *baccalaresi* *baccelliere*, franc. *bachelor*, ispan. *bachiller*. —Patri'a acestei vorbe este Franci'a, in ai carei autori cuventulu ocurre cu multe si differite insemnari, cumu : 1. *baccalariu* este possessoriu de una *baccalaria* = agru de una mai mare estensione. —De aci : 2. *cavallariu*, care fiendu pré pucinu avutu sau pré teneru, nu potea radicá, si portá flamura in numele si pre sém'a sea, ci cautá se se puna sub ordinile altui-a. —3. *clericu* de ordine inferiore. —4. *june* neinsoratu sau in ajunu de a se insorá. —5. *baccalareu* sau scolariu, ce a trecutu unu esame generale de studieie unei scole superiore si a capetatu una diploma, in poterea carei-a se admite a studiá una facultate. —Incercarile de a urmarí etymologi'a acestui cuventu au remasu deserte, (vedi in *glossarium mediæ et in-*

fimæ latinitatis domini Du Cange, lungulu articlu asupr'a cuventului *baccalarius*). Lassandu déro la una parte tote coniecturele, mai multu sau mai pucinu nefericite, ce s'au facutu asupr'a acestui puntu, vomu notá numai, co, spre a dá cuventului una forma mai in geniulu limbei latine, scriptorii moderni in acesta limba au trassu d'in ellu *baccalaureus* = *baccalarius*, in insemnarea de sub numerulu 5.

BACIU, la Macedorománi *bagiu*, (si de acea-a nu se pote admite co aru veni d'in ungar. *bácsi*), 1. cellu ce la stâna face casiulu si brandi'a, casei formator; —2. intre Románi de preste Carpati, cu insemnarile : a). de *bade*; —b). de *capu*, mai mare.

BACIUCA, sau *baciucu*, s. m., deminutivulu d'in *baciu* : *baciuca de la oi*.

BACIUIRE? v. (d'in *baciu*?), vorba aflata numai in dictionariulu lui *Raoul*, cu insemnarea : a flecari, a stá de vorba lunga; — de assemenea si *baciutoriu*? cu insemnarea : flecariu, vorba-lunga, perde-véra.

BACLAVÁ, pl. *baclavale*, s. f., vorba turcésca, insemnandu : placenta de migdale cu miere.

BACSIORARE? v., cuventu aflatu numai in dictionariulu lui *Raoul*, ca reflexivulu, *a se bacsiorá*, si cu insemnarea : a se avilí, a se degradá.

BACISISIU, s. m., vorba turcésca : de beutu, ce se da cuiva de beutu; franc. *pour-boire* : a dá sau *luá bacsisiu* = a dá sau *luá* de beutu.

BADARANÍA, s. f., calitate, stare, fapta sau dissa de *badaranu*.

BADARANIRE, v., de ordinariu ca reflexivulu : *a se badarani*, a devení *badaranu*.

BADARANU, s. adj., applicatu numai la persone : nepillitu, nepolitu, necioplitu, grossolanu; incultus, agrestis; rusticus, rusticanus, ruris plenus; franc. rustre; — *badaranu boiaritu* = homo novus, franc. parvenu.

BADÁU? s. m., aflatu numai in dictionariulu lui *Barcianu* si esplecatu prin germ. *butterfassel* putineiu?

BADE, s. m., 1. appellatione data unui frate mai mare, 2. appellatione data

vercarui omu mai betranu : *bade Ioanne! bade Stane! badea Ioannu, badea de la oui* — Cuventulu acestu-a, ca si derivatele *badica, baditiu*, sunt familiari mai allesu intre terrani; precandu intre cetatiani se audu in loculu loru mai multu : *nene, neica, neicutia*. — Dictionariulu de Buda trage acestu cuventu d'in *abate*; inse acésta etymologia nu se pote admite ca deplenu satisfactoria neci in respectulu intellessului, neci in respectulu formei.

BADICA, si *badiuca?* deminutivu d'in *bade* cu insemnarea de sub numerulu 1.

BADITIA, s. m., deminutivu d'in *bade*, cu insemnarile : 1. ca si *badica*; — 2. appellatione data iubitului.

BAE, *baederu*, etc., vedi *baia, baia-deru*, etc.

BAGA, s., vorba turcésca : ossu trassu d'in test'a broscéi, si d'in care se facu obiecte de lussu, cumu : pepteni, annelle, braciari, si altele.

BAGAGIU, s. m., pl.-e., neologismu d'in franc. *bagage* cu tote co se afla dejá si in dictionarulu de Buda sub form'a *bogagie* sau *bogaje*, introdussu, ca se suplenesca una parte d'in intellessulu cuventului turcescu *calabalicu*, si a nume : obiecte sau lucruri ce unu omu sau una armata iea si duce cu sene la drumu. — Cuventulu se afla in latinitatea media sub form'a *bagagium*, de la verbulu *bagare* = a si stringe si pune intr'unu sacu lucrurele, a se gafí de drumu, verbulu derivatu si ellu d'in *baga*, vorba germanica, ce insemna *lada, sacu, legatura*. Asiá déro cuventulu este nu numai de forma, ci si de origine straina; si de câtu se introducemu in limba neologismi straini de dens'a si in materia si in forma, mai bene se pastrámu strainismii vechi, cari au prensu dejá mai multu sau mai pucinu radecina. Dealtamentrele cuvente curatu romanice, cari se suplenesca intellessulu vorbei *bagagiu*, nu ne potu lipsi, cumu : *sarcina, legatura*, etc.

BAGARE, *bagu, bagatu*, v. tr., *inserere, immittere, indere, injicere, introducere, inducere, imponere, ponere, locare*. — I. Insemnarea cea mai generale a verbului *bagare*, in opposetione cu sco-

tere, este a duce in intru, a introduce : *e usioru a bagá, déro greu a scóte cuiulu; tu esti detoriu se me scoti d'in nevoi'a in care n'ai bagatu; essi singuru d'in nevoi'a, in care singuru te ai bagatu; de unde l'amu bogatu eu, neci draculu nu lu pote scóte*. — De acea-a, constructionea cea mai ordinaria a acestui verbu este : 1. cu preposetionea in sau intru : a). in intellessu materiale : *bagu aci'a in urechiale acului, co eu nu vedu bene se ua bagu; bagu-ti sabi'a in téca, co totu cellu ce scote sabi'a, de sabia va mori; eri, nu mai departe, mi am bagatu copillulu in pamentu; de frica toti se bagara in gaur'a de serpe; bagati carrale in curte; déco ti a degeratu manele, bagale in senu, de ti le mai incaldesce pucinu; bagat'ai pung'a in busunariu? manuscriptele ce possedeam, le amu bagatu in focu; furii se bagara intru padure; ce mi spusesi tu, pare, co mi bagá unu ferru arsu in ánima; câte potura, luara si bagara in saci; facutorii de reu se baga in carcere; a bagá vinu in bute = a torná vinu in bute; de unde si : a bagá apa pre mani. — b). in intellessu spirituale : *cu atâte bataie aveli se bagati pre copillu in spaimé; mulierea lussosa baga pre barbatu in grelle detorie; nu mai bate copillulu, co lu bagi in alte alle = (in epilepsia); de nu veti face ce ve demandu, pre toti ve bagu in draci; ati bagatu ur'a si veninulu amaritionei in suffletele nostre; fii bunu, si nu me bagá in assemene incurcatura; acésta muliere vre se me bage in peccatu; nu vreti se me bagati si pre mene in secretale vostre? nu ve bagati in conspirationi; ce omu si estu-a! se bage in tote; n'ai se te bagi in affacerile altui a = se te ammeteci; — de aci si cu ellipse de obiectulu, in care cineva se bage : *faceti ce sciti, co eu nu me bagu, nu me ammetecu; se bage = se insinua, se indesa, se appropia tare : se bage in pareti, in gardu; ce te bagi in mene? nu bagati carrulu in gardu, — de unde si a bagá = a infige : a bagá in tiepa; — mai departe : bagu in mente ceva = bagu in capu ceva = intellegu; bagu mente in capu, si simplu : bagu mente = me intelptescu, me facu intelptu : ai imbe-***

tranitu, si n'ai bagatu mente in capu; bagati-ve mentile in capu, déco vreti se nu patiti reu, — acésta d'in urma frase probedia, co, a bagá mente in capu dif- fere de a bagá mentile in capu, cumu differe a si essi d'in mente de: a si essi d'in menti; — apoi a bagá in capu ceva ciiva, nu va se dica numai a face pre ci- neva se intellega ceva, ci si a lu face se creda ceva ce nu e, a i inspirá una idea fissa, a l'infumurá, a l'ammeti: ne- bunulu si a bagatu in capu, co este imperatu; nu sciu cine bagasse ace- stui nefericitu in capu, co tota lumea cauta se l'omora; — bagu in séma pre ci- neva sau ceva = estimu, pretiuescu, con- sideru: pre unu misellu ca densulu cine lu baga in séma; nu bagu eu in séma tote cátemi spuni tu; dupo ce ati ajun su acumu mari si tari, pre noi cesti-a micii nu ne mai bagati in séma; cellu addeveratu mare baga pre toti in séma, numai celli mici de suffletu, candu ajungu in posetioni inalte, nu mai baga in séma pre amicii loru de alta data. — Dero celle mai multe d'in espressionile cu intellessu materiale, citate mai susu, potu avé un'a sau mai multe insemnari spirituali forte delicate, d'in cari citámu ací numai câteva de proba: asiá avemu de una parte in intel- lessu materiale: a nu bagá petre in gura, a bagá nasulu in apa, a bagá graun- tie in cosiu, a bagá lemnu in focu, etc.; si de alta parte in intellessu mai multu sau mai pucinu spirituale: nu amu bagatu astadi in gura (subintellege mancare sau beutura); asceptati se bagámu si noi in gura; nu ve bagati nasulu unde nu vi se cade; am bagatu si eu (subintellege grauntie) in cosiu (de mora) = am ince- putu a maciná, am capetatu rondu la móra. — Constructionile a bagá pre ci- neva in spaima, in draci, etc. ieau si alta forma, asiá co obiectulu passivu de persona se pune cu in, éro in loculu lui trece obiectulu cesta cu in: Michael bagá spaim'a in Turci; invetiatoriulu a ba- gatu fric'u in copii; numai eu sciu bagá pre draculu in voi; — inse cu intellessu differitu de allu susu disselloru espres- sioni, intellessu cu multu mai pucinu ener- gicu. — 2. Verbulu bagare se construe

si cu alte câteva prepositioni: a). cu *intre*, candu obiectulu passivu allu verbului *bagare* insemna *desunire, neintellegere*, etc., cumu: *nu scii de cátu bagá zizania intre omeni; ai bagatu discordá'a intre frati; inimiculu bagasse desunirea si imparechiarea intre cetatiani; — si ca reflexivu cu insemnare de a se amme- stecá: tu, care esti fêta mare, nu te bagá intre copille; cine se baga intre porci, lu musca canii. — b). cu sub sau suptu: bagati-ve sub patu; bagatallerele sub mésa; — c). cu pre sau prin: nu e usioru á bagá funea navei prin urechi'a acului; — prov. a bagá pre maneca = a incepe se se tema, a se spariá; — cu pre si sub: a bagá pre sub nasu = a mancă, a se in- dopá; — se se bage inse bene de séma co pre, construitu cu bagare, de celle mai multe ori nu espreme obiectulu la in- trebarea unde, obiectulu, la care adjunge si se marginesce actionea verbului, ci obiectulu pre unde, callea pre care se face actionea, ca se adjunga la obiectulu cerutu de intrebarea unde, care adesea se subintellege: *omenii pre usia, nu pre ferestra, se baga in casa; bagati-le auru pre gura* (subintellege in *stomacu*); — d). cu la: *dupo multa asteptare abiá me bagara la Domnu; aprodulu bagá pre inculpatu la arrestu; vreu se te bage la inchisore; — assemenea si: a bagá la jugu, la nevoia, la reu, etc.* — Espressio- nile cu in, sunt mai energice de cátu celle cu la, (vedi in dictionariu preposi- tionile: a, la, in): deci espressionile: a bagá in inchisore si a bagá la inchisore differu intre sene ca si espresionile: a scapá de la inchisore, si a scapá d'in in- chisore. Cellu ce scapa de la inchisore nu a fostu inco in inchisore, ci numai pre calle de a fi pusu in inchisore; pre candu cellu ce scapa d'in inchisore, a statu de faptu mai multu sau mai pu- cinu la inchisor e. De asseminea unu ju- decatoriu *decide prin sententia se bage pre cineva la inchisore*, déro prin sen- tentia nu lu si baga de faptu in inchisore, ci numai essecutoriulu sententiei *bagá pre condemnatu in inchisore*. Totu asiá a bagá caii in aria, va se se dica a-i duce in facta si intr'unu momentu datu*

in aria; pre candu prin *a bagá cãii la aria*, insemna numai sau : a-i da cuiva ca se treiere cu ei, sau : a i prende de pre campu si a-i avé la despositionea sea pentru totu tempulu treieratului. Prepositionea *in* espreme déro relationi materiali si imediate, éro la relationi ideali si mediate sau departate. — e). cu prepositionea *cu*, mai allessu candu verbulu *bagare*, construitu dejá cu *in*, presenta una ellipse de obiectu passivu : *cine si бага in clinu cu nebunulu, e mai nebunu ca densulu; peno nu bagi in plugu cu cineva, nu lu poti connosce; cine si бага in cârdu cu misellii, ca mene se patia; nu vreu se mi bagu cu tene neci in ciuru, neci in ciurellu*; — sau candu, cá reflexivu, presenta ellipse de obiectulu cu *in* sau *la* : *tu esti fêta mare, si nu ti se cade a te bagá cu copille* (subintellege in sau la jocuri); *nu ve bagati cumisellii; nu me bagu eu cu tene* = nu me insociescu, nu me adunu, nu me ammestecu, nu me punu, nu me mesuru cu tene; *cine se бага cu copillii, mai copillu e.* — II. D'in esemplele peno aci produsse se vede, co verbulu *bagare*, de si in genere presenta insemnarea de *introducere*, totusi, in unele constructioni, acésta insemnare degenera la cea de *ammestecu*, sau de *contactu* mai multu sau mai pucinu apropiatu. In esemplele ce urmedia, acésta d'in urma insemnare este si mai pronuntata, asiá incâ tu *bagare* adjuge, in unele casuri, se insemnedic : sau *punere*, *assediare* in unu locu, sau *lucrare* in genere, *facere* : 1. construitu cu dativulu personei si unu accusativu, ce insemna *onore*, *temere* sau *defectu* : *mi bagu omeni'a pentru tene* = punu creditulu meu in jocu pentru tene, respundu sau me interponu pentru tene; *ce culpa ne bagati?* = cu ce ne inculpati? *ce cusuru bagi astoru copille? nu le poti bagi altu cusuru de câtu co sunt pré bune pentru tene; бага grige argatiloru, déro vrei se nu dorma; mare temere ne au bagatu spusele vostre; bagati frica copiiloru, déro vreti se fia cu mente*; — Se se observe differenti'a intre *a bagá frica cuiva* si intre celle mai susu citato : *a bagá frica in cineva, a bagá pre cineva in frica.*

— 2. construitu ca si *facere* cu doue accusative (*a face pre cineva boiaru*) : *fiendu co nu mai aftu altu medilocu de traiu, bucurosu m'asiu bagá argatu la cellu d'in urma terranu; eu te am bagatu la Domn'a femeia in casa, si fora voi'a mea nu poti essi de la dens'a; frate meu a bagatu argati pre Marinu si pre Constantinu; eu nu me bagu respundetoriu pentru unu omu misellu ca tene; me bagu detoriu = sau me dau respunditoriu de detoriele altui'a, sau me indetorescu, senguru, facu detorfe, me cofundu in detorfe; nemine nu vru a se bagá medilocitoriu pentru mene*; — unulu sau altulu d'in celle doue accusative pot si lipsi : *déco nu esti bagatu la cineva, бага-tele mene* (subintellesu : *argatu, servitoriu, etc.*); *me bagu pentru tene, coci pentrn altulu nu m'asiu bagá* (subintellesu : *respunditoriu* sau altu ceva analogu); — complementulu cu *la* supplesce unulu d'in celle doue accusative : *a se bagá la vacci* = a se bagá vaccariu; *a se bagá la oui, a se bagá la vitelli; a se bagá la drumulu de ferru, a se bagá la militia, a se bagá la cai, a se bagá la óste, etc.* — 3. in locutionea : *bagu séma* sau *bagu de séma* = me uitu, observu, ieu a mente, vedu, intellegu, preveghediu, custodescu : *bagu séma de copillu; бага de séma se nu cadi; бага bene de séma la faci'a astui omu, si te vei incredentiá co nu e sanetosu; nu bagati séma la dissele nostre; bagu de séma, co nu m'ati intellesu; cumu bagu de séma, nu a venitu inco toti invitatii; am bagatu de séma, co omenii dorescu adesea lucruri siesi vetematorie; nu se бага de séma lips'a nostra*; — se se observe bene differenti'a de intellesu, ce sta intre celle trei espressioni : *a bagá séma, a bagá de séma, a bagá in séma*; — 4. la Macedoromâni mai allessu cu insemnarea de *punere, assediare, calcare* : *puliulu se bagá pre arbure; nu bagati man'a la capu; бага-te in patu.* — III. Form'a simpla a conjugationei verbului *bagare*, cumu si marea varietate de insemnari, ce a luat corpulu, ca si sufletulu acestui cuventu, essistenti'a lui in tote partile locuite de Români, tote

ne dau deplena incredentiare, co una assemene vorba nu pote fi de origine straina; si nu ne-amu fi indoitu unu momentu a ua trece in dictionariu, déco, pre de una parte, n'ar essiste difficultatea de a legá acestu cuventu de una radecina romanica anumita, si pre de alt'a n'amu scí, câtu unii eruditi straini, cari au bun'a voientia de a se ocupá de limb'a nostra, tendu a dá vorbeloru celoru mai neindoiosu romanice una origine straina. Asiá, de essemplu, eruditulu slavistu Miklosich impinge acésta tendentia peno acollo, in câtu pretende co verbulu nostru *versare* ar fi imprumutatu de la Albanesi, fora se ne probodie, déco si Italianii *versare*, si Francesii *verser*, de acea-asi insemnare cu allu nostru *versare*, totu de la Albanesi l'au imprumutatu. Déco déro ni se contesta parti de patrimoniú asiá de necontestabili ca *versare*, ce are se fia de altele mai supuse contestationei, ca *bagare*? De assemenea mentionatulu eruditú contesta Romániloru si da Albanesiloru vorbe ca *affundu*, *bradu*, *bruma*, *venenu*, *aschia*, etc., precandu este invederatu, co aceste-a nu su de câtu latinescele: *fundus*, *bratus*, *bruma*, *venenum*, *astula*, care la Románi a cautatu se devina *ascla*, *aschia*, *aschia*, ca si *vetulus*, *veclu*, *vecliu*, *vechiu* = ital. *vechio*. Inco una data, déco pentru invetiatiu straini deplena lumina este, in respectulu Romániloru, intunerecu, ce are se fia cellu mai micu norisiornu, ce ar planá preste essistenti'a si limb'a nostra?—D-lu Michlosich affirma, co vorb'a nostra *bagare* ar vení d'in cea albanesca *bag* = *fero* = *portu*, ducu; déro cuventele trasse si d'in istoria, si d'in form'a vorbei, si d'in intellessulu ei, cuventele numeroze si ponderose, cari milita in contr'a suposetionei D-lui Miklosich, leintellege, credemu, si Donni'a sea; si prin urmare va concede co etymologi'a sea fiendu cellu mai pucinu incerta, ne da dreptulu a cautá origine a vorbei *bagare* aiurea decátu in albanesculu *bag*. — Déco ne amu luá numai dupo form'a cuventului, amu merge de a dreptulu la ispaniculu *baga* = *legatura*, acia de legatu unu manuchiú, d'in care

si verbulu *bagar*. Déro ispan. *baga* este, cumu se vede, de acea-asi origine cu *baga* d'in latinitatea bassa, care a datu *bagagiú*, (vedi acésta vorba). Admittendu acésta presuppunere, ar remané se se esplíce, de ce s'a perduto d'in limb'a nostra primitivulu *baga*, si s'a pastratu numai derivatulu *bagare*, fora se mai adaugemu co intellessulu vorbei ispanice nu accopere pre allu cellei române. Este addeveratu co vorb'a ispan. *bagar* se afla si in limb'a francesca, sub form'a *baguer*, si cu intellessulu de *a inseriá*, *a infirá* intellessu, care se appropia de allu lui *bagare* allu nostru. Francesii deriva *baguer* d'in *bague* = *annellu*, *torta*, si *bague* d'in latin. *baca* sau *bacca* = *bóba*, *boba* de margaritariu sau de alta nestimata, *annellu* cu una *boba* de nestimata. Déro si in acésta suposetione remane difficultatea de a se esplecá cumu de nu se pastrá primitivulu *bac* sau *bagá*, d'in care s'ar fi formatu apoi *bagare*, fora se mai adaugemu, co francesculu *bague*, ar poté forte bene vení d'in acea-asi fontana ca si ispaniculu *baga*, adeco d'in germaniculu *bag*, care venitu de la *blegen* = *incovoicare*, ar insemná si *torta*, *annellu*. — Se ne incercámu déro a cautá pentru *bagare* una alta etymologia, care se satisfacá mai bene cerentieloru si de forma si de intellessu. Luandu déro in considerare celle mai insemnate momente alie cestionei, noi credemu ca forte probabile, co *bagare* deriva d'in latinesculu *pangere*, mai simplu *παγ-ερε*, grec. *πάγγωμι* (aoristu *ἐπάγγην*), cu insemnarile: a infige, a indesá, a stabili, a pune. D'in acestu intellessu allu verbului latinu esse forte naturale si usioru intellessulu generale allu verbului romanescu *bagare*, si prin urmare de partea logica nu este neci una difficultate. Se considerámu déro partea formale a vorbei. Si mai antaniu, co d'in verbe terminate la infinitivul cu *ere*, atátu Latinulu, câtu si Románulu potu formá alte verbe terminate cu *are*, este ceva forte conosciutu: d'in *dicere*, *sedere*, etc., se formedia, in latinesce, *dicare*, *sedare*; asiá si in romanesce *as-sediare*, *scapare* etc., comparate cu *sedere*, *incapere*. In poterea acestui

processu d'in *pagere* Românulu a potutu formá *pagare*. Remane acumu a esplecá trecerea lui *p* in *b*. Legea lui Grimm, de substitutionea consonantiloru, se aplica nu numai de la una limba la alt'a deacea-asi familia, ci ci la acea-asi limba in differitele epoce alle vietiei selle, de si in unele limbe cu mai pucina rigore decâtu in alt'a. De ce déro togmai limb'a nostra, asiá de betrana, ar face una exceptione de la acésta lege? De ce in poterea acestei lege, in latinesce, acea-asi vorba ar fi trecutu prin tota scar'a labialiloru, încátu se appara si cu *p*, si cu *f*, si cu *b*, cumu : *pario* = producu, nascu; *fero* = ducu, si (*bero*) in *sulu-ber* = portatoriu sau adducutoriu de salute? Si de ce si in limb'a romána labialea d'in acea-asi vorba se nu fia potutu percurre macariu unele d'in gradele acellei-asi scara, încátu se appara cu *p* in *paganu*, cu *b* in *bagare*? Co *paganus*, de unde allu nostru *paganu*, deriva totu d'in *pangeresau pagere*, demonstra nu numai grec. *πατος* = stabilitu, assiediatu undeva, déro si locuri d'in autorii latini, in cari *milites*, ca nestabili se oppunu la *paganu*, ca stabili intr'unu locu sau communa. Numai prin crestinismu a trecutu verb'a si la insemnarea, ce are astadi si in limb'a nostra. Asiá déro si form'a si intellessulu facu probabile etymologi'a, ce noi propunemu. Totusi, spre a confirmá si mai multu acésta probabilitate si a ne apropiá, cátu se pote in assemeni materie, de certitudine, tragemu luarea a mente inco asupr'a unei impregiurare forte importante. Se scie co limb'a nostra evita, precátu se pote, ambiguitatile de intellessu, ce s'aru nasce d'in assemenarea formeloru de espressioni. Hei bene, verb'a' *pangere* = spuratione, nu are si nu pote, credemu, avé alta origine decâtu totu verbulu *pangere* sau *pagere*, care a datu si *paganus* = *paganu*. Ce s'a intemplatu déro? Dupo introducerea crestinismului, Românulu applecandu verb'a *paganu* la idolatri, si apoi la toti cáti nu erau crestini, cumu si la toti cáti sunt spurcati in intellessu religiosu, a applicatu si verb'a *pagare* sau *pangare*, la totu ce

estespurcatu, déro pastrandu in conscienti'a sea de Romanu intellessulu originariu allu lui *pagare* sau *pangare*, ca se destinga celle de destinsu, si se evite ambiguitatea, a cautatu se dee vorbe, in intellessulu seu originariu, form'a *bagare*.

2. BAGARE, s. f., d'in verbulu precedente *bagare*, cu tote insemnările acestui-a.

BAGATELLA, s. f., (franc. *bagatelle*, ital. *bagatella*, isp. *bagatela*), micu lucrú, nemicu, secatura; — neologismu, de care ne potemu scuti, de ore ce nu se conosce originea lui, si de ore ce potemu se lu supplenimu cu espressioni viue si curatu romanesci.

BAGATORIU, s. adj., care *bagá*.

BAGATURA; s. f., d'in *bagare*, cu celle mai multe d'in insemnările acestui-a, si mai multu inco : 1. infundatura, 2. clinu de vestimentu.

BAGÁU? s. m., vorba care nu s'a affiatu de cátu in dictionariulu *Raoul*, esplecatu prin franc. *culot* si *chique*, fora se se elucide de ce *culot* sau *chique* este verb'a; — ca venitu d'in *bagare*, si dupo form'a sea, ar insemná *ceva cu care bagámu* sau *pre unde bagámu*; déro ce a nume?

BAIA, balneum, (ital. *bagno*, ispan. *bano*, franc. *bain*); — 1. vasu de lemnu sau de metallu, in care si lá ceneva corpulu intregu sau una parte a corpului; — constructione, casa, incapere, care serve la imbaiare; — si de ací: scaldare, laresau spellare pre corpulu intregu sau pre una parte a corpului; — ap'a d'in baia, in care se scaldá cineva : *in fia-care di facu una baia in riu; baia rece, baia calda, baia de pe-tiore, baia de sedutu, baia de aboru; baia metallica, baia sulfurosa, etc.*; plur. *baie* sau *bâi*, se dice in speciale de locurile cu fonti de ape curate sau metallice, unde, in tempulu verei mai allesu, mergu omeni multi spre a face *bâi* pentru vendecarea de diverse nepotentie. — 2. Locu d'in care se scotu metalle, fodina sau fossa de metalle, *fodina*, (franc. *mine*). — E-ruditulu slavistu Miklosich da acésta vorba si derivatele ei ca intrate in limb'a romána d'in limb'a slava, producundu, pre lónga alte vorbe, si cea d'in latinitatea media *banna* = specia de cesta sau cosiu de

nuelle, si adaugundu, co in romanesce, ca si in limbele slavice, magiara, albanesa, etc., vorb'a *baia*, ca si lat. *banna*, ar fi venitu d'in german. *wanne* = cosiu de nuelle pentru venturatu grane, si vasu ce serve la imbaiatu si alte lipse. Noi credemu co neci istori'a, neci form'a si intellessulu vorbei nu permittu aseme-ne etimologia. Dupo istoria, vechii Romani, a caroru occupatione de predilectione era agricultur'a, nu voru fi astep-tatu de certu peno se essa Germanii d'in selbele loru, ca se vina se-i invetie a face una venturatore de grane, *vannus*, cu care germ. *wanne* coincide si in forma si in intellessu; si prin urmare este mai multu de catu probabile, co Germanii voru fi impromutatu *wanne* d'in latinesculu *vannus*. Apoi insasi vorb'a d'in latinitatea media, *banna*, se afla si in latinitatea vechia, sub forma de *benna* = cosiu de carrutia impletitu d'in nuelle, vorba de origine gallica sau celtica, care se afla si in francesce cu amendoue forme: *banne* si *benne*, applegate amendoue camula acelle-asi intellessuri. Déco déro amu avé in limb'a nostra vorbe d'in *banna* sau *benna*, elle aru fi venitu nu d'in german'a sau slav'a, ci de a drep-tulu d'in latin'a sau gallic'a; form'a inse si intellessulu vorbei *baia* nu ne lasa se ua legamu de *banna* sau *benna*; numai *banitia* s'aru poté referi la aseme-neia radecina. Cátu pentru cuventulu *baia*, ellu vine de certu de acollo, de unde l'au si celle alte limbe romanice, si de la cari apoi l'au imprumutatu si slavii, de la latin. *balneum* sau *balnea*, grec. βαλανεϊον. Cuventulu latinescu are, pre lónga celle doue forme date mai susu, inco alte doue: *balneum* si *balnea*, mai appropriate de form'a grecésca: βαλανεϊον. D'in aceste d'in urma au essitu, prin suppressionea lui *i*, formele: *balneum*, *balnea*. Fiendu co limbeloru romanice, caslimbeli latine in genere, nu le este naturale combinationea de sunete *ln*, (vedi in glossariu articulu asupr'a cuventului *arinu*); de acea-a, prin suppressionea lui *l* d'in aintea lui *n*, a cautatu se se forme, d'in *balneum*, in celle alte limbe romanice: italice *bagno* = *baino*, ispan.

bano = *banio*, franc. *bain*; éro d'in *balnea* in romanesce: *bania*, d'in care *n* a peritu, ca si d'in *mânia* = *mania*, *calcânu* = *calcaniu*, etc.; déro acésta suppressione nu este generale, ci se practica numai intre unii Români, pre candu altii pronuntia cu *n*. In forma asiá déro, ca si in intellessu, cuventulu *bania* sau *baia* corresponde pre deplinu cellui latinu, si nu se intellege de ce, chiaru in contr'a istoriei, s'ar cautá aiurea originea lui, si nu mai bene la acei-a, la cari usulu baieloru ajunsese asiá de comunne si necessariu ca si usulu paniei. Sengur'a obiectione de forma, ce s'ar poté face contr'a parerei, ce noi sustinemu, ar fi co *a* inainte de *n* ar fi cautatu, cá de regula, se se pronuntie forte obscuru; inse cuvente de necontestata si necontestabile romanitate, cumu de essemplu, *anu* sau *annu* = *annus*, pastredia, prin exceptione, pre *a* claru inainte lui *n* (vedi in dictionariu litter'a *a*). Pentru acésta difficultate de forma, sau pentru co form'a *baie* este, literale vorbindu, mai apropiatu de latinesculu *baia*, invetiátulu *Diez* este de parere, co d'in acestu d'in urma cuventu latinu ar fi essitu cellu romanescu. Inse mai antaniu cuventulu romanescu *baia*, sau cumu lu scrie mentionatulu invetiátu, *bae*, nu este, dupo cumu crede densulu, unu pluraririu femininu; apoi cuventulu latinu *baia* nu este de catu numele propriu *Baia*, sau *Bajæ*, cetate in Campani'a, situata pre termulu marei, si forte visitata de Romani pentru formos'a ei posectione, cumu si pentru baieie calde, nume care, prin metafora, generalisandu-se, s'a applicatu de unii scriptori si la alte locuri cu baie, déro care nu credemu se se fia popularisatu peno acollo, incátu se fia trecut si la Români cu acésta insemnare, fora se mai adaugemu, co acésta suppo-setione nu espleca form'a cu *n*, cumu se aude in gur'a unei parte de Români. Asiá déro form'a curata a cuventului, asiá cumu se cade se intre in dictionariulu limbei, este *bania* = *baia*, si derivatele: *baniarc* = *baiarc*, *imbaniare* = *imbaiare*, *baniariu* = *baiariu* (sau *baia-siu*), *baniescu* = *baiescu*, etc.

BAIADERU, s. m., pl.-e, *facia* sau *velu* de *metasse*, ce *feminele* punu si *porta* pre *umeri*.

BAIARACU, vedi *bairacu*.

BAIARE, *baiediu*, si *baire*, *baiescu*, v., *lavare*, in *balneum demittere*, franc. *balgner*; *fodinam colere*; *nutricare*, in *fantom nutritres* sau *educare*. — 1. Ca *transitivu*: a) a *lá*, a *spellá*, a *scaldá*, a *bagá* in *baia*, a *imbaiá*: *bunicele baiedia copiii*; *ne baiámu, câtu mai desu potemu*; *me manca peltea, co de multu nu m'am baiatu*; — b) a *dá titia* unui *copillu*, a *l'ingrigí*, a *lu cresce*, a *lu preveghíá*: *nu ti bate jocu de cea ce te a baiatu*; — 2. Ca *intransitivu*: a *fi baiasiu*, a *lucrá cá baiasiu*, mai *allessu* la *una baia* de *metalle*, a *cautá* si *scote* *metalle* d'in *una baia*. — *Amendoue* *formele*, *baiare* ca si *baire*, pre *cátu scimu*, nu sunt *connoscute* intre *Románii* d'in *Romani'a libera*, cari *facu* mai *multu* *usu* de *form'a compusa imbaiare*, *decátu* cu *intellessu* *restrinsu* de *sub 1. a*; éro la *Románii* de *preste Carpati*, cari *paru* a *face* *usu* de *amendoue* *formele*, *baireare* mai *multu* *intellessulu* de *sub 2.*, si *numai baiare* se *apleca* in *tote* *insemnarile* *date*, *déro* mai *allessu* in *insemnarea* de *allaptare* si *ingrigire* a *unui copillu*. *Vine acum* *intrebare*, *déco* cu *ventulu baiare* sau *baire*, se *trage*, in *tote* *insemnarile*, d'in *un'a* si *acea-asi* *origine*, *adeco* d'in *vorb'a baia*. De *partea* *formei* *nemica* nu se *oppune* la *acéstá* *presuppunere*; de *partea* *intellessulu* *inco* nu *pare* a se *redicá* *neci* cu *una pedeca*, de *ore* ce *insemnarea* *cea* mai *departata* de *intellessulu* *cuventulu* *baia*, *adeco* *insemnarea* *allaptare* si *creștere* a *unui copillu*, se *pote* *usioru* *reduce* la *cea* de *baia* si *imbaiare*, *scaldarea* *copillulu* *fiendu* *un'a* d'in *celle* mai *insemnate* *operationi* *alle* *cellei* ce *allapta*, *ingrigesce* si *crește* *unu copillu*. *Totusi* *acéstá* *etimologia* nu *escluce* *pre* *cea* *data* de *invetiátulu Diez*, *care* *léga* *cuventulu* *nostru baiare*, cu *insemnarea* de *creștere*, de *acea-asi* *radacina* cu *ital. ballo* si *ballo*, *fem. balla*, *ispan. bayle*, *vechiu* *franc. bail*, = *creșcutoriu*, *ingrigitoriu*, *gubernatoriu*, *deregutoriu*, etc., *sianume* d'in *latinesculu bajulus* = *portatoriu* cu *spinarea* sau cu *braciulu*, *care*

in *latinitatea* mai *noua* are *dejá* si *insemnarea* de *tata care cresce unu copillu*. D'in *bajulus* s'a *formatu* *baj'lus*, *ballus*, *apoi ballo*, *ballo*, *balla*, *baliare*, in *italianesce*, éro in *romanesce*: (*bailu*, *baliu*), *baliare*, sau, prin *suppressione* *lui l*, ca in *malliu* = *maiu* = *malleus*, *baiare*. *Dupo* *acéstá* *parere* *asiá* *déro baiare*, in *insemnarea* de *creștere*, ar *avé* ca *intellessu* *originariu*: *a portá in bracie*, in *genere*, éro in *specie*: *a portá in bracie unu copillu*, si *de aci*: *a l'allaptá*, *a lu cresce*, *intogmai* ca *si* *ital. allevare*, *franc. élever* = *luare*, *redicare*, *portare*, *creștere*; de *unde* *apoi* si *baiatu*, *analogu* cu *ital. allievo*, *franc. élève* = *copillu* ce se *crește* sau *educa*. — *Dupo* *acéstá* *etimologia* *cauta* *déro* se *scriemu*, *baiare* si *derivatele* in *doue* *moduri*: de *una* *parte baliare* = *creștere*, *allaptare*; de *alta* *parte baniare* = *imbaniare* = *scaldare*, *lare*. — D'in *form'a bailu* = *ballo* *ital.*, a *potutu* *nasce*, prin *stramutarea* *lui l* in *r*, ca in *sare* = *sale*, si *vorb'a bairu* = *baira* sau *baiera*, ce se *porta* la *gutu*, (vedi *baiera* in *dictionariu*).

BAIARIU, mai *pucinu* *bene*: *baieriu*, *baiasiu* si *baiesiu*, s. m., (vedi *baia*), s. m., *balnearius*, *metallieus*; — 1. *pentru* *baia* de *scaldatu*: a) *cellu* ce *are* sau *posede* *unu* *stabilimentu* de *baie*; — b) *cellu* ce *ingrigesce* *unu* *stabilimentu* de *baie*; — c) *cellu* ce *serve* la *baie*. — 2. *Pentru* *baia* de *metalle*: a) *possessoriu* de *una* *baia* de *metalle*; — b) *lucratoriu* la *una* *baia* de *metalle*.

BAIASIU, vedi *baiariu*.

BAIATIASIU, vedi *baiatellu*, *numai* cu *insemnare* de *sub 1.*

BAIATELLU, s. m., *deminutivu* d'in *baiatu*, 1. in *intellessu* *propriu*: *are unu baiatellu formosu* ca *unu. angerellu*; — 2. in *intellessu* *metaforicu*, cu *espressione* de *desmerdare*, in *locu* de *amatu*: *de candu te ai dussu, baiatelle, n'amu mai pusu la gutu margelle*.

BAIATIOIU, s. m., *forma* *augmentativa* d'in *baiatu*: *baiatu mare*, se *dice* mai *allessu* in *despretiu*: *baiatioiloru se le tai nasulu, co apoi se pré intendu; unu baiatioiu ca tene nu s'ammesteca cu baiatii; frate-teu e baiatu, ba baiatioiu*.

BAIATORIA, s. f., (vedi *baiare*). cea ce allapta sau crește unu copillu, nutrice, bona, etc.

BAIATU, s. m., f.-*baiata*; puer, puella; — proprie participiu passiv d'in *baiare*: 1. copillu ce are inco lipse de ingri-girea plena desollicitudine a cuiva: *nascutori* a unui baiatu e detoria se lu nutresca cu laptele seu; *baiatii* tei se joca cu ai mei in curte; *ai copii? am si eu unu baiatu si una baiata, mē baiate cucuiate.* — 2. In intellesu mai largu se dice si la omeni mari, mai teneri sau mai mici ca noi: *sariti, baiati; dati, baiati, de focu; asculta-me pre mene, baiate; baiatii nostri dormu, si nu se scolla se in juce boii;* — mai allesu in insemnare de *subordinatu, argatu*, etc.: *secerati, baiati, cu anima; toti baiatii de la oui mi au fugitu; baiatulu meu din casa m'a furatu si m'a despoiatu.* — 3. In opposetione cu *fēta*, ca franc. garçon cu fille, destinge sessulu copiiloru: *baiatu a nascutu soruta? ba fēta; baiati ai sau fete? si baiati si fete; baiatii, nu fetele, se joca cu mincea.*

BAIERE, vedi *baiare*.

BAIERIU, vedi *baiariu*.

BAIESCE, adv. (vedi *baiescu*), metallicorum more, (franc. à la manière d'un mineur); ca unu baiariu.

BAIESCU, adj. (vedi *baia*), ce se attinge de una baia de metalle; metallisus, metallarius.

BAIESIU, vedi *baiariu*.

BAIETELLU, *baietoria, baietu*, etc., forme mai pucinu correcte in locu de: *baiatellu, baiatu*, etc.

BAIORA, s. f., deminutiv d'in *baia*: baia mica.

BAIOSU, adj. (*baia*), plenu de baie cu metalle, plenu de metalle, metallosu, metallifer.

BAIRACU, si *baiaracu*, s. m., flamura, stégu.

BAIRAMU, s. m., vorba turcesca: serbatore, cu care musulmanii termina ramadanulu sau ajunulu lor.

BAIRE, vedi *baiare*.

BAIU, s. m., pl.-*uri*, anxietas, crux, cruciatus, tribulatio; molestia, labor, morbus; — vorba de origine slavica, data de dictionariulu de Buda, déro cu

totulu neconnoscuta d'incoce de Carpati, cu insemnarile: 1. supperare mare, in-tristare nespusa, necasu; — 2. pèu, nevoia, lipse; — 3. lucru, negotiu, occupatione; — 4. lupta, processu, cërta; — 5. morbu, sufferentia, dorere.

BAJENARIRE si *bejanarire*, v., d'in *bajanariu*: a fi *bajanariu*, a se duce sau veni d'in unu locu in altulu.

BAJENARIU si *bejanariu*, s. m., vorba slavica: fugariu, veneticu, cellu ce d'in unu locu fuge in altulu, emigrante, immigrante.

BAJENIA si *bejania*, s. f., vorba slavica, fuga d'in locu in altulu, emigratione.

BALA, vedi *balla*, si *balle*.

BALABANIRE, v., datu in dictionariulu lui *Raoul* sub form'a *balabanire*, cu insemnarile de bavard=flecarire, si se tourner et se retourner dans son lit sans pouvoir dormir = a se inverti in patu fora a poté dormi; si derivatu, dupo acellu-asi autoriu d'in unu verbu russecu; noi inse nu connoscemu acēsta vorba de cātu sub form'a *balabanire*, si a nume reflexivu: a se *balabani*; cu insemnarea de a se lupta cu ceva mare si greu, a se lupta cu ceva mai presusu de poterile selle: *copillulu se balabani cu unu petroiu de cinc occa.* — Acellu-asi dictionariu da si formele: *balabunitoriu* si *balabunu*, cu insemnare de *flecariu, secu*, ce noi neci amu aflatu neci auditu altu undeva. Cātu pentru etymologi'a vorbei in insemnarea, ce connoscemu si noi, adeco de *luptare cu ceva greu*, noi credemu co *balabanire* sta in relatione cu *bolovanu*, (vedi acēsta vorba).

BALABUSTA, (cu a claru in syllabele *ba* si *la*), s. f., socia unni judanu, se dice mai allesu in risu.

BALACARIA, s. f., vedi *balacarire* si *balacaritura*.

BALACARIRE, *balacarescu*, v., (scrisa in dictionarulu de Buda *bélicarire* si *bélócarire*, si in dictionariulu lui *Polis* *balicarire*), maculare, conspurcare, spurce vel obscene loqui, rostro cœnum agitare, stercorare. — Pre cātu scimu noi d'in câte amu auditu d'in gur'a poporului, acestu verbu ca si cellu mai de la

valle, *balacire*, însemna : 1. a amblá cu man'a sau cu cioculu prin apa, si mai allessu prin apa necurata si tenosa, prin tena, prin noroiu : *vedi cumu ratiel balacarescu prin lacu; nu lassá coppilulu se balacaresca in cof'a cu apa.* — 2. Inse in diversele dictionarie occorre si cu alte însemnari, si a nume : a). in allu lui *Polizu* : a implé de necuratie, a spurcá sau merdarí, a cofurí, a ballegá sau a accoperí cu ballegariu. — b). in allu lui *Raoul* si cellu de Buda : a vorbí vorbe spurcate si nerusinate, a injurá, a spune masecari; — c). in allu lui *Barcianu* : a fiecarí, a limbutí, a spune secátuře. — Etymologi'a data de dictionariulu de Buda, adico ital. *baloccare* = a face se petreca cu secature, ca si cea produsca de *Raoul*, adeco russesculu *Базарыпиз* = glumire, ridere, nu responde in forma, si cu atátu mai pucinu in intiellessu, cu allu nostru *balacarire* sau *balicarire*. Noi credemu, co acestu cuventu sta in legatura de cumnatia cu *bale* si *balega*, (vedi mai diosu aceste doue vorbe), si co prin urmare este derivatu d'in *baligare* sau *baligariu*, ca sí *frigarire*, sau *cantarire* d'in *frigare*, sau *cantariu*, si însemna proprie : a *balegá*, a implé de *balegare* sau si de *bale*. Tote însemnarile cuventului se incadra deplenu in acestu intellessu etymologicu; numai însemnarea de *flecarire* pare a face orecare difficultate, inse si acésta greutate dispare, indata ce ne vomu cugetá, co si franc. *bavarder* = flecarire deriva totu d'in *bave* = *bale*, de unde apoi si *balega*, cumu avemu se vedemu in articulele despre *balega* si *bale*. Dupo acésta etymologia form'a cea mai correcta in scrissu este : *balicarire* sau *balecarire*, si prin urmare si a derivate-loru *balecaría* sau *balicaría*, *balecaritura*, etc.

BALACARITURA si *balacaria*, s. f., (vedi *balacarire*), actione de a balacari fápta sau disca spurcata si rusinosa; — cu tote co *balacaria*, dupo forma (vedi suffissu *ia*), ar cautá se însemne in speciale : locu unde ceneva balacaresce, sau, multa si mare balacitura.

BALACIRE, (de la *bale*, ca si *balecarire*, si prin urmare correctu in scrissu :

balecire), v., cu însemnarea de sub 1, a lui *balacarire* : *ratiel balacescu in lacu; coppilulu balacesce in apa; nu beti ap'a d'in pacariu, ci numai ve jucati si balaciti in ea; se fi vedutu cumu baiatulu se jocá si balacía in albia, candu l'am scaldatu.*

BALACITURA, s. f., (vedi *balacire*), actione de a balací.

BALADA, vedi *ballata* in dictionariu.

BALAIORU, in locu de *balaniu*, adj., deminutivu d'in *balasu*, *balaniu* : 1. camu balanu, 2. placutu prin faci'a sea balana; — 3. ca substantivu cu intellessu resfaciatoriu, in femininu mai allessu, *balaior'a*: a). vacca balana, b). iubitu mai vertosu balanu, f. muliere sau féta balana.

BALAIRE, v., vorba aflata numai in dictionariulu lui *Raoul*, cu însemnare de *gronder* = mustrare, *bongonner* = mustrare cu bombanitura.

BALAIU, adj., prin supressionea lui *n*, in locu de *balaniu*, una specia de deminutivu d'in *balanu* : appropre de balanu; — *balai'a*, s. f., vacca appropre balana sau alba; — proverb : *a intercatu balai'a* = nu mai sunt medie de traiu, nu mai e de unde se se dé indestullare pentru cea.

BALALAIRE, v., sub acésta forma in dictionariulu lui *Baoul*, éro pre cátu noi amu auditu d'in viulu graiu allu unoru-a, *bananaire*; huc et illuc *jactari*, franc. *brimbaler*, — a miscá intr'una parte si intr'alt'a, a clatiná, a agitá, a leganá, se dice mai allessu de clopote si de corpu : *ce bananaesci asiá d'in capu si d'in mane; tine-ti capulu si nu lu totu bananai; vedi cumu bananaescu clopotele.* — Nu se pote crede ca acestu cuventu se vina d'in russesculu *Базарина* = instrumentu de cantu cu doue sau trei corde; ci e mai probabile, co se trage d'in *balalaiu* (cu a claru in tote syllabele), una specia de onomatopeia, prin care se espreme leganatulu si sunatulu clopoteloru. De altamentrelea compara si ital. *balliare*, vechiu franc. *balloyer*, = a se miscá in coce si in collo, ispan. *abalear* = venturare, care pote veni d'in *ballare* = saltare.

1. BALALAU, (cu *a* claru in tote syllabele), vedi *balalaire*.

2. BALALAU, (cu *a* obscuru in tote syllabele), s. m., care balalaiesce, si de aci : care si perde tempulu cu nemicuri, unu perde-véra, unu bate-poduri.

BALAMA, s. f., pl.-*balamale*, vorba turcésca : doue buccati de ferru, ce se imbucca un'a cu alt'a, commissura, inchiatura, juntura de ferru, franc. *charnière*.

BALAMUCU, s. m., casa de nebuni;—ca si *balamutu*?

BALAMUTU, adj., vorba slavica, appropeneconoscuta între Români de d'incoce de Carpati : *fatuus*, prostu, secu, nebunu, tontu, carui-a abia scoti verb'a.

BALANCIA, s. f., (franc. *balance*), cumpena de cantaritu, neologismu, care, de sí se afla dejá si in latinitatea bassa sub formele *balanța*, *balanœa*, etc., déro ca corruptu d'in *bilanx* = *bis*, de doue ori, si *lanx* = tassa, talleru sau tava, este mai bene a se respinge, si a se adoptá form'a mai originaria *balance*, si prin urmare si derivatö : *bilanciare* in locu de *balanciare*, cumu s'a si adoptatu bene *bilanciu*, si nu corruptu *balanciu*.

BALANCIARE, v. (vedi *balancia*), (franc. *balancer* = cumpenire), cantarire, leganare, etc.

BALANELLU, adj., deminutivu d'in *balanu*.

BALANIORU, d'in *balanu*, vedi *balaioru*, in care *n* s'a suppressu, si de acea-a e mai pucinu correctu ca *balanioru*.

BALANIU, d'in *balanu*, vedi *balaiu*, in care *n* a cadutu, si prin urmare este mai pucinu correctu ca *balaniu*.

BALANU, adj., *flavus*, (franc. *blond*), de colore între albu si galbinu, între albu si auriu, se dice mai vertosu de facia si de peru: *raru se afla omu balanu cu ochii negri, coci omenii balani au, de regula, ochi albastri; cine e balanu, nu e óchiesiu; unoru-a placu balanœe, altoru-a óchiesiele*. Ca substantivu, *balanu*, nume de bou sau de callu cu perulu apprope albu.—La Macedoromâni *baliiu* se dice de una animale cu peri albi in frunte.—Cuventulu se afla déro in gur'a Româniloru d'in tote partile, unulu d'in semnele ce

denota origine romanica. Cu tote acestea eruditulu slavistu *Miklosich*, refere cuventulu romanescu la vechiulu slavicu *бѣръ* = albu, si adauge ca venitu d'in acea-asi radecina si noulu slavicu *белти*, care se dice totu asiá sí in bulgaresce, si d'in care ar vení romanesculu *bellire*. Cellu d'in urma cuventu e connotutu cu insemnarea de *albire*, si a nume *albire* a pandiei, mai numai între Macedoromâni éro la Dacoromâni nu e, precátu scimu, luatu cu acestu intellesu, ci numai cu cellu de *luare a pellei sau scortiei*; si fiindu-co acésta d'in urma insemnare nu se póte usioru trage d'in cea de *albire*, de acea-a aiurea de cátu in *бѣръ* = albu cauta se cercámu originea cuventulu in acésta insemnare. Intellesulu duce de sene la *pelle* = *pellis*, cu atátu mai multu co locutionea neindoiosa, *a luá pellea*, este identica in intellesu cu *bellire*. Greutatile s'aru poté redicá numai de partea formei, obiectandu-se, co trecerea lui *p* in *b* nu este normale in limb'a romanescă, si co *l* inainte de *i* ar fi cautatu se dispară; nu este inse mai pucinu addeveratu, co limb'a romanescă, ca si tote celle alte limbe, si inco mai multu ca vericare alt'a, ca se evite ambiguitatea in espresione, se abbate de la legile fonetice celle mai bene stabilite. In limb'a latina esiste unu participiu *pellitus* = coperitu cu pelle, d'in unu verbu *pellire*, care nu se afla in autorii classici, déro care a potutu existe in gur'a poporului cu insemnarea de *a accoperi cu pelle*, cumu si cu cea de *a luá pellea cuiva*, ca *pilare* = a smulge perulu, si in genere, a despoiá. Atátu ca se evite acésta ambiguitate de intellesu, cátu si ca se nu confunda *pellire* sub form'a *peire*, cumu ar cautá se fia dupo legile fonetice alle limbei, cu cellu altu *peire* in locu de *perire*, Românilu a cautatu se tenda la form'a *belires* sau *bellire*. Cuventulu *bellire* pare co se afla cu acea-asi insemnare in gur'a totoru Româniloru de la termurele Adriatece peno la fontânele Tissei; si acestu-a este, cumu s'a dissu si mai susu, unu caracteriu de inalta vechime si, peno la unu punctu, si de origine romanica. Asiá déro nu numai nu este de credutu, co

Romanii ar fi impromutatu acestu cuventu de la Slavi, ci e cu multu mai probabile, co Slavii noui, cumu si Bulgarii, au trassu allu seu *beliti* d'in fontan'a romanica pelles, d'in care au essitu si ungar. *béllenti*, german. fell. Déco acésta etimología n'ar fi indestullu de fericità, incátu se fia approbata de eruditulu slavistu, credemu, co va concede cellu pucinu, co Romanii au cuventulu loru *belire* de la Traci reconoscuti de domni'a sea ca strabuni ai nostri. In limb'a macedonica essistea, in adeveru, cuventulu *πελα* sau *πέλλα* = scortia, pelle. Vericumu inse, inco una data noi nu intellegemu cumu *albire* ar poté se treca la insemnarea de *belire*, afora numai déco prin metafore, un'a mai fortiată ca alt'a, amu presuppone, co cuventulu *albu* s'a luat mai antaniu in insemnarea de *colore* in genere, si apoi de aci a trecut la insemnarile de *facia*, *superfacia*, si in fine *pelle*; si in acésta suppositiōne inse cuventulu *πέλλος* = *vetu*, latin. *pallus* = *de facia inchisa*, *pallidus* = *pallidu*, care sta intre *albu* si *galbenu*, etc., desemnandu tote colori mai multu sau mai pucinu nedecise, cumu e si *faci'a* pellei, a pellei omenesci mai allessu, stau mai aproprie de *πέλλα* = *pellis* = *pelle*, de cātu slavicultu *бѣръ*. Mai aproprie de acestu cuventu slavicultu pare a stá, cu insemnarea sea, verb'a *belire*, sub alta forma, adeco *bilire*, in care b se aude, ca si in *albi*, *corbi*, etc., la unii románi cu *g*, adeco *ghilire* = a si derege *faci'a*, a se face formos. Dupo forma usioru ar fi cineva tentatu a dice, co cuventulu romanescu *bilire* ar veni d'in slavicultu *бѣръ*, cu atátu mai vertosu, co in limb'a slavica d'in acea-asi vorba s'a formatu *бѣро*, russesce *бѣлѣро* = *cerassa* = *sulumanu*, numitu altu felu si *albu de Spani'a*. Déro in romanesce a se *bili* nu va se dica numai a si da *pre facia cu albu*, ci si cu *rosiu*, si chiaru cu *negru pre sprencene*; scurtu a se *bili* va se dica a si *face faci'a formosa*, a se *drege*, de unde si materi'a de a si infor-mosetiá faci'a sechiamă *dressu*, nu numai *bilă* sau *ghilă*, vorba care, ca *acrela* si altele, pote avé numai suffissu sla-

vicu, fora se fia si de origine slavica. Si in adeveru fiendu co intellessulu cuventulu slavicultu nu accopere bene, cumu se vede d'in esplecari, intellessulu cuventulu romanescu; de acea-a credemu, co si *bilire* nu este formatu d'in slavicultu *бѣръ*. ci d'in una radecina romanica, si anume d'in latin. *bellus* = *formosellu*, amabile, gratiosu, ital. *bello*, franc. *bel* si *beau*, cuatátu mai multu co franc. se faire *belle* = a se *bili*, si ital. *belleto* = *dressu* sau *bilela*, *bilitura*. Vocalea *es'a* stramutatu in *i* ca si in *bine* in locu de *bene*, care este de un'a si acea-asi radecina cu *bellus* = *benulus*, de unde apoi *ben'us* si *bellus*. Acésta d'in urma consideratione confirma parere, ce noi avemu, co neci *balanu* nu vine d'in slavicultu *бѣро*, ci totu d'in romanicultu *bellus*, formatu asi ca si *lunganu* d'in *lungu* = *longus*, bellu-bellanu; cu atátu mai multu, co *balanu*, si mai allessu derivatele: *balaioru*, *balanellu*, etc., espremu conceptulu de *albu* mai vertosu de partea sea mesurata, gratiosa si formosa. Apoi precumu in latinesce *candidus* = *albu*, in espressionea: *candidus et aureus homo* = *literale*: omu *albu* si *aureu*, insemna formos; asiá prin unu processu inversu, poporulu, care identifica *formosulu* cu *albulu*, a applectatu forte naturale cuventulu *bellanu* = *formosulu* si la insemnarea de *albu*, inse unu *albu* moderatu si temperatu, éro nu *albu* in tota stralucirea sea, cumu ar insemná cuventulu slavicultu *бѣръ*, ce vine d'in radecin'a sanscritica *bha*, grec. *φα* = *lucire*, stralucire, *luminare*.

BALARIA, s. f., de ordinariu usitatu in plur. *balarie* si *balarii*, herbæ luxuriantes, erbe ce crescun mari si dese: *baga-te* si *te ascunde in ceste balarie*; *abiá poti strabate prin aceste balarii*. — De unde se vina acestu cuventu?

BALASTU, s. m., germ. *ballast*, de unde si franc. *lest*, greutate ce se pune pre fundulu navei, ca se ua tina in ecilibriu; verb'a curatu romanica e *saburra* = *saburra*.

BALAUURU, s. m., *draco*, *prodigium*, *bellus*, *diabolus*; — 1. *sérpe* de marime prodigiosa, — 2. *sérpe* si mai micu de colore auria, — 3. in scriptura: *balena*,

leviathanu, — 4. draculu, diabolulu, — 5. omu crudu, ce se nutresce d'in sudorea altoru-a. — Se fia acésta vorba formata d'in bellua, care essiste in limba sub form'a de *balla* sau *bélla* (vedi in dictionariu vorb'a *bélla*)? Atunci ea s'a potutu formá d'in *bélla*, ca si *bouru* d'in *bou*, sau, d'in caus'a colorei dominanti in animalea ce Români numescu *balauru*, s'au intrunitu celle doue vorbe : *bélla* si *auru*, intr'un'a compusa, asiá in câtu *bellauru* ar insemná proprie : *animale de marine prodigiosa si de colore auria*. Se fia *balauru* in relatione de cumnatia cu *balen'a*, cellu mai mare animale? Au pote se refere cumuva chiaru si la *πέλωρ, πέλωρον, πελώριον* = monstru, prodigiú, ceva nespusu de mare? Atunci s'ar poté ca vorb'a *belaria* se fia cumnata prin origine cu *balauru*? Scimu apoi co Pelasgii intitula *πέλωρ* pre cellu mai mare dieu, *ζεύς πέλωρ* = Joue pré mare, precumu si latinií dau acellui-asi dieu appellationea de *maximus* = pré mare, adaugundu si cea de *optimus* = pré bunu, *Jupiter optimus maximus* = Joue pré bunu, pré mare. Scimu de assemenea, co *balaurulu* figurá pre flamurele Daciloru, ca cellu mai mare protectoriu allu gentei. Românií inco vedu in *balauru* de ordinariu unu semnu bunu tramessu de la Domnedieu si unu geniu bene factoriu si protectoriu casei. D'in aceste d'in urma considerari n'ar poté resultá ore, co *balauru* ar insemná : *mare, potente si bene factoriu animale?* luandu-se *auru* ce intra in formationea lui *balauru*, cu acea-asi insemnare, ce are *aureus* in e-spressionea : *candidus et aureus* = formosu si bunu. — Cuventulu merita de certu celle mai serióse investigationi.

BALBORE? f. si *balboru*, m., una planta, *trollius europæus*.

BALCHÍZU, (pronunt. *balkezú*), adj., vorba turcesca connoscuta numai unoru-a d'in orasiani d'in Romani'a libera : *mare si grassu*, vorbindu numai de omeni.

BÁLCIU, s. m., *forum, nundinæ*, ital. *fiara*, franc. *foire*, tergu ce se face la epoce fisse, mai allessu pre la serbatori : *mercatur, feria*.

BALCONU, s. m., ital. *balcone*, franc.

balcon, — prominentia la una ferestra; — neologismu pucinu admissibile, de ore ce cuventulu nu este romanicu, ci ar fi mai bene a adopta romanicul *altanu*, sau *podiu* = *podium*.

BALE, sau *balle* f. pl., (seng. mai neaudit, se fia *balla, bá* sau *baua?*), *saliva*, ital. *bava*, franc. *bave*, isp. *baba*; — umore vescosa ce de sene esse si curre d'in gura, si asiá differe de *scuipatu*, care pote a nu fi vescosu si pre care cineva in adensu lu scote si l'arrunca d'in gura : *nu sciu de ce copillulu scote balle; ti curru ballele ca la copii; boulu cellu negru scote balle multe de câteava dille*; — proverb : *le curru ballele dupo mancaru bune* = le lassa gur'a apa, dorescu sau poftescu forte tare. — Co vorb'a romanesc *balle*, corresponde pre deplenu in intellesu cu isp. *baba*, ital. *bava*, franc. *bave*, nu mai incupe indouentia; remane déro se demonstrámu, co si in forma cuventulu romanescu este acellu-asi cu allu celloru alte-trei sorori. In addeveru precumu d'in *bebere* (vedi liter'a *b.* in Dictionariu) s'a facutu *bevere*, apoi *beuere*, si in celle d'in urma *beere*, si *bere*, a *bé*; sau precumu d'in *grave* = *gravis-e*, s'a facutu antaniu *grava*, apoi *graa*, si in fine *grá*, de unde apoi plur. *gralle*; asiá si d'in ispan. *baba*, form'a cea mai curata dupo noi, s'a facutu antaniu, ca si in italianesce si francesce, *bava*, apoi *baua*, si in fine *baa, bá*, de unde plur. *balle*. Cuventulu déro nu a trecut, cumu pretende eruditulu *Miklosich*, de la Serbi la Romani, ci acei-a au cautatu se l'imprumute de la acesti-a. Este addeveratu, co mentionatulu inventiatu marturesce, co cuventulu este de indoiosa origine; déro nu mai pucinu e addeveratu, co tóta romanitatea de la Carpati peno la Sierra nevada, de la ripele Dunarei de diosu peno la ripele Tiberelui, de la Bucuresci peno la Parisi, nu a potutu invetiá acestu cuventu de la Serbi, cu atátu mai multu co ellu lipsesce d'in celle alte limbe slavice. Pre longa aceste-a cuventulu de care este vorb'a nu se afla, in limbele romanice, ca in limb'a serbesca, senguratecu si ratecitu, ci in fia-care d'in elle a produsu una numerosa familia, noua proba, co cuven-

este planta de terrenu romanicu. in italianesce : bavare = a scote , bavoso = ballosu, baviera = fascia pune la gura, bavaglio = servetu ce ne la gutu copiiloru, ca se le appere mentele de balle, etc.; asiá in ispa- : babear = a scote balle, babosa = u (ca ballosu), bableca = prostu si lu (ca unu ballosu sau mucosu de lu), etc.; asiá in francesce : baver scote bale, baveux = ballosu, si de limbutu ca unu copillu ce vorbesce u si verdi si uscate, si mai allessu : rd = limbutu, flecariu, bavarder = a utí, etc. In romanesc ceuventulu fu ai fecundu : asiá, afora de ballire, su, imballare, a datu si unu adiectivu su sau ballectu, sau, prinstramutarea in g, balligu sau ballegu, de unde verbulu ballegare, substantivulu bapoi balegariu, balegarire, baleca (vedi mai susu balacarire, balacire), Balegare a potutu a se formá si de ptulu, fora a presupune unu adiec- balecu sau balegu, intogmai ca si care d'in ferru, sau fumegare d'in , si apoi d'in verbulu balegare a se ; substantivulu balega. Vericumu calle peno aci spusse nu permittu utá originea cuventului balega in 'a serbesca, cumu face eruditulu osich, cu tote co si aci marturesce, rb'a este de origine obscura. Ob- tate, déco essimu d'in domeniulu eloru neo-latine, pote esiste; déro rinatu, ca diu'a, ce cuventulu balega d'in bale, si precumu acestu-a, asiá ellu-a nu a potutu veni d'in serbesce manesce. Au pote intellessulu se ne a reduce balega la acea-asi ran- cu bale? Déro de la bale, secre- : pre gura, peno la balega, secretione dedintu, nu este de câtu unu passu, porulu, scimu ce face salturi cu u mai mari ca acestu-a in stramu- : cuventeloru de la unu intellessu tulu. Déro chiaru déco essimu d'in a limbeloru romanice, ce se cercámu mea cuventului fundamentale baba va = balle, se lassámu, ce pentru te cuvente, ce nu aflámu astadi in sicíi latini, avemu probe, ce au fostu

in gur'a poporului romanu, apoi noi a- flámu satisfactoria esplecareá data de invetiátulu Diez, care afla in cuventu una espressione naturale pentru limb- tirea unui pruncu insocita de balle, es- pressione analoga cu grecescele : βαβά- ζειν = a ingan vorbe ca pruneii, a lim- buti, a gungurá, βαβάκτης = limbutu, la cari se potu allaturá si latinescele : baburrus sau babulus = ispan. bableca = simplu si prostu ca unu copillu cu balle si casiu la gura.

BALECARIRE si balicarire, vedi ba- lacarire.

BALECTIRE si balicire, vedi balacire si balacarire.

BALEGA si balliga, plur. balege si ballegi, (vedi bale), fímus, franc. fiote; — escrementu de vite, mai vertosu de bou si de callu : lutulu de lepitu casele se calca si frementa cu balega de bou; baleg'a de callu nu e asiá buna pentru acestu scopu; — metaforice : unu omu molle si lipsitu de verce fermitate de corpu sau de suffletu; — prin eufemismu : ballega de vita battezata = scremente de omu.

1. BALEGARE si balligare, baligu, balligatu, v., (vedi bale), stercus emittere, franc. fienter, — de regula ca reflexivu : a se balegá, a si lapedá baleg'a, a scote scremente, vorbindu de vite, si mai allessu de boi sau cai; — metaforice se ap- pleca si la omu; — in intellessu spiritua- le : a se avili, a se desonorá cu vorbe spurcate si rusinose.

2. BALEGARE si balligare, s. f., (vedi bale), actionea de a se balegá.

3. BALEGARE si balligare, s. f., sauba- legariu si balligariu, s. m., (vedi balega), fímetum, acervus stercoris, franc. fumier, — balega multa mestecata cu paie, pusa la unu locu, care, dupo ce putrede- sce, se pote applecá sau la ingrassia- rea agriloru sau la facere de focu, sub nu- mire de tezecu.

BALEGARIRE si balligarire, baliga- rescu, v., ca venitu d'in balligare de sub 3., insemna : 1. a pune la unu locu multa balega si a forma unu balegariu; — 2. a asterne unu agru cu baligariu; — 3. a implé tare de balega, a ammestecá

cu multa balega, — de unde metaforice : a injuriá cu vorbe proste si spurcate;—4; a scote multa balega, a se balegá preste mesura, luatu, in acestu intellesu, mai multu ca reflessivu, si vorbindu in speciale de boi sau cai, déro applecandu-se si la omeni, sau in intellesu materiale : a essí multu afora, a scote multe scremente; sau in intellesu ideale : a se avilí si desonorá cu fapte, si mai allessu vorbe spurcate si rusinóse. (Compara *balacarire, bale, etc.*).

BALEGARIU si *baligariu*, vedi *balegare* sub 3.

BALEGOSU si *baligosu*, adj. (vedi *balega*), *stercorosus*, plenu de balega, ammestecat cu balega, in mai mare sau mai mica cantitate.

BALEGUTIA si *baligutia*, s. f., deminutivu d'in *balega*.

BALICARIRE, *baliga, baligare, etc.*, vedi *balecarire, balega, balegare, etc.*

BALIRE, *balescu*, v. (*bale*), isp. *ba-bear*, ital. *bavare*, franc. *baver*, — a scote bale, a curre cuiva balele.

BALISA, s. f., franc. *balise*, isp. *baliza*, — semnu pusu pre termi sau ripele apelor, si chiaru in ape, dupo care se connoscu locurile periculose pentru vase de plutire, sau locurile in care se afla ceva depusu in apa; spre acestu scopu servu de una parte pari sau pertice infipte pre ripe ori in apa, de alta parte scandure, butoie, buccati de pluta, etc., fissate pre apa. — De la *palitia* sau *palteia*, derivatu d'in *palus*=paru? — Atunci form'a cea mai cuvenita limbei romanesci ar fi *palecia* sau *parcia*. — De aci si verbulu :

BALISARE, a pune sau fissá *balisc*.

BALLA, s. f., ital. *balla*, franc. *balle*, isp. *bala*, — cu insemnarea generale : ceva rotundu, globu, sfera, legatura de lucruri in forma rotunda; — éro in speciale : 1. pila sau mince; — 2. globu de incarcatu arme de focu : globutiu sau glontiu, globu de tunu sau ghiuleá; — 3. legatura de merci : sarcina, fasciculu; — *pellitia* ce infásiura grauntiele de buccate sau alte lucruri; folliculu; — 4. ceva suptire ca pellea imfiata : folle, besica. — Desi acestu neologismu s'a intro-

dussu la noi prin limb'a francesca, cu aceste addeverat'a lui patria este li italiana, in care atátu ellu cátu s rivat d'in ellu occurru si cu *p* : *pa balla, pallone*=ballone, etc. D'in feritele insemnari, ce are in acésta li si cari s'au reproducu in parte si l se vede, co originea vorbe este ind potendu-se referi parte la grec. *π*=facu se sara, agitu cu violentia pengu, arruncu, etc.—de unde *πά* pila sau mince, sau la *βάλλω*=arr parte la germanele *balla* sau *palla balg*, etc., de acea-asi radecina semnare cu lat. *foliis*=folle, *foli foia*, etc., grec. *φύλλον* foia, frundi mai bene *θύλαξ, θύλακος, θυλίς*=sacu, útre. — Acésta fluctuatiune riginea cuventulu *balla*, care se re apoi si assupr'a intellesului, mil contr'a admitterei lui in limb'a n si cu atátu mai multu in contr'a un d'in derivate, cari nu au forma rom

BALLONE si *ballonu*, s. m., *balla*), ital. *ballone*, franc. *ballon balon*, — proprie, forma augment d'in *balla* : balla mare, cu insemi speciali : 1. besica impluta de aer altu gazu, cu care se joca copiii pil'a sau tinendu-a de una acia s sandu-a se plutesca in aeru; — 2. l mare impluta cu gazu mai usio aerulu, cu care aeronautii plutes aeru; — 3. mare legatura sau sa de merci. — Form'a *ballonu* intro dupo francesc'a este contraria limb stre; ea cauta se fia sau *balloniu*, or *loiu*, casi *casoniu* sau *casoiu* d'in sau cu form'a mai antica *ballone*.

BALLOTA, s. f., (vedi *balla*), *ballotta*, franc. *ballotte*, isp. *balot* deminutivu d'in *balla*, cu insemn speciale : petricea, globutiu de v facutu d'in lemn. ossu, etc., sufi inse una forma de deminutivu in e neci romanesc, neci romanica. I tamentrele verb'a a cadutu in des dine, si in loculu ei a intratu *balla*

BALLOTAGIU, s. m., ital. *ballo*, franc. *ballotage*, — formatu *ballotare*=a pune in urna *ballote* doue suffisse neromanice : *ot* si *ag*

BALLOTARE, v., ital. *ballottare*, franc. *ballotter*, isp. *balotar*, — formatu d'in *ballota*: 1. a pune ballote, — 2. a aruncá ca una balla sau mince, a agitá, a frementá, a bate: *ballotatu de tote venturile* = batutu de tote venturile; — inse casí *ballota*, cu suffissu neromanicu. Dealtamentrele, in intellessulu de sub 1., cuventulu abiá a vedutu lumin'a, si a moritu; numai in intellessulu de sub 2. mai scapa unoru-a de sub péna.

BALLOTATIONE, s. f., actionea de a *ballotá*, — cuventu nascutu eri, mortu astadi.

BALLOTU, s. m., franc. *ballot*, — cu acea-asi insemnare casí *balla* sub 3.; inse mai pucinu de recommendatu d'in caus'a suffissului neromanicu *ot*.

BALMESIRE, *balmusire*, si *balmosire*, *balmesescu*, v., permisceere, conturbare; — a face ca unu *balmesiu*, a ammetecá'reu, a incurcá'uritu, a ammeté' tare.

BALMESIU, *balmusiu*, *balmosiu*, s. m., puls punica, puls farina, lacte, butyre confecta; farrago: — buccata de farina cu lapte si untu; — metaforice, mai allesu in unire cu *talmesiu*: ammetecatura de lucruri disparate; pisatura, si moiatura, vorbindu de solide; — a face *pre cineva talmesiu balmesiu* = a lu rupe in *bataia*. — Originea vorbei ar fi grea de urmaritu; coci si tonulu ei nu e bene fissatu, ci unii pronuntia *bálmiesiu*, altii *balmísiu*; se afla inse in gur'a poporului alta vorba pentru acellu-asi conceptu, adeco vorb'a *collésia* sau *collessia*, care se léga prin origine de *colla*, si de care ne potemu servi mai bine ca de *balmesiu*, candu e vorba de buccatele numite asiá.

BALOSU, adj. (*bale*), ital. *bavosa*, isp. *baboso*, franc. *baveux*; — 1. plenu de bale, — 2. cui curru bale multe, — 3. de natur'a baleloru: *unii pesci scotu prin scame sau pelle una materia balosa*.

BALTA, s. f., pl. *bálti*, palus, stagnum, lacuna; — 1. massa de apa mai mare sau mai mica, care prin versarea unui riu in lunc'a sea se gramadesce in catined' in acea lunca, si care apoi, candu secca rinlu, secca si ea in parte sau de totu. *Baltile* sunt de ordinariu forte *pescose*; superfaci'a loru este sau des-

chisa sau ascunsa in parte ori in totu de papura, trestia si alte plante palustre forte dese, in cari traiescu multime de passeri apatece; — 2. cu insemnare de lacu: *Balta alba e unu lacu saratu*; — 3. loculu pre unde se pote versá unu riu si formá *bálti*: *pre ierna multi si baga vitele in baltia, unde aceste-a afla pasione si in tempu de ierna; bált'a a infloritu de minune*. — 4. massa de apa formata d'in ploia. — Nu se pote admite, cumu sustine eruditulu *Miklosich*, co acestu cuventu ar fi venitu in limb'a romanesca d'in slavicultu *blato*; antaniu pentru co insusi mentionatulu invetiatu afla strania stramutarea d'in locu a consonantei *l*; apoi pentru co *blato*, in limb'a slavica, neci si afla esplecarea prin vr'una radecina de alle limbei, neci a produsu ellu senguru una familia de cuvente asiá de numerosa, cumu e cea essita d'in *baltia* in limb'a romanesca; fora se mai adaugemu, co cuventulu *baltia* se afla in gur'a totoru Romaniloru de la Tiss'a peno la Pindu, la acesti d'in urma cu insemnarea speciale de *tena*, *noroiu* sau *glodu*. Aceste d'in urma considerationi facu mai probabile suppositionea, co cuventulu in limb'a romána e indigenu, si co de la Románi a trecut la Slavi, éro nu de la acesti-a la acei-a. Vorb'a se afla si in limb'a gréca, in cea mai vechia sub una forma corresponditoria cellei romanesce, *βάλη*, éro in cea mai noua sub form'a *βάλος*. Déro si sub form'a mai vechia *βάλη* cuventulu este unu neologismu, care anevoiá se pote esplecá prin una anumita radecina grecesca. Se vina óre *βάλη* d'in *βάλλειν* cu insemnarea de a *versá*, ca in espressionea *βάλλειν δάκρυ* = a versá lacreme? *Versatura* are, in addeveru, si in romanesce insemnarea de *apa versata de unu riu*, sau *loculu pre care se vérsa*. Se nu fia ore *βάλη* essitu d'in acea-asi radecina cu *ἔλος* = *baltia* sau *ἕλος* = *mare*, prin adausulu unei digama eolica? — Cuventulu latinu *palude* = *baltia*, insemna si *desime de papura, trestia, nuelle*, etc.; in intellessu analogu cu acesta d'in urma insemnare a trecutulu si in limb'a nostra sub form'a *padure*, prin stramutare antanju

a lui *l* in *r* (vedi liter'a *l*.), si prin permutare apoi a celloru d'in urma doue syllabe intre densele, cumu si in italiana se dice *padule* in locu de *palude*. Dupo ce déro cuventulu *palude* sub form'a *padure* s'a appecatut la altu conceptu, se nu fia óre *balta* totu cuventulu *palude*, trecutu prin una forma participiale *paludata*, si transformatu asiá, spre a se appecá la conceptulu espressu in origine prin *palude*? Transformarea ar fi, fora indouentia, forte cutediatoria, inse nu fora esemplu. — In fine se pote ca romanesculu *balta* se fia isp. *balsa* = *balta*, tena sau noroiu, desime, etc. Intellessulu vorbei ispanice accopere pre deplenu pre allu cellei romanesci; cátu pentru forma, s a potutu trece in affinulu seu *t*, cu atátu mai usioru, cu cátu limb'a romanescá pare a evitá combinationea de sunete *ts*.

BALTACIRE si

BALTACIRE, *baltacescu*, v., (*baltacu* sub 1. si 2.), franc. *patanger*, — a merge prin lacurisau tena, — a sarí, a searruncá, a saltá, a se bate prin apa; — a merge greu prin unu locu baltosu sau tenosu.

1. BALTACU, s. m., pl-*e*, *lacuna*, — deminutivu d'in *balta*.

2. BALTACU (pronuntia: *báltácu*), — espressione onomotopeica, prin care se espreme caderea in apa si sonulu ce resulta d'in acea cadere, sau mersulu greu prin ape, lacuri, noróie sau gloduri, espressione = *báldébácu*, cu differentia co acesta d'in urma este mai espressiva ca *báltácu*: a merge *báltácu* *báltácu* = greu si scapetandu d'in lacu in lacu.

3. BALTACU si *baltagu*, s. m., pl-*e*, *bipennis*, — arma in forma de secure cu doue ascutite, bipenne; — cuventu neconnoscutu, cumu se vede, Romániloru de preste Carpati.

BALTARETIU, s. adj., *paluster*; —

1. locuitoriu de pre longa *balti*, — 2. de *balta*, de pre *balta*, de longa *balta*: *passerile baltaretic*; *baltaretiele* = (muierile baltaretiloru) *sciu mená luntrile ca si barbatii loru*.

BALTAU, s. m., pl-*e*, *stagnum*, — massa de apa mai mica ca una *balta*, déro mai mare ca unu *baltacu*.

BALTÓCA, s. f., *lacuna*; — cu acea asi insemnare ca si *baltacu*, cu differentia inse co *baltoc'a* unesce in sene ide'a de profunditate: *am scapatatu in tr'una baltoca, in care erá se me inneci*

BALTOSU, adj., *paludosus*, — plen de *balti*, coperitu de multe *balti*, vorbind de locuri: *tinutu baltosu*.

BALUSTRADA, s. f., franc. *balustrade*, isp. *balastrada*, ital. *balustrata*, — ordine de *balustre* sau *balaustre* assediata pre laturile unui podu, unu altanu, mormentu, etc.; — proprie participiu femininu, luatu ca substantivu d'in unu verbu *balustrare*; si de acea form'a *balustrada* introdussa dupo ce francesca *balustrade* nu e conforma c geniulu limbei nostre, ci cauta se se dice ca si cea italiana cu *t*, *balustrata*, sa si mai bene si conformu cu etimologi' cuventului, *balastrata*. In addeveru verbulu *balustrare* nu póte veni, cumu pre supponu unii, d'in *balustram* = baie stabilimentu de baie, coci nu s'ar pot atunci esplecá usioru intellessulu cu ventulu *balastrata* sau *balustrata*, ita *balaustro*, isp. *balaustre*, franc. *balustre* = mica columna sau stelu, lucrat in varie forme, ce se pune la ingradire puntiloru, ferestreloru, altaneloru, scariiloru, etc. Acestu intellessu nu póte cadrá de cátu cu allu cuventulu *balastratum*, βαλαβστριον = flore de granata imitata inco d'in celle mai vechie tempu in lucrurile de architectura, si prin u mare si pre colonnele, de care este vorb'.

BAMA, s. f., franc. *corne grecque*, — leguminosa, de form'a unei teci de ai deiu, plena de sementie.

BAMU? s. m., plant'a ce da *bame*.

BANALE, (mai pucinu correctu: *banal*), adj., franc. *banal*, — cu insemnările: commune, pentru toti, ordinariu, triviale, vulgariu, etc.; — d'in german. *bann* sau *bann* = publicare, divulgare: *vorile banali*, *complimente banali*, *curtean banale*, etc.; — cuventulu nu e déro de commendatu, precumu neci derivatul seu:

BANALITATE, s. f., franc. *banalité*, — calitate de *banale*, — vorba sau diss *banale*.

BANANA, s. f., franc. *banane*, ital. si isp. *banana*, — fructulu *bananului*.

BANANAIRE, v., vedi *balalaire*.

BANANU, s. m., ital. si isp. *banano*, franc. *bananier*, — genu de arbore d'in famili'a musaceelor; speci'a cea mai insemnata este asiá numitul *bananu allu paradisului* = musa paradisiaca, sau si *ficulu lui Adamu*, alle carui fructe sunt, in regionile caldurose, sengurulu medilocu de traiu pentru populatiuni intrege.

BANATU, s. m., (vedi *banu* 1.), it. *banato*, — 1. deregutori'a de *banu*, — 2. gradu sau rangulu de *banu* in ierarchi'a boiarsca; — 3. terra sau tinutu gubernatu de unu *banu*: *banatulu Craiovei* = partea Terrei romanesci de d'in collo de Oltu, gubernata mai inainte de unu *banu*, si numita si *banatulu Severinului*; *banatulu Temisianu* sau *banatulu Temisioarei*, intre Muresiu si Tissa.

BANCA, s. f., ital. *banca* si *banco*, isp. *banca* si *banco*, franc. *banquesi banc*, mediu latin. *banca* si *bancus*, — cuventu, cu forte multe si varie insemnari in limbele sorori, d'in cari s'au introdussu si la noi una mare parte: I. Insemnarea cea mai ordinaria si prin urmare cea mai primitiva a cuventului este: scaunu lungu pre care potu sedé mai multe persone, sau pre care se potu asediá mai multe lucruri, *sedile, subsellum, scamnum, transtra*; — 1. *bancele* de ordenariu sunt de lemnu, si servu, in locurile unde se stringu multi omeni, pentru sederea acestoru-a: a). proprie: *scolarii in scóle stau pre bance; spectatorii cei mai multi la teatru inco stau pre bance; prin gradine se afla puse, in diferite locuri, bance pentru repausulu celloru ce se potu fatigá preamblandu-se*; — in adunarea nationale: *bancele deputatiloru*, celle pre cari stau deputatii; *bancele senatoriloru*, celle pre cari stau senatorii; — la tribunarie: *bancele avocatiloru*, celle pre cari stau advocatii; *banc'a accusatiloru*, cea pre care stau accusatii. — b). metaforice: cãti stau in acea-asi banca: *banc'a lenesiloru se essa afora; banc'a ministriloru cu a episcopiloru si a senatoriloru e in buna intellegere*. — c). in speciale: pentru

scóla: nu ati delassatu inco bancele, si vreti se ve arretati co sciti tote. — d). pentru vase de plutitu: *navile mari alle celloru antici aveau, de amendoue latu-rile, mai multe bance pentru remegi*. —

e). fiendu co mės'a judecatoriloru erá impressurata de bance, pre cari stau judecatorii; de acea-a in limbele sorori, cuventulu are si insemnarile de *judeciu, judecatoria, tribunariu, curte de judecata*, etc., cari nu s'au introdussu in limb'a nostra. — 2. bancele potu fi nu numai de lemnu, ci si de alte materie: a). *banca de pamentu*, prispa, pre longa casele teraniloru, sau prin gradine; — b). *banca* prin buccatarie sau si prin alte incaperi, lavitia, pre cari stau omeni, sau pollitia pre care se punu vase si alte obiecte; — c). in ape: *pruntu, arena* sau *rena, arenæ, vada, arena*, petrisiu si altu fellu de pamentu, care se gramadesce la unu locu si formedia inaltiatu peno aprope de faci'a apei, periculose pentru vasele de plutitu; asemeni prunturi, candu apele scadu tare, essu si in faci'a apei; — d). stratu desare, de petra, de ghiacia, etc.

— II. Scaunu, tabla, placa, mės'a, etc., care serve certoru industriari sau comercianti la essercitarea industriei loru: — 1. in genere: *banca de macellariu* = scaunu pre care taia carnea, *banca de buccataria* = scaunu sau scandura de taiatu si tocatu carne, *banca de templariu sau lemnariu* = scaunu pre care templariulu sau lemnariulu fissedia lemnele de lucratu, etc. — 2. in speciale: a). mės'a celloru ce se negutiatorescu cu bani; si de aci: b). commerciu facutu cu bani, *cambius* sau *scambu, argentaria*; — c). stabilimentu, institutu particulariu sau publicu, destinatu a procurá industriariiloru si comerciantiloru facultatea de a si scambá si vende mercile, de a impromutá banii de cari au lipse, de a si depune cu folosu banii loru si alte valori: *banca nationale; banca fundana* = care procura bani celloru cu mosie; *banca mobiliaria* = care impromuta pre valori mobili, oppusu la *banca immobiliaria* = care impromuta pre valori immobili; etc. — d). *banca*, si mai desu *bancu*, jocu de carti; — banii depusi de unulu

d'in jocatori, d'in cari acestia tragu cea-
ce castiga. — In limbele sorori cuven-
tulu se presenta sub doue forme, mascu-
lina : ital. si ispan. *banco*, franc. *banq*,
si feminina : ital. si isp. *banca*, franc.
banque, intre cari insemnarile descrise
se impartu in modu mai multu sau mai
pucinu arbitrariu : numai in limb'a fran-
cesca femin. *banque* are aproape exclusivu
insemnarile de sub II. 2; éro in tote celle
alte semnificatiuni face usu de masc.
banq. La noi cuventulu, afora de sengur'a
insemnare de sub II. 2. *d*), pastredia
form'a feminina; si caus'a este, co in-
trodussu inco d'inainte de 1830, cumu
probedia dictionariulu de Buda, cu in-
semnarea metaforica si speciale de sub
II. 2. *b*), si mai vertosu cu insemnarea
de *banu de charteia* sau *banconota*, ellu
a remasu cu acesta forma si in celle alte
insemnari, desí aceste-a au intratu prin
influenti'a vorbei franceze masculina,
banq. Cátu pentru etimologia, unii re-
ducu cuventulu la grec. *πλαξ* = placa,
tabla; altii la latin. *planca* (= *planica*)
= tabla, scandura, vorba formata d'in
planus = planu; déro lassarea lui *l* este
in contr'a acestei suppositione. Altii lu
punu in legatura cu *abacus*, *ἄβαξ*, (vedi
acestu cuventu in dictionariu); si atátu
intellessulu cátu si form'a vinu in adju-
toriulu acestei parere : coci cuventulu
avendu in limb'a italiana cea mai mare
desvoltare, urmedia, co acésta limba este
addeverat'a lui patria; apoi limbei ita-
liane sunt forte naturali suppressionile
syllabeloru initiali, si prin urmare in a-
césta limba s'a potutu formá mai antaniu
baco, d'in *abaco* = *abacus*; apoi spre a
se evitá confusionea cu *baco* (prin taiarea
syllabei initiale in locu de *bombaco*,) =
verme de metasse, limb'a a tensu la for-
m'a *banco*. In contr'a acestei etimologia
s'ar poté obiectá, co una syllaba initiale to-
nica anevoia pote cadé; inse in lat. *abacus*
si grecesculu *ἄβαξ*, *a* initiale nu pare a
se tiné de radecina, si co aceste vorbe
se reducu la acea-asi origine ca si *βά-
σις* = base, *βῆμα* = gradu, tribuna, *βακ-
τηρία* = *baculus* = bätiu, etc., adeco la
βάσις = *βαίσις* = amblu, calcu. In fine altii
dau cuventulu ca imprumutatu d'in ger-

man. *bank*, vechiu germ. *panch*,
germ. *banq*, anglosass. *benc*, pre
punu in legatura cu lat. *pango* sau
grec. *πῆρνον*, cu insemnare de
diare, ponere, stabilire, cumu si
fach = despartitura in unu armariu
cuteia, pollitiora de armariu, etc
form'a, neci intellessu nu contrad
cesta etimologia, cu atátu mai
co in italianesce se afla si *panca*
semnari de alle cuventului *banq*
banco.

BANCALE, adj. (*bancalls*), de
relativu la *banca*, mai vertosu in
lessulu de sub II. 2. *b*) si *c*).

BANCARIU, adj. s., ital. *ban-*
— 1. ca adj. relativu la *banca* in
lessulu de sub II. 2. *b*) si *c*). :
bancaria; — 2. ca subst. : omu
negotiu de *banca* (forma mai cu
limbei de cátu *bankeru* sau *banq*

BANCHERU, si *banchieru* (pr
tia : *bankeru, bankieru*), s. m., ita
chlere si *banchiero*, franc. *banquier*
banquero, mediu latin. *banquarius*
querius, etc., *argentarius, trapez*
omu ce face operationi de *banca*
tellessulu de sub II. 2. *b*) si *c*);
ventu introdussu dupo franc. *ban-*
fora neci unu respectu de formel
bei propria; form'a cuvenita ar fi
ri (vedi acestu cuventu).

BANCHETARE, (pronuntia :
tare), v., ital. *banchettare*, franc.
banquet; epulas instruere; — a
banchetu, a petrece in *banchete*;
ventulu sub forma mai conosciuta
poru este a *banchetui* = a petrece
tenitu cu mancare, beutura si jo
sub neci una forma inse nu e de
mendatu, cumu nu este neci urmat
d'in care s'a formatu :

BANCHETU, s. m., (pronuntia
ketu), ital. *banchetto*, franc. *ban-*
ispan. *banquete, epulas, conviviu*
ospetiu stralucitu, ospetiu mare, c
plenu de letetia; — cuventulu sub
mai conosciuta poporului e *benc*
ospetiu de petrecere cu beutura si j
déro si sub una forma si sub alt
de recommendatu : coci ca demi
d'in *banca* sau *banca*, nu pote.

manesce, luá form'a ce i s'a datu in celle alte limbe sorori.

BANCHIERU, vedi *bancheru*.

BANCNOTA, s. f., banu de charteia, moneta de charteia; — combinarea cu fiendu contraria limbei romanesci, cuventulu s'ar poté adaptá naturei acestei limbe, dandu-i-se form'a *banconota*, cumu se afla dejá in dictionariulu *Poliu*.

BANCRUTA, s. f., franc. *baneroute*, ital. *bancorotto*; *argentariæ dissolutio, ruinæ fortunarum*; cadere sau ruina a starei unui negociatoriu in parte, sau a vercui in genere, cadere prefacuta sau reale, asiá in câtu nu mai pote platí ce e detoriu; — cuventulu compusu d'in *banca* si *rupere*, ar fi mai cuvenitu limbei romanesci sub form'a *bancarupta*; — de aci si urmatoriele :

BANCRUTIRE, v., a face *bancruta*, — mai bene : *bancaruptire*.

BANCRUTU, s. m., care a facutu *bancruta*; — mai bene *bancaruptu*.

BANCU, s. m., vedi *banca*.

BANCUTA, s. f., in dictionariulu de Buda, cu insemnare de *banu de charteia*, cedula de *banca*, si in speciale, de mica valora, de diece cruciari.

BANCUTIA, s. f., (*banca*), ital. *bancueto*, — 1. *banca* mica, — 2. moneta de charteia de mica valora, de diece cruciari.

BANDA, s. f., ital. si isp. *banda*, franc. *bande*; *vinculum, fascia, tænia, vitta; caterva, manus, manipulus*; — d'in germanic. *band*=legatura, *binden*=legare, si prin urmare neadmissibile in limb'a nostra : 1. in intellesu propriu : a) legatura, *bétta, fascia*; — b) cercu, *cér-canu, margine*, ce impressura sau marginesce unu ce mai allesu una tesselatura; — in acestu intellesu si sub form'a *banta* sau *bénta*, plur. *bente* sau *benti* : *bentile camesiei*. — 2. in intellesu metaforicu : *manuchi*, *mana* sau *céta de omeni*, uniti pentru unu scopu, mai allesu reu : *banda de lotri, de puscariasi, de omoriori, etc.*; — applectu si la animali : *banda de lupi, de corbi, de vulturi, etc.*; — mai raru in intellesu bunu : *banda de lautari, de musici, etc.*

BANDAGIU, s. m., franc. *bandage*, formatu d'in *bande* (vedi *banda*) prin intermediulu verbului *bander*=legare, infasciurare, si prin urmare de origine, ca si de forma, neromanica, *fascia, ligamen* sau *ligamentum*=legatura, legame, legamentu, *fascia*.

BANDIERA, si *bandera*, s. f., (vedi *banda*), ital. *bandiera*, isp. *bandera*, franc. *bandière* si *bannière*, *signum, vexillum*; — 1. *fascia de pandia colorata* ce se porta in capetulu unei pertice sau lance, *flamura* a unei companie de militari; *flamura* ce porta unii callari; — 2. *fascia de pandia colorata*, pre care se afla insemniele unui statu.

BANDITU, s. m., (la Macedoromani *bandi*), ital. *bandito*, franc. *bandit*, isp. *bandido*; *latro, improbus, erro*; — proprie part. d'in *bandire* (d'in germ. *bann, bannen*=publicare, opprire, punere afora d'in lege, etc., vedi *banale, banda*), luatu ca substantivu : omu pusu afora d'in legi, furu de paduri, *facutori* de rolle, *latrone*, *haiducu* (vedi si *banu*, 1.).

BANESCE, adv. (*banu*, 2.). — cu bani, pre bani, *numerata pecunia*.

BANESCU, adj., (*banu*, 2.), de *bani*, in *bani*, relativu la *bani*, *pecuniarus* : *interessi banesci, affacere banesca*.

BANETU, s. m., (*banu*, 2.), mare summa de *bani*, avere mare in *bani* : *banetulu lui nu l'are nemine; s'a strinsu multu banetu in vestiaria; atátu-a banetu nu ati potutu stringe de câtu predandu lumea*.

BANISIORU, s. m., pl. *banisiori*, deminutivu d'in *banu* 2., mai vertosu cu intellesu de resfaciare : *a strinsu baia-tulu banisiori; cine erá se mi mance banisiorii mei!*

BANITIA, s. f., mesura de capacitate pentru lucruri uscate : *farina, granu, ordiu, etc.*, coprendendu 20 de ocalle, *quadrantal franc. bolsseau*; — proverb : *baniti'a nu se imple cu vorbe*=lucrulu nu se face cu vorbe (vedi *baia*).

BANOSU, adj., (*banu* 2.), *pecuniosus*, — 1. pentru persone : plenu de *bani*, avutu in *bani* : *omu asiá de banosu, in câtu nu si mai numera banii, ci si-i mesura cu baniti'a*; — 2. pentru lucruri,

care aduce multi bani, multu castigu : *mosia banosa, negotiu banosu, maiestrie banose.*

BANTUELA, s. f., actionea de a *bantui*, totu neromanescu si in materia si in forma.

BANTUIRE, v., *offendere, in'estare*; — a supperá, a vetemá, a stricá, a infestá.

— Se vina acestu cuventu d'in batuere, cumu sustine dictionariulu d'in Buda ? se fia in legatura cu ung. *bantani* ? sau cu *vincire*, ca si *vetemare, victima, bétta* ? — Vericumu, e mai bene a l' inlaturá, precumu s'a inlaturatu in fapta, mai allessu candu, pre longa alte multe espresioni, se pote suppleni forte bene si cu *bateri* : *inimicii* sau *lotrii bantuescu terr'a* = batu terr'a, *petr'a a bantuitu reu buccatele* = le a batutu.

BANTUITORIU, -*tória*, s. adj., care *bantue*.

1. BANU, s. m., ital. *bano*, mediu lat. *banus*, — 1. capu, gubernatoriu allu unei terre, sau unui tinutu d'in una terra : *banulu Craiovei; banulu Severinului*; inainte de supunerea unoru-a d'in terrele romanesci la unu senguru domnu, mai multe tinuturi d'in aceste terre se aflau sub administrationea si guberniulu unoru capi numiti *bani*; — cu acellu-asi intellesu applectu la unele d'in terrele Austriei : *banulu Croatiei*; — 2. mai tardiu cuventulu insemná pre cellu investitu cu cellu mai inaltu gradu de nobilitate sau boiaría : *banulu Joanne Balaceanu, banulu Fillipescu*. — Dupo invetiatiulu slavistu *Miklosich* cuventulu ar fi trecut d'in limbele slavice in cea romana; déro marea vechime a cuventului, numeros'a sea familia de derivate, variatele semnificazioni ce are cuventulu in limb'a romanescă, vorbescu cu putere in contr'a acestei suposetione. De almentrele insusi mentionatulu invetiatiu marturesce, co originea cuventului este obscura si anevoia de urma-ritu. La byzantini occorre sub formele *βοεάνος* si *βοάνος*, la *Cinnamu μπάνος*, la *Hesychiu βαννας*, cu observarea : *βαννας, βασιλεύς παρὰ Ἰταλιώταις, ὁ δὲ μέγιστος ἄρχων*. Dupo aceste marturie cuventulu ar fi de origine romanica, *bo-anu* sau *boianu, boanu* si in fine *banu,*

de la *bos-bovis* = bou, cu insemnarea primitiva de *avutu in turme de boi sau vite*, si de aci, cu *stare, notabile*, etc. La Románii mai noui, ca si la anticii strabuni Romani, agricultur'a si pastori'a au fostu si sunt occupationile principali si celle mai bene vedute : precumu la vechii Romani *pecunia* = bani, de la *pecus* = vita, representá verce fellu de stare; asiá, la stranepotii loru Románi, *banulu* sau *bani* au representatu si representa verce fellu de valoare. Altii punu cuventulu in legatura cu acellu-asi cuventu germanicu, d'in cari au essitu si *banale, banda, bandiera, banditu* (vedi aceste cuvente), adeco *bann*, vechiu germ. *pam*, mediu germ. *ban*, anglosass. *ge-ban*, etc., care, intre alte insemnari, are si cea de *autoritate administrativa si judiciaria, imperiu, commandu, jurisdictione*, etc.; apoi : *agru, tinutu, territoriu*, etc.

2. BANU, s. m., (vedi l *banu*), *numus, denarius obolus, teruncius, pecunia*, — 1. in genere, moneta de verce specia si valoare : *galbinulu sau imperatesculu este unu banu de auru; banu de argentu, de arama; bani de charteia* = banco-note; *a scambá unu banu* = a lu commutá cu alti bani; *a stricá unu banu* = a lu demonetá, ca se faca d'in ellu alte obiecte; — proverbiiu : *banulu este ochiulu dracului* = banulu este cellu mai potente medilocu de tentatione. — 2. in speciale, una moneta de arama de cea mai mica valoare : *a*). mai inainte, a dou'a sau a trei'a parte d'in una pará, la Románii de d'in coce de Carpati; — *b*). éro la Románii de d'in collo de Carpati, jumetate de cruciaru; — *c*). astadi in Romani'a libera, una centesima d'in leu, ecale in valoare cu franc. centime. — 3. in cea mai mare generalitate, mai vertosu in plurariu : avere in bani, stare de verce specia : *pare co e dusmanu pre banulu seu; a avé bani* = a despune de banii necessari, sau a fi cu dare de mâna, espresione contraria la : *a nu avé bani; a manca banii cui-va sau de unde-va* = a furá bani, a despoiá de bani, sau, a perde, a resipi bani; *a stringe bani* = a aduná bani de la unulu si altulu : *perceptoriulu stringe banii de capitacione*, sau,

a tesaurisá, a face prin economía stare in bani; *bani gata* = *bani pe sinu* = bani numerati : *cine astepta se venda numai pre bani gata, pucinu vende; a face bani* = a castigá : *multi bani amu facutu d'in acea intreprindere; a dá bani cu interese; cu bani in punga traiesci bene pretindenea*. — Cuventulu nu s'a potutu formá d'in pecunia, cumu sustine Dictionariulu de Buda : latin. *pecunia* a datu de certu macedoromanele : *pecuni* sau *peguni* si *peculiu*; éro dacoromanulu *banus* a formatu d'in precedentele cuventu 1 *banu*, intogmai casí *imperatesculu* = galbinu de Austri'a d'in imperatu : pre *banu*, va fi fostu impressá figur'a vechiloru *bani* ai *banatelor* romanesci, ca si pre *imperatescu* figur'a *imperaturii*.

BANUELA, s. f., actionea sau rezultatulu actionei de a banuf : *a intrá in banuela* = a incepe se prepuna; *a bagá la banuela* = a face se prepuna.

BANUIRE, *banuescu*, v., suspicari; *conficere*; 1, a suppone, a prepune, a presuppone, a si imaginá, a crede : *mi banuescu pre cineva* = credu co ellu a facutu sau comissu ceva; *pre tene mi banuescu co mi ai furatu caii; neavendu unu orologiu, mi banuiam, co e forte tardiu*; — 2. a suspectá, a teme : *nu e bene se ti banuesci, fora cuventu, muiera; cellu cui s'a furatu ceva, banuesce tota lumea*; — 3. in dictionariulu de Buda : a sentí parere de reu; a se caí; — si conformu cu acesta insemnare acellu-asi dictionariu da ca etimologia *penitere*, = a paré reu, a se caí, etimologia pucinu probabile. — Se fia ore cuventulu in legatura cu ungar. *banni*? sau unu derivatu d'in *banu*, cu insemnarea de *a si pune in capu*, conforma cu a lui 1. *banu*, sau cu cea de a *avé una mica idea, unu scrupulu* ore cumu, conformu cu a lui 2. *banu* de sub 2.

BANUITIOSU, adj., *suspiciosus*, *suspectus*; — 1. appecatu a *banuí*; — 2. suppusu la *banuire*.

BANUITORIU, *-tória*, s. adj., *suspiciosus*, *susplicax*; — care *banuesce*, care e appecatu a *banuí*.

BANUITU, part. d'in *banuire*, *suspectus*, *conjectus*.

BANUTI, s. m. pl., — una planta ceta totu de a una verde, bussu, merisoru, *buxus sempervirens*; — dupo forma plur. d'in *banutiu* (vedi mai diosu), si prin urmare derivatu d'in 2. *banu*, d'in caus'a formei frundioloru plantei, cari sunt menuntelle si rotundiore ca nesci bani micutelli. — De almentrelea cuventulu e pucinu connotutu la Románii de d'in cóce de Carpati.

BANUTIEI, cu acea-asi insemnare ca si precedentele *banuti*, plurariu d'in *banutiellu*, care, ca deminutivu d'in deminutivulu *banutiu*, espreme si mai bene un'a d'in calitatile plantei, adeco iniciea si rotunditatea frundioloru ei.

BANUTIU, s. m., pl. *banuti*, *numulus*, — deminutivu d'in 2. *banu*, *banu micutiu* : *banuti de argentu, de arame, de auru*, etc. — pentru plur. in insemnare de *bussu*, vedi mai susu *banuti* si *banutiei*.

BARABANU, s. m., *tuba*, *tubicen*, *præco*, — vorba rusesca connotuta numai d'in cóce de Carpati : 1. *toba*, vorbindu mai allessu de cea ce se bate pentru annuntiare si publicarea licitatoriloru sau altoru facende administrative si judecatoresci; — 2. omu ce bate tob'a pentru assemeni impregiurari, numitu si *barabanciu*.

BARABOIU, si *barlabiou*, s. m., — 1. una planta, *charophyllum bulbosum*, *chærophyllum*, *chærefolium*, franc. *cerfeuil musqué*; — 2. unu ce de pucina importantia, unu nemicu, una secatura, — insemnare pucinu connotuta d'in cóce de Carpati — ungar. *baraboly*?

BARA, s. f., (ital. isp. *barra*, franc. *barre*), — *pertica*, *vectis*, *asser*, *palus*; — buccata de lemnu sau de ferru, lunga si mai multu sau mai pucinu grossa, care serve a inchide, a impededá sau oprí ceva: *paru*, *pertica*, *drugu*, *laci*, etc.; — *bara de argentu, de auru, de feru* = sina, lamina de aceste metalle. — Cuventulu a datu in limbele romanice una multime de derivate: la noi inco paru a esiste anticlu insemnati reprezentanti d'in ellu, cumu, de essemplu, *desbarare* = ital. *sbarrare*. Dupo *Diez* cuventulu ar vení d'in celticulu *bar* = ramu sau ramura; déro, fiendu

co a fostu asiá de fecundu in celle alte limbe romanice, si fiendu co urme insemnate s'au pastratu si in limb'a nostra : de acea-a e mai probabile co vorb'a se léga de un'a latina, si anume de *vara* = pertica, si, in speciale, pertica ce sustine tablatulu redicatu pentru construirea unui inaltu edificiu.

1. BARACA, s. f., (*bara*), ital. si isp. *baraca*, franc. *baraque*; — casula, castrense tugurium; colliba d'in scandure pentru militari; — si de aci, casa prosta.

2. BARACA, s. f., *nebula crassa*, — negura grossa, cétia desa. — in locu de *buraca*, de la *burá*? (vedi acésta vorba in dictionariu).

BARAGANU, s. m., pl.-e, *vastus campus desertus*, — campu intensu sterpu si desertu. — ca adj.? desertu, sterpu.

BARAIRE, sau *beraire*, v., *oves abigere vel depellere*, — a mená ouile, a le face se merga, strigandu-le *bár* sau *ber*, de la *belare* = *balare* = sberare ca ouile.

BARAITU, sau *beraitu*, s. m., d'in *baraire*, actionea de a mená ouile.

BARANI, sau *berani*, *beranescu*, v., *alicui rei vehementer studere, affectare, concupiscere*, — a dorí forte, a amblá cu gur'a cascata dupo ceva, a i curre ballele dupo ceva; — cuventu, pre câtu scimu, neconnoscutu d'in coce de Carpati, care, dupo dictionariulu de Buda, ar vení d'in ital. *baronare*; mai naturale inse s'ar poté legá de acea-asi radecina ca sí precedentele *baraire* sau de *bale*.

BARDA, s. f., *ascla, dolabra*; — secure de lemnariu, — dupo invetiatiulu slavistu *Miklosich*, impromutatu d'in slavicultu *bradva*, prin intermediulu ungar *bárd*; déro candu vorb'a se afla in unele dialecte romanice togmai cu insemnarea si cu form'a, cu cari esiste si in romanesce, de esemplu *barde* in vechi'a franceza; ce ar poté justificá assertionea, co Romanii ar fi asteptatu se ua iee de la Unguri? Si mai multu, déco in limbá gréca *γέωος* insémna si *barba* si *secure*, pentru cen'amu admite, co *barba* si *bar-da*, in romanesce, se referu la un'a si acea-asi radecina? Coci, admittendu ca forma originaria *bardua* = *bardva*, pre de una parte s'a formatu d'in acésta-a

barba, ca bellu d'in duellu; ero, pre de alt'a, s'a mantinutu form'a mai originaria *barda*.

BARDOA, s. f., si

BARDACU, s. m., *aulula sau ollula*. — micu vasu de pamentu, olliceá de beutu apa.

BARDAOSA, s. f., *terriculum, manducus*; — spaima, monstru, fantasma, imagine facuta spre a spariá; — vorba neconnoscuta d'in coce de Carpati, afora déco cuventulu nu e acellu-asi cu *burdiosa* = femina cu burt'a mare, grea, — carui-a se se fia datu apoi si intellesutu de *ceva de spaima*.

BARDAHANIRE, *bardahanu*, etc. vedi *burduhanire, burduhanu*.

BARDASIU, s. m., care lucredia cu *bard'a*, lemnariu.

BARDIA, vedi *bárdia*.

BARDUIRE, v., a cioplí cu *bard'a* a lucrá si netedí unu lemnu cu *bard'a*.

BARELIEFU, s. m., franc. *bas-relief*; ital. *bassorilievo*; *anaglyptum*, — modulu sculptura, prin care figurele sculptate nu se scotu tare d'in planulu pre care se sculpta, — lucruri sau figure sculptate asiá; — neologismu pucinu fericitu, (vedi in Dictionariu *anaglyptu* si *anaglyphu*).

BAREMU, vedi *barimu*.

BARESIU, sau *barisiu*, s. m., una specie de tesselatura d'in lana, forte suptire — numita asiá dupo cetatea *Barège*, d'in Franci'a, unde se fabricá antani'a ora si de acea-a, form'a mai correcta ar fi *baregiu*.

BARFELA, s. f., actione si rezultatu allu actionei de a *barfi*.

BARFIRE, *barfescu*, si *berfire*, v., *fabulari, alicui maledicere*, franc. *médire*; — a vorbi, a spune ce nu e si nu se cade — a vorbí de reu; — d'in *fabulari* nu pote vení acestu cuventu, cumu pretende dictionariulu de Buda.

BARFITORIU, si *berfitoriu-toria*, s. adj., *fabulator, maledictus*, — care *berfescu* sau e applectatu a *berfi*.

BARGLE, (cu a obscuru) si *bergle* sau *brigle*, s. f. pl., *scapus textorius*, — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati una parte la stative: *vatalle*; — dupo

dictionariulu d'in Buda d'in ital. *briglie* = frene.

BARICADA, s. f., (vedi *bara*), ital. *barricata*, franc. *barricade*; septum, *repagulum*; — cuventu formatu d'in participiulu unui verbu *barricare*, si acestu-a d'in *barrica*, isp. franc. *barrique* = bute, butoiu : vallu de apperare si opprire facutu d'in buti, carre, lemne, apoi si d'in petre gramadite; — form'a mai corecta ar fi *baricata*, nu *baricada*; — de aci si verbulu :

BARICADARE (mai correctu *baricadare*), franc. *barricader*, septis vel *repagulis claudere*; — a redicá *baricate*; — a inchide in genere, a oppri, a impedecá communicationea cu *baricate*; a se *baricadá* = a se inchide, a se intari cu *baricate*; — *baricare* inse ar fi mai simplu si mai cuvenitu limbei nostre de cátu *baricadare* sau *baricadare*.

BARIERA, si *barera*, s. f., (*bara*), ital. *barriera*, franc. *barrière*, ispan. *barra*; septum, *claustrum*, *impedimentum*, *munimentum*, *porta urbis*; verce serve spre a inchide, impedecá, apperá; — port'a unei cetate ce noptea se inchide cu una *bariera*; — metaforice : *rosinea este una bariera pentru vitie*, — form'a cuventului nu e adaptata limbei nostre.

BARIMU, adv., saltim; — cellu pucinu, incaí : *dami barimu unu leu, deco nu mi dai diece; amu mancatu una buna bataia, barimu de amu fi scapatu cu atátu*; — de unde se vina acestu cuventu?

BARLABOIU, s. m., planta differita de *baraboiu*? *rapunculus*!

BARNA (cuba obscuru) sau *berna*, s. f., *trabs*, *tignum*; — lemnu lungu si grossu ce serve ca talpa la temeliele caseloru, sau, redimatu cu celle doue capete alle selle pre doi pareti ai casei, la tablate, etc., grinda; — proverb : *vede sterculu d'in ochiulu altuia, si nu vede bern'a d'in allu seu* = vede cellu mai micu defectu in altuiu, fora se véda marile selle defecte. — Dupo dictionariulu d'in Buda d'in *trabs*, supposetione cu totulu contraria legiloru fonetice; dupo invetiatiulu *Miklosich* d'in slavicultu *brvno*, cea-a ce este addeveratu numai intr'atátu, intru cátu cuventulu romanescu este analogu

cellui slavicultu, fora inse ca prin acésta-a se fia absolutu probatu, ce Románulu a impromutatu cuventulu de la Slavi : coci se pote ca atátu Slavii, cátu si Romanii se l'aiba d'in aceea-si fontana, d'in fontan'a care a datu si germ. *barn*, vechiu germ. *parno*, anglossan. *bern*, adeco *bairan* sau *beran* = portare, sustinere, acellu-asi cu latinulu *fero*, care se afla si sub form'a *ber* in *saln-ber* (vedi si *bagure*). Form'a romana este cu multu mai apropiata de *bern* sau *barn*, sau de *ber* latin., d'in care s'a potutu formá de a dreptulu *berina*, *berna*, de cátu de slavicultu *brvno*.

BARNACIU, adj., *subulger*, *badius*, cuventu necunoscutu d'incoce de Carpati, in locu de *negriu*, *negreiu*, *roibu*. — d'in ung. *barnas*!

BARONE si *baronu*, s. m., mediu lat. *baro*, ital. *barone*, franc. *baron*, — 1. titlu de boiaría la nationile occidentali, si in particulariu vassalu la domni mai mari; — gradu mai de diosu in ierarchi'a nobilitaria; — 2. metaforice : omu ce face pre marele : *ambla, traiesce ca barone*. — Pentru etimologia, unii referu cuventulu la celt. *bar* = barbatu, erou, omu de credentia; altii la german. *bero* = portatoriu de mari greutati, care pote duce mari greutati, d'in verb. *beran* = portare (vedi si *bârna*).

BARONESSA, s. f., mulierea unui *barone*.

BARONIA, s. m., demnitate sau titlu de barone.

BARONITIA, s. f., casi *baronessa*, — inse cu forma necuvenita limbei nostre.

BAROSSU, s. m., *major fabri malleus*, — maiu sau ciocanu mai mare allu ferrariului; — affine cu latin. *barus* sau *baros*, grec. *βαρὸς*.

BARSANU si *bersanu*, adj. applicatu la *lana*, desu, lungu si molle : *oue bersana, lana bersana*; — de unde se vina acestu cuventu? — affine cu *Bers'a*, tinutu allu Transilvaniei?

BASAIRE, *basaiescu*, vedi *basaire*.

BASCA (*basc'a* si *bascá*), *pr.* si *adv.*, *seorsim*, *præter*, — cuventu turcescu, afora de; *basc'a de ce ti am datu, ti mai*

remanu detorioru cinci lei; tine vitele morbose basca de celle sanetose; — de aci si verbulu :

BASCALUIRE, *separare* = a separá, a desparti, — cadutu inse, ca si *basca*, in desuetudine.

BASCHINA, s. f., (pronuntia *baskina*) isp. *vasquina*, franc. *basquine*, — vestimentu mulierescu de pánura suptire, de metasse sau de catifeá, cu un'a sau mai multe serie de fimbrie; — formatu d'in *basca* = franc. *basque*, senu, fascia, polla, coda de vestimentu, pentru co vestimente cu asemeni code au venitu antaniu de la Ispani, si a nume de la *Basci* sau *Vasci*, *Vasconi*; si prin urmare form'a mai cuvenita limbei nostre ar fi *bascina*.

BASCINA, s. f., — cuventu slavicu cadutu in desuetudene, *patrimoniu*: — *de bascina* = patrimoniale, parentescu, strabunescu, ereditariu.

BASCUIRE, vedi *bascaluire*.

BASCULA, s. f., tolleno, franc. *bascule*, isp. *bascula*, — buccata de lemnu sau de ferru fissata pre cevá asiá in cátu se oscille liberu, cumpena, paranga.

BASDOCA, vedi *bazdoca*.

BASEA, s. f., pl. *baselle*; *xyllnum*, franc. *basin* = stofa de bombacu.

BASIBUZUCU, s. m., — cuventu turcescu, callariu neregulatu la Turci, si de aci, omu turburatoriu si violentu.

BASIU, s. m., vedi *agio* sau *agiu*; — si cu insemnarea de *antaniu*, *cellu mai destinsu* in bine sau reu: *basiu boiariu*; *basiu negotiatoriu*; *basiu prostru*, etc.

BASMA, s. f., pl. *basmalle*, *mucetinum*, *sudarium*, *strophium*, *mamillare*, — cuventu turcescu, buccata de pandia sau metasse, ce serve: 1. de stersu mucii, *muciniu*; — 2. de stersu sudore, *sudariu*; — 3. de infasciuratu gutulu, *strofiu* sau *mamiliariu*.

BASMALLUTIA, s. f., deminutivu d'in *basmá*.

BASMU, *basmuire*, vedi *basnu*, *basnire*.

BASNIRE, *basnescu*, v., a spune *basnu* sau *basne*, *fabulam* vel *fabulas* narrare.

BASNU si *basnu*, s. m. pl. -e, si *basna*; istoria sau istoriora fictionata, imaginaria, *fabula*, *mythu*; *fabula*, *mythus*, *fabula anilis*; — cuventu slavicu.

BASTARDU, adj., *spurius*, *spuriu*;

d'in flori, vorbindu de copii; — neaddeveratu, falsu (vedi *abastardare*).

BASTE (pronuntia *basce*), s. f., — cuventu neconnoscutu d'incoce de Carpati si chiaru d'in collo cadutu in desuetudine, formatu dupo austriac. *bastej*, in locu de *bastion*, vedi *bastione*.

BASTIMENTU, s. m., plur. -e, (ital. *bastimento*, franc. *bâtiment*), *navis*, — neologismu de care n'avemu lipse, de ore ce limb'a despune de *vasu*, *nave*, etc.

BASTIONE, si *bastionu*, s. m., (ital. *bastione*, franc. si ispan. *bastion*), *agger*, *propugnaculum*; — intaritura, lucru de apperare ce sta d'in unu muru de petre sau de caramidi implutu cu pamentu, care esse afora d'in lini'a sau loculu intaritu; unu bastione are forma aprope pentagonale, cu doue facie cari forme dia unu angliu essitu spre campu, si cu doue lateri cari lu lega de alte parti alle intaritureloru prin unu strimtu passu; — applectatu la navi pentru cea-a ce Francesii numescu *bastingue* = lucru de apperare formatu d'in funi, *culcite*, si alte asemeni. — Fontan'a d'in care limbele sorori au trassu acestu cuventu, a datu inco multime de derivate: cea mai simpla d'in acestea este ital. *basto*, franc. *bât* = seá de asinu, samariu; apoi provinc. *bastar*, franc. *bâter* = a pune samariulu pre asinu, ital. *bastare*, ispan. portug. si provenc. *bastar* = a adunje, a implé, a accoperi; ital. *bastire*, isp. si provinc. *bastir*, franc. *bâtir* = a edeficá, a sustiné; ital. *bastone*, franc. *bâton*, etc.: ba inco unii referu la aceaasi funtana si ital. ispan. portug. *bastardo*, provenc. *bastart*, franc. *bâtard* = copillu d'in flori, spuriu, de orece in vechi'a francesca se afla espressionile: *filis de bast* si *fille de bast* = litterale: fiu si fia de samariu, pre candu altii referu acestu d'in urma cuventu, parte la celticele *bas* = curvia si *tard* = funtana; parte la german. *bæs* = reu si *art* = natura sau nascere. — Fontan'a déro a totoru acestoru cuvente pare a fi acea-asi cu a lui βασιλεύς, a portá mari greutati, a sustiné, etc.

BASTONASIU, s. m., *bacillum*, — deminuti-vu d'in *bastonu*.

BASTONELLU, s. m., ca si *bastonasi*, inse de preferitu acestui-a pentru form'a sea mai buna.

BASTONU, s. m., *baculum*, ital. *bastone*, isp. *baston*, franc. *bâton*; — *bâtiu* lucratu cu mai multa sau mai pucina elegancia ce se porta in mana pentru sustinere, apperare, si chiaruca semnu de onore, etc.; — cuventu introdussu inainte de 1830; — form'a cea mai cuvenita ar fi fostu *bastone* sau *bastoniu*, *bastoiu* (vedi *bastione*); — d'in acellu-asi au inceputu de currendu a se introduce si neologismii : *bastonare*, franc. *bâtonner*, = a bate cu bastonulu; *bastonada* (mai correctu *bastonata*) = ital. *bastonata*, franc. *bastonnade* = bataia cu bastonulu.

BATALESIU, adj. s., — forma extraordinaria in locu de *bataiesiu*, *bataiasiu* = *bataliasiu* pote in locu de *bataliasu* = *bataliasiu*, pastranduse l prin suppressionea lui *i*, *pugnax*, *rixosus*; — pre câtu scimu, neconnoscutu Româniloru d'in coce de Carpati, si fôrte pucinu usitatu la cei d'in collo de Carpati.

? **BATALEU**, s. m., aflatu numai in dictionariulu lui *Raoul*, cu insemnariile : — 1. batutore de pandia, rufe, etc., *palma*; — 2. de batutu mincea, *clavula pilaris*; — 3. in acellu-asi dictionariu, dupo cellu d'in Buda : omu ce *bate tare cu muierile*, *mullerosus*. — Nu e lipse de grecesculu *βάταλος* sau *βάτταλος*; coci cuventulu se espleca usioru prin romanesculu *batere* chiaru si in a treia insemnare, de ore ce se dice forte bene : a *bate* cu muierile.

BATALIONU, s. m., (ital. *battaglione*, franc. *bataillon*, isp. *batallon*), *cohera*, *phalanx*; ceta de armati compusa d'in mai multe companie si facundu ea insasi parte d'in unu *regimentu*. — Formele limbелору sorori nu su decâtu augmentative d'in *batalia* sau *bataia*, care a insemnatu, si pote insemná si *omenii ce se batu*, si prin urmare *battaglione* sau *bataillon* = mare multime de armati. De acea-a si limb'a nostra cere *batalionis* sau *bataioiu*; potemu inse adopta form'a mai antica *batalione*.

BATCA, s. f.; (d'in ungur. *batka!*), mu-

scipulum, cursa de soreci; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati.

BATERIA, s. f., (ital. *batteria*, franc. *batterie*, isp. *bateria*), *tormentorum sedes*, *tormenta bellica*; — 1. una certa cantitate de tunuri necessaria pentru bataia, — 2. loculu unde se assedia acele tunuri; — 3. bataia cu tunulu sau cu verce alte arme. — Cea d'in urma insemnare e cea mai apropiata de intellesulu originale a lui *batere*; limbei noastre inse nu este naturale a formá substantive abstracte d'in infinitive, ca franc. *sonnerie* d'in *sonner*, analogu cu *batterie*, d'in *battre*. Ar fi déro de aflatu una forma mai cuvenita limbei de câtu *bateria*; pëno atunci nu ar fi bene a applecá cuventulu si in alte insemnari si mai departate de intellessulu originariu, cumu : *bateria de buccataria* = tote vasele si instrumentele necesarie la buccataria; *bateria de pile electro-magnetiche* = systema de pile.

BATERU, (cu e obscuru), adv. si conj. — connoscutu numai preste Carpati, *saltim* = cellu pucinu, *macariu* : *décomi ai luatutu totu, lassa-mi bateru bât'a*; — *bateru co*, de si, cu tote co, — de unde?

BATOCU, si *batogu*, s. m., *gadus morua*, *pisces salsus et in'umatus vel duratus*; genu particulariu de pesce de mare, care adijunge pre la noi numai saratu si uscatu, — 2. de aci in genere, verce specia de pesce saratu si uscatu sau affumatu; — dupo invetiatalu *Miklosich*, d'in slavicultu *batogu*, care insemna si unu *pesce*, ca la noi, si *bâtiu* sau *flagellu*, insemnari ce nu si potu aflá esplecare in limb'a slavica, déro se espleca usioru prin romanesculu *batere*, de unde si serbesculu *batati*; — affinu pote si cu urmatoriulu *batuca*.

BATUCA, s. f., — stomacu de pasere, *gusia*, *ventriculus avium*, *ingluvies*; — d'in batere cu insemnare de *indesare*, *indopare?* (vedi si *batocu*); — cuventulu nu e connoscutu d'in coce de Carpati.

BAZACONIA si *bezacconia*, *lascivum et impudens dictum vel factum*, *necuvientia*, *prostia*, *nebunia*, *dissa* sau *facta necuvenita* si *prostesca*.

BA ZAIRE, *basaiescu* si *basaire*, v., — 1. pre cătu se connoșce d'in coce de Carpati, de vocea certoru insecte, *bombum* facere vel edere, susurrare, *muscare*, murmurillare : *albinele*, *muscele*, *tintiarii* etc. *basaiescu*; — de aci : *fo-culu basaiescu* = nu arde bene, — si mai departatu : *furc'a mea, pandi'a*, etc. *basaiescu* = sta pre locu in nelucrare : — de copii, a plange incetu, a inganá plan-sulu; — 2. in dictionariulu de Buda : a) a amblá cu vetrariulu in focu, a mi-scá, a ammetecá carbunii; — de unde : b) a attitiá, a interritá; — c) a man-gaiá, a resfaciá cu man'a sau cu vorbe. — Dictionariulu de Buda pune cuven-tulu in legatura cu *basiare* = sarutare (vedi acestu cuventu in Dictionariu), isp. *besar* = sarutare, grec. *βαΐζειν* = a vorbi inganatu ca pruncii; pote se fia inse numai una onomotopea propria Romániloru, ca si *báziu*, prin care se i-mita vocea insecteloru : *audi cumu bon-dariulu face báziu*; — de unde : *a face sau dice cuva báziu* = a cautá se lu supere, se l'interrite (vedi si *bua*), — compara si ung. *bizgatni*.

BAZDOCA, s. f., *bazdocu*, s. m., pl-e, si *basdoca*, *basdocu*, *crassior fustis*, — batiu grossu; — affine pote cu *buzdu-ganu*; — proverb : *d'in chiaru seninu i sare bazdocu* = se suppera fora motivu; — dero in locu de *bazdocu*, in asemene frase, noi amu auditu totu de a un'a *básicu*.

BAZDAGANIA, s. f., — cuventu pu-cinu condogscutu, dupo forma slavicu : *monstrum, stulte dictum vel factum*, — ceva raru si extraordinariu, fapta sau dissa prostesca, fora mente : *ce bazda-gania de omu va mai fi si estu-a; tu esti bunu numai de bazdaganii*.

BAZICU, s. m., *lubido, furor, moro-sus animi impetus*; bunu placu, furia : *érase ti a venitu báxiculu; nu mi se scolla báxiculu* = nu am pofta, (vedi *bazdoca, basaire*.)

BAZIU, vedi *basaire*.

BDENIA, vedi *denia*.

BEBE, *béba, béncá* si *bentia*, s. f., — petra, cremene; *lapis, silex*; — neconno-scutu d'in cóce de Carpati; — d'in ung. *béka kő*!

BECATIA, s. f., *rusticula*, — passere cu ciocu lungu buna de mancatu, — ital. *beccaccia*, franc. *bécasse*, de la *becco* ital., franc. *bec* = ciocu.

BECATINA, s. f., ital. *becaccina*, franc. *bécassine*, — passere asemene *becatiei*, déro mai mica.

BECHIERIA (pronuntia *bekieria*), si *bechierlicu*, s. m., *caelibatus, celibatu*, stare de *bechieru*.

BECHIERU, (pronunt. *bekieru*), s. m., *caelebs*, — cuventu turcescu, ne-insoratu, celebe.

BECISNICIA, s. f., — cuventuslavicu, — stare sau calitate de *becisnicu*.

BECISNICU, adj., — cuventu slavicu essitu d'in usu, *ineptus, ignavus*, — care nu e bunn de nemica, ineptu, lassiu.

BECIU, s. m., pl. f. — *uri, cella, cella-rium, vinaria cella*, (d'in ung. *bétsi*), — *cava*, incapere in pamentu unde se tinu vasele cu vinu, — *cellariu*, incapere parte in pamentu, parte afora d'in pamentu, unde se tinu de alle mancarei si beu-turei; — in amendoue sensurile se dice si *pivnitia*.

BECRILICU, s. m., *helluatio, baccha-tio*, — viétia, petrecere desfrenata, orgia; — affine cu *bechieru* sau *crasiu, crai-licu*.

BECRIU, adj., *helluo, libidinosisus*, — care si petrece viéti'a in *becrilicuri* sau *crailicuri*; — cuventu, ca si *becrilicu*, ca-dutu in desuetudine.

BEDINGU, s. m., vedi *acióia*, — cu-ventu d'almentrelea neconoscutu, de si datu de dictionariulu de Buda.

BEDREAGU, s. m., *sutoria tabula vel mensa*, — scaunu sau mésa de calcio-nariu.

BEGU, s. m., la joculu de nuci se chiama asiá nuc'a allesta ca cea mai grea, spre a arruncá cu dens'a in cellealte nuci puse in jocu.

BEHAIRE, cuventu desfiguratú d'in *beire*, formatu d'in *bé* sau *bee*, imitatio-neá a vocei ouiloru, sau d'in *belire* cu l moiatu, alta forma d'in *belare* = a sbera ca ouea.

BEILICU, s. m., *operarum praebitio, molestus irritasque labor*; — formatu d'in *beiu*, lucru pentru *domnu*, facutu

fora neci una plata;—astadi d'in ferircire *belliculu* e desfientiatu, inse vorb'a a luatu si insemnarea de *lucru greu si fora folosu*, sau, de *lucru facutu fora tragere de anima, cu negligentia si reu*.

BEIU, s. m., princeps,—cuventu turcescu; principe, domnu.

BEIZADÉ, s. m., principis filius == fii de domnu, — cuventu turcescu con-noscutu numai d'in coce de Carpati, si aci cadutu in desuetudine, afora déco nu se iea in risu.

BELALEU, adj., care adduce *beleá* sau *belele*.

BELCIUCU si

BELCIUGU (la Macedoromani *bercicu* si *belciucu*), s. m., annulus ferreus;—anellu sau cercellu de ferru sau de altu metallu la lanciuri si la alte obiecte, pre cari le lega;—nu pote fi slavicu, pentru co se espleca bene in limb'a nostra prin *baltiu* (vedi acestu cuventu in dictionariu), d'in care *belcicu* e deminutivu in locu de *baltiu*.

BELDIA, s. f., pertica, pertica,—bätiu lungu si nu pré grossu, trestia, etc.—

BELEA, s. f., pl. *belele*, malum, adversa res, incommodum, cruciatus;—reu, nevoia : *a da de belea*==a cadé in belea;—*a da pre altulu de beleá*==a-lu bagá in belea; *a intra in belea*; *a scapá de belea*;—proverb : *belelele nu cadu pre petre*==omulu e facutu a sufferi; *capulu se traiesca, co belele curgu*==nu se cade a perde coragiulu in nevoie;—greutate anevoia de sufferitu : *fetele sunt mari belele pentru unu tata*; *nu me potu curá de beléu'a estu-a de omu*;—lucru ce adduce bataia de capu si neplacere : *abiá scapu de una belea, si mi punu in spi-nare alt'a*.

BELESNA, vedi *blesna*

BELESUIRE, vedi *beletuire*.

BELETUELA, s. f., actione si resultatu allu actione de a *beletui*, sau cea-a cu ce se *beletuesce*.

BELETUIRE, *beletuescu*, v., vesti pannum alteram subsuere, — cuventu, care ca si tote derivatelo s'elle, e neco-noscutu d'in coce de Carpati, unde se dice *captusire*==beletuire, *captusiela*==beletuela, etc. (vedi *bellislu*).

BELIRE sau *bellire* (vedi *balanu*), *belescu*, v., pellem detrahere, decorticare, glubere, spoliare;—1. a lua pellea de pre una fientia viua : *a belí unu bou, unu callu, unu berbece*, etc.;—a luá pellea numai de pre una parte a corpului : *a si belí nasulu, cotele, degetulu, fruntea*, etc.; metaforice si proverb : *a si belí nasulu*==a cadé in mare periclu; *a belí ochii*==a redicá pleopele, a si deschide ochii, a bagá sema, a se mirá, a se uitá la ceva indelungu, prostesce si cu perdere de tempu : *ce mi statí de beliti ochii aici?* — *de nu erá nasulu, beliai obrazulu*, cu unu periclu ai scapatu de altulu, cadiendu ai scapatu prin una v-etemare mai mica de alt'a mai mare; *a belí ciocanulu*==a patí rosine, a remané de rosine, a fi in critica posetione; *a belí dentii*==a ride prostesce. — 2. a lua scorti'a de pre plante : *nu beliti trunchii arboriloru, co se vescedescu; a belí inulu, canep'a*, etc.—3. a despoia, a storce, a predá fora crutiare : *au belitu lumca, pre unde au ajunsu; ne au belitu, ne au luatu si pellea de pre noi, nu ne au mai lassatu nemica, neci censusia in vëtra*.

BELISIU (vedi si *belire, balanu*), s. m., pannus alteri subsutus vel subsuendus, — pánura sau alta materia care se pune si se cose sub alt'a, captusiéla;—de sí substantivele române : *belislu, berlislu, beletuela, berletuela, beluela, berluela* au analogia cu ungar. *béllés, bérlés*, precumu si verbele *beletuire, beluire, berluire*, cu ungar. *béllent, bér-lent*; de sí pronunti'a ungresca a potutu influentiá asupr'a formeloru române; totusi aceste cuvente, casí *bellire*, potu fi de origine romanica, sia nume tote d'in *pellis*==pelle. Cumu d'in acesta vorba s'a formatu *belire* sau *bellire*, s'a arretatu la articlu *balanu*. Acumu d'in *pellicens, pellicea*, s'a formatu pre de una parte *pellicia* sau *pellitia*, éro pre de alt'a *pelliciu*, care, spre mai accurata destinctione a concepteloru, a tensu la form'a *belliciu, bellislu. Belluire* ar poté fi in locu de *bellunire*, ca *ingreuiare* d'in *ingreuniare*; si precumu *ingreuniare* este in locu de *ingrecniare* d'in *greoniu*, augmentativu d'in *greu*; asiá si *bellunire* pote fi in locu

de *bellonire*, d'in *belloniu* in locu de *pelloniu*, augmentativu d'in *pelle*. *Belle-tuire* in fine pote fi d'in *belletu* in locu de *pelletu*, collectivu d'in *pelle*, ca *nucetu* d'in *nucu*. Formele *berluire*, *berletuire*, *berlisu*, sunt de respinsu ca contrarie foneticei limbei nostre; si cu atâtu mai multu *berletuela* sau si *belle-tuela*, *berluela*, cast *belluela*, cari au finali neromanice. De almentrelea tote aceste cuvente nu su de locu conosciute d'in coce de Carpati.

BELITORIU, -*tória*, s. adj., care *belesce*.

BELITURA, s. f., actionea, si mai vertosu, resultatulu actionei de a *beli*: *pre fruntea sa copillulu presentá mai multe beliture*.

?BELSITIA, s. f., una planta = *canna india*.

BELSIUGU, s. m.; *abundantia* = *abundantia*, indestullare.

BELUIRE, v., ca si *beletuire* (vedi si *belisui*).

BELVEDERE, s., ital. *belvedere*, — foisoru ce procura una formosa vedere prin pregiuru; — cuventulu nu pote stá cu acesta forma in limb'a romanescá, pentru co la noi *vedere* e feminu, si nu, ca in italianesce, masculinu; si prin urmare s'ar cere ca adiectivulu *bellu* = formosu, se imbrace form'a feminina.

BENCA, vedi *bebe*.

BENGA, s. f., dupo urmatoriele esemple pare de una insemnare cu *epilepsia*, *dracu*, etc.: *pare co a intratu beng'a in ellu*; *bagu pre beng'a in tene*; *lua-te-ar beng'a*.

?BENTU, s. m., *cœnum* = noroiu, limu, nomolu.

BER, *beraire*, etc., vedi *baraire*.

BERBANTLICU, s. m., *dissolutio*, *libido solutior*, — *fapta de berbantu*; — cuventulu e de forma, nu inse si de origine turcesca.

BERBANTU si *birbantu*, s. adj., *dissolutus*, *libidinosus*; — desfrenatu, depravatu; — compara ital. *birbante*, d'in care a venit allu nostru in tempuri mai noue, cumu se vede d'in form'a cuventului

BERBENTIA si

BERBINTIA, s. f., *dolliolum*, — *galeta*, *putenica*, vasu in care se fermenta

casiulu; — d'in ung. *börbentsef* cuventulu nu scimu se fia conosciutu d'in coce de Carpati.

BERCARIU, s. m., *silvalmestros*, — *padurariu*; — cuventu neconosciutu d'in coce de Carpati:

1. BERCU s. m., *fructicetum*, *silvula* = *padurice*, *tufetu*, *padure mica*, *crangu*; — neconosciutu d'in coce de Carpati, d'in ung. *beresk*?

2. BERCU, adj., *sine cauda* = *fora coda*, *scurtu de coda*, *vorbindu mai allessu de passeri cari aru cautá se aiba coda*, si n'au.

BERCUTIU, s. m., *deminutivu* d'in 1 *bercu*.

BÉRDIA (pronuntyatu a prope *bardia*), s. f., pl. *berdie*, *elconia*, — *passere peregrina*, cu penne albe prestra totu corpulu, afora de aripe, cari sunt negre. — Dupo ce *elconia* s'a transformatu, la noi, in *cocória* (vedi in dictionariu acestu cuventu), si s'a appecatulu la alta passere; de neaparatu a cautatu se se applece altu cuventu la conceptulu espressu prin lat. *elconia*, adeco *bardia*, care, in intellessulu primitivu, pare co va se dica *alba*, precumu si poetii latini ua numescu adesea: *candida avis* = *alb'a passere*, sau mai bene *baltiatu*; cari la *Macedoromani* *bardiu* va se dica *cu peri albi printre negri*, *baltiatu*, *pestritiatu*. Pentru originea ulterioare a cuventului *bardiu*, se pote allaturá de *pardus* = *pardalu* sau *pantera*, si mai allessu de grec. *πάρδιος* = *vergatu ca panter'a*; se pote chiaru reduce la acea-asi radecina cu *baltiatu*: *coci*, desí *stramutarea lui l* in *r* inainte de una consonante, nu este normale in limb'a romanescá, totu-si se practica la unele cuvente, cumu, de esemplu, chiaru intr'unu cuventu de acea-asi origine cu *baltiatu*, adeco in *belciucu* si *berciucu*. Cea d'antaniu etimologia este inse mai naturale si mai probabile.

BERECHETLIU, adj., care adduce *berchetu*.

BERECHETU, s. m., *abundantia* = *abundantia*, indestullare; — cuventu turcescu.

BEREGATA si *berigata*, s. f., *guttur*,

gala, — parte interna a gâtului, canalea de înghitire și respirare: *a taiá bere-ga'a* = a junghii; — cuventu de forma romanesca; déro care este originea lui? Case nu în multum suppoționile, vomu amentí numai grec. *φάρυγξ, φάραγξ*, lasându și altoru-a se și essercite agerimea criticeí.

BERLISIU, vedi *belisiu*.

BERLUIRE, vedi *beletuire*.

BERTA, s. f., ital. (*beretta*), franc. *berthe*; la vestimente muieresci, unu ornamentu, care incongiura senulu.

BERTELIA, s. f., nu d'in *berta*, ci d'in *betta*, in locu de *betellia* (vedi aceste vor-be in dictionariu), cumu se si dice de multi Románi: marginea de la brânu a brace-loru sau pantaloniloru, ismenelor. etc.

BESIACTEA, s. f., pl. *besiactelle*, — cuventu turcescu, *areola* = mica ladu-tia lucrata formosu.

BESEA, sau *besea*, s. f., pl. *beselle*, *basam* = basiu, sarutatu; — neologismu nu se pote mai scaliatu dupo franc. *baiser*.

BESNA, s. f., *crassa obscuritas*, *te-mora* = întunerecu, — cuventu slavicu de forma câtu se pote contraria foneticeí romanesceí.

BETEAGU, adj., *eger, infirmus*, — nepotentiosu, infirmu, vetematu: *beteagu de unu ochiu* = cu unu ochiu stricatu, chioru; *beteagu de unu petioru* = schiopu; *beteagu de una mana*; — cuventu de respinsu ca si urmatoriele derivate:

BETEJIRE, v., *egram reddere*; — a face nepotentiosu, a vetemá unu organu crecare allu corpului, si in parte, organele genitale: *a si beteji ochii* = a si i stricá; — *a se beteji* = a se vetemá sau *surpá* (vorbindu de partile genitale); — *te ai betejitu lucrandu* = te ai spetitu.

BETELA, s. f., fire de auru ce mires'sa, in diu'a cununielor, porta spendurate de capu; — cuventulu are numai forma rea, éro de origine e romanescu, d'in *betta*; si se pote usioru correege, dându-i-se form'a *beteá* sau *bettella*.

BETESIUGU, s. m., *mala valetudo, infirmitas*, — nepotentia, vetematura a unu organu, si in speciale, a organeloru genitale, surpatura; — de respinsu ca si *beteagu, betejiire*.

BEZACONIA, vedi *basaconia*.

BEZEREI si *beserei*, s. m. pl., *mesenterium*; — cuventulu pare de forma romanica, déro nu se pote usioru suspicá originea lui; ellu éneconoscutu d'in cóce de Carpati, unde acellu-asi conceptu se espreme cu vorb'a *prapuru* sau *prapure*.

BEZI, sau *bes*, pr. afora de = *præter: ti am datu septe lei astadi, besi alti trei dati de cri*; — slavicu.

BEZNA, vedi *besna*.

BIBERONU; s. m., neologismu d'in franc. *biberon*, care, ca formatu d'in lat. *bibere* = a bee, cu form'a augmentativa, insemna: beutoriu mare, *betivu imparatescu*, cumu se dice romanesce; inse in limb'a nostra cuventulu n'au trecutu cu acestu intellesu originariu, ci cu cellu de *vascioru cu una titia*, d'in care se dá celloru nepotentiosi se suga unu licidu, si, in speciale, prunciloru se suga lapte. — Cuventulu e de origine romanica, inse cu forma necuvenita limbei romanesceí.

BIBILICA, s. f., *gallina guttata*, pas-sere care prin marimea si chiaru form'a ei sémena tare cu una gaina, si alle carei penne presenta preste totu picatelle venete si albe, de unde in latinesce numirea ei de *gallina guttata* = gaina cu picatelle, precumu si in franc. *pintade*, ispan. *pintada* = literal. *passerea depinsa*. In limb'a nostra pote forte bene figurá cuventulu *bibilica*, coci nu presenta combinatiuni fonetice straine audiului romanescu; inse de incongiuratu este form'a masculina *bibiloiu*, d'in care unu femininu *bibilóica* ar fi si mai nesufferitu.

BIBILU, s. m., pl.-*uri*, cusutura in forma de dentisoru pre marginea unu guleru sau maneca de camésia, a unei basmalle, etc.: *camésia, maneca cu bibiluri*.

BIBLICESCE, adv., si

BIBLICESCU, adj., in locu de *biblice* si *biblicu*, sunt forme incarcate si prin urmare de respinsu, ca si *organicescu, politicescu*, etc. in locu de simplele *organicu, politicu*.

BIBOLARÍA si *bivolaria*, s. f., staulu sau turma de *bivoli*.

genitali, surpatura; — de respinsu ca si *beteagu, betejire*.

BIBOLARIU si *bivolaru*, s. m., padi-toriu de *bivoli*.

BIBOLITIA, si *bivolitia*, femininu din:

BIBOLU, si *bivolu*, (la Macedo-romani: *bubalu*), s. m., *bubalus*, ital. *bubale* si *buffalo*, isp. *bubale*, franc. *buffle*, βόββα-λος, — animale cadrupeu ce sémena cu boulu, déro mai grossu si mai mare de câtu acestu-a; togmai d'in acesta assemenare cu *boulu*, lat. *bos*, *bobus* si *bubus* in dat., grec. βόϋς, au venitu si numirile *bubalus*, m., *bubala*, f., d'in care romanesce amu avé *bubalu, bubala; bibolu* sau *bivolu*, si mai allessu *bibolitia* sau *bivolitia*, cu tonu la a patr'a syllaba, sunt cu forme cu totulu ratecite prin influentie slavice.

BICĂU, s. m., pedeca, belciugu; — cuventu caditu in desuetudene si d'in collo de Carpati, unde pare co a fostu in usu.

BICIU, s. m., pl. *bicie*, *flagrum, flagellum*; — instrumentu de batutu omeni, de batutu si de menatu vitele, impletitu d'in canepa, curelle, etc., *flagellu*; — cuventu slavicu.

BICIUIRE, v., a bate cu *biciulu*, a bate cu verce, chiaru si in figuratu, a bate vitele, de essemplu, — *flagellare* = *flagellare*.

? **BICULUIRE**, v., a estimá merci, à evaluá ?

BICIUSCA, s. f., deminutivu d'in *biciu*.

BICU, s. m., *taurus* = tauru, — neconoscutu d'in coce de Carpati.

BIDINEA, s. f., plur. *bidinelle*, *penicillus* quo ad parietes dealbandos utuntur; peria cu care spoiescu paretii, spoitore, *penicellu* mare de spoitu; — cuventu turcescu.

BIGOTERIA s. f., franc. *bigoterie*, ital. *bigotteria*; calitate sau fapta de *bigotu*; — mai bene *bigotia*, déro cuventulu ar fi de adoptatu.

BIGOTISMU, s. m., franc. *bigotisme*, ital. *bigottismo*; caracteriu de *bigotu*, systema de a nutri si mantiné intre omeni *bigotia*.

BIGOTU-a, adj. s., franc. *bigot*, ital. *bigotte*; cellu ce practica ceremoniele

cultului religiosu cu unu scrupulu essa-geratu, déro nu totu de a un'a impinsu de una addeverata pietate; faciaru religiosu, falsu devotu, mormentu spoitu, cumu numi Christu pre faciaru devoti intre Judani, pre farisei. — Cuventulu ar fi venindu, dupo unii d'in angl. *by god* = pentru Domnedieu; dupo altii d'in *Visigotu* = nume appecatatu si la *Normani*, ca veniti d'in acea-asi origine cu *Visigotii*, si togmai Normaniloru s'a appecatatu de Francesi, in risu, numele de *bigoti*, peno cotra finitulu seclului XVI, si numai dupo acesta epoca, a luat cuventulu, in limb'a francesca, insemnarea ce are astadi; dupo altii in fine d'in ital. *biglietto*, deminutivu d'in *bigio* = cenu-siu, negru, dupo vestimentele callugariloru, in cari se incuiba de regula *bigoti'a* sau *faciaria religiosa*. Ispanii pen-tru acellu-asi conceptu au cuventulu *santurron* = liter. *santioni*, santu essa-geratu, devotu affectatu; la densii *bigote* insemna *mustacia*, si in figuratu, *caracteriu solidu*. D'in aceste incertitudini de intellesu, cumu si de origine, urmedia co limb'a nostra s'ar poté forte bene scuti de *bigotu*, ca si de derivatele lui.

BILLA, s. f., franc. *billie*, it. *biglia*, isp. *billia*; osseus vel eburneus *globulus*; 1. globotiu de ossu de eboriu, ce serve la jocu de *biliardu*; 2. globotiu de ossu sau de lemnu ce serve la votu. — Dupo unii d'in latin. *pila*, inse form'a ital. *biglia* se oppune la acést'a; mai probabile este déro co cuventulu e de origine germanica, d'in acea-asi funtana cu *billu* (vedi mai la valle).

BILLETU, s. m., pl. -e, franc. *billet*, ital. *biglietto*, isp. *billete*; cuventu luat dupo francesce, fora forma romanesca, cu insemnarile: *schedule, litterula, epistolium, syngrapha, chirographus, amatorie litteræ, tessera*; scrissore mica, câteva linie ce se scriu cuiva ce nu e in departare; inscrissu, addeverentia data co a platitu sau co are a platí, a primitu sau are a primí bani sau altu ceva; *billetu dulce*, scrissore de amore; — apoi in unire cu diverse alte vorbe: *billetu de intrare*, pentru teatru, gradine, si alte locuri de adunare; *billetu de drumu*; *bil-*

letu de incarcare, pentru navi sau alte vase de transportu; *biletu de banca*, cu acellu-asi intellesu ca si *banconota*;— mai vertosu in daraveri commerciali: *biletu*, politia; — *biletu* de lotaria; *biletu de votatu*, bucata de charteia pre care se scrie votulu, etc.—Dupo unii cuventulu ar fi venindu d'in grec. βιβλιον = cartiulfa; dupo altii d'in acea-asi funtana cu *billa* sau *billu* de mai la valle.

BILLIARDU, s. m., franc. billard, ital. bigliardo sau biliardo, isp. billar; — jocu de *bille*; més'a pre care se face acestu jocu; cas'a unde se afla una mésa de jocatu *bille*. — Déco e se remana acestu cuventu in limba impreuna cu celle lui affine; atunci se cere de neaparatu se iea una forma mai cuvenita geniului acestei limbe, analoga isp. billar: precumu d'in *carte* (de jocu) s'a formatu *carturariu*, apoi *carturaria*, sau si d'in *arsicu*, *arsicariu*, *arsicaria*; asiá d'in *billa* s'ar poté face *billariu*, *billaria*.

BILLU, s. m., dupo franc. bill, si acestu-a dupo angl. bill, cu insemnarea de *proiectu de lege presentatu la votulu camereloru anglese*; — forte usitatu in camerele nostre in locutionea: *billu de indemnitate* = votu sau lege prin care ministrii se scutescu de respunderea, ce appesa pre densii, pentru mesure, cari aru fierutu in cuventiarea legislativei, si pre cari densi le au luat u fbra acesta formalitate. — In limb'a anglesea cuventulu are forte multe si variate insemnari, a nume si mare parte d'in celle espresse prin *billa* si *biletu*; si prin urmare aceste doue cuvente se reducu la angl. *bill*, a carui insemnare primitiva este *rostru* sau ciocu de passere; de aci apoi, prin metafore continue, *obiecte de osu*, cumu si *billele*, apoi *semne de intellegere*, togmai precumu si latin. *tossura* = liter. patru, insemna mai antaniu unu *cubu* micutellu, apoi *sare* de jocu, si in fine *semnu de espressione*, ca si *biletu*. Fora indouentia de la *rostrulu* unei paseri peno la unu *billu* presentatu mundriloru lordi ai Angliei distanti'a este enorme; déro imaginationea poporului, creatoriu allu limbei, nu conosce neci una distantia in sborulu seu: proba este si

limb'a nostra, asiá cumu e vorba de poporu. Póte fi distantia mai mare de cátu intre *bataia* si *amore affectuosa*? Cu tote acestea poporulu nostru espreme amendoue ideele prin acellu-asi cuventu, *bataie*: a *bate muieri*, a *bate cu muierile* (vedi *bataie* in Dictionariu).

BINA, s. f. pl., *binalle*, cuventu turcescu, *edificium*, edificiu, constructiune facuta mai vertosu cu scopu de *specula*.

BIOSU, adj., *abundans*, *dives*, *uber*; *abundante*, *avutu*, *bene* si cu de tote provediutu; *fecundu*, *fertile*, *manosu*; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, d'in ungar *bőf* sau in locu de *viuosu*, *viuosu*, d'in *vivas*, *vivere*!

BIRAITIA, f., d'in:

BIRAU, s. m., *judicatoriu*, *judece*; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati si cu totulu de prisosu, de ore ce in locu-le avemu altele de necontestata romanitate; inse totusi ar meritá se se allega si se se scia, déro elle, ca si affinele: *biru*, *biruire*, etc., sunt ungueresci, sau de alta origine, sau d'in vir, cumu pretende Dictionariulu de Buda, si cumu pare a probá macedonoromanulu *biru* (vedi 2. *biru*).

BIRBANTU, vedi *berbantu*.

BIRELNICU, si *birnicu*, adj., *suppusu* la *biru*; in intellesulu de sub 1. *biru*; — cuvente de forma neindoiosu slavica, éro pentru origine vedi 2. *biru*.

BIRGA, s. f., *vitium*, *mendaciu*; *vitium*, defectu; — cu totulu neconnoscutu d'in coce de Carpati.

BIRJA, s. f., *rheda conductitia*; *trasura* ce se iea si platesce cu or'a sau cu diu'a; — combinationea fonetica *ɾj* e cu totulu contraria limbei romanesci; cuventulu in russesce insémna *bursa*, *platia* unde se afla *burs'a* negociatoresca si pre care stau in asteptare si *birjarii* cu *birjele* lor; si de aci cuventulu apoplecatu la assemeni *trassure*, intogmai precumu si franc. *fiacre* = *birja*, inco s'a numitu asiá dupo *Saint-Fiacre*, baserica in Parisi, unde stationara primele *fiacres* = *birje*.

BIRJARIU, s. m., *possessoriu* sau *metatoriu* de *birja*.

BIENICU, vedi *birelnicu*.

BIROU, vedi *biurou*.

BIRTASIU, s. m., care tiene *birtu*.

BIRTU, s. m., *caupena*, *popina*; casa unde manca omenii, ospetaria; — cuventu germanu.

1. BIRU, s. m., *tributum*, *capitum exactio*; dare cotra statu, dare pre capu, impusa mai inainte numai tierraniloru, astadi totoru Romaniloru d'in Romani'a libera; — cuventulu inse e caduutu in desuetudine si supplitu prin *capitatione*, *impositu pre capete*, *dare personale*, etc. (pentru etymologia vedi si 2. *biru*).

2. BIRU, s. m., *vir*, *heros*; *barbatu*, *erou*, *voinicu*, la Macedoromani; — prin urmare in cea mai formosa insemnare a latinescului *vir*: *arma virumque cano* = cantu armele si pre *barbatulu* = (eroulu); pre candu la Dacoromani s'a pastratu numai derivatele *ver-tute*, *vertosu*, in intellesu mai apropiatu de primitivulu *vir*, éro cuventulu *vir* insusi sub form'a *veru*, a luat insemnari mai departate (vedi *veru* in dictionariu). — Vine acumu intrebaria déco cuventele *biruire*, *biruintia*, 1. *biru*, etc., nu stau in legatura de cumnatia cu *biru* = *vir*; slavice nu su aceste cuvente: invetiatiulu *Miklosich* ensusi, de si sustiene de una parte co *biru* = *tributu*, ne ar fi venitu de la slavi, marturesce inse de alta parte co originea slavica a cuventului e indolosa, si transmite la ung. *bir* = *potere*, *posedere*; déro e de a se sci, déco acestu cuventu este originariu, in unguresce, sau impromutatu de la noi, sau de la Celti, la cari inco se afla cuventulu cu intellesulu de *invingere*.

BIRUINTIA, s. f., *victoria*, *victoria*, *invingere*; — d'in *biruire*.

BIRUIRE, v., *vincere*, a *invinge*, a *bate* (vedi si *biru*).

BISCÓTA, s. f., si *biscotu*, m., ital. *biscotto*, franc. *biscuit* (reu pronuntiatu *piscota*, *piscotu*); proprie, de doue ori coptu = *bis-coctus*, si in speciale: 1. *bucati de pane de a dou'a ora copte*, sau *uscate in coptoriu*, spre a se poté *pastrá indelungu*, fora se mucesca, si a servi de *provisiune pre calle*, mai *vertosu* la mi-

litari, la *marinari*, etc. — 2. *bucatella* d' pasta fermentata cu *sacharu* si bene *recopta*; — form'a cea mai *cuvanita* limbei ar fi *biscoptu* sau *biscopta*.

BITANGU, s. m., *erro*, *vagabundu*, — *neconnoscutu d'in coce de Carpati*; — d'i ung. *bitang*.

BITUSIA, s. f., *equi stratum*, *strai* ce se pune pre *callu*, — *neconnoscutu d'in coce de Carpati*.

BIU, de *biu*, *superfluus*, *superabundans*, cu *prisosu*, de *prisosu*, forte a *bundante*; — *neconnoscutu d'in coce de Carpati*; pare co de aci s'a nascutu *bios* de mai susu.

BIUROCRATIA, s. f., *functio* d' *biurocratu*, *domnia de biurocrati*, franc. *bureaucratie*.

BIUROCRATU, s. m., *functionari* d' *biurou*, franc. *bureaucrate*.

BIUROU, s. m., *mésa de scrissu* in genere, *mésa de scrissu intr'una ramuru de servitiu publicu*; si de aci: *functionarii applecati la acea ramura de servitiu*; ramur'a *insasi de servitiu*; — d'i franc. *bureau*, *neologismu introdussu for neci unu respectu de fonetic'a limbe nostre*, presentandu in doue *syllabe* ma multi *barbarismi*: *coci mai antaniu franc u nu correspunde cu *iu* sau i romanescu si prin urmare reu se dice *biurou*, rei *birou**; apoi *combinationea franc. ean* ino nu se traduce la noi prin *ou*, ci prin *ellu* cumu *château* = *castellu*, si prin *urmar bureau*, déco amu avé *nevoia de ellu*, s'a traduce in romanesc: *burellu*. De câtu se *imbuibamu limb'a*, de e sau nu lipsa cu *neologismi asiá de scalciati ca *birousa* sau *biurou**, n'amu face ore mai bene si ma cu mente se *pastramu vechiele si romanescule: *mésa* = *biurou*, *capu de mésa* = *siefu de biurou**? A ce *sémena siefu*? Ma pote *connósce ceneva in ellu pre franc chef*, care nu e de câtu totu *capu* = *lat caput*, corruptu si *defigurat*? Au credem co *bureau* dice ceva mai multu d' câtu *mésa*? D'in contra *bureau* vine d'i *bure* = *pánura*, si va se dica proprie *cu bucata de pánura*, ce se pote intende pr una *mesa de scrissu*, ca si pre *verce alti lucru*: asiá déro franc. *bureau* *espreme obiectulu numai de una parte acciden-*

tale, éro roman. *mésa* espreme acellu-asi lucru in ce are ellu essentiale; coci la scrissu *més'a* este totulu, éro accopere-mentulu de pàtura pote si lipsí. — A-poi derivatele *biurocratia*, *biurocratu*, sunt, déco se pote si mai barbare : coci la form'a scalciata *biuró* se allatura e-lementu grec. *κράτος* = potere, domnia, functione, si se producu astufelu vorbe hybride de nesufferita uritione.

BIVOLARIA, *bivolariu*, etc., vedi *bi-bolaria*, etc.

BIVUACU, s. m.,—1. *veghia* sau *ve-glia* = *vigilia*, padia extraordinaria in tempu de nopte (acestu intellesu nu lu mai are astadi neci in limb'a francesa, ci numai :) — 2. *statione* de repausu, ce una armata face, diu'a sau noptea, sub cerulu liberu, fora copereamente : armat'a insasi ce face assemenea statione; loculu infine unde se face assemenea sta-tione. — Cuventulu luat dupe franc. *bivouac*, sau *bivac* si *bivouac* (coci neci in francesce nu are una forma stabilita), este german. *biwach* sau *belwach*, *wey-wach* = dupla garda, dupla vigilia; si, déco e se l'adoptàmu si noi, apoi de ce am mai allungatu d'in usu *obacht* = german. *oberwacht* = veghi'a principale?

BIZARU, adj., *morosus*, *difficilis*, *mi-ras*; 1. applectu la persone : morosu, superatiosu, greu de multiamitu, capri-ciosu, fantasticu; 2. la lucruri : de mirare, extraordinariu;—d'in franc. *bizarre*, ital. *bizarro*, cu acelle-asi semnificationi; éro isp. si portug. *bizarro* = *generosu*, *cavalerescu*, *maiestosu*, etc. In limb'a it-aliana se afla unu primitivu *bizza* = menia; déro fiendu co *arr* ca suffisu nu esiste in italianesce, de acea-a cuven-tulu cauta se se fia introdussu de aiurea, pote, prin limb'a ispanica, d'in basiculu *bizarra* = cu barba, fii barbatu. De acea-a limb'a nostra se póte scuti de acestu cu-ventu, si cu atátu mai multu de deri-vatulu seu *bizareria*, a carui forma este contraria geniului limbei romanesci; ar cautá, déco se pote, se se dica *bizaría*.

? **BIZIREA**, s. f., una planta, *oleum papaveris*?

BIZUIRE, *bizuescu*, v., ca reflex. *a se bizui in sine* sau in altulu, sibi vel

alii nimium confidere; a se incummette = *nimium audere*; ca activu simplu ne-connoscutu d'in coce de Carpati, *a in-crede cuiva ceva*, concredere, committere *alfeui aliquam rem*.

BIZUITU, part. d'in *bizuire*, cu in-semnari neconnoscute d'in coce de Car-pati : 1. *certus*, *tutus*, *securus*; incre-dentiatu, securu; 2. *familiaris*, *fidus*, *ac-ceptus*; familiariu, favoritu, de aprope credentiosu, fidele.

BLABORNICU, s. m., una planta, *cyripedium*, cu forma neromanica si neconnoscutu d'in coce de Carpati.

BLACÍA, s. f., si *blaciu*? s. m., bà-tiu de batutu grâne, bàtiu in genere, *flagellum*, *perleca*; — de unde? — necon-noscutu d'in coce de Carpati (vedi si *blegu*).

BLAGA, s. f., bunuri, avutía = *diviti-ae*, — cuventu slavicu.

BLAGOCESTIA, s. f., pietate = *pietas*, — slavicu.

BLAGOCESTIVU, adj., piosu, *piu* = *pius*, — slavicu.

BLAGOSLOVENIA, s. f., benecu-ventare = *benedictio*, — slavicu.

BLAGOSLOVIRE, v., a benecuventá — *benedicere*, — slavicu.

BLAGOVESCENTIA, s. f., *annuntia-tionca*, serbatore in 25 Martiu, candu se commemora venirea angerului Ga-briel, ca se annuntie fetiorei *María*, co va nasce pre Mantuitorulu.

BLAIVASU, si *plavasu*, s. m., con-deiu de plumbu, grafu, instrumentu sau materia apta la desemnatu, *graphium*.

BLAJINITATE, s. f., blandetia, *len-itas*, *mansuetudo*, — slavicu.

BLAJINU, adj., blandu, affabile, *mansuetus*, *benignus*, *affabilis*, *comis*, — slavicu.

BLAMARE, *blamediu*, v., vituperare, *improbare*, *crimini dare*, *reprehendere*; a cugetá si spune, co faptele, dissele, portarea cuiva sunt necuvenite, relle, vetematorie (oppusu lui *laudare*); a de-faimá, a desaprobá, a imputá, a cen-surá, a criticá, a mustrá, a admoní; — neologismu introdussu dupe franc. *blâ-mer*, déro introdussu foro necessitate, de orece desponemu de alte multe espres-

sioni pentru conceptele, la cari se applica, cumu si fora respectu de fonetic'a limb'ei, urmare ce va arruncá limb'a intr'una confusione, d'in care nu vomu mai poté essí. Mani'a de a innová cu locu si fora locu a ajunsu asiá departe, încátu nu numai *blamare* si *blamu* se audu necontentitu, de cându legislatur'a nostra mai de multe ori pre annu dà *blamuri* ministerieloru, éro judecatur'a pronuntia la *blamuri* in contr'a membriloru sei; déro inco unii au crediutu co potu dice si *blamagi*, fora se essiste neci in limb'a francesá una forma *blámare*. Déro franc. *blâmer* este, cumu arréta circumflessulu seu, in locu de *blasmer*, si, sub pedepsa de a nemici verce analogie, pastrate cu rigorosa consequentia de poporu in instinctulu seu, sub pedepsa de a cadé astufelu in intunerecu chaotecu, ar cautá ca cuventulu *blâmer* se iea, in romanesce, form'a *blasmare*; inse si acesta forma ar presentá una combinatione foneteca contraria legiloru limb'ei romanesce. Mare dauna inse nu e, co *blâmer* nu pote intrá in limb'a nostra, antaniu pentru co l'avemu dejá sub form'a cu multu mai curata si intréga, *blastemare*, si cu intellessuri cu multu mai appropriate de originariulu seu *blasphemare* = *βλασφημεῖν*, intellessuri pentru cari limb'a francesá s'a vedutu nevoita a reintroduceca neologismu *blasphémer*; allu doile pentru co neci lipsea de espressioni, cumu se vede d'in traductionile date, si se va vedé inco si d'in esplecarile urmatorie, nu ne pune in necessitate de a da una noua forma lui *blastemare*, asiá in cátu se lu reducemu la *blasmare*, sau si mai reu la *blamare*. Cuventulu *blastemare*, ca si *baserica*, *domenica*, *cumenicatione*, etc., este unulu d'in acellea, cari probedia, peno la evidentia, co Románii s'au crestinatu inco d'in celle antanie secle alle erei crestine, si n'au asteptatu, cumu pretendu unii, ca slavii se-i initiedie in divin'a doctrina a lui Christu. In addeveru latin. *blasphemare* nu este classicu, ci introdussu d'in grec. *βλασφημεῖν* de cõtra antanii propagatori ai crestinismului, si prin urmare ca termenu de do-

meniu religiosu, spre a insemná: *conuntiá vorbe injuriose in contr' Domnedicu si a celloru sante*. Cu stu intellessu, d'in care, in decu seceloru, s'au desvoltatu apoi analoge, s'au introdussu inco de al si essiste peno astadi, si in romanu cuventulu *blasphemare* sub form'a *stemare*, prin simpl'a sustituire a in locu de *ph* sau *f*; pre cându li francesá, dupo ce a defiguratú cuve forte reu si l'a redussu la *blâmer*, ce l'a applicatu astufelu la concep totulu departate de intellessulu mitivu, a fostu nevoita, cumu dispre spre a espreme acellu intellessu, a iea d'in nou form'a *blasphémer*. Ine dâmu séma si cu acesta occa despre spiritulu de tenacitate si covatione, ce caracteriza pre poporul stru, se vedemu ce forma a lústu *phemare* si in alte limbe romanice fora de cea francesá. Italianulu *blasphemare* a trecutú la *blastemare*, si in fine la *blastemare*, *bestemmiare*, form'a cea mai uastadi cu intellessulu latinesculu *phemare* si romanesculu *blastema* alta parte prin taiarea lui *t* a for *blasmare*, si, spre a evitá combinat sm contraria limb'ei, *blasmare*, ctellesulu francesulu *blâmer*. In au mersu si mai departe cu mutilnile; ei dicu: *lastimar* = *blastemare* celle espusse se vede totu de una co si Italianii, ca si Francesii, au a da cuventulu doue forme pentru serie de semnificatiuni: *bestemmiare*, *blastemare*, franc. *blasphémer*; *lastimar* = *defaimare*, franc. *blâmer*. Li nostra inse nu ne permite una lare a cuventulu de asemenea na si totu ce potemu face, este a intro pentru unele insemnári, form'a *maginaria blasphemare*, in neci unu casu form'a mutilata *blasmare* sau *blastema* (pentru intellessulu lui *blastema blasphemare* vedi in dictionariu).

BLAMU, s. m., actione, si resu sau si motive alle actionei de *blas*

BLANA, s. f., villosa pellis v mento subsuenda vel subsuta, pollit

stis, tabula, assis; 1. pelle de animale cu perula seu, care e cosuta sau are se se cosa pre faci'a d'in intru a unui vestimentu; vestimentu blanitu sau captusitu cu pellea numita *blana*; 2. scandura, tabla de lemnu mai lunga de câtu lata; — acêsta d'in urma insemnare, ca si form'a cuventului, pare a probá cu cuventulu nu vine de la ung. *bélleni*, ci este de origine romanica, fiendu in legatura cu lat. *planca* = scandura, mai simplu inco de câtu acestu-a, d'in plana, femeninu d'in planus (vedi si *belisiu*).

BLANARIA, s. f., maestria de *blanarii*; stabilimentu unde se lucra si vendu *blane*.

BLANARIU, s. m., care scie lucrá *blane*; care vende *blane*.

BLANISIORA, si

BLANUTIA, s. f., deminutivu d'in *blana*.

BLEASCU, s. m., anima bestiarum = sufletulu bestiiloru, — neconoscutu d'in coce de Carpati.

BLEAU si *bleavu*, s. m., pl.-uri, — lamina de ferru, care se bate pre ossia, pentru ca acêst'a se nu se róda currendu.

BLEGOSIARE, v., aures demittere; a moiá si lassá urechiele: *callu cu urechide blegosiate*; — in unele dictionarie datu si cu form'a *blagosiare* si *blacosiare*, si cu insemnarea: pavere = a se spariá, a fi spariosu, a fi fricosu, a se infricosá (vedi *blegu*).

BLEGU, adj., qui aures flaccentes vel flaccidas habet; care are urechiele moi si lassate in diosu; — de ací metaforice: molle, prostu; — datu in unele dictionarie cu forma *blàcu*, si cu insemnarea: pavidus = fricosu, spariosu. — Cuventulu se pote legá de βλάξ — βλαξός = molle, lasiu, lentu, stupidu; sau de analogulu latin. *flaccus* = molle, lasiu, fora energia, fricosu; chiaru in Cicerone *flaccus* = care are urechiele lassate. — *Blacta* sau *blactu* pote co se léga de *acea-asi* radecina, afora de nu va fi in legatura de cumnatia cu *flagellum*. De alta parte forme *blejire*, *blejdire* (vedi mai diosu) inco se potu legá de *blegu*, de si dau prepusu prin forma co vorb'a ar fi de origine slavica. In fine unele dic-

tionarie amesteca form'a *bleguire*, care vine, fora indouentia totu d'in *blegu*, cu *blevuire* sau *bleuire*, d'in *bleau*.

BLEGUIRE, v., (in unele dictionarie *blacuire*), vedi *blegosiare* (compara si *blegu*).

BLEHAIRE, *gannire*, elamitare; — a latrá ca catieii mici, a sberá ca iepuriú, a mercai, a mierlaf; — nu d'in βληχάωμα, ci pote d'in *belare* = sberare, transformatu prin metatese; inse cuventulu nu e conosciutu d'in coce de Carpati.

BLEJDIRE si *blejire* (d'in *blegu*?) obstupescere; a *blejdi ochii* = a deschide tare ochii si a se nita cu mirare stupida.

BLÉNDÁ, s. f., — 1. *accipiter* = gaia, uléu? — 2. *blénda de omu* = omu reu sau de nemicu? (care nu e bunu de nemicu, care ambla molle si incetu, leganandu-se si abiá misicandu-se); de ací:

BLENDARIRE, v., a amblá leganandu-se; cuventu, ca si *blénda*, cadiutu in desuetudine.

BLÉSNA si *blasna*, *belésna*, opus imperite factum, homo stupidus; lucru reu factu, omu de nemicu (care nu e bunu de nemicu); — cuventu slavicu forte pucinu conosciutu mai inainte, astadi cu totulu cadiutu in desuetudine.

? BLESIU, s. m., ferru topitú? lamina sau sina?

BLESURA, s. f., plaga, ulcus, vulnus; neologismu nefericitu, dupo franc. *blesure* = plaga, vulnu, etc.

BLEUIRE si

BLEVUIRE, v., a pune unu *bleau* sau *bleavuri* la ossia.

? BLEUTIA, s. f., calitate de *bleutu*; — se nu fia *blegosia* s'au *blegutia* d'in *blegu*?

? BLEUTU, adj., stupidus = stupidu, imbecillu; — se nu fia in locu de *blegutú*?

BLIDARIU, s. m., pl.-ie, theca scutellaria, armariu de *blide*; — ? si cu intellesu personale: factoriu de *blide*, ollariu; lingutoriu de *blide*, parasitu, lingáu.

BLIDU, s. m., pl.-e, catinus, patina; — vasu de paméntu, in care se punu bucate pre mésa, *catinu* = strachina, taleru de paméntu, etc.: a *spolá*

blidele, a pune *blidele* in *blidariu*; a *manca* d'in *acellu-asi blidu* cu *ceneva* = a traí impreuna; — cuventulu se afla mai cu séma in gur'a terraniloru, pre cându in cetati se aude astadi, pentru acellu-asi conceptu, *strachina*, éro pentru *blide* mai cu elegántia lucrata: *castronu*, *farfuría*. — Cuventulu porta semne de inalta vechime, si nu se póte assembla, cumu pretende invetiátulu *Miklosich*, co Romanii l'aru fi impromutatu de la Slavi; ci déco, precumu sustiene acellu-asi invetiátu, vorb'a este gotica; atunci e mai probabile co Romanii l'au de la Goti insisi, cu cari au trairu impreuna tempu indelungatu. De altumentrele cuventulu se afla si in alte limbe sorori, in cea italiana de essemplu, sub form'a de *blado* = bucate: gránu ordiu, secara, etc. (franc. *blé*) d'in anglosass. *blad* = verce specia de granu, si chiaru verce specia de planta, si in particulariu, planta leguminosa, etc., insemnari cari ducu la grec. *βλαστόν* = erba, verce cresce d'in pamentu, de unde si allu nostru *blastariu* sau *vlastariu*. D'in *bladu* Românií au facutu póte antaniu *bliadu*, si apoi prin assemnarea lui a cu *i*, *bliedu*, *blidid*, *blidu*, care a potutu avé mai inainte insemnarea de verce cresce d'in pamentu, apoi ce cresce d'in pamentu si se manca, bucate, leguma, si in fine vase in cari se punu bucate, tocmái precumu si franc. *plat* = si cu *bucata*, si cu *vasu de pusu bucat'a*. In fine se pote compará si grec. *βλατον* = una specia de planta leguminosa (vedi in Dictionariu *blitu*).

BLIDUSELLU, s. m., pl.-e, deminutivu d'in deminut. *blidusiu* d'in *blidu*.

BLIDUSIU si

BLIDUTIU, s. m., pl.-e, *scutella*, *patella*; deminutivu d'in *blidu*, *catinellu*, *talerellu*, *strachiora*, etc. (vedi *blidu*).

BLOCARE, *blocediu*, v., a pune sau stabili *bloclu*, a impresurá de tote partile una cetate sau terra.

BLOCU, s. m., franc. *bloclus*, impresurare de tote partile a unei cetati sau unui tinutu, ocupare a totoru càiloru de comunicatiune, asiá in cátu se nu pota neci essi neci intrá; — d'in ger-

man. *blockus* = *blockhaus* = casa de lemnu.

BLONDU, -a, adj., franc. *blond*, ital. *biondo*; *flavus*, balanu, vorbindu mai allessu de omu cu pèrulu balanu si cu ochii albastri; — neologismu fora utilitate, fiindu co *balanu* lu pote suppleni forte bene; si déco originea romanica a cuventului *balanu* s'ar poté contestá; apoi nu se pote contestá, co *blondu* e strainu de terrenulu romanicu: de ce déro amu introduce unu neologismu de origine straina, si nu ne amu multiumí cu *balanu*, a carui origine e cellu pucinu indoiosa, si are totu de una data meritulu, co e connoscutu totoru Romaniloru? (vedi *balanu*). De assemenea si *blondinu*, *blondina*, cauta se lasse loculu la *balaioru*, *balaiora*.

BLOTACARIRE, si *blotocarire*, v., *exagitare*, — a clati, a clatiná, a turburá, vorbindu in particulariu de apa, de unu vasu cu apa; — neconnoscutu d'in coce de Carpati cu acesta insemnare, care, dupo dictionariulu d'in Bud'a i ar vení d'in *volutare*, = *rostogolire*; — se nu vina óre d'in *fluctus*, ca *blegu* sau *blacu* d'in *flacus*? D'in *fluctus*, e probabile co vinu *fluturu fluturare*, *flusturare*, etc.; d'in acellu-asi s'a potutu formá si *flutecu*, d'in care apoi *flutecare*, *flutecarire*, transformatu in urma in *blutecarire* sau *blotecarire*; — d'in coce inse de Carpati verbulu *blotocarire*, pronuntyatu de unii *blotecarire*, (pronuntya *io* d'in *blío* intr'una syllaba ca german. *ö*), insemna: α vorbí multu si incurcatu, a vorbí iute si neintellesu, ca copiii mici: *ce totu blotocaresci*, *Judane? copillulu candu incepe se vorbesca*, *nu i mai tace gur'a*, *ci tota diu'a blotocaresce*; — si cu acesta insemnare cuventulu s'ar poté lega de *fluctus*, déco comparámu espressionile latine: *flumen orationis* = unda, abundántia de espressione; *fluctus verborum* = franc. *flux de paroles* = superabundántia de vorbe. Reducerea cuventului *fluctus*, la *flotu*, apoi la *blotu*, d'in care au potutu essi *blotecarire*, si are analogiele salle in franc. *flot* = *fluctus*, de unde apoi *flotter* plutire, fluturare. De si acestea sunt numai probabilitati, lucrulu inse

merita luare a mente, ca se nu inlatu-
ramu d'in limba cuvente bebrane, cari,
prin processe de transformari fonetice
peno astadi nedescoperite, au potutu luá
forme, ce la antani'a vedere paru sus-
pecte: peno astadi noi nu avem de cátu
primele lineamente alle foneticei nostre.

— Fienduco e verb'a de probabilitati,
se urmarimu lucrulu mai departe: *blo-
tocarire* ar poté fi in relatione de cum-
natia cu *blaterare* = *flicarire*, vorbire de
verdi si uscate, de prostie; acestu cu-
ventu inse se léga de βλάξ (vedi *blegu*),
care insémna si *vorbitoriu de prostie*; si
asiá cuventulu *blotocarire* sau *bliotaca-
rire* ar veni d'in *blegutú*, *bleutu*, *bliutu*,
bliotu, *blotu* (vedi *bleutu*) = *stupidu*, *pro-
stu*, *stangaciu*: *Serbulu bliotulu da cu
cotulu*; *copillu mai bliotu ca estu-a n'am
mai vedintu*; si asiá *blegu*, pentru jurechie,
blegitu sau *blejitu* pentru ochi, *bleutu*
sau *bliotu* pentru gura, si metaforice,
pentru mente, ar fi legate intre densele,
insemnandu fiacare unu defectu de *mol-
liuane*, de *imbecillitate*. Una alta forma
d'in *blaterare* este si *blaeterare* cu in-
tellessulu speciale de *a sberá ca berbecii*.
Ingermanesce blóde inco vase dica *simplu
de spiritu*; si e possibile ca *bliotu* allu no-
stru se fia in legatura cu verb'a germa-
nica, si prin urmare si *bliotocarire* sau
blotocarire. D'in tote suppositionile inse
cea mai probabile remane totu acea care
pune verbulu *blotocarire* in legatura cu
stectus; pentru co numai acesta etimo-
logia satisface celle doue insemnari prin-
cipali alle cuventului, adeco: 1. *a agitá*,
2. *a vorbi rapede* si *fora intellessu*.

BLOTU si *bliotu*, adj., *stultulus*, *im-
becillus*, *lævus*; *stultu*, *simplu*, *prostu*,
stangaciu (vedi precedentele *blotocarire*)

BLUGURU, vedi *bulguru*.

BLUSA si *blusa*, s. f., franc. *blouse*,
tunica de pandia grossa ce se porta
prestra camésia in tempulu verei.

BOBA s. f., pl.-e, *bacca*, *acinus*; —
fructu de plante rotundu si micu, apple-
catu mai desu si in speciale la struguri:
boba de strugure; apoi si la alte fructe
ce se apropia de marimea unei *boba* de
strugure: *bobe de porumbu*; si la glo-
butie de alte materie care au marimea

unei *boba* de strugure: *boba de margari-
tariu*, *de margeanu*, etc.; in fine la gra-
untie sau globutie cu multu mai mice:
bobe de gránu, *de fasole*, *de lente*, *de
meiu*, etc. D'in collo de Carpati cuven-
tulu are form'a *bómba*, si se dice aprope
esclusivu numai de *bombele* sau *bobele*
strugurelui; de alta parte, in multe ca-
suri, plur. *bobe* corresponde cu singul.
bobu: *bobe de margaritariu*, *unu bobu
de margaritariu*; *bobe de porumbu*, *unu
bobu de porumbu*; *bobe de gránu*, *unu
bobu de gránu*; etc. Intru cátu *boba* si
bobu differu in intellessu si déco sunt
sau nu de acea-asi origine, se va arretá
la articulu *bobu*.

BOBERNACU, s. m., pl.-e, *talitrum*,
franc. *chiquenaude*, — *lovitura prestra
nasu* sau la altu locu cu degetulu mediu
pusu asiá sub pollice, in cátu scapa de
sub acestu-a cu violentia: *a dá*, *a luá
bobernace*; — *proverb*: *a da bobernace* =
a imputá, *a mustrá*, *a taiá nasulu*; *a luá
bobernace* = *a primí imputationi*, *mu-
strari*, etc.; — *cuventulu* pare a se legá de
bobu, si a avé ca insemnare originaria
lovire cu bobi sau *bobe*; remane inse a
se esplecá suffisulu sau finala *ernacu*.

BOBIRE, v., vedi *bobu*.

BOBITIA, s. f., deminutivu d'in *boba*.

BOBITIARE, v., a curatiá de *bobitie*
sau *bobe*.

BOBITELLU, s. m., pl.-i, una planta
numita in germanesce: *geisklee*: *ca-
pritia?* = (erba cu *bobitie*).

BOBITIOSU, adj., 1. plenu de *bobitie*
sau *bóbe*, 2. care e constituitu d'in parti
cu forma de *bobe*.

BOBLETECIA, sau *bobleticia*, s. f.,
calitate sau fapta, dissa de *bobleticu*.

BOBLETECU si *bobleticu*, adj., *sto-
lidus*, *stultus*, *ineptus*; *pucinu preceputu*,
cu *pucina precepere* si *judecata*, *nevo-
iasiu*, *casca-gura*; — ispan. *bobatico*, cu
acellu-asi intellessu ca si in romanesece;
compara inse si *bobu*.

BOBLETIA, s. f., cu acellu-asi in-
tellessu ca si *bobleticia*.

BOBLETIU, adj., cu acellu-asi in-
tellessu ca si *bobletecu*.

BOBOCELU, s. m., pl.-i, deminutivu
d'in *bobocu*.

BOBOCIRE, v., formatu d'in *bobocu*; vedi *imbobocire*.

BOBOCU, s. m., *calyx, calyculus; gemma, oculus; bellissimus; anaticula, anserculus*;—1. calicele ce contine florea inainte de a se deschide si a se devoltá pre deplenu; florea nedeschisa si nedevoltata pre deplenu;—de aci metaforice, applicatu la persone: teneru si formosu, in prim'a florea a junetiei si formosetiei: *unu bobocu de feta, unu bobocu de june*;—2. puiu de certe passeri, si in speciale de ratia sau de gâsca: *bobocu de ratia; gain'a a scosu trei pui si patru boboci de ratia*. In amendoue intellessurele vorb'a pare a se legá bene de acea-asi radecina cu *bobu, bóba*, etc. (vedi mai allesu *bobu*).

BOBONA, s. f., pl.-e, cantamen, in-cautamentum, cautus magicus; descantecu, farmece cu vorbe;—cuventu ne-connoscutu d'in coce de Carpati, pre care invetiatalu *Miklosich* lu refere ca si pre ungar. *babona*, la slavicultu *babuni*, pl. m., cu insemnarea de *superstitione*, insemnare de care insusi se indoiesce; déro, lassandu la una parte, co intellessulu slavicu de *superstitione* este cu multu mai scientificu, si prin urmare de la modulu de a cugetá allu poporului cu multu mai departatu de cátu intellessulu ce are in limb'a romanesc; apoi in limb'a slavica nu essiste neci una radecina anumita de care se se pota legá cuventulu, fora se mai adaugemu, co togmai intre Slavii, cu cari Români au fostu in relationi mai appropriate si mai vechie, cuventulu lipsesce; pre candu in romanesce ellu pare a fi in legatura cu una numerosa familia de cuvente forte vechie si affundu inradacinate in limba, cumu *bóba, bobu, bobletiu, bombu, bomba*, etc. (vedi *bobu*): a *spune bombe* = a *spune secature*, vorbe deserte, cum sunt tote descantecele; afora déro n'ar preferi ceneva a reduce cuventulu la *baba*, fiendu co *babele* de regula facu *bobone* (= descantece); noue inse ni se pare, co cuventulu si prin forma si prin intellessu se lega mai fireesce de *boba*, cu cáttu mai multu, co essiste in limba si form'a destullu de popularia *borbona*,

d'in care *bobona* ar veni de a di prin suppressionea lui *r* sau *m*, si ar fi ea insasi crescuta cu unu *r*, ce credemu a fi auditu si d'in (Carpati form'a mai simpla *bobon* cu intellessulu de *borbona* = bol mare, cumu e allu strugurelui, éri cellu datu in dictionariulu de Bud *cantecu*; ba inco chiaru si unu a *se boboná* = a se infla, a se besica; se aude ingur'a poporului, cea-ce torisá a pune cuventulu in legat cu *buba* (vedi *bobu*.) In urm'a aces noi credemu, co si Slavii si Ungri impromtatu cuventulu de la R

BOBORNICU, s. f., pl.-i, ve *becabunga* lui Linneu, una plantu frundie verdi luciose si cu flori al despuse in manuchie ca *bobele* se *bonele* de strugure;—cuventu ne-sentu d'in coce de Carpati, pre ce vetiatalu *Miklosich* lu léga de *bréb* aces'tu cuventu), dandu si form *bornicu*, ce noi neci amu audit cetitu, si de care allátura si *blab* = *calceolus marianus*, ce de asse noi nu connoscemu neci d'in audit d'in cetite. Lassandu déro la unu *bribornicu* si *blabornicu*, form'a c connoscuta, cellu pucinu intre unu de Români, adeco *bobornicu*, pare locu de *borbonicu*, si prin urma: legá de *borbóna* (vedi acestu cu cumu si *bobóna*): Români au mai multe plante dupo form'a fr loru (vedi *banutici, bobitellu*.) Ai cuventulu *bobornicu*, a potutu trei Români la Slavi chiaru in suppos: co nu ar veni d'in *borbóna*, ci pó *veronica* insasi, prin una duplec miliaria nu numai limbei roman si altoru limbe romanice, in locu *beronica* orecumu.

BOBOSIA, s. f., pl.-e, inflatu sicatura (vedi *bobosiu*).

BOBOSIARE, v. (vedi l. *boba*) speciale: a deschide si scote tar afora d'in pleope; si de aci in g a inflá, mai vertosu ca reflexivu, a *bosiá* = a se inflá, a se besicá (v *bona* si *bobosiu*);—insémna si *am* dupo Polizu, afora déro d'in erró

blare nu e in locu de *inflare*; — de aci :

BOBOSIATU, part. ca adj., *ochi bobosiati*, ochi essiti tare afora d'in orbitale loru; si in genere pentru verce : inflatu, tare inflatu, besicatu (vedi *bobosiu*).

1. **BOBOSIU**, s. m. pl. *bobosi*, *pupilla*, *cera*; globulu ochiului, si in speciale : lumin'a ochiului, care are form'a unui *bobu*; — si prin urmare in relatie cu acestu cuventu, cu tote co ar poté své una affinitate si cu *papilla* = sferculu titiei, saũ cu *pupilla*, deminutivu d'in *papa*; — cuventulu nu e connoscutu d'in coce de Carpati cu form'a sa masculina si cu insemnarea speciale de *lumina a ochiului*, inse connoscutu sub form'a feminina *bobosia*, data mai susu cu insemnare mai generale : acestu procesu de scambarea formei si genului unui cuventu, spre a espreme concepte diferite, se se notedie bene, pentru co e forte desu practicatu in limb'a nostra, si unu essemplu de applecarea lui vomu aflá indata la *bobu*.

2. **BOBOSIU**, adj. f. *bobósia*, *maculosus*, *varius*; cu picatelle de varia colore, *pestitiatu*, — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, casi 1. *bobosiu*, déro fora indouentia de acea-asi origine cu acestu-a, legandu-se de *bobu*, si anume de derivatulu *bobosu*, ca *rosiu* de (*rosus*) *russus*.

BOBOSU, -a, adj., plenu de *bobi*, sau *bobe*; care are sau da *bobi* multi; cu facia aspra, ca cumu ar fi compusa din *bobe*; cu substantia compusa d'in particelle de form'a unui *bobu* sau *boba*.

BOBOROJIRE, v., *involvere*, *obvolvere*, *male et ridicule vestire*, franc. *affablier*; a infasiurá, a imbracá cu ceva largu intr'unu modu ridiculu; — in locu de *boboredire*, ca si *vescejire* in locu de *vescedire*, de la una forma *boboredia*, venita d'in *bobu*, ca si *buburedia* d'in *buba* (vedi *bobu*).

BOBOTALIA, s. f., *flamma*, *conflagratio*; *flacura* mare de focu, incendiu *infricostatu*; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, pote in locu de *bolbotaia* = *bolbotania*, care spare ni se co l'amu auditu si d'in coce de Carpati, déro applecatu, déco nu ne insellámu, la apa ce ferbe orecumu, facundu vertetie si o-

chiuri, si atunci s'ar legá de acea-asi radecina cu *bolbota*, *bolbóca*, *bolbura*, *bolbóre*, *volbura*, *voltóre*, *volbóre*, etc., acestu d'in urma si cu intellesu de *flacura*.

BOBOTEZA, s. f., *epiphania*; *battezulu* Mantuitorului, diu'a candu se serbedia acestu battezu; — dupo invetiatulu *Miklosich* compusu d'in slavicultu *bogŭ* si d'in *boteza*; inse acesta etimologia ua da redimatu pre autoritatea betranului nostru litteratu *Eliade*; d'in partene, considerandu co cuventulu e populariu, si co poporul nu e capace de asemeni compositiuni docte, noi credemu co *boboteza* este cuventu formatu de poporu prin acellu processu de duplicare practicatu in limb'a romanesca, ca si in limbele sorori; numai scambarea lui *a* in *o* pote veni d'in influentia slavica, cu tote co si acést'a e forte indoisosa, de ore ce *au* se face in limb'a romanesca *o* : *o facutu* = *au facutu*, si prin urmare *botezare* pote fi in locu de *bautezare*, ca isp. *bautizare*; totusi, fiendu co Macedoromanii pronuntia mai correctu : *battezare*, *battezu*, e mai bene a se scrie si pronuntia : *babatteza* (vedi in Dictionariu : *battezare*, *battezu*, etc.).

BOBOTIRE (cu *ti* nesiuerau), v., *inflammare*, *incendere*; *inflammari*, *flamescere*; *tumescere*; a pune in flacura, a inflacurá, a incende; a luá flacura, a se inflacurá, a se apprende, a se incende; a ferbe, a se inflá; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, ca si *bobotaia*, cu care coincide in intellesu, si prin urmare cauta se aiba si acea-asi origine (vedi *bobotaia* si *bobu*).

BOBOU (pronuntia *bobâu*) si *bubâu*, s. m., *gausape*; sarica, vestimentu de lana, a carui parte esterna porta foci mai multu sau mai pucinu metassosi; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, (vedi *bobu*).

BOBU, s. m., plur. *bobi*, si *bobe*, *bacca*, *granulum*, *mica*; *fabas*; — globutiu rotundu mai micu ca una *bóba*, 1. singulariu : *a*). luatu ca nume individuale pentru unu singuru globutiu : *unu bobu de grânu*, *de ordiu*, *de meiu*; *de mustariu*, *de piperu*, *de masere*, *de fasole*, *de lente*, etc.; *unu bobu de margaritariu*

de adamant, de aur, de margea, de arena, de sare, etc.;—mai în tote aceste însemnări bobu e aproape pre deplenu sinonimu cu graunțiu : graunțiu de mustariu, de ordiu, de meiu, de sare, etc.; totusi graunțiu pare a se applecă cu preferența la unu bobu mai micu; — b). ca nume collectivu pentru totulu graunțieloru unui spicu, unui stulete de popusioiu, unei pastare de leguminose, etc. : la legatulu bobului bucatele au lipsa de ploia indestullatoria; estu tempu ordiulu a legatu bobu multu, déro secu; annu legasse bobu pucinu, déro plenu; —in speciale pentru un'a d'in leguminose, ce face pastari cu bobu ca alle fasolei, faba=macedorom.fava, franc.fève. —2. plurariu, in intellessulu de sub a.), coci in cellu de sub b) nu pote fi, este de regula bobu, adeco femininu : bobu de granu, de porumbu, de masere, de margaritariu etc.; bobi, ca masculinu se aude forte rar in acestu intellessu generale : bobi de porumbu, de fasole, etc.; ellu se applega in speciale la unele espressioni metaforice : a da cu bobii=a devină prin poseționea și combinatiōnea unui certu numeru de bobu de porumbu, de fasole, etc. : babele sciu da cu bobii; bobii spunu co ai se afli ce ai perdutu;—de aci proverb : a da cu bobii=a nemeri, a devină justu, a ajunge togmai la tempulu oportunu : pare co ai datu cu bobii, de ai venitu togmai cându ne punemu la mēsa; pare co dati cu bobii, asiā de bene sciti ce amu cugetatu noi; —de aci si verbulu bobire=nemerire; a bobi bene=a nemeri, a nu se insellā in ce face sau dice; —pare co nu ti sunt toti bobii=pari tristu, distrassu; inse in acesta locutiōne se audu si pronunțiele : boghii, boii, asiā încātu pare a remanē indoioiu, déco este verb'a de bobi, seu de boi (d'in bou); intellessulu se pote esplecā si prin bobu, si prin bou, de ore ce in antaniulu casu s'aru intellege co la datulu in bobi lips'a de ore care bobi sau reu'a loru cadere, annunțiandu unu reu, baga pre omu in grige; éro in allu doilea, co perderea de nescari vite a cofundatu pre omu in inriștare; form'a cuventului inco nu decide

pre deplenu cestiōnea, de orece unii Romāni pronunția vi si bicam in acellu-asi modu, ca ghi : asiā boghianu in locu de boianu, boianu. — Cuventulu bobu este unulu d'in esemplele celle mai probanti despre differentiele de intellessu ce geniulu poporului scie stabil, prin scambarea genului in unulu si acellu-asi cuventu, care se applega la fientie neinsuffletite: plecandu d'in observarea co natur'a femenei este de regula mai pucinu determinata si mai capritiosa, éro a masculului mai solida si mai bene fissata si determinata, imaginatiōnea poporului applega si fientieloru neinsuffletite genulu femininu pentru concepte mai pucinu precise, éro pre cellu masculinu pentru concepte mai bene definite si specializate. — Invetiatiulu Miklosich pretende, co cuventulu ar fi venitu Romāniloru prin Slavi, si a nume d'in slavicultu bobu : marturesce inse totu deuna data, co cuventulu e impromutatu de Slavi d'in latin. faba. Déro in limb'a slavica cuventulu n'are de cātu însemnarea speciale de faba, precandu in limb'a romanēscă ellu a luat insemnari asiā de multe si variate; in limb'a slavica ellu essiste ratecitu si senguratecu, precandu in limb'a romanēscă se vede insocitu de una familia asiā de numerosa: bobosiu, bobosiare, bobocu, etc. : acestea sunt probe, co cuventulu este planta de solu romanescu. Ce e dreptu, cuventulu e anevoia de redussu la una vorba latina, si celle ce noi avemu se dicemu, le dāmu de ce sunt in addeveru, de coniecture mai multu sau mai pucinu probabili, destinate a deschide callea la cercetari mai affunde. Si mai antaniulu latinesculu faba, dupo legile generali alle foneticei romanesci, ar fi cautatu se se faca fava, care, in poterea acelloru-asi legi, ajunge fava, si in fine faa, fá; sub acesta d'in urma forma cuventulu, amestecandu-se cu altele diverse prin origine si prin intellessu, cumu, de esemplu, imperativulu d'in facere, a cautatu sau se despara sau se iea alta forma : numai la Macedoromani, cari pastredia mai bene consonantile, ce la Dacoromani se moia peno la completa despartitiōne, essiste

inco form'a *fava*=*faba*. In locu de a trece prin transformările generali, cari aru fi addussu complet'a lui perire d'in limba, cuventulu *faba*, la Dacoromani, pare a se fi transformatu in modu speciale, asiá co *f* a potutu se treca in *b*, ca in *blegu*, *blotocarire*, etc., si astu-felu cuventulu se iea form'a *baba*, apoi, spre a inlaturá ambiguitatea, *boba*, prin scambarea lui *a* in *o*, ca in *fome* d'in *fames*, carui'a in fine, in potereá processului mai susu attensu, s'a datu si form'a masculina *bobu*, cu insemnarea speciale, cearesi macedoroman. *favu*=*faba*, si d'in care in urma s'ar fi desvoltatu celle alte insemnari atátu alle cuventului propriu, cátu si alle derivatelor. Déro form'a *bómba* in locu de *bóba*, cumu si masculinulu *bombu* sau *bumbu*=nasturu rotundu, paru a duce la alta radecina, aceea-asi care a datu si cuventele: *bombariu* sau *bondariu*, *bombanire*, *bombacu* sau *bumbacu*, *bumburare*, etc.; acestu d'in urma cuventu se aude si cu form'a *gungurare*, fenomenu d'in care s'ar poté deduce co *gorgonetiu*, *gogonetiu*, *gogosia*, etc. sunt analoge si chiaru identice in origine cu *bobonetiu*, *bobósia*, *bobosiare*, etc. prin stramutarea lui *b*, in *g*, ca in *intrebare* d'in *interrogare*. In limb'a italica cuventulu *bomba* a luat astadi, ca si in alte limbe romanice, insemnarea mai usuale de *globu mare de tunu*; déro are si intellesu de *globu* mai micu, cumu: *mince*, *gogosia* de mancatu, etc. In limb'a nostra essistu *bombu*, *bómba*, nu numai ca substantive, cu insemnarea mai susu indicata; ci si ca adjective cu insemnarea de: *care vorbesce incurcatu*, *care bombanesece*, *care sta bosinflatu*, etc.; si din a-celle-asi ce vede co s'au desvoltatu, prin stramutarea lui *b* in *f*, si *fomfu*, *fómfa*=*care balbutesce*. Aceste analogie ne ducu la cuventulu *bombus*, grec. βόμβος =voce surda, sunetulu confusu ce dau albinele si alte insecte; d'in acestu cuventu inse s'au desvoltatu mai departe si *bombyx*, grec. βόμβυξ=insecta care bombita, ca la noi *bombariu*; si de aci in speciale : verme de metasse, *gándacu* de metasse, *gogosi*'a vermetulu de metasse, *metassea* insasi, ca la noi *bombacu* sau

bumbacu, d'in care, dupo celle attense mai susu despre stramutarea lui *b* in *g*, s'a formatu probabile si *gándacu*. Astu-felu déro cuventulu *bombus* a potutu da in romanesece cuventulu *bombu* cu doue serie de insemnari : un'a referita la sunetu, si alt'a la form'a globosa a chrysalideloru sau gogosieloru, ce infasiura pentru unu tempu insectele, materi'a sau tesselurele facute din materi'a trassa d'in acelle gogosie; déro, pentru destinctione, limb'a a cautatu ca in vorbele d'in un'a d'in aceste serie se suppréma sonulu *m*, asiá in cátu d'in *bombu* au essitu *bobu*, apoi *bobocu*, *bobosiu*, etc.; chiaru *bobou* sau *bubáu*, form'a cea mai extraordinaria, cadredia, prin intellesu, cu acésta etymología: coci si cellu altu cuventu, pentru acellu-asi conceptu, adeco *sérecu*, se refere la latin. *serica*=vestimentu metassosu, intogmai cumu si *bubáu* = *bombau*=vestimentu *bombiceu*. Mai anevoia ar paré, co intra sub acesta etymología cuventele : *bobletecu*, *bobletiu*, etc.; déro, de una parte *bombu* avendu insemnarea de *balbu*=inganatu in vorba, si cellu incurcatu in vorba fiendu de regula si stangaciu in cogetare si in actione; de alta parte *bombu* insemnandu si insectu in chrysalide : nu este de mirare, co unu derivatu d'in *bobu*, ca *bobletecu*, a ajunsu se insemne *simplu*, *prostu*, *stangaciu* in disse si fapte : asiá franc. *niais*=*bobletecu* pare co e in locu de *nidalis*=in cuibu, ce n'a essitu sau sboratu inco d'in cuibu, vorbindu de pui de passeri. Nu e inse de trecutu cu vederea co in limb'a ispanica se afla cuventulu *bobo*, d'in care apoi *bobatico*=*bobleticu*; primitivulu inse, *bobo* insémna si una passere fora aripe si presentandu prin urmare una forma globósa, ca *bobocu* allu nostru; precum si unu modu de a se investimentá ridiculu ca *boborojire* allu nostru. Ispaniculu *bobo* ar fi venindu, dupo unii, d'in *balbus*=*balbu*; acésta etymologia s'ar poté dá si lui *bobleticu* allu nostru; inse forme analoge ca *bolbotina*, etc., paru a militá pentru etymologi'a mai susu indicata; *bobletiu*, *bobleticu*, fiendu, dupo parerea nostra, ca si *bolbotina*, derivate

d'in una forma *boblu*, deminutivum d'in *bobu*; afora déco pentru acésta familia de vorbe n'ar preferá cineva se puna in jocu si una a treia radecina, adeco *bolbu*=*bulbus*, grec. $\beta\omicron\lambda\beta\acute{o}\varsigma$.

BOCCEA, s. f., pl. *boccele*, fascis, *strophium maximum*; — cuventu turcescu: 1. legatura de tutunu, coprendendu mai multe papusie de tutunu; velu mare, cu care muierile si accoperu spatele.

BOCCENGERIA, s. f., messeria de *boccengiu*.

BOCCENGIU, s. m., care vende *boccelle* de muieri sau tutunu in *boccelle*.

BOCLUCASIU, s. m., care face *boclucuri*.

BOCLUCU si *buclucu*, s. m., merda, *fec*; *molestum negotium*; *cavillatio*; — scrementu, mai vertosu omenescu: a *manca boclucu*=a spune mentioni; nu *manca buclucu*=nu spune mentioni, nu spune vorbe care me supera; — incurcatura, nevoia: *numai de boclucuri esti bunu*; a *face boclucu*=a face una certa, a se bagá intr'una nevoia, a committe una prostia; — incurcatura de desfacere a unei daravere; pedece, preteste de a ammaná sau a nu platí una detoria: *de câte ori amu avutu daraveri cu acestu omu, mi a facutu boclucuri*.

1. BOCSIA, s. f., cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati, vedi *bucea* in Glosariu, cumu si *carbunaria* in Dictionariu.

2. BOCSIA? s. f., cu intellessulu de *colóre négra?* — acellu-asi pote cu 1. *bocsia*, ca *unsore* pentru ossi'a carrului.

BOCSIARIU, vedi *carbunariu* in Dictionariu.

BODERLÁU, s. m., *mergus*, *passere* de apa ce mereu se da affundu.

BOEA, *boeria*, etc., vedi *boia*, *boiaria*, etc.

BOFTA, s. f., tumor, *tuberculus*, *glandula*; *ghiandura*, *inflatura*; — cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati; — ? in locu de *bobta*, d'in acea-asi fontana cu *bobu* sau pote si *buba?*

BOGACIA, s. f., *placenta*, *turunda*; specia de placenta mai allessu cu brandia; — transformatu d'in ital. *focaccia*.

BOGAGIA, s. f., d'in collo de Carpati in lou de *bagagiu*.

BOGASIA, s. f., tesselatura colorata si cu lustru, — german. *bagasie*; de aci:

BOGASIARIU sau *bogasieriu* (cu *s* nesuratu), care vende *bogasia*; — *bogasiaria*, stabilimentu de *bogasieriu*.

BOGATATE, s. f., forma pucinu conosciuta d'in coce de Carpati in locu de

BOGATIA, s. f., *divitia*, *avutia*; — formatu d'in *g*:

1. BOGATU, -a, s. adj., *dives* = *avutu*; — cuventu slavicu.

2. BOGATU (cu tonu pre *bo*, *bogatu*) adj. si adv., *sufficiens*, *satis*; destullu de ajunsu; — sub acesta forma neconoscutu d'in coce de Carpati, ci numu sub form'a si cu intellessulu d'in 1 *bo gat*.

BOIA, s. f., pl. *boiale* (la Macedoromani *boie*), color, liquor *tinctilis*; *tintura*, vapsé cu care se coloreadia lan'a tortulu, etc., cum si panurele si alte tessutute; — cuventu turcescu.

BOIANGERIA, s. m., maiestria sau stabilimentu de *boiangiu*.

BOIANGIU, s. m., care *boiesce*, care scie *boi* sau are stabilimentu de a *boi*.

BOIARESCE, adj., ca unu *boiaru*.

BOIARESCU, adj., ce se tine de unu *boiaru*, relativu la *boiaru*; — Ca subst.: *boiaresculu*, asiá se numiea in Moldavi'a *clac'a* sau lucrulu ce era detoriu tieranulu stabilitu pre mosi'a unui boiaru se faca in folosulu acestuia pentru partea de pamentu ce tieranulu lucrá in alii seu folosu; — boiaresculu se desfientá prin legea d'in 1864, asiá numita legea *improprietariei tieraniloru*.

BOIARESSA, s. f., muieria unu *boiaru*.

BOIARIA, s. f., calitate sau titlu di *boiaru*: *boiariela*, *se dau pentru servitiela addusse terrei*; — metaforice: morbu venericu: *prin trainulu teu desfrenat ai se te capeti cu una boiaria care ti te repune viet'a*.

BOIARIME, s. f., cocollectivu: totulu *boiariloru*, corpulu ce formedia *boiari* d'in terra; parte d'in *boiari*.

BOIARIRE, *boiarescu*, v., a face *boiaru*, a conferi cuiva unu titlu de *boiaria*; — ca reflexivum, metaforice, *a se boiari*

1. a se mândri: *s'a boiaritu asiá de tare în câtu nu mai бага pre nemine in séma*; 2. a se leneți: *ce mi te ai boiaritu asiá in câtu nu mai puni man'a pre lucrú?* — 3. a luá unu morbu venericu: *m'am boiaritu de la formos'a ce mi ai recomandatú;* — in acestu intellessu si sub form'a activa: *formos'a cea laudata m'a boiaritu.*

BOIARISMU, s. f., systema de doctrine, de principie, cari servu ca base de portare *boiariloru* in societate si in politica.

BOIARITU, part., care, afora de insemnarea ce are ca venitu d'in *boiarire*: *facutu boiaru, investitu cu una boiaru*, are si intellessu speciale allu lat. *homo novus*, franc. *parvenu* = omu de curendu intratu intre *boiari*, care nu a avutu parenti sau mosi *boiari*: *badaranulu boiaritu* (vedi *badaranu*); *boiaritul este totu deaun'a mai mândru si mai nepolitu ca boiarulu*; desí, la noi, *boiar'a*, afora de cea de *neamu*, n'a fostu neci una data ereditaria.

BOIARINASIU, s. m., *boiaru* micu, de rangulu cellu mai de diosu in ierarchi'a boiarsca.

BOIARITIA, vedi *boiarsca*.

BOIARIU, s. m., nobills, *patrietú*; *qui munere publico fungitur*; princeps, *optimatum unus*; 1. omu care porta una sarcina a terrei, carui-a erá incredentiatu unu servitiu mai importante allu statului, fia administrativu, fia judecatorescu, fia militarescu, camu in aceiasi insemnare ca *slujbasu* de alta data, si identicu aprobe cu *functionariu* de astadi: *logofetulu erá boiaru judecatorescu, armasiulu boiaru militarescu, vestiariulu boiaru fiscale, vorniculu boiaru administrativu*; — 2. titlu de onore ce portá cellu care addussetse servitie terrei si dupo essirea d'in functione, titlu corresponditoriu cu functione implenita si totudeaun'a de acellu-asi nume cu functione: *toti boiarii, halia si mazili luara parte la acca adunare, boiari halia fiendu cei in activitate* (vedi *halie*), cei ce occupau functioni, éro *boiari mazili* (vedi *mazilu*) fiendu cei pusi in desponibilitate, cei

fora functioni, déro si unii, ca si altii avendu pre atuncea, intre alte privilegie ce le dau servitiile facute terrei, si dreptulu de a luá parte la tote adunările, cari aveau de obiectu a deliberá assupr'a interessiloru statului, dreptu ce numai prin *Regulamentulu organicu* se luá cu totulu boiariloru, dandulise numai dreptulu de a allege d'intre densii *deputati* pentru *obscesc'a adunare*; — 3. titlu onorificu datu pentru servitie addusse terrei, fora neci una correspondentia cu numirile functioniloru implenite, titlu, casi cellu in intellessulu de sub 2., cu totulu personale si fora dreptulu de a poté trece la eredi titulariului, precandu in alte terre, mai allesu celle d'in appusu, assemeni titluri nobilitarie treceau d'in tata in fiu ca una ereditate; sengurii *boiari* d'in tata in fiu erau asiá numitii *boiari de neamu*, fii ai vechiloru apperatori terrei, ajunsi inse la cornele aratrului si pucinu pretiuti in celle d'in urma, tote privilegiele, scutentiele si drepturile fiendu date numai *boiariloru* cu titluri personali, analoge titlureloru institutiei franceze numita la legion d'honneur, care se infientia dupo revolutionea d'in 1879, si desfientierea titlureloru nobilitarie, cari la Francesi erau ereditarie; la noi, desi personali si destinate a se da numai celoru bene meritati, inse d'in caus'a abusureloru facute prin conferirea loru si la cei fora merite, cumu si prin portarea cello mai multi d'in cei investiti cu densele, aceste titluri sunt astadi desfientiate prin constitutione; — acelleasi cause, cari addussera desfientierea *boiariloru*, impromutara si vorbei *boiaru* unele insemnari relle: *a se face boiaru* = a se boiarí (vedi *boiarire*). — 4. titlu de onore, cu care numesce ceneva pre cellu cui vorbesce, in acellu-asi intellessu ca si *domni: te rogu se mi dai ascutare, boierule*; inse astadi si in acestu intellessu aprobe caditu in desuetudine: s'a petrecutu, in addeveru, ceva curiosu, la noi Románii, cu titlurele onorifice, ce se dau cellui cui vorbimu; una data titlulu cellu mai onorificu erá *punu* sau *jupanu: boierescule* de prim'a classe

se numiau *jupanesse*; astadi si feminele d'in casa se supera de titlulu de *jupanesa*; Judanului insusi abiá te mai poti adressá cu *jupane*; veni apoi furi'a lui *kyr*: unu mitropolitu erá forte onoratu de a se intitulá *kyr*; astadi neci preocupetiulu nu aude bucurosu numindulu *kyr*; *coconu* se introná in loculu lui *kyr*, si pare a fi mai incapetinat si mai ambitiosu de cátu veneticii precedenti; barbati l'au camu urgisitu, déro femenele tinu inco cu dentii la densulu; bunu e inse Domnedieu si cu densulu: de orece si *jupanessele* d'in casa nu mai voru se fia de cátu *cocóne*, matronele, románe voru cautá de neapperatu se lasse remasu sanetosu favoritulu *coconu*, carui'a *bonjuristulu mosiú*=(*monsieur*) inco vrú in dillele d'in urma se iea loculu, déro ca usiurellu *bonjuristu* ce este, pare co a vrutu numai se interite bataia, si s'a pusu apoi pre fug'a sanetósa, lassandu betranului *domnu* se sustina lupt'a atátu cu *coconulu*, cátu si cu *jupanulu*, care in legamentu defensivu cu *cyru* totu mai spera, co va essí triumfatoriu.— Pentru impartirea *boiariloru*, in *veliti*, de *protipentada*, etc., se va tractá la articolele speciale; cátu pentru originea cuventului, pareri s'au datu forte multe, sustinendu unii co ar veni d'in *boiu* sau *res-boiu* (cuventu slavicu), altii d'in *voia* =*volia*, altii d'in alte funtane; cea mai seriosa inse si mai bene fundata pare a fi a invetiatalui *Miklosich*, care reduce cuventulu la slavicultu *boljarú*, derivatusi acestu-a d'in una vorba slavica mai simpla cu intellessulu de *mai mare*: insemnarea asia déro, cumu si legarea cuventului de una radecina slavica sustinu cu potere parerea mentionatalui invetiatu. Cu tóte acestea fiendu co noi credemu suffissulu *ariu* romanicu, éro nu slavicu; fiendu co instituirea boiariei si organisationea ei este calcata dupo cea byzantina; fiendu co limb'a latina a avutu influentia in nomenclatur'a boiariloru byzantine; fiendu co in limb'a romanesca, de si prin influentia posterióre a slavismului s'au introdussu multe numiri slavice de boiarie, de la marele *vornicu*, peno la stori logofetu, totusi s'au pastratu si multe

numiri byzantinolatine in form'a lor romanica cea mai curata: *spataru*, *vestiaru*, *scutariu*, etc.; fiendu co, in suposetionea, co *boiaru* ar veni d'in cuventu cu insemnare de *majer*=*mare*, espressioni ca *boiari mari*, *boiari mici*, *boiari mai mari*, etc., none ne partangacie si in sene contradictorie, c si cumu s'ar dice in latinesce *parvi manores*, sau in francesce *plus inferie*=*stangacia* si *contradictione*, care, déro s'ar poté trece Románului in suposetionea co, *boiaru*, fiendu strainu limb'a lui, densulu nu pote avé neci un conscientia de intellessulu primitivu a cuventului, nu s'ar poté trece slavulu care ar cautá se simta açellu intellessu si care cu tote aceste-a unesce cuventul *boiaru* cu adiective de intellessulu datu de noi mai susu: pentru aceste cuvente noi credemu, co vorb'a *boiaru* a resaritu in pamentu romanescu, legandu se de aceea-asi radecina ca si *banu* (vedi l. *banu*), cu a tátu mai vertosu, co in limb'a albanesa, *bojar* insémna si *cultivatoriude pamentu*, caruia *boi* sunt, fora indouentia, forte necessari.

BOIARÓNIA, vedi *boiaressa*.

BOIAROSU, -a, adj., care are gusturi de *boiaru*, delicatu, greu de multiamitu.

BOIRE, *boiescu*, v., tingere, colorare; a da *boia*, a tinge, a colorá, vorbindu de lana, acia, sau tesseture d'in aceste materie.

BOIU, s. m., *statura, natura*; *statura, fire*: *nu e boiulu lui se crésca inaltu*;— d'in *folium*, affinu in intellessu cu *psav fieri*, etc.?

BOJOCU, s. m., pl. -i, *plumónu*;—cuventu slavicu.

1. BOLA, s. f., applicatu asiá de dest la vite pare a fi in locu de *bélla*=*bellu*, transformatu d'in *bélla* in *balla*, apoi in *bólla*, ca *fame* in *fóme*, si prin urmari destinsu de urmatoriulu:

2. BOLA, s. f., *morbus, morbu, nepotentia*, stare contraria sanetatei;— in speciale: *langóre*;— *bola lumesca*=*morbu venericu, gonorrea, syphile*; *bol c copiloru*=*epilepsia*;—cuventu slavicu

? BOLBOLU, adv., in abundantia, et prisosu;— pote in locu de *bolbur'a*, de

la *velvere*, ca si *bolta*, si mai vertosu *voltóre* cu insemnarea de *apa profunda*, *anda ce volburedia* sau *bolburedia*, si *care* in gur'a unor'a se aude cu dentali în locu de labiali : *doldur'a*, *vasu implutu bolbur'a* sau *doldur'a* = implutu cu verfu, in câtu sta se dea pre de margini.

BOLBÓRE, s. f., in locu de *balbore* = *linguae titubantia*, calitate de balbu, de bobletecu (vedi *bobu*), *una bulbóre de omu* = omu balbutiu; — cuventu neconoscutu, pre câtu scimu noi, d'in coce de Carpati, dero meritandu a fi generalisatu între toti Romanii sub form'a *geni* : *balbóre*.

BOLBOROSIRE, si *borborosire*, *bolborosescu*, v., balbutire, blaterare, *fervere*, *æstunare*; *aquam rostro movere* vel in ore agitare; 1. a balbuti : nu *intellegu ce totu bolborosesci*; de aci : 2. a vorbi iute si incurcatu : *vedi cumu bolborosescu Judanulu ca unu curcanu*; aplicatu si la curcani sau alte animali ce scotu una voce analoga cu a celui ce are limb'a impededata : *curcanii bolborosescu, desfasiurandusi mundrele code*; 3. despre licide, a essi ferbendu si facundu besice : *pre aici cauta se fie vene multe de apa, de orece in atâte locuri se vede bolborosindu ap'a d'in pamentu; sangele ti esse pre gura bolborosindu*; 4. a baleci, a amblá cu rostrulu prin apa, agitand'ua : *ratiele borborosescu prin lacurele lutose*; sau a agitá apa sau altu licidu in gura, asiá in câtu se se audia unu sunetu confusu ca cellu ce da balecituratieloru in apa lutulenta; 5. in fine despre matie, a chioraf. — Mai multe cuvente paru a fi datu nascere acestei vorbe: si mai antaniu precedentea *bolbore*, care regulatu ar fi cautatu se dé *bolburare*; déro fiendu co acestu-a e — *volburare*, limb'a cautandu se faca una destinzione, a cadiutu in *bolborosire* prin una confusione cu *borborosire*, venitu d'in grec. *βόρβορος* = *apa lutulenta*, lacu sau balta, limulu sau noroiulu d'in una balta, prin verbulu *βόρβορίζω* = a da unu sunetu ca cellu ce facu ratiele balecindu in apa, de unde si franc. *bourbe*, *bourbier*. Spre a destenge celle de

destensu, ar cautá a desface cuventulu in doue: *balburare* sau *balburire* ca venitu d'in *balbore* = *bolbore*, alt'a *borborosire* ca venita d'in *βόρβορίζω*, cautandu inco a ne folosi mai departe de acésta radecina, si formandu cuvente ca *borburu*, sau *borbura* = limu formatu de una balta = franc. *bourbier*, *borburos*, etc.

BOLBOCA, s. m., *apa profunda*, locu unde intr'unu riu ap'a e adunca; balta nu intensa, dero profunda; — affinu cu *bolbura* sau *volbura*, *voltore*, etc.

BOLBOTINA, s. f., si mai vertosu in plurariu, *bolbotine*, fructe necopte, fructe in genere : *multele bolbotine strica stomaculu*; affinu cu *bolbura*, etc.; vedi inse si *bobu*.

BOLDIRE, *boldescu*, v., a impunge cu *boldulu*, sau altu ceva assemenea, a impinge cu cotulu, etc.; metaforice : a indemná; — mai usitatu inse ca compusu : *imboldire*.

BOLDISIU, adj., *punctim*, impungundu cu *boldulu*, si de aci, indemnandu, interitandu.

BOLDU, s. m., pl. -uri, *acus*, *stimulus*; 1. acu cu gamalia ce serve femeneloru de prensu certe parti de vestimente sau certe ornamente; acu de capu, de peru (cu acestu intellesu mai vertosu in Moldavi'a, éro in alte parti :) — 2. acu mai mare si mai grossu fissatu in capetulu unei pertice, ca se impunga cu ellu boii si alte vite de transportu, stemurare sau stremurare; de aci, 3. metaforice : stimulu, indemnu, verce serve a indemná, interitá, attitiá : *boldulu fricei*, *boldulu passionei*, *boldulu interessei*, etc.; — nu e slavicu, ci germanicu, angl. *bolt* = *sageta*, *pironu*, *cuiu*, etc.

BOLFU, s. m., *globus*, *lapideus*, bucata de pétra, stana, bolovanu; — neconoscutu d'in coce de Carpati.

BOLIACU, adj., camu *bolnavu*, pucinu indispu.

BOLIRE, *bolescu*, v., *ægrotare*, a fi coprinsu de *bola*, a fi *bolnavu*, — slavicu.

BOLISNITIA, s. f., *bola usiora*, epidemia pucinu violenta; — slavicu de origine, ca si de forma.

BOLNAVIRE, *bolnavescu*, v., a face

bolnavu; a se *bolnavi* = a cadé bolnavu; —slavicu si in origine si in forma.

BOLNAVITIOSU, adj., despusu a se *bolnavi*, valetudenariu, infirmu, nesane-tosu; —slavicu.

BOLNAVU, adj., *egrotus*, care suf-fere de *bóla*, cadiutu in *bóla*, morbosu, suferente, nepotentiosu, infirmu; a se *face bolnavu* = se preface, co e bolnavu, fora se fia; —slavicu.

BOLNITIA, s. f., *nosocomium*, cas'a in care se punu bolnavii d'in unu ospitiu, d'in unu institutu, etc., supple-nitu astadi prin nefericitulu neologismu *in-firmeria* = franc. *infirmérie*; —slavicu.

BOLNITARIU-a, care ingrigesce de *bolnítia*, —slavicu, supple-nitu astadi cu nefericitii neologismi *infirmieru* = franc. *infirmier*, *infirmiera* = franc. *infirmière*.

BOLOBOU, s. m., vedi *polobocu*.

BOLOCANU, s. adj., 1. ca sust.: nume propriu de *bou*: *aisu bolocanu*, *ceu boianu*; 2. ca adj., grossu, si grassu; stu-pidu, grossu de capu: *nu intellegi, me bolocane?*

BOLOVANIRE, v., in speciale, ap-plecatu la ochi, ca si *blejdire*: a *bolovani chii* = a deschide ochii tare si a se uitá cu una mirare de bobleticu; — formatu d'in :

BOLOVANU, s. m., stana de petra, petroi; massa mare de minerale: unu *bolovanu* de sare; — d'in tartariculu *ba-laban* = mare, de a dreptulu? sau prin mediulu slavicultu *bolovanu* = idolu? (vedi si *balabanire*).

BOLTU, s. m., pl.-uri, *capitellum*, capetellu sau capetina de pironu, de cuiu, etc., — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati; — acellu-asi cu preceden-tele *boldu?* sau in locu de *voltu*, ca si *bolta*, in locu de *voltu*, d'in *volvere?*

BÓMBA, s. f., de acea-asi insemnare cu *boba* d'in collo de Carpati (vedi *boba* si *bcbu*).

BOMBA-DARE, v., ital. *bombar-dare*, franc. *bombarder*, a arruncá *bombe*, a bate una cetate sau alte intariture cu *bombe* (vedi *bomba* in dictionariu).

BOMBONA-e, f., si *bombonu*, m. pl.-e, d'in franc. *bombon* = confectura ro-tunda; francesii scriu si *bombon*, deri-

vandu cuventulu d'in *bon* = bunu, catu.

BOMBUTIA, s. f., la Româhii collo de Carpati de acea-asi ins cu *bobitia*, ca deminutivu d'in dentea *bómba*.

BONCAIRE, si

BONCANIRE, v., boare, *mug* regula reflexivu: a se *boncani*, a sberá, vorbindu de boi, candu, sau de dorere, dau unu *mugetu*; rosu si potente, aruncandu *pam-petioarele*; —? d'in *bocire*, prin i-larea unui *n*, cumu sustine di-riulu de Buda? sau pote d'in *bom-bobu*, prin stramutarea labialei turale *g* si apoi *c?* (vedi si *buga*)

BONDOCU-a, adj., in *arctu lectus*, scurtu si grossu; — la t-mâni cu acea-asi insemnare *gh*.

BONETA, f., si *bonetu*, m., pl franc. *bonnet* = scufa, retella c-rile porta in capu.

BORANGICU, *borungiucu*, si *gicu*, *sericum*, fire de metasse de pre gogosi: *camésia de burun* cuventu turcescu.

BORANTIA, s. f., *borago offi* una planta numita si *aratellu*.

BORBÓNA, s. f., de acea-asi nare cu *boba* si *bómba*, appleca allessu la strugure (vedi si *boba*)

BORBONTIA, s. f., ca si *bor*

BORBOROSIRE, vedi *bolbor*

BORCANASIU si

BORCANELLU, s. m., pl.-e, c-tivu d'in *borcanu*.

BORCANU, s. m., pl.-e, vasu mentu, olla mai mare in care si se pastredia diverse lucruri *borconu de dulcetia, de murat untu*.

BORDEA, s. m., specia de fien-ginaria, cu care sparia pre ec se taca si se stea cu mente: *tac meu, co vene de te manca bordec*

BORDEIASIU, s. m., deminut *bordeiu*.

BORDEIU, s. m., pl.-e, casa *st-nea*, lupanar; 1. casa terranesca in pamentu si accoperita de ass cu pamentu: cu acea-asi *cute*

mortea calca bordeiului cersitorului ca si palatiulu imperatului; — de aci pentru verce casa modesta : in bordeiulu seu, fa câtu de modestu, fiacare traiesce mai multiamitu de câtu in casele altuia, fa câtu de mundre; 2. in dictionariulu de Buda si cu insemnarea de lupanariu = casa de muieri desfrenate, ca si ital. bordello, franc. bordel, ispan. bordel, si prin urmare neologismulu bordellu ar fi de prisosu. — Bordeiuulu a fostu de timpuri uitate si e peno astadi cas'a marei majoritate a terraniloru români; ba inco ellu figurédia inco, si a figuratu una data si mai multu, chiaru prin curtile urbaniloru : este déro de cea mai mare interesse, nu numai pentru istoria limbei, ci si a nationei prestrata totu, a se urmarî cu denadensulu originea unoru asemeni cuvente. In limbele sorori cuventulu este, dupa forma, ca si in limb'a noastră, unu deminutivu, care cere una forma primitiva mai simpla. In limb'a franceasa essiste bord = margine; déro d'in aceste insemnare nu se pote scote cea de bordel, afóra déro nu s'ar presupune co peccatosele erau una data condamnate a locuf in case situate câtu se pote mai la marginea cetatiloru. In limb'a ispanica se afla borda = baraca, casa prosta de scanduri, care ar fi derivandu d'in got. baurd, angloss. bord = scandura, casciora de scandura; acésta etimologia cadredia mai bene cu intellessulu ce are cuventulu bordellu in limbele sorori, si peno la unu puntu chiaru cu intellessulu datu in romanesce sub 1., cea-a ce ar duce la conclusionea, co Româniile de la Gotu s'ar fi inventiatu se faca bordeie si se locuesca in elle, afora de nu cumuva s'ar probá cu Celtii le au apucatu inainte, pentru co si in idiomatele celtice essiste bord cu acelle-asi insemnari ca si germaniculu baurd sau bord. Peno atunci se insemnamu, co si in romanesce essiste form'a mai simpla burd in compusulu s-burdare, in intellessu mai onestu, déro totusi analogu cu cellu ce are ital. bordellare, formatu d'in bordello. Apoi, fiendu co in bordeiulu romanescu nu scandur'c, nu lemnatu, este lucrulu

principale, ci gaur'a sapata in pamentu; de acea-a noi nu suntemu pre deplenu convinsi, co german. bord se fia datu nascere bordeiului nostru; ci ni se pare co latin. forare = gaurire, ar cadrá mai bene cu intellessulu cuventului romanescu, chiaru si in intellessu de bordellu, de orece si latinii numieau casele peccatosele antra = caverne, vizuine, si pentru mai multe cuvente usiore de preceputu; dupo acesta etimologia cuventulu bordeiu, in locu de borteiu, ar fi in relatione de cumnatia strinsa cu borta = gaura, ce n'amu avé nevoia a derivá d'in german. bohren = gaurire, de sí acestu-a e, fora indouentia, affinu cu latin. forare, care a datu pote in limb'a nostra, pre lungu altele, si forastrellu, corruptu in ferastreu.

BORDEIUTIU, s. m., pl.-e, deminutivu d'in bordeiu.

BORDELLU, s. m., pl.-e, introdussu de currendu dupo franc. bordel cu insemnarea speciale de sub. 2., a lui bordeiu.

BORFA, s. f., si borfu? m., detritus panniculus; cârpa, camésia sau verce albitura vechia si aruncata; vestimente si straie invecchite si rupte, stremtie; vestimente, straie, albiture de cavi face inco ceneva usu in cas'a sa sau le duce cu sene pre calle; — se nu fia acestu cuventu acellu-asi cu bolfu sau bolfa, cu insemnarea de legatura sau paktu cu rufe?

BORFASIU-a, s., cellu ce aduna borfe, si de aci cu insemnare rea : furu de borfe, carpaciu, bunu de mana.

BORFETU, s. m., pl.-e sau-uri, multime de borfe, tote borfele ce are ceneva in casa sau pre drumu.

BORHOTIRE, borhotescu, v., a pune borhotu in ceva, ca se fermente; a face se fermente.

BORHOTU, s. m., magma, fex, vinacea; ce remâne d'in fructe sau plante, dupo ce li se storce suculu : borhotu de struguri.

BORIRE, borescu, v., vomere; a vóme, a versá, a da afora d'in stomacu celle mancate si beute : cene bee pré multu vinu, se espune a se imbetá si bor'; cui

s'appleca, de gretia boresce; — metaforice se dice si de lucruri ce dau d'in elle materie, déro totudeaun'a cu nuanti'a particularia de materie gretiose si puturose, si in speciale de membrulu virile : a da afora, a versá, a aruncá sementia genitale, — si de ací in injurature mai multu de câtu gretiose : *borimi-aru se mi borésca*; — d'in tóte acestea cuventulu impromuta una energia nespusa de a esprime injuratur'a impinsa la gradulu estremu; de unde apoi espressioni energice ca : *ciocoiu boritu, tiganu boritu*, etc. — D'in vomere? Atunci cuventulu a sufferitu trei scambationsi fonetice, un'a mai extraordinaria de câtu alt'a : scambarea lui *v* d'inceputu in *b*, de care avemu mai multe essemple (vedi litter'a *b* in Dictionariu); scambarea lui *e* scurtu in *i* si stramutarea verbului d'in III conjugatione in IV, fenomenu forte raru in limb'a nostra, cumu *fugire* d'in *fugere*; scambarea in fine a lui *m* in *r*. Celle doue d'antaniu scambari se presenta si in form'a ital. *bomire* = *borire*; câtu pentru a treia mai nu s'ar poté afíá unu essemplu neindiosu, de ore ce suppositionea co *borbona* ar fi in locu de *bombona* nu e confirmata prin probe sufficienti. Macedoromanii au form'a latina fora neci una transformare, *vomere*; éro transformatulu *borire* ar poté fi in locu de *forire*, compusu *co-forire*.

BORITURA, s. f., ce se *boresce*; si cu intellessulu de lucru sau persona *borita*, adeco gretiosa, batujocorita si avilita : *boritur'a de ciocoiu, boritur'a de tiganu*.

BORNAIRE, v., cu acellu-asi intellessu ca si *bombaire*, d'in collo de Carpati, éro d'in coce noi nu connoscemu de câtu *sbornaire* sau *sbörnairé*, provenitu sau d'in imitarea vocei albineloru, sau prin transformarea lui *bombaire*.

BOROBONTIA, si *borobotia*, s. f., *infelix casus, malum et pervulgatum factus*; rea intemplanare, fapta rea sau prostesca, necuvenientia, ce face mare sgomotu : *mi s'a intemplatua borobotia, mi am perduutu caciull'a; tu nu mai de borobotie esti bunu*; — cuventulu pare

a fi una noua desvoltare a formei *borobotia*, si a se legá de *bombu, bomba, et* (vedi *bobu*), intocmai ca si ital. *bonanza*, franc. *bombance*, analoge, peno unu puntu, si in intellessu cu allu nostru *borobotia* sau *borbóntia*.

BORSIRE, v., de regula reflexivt *a se borsi*, a se face *borsiu*, a se acrí; de ací metaforice, a se superá, a se i veniná; déro in acestu intellessu se au mai desu, *a se imborsia*.

BORSIU, s. m., *acidum jus furfuraceum* apa acrita prin fermentarea teritiloru puse intr'ens'a; — cuventu slavici

BORTA, s. f., *caverna in truncatura* in genere; in speciale, scorbura-gaura in trunchiu de arbore; de a trunchiu scorburosou (vedi *bordeiu*, tote co nu ar fi improbabilu ca cuventulu se se refere la *bolta*; numai scorbura lui *l* in *r*, inainte de una consonante, ar fi extraordinaria si grea d sustinutu prin alte essemple). — Insemnarea de *anadema* = corona, cércanu d capu sau de vestimentu, la muieri, in semnare data, pre lungu celle alte, in dictionariulu de Buda, se lega, fora in douentia, de germ. *borte*, saue una transformare d'in *bérta*.

BORTIRE, *bortescu*, v., a face un *borta*.

BORTOSU-a, adj., cu *borta*, ce ar una *borta*, scorburosou.

BORVISU, s. m., d'in ung. *borvit* apa minerale ferruginosa.

BORZOIU, sau *bârzoiu*, si

BORZOSIU-a, adj., *hirsutus*; peros flocosu; sberlitu; — d'in ungur. *borzas* noi inse credemu a fi auditu si sin plulu *borzu* sau *búrdiu*, d'in care *bázoiu, borzosiu*, ar fi augmentative.

BOSCA, s. f. (s siueratu), *vasculum oblongum*; scafa, copaia, covata, buri etc.; — cuventu neconnoscutu d'in col de Carpati.

BOSCINA, s. f., ce remane d'in fi guri, dupo ce se allege miera si cér

BOSCONA, de acea-asi insemnare c *bobona*, neconnoscutu d'in coce de Carpati, — d'in *βασκαλινον* — de ací si

BOSCONIRE, *bosconescu*, v., a des cantá, a farmecá.

BOSCORODIRE, *boscorodescu*, v., *blaterare, secum loqui, murmurare*; a *fecari*, a *limbuti*, a *vorbii incetu*, a *mormai*; — form'a *arréta funțana grecésca*; pote *acellu-asi* ca si *precedentele bosconire*, din *βασκαίνειν*.

BOSIOROGIRE, v., a face *bosiorogu*.

BOSIOROGU-a, adj., *herniosus*; *vetematu la bosie*, si de *acii mai generale*: *vetematu la partile genitale, surpatu*; — *invederatu d'in bosiu*, *déro suffissulu rogu* ce *inseamnă*?

BOSIU, s. m., pl. *bósie, coieus* (= *culeus*), *testiculus*; *coiu* : *mi s'a inflatu unu bosiu*; *sufferu de bósie*; a *apucá si stringe pre ceneva de bósie*, ca se i *iea potirile*; — *bosiu* este *apropie identicu in insemnare cu coiu*; *acellu-a* *differe de acestu-a*, *antaniu pentru co bosiu* este *una espressiona a lucrului mai deparțata*, si *prin acést'a mai pucinu rosinosa*, *éro coiu* *fiendu espressionea mai apropiata si mai directa a obiectului implica rosine si obscenitate*; *allu doile pentruco bosiu*, *referinduse mai allessu la pung'a sau pellea ce infasiura testicululu*, nu se *pote luá in certe intellessuri metaforice*, ce se *dau lui coiu*, ca *avendu una mai de aproape referentia cu globulu de carne insusi*, cumu : *coiu de cumpena, de cantariu*, etc.; cu *tote co* in *origine bosiu* ca si *coiu* (*vedi acestu cuventu in Dictionariu*), *pare a insemná sacu, saculetii, bursa* = *punga*. — *Urmirirea originii lui bosiu*, este de *cea mai mare interesse*, *pentru co pote deschide perspective large pentru studiulu limbei in genere*, si *allu limbei propria in parte*, care *peno astadi abiá se connoce in primele sélle lineamente*. *Invetiatulu Diez* *allatura vorb'a romanesca bosie* de *ital. si provenc. borsa*, *isp. si port. bolsa*, *franc. bourse*, *cuventu ce in tóte aceste limbe insemná bursa* = *punga*, care in *limb'a bascica* ar fi *luatu form'a si mai estraordinaria molsa*, si care *deriva d'in lat. byrsa* = *grec. βύρσα* = *pelle de animale argasita*, si de *acii*, *diverse obiecte lucrate d'in assemenea pelle*, cumu e in *speciale si pung'a*. In *latinitatea classica* *cuventulu byrsa* *ocurre numai ca nume propriu*, si *acést'a*

chiaru in Virgiliu, ca *nume propriu allu partei intarita d'in faimos'a Cartagine*; nu este *inse de mirare cá cuventulu se fia statu in limb'a popularia sau asiá numita rustica*, de *ore ce ellu essiste in tóte limbele romanice sorori cu a nostra*, si *prin urmare se se afe vestigie de densulu si in limb'a nostra* : *cestionea inse este de a se scii, déco bosiu vine in addeveru d'in bursa*. *Candu aru fi asiá*, atunci *bobosiu*, cumu si *derivatele lui*, aru fi *ramure d'in acellu-asi trunchiu*, *formate prin processulu de duplecare allu cuventului*. De *partea intellessului n'ar fi neci una pedeca a referii cuventulu bosiu la bursa*, cu *intellessulu de pung'a, saculetii*, etc.; cu *atátu mai multu co* *essiste in limba si bussunariu*, cu *intellessulu cellu mai apropiatu de cellu ce are bursa in limbele sorori*; de *partea formei inse lucrulu este cu atátu mai greu de justificatu*, cu *cátu essistu in limba vorbe cu totulu apropiate de bursa* *prin form'a loru*, si, *dupo tóte probabilitatile*, *derivate d'in ea*, cumu : *bursucu*, si ca *adiectivu*, cu *insemnarea de grassu si grossu*, ca *unu sacu bene implutu*, si ca *substantivu cu insemnare de taxo* = *animale*, cumu se *scie. relativu grossu*; *pote co la aceea-asi origine se referu de a dereptulu si bursanu, búrsioiu sau borzoiu, borzosiu*, in *locu de bursoiu* = *tare redecatu sau inflatu*, si *mai allessu úrsia sau húrsia*, in *locu de búrsia* = *búrsilia* = *pelle de miellu argasita*, *prin transformarea lui b* *antaniu in v, vursia*, apoi *prin trecerea lui v in g sau h, gúrsia, húrsia*, ca in *favulu* *d'in favulus*, si in *hulpe* *d'in vulpe*. *Cátu pentru bosiu*, *déco s'ar presupune una forma de adiectivu derivatu d'in bursa*, ca *bursiu, bursia*, sau *borsiu, borsia*, *d'in care aru fi resultatu*, *prin caderea lui r, busiu, busia, bosiu, bosia*; *totusi cu greu amu poté justificá acesta cadere a litterei r prin alte essemple satisfactorie* : *tote formele fora r* *essistu de faptu in limba ca sustantive*, *adeco bosiu sau bosia* *cu insemnarea mai susu data de coiu sau coie*, *éro busiu, busia*, cu *insemnarea de pumnu*, *prin urmare tóte cu intellessu de ceva globosu*; nu

este inse mai pucinu addeveratu, co sup-primerea lui *r*, in assemeni conditioni, nu se pote justificá in starea actuale a filologiei nostre, si prin urmare remâne indoiosu, déco *bosiu*, ca si *busiu*, deriva d'in *bursa*. A indentificá *bosiu* cu *bobosiu*, inco nu ne ajuta la nemica : coci déco nu ar fi pedeca de partea intellesului, ar fi de partea forme, de orece, dupo legile de formatione a cuventeloru, *bobosiu*, ca forma mai desvoltata, a cautatu se vina d'in *bosiu*, ca forma mai simpla; si *bosiu* se pote mai cu greu reduce la *bobu* decâtu *bobosiu*. Noi credemu, co *bosiu*, *busiu*, etc., se pote referi mai bene la acea-asi radecina fecunda, ce a datu *botu* cu tote derivatele selle; si lassandu se desvoltámu cuventele ce ne dau acésta convictione la articlulu *botu*, vomu notá aci numai, co precumu la *bobu* am vediutu forme cu gutturali respondendu la celle cu labiali, *gogósia* la *bobósia*, totu asiá se afla si *gusia* correspondendu la *busia*.

BOSTANA, s. f., pl.-e, vedi *bostanu*.

BOSTANASIU si

BOSTANELLU, s. m., pl.-i, deminutivu d'in *bostanu*.

BOSTANU, s. m., pl.-i, cucurbeta, pepo; fructu de planta cucurbitacea, inse ca totu ce se tiene de domeniulu istoriei naturale, cu intellesu forte fluctuante, asiá in cátu acestu-a variedia forte de la unu locu la altulu, insemandu: 1. la unii Románi: cucurbet'a ce se manca fértá sau copta, adeco *dovleaculu* sau *dovletele*, cumu l'chiamá unii; 2. la altii, numai acea cucurbeta de mancare, ce are pelliti'a lucia si suptire, pre candu cea cu scortia buburosa si mai grossa ua numescu *lubenitia*, cuventu ce la altii insémna *pepene verde*; 3. la altii, numai *cucurbet'a róiósa*, adeco *tiev'a*, cumu ua numescu pre a locurea; 4. la altii infine, cu insemnare si mai generale, coprendendu sub numirea de *bostanu* atátu cucurbetele de mancare cátu si pepenii; — d'in acésta d'in urma insemnare vine co *bostanu*, si mai vertosu sub form'a feminina, *bostana*, se dice si de agrulu semenatu cu pepeni si cucurbete. — Déco inse *bostanu* ar fi de acea-asi radecina ca *botu* (vedi

acestu cuventu la loculu seu in *Griu*), atunci intellessulu ce s'ar ci i se da totudeaun'a, ar fi cellu de

BOTASIRE si *butasire*, v., *ablaq* propagare; 1. a sapá in giurulu arbore, 2. a pune in pamentu un *siu* (vedi *botu* si *butasiu*).

BOTIRE, *botescu*, v., *conglom* conglobare, corrugare; a face *b* stringe in forma de *botiu*, a ghe motosi sau mototoli, — in specie spre vestimente: *nupotusiedépreaco mi botescu tunic'a*; *camési'a se calce d'in nou, co pré e botita* (vedi si *botu*).

* BOTIOCHINA, s. f., demi d'in *botiu*: capetina, capetellu, — metaforice: *fapta sau dissa n nita, estra-ordinaria, de mirare bunu numai de botiochine*; *faci n botiochine*.

BOTIOCHINOSU-a, adj., cu *china*, capetinosu, bulbosu, vorbi plante, etc. (vedi *botiu* si *botiochi*).

? BOTIOTELLU, s. m., pl.-i, *borus*, *veratrum*? — se fia ore cuv in relatione cu *botiu*, si prin urm *botu*, de ore ce plant'a *botiotellu* genulu plantei *ranunculus*; si r brosc'a se chiama si in alte limbe cu unu nume, ce sta in relatione c de essemplu in italianesce *botta* (*botu*).

BOTOSIU, s. m., pl. *botosi*, p ocrea, incalciamente de copillu, m tosu fora capute, pant. fiori; — de asi familia, pare, cu franc. *botte*, t (vedi *botu*).

BOTNITIA, s. f., *flscella*, frer pestru ce se pune pre *botulu* ca ca se nu pota musicá, sau in *botu* loru si altoru animali, ca se le d densulu; — cuventu formatu d'in i suffissu neromanescu.

BOTIU, s. m., *globus*, *glomus*, c *batio*; *frustum*, ll. *panis*; verce : ca ghemulu, ghemuitu; verce in forma de globu, si in intelles largu, verce turtitu: *botiu de pamu bulgare*; *botiu de grânu, de porui* turta de grânu, de porumbu; *b pane* = bucata de pane; *botiu de r*

oculosiu de néua; *botiu de brandia* = bulsu sau bulzu de brandia; — *mi ai facutu rochi'a botiu* = mi ai ghemuitu rochi'a (vedi *botu*).

BOTU, s. m., pl. *boturi*, rostrum, rostellum; partea anteriore essita d'in faci'a certoru animali, in care se afla gur'a loru : 1. de regula si proprie la acelle animali, la cari acésta parte presenta una specia de conu trunchiatu : *botulu bolui, callului, asinului, vitellului, mandului, canelui, ursului, etc.*; *botulu siorecelui, catusiei, orbetului, etc.*, 2. si la passeri, desf pentru acestea cuventulu propriu este *ciocu* : *gain'a se sterge pre botu*; *ratiele si бага botulu in lutu*; 3. si la omeni, inse numai in modu jocosu si ironicu : *stergeti botulu, baiate*; — de aci proverb : *a se sterge pre botu de ceva* = a perde in modu nereparabile, a se spellá, cumu se mai dice, pre mani de ceva; *a si linge botulu* = a semtí mare placere d'in ceva ce a gustatu sau ar vré se gusté; *a se linge in botu cu ceneva* = a fi forte intimu amicu; *a linge pe cineva in botu, ca se i pape totu* = a lingusí vulpesce si faciasesce, spre a trage folóse de la densu. — Intellessulu, ca si form'a cuventului, duce la latin. *botulus* = maciu implutu, carnaciu, de unde au venit de a dreptulu ital. *budello*, franc. *boudin* si *boyan*, in acellu-asi intellessu. Dupoforma *botulus* este unu deminutivu d'in *botus*, care nu se afla de locu in classici, déro a potutu forte bene essite in gur'a poporului, de orece Gelliu ne spune co *botulus* insusi erá unu cuventu mai pucinu nobile, usitatu de comici in locu de cuventulu mai nobile *farctimen*; d'in acestu *botus* vene directu allu nostru *botu*, applicatu la ceva analogu in forma cu maciulu implutu, sau mai bene cu intellessu pote si mai originariu de cátu cellu ce resulta prin intermediulu latinescului *botulus*, déco urmarimu acestu intellessu in numeros'a familia, ce noi credemu co a essitu d'in acestu nobile blastariu allu Latiului, cumu : *botiu, botiochina, bota, butu, bute, buturu, bos* in *bos-inflare, bosiu, busiu, gusia*. etc. Spre a face se resara cátu mai multa lumina d'in com-

parationile, ce vomu face, nu vremu a incepe cu ital. *botto*, care e cátu mai appropriatu de allu nostru *botu*, pentru co in intellessulu ordinariu *botto* = lovitura, si astufelu pare co avé a face nemica cu *botulu romanu*, desf in derivate, ca *bottone* = *cucucio*, *proeminentia*, analogi'a de intellessu cu *botu* allu nostru sare in ochi. Se incepemu déro cu *botiu*, care si in forma si in intellessu sta asiá de aproape de ital. *bozzo* sau *bozzolo*, mai usitatu sub form'a feminina *bozza* = inflatura, cucuiu, proeminentia, globu de petra, etc.; franc. *bosse* = cucuiu, cocosia, etc., *bossu* = cucuiatu, inflatu, cocosiatu. Pre lungu formele cu *o*, in italianesce, occurru si forme cu *u*, *buzzo* = botiu, perina de ace, ventre, *gusia*, verce assemenea inflatu; isp. *buche* = senu, pulpana de vestimentu, *gusia*. D'in *buzzo* s'a formatu *buzzeco*, si *busecchio* = *macie*, atátu de appropriatu in forma si intellessu cu *beserei* sau *bezerei* (vedi acestu cuventu). Vinu apoi forme cu *t* : franc. *but* = scopu, liter. partea buricata sau inflata d'in mediloculu unui ce, in care tinte-sec tragatoriulu de arme; apoi *butte* = bulgare, glodu, mosiorioiu, megura; mai departe : ital. *bottone*, franc. *bouton*, ispan. *boton* = bobocu de flore, nasture, capetu, punta, etc., formate, fora indouentia, cellu francesu d'in *bout* = capetu, si cellu ital. d'in *botto* = lovitura (in origine : resaritura, aventu a unui ce care resare, esse si vine de impenge lovinduse), identice in forma cu allu nostru *botu*, identice si in intellessu cu allu nostru *butu* (vedi acestu cuventu d'in care vinu *buturu, butaciu, buturu*; etc.); apoi si verbele : ital. *buttare*, isp. *butar*; franc. *bouter* = a resari, a essí afora, si aci, a loví (intogmai precumu *peusser* = si a impinge sau loví, si a resari); *botta* ital., si *botte* vechiu franc. = broasca, ca animale ce presenta form'a unui *botiu*; in fine ital. *botio*, ispanic. *bota*, franc. *botto*, cu insemnarile ce au si la noi *bute, bota, cio-bota, botosiu*, etc. Diversele aceste forme se referu, dupo unii, la mediulu german. *bözen* = lo-vire, resarire, allaturandu-se, ca probe,

si nouele germ. *butz* = ceva trunchiatu, *butze* = besica, cosiu essitu pre pelle, cucuiu, etc.; inse, de orece cuventele, de cari e vorb'a, essistu si in romanesce, ca si in tote celle alte limberomanice, elle nu potu fi decatu blastari alle unei radecine romanica, a carei form'a cea mai simpla, scóssa d'in starea actuala a limbiloru romanice. ar fi *bot* sau *but*, forma de supinu d'in unu verbu *bu-ere*, care nu ar fi decatu *fu-ere*, sub una forma mai analoga limbiloru italice decatu *fuere*, cumu probedia atâtea forme cu *b* in locu de *f*: *bruges* = *phryges*, etc. Acesta parere ni se pare cu atátu mai fundata, cu cátu ital. *buzzo* = *gusia* correspunde si cu proventialea *busts*, ce ar da in romanesce *bustiu*, si, dupo una regula fonetica a limbei, *busiu*, ca *vestimentu*, *vesimentu*, ca *fusti*, *fusi*, *laudasti*, *laudasi*, etc.; déro *bustiu*, e probabile d'in *bustu*, forma mai originaria in locu de *fustu*, sau cu *o*, *bostu* in locu de *postu*; precumu d'in *bustu* a venitu antaniu *bustiu*, apoi *busiu*; asiá si d'in *bostu*, *bostiu*, apoi *bosiu*, *bovosiu*, *bobosia*, etc., si prin stramutarea labialei in guturale, *gusia*, *gogosia*, etc.; insusi *bobu*, ca si *buba*, *buca*, etc. potu fi, dupo tóta probabilitatea, essite d'in acea-asi radecina, de ore ce latinesculu *fabu* se léga de grec. *φάω* (*φαιός* = lente, *bubă*, *butilla*, etc.), si *φάω* este acea-asi radecina cu *φβω* (*φβωκη* = besica, maciu, carnaciu, etc.; de unde pote allu nostru *pisca* = maciu, stomacu); apoi *φω* = *fuere*, d'in care *bu-ere* n'ar fi, cumu s'a dissu, de cátu una forma latina mai antica. Acum *φβω* avendu ca insemnare primitiva: *a resari*, *a se nasce*, *a cresce*, *a se desvoltá*, a potutu da usioru ca insemnari derivate si: *a se inflá*, *a se besicá*, *a se largi*, *a se face spatiosu si capace*, etc., cari espleca pre deplenu intellesulu differiteloru cuvente ce noi amu comparatu, cumu si alte cumnate cu densele, de la cari vomu trahete la acestu articlu. Una sengura observazione cauta se mai facemu: in locu de *bozza* italianii au si *boccia* cu acelle-asi insemnari; acésta d'in urma forma duce de neapperatu la *bocca* = *buca*, *bocciolo*, *boccola*, fiendu proprie adiective d'in *bocca*, luete apoica substantive cu insem-

nare de *ceva assemenea cu buc'a*, inflatu, besicatu, etc. D'in *boccio*, *boccia*, s'au potutu, fora indouentia, formá si la noi *bociu*, *bocia*, sau *botiu*, *botia*. Lucrulu in sene, adeco etimologi'a sustienuta de noi, nu s'ar scambá de locu prin acést'a, de ore ce *buca*, cumu s'a dissu, s'ar poté referi la acea-asi radecina cu vorbele mai susu attense; totusi forme ca *bosiu*, *bussiu*, etc., anevoiá s'ar poté scote de a drep-tulu d'in *bociu*, sau *buciu*; éro *bos* d'in *bos-inflare* in neci unu modu nu s'ar poté scote d'in assemeni forme. Numai forme ca *bucsire*, etc. potu sta in derepta relatione cu *buca*.

? BOZATELLU, s. m., una planta, — acea-asi cu *botiatellu*?

BOZU si *boziu*, s. m., *sambucus ebulus* lui *Lanneu*, una specia de planta; — affinu cu *buzá*? (vedi acestu cuventu in Glossariu).

BRACINARITIA, s. f., cuventu cu forma slavica, appropeneauditu in gur'a poporului, si de care neci e lipsa, de ore ce avemu form'a correcta *bracinariu*.

BRADETU, s. m. pl., *bradete* locu plantatu cu *bradi*, padure de *bradi*.

BRADISIORU, s. m., pl.-i, deminutivu d'in *bradu*.

BRADISIU, s. m., pl. *bradisie*, cu acea-asi insemnare ca si *bradetu*.

BRADU, s. m., pl. *bradi*, *abies*, *pinus*, *larix*; cuventulu vine de certu d'in latin. *bratus*; inse, ca mai tote espressionile de domeniulu istoriei naturali, cu conceptu forte fluctuante: la unii románi si de *abietes* si de *pinu*; altii, ca *Macedonenii*, destingu intre *pinu* si *bradu*; altii in fine numescu *pinulu bradu*; — d'in datele scriptoriloru Romani scimu numai atátu-a, co *bratus* erá unu arbore pururea verde, fora se se pota bene determiná, care anume: ar fi déro bene si consultu a fissá si precisá conceptele, asiá ca *pinulu* si *abietele* se respondia la latin. *pinus* si *abies*, lassandu pre sem'a cuventului *bradu* se esprema, cea-a ce latinii numescu *larix*: espressionele *bradu albu*, *bradu rosu* = *abies*, *larix*, nu potu tiené loculu altoru-a simple; — *bradu* = ramura de *bradu*, ce se pune la mirese; de aci, *diu'a de bradu* sau simplu,

bradulu, prediu'a cununieloru; *a jocá bradulu*—a jocá la miressa in prediu'a cununieloru sau si in diu'a de cununile peno se pornesca la baserica.

BRAGA, s. f., cervisia; beutura d'in farina de meiu fermentata;—*tavaraga braga*—arababura, amestecatura a unui licidu cu elemente ce lu facu forte turbure;—? affinu cu ital. *brage*, grec. βράζειν?

BRAGAGÍU, s. m., care vende sau fabrica *braga*;—curatitu de form'a turcesca ar soná *bragariu*.

BRAGAGERIA, s. f., stabilimentu de *braga*;—mai correctu ar fi *bragaría*.

BRAHA, s. m., ordiulu pusu se fermente, spre a trage d'in ellu *bere*;—? de acea-asi origine cu *braga*?

BRANISCE, s. f.,¹ silvula, padurice situata pre una inaltime.

BRASIOVENCA, s. f., proprie, adiectivu de genu femininu d'in *brasioveanu* =de Brasiovu sau d'in *Brasiovu*, luatu ca subst. : carrutia de Brasiovu.

BRASIOVENIA, s. f., 1. merce de *Brasiovu*; 2. magazinu unde se vendu merci de Brasiovu.

BRASLA, vedi *brésla*.

BRAVARE, *bravediu*, v., lacessere, provocare, insultare, contemnere; a se arretá *bravu*, a face pre bravulu; *a bravá pericule, morteá*—a le infruntá cu nepesu, a le despretiá; *a bravá pre ceneva*—a lu provocá, a l'insultá, a arretá prin vorbe, gesturi, attitudine, etc., co nu-i pésa de densulu, co lu despretiuesce;—neologismu calcatu in tote constructionile selle dupo franc. *braver*.

BRAVADA, s. f., proprie part. d'in *bravare*, si de acea-a mai correctu ar fi *bravata*, dupo franc. *bravade*: fapta, vorba, dissa prin care ceneva *bravedia* pre ceneva sau ceva.

BRAVO, vedi *bravu*.

BRAVU, -a, adj., fortis, magnanimus, egregius; animosus, coragiosus; cumu se cade, destinsu in genulu seu;—nu d'in grec. βραβειον, cumu pretendu unii, ci d'in funtana germanica, introdussu in limbele sorori si prin elle si in limb'a nostra;—si ca substantivu: *unu bravu*, unu erou; si in sensu reu: *unu sicariu*;—ca adv.

cu forma deplinu italica: *bravo*—forte bene, si intellesu ironicu: forte reu.

BRAVURA, s. f., fapta sau dissa de *bravu*, calitate de *bravu*;—cuventu luatu dupo franc. *bravure*, fora neci una analogia in limb'a nostra, fora forma romanica.

BRAZDA, s. f., pl-e, sulcus, gleba, *florum vel herbarum pulvinus*; 1. gleba sau gleia, fasi'a de pamentu ce rupe aratrulu d'intr'una data; 2. sulcu, lira sau canalea ce se formedia prin ruperea si resturnarea glebei; 3. planca, rasoriu sau fasia de pamentu plantata cu flori, cu legume, etc.; 4. cespete sau bucata de gleba cu erba pre un'a d'in faciele sélle; 5. seria de erba cosita, cumu si erba verde cosita, ce se da viteloru;—metaforice si proverb: *a da pre ceneva pre brazda*—a lu face se se deprندا cu ceva ce nu vré la inceputu, a lu face se se iea de lucru, se intre pre callea buna; se se accommode cu ceva; in acellu-asi intellesu si reflexivu: *a se da pre brazda*,—cuventulu slavicu presenta si una combinatione fonetica contraria limbei si neplacuta urechiei romanesci.

BRAZDARE, *brasediu*, v., a trage sau face cu aratrulu *brasde*; metaforice: a despica, dessecá: *fulgerulu brasedia norii, navea undele*, etc.

BRAZDOIU, s. m., deliratio; deliratione, deliriu, *brasda* trassa alaturi de cea addeverata, essire d'in *brasda*.

BRE, interj., espremenu mirare, superare sau appellatione familiaria: *bre! ce mundretie de vestimente v'ati cumperatu! bre! bre! nu ve mai stemperati; ce faci acollea, bre!*—nu pote fi impromutata de la Turci; ci pare mai multu de origine romanescă, d'in acea-asi funtana ca si *vèru*.

BREAZU, -a, adj., vorbindu de animali: stellatu in frunte;—cuventulu presenta combinationi fonetece neromanesci; form'a romanescă e *bardiu* (vedi *bérdia*), d'in care apoi si slavicultu *bréza*;—vitele breze fiendu rare, de aci metaforice: destinsu in genulu seu: *tu nu esci mai breazu* (=baltiatu) *ca altii*.

BREBU, s. m., *iber*, animale amfibiu, specia de castoriu;—nu d'in slavicultu *bobră*, ci d'in latin. *iber*, in locu

de febrü, prin stramutarea lui *f* în *b* (vedi liter'a *f* si *bosiu*), de unde au luat si slavii allu lorü *bobrŭ*.

? BREIU, s. m., si *brŭa*, f. *mercurialis annua*, una planta.

BRÉSLA, si *brasla*, s. f., corporatiune de industriali sau de negociatori: *brésl'a argentariloru, blanariloru, lemna-riloru*, etc.; — cuventu ce presenta combinatiuni fonetice neromanesci, astadi cadiutu in desuetudine; de aci si:

BRESLASIU, s. m., care face parte d'in una *brésla*.

BRETEA, s. f., pl. *bretelle*, curea ce sustiene una greutate, si in speciale: curea ce sustiene bracele sau pantalonii; d'in franc. *bretelle*.

BREZAI, s. f., *monstrum*; in speciale asiá se numia mai inainte unulu sau doi omeni travestiti in modulu cellu mai de mirare, cari in serbatorile d'intre Craciunu si bobotéza amblan d'in curte in curte spre a jocá si saltá in modulu cellu mai ridiculu; — de aci metaforice: femina cu pre multe ornamente pre dens's'a, femina ce se imbraca fora gustu, credendu co formoseti'a investimentarei sta intr'una acumulare essagerata de ornamente fora locu si reu adjustate intre densele; — cuventulu pare a veni d'in *breasu* si a insemná in tóta generalitatea: verce extraordinariu, raru si monstrosu (vedi *breasu*).

? BRIBOIU, s. m., *veruculum, pugion-culus*; instrumentu cu care lemnarii gaurescu lemnulu, ferrarii ferrulu; — acelluasi cu *priboiu*?

BRIBORNICU, s. m., vedi bobornicu.

BRICEAGU, s. m., pl. *bricege*, *cultellus, scalpellus*; cutitellu, scalpellu.

BRICEGELLU, s. m., pl. -e, deminutivu d'in *briceagu*.

BRICIU, s. m., pl. -e, *novacula*, cutitutu taiosu pentru rasu barb'a.

BRIGLE, vedi *bârgle*, (in dictionariu: *epa, callusiu*).

BRILIANȚU, s. m., pl. -e, *adamas radians*, adamantu radiante, taiatu cu mai multe facie; — introdussu inainte de 1830 dupo franc. *brillant*, proprie part. d'in *briller* = a straluci.

BRILIÓNCA, s. f., pl. -e, *asclepias vin-*

cetoxicum, hirundinaria, una plantă floare; — dictionariulu de Buda ua e si cu *hirundineriu luminosu*; si va va acea-asi planta, ce noi conno d'in coce de Carpati sub numele *chi'a rundunellei*? are cuventul *liónca* vreuna relatione cu preced *briliantu*?

BRISCA, (cu s siueratu), s. f.,] *sci*, caruciora usiurea si descoper

BROBINTIA, s. f., pl. -e, l. i de *borbintia*, alta forma d'in *borb*

2. planta ce servese la vapsitu ga

BROBODA, si

BROBODELA, s. f., vela cu muierile si infasiura capr' : — cuventulu cea de a dou'a nu e ro sca, éro prin origine sta pote ir tione cu *boborojire*.

BROBODIRE, -escu, a pune *br* a si coperi capulu cu una *brobód* desu ca compusu: *imbrobodire*.

BROBONA, s. f., si *brobonu*? acellu-asi intellessu ca si *borbon* *bona, bo, hóna, boba*.

BROCIU, si brochiu, s. m., ru creta rosia, plumbu rosii, tinta ro se fia ore cuventulu una corruptiun rubrica?

BRODARIU, si *brudariu*, s. m. titor, cellu ce trece pre ceneva cu *br*

BRODELA, s. f., actiunea de *br* sau *a se brodi*.

BRODIRE, -escu, v., *collineat* *litare*; a nimeri, a avé successu d'emplare; a conjecturá justu, a *br* a delirá (vedi *brodu*); — *a se brodi* aflá d'in intemplare, a se intempl

BRODIU, -ta, adj., care *brodes*

BRODU, s. m., *brodina* si *br* f., *vadum, pons mobilis*; 1. vadu cutoria; 2. podu amblatoriu; — cu casi brodariu sau *brudariu*, de origi vica, neconnoscute d'in coce de C

BROJBA, s. f., pl. -e, *brassica*: *rapa*; napu, — cu combinatiune fo neromanesca.

BROSIA, s. f., pl. -e, neologism franc. *broche* = sula, sacala, undre ce acu mai mare, acu ce peptu, e romanese luat mai vertosu cu cu urma insemnare, — d'in celtic. l

veru, verniculum, verutum, sudis, etc., suca, paru ascutitu, *terrusiu*, acu, un-dea (vedi si *brusiu*); de aci :

BROSIARE, *brosiediu*, v., franc. *brocher*, a cose cu *brosia*, a prende cu *brosia*; in speciale, pentru mai multe colle de charteia tiparite : a le cose intr'unu fasciculu.

BROSIURA, s. f., franc. *brochure*, actionea de a *brosia*; rezultatulu acestei actione, fasciculu de mai multe colle de charteia tiparite si cosute impreuna.

BRUDARIU, *brudina*, etc., vedi *brodarii*.

BRULNCU, vedi *burlincu*.

BRUNCUTIU, si *brunrutiu*, s. m., nasturtiu apaticu=nasturtium aquaticum (vedi si *bobolnicu*; — cuventulu e neconoscutu d'in coce de Carpati; form'a lui mai correcta pare a fi *brunrutiu*, cu *r*, si nu *bruncutiu*, fora *r* in penultima, cá venitu d'in german. *brunnencresse*; ver-cumu doue numiri pentru acellu-asi obiectu, *brunrutiu* si *bobolnicu de apa*, suntu de prisosu, si cu atátu mai de prisosu, cu cátu si un'a si alt'a nu su con-noscute de cátu pucinatoru-a : mai bene áero se adoptámu verb'a romanica *nasturtiu*, cu tote co *cresse*, ce intra in compositione cu *brunnen*=funtana in cuventulu german. *brunnencresse*=nasturtiu de funtana=(de apa), ar poté forte bene fi romanicu, formatu d'in *cruce*, de unde unu adj. *cruciu*, *crucia*, s'ar fi appecatulu la planta ce e in addevéru d'in famili'a *crucifercloru* : francesii numescu acésta planta *cresson*, forma ce pote fi in locu de *creçon*, transformatu d'in *cruçon*=*crucion*, forma augmentativa corresponditoria cu allu nostru *crucioiu*=*crucioniu*. Asiá flendu, ultim'a parte d'in cuventulu *brunrutiu*, ar fi romanesca, *crutiu*=*cruciu*, si numai *brun* ar fi germ. *brunnen*=funtana; si astufellu cuventulu s'ar poté correege, dicundu-se *cruciu de apa*=*brunrutiu*, appecanduse *cruciu* singuru si fora neci una determinatiune la acellu-asi conceptu ca si franc. *cresson*, german. *cresse*, deéo n'amu preferi clas-siculu *nasturtium*, ital. *nasturtio*.

BRUNETU, a, j., vedi *brunu*.

BRUNU, a, adj., dupo franc. *brun*, ital. *bruno*, appecatulu la colorea faciei : subnegru, negritiosu, negreiu, negrisioru, óchiasiu, fescu, etc.; neologismu introdussu la noi, ca se esprema oppositulu neologismului *blondu*, si laatu mai vertosu cu form'a deminutiva : *brunetu*, *bruneta* (= *ochiasellu*, *ochiasella*), ca opposita la : *blondinu*, *blondina* (*balatoru*, *balaiora*). — Lips'a acestui cuventu d'in limb'a ispanica, cumu si d'in limb'a nostra, pare a se opune etymologiei data de unii, dupo cari cuventulu ar fi identicu cu *prunu*. *pruna*, ca adj. d'in (*prunus*), formatu d'in *pruna*=*tetioni*, carbuni ardenti, si ar insemná prin urmare *arsu*, cu *facia arsa* : la noi essistu, cuventele *prunu* si *pruna*; in limbele sorori, cu forme si mai appropriate de *brunu*, ital. *brugna*=*pruna*, ispan. *bruno*=*prunu*, etc., numai ca substantive, cu insemnarea bene con-noscuta de arbore si fructulu seu, fructu presentandu in addeveru una *facia* mai multu sau mai pucinu negra, una *facia* ca a unui ce mai multu sau mai pucinu arsu; inse conscienti'a despre acestu intellessu primitivu este cu totulu per-duta in poporu; si de acea-a opinionea celloru ce vreu a referi *brunu* la germ. *braun*, anticu german. *brân*, pare a fi mai justificata, nu inse deplinu justifi-cata, de orece in limbele sorori se afla cuvente ca franc. *brâler*, ital. *bruciare*, éro in a nostra *brusturu*, etc., cari stau in de apprope legatura cu intellessulu lat. *pruina*, *urere*, *burere*=ardere, grec. *πῦρ*=focu. Vercumu inse deminutivule d'in *brunu*, adeco *brunetu*, *bruneta* nu au forma romanica, si cu atátu mai pucinu romanesca.

BRUSIOSU, -a, adj., plenu de *brusi*, *grundiosu*, etc. (vedi *brusiu*).

BRUSIRE, *brusescu*, v., pugnis pe-tere, ferire; a lovi cu pumnulu, a bate cu *brusi*, si in genere, a lovi tare, cu potere; a se *brusi*=a se bate cu pumnii, a se bate cu *brusi*, a se bate vercumu, a si da lovituri, a se intende si im-brancí;—d'in coce de Carpati con-noscutu cu acelle-asi insemnári, inse numai sub form'a *busire*, adeco fora *r* in syllab'a

de la inceputu; se fia dero *brusire*, in locu de *busire*, cu unu *r* intercalatu pentru mai multa desvoltare a sonalitatei? sau in locu de *perbusire*, *prebusire*, cari inco se dice (vedi *prebusire*), si care prin una metatese, ca in *petrundere*, in locu de *pertundere*, va fi luatu antaniu form'a *pebrusire* apoi, prin caderea lui *p* *brusire*? *Brusire* ar fi atunci mai energicu de câtu *busire*, si prin urmare amendoue formele aru meritá se se pastredie si se se applege cuvenitu. Se fia in fine *l* in locu de *r*, asiá in câtu *brusire* sese fia formatu d'in *bulsire*, prin stramutarea lui *l* si d'in loculu seu lungob? Atunci in formarea cuventeloru ca *bussiu*, etc., a potutu, pre longa radecinele descrise la articulu *bosiu*, avé parte si *pellere*=imbrancire, prin part. *pulsus*; d'in care ar fi venitu cellu mai apropiatu prin forma *bulsu* sau *bulzu*=botiu, (vedi *bosiu*, *brusiu*, *bussiu*, *busea*).

BRUSIU, s. m., pl. *brusi*, grumus, globus, glomus, gleba; massa de verce cu forma mai multu sau mai pucinu globosa : *brusiu de pamentu*=bulgare; *brusiu de neua*=cocolosiu; *brusiu de sare*, de *tamáia*=grundiu; *brustu de pane*, de *mamaliga*=codru; *brusiu de brendia*, de *casu*=bucata, etc.—Cuventulu nu e connoscutu, pre câtu scimu, d'in coce de Carpati, afora déco, cumu s'a observatu la articulu precedente, nu este identicu cu *bussiu*, connoscutu d'in coce de Carpati peno la termii Adriatecii cu intellessulu de *pumnu*, intellessu analogu, fora indouentia, cu allu lui *brusiu*. In suppositionea co *brusiu* n'ar fi acelluasi cu *bussiu*, si plecandu d'in observarea facuta la articulele *bobu* si *bosiu*, co labialea se commuta adesea cu guturala in vorbe de intellessu analogu, s'ar poté forte bene ca *brusiu* se fia una transformatione d'in *grumutiu*, deminutivu d'in *grumu*=grumus, care si esiste de faptu in limba, sub form'a *grunjiu*, in locu de *grundiu*, ca *josu* in locu de *diosu*, éro *grundiu*, in locu de *grusiu*=*gruntiu*=*grumtiu*, prin syncope d'in *grumutiu*. In fine s'ar poté ca *brusiu* se fia una transformatione d'in *frustiu*,

care a devenitu *frusiu*, apoi *brusiu* (vedi *bosiu*), si prin urmare se se lege de latin. *frustum*=bucatella de mancare, apoi in genere, bucatella de verce. Déro, ca se deschidemu câtu mai multe perspective agerimei cercetatoriloru, nu vomu trece cu vederea neci analogiele, ce paru a legá *brusiu* de provenc. *bruc*=trunchiu, busceanu, de unde si *parmesan*. *brocon*=ital. *bronecone*=ramu taiatu. Form'a ital. *bronecone*, ca augmentativa, vene d'in *broneco*=trunchiu, vechiu franc. *bronche*=tufa, isp. *broncha*=ramu, de unde apoi franc. *broncher*=a se impedecá; a sta se cada, a se poticni. Cuventele de acésta familia se presenta déro, in limbele sorori, si cu unu *n* si fora *n*; forme fora *n* aflámu inco : ital. *brocco*=paru ascutitu, blastariu, coltiu de planta, vechiu franc. *broc*=punta, acume, verfu ascutitu; ital. *brocca* ispan. port. si provenc. *broca*,=franc. *broche*=sucala, paru ascutitu, furca, etc. (vedi *brosia*); de unde apoi verbe ital. *broccare*, provenc. *brocar*, franc. *brocher*=intiepare, impungere, cosere, etc. Latin. *brochus*, *broccus*, *bronecus*=dente tare desvoltatu, *coltiu*, si, ca adj. *coltiatu*, au datu nascere totoru formeloru d'in limbele sorori, desí intellessulu loru asiá de variatu pare a se opune la acésta supposetione : *paru ascutitu*, de una parte, si *trunchiu* sau *busceanu* de alt'a sunt, fora indouentia, concepte differite; déro noi nu connoscemu tote insemnarile cuventului latinu, care nu occure de câtu de forte pucineori in autorii latini anteclassici, déro care a potutu fi unu cuventu populariu cu forte varie insemnari, intre cari cea de *trunchiu* a addussu, probabile, si pre cea ce are *brusiu* in limb'a nostra, cu atátu mai multu co in limb'a ispanica *broneco* insemna *turtitu*, *tempu*, etc., mai allesu metaforice, pentru spirituu, ca si latin. *truncus*, romanesc. *busceanu*; éro provenc. *bronec*=grossolanía. In limb'a italiana existe si *bruco*=omida, ispan. *brugo*=specia de locusta, d'in lat. *bruchus*=specia de locusta fora aripe; *bruco* existe inse si cu form'a *brucio*, trassu d'in unu adiectivu *bruchens*,

si d'in acestu-a inco au potutu essi allu nostru *brusiu*, dupo acelle-asi analogie prin cari d'in *bombu* au potutu essi *bobu*, *bobosiu*, etc. (vedi *bobu*), cu atātu mai multu co *bruchus* se refere la grec. βροῦχος sau βροῦχος, essitu d'in βροῦχος = a rode, a rontiaf, a sfarimá in *grundi*, etc.; cuventulu *bruchus*, care nu se afla de cātu in Prudentiu, a potutu inse essiste in limb'a rustica, ca si cellu de care a fostu mai susu vorba, *brochus*, cu multe si variate insemnari. Apoi d'in considerare co a *arde*, a *palli*, va se dica si a lorí pre cineva tare cu una nueá sau cu unu *flagellu* (lat. *flagellum*, ca deminutivu d'in *flagrum*, inco pare a sta in legatura cu *flagrare* = ardere), s'ar poté ca si *brusire* se aiba intellessulu primitivu de a *arde*, ca si ital. *bruciare*, si prin urmare ca *brusiu* se fia una transformare d'in *brustiu* (vedi *bosiu*), ca adj. d'in una forma mai primitiva *brustu*, care s'ar legá de latin. *bustum* d'in *buro* = ardu, sau de *perustum* d'in *per-uro* = ardu forte, redussu la *preust*, *prust*, si in fine, la *brust*, intogmai ca si ital. *brustolare* = ardere, d'in *perustulare*; si astufelu *brusiu* in locu de *brustiu*, ar insemná, intre altele, *ceva inflatu* prin effectulu caldurei sau arderi, insemnare, d'in care s'ar fi potutu trage si celle date mai susu cuventului *brusiu*, si care in compusulu *prebusire* = a se inflá, vorbindu de faci'a pamentului una data umeda, apoi uscata prin effectulu caldurei, apare cātu mai appropriata de intellessulu originariu.

BRUSTURE si

BRUSTURU, s. m., *bardana*, specia de planta cu frundi late cordiforme, cu flori purpurii sau violacee, continute intr'unu calice globosu, care se accatia usioru de vestimentele omeniloru si de lan'a oiloru; radein'a plantei se appléca inco, in medicina, ca depurgativu sudorificu, pentru morbi de pelle; — dupo forma cuventulu ar fi unu deminutivu d'in una forma *brustu* (vedi *brusiu*), deminutivu forte appropriatu prin forma de it. *brustolare* = *perustulare* = ardere.

BRUTARIA, s. f., stabilimentu unde se fabrica sau se vende pane; maestría

de a fabricá pane; — desí cuventulu e cu forma romanica, inse ca venitu d'in *brutu*, e de respinsu si de inlocuitu prin *panaria* (vedi *brutu*).

BRUTARIU, s. m., pl. tor, care face si vende pane, care tiene stabilimentu de pane; — de respinsu si de inlocuitu cu *panariu* (vedi *brutu*).

BRUTU, s. m. si *bruta*? f., pane prosta, forte negra; amestecata cu multu pamentu; in speciale, applecatu la panea ce se da militariloru russi; — cuventulu a venitu prin Russi, si se vede co e acellu-asi cu germ. *brød* = pane; vercunu bene e co Románulu considera panea strainului ca *rea* si *amara*, si mai bene inco ar face ca pre cellu ce fabrica panea sea romanisca se nu lu mai numesca, *brutariu*.

BUAIU, vedi *buga*.

BUBELCA, s. f., inflatura, — d'in *buba*, inse cu suffissu raru si anevoia de justificatu, afora de nu va fi in locu de *bubelica*, in care totusi l-aru fi cautatu se treca in *r*, si se dé *buberica*, si, prin taiarea lui *i*, *buberca*.

BUBOLNICU, vedi *bobolnicu*.

BUBÓTA, s. f., la Macedoromani, cu insemnarea : pane de porumbu, ca si *botiu*, la Dacoromani, si prin urmare de aceea-asi familia, ca si *botiu* (vedi *botiu* si *botu*).

BUBUCHIA, s. f., la Macedoromani, cu aceea-asi insemnare ca si la Dacoromani : *bobocu* (de flore); — analogi'a ar cere *bubuclicu*, forma invederatu provenita d'in (*bubucula*), care ar fi sau *bucula*, deminutivu d'in *bucca* = buca, prin processulu de duplecarea allu sylabei de la inceputu, sau d'in *buba*, sau d'in *bobu*, cea-a ce ar fi una proba mai multu despre identitatea de origine a acestoru cuvente (vedi *bobu*, *bosiu*, *botu*).

BUBUIALA, s. f., in locu de *bubuietu*, e de respinsu pentru suffissulu neromanicu *éla*.

BUBULICU, s. m., la Macedoromani, cu intellessulu de *κάνδαρος* = *gundacu*, *cupa*; *vasu* de beutu sau de pluitu, — unulu d'in multele cuvente ce confirma analogiele indicate la articulele *bobu*, *bosiu*, *botu*.

BUCHE. s. f., numele secundeii littere si antaniei consonante in alfabetulu cyrillicu : *beta, be, b*; nume estensu apoi la tote litterile acellui-asi alfabetu; si de aci espressionile : *a invetiá buchile*, a invetiá litterele; *a fi inco la buchi* = a nu fi invetiatu inco antaniele elemente d'in lectura si scriere, d'in una scientia in genere; — de aci, *bucheru* = care invetia buchile, care e abia la antaniele elemente de lectura si scriere, si in genere, de verce scientia; care scie inco pucinu; — cuventulu *buche*, a essitu d'in usu de una data cu lapedarea alfabetului cyrillicu, si chiaru inainte de acesta epoca, prin inlaturarea numirilor de *as, buche, vede*, etc., ce se dicea in locu de *a, be, ve*, etc., candu se reformá alfabetulu cyrillicu, reducundu-se de la 43 semne numai la 27, sub numele de *scriere de reforma* sau *alfabetulu civile*, in oppositione cu *alfabetu basericescu*, care erá cellu cyrillicu cu 43 de littere. — D'in acea-asi numire de *buche*, venia si *bucórna*, s. f., cu insemnarea de *alfabetariu, abecedariu*, carte de antania lectura, cuventu care cautá se reposedie si ellu de una data cu mama sa *buche*.

BUCHERU, s. m., vedi *buche*.

BUCHETU, s. m., pl.-e, sertum, florum fasciculus; manuchiu de flori, neologismu dupo franc. *bouquet*, cumu si *buchetiera* = *bouquetière*, femina ce vende *buchete*, si in genere, care vende flori; — franc. *bouquet* vine d'in mediulu latin. *boscetum*, deminut. d'in *boscus* sau *boscum* = padure, tufaria, tufisiu, si chiaru multime de plante sau flori, ca si latin. *silva* = padure si multime de plante. Cuventulu *boscus* sau *buscus* a datu in limbele sorori una multime de derivate : ital. *bosco, boscheto*, etc., franc. *bois* = padure, lemnu, etc.; verbe : ital. *imboschare*, franc. *embusquer* = a ascunde, a pití, litter. a pune in tufe, etc. Dupo unii cuventulu *buscus* sau *boscus* ar vení d'in german. *buis* = materia, lemnu de constructione, etc., avendu de radecina *bauen* = a construí; déro, fiendu co se afla si in romanesce cuventulu *bucseanu*, presuppunendu una forma mai

simpla *buscu*, ca *campeanu, campu*; de acea-a cuventele citate d'in limbele romanice aru poté forte bene fi blastari d'in radecine romanice si a se legá de acellu-asi trunchiu cu *botu*, etc. (vedi *botu, bosiu*), cu atátu mai multu co germ. *bauen* pare a fi de acea-asi radecina cu lat. *fuere*, grec. $\phi\beta\alpha\upsilon\upsilon$. Vercumu inse form'a *buchetu*, si cu atátu mai pucinu *buchetiera*, nu pote sta in romanesce; ci, déro cuventulu e se se admitta in limba, ar cautá se se ródica la form'a mai primitiva : *boscetu* sau *buscetu*.

BUCHISARE, *buchisediu*; si *buchisire, buchisescu*, v., verberare, pugnis cœdere; pulsare, trudere; eudere, tundere; 1. pre cátu insine noscemu, acestu cuventu, insemna : *a bate infundatu*, si in speciale : a). a bate cu pumnii, b). a bate la curu, astupandu gur'a, punendu capulu batutului intre petióre; 2. de aci metaforice, mai vertosu sub forma reflexiva : *a se buchisá* sau *buchisi* = a se frementá multu, a-si bate capulu tare, ocupandu-se indelungu si fora successu de unu lucru, mai vertosu de unu lucru micu si neinsemnatu, a-prope cu acellu-asi intellesu ca si lat. *vigilare*, franc. *vétiller*; — 3. dupo dictionariulu de Bud'a, cu intellesu si mai generale : a bato, a impinge, a imbrancel.

— Sub form'a *buchisare* nu l'amu auditu d'in coce de Carpati; déro acésta forma e de preferitu cellei in *ire, buchisire*; apoi d'in coce de Carpati se audu cu intellessulu de sub 2. si formele *bucenire* seu *bugenire* : *de candu me bugenescu se apprendu foculu, si nu potu*. Acoste d'in urma forme paru a da ca radecina a vorbeloru in cestione cuventulu *buca* : *buchisare* sau *buchisire*, dupo acesta suposetione, ar fi formatu d'in deminutivulu *buchia* = *buchia* = *buccula*, si ar insemná proprie *a bate la buce*, fia alle faciei, fia alle curului. Déro suffissulu *isare* sau *isire* pare a se oppune la acésta derivatione, si a vení mai multu in ajutoriulu grec. $\pi\upsilon\gamma\iota\varsigma\epsilon\upsilon$ = a bate la curu.

BUCLA, s. f., 1. la Macedoromani, vasu de lemnu pentru apa; — form'a pare a arretá co cuventulu este unu neologismu, de ore ce analogi'a pentru

cuvente vechie de asemenea forma, ar cere *buclia*; nu mai pucinu iise si acestu cuventu este una proba despre celle ce s'au dissu in respectulu affinitatei cuventelor *buca*, *botu*, *bute*, *bota*, etc. (vedi *botu* si *bosiu*). — 2. la Dacoromani *cercellu de percu*, neologismu dupo franc. *boucle*, d'in lat. *buccula* = *buccutia*, si prin urmare potendu-se applecá la verco *buricatu* sau *incovoiatu ca una torta*.

BUCUCU, vedi *boclucu*.

BUCNIRE, vedi *bufnire*.

BUCÓVNA, s. f., vedi *buche*.

BUCSAIOSU, -a, adj., ca augmentativu d'in :

BUCSAIU, -a, adj., in arctum collectus, micu, scurtu si grossu; — cuventu, pre câtu scimu, neconnoscutu d'in coce de Carpati; se aude inse si in acesta parte: *bucsia* sau *bocsia*, *bocdia*, *bogliu*, applectatu la una femena grossa, grassa, indesata si menunta; se aude de asemenea si verbulu *bucsire* (fora s siueratu), sau *búcsire*, cu intellessulu de a *indesá*, si mai allessu, ca reflexivum: a se *búcsi* = a se indesá, a se lepi si intrá unulu prin altulu: *mi s'a bucsitu perulu*; *ordíulu este prea búcsitu*, sau *imbúcsitu*, compusulu *imbúcsire* si *imbúcsare*, fiendu inco si mai desu usitatu ca simplulu *búcsire*. Dupo aceste d'in urma semnificatiuni alle cuventului *búcsire*, cumu si alle correlativelor *bucsèu* (vedi si mai la valle acestu cuventu) = desisiu, *bucsaiu* = indesatu orecumu, ar poté cineva fi tentatu se le refera la *buxus* = *πύθος* = *bussu*, planta ce creste forte *imbúcsatá*, si probabile de acea-asi origine cu *πυθός* = desu; déro de alta parte formele *bucsia* = bucea, *bucsire* (cu s siueratu) = accoperire si busire, paru a militá in favóre acellei-asi radecine, de care se léga si *busiu*, *busire*, etc. (vedi *bosiu* si *botu*), inclinandu mai vertosu spre *bucca*, si anume spre unu adj. *bucea* = *buccia*, transformatu apoi in *bucsia*; form'a *bucea*, (vedi in dictionariu acestu cuventu), de una si acea-asi insemnare cu *bucsia*, pare, mai vertosu, a duce la acesta etymologia, fora se escluda absolutu pre cea ce se rédima pre *buxus*, *πύθος*, *πυθός*, si mai allessu *πύθος* = cu pum-

nulu, cu *busiulu*. Pastrarea lui s in aceste forme este analoga cu pastrarea acellui-asi in *intecsire* sau *inticsire*, care pare a se legá de *intessere* = *intexere*.

BUCSÈU, s. m., *typha latifolia* lui Linnéu; una specia de papura, numita si *speledia*, probabile dupo latele sélle foie ce sémena orecumu cu *spat'a*, precumu numirea de *bucsèu* pote veni de la impregiurarea co aceste foie su *dese*, (vedi *bucsaiu*).

BUCSIA, s. f., de acea-asi insemnare cu *bucea*, (vedi acestu cuventu in Dictionariu, cumu si *bucsaiu*, in Glossariu, si compara pre lónge celle citate la acestu articlu, si german. *buchse* = *cutela*, *tiéva*, *bucea*).

BUCSIRE (s. siueratu), *bucsescu*, v., *abscondere*, *contegere*; *ferire*; a pune una *bucsia*, a coperi cu una *bucsia*, a pune *bucelle* la rote, a blevuf osse'a, a captusi partea interna a butei de rota cu place de ferru; — cu acestu intellessu neconnoscutu d'in coce de Carpati, unde cuventulu se aude numai cu acea-asi insemnare, ca si *busire*, (vedi acestu cuventu mai la valle).

? BUCU, adj., flamundu?

BUDA, s. f., de acea-asi insemnare cu *amblatóre* sau *cacastóre*, — neconnoscutu d'in coce de Carpati, déro probabile de acea-asi familia cu *buturu*, *bute*, *botu*, etc. (vedi *botu*), insemnandu proprie: *bute*, *butoiu* pentru scremente.

BUDELA, s. f., *vasculum oblongum*, *scaphium*; *scafa*, *butoiasiu*, *burfu*; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, déro, casi *buda* precedente, affinu cu *bota*, *bute*, etc. (vedi *botu*), in locu de *buteia* = *butelia* = *bute* mica; compara ital. *bottiglia*, franc. *bouteille*; — commutarea lui *t* cu *d* are se se védia mai diosu in mai multe cuvente de acea-asi familia cu *budeia* sau *budiia* (*d* nesineratu).

BUDGETARIU, si *bugetariu*, adj., relativu la *budgetu*: *medic budgetarie*.

BUDGETU, sau *bugetu*, s. m., pl. -e, prospectu de spesele ce se crede co se voru face in cursulu unui annu, cumu si de veniturile ce se credu co se voru prende pentru accoperirea acelloru spese, applectatu in particulariu la spesele si veni-

turile anuale alle statului; budgetulu de spese si venituri cauta, dupo constitutionea noastra, se se votedia de camer'a deputatiloru pentru fiacare annu, cellu pucinu cu mai multe lune inainte de inceputulu acellui annu; fora acestu votu puterea administrativa nu pote face spese, neci incassa venituri; camer'a votedia budgetulu, deco are incredere in ministri; lipsindu acesta incredere, ea lu pote refusa, adeco nu lu votedia; refusulu budgetului este unu dreptu allu camerei; arm'a cea mai potente, cu care ea se pote servi spre a oblega pre ministri sau se se demitta, sau se intre in callea, ce camer'a crede, co ar fi cea mai buna pentru fericirea terrei; — ap-plecatu apoi si la spesele si veniturile anuale alle unei administrationi su bordinate, unei societati, si chiaru allu unui particulariu: *budgetulu municipalitatei, budgetele consilieloru generali, budgetulu scololoru; budgetulu ospiteloru; fiacare omu cu bune mesure si face unu budgetu pre fiacare annu, si nu esse d'in ellu, deco vre se nu si ruinedie starea*; — neologismu dupo franc. *budget*, impromutatu si de Francesi d'in angl. *budget*, care si densulu este vechiulu franc. *bougette*, deminutivu d'in (*bouge* =) celtic. *bolga* = sacu, saculetiu, punga, etc.

BUDIA, s. f., vedi *buza*.

BUDINCA, s. f., dupo franc. *pouding*, si acestu-a dupo angl. *pudding*, specia de mancare, ce costa d'in farinata cu medua de bou, cu prune sau stafide, in care se pune si rumu sau vinu de Mader'a; — *budincele* inse ce se prepara in buccatariele nostre nu se compunu d'in acelle-asi elemente; — cuventulu nu pare a fi de origine anglica sau germanica, ci a se referi la acea-asi radecina ca si lat. *botulus* (vedi *botu*, si *botiu*).

BUDUHAIA, *buduhaitia, budahala, buduhaitia*, s. f., monstrum, terriculum, momaia, omu de paia, paiatia, cu care sparia cineva ciori, copii, etc.; si de aci: monstru, spaima de uritione, bella urita prin marimea si grossimea ei desproporcionata; — cuventulu, ca si *bordea* (ore-cumu *bortea* d'in *bortu* = burta), insemna,

cumu se pare, unu omu sau feme si grossa ca *butea*, si se lega mare de acea-asi radecina cu *b deia*, etc. (vedi *botu*); form'a primitiva pare a fi *budugania*, formatu in *buduhaiia*, ca si *buf bugaiu* (vedi *buga*).

BUDULUIRE, -*escu*, v., scrui pellere; vagari; a scruta, a scr cerceta cu deamenuntulu; a di a scote, a goni; a ambla de col collo fora capetaniu, a se ventu — cuventulu neconnoscutu d'in Carpati, se refere inse, ca si *buda la botu* (vedi acestu cuventu), nandu, cumu se pare, proprie: a *botulu*.

BUDUNA, s. f., *vulva*, — cuv referitu, ca si *buda, budeia*, etc. cea-asi radecina, (vedi *botu*).

BUDURETIARIU, s. m., cartia *buduretie*.

BUDURETIU, s. m., pl.-e, spiraculum; fornu sau hornu, ce care esse fumulu; — cuventu ne scutu d'in coce de Carpati, de la acea-asi radecina cu *buda*, etc. (vedi *botu*).

BUDUROIU, s. m., pl.-e sau cea-asi origine si insemnare cu *tiu*, appecatu inse si la gardulu i le sau scanduri, cu care se imp gur'a unui putiu.

BUDUSILEU, s. m., care *budus*

BUDUSILUIRE, -*escu*, v., cas *luire*, in intellessulu restrinsu de = a se ventura, a ambla fora cap

BUFA, *buha, bufnitia, buhnit* la Macedoromani, si *m. bufu*; ulula, *bubo*; l. passere nocturna gurateca, pucinu defnita, cum celle mai multe concepte, ce se domeniulu istoriei naturale; inse logi'a ne pote autorisa a legá de cuventu conceptulu precisu, ce preme in latinesce prin *bubo*, in nesce *buho*, in francesce *hibou, gufo*. Formele simple alle cuv romanescu, adeco *bufa* si *buha*, su indouentia, ca si ispaniculu *bufa* acea-asi fuintana cu latin. *bubo* — inse mai primitive ca in latines

togmai precumu avemu sub forma mai primitiva si alte cuvente, cumu : *buba*, *cuca*, *botu*, etc., pre candu in autorii latini nu le aflamu de câtu in formele mai desvoltate si secundarie : *bubontum*, *caecillus*, *botulus*, etc. Latinesculu *bubobubonis* este, in addeveru, de acea-asi radecina cu grec. βῦαζ = *buha*, numita prin onomatopeia, dupo vocea sea; si prin urmare form'a cea mai simpla, in limb'a nostra, a potutu si pote fi *bua*; in acésta suppositione form'a *buha*, ca si isp. *bubo*, ar fi introdussu unu *h* numai pentru eufonia; déro fiinduco in limb'a nostra essistu si forme cu *f*; fiendu co in limb'a ispanica stramutarea lui *b* in *f*, este normale, cumu *hacer* = *facere*; fiendu-co, si in limb'a nostra *b* se pote, desi mai raru, commutá cu *f*: de acea-a e mai probabile, co form'a originaria a cuventului a fostu *bubu*, ca masculinu, si *buba*, ca femininu; si co, pentru distinctiunea de intellesu, mai vertosu a formei feminine, limb'a a cautatu se tenda la formele cu *f*: *bufu*, *bufa*, d'in cari apoi s'aru fi nascutu formele cu *h*: *buhu*, *buha*, precumu si d'in *burdufu*, *burduhu*. Vercumu inse formele incarcate cu suffissulu strainu *nitia*: *bufnitia*, *buhnitia*, sunt de respinsu, fiendu-ne indestullu formele simple: *bufu* sau *buhu*, *bufa* sau *buha*, (vedi si *bufnire*).--2. In intellesu metaforicu cuventulu *bufa* sau *buha*, *bufnitia*, etc., se dice si de una persona, care se bosinfla usioru, careia cu greu se pote intrá in voia. si care sta retrassa de lume.

BUFETU, s. m., pl.-e, 1. mésa sau armariu, in care se punu vase cu de alle mancarei; 2. in speciale, mésa pre care se punu vase cu confecture sacharose; si de aci: confecturele in sesi;—neologismu dupo franc. *buffet*, (vedi *bufnire* in Glossariu, cumu si *abacu*, *armariu*, *credentiariu* in Dictionariu).

BUFLEA, s. m., 1. nume propriu de bou; 2. nume propriu de omu; 3. appellatione comune data: a) unui bou sau bivolu grossu, si de aci: *bivolu*; b) unui omu grossu sau care se bosinfla usioru, (vedi *bufnire*).

BUFNA, s. f., 1. in acellu-asi intel-

lessu cu *bufa*; 2. bosinflare, (vedi *bufa* si *bufnire*).

BUFNEA, s. m., care se *imbufna* sau bosinfla usioru, (vedi *bufnire*).

BUFNIRE, *bufnescu*, v., buccis inflatis spirare, tacitum mussare; violenter ferire; 1. ca intransitivu: a inflá bucece si sufflá tare de supperare sau mênía; 2. Ca reflexivu: a se *bufni* = a se bosinflá, a inflá bucece sau buzele de mênía sau supperare mare; 3. ca transitiv: a loví cu violentia, a busí;—in insemnarea de sub 1. si 3. se dice si cu unu *p*: *pufnire*; éro in insemnarea de sub 2. occorre forte desu cu form'a are: *bufnare* (vedi *bufna*), si mai vertosu compusu cu *in*: a se *imbufná*, mai espressiv de câtu a se *bosinflá* (vedi *bosinflare* in Dictionariu); in fine cu insemnarea de sub 1. si 3. occorre nu numai in form'a *pufnire*, ci si in cea de *bucnire* sau *bugnire*.—Pre acésta d'in urma forma se rédima invetiátulu *Miklosich*, spre a referí cuventele, de cari este vob'a, la slavicultu *buknuti*, cuventu fora essistentia in vechi'a limba slavica si presuppusu numai de mentionatulu invetiátu dupo serbesc. *buknuti* = mugire, supperare, etc., sau russesc. *buhnuti* = inflare, cari aru fi datu nascere la romanescele: *bufnescu*, *bugnescu*, *bucnescu*, *iz-bucnescu*. Cellu d'in urma cuventu, ca compusu cu particul'a slavica *iz* = *ex*, pare a vení in ajutoriulu supposetionei invetiátulu slavistu; déro fiinduco in gur'a poporului se aude mai multu *sbucnescu*, compusu cu romanesculu *s* = *ex*, ca si *s-punere* = *ex-ponere*; de acea-a form'a *iz-bucnescu* póte fi numai una deformatione a cuventului, provenita d'in mani'a ce aveau mai inainte, sub domni'a limbei slavice in baserica si in guberniu, carturarii nostri de a slavisé cu locu si fora locu. Pre lónge acésta-a intellesulu cuventeloru slavice e departe forte de allu celloru romanesci, fora se mai adaugemu co radecin'a, la care s'ar poté reduce mai bene cuventele romanesci, este forte fecunda nu numai in limb'a nostra, ci si mai in tote sororile ei, precandu serbesculu *buknuti* se referu la una radecina, sanscr. *bukk* = latrare sau

mugire, care pre terrenulu slavicu in-susi pare a fi fostu forte pucinu fecunda. In addeveru se afla in limbele sorori cu a nostra una numerosa familia de cuvente analoge si in forma si in intellesu cu allu nostru *bufnire* sau *bufnare*: ital. *buffare*, franc. *bouffer*=a si inflá bucecele, a si manifestá mēni'a inflandu bucecele si sufflandu; franc. *bouffir*=a inflá, a buhaf; ital. *buffa*, vechiu franc. *bufe*=palma, lovitura; ital. *buffa*, isp. *bufa*=vorba desierta, secatura, fleacu; de unde apoi: ital. *buffone*, franc. *bouffon*=omu ce spune secature, vorbe de risu si de petrecere, in italianesce si cu insemnarea de *vasu cu gutu scurtu si pantecosu*; ital. *boffice*=inflatu, affenatu, molle; ital. *boffione*=grossu si grassu; ital. *bofonchiare* si *bufonchiare*=a se imbuhná, a se bosinflá, etc. Originea totoru acestoru cuvente se pote forte bene referí la interj. *buf*=cu franc. si provent. *buf*, cu care se imita sunetulu produssu allu unei sufflári sau loviture potente sau allu unei cadere si loviture violente: co conceptulu de *sufflare* si cellu de *lovire* au intre sene strinsa afinitate, se vede luminatu d'in franc. *souffler*=sufflare, si *soufflet*=instrumentu sau folle de sufflatu, si palma sau lovitura cu palm'a. Interiectionea *buf* se dice, la noi, si cu tenuea *p*, *puf*= franc. *pouf*; cu acesta differentia inse, co *buf* pare a espreme mai multu *caderea* sau *lovirea*, éro *puf* mai multu *sufflarea*: a dá *buf* de *parete*, a face *puf* in *luminare*; d'in *puf* vinu apoi: *pufnire*, *pufaiu*, *pufaiosu*, *pufu* (de fulgi), *pufosu*, etc. De si essistu si in germanesce cuvente ca *puffen*=*pufnire*, *puffig*=inflatu, si chiaru intrej. *puff*; nu se pote inse admite, co d'in aceste-a s'aru fi trassu cuventele romanice, pentru co in germanesce vorbele in cestionare sunt de data relativu noua, si pentru co in acésta limba elle nu formedia una familia asiá de numerosa ca in limbele romanice. Cátu pentru formele romanesci cu guturali in locu de labiali: *bucnire* sau *bugnire*=*bufnire*, *sbucnire*=ital. *sbuffare*, vechiu franc. *esbouffer*; elle aru poté fi uná noua proba

despre commutarea labialei cu guturala, ce s'au attinsu la articulele *bobu*, *bosm*, *botu*, etc., si despre care vedi mai multe desvoltári la litter'a *c*, in Dictionariu. Déco formele cu labiali si guturali provinu, in addeveru, d'in un'a si acea-asi radecina; atunci acesta radecina ar poté fi nu interj. *buf*, ci unu cuventu mai semnificativu, ca cellu ce a datu nascere vorbeloru *bueca*, *bubo*, etc. Si in addeveru existe si in limb'a latina form'a *bucco-bucconis*, de acea-asi insemnare cu ital. *buffone*, precumu existe si *bufo-bufoalis*=broasca tare inflata si globosa, (vedi si *botu*). Apoi chiaru *bucus*, dupo Isidoru, insemna omu ce vorbesce si verd si uscate, ce vorbesce secature.

BUFNITIA, s. f., vedi *bufa* (compa si *bufnire*).

BUFNOSU, -a, adj., applectatu a s *bufnâ*.

BUFONE, si *bufonu-a*; ital. *buffone* franc. *bouffon*; cellu ce spune glum grossolane, cellu ce prin jocuri de cuvente, pucinu cuvenite, face pre altiis rida; comicu bassu; — neologismu in trodussu spre a supplini turcesculu *ca raghiozu*;—*buffonii* s'aru fi numitu asiá dupo unii, pentru co in dramatele comice d'in evulu mediu cei insarcina cu partea bassa comica si inflau tau una bucca, pentru ca palmele ce lua pre acesta bucca se aiba unu mai mar resnetu; dupo alti, pentru co *buffoni* intre alte jocuri, inflau mereu si buccel batendusile; dupo alti in fine, pentru tote câte *buffonii* spunu nu su de cá *secature*, vorbe *inflate* si *deserte*, (ve *bufnire*).

BUFONERIA, s. f., ital. *buffoneria* franc. *bouffonerie*; dissa, gestu, fapta *bufone*;—neologismu cu forma neromnesca; mai correcta ar fi form'a *bufoni* care existe si in italianesce: *buffoni*

BUFONU, vedi *bufone*.

BUFU, 1. ca substantiv, cu acea-asi insemnare, la Macedoromani, ca si f min. *bufa* la Dacoromani; 2. ca adiectiv, neologismu dupo ital. *buffo*, franc. *bouffe*: comicu, mai vertosu, bassu comicu: *opera bufá*; *cuvente*, *gesturi buf* (vedi *bufone* si *bufnire*).

A, *bugaiu*, *buhaiu*, si *buaiu*, s. m., sub forma *buga* cuventulu este u masculinu, casi *popa*, *tata*); **buccina**; 1. tauru; 2. bucina inu; 3. passere de apa=franc. *bu-in. ardeola asterias*; 4. omugrossu ru, si care toțu de una data are se detunatoria ca cea de *buga* sau (in aceste d'in urma intellessuri mai multu sub forme *bugaiu*, sau *buaiu*). — Desi in limbele essistu cuvente ca *buka*=*mu-gaj* sau *buhaj*=tauru, cuvente -asi origine cu *buknuti* sau *buhedi* (*bufnire*); inse pentru acelleioni ce amu produsu la artic-fnire si *bufa*, noi credemu co *ugaiu*, etc. au essitu d'in terrenu cu, cu atātu mai multu, co pre numeroșele derivate addusse la natele article, occurru, in limb'a sca, multime de altele, ce si prin i prin intellessu se referu la acea-ecina, cumu : *buhaire*, *buhaios*, etc., fora se mai adaugemu si rationea, co pucinele substantive ine, terminate in *a*, cari, s'au pa-in gur'a poporului, sunt, in re-origine romana. Form'a cea npla a cuventului, *buga*, duce la *uca*, ispan. si portug. *boga*, pro-uga, franc. *bouque* = specia de ararinu, de la latin. *box-bocis* = *βῶξ* si *βῶξ*, despre care unu com-oriu dice : genus piscis a *boando tam*=genu de pesce care se nu-asiá de la *boare* (=a sberá ca sau *taurulu*). De altamentrelea re a se referi la acea-asi rade-*bubo*=bufu sau *bufa*, *bubonium iu*, *buba*; *bucca*=*bucca*, etc.; si de d'in cuventele affine cu *buga*, nsemna *ce-va ce da voce ca de te ce-va inflatu ca bucc'a* (vedi si onariu *bugetu* in locu de *bucetu*). **AIU**, s. m., vedi *buga*. **ENIRE**, -escu, v., vedi *buchisare*. **ETU**, s. m., vedi *bugetu*. **IA**, s. f., vedi *bufa*. **IAIRE**, *buhaiescu*, v., verberare; increpare; turgescere; 1. pre sine conoschemu d'in colle audite

d'in coce de Carpati, verbulu *buhaire*, luatu mai vertosu sub form'a refflessiva, *a se buhai*, insemna : a se inflá, a se bur-tusi, ca si franc. *bouffir* : *faci'a buhaita e semnu de nesanetate*; *pamentulu se buhaisce, candu dupo multa ploia da mare caldura*; 2. d'in collo de Carpati, dupo dictionariulu de Buda, insemna inco : *a)* a sberá tare ca taurulu, a bu-buf, a pocni; — *b)*. a bate, a pisá, a bu-chisá. — Venitu d'in *buhaiu*=*bugaiu*=*buga*, verbulu *buhaire*, prin variatele selle insemnari, pare a stabili si mai bene analogiele d'intre formele cuvent-elu cu labiali si alle celloru cu gutu-rali, despre cari s'a vorbitu la arti-clele *bufa*, *bufnire*, *buga*.

BUHAITURA, s. f., actionea sau rezultatulu actionei de a *buhai* sau a se *buhai*.

BUHAVIRE, -escu, v., turgescere= a deveni *buhavu*, (vedi si *buhaire*).

BUHAVU, -a, adj., turgidus, tumi-dus=inflatu, fiendu mai allesu vorb'a de faci'a unui morbosu, orecumu *bugavu* sau *bucavu*, (vedi *buhaire*).

BUHOSU, -a, adj., hirsutus, turge-scens; inflatu, affenatu; sberlitu, (vedi *bufa*=*buha*, *bufnire*, *buhaire*).

BUIACIA, s. f., calitate de *buiacu*.

BUIACIME, s. f., ca si *buiacta*.

BUIACU -a, adj., ferus, luxurians, libidinosus; 1. fiendu vorb'a de caisau alte animalu: selbaticu, neinvetiatu, reu; 2. fi-endu vorb'a de plante : lussuriante, pre-ste mesura fecundu; 3. fiendu vorb'a de omeni : desfrenatu, nemoderatu in doren-tiele selle. — *Buiacu*, casi derivatele *bui-acia*, *buiacime*, nu se audu, pre cātu scimu, d'in coce de Carpati; si acesta im-pregiurare pare a dá cuventu invetiatalui *Miklosich*, care refere *buiacu* la slav. *bujakū*, si care, pre lōnga *buiacia*, *bui-guire*, *imbuiacire*, afflate si in Dictiona-riulu de Buda, déro neconnoscute d'in coce de Carpati, da inco si *buiacire*=*abundare*, *buiacitura*=*abundantia*, *im-buiacire*=*luxuriari*, cu totulu neconnos-cute in poporu, neci afflate in dictiona-rie, cumu si *buiestru*, *buiestria*, cari se afla atātu in dictionarie, cātu si in gur'a poporului, ca provenite d'in a-

cea-asi radecina slavica cu *buiacu*, adeco vechiuluslav. *buj*. Dérofiinduco form'a *buiestru* sau *buiastru* este curatu romanica; fiendu co in romanesce se afla si unu verbu *buire*, analogu in insemnare cu *buiacu* si cella alte derivate; de acea-a, cu tota affinitatea de forma si de intellessu ce se afla intre slav. *bujakŭ* si roman. *buiacu*, totusi remâne forte indoiosu, déco acestu-a vine d'in acellu-a; si prin urmare cauta se se cerce, déco *buiacu*, casí celle alte cuvente affini acestui-a nu s'aru poté esplicá prin una radecina romanesca. Si mai antaniu, câtu pentru *buiestru* si *buiestria*, singur'a forma popularia d'in celle referite de invetiatiulu *Miklosich* la slav. *buj*, considerandu co terminationea *stru* (*astru*, *estru*), este de cea mai pura romanitate, si co adiectivele sau substantivele cu acésta terminatiune (vedi in Dictionariu *astru* si *stru*) espremu de regula, co fienti'a sau calitatea, cumu *poetastru* sau *albastru* (d'in *poetu* si *albu*), nu este ce s'ar cadé se fia dupo natur'a sea, ci numai si *adduce* cu acésta natura sau possede una parte, mai allessu rea, d'in acesta natura; noi credemu co *buiestru* e in locu de *boiastru* sau *bouastru* *bovastru*, *bovestru*, asiá in câtu *callu buiastru* ar insemná *callu ce are mersulu boului*, *ce merge la passu iute ca boulu*, éro nu in *trépedu* sau in *sarit'a*, cumu e datu *callului* se merge de ordenariu. *Buiacu* inse, *buiacia*, *buiacire*, *buire*, cumu si *buimacu*, *buimacire*, cari inco sunt de acea-asi radecina cu *buiacu*, paru a se oppune, prin sensulu loru, la etymologi'a ce dedemu pentru *buiestru*; totusi allaturarea italicului *buergiare* = a lucrá ca bou, a se portá in modu stultu si furiosu cá *boulu*, de allu nostru *buire*, d'in care *bubuire* n'ar fi decátu forma duplecata, ne da peno la unu puntu dreptulu de a sustiné acea-asi etymologia pentru *buiacu*, *buire*, etc., ca si pentru *buiastru*. *Buire*, ca venitu d'in lat. *bovere* = boare = a sberá ca boulu sau taurulu, a conservatu insemnarea cea mai apropiata de intellessulu primitivu, in form'a duplecata *bubuire*; éro in form'a simpla de la intellessulu primitivu, a

sberá ture si furiosu ca taurulu tatu, a potutu trece la insemnaterale : a lucrá fora mesura, a sivu, etc. Cu tóte aceste-a nu negá, co una etymologia ca cea Dictionariulu de Buda, adeco buferbere, respunde mai bine, si in si intellessu, cuventeloru, de cari in acestu articlu : de la *ferbere furia*, *selbatecia*, *orba passione*, *de celeritate*, etc., nu e de câtu unu bullire a cautatu se iee in limb'a prin moiarea lui *l*, form'a *buire*, apoi *buiacu*, etc., in locu de *bullu*.

BUIASTRASIU, s. adj., cu insemnare ca si *buiastru*, déro cinu correctu decátu acestu-a.

BUIASTRIA, s. f., calitate de b

BUIASTRU si *buiestru*, -a, adlutarius sau tolutaris; ferus; libiluxurians; incessus gradarius; sau equus tolutarius vel gradarius câtu se connoce d'in coce de (se dice vorbindu de cai : *callu* i sau in *buiastru* = callu ce merge rapede; — in modu adverbiale *callu merge in buiastru*, (e indoi espressionea in *buiastru* copren cuvente, asiá in câtu *buiastru* se substantivu, care impreuna cu ar formá una locutiune ecival intellessu cu unu adiectivu sau adverbium de modu; sau déco e vorba addeveratu compusa, asiá *buiastru* se si pastredie natur'a diectivu, intogmai ca sí *cunu* compusulu : *incununatu*; in acé urma suppositione ar fi se se s tr'unu senguru cuventu : *imbuia*. nu in doue : in *buiastru*); — p *callulu betranu anevoaia invetiastru* = cine a luat unu invetivoa se desvétia de densulu, ca se invetiu. — 2. dupo dictionariulu d a). *selbatecu*, furiosu, animosu blanditu; b). vorbindu de plante riante, prea fecundu; c). vorbind meni : desfrenatu, passionatu, e *buiacu*).

BUIGUIRE, -escu, v., in son perplexe loqui, delirare; a vorbi a aiurá, a delirá; a spune luer

intellesu; — neconoscutu d'in coce de Carpati, (vedi *buiacu*).

BUIMACIA, s. f., calitate sau fapta de *buimacu*.

BUIMACIRE, -escu, v., a fi *buimacu*, a lucrá ca *buimacu*.

BUIMACU, -a, adj., lassus, fessus, turbatus animi; ammetitu; fatigatu, (vedi *buiacu*).

BUIRE, *buiescu*, v., de regula ca reflexivu, a se *bui* = a se bagá orbesce, a se aruncá cu furia; temere se projicere; — neconoscutu din cóce de Carpati, (vedi *buiacu*).

BUJORU, s. m., pl. -i, 1. pre câtu insine connosemu: una planta, rosa de Alpi? — Cu *frundia verde de bujoru* incepu forte multe d'in cantecele nostre popularie. — 2. in unele dictionarie si cu insemnarea de una passere cu gutulu *rosiu*, *pyrrhulus*; — dupo forma cuventulu e unu deminutivu d'in *boziu*, *bujoru* in locu de *buzioru* sau *bozioru*, ca si *rotunjoru* in locu de *rotundioru*.

BULAMACU, s. m., pl. -i, pila, palu; paru ce se pune la una ingraditura cu scandure; proptea, columna.

BULENDRA, s. f., vestis dilabida; pannus, peniculantum; scortum, meretrix; 1. vestimentu vechiu, strainu mai multu sau mai pucinu invechitu si in parte ruptu: *nu mai sciu ce se facu cu aceste bulendre*; *abiá mi-am potutu carrá tote bulendrele*; 2. buccata de pannura; 3. metaforice: muiere desfrenata, curtena despretiata, terfa, fliortia; 4. si mai generale: lucru de nemica, fora neci una valoare; si metaforice: omu de nemica, despretiuitu si nebagatu de nemine in séma. — Dictionariulu de Bud'a, plecandu d'in semnificatiunea de sub 3, deriva cuventulu din grec. *πολυανδρία* = impreunare cu multi barbati, éro pentru celle alte semnificatiuni allerga la ital. *palandrana* = mantellu de drumu, de ploia. Intellessulu inse de *vestimentu portatu*, *vechiu peticu*, etc., este de certu intellessulu primitivu allu cuventulu, d'in care s'au derivatu apoi, prin metafora, insemnările de *muiere tavalita*, etc. Acumu intru câtu *bulendra*. in primulu intellessu, cumu si in forma, corres-

ponde italicului *palandra*, care ar fi primitivulu lui *palandrana*, este forte greu de determinatu.

BULENDROSU, -a, adj., pannosus, lacer; trentiarosu, cu vestimente rupte sau carpite d'in petece, (vedi *bulendra*).

BULEVARDU, s. m., pl. -e, franc. boulevard, ital. baluardo si balovardo, ispan. baluarte; propugnaculum, agger; via, platea; inambulatio, xystus; 1. intaritura impluta cu pamentu, propugnaculu, aggere; — de aci metaforice: verce serve la apperare si protectione; *constitutiunea este bulevardulu libertatiloru*; *Romani'a fu in decursulu mai multoru scle bulevardulu crestinetatei si allu civilizatiunei*; 2. calle sau ullitia larga, avendu de amendoue laturile arbori plantati, si servindu la preambulare. — Cuventulu e german. *bolwerk*, angl. *bulwark* = opu de intarire facutu d'in trabi sau hérne.

BULGARE si *búlgaru*, s. m., pl. -i, bolus, gleba, globus, massa; massa mai mare sau mai mica de pamentu, mai multu sau mai pucinu rotunda: *a dá cu búlgari* in cineva; *a sfermá búlgarii araturei*; — appecatulu si la masse de alte materie: *búlgare de sare*, *búlgari de neua*, (vedi si urmatoriulu *bulguru*).

BULGUIRE, -escu, v., ca si *buiguire*.

BULGURU (la Macedoromani *blugure*), s. m., (fora plurariu, ca si alte numeni de acea-asi insemnare collectiva: *orezu*, *pesatu*, etc.); grânu macinatu mare, urluála de grânu, d'in care se prepara buccate cuuntu sau cu carne, ca si cu *orezu*, ca asiá numitulu turcesce *pilafu*, sau cu lapte, ca asiá numitulu *pesatu*, care nu e de câtu *urluála de meu*, sau *meiu pisatu*. — De orece cuventulu *bulguru* se afla in gur'a mai totoru Romaniloru, este forte probabile, co ellu e de origine romanica, referindu-se la *volvere* = a volve, a infasiurá, a face rotundu; d'in care s'a potutu forma *volveru*, si acestu-a prin scambarea lui *v* d'in inceputu in *b*, ca in *boce* in locu de *voce*, cumu si prin scambarea lui *v* d'in medilocu in *g*, ca in *faguru* in locu de *favuru* = *favulus*, a devenitu *bolguru* sau *bulguru*. *Bulguru*, cu tonu

pre penultima, si *bulguru* sau *bulgaru*, cu tonu pre antepenultima, paru unulu si acellu-asi cuventu, differentiate numai prin scambarea locului accentului.

BULUCU, s. m., multime nespusa, abundancia forte mare; se iea mai vertosu in modu adverbiale: *are bani bulucu*. — ? si cu insemnarea de *rapede*, pre neasteptate?

BULZIRE.-*escu*, v., usitatu mai multu ca compusu *imbulzire*, (vedi *bulzu*).

BULZU, s. m., pl.-*uri*, *bolus*, *globus*; 1. d'in coce de Carpati cu insemnarea speciale de *cocolosiu* sau globu de mamaliga calda, in intrulu caruia se pune brendia sarata, ce se moia si se topesce, si asiá se face mai buna de mancatu; 2. d'in collo de Carpati cu insemnarea mai generale de *massa de verce natura*, mai multu sau mai pucinu rotunda, insemnare identica cu a lui *brusiu*, (vedi acestu cuventu). — Cuventulu, in respectulu forme, ca si allu intellessulu seu, se pote referi, ca si ispaniculu *bulto* sau *vulto* = ghiemu, cocolosu, cucuiu, etc. la *volsu*, (vedi *bulguru*), part. d'in *volvere*; inse derivatele *bulzire* sau *imbulzire*, prin intellessulu lor, paru a se legá mai bene de *pulsus*, part. d'in *pellere* = imbrancire, impingere. Déro in amendoue suppositionile form'a ce s'ar cadé se aiba aceste cuvente, ar fi: *balsu*, *imbulsire*, (compara si celle spuse la *bo-siu*, *botu*, *brusiu*).

BUMBUSCA, s. f., (cu *s siueratu*), in locu de *bumbutia*, (vedi acestu cuventu in Dictionariu), nue de recomandat, form'a sea (cu *s siueratu*) nefiendwromanesca.

BUNDA, s. f., *pellicea vestis*; vestimentu de pelle de oue cu lan'a ei si fora manece, caracteriu ce destinge acestu vestimentu de cellu asiá numitu *cojocu*, care inco e de pelle de oue cu lan'a ei, déro si cu manece. — Fiendu co cuventulu se afla si la Macedoromani cu insemnare de *vestimentu de pannura blanitu*; de acea-a e mai de crediutu ca Ungurii au impromutatu allu lor *bunda* de la Români, desí este greu a esplecá originea acestui cuventu in romanesce.

BUNDUTIA, s. f., deminutivu d'in *bunda*.

BUNTU si *bontu*, adj., *hebesus*; care si a perdotu acume punct'a, a cui punta s'a tocitu, f. cume sau punta; — ? ca substa vertice taiatu.

BURDEIU, s. m., vedi *bordeia*

BURDUCU, s. m., vedi *burtu*

BURDUFOSU-a, adj., panteco neconnoscutu d'in coce de Carpati (*burta*).

BURDUFU, s. m., pl. *burduf* connoscemu *burdusie*, formatu de: tulu din *burdusiu* = *burdufu*; *obesus*; *peritonæum*; *uter*; *fora glacie*; — 1. peritoneu sau merce copere pantecel pre d'in intru; 2. tece mare; 3. utre facutu d'in peisau si alta pelle; 4. gaura in ghia d'in coce de Carpati cuventulu aude de câtu cu insemnarea de de unde si proverb.: *a-estu omu dufu de carte* = putiu de carte; tote acestea s'au datu mai antani alte insemnari, cari sunt, de cert primitive, de ore ce cuventulu d'in *burta*, (vedi *burta*), prin strare tenuei *t* in medi'a *d*, si prin sulu suffissulu *fu*, care pare a fi de *cu*, asiá in câtu *burducu*, *burduburdutu*, paru unulu si acellu-aventu, ca si *bufnire*, *buhnire* = *bi* chiaru *burdusiu* pare a fi in locu *ducuu*.

BURDUHANOSU-a, adj., cu *burduhanu*.

BURDUHANU, s. m., pl.-*e*, si *ritonæum*, *venter obesus*; 1. pelulu sau pellea ce coprende macie de aci obiecte facute d'in acea cumu ochiuri de ferestre, etc.; — 2. tece mare si grossu, (vedi *burduf* care *burduhanu*, in locu de *burc* sau *burducanu*, pare a se fi form si *lunganu* sau *coduna* d'in *lungus* compara si *burta*).

BURDULE, s. m., (iea inse art. femin. *burdulea*, ca si *bordea*), *ventricosus* = omu cu burta mare tecosu (vedi *burta*).

BURDUOSU si *burdeosu*,-a, adj. *tricosus*, cu burta mare, panteco se dice in speciale de una muiere

si numai in risu si de unu barbatu; — proverbiale : *trage dantiulu dupo casa, co e miress'a burdeosa.*

? BURDUROSU-*a*, adj., ca si *burduosu*.

BURDUSIRE, *-escu*, v., inflare, flaccidum vel vietum reddere; a inflá, a cosi sau besicá, a coptorí; a moiá forte tare : *pomele pré copte se burdusescu; ap'a baltendu ripele, le burduscesce; pamentulu de pré multa ploa s'a burdusitu si confundatu in mai multe locuri; tota pellea lui e burdusita de bataia;* — formatu d'in *burdusiu* = burdufu, (vedi *burdufu* si *burta*).

BURDUSIU, s. m., pl. *-e*, si *-i*?, de *acea-asi* insemnare cu *burdufu*.

BURGHESIA, s. f., ital. *borghesia*, franc. *bourgeoisie*; 1. calitate de *burghesu*, dreptu de *burghesu*; 2. collectivu: toti locuitorii unui *burgu*; toti câti au starea si drepturile de *burghesu*, (vedi *burghesu*).

BURGHESU, *-a*, s., ital. *borghese*, franc. *bourgeois*; 1. cetatianu, locuitoriu allu unui *burgu* sau cetate, in opposetione cu *terrano*, locuitoriu de *térra* sau sateanu; 2, in opposetione cu *nobilii*, cari, in terrele occidentali, formau prim'a d'in celle trei *stári* sau classi, ordini alle populationei unui statu ce se buccurau de drepturi politice, cumu si in opposetione cu *clericii*, cari formau a dou'a d'in celle trei ordini cu drepturi, *burghesu* = omu de a treia ordine : *burghesii* unui statu sau *burghesi'a* erá déro a trei'a ordine de omeni cu drepturi de cetate in statele appusului; la noi inse nu a fostu assemenea impartire de classi, si cu atátu mai pucinu va poté fi in venitoriu, dupo ce ea a incetátu de a fi chiaru si in terrele appusului; si prin urmare nu amu avé lipse neci de *burghesu*, neci de derivatulu seu *burghesia*, afora numai candu aru fi vorb'a de istoria terreloru appusane : atunci ar cautá se le romanimu, pre câtu se pote, dandu-le form'a de *burgesu*, *burgesia*, sau si mai bene pote, *burgariu*, *burgaria*. Cuventele sunt de origine germana, formate anume d'in *burg* = grec. *πόρος* = turnu, intaritura, castru, cetate intarita,

cetate in genere. D'in *πόρος* au luatu nascere si vechiele cuvente romanesci, *purcalabu*, *purcalabia*, *purgariu*, etc., despre cari se va vorbí la loculu loru si cari astadi inco au peritu d'in usu, remanendu numai ca istorice; si prin urmare, si d'in acestu puntu de vedere, ar fi unu addeveratu neintellesu, se le substituimu germanele *burghesu*, *burghesia*, cari, pentru noi, sunt lipsite de interesse istorica, precumu sunt fora locu in respectulu actualitatei.

BURGHIASIU; s. m., pl. *-e*, deminutivu d'in *burghiu*.

BURGHIU, s. m., pl. *-e*, terebella; instrumentu de *acea-asi* forma si cu *acea-asi* destinatione ca si *sfredelulu*, inse mai micu de câtu acestu-*a* : *burghiulu*, in addeveru, ca si *sfredelulu*, serve a face *gaure* in *lemn*, inse *gaure* mai mice de câtu *celle ce se facu cu sfredelulu*; si in speciale *burghiulu* serve a da *cepu*, adeco a face una *gaura* in *bute*, *butoiu*, *buru* si alte *assemeni vase de lemn*, *gaura* prin care se *trage* sau se *scóte lidulu d'in mentionatele vase*. — Rade cin'a cuventului, *bur*, se afla si in franc. *bur-in*, ispan. *bur-ll* = dalta de sculptoriu, si e, probabile, *acea-asi* care a datu nascere si cuventului *bor-ta* (vedi *borta*); inse suffissulu *ghiu* e greu de esplecatu : ? se fia cre *gh* numai unu sunetu intercalatu pentru eufonia sau pentru destinatione de intellesu, asiú in câtu *burghiu* se fia in locu de *buriiu* = *buriliu*, forma identica cu cea ispanica *buril*? In addeveru *buriiu* sau *buríu* se potea confunde usioru in intellesu cu *buríu*, de care vedi mai la valle.

BURGHIUȚIU, s. m., deminutivu d'in *burghiu*, cu *acea-asi* insemnare ca si *burghiasiu*.

? BURIALA, s. f., in locu de *buréla* = ploia menunta? — Déro si *burhala* si *buréla* neci sunt de forma romanica, neci ne sunt de lipse, de ore ce *bura* le supplenesce forte bene, (vedi *bura* in Dictionariu).

BURIANA, *buriana* si *buruiana*, s. f., planta inutilis, herba; 1. nume genericu appecatulu la plante, cari nu servu de mancare neci omului, neci altoru a-

nimali, si cari au unu trunchiu mai multu sau mai pucinu desvoltatu, cu ramurelle mai multu sau mai pucinu numerose, atâte caracterie ce distingu una *buriana* de *erba*, *verdetia*, etc. : a curatiá gradin'a de *buriane*; in pamentulu necultu crescu numai *buriane*; *buriane*le inneca adesea legumile si granele; inainte de a semená agrulu, se cade se sterpesci d'in ellu *buriane*le; a se piti in *buriane*, — proverbiale : *buriana* rea cresce *currendu* = reulu se produce si se marece *currendu*, si, in speciale, vorbindu de fete, cari crescu si maturescu mai *currendu* ca baiatii; — *burianelor* se attribuescu poteri vendecatorie, virtuti medecatorie; si de aci espressioni ca : a *bé buriane* = a bé medicamente facute d'in *buriane* ferte; — 2, in particulariu : a) *buriana* de *buba* rea = *chenopodium hybridum* (= talp'a gâscei?); b) *buriana* de *friguri* = *thaspi bursa pastoris*; c) *burian*'a *vermelu* = *thaspi arvense*; *buriana* de *inu* = *antirrhinum llnaria*; d) *buriana* *putiosa* = *coriandrum*; e) *buriana* de *remfu* = *archilochia climatitidis*. — Dupo invetiátulu *Miklosich* cuventulu romanescu ar fi venitu d'in slavie. *burjanŭ*, care inse nu essiste in vechi'a slavica, ci e numai presupusu de mentionatulu invetiátu dupo bulgaresc. *burŕen* sau russ. *burijanŭ*, de unde apoi si magiar. *burjan*; déro, fiendu co cuventulu nu essiste in vechia slavica, neci se pote usioru legá de una radecina a acestei limbe; fiendu co ellu a datu in limb'a romanesca cu neassemenare mai multi feti de cátu pre terrenulu slavicu : noi credemu, co togmai de la Romani cuventulu a trecutu la Slavi si la Magiari. Dupo forma *buriana* este unu cuventu derivatu, ce presupune una alta forma mai simpla, *bura* sau *buru*. In limbele sorori cu a nostra se afla forme analoge cu *bura* : ital. si ispan. *borra*, franc. *bourre* = cálti, cálti ce se tundu de pre pannura, peru sau lana ce se tunde sau se smulge si se lapeda, implutura de cálti pentru pusca; si de aci metaforice : lucrú de prisosu, superfluitate, lucru de neci unu folosu, secatura, etc.; chiaru in limb'a latina se afla *burra* cu intel-

lessulu metaforicu allu limbelorú romanice, cumu se vede d'in acesta frase a lui Ausoniu: *illepidum, rudem ilbellum, burras, quisquillas ineptiasque*, etc.; ce e mai multu, in limb'a italiana se afla cuventulu *borrana*, una specia de planta, si prin urmare in forma, ca si in intellesu, forte appropriatu de allu nostru *buriana*, cumu si *borracina*, altu genu de plante inutili : asiá déro, in forma, ca si in intellesu, cuventulu romanescu *buriana* cadredia bene cu celle d'in limbele sorori. Cu tote aceste-a, considerandu co *bot* (vedi *botu*) s'a facutu *bos* in *bos-in-flare*, si co *s* se comuta cu *r* forte desu in limb'a latina. cumu si in limbele neolatine, de si mai raru, precumu chiaru *bos* in franc. *boursouffler* = *bos-inflare*; noi credemu co *buriana* s'ar poté referi la acea-asi radecina ca si *bot* sau *but*, adeco la *bu-ere* = *fu-ere* = $\phi\beta\epsilon\upsilon$, (vedi *botu*), cu insemnarea grecescului $\phi\beta\tau\acute{o}\nu$ = planta.

BURIANARE si *burianare*, -ediu, v., a smulge *buriane*, a curatiá de *buriane* = a plevi,

BURIANOSU si *burianosu*, -a, adj., plenu de *buriane*.

BURIANUTIA si *burianutia*, s. f., deminutivu d'in *buriana*.

BURIASIU, s. m., pl. -e, deminutivu d'in *buriu*.

BURIU, s. m., dollum, dollolum; vasu facutu, ca si *butea* sau *butoiulu*, d'in doge legate cu cercuri, mai micu inse decátu unu *butoiu*, si in care de ordinariu se pune si se tine *rachiu* sau *vinarsu*. — Form'a si intellessulu cuventului ducu la acea-asi radecina ca si *borta*, (vedi acestu cuventu); se pote inse se fia in legatura si cu *bara* (vedi acestu cuventu), casí ital. *barile*, franc. *baril*, isp. *barril*; *buriu* ar fi atunci in locu de *buriiu* = *buriliu*, forma analoga cu cea d'in limbele sorori, d'in care *barrelca*, ce se aude pre a locurea, n'ar fi decátu una corruptione.

BURLANU si *burlincu*, s. m., pl. -i, *porcellus dellicus* = porcellu intercatu; — ? transformatu d'in *porculanus* sau *porculeanus*? — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

BURLINCASIU, s. m., deminutivu

d'in *burlincu*, ca si acestu-a neconno-
scutu d'in coce de Carpati.

BURLINCU, s. m., vedi *burlanu*.

BURLINCUTIU, s. m., deminutivu
d'in *burlincu*, ca si acestu-a neconno-
scutu d'in coce de Carpati.

BURLACU, s. m., cœlebs; ca si *be-
chieru*, neinsoratu.

BURLITIA, s. f., deminutivu incar-
catu cu suffissulu *itia*, care, pre lînga
co nu e romanicu; este aci si de prisosu,
de ore ce *burla* senguru e unu deminu-
tivu d'in *bura* : ploia menunta si rece.

BURNITIA, s. f., vedi *burlitia*.

BURTA, s. f., venter, alvus, pantex;
pantece, partea de diosu a pantecelui,
in care se afla maciele, appropie perfectu
synonymu cu *pantece*, singurele diffe-
rentie intre *burta* si *pantece* fiendu :
a) co *pantece* este una espressione mai
nobile de câtu *burta*; b) co *pantece* nu se
apleca ca *burta* si la pellea sau carnea
de pre *pantece* : a *prepará bune buccate*
d'in pantece de vaca nu se dice, pre
câtu noi scimu, in locu de : a *prepará*
buccate d'in burta de vaca;—d'in aceste
differentie vine, co *pantece* nuseapleca,
ca *burta*, in espressioni de risu si de des-
pretiu, cumu, de essemplu : *burta verde*
=cellu ce manca multu, ce se imbuiba
si se indopa afora d'in calle; si de aci,
prin metafora, *burta verde*=omulu datu
la interesi si vietia materiale, si prin
acêsta-a necapace de cogetari si senti-
mentemai inalte si mai generose, (espres-
sionea *burta verde* se iea casi unu cu-
ventu compusu cu intellessu de sub-
stantivu masculinu nevariabile in nu-
meru : unu *burta verde*, mai multi *burta*
verde; acestu modu de compositione este
inse strainu de limb'a nostra; mai con-
formu cu geniulu limbei ar fi de a con-
siderá celle doue cuvente ca separate
si a tractá pre fiacare dupo natur'a sea
de adiectivu sau de substantivu, asiá in-
câtu se se dica in plurariu : *burtele verdi*;
cu *burtele verdi anevoia te poti intellege*
la ceva mare si generosu); — *burta de*
popa=pantece capace, in care incape
multa mancare si beutura.—Câtu pen-
tru etymologi'a cuventului, *burta* se re-
fere la acea-asi radecina cu *borta*, amen-

doue cuventele : *borta* si *burta*, fiendu,
casi *torta* si *turta*, unulu si acellu-asi
cuventu, cu sengur'a scambare a lui.o
in u pentru destinctionea de intellessu
(vedi *borta*).

BURTE, s. m., (fora plurariu, si lu-
andu, ca si *borde*, *burdule*, articlulu a :
burtea), appellatione data unui omu cu
burta mare; — cuventulu *burte* ne pote
pune pre calle de a ne da computu despre
cuventele formate in acellu-asi modu :
burte fiendu in addeveru unu plurariu
d'in *burta*, calificacionea ce se da unui
omulu, chiamandu-lu *burte-a*, insemna
atâtu câtu sj omulu cu multe *burte*; cu
alte cuvente calificacionea prin plura-
riulu *burte-a* este ca si unu augmenta-
tivu, ecivalente in intellessu cu suffis-
sulu *osu* ce s'ar affige substantivului :
burta : *burte-osu*.

BURTESIU-a, si

BURTOSU-a, adj., cu *burta* mare.

BURUCA, s. f., foramen=gaura,
(vedi *burta*).

BURTUCANU-a, 1. ca adj., appropie
de acea-asi insemnare cu *burtosu*; 2. ca
substant. : *burtucanu*, de acea-si in-
semnare cu *burtuca*.

BURTUSIU, s. m., pl.-e, si-i? de a-
cea-asi insemnare cu *burdusiu*.

BURUIANA, *buruianosu*, etc., vedi
buruiana, *buruianosu*, etc.

BUSDUGANU, vedi *buseduganu*.

BUSCEANU sau *busteanu*, *bustianu*,
s. m., pl.-i, stipes, truncus; buccata de
lemnulu grossu;—de aci metaforice : omulu
lipsitu de precepere, de semtire, de limba,
de vivacitate si activitate : ce mi stai
ca unu *busceanu*? (vedi *botu* si *buchetu*).

BUSIDICARE, si

BUSIDIRE,-escu, v., vehementer sca-
tere, invehl, succensere; a essi, a sarl,
a resarl cu violentia, a *tissini*; a se ra-
pedl; a se apprende, a se infuriá;—ne-
connoscutu d'in coce de Carpati; cu tote
aceste-a, si, cu tôte co pare a presentá
combinacioni fonetice straine limbei;
totusi, fiendu co se presenta si sub for-
m'a *basidicare*, care se conjuga simplu :
busidicu, *busidici*, etc., unulu d'in carac-
teriele ce denota vechimea si romanita-
tea cuventeloru *busidire* si *busidicare* se

fia in locu de *buscire* si *buscicare*, si prin urmare se se referia la acea-asi radecina cu *busceanu* sau *botu* (vedi *buchetu*, *botu*, *busceanu*); d'in coce de Carpati se aude *pscire* in intellesu analogu cu *buscire* sau *busidire*.

BUSIRE, -escu, v., pugnīs ferire; a lovī cu pumnulu, a lovī cu violentia, (vedi *busiu*).

BUSIU, s. m., pl.-e, pugnu; de acea-asi insemnare cu *pumnu*, se aude la Dacoromani mai numai in espressionile: *a merge*, *a se duce de a busicle* = *a merge*, *a se duce* in branci, vorbindu de pruncii ce nu ambla inco in petiore sau de omenii, ce de nepotentia sau d'in alte cause se punu a ambla in branci; — la Macedoromani se dice *busiuru*, deminutivu d'in *busiu*, in locu de *pumnu*; — se fia acestu cuventu trassu d'in *pug*, radechin'a lui *pugnu* = *pumnu*, si anume d'in una forma ca *pugiu*, stramutata in *bugiu*, si apoi in *busiu*? sau vine d'in acea-asi radecina cu *butu*, *butire*, etc.? (vedi *botu*).

BUSUIRU; s. m., vedi *busiu*.

BUSTIANU, vedi *busceanu*.

BUSUIOCU si *bustocu*, s. m., vedi in dictionariu *baselicu*.

BUSUNARIRE, -escu, v., *supplare*; *subripere*; a sterge cuiva ce are in *busunariu*, a furá cu mare desteritate, fora a fi semtitu, (vedi *busunariu*).

BUSUNARIU, si *busunariu*, s. m., pl.-e; *perula*, *sacculus*; saculetiu facutu la unu vestimentu, in care se punu bani sau alte obiecte: *de ce mi ai facutu la mantellu numai unu busunariu? asiu fi doritu doue busunarie*. — Vine acestu cuventu d'in *bursa*? (vedi *bosiu*); sau se refere la acea-asi funtana cu *botu* ori cu *buza*? (vedi *botu* si *buza*).

BUTACIU, 1. ca adj. d'in collo de Carpati: *hebes* = tempu, bontu, vorbindu de instrumente ascutite, cari se tocescu si si perdu acumele, sau despre mentea si sentirea unui omu, care este lipsitu de precepere si sentire; 2. d'in coce de Carpati, ca substantivu de acea-asi insemnare cu *butasiu* sau *butucu*, (vedi *botu*).

BUTASIRE, vedi *botasire*.

BUTASIU, s. m., pl.-i, *talea*, *mergus*,

propago; ramu de arbore *taia* plantatu reprene radecina, (v. compara si franc. *bouture*).

BUTCA, s. f., carucia, trassu si usiorea, de ordinariu descop.

BUTELCA si *butilca*, s. f., fc. correcte, in locu de *butella*, *butilla*, etc. (vedi aceste cuvente tionariu).

BUTIRE, -escu, v., ruere, te *projicere*; a se arruncá orbesce, pedī cu furia; — neconoscutu (de Carpati, (vedi inse *botu*).

BUTNARIA, s. f., arte sau mentu de *butnariu*.

BUTNARIRE, -escu, a fi *buti*.

BUTNARIU, s. m., care s *buti*; — cuventu, ca si derivat *naria* si *butnarire*, neconoscet coce de Carpati, unde se dice *butnariu*; déco e se remana si l cu derivatele selle in dictionariulu atunci cauta antaniu se i se dé ma mai correcta, cumu *butinari* doile se se applece cu insemnare *cutoriu* de *butine* sau *putine*, *puti* de orece prestra Carpati se dice in locu de *putina* sau *putineiu*.

1. **BUTU**, s. m., pl.-uri, *real* *sistentia*; *resistentia* ce face cine cuiva, ca se-lu *suppere*; *mutra*, *arreta* cineva altui cuiva: *in bi facu si eu asiá* = pentru desplace in necasulu teu, ca se te *supperu* i ca se ti *arretu*, co pucinu mi tene, etc., *asiá* in cátu *in butu* correspunde ca franc. *malgré qu* si en *depit de quelqu'un*; — de s tulu nu se *connosce* d'in coce pati, inse, in vederea *numerosi* de cuvente, de care se tine si d parte au *ocursu*, si parte au se inco; in vedere co *butu* nu e, pr decátu alta forma d'in *botu*, ca d'in *torta*, *tutu* d'in *totu*, cumu si mai lamuritu d in espression *noscuta* d'in coce de Carpati: *mutra cuiva* = a face *butu* *cuiva* fiendu = *botu*: cuventulu *butu* ai pote se *tréca* de la starea de *pr* *lismu*, in care se afla *astadi*, i *totoru* Româniloru, (vedi *botu*).

2. BUTU, adj., *hebes*; prin urmare cu aceeași însemnare ca și a lui *butaciu* de sub. 1; — neconoscute, ca și 1. *butu*. d'in coce de Carpati, déro, pentru acele-asi cuvente ce am addussu la 1. *butu*, meritandu seriosa luare amente : probable e co *buntu* sau *bontu*, cunoscutu d'in coce de Carpati cu aceea-asi însemnare, ca și adiectivulu *butu*, sunt in locu de *botu* sau *butu*, prin introducere a unui *n* spre împoterirea tonalitatei.

BUTUCU, s. m., pl.-i, *truncus*, *stipes*; *vincula*; 1. trunchiu de arbore taiatu; 2. trunchiu de arbore inco in pamentu, in speciale : *butucu de vitia*; 3. catena sau catusia, facuta d'in unu butucu cu gaura, in care se punu petiorele sau manele criminalilor; 4. metaforice : omu lipsitu de mente și de semtire, sau greoiu forte in miscarile corpului; petioru grossu și greoiu : *abiá si misca butucii*, (vedi *botu*).

BUTURA, s. f., *cavus truncus*; trunchiu de arbore cavu sau scorbuosu, cavitate sau scorbura intr'unu trunchiu de arbore; neconoscute d'in coce de Carpati, de sí derivatulu seu *buturuca* sau *buturuga* este forte populariu, (vedi *botu*, *butu*, etc.).

BUTURE si *buturu*, s. m., pl.-i, trunchiu sau buccata de carne, — cuventu ce are de certu mai multe drepturi de a figurá in dictionariulu romanescu de câtu *ciosverta*, și alti strainismi alle caroru combinationi fonetice sunt numai bune de a sparge una urechia sau a rupe una gura romanescá; pentru etymologia vedi *botu*.

BUTUROSU-a, adj., *cavus*, *cavernosus*; plenu de *buture*, coptoritu, scorbuosu (vedi *butura*); — de sí neconoscute d'in coce de Carpati, inse face parte d'in una numerosa familia, d'in care cu greu s'ar poté despartí și scote.

BUTURUCA si *buturuga*, s. f.? sim. *buturugu*; *stipes*; radecina de tufa sau micu arbore ce se scote d'in pamentu pentru focu, (vedi *butura* și mai vertosu *botu*).

BUVNIRE, v., vedi *bufnire*.

BUZA, s. f., *labium*, *labrum*; — însemnarea acestui cuventu cumu și a derivatelor selle, se pote vedé in

dictionariu la articulu *budia*; aci ne vomu ocupá numai cu cercetarea originei cuventului, origine pre câtu interessante pentru noi, pre atâtu și grea forte de urmaritu. Cuventulu correspondentu la allu nostru *buza* este, in limbele sorori, cellu latinescu mai multu sau mai pucinu modificatu : ital. *labro*, franc. *lèvre*, ispan. *labio*. In romanescu, dupo legile fonetice alle limbei, *labrum* a cautatu se adjunga *lauru*, cã și *fabru* = *faber*, *fauru*; éro *labium* a cautatu se se transforme in *laidu* : și cu modulu acestu-a și *lauru* și *laidu*, adjungundu se se confunda cu cuvente de altu intellessu, au perdutu însemnarea de *labrum*, și de aci necessitatea cuventului *buza*, care, fiendu-co pãrtile corpului se espremu in limb'a nostra, de regula, cu cuvente romanice, suntemu deplinu convinși co și ellu este de origine romanica, și co nodulu cestionei sta numai in greutatea de a determiná cu precisione de care radecina anume se tine cuventulu *buza*. Cu forma mai multu sau mai pucinu apropiata de a nostra *buza*, cu intellessu mai multu sau mai pucinu apropiatu de allu cuventului romanescu, vorb'a *buza* se afla in multe limbe, nu numai romanice, ci și de alta origine : isp. *buz* = *buza*, sarutare de mana, de unde espressionea adverbiala : 'de *buces* = cu facia la pamentu = ital. *boccone* (d'in *bocca* = *bucca* = *bucca*); de *buz* se lega, in ispanescu, și *buzon* = canale, gaura, dopu = franc. *bouchon* (d'in *bouche* = gura), cumu și *bocel* = *buza* de vasu (însemnare ce are și latin. *labrum*), *bocera* = mancare sau beutura ce remane pre *buza* sau pre *botu*; *boccar* = a da d'in *buze*, a miscá *buzele*, etc.; provenc. *buss* = sarutare de mana : ital. tirol. *bos* = basiu sau sarutatu; alban. *buza* = *buza*; polon. *buzia* = gura, sarutatu; arabicu vulgaru *bûsa* sau *bôsa* = sarutatu. — Cuventulu de certu nu pote fi arabicu, de ore ce nu se afla in limb'a araba culta, ci de la Ispanioli, prin îndelungulu și strinsulu contactu, in care au statu cu densii Arabii, s'a potutu stracurá forte usioru in gur'a poporului arabu. Limb'a ispanica asia déro, in care,

cumu amu vediutu d'in pucinele citate, cuventulu a luatú asiá mare desvoltare, are se ne dé esplecarea lui. D'in impregiurarea, co pre longa formele cu *o* si *u*, *buz*, *bocel*, etc., essistu, in limb'a ispanica si forme cu *e*, appropriate prin intellessu de celle cu *u* si *o*, cumu : *bexo* = buza mare ca de callu, bou, etc., *bexo* = sarutatu, *besar* = sarutare, etc., unii referu si cuventele *buz*, etc. la latinesculu *basium* = macedorom. *basiu*, sarutu. Acesta etymologia, câtu pentru intellessu, ar cadrá si cu romanesculu *buza*, de ore ce in romanesce *gura* si *guritia* au si insemnarea abstracta de *sarutatu*, togmai precumu si in latinesce *osculum* = *guritia* insemna si *sarutatu* : procesulu contrariu, adeco trecerea unui cuventu de la insemnare abstracta la insemnare concreta nu e mai pucinu familiaru totoru limbeloru, cumu se vede d'in essempleca *mancare*, *versatura*, etc., cari in intellessu ordinariu sunt abstracte, insemnandu *actionea de amancá*, *de a se versá*, déro iau si intellessulu concretu *de ce se manca* = buccata, *de ce se versa* = ap'a versata preste ripele unui riu. De partea formei inse mai cu greu s'ar poté demonstrá, cumu *basiu* a potutu dá romanesculu *buaa*; si atátu de partea formei câtu si a intellessului, ispanicele *buzon*, *boccar*, etc., cumnate cu *buz*, anevoia se potú esplecá prin *basium*. Fiendu-co espressionea ispanica de buces = ital. *boccone*, care, cumu s'a observatu, este neindoiosu provenita d'in bucca; de aceea-a noi credemu ca forte probabile, co romanesculu *buza*, ca sí ispan. *buz*, ca sí franc. *bouche*, *boucher*, *bouchon*, etc., au essitu d'in latin. *bucca* = bucca, si a nume d'in unu adiectivu buceus, bucea, care in romanesce va fi sunatu antaniu *buciu*, *bucia*; apoi, prin trecerea lui *c* in *g*, asiá de familiara limbeloru romanice, (vedi in dictionariu litter'a *c*, si litter'a *g*), se va fi transformatu in *giu*, *bugia*, forme ce se afla si in italianesce : *bugio*, *bugia* = desertu, cavu, inflatu, si mai allessu *bugia* = vorba deserta, *mentione*, insemnári ce se tragu forte naturale d'in bucca, allu carei intellessu primitivu este cellu de

cavitate, *gaura*, *inflatura*, etc.; i prin una noua si ultima permutar gi in *di* siueratu sau *zi*, cuventulu luatú form'a *budia* sau *busia*, int precumu si d'in *giacere* sau *jace* facutu *diacere*, precumu in sensu ir d'in *diosu* s'a facutu *giosu* sau *josu* cumu in fine Mucedoromanii d'ir ge facu regulatu totudeauna *si frizere*, *planzere*, *sterzere*, *zinsia* in locu de : *frigere*, *plangere*, *stingia*. Cu modulu acestu-a *busia* in numeros'a familia a radecinei datu si *botu*, *botiu*, *bute*, *butu*, *b* (vedi *botu* si *bosiu*); si de aceea-a, forte greu a reduce cuventulu la : *bugia*, cumu s'ar cere dupo consid nile peno aci espuse, remane a s dupo pronunti'a stabilita, sub form *budia*, de ore ce scrissu cu *z*, *busia*, mená a cuventu strainu; si acesta e, dupo noi, cu atátu mai cuvenit bei, cu câtu s'ar poté derivá *budi* dereptulu d'in *butu* sau *botu*, prir mutarea lui *t* in *d*, ca si in alte d'in acea-asi radecina : *buduroiu*, *retiu*, *budia* sau *budeia*, etc., de in favorea careia milita si intell de ore ce *botu* si *budia* se punu un'a pentru alt'a : *a se sterge pre* si *a se sterge pre botu*; *sterge-ti l* si *stergeti botulu*, etc.; si de ore vente, cari, ca *buzunariu*, *busunas budiunariu*, paru in legatura cu cadredia, prin intellessulu loru bene cu acestu modu de a espleventulu *buza*.

BUZDUGANU, si *busduganu*, clava ferrea = maciuca de ferru lupta in bataia; — *busduganulu* nulu d'in insemniele poterei doir români; in legendele populare *smeu* e armatu cu unu *busdugan* cumu in mythulu grecoromanu appare nedespartitu de infricosia clava sau maciuca : de aceea-a cuv nu se pote esplecá cu *buzogán* Unguriloru; — se nu fla ore in l *bustuganu*, si se se lege de aceea-decina, care a datu *botu*, *butu*, et

BUZUNARIRE, *buzunariu*, etc *buzunarire*, *busunariu*.

C.

CABRIOLETA, s. f., si *cabrioletu*, s. m., pl.-e, carruciora cu doue rote, — dupo franc. *cabriolet*; déro, déco nu aflăm una expresiune mai cuvenita, mai bene se ne pastrăm vechiulu nostru *coțiga*—in însemnare cu *cabriolet*: *bi-rota* ar fi pote una expresiune si mai buna si mai usiora de intellesu pentru Român.

CACIORIA, s. f., calitate, stare sau fapta de *căcioru*.

CACIORU (cu tonu la antepenultima: *căcioru*), *varius, variegatus; absurdus, ineptus*; petatu, vergatu, pestriciatu, baltiatu; — de aci: neintellesu, absurdu, estravagante; — cuventu, ca si derivatulu seu *căcioria*, neconnoscutu d'in coce de Carpati, si allaturatu in dictionariulu de Buda de ispan. *cazurro* = obscuru in expresiuni; — se nu fia ore essitu d'in acea-asi radecina cu *care*, in locu de (*cactolus*) ore cumu?

CACIUGA, s. f., *acipenser, tursio* = pesce forte bunu de mancatu, cu botu lungu si cu spini pre spinare, franc. *esturgeon*; — cuventu pucinu connoscutu d'in coce de Carpati, care, dupo dictionariulu de Buda ar fi affinu cu ital. *accuga* = specia de sardella, éro dupo invetiatiulu slavistu *Miklosich* cu vechiulu slav. *keciga*, care insenuessiste in limb'a vechia slavica, ci e numai presuppusu de mentionatulu invetiatu dupo noulu slav. *keciga*, serbesc. *elga*. Lassandu inse la una parte etimologi'a, se cautăm a elucidá mai bene conceptulu ce espreme cuventulu, conceptu forte confusu, ca allu celloru mai multe cuvente ce se tinu de domeniulu istoriei naturale: in addeveru preste Carpati cuventulu *caciuga*, ca si *ciga* sau *cega*, connoscutu si d'in coce de Carpati, se iea pentru doue concepte, cari

in Romani'a libera se espremu cu doue cuvente diverse: *ciga* sau *cega*, si *nisetru*; si prin urmare ar cautá ca pentru *nisetru* se adoptám cuventulu *sturio-nis, sturione*, adoptatu si de celle alte limbe sorori, asiá încátu *ciga, cega* sau *caciuga* se se applece numai la speci'a particularia de *sturione*, numitu de Linneu *acipenser ruthenus*.

CACOMU si *cacumu*, s. m., *mus ponticus*; animale, a cui pelle e forte cautata pentru blanitu vestimente; pelle sau blana de acestu animale; — cuventu turcescu.

CADANA sau *cadina* (*d* nesiuveratu), cuventu turcescu: muiere a unui Turcu, domna de casa a unui Turcu.

CADELNITIA, s. f., *turibulum; catia*, cu care preutulu *caedesce* in biserica; — cuventu si de forma si de origine slavicu, de care inse n'avemu lipse, de ore ce despunemu de unu cuventu curatu romanescu, *catia*, si de altulu *temiatória*.

CADETU, s. m., june nobile ce intrá in militia ca simplu soldatu, — dupo franc. *cadet*, care a inlocuitu pre germ. *iüncäru*, (= *junker*), ce se dicea mai înainte in locu de *cadetu*.

CADIRE, -escu, v., *ture suffire*; a *temiá* cu *catia*, — cuventu slavicu, in loculu caruia potemu face usu mai bene de *temiare*, sau mai correctu, *tumiare* = grec. *δομῆν*, de unde si *tumiá*, corruptu in *temiá*.

CADIU, s. m., judecatoriu la Turci.

CADULITIA, s. f., deminutivu d'in *cada*, (vedi in dictionariu *cada*), in care form'a *litia* nu e de recomandat, si care e si de prisosu in limba, de orece avemu d'in *cada* si alte deminutive cu forma correcta, *cadutiú, cadisiora*.

CAERU, si *căieru*, s. m. pl.-c, *pensum*; lana, inu sau cânepa netorsa, cáta se

pune una data in furc'a de torsu; — de unde? Dictionariulu de Buda allatura de cuventulu romanescu lat. *callendrum*, ispan. *cayerel* = specia de peruca, franc. *cahier* = fasciclu de mai multe foie de charteia.

CAFAIRE, -*escu*, v., verberare, multare; a bate, a pisá; — neconoscutu d'in coce de Carpati.

CAFEGIU, s. m., care face sau vende *cafea*, care tine una *cafenea*; — form'a cuventului este turcesca; s'ar poté inse correctá, dicundu-se *cafellariu*, sau *cafeariu*, sau *cafenariu*; celle d'in urma doue forme se afla dejá in dictionariulu de Buda.

CAFERU, (cu tonu la antepenultima: *cáferu*), s. m., pl.-i, tignum, tigillum; lemnu ce intra la accoperementulu *ca-seloru*; — cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati, unde se dice numai *caprioru*; — se fia *caferu* una transformatione d'in *caper*, d'in care a essitu, de certu, si *caprioru*? — Dictionariulu de Buda observa co se dice si in form'a *caferu* (cu tonu pre penultima: *cafére*).

CAFTANLIU, s. m., cellu cu dreptu de a portá *caftanu*; — se dicea mai al-lessu in risu de boiarii infumurati de privilegiele loru si pretentiosi; — cuventu si de forma si de origine turcesca.

CAFTANU, s. m., pl.-e, vestimentu de onore, ce in tempulu anteriore regulamentului portau boiarii; de aci: a im-bracá *cu caftanu* = a boiari; — cuventu turcescu.

CAHALA, s. f., testa, later; caramida, ollanu de soba; tubu de soba; — *coptoriu* de *cahale* = coptoriu de arsu caramida, olle, ollane, etc.; — cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati.

CAICGIU, s. m., cellu ce serve la unu *caicu*; — cuventu si de forma si de origine turcesca.

CAICU, s. m., pl.-e, cymba; vasu de plutitu lungu si angustu, mai micu ca una nave.

CAIERELLU, s. m., deminutivu d'in *caieru*.

CAIERU, s. m., vedi *caeru*.

CAIEU, s. m., neologismu nefericitu dupo franc. *cahier* = fasciclu sau fasciura de mai multe foie de charteia.

CAIMACAMIA, s. f., demnitate de *caimacamu*, tempulu cátu guberná unu *caimacamu*.

CAIMACAMU, s. m., cuventu turcescu: locotenente allu domnului; in tempurile mai vechie domnulu terrei romanesci incredentiá administratione celloru cinci judecie de d'in collo de Oltu unui *caimacamu*; de cáte oridomnulu moriea sau erá detronatu, peno la sui-rea in scaunu a noului domnu, unulu sau mai multi *caimacami* administrau si gubernau terr'a; pre tempulu Fanariotiloru, acesti-a, indata ce capetau domni'a de la Sultanulu, numiau senguri d'in tre boiari pre *caimacami*, cari administrau peno la sossirea insiloru de la Constantinopole in capitalea terrei; pre tempulu regulamentului organicu, la casu de vacatione a tronului, luau de dreptu frenele guberniului *trei caimacami*, si a nume: *Vorniculu cellu mare*, *Logofetulu cellu mare* si *Presedentele inaltului divanu*; cu desfientiarea regulamentului organicu incetara si *caimacami* cu *caimacami*'a.

CAIMACU, s. m., *florea* laptelui, smantana; ce e mai bunu in verce altu lucru, *florea* vercarui altui lucru, — cuventu turcescu.

CAINTIA, s. f., *pœnitentia*, *dolor*; *miseratio*; fapt'a de a *caí* sau de a se *caí*, parere de reu, penitentia, commiseratione.

CAIRE, -*escu*, *pœnitere*, *dolere*; *miserari*; 1. ca transitivu: a *caí* pre *ci-neva* = a lu plange, a lu commiserá, a sentí si espreme compassione de densulu; 2. ca reflexivu intransitivu, a se *caí* = a sentí parere de reu sau dorere de anima pentru una fapta rea: *me caiescu de ce am facutu* = mi pare reu de ce am facutu; — vine acestu cuventu d'in slavicultu *kajati* = *lugere* = a plange, sau d'in latin. *cajare* = *batere*, *punire*?

CAITIA, s. f., *vitta*, *mitra*; scuñtia ce punu pre capu muierile sau copillii; motiu de passere; — dupo dictionariulu de Buda in locu de *capitia*, prin caderea lui *p*; compara si ital. *cavezza* = *capestru*.

CALABALICU, s. m., cuventu si de forma si de origine turcesca: 1. lucrú-

rele ce duce cu sene la drumu unu omu sau una armata (vedi si *bagagiu*); 2. lucrurile, si mai vertosu vestimente, stranie, etc., ce are cineva in casa; 3. multime mare de omeni ce se aduna intr'unu locu; 4. necuratie, loture, gunoiu, etc.; —de aci espressioni ca : *pane de calabaticu* = pane prosta pentru lucratori si servitori; *a nu face cuiva calabaticu* = a nu i rupe manecela, cumu se dice; a nu merge desu pre la densulu, a nu stá indelungu la densulu.

CALAFONTU, s. m., vedi in dictionariu : *colofoniu*.

CALAICANU, s. m., *chalcantum* = $\chi\alpha\lambda\kappa\alpha\nu\delta\omicron\nu$ (=flore de cupru); sulfatu de cupru (sau de feru?); —cuventulu cauta se fia vechiu in limba, déco e in addeveru formatu d'in *chalcantum*, de ore ce ch initiale s'a tradussu prin *c* simplu, fora aspirationea *h*; ellu s'ar poté corege, dandu-i-se form'a *calcantú*; —d'in traducerea latina a cuventului grecescu $\chi\alpha\lambda\kappa\alpha\nu\delta\omicron\nu$, prin cupri rosa = rosa de cupru, limbele sorori au trassu forme mai multu sau mai pucinu desfigurata, cumu ital. *copperosa*, franc. *couperose*, ispan. *caparrosa*, etc., d'in care si noi amu poté face *cuprosa*.

CALAPERU, s. m., *tanacetum balsamita* lui *Linneu*, una specia de planta.

CALARABA, s. f., *brassica oleacea* lui *Linneu*, planta leguminosa, specia de curechiu, —cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, formatu dupo ty-pulu germanicului *kohlrübe*, carui'a inse s'ar poté dá form'a romanescá *colerapa* sau *colerapu*, ca compus d'in *colts* sau *caulis* (de unde allu nostru *corechiu* sau *corechiu* = *colliculus*), si d'in *rapa* sau *rapum* = *rapu*, *rapa* (brojba).

CALAUDIA, s. f., cellu ce arréta drumulu cuiva, cellu ce pre cineva duce la unele locuri, unde nu scie singuru merge, conductoriu, (vedi si *calaudiu*, d'in care *calaudia* n'ar fi de câtu form'a feminina).

CALAUDIRE, -escu, v., a serví de *calaudia* cuiva; se construesce cu obiectu directu : a *calaudi pre cineva*.

CALAUDIU, s. m., *dux*; cu acea-asi insemnare ca si *calaudia*, forma ce singura se aude d'in coce de Carpati, si

care, de si pare a fi femininu d'in *calaudiu*, se appлека inse, casi latin. *dux*, fora destinctione de sessu, atátu la barbati câtu si la femine, ba chiaru si la lucruri, in form'a feminina : *natur'a e cea mai buna calaudia*; *Antoniu e buna calaudia*; —se vina ore acestu cuventu d'in ung. *kalauz*, sau d'in romanesculu *calle*? In acesta d'in urma suppositione ar remané de esplecatu suffissulu *udiu*.

CALDERIMU, s. m., *pavimentum*, *via strata*; calle asternuta cu petra, pavimentu, strata, —cuventu turcescu.

CALFA, s. f., (cu form'a feminina applectatu si la barbati, si mai vertosu la barbati), plur. *calfe*, (mai pucinu correctu : *câlfí*, déro si sub acesta forma, ca si sub cea de *calfe*, applectatu, ca si in sengulariu, numai in genulu femininu, chiaru fiendu verb'a de barbati) : tiro, *efficiator*, *opifex*, comes; 1. in oppositione cu *ucenicu*, cellu ce a invetiatu una arte si incepe a ua practicá : *acestu magestru a scossu multe calfe in artea sa*; *de atáti-a anni inveti ciobotaria si inco n'ai potutu essi calfa*; —de aci metaforice : a *scote pre cineva calfa in ceva* = a l' invetiá forte bene in *acellu ceva*; a *essi calfa in ceva* = a essi perfectu, a atenge perfectionea in ceva. —se dice mai vertosu in intellesu reu : *calfele ce ai scossu in aceste blastematie, te au intre-cutu pre tene, magestrulu loru*; — 2. In opposetione cu *maiestru* : cellu ce, sciendu una arte, nu are indestulle mediloce spre a deschide unu stabilimentu, in care se si practice artea pre sem'a sea, ci este nevoitu a lucrá cu plata in stabilimentulu unui maiestru : *in acesta ciobotaria lucredia, pre fiacare di dieci de calfe, fora ca maistrulu se pota satisfac tote cererile ce i se facu*; —cu intellesu analogu cu allu cuventului nostru *calfa* se iea franc. *compagnou*, german. *geselle*; $\kappa\acute{\alpha}\lambda\phi\alpha\varsigma$, grecescu modernu, este de acellu-asi intellesu cu allu nostru *calfa*, si, fora indouientia de acea-asi origine; déro care e acesta origine? (vedi urmatoriulu *calfatare*).

CALFATARE, -ediu, v., *navigii rimas stipare*, a astupá crepaturele unui vasu de plutitu cu pece sau smólla in parte,

si in genere, cu pluta, cu stupa, sau cu verce assemenea; — cuventulu se adă mai in tote limbele sorori: ital. *calafatare*, ispan. *calafatear*, franc. *calfater* si *calfeutrer*, luat u d'in mediulu grecescu *καλαζαταιν* = a impecă sau smoli unu vasu de plutitu, si in genere, a astupă crepaturele unui assemenea vasu; cuventulu grecescu vine d'in turcesc. *qal-fât* = astupoiu impecatu sau smolitu, sau arabic. *qualfata* = astupare; de aceea-a noi, desî a trecut u ellu in celle alte limbe sorori, si chiaru in alte limbe europene, cumu in germ. *kalfatiren*, totusi ne-amu poté scuti de cuventulu *calfatate*, de ore ce baltaretii nostri facu usu, camu in acellu-asi intellesu, de romaniculu *vincire* = latin. *vincere*: a *vinci luntrea* va se dica a ua legă cu *baltuce* de ferru sau de lemn, ca se nu se crepe, sau ca se i despara crepaturele: deca inse e se adoptămu cuventulu ca terminu tehnicu adoptatu si de limbele sorori, atunci form'a *calfatate* e, fora indoientia, de preferitu formei *calfatuire*; — cuventulu precedente *calfa* vene, probabile, d'in aceea-asi origine cu *calfatate*, si insemna proprie: *lucratoriu care calfatădiu*; si de aci in genere: *lucratoriu ce a invetiatu si scie practică una arte ore-care*.

CALFATUIRE, -escu, v., vedi *calfatate*.

CALIBRU, s. m., largimea interna a unei tieve sau tubu, dupo franc. *calibre*, ital. *calibro*, cari aru fi venite d'in arab. *qalāb* = modellu.

CALICESCU, -a, adj., relativu la unu *calicu*: *traiu calicescu*.

CALICIA, s. f., calitate sau stare de *calicu*, fapta de *calicu*: *caliciele vostre v'au attrassu despretiulu totor'a*.

CALICIME, s. f., multime de *calici*: *cine pote satură totu calicimea acestei cetăti?*

CALICIRE, -escu, v., 1. ca netractivu, a deveni *calicu*, in *calicia*; a cersi ca unu *calicu*: *de si forte arutu, fratemu a calicitu cu totulu prin neintellectele selle resipe; de n'asiu avé ce se mancu, totu n'asiu calici, ca tene, la tóta lumea, la conosciuti si neconosciuti*; 2. ca

reflessivu, a se *calici*, cu aceea-asi insemnare ca si a *calici* = a cersi, inse mai energica si mai pictoresca: *cumu ti vine se te calicesci asiă fora nevoia si lipse?* — 3. ca transitivu, a face *calicu*, a reduce in stare de *calicia*: *furnicariulu acestu-a de copii nesatiosi arc se me calicesca forte in currendu*.

CALICOSU, -a, adj., applectu a se *calici*, cui place a se *calici*.

CALICU, -a, s. adj., egenus, mendicus, avarus; 1. seracu lepitu: *junele ce vrei a face genere, e unu calicu*; 2. cersitoriu: *in cotrau te intorci, dai de calici, de cari nu poti scapă fora se le dai cera*; 3. avaru, care, desî are indestullu, totu cauta se mai appuce si de la altii, sau se oppresca ce este allu altui-a, se nu dé câtu se cuvine altuia: *e asiă de calicu, in cătu, ca se ripa unu banu, tota diu a sta de se togm. sce pentru lucru de unu leu*; 4. miseru, misellu, de nemicu: *unu calicu, ca tene, se cutedia a me insultă? am facutu caliculu bene, si acumu neci vrei se me scia cine sum*; — in intellesu mai indulcitu, fiendu vorb'a de copii: *nu mancă, calicule, cu atit'a lacomia*. — Desî cuventulu se adă si in turcesce appropo cu aceea-asi forma si cu acellu-asi intellesu; totusi, considerandu-se, ce acestu cuventu este conosciutu mai totoru Romăniloru, ce pre longa form'a *calicu* occorre si *calindroiu* cu aceea-asi insemnare; anevoia s'ar poté crede ca ellu se fia unu impromutu facutu de la Turci, si prin urmare e probabile că intre allu nostru *calicu*, si ital. *calugo* = misellu esiste una strinsa legatura de parentia; sau pote *calicu*, in locu de *calicu*, corruptu d'in *caliacu*, a resaritu d'in grec. *καλί* = bordeiu, cu insemnarea de locutoriu allu unui bordeiu, si de aci, omu in miseria, etc. — in fine luandu-se in considerare si rechiulu slavie. *calica* = peregrinus, care sta ca ratecitu si isolatu in limb'a slavica; se pote forte bene ca cuventulu *calicu* se fia formatu d'in *calle*, cu insemnare primitiva de *cellu ce e mercu callatoriu*, si mai apoi: *cellu fora stabilitate, fora casa si mēsa, callare pre bătii*, etc.

CALIFARIU, s. m., pl.-i, specia de

gâsca selbatega cu colori forte ce se vede adornandu unele vorumbu califariu?—se fia cu in locu de colifariu sau colivatu d'in eollum=gutu si fartus =variatu? Califariulu are de utulu de colore differita de a corpului.

VA, s. f., fructulu arborellului alinu.

NICA, s. f., pl.-e, una flore, care, dictionariulu Polizu, s'ar fi dicitu Moldavi'a chilinica, si prelu-asi dictionariu ua esplica n. ringelblume=liter. flore anapoi german. ringelblume se dicitu franc. cu souci=latin. caltha, herba, precandu dictionariulu a esplicare latina a cuventului la vorb'a calendula (aflata, forata, in latinitatea lui Linneu, si fi de acea-asi origine cu clasha). Este acumu moldavianesc'a acea-asi flore cu cea numita alinica? nu cumu-va calinic'a o cumu da se se intellega esplesina : solaris herba, acea-asi cea conosciuta de mai multi sub numele de florea sorelui, sau nu una specia a acesteia? Numai ur esplesca aceste indoientie si si plana asupr'a cuventului calina asupr'a celloru mai multe esde domeniulu istoriei naturale, s' urmaru cu passi mai certi si acestui cuventu, cumu si a lui alina, cari paru a stá in legaffinitate cu calinica; totusi se nitte ca probabile, co calinica la acea-asi funtana cu latin. u calendula.

VU, s. m., specia de arbure, alle e rosie si de gustu acerbu se aline, (vedi calina), si alle cui si lemnu sunt albitiose; — dicitu Polizu esplica prin latin. o specia de arcariu si prin germ. baum si masholderbaum; — are cuventu affinitate de origine cu si in acestu casu, sunt amenele provenite in addeveru asi origine cu classiculu caltha

sau cu calendula lui Linneu? sau calinu nu este de cátu una transformatione d'in caniu, trassu d'in canus=canu=canuntu, (compara si verbulu canire d'in dictionariu), si applectu arborellului numitu asiá d'in caus'a colorei selle albitiose? (vedi si calinica).

CALIPU, s. m., pl.-uri, forma; forma, tipariu facutu d'in lemnu pentru caciulle, capelle, etc.; — unu calipu de sapunu=una buccata; — a trage cuiva unu calipu=a l'ammagi; — cuventu turcescu sau arabicu, d'in qaláb sau qalib, care a datu si calibru, (vedi acestu cuventu).

CALIRE, -escu, v., ferrum temperare vel durare, inebriare; 1. a temperá sau intari ferrulu prin affundare sau moiare in apa : a cali una secure; 2. de aci metaforice, a imbetá : reu mi te ai calitu togmai astadi, candu am mare nevoia de servitiulu teu, si candu tu de betu ce esci nu mi poti stá in petiore. — Dupo invetiutulu Miklosich cuventulu romanescu ar fi venitu d'in vechiulu slavice. kaliti, care inse nu se afla in vechi'a slavica, ci numai kalilo sau kalêlo=calôla; si de acea noi credemu co verbulu calire s'a formatu in romanesc, antaniu sub form'a calibire, d'in calibe=chalybs= acariu sau aciellu, si in urma, prin caderea lui b, ca d'in scriere=scribere, devenitu caliire, calire, d'in care apoi s'a introdussu si in limb'a slavica form'a kalêlo.

CALITURA, s. f., ferri temperatie; actionea si resultatulu actionei de a cali.

CALPACU, s. m., pl.-e, pileus, — cuventu turcescu : caciulla, coperementu de capu pentru omeni; — astadi cu totulu cadutu in desuetudine chiaru prin cetati, unde se audiea esclusivu si alta data.

CALPU, -a, adj., falsus, adulteratus; falsu, mentiuosu, vorbindu in speciale de monete : bani calpi; — de aci applectu, prin estensione, si la persone si alte obiecte, afora de monete : credeam co acestu copillu are se se faca unu omu cumu se cade; dero au essitu calpu; — cuventu turcescu. Confere si lat. calvas.

CALPUZANU, -a, s., care face bani

calpi; — de aci in genere : amagitoriu, insellatoriu; — cuventu turcescu.

CALPUZANIA, s. f., calitate sau fapta de *calpuzanu*.

CALPUZANLÎCU, s. f., ca si *calpuzania*, — de forma, ca si de origine turcesca.

CALTI, (proauntia a forte inchisu : *câlti*), s. m., plur, *stupa*; fire forte sup-tiri de inu sau de canepa; — de unde ? — de aci si :

CALTUIRE, -escu, v., *stipare*, *stupa obturare*; *stupam tondere*; a astupá cu *câlti*; a curatá i sau tunde *câltii* de pre una pánura; a face *câlti* sau scama d'in una pandia, a ua desirá, a ua destramá.

CAMATARNICU, -a, s., in locu de *canatariu*, nu e de recommendatu.

CANAFASU, *canavá* si *canavasu*, s. m., *cannabum*, *telacannabina*; pandia de canepa rara si grossa, ce serve mai vertosu la cosutu de flori; — cuventulu introdussu inainte de 1830 sub formele *canafasu* si *canava*, cumu se vede, dupo germ. *canafasz*, apoi mai incoce dupo franc. *canevas*, déro totu sub forma pucinu cuvenita limbei; — acelu-asi cuventu suna in ital. *cannavaccio*, provinc. *canabas*, isp. *canamazo*, provenite tote, ca si franc. *canevas*, d'in lat. *cannabus* sau *cannabis* = canepa; si prin urinare form'a ce s'ar coveni mai bene limbei nostre, ar fi *canepaciu*.

CANALIA, s. f., franc. *canaille*, ital. *canaglia*, isp. *canalla*; 1. collectivu : prostimea, poporulu de diosu, multimea; omeni de nemicu, fora principie, fora omenia; — 2. si ca individuale : a) ca masculinu, vorbindu de unu barbatu : acestu omu este unu *canaliu*; b) déro si ca femininu, chiaru candu e vorb'a de unu barbatu : *frate teu este una canalia de celle mai mari*; — in plurariu numai femininu : *nu te luá dupo acesti copii cari su nesce canalie de celle mari*, — cuventulu vene d'in *canis* = cane, si insemna proprie : *canaria* = multime de cani; si prin urmare, ca provenitu d'in fiantana curatu romanica, se pote adoptá si in limb'a noastra.

CANAVASU, s. m., vedi *canafasu*.
CANESCE, s. f., in locu de *canepu*, nu e de recommendatu.

? CANIPÓLA, una planta.

CANONICESCE, adv., in locu *nonice*, cumu si

CANONICESCU, -a, in locu d' *nicu*, ca incarcatu cu form'a *es* perflua si fora intellesu in as casuri, nu su de recommendatu.

CANONU, s. m., in locu de cumu si derivatole selle *canona* de si are corresponditoriu in liml rori : ital. *cannone*, franc. *canon canon*, etc., cari tote s'au nascu *canna* = tiéva, tubu, etc., si prin ca augmentative cu insemnare *grossu*, cumu su *tunurile*; cu to stea nu e de recommendatu, pe s'ar confunde cu *canonu* (baseri afora numai déro amu dá cuven in romanesc form'a augment *cannoiu* sau *cannoniu*, sau *can*

? CANTA, s. f., lebes; vasu, me vin; — ne conosciutu d'incoce de C

CANTONU, s. m., *pagus*, parte d'in una terra, tinutu, c coprende mai multe communi; l statione pre marginea unei call franc. *canton*, de unde apoi ne mulu de forma pucinu fericita :

CANTONIERU, -a, custode j una statione de calle spre a prev tiné callea in buna stare. — Pe riginea cuventului *cantonu*, déro ramu form'a franc. *canton*, car de una data si cea ispanica, cu lica : *cantone*, vedemu co avem cu unu augmentativu formatu d' si ispan. *canto*, vechiu franc. anghiu, lature, parte, regione de lo provenite, se vede d'in grec. *κα* anghiu sau cercanu de ochiu, cerc rota, lat. *canthus*, de caro inse l lianu dice, co ar fi africanu sau is si in addeveru in limb'a kymrica *cant* = cercu, margine, cercanu c déro, de ore ce existe form'a grec. : potemu a lmitte ca forte proba de aci, prin latinesculu *canthus*, tulu in cestione a trecutulu si in l romanice, in cari, afora de atug tivulu *cantone*, *canton*, ailámu f d'in acea-asi radecina si alte c cumu? ital. si ispan. *cantina*, *frar*

tin = *camara*, *cellariu* (proprie: unu anghin de alle casei), etc.; si prin urmarea s'ar pote, credemu, introduce si la noi blastari d'in acesta radecina, numai se li se dé uua forma in armonia cu geniulu limbei nostre, cumu: *cantone* in locu de *cantonu*, *cantonariu* in locu de *cantonieru*.

CANTORIU, s. m., forma d'in celle mai corrupte, in locu de *computeriu* = franc. *comptoir* = mésa de numeratu bani, casa unde si are unu negociatoriu stabilita cancellari'a sea, — cuventu astadi d'in fericire cadutu cu totulu in desuetudine, déro supplitu cu altele totu asiá de nefericite, cumu: *burou*, *contoar*, (vedi aceste cuvente).

CANURA, s. f., firu de lana, de inu sau de canepa, torsu mai grossu pentru tessutu scortie, sacci, etc.; la Macedo-romani si cu intellessu de verce firu scurindu de *trama* sau *batatura*; in locu *carura* d'in *carere* = *carum* = *carere*.

CAPABILU, adj., in locu de *capace*. luatu dupo franc. *capable*, nu se pote admite, de ore ce presenta unu addeveratu neintellessu prin terminationea *bil*, a carei semnificatiune fiendu *passiva*, (vedi suffissu *bile* in dictionariu), *capabile* ar fi se insemne: *care se pote coprende sau intellege*, si neci de cumu: *care pote coprende sau intellege*, intogmai cumu si *condemnabile* va se dica: *care se pote condemná*, éro nu: *care pote condemná*; apoi d'in *capabile* nu se pote face *capabilitate*, cumu d'in *capace* se formedia *capacitate*, pentru ce neci francesii n'au mai cutediatu a face *capabilité* d'in ratecitolu loru *capable*, ci au adoptatu form'a *capacité*, ca si tote celle alte limbe sorori, cari au: ital. *capacitate*, ispan. *capacidad*, cumu au si adiectivulu: ital. *capace*, ispan. *capaz*, d'in latin. *capax-cis*, *capacitas-tis*.

CAPACELLU, s. m., deminutivu d'in *capacu*.

CAPACU, s. m., pl.-e, *operculum*; coperclu, cu care se accopere unu vasu oreccare, cumu: una caldare, tengire, pátina, etc.; — proverb: *si a aflatu tengirea capacu* = si a aflatu cu cine se se imparechiedie, sau, si a aflatu pre ci-

neva care se l'invetie mente si se lu puna la locu; — de si essiste si in turcesce unu cuventu camu de acea-asi forma si acellu-asi intellessu, inse allu nostru *capacu* pote fi formatu d'in radecin'a romanica *cap* = *prendre*, *apucare*, *coprendere*, *continere*, *coperire*, etc., asiá de fecunda si lussuriante.

CAPAMA, s. f., pl. *capamale*, bucata facuta cu carne de mnellu sau de puiu si cu stafide; — cuventu turcescu.

CAPANLIU, s. m., cuventu si de origine si de forma turcesca: omu ce tine cu dentii de vechiele apucature; — astadi cadutu in desuetudine si chiaru in cetátile d'in Romani'a libera, unde se audiea alta data.

CAPCANA, s. f., *muscipulum*, cursa, si in speciale: cursa de prensu sioreci; — probabile d'in radecin'a *cap*, (vedi *capacu*), numai suffissulu *cana* s'ar cere se se esplece in modu satisfactoriu; pote co e in locu de *capicana*.

CAPISCE, s. f., templu paganescu, baserica idolesca; — cuventu slavicu, cumu se vede d'in accentulu pusu contr'a geniului limbei romanesci: *capisce*.

? CARABOIU, una planta, aplicatu in dictionariulu Barcianu prin *charophyllum*?

CARACATITIA, s. f., si *cracalitia*, *polypus*, animale de mare cu lungi si multi *craci* sau petiore; — de origine si forma slavica; in locu-i se dice mai bene *polipu* = *polypus*.

CARAGHIOSLICU, s. m., jocu in vorbe sau in gesturi comice, gluma grossolana si bassa; — cuventu si de origine si de forma turcesca, astadi inse apprope cadutu in desuetudine.

CARAGHIOSU, -a, s. adj., comicu bassu, care face se rida prin vorbe si gesturi, prin jocuri grossolane: domnii mai inainte, cumu si boiarii celli mari *aveau la curtile loru câte unu caraghiosu*, *alle cîrui caraghioslicuri*, *la mîsa si dupo mésa*, *provocau unu risu cátu se pote de favorable digestionei*; — cuventu turcescu, astadi aprope cadutu in desuetudine, si supplitu prin *bufonu*, (vedi acestu cuventu, si *bufnire*).

CARALABA, s. f., de acea-asi insem-

nare cu *calaraba*, forma ce invederedia si mai bene opinionea ce *calaraba* este in locu de *coleraba*, de ore ce acesta d'in urma forma, devenindu, dupo legile fonetice, *coereraba*, limb'a, pentru eufonia, a cautatu se tenda sau la una forma ea *corelaba*, sau la alt'a ca *coleraba*, (vedi *calaraba*).

CARAVANA, vedi *chervanu*.

CARBOVA si

CARBOVNA, s. f., de acea-asi insemnare cu *rubla* = moneta de argentu rus-sesa, care vale patru lei; — cuventu de prisosu pre longa *rubla*.

CARCAIACU, s. m., pl. -i, multipeda, oniscus; materies, trabs; 1. insectu cui place a traf in locuri umede si intunecose; ellu se afla prin cellarie si cave; 2. lemnu de constructione, berna d'in care se facu *capriori*, *martaci*, *popi*, *grindi*, etc.; — ? affinu cu *carcaire* sau cu *κάρκινος*?

CARCAIRE, *cârcaiu*, si *carcaiescu*, v., κλοεire, mussitare; 1. proprie despre vocea gaineloru; — de unde proverb: *gain'a, ce carcaie ser'a, nu oua demoneti'a*; 2. a se plange incetu, a murmurá, a dice vorbe de nemultimire, ce nu se intellegu bene: *ce mi totu cârcui? taci una data*; — cuventulu este, probable, formatu prin imitationea sunetului, ca si german. *krähen* sau *krachen*, franc. *eraquer*; sau ce e unu blastariu d'in una fecunda radecina *cri*, *grî* sau *erle*, care se si dice, in limb'a nostra, sub acesta forma simpla ca in modu de interiectione: *taci, se nu dici cricu*, radecina d'in care, pote, au essitu inco *crinire*, *crisinire*, etc., cumu si in limbele sorori: franc. *crier*, ispan. *gritar*, ital. *gridare* = strigare, angl. *cry*, celtic. *erio* = strigare; franc. *grillon* = *grieru*, ispan. *rillo*, franc. *grellet* = clopotellu ce se lega de petiorulu certoru passeri, grec. *γρύλλος* = *gryllus* = specia de *grieru*, radecina care se reduce la *γρῶ* = *cric*: *ὀδὲ γρῶ εἶπε* = *neci cricu nu disæ*, de unde si *γρῶσειν* = grunntre = gruire, etc. Formele romanice *gritare* isp., *gridare* ital., se potu referi directu si la latin. *quiritare*, care prin caderea lui *i* d'in syllab'a *qui*, a datu *critare*, *gritare*, si d'in care

vine pote de assemenea directu si all nostru *cartire*, sau *critire*, etc. Considerandu inse ce vechiulu franc. *grillon*, provenitu, fora indouientia d'i acea-asi radecina cu *grillon*, are insemnare si de *grieru* si de *cercu*, *cercellu*, *rota*, *laci*, etc., cuventele in cestion s'aru poté referi, d'impreuna cu altele c *criceiu*, *carceiu*, etc., la circus = *κίρκος* = *κρίκος* cari, avendu insemnarea primitiva de *cercu*, *rota*, etc., au potutu i urma luá si cea derivata de *sunetu produssu prin invertirea unui cercu*, si i fine cea de unu *sunetu ore care* nu multu sau mai pucinu confusu: *carcaiacu*, sau *cricaiacu* (= insectu anellatu *criceiu* sau *carceiu*, etc., ca si franc. ori = *rota*, scripete, etc., si aru trage intellessulu loru d'in insemnarea primitiv a lui *κρίκος*; éro *cricaire*, *grieru*, etc., c si franc. *orecelle* = sferiitóre, etc., s'ar impartasi d'in insemnarile derivate all acellui-asi cuventu, (vedi si *carceiu*, cum si *cartire* si alte cuvente de sensu ana logu cu *carcaire*).

CARCEIA, s. f., circulus vimineus v. ferreus; cercu de ferru sau nuelle, c care temonele se accatia de carru; — i locu de *carcelia* sau *cricelia*, (vedi *carcaire* si *carceiu*).

CARCEIARE, -*iediu* (mai pucinu ben *carceire*, -*iescu*), v., uncare, eurbare; ces vellere, spasma afficere; a incoveia, incurba, a contractá; — connotu d'i coce de Carpati mai multu ca compusu *incarceiare*, *incarceiu* (cu forma de conjugatione simpla, semnu de inalta vechim si romanitate a cuventului): *mi s'au in carceiatu petiorele si munele*; a si *incarceia perulu*. (vedi si *carceiu*, *carcaire*).

CARCEIU, s. m. pl. -e, si -i, (si *carcellu* ?), uncus, circulus; cirrus, elavoula, malleolus; asilus; spasmus; cellu, carligu, torta; vorbindu de vite si alte plante: fire ce blastarescu d'ielle si se *incarceia*; vorbindu de perubucla, cercellu; in genere: verce incarceiatu, si in speciale; vertice, margine, c presenta form'a de *carceiu*, margine c *carceiu*; spasmu, convulsione, dorere c face se se *incarceia* membrele ce na se totu; musca ce se lipescu de vite; — foi

m'a *carceiu*, in locu de *carceliu*, ca si corresponditori'a sea de genu feminin: *carceia* = *carcelia*, precumu si intellesulu loru, nu mai lasa neci una indouentia despre romanitatea si legatura acestoru cuvente cu *circus*, si prin urmare referirea lui *carceiu* sau *carcellu* la vechiulu slav. *krŭšei* este unu neintellesu, cu atâtu mai multu co asemenea cuventu neci essiste in vechi'a slavica. Cea ce in acestu cuventu, ca si in analogele lui, cere una esplecare justificativa, este intunerecarea vocalei d'in sillab'a initiale, care a attrasu dupo sene consecenti'a de a nu se siuerá *c*, ci de a se pronuntiá cu sunetulu seu primitivu de *k*: co *i* sau *e* pote a se intunereca si dupo *c* sau *g*, si pastrá prin acesta intunerecare sunetulu primitivu allu acestoru consunanti, se vede d'in una multime de cuvente ca *facitoriu* sau *facetoriu*, *cullegitoriu* sau *cullegetoriu*, etc., ce se pronuntia ca cumú aru fi scrisse *facatoriu*, *cullegatoriu*, déro in cari vocalea intunerecata de longa *g* sau *c* nu pote fi *a*, ci sau *i* sau *e*, cumu arréta corresponditoriale loru d'in limb'a italiana: *adductore* = *adductoriu* sau *adducetoriu*, si chiaru analogele romanesci cu alte consunanti inainte de vocalea intunerecata: *arditoriu*, *scotitoriu*, etc. Ce s'atenge acumu de *carceiu* si tote celle alte cuvente de acea-asi categoria, intunerecarea lui *i* sau *e* erá nu numai conforma legei fonetice, dupo care aceste vocali inainte de *r* se audu obscure: *invertire*, *vertute*, etc., déro inco si ceruta orecumu de necessitatea destinctionei de intellesu: *carcellu*, de esemplu, s'ar fi confusu cu *cercellu*. Acestu minunatu instinctu allu poporului de a destinge, prin miche modificazioni de sunete, cuventele ce espremu concepte analoge, merita totu respectulu filologului: si de acea-a, ca se-i dâmu cuvenita satisfactiune, si totu de una data ca se nu ne abatemu de la alte legi bene constatate alle limbei, se cere un'a d'in doue: sau se scriemu in cuvente ca *carceiu* vocalea intunerecata cu *u*: *curceiu*, *incurceiare*, etc., ca si *facutoriu*, etc., *cullegutoriu*, etc., sau se le dâmu form'a cu care de asemenea se audu in gur'a unei mare

parte de Români: *criceiu*, *incriceiare*, etc. Si una forma si alt'a este plausibile: pentru *u* in locu de *i* stau una multime de probe: *luntre* = *linter*, *dicundu* = *dicundo*, etc.; pentru *criceiu*, etc., stau formele antice grecesci *κρικέλιον*, etc. — Se pote inse ca *carceiu*, prin stramutarea lui *r* in *n*, se fia in locu de *canceiu* d'in acea-asi radecina cu *cancellu* = *cancellus*. — Avenu a ne referi, pentru multe casuri analoge, la acestu articlu, vomu notá inco, co poporulu, condussu de intellectulu instinctu de destinctione a concepteloru analoge, da adesea acellei-asi consonante si mai multe de doue pronuntie: asiá togmai d'in radecin'a, d'in care a essitu cuventulu tractatu in acestu articlu, d'in *circus*, avemu: 1. cuvente cu *c* d'in sillab'a initiale siueratu: *cercu*, *cercare*, *cercetare*, *cercellu*, etc.; 2. cuvente cu *c* d'in sillab'a initiale nesiuveratu d'in caus'a intunecarei vocalei: *cerciu*, *incurceiare*, *cercellu* (pronuntia *cârcellu*, *cârceiu*, *incârceiare*); 3. cuvente cu *e* d'in sillab'a initiale siueratu ca *ti* d'infrati: *incercare*, etc.; pentru acesta d'in urma categoria, ca se potemu impacá cerentiele etymologiei cu alle intellesului, cumu amu facutu si pentru celle de categori'a a dou'a, cauta se le scriemu *ciercu*, *inciercare*, etc.; pentru co *cie* suna de regula ca *tie*, cumu: *acie*, *socie*, *icie*, etc. Déro deco lucrulu merge asiá in respectulu consonantiloru, cari, ca sunete deplenu articulate, au mai multa consistentia, ce are se se intemple cu vocalile, sunete pucinu articulate si fora multa consistentia? (vedi unu esemplu despre scambationile ce pote luá vocalea in acea-asi radecina la articlulu asupr'a cuventulu *chioraire*).

CARCELLU, s. m., pl.-e, vedi *carceiu*.

CARCIMA si *cricama*, s. f., *caupona*, *popina*; locu, stabilimentu unde se vende vinu si rachiu; — cuventu slavicu, ce se pote suppleni cu *popina*, sau cu unu cuventu ce mai usioru ar prende radecina in poporu, ca *vinaria*.

CARCIMARESSA si *cricimaressa*, s. f., femena ce vende vinu sau rachiu; muierea a *carcimariului*.

CARCIMARIU si *ericimariu*, s. m., *caupo*; cellu ce tine *carcima*.

CARCIUMA, *carciumaressa*, etc., vedi *carcima*, etc.

CARCU, (mai bine pote : *cricu*) = grec. γρῶ; a nu dice *cârcu* = οὐδὲ γρῶ λέγειν, (vedi *carcaire*).

CARNIRE, (mai bene pote *crinire*), -escu, v., a respunde cuiva; in speciale si de regula cu negationea : a nu *carcni* = a nu dice *cârcu*, a nu suflă, a nu dice nemica; — *carcnire* sau *crinire* paru a fi in locu de *carcanire*, sau *cricanire*, care prin moierea lui *n* s'aru reduce la *carcaire* sau *cricaire*, (vedi *carcaire*).

CARCOTA, s. f., (pronuntia : *cârcota*); nevoia, incurcatura; certa, disputa, processu; — ? d'in *cârca*, (vedi acestu cuventu in Dictionariu); ? sau in locu de *curcota* d'in *curcare* = *incurcare*; accentulu la antepenultima face vorb'a camu suspecta; — de aci :

CARCOTOSU, -a, adj., plenu de *cârcote*, care face multe *cârcote* : *omu carcotosu*; *mostia carcotosa*.

CARDU (pronuntia : *cârdu*), s. m., pl. -uri, grex, turma; multime de fientie de aceea-asi specia : *cârdu de copii*, *de oi*, *de rati*, *de boboci*, *de cerbi*, *de lupi*, etc., *muierile venieau si se duceau cârduri cârduri*; — cuventu slavicu, (vedi inse si *cireda*).

? CAREU (pronuntia *carèu*), s. m., *careum*? (una planta).

CARIERA, s. f., *calle*, *carrare*, si mai vertosu metaforice : calle ce apuca cineva în vietia, directione sau professione ce imbracia, — dupo franc. *carrière*, ital. *carriera*, ispan. *carrera*, tôte formate d'in latin. *carrus* = *carru*; inse cu forma pucinu cuvenita limbei nostre, in care existe cuventulu *carrare*, derivatu d'in aceea-asi funtana, cu forma câtu se pote de correcta; — intellessulu de *mina de petra*, ce are inco cuventulu franc. *carrière* se refere la alta radecina, adeco la *quadrum*, d'in care una forma (*quadraria*), a luat in francesce, totu form'a *carrière*, ca si *quadratum*, *carré*.

CARIERE, *carium* si *cariescu*, de aceea-asi insemnare cu *carcaire*, formatu, probabile d'in sunetulu imitativu *câru*, ce se aude cu aceea-asi insemnare ca si *cârcu*, (vedi si *curcaire*, *cârcu*).

CARIMBU, s. m., pl. -i, turulu sau tu-

bulu ciobotei; — ? d'in aceea-asi funtana cu *calibru*, adeco d'in arab, *qalib* sau *qalib*?

CÂRJA, s. f., *baculus superne rostratus*, *pedum pontificium*; bâtiu sau bastonu curbatu in partea de susu, asiâ in câtu se se pota cineva redimă intr'ensulu; bastonu archipastorale, a cărui parte superioare inco presenta una curbatura; — ? referese acestu cuventu la aceea-asi radecina cu *carceia*, *carceiu*, etc., provenitu d'in una forma *cricia*, care, trecundu prin *crigia*, a devenitu in fine *crija*, intogmai precumu *buză* s'a potutu formă d'in *bucia*, (vedi *buză*; compara *carceiu* si *carcaire*). Déro ca mai bene se pote referi *carja* la *crux* = *cruce*, si a nume la unu adiectivu *cruceus*, *crucea*, d'in care feminulu romanescu *crucia*, trecundu prin acela-asi transformationi, ca si *cricia*, ar adjuge la *crija*, si prin stramutarea vocalei între *e* si *r*, ca si in *curcure* = *crucire*, *curja*; d'in aceea-asi funtana si ital. *croccola* = *cârja* si *croccia* = *cruce* de pre gur'a unei gropce; proven. *crossa*, franc. *croisse* = *bastonu incurbatu*, *cârja*, etc.

CARLANU -a, s. m., 1. mnellu de doi anni; 2. callu de doi anni, (vedi in dictionariu *annótinu* si *nótinu*); — metaforice applectu si la copii, mai vertosu candu suntu cu perulu cretîu; — ? se fia ore cuventulu in locu de *curlanu*, cu intellessulu : *bunu de tonsu*, ca si grec. *κοῦρος*, trassu d'in aceea-asi radecina ca si *κορπά* = *tonsóre*, *κορπεύειν*, etc., d'in *καίρειν* = *taiare*, *tundere*, etc., de unde, probabile, vinu inco in limb'a nostra : *cur-meiu* = (*κορμός*), *cur-mare*, *s-cur-tare*, etc.; — ? sau, de ore ce in locu de *carcaiacu* se dice si *carliacu*, (vedi *carcaire*), *carlanusta* in legatura de affinitate cu *carceiu*, sau cu *carligu* asiâ in câtu se insemne : *animale cu peru carceiatu*, lan'a carlaniloru fiendu de regula mai multu sau mai pucinu carceiata, (vedi si *carlontiu*, *carligu*).

CARLIGARE, v., mai usitatu ca compusu, *incarligare*, *incarligu*, v., unum reddere; unco vel hamo capere; a face *carligu*, a dá unui ce form'a curba ca a *carligului* : a *ajunsu se se incarlige de betranu ce e*; a prende cu *carligulu*, mai vertosu sub form'a reflexiva :

a se *incarlighá*, a se prende in *carligu*, a se accatiá; si de acf, pentru unele animali: a se imparechiá; a se copulá; — formele simple de conjugatione alle verbului atesta despre una mare vechime a acestui cuventu, (vedi *carligu*).

CARLIGARIU, s. m., pl.-e, la Macedoromani, cu intellesu nu personale, adeco *facutoriu de carlige*, ci cu intellesu reale: adeco *seria de carlige* = *cuiariu*.

CARLIGATURA, s. f., si mai vertosu compusu: *incarlighatura*, actionea sau rezultatulu actionei de a *carlighá* sau *incarlighá*. (vedi *carligare* si *carligu*).

CARLIGELLU, s. m., pl.-e, deminutivu d'in *carligu*.

CARLIGU, s. m., pl.-e, *uncus, uncl-nus, hamus; harpago; techna, cavilla, insidia, captiuncula, captio*; instrumentu de lemnu tare incurbatu la unulu d'in capete, servindu a apucá sau prende cu densulu differite lucruri: *cu carlige se prendu pesci mari si mici; cu carlige impletimu ciorapi si alte retelle d'in fire de lana si de bumbacu, cu carligulu smulgemu paie sau fenu d'in claiá*; — in speciale, la plurariu, cu intellessulu de unu instrumentu de prensu pesce, constandu d'in multime de carlige legate de sfora: n'a datu neci unu *pesce in carlige*; — metaforice: *cursa, laciu, etc.*, si mai vertosu, cuventu captiosu, ratione sofisticata = in intellesu cu franc. *chicane*, care se aude astadi asiá de desu in gur'a unor'a sub form'a scalciata: *sicana*, ca si *siefa* d'in franc. *chef*: *advocatulu si judecatoriulu nedreptu sciu aflá carlige, ca se incurce dreptatea cea mai invederata*. — ? Se fia acestu cuventu provenitu d'in *colligo* = legu ceva cu altu ceva, care, prin transformarea unui *l*, in *r*, ar fi devenitu antaniu *corligu*, apoi prin obscurarea lui *o*, in *u*, *curligu*, si in fine si mai obscuru *cárligu*; atunci form'a sa in scrisu ar fi *corligu* sau *curligu*, ero nu *carligu*. Déro assemeni transformári fonetice, cari de la *colligo*, aru duce la *corligu*, sunt anevoiá de demonstratu prin essemple indestillatorie si necontestate, si de acea-a comparandu cuventulu *carligu*, cu celle analoge lui, si mai vertosu cu *carlioniu*, noi credemu

co *carligu* se pote referi in modulu cellu mai naturale, de partea intellesului, la latin. *cirrus* = *carlioniu* sau *bucla* de peru, ghiara de animale, etc.; cátu pentru forma, unu deminutivu d'in *cirrus*, adeco *cirulus*, a potutu firesce luá, in limb'a nostra, form'a *cirlu*, ca si *urlu* in locu de *urulu* = *ululu*; si d'in acestu deminutivu s'au nascutu, probabile, *cirlanu* (= *carlanu*), *cirlioniu* (= *carlioniu*), *cirligu* (= *carligu*); éro pronunti'a intunerecata a lui *i* se justifica prin celle espuse la articolele *carcaire, carceiu*; si astu-felu form'a ce ar cautá se aiba cuventele de acesta radecina in scrisu, ar fi cea cu *u*: *curligu, curlioniu, curlanu*, etc.; Se afla inse si in limb'a angle-sá cuventulu *curl* = *carlioniu*, affinu cu anglosas *cyrran*.

CARLIONIARE, -*ediu*, v., a face *carlioni*, vorbindu in speciale de peru.

CARLIONIU, s. m., pl.-i, *cirrus*; in speciale: bucla de peru, si de acf in genere, verce buclatu sau carceiatu.

CARMA, (pronuntia: *cárma*), s. f., *gubernaculum*; *gubernaclu*, instrumentu cu care se guberna unu vasu de plutitu, prin care se da unui vasu directionea ceruta; — cu intellesu abstractu: *guberniu*, directione, administratione; — a tiné *cárm'a* = a dá directione, atátu in intellesu propriu pentru vase de plutitu, cátu si in intellesu metaforicu pentru verce afacere: — de acf espressionile metaforice: *cárm'a statului, a casei, a întreprinderi*, etc. — Dupo invetiátulu *Miklosich* d'in vechiulu slav. *krüma*, russ. *korma*, de unde si verbu *krümiti* = a tiné *cárm'a*, a *carmuf*; déro in limb'a slavica *krüma* va se dica si *elbus* = *mancare, alimente*, si de assemenea *krümiti* insemna si *alere*, si astu-felliu fiendu, sau celle doue serie de cuvente slavice se referu la doue radecine differite; si atunci un'a d'in aceste serie, si a nume cea ce a datu *krüma* = *cárma*, etc. este impromutata de aiurea; sau celle doue serie de cuvente, de si cu insemnári asiá de variate, se referu inse la un'a si acea-asi radecina, adeco la radecin'a *kr*, d'in care sancr. *kr* = *secare* = *taiare*, grec. *κρ*, de unde *κρίνω* = *se-*

care, $\kappa\omicron\rho\text{-}\mu\acute{o}\varsigma$ = trunchiu, si romanesc *cur-mare*, *cur-meu*, latin. *scur-tus* = *scur-tu*, apoi $\kappa\omicron\rho\omega\nu\acute{o}\varsigma$ = curbu, incurbatu, etc.; si atunci Românii nu au avutu lipse se impromute de la Slavi unu cuventu d'in una radecina, d'in care ei au, in limba, atâtea cuvente, si intre aceste-a, unele asiá de appropriate ca *curmare*, *cur-meu*, de grec. $\kappa\omicron\rho\mu\acute{o}\varsigma$: d'in acestu-a form'a romanésca ar fi *cormu*, d'in care *curmeiu* nu e de câtu déminutivu, in locu de *curmeliu* sau *cormeliu*; si una forma grecesca feminina $\kappa\omicron\rho\mu\acute{\eta}$ ar corresponde cu una romanésca *corma*, d'in care *cormanu* sau *cormiana* si d'in care *cârma* sau *curma* n'aru fi de câtu una transformatione fonetica prin influentie slavice posteriori: intru confirmarea acestei opinioni vine si impregiurarea, oo slav. *krŭma* insemna mai vertosu *puppis* = *puppe*, sau partea posteriore a unui vasu de plutitu, pre cându in romanesc *cârma* se appropia prin intellessu de $\kappa\omicron\rho\mu\acute{o}\varsigma$, *cârn'a* constandu in addeveru d'in unu *trunchiu* sau *grinda*; cuventulu slavicu contine intr'ensulu mai multu ide'a de *curbatura*, *puppea*, ca si pror'a unui vasu de plutitu, fiendu in addeveru *curbate*; si acesta idea de *curbu*, *turtitu*, etc., resare si in cuventele grecesci $\kappa\omicron\rho\omega\nu\acute{\iota}\varsigma$, $\kappa\omicron\rho\omega\nu\acute{o}\varsigma$, etc., precumu si in celle romanesci *cârnu*, *carhire*, *carhire*, etc., cari, pentru acesta-a, sunt, probabile, in locu de *cornu* sau *curnu*, *cormire*, sau *curmire*; si prin urmare atátu formele cu *m*: *cârma*, *carhire*, etc., câtu si celle cu *n*: *cârnu*, *carhire*, etc., referindu-se la una radecina, d'in care, cumu s'a dissu, avemu in limba atâtea si atâtea cuvente de necontestata romanitate: *cur-mare*, *s-cur-tu*, *s-cur-tare*, etc., nu se pote admite ca ceva bene stabilitu si necontestatu eo ar veni d'in slavicele *krŭma* = *cârma*, *krŭnu* = *cârnu*.

CARMACIU, s. m., *ναυκτῆς* gubernator; cellu ce tine si scie tiné *cârn'a*, (vedi *cârma*).

CARMIRE, -escu, v., *flectere*, *deflectere*; *flexuosum esse*; *obliquari*; *parum sincere agere*, *ficte et simulate loqui*; 1. ca transitivu, cu obiectu passivu nu-

mai de lucru: a incliná, a plecá, a d'in lini'a dreapta sau lini'a ce unu ce peno acf: *a cârní capulu s' répt'a*, *a cârní carrulu d'in dru*. 2. ca intransitivu: a) despre l sau fientie insufletite, cari se abba lini'a ce tineau peno acf, cari fac cotitura in lini'a dreapta, cari apu alta directiune: *calciu tine drept la cutare locu, de acollo carmesce li g'a*; *iepurele carmesce in tote păr se scape de canii ce l'urnuavescu*; taforice, despre persone, cari se c a face ceva, cari nu lucredia nec bescu cu sinceritate, cari intorce mai voru a face ceva: *nu mai atro cârní, cautu se faci ce vreu*. 3. ca reflexivu, cu unele d'in ins rile de sub 2, inse cu mai multa gia: *calciu se carmesce acollo*. — cu insemnarea si mai generale c *intorce in locu, a se inverti, a se a apucá una directiune orecare*: *potu cârní neci in drept'a, neci i g'a*. (vedi *cârma*).

CARMITURA, s. f., actionea sultatulu actionei de a *cârní* si *cârní*. (vedi *carhire*).

1. **CARMUIRE**, -escu, v., *gubere*, *regere*, *administrare*; 1. proprie: *cârn'a* unui vasu de plutitu, a i rectionea; 2. metaforice: a diregi a ffacere publica sau privata, si rtosu publica, a guberná terr'a, a sau una parte a terrei, si in spec guberná sau administrá unu judec di *cârma*).

2. **CARMUIRE**, s. f., *gubernat ministratio*, *regnum*; actionea de *muí*, (vedi 1. *carmuire*), si in s cu intellessu concretu, in locu de ce astadi se chiama *prefectura de j*

CARMUITORIU, s. adj., *carmucesce* (vedi 1. *carmuire*), si in s cu intellessulu de cellu ce astadi s ma *prefectu de judeciu s. admittoriu*.

CARNÈU, s. m., se dice de u cia de granu de cea mai buna ca — ? de unde.

CARNIRE, -escu, v., *simus fi* devení *cârnu*, (vedi *cârma*); — s

si cu acellu-asi intellesu ce are si car-
nire, cea-ce e una noua proba co câr-
ma si cârnu se referu la acea-asi ra-
decina.

CARNIA, s. f., calitate de cârnu : car-
nia de omu = omu tare carnu.

CARNU, -a, adj., simus; cu nasu tur-
titu sau curbatu, cu nasu pré scurtu sau
micu.

CARPELA, s. f., in locu de *carpitura*,
nu e de recommendatu.

CARPULITIA, s. f., deminutivu pu-
cinu correctu in locu de *carpusiora* sau
carpulita.

CARPUZU, s. m., pl.-i, cuventu tur-
cescu ce se dice in unele pârti in locu
de *pepene verde*.

CARSINIRE si *crisinire*, -escu, v., den-
tibus frendere = a scartii d'in denti, —
de acf, a freme de menfa, (vedi *carcaire*).

CARSTEIU si *cristeiu*, s. m., pl.-i, or-
togrametra, una passere; — ? numita asiá
dupo vocea sea, (vedi *carcaire*); atunci
form'a *cristeiu* sau *cristeliu*, ar fi cea mai
correcta; sub acesta forma cuventulu pare
a fi in affinitate si cu *crista* = *crésta*.

CARTABOSIU, (pronuntyatu de unii
si cu l : *caltabosiu*), s. m., pl.-i, botulus,
farciimen; 1. maciu grossu implutu cu
carne tocata, ammestecata cu orediu sau
cu alte condimente, cumu sange si alte-
le; si in speciale, macie de porcu implute
asiá, ferte si copte apoi in untura de por-
cu; 2. pre a locurea cu intellesulu de
maciulu cellu grossu, sau cu cellu de *fi-
catu*; — cuventulu pare compusu, si par-
tea sea d'in urma este una proba mai multu
co *bosiu* si *botu* se potu referi la acea-asi
radecina, (vedi *bosiu* si *botu*); câtu pen-
tru etymologi'a antaniei parte a cuven-
tului, care, cumu s'a dissu, se aude si cu
l si cu r : *caltá* si *carta*, ea este mai greu
de urmaritu, precátu tempu nu se va sta-
bilif mai antaniu care e addeverat'a pro-
nuntia.

CARTELNICU, -a, adj., cuventu de
forma slavica, in locu de *cartitoriu*.

CARTIIRE, -iu si -escu, v., stridere;
se dice de sunetulu neplacutu urechiei
ce da una rota de carru sau altu lucru
ce se freca de ceva, ca rot'a de asse; —
metaforice : *gannire* = a scanci ca catel-

lii, vorbindu de copilli sau si de omeni
mari ce nu plangu cumu se cade; — mai
usitatu ca compusu : *scartiire*, d'in a-
cea-asi fuintana pote cu *carcaire*, in locu
de *criciire*.

CARTITURA, s. f., stridor, actione
sau resultatu allu actionei de a *cartii*.

CARTIRE, -escu, v., queri, mussitare;
a se plange, a si arretá nemultiamire;
(vedi *carcaire*, *caraire*).

CARTITIA, s. f., talpa; orbetiu, spe-
cia de siorece cu hotu lungu; — meta-
forice, specia de *buboiu* ce se face pre
petiore mai vertosu.

CARTITORIU, -tória, s. adj., queru-
lus, morosus, difficilis; applectatu a *cartii*
de verce, cui nu place nemica; cui ano-
voia faci pre placu, (vedi *cartire*).

CARUIU, -a, s. f., (pronuntyatu de altyi
si *carauiu*); ebriolus; pucinu ammetitu de
vinu; — form'a *caruiu* este curatu ro-
manesca, in locu de *caruniu*, ca si *ne-
gruiu*, *greuiu* sau *greoniu*, in locu de *ne-
gruniu* sau *negrioniu*, *greuniu* sau *greo-
niu*; si prin urmare *caruiu* sau *caruniu*,
ca augmentativu, presuppune una forma
positiva *caru*, care ar fi in locu de *canu*
cu insemnarea latinescului *canus* =
canutu; *canutu* insusi este formatu d'in
canu, si se dice si cu r in locu de n :
caruntu, ca si *ferestra* = *fenestra*; si
intellessulu cuventului *caruiu* confirma
acesta etymologia pre deplin' credemu,
justificata de partea formei. Vendu co
atátu francesii califica cu *caru* canuntu
pre unu omu camu béetu, si Românii mai
dicu de unu assemenea omu, co e *in doi
peri*, espressione identica cu *caruiu*; —
d'in *caruiu* se aude si unu verbu, mai
vertosu sub forma reflexiva : *a se carui*
sau *a se caruii*, *a se caroid* = a se camu
imbetá, a adjuje *in doi peri*, cumu se
mai dice.

CARVASARA, *carvanseraiu*, vedi
chervanu.

CASNA, *casnire*, etc., vedi *cazna*, *cas-
nire*.

CASNICESCE, adv., more conjugum,
ca casatoritii, (vedi *casnicescu*), — pu-
cinu de recommendatu, candu avemu
form'a mai buna, *casatoresce*.

CASNICESCU, -a, adj., conjugalis,

conjugale, marital, casatorescu;—cuventu, ca si adverbialu *casnicesce*, d'in tôte puntele de vedere demnu de datu uitarei : mai antaniu pentru co terminationea *escu*, adausa la unu adiectivu *casnicu*, este de prisosu, asiá in câtu *casnicescu* nu dice nemicu mai multu decâtu *casnicu*, ba inco acestu prisosu produce si confusione, ca si in *organicescu*, in locu de *organicu*, *politicsescu* in locu de *politicu*, etc.; apoi tem'a *casnicu* insusi nu are, in form'a sa *nicu*, neci cea mai mica odóre de romanitate, (vedi *casnicu*).

CASNICIA, s. f., stare de *casnicu*, in locu de *casatoria*, nu e de recomen-dat, (vedi *casnicu*).

CASNICIRE, -*escu*, v., in locu de *casatorire*, nu e de recomen-dat.

CASNICU, -a, adj., conjugalis, domesticus, umbraticus, casanicus; 1. ce se tine de casa sau interessile casei, domesticu : *a si cautá de affacerile casnice*; 2. care trage cu cas'a, cui place se sieda in casa si se se ocupe cu alle casei, *casanicu* : *barbatu casnicu*, *mucire casnica*; 3. cui nu place a essá d'in casa, a se deslipi de casa, *umbraticu*, *casatoriu*, *casanicu* : *cane casnicu*, *omu casnicu*; 4. ce se tine de casatoritu sau casatorita, *conjugale, marital* : *vertuti casnice*;—cuventulu de origine curatu romanicu, trassu adeco d'in *casa*, presenta combinationea de sunete *sn* neromanesca, ca cumu ar fi formatu cu suffissulu slavicu *nicu*; se pote inse correege, dandui-se form'a *casanicu* = *casanicus*, cuventu ce se afla in unele inscriptioni latine.

CASTANIETA, s. f., micu cymbalu de lemnu sau de metallu, care se tine intr'una mana, avendu altulu assemenea intr'alta mana, si pre cari unu saltatoriu le lovesce, saltandu, unulu de altulu in cadentia; sau legandu done de aceste *cymbalutie* la acea-si mana, le face se sunne in cadentia prin ensasi misicarea rytmica a saltatului, care adduce si misicarea cadentiata a manelor, de cari sunt legate cymbalutiele, si astufellu aceste-a vinu de se lovescu intre sene in perfecta cadentia;—cuventulu d'in limba ispanica, in care *castaneta*, cu intel-

lessulu primitivu de *castaniora*, q'a applectatu, prin metafora, d'in caus'a formei loru, si la cymbalutiele in cestione, a trecutu si in celle alte limbe sorori, inse numai in plurariu : ital. *castagnette*, franc. *castagnettes*; déro form'a de diminutivu *etu* (*eta*) nu e romanesca, si prin urmare cuventulu *castaneta*, sau mai bene *castaneta*, nu e in geniulu limbei nostre : *castanutia* sau *castaniora*, déro amu crede, co e de lipsa se le luámu cu intellessulu diminutivului ispanicu *castaneta*, aru fi firme mai cuvenite limbei; pentru conceptu u espressu prin cuventulu ispanicu parte de Románi au facutu si facu usu de turcesculu *geampará* : *a jocá geamparale* sau *in geamparale* s'ar traduce prin neologismulu *a jocá castanietele* sau *in castaniete*;—in lipse de addeverate castaniete sau *geamparale*, saltatoriulu le supplinescu cu *plesnitire* cadentiate d'in degetulu celu mare cu cellu mediu;—anticii latini aveau, pentru assemene idea, cuventulu *cruma* sau *crusma* = grec. *κροῖμα* sau *κροῖμα* = lovitura si instrumentu de lovire, spre a produce unu sunetu, d'in *κροῖεν* = a produce sunetu prin lovire.

CASTIU (pronuntia a obscuru si s, siueratu), s. m., pl. -uri, rata portio; rata, parte determinata d'in una summa detorita mai mare, pre care este cineva detoriu a ua respunde la termine defipte : *arrendatorii nostri respundu, de regula, arrende in done castiuri*; déro nu mi poti respunde una data ce mi esti detoriu, te vei plati castiuri castiuri sau in castiuri—? Este acestu cuventu de accaasi origine cu *castigu*, *castigare*, etc.

CATANA, s. f., miles; de sí de genu femininu, se appleca inse numai la barbati : militariu, ostasiu, osteanu, soldatu;—cuventu usitatu mai vertosu d'in collo de Carpati, astadi inse e si acolo apprope cu totulu cadutu in desuetudine, ca si derivatele salle : *catanesce*, adv. = militaresce; *catanescu*, adj. = militarescu; *catania*, s. f. = militia sau militaria; *catanime*, s. f. = militarime; *catanire*, -*escu*, v. = militarire sau servire in militia.

CATANESCE, *catanescu, catania*, etc.; vedi *catana*.

CATARIGI, s. f., pl., 1. galenti, adeco una specia de calciuni de lemnu destullu de inalti, ca se appere pre amblatoriu de apa si tina, latin. *grallæ*, franc. *écharses*; 2. *aiutare* sau *reciture*, piftii; — cuventulu nu e connoscutu d'in coce de Carpati, déro in sonalitatea sa nu presenta nemica, care se nu fia romanescu; numai celle doue intellessuri alle cuventului, asiá de departate unulu de altulu, ingreunedia forte urmarirea etymologiei lui: dictionariulu de Buda se refere la grec. $\kappa\alpha\tau\grave{\alpha}$ = in diosu, si latin. *rego* = di-regu; inse nu se pote intellege cumu ar poté cine-va scote d'in aceste doue elemente celle doue insemnări alle cuventului romanescu; mai usioru s'ar poté esplecă acestea prin grec. $\kappa\alpha\tau\grave{\alpha}$ = *contra* si *forte*, si prin romanesculu *rece*, asiá in câtu *cataregi* prin scambarea lui *c* in *g*, in locu ce *catareci*, se insemne: 1. *obiecte contr'a recirci*; 2. *lucruri forte recite*, (vedi si *catiru*).

CATEGORICESCE, *categorialescu, categorisire*, in locu de *categorice, categoricu, categorialescu*, nu su de recommendatu.

CATIAVEICA, s. f., se dice in unele pârti in locu de cea-a ce in alte pârti se chiama *scurteica*, adeco specia de mantellu scurtu, care de ordinariu este blanitu.

CATIRU-*a*, s., in locu de *mulu, mula*, = *mulus, mula*, cumu si dicu Macedoromanii, nu e de recommendatu; — *catiru, catiri*, numai ca masculinu, se dice si de una specia de *calciunu* grossolanu, ce porta terranii si cari appera forte bene de tena; si de acea-a pote, co *catarigii*, (vedi mai susu acestu cuventu) de aci si au luat originea, de ore cesi in latinesce *malleus* va se dica una specia de calciunu.

CATOLICESCE, *catolicescu*, in locu de *catolice, catolicu*, sunt de respinsu.

CARTOSIRE, *-escu, v.*, a duce la bunu essitu, a terminá cu successu, — d'in grec. modernu $\kappa\alpha\tau\omicron\theta\acute{\omega}\nu\alpha\iota$, introdussu prin Fanarioti, astadi inse cadiutu in desuetudine chiaru si prin cetàtile Romaniei libere, singurele locuri pre unde se audia si mai inainte, pre candu

in gur'a terraniloru a trecutu si se aude inco sub form'a *cartorosire*, in locu de *cartorosire*, prin stramurea lui *r* d'in syllab'a media in cea initiale.

CATRAFUSE si *catrafutie*, s. f., pl., *sarcina, supellex*; appropede acea-asi insemnare cu *bagagi* sau *calabalicu*, cu differenti'a inse co *catrafuse* face se resara ide'a de *pucinetate* si *seracia* a lucrurilor sau obiectelor posedute, asiá in câtu possessoriuulu loru le pote vericandu bagá intr'unu saccu si carrá de ici collo cu facilitate; si de aci expresioni ca: *a siluá catrafusele* = a se carrá, a se mutá, a fugí dintr'unu locu; — cuventulu fiendu connoscutu mai totoru Romaniloru si nepresentandu, in sonalitatea sea, nemica contrariu foneticei romanesci, nu se póte crede co ar fi straniu; déro e forte greu a lu legá de anumite radecine romanice: cuventulu pare compusu d'in doue altele: *catra* si *fuse*; cestu d'in urma pare a fi plurariulu d'in *fus*; éro *catra* sta de certu in legatura cu *catrentia* sau *catrintia* = fota sau pestelca, si in genere, vestimentu, bucata de vestimentu sau de pännura, etc. D'in acestea resulta co verb'a *catrafuse* allu carei intellessu originariu ar fi *petice-fuse*, s'a appecatatu, prin estensione, la *pucinele efecte de verce specia* possede cineva, intogmai cumu si latin. *supellex* = mobili sau vase, s'a appecatatu la tote ce possede sau duce cineva cu sene, asiá incâtu: est homini *curta supellex* = a cestu omu are pucine *catrafuse*. Se urmarimu inse mai departe celle doue elemente d'in cari amu presuppusu co se compune cuventulu. Fiendu co *fuse* d'in finitulu cuventului se aude si *futie*, s'ar poté forte bene ca amendoue forme se se refere la un'a si acea-asi radecina, ca si *bot, bos*, (vedi *bosiu* si *botu*), si anume la acea-asi d'in care au essitu *futilis* = ce cu usiurentia se vérsa, si de aci: usiurellu, neinsemnatu, de pucinu pretiu, etc., *futilitas* = *desertatione*, *secatura*, etc., *futis* = vasu de apa, si in genere, verce vasu sau obiectu ce servesce la ceva. Cátu pentru *catra*, care a datu *catrentia*, noi credemu, co este de acea-asi origine cu preposetionea *catra*

sau *cotra*=*contra*, care a potutu luá mai antaniu insemnarea metaforica de *ceva transversale*, si in specia de *firele transversali alle pandiei*, sau *batutur'a*, intogmai precumu si *trama*=*batutura* pare a se fi formatu d'in *trans*=*stra* sau *tra*; apoi d'in acesta insemnare forte usioru au essitu si insemnarile de *pandia*, *pännura*, etc., cumu si de *obiectefacuta* d'in acestea: *vestimente*, *petece*, etc., cuventele *cotrocu*, *cotrocire*=*invelire*, confirma acésta etymologia, cu tóte co vorbe ca *trantia* sau *trentia*, *strantia* sau *strentia*, etc. dau multa probabilitate si suppositionei, dupo cari *catra* sau *cotra* ar fi unu compusu d'in *co*=*cu* si *tra*=*trans*, asiá in câtu si *catrentia* sau *co-trentia* ar fi venitu d'in *co* si *trentia*.

CATRENTIA si

CATRINTIA, s. f., vedi *catrafuse*.

CATUSINICA (pronuntia in patru syllabe: *catusinica*), s. f., pl.-e, nume de planta: 1. *nepeta cataria*, 2. *marrubium vulgare* lui *Linneu*; — nu scimu de certu, déco cuventulu se dice si d'in coce de Carpati; déro de sene se vede, co ellu e formatu d'in acea-asi radecina cu latin. *cataria*, d'in care radecina avemu noi si *catusia*, la Macedoromani cu insemnarea de *mitia* sau *pisica*, de unde apoi si *catusinica*, dupo acea-asi analogia, dupo care si germanulu a tradussu *cataria* prin *katzenkraut*=*erb'a catusiei* (mitiei).

CAVAFIA, s. f., artesau stabilimoutu de *cavafu*.

CAVAFU, s. m., sutor vulgaris; care scie lucrá sau care vende incalciamente vulgari.

CAZANIA, s. f., divi *alleculus vita*; 1. legenda, vietia sau biografia legendaria a unui santu, insocita une ori si de orecare invetiatura morale ce resulta d'in acea vietia; 2. cuventu de invetiatura morale, predica; 3. carte ce coprende legende de alle santiloru sau cuvente religiose morali; — cuventu si de origine si de forma slavica.

CAZANU, s. m., pl.-e, cortina, ahenum; caldaroiu, caldare mare de fertu rufe, de distillatu spirtose, etc.; — nu credemu se vina d'in russ. *kasani*, ci

Russii, ca si alte popore, la cari se ma¹ afla acestu cuventu, l'au impromutatu de la altii, probabile de la Români, pentrucu cuventulu se pote esplecá si in forma si in intellessu, prin *romanesculu cidu* sau *cada*, d'in care *cazanu*=*cadianu* ar fi unu augmentativu, intogmai ca si *lunganu* d'in *lungu*.

CAZNA, s. f., labor; serumna, cruciatu, suppliciu; labore, fatiga; pena, tortura, tormentu, suppliciu, (vedi *caenire*).

CAZNIRE, -escu, v., vexare, defatigare; laboribus vel serumnis afflicere, supplicio afflicere, cruciare; a defatigá, a frementá, a vessá; a torturá, a tormentá; — a se caeni, a laborá, a asudá, a si da mare fatiga; — cuventu slavicu, cumu se vede d'in insasi combinationea fonetica *zn*.

CEACĂRU, -a, adj., luscus, strabo; stramboiu, luscu, cu cautatura crucisia.

CEAINICU sau *ciainicu*, s. m., pl.-e, vasu de facutu *ceaiu*, *teiaria* sau *teiaru* — cuventu de forma slavica, russ. *čajnikū*.

CEAIRU, s. m., campu de pastionatu caii, in speciale, campulu de pastionatu caii unei posta; — cuventu turcescu, connoscutu numai di'n coce de Carpati.

CEALMĂ, s. f., plur. *cealmalle*, legatura de *pandia* sau de *metasse*, cu care Turcii si infasiura capuhu; — mai conforma cu geniulu limbei nostre ar fi vorb'a *turbanu*, care are acea-asi insemnare cu *cealmă*, si care a trecut si in alte limbe sorori cu a nostra, (vedi si *durmanu*).

CEANACU, s. m., pl.-e, *catinu*; *catinu*, *blidu*, vasu de pusu in ellu buccate sau boutura, facutu mai allesu d'in lemnu; — ? d'in russesculu *ciani*, sau d'in romanesculu *cena*=*cina*, ore cumu *cenacu*=*vasu de cena?*, (vedi si *ceanu*).

CEANU si *ceamu*, s. m., pl.-uri, luntroi, luntre mare, vasu de plutitu pre balti si riuri, lungu si largu, servindu pentru transportu de merci, astadi numitu si *slepu* dupo german. *schlepp*; baltaretii nostri punu mare differentia intre *ceanu*, *cinu* si *luntre*: *ceanulu* sau *ceamulu* este cellu mai mare vasu de transportu pre riuri si balti, *cinulu* d'in

contra e cellu mai micu, éro *luntrea* fine mediloculu între *ceanu* si *cinu*.

CEAPRAZARÍA, s. f., arte sau stabilimentu de *ceaprazariu*.

CEAPRAZARIU, s. m., care scie lucrá sau care vende *ceapraze*.

CEAPRAZU, s. m., pl.-e, si-*uri*, tænta, limbus; limbu, impletitura sau fasia de lana sau demotasse, ce se pune pre margenele tapetelor, vestimentelor, etc.

CEARDACU, s. m., pl.-e, (si *ceandacu?*), foisoru sau podu de scandure pre patru inalte furce, d'in care pote cineva vedé la mare departare, servindu in speciale pandariloru de viie si altoru omenii insarcinati cu preveghiarea vre unui lucru, cumu incendii si altele.

CEARDASIU, s. m., modu de saltare ungrescu, jocu ungrescu.

CEARSIAFU, s. m., pl.-uri, (si *ciarciafu?*), linteum; pandia ce se aterne pre paturi sau se pune pre coperture, sau cu care si sterge cineva corpulu de apa sau de sudóre, *straiu*, *lintiolu*, *suduriu*; — cuventulu se afla nu numai in turcesce, ci si in limb'a englesá sub form'a *kerchief*, cu insemnare de *scufa de pandia*.

CEASLOVU, s. m., vedi *ceasoslovu*.

CEASNICU, -a, 1. adj., de *ceasu*, de fia care *ceasu*; 2. subst. masc. cu *ce*-acea-si insemnare casi *ceasornicu*; — cuventu si de forma si de origine slavica.

CEASORNICARÍA, s. f., arte sau stabilimentu de *ceasornicariu*.

CEASORNICARIU, s. m., care scie face *ceasornice*, *orologiariu*.

CEASORNICU, s. m., pl.-e, *orologiu* = machina facuta se arrete *ceasurele* sau orele dillei.

CEASOSLOVU, s. m., pl.-e, *brevarium*, *horologium*; carte basericesca coprendendu rogationile de fiacare ora sau rogationile si cantàrile servitiului religiosu ordinariu, *orologiu* = *horologium* = *ὐρολόγιον*.

CEAUSIU, s. m., caporale de dorobanti; — cuventu turcescu.

CEGA sau *ciga*, s. f., 1. d'in coce, ca si d'in collo de Carpati: una specia de pesce fluviale (= *acipenser ruthenus* lui Linneu?); 2. d'in collo de Carpati:

a) bourellu sau melcu = *cochlea* sau *limax*; b) instrumentu de redcatu greutàti = *trochlea* = scripete, etc.; c) jocaria copillaresca, vertetia, sferledia = *turbo*.

CEPSA, s. f., *calyptrula*, *callendrum*; scufsióra de pandia pentru copii sau femene; — desi cuventulu nu s'aude d'in coce de Carpati, totusi noi credemu coellu e de origine romanesca, trassu a nume d'in acea-si radecina cu *capu*, *capestru*, *cefa*, etc., de unde pote si chiaru *siepa*, sau *siapca*, in locu de *cepa* sau *cepeca*, dupo pronuntia ce are *ci* sau *ce* in gur'a unei mare pàrti de Romàni: *siefa*, *siepa*, *siere*, etc.; in locu de *cefa*, *cepa*, *cere*.

CERBOIA, s. f., *cerba*, in locu de *cerba*, nu e de recommendatu, si cu atàtu mai pucinu *cerbóica*.

CERBÓICA, s. f., vedi *cerbóia*

CERCEVEA, s. f., pl. *cercevelle*, *ligneus margo*; limbus, ora; cancelli fenestrales; cadru de lemnu allu unui tabellu; cruce sau reseruce de ferestra, etc. — de si essiste si in turcosco *cercevé*, inse noi credemu cuventulu romanescu; form'a *cercevea* a essitu, fora indoientia, d'in necessitatea de a destinge intellesulu, in locu de *cercea*, allu carei plur. *cercele*, s'ar fi amnestecat cu plur. d'in *cercellu*.

CERGA, s. f., *tegmen*, *stragulum*; copertura de patu, de callu, etc., facuta mai allesu d'in lana, si numita de alti Romàni *pàtura*; — se fia acestu cuventu in locu de *serga* = *serca* = *serica* = latin. *serica*? *Serica* sau *serica* essiste in limba cu altu intellesu; si togmai de acea-a, pentru destinctione de intellesu, limb'a a potutu tende la alta forma *seriga*, care prin suppressionea lui *i* va fi devenitu *serga* (*sierga*), d'in care *cerga* ar fi numai una variatione de pronuntia ratecita, ca *sieru*, *siercu*, etc., in locu de *ceru*, *cercu*; compara franc. *serge*.

CERNELA, s. f., *atramentum* = negretia, licidu cu care se face ceva negru, si in speciale, tenta sau negretia de scrisu; — cuventu si de origine si de forma slavica.

CERNIRE, -escu, v., denigrare; a innegri, a face negru, a colorá negru; in

speciale: a imbracă în negru; și mai vertosu ca reflexiv, *a se cerni*—a imbracă vestimente negre de doliu.

CESCA, (*s* siueratu), s. f., vascioru de beutu café sau ceaiu, *tassu* sau *tassa*, —cuventu slavicu?

CESCULITIA si

CESCUTIA, s. m., deminutiv d'în *cesca*.

CESVERTA si *ciosverta*, s. f., *quadra*, *cartu* sau *carta*, a patr'a parte d'în unu mnellu, berbece sau altu animale taiatu, și de aci în genere, bucata ore care de carne, *buture*;—cuventu slavicu.

CETANIA si *cietenia*, s. f., *lectio*, *lectura*, actione sau resultatu allu actionei de a *ceti*;—cu forma, ca și de origine, slavica, (vedi *cetire*).

CETETIU, 1. ca adiectiv, applicatu la lucruri, cumu littere scrissore de mana sau de typariu: care se *cetesce* bene și usioru, *legibile*: *scrissore cetetia*; 2. ca substantiv: persona care e insarcinata a face lectura în baserica sau altu undeva, *anagnostu*, *lectoriu*: *in cenobite de monache femenele sunt cetetie*; *baseric'a acést'a nu are bunu cetetiu*;—cuventu de forma, ca și de origine slavica, (vedi *cetire*).

CETINA sau *cetena* (cu tonu la antepenultima: *cétina*), una planta sau arborellu = *juniperus communis* lui *Linneu*;—nu credemu se fia slavicu, cumu sustine invetiaturu Miklosich, de orece nu essite în vechi'a slavica, ci numai la Serbi; se lega, probabile, de acea-asi radercina cu *catena* sau *catina*.

1. CETIRE si *citire*, *-escu*, *legere*; a *ceti*, a pronuntia sunetele reprezentate prin littere, sau a urmari cu ochii acelle-asi littere; de aci metaforice, a scote unu intellesu d'în unu fenomenu ore care, a intellege ceva ascunsu mai vertosu: *Domnedieu cetesce in anim'a fia carui omu*; *intelleptulu scie ceti in florea cea mai modesta poterea unei fientie prea inalte*;—cuventulu este slavicu, introdussu forte firesce prin *bukele*, cari atatu de indelungu au appesatu anim'a și au intunecat mentea Românilui; în loculu seu cauta se între strabunesculu *legere* d'în care *lectura*, *lectoriu*, *lectione*,

legibile, ect., s'au și popularisa orece *allegere*, ce Macedoromân în locu de *legere*—*cetire*, ar poté dá nascere la ambiguitati.—Si *cisti*, d'în care s'a veritu la no sau *citire*, se reduce la una ra *cti*, venita și acésta-a d'în alt'a simpla *ci*, cu insemnarea de a *si a pune intr'una linia*; și de aci *firá*, a *ordiná*, a *numerá*, a *onor* insemnari, cari voru esplicá și în sulucuenteloru ca *cisti* sau *cinsti* etc., ce slavicultu *citire*, nemultiar a aflá senguru una buna ospetia mâni, a atrassu inco cu sene s' introdussu în limb'a romanesca.

2. CETIRE, s. f., *lectio*, *lectu* tione și resultatu allu actionei de *lectione*, *lectura*, (vedi 1. *cetire*).

CETITORIU, *-toria*, s. adj., *lectoriu*, care *citesce*, (vedi *cetire*

CEURU (si *ceucu*?), *-a*, adj., *strabo*; *lusc*, *stramboiu* (de a insemnare asia déro ca si *cecâru* si *câru*?) se nu fia amendoue essi *cæcus* = orbu, d'în care deminu *cæculus* ar suná în romanesce. Acestu *deminutiv* se va fi desfigu urma în *cecâru*, și în *ceuru*, tog și *bucâru* în *bugâru*, *buhâru*, *buâru* *bugâru* și *buga*).

CHEFLIU, (pronuntia: *keftiu* *hilaris*; *festivus*, *lætus*, *hilaris lætus et jocus*; *ebriolus*; 1. care de uná cu *chefu*, *ilariu*, deschisu, f *jocosu*; 2. cui place se face *chef* de petrecere; 3. cu *chetu*, *caruiu*, (vedi *chefu*).

CHEFU, (pronuntia *kefu*), s. r *uri*, *animi habitus*; *hilaritas*, *festi* *lubido*, *morositas*; 1. desposition *fielului*, stare a *ânimei*, *voia*, *cumu ti e chefulu Domniei telle* *n'am chefu de nemica*; *am chefu de* —2. *voia buna*, *anima buna*: *de astadi fora chefu? nu te am vediu unu data asia cu chefu*; *n'asiu v* *stricu chefulu ce vedu co ai*;—3. *tiu*, *fantasia*, *bunu planu*: *a face* *furile cuiva*; *am chefu se te batu*;— *stivitate*, *ilaritate*, stare de mare *ria*, *jocu*, *risu*, *petrecere*: *tu faci*

candu me vedi incurcatu de nu sciu ce se dicu; — 5. in speciale, petreceere cu mancări si beutura, betia : *intr'unu chefu ua duce amicul de candu a pusu man'a pre una buna summsiora de bani;* *a prende la chefu* = a incepe se se imbebe; *a fi cu chefu* = a fi caruiu; — cuventu turcescu.

CHEFUIRE (pronuntia : *kefuire*), -escu v., ca netransitivu, a petrecee in *kefuri*; — reflexivu, *a se kefui* = a se carui, a se imbetá.

CHELALAIRE (pronuntia : *kelalair*), -escu, v., 1. ca netransitivu, vorbindu in speciale de cani : a tipá, a se vaitá; applicatu apoi si la omeni, 2. ca transativu : *a chelalai pre cineva* = a lu face se tipe, se se vaite tare, a lu bate reu, (vedi si *chilomanu*).

CHELBASIU-a (pronuntia : *kelbasiu*), adj., cu acea-asi insemnare ca si *chelu*.

CHEGLA (pronuntia : *kegla*), s. f., metula, cilindrellu de lemn pentru jocu, popicu; — d'in german. *kegel*.

CHELIA (pronuntia : *kelia*), s. m., 1. starea de *chelu*, calvetia; 2. unu morbu, de care cade perulu de remane cineva *chelu*, specia de roia la capu : *lovite-ar cheli'a; bata-te cheli'a*; — proverb : *a freca cheli'a cui'a* = a lu perui bene, a lu bate reu, (vedi 1. *chelu*).

CHELIRE (pronuntia : *kelire*), -escu, v., *calvescere*; a perde perulu, a remane fora peru, vorbindu in speciale de perulu capului; — metaforice, a perde mentile, a adunje in stare de decrepitudine si de debilitate mentale : *n'am chelitu dora, ca se facu prosti'a ce tu erci*, (vedi 1. *chelu*).

CHELTUELA (pronuntia : *keltuela*), s. f., *sumtus, impensa*; spesa; — cuventu si de forma si de origine straina, (vedi si *cheltuire*).

CHELTUIRE (pronuntia : *keltuire*), -escu, v., *sumtus facere, impendere; consumere, conterere*; a face spesa, a dá bani pre lucruri ce se cumpera; — de aci : a respici, a petrece, a consume : *a cheltui puterile in desiertu; a cheltui multu tempu in lucruri de nemica*, — cuventu de origine straina, — ungar.?

CHELTUITORIU (pronuntia : *keltui-*

toriu), -toria, s. adj., *impendiosus, profusus, prodigus*; applicatu a cheltuf preste mesura, respitoriu, prodigu, mana sparta, (vedi *cheltuire*).

1. CHELU, -a, (pronuntia : *kelu*), adj., *calvus*, care a remasu fora peru pre totu capulu sau pre una parte a capului; — desí acestu cuventu se aude pronuntiatu si *pkelu* si *pielu*; si prin urmare pare co ar veni d'in *pelle*; totusi forma a buna, care se afla in gur'a unoru-a d'in Români, este *calvu* sau *calbu* = *chelu*, de unde apoi si derivatele *calvia*, sau *calvetia* = *cheli'a*, *calvire* = *chelire*.

2 ? CHELU (pronuntia : *kelu*), s. m., una planta, ? *verdu cretia*; — neconoscutu d'in coce de Carpati, — germ. *kohl*

CHEMBRICA (pronuntia : *kembrica*), s. f., pandia de bumbacu lustrata.

CHENARIU (pronuntia : *kenariu*), s. m., pl. -e, *limbus, ora*; limbu, sau fascia infiorata, cosuta pre marginea unui vestimentu sau vercarui altu lucru facutu d'in pandia sau pannura; — brânu de muru; — cadru; margine.

CHEPENEGU (pronuntia : *kepeneagu*), s. m., pl. -e, *pallium, penula*; mantellu cu maneece, vestimentu de pannura grossolana, aproape assemenea celui ce se chiama *gheba*; — cuventulu, desí de forma extraordinaria, pare inse a fi esitu d'in radecin'a romanica *cap*.

CHEPENGU (pronuntia : *kepengu*), s. m., pl. -uri, usia ce se lasa pre gur'a unui putiu, unei pivnitia unei grope in genere, ca se ua inchida; — ? de acea-asi familia cu *chepeneagu*?

CHERESTEÁ (pronuntia : *kerestea*) s. f., pl. -cherestelle, lemn de constructiune = *materia*; — cuventu turcescu.

CHERESTEGIE, s. f., stabilimentu de *cherestea, lemnaria*.

CHERESTEGIU, s. m., care lucra sau vende *cherestea* = *materiarlus, materiariu, lemnariu*; — cuventulu e nu numai de origine, déro si de forma turcesca,

CHERMEZU, s. m., (pronuntia : *kermezu*), *coccum*, sementia d'in care se face una colore rosia forte viua; — cuventu arabicu : *kermés*.

CHERMEZIU (pronuntia : *kerméziu*),

coctneus; care e rositu cu *chermezu*, care are facia ca cea ce da *chermèzulu*.

CHERVANU (pronuntia : *kervanu*), s. m., carru mare cu care se transporta omeni si merci; — cuventu venitu prin limb'a turcesca d'in arab. *klar-revan* = lucru ce se misca; de aci si *caravana* = franc. *caravane*, ital. *caravana* = multime de animale de transportu : camelle, muli, cai, etc., pre cari se transporta in Arabi'a si in alte terre lucrurile mai multoru omeni ce callatorescu impreuna; de aci si *carvan-seralu* = franc. *carvan-serail* = ospetaria sau *chanu* in Turcia; de aci si *carvasará* = locu, incaperi de *vama*, (vedi si *vama*).

CHEZASIA (pronuntia : *kezasia*), s. f., *cautio*, *satisfactio*; cautione, garantía, (vedi *chezasiu*) : a cere *chezasia*, a dá *chezasia*, etc.

CHEZASIU (pronuntia : *kezasiu*), s. m., *sponsor*, *præses*, *satisfactor*; *responditoriu* pentru altulu co acestu-a va platí una detoria, sau co nu va dosí de la judecata, sau co in fine nu va face, prin portarea sea, vrouna dauna; garante, *assecuratori*, etc. : a dá *chezasiu* pre *cinerva*, a cere *chezasiu*, a se pone *chezasiu*; — cuventu strainu.

CHEZASIUIRE (pronuntia : *kezasiuire*), -escu, v., 1. ca intransitivu, a dá *chezasia*, a se pune *chezasiu* = a se dá *respunditoriu*, ce respunde cu starea sau person'a sea pentru altulu; 2. ca transisivu : a *chezasiu* pre *cinerva* = a l'obligá, a l'indetorá, a lu conjurá tare se faca ceva; — de aci, a se *chezasiu* = a se legá, a se indetorá seriosu si prin juramente : *te-ai chezasiuitu se termini lucrulu de cri, si neci astadi nu l'ai inceputu macariu*, (vedi *chezasiu*).

CHESEA (pronuntia : *keseá*) si *chisea*, s. f., pl. *cheselle*; 1. sacusioru sau punga, si in speciale punga de tutunu (astadi *chiselelle* au peritu mai de totu impreuna cu *ciubucele*, si in locule au intratu *tabacherele* si *tigarile*); 2. *chiseá de dulcetia* = vasu de vetru, in care se pune si offero dulceti'a; — se nu fia cumuva in locu de *caseá*? — atunci turcesculu *keseá* ar fi impromutatu de la noi.

CHEU (pronuntia : *keu*), s. m., pl. -uri,

crepido, lapideus *agger*; inaltatura pamentu, de regula asternuta cu pe intre marginea unui riu si case, ca impedece inundationile si totu de data se facilite communicationea; neologismu d'in celle mai nefericite, d franc. *qual*, vechiu franc. *cajo*, ispal *cajo*; si prin urmare form'a *cuver* limbei nostre ar fi *caiu*, pl. *caie*; *cuv* tulu ar vení, dupo parereá unoru-a latin. *cajare* = batere, de unde si *caj*, *bàtiu* de batutu; *déro* intellessulu ventului *caiu* cadredia mai bene cymric. *ca* = gardu, inchisore, parete inchisu, c.; si de acea-a in locu *caiu* ar fi tute mai de preferitu *cuve* ca : *aggere* = *gger*, *mole* = *moles*.

CFITANTIA, vedi in Glossariu : *aqitare*, si in Dictionariu : *citantia*.

CFITU, vedi in Glossariu : *aquila* si in Dictionariu : *citu*; de aci :

CFITUIRE, -escu, a terminá desfa rea unei detorse; si in genere : a t miná verce; a consume, a finí, etc., (v *aquitare*).

CHIBRITU (pronuntia : *kibrítu*), m., pl. -e, si -uri; firicellu de acia sul ratu, sau lemnisioru sulfuratu si fos ratu la unulu d'in capete, servindu apprensulu de luminári; — cuventu t cescu, care s'ar poté inlocuí cu *fosfi* sau *fosforellu*.

CHICA (pronuntia : *kica*), s. f. (f plurariu). *coma*, *capilli*, *cinclnus*, per capului luatú in totulu seu : *ce ch formosa ai!* — d'incollo de Carpati cu intellessu de *pléta* sau *motiu peru*; — in limb'a slavica inco essi *kika* cu intellessulu de *coma*; inse ventulu se afla, in limb'a nostra, in gatura cu multime de alte cuvente, c parú a se referí la acea-asi radecina cari, neessistendu in slavica, nu ne potutu vení de la dens'a : asiá afora *coma*, despre a carui romanitate nu r incupe indouentia, vinu inco inaint *conciu*, (= *comtiu*), *chichirezu*, *chicuca*, etc.; cari tote se referu pote acea-asi radecina cu *coma*.

CHICHINETIA (pronuntia : *kichineta*), s. f., *angustissima domus*, *angustissimum conclave*; casa, sau camera fo

strimta; — P de la chinu=cu clinu, prin duplecare, cu intellesu de *incapere umile, plecata*, (vedi si *chichitia, chinu*).

CHICHIREDIU (pronuntia: *kikirezu*), s. m., illecebra, lepos; medilocu de a placé, farmecu: *cuvente fora chichirezu=illepida verba*; — pote co cuventulu sta in legatura cu *κίκινος=cincinns, cirus*=bucla de peru; n, intre doue vocali se stramuta la noi de regula in r, ca in *ferestra=fenestra*; si prin umare din *cicinu=κίκινος*, se va fi formatu antaniu *ciciru*, d'in care apoi *chichiredu* sau *chirezu*, cu insemnarea generale de *verce provoca placere*, si cu pronuntia antica a lui *ci=ki*, ce amu vediutu si avemu se vedemu in multe d'in cuventele romanesci; *ciciru* s'a potutu formá, prin processulu de duplecare, si de adreptulu d'in *cirus*, care provine de certu d'in acea-asi radecina cu *cinnus*, de unde *cincinns* ca duplecatu, si compusulu *cincinns=elegante, graciosu, placutu*, etc.; adeco cu intellesu ca allu romanescului *chichireziu*; — d'in *chichirezu* pare co s'a formatu si unu verbu in *are*: *chichirezare*=provocare, attitiare: *de ce mai chichirezi cert'a sau bítai'a*, cumu si altulu in *ire*: *chichirezire*=a face festivu, mai allessu ca reflexivu: *a se chichirezi*=a se face festivu si ilariu, si in speciale, a prende la chefu, a se carufi=a se imbetá pu-einu, atátu-a numai cátu e destulu ca se fia ceneva cu *chichirezu*, adeco festivu si placutu prin vorbele selle jocose.

CHICHIREZARE si *chichirezire*, vedi *chichirediu*.

CHICHITIA (pronuntia: *kikitia*), arca in anterioare parte vehiculi facta; illecebra; dolus, fallacia, ambages; 1. cuteia sau lada fissa in partea d'in ainte a unei carrutii, pre care siede menatoriulu, si in care se punu lucruri necesarie la calletoria; 2. arteficiu, mecanismu ingeniosu: *ca se poti mania bene verce lucru, cauta se i asti mai antaniu chichitiele*; 3. mediu de amagire, inselatoria: *cu chichitie si cu momitie vrei se mi ici totu d'in punga*; 4. supterfugiu, pretestu, cuventu mentionosu, prin care vre cineva se scape de ceva: *scii asti*

multime de chichitie, ca se scapi de bítai'a ce ti se cuvine; 5. in speciale vorbindu de femine: farmecu, medilocu de a placé si amagi: *nu me va mai prende si amagi muierca cu chichitiele selle*; — deco intellessulu cuventului cellu mai primitivu este cellu de sub numeru 1, atunci ellu se lega, probabile; de acea-asi radecina cu latin. *cumera=cuteia, culcus=sacu, cumba=luntre*, grec. *κῶ-τος=cavitate, κῶ-τις=paneriu, saculetiu; κολος=cavu*, etc.; romanescele *cuta, cuteia, chimeru*, etc.; pote inse co cuventulu vine d'in acea-asi funtana cu *chichinetia*, adeco d'in *chinu=clinu*, sau in fine d'in *in-chi-de-re, in-chi-su*.

CHICHLIBARIU (pronuntia: *kichlibariu*), *chihlibariu* si *chilbariu*, s. m., *electrum*; — cuventu turcescu, in loculu caruia a intratu *electru* cu famili'a sea: *electricu, electricitate, electricare*, etc.

CHICHOTIRE (pronuntia: *chiotire*), *chihotire, chiotire, -escu*, v., *cachinnari*; a dá *chiote* de bucuria mare, a ride risu cu *hohotu* si *nerusinat*, (vedi *chiotu, chiuire*).

1. CHILA (pronuntia: *kila*), s. f. (aplecatu inse si la persone de genu masculinu), *homunculus*; unu bietu omu, omu de nemica, misellu, miserabile, abiectu, nevoiasiu; — cuventu neconnoscutu dincoce de Carpati, d'in care s'au trassu, fora indouientia, si *chilava, chilavire*, connoscute d'in coce de Carpati numai sub form'a *schilavu, schilavire*; — dupo invetiatiulu *Miklosich* luat de a dreptulu d'in slavicultu *kila*=surpatura de bosie, dero fiendu-co insusi mentionatulu invetiatiu marturesce, co vorb'a slavica e impromutata d'in grec. *κῆλη*=surpatura; fiendu-co in romanesce, pre longa *chila, chilavu*, etc., essistu n'au numai *schilavu, schilavire*, ci si forme ce nu credemu se fia slavice, cumu *schilodu, schilodire*, cu acea-asi insemnare ca si *chilavu, chilavire*, ba inco si *schidolu, schidolire*; fiendu-co grec. *κῆλη* se refere la una radecina, d'in care au essitu *χάζομαι, χάλνω, χασκω*=a se rupe, a se cascá, etc., *χάος*=cascatura; fienduco d'in acesta radecina avemu in romanesce *cascare*;

de acea-a noi nu vedemu pentru ce aceste cuvente ar fi avutu lipse, ca se se afle in romanesce, se fia trecutu prin limb'a slavica.

2. CHILA (pronuntia : *kila*) s. f., mesura pentru graue in valoare de 400 ocá sau aproape 520 chilogramme, in terr'a romanescá; éro in Moldavi'a mai mica (240 ocá); — cuventulu are se cadia in desuetudine prin introducerea noiei sisteme de mesure.

CHILAU (pronuntia : *kilau*), s. m., *malleus terreus*; mare maiu sau ciocanu de ferru; — d'in cocé de Carpati se aude *ghilau, hilau, ilau*; compara franc. *billot*, si mediulu latin. *billus*, de orece in romanesce adesea *bi=ghi*.

CHILAVIRE (pronuntia : *kilavire*), -escu, mutilare, varum reddere, debilitare; a face *chilavu*; — d'in cocé de Carpati numai sub form'a *schilavire*.

CHILAVU-a (pronuntia: *kilavu*), adj., *varus, mutilus, mancus, debilis*; vete-matu la una sau mai multe pãrti alle corpului, si in genere, nepotentiosu, debile; mancu, difformu; — d'in cocé de Carpati se aude numai *schilavu*, (vedi *chila*, si compara inco, pre lónga celle acollo espuse, si grec. *κυλλός* = cavu, curbu, strambu, difformu, etc.)

CHILERIU (pronuntia: *kileriu*), s. m., *cellarium*; incapere in care se tinu de alle mancarei, vinu, vase, instrumente, si altele necesarie la economi'a casei; — form'a curata e *cellaru*, d'in care *chileriu* e sau una transformatione prin influentie straine, sau anulu d'in acelle cuvente ce a pastratu pronunti'a antica a lui *ce* sau *ci* = *ke, ki*; ero *ariu* s'a transformatu pote in *criu* spre a evitá confusionea cu *chetariu* = *cellariu*, (vedi si *chilia*).

CHILIA (pronuntia : *kilia*), s. f., *cella, cellula*; incapere pucinu spatiosa, si in speciale : incapere de la unu monasteriu sau cenobiu, in care siede unu senguru monachu; — ca si precedentele *chileriu, chilia*, sau s'a deformatu prin influentie straine d'in *celliu* = *cellelia* = *cellula*, sau a pastratu pronunti'a antica a lui *ce* sau *ci* = *ke, ki*; cuventulu romanicu *cella* si derivatele *cellarius*, etc.,

au trecutu atátu in grecesce : *cella, κελλίον* = *cellula, κελλάριος*, etc., câtu si in limbela si germanice; si asiá nu este d'co la aceste popore, cu cari amu necontentu contactu, pastru chi'a pronuntia a lui *ce*, s'a palatizatu, fora inse ca d'in acestu giurare se se pota conchide cu dine, co noi amu fi impromutatele de acesta familia de la v. d'in aceste popore.

CHILIME (pronuntia : *kilim*) pl. -uri, *tupes rusticus*; scortia terranescu; — cuventu turcescunoscutu una data numai de urbaniei libere, pre candu terranosceau si nu connoscu de cât *scortia*; astadi inse si la cetati mai multu terranesculu si roma-*scortia*.

CHILINIRE (pronuntia : *ki-escu, v.*, *separare, discernere*; a a despartí; a discerne, a desting murí; — cuventu neconnoscutu de Carpati, si chiaru d'in collo mai multu compusu : *deschilini-chilinu*).

CHILINU (pronuntia : *chilinu*) *separatus, distinctus*; separatu, d'lamuritu; — neconnoscutu d'in Carpati; ? nu cumuva se refere asi funtana cu *chilavu*, (vedi l. sau e in locu de *chirinu*, d'in c. de la chiaru = *clarus*? sau in fine de *cellinu*, d'in acea-asi radein *cellere, celsus* = a se inaltia, a tinge, destinsu, cu pronunti'a origi lui *ci* sau *ci* = *ki, ke*? Confer. ung

CHILIORA (pronuntia : *kilior*) deminutivu d'in *chilia*.

CHILIPIRU (pronuntia : *kilip*) m., pl. -uri, *fortuitum bonum*; bi-stigu ce ne vine de la intempletu fora labore; lucru eftinu; ventu turcescu.

CHILOMANU (pronuntia : *kilomanu*) s. m., pl. -e, *vagitus, lamentatio, ratis*; tipet, strigate, vaiete, vedi si *chilulaire, chimire*.

CHILUTIA (pronuntia : *kilutia*) f., deminutivu d'in *chilia*.

MA (pronunția: *kima*), s. f., *germentum*; *cacumen*; 1. mîgură, se dau plantele; 2. barbă, partea și inferioară a barbei; 3. creștina, vertice; — cuventulu nu se re cătu scimă, d'in coce de Car-aude inse și in acesta parte cu-*chimeriu*, care pare a fi in lega-*chima*; și de aceea, deco cuven-*ima* nu s'a introdussu cumuva manieculu *keim*=germe; atunci ta se fia identicu cu ital. *cima*, portug. și provenç. *cima*, franc. crescetu, culme de arbore sau de etc., provenite d'iu latin. *cyma*=mugură. grec. *κῆρυξ*=culme, *κίμα*, etc. In limbelo sorori aflăm u-asi cuventu si derivatulu : *clero*, ispan. *clmera*, franc. *clm* ornamentu de pe verticele casei; a nostra de asemenea d'in *chima* vine pe de una parte *chimeriu* și de pelle ce serve și pe *sacuga*, prin urmare cu intellessulu rec. *κῆρυξ*, ceva ce *se imple și se* lat. *cumera*, ero pre de alt'a in locu de *cimeriu*,=semnu, si nare cu intellessulu ce da ital. =semnu de pe casca; asiă in *chimeriu* cu derivatele selle *chimeriu*, ca si *cercu*, (vedi *carceiu*), pronunție principali d'in celle ce au *c*: pronunția antică de *k* in *chima* și in *cimeriu*=serpariu, și în *chimeriu*, ca in *acia*, in *cimeriu* u.

CHIMERIU (pronunția: *chimeriu*), s. f., s. m., pl.-e, *pelliscum* cîșugutore de pelle, serpariu, serpi de sacu sau punga cellui ce lu *puni meru bani la chimeriu*, (*chimeriu*, *chima*), cu tote co s'ar poté ca *chimeriu* fia venit d'in *κῆρυξ*=lucru u, și, prin metafora, si unu ce stine lucrurile de pretiu alle cui-*chimeriu* si ital. *chimerio*.

CHIMERIU, *chimeriu*, vedi in Dic-*chimeriu*, *cumbalu* sau *cy-*

CHININA, *chinchina*, *chinina*, vedi in *chineriu*: *cina*, *cincina*, *cinina*.

CHINDIA (pronunția: *kindia*, cu d

nesiuveratu), s. f., *saltationis genus*; *dies ad occasum inclinatus*; 1. unu jocu romanescu plenu de animatione, cumu si canteculu dupo care se joca; 2. tempu allu dillei ce cade la medilocu intre amedia si appusulu sorelui; acésta-a se si chiama *chindia mare*; ero candu sorele se afla mai aproape de puntulu appusului decâtu de allu amediei, atunci se dice *chindia mica*: *am ajunsu in cetate, candu sorele era la chindia mica*: *la chindia*, sau in *chindia*, se dice absolutu pentru *chindia mare*: *am ajunsu la cetate forte de tempuriu, precandu sorele era la chindia*; — cuventulu pare a fi in locu de *chindeia*=*chindelia*, care ar poté a fi in locu de *candelia* sau *candera* d'in aceea-asi rade-*cina* adeco cu: *candela*, d'in *candere*=a arde, cu intellessulu de unu ce *fo-cosu* sau *incensu* si plenu de *ardore*; cumu e atatu tempulu cătu si joculu numitu *chindia*.

CHINDISIRE (pronunția: *kindisire*, cu *s* nesiuveratu), -escu, v., *acu pingere*; a cose cu aculu flori pe una tessutura; — cuventu introdussu prin fanarioti d'in grec. *κινδισίρι* intre urbani numai, remasu inse neconnoscutu poporului de la terra; astali cadutu aproape in desuetudine si prin cetati, unde i a luatu loculu *brodare*=franc. *broder*, cuventu de origine germanica, si de aceea-a neadmissibile in limb'a nostra: *acu-pingere* e de preferitu.

CHINDISITURA (pronunția: *kindisitura*), s. f., lucru in floratu cu aculu, (vedi *chindisire*).

CHINOVARIU, *chincovia*, *chinovitu*, vedi in Dictionariu: *cinobariu*, *cenobiu*, *cenobitu*.

CHINU (pronunția: *kinu*), s. m., pl.-uri, *pœna*; *labor*, *vexatio*; *cruciatu*, *suppletum*; neplacere, dorere; labore, fatiga, sufferentia; tormentu, tortura; suppliciu; — *chinu* difere de *cazna*, intru cătu acellu-a este mai multu *subiectiv*, ero acestu-a mai multu *obiectiv*, adeco intru cătu *chinu* espreme mai multu sentimentulu de dorere allu *subiectului* *paciente*, ero *cazna* mai multu *obiectulu*, *lucru* sau *causa*, care produce acellu sentimentu; de aceea-a nu

se pote dice : *caznela facerei, caznela mortei*, etc., in locu de : *chinurele facerei, chinurele mortei*, neci : *a suppune la chinuri*, in locu de : *a suppune la cazne*.

— Afora de acestea *cazna* este de certu strainu, pre candu *chinu* ar poté fi cuventu romanescu : Dictionariulu de Buda dà ca etymologia a cuventului *chinu* grecesculu *χαινειν* = a ucide; noi inse, in vederea intellessului mai multu *subiectiv* allu cuventului, credemu co se refere la *pœnitere*, care are in addeveru sensulu subiectiv de *parere de reu* sau *dorere de anima*, si d'in care au essitu *pœna*, ital. *pena*, franc. *peine*, apoi d'in acestu-a *punitre*, etc., de acellu-asi intellessu cu alle nostre *chinu, chinuire*, asiá in câtu aceste-a, prin una pronuntia raticita, aru fi in locu de *pinu, pinuire*, ca si *schinu, chicare*, etc., in locu de *spinu, picare*. Considerandu inse co *suppliciu* vine d'in *supplicare* sau *supplccare* = a plecá, a incurbá; co de asemenea *tortura, tormentu*, etc., vinu d'in *torcere* = sucire, resucire; co prin urmare cuventele romanice câte espremu *chinulu* au ca intellessu originariu ide'a de *intorcere, resucire, infrangere*, etc., idea ce se traduce cu atât'a energia in espressionea romanesca a *resuci cuiva gîtulu, capulu*, etc., e forte probabile co si *chinu* intra in aceste analogie, si co prin urmare este in locu de *clinu* = *clinum* = *plecatura, incurbatura, resucitura, tortura*, etc., si de acea-asi familia cu *inclinare, in-chinatione* = *inclinare, inclinatio*, etc., cu atâtu mai multu co, déco nu ne insellâmu, pare-ni-se a fi auditu si femin. *china* = in intellessu cu franc. *penite* = *clivum*.

CHINUIRE, (pronuntia : *kinuire*), -*escu*, v., *pœnis, supplicis, laboribus afficere; vexare; cruciare*; a face se semta *chinu*, a torturá, a tormentá, a suppliciá; a frementá, a fatigá, a vessá, (vedi *chinu*).

CHIORAIRE (pronuntia : *kioraire*), -*escu*, si -*iu* v., se dice in speciale de sunetulu ce dau maciele : mi *chioraescu maciele de fome* = sum forte flamundu; — cuventu formatu pote prin imitacionea sunetului naturale, de ore ce se dice si in modu de interjectione : *chioru! chioru!*

in togmai ca si *cârcu* sau *cricu, câru*, etc., (vedi *carcaire, caraire*); totusi inse acesta anomatopeia pare a fi produsu in limb'a nostra multime mare de cuvente, scambandu atâtu loculu câtu si sonulu vocalei : *cor-canu, cro-canu, cior-a, ciuruire, cer-ipire*, etc., cuvente, a caroru radecina appare si in latin. *cro-elre, cor-vus*, grec. *χόρ-αξ* etc., (vedi si *chiuire*).

CHIORAITURA, s. f., actione si resultatu allu actionei de a *chiorat*.

CHIORIRE (pronuntia : *kiorire*), -*escu*, v., 1. ca transitiv : a face *chioru*, a lipsi de unu ochiu; — a luá vederea : *a chiori cu pulbere*; — proverb : *n'am cu ce chiori una gaina* = n'am atâtu meu sau alte grauntie, in câtu se saturu una gaina; nu *afti in cas'a mea cu ce chiori unu siorece* = sum seracu lipitu, n'am nemica pre lume; 2. ca netransitiv : a deveni *chioru*, a perde unu ochiu; si in genere, a perde vederea : *se vede co ai chioritu, de nu mai vedi pre unde calci*; — *chiorire* cu intellessulu de *perdere a vederei* este una espressione mai pucinu energica decâtu *orbire*; asiá : *passionea nu chioresce*, ci *orbesce pre omu*.

CHIORISIU (pronuntia : *kiorisiu*), adj., *luscus*; strambu, la una parte, crucisiu, vorbindu de cautatura : *uitatura chiorisia*; a se *uitá chiorisiu la cineva* = a se uitá strambu, si de aci, a se uitá reu = torva tueri.

CHIORITURA, s. f., stare acellui devenitu *chioru*, luat forte desu ca concretu : *esti una chioritura de omu*.

CHIORU, -*a*, (pronuntia : *kioru*), adj., *unoculus*; altero oculo *orbis, cocles*; care are numai unu ochiu, éro pre cellu altu l'a perdutu; metaforice, care nu vede bene, care si a perdutu in parte vederile; — de aci espressioni ca : *si unu chioru vede acést'a* = lucrulu e forte claru; *esti chioru, se vede, de dai prin tote gropete*; — *chioru* asiá déro in insemnare de *lipsitu de vedere* dice mai pucinu decâtu *orbu*, si are totu de una data nuanzia de batujocura; — ? se fia cuventulu venit d'in turcesc. *keor* sau una scurtare d'in *ochioru*?

CHIOSCU (pronuntia : *kioscu*, cu *s*

meratu), s. m., pl. -uri, foisioru de unde ochii ratecescu in departare pre vaste si formose scene campestre, foisioru de placere; — cuventu turcescu.

CHIOTIRE (pronuntia : *kiotire*), -escu, v., vociferari, efulare; a dá *chiote*, mai allessu de bucuria pucinu moderata, a ride risu nemoderatu, (vedi si *chichotire*).

CHIOTU (pronuntia : *kiotu*), s. m., pl. -e, clamor, cachiunul; jubila; strigare, si in speciale, strigare de bucuria, sau de dorere : a dá *chiotu cuiva* = a lu chiamá prin strigare; *asiá chiote de dorere nu mi a mai auditu urechi'a; te assurdescu tu chiotcle loru de bucuria; mi te ai imbelatu si dai la chiote fora rosine*, (vedi *chiuire*).

CHIOVEANU (pronuntia : *kioveanu*), s. m., carrausiu ce carra sau transporta cu *kervanu*.

CHIPAROSU, s. m., vedi in Dictionariu : *cupressu*.

CHIPESIU si CHIPOSU (pronuntia : *kipesiu* si *kiposu*), adj., *speciosus, formosus*; applicatu appropre esclusiv nu mai la persone : arretosu la *chipu*, care prin *chipulu* seu atrage ochii si impune, cu *chipu* arretosu, mare si plenu de demnitate si de formosetia.

CHIPU (pronuntia : *kipu*), s. m., pl. -uri, imago, efulgies, facies, vultus; modus, ratio; 1. representatione a unei persone sau a unui lucru : a) cu coloru pre tabla sau pre pandia, pre charteia, etc., imagine, icona : *pictorii depingu chipurile santiloru dupo traditionile basericii*; b) prin sapatura, sculptire sau cioplire a lemnului, petrei, eboriului, differiteloru metalle, effigie, statua : *pre un'a d'in faciele moneteloru se vede de regula chipulu domnitoriului terrei, in care s'au batutu monetele*; — in acestu intellessu forte dessu in scriptur'a sacra occorre espressionea *chipu cioplitu* : *se nu ti facie tie chipu cioplitu*; — 2. forma a faciei omului sau altoru animalu : *chipu de cane, chipu de Totaru*; si mai vertosu, espressionea a faciei omenesci, fisionomia, vultu : *pre chipulu acestui omu poti ceti crudimea si busseti'a*; 3. forma, processu, modu de lucrare si portare : modu, ratione, mediu, facultate, potentia : *in ce*

chipu se pote studia mai bene filosof'a? in neci unu chipu nu me voiu amagi de vorbele telle; nu e chipu de ate intellege cu acestu omu; nu era chipu de a trece riulu fora luntre; 4. in modu adverbiale cu intellessulu de *pro forma* : *de ochii lumci, par acult de consiencee, cumu dice Francesulu, si nu d'in anima, de buna voia : chipu dice co me ama, dero nu mi da neci una proba prin fupte; chipurile vine se me vela, dero pucinu i place se ste mai indelungu cu mene; chipulu te duci si tu la baserica, dero nu pietatea te ducè acollo*. — Cuventulu se afla in vechi'a slav. *kipŭ* = imagine, statua; nou'a slav. *kip* = statua, imagine; serb. *kip* = semnu; magiar. *kep* = semnu, imagine, adeco in limbele totoru poporiloru, cu cari Romanii inco de la antaniele invasionsi alle barbariloru au avutu a face mai indelungu si peno astadi : intrebatu dero mai bene, cuventulu *chipu* ne ar poté spune multe lucruri interesanti d'in celle mai departate tempuri alle vietiei nostre nationali, ne ar descoperi pote, co Románulu, in locu de *imagine, statua, effigia, etc.*, cuvente nobili alle limbei classice, n'a pastratu decatu *cipu* (cu pronuntia dura si originaria a lui *ci=ki*) = *cippus* = imagine de pétra a unui mortu, pusa pre alluseu momentu, singur'a imagine ce i era ca mai familiaria; co acestu cuventu l'a applicatu, cu preferentia, si la imaginile diviloru sau santiloru religiunei crestine, togmai d'in affectionea ce portá fientieloru representate prin *cipi* sau *cipuri*, pre de una parte, ero pre de alt'a d'in respectu religiosu, respingundu verce cuventu, care ca *imagine, statua, etc.*, adducea a mente pre vechii diei ai paganismului; in fine co Románii, crestinati cu multu inainte de Slavi si Unguri, zelosi lucratori ai viiei Domnului, au trecut Slaviloru si Unguriloru, impreuna cu crestinismulu, si cuvente ca *cipu* sau *chipu*. De altamentrole in vechi'a slavica se afla si *kapu* in locu de *kipu*; si noi credemu, co pentru esplicarea acestei forme n'ar fi lipse, cumu face invetiatalu *Miklosich*, se allerge cineva la alban. *kep* = a taiá si ciopli

petre, goth. *skapjan* = vechiu german. *skafan*, nou german. *schaffen*, anglosass. *scápan*, etc., la cari s'aru fi potutu adauge si grec. *σχάπτειν*, lat. *scabere*, si chiaru romanesc. *scabire*, sau *scobire*, *scafa*, etc.; pentru co intellessulu cuventului *chipu* se refere mai multu la form'a *capului*, si prin urmare s'ar poté forte bene ca *chipu* se fia numai una variante de pronuntia d'in roman. *capu*. Nu e apoi de trecut cu vederea, co multi Români dicu *chine*, *chipariu*, etc., in locu de *tene*, *typariu*, si co prin urmare *chipu* ar poté asemenca fi in locu de *typu*.

CHIPUELA, s. f., cu acea-asi insemnare ca si *chipu* sub 4; — d'in unu verbu *chipuire*, care nu scimu se se dica sau se se fia dissu; numai compusulu *inchipuire* se aude in gur'a poporului.

CHIPULETIU si

CHIPUSIORU, s. m., pl.-e, diminutive d'in *chipu*.

CHIPZUIRE (pronuntia : *kipzuire*) -*escu*, v., *deliberare*, *consulere*; *statuere*; *meditari*; a *deliberá*, a *desbate* una cestone indoiosa; a *decide*, a *aflá* de *cuvenientia*, a *aflá* cu *calle*, a *regulá*, a *stabilí*; *hoiarii chipzuirea se allega Domnu pre unulu d'intr'ensii*; — ca *reflessivn*, a *se chipzui*, a *cugetá* *afundu*, a *meditá*, a *carcetá* cu *mentea*, de e bene sau nu a *face ceva*, si *cumu* e bene a *lu face*, a *deliberá* *senguru* cu *mentea* *sea*: *multu m'am chipzuitu ce se facu, fora se me potu determiná la ceva*; a *desbate* cu *mai multi*, a *se consultá*: *judecatorii se chipzuirea indelungu, fora se potu decide nemica*; a *se decide*, a *se resolve*: *asiá ne amu chipzuitu se facemu*, (vedi *chipu*).

CHIRIA (pronuntia : *kiria*), s. f., *locationis pretium*; *summa* de *bani* cu *care cineva plateste* una *casa*, una *carutia*, si *alte asemeni lucruri*, ce *vré* se *capete* de la *proprietariulu loru*, spre a se *folosí* de *densele* pentru unu *tempu orecare*: a *dá* una *casa* cu *chiria*, se *dice* de *proprietariulu casei*; *óro*: a *luá* una *casu* cu *chiria*, se *dice* de *cellu* care nu are *cas'a* si *vre* se *ua aiba* de la *proprietariulu ei*; *chiri'a* *pentru pamentu*, *pentru mori*, *pentru carcime*, etc., se

chiamá arrenda; *éro chiria* *pentru vase de plutitu se dice nalu*; si *totu asiá* ar fi *bene* se se *dé* *numiri speciali* la *chiri'a* pentru *alte lucruri*, *cumu*: *locatecu* = *chiria* pentru *locuentia*, *carratecu* = *chiria* pentru *carrus* sau *cari a'u*, etc. ca si *iernatecu* = *plata* pentru *iernatu*; de si *cuventulu chiria* ar fi *poté* de *admissu* in *limba* sub *form'a cyria* (si prin urmare *incyriare*, etc.), ca *provenitu* d'in *grec. χύριον*, *χύριον* = *propriu*, *propria*, cu *insemnarea*: *ce se plateste* *pentru ceva propriu altuia*, (vedi *inse* si *chervanu*).

CHIRIASIU, -a, s., *inquillnus* (*locatarius*), *locatariu*, *cellu* ce *tine* cu *chiria* una *casa*.

CHIRIGIU, s. m., *cellu* ce cu *chiria* *transporta* in *carru* *omeni* sau *merci*; *cellu* ce si *castiga* *traifulu* prin *transportu* cu *carrulu*; — *cuventulu* *fiendu* si de *forma* si de *origine turcesca*, (vedi *chervanu*), *mai de preferitu* e *carrasiu*.

CHISCA (pronuntia : *kisca*, cu *s sine-ratu*), s. f., *probabile*, prin *ratecire* de *pronuntia*, in *locu* de *pisca*, (vedi *acestu* *cuventu*, si *compara* *celle disse* despre *densulu* la *artic. botu* d'in *Glossariu*).

CHISCANU (pronuntia : *kiscanu*), s. m., pl.-i, *auditor mus*; *siorece* *mare*; — ? *formatu* d'in *precedentele chisca*, si *numitu* *asiá* d'in *caus'a* *asemenarei*, *casí* *musculus* = *muschiu* de *carne* de la *ma-seculus* = *sioricellu*? *atunci addeverat'a* *pronuntia* si *scriere* *aru* fi: *piscanu*; ? sau e *prescurtatu* d'in *chiticanu*, *chiticanu*, *chiscanu*, (vedi *chiticanu*).

CHISCUIRE (pronuntia : *kiscuire*), -*escu*, v., *pipire*, *pipilare*; se *dice* de *vocea* *puiloru* *forte mici*, *chiaru* si *mai inainte* de a *essi* d'in *ou*, *déro* *apropie* *fiendu* *ciocnesca* si *se essa*; — *cuventulu* *pare* a fi in *locu* de *pisuire*, *cumu* se si *aude* in *gur'a* *multoru* *Români*, (vedi *chiuire*).

CHISALITIA (pronuntia : *kisalitia*), *dupo accentu* *numai*, *pusu* *mai susu* de *ante-penultima*, se *vede* *co* *cuventulu* *nu* e *romaneseu*, *cellu* *pucinu* de *forma*; si in *addeveru* *ellu* e *slavien*, *trassu* d'in *slav. kiselu* = *acru*, *insemnandu*: 1. *precátu* *noi in sine* *connoscemu*, d'in *coce* de *Carpati*: a) *zema* de *seiru*, de *loboda* sau de *alte plante*, *acrita* cu *prune necopte*;

b) apoi, prin unu processu commune to-
toru limbeforu, in poterea carui-a elle
tendu a reduce cuventele straine la ra-
decine proprie si a dá acestoru cuvente
straine insemnări analoge cu intelles-
sulu radecinei propria, de la insemnarea
maisusu data, conforma etymologiei sla-
vice. cuventulu *chisalitia*, d'in caus'a pa-
rutei selle relatione cu romanesculu *pi-
sare*, pronuntyatu de multi ca *chisare*,
a trecutü la insemnarea de *prune ferte*,
chiaru candu prunefu aru fi cöpte si dulci,
ba inca chiaru la insemnarea si mai ge-
nerale a francesculu *compöte* = pome
ferte: *chisalitia de prune. de mere. de
pere. de cerasie*, etc.; 2. dupo dictiona-
riulu de Buda, si conformu originei cu-
ventulu: a) verce zéma acra; b) in spe-
ciale: apa acrita prin fermentarea teri-
tieloru puse in ea = *horsiu*.

CHISARIU, vedi in Dictionariu: *ci-
sariu* sau *cisare. cisere*.

CHISEA, vedi *chesea*.

CHISITIA (pronuntya: *kisitia*), s. f.,
solea: nodu ossosu ce se vede afora d'in
pelle la partea inferiore a petiorulu unui
callu: batutura la petioru sau mana;
nodu de arbore: — cuventu slavicu, (vedi
si *cosa*).

CHISNOVATU, -a, (pronuntya: *kisno-
rotu*), adj. si s., *scurra. sannio. scurri-
lis. facetus*; dictionariulu de Buda, care,
d'in trecere cu vederea, n'a datu acestu
cuventu la loculu seu, lu produce tog-
mai la pagin'a 529, ca identicu in intel-
lessu cu *posnitu* sau *posnatecu*. adeco
posnasiu, cumu scimu co se aude pre a
locurea d'in coce de Carpati: se vede inse
co e provenitu d'in aceea-asi funtana cu
chisalitia, si insemna proprie: *acritiosu*,
acrimoniosu; si de acf. prin metafora:
care intiepu la limba, si in genere: *in-
tieposu. mordace*; in speciale: omu sau
fapta, dissa *mordace*, omu sau dissa care
musca. intiepa. impunge, face impres-
sione in altii, approe in aceea-asi insem-
nare cu unulu d'in intellessurele, in care
se icau astadi cuventele *spiritu!c. Info-
nu: omu chisnoratu; ce cuvente chisno-
rate spunc!*

CHITANTIA, vedi in Dictionariu:
chiantia, si in Glossariu: *aquitare*.

CHITARA, *'chitaristu*, vedi in Dictio-
nariu: *citara* sau *cithara, citaristu* sau
citharistu.

CHITICANU (pronuntya: *kiticanu*),
s. m., pl.-i, cu aceea-asi insemnare ca si
precedentele *chiscanu*, ca si urmatoriulu
chitioranu: — ? se reducu acumu aceste
cuvente câte trelle la verbulu *chitiire?*
sau sunt, impreuna cu *chitiire*, produs-
sulu unei radecine mai fecunde? (vedi *chiiire*).

CHITIIRE (pronuntya: *kitiire*), -escu
si-üu, v., vocem acutam et *tracilem, mu-
rtum modo, edere*; a tipá cu voce acuta
si pitigniata, ca siorecii, la cari se si ap-
plica cuventulu proprie si in speciale:
siorecele chitie, catusia micue; — cuven-
tulu se pote esplecá prin imitationea
naturale a vocei sioreciloru, fiendu co
se si dice ca interiectione: *chiti. chiti*:
siorecele face chiti, chiti; cu tóte acestea,
fiendu co se dice si *'catiire*, de unde a-
poi: *catia, cara-catia* = *cara-gatia*, etc.;
fiendu-co *chitiire*, este analogu inco in
intellessu cu multime de alte cuvente
ca: *chiscuire, chiiire, ti-pare* (= *ci-pare*
sau *ci-pare?*), etc., se cere a intrá mai
affundu in cercetarea originei lui *chitiire*,
(vedi *chiiire*).

CHITIORANU, s. m., vedi *chiticanu*.

CHITIRE, -escu, (pronuntya: *kitire*),
v., *ornare, conclinnare; cogitare, de-
liberare; statuere; collineare*; 1. a ochí
la una tinta, a dereptá una arma cu
ochiulu in tinta: *bene mai chitesce ve-
natoriulu acestu-a*; 2. metaforice:
a) a adjustá vestimentelele pre corpu, a
se imbracá si gatí asiá, ca se i sieda
bene: *ce bene esti chititu astadi, co
pari scossu d'in una cuteia*; b) a cautá
prin eugetare medilocene bune pentru ad-
jungerea unui scopu, a deliberá, a pune
la calle: *se n'ü grigia, co am chititu eu
luculu asiá de bene, in cátu nu pote se
nu essa la bunu capetu*; — slavie. *kitika*
= *corymbus* = *manuchiü de flori*, cu cari
se adorna pror'a unei nave, datu de in-
vetiatulu *Miklosich* ca tata allu cuven-
tulu romanescu, nu-lu espleca neci in
forma, neci mai vertosu in intellessu; in-
semnarea lui de sub 1. duce la *pitire*,
pitulare, etc., coci se scie co *venatorii*,
ca se traga in venatu, *se pitescu* de or-

dinariu; de aci apoi insemnarea de *ochire*, d'in care essu de sene insemnările de *attengere*; *adjungere*, *imbinare*, *combinare*, *adjustare*, etc.; asia si *adjustare* d'in *juxta* = a *laturea*, *longa*, *lepitu*, etc.; a adjunsu se insemne si *gatire* = *chitire*.

CHITIUNIA (pronuntia : *kitiunia*), *angustissima domus, angustissimum conclave, cellula*; casa sau incapere de casa forte strimta; — analogu fiendu in intellessu cu *chichinetia*, *chichitia*, etc., cauta se se refera la acea-asi radecina cu aceste-a.

CHITRA, *chitru*, vedi in Dictionariu : *citra, citru*.

CHITU, s. m., vedi in Dictionariu : *cetu, si citu*, si in Glossariu : *cfitu, aquitare*.

CHITUIRE, vedi *cfituir*.

CHIU (pronuntia : *kiu*), luat in modu de interiectione, espreme unu sonu sau voce acuta, mai potente ca cea espressa prin *chii*, (vedi *chitiire*), déro appropre ca cea espressa prin *tiu*, cu differenti'a *cotiu* se applega numai la lucruri neinsuffletite, si in speciale la urechie : *urechi'a stanga mi face tiu*; precandu *chii* mai vertosu se applega la persone si alte fientie insuffletite, dicunduse speciale de una voce de dorere, de tipetu acutu : *audiu unu puii facundu chiu, chiu*; de aci espressioni ca : *de chiu, de vai abia mi a datu cativa bani, pre candu cu i ceream diece lei; cu chiu si cu vai nu essimu d'in nevoi'a, in care ne aflamu*, (vedi *chiuire*).

CHIUIRE (pronuntia : *kiuire*), *chiuiu* si *chiuescu*, v., *elamitare, ejulare*; a striga, a dá chiote sau strigato de bucuria, de dorere, sau pentru ca se audia cineva d'in departare : *me dore pep-tulu de candu chiuiu, si nu me aude cellu dupo care chiuiu; cumu incepumu se chiuiu, lupulu lua fug'a; ce chiuiasi asi'a de credeam co ti ica cineva pellea; betivulu nostru manca, bec si chiue ca unu smentitu; mundr'a bec si chiuesce, mundrulu tace si platesce*, etc. — A referi *chiuire* la *chii*, ca sunetu naturale imitativu, e a nu dá neci una esplecare acestui cuventu : in ultima analyse fiacare cuventu se reduce la una onomatopeia; déro astadi este unu principiu filologicu bene stabilitu, co vorbele,

cari, ca *cucu*, de essemplu, *pastredia* natur'a loru de sonuri imitate dupo natura, remanu forte sterpe in limba, si numai acelle cuvente cari, prin applegarea la concepte mai precise, devinu addeverate radecine, sunt forte fecunde. Marea familia de cuvente, care, dupo a nostra parere, a essitu d'in *chi* sau *chii*, ne autorisa a crede co *chii* este una radecina, preste care nu se pote trece usiorellu numai cu simpl'a esplecare, co ar fi unu sonu imitativu. In addeveru, déro ne amu referi la celle attense la articlulu *carceiu* despre modificationile de sonu ce pote lua atatu consunantea, catu si vocalea d'in radecin'a unui cuventu; amu fi tentati a reduce la un'a si acea-asi radecina cuvente, cari, dupo pronuntia lui *c*, d'in radecina, se tinu de patru categori principale, dero cari tote espremu idee de sonuri sau voci mai multu sau mai pucinu analoge : 1. cuvente cu *ci* nesiuveratu sau pronuntiatu ca *ki; chi-u, chiu-ire, chi-utu* sau *chi-otu, chi-lomanu chia-lalaire, chi-oru, chi-oraire, chi-ortaire, chi-tiu, chi-tiire, chi-ticanu, chitioranu, chi-scamu, chi-scaire*, etc.; 2. cuvente cu *ci* siueratu ca de regula : *ci-uru, ci-uruire* (despre licide ce *curru*), *ci-ora, ci-oraire, ci-ripire*, etc.; 3. cu *ci* pronuntiatu ca *ti* siueratu *ci-u, ci-uire, ci-ciire, ci-pare*, etc.; 4. cu *c* pronuntiatu in sonu originale, ca avendu dupo sene vocale *a* sau *u* : *catiire, cutiu, cuticanu* sau *coticanu* (cu acea-asi insemnare ca si *chiticanu*, si cu diferite alte forme ca : *gutiganu* sau *gotiganu, gusganu*, etc.). La loculu cuvenitu se va tracta fiacare d'in aceste cuvente; aci s'au datu ca in conspectu numai spre a se poté, prin comparare, respandí mai multa lumina asupr'a fiacarui-a d'in elle. Si mai antaniu, veri catu de departe amu presupune co a mersu poporulu, in limba, pre callea processului de a varia pentru espressionea de concepte analoge, pronuntia consonantei si vocalei radecinale; totusi nu amu poté admite, fora probe mai immultite si mai bene stabilite, co mai susu enumeratele patru categori de cuvente aru fi essitu d'in un'a

acea-si radecina, desf, redimati nu-
ti pre onomatopeia, amu poté usioru
achide, co intre *catiu*, *cotiu*, *cutiu*,
itiu, se afla acelle-asi analogie de
nu si in urmare si de intellesu, ca si
tre *pac*, *poc*, *pic*, intre *tac*, *toc*, *tic*, etc.
Iro inced una data cu onomatopei'a nu
temu de câtu pluf intr' unu vagu chao-
cu; si de acea-a cauta se cercâmu lu-
in'a, ce ne potu dá numai radecinele
ne determinate. D'intre vorbele date
celle patru categorii de mai susu,
oi credemu, co neci chiaru celle de ca-
gori'a antania nu se referu la un'a si
cea-asi radecina: coci, vericare ar fi a-
alogi'a de intellesu a acestoru cuvente,
u e mai pucinu addeveratu, co este
na mare distantia de la *chiuirea* unui
mu peno la *chiuirea* sau *chiscuirea* u-
ni puii de gaina. Afora de acést'a pen-
ru unu omu nu se dice neaire, pre
âtu noi scimu, co *piuesce* sau *piscuesce*,
omu se dice pentru unu puii; ci nu-
mai: *chiiu* sau *chiuesce*. Form'a déro, ca
fintellessulu, spune co *chiuirca* sau *chis-
wira* puiloru se refere la alta radecina
liferita de cea la care se refere *chiui-
rea* omului sau si a puiului ori altui a-
nimale, candu acesta *chiuire* este acuta
si plena de potere. *Chiuirea* déro cu voce
cuta, inse fora potere, cumu si *chiscui-
rea*; ce are acellu-asi intellesu, se re-
tere la una radecina *pi*, care se si vede
duplecata in lat. *pi-pi-re*, *pi-pi-are*, mai
desvoltatu *pi-pi-lare*, care se dice in
speciale de vocea puiloru de gaina sau
le alta passere; femenele române inco
hiama puii de curca in speciale cu stri-
parea: *bii*, *bii*, care nu e de câtu una modi-
ficare d'in *pi*, precumu: *chiiu*, *chiuire*, *chi-
uire*, applicate la pui, sunt prin urmare
modificari in locu de *piu*, *piuire*, *pis-
uire*; apoi *chichiru*, *chichirire*, etc., in
espressionea: *ce totu spui chichire* = ce
ni vorbesci ca passerile, sunt = latin.
pipillum, *pipillire*; d'in acea-asi funtana
nu essitu, probabile, si: *pisu*, *pisica*,
pisoiu, etc.; cu mai pucina probabili-
tate se potu inse referi la acea-asi ra-
decina *chitiire*, *chiticanu* sau *chitiora-
nu*, etc.; ci elle tinu pote mediulu intre
chiuirea puiloru si *chiuirea* omeniloru, in-

togmai precumu si vocea *chiioranului*
sta, prin poterea sea intre a omului si a
puiului. De asemenea credemu co cu-
ventele de a trei'a categoria: *tiu*, *tiuire*,
titiire, *tintiaru*, etc., se referu la una
radecina differita si bene distincta de
cea cea datu *piu*, *piuire*; *chiiu*, *chiuire*; etc.,
cu atâtu mai multu, co *tiu*, *tiuire* se
apleca (vedi *chiu*) numai la lucruri
neinsuffetite, si neci una data ca *chiiu*,
chiuire, la fientie insuffetite. Intelles-
sulu, ca si form'a, unui cuventu ca *tiu*
duce de neaparatu la lat. *tinnio*, mai
desvoltatu: *tintinnio*, *tintino*, apple-
catu a espreme sonulu de metalle si
verce analogu, in speciale sonulu acutu
ce se produce une ori in urechie, intog-
mai ca si *tiuire* allu nostru; câtu pentru
forma *tiu*, ea s'a nascutu d'in *tinnio*, prin
caderea lui *n*, ca *tiu* d'in *tinniu* = *teneo*. Cu-
ventele de a patr'a categoria se distingu
si mai bene atâtu prin intellesu, câtus
mai vertosu prin forma, de celle de anta-
ni'a categoria; si déro *coticanu* sau *gusga-
nu*, allaturatu cu *chiticanulu*, pare a
indica una legatura intre aceste doue
categorii de vorbe, caus'a e, co, precumu
s'a observatu si mai susu, vocea acestui
potente roditoriu tine mediloculu intre
chiuitulu omului si *catiitulu* cara-catiei
sau *cotio-fanei*. *Catiire* asia déro, ca si
catiu, *catia*, *cotiu*, *cutiu*, *coticanu*, *coti-
cariu*, etc., se referu, probabile, la acea-
asi radecina, d'in cari au essitu si lati-
nescele: *catulus* = *catellus* = *catellu*, mai
departe numenile proprie: *Catius*, *Catia*,
Cato, etc., si la noi: *cotoiu* sau *cotoiu*,
catusia, si probabile numenile popularie:
Catiu, *Cati'a* (pronuntiate: *Câtiu*, *Ca-
ti'a*), etc., adeco la radecin'a *can*, *can-
ere*, de unde si *canis* = *cane*, cumu bene
a semtitu acést'a forte de multu Varrone,
care dice: *canes a canendo appellati*
(= *canii* de la *canere* se numescu); ver-
bulu *canere* noue ne lipsesce, si in loculu-
lui avemu numai derivatulu *cantare* =
can-tare; déro afora de *cane*, pronuntiatu
de multi Români cu *r* in locu de *n*: *câre*,
ca si *pâre* in locu de *pane*, ca si chiaru
lat. *car-men* in locu de *canmen* = *can-
tare*, se vede co se trage inco de a de-
reptulu d'in *canere*, prin acea-asi stra-

mutare a lui *n* în *r*, si cuventulu *cara*, aflatu sub acésta forma numai în compunere cu *catia*, care, dupo celle spuse mai susu, vene totu d'în *can-ere*, asiá în câtu compusulu *cara-catia* ar fi cellu mai aptu nume ce s'ar fi potutu dá passerei limbute ce lu porta, déco *cotiofana*, cumui dicu altii, n'ar fi totu asiá de bunu, ca provenitu, probabile, d'în *cotiu* = *catiu*, si *fana* de la *fari*, care inco însemna a *limbuti*; totu d'în radechin'a *can-ere*. prin acea-asi stramutare a lui *n* în *r*, pare a fi venitu si *cer-ipire*, de ore ce *passerile cer-ipescu* = *aves canunt*; si pote chiaru *cáru* cu forma masculina d'în cea feminina *cara*, d'în care apoi : *caraire*, *car-caire* (= *car-can-ire*? în care radechin'a ar paré si cu *n* si cu *r*; vedi inse si celle disse la articulu *carcaire*); voceá gaineloru, ca si a cocosiloru, se esprimea de vechii Romani prin *canere*, cumu stranepotii loru Români ua espremu peno astadi prin *caraire* sau *carcaire*. Co *c* se commuta cu *g*, este sciutu; si de acea-a nu e de mirare co celle mai multe cuvente d'în celle citate se afla si cu *g* în locu de *c* : *caragatia* si *garagatia*, *coticanu* si *gutiganu* sau *gusganu*, *garaire*, si sub acésta forma aflâmu nu numai în latinesce *garire* = *ceripire*, ci si în grecesce *γῆρῆ-ειν* = *vorbire*, *cantare*, etc.; de acea-a spre a esplecá romanescule : *graire*, *graiu*, nu e lipse de slavicultu *grajati*, care pote fi de acea-asi radecina cu celle de susu, inse n'au potutu dá nascere *graiului* romanescu, care în limb'a nostra e membru allu unei familia asiá de numerosa. De si, cumu vedemu, cuventele de a patr'a categoría ce amu datu mai susu, se esplica prin radechin'a *can*, care în sanscr. este *kvan*, si prin urmare nu este de mirare co ea a luat în latinesce form'a *can* în *canis* = *cane*, forma *κῆν* în grec. *κῆων* = *cane*. pre candu la noi presenta aproape tota scar'a vocalica : *a*, în *catia*, *cane*, *s-can-cire*, etc.; *e* sau *i* în *ceripire*, *o* sau *u* în *cotiofana*, *autiu*, etc.; cu tote acéstea cuventele cu unu *r* în radecina s'aru referi pote mai bene la una radecina differita de a lui *canere*, radechin'a *car* sau *gar* (si prin scambarea vocalei *cor*, *cur*, *cir*), care ar

esplecá si cuventele de a trei'a categoria : *cior-a*, *ciurnire*, etc., si care se afla si în latin. *cor-vus cor-nix*, *erocire*, *graculus* = *ciora*, etc., în grec. *κορ-αί*, *κορ-αῖον*, etc. Remâne acumu a esplecá *chiu*, *chiuire*, *chiuitu*, etc., cari n'au se audu necaire *piuire*, *piuitu*, etc.; si prin urmare, de partea formei nu se potu reduce. ca acéstea, la radecina *pi*; neci intellesulu nu permite, cumu amu vedutu, acésta identificare; totu asia de greu s'ar poté reduce, mai allessu de partea formei, la un'a d'în celle alte radechine, de cari ni s'a parutu, co se lega acelle categoríe de cuventele în cesticione. Considerandu déro co *chiu* se dice si *chiau*, de unde apoi *s-chiau-nare*, etc.; considerandu-co *chi* în cuventele curatu romanesci este de regula în locu de *ci*, ca în *inchinare* = *inelluare*, *chiamá* = *chiamá*, etc.; noi credemu co *chiu*, *chia*, *chiau*, se referu la acea-asi radecina ca si *ela-mare* = *chia-mare*, strigare, adeco la *ela*, *clu*, *clau* = în romanescce cu *chia*, *chiu*, *chiau*, radecina care a datu în latin. *calare*, *calendæ*, *calendarium*, *classis* (proprie, ca si în grec. *ἐκκλησία*, convocare, si de ací : adunare de omeni chiamati sau strinsi la unu locu, apoi : *classe*, *multime*, etc.), cumu si verbulu *clu-ere*, a fi chiamatu, etc., éro în grecesce : *καλεῖν* = *chiamare*, strigare, *κλέειν* = *buccinare*, glorificare, etc., *κλέειν* = a face se audia, se asculte : *κλέος* = strigare, buccinare a numelui cui'va, *vorbire* de densulu, si de *aci* : *lauda*, *gloria*, etc.; *κλάειν*, *κλάσσει* = a plange, a da chiuite de dorere, etc.; în romanescce *chiuire* este = în forma eu latin. *clu-ere* si grec. *κλέειν*, éro în intellesu este mai originariu, correspondendu adeco cu *καλεῖν* = *calare* = strigare, *chiamare*, etc. d'în *chiu* s'a trassu apoi cu forma diminutiva : *chioru*, de unde *chioraire*, etc. în cari *chi* se commuta cu *ghi* : *ghioraire*, *ghiorlanu* = în intellesu cu *chitoranu*, *chiticanu*, etc.; si de acea-a, cumu s'a dissu si mai susu, e greu a decide, la care d'în radechinele peno ací indicate se refera *chitiire*, *chitoranu*, etc.; form'a pare a incliná bilancea de partea radechinei *clu*, *cla* sau *cli*; commutarea în fine

u g se afla si in cuvente latine
 i d'in urma radecina; asia glo-
 κλέος, si prin urmare de acea-
 ina ca si clarus, claritudo, etc.,
 n cla sau elu, ca si grec. κλέος,
 etc., d'in κλε sau κλεε, κλο, etc.
 TU, s. m., vedi *chiotu*, (com-
 hiuire).

ERA (pronuntia: *kivera*), s. f.,
 assis, caciulla militaresca i-
 cylindrica; — introdussu pote,
 si, si astadi cu scambarea por-
 itarescu cadiutu in desuetudine;
 tulu inse nu pare a fi russescu
 te.

ERNISELA (pronuntia: *kiver-*
 . f., administratio; *respublica*,
 publicum; *quæstus*; 1. actione
 vernisi; 2. rezultatu si medilocu
hivernisi: a) maiestria, profes-
) in speciale: postu publicu,
 actione; c) castigu, agonisita,
vernisire).

ERNISIRE (pronuntia: *kiverni-*
 u, v., domum administrare, ne-
 rel rem publicam gerere, pro-
 lloquem collocare, in gradu col-
 bli comparare; parare, quæstum
 m facere, rem familiarom bene
 .. a administrá, a deroge, a pro-
 ortá grigia de unu negociu, de
 itiu publicu, de casa, de unu
 . : *muierea cumit se cade scie*
vernisi cas'a sea; cine nu si pote
i cas'a, cumu pretende co va sci
i terr'a? fora scientia econo-
tice nu se potu bene hivernisi
 ; *nu te scii hivernisi pre ten-*
vrei a hivernisi pre alii; 2. in
 cu insemnarea de a *ajonisi*, a
 nu celle *necessarie*, a *castiga* si
 omulu *barbatu si hivernisesc*
re ai casei cu tote câte sunt de
c nu se invetia a hivernisi la
va sufferi amuru la betranetic;
si plange co n'ai cu ce trai,
ai hivernisitu asiá de bene;
i dau mai maltu, fetulu meu,
stiuera tea, si de acea-a cautu
vernisesc cu ce ti potu dá; —
 iale, cu obiectu passivu de per-
 une pre cineva in posetione de

a trai, dandui una meseria, punendu-lu
 in una functione, inzestrandulu sau pro-
 curandui verce altu mediu de a-si ca-
 stigá celle de lipsa la tinerea vietei:
desi tata meu a avutu multe fete, inse
pre tote le au hivernisitu, dandule la
cas'a loru dupo barbati cumu se cade;
de si seracu, acestu omu si a hiverni-
situ toti copillii, dandui se invetie fiacare
una maiestria; stam de pericam de tome
mai inainte, acumu inse traiescu si eu
bene, multianita boiuriului care m'a chi-
vernisitu si premene, dandumi una func-
tione; — in acestu d'in urm'a intellessu
 mai vertosu: a *hivernisi pre cineva* =
 a lu pune in pane, cumu se mai dice, a
 pune in unu postu publicu, cu nuanti'a
 particularia de a *favori cu daun'a a-*
verei publice: a *si hivernisi pre toti pa-*
rentii, omenii si chiaru servitorii sei =
 a practicá pre una mare scara cea-a ce
 astadi se chiama *nepotismu*, a se ina-
 vutí pre sene si ai sei cu predarea ave-
 rei publice, etc., asiá in câtu a *se chi-*
vernisi ajunsesse sinonimu cu a *se i-*
naruti cu rapine facute in functioni oc-
cupate, ca nesce sinecure, fora merit si
fora capacitate; — in respectu synoni-
 micu, *hivernisire* se distinge de *carmin-*
re, intru câtu acestu-a nu implica, ca acel-
 lu-a, *administrare de servilie sau negotie,*
ce se attengu de interesi banesci; — cu-
 ventulu, introdussu prin Fanarioti, este
 una corruptione asiá de monstrosa, ca
 si intellessulu speciale ce *hivernisirea*
 si *hivernisel'a* luasse in celle d'in urma,
 d'in grecesculu *χορραβαν* = *gubernare*:
 acest'a, intre multe altele, fia una proba
 Romániloru, cari si astadi dupo crunte
 lupte nu s'au potutu inco scapá de rel-
 lele fatali alle *hivernisclai* fanariotice,
 una buna si mare lectione, d'in care se
 invetie, co bene si intelletesce aru face
 se fuga, ca de peste, de toti strainismii
 de assemenea natura.

CHIVOTU, s. m., vedi in Dictionariu:
cibotu.

CHORNU sau *hornu*, vedi in Dictio-
 nariu: *fornu*; de assemenea celle alte
 cuvente câte se audu la inceputu cu *ch*
 sau *h*, cumu: *cherbu* sau *herbu*; *cherca*
 sau *hca*, etc., se se caute la litter'a *h*.

CIACSIRI, s. m., pl. bracce sau imbraccamente de petiore large si rosie ce portau alta data boiarii; — cuventu turcescu ?

CIAUNU, s. m., *sarcum ahenum*, vasu de *ciuia* pentru fertu, caldare de *ciuia*; — ? d'in acea-asi fontana cu *ceanu* sau *ceamu*, sau d'in *ciuia*: acesta d'in urma etymologia pare a respunde ca mai bene la intellessulu cuventului.

CIBARIU si *ciubarü*, s. m., pl. -e, *labrum*, *lacus*; vasu de spellatu vasele, de mulsu vacce sau oui, de pusu in ellu buccate, si mai allestu buccate de lapedatu, loture, etc.; — form'a, casi intellessulu, duce la unu latin. *cibarium*, ca neutru d'in adiect. *cibarius* = de mancare, relativu la mancare, etc., cu intellessulu: *ceva (vasu) de pusu in ellu de alle mancarei*; in gur'a poporului romanu intregu essiste si primitivulu, d'in care a venitu *cibariu*, adeco *cibu* = *cibus*, cu insemnarea atátu de *mancare*, *nutretiu*, etc., ce are si in latinesce, câtu si cu cea de *vasu de mancare*, care lipsesce cuventului latin. *cibus*, déro care usioru se póte trage d'in cea d'antaniu, precumu si in franc. *plat* insemna si *blidu* si *mancare*; ?sau pote intellessulu de *vasu* ce are *cibu* duce peno la grecesculu *κίβος* = cuteia, lada sau arca, etc.; — de acea-a nu intellegemu de ce invetiatalu *Miklosich* lu refere la slav. *cibrü*, care in limb'a slavica sta isolatu si fora alte cuvente cumnate cud ensulu; este addeveratu co mentionatulu invetiatu sustine numai, co cuventulu *cibariu* ne a venitu prin mediulu limbei slavice, care l'ar fi impromutatu si dens'a d'in cea germana, si a nume d'in vechiu germ. *zwipar*, nou germ. *zuber* sau *zober* = vasu cu doue urechie sau manusie. Noi ne indoimu despre acesta filiatione, cu atátu mai multu co, la considerationile mai susu espuse, cari milita cu potero in favorea romanitatei cuventului, se adauge si impregiurarea, co, pre lungu form'a *cibariu*, cuventulu are si alt'a mai romanica, de se pote, adeco form'a *cibare* sau *cebare*, cu intellessulu speciale de *poterium sanguisorba* = *poteriu* in care se depune corpulu si san-

gele Mantuitoriului. La acesta d'in urma forma a potutu contribui si *ciborium* = *κίβριον* = cupa de beutu, facuta d'in ghjoc'a fructului plantei d'in Egyptu numita *ciboria*, applecatu apoi ca terminu basericescu si cu intellessulu speciale allu romanescului *cebare*, care s'a potutu formá d'in femin. *ciboria*, pronuntyatu romanesc *cibória*, apoi *cibare* sau *cebare*, ca *afara* = *afóra* = *ad-foras*. Comparandu apoi formete ce a luatu cuventulu *ciborium* si in alte limbe sorori: ital. *ciborio*, vechiu franc. *chibotre*, nou franc. *ciboir*, ispan. si portug. *cimborio*; si luandu in consideratione co ispan. si portug. *cimborio* insemna si bolta sau umbrellu; noi credemu co *cimberiu*, numitu pre a locurea si *testimellu*, cuventu formatu, cumu se vede, d'in *testa* = *tésta*, *testu*, *bolta*, etc., la italiani, francesi, etc., si cu insemnare de *capu*, pre candu la noi se dice numai: *test'a capului*; *cimberiu*, dicu, cu care femenele române si accoperu capulu, este unu blastariu d'in *ciborium*.

CIBOTA, *cebota* si *ciobota*, s. f., ocrea; incalciamentu de pelle ce copere petiorulu peno appropre de genuchiu si uneori chiaru trece de genuchiu; — cuventulu, prin care cele alte limbe romanice espremu acela-asi conceptu, variedia: ital. *stivale*, franc. *botte*, ispan. *gota*; se afla in se in tote aceste limbe, ca si in a nostra, unu cuventu de forma si de intellessu analogu cu allu nostru *cibota*: ital. *ciabatta*, ispan. *zapata*, franc. *savate* = calciunu sau pantofu portatu si ruptu, calciunu grossolanu; ispan. si port. *zapato* = pantofu, *zapatero* = cibotariu, pantofariu, etc.; dupo unii cuventulu romanicu ar fi venitu d'in arab. *sabata* = a incalciá; inse acesta insemnare a cuventului arabicu este indoiosa, si impregiurarea co vorb'a in cestione se afla atátu in limb'a nostra, câtu si in celle alte limbe romanice, este unu potericu argumentu co ea a essitu d'in terrenu romanicu. Intrebarea ar fi numai la ce a nume radecina e se se referia cuventulu in cestione. Déco consideràm form'a lui in ispanesce, *zapata* pare a veni d'in *zapa*, ital. *zappa*

franc. *sape* = *sapa*, cu intellessulu antianiu de *lamina de ferru*, care in urma generalisandu-se a potutu trece si la nsemnarea de *fasia de unu ce oreccare*, i in parte de *fasia de pelle pentru inalciatu* sau, fiendu co cuventulu *zapare* in ispanesce si insemnarea de *santura, cavitate*, etc., *zapato* = *ciobota*, potutu insemnâ mai antianiu *ceva cavu, incapuloriu*, etc. in genere, si in arte ceva assemenea applectatu la cea-a *incapere* sau *infasiura* petiorului; inru câtu se atenge de intellessu, franc. *abot* = calciunu de lemn *sapatu*, cumu si romanesc. *caputa* = parte a *ciobotei* ce copere lab'a petiorului paru a confirmâ acesta etymologia, fora se mai adaugemu co franc. *botte*, ispan. *bota* = *ciobota*, precumu si romanesc. *botosiu*, comparate cu *bota, bute*, etc. (vedi *botu*), vinu in adjutoriulu metaforei, prin care *zapato* = *ciobota* a potutu trece de la insemnarea generale de *ceva cavu* sau *capace* la cea speciale de *ciobota, botosiu*, etc.; insusi ital. *stivale*, ce noi nu credemu co ar veni d'in german. *stiefel*, pare a corroborâ metafor'a d'in cestione, ca provenitu d'in *stiva* si affinu cu *stips, stipes* = sullu, butucu, etc.; apoi *butucu* se applecta forte desu in romanesce la *petioru*. De alta parte considerandu form'a cuventului d'in cestione in italianesce si in romanesce, *ciabatta, ciobota*, suntemu condussi la unu verbu ital. *ciabare* = a spune *secature*, a spune vorbe *inflate si deserte*, si prin acestu verbu la sustantive ital. *ciaba* si *ciobo* = *secaturosu*, affine in intellessu si in forma cu romanescele *ciobu*, (vedi mai la valle acestu cuventu), *geb'a* (in desertu), *gebosu, javra* = (*gevra, gebra*), *geba* (pronuntia : *gheba*), etc., cari se reducu la latin. *gibbus*, d'in radechin'a *gib* = grec. *γίββος*, de unde *γίββος-τείν* = a se *gebosâ*, *γίββος* = *gebosu*, etc.; si astufellu si pre acesta calle adjungemu totu la conclusiunea co *ciabatta, ciobota*, va se dica, ca si *bota, botosiu*, etc., *ceva cavu, capace, inflatu, cilindricu*, etc. Déro cea mai buna etymologia a cuventului *ciobota* ar fi de certu acea-a care ar coprende in sene ide'a de *petioru*, si

mai vertosu ide'a de *partea petiorului* coperita de *ciobota* : in limb'a latina *tibia* = fluverulu petiorului si fluveru de cantatu, de unde *tibiale* = *ciorecu, ciorapu*; d'in *tibia* s'a formatu la noi *tevia*, si, prin stramutarea lui *i* in syllab'a initiale, *tieva*; d'in *tibiale*, prin intermediulu unei forme (*tibialium*), a potutu veni si *ciorecu* in locu de *tiorecu*, ca si *pecioru* in locu de *petioru* = *petiolus*, trecundu mai antianiu prin formele : *tiviarecu, tiuiarecu, tiuarecu*, si in fine *tiorecu*, cumu si d'in *febru, febra* = *febris*, prin transformarile *fevru, fevru*, etc. s'a facutu in fine *foru*; cumu su *ciorecii* unu vestimentu pentru accoperitu *tibia*, asiâ e si *ciorapulu*, si prin urmare acestu cuventu inco e, dupo tote probabilitatile, unu derivatu d'in *tibiale*, éro turcesc. *ciorap* a potutu fi impromutatu de la noi; adauge pre longa aceste-a si cuventulu *turiacu*, cumu se mai dice de altii *carimbulu* ciobotei, si care ar poté fi totu unu blastariu d'in *tibia* sau d'in affinile selle *tubus, tuber*, etc., intogmai precumu si Francesii numescu aceea-asi parte a ciobotei cu verb'a *tige* = *tibia*, ca si *cage* = *cavea*, si astufellu va fi cea mai mare probabilitatea co *ciobota* inco e unu nobile fiu d'in *tibia*, nascutu d'in una forma *tibiata*, trecuta prin *tiabata* in *tiobota*, si apoi in *ciobota* : pentru stramutarea lui *a* chiaru tonicu in *o* compare-se *fome* = *fames*; déco inse ar preferi cineva se traga *cioreci, ciorapu*, etc., d'in *petioru*, sustinendu co, prin caderea syllabei initiale *pe*, sunt in locu de *peciorecu, peciorapu*, noi in contr'a acestei opinione n'amu avé de dissu nemica altu de câtu co esplecarea cuventului *ciobota*, ca unu compusu d'in *pecioru*, ar poté fi mai grea de admissu, déro neci de cumu de lapedatu in modu absolutu. In addeveru admittendu co *ciobota* e in locu de *pecicobota* se vede de sene co partea d'in urma a cuventului coincide in forma si in intellessu cu *botosiu*, franc. *botte*, ispan. *bota*, etc.; câtu pentru partea antania, *pecio* sau *peciu*, ea ar fi form'a primitiva a deminutivului *pecioru*, in locu de *petioru* = *petiolus*, si acestu-a in locu de *pediolus* d'in *pes-*

pedis; si acesta esplecare a cuventului *ciobota* devine cu atât mai probabil, cu cât, afora de *cioreci*, *ciorapu* etc. se dice de unii si *ciorange* in locu de *peciorange*, cumu se aude mai de commune, éro *ciolane*, speciale applectu la *peciore* cu una nuantia peyorativa, se aude numai sub acesta forma scurtata, cu tote co pare a fi in locu de *peciorane* sau *peciolane*; ba chiaru *ciore* se dice in modu resfaciatoriu in locu de *peciore*. In neci unu modu déro noi nu potemu admette co vorb'a *ciobota* ar fi venitu d'in vechiu slav. *cibotŭ*, de ore ce acestu cuventu nu numai nu se pote esplecá prin una radecina d'in acesta limba, déro neci macariu se afla intr'ens'a; éro russesc. **ceboti** pote fi imprumutatu de la Români.

CICMEGEA, *cecmegéa* si *cismegéa*, s. f., aptus stŭpi cogendæ cippus, cuteia de lemnu de strinsu bani, si in speciale, cuteia facuta pentru acestu scopu in més'a d'in praval'a unui negotiatoriu.

CICNIRE, *-escu*, v., **mori**, **interire**, **perire**; a mori a perŭ, a crepá, vorbindu de bestie, si prin urmare de acea-asi insemnare ca si noulu grec. $\varphi\omicron\varphi\epsilon\iota\nu$, care avendu insemnarea de a *pocni*, a *plesni*, a *crepá*, etc., insémna si a **mori**, ca si in romanescele a *plesni* si a *crepá* = a **cicni**; inse *cicnire* este neconoscutu d'in coce de Carpati, (vedi *ciocu*).

CICALLELA, s. f., actione de a *icalli*, (vedi in dictionariu: 2. *cica*, *cicalla*, *cicallire*, etc.).

CICANIRE, *cicanu*, etc., vedi *ciocu*, *ciocanire*, *ciocanu*.

CICU, 1. la Dacoromani, appellatione pentru porci, prin care i chiáma cineva la mancare, analoga cu appellationea de *pu* pentru gaine, cea de *bu* pentru curci, cea de *utiu* (*t* nesiueratu) pentru ratie; — 2. la Macedoromani espressione pentru joculu de arsice, applecta atunci candu jocatoriuulu lovesce sau atenge cu *ichidu* seu altu arsicu; — se refere acumu cuventulu in amendoue intellesurele la un'a si acea-asi radecina? (vedi *ciocu*).

CICUTIRE si *ciucutire*, *-escu*, v., **intemperanter bibere**; a bé bene, a suge, a trage bene la masseá; — cuventu con-

noscutu la Macedoromani, care sau e in locu de *chicutire*, si acestu-a in locu de *picutire*, analogu in intellesu cu franc *boire à longs traits*; de orece si la Dacoromani e bene conoscuta vorb'a *picusiu* prin care se espreme *vinulu*, curespectu cotra cellule i place se bea multu *fora picusiu tu nu poti trai una sengur di*; (vedi inse si *ciocu*, *ciocanu*, etc.)

CIGHERIU si *tigheriu*, s. m., **lori** sau **loreá**; *liuriu*, *luria*, adeco vinu acru vinu de pome: mere, pere, etc.; — cuventu neconoscutu d'in coce de Carpati; ? in locu de *acideriu*, dupo pronuntia provinciale a lui *de ca ghe*, d unde apoi si unguresc. *tzlger*? compar si franc. *cidre*, ital. *cidro*, formate pot totu d'in *acidulus*; dupo altii *cidre* ar venindu d'in ebraiculu latinisatu *sica* = bentura din succu de finice.

CILIBU-a, adj., **beliulus**, **conclama** mundru, elegante, curatellu si spellu tellu, politu, etc.; — cuventu turcesc astadi cadiutu in desuetudine impreu cu cellu si de forma turcesca, *cilibi* si *celebi*, care se luá ca termenul de appellatione, ca si *cyr*, *japanu*, etc. (vedi *biarianu*): *Cilibi Demetrake* = domniulu Demetriu, pre candu astadi numai in ris'ar poté applectá cuiua appellationea *cilibi*.

CIMBISTRA, s. f., **volsella**, micu instrumentu de ferru in forma de *cles* cu care se apuca si se simlgu perii d'barba sau d'in mustacie; — la Macedoromani pronuntiatu, dupo usulu lor *cinghistra*, si cu intellesulu de *tigan saltatoria*; — vene acestu cuventu d'in cea-asi radecina cu *cepu*, *cipire* sau *cupire*, (vedi *ciobu* si *ciocu*)? Form'a *st* curatu romanica, nu permite a cugi la germaniculu *zung* = clesce, desí cuventulu se pronuntia si *timbistra* si *tinghistra*; dero *ci* se aude la multi Români ca *ti*, si câtu pentru *ghi*, sau e locu de *bi*, ca in *corgh* in locu de *co* si atunci etymologi'a data mai susu e cea mai probabil, corroborata totu una data prin noulu grec. $\tau\upsilon\pi\iota\tau\alpha$, acellu-asi intellesu ca si *cimpistra*, d care nu a potutu da cuventulu romanes de orece acestu-a e mai intregu si n

curatu in forma; sau *ghi* e sonulu addeveratu, pre' candu *bi* nu ar fi decâtu una natecire de pronuntia, si atunci *cinghistrâ* ar poté fi de acea-asi radecina cu *cinghellu*, (vedi in Dictionariu : *cange*, *cangellu*, *cancellu*, etc.; compara si articlu *ciobu* d'in Glossariu).

CIMILIRE, -*escu*, v., *œnigma* propozere vel solve, a propune sau deslegá una *enigma*, a pune sau *ghici* una *ghicitore*; — cuventulu connoscutu in Moldavi'a si d'in collo de Carpati, nu se aude de locu in Munteni'a; ellu pare a fi in locu de *cinelire* sau *cinellire*, formatu d'in *cinellu*, care in pârtille pre unde se aude *cimilire*, se dice in locu de *ghicitore*, *ghici* : *cinellu*, *cinellu* = *ghici ghicitore*; éro etymologi'a cea mai probabile a cuventului *cinellu* ar fi desfacerea lui in trei cuvente : *cine e ellu*, cu insemnarea *care e acellu lucru* ce eu proponitoriulu intellegu prin cuventele melle enigmatice : *nemica* mai naturale limbei decâtu reductionea espressionei : *cine e ellu*, la form'a : *cine-i ellu* sau *cin'e ellu*, *cin'ellu* si in fine *cinellu*. Ar fi pote pré cutediatoriu a cugetá la latin. *canere*; déro in *vati-cinium*, trassu d'in *vates* si *canere*, se afla unu intellesu analogu cu *profetia* sau *ghicitore*, ba inco simplulu *carmen* se apropia si mai multu de intellessulu unei *ghicitore*, care se produce totu deaun'a sub form'a mesurata a poesiei; apoi in *camena* = mus'a inspiratoria de *carmina*, radecin'a *can* appare cu unu *m* in locu de *n*; si d'in *camena* vinu probabile deminutivele : *camillus*, *camilla* = *june* ce avea, una parte insemnata in unele misterie alle strabuniloru Romani; si astufelliu s'ar poté ca Românulu atâtu de tenace in datinele sêlle se fia pastratu una *reminiscentia* de misteriosulu *camillus* cellu pucinu in *cimiliturele* sêlle, precumu in *cinellu* s'ar fi pastratu form'a mai primitiva d'in *can-ere*, ca in *vati-cinium*.

CIMILITORE si

CIMILITURA, s. f., *œnigma*, *ghicitore*, (vedi *cimilire*).

CIMISIARIU, *cimisieriu* si *cimisiriu* sau *cimsiariu*, *cimsieriu*, *cimsiriu*, s. m., *buxus*, planta numita inco d'in collo de

Carpati si *banutelli* sau *banuti*, éro d'in coce de Carpati si *merisioru*; vedi si in dictionariu : *bussu*; desi avemu atâtea alte espressioni pentru conceptulu arretatu de acestu cuventu, totusi ar fi interesante a se scî cu certitudine déco e venitu d'in turcesc. *cimsir*, sau déco nu cumuva Turcii l'au impromutatu de la Români.

CIMPAVIRE, si *ciumpavire*, -*cscu*, v., *torpore pedum laborare*; a amorti la petiore, a nu poté merge bene, a schiopetá d'in caus'a ammortirei petioreloru prin multa siedere, a nu si poté redicá si miscá petiorulu ammortitu, (vedi *ciobu*).

CIMPAVU si *ciumpavu*, -*a*, adj., *pedum torpore laborans*, cu petiorele ammortite, care are unu petioru sau amendoue ammortite, prin multa siedere sau d'in alta cauza, asiá co nu le pote redicá, miscá si amblá; — cuventu, casí *ciumpavire*, pucinu connoscutu, (vedi inse *ciobu*).

CIMTIRE, -*escu*, v., *conquinscere*, de regula ca reflexivu, a se *cimti*; a se pití, a se pitulá, a se stringe si ghie-murá; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati; ? se fia ellu una transformare d'in *pitire*, trecutu, prin *chitire* la *citire*, si apoi, prin adaussulu unui *n* sau *m*, la *cintire* ori *cimtire*; sau e pote in locu de *ciuntire* ori *ciontire* cu intellessu de *a face micu*; sau e in fine nascutu d'in *quin-o*, d'in care *conquinsco*? (vedi si *ciobu*, *ciocu*).

CINOVNICU, s. m., inspectoriu administrativu, finantiale sau militarescu; — cuventu si de forma si de origine slavica.

CINSTE, s. f., cuventu slavicu, astadi cadiutu cu tote derivatele sêlle in desuetudine, care insemná: 1. *onoré*, 2. *onestate*, 3. *buna credentia*, 4. *probitate*, 5. *respectu*, 6. *veneratione*, 7. *stima*, *consideratione*; 8. *tractare onorifica*, *ospetare*; 9. *dare de beutu*, 10. *remunerare a unui bunu servitiu*.

CINSTIRE-*escu*, v., a face, dá sau arretá *cinste*, (vedi mai susu insemnările cuventului *cinste*): 1. *a onorá*, 2. *a respectá*, 3. *a venerá*; 4. *a adorá*; 5. *a con-*

siderá; 6. a *stimá*, 7. a *tractá onorífice*, a *ospetá*; 8. a *dá de beutu*; 9. a *remunerá unu bunu servitiu*.

CINSTITORIU, -*tória*, adj., care *cinstesce*, in tote insemnările verbului *cinstire*, si prin urmare: 1. *onoratoriu*, 2. *respectatoriu*, 3. *veneratoriu*, 4. *adoratoriu*; 5. *consideratoriu*, 6. *stimatoriu*, 7. *ospetatoriu*, 8. *datatoriu de beutu*, 9. *remuneratoriu*.

CINSTITU, -*a*, part. adj., cu tote insemnările substantivului *cinste* sau verbului *cinstire*: 1. *onoratu*, 2. *onestu*, 3. *probu*, 4. *omenosu*, 5. *respectatu*, 6. *veneratu*, *consideratu*, 7. *stimatu*, 8. *tractatu onorífice*, 9. *ospetatu*, 10. *donatu cu ceva de beutu*, 11. *remuneratu*.

CINTIRIMU (pronunțiatu si *tintirimu*), de acea-asi insemnare cu *chimirtiri*; vedi in Dictionariu: *cemeteriu*.

CINTEDIA, s. f. si

CINTEDIU, s. m., cuventu ce desemna una passere, si care, ca celle mai multe espressioni de domeniulu istoriei naturale, este cu totulu vagu si nedeterminatu: dupo dictionariulu *Polizu* cuventulu ar fi connotutu numai d'in collo de Carpati si ar fi insemnatu una passere numita in germanesce *fink*, si acea-asi passere s'ar fi numindu in unele locuri *botrosu*, éro in altele *fringilla*; dictionariulu *Raoul* traduce *cintedi* (sau *cintesu*, cumu scrie densulu) prin franc. *mésange*; dictionariulu *Barcianu* in fine nu connotese cuventulu *cintedi* sau *cintedia*, afora de nu va fi scapare d'in vedere; da inse cuventulu *fringilla* si lu espleca, ca si *Polizu*, prin german. *fink*. Acumu celle mai bune dictionarie germane traducu franc. *mésange* prin *meise*, pre candu dictionariele *Barcianu* si *Polyzu* dau *meise* ca=cu roman. *pitigoiu*; pre câtu scimu noi inse, d'in ter'a romanesca cellu pucinu, *pitigoiulu* respunde cu franc. *pinson* (scrissu si *pinçon*); éro *pinson* e tradussu in celle mai bune dictionarie germane prin *fink*, si franc. *mésange*=germ. *meise* correspunde mai bene, in intellesu, cu cea-ce se connotese d'in coce de Carpati sub numele de *pregore* sau *prigore*. D'in aceste ar resultá numal, co passerca ce

preste Carpati se chiama *fringilla* porta d'in coce de Carpati numele de *pitigoiu*, si passerea connotuta acolo sub numele de *pitigoiu* se dice aici *prigore*: si atátu inco e forte daunosu pentru buna intellegere intre Români déro confusionea pare a merge si mai departe: dictionariulu *Raoul* espleca *pitigoiu* si prin *mésange* si prin *pinçon*, cari paru inse a fi doue passeri diverse, éro pentru *prigore* da cá ecivalenti franc. *bruant* sau *bréant* si *loriot*. Déro *loriot* pare a fi =germ. *goldamsel*=latin. *galgulus* sau *gulgula*, de unde si *grangarulu* nostru, esplecatu in acellu-asi dictionariu la loculu seu prin *loriot*, pre candu dictionariulu *Barcianu* l'identifica cu *graura*, passere differita, pre câtu noi scimu, de *granguru* sau *grangure*; éro *bruant* sau *bréant* pare a fi=anthus sau *motacilla flava* lui Linneu=codobatura galbena. Lassandu déro de una camu data la una parte cuventulu *prigore*, care atátu d'in coce câtu si d'in collo de Carpati are acellu-asi intellesu, intru câtu si d'in celle ce scimu noi, si d'in dictionariele *Polizu* si *Barcianu*, cari lu espleca prin german. *bienenfresser*=mancatoriu de albine, resulta co *prigore* e una passere cui place a mancá albine, si prin urmare ar fi *apiastr'a*, (vedi in Dictionariu acestu cuventu) sau *merops apiaster* lui Linneu. Remane déro a se precisá conceptele ce au a se legá de *cintedi*, *fringilla*, *pitigoiu* si chiatu *botrosu*: acestu d'in urma mentionatu numai in dictionariulu *Polizu* la cuventulu *cintedi* neci insusi l'esplica la loculu seu, nec insine l'amu mai auditu sau cetitu undeva; cu tote acestea, ca derivatu d'in *botu* (vedi acestu cuventu), si prin urmare de origine curatu romanica, si totu d'una data ca affinu cu *botu-grossu*, ce si insine amu auditu applecandu-se la un passere (nu scimu inse bene la care nume), cuventulu *botrosu*, casi *bot grossu*, amendoue aru fi câtu se pote d' pictoresce si apte a espreme specie d'i genulu de passeri in cestione, cari d'i caus'a forme *botului* loru porta numire generica de *controstre*; ca mai bene credemu noi, s'ar poté applecá *botu*

la passerea numita fran. c. gros-
in. fringilla rostrata, german.
szere=coccothraustes lui Linneu
spargutoriu de semburii, pentru
a passere sparge semburii si le
mediulu); éro *botrosu* la passerea
franc. *bouvreuil*=germ. *domp-
u gimpel*=fringilla pirrhula lui
Pitigoiu ca venitu, probabile,
igare in locu de *piticare*=*pist-
tal*. *pizzicare*=franc. *pincer*, in-
ca si franc. *pinçon* sau *pinçon*,
leca ca mai bene la cea-a ce se
germanesce *flink* : coci, de si
are, cumu se vede, presté Car-
ésta d'in urma insemnare, inse-
randu, co in latinesce *fringilla* sau
a are unu sensu indeterminatu
motacilla rubecula si *motacilla*
lui Linneu; considerandu co
si au applectatu cuventulu *frin-
genulu moineau*=*passer*=*vra-
siderandu co vrabia* e cuventu
si totu de una data cu combi-
fonetice contrarie limbei nostre;
randu in fine co *passer*, care in
e insemna *vrabia*, s'a luatu, ca
panesce *pajaro*, cu intellessulu
e de *avis* : noi amu crede co *frin-
ar* poté luá in limb'a nostra cu
area de *vrabia*. In fine *cintedi-
re* prin form'a sea unu cuventu
scu, in locu de *cinteci-
u* co l'amu auditu si noi dicundu-
nele párti : astufellu cuventulu
sau *cinteci-
u* ar fi affinu cu ital.
applectatu ca nume genericu la
le de genulu *parus*, éro ca com-
cinciallegra la una specia d'in
genu, care e ca mai mare si
estu nume prin vivacitatea mis-
si si sonoritatea vocei sélle, si ca
tivu, *cinciallegra*, la alta specia
ca ca cea chiamata *cinciallegra*,
apulu cerului; *cinciallegra* se
in dialectulu toscanu, *cincial-
si* de aci se vede co *cincial* d'in
cuventu, ca si *cinci* d'in *cincial*
u sonu imitativu, care s'a tra-
i la noi prin *cinti*, si de aci *cin-
cinteci-
u*=*cinteci-
u*, care ca de-
vu d'in *cintiu*, s'ar applectá la una

passere assemenea cellei chiamate ita-
lianesece *cinciallegra*=(*parus caeruleus*
lui Linneu?), pre candu de form'a *cintiu*
ne amu poté servi a numi ital. *cincial-
legra*. La Macedoromani d'in acea-asi
radecina cu *cintedi-
u* se pare co au essitu
cionu, *ciona*=vrabia, afora de nu voru
fi in locu de *coniu*, *conia*=(*conius*, *co-
nia*) d'in *conus*=conu; si acést'a inco
ar probá co Románulu s'a preceptu a
numi passerile, dupo caracteriele loru
mai resarite, cellu pucinu asiá de bene
ca si invetiatiu de astadi, cari numescu
passerile de acestu genu *conirostre*=cu
rostru sau ciocu in forma de *conu*.

? CINTIU, s. m., vedi *cintedi-
u*.

CINU, s. m., pl.-uri, gradus, ordo,
dignitas; cymbula; 1. gradu ce occupa
cineva intr'una ierarchia, conditione,
positione, demnitate; ordine, classe de
omeni de acea-asi conditione; 2. luntre
mica; — in cellu d'antaniu intellessu
cuventulu pare a se legá de slav. *cinŭ*,
de unde si *cinovnicu*; ? déro in cellu de
allu doile intellessu, (vedi *ceanacu* si
ceanu). Confer. grec. *κοινός*.

CIOBANA sau *ciubana*, s. f., la Ma-
cedoromani, *lingura mare* cu care se
servu pastorii, (vedi *ciobanu* si *ciobu*).

CIOBANCA, s. f., de acea-asi insem-
nare cu *ciobanessa*,

CIOBANELLU, s. m., deminutivu
d'in *ciobanu*.

CIOBANESSA, s. f. (mai pucinu bene:
ciobanca), ca femininu d'in *ciobanu* in-
semna : 1. femin'a unui *ciobanu*, 2. fe-
mina ce pastoresce una turma de oui.

CIOBANESCU, -a, adj., relativu la
ciobanu : *traiu ciobanescu*.

CIOBANIRE, -escu, v., a fi *ciobanu*,
a face messeria de *ciobanu*; a pastorí oui.

CIOBANITIA, s. f., de acea-asi in-
semnare cu *ciobanessa*.

CIOBANU, s. m., *opllio* sau *upllio*,
ovlum pastor; pastoriu, pastoriu de oui,
pecurariu, cumu se dice d'in collo de
Carpati si in Macedoni'a; — alte cuvente,
cumu : *pastoriu*, *pecurariu*, etc., de ne-
contestata romanitate, nu ne lipsescu
spre a espreme conceptulu ce se ar-
réta prin verb'a *ciobanu*; cu tote acestea
ar fi de doritu a se stabili, déco ellu vine

in addeveru d'in turc. *cioban* cu aceeași însemnare, sau *déco* nu e cumuva unu cuventu romanescu. Fienduco Turcii nu su însisi buni pastori, ar fi de mirare ca ei se fia impromutatu Româniloru, conosciuti de buni pastori casi vechii loru strabuni Romani, togmai unu termenul speciale de pastoría; la acesta consideratione se adauge si impregiurarea co *ciobanu* este unu cuventu conosciutu Româniloru mai d'in tote pârtille, pre cându cuventele intrate in romanesce d'in turcesce nu su, de regula, conosciute de câtu numai in unele pârtille locuite de Români. Latin. *opillo* = *ciobanu* este in locu de *ovillo*; admit-tendu *déro* co cuventulu romanescu ar veni d'in *acca-asi* radecina, ca compusu orecumu *ci-obanu*, in locu de *ci-ovanu*, ar fi forte greu a se esplecá antani'a parte a cuventului, *ci*, afora *déco* nu s'ar presuppune co *ci* ar veni d'in *cibu*, care combinatu cu *ovanu* ar fi datu *ci-bovanu*, si, prin moiarea lui *b* d'in *cib* si totu de una data intarirea lui *v* din *ovanu*, ar fi trecutu apoi in *ciuobanu* *ciobanu*. Assemenea modu de formatione nu este, marturimu si noi insine, intru tote conformu geniului poporului; nu este inse mai pucinu addeveratu, co facia cu cuvente ca *ciobota*, *caragatia*, *cotiofana*, etc. (vedi *cibota*, *chiuire*), nu pote cineva respinge absolutu acésta suppositione. In totu casulu noi credemu co *ciobanu* vine totu din *cibu*, care a potutu luá si formele *ciubu*, *ciobu*, (vedi *ciobu* si *cibàriu*), cu însemnarea cea mai generale de *vasu*, si apoi in specialu cu cea de *vasu in care se mulge si se tine lapte de oui*. Despre forma, co *cibu* adeco s'a potutu dice si *ciubu* sau *ciobu*, se va vedé la urmatoriulu artielu *ciobu*; pentru intellesu, cumu adeco *cibu* sau *ciobu* de la însemnarea generale de *vasu de mancare* a trecutu la cea speciale de *vasu pentru mulsu si pastratu lapte de oui*, proba, intre multe altele, este cuventulu *sestariu* = latin. *sextarius*, care însémna a *sessea parte* d'in orecare mesura de capacitate si care la noi, de poporu, se applica numai la *vasulu de mulsu oui*; proba e *ciobana* sau

cibana, (vedi *ciobanu*), applicatu cedoremâni la *cup'a* sau *linga mare a ciobaniloru*; proba, in fi chiulu slav. *cibauū* = *sextarius* mutatu probabile de la Român plecatu nu numai cu intellesu *tarius*, dero si cu cellu mai sp. *crateriu* = vasu de amestecatu apa, si de aci: poteriu, cupa de beu cumu se vede d'in verbulu *civai* a dá cu pachariulu de beutu. dupo principalile instrumente, se essercita una messeria, se pe cellule se occupa cu dens'a, proltre altele, cuventulu *ciocanasiu*: toriu de sare cu *ciocanulu*: totu *ciobanu* sau *cibanu* ar fi cellu ce mulge, pastredia si vende *cibulu* carea cea mai commune si mai a poporului românu. Prin acell nalogie credemu noi co s'a foi cuventulu *baciu* = primulu d'in unei stâne: in addeveru cuvente *bacno*, vechiu ispan. si provenc franc. *bassu* = vasu de apa, de l vinu, etc., provinu d'in latin. *ba* despre care in *Ducange* aflâm *duabus pateris ligneis, quas vulchinos vocant* = cu *doue cutine de ce vulgulu le chiamu bacchini*; e doru ne spune, co *bacca* va se di *aquarium* = vasu de apa, cofa, gal de aci inco: franc. *bac*, *baquet* *bacia*, cu intellesu totu de *vase* de *bacca*. Isidoru da si *baccea*. semenea fuintana *déro* s'a potut allu nostru *baciu*, cu intellesu cellui de *ciobanu*, adeco de on *bace* lucredia si pastredia *lapte tariu*, pastoriu ce sta mai pre *ciobanii* a cellei-asi stâne, inco pa in adjutoriulu suppositionei fa ore-ce cuventulu *scutariu* vine (ta, deminutivu *scutella* = franc. ital. *scodella* = vasu, blidu, et chiaru *stâna* e in locu de *stani* st'a in locu de *staria*, prescurt *sestariu*, (vedi si *ciobu*).

CIOBOTA, vedi *cibota*.

CIOBOTARIU, *ciobotina*, etc.
Dictionariu: *cibotariu*, *cibotina*,
CIOBU, s. m., pl.-uri, fragi

sum fragmentum; vas fractum; te-
 us; 1. intellessulu cellu mai ordi-
 illu cuventului e: buccata d'in unu
 recare spartu, si in speciale d'in
 asu de pamentu, si de aci in ge-
 buccata, farimatura d'in verce
 cru ce se pote sparge sau farimá;
 ccata de vasu de pamentu spartu
 in speciale si *herbu*, cuventu ce,
 rmare, nu se applea la una spar-
 'in vase de alta materia, de lem-
 metallu, etc., 2. vasu spartu sau
 ; vasu invechitu si stricatu in par-
 1 indelungu usu; si de aci in ge-
 3. *vasu*, togmai precumu si *tren-*
 vestimentulu ruptu sau buccata,
 de vestimentu se dice pentru
 entu in genere, vercumu ar fi
 -a, chiaru si neinvechitu si ne-
 — Dupo celle espuse la articulu
 u noi credemu co acestu cuventu
 formatione de pronuntia d'in *cibu*,
 acestu cuventu in Dictionariu), si
 rmare in legatura de cumnatia cu
 sau *ciubarriu*, (vedi *cibariu*); cu
 ceste, ca se deschidemu mai
 perspective cercetariloru critice,
 ia permisu a enuntia si una alta
 etione, la care noi amu fostu con-
 rin considerationea sensului cel-
 i generale allu cuventului *ciobu*,
 i prin luarea in bagare de sema a
 tioniloru diverse ce pote lua la-
 b, transformandu-se in affinile
 f, v, si chiaru m, (vedi *bagare*, *botu*,
). Considerandu d'ero co *ciobu* in-
 atatu *vasu*, adeco *ceva aduncatu*
bitu, catu si *buccata de vasu*, adeco
partu sau *ruptu*; considerandu co
cobirea, catu si *spargerea* sunt re-
 ilu unei *lovire*, care pote, pre longa
 re si *scobire*, produce ca efecte si
 ; *taiare*, *trunchiare*, *sfarimare in*
 ; noi credemu ca forte probabile,
 u, care se dice pre a locurea si *ciopu*,
 prin una stramutare a lui i, in locu
 u sau *copiu*, ca si *roibu* in locu de
 formatu d'in radecin'a *cob* sau *cop*
cob=lovire, grec. *κοπ*, de unde
 v=lovire. spargere, trunchia-
 , *κοπή*=sfarimatura, *κόπανον*=
 nentu de spargere, sau taiare, *κο-*

κόπιον=pisalogu, etc., apoi cu *φ*: *κωρός*
 = trunchiatu, mutilatu; *κόφινος* =
 vasu aduncatu; si cu *μ*: *κομμα*=bu-
 cata, taiatura, *κόμπος*=sonu produsu
 prin lovire, si de aci prin metafora:
 mundria secca, falla, etc. La noi rade-
 cin'a in cestione pare a fi luat si mai
 multe modificari fonetice, asiá incatu se
 presenta sub form'a cea mai curata in
 cuvente ca: *copanu*=petioru sau bu-
 cata de petioru de puiu, *copacu* sau *co-*
paciu=proprie si litter. *trunchiu de ar-*
bore, si apoi, prin metafora, *arborele in-*
tregu, *copaia*=vasu *scobitu* in lemnu, *co-*
pita=unghi'a *scobita* a callului, *s-cobire*,
s-copire; etc., intogmai precumu si in
 grecesce, pre longa analogie de intel-
 lessu ce presenta celle mai susu citate,
 apoi *κόπη* va se dica *pertica*, *paru*, si in
 speciale *remu* sau *lopata*, adeco lemnu
taiatu si *cioplitu*, éro *ἀποκε-κομ-μένος*
 va se dica, intre altele, si *scopitu*; vinu
 apoi cuvente romanesci, cari ca *ciobu*,
 sau *ciopu*, au transformatu mai multu
 sau mai pucinu sunetele radecinei, cu-
 mu: *ciobanu*, *ciobana*, (vedi *ciobanu*),
ciup-ire, *ciup-arire*, *ciop-ertire*, *ciup-lire*,
ciup-oru, (la Macedoromani *trunchiu*,
 lemnu de care se lovesce cineva cu
 petiorulu, de care se *impedeca*), *ciup-*
agu, etc.; dupo acea-a altele, in
 cari o stramutatu in u pare co a ad-
 junsu in fine a se face i: *cipu*, (ca a-
 diectivu, la Macedoromani, cu insem-
 narea de *mutilu*, ca si grec. *κωρός*), *ci-*
pu, (ca substantivu, la Macedoromani,
 ca insemnarea de *stupa* sau *pusteria*=
 parte ce prin lovire sau *batere* a inului
 ori canepi se allege d'in ce e bunu de
 torsu, de unde apoi in plur. *cipuri*=a-
 schie, si prin metafora, verce alte lu-
 cruri de lapedatu ca nefolositorie: re-
 masitie, residuu, gunoiu, fece, etc.);
 upele apoi cu nasalea m: *ciump-avu* sau
cimp-avu, *ciump-avire* sau *cimp-avire*,
 (vedi aceste cuvente ce presenta intel-
 lessu analogu cu grec. *κωρός*), *cimp-istra*,
 etc.; altele cu f in locu de b sau p: *ciofu*
 sau *ciufu*, *ciofengariu*, *ciufutu*, etc. (*ci-*
ofengariu cu intellessu analogu grece-
 scului *κωρός*, care pre longa insemnarea
 de *mutilu*, are si cea de *usiorellu*, *seccu*,

de nemicu; éro ciufu, are însemnarea relativu primitiva de *vicia de peru taiata, rupta sau smulsa*, apoi cea derivata d'in acést'a : *peru nepeptenatu*, de unde apoi ca adiectivu cu însemnarea : *nepeptenatu, sordidu*, etc., care espleca si pre cea de *ciufutu* = *avaru cumplitu*, analoga de certu cu însemnarea ce are cuventulu *sordidus* în espressionea latin. *sordida avaritia*, si în franc. *sordide avarice*, cu tote co însemnarea de *ciufutu* se pote trage forte usioru d'in intellessulu si mai primitivu allu radecinei *ciob* sau *ciop, ciup*, asiá în câtu *ciufutu* ar însemná cellu *applecatu a ciupi si stringe avere de veriu unde si vericumu, cellu ce nu se indura a da din mana neci macariu unu ciobu sau lucru de nemicu*, întogmai cumu si franc. *chiche* = *ciufutu*, formatu d'in latin. *cleucus* = pellitiora de fructu, însemna proprie *cellu ce stringe si nu se indura a dá altuia macariu pellitiorale de fructe, cellu ce stringe avere economindu tote nemicurele*, întogmai cumu si grec. *κλιπύτης*, formatu d'in *κλιπός* = micu, inco însemna *ciufutu* sau *avaru*; noi înclinâmu cotra antani'a esplecare data cuventulu *ciufutu*, ca un'a ce e mai conforma vivacei imaginatione a poporului, care în *avaru* a vediutu pre omulu, a carui anima a prensu *sordi* sau *jegu*, asiá în câtu prin acesta-a a perdutu cu totulu facultatea de a se indurá se dé ceva d'in allu seu chiaru pentru comoditatea sea, necumu pentru usiorarea sufferentieloru si nevoieloru altuia); în fine alte cuvente cu *m*: *ciuma* (la Macedoromani cu intellessu de *flocu sau fulgu de lana scarmanata*, adeco *ceva taiatu sau ruptu d'in altu ce mai mare*), *ciomagu*, adeco *ceva de lovitu, cionagire, ciumu-lire* (pronuntiatu, prin stramutarea lui *c* în *g*, ca *giumu-lire* sau *jumu-lire*, = a smulge *ciumele*, adeca *fulgii* unei passere, si de aci, a smulge perulu cuiva). — În limbele sorori cu a nostra inco se aia cuvente d'in radecin'a, d'in care au venitu celle romanesci tractate în acestu articlu, si cu forme si intellessuri analoge celloru ce au cuventele nostre : franc. *couper* = taiare, *copeau* = aschia, *chopper* = a se lovi cu petiorulu de ceva,

etc.; ital. *ciobo*, *ciombo*, *cieste* si *ciesto* = scapetatu, prostu, stupidu, rusticanu, etc.; *cioppa* = franc. *lupo* = fusta sau fustanella; *ciuffare* = ciupire, smulgere; *ciuffo* = ciufu, *ciufola* = seccatura, vorba secca, nemicu; *ciampare, ciampicare* = a se lovi cu petiorulu de ceva, a se impedecá, etc.; ispan. *chufar, chufatear* = a impunge cu vorba a face jocuri de vorbe impungatorie (la noi *ciupire* chiaru în intellessu materiale este unu modu de a se jocá si glumí); *chupa* = vestimentu fora manee, vesta, ilicu; *chupar* = storcere, sugere, smulgere; *chupon* = tulleiu de passere, fulgu. În alte limbe neromanice aflâmu de asemenea cuvente de intellessu si forma analoga celloru ce au cuventele romanesci d'in cestione : angl. *chop* = taiare si bucatá taiata, *chiv* = despicare si despicatoru; *chuff* = rusticanu, nepolitu. badaranu; *cob* = *ciufutu*, *carpaci*, etc., cumu si *una passere rapitoria*, intellessu analogu cu allu cuventulu nostru *cobe* sau *cobia*, de unde *cobire*, etc.; *comb* = peptene, etc.; vechiu slav. *сѣпакъ* = nectorale = peptariu sau *ciupagu*; *сѣръ* si *сѣръ* = ramus (si prin urmare analogu în intellessu cumacedoroman. *ciuporu*). Nu vom mai citá *ciupiti*, care nu se afla în vechi'a slavica, si pre care lu da invetiátulu *Miklosich*, ca se esplece bulgar *ciupt* = spargere, d'in care apoi sustinco ar fi essitu romanesc. *cioplire*, dér în poterea celloru péno a'f espuse no credemu nu numái co bulg. *ciupi* a fost impromutatu de Bulgari de la Români déro chiaru co *сѣпакъ* si *сѣпакъ* s'a introdussu totu d'in romanesc în vechi' slavica, de orece în vechi'a slavica a ceste cuvente stau isolate si nelegat de una radecina, care se le esplece. Ma greu, pote, s'ar paré cuiva a allege, dér roman. *cobe* ne a venitu d'in german *cobs* au d'in slav. *koby*, cumu sustin invetiátulu *Miklosich*; déro angl. *co* însemna una specia de *passere rapitoria* éro slavicultu *koby* neci are macariu în tellessu de *passere*, ci numai de *presogiu*: neci unulu, neci altulu d'in acest cuvente nu espleca si nu pote esplec intellessulu cuventulu roman. *cob*

mna passere domestica: gâina, leaca, etc., cari se nutrescu d'in un *ciobulu* Românului, cumu se in speciale *vasulu*, in care se da are acestoru passeri. *Cobia* asiá fi togmai femininulu d'in *cobiu*, primitiva, ce noi amu presuputru cuventulu *ciobu*, si ar inpropria: cea ce manca d'in *cibu* s. *passere de cibu* sau *ciobu*. Afi inco una noua proba, co *ciobu* ar fi in locu de *cibu*, si co *cibu* ar fi, cumu s'a presuppusu, (vedi *cibàriu*), in affinitate cu *βη*, etc., cari au intellessulu *capu si capace*, ca veri ce *vasu*, armare *cibu*, ar avé, cumu amu bá co au multe alte cuvente, in romanescã, unu intellessu mai u de câtu in cea latina, in care semna numai *mancare*. De alta scie ce importantia aveau la veniani pulli tinuti pre *cibu* publicu; mirare, déco stranepotii Români tadi in *cobi'a* nutrita la *cibulu* inco unu *interprete allu voienoru*, unu *prenuntiu de celle ve-* Astadi este principiu filologicu bilitu, co pentru cuvente, cari, se potu esplecã d'in insasi limbre se afla, e una errore a cautã de ce cineva prin adjutoriulu albe straine. Asiá déro, déco *cucobia*, cu derivatele selle *cobire*, etc., au luat si intellessulu de *presagire*, etc., singurulu in ce are slav. *cobi*, acesta-a nu neci de cumu, co Romanii l'au utatu de la Slavi; d'in contra, in limbele slavice cuventele in lu numai intellessu ideale si icu, care nu se pote esplecã, ca nesce, prin unu intellessu masi originariu, este cea mai mare libertate, si apprope chiaru certitu-Slavii au impromutatu de la Roventulu *kobi* si derivatele selle *cobienie*, etc. Cuventulu *coba*, ce ulu *Miklosich* da ca correspun-cu slav. *ko-by* si co intellessulu a = presagiu sau semnu de ce e intemple, noi nu lu scimu neci

d'in audite neci d'in cetite; noi nu noscemu decâtu form'a *cobia*, pronun-tiatã si *cobie* sau *cobe*, cu intellessulu materiale de *passere domestica*, si apoi metaforice: *verce passere*, si chiaru, *omu si altu animale, cuventu, gestu, evenimentu*, etc., ce se crede co annuntia fiitoriulu. Provenc. *cobir*, care dupo unii deriva d'in latinesculu *cupere*, inco ar poté avé acea-asi origine cu allu nostru *cobire*: *jois cobir = a cobí bene cuiva*. — Ce s'atenge acumu de celle alte cuvente in cestione, desí unele ca: *ciopu* sau *ciobu*, *cipu*, *ciporu*, *ciufu*, etc. paru asiá de appropriate in forma de anglisc. *chop*, *cip*, *chuff*, etc., cu tote aceste, considerandu, co acelle-asi cuvente, mai sub acelle-asi forme si cu intellessuri mai multu sau mai pucinu analoge, se afla si in limbele scori cu a nostra; considerandu, co acesta coincidentia de forma si intellessu a unei numeroze familia de cuvente, nu s'ar poté esplecã in suppositionea unui impromutu d'in limbile germanice, de ore-ce acestu impromutu nu s'a potutu face de câtu intr'una epoca, candu limb'a romanescã incepusse dejã a traf vietia despartita si cu totulu nedependente de celle-alte scori alle selle; considerandu, co intellessulu variatu allu cuventeloru romanesci d'in cestione nu se pote accoperi prin intellessulu forte marginitu si speciale allu cuventeloru anglosaxonic; considerandu, co numai intellessulu largu si variatu allu radecinei *cob* sau *cop* = grec. *κοπ*, pote esplecã in modu satisfactoriu multiplele si variele insemnari alle cuventeloru romanesci: noi aflãmu, co e mai multu ca probabile nascerea cuventeloru romaneci d'in mentionat'a radecina, care in limb'a latina a datu nu mai pucini blastar ica *s-cobs* = franc. *copeau* = aschie, raditure, remasitie, farimature, etc.; éro in limb'a romãna, ca multe altele ce au occursu si voru mai occurge, a fostu cu multu mai fecunda. In respectulu intellessului, dupo celle espuse mai susu, credemu de prisosu a staruf mai multu; ne margenimú déro a atenge numai strins'a analogia de intellessu ce sta, pre de una

parte, între *ciupagu* ca formatu d'in $\kappa\omega\pi$ = *taliare* sau *taiare*, si *talia*, cumu se mai dice astadi, dupo franc. *taille*, formatu assemenea d'in *taller* = *taliare*; éro, pre de alta parte, între roman. *ciufu*, cu insemnare de *una specia de buha*, si grec. $\kappa\acute{\omega}\phi$ — $\sigma\kappa\omega\phi\acute{\omicron}\varsigma$, cu acea-asi insemnare, formatu d'in $\sigma\kappa\acute{\omega}\pi$ - $\tau\epsilon\nu$ = *carpere* = a musicá, a rupe sau sfasiá prin cuvente jocose, si prin urmare, in intellesu ca si in forma, legandu-se de acea-asi radecina cu $\kappa\acute{\omega}\pi$ - $\tau\epsilon\nu$ = a lovi, sfermá, taiá, rupe, etc. — D'entre cuventele in cestione, ce noi amu presupusu co se referu la acea-asi radecina, s'ar poté ca multe se se referia la alte diverse radecine : asiá, de essemplu, celle cu unu *m* in locu de *b* sau *p* : *ciuma*, *ciumulire*, *ciomagu*, etc., de si, prin forma si intellesu, appropriate de $\kappa\acute{\omega}\mu\mu\alpha$, ar poté fi nascute d'in *coma* = *peru*, prin intermediulu unei forme de adiectivu : *comiu*, *comia*, asiá in câtu *cioma* sau *ciuma*, n'ar fi de câtu femininulu *comia*, cu *i* d'in syllab'a finale stramutata in cea initiale, si iuatu cu intellesu de substantivu; in *ciom-agu*, *cioma* ar fi luatu intellessulu de *capetina*, asiá in câtu *ciomagu*, ar insemná proprie : *ceva cu capetina*, si in speciale *batii cu capetina*, maciuca; ital. *chioma* = *coma* sau *peru* este, de certu, formatu dupo acelle-asi processe, ca si allu nostru *cioma*; apoi cuventele cu *f* : *ciufu*, *ciufosu*, etc., aru poté fi in legatura cu *cefa*, care, prin intermediulu unui adiectivu *cefiu*, ar dá antaniu, prin stramutarea lui *i* d'in syllab'a finale in cea initiale, *ciefu*, apoi d'in acestu-a prin intunecarea lui *c* in *u* inaintea de labialea *f*, s'ar fi facutu *ciufu*; cuventele cu *p* : *cipu*, *ciporu*, *cipire* sau *ciupire*, *cimpire* sau *ciumpire*, etc., au potutu a se nasce si d'in *cippus* = *paru* ascutitu, *reteveiu*, etc., d'in care a essitu de certu *cepu*, si probabile : *tiepu*, *tiepusia*, *tiefu*, etc. in locu de *ciepa*, *ciepusia*, *ciefu*, cari au cautatu se iea alta pronuntia, togmái ca se nu se confunda cu celle assemeni de forma, déro diverse de intellesu : *cepa*, *ceputia*, etc.; asiá in câtu la radecin'a *cob* sau *cep* s'aru poté referi cu cea mai

mare probabilitate numai *acellea* d'in cuventele presupuse in acestu articlu ca essite d'in ea, cari si in forma si in intellesu se appropia ca mai multu de acesta radecina, cumu : *copanu*, *copacu*, *copita*, *s-cob-ire*, *s-cob-a*, etc.; in fine cuventele d'in cestione, cari in finalea radecinei presenta unu *p* : *ciopu*, *cioplire*, *copita*, *ciupire*, *cimpavu*, etc., stau, si prin forma si prin intellesu, in cea mai strinsa legatura cu vechiu franc. *chapler*, *chapeler* sau *chaploter*, provenc. *chaplar* = a *ciopli*, *scobi*, etc., vechiu franc. *chapuiser*, provenc. *capuzar* = a *ciopli*, a *despicá*, etc., de unde *chapuis* = *lemnariu*, *templariu*, etc., forme, cari de certu vinu d'in latin. *capulus* = *maneriu* de spata sau sabia, si prin metafora : *spat'a* sau *sabi'a* insasi, de unde in medi'a latinitatea *capulare* = a *taiá*, a *cioparti*, etc.; apoi *capus* sau *capo* = *capone* sau *cocosiu scopitu*, si in mediadía Franciei *capar* = *taiare*, *cioplire*, *scobire*, etc. — In genere diversele forme de pronuntia, ce paru a luá nu numai vocalile, ci si consonantile acellei-asi radecine, cumu s'a vediutu la articl. *carceiu*, si are se se védia inco si mai bene la articl. *ciocu*, apoi si mai multu inco de câtu aceste variationi, neconnoscenti'a accurata a legiloru, dupo cari se facu acelle variationi, redica obstacle preste obstacle intru urmarirea originei cuventeloru, ce presenta assemeni scambári : interesele celle mai vitali chiama pre Români preceputi a se pune cu toti pre lucru spre a meturá callea filologiei nationale de aceste pedice. D'in partene facemu totu ce potemu, indicandu diversele calli, prin care amu poté ajunge se respandimu lumin'a preste una insemnata parte a limbei nationale: in acestu articlu, ca si in tote celle de una intedere mai mare, ne va fi successu cellu pucinu a produce in fiacare convinctionea, ce noi impartasimu, co vorbe ca celle tractate in acestu articlu, cari formedia una numerosa familia si tinu prin intellessulu loru de cellq mai delicate corde alle animei si vietiei unui poporu, nu potu fi, cumu pretendu unii, afora de forte rare exceptioni, impromutate d'in alte limbe.

CIOANASIU, s. m., 1. cu intellesu eminitiv d'in *ciocanu*, micu *ciocanioru* = malleolus; 2. cu intellesu personal: omu ce se nutresce cu *lu*, si in speciale, cellu ce esserseri'a de a taiá cu *ciocanulu* sare salina = qui malleo salem fodit, *ciocu*).

CIOANELLU, s. m., pl.-e, deminutiv *ciocanu*, ciocanu micu = malleolus in speciale se numescu celle cu bate tob'a, (vedi *ciocu*).

CIOANIRE, -escu, v., malleo vel redere; 1. a loví sau bate cu *ciocan* sau cu *cioculu*; 2. in genere, a loví multe ori, a bate in ceva cu verce instrumentu: *ciocanesce cineva la la usia*, etc.; 3. metaforice: a mereu, a bate necontenitu cu *cu*, a invetiá si admoní pre cineva intellege sau nu vré a intellege; a mostrá cu locu si fora locu, pre cineva: *in tote dillete lu ciocan, fora se lu potu face a intellege* (vedi 2. *ciocu*).

CIOANITORE, s. f., 1. ceva cu ce se face cineva, instrumentu de *ciocan* intellesu mai generale de *cátu lu*, care are de regula una forma nata, constandu d'in una coda si etina, pre candu *ciocanitore* pote lucru, ce nu are forma de *ciocan*. de aci metaforice, specia de *ciocan* = *plecus*, assemenea cellei numita *ciocan* d'in coce de Carpati, unde *ciocanitore* este pucinu connotu acestu intellesu de *passere*, *cioculu seu robustu petrunde si scortí a arboriloru*, (vedi 2. *ciocu*).

CIOANITURA, s. f., ictus mallei, lovitura sau bateru cu *ciocanulu*, lovire in ceva cu verce altu instrumentu, (vedi si *ciocu*).

CIOANU (la Macedoromani si *ciocan*), s. m., pl.-e, malleus, instrumentu cu una coda de lemn, in care fissatu una capetina cilindrica sau ferru, cu care cineva bate, toc'a, etc. — metaforice: *a stá pre capulu cuiva* = a nu dá pace, *stá*, (vedi *ciocanire*), a staruí cu se faca ceva; — *ciocanu* differe de

mai (in locu de *malleu* = malleus), intru *cátu maiulu* este unu mare si greu ciocanu, cu care se batu in pamentu pari, *taraci*, etc., sau cu care se bate pamentulu, pre candu *ciocanulu* este cu multu mai micu si mai usiorellu, asiá incátu lu pote mania unu singuru omu: *orologiele prevediute cu mecanismu de a bate orele au unu ciocanu, nu unu maiu*, — cu tote acestea in locu de *ciocanu* se dice si *maiuru*, deminutiv d'in *mai*; — afora de acestea *ciocanu*, se applega in casuri, in cari n'ar poté intrá *mai*, adeco la obiecte ce au forma cilindrica a capetinei ciocanului: *ciocanu de rachiu* (= paharellu cilindricu de beutu rachiu), etc.; — déro in celle mai multe casuri analoge se dice si *cocianu* in locu de *ciocanu*: *cocianu de porumbu*, *cocianu de verdia*, *cocianu de meru*, etc., ba inco pre a locurea pare a se pune differentia de intellesu intre *ciocanu* si *cocianu*, asiá incátu *ciocanu de porumbu*, de essemplu, se applega la stuletele de porumbu curatiatu de bobele lui, éro *cocianu* la paiulu sau tiev'a porumbului; cuventulu inse sub amendoune formele: *cocianu* si *ciocanu* pare a fi unulu si acellu-asi, cu mice variationi de stramutári d'in locu a suneteloru, facute, ca la multe alte cuvente, cu scopu de differenti'a unei nuantie de intellesu, (vedi 2. *ciocu*).

CIOCARTEU, s. m., astula, aschia, sboratura sau buccata de lemn ce se taia prin *ciocartire*.

CIOCARTIRE, -escu, v., imperite secare vel dolare; mutilare; 1. a cioplí reu, a taiá si lucrá unu lemn in modu grosolanu; 2. cu acellu-asi intellesu, ca si *ciopertire* = a mutilá, (vedi 2. *ciocu*).

CIOCI, s. m. (luatu numai in plur.), sacculi pedales, specia de calciuni de lana ce se incalecia preste cibote = franc. *chausson*; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati; ? in locu de *pe-cioci*, ca si *ciore* in locu de *pe-cicre*? (vedi si *cibota*).

CIOCLA, s. f., lignorum manipulus; unu braci de lemne, de fenu, etc., mica cantitate de lemne, fenu, etc.; — carrucioru, carru micu, care nu coprende de *cátu una ciocla* de fenu, de lemne, etc., —

Pvine ore cuventulu d'in *cioca* sau *ciocu*, cu forma de deminutiv; atunci după legile fonetice generale s'ar fi cerutu *ciochia*, ca *parechia*=*parechia*=lat. *pariula*, (vedi 2. *ciocy*).

CIOCLASIU, s. m., care carra lemne cu *ciocl'a*.

CIOCLOVINA, s. f., applicatu inse la barbati: *ciocoiu* d'in cei mai ruginiti.

CIOCLU, s. m., *mortuorum vector et fossor*; cellu ce una data, candu pestea infestă mai in toti anii terrele nostre, *carră* mortii de peste si i immormentă; cu incetarea flagellului, ne mai fiendu lipse de servitulu unui asemenca omu, cuventulu cu care se numiea, a cadutu cu totul in desuetudine: dero au incăputu se se face si la noi *interpretatori de immormentare*, de caracteriu differitu de allu *ciociloru*, si pentru a-cesti-a va caută se avemu una numire speciale, care ar poté fi cea de *libetinaru* =latin. *libitinarus*, cu intellesu propriu pentru unulu ce ar essercită meseria de immormentatoriu; — desi se afla si in turcesce cuventulu *ciocu* cu a-cellu-asi intellesu ca si *cioclu*, inse cuventulu romanescu potendu-se esplică in modu plausibile d'in propriulu fondu allu limbei, (vedi 2. *ciocu*), ar poté se nu ne fi venitu de la Turci.

CIOCMANIRE, -*escu*, v., altercaru, leve *prælium conserere*; de regula ca reflexiv, a se *ciocmani*: 1. a se lovi in batallu usiore si neinsemnate, asiă in câtu *ciocmanire* corresponde in intellesu cu franc. *escarmouche*, *escarmouche*: *ostile s'au ciocmanitu*, *dicu unii*; *ba s'au batutu cumplitu*, *dicu altii*; 2. metaforice: a se lovi in vorbe, a se certă reu: *amici de mai multi anni, astadi ne amu ciocmanitu si noi*; — (combinationea fonetica *cm* d'in acestu cuventu nu este mai extraordinaria decâtu *cs* in *micșioru*, *micșiorare*, etc., in locu de *micșioru*, *micșiorare*), si prin urmare *ciocmanire* in locu de *ciocumanire*, (vedi *ciocu*, d'in care a essitu de certu *ciocumanire*; dero cumu? — probabile prin compunerea lui *ciocu* cu *mana*, asiă in câtu *ciocumanire* ar insemnă a se *ciocni* cu *manele*, sau a si *ciocni manele*=*manus conserere*).

CIOCNIRE, -*escu*, rostro ferire; *in dere*; *cædere*; *frangere*; *confligere*
1. proprie: a lovi cu *cioculu*, a sparg cu *cioculu*: *glocele ciocnescu ouale de cite, candu se essa d'in elle puii*; *cioc superata ciocni reu in frunte pre copululu ce vrea se se joce cu dens'a*; — for obiectu reale: *puii ciocnescu*=spargu c *cioculu* ghiocela ouale, ca se esse d'in elle: *eri ciocnise doi pui*, *astu n'a ciocnit neci unulu*; 2. a lovi sa sparge oua cu oua, a lovi sau sparge alte lucruri: *la Pasce se ciocnescu ou rosie*; — in speciale, a *ciocni pahare*=*scyphos collidere* = franc. *triquer*
3. ca reflexiv, a se lovi cu arme, a bate: *armatele au inceputu se se ciocnescu*; *berbecii se batu*, *ciocninduse in fricosiatu frunte in frunte*; — *ciocnire* i acestu d'in urma intellesu dice ma multu decâtu precedentele *ciocmanire* dero mai pucinu decâtu *batere*; — de spre combinationea fonetica *cn*, ce presenta *ciocnire*. se pote dice ce s'a disse si despre combinationea *cm* d'in *ciocmanire*; *ciocnire* a essitu mai antaniu d'i *ciocu* sub form'a *ciocunire*, care, spre se evită verce confusione cu *ciocanire* trassu immediatu d'in *ciocanu*, s'a redussu in urma, prin suppressionea lui la form'a *ciocnire*, (vedi 2. *ciocu*).

CIOCNITORE, s. f., ceva care *ciocnescu* si sparge, si in speciale: 1. spargutori de nuci sau de allune=*nuclifrangibulan*
2. specia de passere=*certhia* sa *graculus alpinus*.

CIOCNITURA, s. f., actione si resultatulu allu actionei de a *ciocni*.

CIOCOICA, femininu d'in *ciocoiu*.

CIOCOIRE, -*escu*, v., a face *ciocoi* de regula inse ca reflexiv, a se *ciocoi* a se face *ciocoiu*, a luă appucaturele i *ciocoiu*, se dice cu tote insemnările relce are cuventulu *ciocoiu*, (vedi *ciocoiu*)

CIOCOIME, s. f., multime de *ciocoi* classe a *ciociloru*, (vedi *ciocoiu*).

CIOCOISMU, s. m., portare, appucature, sentimente, aspirazioni de *ciocoi* (vedi *ciocoiu*).

CIOCOIU, s. m., 1. terranii d'in *Rumania* libera numieau si mai numesc inco asiă: a) pre boiari de verce gradi

b) pre deregatori : prefecti, suprefecti, judecatori, etc.; c) pre proprietari, arrendatori, pre insisi epistatii acestoru-a, etc.; d) pre vercino imbracatu in albastre, in vestimente differite in colore si stofa de celle terranesci, mai allesu pre aceia d'in imbracati in albastre, cari nu esercita una messeria, ci cauta se si scota alle vietiei, fora la dore, prin assupri, insellatorie si rapiri, d'in spinarea altui-a; 2. se numeau si mai numescu inco *ciocoi* : a) fetiorii sau servitorii boiariloru si altoru omeni cu stare mai mare, si in speciale, fetiorii d'in casa si cari insociau pre domnii loru la preambulare pre diosu sau in trassura, standu in acestu d'in urme casu in deretulu trassurei si tinendu-se cu man'a de nescocurelle in adensu puse acollo pentru aceasta-a, de unde apoi espressioni ca : *cu n'am timutu, ca tene, crevelle nemenui* = n'am fostu, ca tene, servitoriu nemenii; b) *nouii boiariti* = franc. *parvenus*, lat. *homines novi*; 3. d'in combinationea celloru doue intellessuri principali, cumu si a celloru secundarie, cari s'au vediutu co resulta d'in acellea, s'a nascutu insemnarea cea mai generale, ce se legá si se lega inco de cuventulu *ciocoiu*, adeco : a) omu care unesce in sene pre lengusitoriu cellu mai vile si mai gretiosu facia cu cei mai mari decátu dersulu, déro care cotra cei mai mici ca ellu arreíta despretiu cellu mai neomenosu, truff'a cea mai desfrenata si crudimea cea mai brutale; care fora misericordia, fora frica de Domnedieu, fora rosine de omeni, si fora neci unu sentimentu de onore si de demnitate omenesca, storce si despoia pre altii in folosulu seu, cauta prin basse intrige se derapene pre altii si se se redice pre ruinele loru, si commite, fora se se turbure in consciéntia sa, lasitatile si infamiele celle mai mari; b) *ciocoiulu*, asiá cumu e adumbratu sub 3. a), este typulu insusi allu addeveratulu *ciocoiu*; ca se merite inse cineva acestu nume, nu e de lipse se unesca in sene tote caracteriele câte noi amu indicatu si altele ce pote amu scapatu d'inv edere; adjunge se fia in cineva unulu sau doue d'in ca-

racteriele typului, adjunge se fia numai sau *lasiu si bassu lengusitoriu cu cei potenti*, sau *mundru si tyrannu neomenosu si neimblanditu cu cei mici*, sau *rapitoriu si despoiatoriu sau trantoriu ce se nutresce d'in sudorea altoru-a*, sau *omulipsitu de sentimentulu onorei si demnitateri saller*, etc.; si unui assemenea cu totu dereptulu se applica numele de *ciocoiu*; 4. in unele locuri *ciocoiu* se dice in locu de *cioroiu*, si prototendinea, in Romani'a libera, este co. scuta espressionea : *ciocoiu guleratu*, applicata de terranu la aceia d'in cei ce numesce ellu *ciocoi*, cari respundu cátu mai bene la typulu *ciocoiulu*;—acésta d'in urma insemnare este decisiva pentru determinarea etymologiei cuventulu *ciocoiu*, assupri'a careia s'au datu multe si divers pareri, de cari lectoriu lu va fi, credemu, multiamitu co lu scutimu : fienduco *ciocoiu* este unu masculinu d'in *cioca*, formatu ca si *vulpoiu, broscoiu, muscoiu*, etc. d'in *vulpe, broasca, musca*; fiendu co, in fapta, se si dice pre a locurea *ciocoiu* in locu de *cioroiu*, éro *ciocoiu guleratu* este senguru usitatu, precátu noi scimu, in locu de *cioroiu guleratu*, adeco in locu de acea *ciora*, care e *baltiatu* sau *incinsa* si pre la gutu ca cu una specia de *guleru* mai albu de cátu restulu corpului; aceste doue impregiurari aru fi indestulle a ne incredentiá co *ciocoiu* se lega de acea-asi origine cu *cioca*, co nu e de cátu masculinulu *ciocoi*; déro mai multe alte impregiurari vinu se confirme acesta etymologia : numirea de *croncanu*, specia de vulturu lasiu, lacomu si spurcatu, inco se applica la asiá numitii *ciocoi mari*, allu caroru stomacu este mai largu si mai greu de saturatu ca allu *ciocoiulu mici* sau *cioroiulu*; in fine, prin una reminescentia a passeriloru de la laculu Stymfalu, cari infestá pre locuitorii Arcadie cu infricosiatele loru *ciocuri de ferru*, Românulu a applicatu si *ciocoiulu*, ce lu storcea, numele de *passeri cu ciocu de ferru*, (vedi si 2. *ciocu*).

1. CIOCU, luat cu intellessu de interiectione sau de onomatopeia, spre a espreme sunetulu ce produce una lovi-

tura : *audiu la usia ciocu, ciocu, fora se sciu ce e.*

2. CIOCU, s. m., pl.-uri, rostrum; 1. insemnarea cea mai ordinaria a cuventului este cea de *botu de passere*, care in unele locuri se chiama si *pliscu*, éro in altele si *rostu*=rostrum; 2. prin metafora applicatu : a) la barbía : *cioculu barbei*, si mai allessu la perulu barbiei, care se lassa nerasu, pre candu restulu barbei se rade : *porta ciocu la barba*; b) la *pisculu* unei luntre si altoru vase de plutitu. — Multime de cuvente, cari paru a se referi la acea-asi radecina cu *ciocu*, si d'in cari parte au occursu pino ací, cumu *cicitire*, *ciocanu*, *ciocanire*, *ciocnire*, *ciocmanire*, *ciocla*, *cioclu*, *ciocoiu*, etc.; parte au se occura de ací inainte atátu in Glossariu, cátu si in Dictionariu, cumu *ciochina*, *cioca*, *ciorchina*, *ciugulire*, etc., facu d'in urmarirea etymologiei cuventului un'a d'in cestionile celle mai interesante pentru limb'a nostra, cestione inse si mai grea de deslegatu de cátu cea ce a avutu de obiectu etymologi'a cuventului *ciobu* tractatu mai susu. Si mai antaniu, se enumerámu principalele cuvente, ce, dupo forma, ar poté cineva cu mai multu sau mai pucinu dereptu referi la acea-asi radecina cu *ciocu*, si cari s'aru poté reduce la doue classe principali : antani'a classe ar coprende acelle cuvente, in cari radecin'a *cioc* se pastredia curata sau pucinu alterata : a) curata, cumu : *cioc-u*, *cioc-a*, *cioc-anu*, *cioc-anire*, *cioc-nire*, *cioc-manire*, *cioc-la*, *cioc-lasiu*, *cioc-lu*, *cioc-lina*. (= *ciochina*), *cioc-oire*, *cioc-oiu*, *cioc-arlanu*, *cioc-arlia*, etc.; b) trasformatu prin intunerecarea lui *o* in *u* sau scambarea tenuei *c* in medi'a *g* : *ciuc-a*, *ciuc-uru*, *ciuc-utire*, *ciuc-ulire* sau *ciug-ulire*, *ciuc-iurete*, *ciuc-iuredu*, si prin taiarea syllabei initiale, *c-iuredu*, *ciuc-iurechiu*, si prin acea-asi abbreviare ca si in cellu precedente, *c-iurechiu*, *giug-ulire*, si in fine prin moierea si desaparitionea complecta a lui *u* : *cic-u*, *cig-a*, si la Macedoromani : *cic-anu* = *cioc-anu*, *cic-anire*, etc.; in a dou'a categoria aru intrá acelle cuvente, in cari radecin'a *cioc* se presenta sub form'a mai originaria *coc* sau *cuc* : *coc-a* (nú

cu insemnare de *coca* de farina, *ci* cu cea de *pruncu* de currendu nascutu), *coc-adia*, *coc-olire*, *coc-olosiu*, *coc-olosire*, *coc-onu*, *coc-onire* (si cu *r* adaussu : *coc-onire*), *coc-osiu* (la Macedoromani *coc-otu* sau *cuc-otu*), *coc-osia*, *coc-osiare*, *coc-otiu*, *coc-otiare*, *coc-ianu*, *coc-ina*, *coc-iocu*, *coc-ioba* (la Macedoromani *pronuntiatu cuc-iuba* cu insemnare de *per-tica* sau *buturga*, si prin urmare analogu in intellesu cu cea-a ce la Dacoroman se chiama *cuciba* sau *cugiba*, *cujiba*), *cuc-uma*, *cuc-ima*, *cuc-uiu*, *cuc-uiatu*, *comanacu* (prescurtatu d'in *cuc-omanacu*), *cuc-iulla* sau *cac-iulla*, *cuc-unare*, *cuc-ullionu* (si prescurtatu : *c-ullionu*), *cuc-uruti* sau *cuc-urudiu*, *cuc-uti*, prescurtatu : *c-uti* = termenul de a resfaci si chiamá canii; apoi la Macedoniani : *cuc-ulia* = *gogosia* de metasse, *cuc-ulla* = verice fructu de forma conica sau sferica, *cuc-la* = *papusia*, *cuc-ulitia* = nume speciale allu fructului de pinu ce are forma conica, *cuc-onu* = coteiu sau bolteiu = cane micu; in fine prin transformarea tenuei *c* in medi'a *g* : *gog-osia*, *gog-onetiu*, *gog-a*, *gog-omanu* sau *gug-umanu*, *gug-ulire*, etc.; in fine, déco admittemu, co unele d'in formele provenite d'in radecin'a *cioc* sau *coc* s'au potutu cresce cu una licida, lucru ce se intempla forte adessu, cumu se pote vedé, de essemplu, chiaru in cuventele latine : *frango*, *tango*, *rumpo*, *sero*, etc., comparate cu celle de acea-asi radecina : *tactus*, *ruptus*, *fragilis*; atunci la radecin'a *cioc* sau *coc*, s'aru poté referi si cuvente ca : *coc-iorba* = in intellesu cu *coc-iuba*, sau *cuc-iuba* de mai susu, *ciorchina* (cu unu *r* adaussu, ca se nu se confunda cu *ciochina*, si prin urmare nu se pote crede, co ar fi venitu d'in ture. *cearkim*), *cionc-u*, *cionc-a*, *ciung-u*, *ciung-ire*, etc., (vedi inse pentru aceste d'in urma si *ciuntu*); apoi sau prin abbreviare d'in *coc-osiu*, *coc-osia* *gog-osia*, etc., au essitu *cosiu*, *cosia*, *gusia*, etc., sau de a dereptulu d'in *coc* s'au nascutu *co-ciu*, care s'a trasformatu in urma in *cosiu*, cumu si *siuru*, *sioca*, etc., se dicu in locu de *ciuru*, *cioca*, si in celle d'in urma prin alta transformare a tenuei *c* in *g*, s'au potutu nasce formele : *cogiu*, *co-*

gia, etc., pronunziata ca *coju*, *coja*, *cojire*, etc., intogmai ca si *jeru*, *linje*, etc., in locu de *geru*, *linge*. — De partea formei nu aru fi asiá déro obstacole neinvinse spre a reduce cuventele pino acf enumerate la una si acea-asi radecina; se vedemu insa, deco si intellessulu ne autorisa la ceva assemenea. Dero mai antianiu se vedemu si in limbele sorori cuventele analoge cu alle nostre in forma si in intellessu : italic. *ciocca* = manuchiu de frundie, de flori, de peru, motiu, tufa, crescetiu, punta, etc. (sensuri analoge cu celle ce au alle nostre : *ciocu* de passere si de barba, *ciochina*, *ciorchina*, *cocciocu*, *coc-adia*, etc.); *ciocco* = cepu, paru ascutitu, si, metaforice : busceanu, stupidu, incapetinat, etc., *ciocchetto* = lemnu de neteditu cusatur'a (analogu in sensu cu *ciocanulu* nostru); deminutiv : *cioccola* = micu manuchiu de lemne, de peru, etc. (analogu in forma, ca si in intellessu, de una parte cu *ciucuru*, de alt'a cu *ciocla*, in care *l* s'a pastratu ca si in *facilia*); *cionco* = mancu, *ciungu*; *cioncare* = trunchiare, mutilare, bere fora mesura (ca si alle nostre : *ciungire*, *ciucutare*); *ciuco* = asinu si *ciacco* sau *cionco* = porcu, franc. *cochon*, (analoge in sensu cu alle nostre : *cicu*, *cocina*, *ciusiu* in locu de *ciuciu*, care se applega asinului, cumu si porcului *cicu*); *cocca* = capu, capetu la fusu, la sageta, crescetiu, cresta, crestatura, franc. *coche*, nave, trassura; *cocco* si *cucco* = ou, ghioca de ou, franc. *coque*, persona cara si favorita, obiectu de afectuosa amore, etc.; *cocchio* = trassura, *cocchinata* (analoge in intellessu cu : *ciocla*, *ciuca*, *coca*, *coconu*, etc.), *cocchino* = franc. *coquin* (analogu cu *ciocoiulu*); *cocagna* = abundantia extraordinaria, ceva raru si anevoia de aflatu, franc. *cocagne* = pane conica, terra imaginaria (cumu e si *cucuiat'a*, in espressionea : *duce-te-ai la cucuiata*); *accoculari* = a se desmerdá (analogu cu : *a se ciuguli*, a se *giuguli*, a se *guguli*); *cocolla* si *cuculla* = caciula de preutu, specia de fungu sau ciuperca, (compara alle nostre : *cullionu* = *cucullionu*, *ciuciurete*), *cocuzza*, *cucuzza*, *cocuzzolo* = capu, crescetulu capului, (compara alle nostre : *cocotia*, *tor-*

tecucia in locu de *tortecucutia*), etc.; *coc-ela* = franc. *cosse* = *cosia* sau *coja*, peltiora, *ghioca*, etc., *coccolone* = pitulatu, ghiemuritu, pusu pre vene, etc. (analogu cu allu nostru *cocolosiu*); d'in ispanica nu vomu citá de cátu : *choco* = franc. *choc* = *cioc-nire*, *choch* = specia de *bufa* (analogu cu *ciuredu* sau *ciuc-iuredu*), *chuche* = *cibcu*, *cocar* = lingusire, resfaciare (analogu cu *coconire* sau *corconire*, *ciocoire*, *gugulire*, etc.); *cochina* = franc. *coche* = scrofa; *cocota* = peru de la cefa, *cocote* = cefa, *cogote* = vitia de peru (analoge cu alle nostre : *cocotiu*, *cocotiare*, etc.), *cozollo* = cefa, crescetiu, motiu, *cocianu*; *cogujata* = *ciocurlia cucuiata*, etc.; apoi franc. *coq* = *cocosiu* sau *cocotu*, *coquet* = mundru, elegante (analogu cu allu nostru : *coconu*), *coquemar* = *ciocurlia*, *coarde* = nodu de cordelle, etc.; in latin. *cucullus* sau *cuculla* = *caciulla* preutesca, *gluga*, etc.; *cucullionis* = cu *cucullus* (analoge cu alle nostre : *cuculla*, *cuciulla* sau *caciulla*, *cucullionu* sau *cullionu*, etc.); *cucumis* = *cucuma* (si de acf *cucima*, *cuciba*, *gugumanu*, etc.). — Cercandu acumu se vedemu cumu in tote aceste cuvente, analoge in forma, amu poté aflá firulu Ariadnei, care se ne conduca prin labyrintulu de insemnári asiá de desparate, ce presenta in apparentia cuventele in cestione; si considerandu co in limb'a greca $\kappa\delta-\chi\omicron\varsigma$ = grauntiu, sembure, peltia, saccu, etc., cumu si $\kappa\delta\gamma\chi\eta$ sau $\kappa\delta\chi-\lambda\eta$ = limace sau melcu, concha, *gog-osia*, *s-cocu* sau *s-coica*, *ghioca*, etc., insemna lucruri mai multu sau mai pucinu analoge in sensu cu cuventele romanesci d'in cestione; considerandu co radecin'a ce resulta d'in cuventele grecesci mai susu citate este $\chi\omicron\chi$ sau $\chi\omicron\lambda$: de aci conchidemu co form'a cea mai originaria a radecinei cuventeloru in cestione este *coc* sau *cuc*. Cea mai simpla forma d'in radecina *coc* sau *cuc*, ce aflámu in limbele romanice, cu intellessu cátu se pote de apropiatu de cellu ce resulta d'in radecin'a grecesca, adeco de *ceva rotundu* si *conicu*, cumu este *unu limace* sau *unu bobu*, una *gogosia*, etc., este vechiulu catalonic. *coca* sau *cuca* =

capu, crescetulu sau test'a capului, cumu si allu nostru *cuca* = coporementu de capu, si in speciale: *cuc'a domneŝca*; éro *coca*, cu forma de assemenea forte simpla, presenta in limb'a nostra unu intellesu metaforicu d'in celle mai departate, adeco *pruncu de currendu nascutu*, déro care totusi se pote usioru referi la *coca* cu insemnarea primitiva de *capu*, de ore-ce, *capulu* fiendu partea cea mai insemnata a omului, asiá incátu se iea pentru fienti'a întrega a unui omu sau animale: *capete de omeni*, *capete de vite* = omeni, vite, *coca* de la insemnarea de *capu* a potutu usioru trece la insemnarea de *fientia*, si in specia *fientia predilecta*, *copillu de currendu nascutu ca obiectu allu cellei mai affectuosa amare*, si de aci la insemnare mai generale de veri-ce *altu obiectu de affectione* sau *dorentia passionata*, insemnare ce are si form'a mai alterata *ciuca*: *ciuc'a copiiloru e joculu*, cumu si *cuc-la* = *papusia*; asiá in latinesce *carum caput* = franc. *chère tête* este una éspresione ce arréta obiectulu unei delicata si infocata amore. Déco intellessulu, ce presenta cuvente ca *ciuca* si *coca*, intellessu in aparentia asiá de departatu de allu romanescului *cuca*, si catalonicului *coca* sau *cuca*, se espleca in modu naturale si rationale prin insemnarea primitiva de *capu*, ce are *cuca* sau *coca*; atunci assupr'a sensului unoru cuvente ca: *cuculiu*, *cuculitia*, *cuculla*, *cucurutiu*, *ciocu* de passere sau de barba, *ciucuru*, *cucullionu* sau *cullionu*, *cucuma*, *cucuma*, *cocianu* sau *ciocanu*, *ciuciurete*, *ciochina*, *ciorchina*, *gogosia*, *cosiu*, *cogia* de ou, *cocosisia*, *cocadia*, *cucuiu*, etc., ar fi de prisosu a mai persiste, fiendu-co tote aceste cuvente, desemnandu sau obiecte de forma mai multu sau mai pucinu *sferica* ori *conica*, sau obiecte in strinsa relatione cu *cuca* sau *coca* = *capu*, nu presenta de cátu metafore d'in celle mai usiore de intellessu. Nu se cere déro decátu a indicá in câte-va vorbe, cumu se lega de intellessulu radecinei principale insemnarea acelloru cuvente ce paru a fi ca mai departate in sensu de intellessulu radecinei: prin interme-

diulu lui *ciuculire* sau *ciugulire*, care insemna nu numai a *luá* sau *ciupi ca cioculu*, ci si a *scarpiná* sau *desmerdá cu cioculu*, se espleca cumu *giugulire* sau *gugulire* a trecutu la insemnarea mai generale *desmerdare* sau *resfaciare in veri-ce modu*; *ciuciurechiulu* sau *ciurechiulu* se espleca nu numai prin intellessulu mai departatu de *obiectu de predilectione*, ce amu vediutu in *coca*, *ciuca* si *cucla*, ci si prin form'a obiectului mancarei ce se chiama *ciurechiu*; *cocomu* cu celle de a dreptulu d'in ellu derivate, cumu si *cutiu* (= *cuciu*), *cocomu*, etc., se espleca totu ca si *ciuca*, *coca* si *cucla*, ca atâte *obiecte de predilectione* si *de affectione*; *cocosiulu* sau *cocotulu*, ca si *ciocurli'a*, passere *cucuiata* sau *motiata*, in poterea unei metafore d'in celle pucinu cutediatoria, merita cu dereptulu numele ce i a datu Românulu; nu mai pucinu *cioc'a*, ca si *ciocoilulu*; (vedi acestu cuventu), atátu in intellessu de passere cátu si de omu, ca fientie la care *cioculu*, *lingarirea*, *lingusirea*, si *sugerea* sangelui fratiescu, sunt câte-va d'in caracteriele distinctive, si-au luatu numele prin una metafora asiá de pictoresca si justa, ca si cea ce a datu in ital. *cochino*, in franc. *coquin*, si pote si in latin. *cocto-onis*; *cocia* si *ciocla* se espleca ca *ceva capace*, cumu este *cuc'a* sau *test'a* capului; si de almentrele insisi poetii antichi faceau Afroditei sau Venerei una *carrutia* d'in *κόγχη* sau *κόγλη* (acestu d'in urma cuventu asiá déro analogu si in forma si in intellessu cu allu nostru *ciocla*); *cioclu* si a trassu numele sau de la *ciocla* insasi, in care incarcá, ca nesce busceni, mortii, ca se i carre la gropa, sau de a dereptulu de la *ciocu*, ca si *ciocoilulu*, cu care sémena, intru cátu si unulu si altulu si tragu traiulu d'in mortationi; *ciucutire*, e unu verbu derivatu d'in unu adiectivu *ciucutu*, care, ca analogu lui *cornutu* = *armatu* cu bune corne, ar insemná *armatu cu unu bunu ciocu* sau instrumentu de *sugere*, si astufellu *ciucutire* in insemnarea sea *de a bé bene*, *a suge bene*, se espleca forte usioru, fora se mai adaugemu, co *ciocanu* insemnandu si *paha-*

ru, *ciucuire* ar poté avé intellessulu de a *scurge paharie*; *ciungire* de la intellessulu a *ciupj cu cioculu* a potutu trece la insemnarea mai generale de a *mutilá*, a *face mancu*, si in speciale, de a *privá de mâna*, intogmai precumu in intellessu contrariu latin. *integer*, d'in *tangere* = a attinge, insemna proprie : *neattensu*, *neinceputu*, si de aci : *deplinu*, *intregu*, *completu*; *cocina*, *cociuba*, ca si ital. *ciocco*, insemna proprie : *lemnucascutu*..., insemnare ce se léga astu-fellu usioru de a radecinei *coc* sau *cuc* = *ceva rotundu si conicu*, si apoi in genere : *paru*, *perlica*, *busceanu*, etc.; *cega* sau *ciga*, atátu ca pesce cu *ciocu* sau *botu lungu si ascutitu*, cátu si ca *vertetiu*, *sferledia* sau *scripete*, inco se lega usioru, prin intellessu, de radecin'a data de noi : in grecesce *κοχ-λιας* (d'in aceea-si radecina cu *κόχ-λη* si *κόχ-χη*), cumu si in latinesce corresponsitorulu *cochlea*, insemna *melcu*, *vertetiu*, *scripete*, etc.; in limb'a nostra d'in *cochlea* sau *cochlea*, forma ce inco esiste in latinesce, s'a formatu de a dereptulu *cochia*, care, prin stramutarea lui *li* d'in syllab'a finale in cea initiale, a devenitu *clioca*, apoi, prin scambarea tenuei *c* in medi'a *g*, a adjunsu *glioca*, cumu pronuntia Macedoromanii, si *ghioca*, cumu pronuntiamu noi Dacoromanii; *ghioca* se applea, in limb'a nostra, la *test'a* melcului, oului, *s-cocei* sau *s-coicei*, etc., éro sub forma masculina *ghiocu* la *test'a* de melcu sau de scoica, cu care *ghicitoressle* *ghicescu*, de unde se vede totudeuna data *ghicire* este in locu de *ghiocire* prin imoiarea lui *o* in *u* si apoi in *i* : *ghiuire*, *ghuicire*, *ghicire*, si acesta etymologia este nu numai una probabilitate, cumu ar fi cea care ar referi *ghicire* la germ. *glück* = norocu, cu insemnarea de a *spune noroculu* = franc. dire la *bonne aventure*, ci una deplina certitudine, déco ne vomu cugetá co in locu de a *ghici* se dice si a *cautá in ghioctu*; precumu déro d'in *cochlea*, prin diverse scambationi fonetice, s'au formatu *ghioca*, *ghioctu*, *ghiuire*, *ghicire*; totu asiá, si prin scambationi fonetice analoge, de a dereptulu d'in *coca* lui *co-*

lea s'a formatu *coc-iuca*, (vedi *caciuga* si *ciga* sau *cega*), *cuciuga*, si prin abreviare : *ciuga*, si in fine *cicu*, care, in limb'a nostra s'a applectu atátu la obiecte ce latinulu numesce cu *cochlea*, cumu si la altele ce presenta vreunu caracteriu analogu; de unde se vede si mai luminatu, co nu e probabile co noi se fimu impromutatu de la Slavi, cumu pretende invetiátulu *Miklosich*, cuventulu *ciga*, ci cu multu mai probabile e co limb'ele slavice, in cari cuventulu sta isolatu si inesplicabile prin vreuna radecina, l'au impromutatu d'in limb'a romána, in care ellu atá una esplecare cátu se pote de satisfactori'a si in forma si in intellessu; in fine *cicu*, cu inserinare de *cioc-nire*, la Macedoniani, nu presenta neci una greutate de esplecare, si cu atátu mai pucinu *cic-nire* = *crepare* prin *cioc-nire*, si metaforice : *morire*; éro insemnarea de *porcu*, ce are la Dacoromani cuventulu *cicu*, ca si in ital. *ciacco*, franc. *coche* si *cochon*, este, fora indouentia una metafora d'in celle mai cutediatorie alle vigorosei imaginatione a poporulu, nu inse mai cutediatoria, neci mai grea de esplecatu de cátu mie altele, cumu, de essemplu, *sboratura*, care formatu d'in *sborare*, insemna proprie *actione* sau *resultatu allu actionei de a sborá*, ca si *lovitura* d'in *lovire*, déro care se dice de ordinariu cu intellessulu de *aschia*, *reteveiu*, *despicatura* de lemn, etc., intellessu ce se espleca fora greutate, déco ne cugetámu la espressioni ca : a *sborá capulu cuiuva* : totu asiá de usioru ne vomu esplecá, prin radecin'a *coc* sau *cuc*, si intellessulu de *porcu*, ce are *cicu* in locu de *ciucu*, déco nu vomu cugetá co porculu este animale *ritosu* si *incapetinat*, *ritulu* si *capetina* avendu sensu analogu cu cellu ce are *euca* sau *coca*, afora déco nu ar vré cineva se esplece *cicu* sau *cica*, applectu la chiamarea porciloru, ca abreviatione d'in *por-cica*, ca si *cioru* d'in *petioru*; noi inse preferimu a vedé in *cicu* unu blastariu d'in radecin'a *coc* sau *cuc*, cu atátu mai multu, co *cicu* sau *ciucu* corresponde cu *ciusu* in locu de *ciucu*, espressione applectata asinu-

lui ca animale de asemenea *botosu*, *capetinosu*, *incapetinat* si *stupidu* ca una *cociuba* sau busceanu. Déro fecunditatea radecinei *coc* sau *cuc* in terrenulu romanescu nu se marginesce numai la cuventele de noi enumerate in acestu articlu sau la acellea cari vinu immediatu d'in vreunulu d'in aceste cuvente, si pre cari ar fi fostu de prisosu a le mai infirá pre tote, cumu de essemplu, *cuc-uvala*==passere *cucuiata*, etc.; mai multe alte cuvente alle limbei nostre arreta, atátu prin form'a, cátu si prin intellessulu loru. *co* au essitu d'in acea-asi radecina : d'in acestea noi nu vomu citá de cátu doue, cari presenta radecin'a sub form'a cea mai simpla, si d'in cari unulu a occursu de mai multe ori in acestu articlu, adeco : femin. *s-coica* in locu de *s-coc-ia*, prin stramutarea lui *i* d'in syllab'a finale in cea initiale, si mascul. *s-cocu* de mora, cellu d'antaniu asiá de apropiatu in forma si identicu in intellessu cu grec. *κόγχη* sau *κόχλη*==latin. *concha*, éro cellu de allu douilea fiendu cellu d'antaniu cu forma masculina, trassu d'in cea feminina *s-coca*, ca si *ghiocu* d'in *ghioca*, si appecatú cu intellessulu de *capacitate*, care inco se coprende in radecin'a *coc* sau *cuc*. In limb'a latina, d'in contra, acea-asi radecina pare a fi remasu forte sterpa : *coci* afora de *coch-lea* sau *coclea*, *coch-lear*==lingura, *conch-a*, *conchyllum*, cari s'au introdussu, cumu se vede, d'in grecescele *κοχ-λίς*, *κόγχη*, *κογχόλιον*, nu aflámu, in acesta limba, formate d'in radecin'a *coc* sau *cuc* alte cuvente de cátu : *cuc-ullus* sau *cuculla*, *cuc-umis*, *cuc-uma*, *cuc-umera*, *cuc-urbeta*, si celle derivate immediatu d'in acestea; d'in acesta impregiurare resulta una noua proba, (vedi si *botu*), *co* in limb'a nostra s'au potutu pastrá multe radecine mai bene ca in cea latina, si formá d'in acelle-asi multime de cuvente, ce nu essistu in latin'a classica; si de acea-a, la esplecarea cuventeloru limbei nostre, nu se cade se ne marginimu in cerculu strimtu allu latinei classice, ci se ne intendemu vederile mai departe, preste totu campulu vastu

allu limbeloru noue latine, si chiaru d'in collo de acestu vastu orizonte. In limb'a greca, a nume in dialectulu doricu, se afla si form'a *κοττα* cu intellessu de *capu*, *cefa*, etc., de unde apoi *κοττάριον*==capetina acestoru fructe, *gamalia*, etc., *κόττο*==capu, *cefa*, si prin metafora : *coc-osiu* sau *co-cotu*, ca passere *cucuiata*, si una specia de pesce numitu si in latinesce *gobio capitatus*==franc. *chabot* (=proprie : *capetinosulu*); *κοσοπος*==specia de merla *cucuiata* sau *motiata*, specia de *cocosiu tare cucuiatu*, etc.; si fienduco in grecesce duplu σ si duplu : este unu sonu derivatu de celle mai multe ori d'in guturalile κ , γ , χ , siuerate, cumu se pote vedé d'in formele : *πράττω* sau *πράτσω*, *φρίττω* sau *φρίσσω*, *ἐλάττων* sau *ἐλάττων*, etc., comparate cu *πράτ-μα*, *φρίκ-η*, *ἐλαχ-ός*; de acea-a potemu admitte, *co* si *κοττα*, *κόττο*, etc., sunt sau venite d'in radecin'a *κοκ*==*coc* sau *cuc*, prin siuerarea guturalei κ , sau formate de a dereptulu d'in una radecina si mai simpla ce ar avé un'a d'in formele *ca*, *co*, *ce*, *cu*, *ci*, etc., cari se reproducu in cuvente ca : *ca-put*==capu, *κοί-λος*==cavu, *ce-lum*, *ca-lum* sau *cælum*==ceru, *κό-βη*==capu, *κό-ωγ*==cavitate, luntre, *coliba*, etc.; *κο-τόλη*==vasu, mesura de licide, etc. (analogu asia déro cu allu nostru *ce-tura* sau *ciu-tura*, atátu prin intellessu cátu si prin forma), *κό-νος*==conu, *κο-λεος* si *κου-λεός*==téca de spata, sacu, bursa, etc.==latin. *cu-leus*==sacu, *saculetiu*, (analogu si in forma si in sensu cu allu nostru *co-iu* in locu de *co-liu*), etc., tote cuvente ce espremu lucruri cu unulu d'in caracteriele de *sfericitate*, *rotunditate*, *conicitate*, *capacitate*, *cavitate*, etc., coprinse, cumu amu vediutu in obiectele espresse prin cuventele ce noi amu presuppusu ca nascute d'in radecin'a *coc* sau *cuc*, (vedi inse si *ciontu*). Déro admitta cineva ca base una radecina vaga : *ca* sau *co*, sau una radecina mai determinata : *coc*, *cuc*; nu e mai pucinu adevratu, *co*, d'in câte s'au spusu, resulta, *co* vorbele, de cari a fostu cestionei acestu articlu, se lega bene, atátu prin intellessu, cátu si prin forma, de radecin'a luata de noi ca basea acestoru cuvente : atátu-a a-

junge, pentru ca una etymologia data sese admitta nu numai ca probabile, ci chiaru ca certa; si prin urmare suppositionea co unele d'in cuventele in cestione, cumu: *coccianu, cosiu, cocina*, (vedi si *ciontu, cotelu*), ba chiaru si *cocosiu*, ne aru fi venitu de la Slavi, este cellu mai pucinu indoiosa, si cere de neapperatu, pentru confirmarea ei, argumente mai tari de câtu cellu produsu pentru *cocosiu*, co adeco ar avé suffissu slavicu, pre candu se scie, co in limb'a nostra *tiu, ciu* si *siu* commuta intre densele, cumu se pote vedé d'in insasi vorb'a in cestione, *cocosiu*, care are si form'a *cocotiu* in alta insemnare, éro la Macedoromani are forma si mai simpla, *cocotu*, adeco unu participiu passivu contrassu d'in *cocoitu*, d'in *cocuire*, ca si *cucuiatu* d'in *cucuiare*, cu insemnarea propria de *passere munita* cu unu *cocotu* sau *cucuiu* = cresta, motiu, etc.; *cocosiu* asiá déro, si cu atâtu mai pucinu, *cocotiu*, nu potu fi impromutate de la Slavi, de ore ce elle nu sunt de câtu forme derivate d'in *cocotu* prin suffissulu *iu*. Celle espuse mai susu autorisa, atâtu pentru *cocosiu*, câtu si pentru *cocianu, cosiu*, etc., una assertione cu totulu contraria suppositionei inventiatului *Miklosich*. Cautandu d'in cugetu curatu addeverulu pentru amórea addeverului, neci una data nu vomu inchide ochii de la lumin'a lui: *cósinitia* si prin accentu si prin suffissu arréta luminatu, co este una forma slavica; déro pentru *cosiulu casei, morei, carrului*, etc., cumu si pentru *cosiariulu viteloru Românului*, uerulu nu este totu asia de invederatu. n interessea addeverului, noi cauta se narturimu, fora codire, co pre callea scariosa si intunerecosa, pre care amblâmu, desea potemu rateci fora scirea si voi'a ostra. Déco in acestu articlu amu referitu la acea-asi radecina cuvente, cari aru poté referi si la alte radecine, amu scut'ua, redimandune pre celle doue fire conductorie alle filologului, intellessulu i form'a cuventelor, fora se pretenemu co absolutu nu s'ar poté dá unu-a d'in aceste cuvente si alta esplecare etymologica: articlele de lungimea celui presente sunt consecrate a deschide

perspective pentru cercetarea pre base large a limbei; la articlele in particulariu consecrate fia-cârui d'in cuventele in cestione vomu cautá a precisá mai multu ideele, cautandu a dá fia-cârui cuventu etymologi'a ce ni se va paré ca mai probabile, si chiaru de acumu marturimu co, de essemplu, *cocotu* ar poté fi, ca si *cucu*, unu cuventu formatu prin imitationea vocei acestei passere, care se traduce si mai claru in espressionea: *cucurigu*, intogmai cumu si latin. *galus* = *cocosiu* pare a fi una abbreviatione d'in *gar-ulus, gar'lus, gal-lus*, de la *garrire* = *gariire*, d'in care si allu nostru *gaina* in locu de *gallina* = *gallina*; co *cioca* ar poté fi de acea-asi familia cu vechiu franc. *choe*, provenc. *eau* sau *chau* = *chat-huant* = lat. *bubo*, de unde apoi ca deminutivu *chouette*, ital. *ciovetta* sau *civetta*, venet. *zovetta*, picardic. *cavette*, si allu nostru *ciovica* sau *ciovlica*, franc. *choucas*, prov. *caucala*, ispan. *chova* si *choya* = *ciora*, analoge de certu cu allu nostru *cioca* si in forma si in intellessu. Déro, dupo inventiatulu *Diez* aceste cuvente romanice aru fi potutu veni d'in germ. *chouch* = *bufa*, *kauw* = *ciora*, in anglie. *kaw* = *chiaux* ca *cior'a* sau *cioc'a*, pre candu etymologii italiani dau ca fuintana, pentru *civetta*, cuventulu latin. *cucuma*, care, cumu amu vediutu, se refere la acea-asi radecina, de care amu legatu si noi *cioca*. Noi credemu, co etymologii italiani au mai multa dereptate de câtu inventiatulu germanu: astadi este unu principiu filologicu bene stabilitu, co pentru cuventele unei limbe, cari se potu esplecá d'in propriulu ei fondu, nu se cade a alvergá la fuintane straine, si mai allesu, candu este vorb'a de cuvente ca ital. *civetta*, *cucuvetta*, etc., romanesc. *cucuvata*, *cioca*, etc., cari espremu lucruri asiá de communi, in câtu nu se pote neci unu modu crede co poporele romanice au asteptatu pre celle germane sau slavice, ca de la densele se inventie a numí assemeni obiecte; déco e vorb'a de a numí una fientia dupo vocea ei, sau dupo calitátile ce se vedu cu ochii, apoi poporele romanice au si ochi si urechie, cre-

demu, asiá de bune ca si alle poporeloru germane si slavice : romanesculu *chiau* (vedi si *chiuire*), de essemplu, nu e mai pucinu imitativu de câtu germ. *kaw*. Apoi imaginationea inco nu se pote negá poporeloru romanice : unu senguru essemplu vomu dá inco despre acésta-a, pentru ca si d'in ellu, ca d'in *sboratura* mai susu, se se véda peno unde pote merge poterea acestei imaginatione, essemplu ce si are aci loculu, ca luatu d'in famili'a cuventelor tractate in acestu articlu : co franc. *coquet*, formatu d'in *coq* = *cocosiu*, insémna *unu omu ce cautu a placé* (de aci si nefericitele nostre neologisme : *cochetu*, *cochetu*, *cochetare*), este usioru de intellesu, de ore-ce nu ne aflámu in facia decátu cu una metafora analoga cu cea care a datu si la noi *coconu*, *coconire*; co vechiulu franc. *cocard* insémna *mundru*, *desertu*, *vanu*, etc., este de assemenea apropo de mentea omului, de ore-ce si aci ne aflámu facia cu una metafora analoga cu cea ce a datu *coquet* : déro co *coquericot* insemna *cucurigu* sau *cocosiu*, pre candu *coquelicot*, care e acellu-asi in forma cu *coquericot*, differindu numai cu unu *l* in locu de *r*, insémna *macu*, acésta-a pare extraordinariu, si ne face se ne indoimu de identitatea celloru doue cuvente : si cu tote acéste-a, cu tota enorm'a differentia de intellesu ce pare a fi intre *cocosiu* si *macu*, nu e mai pucinu addeveratu, cumu atesta invetiátulu *Diez*, co *coquericot* si *coquelicot* sunt unulu si acellu-asi cuventu, si intellessulu de *macu*, ceare *coquelicot*, vine d'in una metafora ce are de base assemnarea intre *crest'a cocosiului* si *storia numita macu*. — Form'a fonetica a unui cuventu nu variedia, in gur'a poporului, mai pucinu de câtu intellessulu : asiá, pre longa variationile de forma alle radecinei *coc* sau *cuc*, ce amu vedutu peno aci, pare co la acéa-asi radecina, prin scambarea lui *ciu* in *tiu*, se referu si cuvente ca : *tiuchlu*, *tiutiuiu*, *tiuchuiu*, *tiutiuiu* (cu intellesu apropiatu de *cucuiu*), de unde *tiutiuiu* = cellu ce porta una *caciulla* ca mai apropiata de cea numita in latinesce cu-

culla, — *tiutiurare*, *tiuchire*, etc., cu tote co acéste forme se potu referi mai bine la latin. *tutulu* camu de acéa-asi insemnare cu *cucullus*.

CIODOLANU, s. m., pl. -e, (noi l'amu auditu mai multu sub form'a *siodolanu*), ossu sau buccata de ossu grossu, ca de bou, cu medulla in ellu; — acellu-asi, cumu se vede, cu *ciolanu*.

CIOLACIRE, -escu, v., a face *ciolacu*.

CIOLACU -a, adj., mutilu, mancu, truncu; mutilu, trunchiatu, si in speciale cellu cu petiorele sau manele taiate sau paralisate; — pare de acéa-asi radecina cu *ciolanu*, *ciolavu*.

CIOLANOSU -a, adj., ossosu, osseus; care are multe, sau mai bene, mari *ciolane*, ossosu, cu osse vigurose, in care apparu ossele prin marimea lor, déro care are pucina carne; — vedi *ciolanu*.

CIOLANU, s. m., pl. -e, os-ossis, suffrago, poples; ossu, si in speciale : ossu de la petiorulu boulu, buccata d'in acestu ossu cu carne pre densulu si cu medulla in ellu, si mai vertosu buccata de ossu de la petiorulu d'in deretu allu boulu; ossu sau buccata de ossu de la petiorulu boulu fora carne pre densulu; la ossele de la petiorulu omului, la totu petiorulu omului, si in genere la verice ossu allu omului, se applega *ciolanu* numai candu omulu are ossele mari si vigurose, sau candu e vorb'a de a luá in risu pentru grossolani'a structurei sélle ossose; — vedi si *ciolavu*.

? CIOLAVIRE, -escu, v., a face *ciolavu*.

? CIOLAVU -a, adj., cu acellu-asi intellesu ca si *ciolacu*; — fienduco *ciolavu*, casi *ciolacu*, *ciolanu*, etc., se dicu in speciale de ossulu *petiorului*, mai allesu ca *mutilatu*, *frantu*, etc., de acéa-a elle se potu esplecá cu multa probabilitate, atátu in forma câtu si in intellesu, prin *ciolu*, care ar fi unu deminutivu prescurtatu d'in *petiollu* sau *peciollu*, ca si *cioru* d'in *peciuru*; potu inse fi in relatione de cumnatia cu grecesculu *κόλον* = membru, braciú, mana, etc.; *κόλος* = mutilatu, trunchiatu, etc.; *κολοβός* = mutilatu, etc., cari paru a se referi la acéa-asi radecina cu *κόλος* (vedi si celle disse pentru acésta radecina la articlu

ca mai bene inse cadredia cu-
e in cestione, ca si urmatoriulu
cu, cu grec. σκέλος=ossu de pe-
fluera allu petiorului, petioru,
allu petiorului, etc.; de unde apoi
ω=schilavescu la petióre, σκέλε-
celetu, osse infirate, etc.; in a-
suppositione *ciolacu, ciolavu*, etc.,
in acea-asi fontana cu *chilavu* sau
u, *schilavire*, etc. (vedi 1 *chila*);
altamentrele *ciolacu, ciolavu, cio-*
etc., sunt pucinu connoscute,
o unele sunt cu totulu neaudite
cea mai mare parte de Románi;
ce se audu mai desu si in mai
parti sunt *ciolanu* si *ciolanosu*,
si *ciuntu* sau *ciuntu*).

LOBOCU, s. m., pl.-e, pes sullus,
u de porcu; — vedi *ciolavu*.

OLTARIU, s. m., pl.-e, equi stra-
tragulum; straiu, scortia sau ve-
formosu si infiorata ce
re pre spinarea callului de sella :
tutu tessutu si allessu de man'a
ei era, si este pre a locurea peno
nedespartitu de callulu de ge-
se, dupo una bebrana si formosa
nu lipsea, si nu s'ar cade se lip-
d'in celle alte lucruri date de die-
— cioltariu, ca si callu de genere,
cioltariulu era nedespartitu, read-
mente de certu un'a d'in datinele
mai vechie alle Romániloru, unulu
urile stabilite in temporele de glo-
vertute romana, acea obligatiune
care strabunu Romanu mai cu
avea de a nutri si tine cu spe-
lle unu callu de callaria pentru
lulu de apperare allu patriei; ace-
pregiurare, cumu si form'a curatu
ica a cuventulu cioltariu, sunt
noi, indestullatorie probe spre
ovinge, co cuventulu este de o-
romanica, si co, probabile, se lega
sa-asi radecina cu eolum=ceru;
rancesce se dice ciel de lit (= *ceru de patu*=cortellu sau per-
se pune assupr'a patului; vedi si
otra finitu).

MAGASIU (mai bene: ciomagariu,
icariu), s. m., cui place a face usu
magu, appecatatu a ciomagi sau a se

ciomagi, a bate sau a se bate, si meta-
forice: appecatatu a se certá, a se disputá.

CİOMAGELLU, s. m., deminutivu
d'in *ciomagu*.

CİOMAGIRE, -escu, v., a bate cu *cio-*
magulu, a bate reu, a rupe ossele cuiva
cu bataia.

CİOMAGU, s. m., fustia, lemnu grossu
cu care se serve cineva la bataia; —
vedi celle spuse la articl. *ciobu* assu-
pr'a etymologiei acestui cuventu, si
compara ino *maciuca*, d'in care una
forma masculina: *maciucu* sau *maciugu*,
ar dá, prin commutarea celloru doue syl-
labe de la inceputu, form'a *ciomagu*,
sau *ciomagu*, cumu si franc. *as-sommer*
=a uccide cu unu ciomagu sau maciuca,
de ore ce *cio* pote fi in locu de *sio*, ca
in *siuru* in locu de *ciuru*; déro si cuven-
tulu franc. *assommer* se pote espleca
prin ad=la si *sommet*=capu, asia
cátu *assommer* insemnandu proprie
a dá sau *lovi la capu*, ar presentá acea-
asi metafora, dupo care, la articl. *ciobu*,
amu presuppusu co *ciomagu* sau *ciu-*
magu s'a formatu d'in *ciuma* cu intel-
lessu de *perulu capului* si de aci, prin
metafora, si cu insemnare de *capu*, (vedi
si *ciuma* in Dictionariu); — de altamen-
trele numai cuvente de a espreme con-
ceptulu arretatu prin *ciomagu* nu ne lip-
sescu: mai antaniu classiculu *fusti*, pre
deplenu corresponditoriu in intellessu cu
ciomagu: cei de cari ne spune evange-
liulu co au mersu la Jesu armati cu
fusti, nu erau armati de cátu cu *cio-*
mege; apoi vinu cuventele: *bàta, catia,*
ghioca, jorda, reteveu, etc., mai multu
sau mai pucinu analoge in sensu cu
ciomagu.

CİONDRA, s. f., altercatio, rixa;
certa, sfada; — neconnoscutu d'incoce
de Carpati, derivatu, dupo dictionariulu
de Buda, d'in *contra*, pre candu, dupo
acellu-asi dictionariu, derivatele *cion-*
dranire, ciondranitura, aru fi venitu d'in
acea-asi fontana cu ital. *ciondolare*,
(vedi *ciuntu*).

CİONDRANIRE, -escu, v., ca reflex-
sivu, a se *ciondrani*=a se certá, a se
sfadi (vedi *ciondra*).

CİONE, s. f., (in plurariu ?), rhinau-

tus glaber, una planta tradussa in germanesce prin *hahneukamm* = litter. *crest'a cocosiului*; — d'in coce de Carpati n'amu auditu cuventulu *cione*, déro amu auditu applecandu-se espressionea: *crest'a cocosiului*, la una specia de planta: *cione* pote fi una abbreviatione d'in *cocione*, si prin urmare de acea-asi radecina cu *cocosiu*, applecatu la una planta ca si franc. *coquillecot* = macu, d'in acea-asi radecina cu *coq* = *cocosiu*, (vedi *ciocu* cotra finitu).

CIONTARE, *ciontire*, *ciontu*, etc.; vedi *ciuntu*.

CIONU-a, s., la Macedoromani cu insemnare de *vrabioiu* sau *vrabiete* si *vrabia*, (vedi *cintediu*).

CIOPORU, s. m., vedi *ciuporu*.

CIORBA, s. f., *jus*, *jusculum*, *puls*; *pulmentum*; zema de mancatu, preparata cu buccatelle de carne; — cuventulu nu pote fi turcescu, si cu atátu mai pucinu slavicu; intellessulu cuventului se espleca prin romaniculu *sorbere*, d'in care si franc. *sorbet*, romanesc. *sierbetu* in locu de *siorbetu*; câtu pentru forma, precumu se dice *siuru* in locu de *ciuru*, asiá s'a dissu *ciorba* in locu de *siorba*, cumu si pronuntia in fapta mare parte de Románi, asiá in câtu *siorba* insasi e in locu de *sorbia*, ca si *roibu* in locu de *robiu*, cu intellessu de *cevu ce se sorbe*, applecatu apoi in speciale la speci'a de *sorbitura* ce Románii numescu *ciorba*; cuventulu déro nu este de una origine asiá de obscura, cumu pretende invetiátulu *Miklosich*; numai ellu nu se pote esplecá prin vechi'a slavica, in care nu esiste, ci e numai presuppusu de mentionatulu invetiátu d'in caus'a serbescului *ciorba*, care, dupo tote probabilitátile, e impromutatu, d'in romanesece.

CIORBAGIU, s. m., 1. cui place *ciorb'a*; 2. omu cu stare si consideratu, notabile, fruntasiu; franc. *qui a le pot au feu* = (litter. care pote in fiacare di pune olla la focu), cumu dice francesulu; — dupo celle spuse la articl. *ciorba*, *ciorb'agiu* e de origine romanesece, avendu numai forma turcesca, care s'ar poté correge, dicundu-se *ciorb'ariu*, cumu se si aude in intellessulu de sub 1.

CIORDELA, s. f., in locu de *ciordire*, nu e de recommendatu.

CIORDIRE, -*escu*, v., *subripere*; a furá, a ciupí, etc.; — ? in locu de *ciortire*, (vedi *ciortu*).

CIORÓICA, s. f., in locu de *cioroia*, (vedi acestu cuventu in dictionariu), nu e de recommendatu.

CIORLU-MORLU, vedi *cioroboru*.

CIORMOIAGU, s. m., una planta, esplecata in dictionariulu Barcianu prin germ. *kuhweizen*.

CIORNA, s. m., *palimpsestus*; conceptu scrissu inainte de a se transcrie curatu; — cuventu cadutu a stadi in desuetudine, si inlocuitu prin cuvente ca: *conceptu*, *minuta*, *maculatoriu*, (vedi aceste cuvente in dictionariu).

CIOROBORU, si *ciorlu-morlu*, s. m., *jurgium*; certa, sfada; — este invederatu, co *ciorlu-morlu* este compusu d'in doue cuvente, d'in cari *ciorlu* se refere la *ciora*, insemnandu *chiauitu de ciora*, éro *morlu* se refere la radecin'a *mor* sau *mur*, d'in care s'au formatu cuvente ca: *mur-muru*, *mor-maire*, *mior-laire*, *meriire*, etc.; *ciorlu* si *morlu* unite intr'un sen-guru cuventu espremu câtu se póte de bene actionea de a se certá a doi sau mai multi omeni, cari unulu la altulu *chiauescu* ore cumu ca *ciorele*, *miorlaescu* ca *catusiele* sau pisicile, *meriescu* ca *carii*, *mormaiescu* ca *ursii*, etc.; câtu pentru *cioroboru*, pare a fi in locu de *cioromoru*, adeco acellu-asi ca si *ciorlu morlu*, prin stramutarea lui *m* in *b*, redussu la mai simpla forma prin taiarea syllabei *lu* d'in amendoue cuventele: *ciorlu* si *morlu*; d'in *cioroboru* s'a formatu mai departe *cioroborire*, transformatu apoi in *ciorovaire* = a se certá, a se sfadí pentru nimicuri, a se disputá fora multa vivacitate; compara inse si *tura vura*, care se dice camu in acellu-asi intellessu cu *cioroboru* sau *ciorlu-morlu*, cumu si ispan. *chirlos mirlos*.

CIOROVAIRE, -*escu*, v., vedi *cioroboru*.

CIORTANU, s. m., 1. pl.-i, pesce mai mare ca babeiulu, déro ne adjunsu inco la complet'a marime ce pote attinge, si

ale, crapu de marime media; e, dupo unele dictionarie, cu a-insemnare ca si *ciolanu*; — se sene, co cuventulu, dupo forma, tu d'in *ciortu*.

TU, s. m., rostrum sullum; ritu, porcu; tiganu; (vedi *ciuntu*); — neconnoscutu d'in coce de Car-

VANA si *cervana*, s. f., lycocercia de planta; — cuventu neatu d'in coce de Carpati, inse, i'a *cervana* mai vertosu, presen-aracterie de curata romanitate. VERSTA, vedi *cesversta*.

U, s. m., pl.-uri, rødus, tuber; iflatura; de aci si adj. *cioturosos*; — la Macedoromani *ciotu orbu*; in Romani'a libera cuven-econnoscutu; vedi inse *ciuntu*.

U, -a, adj., mutilus; la Macedoromani, si in speciale, mutilu de cu urechiale taiate, (vedi *ciobu*).

PU, s. m., de regula numai in pl. a Macedoromani, cu insemnare *isitie, residuu, fecce sau drojdie, obu si ciupu*.

PU, vedi *ciupa*.

NE, s. f., la Macedoromani cu ure de *dulama*; — cuventulu e, le, de acea-asi origine cu *copo*; vedi acestu cuventu in dictio-

CLADISIRE, -esc', v., a scote ure cineva; — de forma si pote igine turcesca.

CLICU, s. m., stare de *ciracu*, sttu e cineva *ciracu*.

CU, s. m., tiro, discipulus; cellu ia de la altulu una arte sau una; — precumu *uceniculu*, cu a-insemnare ca si *ciracu*, este; asiá *ciracu* pare a fi turcescu; d'in insemnãrile selle i a luatu *disciplu*, sau *discipulu*; ero in in- de *cellu ce invetia una carte*; pote suppleni cu *tirone*, de unde *rociniu=ciraclicu de arte sau*, etc.

IDA, s. f., armentum; turma de uri, si in speciale, turma de boi i, pre candu *ergheliu* sau *herghe-*

lia se appлека speciale la turma de cai, ero cuventulu *turma* insasi la vite menunte: oi, capre, porci, etc.; — prin forma sa, *cireda*, sta, de certu, apprope de isp. *cerda*; dero cuventulu ispanicu se iea de ordinariu cu insemnare de *peru, manuchiu de peru, peria d'in peru de porcu*, si raru cu cea de *herghelia*; ca se se pota intellege cumu acellu-asi cuventu, *cerda*, insemna *peru de porcu* si totu de una data *herghelia*, doue intellessuri in apparentia fora neci una relatione intre den-sele, cauta se scimu, co masculinulu *cerdo* insemna *porcu*; de aci femin. *cerda* s'a potutu dá antaniu la *ceva relativu la porcu: peru de porcu, turma de porci*, si apoi prin estensione si: *turma de cai* sau *herghelia*: nu ar fi dero absolutu impossibile, ca prin acea-asi estensione de intellessu, acellu-asi cuventu, sub form'a *cireda*, se se fia applectatu, in romanesce, la *una turma de boi sau vaci*; dero ispan. *cerdo*, d'in care a essitu femin. *cerda*, deriva, dupo unii, d'in basic. *cherria=porcu*; ero dupo altii, d'in latin. *sordidus=sortitu, necuratu, spurcu* (cumu e *porculu*), asiá co *sordidus*, in ispanesce, transformatu mai antaniu in *suerdo*, a adjunsu apoi la form'a *serdo* sau *cerdo*: in suppositionea d'antaniu s'ar poté ca allu nostru *ciru* = mancare speciale pentru porci se fia venitu d'in basic. *cherria*, si *girulu*, de care porcii sunt asiá de lacomi, n'ar fi de câtu una alta forma d'in *ciru*, trecuta mai antaniu prin *giru*; in a dou'a suppositione cuventulu nostru *cioricu* sau *sioricuu* = pelle de porcu perlitu a potutu veni, ca si isp. *cerdo*, d'in latin. *sordidus*; dero cuventulu romanescu *ciru* sta cu multu mai apprope de ital. *ciro* = porcu, care, dupo tote probabilitãtile, s'a nascutu d'in grec. *χοιρος=porcu, porcellu*; *ciru* asiá dero a potutu insemná, si in romanesce, mai antaniu *porcu* sau *porcellu*, apoi, prin metafora, *mancare pentru porci*; d'in *ciru* s'a nascutu, pre de una parte, *cirisiu=coca*, adeco *ceva analogu cu cirulu ce se da porciloru*, ero pre de alt'a *cireda* sau *cirada*, cu intellessulu cellu mai originariu de *summ'a de porci nascuti una data de una scrofa*, apoi:

turma de porci in genere, in fine cu intellessu si mai estensu : *turma de cerice vite*, si in speciale : *turma de boi sau vaci*; precătu intellessulu, pre atătu si form'a cuventului *cirada*, analoga cu a grecescului $\chiοιρᾶς-χοιρᾶδος$ = *turma de porci*, si prin metafora, multime de stance mai mice ce stau pre lōnga un'a mai mare ca *porceii pre lōnga scrofa*, etc., vine in adjutoriu etymologiei date, asiă in cătu certitudinea despre addeverulu acestei etymologia ar fi completa, déco n'ar fi impregiurarea, co cuventulu nostru *ciru* s'ar poté, si dupo intellessu si dupo forma, derivă si d'in *cibu* = *cu insemnarea de mancare pentru animali domestice*, si anume d'in un deminutivu *ciburu*, care, dupo legile fonetice alle limbei, a potutu luă formele : *ciuru*, *ciuru*, *ciuru*, si in fine *ciru*, spre a se destinge astufellu de *ciuru* (in care cernemu sau ciuruimu); dupo acestu puntu de vedere, *cirada* ar fi in locu de *cirata*, si ar avé, ca si *buccata* = *cătu sau ce se imbucca*, *partita* = *căti se punu de una parte*, etc., insemnarea collectiva de *summa de animali cirata* (=nutrita cu *ciru*), *summa de animali domestice* in genere : *poroi*, *vaci*, *gaine*, *oi*, *capre*, etc., si in speciale : *summa* sau *turma de boi sau vaci*.

CIREDIARIU, s. m., cellu ce cu scopu de castigu stringe *ciredi* pentru taiatu (vedi *cireda*).

CIRTA, s. f., cuventu neintratu in usulu limbei, si aflatu numai in unele editioni de evangeliu, si anume in sengur'a frase : *cerulu si pamentulu voru trece, déro neci una cirta d'in cuventele melle nu va trece*; in alte editioni de evangeliu, la acellu-asi locu, se afla *iota* in locu de *cirta*; si, fiendu co *iota* este numele grecescu allu litterei *i*, cea mai simpla d'in littere, de ore ce se compune numai d'iu una trasarella de condeiu, de acf se vede co prin *cirta* se intellege *ceva forte micu si neinsemnatu*, *unu puntu*, *nemica*, etc.; —? d'in slav. *cirita*, sau *e*, pote, in locu de *certa*, femininu d'in *certu*, care, ca derivatu d'in *cernere* = despartire sau separare, a potutu luă si insemnarea de *ceva despuritoriu*, cumu

ar fi, de esemplu, una *linia de hotariu*, si prin urmare *ceva forte suptire*, *ceva neperceptibile*, etc.? sau, in fine, e *cu* cu *tira*, ce figuredia in expresioni ca : *una tira de lapte* etc.? (pentru pronuntia differita a consonei initiale d'in *tira* si *cirta* vedi *carceiu*).

CISITU, s. m., pl.-uri, assortimentu, allegere si approvisionare de tote mercile, ce se ceru pentru unu stabilimentu sau bolta de negociatoriu.

CISLA, s. f., proportio; retributio proportionala a impositeloru, repartitione, etc., cuventu slavicu (vedi *retire*), astadi cu totulu cadutu in desuetudine.

CISLUIRE, -escu, v., a face *cisla*, — cadutu de totu in desuetudine.

CISMA, s. f., de aceu-asi insemnare cu *cibota*, si prin urmare de prisosu in limba, déco in addeveru vine d'in turc. *cizme*.

CISMARESSA, s. f., socia a unui *cismariu*, sau femina ce scie face *cisme*.

CISMARIA, s. f., maiestria sau stabilimentu de *cismariu*.

CISMARIU, s. m., care scie face *cisme*. (vedi *cisma*).

CISMULITIA, s. f., deminutivu d'in *cisma*, luatu si cu insemnarea speciale de *cisma feminesca*.

CISMEA, s. f., pl.-elle, fons; fonte, fontana, locu de unde cura apa; — cuventu turcescu cu totulu de prisosu, candu avemu *fontana*, *fonte*; si cu atătu mai pucinu de recommendatu e *cismegiu* = *fontanariu*, pentru co e si de forma si de origine straina de limb'a nostra.

CISNIRE, vedi *tisnire*.

CISNIU, s. m. (pronuntia s siueratu), operatione de incercare, prin căce se cauta a se fissă pretiulu, cu care are se se vendia ceva, mai vertosu ceva de mancare : pane, carne, etc.

CISTE, *cistire*, *cistitu*; vedi : *cinste*, *cinstire*, *cinstitu*, unde s'a presuppusu, co aceste cuvente aru ff de origine slavica; déro considerandu co *ti* si *ci* se commuta in pronuntia (vedi *carceiu*), s'ar poté ca elle se se fia nascutu pre terrenu romanescu d'in radecin'a *ti*, d'in care grec. $\tau\iota-σ\upsilon$ = appretiare, estimare, onorare; $\tau\iota-\mu\eta$ = pretiu, onore; $\tau\upsilon\mu-δ\sigma\upsilon$ =

re, onorare; latin. *es-ti-mare* = re, etc., si d'in care s'au formatu ni, cu pronuntia originaria a lui *-mare* = pretinire, onorare; *s-ti* = tare pretinitu sau onoratu. de i *ne-s-ti-mata* = *petra pretiosa*, : *petra ce nu se pote stimá d'in marci ei valore*; in fine *ti-stu*, ap-in speciale la un'a d'in *onori* sau ni publice si *onorifice*, pre candu e sau *ci-nste* si derivatele *ci-stire astire*, *ci-stitu* sau *ci-nstitu*, etc., n s'a siuerá in *ci*.

ANIA, *citetiu*, *citire*, etc.; vedi : *cetetiú*, *cetire*.

IVIRE, *-escu*, v., a pune in stare *nu*.

VU, *-a* adj., *incolumis*, *integer*, *sannus*; nevetematu, neattensu, i, intregu, sanetosu; — cuventu, erivatulu seu *citovire*, neconno- 'in coce de Carpati; se afla si in e *citav* = nevetematu, intregu : ee radecin'a d'in care s'a nascutu? tulu *Miklosich* da numai cuvenmanescu *citovu* ca venitu d'in re-slav. *citavii*, care nu essiste in slavica, ci numai in cea serbe- e nu fia óre *citovu* trassu d'in rolu *citú* sau *cetu* (ce se vede in ele : *in-cetu*, *in-cetare*), cu in- ea mai primitiva ce are latin. = *cetu*, (vedi *aquitare*), adeco in- ea de *culcatu*, *liniscitu*, *neturbu- i* de aci, prin una metafora natu- : *stare buna*, *bene stabilitu*, *neve- sanctosu*.

U, s. m., tessutura de bumbacu lu- si in florata, care serve la imbra- aunele si saltellele, atâtea carac- rin care se destinge de tessutur'a *stamba*, care n'are neci lustrulu rile *citului*, si d'in care se potu hie si alte vestimente, pre candu u nu se facu vestimente; — de si si in turcesce *eit*, cuventulu inse idu, in structur'a sea fonetica ne- ontrarii foneticeii romanesci, ar i vederea insemnarei speciale ce ee in dictionariulu limbei, cu nai multu, co nu ese probatu te in addeveru turcescu, déco nu

cumu-va si Turcii l'au impromutatu de aiurea.

CIUBERU, s. m., vedi *cibáriu*.

CIUBUCCIU, s. m., 1. cellu ce fabrica sau vende *ciubucc*, 2. servitoriu insarci- natu ingrigisi implé *ciubucele*; — cuvent- tulu are forma turcesca, care s'ar poté correege, danduse form'a : *ciubucariu*.

CIUBUCELLU, s. m., deminutiv d'in *ciubucu*.

CIUBUCU, s. m., pl. *-e*, 1. pipa, instru- mentu de fumatu tutunu, compusu d'in unu tubu de lemnu si una *lulea*, proprie inse se chiama *ciubucu* tubulu; a implé *ciubuculu*, a trage sau *bee ciubucu*, etc.; 2. brânu ce se face la muri sau colonne; — déco insemnarea de sub 1. este cea mai originaria, atunci cuventulu *ciubucu* ne a venitu d'in turcesc. *ciubuc*, ca si abitudinea de a fumá cu *ciubuculu*, care a inceputu se se perda impreuna cu *ciu- buculu* insusi, ca se dé locu *tigarei*; éro déco intellessulu de sub 2. este cellu mai primitivu, atunci *ciubucu* pote fi ro- manicu, formatu d'in *tubus*, si a nume d'in una forma (*tubiacus*), care, prin stramutarea lui *i* de lónga *b* in syllab'a initiale, a luat antaniu form'a *tiubacu*, apoi *ciubacu*, *ciubucu* (vedi si *ciobu*).

CIUCURASIU, s. m., in locu de *ciu- curellu*, nu e de recommendatu.

? CIUCURLUCU, s. m., de acca-asi insemnare cu *ciacsiri*?

CIUDA, s. f., *dolor*, *agritudo*; *mo- rostitas*; 1. pre câtu connoscemu noi *ciu- da* insemna : parere de reu, supperare mare, offensa, necadiu : a fi *cuiua ciu- da* = a i paré reu forte, a semti mare do- rere de anima, a se supperá reu, a se ne- cadí; 2. dupo dictionariulu *Raoul* ar fi insemnandu inco : *extravagantia*, *capri- tiu*, *sengularitate*, *originalitate*, etc.; si mai pucinu connoscemu semnificatiunea de *dauna*, *vetemare*, *peccatu*, etc., data de acellu-asi dictionariu cuventulu *ciu- da* in frasi ca : *e ciuda* = e peccatu; — déro chiaru déco *ciuda* ar avé in gur'a poporului insemnarile date de mentio- natulu dictionariu, totusi elle, si cu a- tátu mai pucinu insemnarea de sub 1, cea mai bene stabilita, nu s'ar poté es- plectá prin slav. *ciudo* = minune, pro-

digiu; este addeveratu, co derivatele d'in *ciuda*, adeco *ciudatu* si *ciudire*, au insemnari, ce si noi conoschemu, mai apropiate de alle cuventului slavicu; déro antaniu *ciudatu* are forma de unu participiu trecutulu de la unu verbu de conjug. I., *ciudare*, forma ce nu se dá in romanesce cuventeloru venite d'in funtana slavica; apoi-sensulu bene stabilitu allu formei simple *ciuda*, sensulu de *parere de reu, dorere* sau *vetemare grea a sufletului*, nu essiste neci in *ciudo*, neci in derivatele selle; si prin urmare, cumu s'a dissu si mai susu, acestu sensu nu s'ar poté in neci unu modu esplecá prin referirea cuventului la funtan'a slavica, afora déco n'ar vré cineva se dé lui *minune* si *mirare*, cu cari correspondu in intellesu slav. *ciudo* si derivatele lui, insemnarea forte estensa si filosofica, ce i da Oratiu intr'una din epistolele selle, in care nil admirari = a nu se *turburá* de nemicu, a nu se miscá in sufletu neci de bene neci de reu, etc.; asiá in cátu *ciuda*, ca impromutatu d'in slav. *ciudo*, ar fi insemnatu antaniu *minune* si *mirare*, si, apoi prin una metafora: verice *turburare a sufletului*, si in speciale: *superare, vetemare, necadiu*; déroasemeni metafore, la-cuvente straine mai allessu, nu sunt in geniulu poporului, si de acea-a noi credemu co *ciuda* este in locu *ciudia*, d'in *cadere = batere, lovire*, si de aci, prin metafora: *vetemare*, si in particulariu: *vetemare a sufletului, superare*, intogmai cumu si franc. *blessor = plagare*, insemna si *superare*; intogmai cumu si *offendere* sau *lödere = lovire*, insemna si *vetemare, superare*: prin acesta etymologia *ciuda* se espleca si in forma si in intellesu; mai multu nu se cere de la una buna etymologia, precandu suppositionea co *ciuda* ar veni d'in slav. *ciudo*, intempina greutáti si de forma si de intellesu;—de altumentrele, afora de *ciudatu*, celle alte forme, adeco, *ciuda* si *ciudire*, se audu numai pre a locurea, si mai vertosu in Moldavi'a.

CIUDATU, -a, adj., *difficilis, morosus, absurdus; singularis*; 1. greu de impacatu, superatiosu, capritiosu, cui cu greu poti intrá in voia, cu care anevoia te poti in-

tellege: *ciudatu mai e si betranulu acestu-a, cu nemica nu i poti intrá in voia*; 2. greu de intellesu, ce cu greu intra in mentea omului, absurdu, straniu, neintellesu: *portarea ta, faptele telle mi paru asiá de ciudate, co nu potu intellege, unde tintesci se adjungi*; 3. estrordinariu, sengulariu, originale, estravagante: *ce portu ciudatu are si omulu acestu-a, (vedi ciuda)*.

CIUDATIA, s. f., calitate sau fapta *ciudata*.

CIUDIRE, -escu, v., *dolere*; 1. de regula, pre cátu noi scimu, cu form'a reflexiva, a *se ciudi = a semti ciuda*, a se *superá* reu; 2. dupo dictionariulu *Raoul*, in tote insemnarile date de acellu-asi la *ciuda*, cu intellesu transitivu si ne-transitivu, *ciudire = a face sau deveni ciudatu = a face sau deveni superatiosu, capritiosu, straniu, estravagante, sengulariu, originale*, etc.

CIUFALA, s. f., in locu de *ciufire*, nu e de recommendatu, si neci avemu lipse de acestu cuventu, de altumentrelea neconoscutu d'in coce de Carpati, de orece insemna totu atátu cátu si: *batujocura, maltractare, pervuire*, etc.

CIUHA, s. f., dupo tote dictionariiele, afora de *Raoul*, care da acestui cuventu acea-asi insemnare ca si lui *ciuta*, vob'a *ciuha*, ce noi nu amu auditu d'in coce de Carpati, insemna: *pertica de hotariu, momania* sau *momâia*, si de aci: *pertica sau prajina de mesuratu, pertica de apperatu*, *ciomagu*, *ghioga*, etc.;—cuventulu este in locu de *ciufa*, ca si *buha* in locu de *bufa*, si prin urmare femininu d'in *ciufu*, care insemnandu si *flocu* sau *massa de peru, capu*, etc., femininulu *ciufa* s'a potutu prin urmare appleca si la *momâia = pertica cu ciufu* in verfu, si de aci, in genere si la alte pertice servindu la diverse usuri.

CIULAMA, s. f., pl. *-ciulamale*; mancare preparata d'in farina cu buccatelle de puiu de gaina;—form'a insasi areta, co cuventulu e turcescu; in locu-i inse avemu *collesia* sau *collesiu*, curatu romanicu si conoscutu poporului intregu.

CIUMA, s. f., *pestis*; peste, morbu

d'in cei mai contagiosi si mai terribili, carese manifesta prin un'a sau mai multe *bube* sau *inflature* la pârtille celle mai delicate alle corpului; metaforice: uritu, nesufferitu prin *uritionea* si reutatea sea: *n'am mai vediutu ciuma de muiere ca a-cest'a*; — cuventulu pote se ne fia venitu prin turc. *ciuma*, de orece acestu flagellu, care infestá terrele nostre mai in fiacare anna, ni se adducea d'in Egiptu, prin Turci; déro nu a potutu in neci unu modu se ne vina de la Slavi, cari, ca si Ungurii, l'au potutu impromutá de la Turci; cuventulu inse, in limb'a nostra se pote esplecá, si in forma si in intellesu, prin radecine romanice, cea-a ce nu se pote face in limbele slavice; de acea-a, déco cuventulu nu este turcescu, apoi este de certu romanescu; in contr'a suppositionei de impromutu d'in turcesce se redica obstacle seriose de partea forme; la cuvente de origine turcesca, ca si la celle de origine slavica, (vedi *ciuda*), Românulu applega nu formele de conj. I, ci celle de conj. IV; si prin urmare formele: *ciumare*, *ciumatu*, trasse d'in *ciuma*, sunt cu totulu contrarie mentionatei suppositione; si mai multu compusulu: *ciumefoia* sau *ciumifolia* (=d'in *ciuma* si *foia*), care, ca si *luceferu* si altele, cauta se se fia formatu d'in temporele celle mai vechie, intr'una epoca, pre candu Românii neci audisse de numele *Turcu*, este in contr'a acellei-asi suppositioni; acea-asi planta se dice si *cium'a fetei*, si acesta-a duce la esplecare cuventului cea mai naturale, care resulta d'in form'a lui: *ciuma*, la Macedoromani, (vedi *ciobu*), insemna, apprope ca si *ciufu*, la Dacoromani, *flocu de lana sau de peru*, *vitia de peru*, *motiu*, *perulu capului*, etc.; de aci, prin una metafora d'in celle mai simple, s'a applegatu la un'a d'in plantele *comose*, *ciumefoia*, numita si *cium'a fetei*, togmai pentru co *cium'a* = *com'a* sau *perulu* unei fete este câtu se pote de desu si lussuriant; déro *ciuma* in locu de *cumia* sau *comia* (d'in *coma*) sta in strinsa legatura cu *euma* = *ευμα* = *κῶμα*, (vedi *chioma* si *ciocu*), care, pre longa alte insemnari, are si intellesulu de *inflatura*,

coltiu, *bobocu*, *cucuiu*, *proeminentia*, etc.; si de aci *ciuma* a luatu, la noi, si insemnarea de *buba*, sau *inflatura*, si in speciale, de *bub'a rea a pestei*; neci form'a déro, neci intellesulu nu potu fi obstacle de a considerá ca unulu si acellu-asi cuventu form'a *ciuma* in celle doue intellessuri de *peste* si de *flocu de peru*; cu tote acestea nu noi vomu negá. co in inteliessulu de *peste*, cuventulu *ciuma* s'ar poté esplecá si in alte moduri: asiá *ciuma* ar poté fi in locu de *tumia*, care prin stramutarea lui in syllab'a initiale, devine *tiuma* sau *ciuma*, si s'ar legá astu-fellu de radecin'a *tum*, d'in care au essitu *tumor* = *inflatura*, *buba*, etc.; asiá luandu in considerare co la Macedoromani *ciuma* se dice *pusclia* = *pustula* = *buba*, si co *pustula* este appropriatu prin forma si prin intellesu de *pestis*, ar poté cine-va admite co *ciuma* este una abbreviatione sau d'in *puschiuma*, sau d'in *pestima*, femin. d'in *pestimus* = *adductoriu de peste*; co *puschiuma*, prin taiarea syllabei initiale, pote deveni *chiuma*, si apoi *ciuma*, se intellege forte usioru; déro si *pestima*, prin taiarea acelleiasi syllabe, devenindu *stima*, a potutu in urma a se transformá in *sima*, *siuma*, *ciuma*; déro acesta d'in urma suppositione nu se pote admite, pentru co *sti*, fiendu syllaba scurta, nu s'a potutu pastrá togmai acesta syllaba, pre candu *pe* d'in inceputulu lui *pestima*, pre care cade tonulu, aru fi peritu; d'in *apostema*, in care syllab'a *ste* este longa si intonata, prin suppressione initiale *apo*, mai currendu s'ar fi potutu formá *ciuma*, decâtu d'in form'a *pestima*; noi inse credemu antani'a esplecare data cuventului *ciuma* ca cea mai probabile. Vericumu inse cuventulu *ciuma*, dupo câte s'au spusu, nu pote fi strainu; déco ar fi turcescu, pre longa difficultátile mai susu espuse, nu s'ar poté esplecá neci de ce se nu se afla cuventulu si in limb'a Greciloru moderni, cari de la Turci au impromutatu cuvente mai multe de câtu noi si inco cuvente cu multu mai communi si mai pucinu speciali de câtu *ciuma*.

CIUMARIRE, -escu, v., de regula re-

flessivu, a se *ciumari*—a luá gustu amaritosu, vorbindu in speciale despre vinu : *vinu ciumaritu*; — cuventulu coprende in sene *amaru*, si pare compusu d'in *aci* (d'in *ac*, de unde *ac-ru*, etc.), asiá incátu *ciumarire* ar fi in locu de *aciamarire*, care, prin caderea lui *a* iniziale, ca in *ciora* in locu de *aciora*, si prin intunecarea lui *a* d'inaintea lui *m*, s'a potutu transformá in *ciamarire*, *ciumarire*; acesta esplecare de forma, se confirma si prin intellesu, de ore-ce vinulu *ciumaritu* are unu gustu intre *acru* si *amaru*.

CIUMPAVIRE, *ciumpavu*; vedi *ciumpavire*, *ciumpavu*, (vedi si *ciobu*, *ciuntu*).

CIUMPIRE, vedi *ciupire*.

CIUMPU.-a, adj., de acea-asi insemnare cu *ciuntu* sau *ciontu* ca adiectivu, (vedi si *ciobu*.)

CIUNTARE sr *ciontare*. *ciontu* si *ciontediu*, si cu forme de conjugationea a patr'a : *ciuntire* sau *ciontire*, -escu. (forme mai connoscute noue d'in celle audite d'in coge de Carpati; déro forme de conjugationea antania, si mai vertosu forme simple alle presentelui : *ciontu*, *cionti*, *cionta*, etc., sunt celle mai bune, ca unele ce atesta mai cu potere despre inalt'a vechime si romanitate a cuventului), v., abscindere, absecare; mutilare; deminueri; consumere; insemnarea cea mai generale a cuventului este : a stricá, prin taiare, frangere, rupere, etc., integimea unui ce; a despartí cu mai multa sau mai pucina violentia parte sau parti d'in unu totu orecare, si prin urmare : a trunchiá, a taiá, a curmá, a mutilá; a scurtá, a micusiorá; a consume, a perde, a despende, etc.; si ca reflexivu : *me ciontu* = *me consumu*. (vedi 2 *ciuntu*).

CIUNTATURA si *ciontatura*, *ciuntitura* si *cionbitura*. s. f., actione si resultat allu actionei de a *ciuntá* sau *ciunti*.

CIUNTIRE si *ciontire* vedi *ciuntare*.

1. CIUNTU si *ciontu*, s. m., pl. -esi-uri, *mutilatø* rel *parø*; parte d'in ceva *ciuntatu*, (vedi *ciuntare*).

2. CIUNTU si *ciontu*, -a, adj., abselsus, truncus, mutillus; care, prin taiare, rupere, frangere, etc., si a perdutu in-

tregimea; care nu e integru, totu, deplenu, si prin urmare : trunchiu sau trunchiatu, mutilu sau mutilatu, mancu; scurtatu, micusioratu; taiatu, retediatu, etc.; — in forma cuventulu *ciontu* se espleca prin unu adiectivu : *contiu*, in care *i* d'in svllab'a finale a trecutu, ca si in *cuiu* d'in *cubiu*, in svllab'a iniziale, adiectivu derivatu d'in *contus* = *κοντός* = pertica, si in speciale, lemnu ce serve a cercá ap'a sau mená cu ellu unu vasu de plutitu, lemnu de lance, lance, etc.; sensulu cuventului latinu si grecescu pare inse a se oppune etymologiei date de noi cuventului romanescu dupo form'a lui; déro in grecescu a modern'a *κοντός* insémna si *scurtu*, *meruntu*, etc., intellesu analogu cu allu romanescului *ciontu*; apoi vechiulu grec. *κοντός* nu e unu cuventu primitivu, ci derivatu d'in acea-asi radecina cu *κέντην* = a impunge, *κέντρον* = instrumentu de impunsu, ceva ce impunge : acu, boldu, stemuru, spinu, paru ascutitu, etc., sau ceva impunsu : gaura, spartura, puntu, si in speciale, cumu s'a luatu si la noi, puntu d'in mediloculu unui ce, unui cercu, de essemplu, *centru*, etc.; radecin'a déro a acestoru cuvente, care ar fi *can*, *con*, *cen*, sau *cín*, dupo cátu se vede d'in insemnarea cuventeloru citate si se va vedé si mai lamurita d'in celle ce vomu mai citá, are intellessulu generale de a *cioplí*; d'in care apoi de sene decurru, pre de una parte, insemnarile de *taiare*, *scobire*, *crepare*, *spargere*, *crestare*, *scurtare*, *mutilare*, etc., éro pre de alta parte insemnarile de *ascutire*, *puntare*, etc.; immediatu d'in form'a cea mai simpla a radecinei paru a fi essitu in grecescu : *κένος* = desertu (vasu *spartu*) *κένη* = *κέννα* = *can-na* = trestia (parte ca ceva *desertu*, parte ca ceva *politu* si *puntutu*), *κένος* = conu (ca *ascutitu*, *acuminatu*) etc., (vedi si *ciocu* cotra finitu); in romanesc d'in form'a cea mai simpla a acelei-asi radecina au essitu : *cionu* sau *ciunu* = lemnu ascutitu, paru, etc.; *s-can-dura*, d'in care pote si *s-cen-dura*, transformatu prin pronuntia intiéndura; apoi *cion-tu*, d'in care *cion-tare*, *cion-*

tire, etc., ar fi ca si grec. *κοντός*, unu participiu trassu de a dereptulu d'in acea-asi radecina, luatu si cu intellesu de substantivu, (vedi 1. *ciuntu*); d'in *cion-tu* sau *ciun-tu*, prin caderea lui *n*, s'au potutu formá : *cio-tu*, *ciu-tu*, *ciu-turu*, *ciu-tura*, *ci-tura*, *ce-tura*, *ciu-lacu*, etc., cari tote au intellessulu de ceva *taiatu*, *crestatu*, *mutilatu*, etc.; e addeveratu, co despre caderea lui *n* inainte de una dentale nu se potú dá essemple indestulatorie d'in limb'a nostra, si de acea-a s'ar poté ca unele d'in cuventele citate fora *n*, de essemplu : *ciu-turu*, *ciu-tura*, *ci-tura*, *ce-tura*, se se referia la alte radecine, la radecin'a, care a datu *κοτός*, *κοτόλη*, etc. : *ciu-tura*, mai vertosu correspunde in forma, ca si in intellesu cu grec. *κοτόλη*, (vedi si *ciocu* cotra finitu); de assemenea *ce-tura*, care pare a fi acellu-asi cuventu cu *ciu-tura* sau *ci-tura*, intogmai precumu *ciga*, *cega*, *ciuga* sau *cioga*. (vedi *ciocu*) paru a fi unulu si acellu-asi cuventu, ar poté se se referia, mai allessu in insemnarea de *lemn* *crestatu*, la acea-asi radecina mai simpla si fora *n*, care a datu *cæ-lare*, *cæ-dere*, *cæ-lum* = *sapare*, *tuia-re*, *scobire*, *ceru*, etc.; se pote in fine ca *ce-tura*, cu insemnarea speciale de *lemn* *crestatu* *pentru comunitu*, se fia acellu-asi cu *cedula* = ital. *cedola*, franc. *cé-dule* = mediu latin. *schedula* (cuventu *ce* mai tardiu s'a impromutatu si sub form'a *cedula*, mai pucinu correctu : *cidula* sau *tidula*); déro *schedula*, de unde ital. *cedola* si franc. *cedule*, se refere la grec. *σχέδη* = *σχιδή* = despica-tura de lemn, aschia, tabla de lemn, pre care, unsa mai vertosu cu cera, se potea scrie, si de aci : inscrissu, insemnare in scrissu, etc.; *σχιδή* vine d'in *σχιδέω* = *scin-do* = despiceu, crepu, etc.; si astu-fellu dâmu érosi preste una radecina assemenea cellei ce amu arretatu mai susu, co a produsu la noi : *cion-u*, *cion-tu*, *s-can-dura*, etc.; afora de aceste-a in limbele sorori, si mai vertosu in italianesce, inco aflâmu cuvente analoge in intellesu cu alle nostre d'in cestione, atâtu cu *n*, câtu si fora *n* : ital. *cionta* = lovitura, persecatura; *ciotto* = schiopu;

cion-dolare = a fi languedu, mancu; *cion-mo* = desertu, nefolositoriu, de neci una utilitate; *ciottola* = ciutura, etc.; pentru aceste cuvente fundate pre form'a, ca si pre intellessulu cuventelor romanesce, noi referimu la acea-asi radecina atâtu *cion-tu* sau *ciun-tu*, *ciontare*, etc., cari au unu *n*, câtu si *cio-tu* sau *ciu-tu*, *ciu-tura*, *ci-tura*, *ce-tura*, etc., cari n'au *n*; in ver-ce casu inse *ciu-tu*, care se pronuntia de unii Români *siutu*, nu poté fi slav. *sintu*, care nu essiste in vechi'a slavica, ci n'mai la Bulgari, cari de certu l'au impromutatu de la Români, de orece acestu cuventu, isolatu in limbele slavice, nu si afla esplecareea sea prin vreuna radecina slavica; *cion-dra* apoi, in locu de *cion-dura* sau *cion-tura*, *cion-dranire*, etc., se léga mai usioru, prin forma, de radecin'a *cion*, care a datu *cion-tu* sau *ciun-tu*; intellessulu inco nu e contrariu acestei etymologie, de orece si *tiandura* sau *tianlara*, care pare a fi in locu de *cion-dura*, insemna *supperare*, cumu se vede d'in espressioni ca : *a saré tiandur'a cuiva*; *cion-dra*, déro ar insemná proprie : *impungere cu vorbe* = certa, sfada; mai greu pote s'ar poté admite co la acea-asi radecina se referu, prin scambarea lui *n* in *r*, si cuvente ca : *cior-tu*, *cior-tanu*, *cior-tire*, sau *cior-dire*, *cior-da* (pronuntyatu de unii Români *siorda* si *jorda*), *ciur-da*, etc., intellessulu nu s'ar oppune la acesta supposetione, déro form'a, scambarea lui *n* in *r*, fora se fia intre doue vocali, na contradice intru câtuva; prin forma, ca si prin intellesu, aceste cuvente, ar cadrá mai bene cu una radecina *car* sau *cor*, *cer*, *ctr*, d'in care au essitu *s-car-menare*, *s-cur-ture*, etc.; pentru *ciur-da*, care dupo acesta d'in urma supposetione, ar insemná proprie una *parte* sau *despartire* = cu intellesu collectivu de *ceta* sau *turma* (vedi si *cireda*); mai usioru se pote admite co *ciullu*, d'in care apoi *ciullinu*, *ciullire*, etc., s'a formatu d'in acea-asi radecina ca si *cion-tu*; pentru form'a *ciul-tu* pote fi in locu de *ciun-tu*, ca si *asel-lus* in locu de *asin-lus*; pentru intellesu, *ciullu* si derivatele : *ciullinu*, *ciullire*, etc., unescu a-

mendoue însemnările principale, ce amu aflatu în radecin'a, d'in care vine grec. $\kappa\epsilon\upsilon\text{-}\tau\epsilon\iota\upsilon$, $\kappa\omicron\upsilon\text{-}\tau\acute{o}\varsigma$, etc., adeco însemnarea de *taiare* si cea de *acuminare*; pote inse ca *ciullu* se vina si d'in radecin'a ce a datu cel-lere, cel-er, cul-mon, etc., (vedi si *coltiu*); în fine, de orece în locu de *ciolanu* se dice si *ciodolanu*, se pote ca si *ciolanu*, *ciolanosu*, etc., se se fia nascutu d'in acea-asi radecina cu *cion-tu*, asiá, co d'in *cion-tu* essindu *cio-tu*, acestu-a a potutu dá *cio-tolanu*, analogu în forma cu ital. *ciondolone* si *ciotolone*, si d'in *ciotolanu* sau *ciodolanu*, prescurtatu în *ciodulanu*, *ciod-lanu*, a cautatu se se traga una forma mai armonica : *ciol-lanu*; câtu pentru intellesu, se se compare *cracu* si *craca*, care ca si *ciolanu* însemna una *parte*, *sectione*, *despartire*, etc., d'in unu totu; apoi precumital. *clon-care* = trunchiare si *clonta* = persecutura, taiatura; asiá si alle nostre : *cion-tu* sau *ciun-tu*, si *cion-cu* *ciun-cu* sau *ciun-gu*, paru a se referi la una si acea-asi radecina *clon* sau *ciun*, (vedi si *ciocu*).

CIUPA, s. f., *aqua tepida*; apa pucinu calda, si în speciale : apa caldicea de scaldatu una pruncu; — cuventu, precâtu noi scimu, pucinu connoscutu d'in coce de Carpati sub acesta forma, se dice inse sub form'a : *cipu*, nu ca unu substantivu, ci ca una interiectione : *cipu*, *cipu!* prin care se indemnă pruncii a acceptă scaldatorea voiosi si fora plansete; déro si sub acesta forma cuventulu pote fi unu addeveratu substantivu luat cu intellesu de interiectione, cumu se ieau multe altele, (vedi, de essemplu, 1. *ciocu* si 2. *ciocu*); în origine radecinele simple alle mai totoru cuventeloru sunt esclamationsi, prin cari se imita mai multu sau mai pucinu bene sonulu produsu prin actionile fientieloru; inse tog'mai la cuventulu *ciupa* sau *cipu* nu se pote applicá bene acestu principiu, de orece prin *scaldare* nu se produce neci unu sonu analogu cu cellu espressu prin *cip*; de alta parte espressioni ca *ciupa* si *cipu*, cari espremu concepte intime d'in viéti'a Románului, sunt de regula ro-

manice : de acea-a credemu co *ciupa*, *ciupu*, (prin moiarea lui *u* : *cipu*), au essitu d'in acea-asi radecina cu latin. *tep-ere* = a fi caldicellu, *tep-idus* = caldicellu, etc., si a nume d'in una forma *tepiu*, *tepia*, d'in care si ispan. *tiblo* = caldicellu, si care în limb'a nostra, prin stramutarea lui *i* lungu *t*, a devenitu mai antaniu : *tiepu*, *tiepa*; apoi, prin stramutarea în *u* a lui *e* înainte de *p* : *tiupu*, si prin moiarea lui *u* în *i* : *tipu*, *tipu*, *tiupa*, si aceste-a în fine, spre a se evitá confusionea de intellesu cu *tiepu*, *tipu*, s'au facutu : *ciupu*, *ciupa*, *cipu*; verbulu *ciupelire*, în intellesu de *jumulire a unci gaine* sau *a unui porcu*, se léga forte bene de *ciupa*, de orece *ciupelirea* se face moiandu animalea în *ciupa* sau *apa ferbinte*; déro, în însemnarea de *a ciupi ciupiture mice*, *ciupelire* se refere mai bine, ca unu deminutivu, la *ciupire*.

CIUPELIRE, -escu, v., *deplumare*, *deplare*, *vellicare*; 1. a jumuli una gaina sau porcellu; 2. a perli si smulge unu porcu; 3. a ciupi (cu însemnarea de sub 2. b), si în speciale : a ciupi câte pucintellu, a subtrage pre ascunsu d'in averea altui-a parti mici si neinsemnate, asiá în câtu se nu se semta furtulu, a carpací, etc.

CIUPERCA, s. f., *agaricus campestris*; specia de planta buretosa; prin metafora, applicatu, în risu mai vertosu, la una pelaríá sau caciulla, mai allessu candu este vechia, portata reu sau mototolita : *ieati ciuperc'a d'in capu*; — noi nu credemu ca Románii, pentru unu obiectu asiá de commune, se fia astepatatu, peno se vina Ungurii, pentru ca de la ei se i invetie numele, în ung. *eseperke*.

CIUPIRE si *ciupire*, -escu, v., *vellicare*, *fodicare*; *libare*, *verberare*, *male habere*; *furari*, *subripere*, 1. a piscá, a appucá cu unghiele, cu cioculu sau cu altu ceva assemene de carne, si a stringe, ca se produca dorere; 2. a rupe piscandu, a luá cu farmitur'a cu farmitur'a d'in ceva, si acesta-a : a) d'in lucruri de mancatu : *nu ciupi pane cu man'a*, *ci taia cu cutitulu*; mai allessu cu intellesulu

ie a luá câte pucinu d'in lucruri re, cari nu su pre placulu man-
i : *nu ti place menclig'a de
stru co nu imbuci d'in ea, ci nu-
sci*; b) d'in ce nu e allu seu, a
rpaci: *amu unu misellu de ser-
ghiure lungé, care cauta se ciu-
n tote*; 3. a maltractá, a bate,
rb'a in speciale de unu copillu :
*nitu, fetulu meu, de candu nu
u ciupitu eu*; — cuventulu, de
deplenu sinonimu cu *pisicare*,
stu acestu-a are tote insemná-
ciupire, ba inco si mai multe
u, cumu, de esemplu, insem-
a *intiepá: ceva acru pisica, nu
imb'a*; cu tote acestea, fienduco
e d'in una numerosa familia,
u) de betrane cuvente roma-
b'a *ciupire*, ca si celle mai de
ffini alle selle : *ciupu* sau *ciopu*,
, etc., merita a trece in dictio-
mbei, dandu-i-se intellessuri
incte de alle sinonimului *pi-
tellessuri* conforme cu etymo-
: *ciupire*, in addeveru, ca de-
rectu d'in *ciupu* sau *ciopu* =
di *ciobu*), cauta se aiba una in-
u multu mai energica decátu
care se dice si de *pureci* : *pu-
ica, gain'a ciupese*.

CURA, s. f., actione si resul-
actionei de a *ciupi*.

CIU si *cioporu*, s. m., pl.-e,
grex; 1. la Macedoromani: bu-
unchiu, buccata de lemnu, de
vesci si te impedei; 2. in dic-
i *Raoul*: stolu, cardu de pas-
e alte animali; — amendoue
rile cuventului se espleca prin
se la artiel. *ciobu*.

, *ciumpu* si *ciopu*, cuventu care
n acellu-asi tempu : 1. inte-
sau esclamatione, prin care se
ulu facutu prin *ciupire* sau
si prin *lovire* sau *ciop-lire*;
vu : a) *ciupitu*, taiatu, ciun-
i si *ciumpu*); b) spartu, fari-
; 3. substantivu : *ciobu*, spar-
tura, farmitura, buccata, parte
ceva, prin taiare, *lovire*, *ciupi-
edi ciobu*).

CIURDA, s. f., *armentum, grex*;
1. ca si *cireda*, cu intellessulu speciale
de *turma de vite cornute*; 2. cu insem-
narea mai generale de *turma de verice*
animali; — necunoscutu, pre cátu noi
scimu, d'in coce de Carpati, déro inve-
deratu d'in aceea-asi funtana cu *cireda*,
(vedi *cireda*, cumu si la art. *ciuntu* celle
disse cotra finitu despre *ciortu*, *ciorda*
sau *ciurda*, si compara, pentru intellessu
si *ciuporu* sub 2. : d'in acesta compara-
tione ar resultá co *ciurda* ar insemná
proprie, ca si *ciuporu* : *parte, despartire,
divisione*, etc., cu intellessu collectivu,
ca in frasile : *partea omeniloru cu mente
sanetosa, divisione de militari*, etc.).

CIURDIRE, -escu, v., vedi *ciurdire*.

CIUSIDIRE, -escu, v., *ures demitte-
re* = a lassá urechiale in diosu, vorbindu
de callu, asinu, etc.; — ? d'in *ciusiu* ?

CIUSIU, 1. pre cátu noi scimu, cu-
ventulu se appleca la asinu, spre a lu
provocá se se puna diosu si se ste bene
spre a i pune samariulu sau spre a lu
incallecá; cu acellu-asi intellessu se ap-
pleca si la joculu numitu *incallecat'a*,
spre a provocá pre cei ce le a venitu
rondulu se se pituledie, ca se incallece
altii pre densii; 2. dupo dictionariulu
Raoul, care l'identifica cu *siasiu* (d'in
turc. *siasi*), ar fi avendu si insemnarea
de *luscú, cu cautatura stramba*; — in-
tellessulu connoscutu de noi se espleca
prin celle spuse la artiel. *ciocu*, dupo
cari *ciusiu* in locu de *ciuciu*, ca si ital.
ciuco, ar insemná *asinu*; intellessulu datu
de mentionatulu dictionariu ar poté fi
trassu d'in cellu precedente, prin una
metafora de acelle cutediatorie ce scie
creá imaginationea poporului, de la mo-
dulu cumu asinulu tine urechiale, adeco :
plecate, blege, strambe.

CIVITU, s. adj., *inditum*; indicu, al-
bastru inchisu; — turc. *civid* ?

CLABUCU, s. m., pl.-i, 1. spuma de
sapunu, 2. spuma ce esse d'in gura; —
turc. *clabuc*.

CLACA, s. f., 1. lucru gratuitu ce
mai multi impreuna facu in folosulu
cuiva : *pentru preutu, pentru alti omeni
de consideratione, pentru nepotentiosi,
Románii au facutu si facu claca, de le*

ara agrele, le secera, stringu si treiera buccatele; femeiele române au facutu de tempuri uitate si facu peno astadi claca, ca se torca inulu, canep'a sau lan'u, ca se tessa pandi'a, ca se lipesca casele preutessei sau altei femine de consideratione; 2. lucru ce unu terranu erá datoriu se faca in folosulu proprietariului mosiei, pre care erá stabilitu, ca pretiu allu partei de pamentu, ce terranulu lucrá in folosulu seu; numerulu dilleloru de claca fissate in tempurile mai vechie la 12, crescú si variá in urma, de la regulamentu incoce; clacasi si faceau dillele de claca cu manele sau cu vitele, fiacare dupo starea sea si mai vertosu dupo numerulu viteloru, dupo care li se da, in proportione, si numerulu de falci sau pogone de pamentu, ce cultivau in folosulu lorú: sub acestu puntu de vedere clacasi se impartiau in trei categori: *fruntasi, medilocasi, colasi* sau *palmasi* (vedi aceste cuvente in dictionariu); *clac'a*, in Moldavi'a, portá numele de *boiarescu*, éro in partile de d'in collo de Carpati se diceá *robota* (vedi aceste cuvente); *clac'a* sau *boiaresculu* se desientia prin legea d'in 1864;—3. in intellesu metaforicu, mai vertosu in locutionea: *de claca*, cu intellesu attributivu sau de adiectivu: *lucru de claca*—lucru facutu prostu, cu neingrigire si fora tragere de anima; *vorb'u de claca*—vorba deserta; *a vorbi de claca*—a vorbi fora a cugetá ce spune, a vorbi fora locu si fora tempu, a vorbi verdi si uscate; — dupo dictionariulu de Buda cuventulu ar fi venindu d'in collocare— a pune impreuna, a stringe si uní poterile mai multoru-a pentru acellu-asi lucru; prin forma inse cuventulu pare apropiatu de franc. *claque*, celtic. *claq*, angl. *clack*—applausu, bataia d'in palme, scomotu mare ce face cineva; si in speciale: franc. *claque*—omeni platiti se applauda la teatru sau in alte locuri; pentru intellesu, cuventulu romanescu a potutu avé intellesulu ca mai originariu de *vorb'a multa*, d'in care apoi s'au derivatu celle alte: omeni *strinsi impreuna, ca se vorbesca si se pefreca*, cea ce e in addeveru unulu d'in ca-

racteriele *clacei* in intellesulu seu cellu mai bunu: Români de totu sessulu si etatile: barbati, muieri, teneri, bestrani juni si june, se stringu voiosi la clac'a facuta d'in omeni'a lorú, pentru ca se s delecte cu vorb'a si se si desfete tott de-una anim'a prin una fapta omenosa *clac'a* a potutu luá apoi insemnare urtiosa numai prin abusulu ce s'a facutu de dens'a in insemnarea de sub 2; e d observatu cu tote aceste-a co, cu totu a busulu ce s'a facutu de *cluca*, acestu cu ventu n'a ajunsu inse se icia intellessur asiá de odiose ca: *angaria, beiticu, pod vada, salaoria*, etc., a caroru insemnar se atenge, in unele punte, cu a *clacei* verbulu *clacuire* are insemnarea de: *petrece vorbindu*, cu multu mai pronuntata de câtu cea de *a face claca*; form's *clacuire*, care dupo invetiatalu *Miklosich* ar fi impromutata de la Salvi, noue nu ne e connoscuta d'in audire neci d'in cetera; ea se afla in unele dictionarie cu intellesulu de *a dá chiote de bucuria*, cumu se afla si substantivulu *clacu*, mai allesu in plur. *clacuri*—chiute de bucurie, risete, petrecere cu vorba si risu, etc.; *clacuire* asiá déro ar poté fi una modificare d'in *clacuire*, precumu si in francesce d'in *radecin'a*, d'in care a essitu *claque*, essistu cuvente si cu *i* in locu de *a*: *cliquet* si *cliquet*, si chiaru *clique* pre longa *claque*.

CLACASIU, s. m., care face *claca*; care e suppusu la *claca* cu insemnarea de sub 2.

CLACUIRE, -escu, v., vedi *claca*.

CLADARAIA si *claduria*, s. f., vedi *claduria*.

1. CLADIRE, -escu, v., edificare, struere; 1. a edificá, a construí d'in lemmu, caramida, petra, etc., unu edificiu; 2. a gramadí, a pune la unu locu fenu, paie, etc., a face capitie; dupo invetiatalu *Miklosich* d'in slav. *kladiti* (vedi si *clai*).

2. CLADIRE, s. f., 1 actionea de a *cladi*, 2. cu intellesu concretu: ceva claditu: edificiu, capitia, porcoiu.

CLADITURA, s. f., cu acellu-asi intellesulu ca si 2. *cladire*, inse mai pucinu usitatu de câtu acestu-a.

CLADURAIA si *cladurá*, *cladaraia* si *cladaria*, s. f., *cumulus*, *racemus*; grumuru sau manuchiu, si in speciale : manuchiu de smicelle, de nuelle, de frundie, de erba, de fructe, de peri, etc.; (vedi *claiá*).

CLAIA, s. f., *feni meta*, *cumulus*, *acervus*; grumuru mare de fenu sau de paie in forma conica; gramada mai mica de acea-asi forma facuta d'in snopi de granu, ordiu, meu, etc.; asiá déro *claiá* este una gramada caracterisata mai vertosu prin *form'a sca conica*, de orece gramadile de paie, de fenu, de snopi, etc., cari au alta forma, ieu alte numiri, cumu : *sira* (de paie sau fenu), *stogu* (de snopi), etc.; gramadile mai mice de fenu, cari au form'a mai pucinu conica, se chiama : *porcoie*, candu sunt cu totulu mice si nu au crescutulu lor bene desvoltatu in punta ca allu conului, ci sémena mai multu cu una massa fora form'a ce s'ar cadé se aiba, intogmai precumu si *porculu* (de unde s'a si formatu cuventulu *porcoiu*) presenta una inassa mai multu sau mai pucinu *difforma* in genulu seu; in fine gramadile de fenu, cari, prin marimea lor, stau intre *porcoiu* si *claiá*, se numescu *capitie*, de la *capu*, cu care sémena, ca si *claiiele*, in form'a *loru*; appecat si la grumuri de alte obiecte, cari au form'a unei *claiá* : *claiá de vestimente*, *claiá de bani*, etc., — proverb. : *a stá claiá preste gramada* = a stá unulu preste altulu ; *a vení sau cadé claiá preste gramada* = a vení sau cadé unulu preste capu, a cadé diosu cu totulu, a se derimá ; *a arruncá sau pune claiá preste gramada* = a arruncá sau pune unulu preste altulu in desordine. — Invetiatulu *Miklosich* refere acestu cuventu romanescu la acea-asi radecina slavica, d'in care ar vení si *cladire*, adeco la slav. *kladiti* (in locu de *klad-ti*, prin stramutarea lui *d* in *s*) = *ponere*, producundu inco, pre longa *cladire*, *claditura* si *claiá*, ca essitu d'in acea-asi radecina si cuventulu *caladèu* = *candex* = trunchiu, busceanu, etc., cuventu ce noi neci in dictionarie amu aflatu, neci d'in audite sau cetite connoscemu ; numai

in dictionariulu *Raoul* se afla *calacu*, cu intellessu de *ghisdu* = gardu de nuelle sau de scandure d'in pregiurulu gurei unui putiu. Acumu cuventulu romanescu *claiá*, prin intellessulu seu descrissu mai susu, nu respunde de locu la intellessulu cuventului slavicu *kladiti* = *punere*, afora déco nu amu luá *punere* si in insemnarea de *a pune in petiore*, *a redicá*, *a inaltia*, etc., asiá in câtu *claiá* se insemne proprie : *cera inaltiatu prin gramadire* ; déro *claiá* nu insemna *veri-ce fellu de gramada*, ci numai unu *acervu de fenu sau de paie*, si chiaru in acestu intellessu restrinsu nu se applica, cumu s'a vediutu, la *tote grumurele de fenu sau de paie*, ci numai la celle cu form'a unui *conu sau unui capu*, si prin urmare cuventulu slavicu nu pote esplecá, vericumu l'ai invertí, insemnarea asiá de bene caracterisata a cuventului romanescu ; este addeveratu co in nou'a slavica essiste cuventulu *klaja* = *nutretiu*, si acestu-a pare co ar esplecá mai bene si cuventulu romanescu, asiá in câtu *claiá* ar insemná *acervu de nutretiu* ; déro, se lassámu co neci asiá nu se espleca in modu satisfactoriu insemnarea vorbei *claiá*, care nu se applega la *veri-ce acervu de nutretiu*, apoi si form'a cuventului romanescu se oppune la suppositionea de a lu reduce la una radecina slavica *klad*, d'in care nu potea essí *claiá*, ci *claja* sau *clajda* : neci form'a asiá déro, neci intellessulu cuventului *claiá* nu se pote esplecá prin slav. *klad*, si de acea-a noi credemu mai multu ca probabile, co *claiá* este in locu de *clavia*, ca si *oie* in locu de *ove*, formatu d'in unu adiectivu : *claviu*, *clavia*, trassu d'in *clava*, *clavus* = *maciucu*, *pironu*, cufu si alte assemeni lucruri de forma *conica*, intogmai precumu si *capitia*, pentru form'a sea, s'a trassu d'in cuventulu *capu* ; cuventulu *claiá* se espleca astufellu si in forma si in intellessu, si prin urmare nu se pote referí la acea-asi radecina cu celle alte cuvente : *clad-ire*, *clad-itura*, *calad-uraia*, *clad-èu*, *cal-acu*, cari, si in forma si in intellessu, cadredia mai bene cu slav. *klad* ; déro si in respectulu acestoru-a, luandu in considerare, co *claiá*

durcia este derivata d'in unu primitivu : *clad-ura*, cu forma de cea mai curata romanitate; considerandu, co la cuvente impromutate d'in funtana slavica nu se appлека, de regula, forme romanice : noi credemu co si aceste cuvente nu se potu da absolutu ca slavice, ci s'ar poté cellu pucinu totu cu atat'a probabilitate, referi la acea-asi radecina, d'in care au essitu grecescele $\kappa\lambda\acute{\alpha}\delta\text{-}\eta$, $\kappa\lambda\acute{\alpha}\delta\omicron\varsigma$ = *ramura*, *lemn*, etc., de orece lemnulu face basea *veri-carei clad-ire*, si apoi *clad-èu*, care ar fi in locu de *clad-èu*, are dupo insasi spus'a invetiatiului *Miklosich*, insemnarea de *trunchiu*, *busceanu*, etc., insemnare ce cadredia cu etymologi'a data de noi cu multu mai bene de câtu cu cea data de Domni'a sea.

CLAISIORA, s. f., si

CLAITIA, s. f., si

CLAIUTIA, s. f., deminutivu d'in *clai*.

CLANCAIRE si

CLANGAIRE, -escu, v., si

? CLANCANIRE, -escu, v., *crepitare*; noi nu connoscemu insine cuventulu neci d'in cetita neci d'in audite; dictionariulu *Barcianu* l'esplica cu germ. *klappern*, éro allu lui *Raoul* cu franc. *cliqueter* = *zanganire*, vorbindu de arme; *tocare*, vorbindu de bardie, cocori; *tiacanire*, etc.; — cuventulu se pote referi la acea-asi radecina cu lat. *clang-or*, grec. $\kappa\lambda\alpha\gamma\gamma\text{-}\eta$; déro pote fi si una alta forma d'in *cloncanire* seu *clantianire*; acelle-asi dictionarie dau derivatulu : *clancanitore* = *crepitaaculum* = franc. *claquet* = germ. *klapper*.

? CLANCANITORE si *clancaitore*, s. f., vedi *clancanire*.

• CLANTIA, s. f.; *pessulus*; *os loquax*; 1. lamella de ferru la brosc'a unei usia, care se redica sau trage cu man'a, candu vré cineva a deschide, si se pune de assemenea cu man'a, in scobitur'a d'in partea superioare a copilului, candu vré cineva a inchide, precandu *cuiautore* nu se pote neci trage d'in copilu, neci bagá in ellu cu man'a, ci numai cu una chiaie, 2. prin metafora : a) gura rea, care nu mai tace, care supera prin baretari sau prin cuvente multe si deserte; b) omu

flecariu, carui nu mai tace gur'a : *ne-sufferita clantia e si omulu acestu-a c*) ciocu (la passere), gura (la cani s alte animali, care sau mussica sau la tra); — cuventulu pote fi formatu d'iu masculinulu *clantiu*, prin care se imit sonulu ce se face de una fientia care ci gur'a ori cu dentii vré se appuce raped ceva; pote inse fi si in locu de *cléntia* : a se legá de acea-asi radecina cu *clenciu* sau *clinciu*, etc. (vedi *clenciu*), — d orece si franc. *clinoche* sau *clenche* d acea-asi forma cu allu nostru *clenciu* are insemnarea de *clantia* de sub 1.

CLANTIARE, -escu, si

CLANTIANIRE, -escu, v., *crepitare garrire*, *deblaterare*; 1. proprie, a di unu sonu assemenea cellui ce da *clanti'a* : *clanti'a cluntianesce*; si de aci applectatu si la alte obiecte : *dentii m clantianiau in gura de frigu*; *nu sciu de ce canele clantianè de mai multe ori d'iu gura*; 2. metaforice : a flecarí : a nu mai tacé d'in gura, a superá pre alti cu multa si deserta vorba : *me miru a nu te dore gur'a de atátu-a clantianitu* (vedi *clantia*).

CLANTIAITORE si *clantianitore*, s f., de acellu-asi intellesu cu *clancanitore*.

CLANTIEU (pronuntia : *clantièu* s. m., *pessulus*; *garrulus*; 1. cu acellu-asi intellesu ca si *clantia*, numai cu *clantie* are intellesulu mai precisu insemnandu proprie si speciale numa *lamell'a* de ferru a broscèi de usia, cari se trage cu man'a, pre candu *clantia* si pote applectá si la brosc'a intrega; 2. metaforice : omu cui nu tace gur'a, cari suppera pre alti cu mult'a si desert'a sea vorba; — cuventulu pare unu augmentativu d'in *clantia*, in locu de *clantieniu* sau *clantianiu*, ca si *capeteniu* sau *capitaniu* (= *capetâiu*) d'in *capetu*; si de acea-a in plurariu face *clantâie* sau *clantiaie* in locu de *clantienie* sau *clantianie*, ca si *capetâie* in locu de *capetanie*, (vedi si *clantia*).

CLASSUIRE, -escu, v., in locu de *classare* sau de *classificare*, nu e de recomandat.

CLATARIRE, -escu, v., cu acea-asi

insemnarea ce are *clatire* sub 2.; neconoscutu inse d'in coce de Carpati.

CLATINARE, *clatini*, *clatinu*, etc.; (si *clatinare?*) v., **agitare**, **movere**, **quaterere**; **labare**, **nutare**; 1. ca transitivu : a missicá, a agítá, a leganá : *ventulu clatina frundiele arboriloru*; nu *clatinati tare puten'a*, co se turbura ap'a d'in ea; 2. ca netransitivu : a *clatiná d'in capu*, d'in *umeri*, d'in *coda*, etc., (mai pucinu bene : a *clatiná cu capulu*, *cod'a*, de orece cu ar espreme numai una relatione de instrumentu, si prin urnare intellessulu verbului ar fi transitivu, cerendu unu obiectu reale : a *clatiná cu man'a unu arbore*; ca se dispara déro veri-ce ambiguitate, cauta se dicemu : a *clatiná d'in capu* = a *dá d'in capu*, candu vremu se intellegemu, co *cineva si clatina insusi capulu seu*, si d'in contra : a *clatina cu capulu*, numai candu e vorb'a se intellegemu, co *cineva clatina cu aliu seu capu pre altu cineva sau ceva*); 3. ca reflexivu, pre longa insemnările de sub 1 si 2, are si intellessulu *de a stá se cada*, *de a amenitiá cadere si ruina* : *mi se clatina unu dente asiá de reu*, incátu *credu*, co are se *mi cada in currendu*; *cas'a se clatiná asiá de reu*, incátu *usteptamu d'in minutu in minutu se se derime*; *trest'i'a se clatina de cea mai mica sufflare de ventu*; si metaforice : *statulu Romanu se clatiná in tote partile*; *d'in caus'a stagnationei negociului*, *celle mai bune case de commerciu se clatina reu si sunt aproape de cadere*, (vedi *clatire*).

CLATINATORE, s. f., instrumentu de *clatinare*, sau *leganare*; ceva ce se *clatina* sau *legana* : *leganu*, *pendulu*, etc.

CLATINITURA, s. f., actione si rezultatu allu actione de a *clatiná*.

CLATIRE, -escu, (? si *clatire*), v., **agitare**, **movere**; **lavare**, **elnere**; 1. a missicá, a agítá, a leganá : a *clati capulu*, *ventulu clatesce frundiele*; ca netransitivu : a *clati d'in capu*, d'in *coda* (mai pucinu bene : a *clati cu capulu*, cu *cód'a*, etc.; vedi *clatinare*); ca reflexivu : *unu dente mi se clatesce reu* (inse in aceste insemnări, date de dictionariulu de Buda si altele, pre câtu noi scimu, se dice exclusivu numai *clatinare*, éro

clatire se iea mai vertosu cu urmatori'a insemnare) : 2. a spellá, a curatí ceva cu apa, agitandu ap'a d'in acellu ceva. sau trecundulu numai prin apa : *clatiti vasele*; e bene a si *clati manele inainte de a se pune la mesa*; e sanetosu *lucru a si clati totudeaun'a gur'a dupo mancare*; *rufele sunt spellate*, si n'ai decátu se le *clatesci* (*clatire*, in acestu intellessu, differe de *spellare*, intru câtu *spellare* dice mai multu decátu *clatire* : *spellarea rufeloru cere moiare in apa ferbente*, *cere frecare cu sapunu*, precandu *clatirea* acelloru-asi nu e decátu numai trecerea loru prin apa, si chiaru *apa rece*; cineva *spella vasele punendu in elle apa calda*, *frecandule cu cenusia sau altu ceva*, pre candu, ca se le *clatesca*, nu se cere decátu se puna in elle apa, fia calda fia rece, si se le agite cu mai multa sau mai pucina potere); 3. participiulu trecut, pre longa insemnările espuse, are si celle doue urmatorie : a) sub form'a feminina, luata ca substantivu, *clatitu* = *scriblita*, specia de placentiora cu dulcetia, numita asiá pentru-co, foi'a d'in care se face, fiendu suptire si delicata, ca se nuse ardia, candu ua coce, cauta se se *clatesca* necontenitu tigi'a in care se coce; b) ca adiectivu in espressionea : *clatitu de mente* = smentitu, essitu d'in menti (intellessu ce noi insine nu conoscemu neci d'in cetite, neci d'in audite); — dupo invetiatalu *Miklosich* d'in slavicultu *klatiti* = *quaterere*, si nu d'in grec. κλιθῆναι, cumu sustine invetiatalu nostru filologu *Cipariu*; déro slav. *klatiti* pare ellu insusi derivatu, si invetiatalu *Miklosich* nu ne spune d'in ce a nume radecina e trassu; déro slav. *klatiti* se afla isolatu in vechi'a slavica, precandu in romanesce *clatire* face parte d'in una destullu de numerosa familia cu insemnări forte variate; déro in romanesce, cuvente, ca *clatinare*, cu formele simple de conjugatione antania nu sunt trasse d'in funtane slavice : écco câteva obstacole, la cari amu poté adauge si altele, in contr'a suppositione invetiatalu *Miklosich*; assertionea reverendulu *Cipariu* este cu multu mai probabile, pentruco

radecin'a *cltu*, d'in care grec. κλί-είν, latin. *cltu-are* = *clinare*, *in-clinare*, *inclinare*, etc., are intellessulu cellu mai originariu de a *smenți unu ce d'in posesiunea sea*, intellessu d'in care essu forte usioru insemnările cuventului *clatire* și derivatelor lui: *clatinare*, *clatarire*, etc.; cătu pentru form'a *clin-tire* = a *smenți d'in locu*, ea e unu derivatu d'in una forma *clin-tu* = cu unu grec. κλί-τός (= κλίτος); in *clatire*, *clatinare*, cari paru co se dicu si *clatire*, *clatinare*; *n* a disparutu, ca si in *amctire* pre longa *smen-tire*; de altumentrelea in grecesce radecin'a *cltu* pare a fi avutu si form'a *clen* = κλεν, de orece κλον-ος = *agitatiune*, presupune form'a κλεν, cumu si λός-ος e formatu d'in λες; si prin urmare vocalea intunerecata, scrisa cu *a* in *clatire*, *clatinare*, etc., pote fi *i* sau *e*; déro, fienduco in formele in care este intonata, acesta vocale se aude ca *a* claru: *clătinu*, *clătini*, etc.; de aco-a se pote admite cu cea mai mare probabilitate, co *a* claru e in locu de *e* crescutu, ca si *masa* in locu de *mesa*, si prin urmare formele mai derepte alle cuventelor d'in cestiune aru fi: *clatire*, *clatinare*, etc.; chiaru *clintire* ar poté fi in locu de *clen-tire*, ca si *smintire* in locu de *smen-tire*; in compusulu: *s-crin-tire*, *l* s'a stramutatu in *r*.

CLATITA, s. f., vedi *clatire*.

CLATITURA, s. f., actiune si rezultatulu actionei de a *clati*.

CLAVIRU, s. m., in locu de *clavicordia*, nu e de recommendatu.

CLEFAIRE, -escu, v., a face *clefu*. mancandu, a mestecá asiá in cătu se aude, ca la porci, de essemplu, unu sonu ce se imita destullu de bene prin interiectionea: *clefu* sau *cliafu*, de unde a si luatulu, de certu, nascere cuventulu: *clefaire* sau *cliafaire*; a mestecá tare, a mancá lacomesce.

CLEFU sau *cliafu*, vedi *clefaire*.

CLEFETE, s. f., pl. *clefette*. manubrium versatile; malleus; manusia de invertitu ceva, una rota, de essemplu; maiu, cu care se pune in miscare ceva; — d'in turcesculu *clefet*; sau d'in accasi radecina cu *clefaire*, *clefetire*, etc.?

CLEFETA si *clevetu*, s. f., *clevetu*, s. m., rezultatulu allu a a *clefeti* sau *cleveti*, mai vert semnarea lui *clefetire* sau *cl* sub numerulu 2.

CLEFETIRE si *clevetire*, -escu, ducare; male dicere, obtrect acca-asi insemnare ca si *clej* vorbi de reu, a defaimá, a (portá in gura pre cineva, v. densulu reu; — cuventulu se sene prin *clefaire*, (vedi acestu care de la prim'a insemnare *stecá si imbalá*, forte usioru la cea de a vorbi de reu, si pi nu pote fi impromutatu d'in vetati, care si ellu ca derivatu neci una esplecare in acesta li multu mai probabile e co in si trecutu d'in romanescce, un una esplecare cătu se pote ditoria; déro e se allergamu la cina neromanesca, atunci rade a datu in grecesce: χλέρη, χ a defaimá, a datu, de certu reptulu si in romanescce *clevetire*, etc.; déro esplecare dat interiectione *clefu* sau *cleru*, *pl* sau *clafu*, este, fora indouei de bene fundata. cătu pote fi etymologia, (vedi si *clefaire*)

CLEFETU si, *clevetu* s. m., *clefeta*.

CLEIRE, -iescu, v., glutinatinare; a lepi cu *cleiu*, — cu raru usitatu decatu compusulu *cleire*, (vedi *cleiu*).

CLEIOSU, -a, adj., glutinosu; 1. plenu de *cleiu*, unu cu *cleiu*; 2. de natur'a *cleitiosu*, vicosu, cocosu; *pan* pane ce se face in gura ca *cl*

CLEITURA, s. f., actiune si rezultatulu actionei de a *clei*, — cu pucinu usitatu de cătu comp *meclitura*.

CLEIU, s. m., gluten, visci 1. substantia vicosu, ce se certe plante, si cu care ne lepi certe lucrari, cumu, de scandurele ce compun una usia, etc., asiá in cătu se 1

usioru deslipt, *glutenu, colla tare*; 2. substantia vescosa, ce cura d'in scorti'a certoru arbori : meri, cerasi, pruni, etc.; 3. *sorde* sau necuratia vescosa, ce se formedia in urechie; 4. *vesculu*, cu care se ungu lemne spre a se prende passeri; — differitele intellessuri alle cuventulu se potu espreme prin altele, cumu : *glatinu, vescu, gummi*, etc., cari sunt de necontestata romanitate; déro si *cleiu*, dupo noi, este romanicu trassu d'in aceea-si redescina, d'in cari au essitu grec. *γλία*=cleiu, *γλίτη, γλοιός*=vescu, *sorde*, etc.; latin. *glu-tinum; glus-glu-tis*=glutinu; cu *γλοιός*, mai vertosu, respunde si in forma si in intellessu, cuventulu nostru *cleiu*, cu multu mai bene decâtu cu slav. *klěi*, (compara si 1. *clica, clicosu*).

CLENCIU, *clencire*, etc.; vedi *clinciu, dincire*.

CLENGA, *clengurosu*; vedi *crenga* sau *cranga, crengurosu*, sau *crangurosu*.

CLESCĒ s. m., (noi nu scimu se se ica ca femininu plurari. cumu lu dau unele dictionarie : scimu co se dice : unu *clesce bunu*, si nu : *nesce clesce bune*), *forceps, forficula*; instrumentu de ferru, compusu d'in doue bracie, cari se potu cascá si stringe apoi cu potere, in câtu ce appuca tinu bene si nu lassa se le scape : *cu clescele luâmu carbuni d'in focu; cu clescele faurulu si tine ferrulu arsu, ca se lu bata; cu clescele se appuca, se tragu si se scotu cuic si alte lucruri, ce nu s'aru poté scote numai cu man'u; cu clescele se scotu si dentii sau massellele stricate*; de aci proverb. : *n'am pusu inco clescele in gur'a mea*=n'am scosu neci unu dente; *a rupe carnea cu clescele de pre cineva*, un'a d'in torturele barbare ce se appucau una data criminaliloru; *a appucá sau a tiné pre cineva in clesce*=a lu avé bene pusu la mana, încâtu n'are cumu scapá sau nu face ce se cere de la densulu; — d'in slav. *klěsta*, cumu pretende inventiatulu *Miklosich*? sau d'in anglic. *elutch*=a appucá si stringe bene, appucatura si strinsura poterica, ghiara, etc.? (vedi inse si *clenciu, clisa, cleiu, clisa*).

?CLESCINIȚIA, s. f., balciucu pre care se porta insirate chiaile ?

CLESCISIOBU, s. m. deminutivu d'in *clesce*.

CLESTARIU, s. m., in locu de *cre-stallu* sau *crystalu*, (vedi acestu cuventu in Dictionariu).

CLEVETA, *clevetire, clevetu*; vedi : *clefeta, clefetire, clefetu*.

1. CLICA, s. f. (si *clicu*, plur. *clicururi*?), *viscosum, glutinosum; spissitudo*; 1. ceva invescutu, ceva glutinosu sau cleiosu; 2. calitate de ceva invescutu, tenacitate, viscositate, desime; — cuventulu nu e connoscutu d'in coce de Carpati, pare inse, si prin forma si prin intellessu, a se legá de aceea-si radecina cu *cleiu*, (vedi si *clisa*).

2. CLICA, s. f., clandestina *coitio, factio*; omeni strinsu uniti intre densi cu scopu de a face intrige, de a ruiná pre altii spre a se suí densii pre ruinele loru; cummetria, cumnatia, imparechiare, etc., — déco cuventulu nu va fi cumuva unu neologismu introdussu d'in franc. *clique*, cu aceea-si insemnare; atunci ellu ar poté fi acellu-asi cu 1. *clica*, appecat, prin *metafora*, la altu intellessu, (vedi si *claca*).

CLICOSU, adj., *glutinosus, viscosus, spissus; vescosu, cleiosu; tenace, lepitosu, desu*, (vedi 1. *clica*); — neconnoscutu, ca sí 1. *clica*, d'in coce de Carpati.

1. CLICU, s. m., cu aceea-si insemnare ca sí 1. *clica*.

2. CLICU, s. m., chiutu de bucuria, (vedi *claca*); — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

CLICUIRE, *-escu*, v., a dá *clicururi*, a petrece cu chiuete si riseto, (vedi 2. *clicu*, compara si *claca*).

CLINCIU si *clenciu*, s. m., pl. *-uri, nodus; captiuneta*; 1. nodu, carligu, verice e facutu asiá, ca se appuce si se tina; 2. *metaforice* : a) cuventu captiosu, medilocu de a prende pre cineva in cuventu, de a l'amagi si frustrá de dreptulu sou : *judicatoriulu indemanatecu scie aslá totdecaun'a unu clenciu, prin care da dereptate cui nu va are*; b) supterfugiu, medilocu de a scapá d'in una difficultate : *n'ai de unde se l'appuci, ca se lu prendi, coei totudecaun'a aslá unu clenciu de a se scapá*; c) nodu allu unei cestione, se-

cretu allu unui lucru orecare complicatu, etc., — cuventulu se afla si in alte limbe: anglie. *c'nech* = nodu, cavilla sau tertipu; germ. *klinke* = veriga, clantia, copilu, etc; franc. *clince* sau *clenche* = clantia, (vedi si *clantia*), etc.; cu tote aceste-a noi credemu co acesta coincidentia si de forma si de sensu nu este neci de cumu una proba indestullatoria, co cuventulu nostru *clinciu*, de unde apoi *clinciuros*, *inclincire*, este unu impromutu de a dereptulu d'in angl. *clnech*, cu care, sub amendoune puntele de vedere, allu intellessulu ca si allu formeii, sta in cea mai striusa legatura; d'in contra, coincidenti'a pote fi sau fortuita sau provenita d'in improregiurarea, co si Anglii si Români au potutu trage d'in aceea-asi radecina unu cuventu analogu in intellessu; déro in limb'a anglica cuventulu *clnech* sta senguru sengurellu, pre candu in limb'a nostra *clinciu* face parte d'in una numerosa familia essita din aceea-asi radecina: *clm*, (vedi *clinu*).

CLINCIUROSU, -a, adj., *nodosus*, *capitulosus*; plenu de *clinciuri*.

CLINU, s. m., pl. -i, *cuneus*, *penitentium*, *ala*; intellessulu cellu mai ordinariu allu cuventulu este cellu de *petecu de panda sau de alta stofa*, care se adauge unei camesia, rochia, etc., la locurile, cari nu se potu impleni cu bucatile de stofa, ce essu d'in antani'a croitura a vestimentului, si in particulariu: 1. petecu ce se pune la manec'a unei camesia, la subtiora; 2. petecu de forma trianghiularia, ce se adauge la pollele rochiilor sau si la alte parti alle rochiilor, fusteloru si altoru vestimente femeiesci sau barbatesci, candu cu foiele sau pulpanele essite d'in antani'a croitura, a delle vestimente nu au largimea cuvenita; déro in poterea sensului etymologicu, cuventulu *clinu* s'ar poté appecá si la *veri-ce altu ce se allipesce, se adauge, se unesce, se imbucca, se lega, se in-clina cu altu ceva*; — proverb: *a nu avé neci i'n clinu, neci in manecu cu cineva* = a nu avé neci de cumu relatione; *a nu vré se si bage neci in clinu, neci in maneca cu cineva* = a nu vré se aiba a face neci de cumu, a nu vré se intre in

neci una relatione cu densulu; — slavicultu *klenŭ* sau *klinaŭ* nu se esplica pre sene insusi in izolarea, in care se afla, necumu se esplice romanesculu *clinu*, cumu pretende invetiaturu *Miklosich*; d'in contra cuventulu *clinu*, care, si in forma si in intellessu, se esplica, in romanesc, câtu se poté de bene, a potutu trece in limb'a slavica d'in cea romanescă: si in addeveru este pre deplent invederatu, co, in forma, *clinu* se refer la aceea-asi radecina cu latin. *clin-are* = *clinare*, *in-clinare* = plecare, grcc. *κλίω*; d'in aceea-asi radecina au essitu s' in romanesc pre de una parte: *chin-are*, *in-chin-are*, *in-chin-atione*, etc., in locu de *clin-u*, *in-clin-are*, etc., cumu si pronuntia mare parte de Români, in cari la alta parte de Români consonantea *l* s' moiatu, dupo regula, asiá in câtu mai nu se aude; éro pre de alt'a: *clin-u*, *clin-are*, *in-clin-are*, *clin-tire*, *clin-ciu*, *in-clin-cire*, *des-clin-cire*, *s-crin-tire* (in locu d' *s-clin-tire*, vedi si *clatire*), etc.; in cari *l* s'a pastratu nemoiatu la acei-asi Români, cari in celle mai susu citate, de provenite d'in aceea-asi radecina, au moiatu pre *l*; déro acesta nemoiare a lui se observa si in alte cuvente, cumu, d' essemplu, in *facilitate*; si, câtu pentru *clinu* de care anume este vorb'a in acestu articlu, la Macedoromani se pronuntia cu *l* ca si celle alte cuvente provenite d' aceea-asi radecina; éro, déro Dacoromani in unele cuvente d'in radecin'a: cestione au pastratu pre *l* neattens pre candu in altele l'au moiatu, acesta a venitu d'ir unu sentimentu delicat de a destinge bene intellessulu cuventloru cu *l* nemoiatu de allu celloru cu moiatu, intellessu, in apparentia, as de departatu, déro care usioru se po conciliá cu cellu d'antaniu, observanço, atátu d'in sentimentulu generale distinctione de intellessu, câtu si multu d'in respectu religiosu, dupo Românu a appecatu *in-chin-are*, *in-chin-atione*, *chin-u*, etc., la concepte multu de domeniu religiosu, a cauta a espreme, pria fórmale in cari *l* s'a pastratu, concepte de domeniu materialemoral: *clin-a*, care nu e de câtu f

minimulu d'in *clin-u*, va se dica atâtu câtu si franc. pente, latin. *cli-vum* (de acea-asi radecina cu *clin-are*); *clin-are*, *inclin-are*, ca si franc. *inclin-er*, lat. *inclinare*, va se dica a fi *aplecatu*, a se *plecă*, a se *incovoia*; a *plecă*, a *porni*, a *tende cotra cineva sau ceva*, etc., si de aci: a *atenge sau adjunge la acellu ceva*, a se *uni*, a se *legá*, a se *imparechiá*, etc.; si de la acestu d'in urma intellesu peno la cellu ce de ordinariu are *clinu*=*ceva adausu, legatu sau inclinat*, cumu este unu *petecu* sau *pulpana* de vestimentu, nu e de câtu unu micu passu de facutu pre callea metaforica: *clin-ciu*, ca *nodu* sau *legatura*, care *inclina* unu ce cu altu ce, se esplica prin acea-asi metafora; *clin-tire*, etc., este si mai apropiatu de intellessulu cellu mai communu allu radecinei *clin*=*plecare*, *incovoiare*, *pornire la una parte*, *smentire d'in loculu, starea, positionea ordinaria*, etc.; si cu atâtea credemu pre deplenu justificata reducerea la acea-asi radecina, *clin*, atâtu a cuventeloru cu l moiatu: *chinu* *inclinare*, etc., câtu si a celloru cu l no-moiatu: *clina*, *clinu*, *inclinare*, *clintire*, etc. (vedi si *clatire*, *clantia*). Déro d'in latin. *cli-vus*, cumu si grecesc. *κλιτός*=*inclinatu*, *plecatu*, etc., se vede co radecin'a *clin* se reduce la form'a mai simpla *cli*, care prin variarea vocalei pote luá si formele; *clia*, *cle*, *clu*, *clo*, etc.; cari paru a fi datu in grecesce: *κλαίς* sau *κλεις*=*clavis*=*chiaie*, *κλειών*=*claudere* sau *clu-dere*=*inchidere*, *κλαίειν*=*frangere*, *κλάδος* si *κράδος*=*ramura* (si cu λ si cu ρ, ca si la noi *clin-tire* sau *claire* si *s-crin-tire*; vedi *clatire* si compara si grec. *κραδαίνειν*=*clatinare*), etc., si cari aru esplecă si romanescele: *clica*, *cli-sa*, *cle-tire* (=clatire), *cla-ca*, *cle-iu*, *cle-sce*, etc.; acea-asi radecina, prin commutarea tenuei *c* cu medi'a *g*, ar luá form'a: *gla*, *gle*, *gli*, *glu*, etc. d'in care latin. *glu-ere*, *glu-tinum*=*γλί-α*=*cleiu*, *glarea*=*pamentu cleiosu*, *clisa*, materia *viscosa a oului*, etc.; *glarea* ar dá in romanesce *glaria*, si prin stramutarea lui *i* in syllab'a iniziale: *gliara*, *ghiara*; in forma cuventulu correspunde déro pre deplenu cu cellu latinu si câtu pentru

intellesu, metafor'a in poterea carei s'a potutu nasce, nu e mai cutediatoria de câtu cea'ce se afla in *clinu*, *clinciu*, etc.; in fine grecescele *κλάδος* si *κράδος*, *κλώ-ν*, *κλω-νάριον* = *ramura*, sunt una proba, co la acea-asi funtana se potu referi si romanescele: *cra-cu*, *cra-ca*, *cran-ga*, *cran-gu*, *clen-ga*, *clom-ba*, macedorom. *clon-are* sau *clun-are*=*ramura*, etc.; macedorom. *clunare* pote fi impromutatu dea dereptulu d'in grec. nou *κλονάρη*, déro celle alte cuvente sunt de una inalta vechime si nu se potú referi la vechiulu slav. *krakŭ*, care neci co se afla in acesta limba de câtu in compusulu *pokrascélo*=*passu*, ci e cu multu mai probabile, co in limbele slavice assemenea cuventu isolatu a trecutu d'in limb'a romanesca, in care ellu face parte d'in una familia asiá de numerosa; câtu pentru sensu, de la *craca* peno la *inclinare* distanti'a pare forte mare; observandu inse co *inclinare* de la insemnarea de *plecare* sau *incovoiare* usioru pote trece la cea de *infrangere*, vomu intellege cumu acea-asi radecina sub form'a *cli* in *κλί-νειν* a insemnatu *plecare*, éro sub form'a *clia* in *κλά-ειν* a luatu intellessulu de *infrangere*, *ramificare*, etc.; *branc'a*, ital. *branca*, franc. *branche*, pare a fi formatu dupo acelle-asi analogie d'in una radecina *brac* sau *branc*=in intellessu cu *frag* sau *frang*=*frangu*, de unde grec. *βραχ-ός*=*scurtu*, *βραχίων*=*brac-uu*, etc.

CLIPA, s. f., nictatio; punctum temporis, momentum; 1. actione de a *clipi*, de a inchide d'in ochi, si de aci prin metafora: 2. tempu câtu tine una *clipa* de ochiu, tempu forte scurtu, punctu de tempu, momentu: in mai *pučinu de una clipa callulu desparú d'in ochii nostri*; — presuppusul slav. *klipěti* sau *klipiti* nu espleca cuventulu romanescu: sau *p* se tiene de radecina, si atunci *clipa* se refere la acea-asi radecina cu lat. *clep-ere*, grec. *κλέπ-τειν*, cu insemnarea cea mai generale de a *inchide* sau *ascunde*, a se *inchide*, a se *lipi*, etc. (de unde pote si *clapa*), insemnare ce s'a tradussu in cea cu totulu speciale de *inchidere d'in ochi*; *clepsydra*=*κλεψδρα*

orá, cumu se scie, unu instrumentu de a mesurá tempulu, si astu-fellu cuventulu *clipa* si prin insemnarea seá de *momentu de tempu* pare a militá in favorea acelei-asi suppositione; sau *p* nu se tine de radecina, si atunci cuventulu se refere la acea-asi radecina, ca si *clinu*, (vedi acestu cuventu), la radecin'a *ell*, dupo acelle-asi analogie ca si franc. *ell* d'*ell*; sau *clipa*, *clipire*, *clipita*, etc., sunt prin caderea lui *s*, in locu de *sclipa*, *sclipire*, *sclipita*, éro acestea in locu de *stlipire*, etc., ca *vetlu* (=vechiu) in locu de *vetlu*=*vetulus*, si atunci aceste cuvente se referu la *σαλθειν*=*lucire*, *licuire*, *scanteiare*, *tremurare* sau *batere* a luminei: *sclipire*, in addeveru, ca si *stlipire* se dice in romanesce de *lucirea* sau *scanteierea ochiloru*, si prin urmare *clipire*, fora *s*, ca si lat. *micare*=*u se bate si a lucuri*, a potutu luá insemnare de *batere* sau *inchidere a palpebreloru* sau *pleopeloru*; fiendu-co *lipu*, ca onomotopia, espreme sunetulu unui ce, care *lovesce* si se *lipesce* de altu ce, ca pleopele in *clipire*; de acea-a *clipire* pote fi si in locu de *culipire*; in fine *clipa*, ar poté fi femininu d'in *clipu*, derivate amendoue d'in acea-asi radecina cu *clupeus*=*clypeus*=*scutu*, *radecina*, ce ar avé de insemnare originaria: *accoperire*, *inchidere*, etc., prin care s'ar esplecá si *clipirea* sau *inchiderea pleopeloru*; d'in acea-asi radecina a potutu veni, prin immoiarea lui *l*, si *chipu*, càrui-a, la articulu consecratu, amu datu si alte esplecári, (vedi *chipu*), de ore ce *clypeus* sau *clupeus* avea pro densulu totu-deauna *chipuri* sau imagini; d'in radecin'a *clup* sau *clap*, *clip*, etc., au potutu essé mai de parte si *clapa*, (vedi inse si celle spuse la articulu *clocotire*), cumu si *clup-sa*, d'in care apoi *crup-sa*, si, prin caderea lui *p*: *cru-sa*, *cur-sa*, intogmai precumu si in grecesce d'in acea-asi radecina paru a se fi formatu: *καλιπ-τειν*, *κλειπ-τειν*, *κροπ-τειν*; càtu pentru moiarea lui *l* in unele d'in cuventele provenite d'in acesta radecina, si nemoiarea acellui-asi, in altele, vedi *clinu*: tote aceste esplecari au, fiacare pentru sene, mai multa probabilitate decâtu suppositionea, co

clipire, *clipa*, etc., ar veni d'in slav. *klipiti*.

CLIPETA, s. f., in locu de *clipita* sau *clipa*.

CLIRONOMISIRE, -*escu*, in locu de *clironomire*, sau mai bene: *cleronomire*, nu e de recommendatu.

CLIROS, s. m., care cu articlu se dice *clirosulu*, nu e de recommendatu; form'a correcta e *cleru*, (vedi acestu cuventu in Dictionarin).

CLISIARE, -*ediu*, v., franc. *clieher*, a face table de typariu cu littere fixe pre aceste table, pentru ca acellu-asi scriptu se se pota typari mai de multe ori, fora se fia lipse de una noua compositione a tableloru; — in locu de acestu neologismu, a càrei neci originea se connosce, neci intellesulu primitivu se scie, e mai bene a introduce, cumu s'a si introdussu in parte, cuventulu: *stereotypare*, de unde apoi si *stereotypu*= franc. *cliché*, *stereotypia*= franc. *eltchage*.

CLIVAGIU, s. m., neologismu, care d'in caus'a si a formei si a originei, nu e admissibile, dupo franc. *clivage*=actione sau arte de a *clivá*.

CLIVARE, v., dupo franc. *cliver*=*despicá* sau *crepá* cu desteritate unu diamante, urmandu liniile lui de conglutinatione; — cuventulu pare de origine germanica, angl. *cleave*=*crepare* *despicare*.

CLOCELA, s. f., in locu de *clocitura* nu e de recommendatu.

CLOCOTIRE, -*escu*, si *colcotire*, -*escu* v., bullire, *fervere*; a ferbe cu unde, ferbe undulandu, a fi in *clocotu*, a fi i mare ferbere si agitatione: *sangele clotesce in mene de menia*; *in multe locuri apa esse clocotindu d'in senulu momentulu*; — dupo invetiatiulu *Miklosic* d'in vechiu slav. *klkotati*=*κωλάτς*=*bullire*=*ferbere*, *clocotire*; d'in care dupo acellu-asi invetiatiu, ar fi venitu: *clocotu*=vechiu slav. *klkotā*=*tisinir* *tisinitura*, *clocotu*, ba chiaru si: *cloca* macedorom. *clocia* (pronuntia: *cloti*=nonslav. *kvocika*, bulg. *kvacika*, serb. *kvocika*; *clocire*, *clocarire*, *clocaire*, etc. dupo acesta opinione *cloca* sau *clocia* s

insemnă *goin'a in ferbere de a scote pui*; vomu vedé mai in urma, peno la ce puntu acesta esplecare a cuventului *cloca* este addeverata; de una cam data se observămu, co, in limb'a romanescă se dice si *gloca, glocire*, ca si in latinesce *glocire*, in locu de *cloca* si *clocire*; co in limb'a romanescă, este viua in gur'a fia-cărui Român onomatopei'a : *clocu* si *glocu*, prin care se imita vocea *gloceloru* si se chiama acestea la mancare sau la cuibariu, cumu nu e, de certu, in limbele slavice, cellu pucinu in cea vechia, si de acea-a, pentru esplecareă lui *klokotare*, se si presupune una forma mai simpla *klok*, care, in limbele slavice, nu se afla in heci unu cuventu redussa la asiă simpla espressione ca in roman. *cloca*; déro, in limb'a romanescă, in locu de *clocotire*, se dice si *colcotire*, si chiaru cu forma mai simpla; *colcaire*, care se conjuga : *colcaiu, colcai, colcaie*, etc., cumu nu se conjuga, de regula, cuvente trasse d'in funtana slavica; déro, in romanescă, se afla multime de cuvente es-site d'in acea-asi radecina, pre candu in vechi'a slavica nu se mai afla neci unu altu cuventu, afora de celle doue mai susu citate : *klokotū* si *klokotati*, cari si elle ceru, spre a se poté esplecá, una radecina *cloc*, ce nu se afla in limb'a slavica, déro, appare luminatu sub cea mai simpla a sea forma in romanescă : *cloc-u* sau *col-col, col-c*, prin cari se imita vocea *clocci* sau sonulu unni licidu ce *colc-ait, cloc-a, cloc-ire, colcaire*; d'in *cloc-ire* se nascu, in romanescă, formele participiali : *cloc-itu, clóc-etu, clóc-utu, cloc-otu* sau *colc-otu*, si d'in *cloc-otu* esse de sene : *cloc-otire* sau *colcotire*; in limb'a latina esiste *glocire* = *clonc-anire*, *clonc-itare* = *strigare* sau *sberare* a cerbului; in ital. *chiocc-iare* = *clonc-anire*, *chiocc-ia* = *cloca* sau *gloca* = (in forma, ca si in intellessu, cu Macedonic. *cloc-ia*); in latinitatea media inco se afla onomatopei'a *cloc, cloc* = *clocu, clocu*, sau *col-cotu*, care in *Du Cange* se espleca cu cuventele: *sonus, quem edit amphora, dum liquor vel aer ex ea ore exauritur* = sonu ce da unu vasu, candu d'in ellu pre una gaura esse licore sau aeru,

cumu si verbulu *clocire* = *clocotirea* apei in pantece; in franc. *glousser* = *glocire*; in isp. *clueca* = *cloca* sau *gloca*, *cloquear* = *glocire*; in fine la tote poporele romanice d'in tote tempurile au statu si stau cuvente analoge in intellessu si forma cu *cloca* si *clocotire*, trasse d'in una onomatopeia viua, cum s'a dissu, in gur'a totoru Româniloru peno astadi: cu atátu-a credemu romanitatea cuventeloru in cestione deplenu justificata, (vedi si *clopotu*).

CLOMBA, s. f., *ramus, ramulus*; ramura sau ramurea; — neconnoscutu d'in coce de Carpati, dupo Dictionariulu de Buda d'in grec. *κλωβός* = taiatu, mutilatu, cu care sémena in sonu derivatulu : *clombosu*; vedi inse si *clinu*, si compara si *chiombu* = strambu de cautatura, care ar fi *clombu* cu *l* moiatu.

CLOMBOSU, adj., *ramosus, nodosus*; ramurosu, nodosu, (vedi *clomba*).

CLOMBUTIA, s. f., deminutivu d'in *clomba*.

CLONDIRU, s. m., pl.-e, vasu de vetru sau de pamentu, de forma *culendrica*, — cuventu formatu d'in *κλινδρος* = *culindru*; s'ar poté intru câtu va corregge dându-i se forma : *culindriu*.

CLONTIU, s. m., pl.-i (si-uri?) *rostrum, deus major; edentatus, deereplatus*; 1. ca substantivu : ciocu; dente mare ca de cane; dente, care, ca la betrani, caroru-a le a caditu cei mai multi denti, sta isolatu si prin acest'a chiaru pare mai mare de câtu e in addeveru, (in acestu intellessu pare a fi acellu-asi cu *coltiu*, care prin stramutarea lui *l* longa *c*, devine *clotiu*, cumu se si aude pre a locurea, de unde : *clotianu* = siorece mare, cu *colti* mari = *chitoranu* sau *chiticanu*; apoi prin adaussulu licidei *n*, *clontiu*); 2. ca adiectivu, luat, pre câtu noi scimu, numai ca femininu, in espressionea : *baba clontia* = baba fora denti, baba forte betrana, decrepita; — cuventulu pote fi de acea-asi radecina cu *clantiu*, (vedi *clantia*), sau cu *coltiu*, cumu pare a dá se se intelléga insemnarea de sub 1.; déro pote veni si d'in acea-asi funtana cu *cloc-a*, (vedi *cloc-otire*), d'in care una forma *cloc-ia*, *cloc-ia*, prin in-

sertionea unui *n*, ar dá : *clonc-ii*, *clonc-ia*, cu însemnarea de *clócitu*, *fertu*, *stricatu*, *derepenatu*, etc., cumu pare a dá se se intellega însemnarea de sub 2, (vedi si *clopotu*).

CLOPOTARIU, s. m., 1. care face *clopote*; 2. cellu în sarcinat a trage *clopotulu* sau *clopotele*; 3. vit'a care în una turma sau cireda porta la gutu *clopotu* sau *clopotellu*.

CLOPOTELLU, s. m., *tintinnabulum*, *cymbalum*; *crepitaculum*; *campanula*; deminutiv d'în *clopotu*, *clopotu* micu, care se spendiura la gutulu unoru vite : oi, capre, cai sau boi, cani, pisici, etc.; care se pune la hamurile cailoru în tempulu iernei, candu caii tragu la sania; care se pune la manele, petiorele sau caciull'a unoru saltatori; care sta la îndemân'a cuiva, ca se lu sune, spre a chiamá pre cineva sau spre a dá semnu de tacere si linisce într'una adunare;—prin metafora, applicatu si la una flore, *campanula* lui *Linneu*; sub form'a *clocotellu*, (vedi acestu cuventu în Dictionariu) înco se applica la una specie de flore, (vedi *clopotu*).

CLOPOTIRE, *-escu*, v., a trage *clopotulu* sau *clopotele*, a face se sune unu *clopotu*; cuventu, pre câtu scimu, necunoscutu d'în coce de Carpati, (vedi *clopotu*).

CLOPOTNITIA si *clopotnitia*, s. f., turnu în care se spendiura *clopotulu* sau *clopotele* unci biserice;—cuventu cu forma straina, careia s'ar poté substitui un'a mai correcta : *clopotaria*, (vedi *clopotu*).

CLOPOTU, s. m., pl.-e, *ascampanum*, *tintinnabulum*; instrumentu de metallu, munitu cu limba érosi de metallu, assiediatu asiá în câtu se se pota cu usiurentia bilanciá, si care, agítatu prin una funia legata de una coda de lemnu, suna si annuntia, la biserice, la cenobie, la institute de crescere, orele de rogatione, de mancare, de studiu, etc.; la orologiele mari, assiediate în turnurele biserice-loru sau altoru edificie, înco se afla unu *clopotu*, care prin batai'a limbei, suna orele, ba chiaru si cartele de ore; la gutulu unoru animali înco se spendiura

clopote, inse cu multu mai mice de câtu celle de la biserice;—pentru morti înco se tragu *clopotele*, si de aci : a trage *clopotulu* cuiva, va se dica a lu *derapená*, a lu *ruiná*, a lu *perde*;—dupo invetiátulu *Miklosich*, d'în vechiu slav. *klopoti* = *strepitus* = strepetu, scomotu, sunetu, etc., verbu *klopotati* = *κλωπᾶν* = strepe. e = a face scomotu, a dá suneta prin bataia, a *ciocani*, a *tocani*, a *tocá*, etc.; pre longa *klopotati* se afla si *klopotti* = *κωχλάζειν* = bullire = *clocotire*, *ferbere*, si prin urmare *klokotati* si *klopotati* ar poté, de orece se attengu în intellesu, se fia essite d'în un'a si acea-asi origine; invetiátulu slavistu însusi pare a fi de acesta opinione, de orece la slavícula *klopoti* refere si roman. *clocotellu*, care nu e decâtu unu deminutiv d'în *clocotu*, ba chiaru si albanic. *clop-asca* = *passulus* = clantia, cuiatoria, care pote, fora indoientia, veni d'în *klopotati* prin acea-asi metafora, prin care si noi amu dissemu co *clantia* ar poté veni d'în *clantiu*, ce espreme unu sunetu analogu cu stridere = *klopotati*; déro, fiendu co *clanti*'a nu e destinata a *clantiani* cu dens'a ca cu una *clantianitoria*, ci serve mai allessu a *inchide*, de acea-a amu cautatu a certá pentru *clantia* una esplecare mai satisfactoria (vedi *clantia* si *clinu*), si totu pentru acestu cuventu credemu noi et si alban. *clop-asca* s'ar poté referi mai cuvenitu la acea-asi radecina, cu all nostre *clapa*, *copilu*, *cop-ca*, *cop-oría*, etc. cari tote, ca si albanic. *clop-asca*, în semna obiecte servindu a *inchide*, a *apuca*, a *prende cu elle ceva*; déco e s presuppunemu una radecina *clop*, d'î care ar fi essitu slav. *klop-otati*, si care se esplece si alban. *clop-asca*, apoi ace sta radecina se afla sub form'a cea mai simpla în roman. *clap-a*, întogmai c si în grecesc. *ἐ-κλάπ-ην*, comparatu c *κλέπ-τειν*, *κλωπ-εός*; intellessulu ordinaru allu acestoru cuvente grecesci est cellu de a *furá*; déro a *furá* si a *rapá* se attengu în intellesu, si d'în *rapá* usioru deriva însemnările de *prender*, *appucare*, *accatiare*, *imbuccare*, etc., ce cuviniu romanescului *clap-a* si albanescului *clop-asca* cu multu mai bene d

câtu intellessulu ce resulta d'in slav. klop-otati, (vedi si *clipire*); déro noi credemu co in albanesculu *clap-asca*, ca si in roman. *clap-a*, radecin'a nu e clap sau clop, ci cap sau cop, cumu se vede d'in analogele loru : *cop-ca*, *cap-cana*, *cop-oría*, asiá in câtu *clapa* e in locu de *cap-la*=*ceva ce appuca sau imbucca*, intogmai cumu si *plopu* e in locu de *poplu*, si prin urmare *clapa* sau *capla* n'ar fi decatu unu femininu d'in *caplu*=cu lat. *capulus*, care are celle mai multe d'in insemnările cuventeloru române : *clapa*, *cop-ca*, *cop-oría*; form'a *cop-ula*, care inco essiste in latin'a cea mai classica, a potutusi ea avé influentia assupr'a unor a d'in cuventele romanesci in cestione, de essemplu : *copilu*, si *cop-uria*, *cop-uranu*, trasse de a dereptulu d'in una forma *cop-ura*=*cop-ula*, cumu si assupr'a alban. *clap-asca*, probabile in locu de *copl-asca*. Déro lassandu la una parte cestionea incidentale cu alb. *klopasca*, si revenindu la *clap-otu* ensusi, de si form'a, ca si intellessulu cuventului, paru a dá dereptate invetiatiului slavistu, nu este inse mai pucinu addeveratu, co in contr'a suppositionei D-selle se recica seriose obiectioni, care ua facu mai multu decátu inoioasa; antaniu in limb'a slavica antica, *klop-otú* n'are intellessulu romanesculu *clap-otu*, si prin urmare nu se pote esplecá, cumu Români aru fi potutu applecá cuventului slavicu, de allu cârui intellessu originariu n'au avutu conscientia, unu intellessu metaforicu, ce n'are in limb'a slavica; allu doile alte limbe slavice noue inco nu prea connoscu cuventulu in acestu intellessu, afora de cea serbesca in care se afla *klopotar* cu unulu d'in intellessurele lui *clap-otariu* allu nostru, adeco, cu cellu de sub 3, *vita ce porta la gutu clopotu*; conceptulu de *clopotu* se espreme, in vechi'a slavica, prin *kamŭbanŭ*, impromutatu d'in latin. *campanum* si *campana*=*clopotu* si *cumpena*; afora de form'a *camŭbanŭ*, latinesculu *campana* a luatŭ, in vechi'a slavica, si form'a : *câpona*, cu intellessu de *cumpena*, d'in care invetiatiulu *Miklosich* pretende, co ar fi venitu allu nostru *cumpena*, forá se intellegemu pre ce funde-

dia acesta assertione, de orece *cumpena* se espleca, in romanesc, si in forma si in intellessu : in intellessu, pentru co lat. *campana* insemna atátu *clopotu*, câtu si *cumpena*; in forma, pentru co intunere-carea lui *a* in *u* si *i* sau *e* este desu practicata in romanesc : *umblare*=*umblare*=*ambulare*, *inima*=*anima*=*anima*, etc. (vedi in dictionariu lit. A); aceste scambári s'au facutu la cuventulu in cestione, cu atátu mai multu, cu câtu elle au fostu addusse si de necessitatea destinctionei de intellessu: cuventulu *campana*, avendu doue intellessuri assiá de differite, cumu cellu de *clopotu* si cellu de *cumpena*, prin acellu sentimentu de a destinge ce e de destinsu, care caracteriza pre Românu, poporulu nostru a tensu a dá cuventului in cestione doue forme : un'a *campana*, cumu dicu peno astadi multi Români in locu de *clopotu*, alt'a *cumpena*, cu insemnare de *bilance*; limb'a russesca espreme conceptulu de *campana*=*clopotu* prin cuventulu *kolokolŭ*, differitu prin urmare de allu nostru *clap-otu*, si acesta-a este a treia obiectione si mai grave, de se pote, in contr'a assertionei, co *clopotu* ne ar fi venitu d'in slav. *clopotŭ*; cumu se intempla co nu avemu, in romanesc, form'a *colocolu*, care cellu pucinu intr'una limba slavica insemna *clopotu*, si avemu d'in contr'a togmai form'a *clap-otu*, care in limbele slavice nu are acestu intellessu? Deco inse russesculu *kolokolŭ* a'essitu d'in acea-asi funtána cu *klop-otati*, cumu da se se intellega invetiatiulu slavistu, de orece refere roman. *clap-otellu*, la acea-asi radecina cu *klopotŭ*; atunci difficultatea devine si mai mare, de orece prin celle espuse la articl. *clap-otire* s'a vediutu, co nu slav. *klopotati* pote esplecá pre rom. *clap-otire*, ci mai vertosu acestu-a pre acellu-a. Plecandu déro d'in insasi dat'a mentionatului invetiatiu, co *klopotati* si *clapotiti* au acellu-asi intellessu de *κωλάζειν* = *bullire*=*clap-otire*, *ferbere*, se incercámu, déco, prin datele limbei române, nu vomu poté respandí mai multa lumina assupr'a cuventeloru nostre *clap-otu*-si *clap-otu*, presuppuse ca venite din acea-asi radecina, *clap*

sau *cole*, d'in care a essitu *cloc-otu* sau *colc-otu*, si care ar fi luatu in *clop-otu*, si form'a *clop*, prin stramutarea guturalei *c* in labialea *p*. Si mai antaniu co *p* se commuta adesea in limb'a nostra cu *c*, este ceva bene stabilitu : *poturnichia* = coturnicula, *apa* = aqua, *patru* = quatuor, etc. (vedi in dictionariu lit. C); déro, fienduco acesta regula suffere multe esceptioni : *cocere* = coquere, *cincl* = quinque, etc., de aceea se cere, pentru addeverulu demonstrationei ce avemu in vedere, se cercetâmu, déco a nume pentru radecin'a de care este verb'a, aflâmu urme despre scambarea lui *c* in *p*. Ei bene, pre candu celle alte limbe romanice au adoptatu *campana* = *clopotu*, in cea francesca, pentru acellu-asi conceptu, aflâmu cuvântulu *cloche*, pre deplinu corresponditoriu in forma cu allu nostru *cloc-ia* = *cloc-a*, care se refere, cumu amu vediutu, la acea-asi radecina cu *cloc-otu*, *cloc-otellu*, etc.; ba inco in provencialea, pre longa *cloch-a*, aflâmu si *cloc-a*, cu acellu-asi intellessu, corresponditoriu in forma chiaru cu allu nostru *cloc-a*, si verbulu *cloc-ar* = sunare, resunare in genere, si in speciale, vorbindu de *clop-otu*; de asemenea si in latinitatea evului mediu *cloccasi* *cloc-a* = *clopotu*, (vedi *cloc-otire*, *cloc-cloc*, citate la art. *cloc-otire*); afora de cerculu limbelor romanice, aflâmu si in vechiu german. *clocc-a*, si cu stramutarea tenuei *c* in medi'a *g* : *gloc-ca* si *glog-ga*, non germ. *glocke*, celt. *clog* = *clopotu*, angl. *clock* = orologiu; in latinitatea media *cloc-a* sau *cloc-ca* se applica pre de una parte la unu vestimentu de calle, care appara de ploia atâtu restulu corpului, câtu si capulu, intellessu care ne da pre allu nostru *gluga*, numitu asia, fora indoientia de la form'a de *clopotu*, ce are *glug'a*, de unde si ang. *cloak* = vestimentu de ploia; éro pre de alt'a se icia si cu intellessulu de *canale*, prin care se scurre apa de ploia, si prin urmare in acellu-asi intellessu cu classiculu *cloac-a*, ca *ceva pre care ap'a untula* (= curre in unde sau *cloc-ote*); apoi verbulu franc. *clocher*, care, de certu, e nascutu d'in a-

cea-asi radecina cu *cloche*, in *a schiop-á* sau *s-chiop-p-étá*, asi *cloche* = *clop-otu* ar insemná | *cellu ce se s-chiop-éta, se legagita intr'una parte si intr'alt'a*, face intr'addeveru *clop-otulu*, cospundia la scopulu, pentru care de alta parte, in acea-asi limba ceptulu de *s-chiop-u*, se espre vorbe, cari in finalea radecinei : unu *p* in locu de *c*, cumu : in frac. *clop*, *clop-in* = *s-chiop-u*, *clop-lner* = *s-chiop-are*, *s-chi* nou franc. *clop-in* — *clop-ant* = *tandu*, é *clop-é* = *s-chiop-atu*, p d'in unu verbu caditu in desu é *clop-er* = cu allu nostru *s-c* atâtu in forma, câtu si in intelle acumu, intrebarea déco *cloch-er* se referu la una si acea-asi r form'a provenciale *clop-char* pa in ajutoriulu acestei assertione ce *clop-char*, prin caderea lui ; veni *clo-char*, franc. *clocher*; fo completa, d'in care au essitu *clop-char*, ar fi *clopp-icare*, (ital. *zopp-icare* = *s-chiop-icare*,] adiectivulu *zopp-o* = *s-chiop-ur* ca si franc. *clop*, radecin'a su sea cea mai simpla ; ital. *zopp* respunde cu una forma romanesa sau *tiopu*, care si essiste in i viua in limba atâtu cu insem *ciobu*, câtu si ca onomatopeia e narea de *sonu produsu prin l* semnare analoga cu cea espre alta onomatopeia : *ciocu*, (vedi *ciocu*); insemnarea de *lovire* ce romanescele *ciocu* si *ciopu* app departe in ital. *s-chiopp-o* = det pocuitura, si prin metafora, pu alta arma de focu, care detuna nesce; co form'a ital. *s-chiopp* identica cu a nostra *s-chiop-u*, de sene, déro marea distantia lessu, ce se afla intre ital. *s-ch* detunatura, si romanesculu *s* pare a se oppune la veri-ce inco a identifica aceste doue cuvent nainte de a vedé, déco se afla care se medilocesca trecerea i bissulu ce pare a despartí unu i

de altulu, se amintimu, co, cuventele : franc. *clop*, *clop-iner*, é-*clop-é*, provenc. *clop-char*, ital. *zopp-o*, *zopp-icare*, se referu, ca si isp. *zop-o* sau *zomp-o* = *s-chiop-u*, mutilu, franc. *chop-e* = *ciopu*, *ciompu*, etc. (se se observe bene analogi'a de intellesu si de forma, ce sta între isp. *zopo* sau *zompo* si franc. *chope* de una parte si roman. *ciopu*, *ciupu*, *ciompu*, etc., de alta parte, si se se compare celle spuse la art. *ciobu*), se referu, dupo parerea unoru-a, la germ. *schupfen*, *schopfen*, = a *loví*, a se *loví*, si in speciale : *a se loví cu petiorulu de cea*, *a se impedicá*; éro, dupo altii, accelle-asi cuvente, aru fi luatu nascere d'in grec. *χολοίπους* = *s-chiop-u*, care si in forma si in intellesu correspunde, de certu, la cuventele romanice mai bene decátu germ. *schlopfen*, *klopfen*, *klopfen*, fora se mai adaugemu, co essistenti'a acestoru cuvente cu accelle-asi insemnări la poporele romanice de pre ripela Tibrului si alle Secanei, ca si la celle de pre alle Tagului si alle Dunarei, anevoiá s'ar poté esplecá prin unu impromutu, fia d'in limbele germanice, fia d'in celle slavice; facia cu acesta impregiurare noi nu admittemu ca probabile neci derivarea cuventeloru in cestione d'in grec. *χολοίπους*; si in addeveru in limb'a latina se afla *stlop-us* = *stlop-us* = plesniture, pocniture, detunatura, si a nume la Persiu cu insemnarea speciale de *sonulu ce dau*, *lovite fiendu*, *buccele inflaté*; acestu cuventa, reznasu sterpu orecumu pre terrenulu limbei latine classice, a fostu, cumu se vede, ca multe altele, unu cuventu viu in limb'a rustica si plenu de mare potere de vegetatiune, asiá incátu numai in limb'a nostra ellu a datu antaniu, d'in form'a *sclopus*, prin imoiarea ordenaria a lui *l* ca in *ociu* = *ocliu* = *oclus*, formele : *schiop-u*, *schiop-are*, *s-chiop-etare*, cu intellesu metaforicu de *a se loví si impedicá*, care e strinsu legatu cu cellu de *a pocni si detuná*, acestu-a nefiendu decátu resultatulu unei lovire, precandu in italianesce formele identice cu alle nostre, adeco : *schioppo*, *schloppetto*, au pastratu unu intellesu

mai apropiatu de allu latinescului *sclopus*; apoi, prin stramutarea lui *l* in *r*, (vedi si *clinu*) : *stropu*, *strop-ire*, *sdrob-ire* si prin caderea lui *s* : *tropu*, *dropu*, *drobu*, *trupu*, *trupa*, *trup-ina* = *turp-ina* (pentru eufonia : *tulp-ina*), etc., cari, prin urmare n'au lipse de slav. *krop-iti*, spre a fi esplecate, de orece in forma aceste cuvente se reducu fora greutate la radecin'a in cestione, éro cátu pentru intellesu, conceptele de *sfarimetura*, *farmitura*, *buccatella*, *parte*, *particea*, *curmeiu*, *trunchiu*, etc., ce espremu aceste cuvente, stau si mai in strinsa legatura cu conceptulu de *spargere*, *detunare*, etc., ce are *stlopus*, (pentru caderea lui *s* compara *droia*, *troia*, cu *sdroia*, *stroia*); prin caderea lui *s* d'in form'a *sclopus* a venitu si *crop-u*, de unde *in-crop-ire*, care inco si mai pucinu respunde in intellesu cu slav. *kropiti*: celle doue insemnări, in aparentia asiá de departate, ce are acestu cuventu in celle doue espressioni : *a in-cropi apa* = (a incaldí) si *a incropi d'in teiu curmeiu* (= a stringe cu tiriit'a, cu farmitur'a cu farmitur'a), nu se potu conciliá de cátu prin unu intellesu mai originariu allu unei radecine mai simple, care a datu nascere cuventulu *sclopus*, si de care vomu atenge mai la valle; de una camu data se tragemu consecinti'a ce d'in celle peno aci espuse ne credemu autorisati a trage in respectulu cuventulu *clopotu* : fiendu-co in franc. *cloche* = *clopotu*, vine d'in *clôcher* = schiopetare; fiendu-co *clôcher* este, cátu mai probabile, in locu de *clocciare* = *gloctre*; fiendu-co in aceea-asi limba *a schiopetá* se dice si *clop-tner*; fiendu-co atátu d'in radecin'a sub form'a *cloc*, cátu si d'in cea sub form'a *clop* (siuerata cu *s sclop*), essistu in limb'a nostra multime de cuvente, d'in cari noi nu amu citatu peno aci de cátu unu micu numeru, presentandu in finala radecinei si *p* si *c*; de aceea-a noi credemu co *clop-otu* a venitu d'in aceea-asi fuintana cu ital. *schioppo*, si anume d'in radecin'a nesiuerata *clop*, d'in care prin unu verbu *clop-are* (ce essiste in *s-chiopare*), ar essí, ca si *amblatu* d'in *amblare*, unu substantivu : *clop-etu*, *clop-*

utu, clop-otu, cu însemnarea, care rezultă d'în cuventele peno aci citate : *ceva ce suna prin leganare* assemenea cu a unui *s-chiopu*. Co cloc si clop in fine sunt un'a si acea-asi radecina, se vede si mai bene d'în roman. *clop-otellu*, care se dice si *cloc-otellu*; déro, déco aceste doue forme s'au produsu un'a d'în alt'a, prin scambarea guturalei *c* in labialea *p*, sau déco elle s'au produsu in modu independente un'a de alt'a d'în una radecina mai simpla : *cia, clo*, etc.; acest'a este mai greu de determinatu; noi inclinàm cu cota cea de a dou'a alternativa, indemnati de insasi autoritatea invetiatiului *Miklosich*, care prin suppositionea, co romanescele *cloc-a, clop-otu* si *cloc-otu*, se referu la acea-asi radecina, nea intaritu si mai bene in convingerea ce amu avutu totu-de-aun'a despre poterea minunata, cu care instinctulu populariu scie fecundá acea-asi radecina atátu in partea ei materiale sau fonetica, câtu si in cea ideale sau a intellessului. Invetiatiulu slavistu traduce, cumu amu vediutu, cuventulu slav *klok-otati* prin grec. *κοχλάζειν*, dandu totu de una data ca analogé, afora de roman. *cloca*, si : gothic. *hlahjan*, vechiu germ. *hlahhan*. Grecesc. *κοχλάζειν*, dupo form'a sea pare unu derivatu d'în *κόχλη*, care, pre longa alte însemnări, (vedi *ciocu*), are si cea de *turbine* sau *vertetiu de ventu sau apa*, asiá in câtu *κοχλάζειν*, se applica forte bene la *ap'a ferbendu in unde ce facu ochiuri sau vertetie, la ap'a inflandu-se in clocote de forma assemenea cu a limacelui* (*κόχλη* = limace sau melcu); déro form'a cea mai ordinaria si classica a cuventului grecescu este *καχλάζειν* = ferbere, clocotire, etc., si acesta-a, desbracata de incarcaturi, de duplicatione, se reduce la form'a mai simpla *χλάζειν* = clocotire, care e in locu de *χλάδ-ειν*, cumu se vede d'în perfectulu *κέ-χλαδ-α*; d'în acestea rezultă una radecina *χλαδ* sau *χλεδ, χλοδ, χλιδ*, etc., d'în care *χλιδῆ* = ferbere, inflare, si de aci prin metafora : *ingomfarc, mundria, lussu, mollitiune*, etc.; déro *χλιδῆ* duce la una radecina si mai simpla : *χλα, χλι*, etc., de unde *χλί-ειν* = a se incaldi, a se inflá, a

se ingomfá, etc.; *χλό-η* = erba, proprie *erba tenera, coltiu de erba ce d'în sementi'a inflata prin effectulu caldurei* *es si se inaltia in forma assemenea unu colcotu de apa in ferbere*; distanti'a intr *erba* si *clocotu* este forte mare, déro m amu datu, credemu, principalile anell alle latiului, ce unesco preun'a de alt'i si prin urmare vomu fi scutiti de a pariste mai multu la unele d'în essemple m diosu citate, ca provenite, d'în acea-*u* radecina si presentandu intellessuri pot si mai extraordinarie de câtu grec. *χλό-ι* care a meritatu acestu nume atátu pri considerationile mai susu espuse, cât si prin *tenereti'a, molleti'a* si *fragedam* ei, cumu e totu lucrulu *fertu*; pote e lat. *herba* = erba, a essitu, ca si cell grecescu, d'în verbulu *fervere* = in intellessu cu *χλί-ειν, χλάζειν*, prin commutarea lui *h* cu *f*, naturale limbei *h* tine, cumu se vede d'în *fordeum* = *herdeum* = ordiu; prin acesta-a nu vrem a contestá addeverulu suppositionile misse de cei mai multi, co latin. *herba* si in legatura cu grec. *φέρβειν* = a nutr *φορβή* = nutretiu, nutrimentu; nu e micu pucinu inse addeveratu co Románulu d numele de *fer-tura*, d'în *fer-beré*, l veri-ce *mancare fer-ta*, afora de pane si memeliga; co in grecesce *φ* inco commuta cu *χ*, ca in *φῆρ* si *θήρ*, si co, pri urmare, *φερ*, d'în *φέρ-βειν* ar poté fi i locu de *χερ, χρε*, si acestu-a in locu d *χλε* sau *χλι, χλα*, adeco radecin'a de canoi ne occupamu, de ore ce, in grecesce ca si in alte limbe, *λ* se commuta cu cumu, de essemplu in *μαλ-άττειν* si *μαάττειν*. Remane déro bene stabilitu co es una radecina *χλα, χλε, χλι*, etc., care, tr dussa in forma latina este : *cia, clo*, etc.; numai d'în acesta tema simp. afora de variationile facute prin scambrea vocalei, se potu face si altele immulti prin stramutarea vocalei d'în locu si punrea ei intre celle doue consonanti: *cal, col, cul*, etc., apoi érosi alteie prin scambarea lui *l* in *r* : *cra, cre, cro*, etc., *scar, cor*, etc.; prin scambarea tenuei media : *gla, glo, glu*, etc.; prin adausulu licidei *n* sau chiaru a unei mute *clon, clop, cloc, glut*, etc., cari siuera!

cu s, dau : selop, etc.; marginile, între cari cauta se se închida cuventele de referitu la un'a si aceea-si radecina, nu sunt date de câtu de intellesu, care si ellu spendiurandu de la imaginationea poporului, este mai multu sau mai pu-cinu vagu, asiá in câtu cellu ce urma-rece originea cuventeloru se afla la fia-care passu espusu a ratecí intr'unu la-birintu inestricabile, d'in care nu pote esá decâtu tinendu-se câtu se pote mai strinsu de firele ce i dau legile fone-tice si analogieile intellessului. Urmandu aceste fire conductorie, cumu si punc-tale de rédimu ce vomu afli in limbele cumnate cu cea alle càrui cuventé trac-tâmu, ne vomu marginí, a citá d'in limb'a latina numai doui sau trei re-presentanti ai radecinei de care este vorb'a, si a nume : 1. cal-eré = a se in-caldí, d'in care apoi : cal-idus sau cal-ús = cal-du, cu numeros'a sa familia; 2. calx, cu insemnare : a) de *petra d'in uru riu, preste care trece ap'a cloco-tindu*; b) de *calce* sau varu, atâtu d'in caus'a precedentei insemnâri, câtu si mai allesu pentru co *calce* este ceva ce pusu in apa *ferbe* si *clocotesce* (compara grec. χαλις si κάλις, de certu d'in κα-χλάξιν = *clocotire, ferbere, etc.*); c) *calc-aniu*, ca ceva care, ca si χλό-η = érba, (vedi mai susu), esse si se intende in form'a unci *bulle de apa in ferbere*; 3. cel-er = rapidu, proprie : *ferbente, ar-dioiu*, precumu in cel-sus = inaltu, col-umen = cul-men = cul-me, col-umna = col-umna, etc., resare mai multu ide'a de *inflare, inaltiare, etc.*, ce se coprende in radecin'a cal, sau cla, col, sau clo, etc.; 4. cu r in locu de l : ere-mare = ardere, de unde, (ca se nu revenimu mai diosu si assupr'a acestui puntu), alle nostre : s-cru-mu, cro-pu, in-cro-pire, etc. Fia-care d'in reprezentantii latini citati mai susu au datu in limb'a latina multime de blastari, cari au trecutu si in limb'a nostra unii sub una forma usioru de connoscutu, alii inse sub forme si cu intellessuri asiá de tare modificate, in câtu usioru arpoté fi cineva tentatu a i-taiá d'in trunchiulu limbei ca straini si parasiti. Cadrele articolului nostru, de-

venitu dejá prea lungu, certu se ne mar-gínimu numai la famili'a essita d'in calx, care in poterea insemnârilor de sub a si b a datu : *calculus, calcula-re, etc.*, ce mai de currendu au intratu si in limb'a nostra sub formele : *calculus, calculare, usiore de reconnoscutu, si prin urmare neavendu lipse de neci una esplecare; nu se pote inse dice totu atâtu si despre famili'a ce a produssu calx* — calc-is in insemnarea de sub c : co cuvente romanescica : *calc-are, in-calca-re, calc-aniu, in-culc-are, etc.*, corres-pundu in forma si in intellesu cu latin. *calc-are, in-culc-are, calc-aneum*, este usioru de intellesu; nu mai pucinu u-sioru de intellesu este co la aceea-si radecina se reducu : *calt-iu, in-calt-tiare, in-calt-iamentu, ds-calt-iare, cal-t-iunu, etc.*; coci, desí presenta acesta cuvente unu t in locu de c in finalea radecinei, déro in poterea regulei fone-tice bene stabilita, co c urmatu de unu i combinatu in diftongu cu alta vocale suna ca ti, éro nu ca ci, (vedi in Dic-tionariu litter'a C), scimu cu certitu-dine co aceste cuvente sunt in locu de : *calc-iu, calc-iunu, in-calc-iare, des-cul-ciu, etc.*, derivate prin urmare d'in trun-chiulu calc = cu intellesu de *calc-aniu*, de si intellessulu pare a se oppune la acesta etymologia, de orece cu *calc-ii* nu *in-calc-iâmu* numai *calc-aniele*; se scie inse co metafor'a, prin care *partea* se iea pentru *totu*, si *calc-anulu* prin urmare pentru *totu petiorulu*, este un'a d'in celle mai communi; déro vinu in-aint' cuvente ca : *in-cur-care, des-curc-a-re, etc.*, cari prin intellesu paru a nu avé neci in clinu neci in maneca cu trunchiulu calc, la care se referu cuven-tele mai susu enumerate; insusi filolo-gulu cellu mai perspicace, cu tota con-vingerea ce form'a romanica a acestoru cuvente i potu dá despre puritatea loru, se semte incurcatu la ce a nume rade-cina romanica se le refere; mai antaniu de tote ellu desbraca asemeni cuvente de formele grammaticali, reducundu-le la cea mai simpla espressione : *curc*; ad-junsu aci, antani'a idea ce i se presentá, pote fi de a referí *in-cur-cu*, de essem-

plu, la acea-asi radecina cu *in-carc-u*, de orece intre aceste cuvente, ca si intre *des-calc-iu* si *des-culc-iu*, nu essiste alta differentia de forma decâtu in vocalile *a* si *u*; intellessulu inse se oppune cu potere la acesta identificare: intre conceptulu de *incarcare* si cellu de *incurcare* ochiulu filologului nu afla neci unu puntu de contactu; de acea-a se vede nevoitu a trece in revisione modificările fonetice, ce a potutu luá form'a mai primitiva a trunchiului *curc*; intre aceste modificazioni cea mai simpla adeco scambarea lui *l* in *r*, se presenta firesce spiritului seu, si compararea cu unu cuventu analogu d'in una limbu cumnata, cumu ar fi, in casulu de facia, ital. *cole-are*, care are si form'a *core-are*, lu face se creda, ce *in-curc-are* este in locu de *in-culc-are*, d'in acellu-asi trunchiu prin urmare cu *calc-are*: acesta credentia se scamba apoi in convictione si chiaru in certitudine, candu filologulu adunje se afle si punctulu de contactu ce se afla intre conceptulu de *in-calc-are* sau *in-culc-are* de una parte, si cellu de *in-curc-are* de alta parte: *in-cul-care* in addeveru insemna proprie: *a bagá ceva cu calcaniulu in altu ceva*, si de aci: *a bagá, a stracurá ceva in altu ceva, asiá in cátu cu greu sau neci de cumu se nu mai pota essi; a uni, a imbuccá, unu ce cu altu ce, asiá incátu cu greu sau neci decumu se nu se pota desface unulu de altulu*; intre aceste d'in urma insemnări alle lui *in-culc-are* si intre insemnarea lui *in-curc-are* cea mai ordinaria, relationea oste invederata. Si mai multu, se presenta cuvente ca *colt-ucu* sau *cult-ucu*, *colt-iu*, *colt-iatu*, *cult-iata*, etc.; tragundu d'in elle trunchiulu *colt* sau *cult*, la ce forma se se referia acestu trunchiu? la latin. *cult-us* = *cultu*, *cultivatu*, d'in *col-ere* = *cultivare*? Form'a n'ar impedecá de locu; déro intellessulu? ce are a face *coltuculu de pane* sau *de culcatu pre ellu*, cu *cultur'a* sau *cultivarea*? Nemicu de certu, si de acea-a intellessulu de *colt-iu*, ca *ceva resaritu*, intogmai ca si *calc-aniulu*, duce la acellu-asi trunchiu, d'in care a essitu si *cal-cu*, *calc-are*, etc.;

si intellessulu de *lovitura*, cu *petioru* sau *calcaniulu*, ce are la Macedoroman *coltiata* sau *cultiata*, nu mai lassa ne una indouentia assupr'a acestui punctu asia in cátu *coltiu*, *coltiatu*, *coltiarou*, *clotianu* (= *coltianu*), etc.; canta se scria, ca si *calciu*, *calciumu*, etc., si form'a: *colc-iu*, *colc-iatu*, etc.; cátu pertru form'a lui *colt-ucu* sau *cult-ucu*, se espleca prin unu participiu d'in *col-are* sau *culc-are* cu intellessu de *col-are*, participiu care a luat antaniu form'a: *colc-itu* sau *culc-itu*, apoi, prin a derea lui *i*: *colc-tu* sau *culc-tu*, redus in fine, pentru armonia la formele: *coltu* sau *cul-tu*, d'in care, ca deminutiv s'a nascutu: *col-t-ucu* sau *cul-t-ucu*. C se se dé una proba si mai invederat de differitele forme, ce pote luá, nu d'icemu differitele cuvente trasse d'in: cea-asi radecina, ci acellu-asi cuventi trassu d'in acea-asi radecina in differit limbe sau in differite dialecte alle acellei-asi limbe, fia ne permisso a dá aci in diversele forme cu cari diverse limber manice sau neromanice au trassu d'in acea-asi radecina cuvente corresponditorie cu allu nostru *cultucu*: ital. *colt-re* (si prin stramutare d'in locu a sylabei finale, la medilocu: *coltrice*), ispan. *colcedra*, prov. *cousser* sau *cosser*, tól cu mai multe sau mai pucine modificazioni d'in unu latin. *culeitra*, apoi: *itacolta* si *coltre*, vechiu franc. *cotre* (formescurtate d'in cea precedente); ispan. *colcha*, portug. *colcha*, provenc. *cota* in locu *colta*, vechiu franc. *coute*, nou franc. *couette*, angl. *quilt* (ca si allu nostru *coltucu*, trasse d'in una forma *cole-* sau *cule-ta*); ital. *cuscino*, esp. *coxin* prov. *coisi*, franc. *coussin*, angl. *cush* germ. *kissen* (trasse d'in unu deminutiv latinu de form'a: *culcitinnu*). D'in marea multime de cuvente romnesci, cari, afora de celle ce au occu in acestu articlu, cumu si la articlu *clocotire*, au essitu d'in radecin'a in catione, vomu mai citá aci numai: *clirc*, care sau e trassu de a *derept* d'in form'a *eloc* a radecinei, ca si *clocore*, prin stramutarea lui *l* d'in locu, te mai pentru ca se nu se confunda cu

cestu-a, san sta in directa legatura cu $\alpha\gamma\lambda\text{-}\delta\epsilon\zeta\eta$, ori cu $\chi\alpha\lambda\kappa\text{-}\beta\gamma$ ==arama d'in care vine *coclitur'a*; de altumentrele in francesce si italianesce inco essiste unu cuventu *colcotar*==perossydu trassu d'in cuprosa, si prin urmare analogu, in forma si in intellesu, cu allu nostru *coclitura*; 2. *glodu* (de unde apoi : *in-glod-are* si *in-glod-ire*, etc.), care atātu cu intellesu de *limu fermentatu si clocitu orc-cumu*, cumu se iea la Moldoveni, cātu si in cellu de *globu de limu uscatu assemenea in forma cu unu coltiu*, se espleca prin radecin'a in cestione; slav. *glota*==*tarba*==multime, la care invetiaturu *Miklosich* refere atātu *glodu*, cātu si *glota*, nu se espleca pre sene insusi, necumu se esplece pre alle nostre, fora se mai adaugemu co formele simple de conjugatione I, ce se dau atātu lui *inglotare* : *inglotu*, *ingloti*, *inglota*, etc., cumu si lui *inglodare* : *inglodu*, *inglodi*, *ingloda*, etc., vorbescu in contr'a unei assemene suppositione; déco e se cautāmu una origine straina si departata pentru romanesce. *glodu*, apoi angl. *clod*==*globu de limu, limu, etc.*, correspunde si in forma si in intellesu mai bene de cātu slav. *glota*; déro, candu unu cuventu se espleca prin propriulu fondu allu limbei, si candu mai vertosu acellu cuventu nu este isolatu in limba, ei face parte d'in una numerosa familia; atunci nu e permisu a cautā aiurea originile unni assemene cuventu; acestu principiu, pentru casulu speciale ce ne ocupa, are cu atātu mai multa potere, cu cātu, prin una delicata variatione a temei, prin simpl'a scambare a tenuei *t* in *d* : *in-glod-are* si *in-glot-are*, poporulu romanescu a sciutu espreme ntantie de intellesu asiā de suptiri si delicate; 3. in fine *grumu*, o referitu de acellu-asi invetiaturu la unu vechiu slav. *grumŭ*, care inse nu essiste, numai in favorea russecului *grymeni*==*gleba*; déro in latinesce essiste *grumus* cu acea-asi forma si intellesu casi roman. *grumu*; déro d'in *grumu* Romanulu a trassu deminutivulu *grumuru*==latin. *grumulus*, cu forma de cea mai vechia si curata romanitate; déro d'in acea-asi fuintana se afla, in

romanesce *ghiomu*==*glomus*, cu *lmoiatu*, pre candu in *gleia*==*gleba* acellu-asi sonu s'a pastratu nemoiatu; déro, in fine, in romanesce se afla, pre lōnga *gurg-uiu*==latin. *gurgullo*, si alte multe forme : *gurg-utiu*, *gurg-utiare* (compara si lat. *gurges*), etc., cari tote se léga prin intellesu de cea mai originaria insemnare de *ferbere, inflare, undare, clocotire*, etc., care, cumu s'a dissu si la articlulu *clocotire*, se espreme ca mai bene in onomatopeie ca *clo-clo, col-col, glu-glu, gul-gul, gur-gur*, etc., tote viue in gur'a Romānului, si reproduse nemediatu in cuvente ca : *colcaire, gulgaire*, etc.; in fine *gramada* este in locu de *grumata*, participiu d'in unu verbu *grumare*, luat cu intellesu de substantivu, si prin urmare n'are lipse, spre a fi esplecatu, de slav. *gramata*, pentru care invetiaturu *Miklosich* presuppune una forma mai originaria *gromŭ*, ce nu se afla in limb'a slavića, déro se afla in roman. *grumu*.

CLUBU, s. m., neologismu dupo franc. *club*==reunione sau societate de omeni, ce se stringu, ca se petreea, sau ca se desbata cestioni, politice mai vertosu, impromutatu si de francesi d'in angl. *club*, cu acea-asi insemnare;—Ispanii, pentru acellu-asi conceptu, au cuventulu *junta* d'in latin. *jungere*==*stringere, unire, etc.*; unu assemenea cuventu, cu form'a : *junta*, amu poté si noi formá d'in *jungere*, déco nu ne multiamimu cu : *reunionc, ballu, etc.*, cari inco espremu insemnările cuventului *clubu*.

? CLUPSA, s. f., cu acellu-asi intellesu, ca si *cursa*, (vedi *cursa* in Dictionariu, si *clupire* in Glossariu).

COBELCIU, s. m., *annulus*==*anellu, balciucu, torta*;—cuventu, pre cātu scimu, neconnoscutu d'in coede Carpati; dupo forma inse pare a se referi la acea-asi radecina cu *baltiu*, ca compusu d'in acestu-a si preff. *co*, (vedi *baltiu* in Dictionariu, si *belciugu* in Glossariu; compara si *cobila*).

COBILA, s. f., *feretrum aratri*; prin insine noi nu connoscemu acestu cuventu neci d'in audite, neci d'in cetite; neci

d'in esplecarea latina : *feretrum aratri*, neci d'in cea germana : *pflugtrage*, cu cari espleca dictionariulu de Buda, inco nu se intellege lamuritu de care a nume parte a aratrului este vorb'a ; una esplecare asiá de vaga pote desemná atátu lemnulu ce sta ca base a aratrului, si care, d'in coce de Carpati, noi scimu co se chiama *talp'a* sau *talpoi'a* aratrului, cátu si lemnulu superiore, oppusu cellui precedente, *temonele*, care sta redimatu si legatu de rotele aratrului, si care, d'in coce de Carpati, se chiama *grindeiu*; dictionariulu *Polisii*, pre longa esplecare germana : *pflugtrage*, da si cea de : *pflugdeichsel*, d'in care s'ar intellege, co *cobila* ar avé intellesulu de *temone* sau *grindeiu* de aratru; déro dictionariulu de Buda, dupo ce da esplecare germana de *pflugtrage*, apoi adauge : *oder gabel hinten an dem pflug*=(furca, corne d'in deretulu aratrului), d'in cari ar resultá co *cobila* ar insemná ce noi scimu, co se chiama *cornele aratrului*; —dupo invetiatiulu *Miklosich* d'in slav. *kobila* = *épa*; déro antaniu, cuventulu slavicu n'are de locu, cumu se vede, insemnarea ce are cellu romanescu ; allu doile slavicultu *kobila* nu se pote esplecá ellu insusi decátu prin latin. *caballus*=callu, *caballa*=épa; déco déro e aci unu impromutu, ellu e facutu de slavi de la Romani; noi credemu, co roman. *cobila* este directu derivatu d'in *caballa*, care s'a transformatu in *cobilla* prin acellu sentimentu delicatu de destinctione a intellessului, ce caracterisa pre Románu, dandu-i unu intellessu metaforicu analogu cellui ce espreme si *épa* in locutione : *epele stativei*; sau se léga de aceaasi radeciuna cu *clapa*, *copilu*, *coporia*, etc. (vedi *clipire* si *clopotu*).

COBILITIA, s. f., deminutivu d'in precedentele *cobila*, cu insemnarea de *lemnu pucinu incurbatu*, crestatu la *celle dous capete alle selle*, de care se *accatua cofe*, *galete*, etc., ca se le pota cineva duce cu usiurentia pre spinare.

COBORIRE (*coboriu*, *cobori*, *cobore*, etc.) v., *descendere*, *demittere*; 1. ca neutru, a se dá diosu, in care intellessu se iea si cu form'a reflexiva : *a se cobori*: *de*

esti tu fiulu lui Dommedieu, diceau Judanii lui Christu, *cobori-te de pre cruce ca se credemu in tene*; *amu vedintu ost coborindu-se de pre munti*; *carrele a mare greutate coboru pre cost'a rapede a acellei colline*; *erá amedia, candu am adjunsu, pentru co vitele coboriam la ap* (d'in essemple se vede, co form'a reflexiva este mai energica, si se applega cu preferentia la fientiele dotate cu voientiu si potentia de a se missicá senguere : *carulu cobore pre una collina*, *omulu a cobore de pre acea-asi collina*; si dec dicemu si : *omulu cobore* in locu de : *omulu se cobore*, caus'a este, co prin antani'a espressione vremu se arretámu, co omulu nu desfasiura voientiu a sa cupotere cumu da se intellega a dou'a, ci form'a multa adoperatione, ca si unu carru sau altu ceva neinsuffletitu, de sene orecumu vene in diosu pre cost'a collinei); — in form'a reflexiva, si cu intellessulu metaforicu *de a se diosura*, *a se umili*, *a benevol*, *a condescende* : *nu me voiu cobori neci una data peno acollo*, in cátu se jocu de branu cu betivii ; 2. ca transitivu : a dá diosu de pre una inaltime pre altu cineva sau ceva : *cu mari greutate amu coboritu carrele de pre collina copillulu nu se pote senguere cobori de pre casa*, *se lu legámu déro cu una funie de medilocu si se lu coborimu noi diosu* —cuventulu, precumu a datu senguere unu compusu : *s-coborire*, asiá e si in susi compusu d'in *oborire* cu preposetionea *co* : *cooborire*, contractatu : *coborire* ca si *coverire* d'in *cooperire* = latin. *cooperire*; d'in acellu-asi *oborire*, compusu cu *de*, a essitu si *doborire*; —dupo invetiatiulu *Miklosich* tote aceste cuvent romanesci aru fi venitu d'in slav. *oboriti* = *doborire*, *culcare la pamentu*, *restaurare*, *ruinare*; déro mai antaniu forme simple de conjugatione nu se appleg de regula, in romanesc, la cuventu in promutate d'in limb'a slavica; apoi tote de assemenea nu applega Románuulu assemeni cuvente particelle romanesci componere, prin cari espreme celle delicate nuantie si sententii si sententii rei selle : candu a intratu unu cuvent slavicu compusu, ellu s'a introdussu

cari aveau mani'a de a slavisa intreguletiu in form'a slavica, si mpusu, cu particelle slavonesci, -asi s'au introdusu si in roma-sia precandu poporul d'in *gropa* formele curatu rōmanice: *ingro-gropare*, dascalulu maniacu de mu a veritu in romanesc slav. -nie cu po si cu nie cu totu; *po-are* se dice cu acellu-asi intel-si *coborire*, pote, d'in caus'a ui slavicu po, se ne fia venitu d'in ce; déro si despre acestu-a ne forte, fiendu co pre de una parte ele de conjugatione simple: *po-gori*, *pogore*, etc.; éro pre de u assemenea verbu lipsesce lim-ice; in limb'a slavica nu se afla adv. *pogori* = in diosu, adj. *po* = inclinat, subst. *pogorije*; déro *orire* allu nostru a venitu cumu-acesta fuintana slavica prin es- ea religiosa: *pogorirea duhului* atunci cauta se marturisimu, co ascali ai Romāniloru au fostu ri decātu Slavii, si s'ar poté forte acesta inavutire a limbei slave te se se intenda mai departe de nu senguru *pogorire*; pote chiaru se fia unu fetu allu vechiloru romāni, fetu nascutu d'in se-romanesc; coci slav. *oboriti* este zhi'a slavica derivatu, si inve-slavistu nu ne face connoscute selle, si acesta-a este allu trei-aclu, ce ar cautá se metire d'in ainte de a adjuge se stabilescu-udine, co romanescelé: *oborire*, *scoborire*, *doborire* sunt blasta-cului *oboriti*; cātu pentru *pogo-*ia cu celle mai susu espuse, noi r co nu e decātu una transfor-in *coborire*, asiá co syllab'a *bo* u la inceputulu cuventului s'a siatu devenindu *po*, éro *co*, luan-zulu, s'a moiatu in *go*. Déco slav. este unu compusu d'in o si *boriti* are; attunçi ellu cu greu se es-re sene insusi, necumu se pota es-manesculu *oborire*, presuppusu lulu, d'in care au venitu compu-*borire*, *doborire*; d'in contra, in

forma, ca si in intellesu, *oborire* se es-pleca, in romanesc, cātu se póte de bene: intellesulu cellu mai ordinariu allu cuventului, ca termenu juridicu: *a obori una lege* = a abrogá, a desfientá legea, pare a duce de a dereptulu la *abolire* = *abolere*, (vedi in Dictionariu *abo-lire*), care, prin intunerecarea lui *a* ini-tiale si stramutarea lui *l* in *r*, ca in *sa-rire* = *salire*, a luatulu form'a: *oborire*; déro acestu intellesu n'ar poté esplecá bene pre cellu ce resare mai vertosu in compusele: *coborire*, *doborire*; si dea- cea-a, form'a ca si intellesulu ne dau de-plona convingere co *oborire* este *aborire* = *aboriri*; latin. *or-iri*, d'in care compusulu *ab-oriri*, insemna *a se redicá in susu*, a sarí, a resarí, ca si grec., *ἄρ-ωυαί*, de unde si in limb'a nostra: *ur-care* in locu de *or-icare*, cumu si *ur-nire*; pre-positiunea *ab*, cu care s'u compusu *ab-oriri* d'in *or-iri*, are forte desu insem-narea de *susu in diosu*, asiá incātu compusulu *ab-oriri*, iea unu intellesu cōn-trariu callui ce are simplulu *oriri*: *astu-fellu ab-oriri* insemna: *aruncare diosu*, si in speciale: *lapedare*, vorbindu de fe-mine; de aci si allu nostru *b-or-tiu* = *ab-or-tium*, care, cumu se vede a per-dutu *a* initiale, pre candu in *ob-or-ire* acellu-asi *a* s'a intunerecatu in *o*, pen-tru ca sese destinga cuventulu de *aborire* sau *aburire*, éro in *borire* vocalea initiale s'a suppressu, ca si in *bortiu*: d'in tote acestea urmedia, co pucine etymologie potu reuñi mai multe caracterie de cer-titudine ca cea data de noi cuventului *oborire* si compuseloru: *coborire*, *do-borire*.

COBORISIU, s. m., descensio, *clivus*; 1. cu intellesu abstractu: actionea de *a cobori*; 2. cu intellesu concretu: locu inclinat pre care *cobore* cineva: cōsta, muchia a unei collina, a unei valle, etc.; in amendoue intellesurile *coborisiu* este oppositulu essactu allu lui *suisiu* sau *urcusiu*, (vedi *coborire*).

COBORITORIU, *tória*, s. adj., des-cendens, *clivus*, *posterus*; 1. care *cobore* sau *se cobore*; 2. inclinat, ca oppusu la *suitoriu*; 3. care *cobore*, adeco se trage d'in cineva prin nascere, urma-

toriu sau urmasiu : fiu, nepotu, strane-
potu, etc.

COBZA, s. m., instrumentu de can-
tatu cu corde, pre care lautarii canta
bassulu.

COBZARIU, s. m., lautariulu care
canta cu cobz'a; pote inse insemná si
cellu ce face cobze.

?COCARDATU, datu in Dictionariulu
Polisu ca ecivalentu cu *cocarlatu*, (vedi
in Dictionariu : *cocurlatu*); déro neci in
alte dictionarie se mai vede, neci insine
l'amu auditu sau cetitu, de si cuventulu
pare a fi de cea mai buna romanitate, ca
participiu d'in unu verbu : *cocardare* in
locu de *cocordare*, compusu si derivatu
d'in prepositiunea *co* si *corda*, cu intel-
lessu de *a curbá ca unu arcu, intendendu
cord'a lui*.

COCARJARE, v., incurvare; a curbá
tare ca *cârj'a*, (vedi acestu cuventu, d'in
care *cocarjare* e derivatu si totu de una
data compusu cu prepos. *co*); se applea la
veri-ce lucru ce cineva incurbá cu putere,
sau ca reflexivu, *a se cocarjá*, la veri-ce
care face una forte incurbatura; in spe-
ciale inse se dice de cei forte betrani,
cari se incurba tare la medilocu : *be-
tranu cocarjatu*.

COCHETARIA, s. f., calitate sau
fapta de *cochetu*; — neologismu neferi-
citu dupo franc. *coquetterie*.

COCHETU, -a, adj., placendl studio-
sus, mulierosus, (pentru *muiere* : mu-
lter liberaliter festiva, viris placendl
studiosus); care cauta se placa; pentru o-
meni : *muierosu*, pentru femine : *mundra*,
care cauta se placa barbatiloru; — neo-
logismu nefericitu dupo franc. *coquet*,
derivatu d'in *coq* = *cocosiu*, (vedi *ciocu*).

COCISIU, s. m., in locu de *cociariu*,
nu e de recommendatu.

COCLELA, s. f., in locu de *coclitura*,
nu e de recommendatu.

?COCLETIU, s. m., afflatu numai in
Dictionariulu *Raoul*, cu insemnarea de
damnum = *dauna*, *vetemare*, *perdere* ce
se adduce cuiva; — cuventulu inse pare
a fi correctu in forma si a se legá de a-
cea-asi radecina cu *coclire*, asiá incátu
ar insemná proprie : *ardere*, *frigere a
cuiva*, cari inco se ieu in romanesce cu

intellessulu de *dauna* : *m'am-
pandi'a ce am cumperatu* = *m-
latu*, am perdutu multu, (ve
si *clocotire*).

COCOSTERCU, s. m., cicoi
phalacrocorax sau *corvus ma-
me de passere*, allu càrui co-
celle mai multe de domeniulu
naturale, nu este acellu-asi
Români : 1. precátu noi co-
d'in coci de Carpati, *cocostere*
passere assemenea *stercului*, c
differita de acestu-a; amendo
rile, *sterculu* si *cocosterculu*, se
intru càtu si un'a si alt'a sunt
de pesce, si intru càtu amendo
corpu suptire si micu in prop-
lungelè loru petiore; déro *stes-
tere* de *cocostercu*, intru càtu
este albu si de statura mai m-
cestu-a este de statura cu r-
inalta si cu pene de colorea
cenusia, veneta, rosatica, etc
pianduse prin aceste calitãti
cuventu ce pare co si a intrat
positione cu *stercu*, ca se dé c
in locu de *cocor-stercu* : *ster-
tere* ar fi latin. *ardea*, grec. *épe-
ocore* si la noi, in scriptur'a s
forn'a *erodiu* : *locasiulu eroc-
cocosterculu* ar fi latin. *phal-
sau corvus marinus* = franc. c
— conformu acestoru insemná
doue cuventele se applea, si
lessuri metaforice, a nume fier
de omeni, cari, in comparati-
timea loru, sunt prea suptiri
prepitioare prea inalte porta un-
de corpu prea micu si suptire,
differentiã inse, co appellati-
costercu (supplenita a deseã
cocoru) este cu multu mai en-
cátu cea de *stercu*, adeco *coco-
plecatu* la unu omu espreme
proportione intre inaltimea si
acellu omu, mai mare de càtu
tata prin appellatiunea de *ster-
collo* de Carpati cuventulu *st-
co* e neconnoscutu, si *cocoster-
pleca* nu numai la celle doue
passeri, de cari a fostu vorb'a
déro si la cea-a ce latinesce s

ciconia, éro in romanesce *bardia*, (vedi *berdia*); — in favorea marei interesse a bunei intellegere între toti Români noi credemu, co latin. *ciconia* ar cautá se se numesca de toti Români *bardia*, sau si *ciconia*, éro in locu de *stercu* se se dica, ca in scriptura, *erodiu* sau *ardiu*; remanendu ca *cocosterculu* se se suplinesca, prin espessionea de *corbu marinu*, usioru de invetiatiu si de intellesu pentru fiacare Românu, sau prin alta espessione formata dupo analogi'a compusului *cocostercu*, cumu ar fi, de essemplu: *cocordiu*, *cocardiu*, etc.; — dupo invetiatiulu *Miklosich*, *stercu*, d'in care a venitu, prin compositione, *cocostercu*, ar fi venitu directu d'in slav. *strǔkǔ* = *bardia*, afirmandu, co cu greu a potutu veni rom. *stercu* sau *storcu* d'in germ. *storch*, angl. *stork*, cumu sustinu unii filologi germani; déro invetiatiulu slavistu oppune affirmationea sea la assertionea invetiatiiloru germani, fora a ua justificá in neoi unu modu: déco déro cuventulu e impromutatu, atunci noi fundati pre compusulu *cocostercu*, care a cautatu se se formodie, in limb'a romanesca, in temporele celle mai vechie de desvoltare a ei, la una epoca anteriore cellei, in care Români au venitu in contactu cu Slavii. credemu co *stercu* sau *storcu* ne a venitu de la Germani inco de pre tempulu Gotiloru.

COFARITIA, s. f., *propola femina*; precupetia, femina care cumpera mai estinu ca se vânda mai scumpu; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, déro, ca derivatu d'in *cofa*, ar poté sub una forma mai corecta: *cofaressa*, trece in Dictionariulu limbei si figurá in ellu mai bene si cu mai multu dereptu decâtu *precupetia*; masculinulu *cofariu* inco ar fi mai bunu decâtu *precupetiu*; *cofariu* si *cofaressa* ar insemná astufelu: *care porta totu co are de vendiare intr'una cofa sau copaia*.

COFTA, s. f., *cavus truncus, cavum; dolus*; 1. arbore sau trunchiu de arbore scorburos; 2. scorbura, cavitate; *caverna*; 3. dolu, cursa, artificiu cu scopu de insellatione; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, déro de origine,

probabile, romanesca, in locu de *cofta*, d'in *cocere*; *coptorire* insemna a *escavá*: *apele coptorescu ripele*; sau d'in radechin'a *cop*, cu insemnare de *taiare*, *sapare*, *gaurire*, etc. (vedi *ciobu*), déro antani'a etymologia este, de certu, cea addeverata, de ore ce se dice si *cofta*.

COJANU, -a, s., appellatione ce *munteanii* sau *mocanii* applica *campeaniloru*, asiá incátu *munteanu* sau *mocanu* se oppune la *cojanu*, insemnandu: *locuitoriu de la campia care se ocupa cu lucrarca pamentului*, éro oppositu *mocanu* sau *munteanu*: *locuitoriu de munte care se ocupa cu pastoría sau cu altu ceva, afora de plugaria*: *nu mi place se ieu feta de cojanu, dice mocanulu sau munteanulu, candu l'imbía cineva a se insorá cu una feta de plugaria campeanu*; — cuventulu, dupo forma, e unu derivatu d'in *coja*; déco luámu *coja* in insemnare de *pele*, si in speciale: *pele de oue*, de unde apoi: *cojocu* (vedi 2. *coja* in dictionariu), atunci cuventulu *cojanu* s'ar poté esplecá in intellesu de: *cellu care porta vestimente de pele de oue*; coci *campeanulu* românu porta mai multu *cojoculu*, precandu *mocanulu* sau *munteanulu* are mai multa pornire spre elegantia in vestimente, si, de acea-a chiaru d'in peile de oue si face *bunda* si alte vestimente mai munde ca simplulu si *grossolanulu* *cojocu* allu *cojanului*: déco aceste sunt addeverate, atunci cuventulu *cojanu* este un'a d'in probele, cari stabilescu, co *coja*, *cojocu*, *cojocariu*, nu potu fi slavice (vedi si *cozorocu*).

COLBU, s. m., *pulvis; pulbere*, — cuventu ce se aude in Moldavi'a, precandu in Munteni'a se dice mai multu *prafu* in locu de *colbu*; déro *pulbere*, cuventu de neindoita romanitate, este bene connoscutu in tote partile locuite de Români, si prin urmare pote tiné cu demnitate loculu *colbului*, peno candu se va aflá de unde a venitu *colbu*.

COLCEAGU, s. m., *pellita manica; manecariu*; — cuventulu e de origine indoiosa, déro neoi avemu lipse de ellu, candu loculu i lu implenesce cuventulu asiá de formos: *manecariu*, incátu ar fi una addeverata nebunía a lu scambá

cur scalciatulu neologismu *mansionu* = franc. *manchon*; déro *colceagu* sau *colciagu*, cu insemnare de *cotu de maneca* pote fi unu bunu cuventu ca provenitu d'in acea-asi fontana cu *colciu* sau *coltiu*, (vedi *clopotu*).

COLCOTIRE, *colcotu*, vedi *clcotire*, *clcotu*.

COLNA, s. f., tectum, umbraculum, praestega; umbrariu, coperimentu, stră-sina; — cuventu neconnoscutu, ca si deminutivulu seu *colnitia*, d'in coce de Carpati; cu tote acestea neci sensulu, neci form'a nu permite a lu referi la slav. *kolnja* = *fossa* = *gropa*, putiu; ci de certu ellu se lega de acea-asi radecina cu *colnicu*, *colnice*, *coltiu*, etc. (vedi *clopotu*).

COLNITIA, s. f., deminutiv d'in *colna*.

COMPLECTU, -a, adj., nu se dice bene in locu de *completu-a*; apoi *complexuire* in locu de *completare* este si mai de ne-sufferitu.

COMPLECTUIRE, -escu, v., vedi *complexu*.

COMPLITARE, -ediu, v., a face *complotu*.

COMPLITU, s. m., pl. -uri, *conspiratio*, *conjuratio*; int̄legere secreta si unire culpabile a mai multoru persone in contr'a cuiva sau chiaru a statului; — cuventulu, neologismu d'in franc. *complot*, este de origine indoioasa, si e mai bene a l'evitá, de orece pentru conceptulu ce ellu espreme, dispunemu de alte cuvente: *conjuratiune*, *conspiratiune*, etc.

CONACIRE, -escu, v., a face *conacu* undeva.

CONACU, s. m., pl. -e; *statio*, *deversorium*; locu unde cineva pre calle se o-presce spre a se repausá si mancá atátu ellu câtu si vitele de transportu: *statione*, *posta*, *ospetaria*; a face *conacu*, a *stá la conacu*.

CONCENIRE, -escu, v., *delere*, *ad nihilum redigere*; a perde, a nemicí; — cuventu appropo neconnoscutu afora d'in cartile basericesci, dupo invetiátulu *Miklosich* d'in slav. *konclna* = *finitu*, déro dupo dictionariulu de Buda d'in *conquintiseere* = a se plecá, a se umilí; joculu de carti numitu *concina* se tine, proba-

bile, de acea-asi radecina cu *a* sau *concinire*.

• CONCINA si *contina*, s. f., v *cenire*.

CONDUITA, s. f., in locu de este unu neologismu nefericitu d' *conduite*, formatu d'in *conduir* ducere.

CONDURU si *condoru*, s. n 1. gallentiu de lemnu, 2. *cibotatina* strinsa bene pre potioru, c *turiacu* inaltu; — sensulu duce *lă nus*, grec. *κρόνος* si *κρόνος*, *c contoru* sau *condoru* a potutu v *stramutarea* lui *n* d'in syllab'a *u* cea *initiale*; verbulu *inconduri* a confirmá si mai bene acesta *e*

CONFIENTIA, s. f., in locu *fidencia*, este unu nefericitu neol d'in franc. *confiance*.

CONOPISCIRITIA, s. f., vedi *sinitia*.

CONTESIU, s. m., pl. -e, *vestis acu pincta et pellibus vulpinis*; *vestimentu* terranescu, lungu s ca si *palliulu* sau *tog'a* celloru *infloratu* cu *elegantia* si *blanitu* de vulpe, cu care se *imbracca* la *dille* mari, si care, pentru *multu*, se *pastredia* cu atát'a in *incátu* trece de la *tata* la *fiuu*, l in *familiele* mai *serace*, si *nepot* *stranepotulu* *joca* la *nunt'a* *seamentatu* cu *contesiulu* *bunului* si *bunului*; — credemu tare co *cuy* *romanescu*, si *co* se *refere* sau la *s* *radecina* cu *conciulu*, fiendu in *contesu* = *comteciu* = *vestimentu ornatu*, sau, ca si *ciontu*, (vedi la *xersty*, ca *vestimentu inflorat* *culu*).

CONTRABANDA (pronunsiat *poru*: *controbandu*, *cotrobandu* merce oprita de lege, si care se i sau se vende pre *furisuu*; — neol *pucinu* fericitu d'in franc. *contr* de aci si mai *retr*: *contraban* franc. *controbandler*, care *imp* vende pre *furisuu* *merci* oprite d

CONTRABANDIERU, s. m. *contrabanda*).

CONTROLARE, -ediu, v., a v

cială : a preveghia si verifică
 e cellorū ce administra si mani-
 ani ai statului sau altui cuiva,
 ismu nefericitu dupo franc.
 , de unde apoi si mai reu : *con-*
s. m. = franc. *contrôleur*, care
ia, functionariu insarcinatu a
controlu = franc. *contrôle*, s. m.,
 a concretu : registru verifica-
 ea abstractu : actione de a *con-*
co acumu celle ce, in respectulu
 uvente, se dice in dictionariulu
 lu lui *Tomasco*, la verb'a *con-*
«la acestu cuventu strainu,
cumnatele selle : controllo si
rs, ce sunt si in forma barbara
eci, respectandu form'a si in
uventului, s'ar cuveni se se
tiaruolo, si cotroruolare, cor-
distulle alte cuvente italiene;»
 u simai multu incò potemu dice
 precontrolare si cumnatele selle
 tu potra limb'a romanesca : ce
 luc nesce neologismi, fora neci
 ogfi cu ver-una radecina roma-
 co lu confusione, ametire, ba-
 are lu se va mai puté orientá po-
 maiescu? Cellu pucinu, déco as-
 ologisimi s'ar luá intr'una forma
 ligilile, ce aveau ei chiaru in
 imbafrancesca : *contre-roller*,
 le, *contre-rôleur*! Atunci Româ-
 avé deátu greutatea de á inve-
 ntrodusu si acestu-a sub form'a
 entru case invetie mai usioru
 rivate; léro ce lipse si nevoia
 chiaru *derolu* insusi? déco este
 a tradue prin acestu cuventu
 lu de *listu de censu*, apoi *reg-*
te longo o este connoscutu de
 ace si part'd' in una mare si for-
 milia romanesca de cuvente :
g-ula, reg-tare, reg-ime, reg-i-
e-reg-cre, ec.; déco este verb'a
 uce intellessu lu cuventului *rolu*
 ca : *a jocá uo rolu*, etc., apoi
 u *parte* este lassicu in acesta
 re si altele assmeni.

RSIEU, s. m., *capulus*; *secriu*,
 e pune mortul; — cuventulu
 onoscutu d'in oca de Carpati :
 vi'a se dice *seci*, in Munte -

ni'a, *cosciugu*; *secriu* sau *sicriu* este in
 locu de *seriu* sau *scriniu* = *scrinium*,
 transformatu, dupo ce s'a moiatu *n*, in
sicriu sau *secriu*, pentru ca sub form'a
scriu se nu se confunda cu verbulu
scriu = *scribo*; *cosciugu*, care se pronun-
 tia si *cosi-ciugu*, pote fi derivatu d'in
cosiu, déro pote fi si in locu de *cop-sciugu*,
 derivatu d'in *acea-asi* radecina cu lat.
cap-ulus, d'in care a venitu si *cop-ilu*,
cop-ca, *cop-oría* (de cosa), etc.; totu d'in
 acea-asi funtana a potutu nasce si *cop-er-*
sieu, transformatu in pronuntia ungu-
 resca in *koporso*; cuventulu *secriu* inse,
 de necontestata romanitate, ne e inde-
 stullu pentru espressionea conceptului;
 acestu cuventu este totu de una data
 si sengurulu usitatu in cartile base-
 ricesci.

? CORIONU, s. m., *cas'a copillului* in
 pantecede mammei; — cuventulu duce
 de a dereptulu la *corium* = *χόριον* = pelle
 d'in care *corionu* ar fi una forma de aug-
 mentativu; remane numai a se scf, déco
 cuventulu e populariu.

? CORISIORU, s. m., una planta, la-
 tin. *variolaria*, cumu traduce dictiona-
 riulu *Barcianu*; — *corisioru*, ca demi-
 nutivu, duce la una forma *coru* sau *co-*
riu; si de faptu si aflamu in latinesce
 ca nume de planta form'a *corion* =
 grec. *κόριον* = specia de *coriandru*, cumu
 si *coris* = *κορίς* = specia de planta numita
 in latinesce si *hypericum coris*.

COROBETIA, s. f., meru selbaticu,
 pera selbatica sau paduretia.

? COROGA, s. f., scortia de teiu; pelle
 de oue uscata si sbercita; — la amen-
 doue insemnàrile cuventului correspunde
 lat. *ruga* = incretitura sau sbercitura,
 si prin urmare *coroga* ar poté fi unu
 compusu d'in *co* si *roga* sau *ruga*, asiá
 in câtu se insemne : *ceva forte rogosu*
 sau *incretitu*, cumu e si *scorti'a de teiu*
 sau *pellea de oue uscata*; transformarea
 lui *u* in *o*, care se observa in multe alte
 cuvente : *ploia* = *pluvia*, *stroie* sau
sdroia = *strues*, etc., a fostu, pentru
ruga, addussa si de necesitatea distinc-
 tionei de intellessu, ca se nu se con-
 funda cu cellu altu *ruga* = *rogatione*; se
 pote inse ca *coroga* se fia derivatu, prin

suffissulu *ogu* = *ocu*, d'in *cor-lam* = pelle, (vedi si *cosorocu*).

?COROMISLA, s. f., cobilitia.

COROPISINITIA si *conopisciritia*, s. f., grillus, grillo talpa; specia de insectu, carui-a pre a locurea se da si numele de *urechiãlnitia*, ca periculosu pentru *urechia*, cu acesta differentia inse, co *urechiãlnitia*, pre câtu noi scimu, se applea la una *coropisinitia mai mica*; cu tote acestea *urechiãlniti'a* pare a fi unu animale differitu de *coropisinitia*: dictionariulu Polizu traduce *coropisinitia* prin germ. *maulwurfs-grille* si *erdwolf*, éro *urechiãlnitia* prin germ. *Ührwurm* si *zangenkäfer*; — cuventulu si sub form'a *coropisinitia*, ca si sub cea de *conopisciritia*, numai prin accentulu seu, pusu mai susu de antepenultima, arréta co nu e in buna odore de romanitate; déro neci s'a potutu nasce d'in cuventulu slavicu propusu de invetiãtulu *Miklosich*; remane déro ca pentru originea vorbei *coropisinitia* se se faca cercetãri ulteriori; éro câtu pentru *urechiãlnitia*, ca derivatu d'in *urechia*, numai forma nu are buna, si acesta-a se pote indereptã, dicundu-se *urechiale*, *urechiare*, *urechiariu*, etc., caroru-a s'ar dá si differite nuantie de intellesu, asiã incãtu *urechiale* sau *urechiare* ar insemnã: *instrumentu de curatiãtu urechia*, éro *urechiariu insectu ce bate cu urechi'a* (=aplecatu a intrã in *urechia*), etc.

?CORSCE, s. f., *ligo* = sapoiu; — ?d'in germ. *karst*, sau d'in radecin'a fecunda, care a datu in romanesece una familia asiã de numerosa: *cur-mare*, *cur-meiu*, *cor-mana*, *cur-ea*, *cor-tu*, *s-cur-mare*, *s-cor-monire*, *s-car-menare*, etc. ? — cuventulu de altumentrele nu e connotutu d'in coce de Carpãti.

CORSETU, s. f., tunicæ thorax; bucata de imbracamentu, cu cari feminele si stringu bustulu corpului, ca se li se desemne bene si formosu tali'a; d'in barbati numai unii cu pretensionii esagerate de a placé muieriloru facu usu de *corsetu*; — neologismu dupo franc. *corset*, formatu d'in *cors* = *corps* = *corpu*; Italianii au formatu mai bene *corpetto*

= (proprie: *corpusionu*) = franc. *corset*; Ispanii au *corpino* in acellu-asi intellesu: asiã déro si noi, déco nu ne multiamimu cu *pep-tariu*, *pec-torale*, sau altu assemenea cuventu trassu d'in fondu romanescu, care s'ar poté luã in intellesu de *corsetu*, potemu faurí mai bene *corpellu*, *toracellu* (d'in *torace* = *thorax*, care a si intratu in limba, cellu puciu ca terminu de medicina), etc.; form'a *corsetu* nu e si nu pote fi de câtu un'a d'in miiiele de incurcature, cari scotu limb'a d'in mersulu seu de desvoltare organica, arruncandu-ua pre cali ce duca la unu babelu caoticu.

COSA, s. f., *falx*; instrumentu de *cositu erba* (pentru celle alte insemnãri vedi in dictionariu: *cosa*); celle alte sorori alle limbei nostre ax, pentru espresionea acellui-asi conceutu, cuvente trasse d'in latin. *falx-falcis*: ital. *falce*, isp. *falce* si *hoz*, franc. *fau*; d'in acea-asi radecina avemu si noi *falce*, *falca*, *falcatu*, *falcosu*, *falcea*, *facia*, etc., si togmai fiendu co *falce*, care in celle alte limbe sorori, ca si in cea latina, insemnã *cosa*, s'a applecatu, in romanesece, la una insemnare departata, in aparentia, de intellesulu mai originariu allu cuventulu, Românulu cu unu setimentu delicatu de distincione a intellesului a cutatu a applecã la concepulu ce esprome de ordinariu latin. *falx* unu altu cuventu: *cosa*, care, dupo invetiãtulu *Miklosich*, ar fi venitu d'in slav. *cosa*, cu acea-asi insemnare, dupo cum si *cosoru*, diminutivu d'in *cosa*, ar fi slav. *kosori* = *cosa*; déro mai antaniu cuventulu se afla respanditu in forte mule limbe: noua grec. *κόσα*, *κοσιά*, *κοσάρα* verbu *κοσιζαν*; alban. *cos*, verb. *cesi*, magiar. *kassa*, lituan. *kasti*, nou slav. *kosa* sau *kosér*, serb. *kosijer*; alludoile in vechi'a slavica *kosa*, si *kosol* au acea-asi insemnare, pre candu in romanesece, intre *cosa* si *cosoru*, è si venite d'in acea-asi radecina, ise ammesuratu formei acestoru doue cuente, se pune una mare differentia, a si incãtu in *cosoru*, ca diminutivu d'in *osa*, se si applea exclusivu numai la unu instrumentu de form'a *cosei*, inse cu *nultu mai micu ca cosa*,

in speciale la amputarea si cu-
viiei : acesta sengura impre-
ri fi indestulla spre a demonstra,
ositionea contraria assertionei
lui slavistu ar fi cu multu mai
ta si mai appropriata de adde-
ta se mai adaugemu, co in lim-
ca cuventulu *kosa*==*cosa* nu se
leca prin una anumita radecina
a limbei slavice, precandu in
ce cuventulu se esplica in mo-
lu mai satisfactoriu, atatu in
atu si in intellessu, d'in pro-
ndu allu limbei romanesci : pen-
a, ca si *ciora* in locu de *aciora*,
in locu de *acosa*, unu femininu
ectivulu *acosu*==forte *ascutitu*,
in radecin'a *ac*, de unde *acu*,
ac-utire sau *ascutire*, etc.; adiec-
mininu *acosa* sau syncopatu :
luatu apoi cu intellessu de sub-
, applectu la unulu d'in inte-
bele celle mai *acose* sau *acute*,
noscutu Românu, si acesta-a
sce de a starufi mai multu as-
intellessului, asiâ de invede-
armonia cu etymologia data de
u continuâ déro a produce a-
de formatione a cuventului
in acea-asi radecina, si chiaru
-asi taiare a lni e initiale, s'au
: *cutitu*, in locu de *acutitu*, care
câtu participiulu d'in *acutire*
acutire, luatu cu intellessu de sub-
cutitoia sau *cutitonia*, forma
d'in augmentativulu *cutitoiu*,
a dereptulu d'in *cutitu*, d'in
situ apoi si *cutitura*, prin syn-
sformatu in : *cut'tura*, *custura*;
egemu déro, pre ce cuvente se
dia invetiatulu *Miklosich*, candu
co *custur'a* romanesca ar fi ve-
rica *kustur'a*, care nu essiste in
mba, ci numai in serbesce, a-
lupo invetiatulu slavistu, in-
de *convicium in cultrum*==
ra facta cutitului, insemnare
nu corresponditoria cu cea de
ostu, ce are cuventulu in roma-
nmesuratu formei selle de de-
si prin urmare de certu im-
u de Serbi de la Români; dupo

tote aceste n'ar mai fi lipse de noue probe
despre originea romanica a cuventului
cosa; se adducemu inse si d'in limbele
sorori unu essemplu de analoga formare
a acellui-asi cuventu : limb'a ispanica,
pre longa *falce* si *hoz*, are, spre a es-
preme acellu-asi conceptu, si cuventulu :
aguadaña si prin syncope : *guadaña*, care
este invederatu in locu de *acuatania*,
si prin urmare d'in acea-asi radecina
ca si allu nostru *cosa*, precumu d'in a-
cea-asi funtana au formatu Ispanii *guil-
lame*, prin syncope, in locu de *aguillame*,
si analogu, prin urmare, atatu in intel-
lessu câtu si in formatione, cu allu no-
stru *cutitoia*. Atâtea adjungu si trecu
inco, spre a stabili addeverulu etymo-
logiei data de noi cuventului *cosa*; déco
este inse vorb'a se allergamu dupo alte
etymologie, atunci vomu urmâ pre in-
vetiatulu slavistu si in alte assertioni,
ce parte se lega directu de cuventulu
cosa, parte de alte cuvente, a câroru ori-
gine este de cea mai mare interesse pen-
tru limb'a nostra. Si mai antaniu in-
vetiatulu slavistu reproduce opinionea
lucratoriloru dictionariului de Buda
despre originea cuventului *cosa* in ter-
menii urmatori : *Nach Lexic. 141 von
lateln. seco per methatesim*==*dapo Les-
siconu* (intellege de Buda), *la pagi-
n'a 141, d'in latinesculu seco* (=taiu),
prin metatese, adeco prin stramutarea
celloru doue syllabe un'a in loculu al-
teia, asiâ incâtu *cose* ar fi in locu *seco*.
Cu tota ironi'a ce noue ni se pare, co
se ascunde in cuventele, cu cari inve-
tiatulu slavistu reproduce opinionea
celloru ce au elaboratu Lessiculu de Bu-
da, totusi credemu, co acesta supposi-
tione nu este asiâ de lipsita de veri-ce
temeiu, cumu ar paré la antani'a ve-
dere : coci d'in *secare*==taiare noi a-
vemu in romanesce mai multe cuvente :
per-secare si *dis-secare*, ca compuse,
precandu simplulu *secare* s'au perdatu,
de certu, numai d'in acellu sentimentu
de destinctione a intellessului, care ca-
cterisa pre Românu, de ore-ce s'ar fi
confusu cu cellu altu *seccare*, derivatu
d'in adiectivulu *seccu*==*siccus*, cu tote
co in espressionea : *a secá la ficatu, se-*

care, dupo intellesu, pare a fi chiaru latin. *secare* = taiare, si neci decumu *seccare* = siccare, pentru co in locu de a *secá la ficatu*, se dice si a *taiá la ficatu*; certu inse este, co d'in simplulu *secare* avemu derivatele : *sec-ure* = *securis* si *sec-ere* = franc. *faucille*, formatu d'in *faux* = *falx* = *cosa*; in limb'a latina *sic-ilis*, care correspunde ca mai accuratu in forma cu allu nostru *sec-ere*, insemna *lance*, déro form'a *sicula*, care correspunde de assemenea in forma cu *sec-ere*, are si intellessulu cuventului romanescu *secere* sau *cosoru*, precumu *sicillire* = *seccare*; acunu *sicula* nu e decâtu unu deminutivu d'in *sica* = pumnariu, si *sica* in romanesce devine *seca*, cáre, confundenduse, cu adiectivulu *secca*, femininu d'in *seccu*, usioru s'a potutu, prin metatese, transformá in *casa*, apoi, spre a se evitá alta confusione de intellesu, in *cosa*, ca si *fame* = *fames* in *fome*; déro si fora neci una metatese cuventulu *cosa* a potutu essí d'in *sec-are*, prin una compositiohe : *cosica*, *cos'ca*, *coc-sa*, *cos-sa*, ca si *dus-si* = *duc-si*, = *dux*, *tras-si*, *trac-si* = *traxi*, etc.; ispaniculu *cosecha* = *seccrisiu*, pare a confirmá acesta etymologia; unu verbu d'in medi'a latinitate : *cossare* = *seccare*, *recoltare*, etc., vene de assemenea in adjutoriulu acelloi-asi suppositione; in fine *serra* = *serra*, care inco essiste in locu de *ferestreu*, ce se aude la alti Románi, e derivatu totu d'in *secare*: *serra* este in locu de *sec-ra*, prin assimilarea lui *c* cu *r*; d'in acestu cuventu, prin compositiohe cu prep. *co*, ar essí unu cuventu de form'a : *cossera*, masc. *cosseru*, care s'a potutu transformá in *cosora* si *cosoru*, si acesta forma, ca deminutiva, a potutu usioru duce la *cosa*, ca la primitivulu lui *cosora* sau *cosoru*. Apoi luandu in considerare co formele dacoromane *trassi*, *cullepsi*, *allessi*, *frassinu*, etc., se audu la Macedoromani : *trapsi*, *cullepsi*, *allepsi*, *frapsinu*, etc., cumu si la Dacoromani unele d'in aceaasi categoria : *copsi* = *cox*, *fipsi* = *xi*. *copsa* = *coxa*, etc.; luandu in considerare, co cod'a *cosei* se chiama *coporia*; se pote inco admite, cu destulla pro-

babilitate, co *cosa* este in locu de *cop* d'in care *p* a caditu togmai pentru se nu se confunda cu cellu altu *copsa* parte a corpului; in acesta suppositiu *cosa* ar fi potutu essí, prin una metaf. chiaru d'in *cops'a* corpului, ca *ceva / catu si incurbatu*, cumu este ossulu: mitu *copsa*, si cumu d'in contra ossu de la facia s'a numitu *falca de fulce* = *falx* = *cosa*; déro mai probabi co *cosa*, in acesta d'in urma suppositione, se refere la radecin'a *cop* sau e cu intellessulu de *taiare*, (vedi *ciol* Déco in fine, urmámu mai departe invetiatiulu slavistu, care refere si ventulu *costisiu* la una radecina slav *kos*, atunci ne potemu súi pre urm lui la una radecina simpla, care ne p esplecá unu mare numeru de cuver referite de acellu-asi invetiatiu la puri slavice inesplicabili prin medi limbei slavice insasi : mai antaniu *stisiu* se pote pune in legatura cu al *kos* totu cu atátu-a cuventu, cátu : invetiatiulu slavistu facia cu lat. *versare* ital. *versare*, franc. *verser*, de a rel roman. *versare* la alban. *versoig*, (*v bagare* in Glossariu); *costisiu* vine, vederatu, d'in *costa*, cuventu a ca romanitate neci insusi Domnulu *Mú sich* nu credemu se ua conteste, ca *furisiu* d'in *furu*, *facisiu* d'in *facia*, el radecin'a slavica *kos*, data ca mam vorbei *costisiu* neci co essiste in vech slavica; ca proba de essistenti'a ei produce numai serbesc. adverbium *kos* = *picdisiu*, si s'ar poté inco produce vechiu slav. *kosvenú* = *oblicu* sau *p disiu* : déro déro essiste una radeci *cos*, d'in care ar fi essitu si necontestulu romanescu *cos-ta*, atunci de cai acesta radecina a remasu cu totu sterpa pre terrenulu slavicu, pre cau pre cellu romanescu co a fostu de u necontestata fecunditate, de ore-ce i dussa la cea mai simpla espresione, formele *ca*, *co*, *cu*, etc., ca a datu in i manesce, afora de *co-sa*, *co-soru*, *sacu*, *co-sta*, si multime de alti blasta *co-toru*, *co-torontia*, *co-te*, *cu-te*, *cu-cu-tariu*, *co-tetiú*, *co-tinetia*, *co-tig*, *co-flonu*, *co-tlice*, *ca-tinu*, *ca-tia*, i

bc., d'între cari pre unele si invetiatiulu slavistu le reconosce
 tu romanice : asiâ reconosce
coțulă = lebes = vasu de arama
 i blastariu allu latinescului ca-
 i cu tote acesteâ sustine co ro-
coțonu ar fi essitu d'in slav.
 precandu in romanescce, pre longo
 etc., essistu si formele : *catinu*,
 in acea-asi funtana ; asiâ recono-
 slav. **coțiga** = tunica au essitu
 a-asi funtana cu lat. *cutis* = pelle,
 te acesteâ sustine, co romane-
oțiga s'a nascutu d'in slav. co-
 recandu in romanescce essistu,
 u essistu in slavonesce, cuven-
 i simple : *cute*, *cuta*, etc. Rade-
 toru acestoru cuvente are insem-
 ea mai originaria de *taiare*, (vedi
 ), care resare ca mai bene in
 e-dere, si grec' *κῶι-λος*, *κῶ-*
 ; vorbele de noi citate se explica,
 esta insemnare, fienduco parte
 espremu *lucruri taiose*, parte *lu-*
iate, parte *lucruri aduncate prin*
 si de aci si *lucruri capaci*, etc.;
 a potutu si ea essî d'in acesta
 a, ca si ital. *cesello*, *cesoria*, etc.,
 ababile, precumu assemenea nu
 nimu co *cositi'a* feteloru române
 tutu essî d'in slav. *cosa* = coma,
 acea-asi funtana cu romanesc.
 in acea-asi metafora, prin care
 dice bene si de instrumentulu
 destinatu pentru lupta, ca si de
 i care Român'a tesse mundr'a
 dia, *cositi'a*, in addeveru, imple-
 templ'a unei fete, presenta in-
 e analogie cu una *mica cosa*, pre-
 pescisorulu asiâ numitu *cosacu*.
ICELLU, s. m., una planta, —
 aflatu numai in *Barcianu*.
IUGU, s. m., pl-e, vedi *copersicu*.
SICOVIRE, -escu, esplecatu in
 rin franc: *décolle* = deglutinare
 deiare, precandu s'ar paré co in-
 a *cosî*, a *despoîd*, a *bellî*, etc.,
 usus d'in *cosiu* sau *cosiu* = pelle
 = cavu.
NITIA, s. f., in locu de *cosina*,
 recommendatu.
NDROCU sau *consondracu*, s.

m., pl.-e, fasia de curea sau de materia,
 cu care se prenu braccele sau pantalo-
 nii de umeri, ca se nu se lasse in vene;
 — cuventu german. *hosenträger*, si care
 se pronuntia pre a locurea si in roma-
 nesce mai appropriatu de form'a sea ger-
 mana, cu *h* adeco in locu de *c* : *hoson-*
drocu, si luat mai vertosu in plurariu :
hosondroce; déro lipse de ellu nu avemû,
 candu despunemu de atâtea alte cuvente
 romanesci, cari spunu Românului lumi-
 natu ce intellesu au : *braccile*, *bracina-*
riu, *betelle*, *bete*, etc.

COSTISIRE, -escu, v., in locu de *co-*
stare, nu e de recommendatu, neci *costi-*
sitoriu in locu de *costatoriu*.

COSTUMARE, -ediu, a imbraccá in-
 tr'unu *costumu*.

COSTUMU, s. m., pl-e, *vestitus all-*
cujus proprius; vestimentu sau imbrac-
 camentu propriu cuiiva, modu de a se
 imbraccá cuvenitu cuiiva : *costumu ter-*
ranescu, *costumu militarescu*, *preotescu*,
calugarescu, *turcescu*, etc.; — neologi-
 smu dupo franc. *costume*, ital. *costume*
 provenc. *costum*, etc., cari au si intel-
 lessulu de *deprendere*, *datina*, *apuca-*
tura, etc., derivate d'in *consuetus* = de-
 prensu sau invetiatu, de unde apoi si
 insemnaré de *portu* sau *imbraccamentu*
indatinatu.

? **COTÇA**, s. f., *pila* = mince : a jocá
 de a *cotc'a*; — cuventu aflatu numai in
 Barcianu, dero care pare a se legá de
 acea-asi radecina cu *cocotiu*, *cocosiu*
cocolosiu, etc. (vedi *ciocu*); *cotca* ar fi
 atunci in locu de *cocotica*; invetiatiulu
Miklosich conosce la Români si unu
 jocu copillarescu *cacia* sau *cacica*, de
 care noi neci amu auditu neci amu ce-
 titu, si a càrui numire ar fi venitu d'in
 vechiu slav. *cacica*, care nu essiste in
 vechi'a slavica, ci numai in serbesce,
 déro care ar fi essitu d'in vechiu slav.
skakati = saltare; noi nu conoscemû,
 cumu amu dissu, unu jocu de copii nu-
 mitu in romanescce : *cacica*; déro, déro
 acestu jocu essiste d'in preuna cu nu-
 mirea de *cacica*, atunci noi credemu, co
cacica este de acea-asi radecina cu *cotca*
 sau *cotica*, si co de la Români a potutu
 trece si la Serbi.

COTERÍA, s. f., *sodallitium*; societate de omeni strinsu legati între densii prin traiu si petrecere împreuna, déro mai allessu prin scopulu ce si propunu a ad-junge, scopu nescusatu prin medilocele, de cari facu usu, acestea fiendu numai intrige, prin care voru sau a inaltia sau a derapená pre cineva; in assemenea intellessu *coteria* se appropia forte multu, prin intellessu, de cuventulu populariu *gasca* sau *gastica*, cumu si de cuventulu *coticaria*, de care astadi se face usu si abusu; — neologismu nefericitu dupo franc. *coterie*, care, dupo etymologii francesi, s'ar fi nascutu d'in *côte* = *costa*. si ar insemná, prin urmare, *societate de omeni ce si dau costele* (=se intellegu între densii, mai vertosu pentru scopuri relle); déro, de ore-ce in cuventulu *coterie* nu porta circumflessulu ca *côte*, de acea-a *coterie* pote se fia essitu d'in *cote* = semnu in numeru sau littere, prin care s'arreta natur'a sau valorea obiecteloru, de unde si verbu *coter* = numerotare, insemnare cu numeru sau altu semnu, evaluare, appretiare, fissare de pretiu currente, etc. (vedi si *cosa*), asiá in cátu *coterie* se insemne: *societate de omeni de acea-asi nota sau caracteriu*; vericumu inse *coteria* nu are forma in armonia cu analogieles limbei nostre; d'in acea-asi radecina vene si *cotisare* = franc. *cotiser*, a fissá partea ce are se platesca d'in una summa fiacare d'in soci, a face analogia sau *refená* pentru *refuirea* unei certe summe de platitu.

COTICANU, s. m., de acea-asi insemnare cu *chiticanu*, *chitioranu*, *guscianu*, etc., (vedi *chiuire*, compara si *cosa*, ispan. *gusano*).

COTICARÍA, s. m., calitate de *coticariu*, societate de *coticari*.

COTICARIU, s. m., cellu care cauta se roda de la altulu, se traga folose d'in spinarea altui-a prin insellatorie: *coticariulu* e si ellu unu fellu de *ciocoiu* de moda noua, si de acea-a *coticariu* sau se lega de acelle-asi origini cu *ciocoiulu*, (vedi *ciocu*), sau este una alta forma a *coticanului*, cellu mai infricosiatu d'in *roditorie*, (vedi *coticanu*, *cosa*, si *chiuire*).

COTOCIRE, -*escu*, v., *coire*; a se impreuna, fiendu vorb'a in speciale de *cotocu*, si apoi in genere, ca si *cotiire*, (vedi in Dictionariu acestu cuventu), fiendu vorb'a si de alte animali; — cuventulu nu se aude, ca si *cotocu*, d'in care s'a formatu, decátu pre a locurea; mai usitate sunt: *cotoiu*, *cotoire*, (vedi *cotocu*).

COTOCU, s. m., de acea-asi insemnare cu *cotoiu*, (vedi *cotoiu* in Dictionariu si *cosa* in Glosariu, cumu si precedentele *cotocire*).

COTOMANU si *cotosimanu*, s. m., *grandior felis*; *cotoiu mare*, — de acea-asi radecina cu *catusia*, *cotoiu*, etc., si prin urmare curatu romanicu, (vedi si *cosa*).

COTROCIRE, -*escu*, v.; *perscrutari*; a scormoni, a cautá unu ce perdutu sau ratecitu prin una multime de alte lucruri, si de aci: a scrutá, a cercetá cu de a menuntulu; in acestu intellessu inse noi connoscemu cuventulu sub form'a *cotocire*, si mai multu ca compusu: *s-cotocire* si *s-crotocire*; sub form'a *cotrocire* parenise a lu fi auditu in Olteni'a, déro cu intellessulu de *coverire* sau *invelire* in locutionea: *astruca-te se te cotrocescu* = *culcate*, se te invelescu; la antani'a insemnare a verbului correspunde radecin'a care a datu in latinesce *scrutari*, sau cea care a datu *excutare*, adeco *quater*, d'in care si alle nostre *s-cot-ere*, *s-cot-urare*, etc., asiá incátu *s-cot-ocire*, pre longa forma, ar presentá si unu intellessu analogu cu *dis-cut-ere*, *dis-cuss-io*, trasse d'in acea-asi radecina cu *s-cot-ere* = *ex-cut-ere*; déro insemnarea de *invelire* ce are inco *cotrocire* cu greu ar poté cadrá cu acesta etymologia, si de acea-a *cotrocire* cu insemnarea de *invelire* se refere mai bene la acea-asi radecina, care a datu *cortu*, *cortellu*, *scortia*, etc.; unu substantivu de form'a *cotrocu*, cu insemnarea de *cotorba* sau *lemn* de *cotrocire* sau *scolocire*, inco ni se pare co amu auditu pre *alocurea*; inse si *cotrocu*, cu assemenea insemnare, ar fi in locu de *coturocu*, derivatu d'in *cotoru*, si prin urmare, totu n'ar poté esplecá, in modu satisfactoriu, insemnarea de *invelire* a lui *cotrocire*,

fora numai déco *cotrocu* a avutu si are muva, pre alocurea, si insemnarea *fa-*
a, buccata, petecu, etc., ce se vede in *tru*, care nu e decátu una variatióne
forma d'in *cotururu* = *cotoru*, (vedi *cosa*);
la insemnarea de *fasia* la cea de *foia*,
in speciale, *foia de stofa pentru im-*
acatu sau invelitu n'ar fi decátu unu
ssu, si astufellu *catrentia*, etc. (vedi
astu cuventu, si compara totu de una
sta si celle disse la art. *catrafuse*), ar
té fi de acea-asi familia cu *cotrocire* =
intellesu cu *invelire*.

COTROPIRE, -escu, v., *invadere, éccen-*
re; absorbere, haurire; 1. a coprende,
accoperi, a ocupá ceva in totulu seu:
in *cercu cotropesce pre altulu*, candu
ellu-a este ecuale cu acestu-a, asiá in-
tápusu preste densulu l'accopere in to-
pártile lui; *una buba rea cotropesce fa-*
a, candu coprende, intendendu-se, tota
ténderea faciei; 2. a ocupá sau copren-
numai una parte d'in unu totu: *vecinii*
au cotropitu párti insemnate d'in mo-
ri; 3. metaforice: *strainii ne au co-*
pitu commertiu, industria si alte fun-
cti de avutiá, mane au se ne cotro-
sca si pre noi cu terra cu totu; párti
insemnate d'in Romani'a sunt cotropite

Austri'a si Rusi'a; — cuventulu oc-
orre si sub form'a de *cutrupire*, d'in
re si mai bene se vede, co nu e decátu
in compusu d'in prep. *co* sau *cu*, si
tu de una data derivatu d'in *tropu*
u *trupu*, care nu pote fi slavicu, cumu
etende invetiátulu *Miklosich*: anta-
u pentru co in romanesce se tine de
a numerosa familia, pre candu in lim-
a slavica sta mai multu sau mai pu-
nu isolatu; allu doilea pentru-co la
ivente de origine slavica nu se applea,
eregula, suffisse sau prefisse romanesci:
trup-are, co-trop-ire, trupina, etc.
vedi si *ciudatu, coborire, ciuma, etc.*);
llu treilea pentru-co cuventulu si deri-
ate de alle selle cu intellessuri ana-
ge cuventeloru romanesci, se afla si
i tote celle alte limbe sorori: franc.
troupe = trupa (= *corpu* sau *manuchiu*
e omeni sau de alte animali); prov.
troupe = turma; ispan. *troupa* = trupa, de
unde si verbu *tropezar* = a se impedicá

(proprie: a dá cu petiorulu de una *tru-*
pina, compara si allu nostru *ciumpavire*,
ca derivatu d'in *ciumpu* sau *ciupu* =
trunchiu de lemnu); médiu lat. *tropus*
= turma, cireda, etc.; apoi cu insemnári
si mai delicate: franc. *trop* si ital. *trop-*
po = forte, pré (= proprie: *multime ne-*
spusa de mare); allu patrulea in fine, pen-
tru-co cuventulu se esplica in romanesce,
ca si in limbele sorori, d'in propriulu
loru fondu romanicu, fora se fia nevoia
de a allergá la slavicultu *trupu* = cada-
vru, care nu se esplica neci pre sene,
necumu se esplece alle nostre, si cu a-
tátu mai pucinu, la vechiu germ. *drupo*
sau *drupa* = nou germ. *traube* = cior-
china de strugure; latinesculu *turba*,
multime, espleca forte bene intellessulu
cuventeloru: *trupa* = franc. *troupe*, isp.
tropa, provinc. *trop*, médiu latin. *trop-*
pus; cátu pentru forma, francesii dicu
trouble in locu de *turbure*, Macedoro-
manii *trubare* in locu de *turbare*, si prin
urmare co, prin stramutarea lui *r* d'in
locu, s'a potutu dice *truba* in locu de
turba, si co in fine, prin stramutarea
lui *b* in *p*, ca in *canepa* in locu de *caneba*
= *cannabis*, s'a potutu nasce form'a *trupa*
in locu de *truba*, nu e ceva extraordina-
riu; co in limb'a nostra form'a feminina
si cea masculina se applea la unulu si
acellu-asi cuventu, in intellessuri dif-
ferite, cumu: *cracu* si *craca*, *bobu* si
hoba, etc., este de assemenea ceva bene
stabilitu, si prin urmare nu e de mirare
co si cuventulu in cestióne se afla la
noi cu amendoue formele de genu: *trupu*
si *trupa*, in doue insemnári bene distincte;
eu tote acestea radecin'a *trep* sau *trap*,
de unde grec. *τρέπαιον* = intorcere, latin.
trep-idare, alle nostre *trep-edu, trop-e-*
dare; grec. *τρόπος* = intorsura, espleca si
mai bene, atátu in forma cátu si in intel-
lessu, cuventulu nostru *trupu*, si derivate
ca *trupina, tropu, drojnu, sdropu, etc.*,
cumu si isp. *tropezar*, coci tote aceste
cuvente coprendu pre de una parte ide'a
cea mai originaria de *ceva intorsu,*
invertitu, cilindricu; éro pre de alt'a ide'a
de *ceva trunchiatu*, sau *curmatu*, idea ce
resulta d'in cea de *intorcere in locu*, care
adduce *curmare* sau *trunchiare*; cumu

ceva întorsu, infasiuratu, rotundu, etc., pote însemná *trupu* si mai allessu *trupa*, arréta, între altele, si latin. *globus*, care pre longa însemnarea de *globu* sau *sfera*, are si cea de *grupu* sau *partitu compusu d'in mai multi omeni*, (vedi si *clopotu*).

COTROPITORIU-tória, s. adj., care *cotropesce*; appecat sau facutu a *cotropi*.

COVACIARIA, s. f., maiestria sau stabilimentu de *covaciu*.

COVACIU, s. m., *faber ferrarius*; fauru, ferrariu; — cuventu pucinoru-a connotutu, si introdusu fora neci una necessitate, de ore ce pentru espressionea conceptului ce arreta, avemu fauru si *ferrariu*.

COVASIA, s. f., cervista; specia de *braga*, (vedi *covasire*).

COVASIRE, -escu, de regula ca reflexivu : *a se covasi* = coire, coagulari, densari = a se prende, a se închiagá, vorbindu in speciale de lapte : *lapte covasitu* = lapte prensu; de aci metaforice : *covasitu* = plenu de ceva glutinosu, ca laptele prensu; — ? d'in slav. *kvasiti* = a face se fermente ceva, sau d'in romaniculu *covare* = cubare = a cloci, a face se se inferbente, se ferba, si, prin acesta-a, se se stringa, se se prendia si se concreasca? form'a *cobasia* pare a pleca bilancea in partea cellei d'in urma opinione; *covetellele*, in care se *covasesce* laptele, inco paru a veni in ajutorulu acellei-asi suppositione; veri-cumu inse espressionile *a se prende* si *prensu* in locu de *a se covasi* si *covasitu*, sunt, fora indouentia, de preferitu; *iaurtu* in locu de *lapte prensu* o si mai pucinu de commendatu de cátu *lapte covasitu*.

COVERSIRE, -escu, v., *superare*; *excellere*; a întrece, a pertrece : *acestu omu coversesce cu capulu seu pre cei mai inalti semeni ai sei*; *cepte coversesce pre cinci cu doue*; — cuventulu este unu compusu d'in *co* sau *cu* si *versu d'in vertere*; cu însemnare analoga latinescului *ante-vertere* = a *apucá înainte*, si de aci : *a întrece*, afora déco n'ar preferi cineva a admite una stramutare a lui *p* in *v*, ca si in ital. *coverta*; *coverchio*, in locu de *coperta*, *coperchio*, si astufellu se

referia *coversire*, ca si *covoriga*, etc., la *coperire*, (vedi si *desu*).

COVILTIRIU, s. m., vedi a

COVRIGARE, *covrigu* (usit multu ca compusu cu *in* : *incovrigu*, etc.), v., *incurvare*, ter *inflectere*; a incurbá fort face *covrigu*.

COVRIGARIU, s. m., car sau vende *covrigi*.

COVRIGU, s. m., pl.-i, circulu cerçellu, torta, si in speciale : pane; — nu pote fi slavicu, cumu invetiátulu *Miklosich*, pentru váte si compuse iea forme cura nesci : *covrigare*, *in-covrig-are*, si *coborire*; pentruco face parte numerosa familia romanesca; pe espleca d'in fondulu propriu all *covrigu* fiendu in locu de *cover* pusu d'in *co* sau *cu* si *verigu*, fi sculina d'in femininulu *verigu* torta alaturea cu *tortu*, *craca* cu *cracu*, *trupa* alaturea cu *trupa* vine, dupo celle mai probabilitati, d'in acea-asi ra latinesculu *veru* = frigare, de si ital. *verrina*, sicil. *virrugiu*; franc. *vrille* in locu de *verighioru* si *carceiu de vitia*, prove = *burghiu*; la noi afora de for *veriga*, *verigariu*, *verire*, *s-verca* ca si in unele d'in limbele si forme cu *b* : *berligare*, *imberburghiu* = prov. *birou*, (vedi in *burghiu*), etc.; Macedoromani *riga* si cu intellesu de adv. : = *impregiuru*.

COVULTIRIU, *coviltiriu* si c s. m., pl.-e, coperementu de c carrutia; — cuventulu este, d aparentiele, romanicu, de si bene esplecá form'a sea tare pentru unu cuventu populariu rea lui la acea-asi radecina cu deco la *voltu d'in volvere*, in mai multe probabilitati decât rea la acea-asi radecina cu *cope* ital. *covertura* si franc. *couver* a militá pentru acesta d'in w positione; déro *coveltiriu*, presar fi in locu de *copertiriu*, prese

scambiationi de consonanti, adeco a lui *p* in *v* si a lui *r* in *l*, grelle de iustificatu in limb'a nostra, (vedi inse *coverisire*), precandu *coveltiriu*, presuppusu ca fiendu in locu de *covolteriu*, nu presenta neci un'a d'in aceste greutàti.

COZONACU, s. m., pl.-i, pane fermentata cu untu si oue multe; — cuventulu este, dupo forma, derivatu prin suffissulu *acu* d'in altulu mai simplu *cozonu*, care si ellu, dupo forma, este unu augmentativu d'in *cozu*; déro c̄ ar avé a face *cozu* = *carte* sau *colore de carte*, care bate toté celle alte colori, *atú*, cumu se dice astadi, (vedi *atú*), cu panea asiá de placuta ce se chiama *cozonacu*? Noi credemu, co *cozonu* este in locu de *cogionu*, si acestu-a in locu de *cocionu*, (vedi *buza* in locu de *bugia*, *bucia*), asiá încátu *cozonu*, si prin urmare derivatulu seu *cozonucu*, s'ar legá de ácea-asi radecina ca si *ciurechiu*, (vedi *ciocu*), cu insemnarea de *pane bene copta si affenata* sau *inflata*, sau de ácea-asi radecina cu *coca*, cu insemnarea de *pane bene fermentata si copta*; german. *kuchen* = *cozonacu* inco e formatu d'in *kochen* = *co-cere* = latin. *coquere*, de unde si *coca* = *farina* fermentata si preparata pentru *coptu*; *cá* tu pentru *cozu*, déco in addeveru, se refera la acelle-asi fontane, d'in care *anu* presuppusu co vine si *cozonacu*, *atunci*, dupo antani'a suppositione, ar insemná *cartea care cocimesce* sau *ciocnesce* = bate pre tote celle alte, éro, dupo dou'a suppositione, *cartea care cocesc* sau *frige* = bate pre celle alte.

COZOROCU si *cojorocu*, s. m., pl.-e, *bacula*; buccata de pelle cusuta d'in *aintea* certoru copereamente de capu, ca se umbresca si se protega fruntea si *ochii*; — invetiatulu *Miklosich* se indoiesce despre affinitatea acestui cuventu cu slav. *kozirozŭ* = *capricornus*; noi ne indoimu si mai tare de asemenea cumnatia: dupo form'a cuventului, *cozorocu* este unu derivatu d'in altulu *cozoru*, care ar fi unu deminutivu d'in *cozu*, (vedi mai susu *cozonacu*), ca si *mosoru* = *modiolus* d'in *mosu* in locu de *modiu* = *modius*; *cozu* in locu de *cogiu* san *cociu*, ca si femininulu *coja* in locu de *cogia*

sau *cocia*, (vedi *ciocu*), cu insemnare de *pelle ce copere si protege*, espleca deminutivulu *cozoru* si *cozorocu* = *buccata de pelle ce protege faci'a*.

COZŪ, s. m., cartesau colore de carte de jocu, care bate tote celle alte colori, — astadi supplantata prin nefericitulu neologismu *atú* = franc. *atout*, (vedi *cozonacu* si *atú*).

CRACATITIA, s. f., vedi *caracátitia*.

CRACIUNU, s. m., *domini nativitas*; nascerea Domnului, dillele in cari se serbedia nascerea Mantuitorului; — dupo invetiatulu *Miklosich* d'in vechiulu slavicu *kraclunŭ*; déro vechiulu slavicu de unde vine si cumu se esplica? Inusi invetiatulu slavistu spune, co nu scie: originea cuventului este, in addeveru, d'in celle mai grelle de urmaritu; déro considerandu *co* form'a cea mai apropiata de a nostra si mai curata a cuventului este in vechi'a slavica, asiá de multu cultivata de vechii nostri carturari, cumu si in limb'a Bulgariloru, cari au fostu asiá de strinsu legati cu Români; considerandu, *co*, d'in contra, poporele slavice, cari au avutu mai departate relationi cu Români, au defiguratu forte cuventulu, cumu, de esemplu: russesc. *koroclunŭ*, *keroclunŭ*; considerandu, *co* *colindele*, ce se facu la *Craciunu* de la Romani au trecutu la slavi: noi credemu, *co* in romanesce e de cautatu originea cuventului *craciunu*: *carnatione*, propusu de unii ca nascutoriulu lui *craciunu* sau *craciune*, corresponde ca mai bene la intellessulu cuventului, ca esprimendu *tempulu de incarnationea cuventului*; de partea fonetica, de si se presenta certe greutàti, cumu caderea lui *n* si stramutarea lui *r* d'in locu, totusi aceste difficultàti nu su invincibili, candu ne cugetàm, câtu de multu poporulu ciuntesce si scurteadia cuventele, ce are se pronuntie ca mai desu; referirea acellui-asi cuventu la *crese-ere* nu se pote justificá, in forma, decátu presupponendu *co* s'a fauritu antaniu unu cuventu: *crese-itione*, care s'a redusu apoi in *crese-itione*, *crese-itione*, *cretione* sau *creciune*, *creciunu*, cumu si *mentione* d'in *mentitione*; in-

tellessulu ce ar rezultă d'in acesta etymologia inco ar fi mai greu de esplecatu : ce ar însemnă proprie *creciune*? *tempulu in cari incepu a cresce dillele*? sau *tempulu in care cresce cuventulu divinu* (luandu *cresce* cu intellessulu cellu mai largu de *nasce*)? sau in fine amendoue de una data, adeco : *cresce rea dilleloru si cresce rea cuventului*? In suppositionea, co cuventulu *craciunu*, ca si latin. *bruma*=*brevissima* (=cea mai scurta lumina), ar face allusione la scurtimea sau lungimea dilleloru, s'ar poté referi la acea-si fontana, d'in care a essitu si *raptione*=Septembre, asiă in câtu *craciune* ar fi in locu de *coraptione*, transformatu successivu in *curaptione*, *c'raptione*, *cr'atione*; *craciune*, *craciunu*; cea mai grea de justificatu d'in aceste transformationi ar caderea lui *p* inainte de *t*, care se pastredia, de regula, in assemeni conditioni : *intellectione*, etc., si s'a pastratu chiaru in *raptione*, d'in care ar fi venitu prin compunere cu *co* si *cr'atione* insusi; déro acesta cadere a lui *p* inainte de *t* totusi nu e fora essemplu : asiă *dereticare*, de certu in locu de *derepticare*, a perdutu *p*, de si in alte cuvente de acea-asi radecina acellu-asi *p* s'a mantinutu neatinsu : *indereptare*, etc.

CRAIA, s. f., *regnum*; demnitate de *craniu*=rege; terr'a in care domnesce unu *craniu*.

CRAIESCE, adv., *regie*; perditi hominis more; ca unu *craniu* : a *traî craiesce*=a duce vietia de *craniu*, in amendoue însemnările cuventului *craniu*.

CRAIESCU, -a, adj., *regius*, *regalis*; *dissolutus*, *impudicus*, relativu la unu *craniu*; in amendoue însemnările acestui cuventu.

CRAIESSA, s. f., *regina*=*regina*.

CRAILICU, s. m., pl.-*uri*, fapta de *craniu*, luat numai in intellessulu reu allu acestui cuventu.

CRAIETU, s. m., si

CRAIME, s. f., *nepotum cohors*, ceta de *craci*, in însemnarea rea a cuventului *craniu*, — in dictionariulu de Buda form'a *craine* si cu însemnarea buna, déro extraordinaria, de *regnu*, ca si *cracia*.

CRAIRE, -iescu, v., *regnare*; *nepotum esse*; a fi *craniu*, in amendoue însemnările acestui cuventu.

CRAISIORU, s. m., 1. precătu noi scimu, ca deminutivu d'in *craniu* : a) *regisioru*=*regulus*, fiu de rege, sau rege allu unei mice terre; b) unu micu desfrenatu=*dissolutus*; 2. dupo dictionariulu de Buda : a) specia de pesce, salmo trutta; b) specia de struguru.

CRAITIA, s. f., 1. cu acellu-asi intellessu ca si *craciessa*=*regina*; 2. fia de rege; 3. una floare, *taraxacum* erecta.

CRAITIARIU, s. m., pl.-i, *cruciger*; moneta austriaca de arama, ce a portatu una imagine a unei *cruce* pre dens'a, de unde si numele seu germ. *Kreuzer* d'in *Kreuz*=*cruce*; *cracitariu* este insusi germ. *Kreuzer*, caruia s'a datu forma romanesca; preste Carpata se numesce si mai bene *cruciaru*, precandu d'in coce de Carpata se numesce *gologanu*, cuventu si mai pucinu admissibile de câtu *cracitariu*.

CRAIU, s. m., *rex*, *dominus*; *nepos*, *dissolutus*, *impudicus*; 1. cu intellessu bunu : rege, domnu, domnitoriu allu unei terre; 2. cu intellessu reu : desfrenatu, necrosinatu, care si petrece vietia in desfrenari, respin:lu-si starea in petreteri cu curtisane; — d'in grec. *κόριος* =domnu, si a nume d'in una forma *κοράλιος*, d'in care la noi : *curaliu*, *craciliu*, *craniu*.

CRAMA, s. f., casa la vinia, in care se pune *linulu* de calcatu strugurii, si se pastredia butile cu vinulu calcatu, peno se se bage in cava; — cuventulu in structur'a sa fonetica nu presenta nemicu contrariu foneticei romanesce; déro de unde vine? se fia ore grecesculu *κράμα*, care însemna si *vinu mestecat* cu *apa*, cumu este cellu de currendu calcatu? mai multe alte cuvente, attentorie de cultur'a viiei, ce avemu in limba d'in fontana grecesca, cumu : *linu* =ληνός, *charucu*=χάραι, etc., vinu in adjutoriulu suppositionei, co si *crama* ar poté fi grec. *κράμα*; d'in acea-asi radecina cu *κράμα* a essitu si grec. modernu *κρασί* =*vinu*, si astufellu tote probabilitătile concurre a confirmă opinionea co *crama*

u-asi cuventu cu vechiulu grec. iatu cu intellesu de *incapere* & si storsu vinulu.

PEIU, s. m., fragmentum; buccata sau taiata d'in altu ceva: *craminia*, *crampeiu de lemnu*, etc.; tu essitu d'in acea-asi radecina *carpire*, etc., de unde si verpire, subst. *crampitia*.

MPIRE, -escu, v., a face *crampe* in *crampeie*.

PITIA, s. f., mendum, vitium; fectum, cusurum; — cuventu ne-ru d'in coce de Carpati, (vedi).

CENIA, s. f., calitate de *cran-fapta crancina*.

CENU sau *crancinu*, -a, adj., idells, atrox, horrendus; aspru, *furtuna crancina*, *geru crancinosiatu*, spaimentatoriu, in-*u: lupta crancina*; crudu, bar-*oce: crancenele decrete alle ty-*
zomenosu; — cuventulu nu se es-
e prin slav. *crancina* = cholera.

PUSINICU, s. m., una planta, in Barcianu prin germ. *sañor*.

EI, s. m. pl., una planta, es-
Barcianu prin germ. *wegdorn*
de: *spinu* de drumu; ? *rham-*
tracine).

SNICU, s. m., pareclesiarium =

SU, s. m., in locu de *crase*, nu
mmendatu.

CAVETE si *castravete*, s. m.,
fructu leguminosum; — dupo in-
Miklosich d'in slavicultu vechiu
t; déro acestu cuventu niu es-
echi'a slavica; déro, chiaru de
, cumu essite in unele limbe
ice, form'a cuventului roma-
oppune la assemenea supposi-
cedorom. *castravetiu* ar cadrá
cu form'a slavica; vericumum
lipse de *castravete*, candu a-
uma.

ENTIA si *cretentia*, s. f., *subli-*
præligamen; fota, pestelca,
— dupo dictionariulu de Buda
calantica; vedi inse si *catren-*
rocire.

CRAVATA, s. f., *cæstitium collo cir-*
cumvolutum = legatura de gutu, buccata
de stofa cu care se infasiura gutulu,
spre a lu protege de intemperie; — dupo
franc. *cravate*, ital. *cravatta* si *croatta*,
ispan. *corbata*, care ar fi formate di'n
numele de poporu *Corvatu* sau *Croatu*, de
la care s'ar fi impromutatu acellu modu
de legatura.

CREANTIA, s. f., neologismu dupo
franc. *créance*, care insemna *credentia*,
déro care s'a applicatu si cu intellessulu:
1. de *creditu*, sau *inscrisu de creditu*;
2. de *mandatu* sau *instrucione* a unui
domnitoriu cotra unu representante allu
seu; 3. de *scrissore* a unui domnitoriu,
prin care *accredita* unu representante allu
seu: in aceste d'in urma trei insemnări
s'a luat cuventulu *creantia* si in ro-
manesce, déro nu se pote admite, ci e
mai bene a lu suppleni in intellessulu:
1. cu *creditiva*, 2. cu *mandatu*, 3. cu
accreditiva.

CREIONU, s. m., *graphium*; instru-
mentu de trassu linie, de desemnatu, etc.,
— neologismu nefericitu dupo franc.
crayon, formatu d'in *crata* = *creta*; pre-
cumu déro dicemu *creta* la una buccata
de *creta* cu care scriemu sau deseinnamu,
de ce se nú dicemu si *plumbu* la unu
instrumentu de *plumbu*, cu care facemu
acelle-asi operationi ?

CRETENTIA, s. f., vedi *cratentia*.

CRICALA, s. f., *confixum minutale*;
carne tocata, tocana, tocatura; — necon-
noscutu d'in coce de Carpati.

CRILA, s. f., bataia de venatore:
omu de crila = care e pusu se bata, spre
a scorní venatulu; *a bate in crila* = a
face bataia; — d'in ultim'a locutione
se vede co *crila*, ca si *cornu* (de unde a-
poi *s-corn-ire*, ca termenu de venatu),
a fostu in origine unu instrumentu de
facutu sgomotu, spre a spariá si scorní
venatulu, si prin urmare se pote legá de
acea-asi radecina cu franc. *criquet*, *cre-*
celle, alle nostre: *cricaire*, *crituire*, *cri-*
steiu, etc., (vedi *carcaire*).

CRISIANU-a, adj., augmentativu d'in
crisiu, ca si *lunganu* d'in *lungu*.

CRISIU-a, adj., *grandis*, *crassus*;
fortis; *maturus*; bene desvoltatu, ro-

bustu, grassu, vertosu, voinicu, maturu : *ce crisiu de omu! ce crisia de fêta! cumu se batu de bene crisiu nostri de militari!*—d'in acea-asi radecina cu *cre-are*, *cre-scere*, *cre-tiu*. *crassu* sau *grassu*, etc.; d'in acea-asi funtana paru a fi essitu si : *crivetiu*, ca ventulu *cellu mai tare si furiosu*, dupo acelle-asi analogie, prin cari, in latinesce, *aquil* = *crivetiu*, pare a se legá de *aquila*, ca *passerea cea mai robusta*, *crivina*, ca *palure*, de si mica, déro *desa si concrescuta*; in fine verbulu *crivire*, ca reflexivu : *a se crivi* = *a se imbuibá preste mesura*, verbu de altumentrele neconnoscutu d'in coce de Carpati, unde se dice *crepare* camu in acellu-asi intellessu; slavicultu *krivü* = curbu nu espleca intellessulu ce au romanesece : *crivetiu*, *crivina*, *crivire*; *crivetiu*, care se afla in unele limbe noue slavice, e mai probabile, eo a fostu impromutatu d'in romanesece, unde si afla una esplecare mai satisfactoria de câtu cea trassa d'in vechiu slav. *krivü* = curbu.

CRIVETIU, s. m., *aquilo*, ventu aspru si impetuosu, care suffla despre media nopte, (vedi *crisiu*).

CRIVINA, s. f., *dumus*, *dumetum*; tufa, tufetu, (vedi *crisiu*).

CRIVIRE, -escu, v., vedi *crisiu*.

CROIELA, s. f., in locu de *croitura*, nu e de recommendatu.

? CROSNA, s. f., legatura, sarcina de efecte, do lemne, etc., ce duce cineva in spinare.

CRUGU, s. m., *orbis*, *cyclus*; cercu, si in speciale, cercu descrissu de unu astru, orbita; *cyclu*; — cuventulu n'a fostu connoscutu de câtu dascaliloru slavisti, si astadi este cu totulu cadintu in desuetudine; sengurele espressioni, in cari se applecá cuventulu de insisi acei dascali, erau : *crugulu sorclui* si *crugulu lunci*, caroru-a de multu le a luat loculu : *cyclulu sorclui*, *cyclulu lunci*, (vedi in Dictionariu *cyclu*); de altumentrele slav. *crugü* este unu impromutu d'in lat. *circus*, grec. *κρίκος*.

CRUMPINA, si *crumpira*, s. f., *solanum tuberculosum*; mai tote dictionariiele dau acestu cuventu ca avendu

acea-asi insemnare cu cea-a ce ma si *cartofu*; dictionariulu de inse, dupa ce lu espleca cu vorb *mèru*, apoi tramette la espres *alluna de pamentu*, pre care ua cu espressionile romanesci : *crivicioaca*, *baraboiu*, *tiernèru*, éro nesci : *grundbirne*, *polake*, *ka erdapfel*, *erdüstel*; d'intre es nile romanesci, *tiernèru* noue totulu neconnoscuta, si neci in a tionariu amu aflatu acestu cuvi fora de cellu de Buda, si in a chiaru numai d'in intemplare, la mai susu citate, fora se figuredi culu seu ca articlu speciale; *dè mèru* nu este unu productu allu sitoriului dictionariului, atuncitulu *tiernèru* ar fi ca compusu *ra* (= *pamentu*) si *meru*, ca popularia, intrandu in acelle-asi gie ca si franc. *pomme de terre*, urmare cellu mai bunu cuventu nescu pentru espressionea conc de *cartofu*, de ore ce atátu *cartu* si *piciocu* nu si afla esplecare la fondu romanescu : *cartofu*, *pi tiernèru* espremu déro unulu si asi conceptu, si e vorb'a numai a lege intre aceste trei cuvente p mai buuu, care ar fi, dupo noi, *ti câtu* pentru *crumpina*, insem cumu se vede d'in celle espuse tátu asiá numitulu *cartofu*, câ numit'a *alluna de pamentu* sau *boiu*, sau *allunella*, ar fi unu de prisosu; déro, fiendu co in fe presenta nemica contrariu fonet manesci, si fiendu co pare a se acea-asi origine cu *curpenc*; de s'ar poté applecá cuventulu *cr* sau *crumpira* la una specia a de *tuberculose*.

CRUPI, s. m. pl., cuventu ce in dictionarie amu aflatu, neci a ditu sau cetitu undeva, déro in invetiatalu Miklosich lu da cu narea de *gruiu* sau *urloiu* = *farina macinata*, ca essistendu in roi si provenitu d'in slav. *crupa* = tura mica.

? CTIRE, -escu, v., *templum*

rel administrare; a fundá, a redicá d'in temelía, vorbindu in speciale de una baserica, de unu monasteriu, de unu ospitiu si alte asemeni institute de benefacere; — d'in grecesculu *κτίσις*, de unde apoi si *ctitoriu* = fundatoriu sau administratoriu alu unr assiediamentu de celle mai susu attense.

CTITORIA, s. f., calitate de *ctitoriu*.

CTITORIU, s. m., vedi *ctire*.

CUDRULUIRE, *-escu*, v., datu in dictionariulu de Buda cu acea-asi insemnare ca si *buduluire*; se refere prin urmare, atátu prin intellesu câtu si prin forma, la acea-asi fontana cu *cotrocire*.

CUFERARIU, s. m., care face *cuferu*.

COFERASIU, s. m., pl. *-e*, deminutivu l'in *cuferu*.

CUFERU, s. m., pl. *-e*, riscus, *pellita rea*; lada de pelle, giamantanu; — cuventulu se lega de acea-asi origine cu *cofa*, *cofinu*, etc.; si prin urmare s'ar poté admitte in dictionariulu limbei; pentru cellu-asi conceptu, d'in acea-asi fonana, au essitu : ital. *cofano*, franc. *coffre*, ispan. *cofre*.

CUFURELA, s. f., in locu de *cuferura*, nu e de recommendatu.

CULBACESCA, s. f., una planta, esolecata in Barcianu prin germ. *melechkraut*.

CULEIU si *coleiu*, s. m., *lævis pellis*, pelle fora peru; — probabile in locu de *coleviu*, d'in *co* = *con* si *lævis* = netedu fora peru, fora asperitâti.

CUNSFINTIRE, *-escu*, v., in locu de *consecrare*, nu e de recommendatu, fora se mai adaugemu, co abiá nascutu a si moritu si cadiutu in completa uitare.

CURMÁ, s. f., plur. *-curmale*, *palmae pomum*, = poma de fenicu, *fenica*; — cuventulu *fenica* face superfluu turcesc. *curmá*; cu atátu mai pucinu se pote admitte *curmalu* in locu de *fenicu*.

CURRIERIU, s. m., in locu de *cursoriu*, nu e de recommendatu.

CUSINITIA, s. f., *fabri ferrarii officina*; laboratoriu de ferrariu.

CUTE sau *cuti*, exclamatiune cu intellesu de imperativu, prin care se indemna vitellii a fugi de la titiele vace-loru, candu le mulgu; — scurtatu, se vede, d'in *cave-te* = *cave* (de unde si *cautare* sau *catare*); acesta sengura forma remasa d'in *cavere* nu e mai extraordinaria decátu *cessa* sau *cés'* (d'in *cessure*), cu insemnare érosi de imperativu, prin care se indemna vacele a stá bene la mulsu, neci decátu *ai* d'in *aire* sau *agere*, (vedi *ai*); *cés'* se dice prescurtatu d'in *cessa*, ca si *las'* d'in *lassa* : *las'* se *intre* = *lassa se intre*.

D.

DADA, s. f., appellatione, cu care laerra, in Munteni'a, una soru mai mica numesce pre un'a mai mare, pre candu, in cetâtile Munteniei pentru acellu-asi conceptu, se applica cuventulu : *tiatia*; ro in Moldavi'a se aude, in acellu-asi intellesu, verb'a : *lele* sau *lelitia*, care, in Munteni'a se dice cu doue insemnâri : un'a buna, applecandu-se, ca terminu de respectu, de muierile mai tenere la celle mai betrane; alt'a rea applicandu-se la

femele ce se lasa a se curteni cu perderea onorei loru; la Macedoromani, d'in contra, *duda* insemnna *mamma*; — *dada* nu e decátu unu femininu d'in masculinulu *dadu*. despre care noi nu scimu, déco se applica undeva, intre Români, la fratii mai mari, cu acellu-asi intellesu, in care *dada* se dice la sororile mai mari; certu e, co dictionariulu de Buda dà form'a *tete* cu acea-asi insemnare ca si *bade* = frate mai mare; certu

e de assemenea, co *dadu*, d'in care vine femininulu *dada*, este d'in acea-asi fontana cu *tata*, adeco co, prin stramutarea tenuiei *t* in medi'a *d*, *dadu* e in locu de *tatu*, si *dada* in locu de *tata*; cuvente essite din acea-asi radecina cu *duda* se afla in diferite limbe cu diferite forme: in grecesce $\tau\acute{\eta}\theta\eta$ si $\tau\eta\theta\acute{\eta}$ (analogu in forma cu roman. *tete*, de unde si *tetica*=*tata*)=nutrice, buna; $\tau\acute{\eta}\theta\eta$ si $\tau\eta\theta\acute{\eta}$ =sfercu de *titia*, *titia*, si prin metafora: *nutrice*, *buna*, *metusia*, etc.; cuventulu $\tau\acute{\eta}\theta\eta$, desbracatu de duplecationea $\tau\eta$, duce la una radecina $\theta\alpha$, care se afla in grecesculu $\theta\acute{\alpha}\lambda\epsilon\upsilon$ =a dá *titia* sau *lapte*, $\theta\acute{\alpha}\lambda\epsilon\theta\alpha\iota$ =a sugé *titia*; d'in acesta radecina, a carei forma romanica este *ta*, a essitu si latin. *tata*=allu nostru *tata*; in latinesce cuventulu *tata* erá espresione copillaresca de acea-asi insemnare cu *pater*, déro se dicea si in locu de *mamma*, alta espresione copillaresca in locu de *mater*; *mamma*, ca sí *tata*, dupo cumu se vede d'in cuventele grecesci citate mai susu, cumu si d'in alte espresioni, in cari aflámu acelle-asi cuvente, de essemplu: *mammiferu*=portatoriu de *titie*, cu *titie*, etc., au insemnarea cea mai originaria de *ceva ce nutresce*, si in speciale: a) *titia*, b) *omú* sau *femina nutritoria*: *tata*, *mamma*, *nutrice*, *buna*; nu este déro de mirare, co *tata* in latinesce are insemnare si de *tata* si de *mamma*; in romanesce cuventele: *tata* si *mamma*, au fostu si sunt peno astadi espresionile exclusivu applegate la nascutoriulu si nutritoriulu sau nascutori'a si nutritori'a copillulu, precandu *pater* si *mater* nu s'au pstratu decátu in certe derivate si compuse, cumu: *cum-matra* sau *cum-metru*, *matrice*, etc.; facia cu aceste fapte necontestate si necontestabili, nu intellegemu déro pre ce cuvente se intemeidia invetiátulu *Miklosich*, ca se referia roman. *tata* si *mamma* la vechiele slav. *tata* si *mati*, ba chiaru si roman. *titia* [a imaginatulu vechiu slav. *titia*; au dora fiii Romániloru au fostu condamnatu a nu connoce doiosele numeni de *tata* si de *mamma*, peno ce nu le au invetiátu de la Slavi? déro atunci fiii stra-

buniloru Romani, nascuti in Latiu, ca nu connocea numele de Slavu, de unde invetiásse dulcile appellationi de *tata* si *mamma*? Invetiátulu slavistu se ridima pote pre unele forme ca *taica maica*, cari occurru si in unele limbi noue slavice, spre a sustiné assertion sea; déro *tata* si *mamma*, forme de necontestata romanitate, sunt elle sengrele cuvente de unu usu familiaru, ca in gur'a poporului potu luá formele transformárele celle mai variate? Si addeveru, afora de *taica* si *maica*, cuvente in cestione au luatu inco formi immultite, prin care se espremu delate nuantie de desmerdatoria affectiune: asiá *tata* se aude in gur'a poporului romanescu cu forme desmerdatorie ca: *tete*, *tetica*, *tica* (de unde si *taica tatucu*, *tuca*, etc.; asiá *mamma* se au in gur'a poporului cu forme desmerdatorie ca: *mammica*, *mica* (de unde *maica*), *mammuca*, *muca*, etc.; cátu petru *metusia* noi credemu co e in locu *ametusia*, formatu d'in latin. *amita*=intellessu cu allu nostru *metusia*, ca sic *tusia* d'in *cata*=it. *gatta* franc.=*chat*=mitia sau pisica; déro, si déro romanesce *metusia* se refere la acea-asi radecina slav. *mati*=lat. *mater*, totusi *metus* spre a se espleca, n'are nevoia de slav. *mati*: radecin'a latinescului *mater*, grecescului $\mu\acute{\eta}\tau\eta\rho$ si slavicului *mati*, ca a romanescului *mamma*, este *ma*, ca in grec. $\mu\alpha\tau\alpha$ =*mainma*, *buna*, *mosia*, et appare sub form'a cea mai simpla, e in *mamma*, duplicata, ca sí radecin'a in *ta*; precumu radecin'a *ta*, asiá *ma* este ore cumu in gur'a poporului romanescu: afora de celle peno acf citate radecin'a *ma* a datu in romanesce: *ma-steru*, *ma-stera*, *ma-trice*, *ma-tica*, syncopatu: *matca*, si pote chiaru: *mos-mosia*, etc., de orece in grecesce d'in cea-asi radecina vine si $\mu\alpha\text{-}\xi\acute{\omicron}\varsigma$ =*tit* care ar fi in locu de $\mu\alpha\chi\iota\omicron\varsigma$, (vedi *ciocu*), si acestu-a in romanesce ar lu forma de *magiu* sau *maciu*, transformatu apoi in *masiu*, *mosiu*, ca sí *costic* in locu de *costiciu*, (vedi in dictionar litter'a C); déro pre longa forma, si intellessulu lega cuventele *mosiu* si *ma-*

sia cu multu mai bene de acea-asi radecina, d'in care au essitu *mare*=lat. *magnus, major*=mai mare, *maiores*=mai mari; si : *mosi, stramosi*, etc.; radechin'a ta a fostu inco si mai fecunda in limb'a nostra : pre longa *tata* cu tote transformationile in parte enumerate mai susu, ea a datu inco : *titia, titisioria, titia, titina, tiutiuru, tiatia, tiatiaca* (synopatu : *tiaca*), *dada, dadaca, dadacire, daduca, durdu, durducu, durducare, durdulia*, etc.; de si atatu form'a, care nu presenta decatu variationi fonetice de celle mai usiore de justificatu, catu si intellessulu acestoru cuvente, care, de si variatu, este inse usioru de redussu la un'a si acea-asi fontana, ne aru scuti de a mai adduce noue probe pentru confirmarea assertionei nostre; vomu cita cu tote acestea si cateva cuvente d'in limbele sorori trasse d'in acea-asi radecina ta cu forme si intellessuri totu asi de variate ca celle ce occurru in alle nostre : ital. *tato*=frate; *tata*=soru (*tatia* allu nostru); *tetta, zitta* si *cizza*=*titia*, *zezzolo*=sfercu de *titia, tiutiuru* sau *tiutiuru*, isp. si port. *teta*=*titia*; franc. *tette*=*titia*; *teton*=sfercu de *titia*; catal. *dida*=*dadaca*, nutrice; sardin. *dida* si *dedda*=*titia*. Atatea credemu destulle pentru justificarea romanitateri cuventelor in cestione, cari numai prin numerulu loru probedia, co au incoltitu d'in radecina affundu prensa in pamentulu romanescu; unu lucru numai vomu mai adauge a dice : *déca dada* si *dud:* sunt, prin stramutarea in medi'a *d* a tenuei *t*, in locu de *tata* si *tatu*, stramutare addussa prin necessitatea distinctionei de intellessu; apoi si *bade*, prin assemenea stramutare a tenuiloru *p* si *t*, este in locu de *pate*=*pater*, stramutare addussa si aci prin necessitatea distinctionei de intellessu : in addeveru, prin caderea lui *r*, ca si in *frate*=*frater*, cuventulu *pate*=*pater* s'ar fi confusu in intellessu cu *pate*=*suffere*, si de aci form'a : *bade*, care, prin urmare n'are lipse de bulgar. *bati*, spre a fi esplecata, (vedi si *bade, badica, baditia, baci*).

DADACA, s. f., quæ puerum edu-

candum suscipit; baiatoria, femina ce se insarcina cu preveghierea si crescerea unui copillu intercatu, numita astadi si *bona*, dupo franc. *bonne*, cu acellu-asi intellessu; *dadac'a* pote fi si *doica* (in locu de *dodica*, deminutivu d'in *doda*, alta forma a lui *dada*); déro *doic'a*, ca atare, este *nutrice*, dà *titia*, precandu, ca *dadaca* inceta de a da *titia* (vedi *dada*).

DADACIRE, s. f., a fi *dadaca*, a face pre *dadac'a* : a *dadac' unu copillu*.

DADATELLU, s. m., pl.-i, una planta =*anemone pulsatilla*.

DAGHEROTYPIA, s. f., arte de a scote imagini de omeni, animali, etc., prin lumina; — cuventu francescu formatu d'in *Daguerre*=inventoriulu aceste arte, si grec. *τύπος*=*typu*, imagine; déro astadi cadintu in desuetudine chiaru in limb'a francese si suppletivu prin altulu de form'a : *photographie*=fotografia (=proprie : *depingere* prin lumina; vedi in dictionariu : *fotografu, fotografia*, sau *photographu, photographia*).

DAICA si *doica*, s. f., *nutrix*; nutrice, baiatoria, care da *titia* unui pruncu; — amendoue formele sunt deminutive, un'a d'in *dada*, alt'a d'in *doda*, d'in cari deminutivele : *dudica, dodica*, si prin syncope : *dica, daica, doica*, (vedi *dada* si *dadaca*).

DAIEREA, s. f., pl. *daierelle*, tob'a ce batu ursarii, candu joca ursulu; — ? in locu de *doberella* sau *toberella*, care prin caderea lui *b* s'ar reduce in addeveru la : *douerella, doierea*; ar poté inse fi, prin caderea lui *n*, si in locu de *dainierea*, (vedi si *dainare*).

DAINARE, *dainediu*, etc. si

DAINAIRE, -iescu, si

DAINIRE, -escu, si

DAINUIRE, -iescu, v., *canere, modulari*; *durare, perdurare, permanere*; 1. dupo dictionariulu de Buda, care da cuventulu numai sub form'a : *dainaire*, a face se vibredie cordele unui instrumentu de cantatu, si de aci : *a*) a cantá cu instrumentu de corde, in speciale; apoi in generale, a cantá, chiaru si d'in gura; *b*) a face se vibredie ceva, se oscille : a scuturá, a clatiná, a agitá, a tremurá, a dardaf, etc.; 2. dupo alte dictionarie, care dau mai allestu numa

formele : *dainire* si *dainuire*, si precătu insine scimu, ca neutru : a durá, a tiné indelungu, a fi durabile si indelungu permanente; — d'in derivate : *dainitoriu* si *dainuitoriu* = durabile, indelungu tinutoriu, solidu, permanente, etc., se refere la insemnarea de sub 2, éro *dainusiu* = leganu, in care se dau copiii mai mari si chiaru omeni in etate matura, se lega de insemnarea de sub 2; noue nu ne e connoscutu cuventulu *dainusiu* neci d'in audite, neci d'in cete; — dupo dictionariulu de Buda cuventulu *dainaire* s'ar fi nascutu d'in grec. δῆν, si a nume d'in doriculu δάν = Jupiter = joue, cea ce ar dá ca insemnare primitiva : a *jouá* sau *cantú* si *saltá* in onorea lui *Joue*, ca coribantii, de unde apoi, in genere : a *cantú*, a *saltú*, a se *agitú*, etc.; déro acesta etymologia, ce de altumentrelea cu greu s'ar poté admite, totusi nu ar esplecá decátu insemnările de sub 1 alle cuventului, lassandu pre celle de sub 2 neesplecate, de orece intre *cantare* si *saltare* sau *agitare* de una parte, si *durare* de cea alta nu pare a se afla neci una relatione, afora déco nu ar recurre cineva la ide'a, co *durat'a* sau *tempulu* se espreme de regula prin missicare (compara *clipita* = missicare a pleopelorusi durata de tempu, si *momentu* = missicare si parte d'in durata sau tempu, etc.), si co *saltulu*, ca si *cantulu*, sunt neseperabili de *mesura*, care inca implica *durat'a* sau *tempulu*; déco admittemu acestu modu de vedere, atunci *dainare*, *dainuire*, etc., s'ar poté esplecá in amendoue insemnările principali, referindu-se la una onomatopeia *dan* sau *dang*, care ar fi acea-asi ce a datu si lat. *tang-o* = attengu, si care prin stramutarea lui *n* in *r*, naturale limbei nostre, (vedi in dictionariu liter'a *N*), ar luá si form'a *dâr*; sub amendoue formele onomatopei'a este viua in gur'a poporului : cu *r* ea espreme mai allessu *vibratione* sau *oscillatione*, ca in *dardaire*; cu *n* espreme mai vertosu sonulu produsu prin *attengerea* cordeloru unui instrumentu sau prin *batterea* in ceva *resunatoriu* : prin urmare : *attengere* sau *battere*, apoi : *resonare*,

saltare, *leganare*, etc., si in fine : *darare*, etc., ar formá una strinsa succesiune de concepte derivate unulu d'in altulu, cari tote s'ar esplecá prin rade cin'a *dan* sau *dar*, esplecandu mai de parte : *dandaná*, care presenta rade cin'a cu *n* duplicata, precumu si *dano naia*, etc.; s'ar poté inse ca *dainare*, *dainuire*, etc., in insemnarea de *durare*, si fia essitu d'in acea-asi radecina ca : grec. δολ-ιχος = *lungu*, *indelungu*; d'i trunchiulu *δολ* a potutu, in addeveni essí unu verbu *dol-inare*, care, dupo le gile fonetice alle limbei nostre, a devinitu : *doinare*, *duinare*, *dainare*, etc.

DAINUITORIU, -toria, vedi *dainuire*.

DAINUSIU, s. m., vedi *dainuire*.

DAJDIA, s. f., tributum, vectigal; in positu, dare cotra statu, contributione — cuventu de forma slavica; de aci : *dajnicu* = suppusu la dare, contributione; *dajdieriu* = stringutoriu de *dajdi* perceptoriu.

DAJDIERIU, s. m., vedi *dajdia*.

DAJDNICU si *dajnicu*, adj. s., vedi *dajdia*.

DALA, s. f., la Macedoromani : *lap prensu*; — ? d'in acea-asi radecina c *dada*, (vedi acestu cuventu).

DALACU, s. m., anthrax = antrac buba forte rea, numita pre a locure *carbune*, — d'in turc. *dalac*?

DALMA (pronuntia *dálma*), s. f., collis; collina sau dealu; — cuventu neco noscotu d'in coce de Carpati, dupo dictionariulu de Buda d'in *tumulus*, car prin syncope si metatese, s'ar fi tranformatu successivu in *tumlu*, *duml dulmu* si *feniin. dalma*; déro mai usior se pote legá de acea-asi radecina d' care a essitu *dealu*; vericumu ar fi ins lipse nu avemu neci de *dálma* sau *du ma*, neci de *dealu* insusi, candu ne s' la dispositione cuventulu *collina*; d' *dálma* e derivatu si *dalmosu* = collinosu sau delosu, de assemenea neconnoscutu d'in coce de Carpati, (vedi si *dealu*).

DALMOSU, -a, adj., vedi *dálma*.

DALOGU, m., pl. -i (noi connoscen cuventulu numai sub form'a *darlogu* si *femin. darlogu*), habena, curea de frenu; — proverb. : *sluga la derloga*:

sluga la sluga, sluga la cine n'ar meritá sluga; — acestu proverbiu se explica mai bene prin intellessulu de *persona neînsemnata*, ce femininulu *darloga* pare co are d'in collo de Carpati, déro pre care noi iusine nu connoscemu d'in celle audite d'in coce de Carpati; totusi acesta d'in urma însemnare a cuventului *darloga* nu e, de certu, decátu una metafora d'in însemnarea de *curca de frenu*.

DALTA, s. f., *cælum, scalprum, scapellum*; instrumentu de sapatu sau sculpitu in lemnu sau in pétra; — dupo invetiátulu *Miklosich* d'in vechiu slav. dlato: cuvente pentru espressionea acestui conceptu, d'in cari unele s'au si introdusú in usu, nu ne lipsescu: *sculpuru, scapellu, cesoriu, cesella* (aceste doue d'in urma d'in aeca-asi radecina cu *cosa, casoriu*, si analoge cu ital. *cesello* = franc. *eiseau*, ital. *cesoió*); d'in *dalta* e derivatu si verbulu *daltuire* = a sapá sau scobi cu *dalt'a* in lemnu sau in petra, si care se pote supplini, prin urmare, cu cuvente ca: *sculpire, sculpere, scobire, cesellare* sau *celare*, etc.

DALTUIRE, -escu, v., vedi *dalta*.

DALTUTIA, s. f., deminutivu d'in *dalta*.

DAMA, s. f., *matrona; meretrix*; 1. *domna* de casa, *matrona*; titlu de onore ce se da muieriloru, corresponditoriu in intellessu cu *domna* ca appellatione onorifica data barbatiloru; 2. si cu intellessu reu: curteana. muieru ce face commerciu cu onorea sea; in acestu intellessu se inocesce, ca si franc. *dame*, cu atributulu: *publicu: dama publica* = franc. *dame publique*; — neologismu nefericitu dupo franc. *dame*, care se incerca inco a ne dá si *damicella* = franc. *demoiselle* = *domnisióra*, titlu de onore datu unei fete nemaritate, corresponditoriu in intellessu cu masc. *domnisoru*, appleeatu onorifice la fetiori sau *juni*, ba inco a ne intrude si *madama* = franc. *madame*, ca se se imparechiedie bene cu *mosió* = franc. *monsieur*; déro, pre cumus'a arretatu aiurea, (vedi *boiaru*), este buna sperantia, co biet'a limba romanesca va scapá de asemeni scalcature, si in locu-le voru intrá roma-

nescele: *domna, domnisióra*; déro e vorb'a se adoptámu *dama* si *damicella*, sau *demoisella*, de ce n'amú adoptá si *damicellu* sau *demoasellu* = franc. *damoiseau*, care ar stá pre longa *demoisella* mai bene de câtu *domnisoru*; déro, cumu dissemu, e buna sperantia, co in currendu urechi'a romanesca nu va mai fi cu neplacere isbita de asemeni extravagantie; *madama* a si inceputu dejá se se appleece numai la baiatoriele de copii; de altumentrele *dame* nu este de câtu una corruptione d'in latin. *domina* sau *domna*, ce s'a pastratu asiá de bene in *domna*: peno candu déro in locu de celle bune alle nostre se adoptámu celle corrupte alle altoru-a?

DAMBLA, si *damlá*, s. f., *apoplexia*; apoplessia, morbu ce privedia parti de alle corpului de sentire si missicare; — ? ture. *damlá*.

DAMBLALIU si *damlaliu*, -a, s. adj., cellu lovitu de *damlá*, apoplecticu, paralyticu.

DANANAIA, s. f., *res ludicra vel mira*; intemplanu, faptu, lucru ce descepta curiositate, mirare, risu: *ce dananaia de omu va mai fi si estu-a; faci dananaia, la cari nemene neci cu cugetulu n'ar fi cugetatu*, (vedi *dainuire*).

DANCIUCU, s. m., pl.-i, dupo dictionariulu *Raoul*: soldatu russy degradatu pentru incapacitate, si condemnatu a servi pre camaradii sei, si de aci cu intellessu mai generale: omu de nemica, care nu e bunu de nemica; pre câtu in sa noi connoscemu, *danciucu* se dice ca deminutivu d'in *danciu* (nume propriu forte favoritu Tiganiloru), despre veri-ce copillu de Tiganu, ca appellatione ridicula, care a potutu dá apoi nascere la intellessulu datu de mentionatulu dictionariu.

DANDANA, s. f., plur. *dandanale*; turba, tumultus; *malum facinus*; larma, sgomotu mare; intemplanu sau fapta ce face mare sgomotu, mai allessu intemplanu sau fapta rea, nevoia, afacere ce adduce multa bataia de capu si suferare: *a se tine numai de dandanale, a face nouu dandaná, pre candu alt'a nu s'a impucatu inco; se face dandaná mare,*

déco nu cautati a liniscé asta multime interitata; abia m'am scapatu d'in dan-danau'a, in care m'ai bagatu, (vedi dai-nuire).

DANIA, s. f., donatio; fapta de a dá ceva cuiva sau cea ce se da cuiva, vorbindu mai allessu de mosie sau summe insemnate ce dá cineva unui omu sau pentru unu institutu de benefacere : *donatione, legatu, etc.*, (vedi darnicu).

? DANIASIU, s. m., care face una *dania, donatoriu.*

? DANUIRE, -escu, v., donare; a face una *dania.*

? DANUITORIU, -tória, s. adj., donator; care face una *dania.*

DARA, s. f., plur. *darale*, vasis pondus quod de mercium pondere deducitur; greutatea unui vasu, in care se cantaresce ceva, si care greutate se scade apoi d'in pondulu mercei cantarita : *butoiulu cu oliu trage optudieci de libre; scadendu déro darau'a vasului, care e de optu libre, remanu curate de plata septedieci si doue de libre; ol'a cu untu trage diece libre impreuna cu darau'a, care e de una libra;* — cuventulu se afla si in celle alte limbe romanice : ital. ispan. si port. *tara*, franc. *tare*; déro in aceste limbe vorb'a a luat formu cuvenita fiacarei d'in elle, pre candu, in limb'a noastra, are forma turcesca, care s'ar poté corregge prin stramutarea accentului de pre ultima pre penultima, dicundu-se *dára* sau *tára* in locu de *dará* sau *tará*; dupo unii ar fi arabiculu *tarah* = despartitu, scadiutu, de unde *tarih* = ceva scadiutu d'in altu ceva; — unele d'in dictionariile romanesci dau cuventulu *dará* si cu insemnarea de *daierea*, inse fora cuventu, dupo parerea noastra.

DARABU, s. m., vedi *darapu.*

DARACIRE, -escu, v., carminare; a trage lana sau cálti de cânepa, de inu, etc., prin *daracu*, pentru ca se se allega d'in elle ce nu e bunu de torsu, (vedi *daracu*).

DARACU, s. m., pl.-e, ferreus pecten, quo lana carminatur; instrumentu cu mari denti de ferru cu cari se scarmina lan'a, inulu, canep'a, etc., pentru ea se se allega ce nu e bunu de torsu, plur. *pepteni* d'in *peptene* inco se iea cu

acellu-asi intellessu ca si *daracu*, intogmai ca si latin. *pecten* = *peptene*; inse *pepteni* differu de *daracu*, intru cátu *pepteni*, cumu se vede d'in chiaru form'a sea pluraria, sunt unu *duplu* *daracu*, adeco doua buccáti de lemnu armate cu denti de ferru, ca si *daraculu*; inse dentii *pepteniloru* sunt mai multi, mai mici si mai desi de cátu ai *daracului*, pentru co *daraculu* serve de regula pentru una antania scarmenare, éro *pepteni* la una a dou'a scarmenare; in celle alte limbe romanice cuventele ce espremu acellu-asi conceptu cu allu nostru *daracu*, sunt : ital. *cardo*, isp. *carda*, franc. *carde*, de unde apoi verbele ital. *cardare* = franc. *carder* = isp. *cardar* = *daracire*, etc., tote essite, cumu se vede de sene, d'in latin. *carduus* = scaiete : ital. si isp. *cardo* insemna si *carduus* = scaiete, éro limb'a francesee are, pentru espressionea acestui d'in urma conceptu, form'a *chardon*, precumu si *écharde* = spinu de scaiete = neapol. *scarda* de acea-asi insemnare; si de ore ce franc. *écharde*, ca si neapol. *scarda*, insemna si *aschia* de lemnu, allu nostru *siorda*, sau *jorda*, pare a corresponde in intellessu cu aceste cuvente romanice; si cátu pentru forma, *siorda* ar fi in locu de *scardia*, care prin stramutarea lui i in sillab'a iniziale, ar fi devenitu mai antaniu *sciarda*, apoi : *sciorda*, *ciorda*, *siorda*; de assemene alle nostre : *scaiu* si *scaiete* inco paru a fi d'in acea-asi radecina, redusse la acesta forma prin caderea lui *r*, ca in *saiu* in locu de *sariu* d'in *sarire*, asiá in catu *scaiu* si *scaiete* aru fi in locu de : *scariu*, *scariete*; *r* apare, in addeveru, in verbulu *scariare* sau *sgariare*; déro *scaiu*, *scariare*, *scaiete*, etc., potu fi si in locu de *scabiu*, *scabiete*, *scabiare*, si prin urmare in strinsa legatura cu latin. *scabies*, *scabiosus*, *scabere*, etc.; *sgaiba* in locu *sgabia* sau *scabia*, atátu de appropriatu, prin intellessu si prin forma, de latin. *scabies*, pare a plecá bilancea in favorea acestei d'in urma suppositione; certu este inse, co d'in radecin'a, care a datu *carduus*, *cardo*, *carda*, etc., essistu in limb'a noastra una nespusa multime de cuvente, d'in

omu citá numai pre celle in e mare numeru, cari espremu le acea-asi ordine de idee cu radecin'a in cestione, sub impla forma, appare in latin. scarminare, daracire; de aci ventele : *cair-u* (in locu de e s'ar fi confusu in intellesu le transportu), *can-ura* (pentru locu de *car-ura*), *car-minare vinare* = lat. *car-minare*, etc.; ea ne dau convictionea co si u derivatele selle : *daracire*, *racina*, etc., au essitu d'in a trunchiu, asiá incátu *daracu* netatese, in locu de *carda* sau r mai bene, prin una potente n locu de *cardaracu*; *dracila nu* ar fi in locu de *daracila*, ca *plante cu spini sau denti ca ui* slav. *draci* = *saliunca*, ca si spini, isolate cu totulu in limba, nu se potu esplecá decátu roman. *daracu*, si de acea-a arau assupr'a suppositionei in *Miklosich*, co *dracina* ne ar fi n slav. *draci*, ci ne vomu *mar-servá* numai, co form'a *dra-* a numai in *Barciamu*, care ua in germ. *weischándling*, noue connostruta de altu undeva; noi nu numai form'a *dracila* cu inde una *planta forte spinosa ante*, d'in care se facu *garduri* de bune, incátu, cumu dice t, neci serpele nu se pote straelle : este acumu *dracin'a a-dracil'a*? Acesta-a remane a prin cercetári ulteriori.

PU si *darabu*, s. m., pl.-uri, m, frustum; buccata : *unu da-anc*, — cuventu neconnostrutu de Carpati, dupo invetiatiulu d'in slav. *dr-obiti* = *conterere* re, *sdrobire*, etc., d'in care ar nco : *drobu*, *sdrobu*, *sdrobire*, e; acellu-asi invetiatiu reproperele altoru-a assupr'a etymellu-asi cuventu, pre cari de le approba, de orece pune-pre loculu acelloru-a, si a nume : lictionariulu de Buda, dupo

care *darapu* si *drobu* ar fi unulu si acellu-asi cuventu, derivatu d'in *diribeo* = *despartire*, *desmembrare*, si in speciale : *allegere a suffragieloru*, *despoiare a scrutinului*, cumu se dice astadi; apoi parereea germanulu *Schuller*, dupo care *drobu*, *sdrobu*, etc., ar fi venitu d'in ang. *throb* = a *se inflá*, a *palpitá*, vorbindu de peptu, sau d'in *troppe* = *grumuru* sau *grundiu*, grunju. Co angl. *throb* n'are a face cu romanesculu *drobu* neci in forma, neci in intellesu, se vede de sene : cu mai intemeiate cuvente ar fi potutu *Schuller* produce ang. *dr.p* = *picutura de apa* sau *particca de veri-ce altu cu forma mai multu sau mai pucinu rotunda*, cumu si german. *tropfen* cu acea-asi insemnare, angl. *drop* = a *sdrumicá*, a *sdrobi*, etc.; este acumu una assemenare fortuita intre cuventele anglo-sassonice si celle romanesci, sau este unu addeveratu impromutu allu nostru de la germani inco de pre tempulu Gotiloru, sau neci un'a, neci alt'a, ci Románii, ca sí Anglo-Sassonii, au trassu aceste cuvente d'in una radecina commune? Ecco intrebári, la cari, in interessea addeverulu, ar cautá se se respunda categoricu : pentru acestu scopu limb'a romanesca, asiá cumu s'a desvoltatu in gur'a poporulu in decursu de diecimi de secle, ca un'a ce si a facutu evolutionile selle in deplina spontaneitate a instinctulu popolaru, ar fi de cellu mai mare adjutoriu; numai se caute cineva a ua intrebá si cercetá fora idea preconcepata de a reduce la cutare sau cutare limba elementele ce s'aru poté esplecá prin propriulu ei fondu. In starea actuale a cestionei, déco e se admittemu, co cuventele *drobu*, *sdrobire*, etc., sunt impromutate de Románi; atunci impromutulu d'in fontana germanica are pentru sene mai multe probabilitati decátu cellu d'in fontana slavica, pentru co cuventele slavice, intrate in romanesce la una epoca mai noua, n'au adjunsu se prenda in poporu radecina, asiá incátu se desvolte una vegetatione atátu de lussuriante, cumu este cea resarita d'in radecin'a, care a datu *drobu*, *stropu*, etc.;

déro si in limbele germanice cuventele essite d'in acea-asi radecina sunt in forte pucinu numeru, si de acea-a noi credemu co cuventele in cestione au resaritu pre terrenu romanescu d'in acea-asi radecina, care a datu si *tropu, trupu, s-tropu, tromba* de pandia sau de sange, etc. (vedi *cotropire*). Cātu pentru *darabu*, noi nu credemu co deriva d'in lat. *diribeo*, déro neci d'in slav. *drobiti*, cumu sustine invetiatalu *Miklosich*, afora de nu va fi trecutu mai antaniu prin ung. *darab*, referitu de Domui'a sea la acellu-asi cuventu slavicu, si care pare co se afla si in turcesce sub acea-asi forma unghuresca : *darab*, prin form'a sa, ca si prin intellesu, cuventulu *darapu* se lega forte bene de acea-asi radecina cu *darapinare*, derivatu, de certu, d'in *derapire* = *diripio* = *sfasiare, rupere in buccati*; la Macedoromani *rapire*, ca si compusulu *arapire*, si prin urmare si *derapire*, nu se conjuga ca la Dacoromani cu forme incareate : *rapescu, rapesci*, etc., ci, ca si *fugire, audire*, etc., ié formele simple : *rap-u, arap-u, arap-i*, etc., si prin urmare : *derapu, derapi*, etc.; *darapulu* asiá déro este in loeu de *derapu*, formatu d'in *derapire*, ca si *placulu* d'in *placere*, cu insemnare de *ceva ruptu sau frantu d'in altu ceva*; in totu casulu inse, chiaru déco acesta etymologia a cuventului *derapu* nu s'ar admite fora restrictiune, nu se pote indoufi cineva de romanitatea verbului *derapinare* : coei acestu-a nu este, cumu au crediutu unii, derivatu d'in *derapu*; amendoune cuventele potu stá in relatione de frati ai acellui-asi tata, déro neci decumu in relatione de tata cotra fiuu, si *derapu* in neci unu modu nu pote fi tatalu lui *derapinare*, precumu neci *placulu* nu e tatalu lui *placere*.

DARDAIRE, -iu si *escu*, v., vibrare, vacillare, tremere; a vibrá, a tremurá, a se clatiná ou orecare sonu : *cordele viorei dardaiaiu sub arcusiulu artistului; de frigu mi dardaiescu dentii in gura*;— de si *dardaire* este atátu de apropiatu in sonete de cuventulu *darda*, ne indouimu inse forte co acellu-a se fia es-

situ d'in acestu-a, (vedi *dainuire*) : ca nascutu d'in *darda, dardaire* ar fi cstatu ca si franc. *darder*, ital. *dardogolare*, se insemne inainte de tote : a *eruncá darde*.

DARDAITURA, s. f., actione si rezultatu allu actionei de a *darda*.

DARNICIA, s. f., calitate si *fapta de darnicu*, liberalitate, generositate, largitiune.

DARNICU, -a, adj., liberalis, munificus, largus; generosu, liberale, care nu estrinsu la mana, care cu mana larga da si imparte d'in avorea sea;—dupo invetiatalu *Miklosich* d'in slav. *dati* = *dare*; la acea-asi radecina acellu-asi invetiatalu refere : 1. *daru*, cu derivatele : *daruire, daru-itoriu, dar-nicu, dar-nicia, in daru*, etc.; 2. *dania, danuire, danuitoriu*; 3. *dajdia, dajnicu*, 4. *zadaru*; in *zadaru, zadarnicu, zadarnicia, zadarnicire*. Pentru cea d'in urma categoria, de sub 4, nu mai incapo indouentia, co professulu este slavicu; cuventele de acesta categoria au fostu producte alle dascaliloru maniaci de slavismu; poporulu nu le a connoscutu si nu le connosce; in loculu loru ellu a dissu si dice : *desertu* = *zadarnicu, desertatione* = *zadarnicia, in desertu* = *in zadaru*, etc.; dupo cumu amu arretatu si aiurea, (vedi mai allessu *co borire*), carturarii nostri maniaci pre a tunci de slavismu, au inavutitu limb'a slavica cu cuvente ce ea nu possedea : d'in vorbele enumerate in a patr'a categoria nu essiste in vechi'a slavica neci macariu un'a; in acea-asi categoria s'ar fi potutu numerá si *zadarire*, totu asiá de neconnoscutu poporulu, si totu asiá fora essistentia in vechi'a slavica, incare nu se afla decátu substantivulu *zadorn* = *irritamentum* = *ceva ce zadaresce* (= *interita, attitia, provoca*, etc.); cuventele de sub 3. inco au suffisse si combinationi fonetice neconstatatu slavice, inse si acestea au fostu pucinu connoscute poporulu, si astadi sunt cu totulu neaudite; chiaru alta data *dajdia* se appecá mai multu la *darea* impusa de *ardic'a* (=episcopulu) preotiloru, si prin urmare erá unu termenulu de domeniulu *basericei*, in care limb'a slavica a dom-

nită ca tyranna in cursu de mai multe
 ecle; despre romanitatea cuventului *da-*
na si celloru alte d'in a dou'a catēgo-

ria, sengur'a impregiurare ce ar poté
 dá prepusu, este co si elle au fostu mai
 multu termenii dascalesci, pucinu con-

puscuti poporului; altu mentrela *dania*
 se pote dice, co are forma straina,
 ce ore ce acestu cuventu este formatu,
 prin suffissulu *niu* sau *nia*, d'in rade-

cin'a *da* a lui *da-re*, intogmai ca si *stra-*
nia sau *straniu* (= *straiu*), d'in radecin'a
stra, care a datu inco *stra-tu*, etc.; ra-

decin'a *da* a lui *dare* nu este de certu
 slavica, ci commune totoru limbelor *a-*
rice in genere, d'in care facu parte si
 imbele slavice, si in parte, sub form'a

a, radecin'a este propria limbelor ro-

manice, pre candu in alte limbe arice,
 a cea grecesca, de essemplu, ea a luatu

form'a *do* : *δῶ-ρον* = *daru*, *δί-δω-μι* =
au, etc., si nemenea, de certu, nu a cu-

adiatu si nu va cutediá se affirme, co
 i *dare* ar fi venitu d'in slav. *dati*; d'in

adecin'a *da* s'a trassu, cu suffissulu
u, si transformarea lui *d* in *o* la-

in. *dō-num* = *da-ru*; in romanesce *do-*
u = *donum*, prin scambarea lui *n*

a *r*, (vedi in dictionariu litter'a *N*), ar
 devenitu *doru*, si prin urmare s'ar fi

onfusu cu cellu altu *doru* d'in *dorere*;
 cesta-a espleca perirea cuventului *donu*

i a derivatelor : *donare*, *donatione*,
donatoriu, etc., d'in limb'a romanescă,

are a cautatu, spre a evitá ambiguita-

ea, se tenda cotra forme ca *da-nu*, *da-ru*;
 mendoue formele, cea cu *n* ca sí cea

a *r*, se afla unite in cuventulu *da-r-nu*,
 ce unde apoi *darn-icu*, *darn-icia*; in

imbele sorori inco aflamu form'a cu *r* :
 asiá vechiulu franc. *en-dar* = *in daru*

= *gratuitu*, vedi mai diosu *daru*); asiá
 talic. *darno*, in locutionea : in *darno* =

in desertu, presenta combinationea a-

uendouoru suffisselor *nu* si *ru*, togmai
 a sí in romanesce *darn-icu*, etc.; in-

vetiatulu *Diez* afla estraordinaria in
 limb'a italiana, care n'a impromutatu

le locu cuvente d'in fontane slavice, pre-

enti'a unui adverbii ca in *darno*, care,
 lupu parerea mentionatului invetiatu

si fi slav. *darmo* sau *darom*; noi inse-

credemu, co italiculu *darno*, ca si roma-

nescele *da-ru*, *da-r-nu*, *da-r-n-icu*, etc.,
 sunt blastari essiti in terrenu romanicu
 d'in radecina romanica, cu atátu mai

vertosu, co unele d'in aceste forme neci
 co essistu in slavica antica, cumu, de

essemplu, *darnu*, *darnicu*, *darnicia*, etc.;
 éro acellea ce essistu ca *darū* = *daru*, de

essemplu, n'au desvoltatu acea varietate
 de insemnări, ce au in limb'a romána,

unde se vede, co a mersu bene cuven-

tului ca unei plante in propriulu seu
 pamentu.

DARU, s. m., pl. -uri, donum, munus,
 oblatum, strena, votum, beneficium, re-

muneratio, præmium, natura apta, fa-

cultas, ingenium; proclivitas, propensio,
 animi habitus; gratia (in intellesu re-

ligiosu); ce se da cui va : I. de unu omu :

1. pentru ca acestu-a se si satisfacă nobi-

lele sentimentu de generositate si de a
 face placere altui-a : *dupo una vechia*

si bestrana datina României, in diu'a de

annulu nou, si facu daruri unulu al-

tui-a, dau daruri mai vertosu copiloru

si servitoriloru; aceste se numescu da-

ruri de annulu nou (= latin. *strenæ* =

franc. *étrennes*); *avutii generosi im-*

partu daruri de totu genulu pre la con-

noscutii loru; darulu este cu totulu gra-

tuitu, altumentrela nu ar mai fi *daru*;
darulu se face, cumu dissemu, d'in

cellu mai delicatu sentimentu, senti-

mentulu de bunetate si generositate ;
 déco s'ar face d'in sentimentu de mise-

ricordia, n'ar mai fi *daru*, ci *elemosina*

sau *mila*; *darulu* nu umilesce, ca *elemo-*

sin'a, pre cellu cui se da; *darulu* nu e,

cumu este de regula, *elemosin'a*, unu ce
 neinsemnatu, câtiva bani de celle mai

multe ori, ci pote consiste in lucruri de
 cellu mai mare pretiu : *face cineva daru*

vestimente stralucite, armessari de cellu

mai bunu soiu, mosie cu bune si grasse

venituri, etc.; *darulu*, in fine, nu *implica*

de neapneratu lipse de densulu d'in par-

tea cellui cui se da; — d'in conceptulu
 de *gratuitate* allu *darului* decurru pro-

verbii si locutioni ca urmatoriele : *cal-*

lulu de daru nu se cauta pre denti = cu

ce capeta cineva fora labore si plata se
 cade se se multiamesca, chiaru déco lu-

orulu capetatu asiá nu ar fi togmai cumu s'ar cadé se fia; *in daru amu luatú, in daru dâmu si noi* = fora plata amu luatú, fora plata si dâmu; 2. pentru ca se castige amorea si favorea cellui cui se dà *darulu*, sau pentru ca se i se arrete respectu si deferentia mare: *mirii tramettu mireseleloru, inainte de nunta, daruri de differita natura: vestimente, ornamente si altele; spre a impacá pre diei si a castigá a loru favore, nu se ceru daruri de mare pretiu, obolulu veduvei este totu asiá de placutu dieiloru ca si pretiosele daruri facute de avutu in vase de auru si argentu; cei trei magi de la resaritu, cari venira se se inchine pruncului Jesus, addussera acestui-a daruri auru, smyrna si thymia; toti satenii, de pasce, adducu unu daru preutului loru;* 3. pentru ca se recompensedia unu servitiu facutu sau de facutu: *déco mi vei face acestu bene, ti voiú dá unu daru formosu, una parecchia de armessari de cea mai buna vitia arabica; fiendu co te ai portatu totudeaun'a asiá de bene cu mene, ti facu daru una d'in mosiele melle; fá ce te rogu, si bunu daru vei avé de la mene;* — II. de Domnedieu, de natura, prin invetiú: *despositione naturale, applecare fresca, talentu raru, facultate destinsa, calitate superioare, etc.*: 1. cu intellessu bunu: a) in genere: *nu totoru-a au datu Domnedieu tote darurile; ci unui-a darulu profetiei, altui-a darulu poesiei, altui-a darulu poterei de cuventu, altui-a darulu santitatei, altui-a darulu patientei; prelonga multe relle acestu omu are si ellu unu daru bunu, co nu este furiosu si vendicativu;* b) in speciale: *gratia, daru divinu, tradussu in scriptur'a sacra si cu charu, dupo grec. χάρις: co totu darulu de susu vine, dela tene, parentele lumineloru; fora darulu lui Domnedieu nu pote fi cineva vasu de allegere; a luá cuiva darulu preutiei = a despopi; legea prin Moise s'a datu, éro darulu si addeverulu prin Jesus Christos = (ὁ νόμος διὰ Μωυσέως ἐδόθη, ἡ δὲ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ);* 2. cu intellessu reu: pornire rea, invetiú reu, patima, calitate rea: *pre longa alte daruri are si pre cellu mai*

reu d'in tote, darulu betiei; darulu cariturariei ruinedia averea si chiuru sanetatea cellui ce l'are, (vedi darnicu).

DARUIRE, -escu, v., donare; a face daru, mai vertosu in insemnările de sub I. alle cuventului daru; precumu latin. *donare* admite doue constructioni: *donare* *allicui aliquid* si *donare* *allicum aliqua re*, asiá si *daruire: a darui cuiva ceva* si *a darui pre cineva cu ceva*; differenti'a de intellessu intre aceste doue moduri de constructione este indetullu de delicata si suptire: *a darui pre cineva cu ceva* pare a espreme unu ce mai solemne si mai insemnatu de cátu *a darui cuiva ceva*, de ore ce se dice: *a darui pre cineva cu una boiaria*, si nu: *a darui cuiva una boiaria*; *a darui cuiva ceva* va se dica simplu si curatu: *a face unu daru cuiva*, lucru pentru care nu se cere de cátu bunetatea daruitorului, pre candu *a darui pre cineva cu ceva* da se intellega, co daruitorulu cauta se *daruesca pre cineva d'in sentimentu de justitia pentru merite insemnate cu ceva insemnatu; daruirea cuiva cu ceva* este asiá déro ca si *una remunerare pentru servitie insemnate*; pre candu *daruirea unui ce cuiva* este una actione provocata numai d'in sentimentulu de *generositate, de benevoientia, de favore, etc.*; unu privatu *daruesce consangiloru, amiciloru, connoscutiloru, bani, mosie, etc.*; *vechii Domni ai Romániloru daruiá pre bunii deregutori ai terrei cu boierie si cu mosie; unu privatu pote darui, d'in sentimentu de bunetate, tota averea sea unui institutu de benefacere; déro, d'in sentimentu de justitia, daruesce cu ceva insemnatu pre unu vechiu servitoriu care in tota viet'i a l'a servitu cu tragere de anima, cu fidelitate si devotamentu.*

DEALU, s. m., vedi *delu*.

DEBLA si devla (connoscutu de noi numai sub acesta d'in urma forma, nu inse si sub cea de *debla*, aflata numai in *Raoul*), s. f., aprugnum caput, immane caput; capu de apru sau mistretiu, de porcu, de asinu, de veri-ce altu animale cu capu mare, déro cu pucina precepere; de aci, applectu si la omeni, cari au capulu mare, déro cu greu intellegu ceva:

câta mai devl'a la acestu omu; in devl'a lui cu greu pote intrá assemeni ideii; d'in a cui devla potu essí assemeni prostie, déco nu d'in a tea?—proverb. : *are capu, nu devla* = *are capu, nu dovlete* = se precepe bene; — *déco debla* este fapticu, atunci acestu-a ar fi inco unu esemplu, intre multe altele, cari ar probá, co in *acellu*-asi convertus'au facutu mai multe si variate transformazioni fonetice, (vedi *carceiu, chioraire, chiuire*), spre a se applicá la espressioni de varie concepte: precumu d'in *tabula* s'a formatu *tabla*, precandu d'in *subula* s'a facutu mai antaniu *subla*, apoi *svula, suula, sula*; asiá d'in *debili* = slabu, defectuosu, s'a trassu mai antaniu *deble* sau *deblu, debbla*; sub form'a feminina *debla* si *devla* s'a applicatu ca substantivu la una *capet'ina defectuosa prin atátu marimea, câtu si prin slabitionea de intellegere; mo* iarea apoi a lui *v* in *u* ar da *deulu devla*, d'in care a potutu essí *deulare*; *dovlete, dovlecellu* etc., inco'au potutu essí d'in acea-asi fontana, ca *ceva si assemenene unui capu mare si totu de una data molle*; espressionea : *capu, nu dovleacu*, identica in intellesu, cumu s'a vechiutu mai susu, cu : *capu, nu devla*, pare a confirmá acesta suppositione; de altumentrelea *deulare* sau *daulare* pote fi in locu de *damulare*, de ore ce d'in *damnare* s'a facutu *daunare*, d'in *scamunum, scaunu*.

DEBUTANTE, adj. s., care *debuta*.

DEBUTARE, v., a face *debutu*.

DEBUTU, s. m., initium, exordium; inceputu, antaniulu passu ce face cineva intr'una intreprenere, professione, meseria, etc. : *debutulu acestei actrice a fostu stralucitu; debutulu meu in advocatia nu mi promitte mari successe*; — neologismu dupo franc. *début*, de unde apoi si *debutare* = franc. *débuter* = a incepe una intreprenere, a face antanii passi de incercare intr'una professione; *debutante* (mai pucinu bene : *debutantu*) = franc. *débutant* = care face antanii passi de incercare in ceva; franc. *débuter* este compusu d'in de si *but* = *tinta, scopu*, si de aci : *capetu, inceputu*, etc., (vedi si *botu*).

DECHILINU-a, adj., *separatus; distinctus; despartitu, destinsu, respicatu*; — cuventu neconnoscutu d'in coce de Carpati; vedi si *chilinu*.

DEGHISARE, v., neologismu dupo franc. *déguiser* = a scambá portulu, a se investí asiá in câtu se nu fia connoscutu, si de aci : a transformá asiá in câtu se nu se mai connosca, a ascunde, etc.; — *déguise* este formatu d'in de si *guise* = forma, modu, portu, etc., si fiendu co noi nu vomu dice neci una data *ghisa* d'in *guise*, nu se pote admite neci compusulu *deghisare*; *travestire* este espressionea cuvenita limbei nostre, prin care se pote inlocuí *deghisare*.

DELA, s. f., acta; fasciclu, acte publice attengutorie de acea-asi cestione; — cuventu slavicu, astadi cu totulu cadiutu in desuetudine si prin cancellarie, pre unde erá connoscutu mai inainte, si inlocuitu cu *dossariu*, dupo franc. *dossier*.

DELETNICIA, s. f., calitate de *deletnicu*.

DELETNICIRE, -escu, v., de regula ca reflexivu : a se *deletnicí*, usitatu inse d'in coce de Carpati numai ca compusu : a se *indeletnici* = a fi *deletnicu*, a se ocupá seriosu cu ceva.

DELETNICU, -a, adj., diligens, negotio intentus, actuosus; diligente, cui place a se ocupá, activu, laboriosu, cui place a lucrá si face totu de una ceva, necontentu ocupatu cu ceva; — dupo invetiatalu *Miklosich* d'in acea-asi radecina cu *dela*, adeco d'in slav. *delo* = lucru, actu, etc., *déro, déco* pentru *dela*, ca cuventu de carturari maniaci una data de slavismu, invetiatalu slavistu are deplena dreptate, nu este totu asiá si pentru *deletnicu*, care este mai multu sau mai pucinu respanditu intre Români d'in differitele pârti ce locuescu; form'a cea mai simpla, d'in care a essitu *deletnicu, deletnicire*, etc., este *delete*, forma adverbiale, ca si *trecute*, de orece se dice *pre in delete*, ca si *pre in trecute*; acumu *delete*, cu forma câtu se pote de romanica, nu e si nu pote fi slavicu; ca adverbium ellu duce de a dreptulu, si prin forma si prin intellesu, la *delepte* sau *dilepte*, in locu de *dilecte* = latin. *dilecte*.

lecte, in care *p* sau *c* a cadutu ca si in *derecticu* in locu de *derepticu* sau *derecticu* = cu una forma latina *directio*; *diligere*. d'in care *dilectus*, si *dilecte*, are si insemnare de *occupare cu ceva attentiva si neprecipitata*, cumu se vede mai allesu d'in derivatele *diligens*, *diligenter*, *diligentia*; *delete* asiá déro are form'a latinescului *dilecte*, si insemnarea latinescului *diligenter*, si prin urmare si in forma si in intellesu, romanitatea acestui cuventu este pre depenu justificata; d'in *delete*, prin suffissulu romanicu *icu*, s'a nascutu *delecticu*, de unde apoi : *delecticare*, *indelecticare*, etc.; *parente de familia delecticu* este = in intellesu cu latin. *pater familias diligens*; licid'a *n* d'in *deletnicu* in locu de *delecticu* este numai unu adaussu allu carturariloru dedati cu fonetismulu slavicu; — la acea-asi radecina slavica, *delo*, refere invetiatalu *Miklosich* si *delnicu*, *delnicia*; noi n'amu auditu neci una data aceste cuvente pronuntiate in poporu d'incoce de Carpati; le aflamu trecute numai in dictionarie editate d'in collo de Carpati; déro, déco elle sunt undeva popularie, apoi nu potu fi slavice, ci essite d'in acea-esi fontana cu *deletnicu*, *deletnicia*, prescurtate in *delnicu*, *delnicia*, parte d'in necessitatea intellessului, parte d'in a armoniei fonetice; in fine la slav. *delŭ* (provenitu d'in radecina differita de a lui *delo*, care vine d'in radecinia *da* = punere, facere, de unde latin. *con-de-re*, germ. *thun* = facere, anglic. *do* = facere, etc., pre candu *delŭ* se refere la radecin'a *da* = impartire, de unde grec. *dat-eiv* = impartire, germ. *theil* = parte, etc.), la slav. *delŭ* = parte, refere invetiatalu slavistu si *delnitia*, *delnitiora*, cuvente de assemenea neandite de noi d'in gur'a poporului si aflate numai prin dictionariele de d'in collo de Carpati; déro si acestea se espleca cu multu mai bene prin reduce-rea loru la acea-asi etymologia, ce noi amu datu cuventului *deletnicu*; ce intellesu ar da *delnitia*, in locu de *delnicia*, formatu d'in prescurtatulu *delnicu*, ca *locu cultivatu*, déco lu refere cineva la slav. *delu* = parte? ca *campu inse de*

indelete = de lucrare, se espleca asiá de bene, ca si *agru* = *ager*, d'in *agere* = lucrare. In limb'a slavica *delŭ* are si insemnarea de *munte*, si la acestu-a refere invetiatalu slavistu si romanesculu *dealu*; déro in limb'a slavica cuventulu stà de totu isolatu, pre candu in romanesce se afla intr'una familia destullu de intensa : *delutiŭ*, *delusioru*, *delosu*, *delurosu*, *delŭ*, *delianu*, etc.; déro in limb'a slavica cuventulu este una enigma inesplicabile, si prin urmare cu mai multu dereptu pote cineva afirmá, co cuventulu d'in limb'a romana a trecutu in cea slava; invetiatalu slavistu citedia cu ore care suptire ironia esplecare data de dictionariulu de Buda : d'in latin. *tellus* = *pamentu*, *globulu* *pamentescu*, sau d'in grec. *δῆλος* = *invederatu*, *espusu vederii*, *pentru co unu munte este ca mai espusu vederii*; noi inco nu suntemu satisfacuti cu acesta esplecare; déro, candu cineva nu afla un'a mai satisfactoria, cauta se se multiamesca de una camu data si cu dens'a pentru unu cuventu asiá de greu de esplecatu; cu tote aceste noi nu aflamu suppositionile lucratoriloru dictionariului de Buda asiá de lapedatu : latin. *tellus*, ca si *terra*, *are*, in cei mai buni autori, si intellessulu de *uscatu* in oppositione cu *ap'a* sau *mare*, si prin urmare intellessulu de *massa inaltiatu*, *redicatu*; grec. *τέλος* in celle doue d'in insemnàrile selle in parentia neconciliabili, adeco insemnarea de *fnis* = *finitu* si cea de *magistratus* = (mai mare), nu se pote esplecá altumentrele de câtu referindulu la *τελλω*, care insemna si a se *redicá*, a se *inaltiá* : *ἡλιον ἀνατέλλοντος* = *resarindu*, *inaltiandu-se sorele*; nu vedemu déro *ne mica*, neci d'in partea formei, neci d'in partea intellessului, care se se oppuna a referi *delu* la acea-asi fontana cu *tellus* sau *τέλος*; de alta parte *dialis* = d'in acea-asi radecina cu grec. *δῆλος* are si insemnarea de *sublimis* = *inaltu*, *redicatu* in regionile de susu alle aeru lui : *via diales* = *càlli* d'in regionile de susu alle cerului; *δῆλος* erá la greci si insul'a de nascere a *dieului dilect*, *monte essitu d'in unde in a densu*, *spre a fi le-*

cestui dicitur, si a sorusei Dian'a, ninei de nocte; asiá déro inpositione, ca si in cea-alta a iului de Buda, cuventulu delu se esplica si in forma si in inmai multu uu se cere de una etymologia; vomu adauge deliu (déco nu cumuva este), insemna in romanesc, mare, ne desvoltatu, etc., insemnari u alle grecescului τέλειος; ce eriosu cuventulu tal-mesiu, care i avé neci in clinu, neci in ma-intellessulu cuventeloru τέλος, etc., stà cu tote acestea, atàtu ia, cātu si prin intellessu, in egatura cu grec. τέλ-μα=mo-mentu, etc.; si cuventulu gre-referere invederatu la τέλλω, cu i de ceva cu care se construe, i unu edificiu.

DELIA, -a, adj., grandis, robustus; voltatu, de statura mare si mundra si bene legata, ro-inicu; — in speciale: *deliu*, ca vu, armatu d'in gard'a domni-cari intrá pre allessu cei mai i mai bene facuti voinici, (vedi).

DELICIA, s. f., calitate si portare u.

DELICIA, -a, adj., elegans, concin-tus, nitidus; elegante, bene a-sau dichisitu, cu ingrigire im-si gatitu, (vedi *deletnicu*).

DELICIA, s. f.; *ager, agrus* sau campu de aratu; canepetu sau agru cu canepa, (vedi *deletnicu*).

DELICIORA, s. f., deminutivu d'in

DELUSU, -a, adj., plenu de *deluri*.

(*dealusaudialu*), s. m., pl. -uri, lina, locu inaltiatu, mai micu tu unu munte; proverb. : *peno a-run delu si unavalle* = mai sunt ostacle de invinsu, mai are se itu tempu, etc. (vedi *deletnicu*).

DELUSU, -a, adj., de acea-asi in-cu *delosus*.

DELUSU, si

DELUSU, s. m., pl. -e, deminutive

DENIA, s. f., pervigillum, preve-ghiare servitiu divinu facutu in tempulu noptei, — cuventu slavicu cadintu cu totulu in desuetudine inaintea romane-scului *preveghiare*.

DEOSEBI, adv., vedi *deosebire*.

DEOSEBIRE, -escu, v., separare, se-cernere, distinguere, discernere, digno-scere, djudicare; differre, discrepare; excellere, clarescere; a despartí unu ce de altu ce, cu care stà in legatura : 1. in intellessu materiale : *unu bunu economu rurale deosebescu in data vitele langede de celle senatose; la diu'a de apoi judecato-riulu lumei va allega si va deosebi caprele d'in ou; peno acumu, frate, amu lucratu si strinsu la unu locu, de astadi inainte cauta se ne deosebimu stàrile si se fa-cemu fiacare d'in noi economia deose-bita; e bene a deosebi copillii de copille, dupo ce se facu mai mari, si a nu i lassá se sieda si se dorma impreuná in un'a si acea-asi incapere; 2. in intellessu in-tellectuale, candu despartirea nu se rea-lisa cu fapt'a, ci se face numai in mente : *cellu mai bunu daru ce Domnedieu dede omului este facultatea de a deosebi be-nele de reu, addeverulu de mentione, ju-stulu de ce nu e justu; gustulu deosebe-sce aculu de dulce; cu ochii deosebimu albulu de negru; 3. ca reflexivu, a se deosebi : a) in acelle-asi insemnari ca si in form'a activa : *dupo ce se insora, fiii se deosebescu de parenti si facu casa si economia propria; b) cu insemnare neu-tra : a differi, a nu semená, si in spe-ciale : a nu fi sau nu face ca altii, si a-cesta-a : sau in intellessu reu : a fi sen-gulariu, estravagante, a avé mania de originalitate, etc., sau in intellessu bunu : a se destinge, a se insemná, a straluci ; *frate de frate si se deosebescu, necumu omu de omu; in portu, in vorba, in tote, accestu omu vré se se deosebescu de tota lu-meá; in acea bataia memorabile s'au deo-sebitu prin barbatii a loru mai multi ca-pitani; de aci si insemnariile de intensu, forte, ruru, etc., ce resaru mai vertosu in participiulu : *deosebitu, si in infini-tivulu : deosebire : omu cu deosebire reu = forte reu, nespusu de reu; mai cu deosebire = mai vertosu, mai allessu;*****

ti recommendu mai cu deosebire pre tuta nou; calități deosebire = calități diverse si diferite unele de altele, si : calități escellenti si rare de aflatu; *reutate deosebire* = reutate nespusu de mare, — *deosebitu de* = afora de : in septeman'a acesta amu *perdutu patru boi*, *deosebitu de cei ce mi au moritu septeman'a trecuta*; — *deosebire* pare a se confunde in celle mai multe d'in insemnările selle cu simplulu *osebire*; chiaru frasea adverbiale : *deosebitu de* se dice si : *osebitu de*, fora se mai adaugemu si alte locutioni, de essemplu : *a osebi oile de capre*, si *a deosebi oile de capre*, in cari intellessulu compusului *deosebire* pare a se confunde cu allu simplului *osebire*; inse differentie reali essistu intre celle mai multe d'in aceste espressioni, si aceste differentie resulta d'in delicatele nuantie ce prep. *de* adauge la intellessulu compusului *deosebire*, (vedi *de* in dictionariu); de asemenea resulta differentie reali d'in differit'a constructione cu *de* sau *d'in* atātu a simplului *osebire*, câtu si a compusului *deosebire* : *a osebi capre de oi si d'in oi*; *a deosebi vite de vite*, sau *d'in vite*, (vedi de asemenea *de* in dictionariu); — *osebire*, d'in care compusulu *deosebire*, este si ellu derivatu d'in unu adverbiiu : *osebi*, care sub acesta forma simpla mai nu se aude, ci numai compusu cu *de* : *de osebi* = *separatim*, *seorsim* : *a stá deosebi* = a stá la una parte, despartitu de altulu sau altii, cu care ar fi se sté impreuna; asiá si *a pune de osebi* = a pune de una parte; si cu in : *in de osebi* : *a vorbi cuiva in deosebi* = a i vorbi, tragundulu de una parte, ca se nu audia si altii celle vorbite; — dupo invetiátulu *Miklosich* form'a *osebi*, d'in care s'au nascutu *osebire* si *deosebire*, ar fi vechiulu slav. *o sebě* = *καθ'ἑαυτόν*, = *pro se*, *secum* = *in sene*, *cu sene*, si de aci : *in particulariu*, *de una parte*, *la una parte*, *in secretu*, *isolatu*, etc.; atunci acestu-a ar fi unulu d'in rarele cuvente, care s'ar fi popularisatu intre Románi si carui-a Románulu ar fi applicatu forme romanesci espressive de celle mai delicate nuantie alle cugetàrei selle; noi inse, avendu in

vedere co Románulu a formatu d'in aceea-si radecina, d'in care a essitu si slav. *sebě* = latin *sibi* si *sibe*, a formatu si alte cuvente, ce nu essistu in limb'a slavica, cumu : *insu* = *individuu*, *fentia cu individualitate propria* : d'in *cinci ce au intratu in lupta*, *trei insi au moritu si numai doi insi au scapatu*; de unde apoi : *insusire* = *appropriare*, etc.; avendu in vedere co form'a de pronuntia *sibe*, care in usu de astadi se dice numai cu *b* moiatu : *sie*, a potutu, ca si alte multe forme, de essemplu : *aiba* in locu de *abia* = *habeat*, pre longa alte forme cu *b* moiatu in *v* sau cu totulu disparutu : *avere* = *habere*, *ai* in locu de *abi* sau *avi* = *habes*, etc., form'a de pronume *sibe* a potutu, dicemu, essiste, in temporele mai vechie, si in romanesc cu form'a mai deplena : *sibe* sau *sebe*; avendu in vederea, co particul'a *o* = *ob* s'a applicatu de Románu si in alte compositioni, care nu se afla in limb'a latina, de essemplu : *o-morire*; noi nu vedemu pentru ce *osebi* d'in *o* si *sebi* sau *sebe*, n'ar poté fi una compositione facuta de Románu d'in mentionatele elemente romanesci, si cu atātu mai multu, cu câtu cuventele slavice essite d'in aceea-si radecina nu presenta neci puritatea de forma, neci varietatea de intellessu, ce au acelle-si in romanesc.

DEPESIA, s. f., scire prin scrissu data cu cea mai mare rapiditate potentiosa; — neologismu dupo franc. *dépêche* cu aceea-si insemnare, formatu d'in verbulu *dépêcher* = *expedire* = *despedicare*, = *espedire*, *pornire in graba*, etc.; precumu *empêcher* = *impedire* = *impedicare*, *intardiare*, etc.; in alte limbe sorori cuventele corresponditorie cu celle francesse suna : ital. *paccio* si *impaccio* = *pedica*, *impassu*; *dispacciare* sau *spacciare* = franc. *dépêcher*; isp. si port. *empacho* = ital. *impaccio*, *despachar* = franc. *dépêcher*, etc.; dupo unii aceste cuventu aru fi luatuu nascere d'in aceea-si fontana cu alle nostre : *impedicare* = lat. *impedire*, *despedicare* = latin. *expedire*; dupo altii d'in lat. *pactum*, de la *pacisci* = *a se invoi*, *a se oblegá*, si de aci : *a se legá*, *se incurcá*, *se impedicá*, etc.; dupo altii

in fine d'in latin. *pactum* d'in *pangere* = *infigere*, de unde si alle nostre : *im-pingere*, *bagare*, *pagamu*, etc. (vedi *bagare* în glossariu); *déro* veri-care ar fi originea cuventului franceze d'*pêche*, certu este co ellu nu pote stá in romanesce sub form'a : *depesia*, precum neci verbulu : *depsiare* = a tramette una *depesia*; *dèpesiele* se dau astadi mai numai prin *telegrafu*, si prin urmare n'amu avé lipse neci de *depesia*, neci de *depsiare*, ci in locule aru intrá cu mai multa de-reptate : *telegramma* si *telegrafiare*; *déco* inse amu tiné se avemu unu cuventu cu intellessulu mai generale de *depesia*, atunci amu poté trage d'in *espedire* forme : *espedita* = *depesia*, si *espeditare* = *depsiare*.

DEPSIARE, -icdiu, v., vedi *depesia*.

DERANGIARE si *deranjare*, -iediu, v., vedi *arrangiare*.

DERANATU, -a, adj., cuventu aflatu numai in dictionariulu de Buda cu insemnările : 1. nemesuratu, nemoderatu = *petulans*, *incontinens*; 2. insolente, cerbicosu, nesuppusu, rebelle, pertinace = *contumax*, *pertinax*, *cervicosus*; — dupo acellu-asi dictionariu compusu d'in : *de*, *reu* si *natu* = (*natus* = *nascutu*), orecumu : *forte reu nascutu si crescutu*.

DERBEDEU, s. m., erro, *sordidus* *nehalo*; unu bate-poduri, omu fora capetaniu, vagabundu; in speciale : *cop-pillu* mare, care ambla numai dupo jocuri, fora se se ocupe cu nemica seriosu; — ? in locu de *trepedu* d'in *trepedare*?

DERESIU, -a, adj., applectu exclusivu numai la cai, cari au pre pelle peri si albi si veneti si rosiateci : *callu dere-siu* = *equus albo*, *leucophæo* et *phænicco* colore distinctus.

DERDIA si *derjia*, s. f., calitate sau fapta de *derdiu*.

DERDIU si *derju*, -a, adj., *audax*, *temerarius*, *pertinax*; cerbicosu, cutedia-toriu, temerariu; — de aci si verbulu : *inderdire*, sau *inderjire*, cumu si *indrasnire*, de unde apoi : *indrasnetiu*; — d'in slav. *drúzŭ*, cumu sustine inveti-ulu *Miklosich*, sau de a dereptulu d'in cea-asi radecina commune, d'in care d' slav. *drúzŭ*, grec. *δρασός*, sanscrit.

dhrs? In romanesce aflamu urme de multe radecine, cari parte au forma mai originaria decátu in cea latina, parte lipsescu d'in acesta d'in urma limba, *déro* se afla in alte limbe de stirpea arica, nu inse in celle slavice; in latin'a classica, in addeveru, d'in radecin'a ce a datu *derdiu* aflamu numai numeni proprie : *Drusus*, *Drusilla*, precandu in latinitatea media se afla *drusus-a*, ca adiectivu cu insemnările de *rigidus*, *contumax*, etc. Vericumu aru fi inse, e de notatu, co cuventele in cestione au cadiutu in desuetudine pre longa altele de acea-asi insemnare si de incontestata romanitate.

DESAVANTAGIU, *desavantagiosu*, vedi *avantiu*.

DESAVERSIRE, -escu, v., *perficere*; cuventu, precátu noi scimu, usitatu numai cu form'a participiale : *desaversitu-a* = *perfectus* = *perfectu*, fora neci una lipse; *déro* si acesta forma nu este popularia; mai usitatu in tote forme este s'implulu : *saversire*, care, dupo inveti-ulu *Miklosich*; ar veni d'in slav. *sŭvrŭšiti* = *absolvere* = a *absolve*, a *fini*, a *depleni*, etc.; *éro*, dupo inveti-ulu Schuller, d'in vechiu germ. *fard* sau *faerd* = nou germ. *fertig* = *terminatu*, *finitu*, *gata*, etc.; care *déro* d'in amendoui acesti invetiati are dreptate? numai unulu de certu, sau neci unulu : slav. *sŭvrŭšiti* este unu compusu d'in *sŭ* = *com* = *cu* = si d'in *vrŭšiti* = *perficere*, care si ellu este unu verbu derivatu d'in *vrŭchŭ* = *cacumen* = *verfu*; la acestu cuventu refere inveti-ulu slavistu si : *verfu*, *saversire*, *coversire*, *sfersire*, *fersire*, *fersiania* sau *sfersiania*, *sfersitu*, *obersia*, *verhovnicu*, si prin urmare, ca unulu ce produce mai multe probe, are si mai multu cuventu decátu inveti-ulu germanu; *déro* intre probele produse cauta se destingemu bene pre celle ce au deplina potere de celle mai pucinu probanti : co *verchovnicu*, *obersia* si celle asemeni sunt de certu slavice, nu mai incape indouentia; elle au fostu si sunt neconoscute poporului; pucine chiaru d'in faciele basericesci au sciutu si cu atátu mai pucinu sciu astadi ce va se dica *verchov-*

nicu; déro pentru forme ca *verfu*, *cover-sire*, *sfersire*, *versia*, la cari se pote alaturá si *sfercu* cu derivatele selle, se pote, cellu pucinu, contestá originea slavica, si cere investigationi ulterioari, cu atátu mai multu co si slavicultui *vrúchú* nu s'a datu inco una esplecare multiamitoria.

DESAVERSITU, -a, vedi *desaversire*.

DESLANIRE, -escu, v., a descose *blan'a* de la unu vestimentu, (vedi *blana*).

DESCAIMACIRE, -escu, v., de aceea si insemnare cu *desmeticire* si *desmortire*, — cuventu neconoscutu noue d'in audit., ci aflatu numai in unele dictionarie.

DESCALIRE, -escu, v., a redicá *calitur'a*, unui instrumentu taiosu, (vedi *calire*).

DESCARLIGARE, v., a desfaca ceva *incarligatu*, (vedi *carligu*).

DESCLEIRE, -iescu, v., a desfaca, a deslípí ceva *inleitu*, (vedi *cleiu*).

DECLINCIRE, -escu, v., a desfaca ce e *inclincitu*, (vedi *clinciu*).

DESCLESTARE, -ediu, v., a desfaca ce e *inlestatu*, (vedi *clesce*).

DESHAMARE, v., a scote *hamulu* unui callu, (vedi *hamu*).

DESIANTIARE, -ediu, v., laxare, relaxare, dissolvere; a desmatia, a labertiá; de regula ca reflexivu : a se *desiantia* = a se desmatia, a se labertiá, a se destramá; si mai vertosu in intellessu metaforicu : a se demoralisá, a se desfrená; form'a cea mai desu audita este partic. *desiantiatu*, cu intellessu de adiectivu : *desmatiatu*, *demoralisatu*, care in portu, ca si in portare, arreta cea mai mare neglegentia si lipse de severitate, de cumpetu si de mesura; — cuventulu, dupo forma, pare a fi unu derivatu, prin compunere cu *de*, d'in *siantiu*; déro intellessulu nu se invoiesce bene cu acesta etymologia, afora déco nu s'ar luá *siantiu* in intellessulu de *marginé*, *hotariu*, in care s'ar cuveni se sté unu lucru, asiá incátu *desiantiare* se insemne proprie : *essire d'in margine* sau *hotarie*; in italianesce *sciatto*, ca formatu d'in *ex-aptus*, insemna *ineptu*, *necioplitu*, etc., si la aceea-si fontana s'ar poté mai bene

referi allu nostru *desiantiare*, cu intellessulu de *desprendere*, *desfacere*, *destramare*, etc.; inse si dupo form'a si dupo intellessulu seu ca mai bene se pote referi *desiantiare* la una forma *descintu* in locu de *descinsu*, d'in care a essitu *descintiare*, corruptu prin pronuntia in *desintiare* sau *desiantiare*; in limb'a latina *descluctus* = *descinsu*, ca si in romanesce *desiantiatu*, insemna *negligent*, *usiorellu*, *fora rigore* si *rigore atátu in portu*, *cátu si in portare si cugetari*; prin urmare cuventulu cauta se se scria si se se pronuntie *descintiare* sau *desintiare*, ca se se evite veri-ce allusione la *siantia*, la care duce prin form'a *desiantiare*.

DESIUCHIATU, -a, adj., despleas smentitu, intr'una urechia, intr'una parte; — dupo forma cuventulu este una participiu d'in unu verbu *desiuchiare*, care, precátu insine scimu, nu se dice; *sciocco*, in italianesce, va se dica *tonu*, *netotu*, si prin urmare allu nostru *desiuchiatu* pote, dupo forma ca si dupo intellessu, a se referi la aceea-si fontana cu ital. *sciocco*, care vine d'in *essucus* = *fora succu*, asiá incátu cuventulu insemna proprie : *lipsitu de succu*, si de aci : *fora gustu*, *fora judecata*, etc., casí latin. *sapere*, care inco insemna proprie : a *avé gustu*, si de aci prin metafora : a *avé judecata*, *mente*, si d'in contra *desipere* = a *fi lipsitu de gustu*, si de aci : a *fi lipsitu de judecata*, *de mente*.

DESDAJDE, s. f., *desperantia*; oppusu la *nadejde*; perdere de veri-ce *nadejde*, starea unui omu ce a perdutu veri-ce *sperantia*; de aci si verbu : *desnadejdure*, de regula ca reflexivu : a se *desnadejdui* = *desperare* = a *desperá*; *desnadejdutu* = *desperatus* = *desperatu* sau *desperu*, cumu dicu Macedoromanil, care a perdutu veri-ce *sperantia*, care e in stare *desperata*, asiá in cátu nu mai e *sperantia* de scaparea lui; — *desnadejde* este compusu d'in *des* si *nadejde* = *sperantia*; *nadejde* presenta combinatiuni fonetice straine limbei nostre, ca venitu d'in slav, *nadejda*.

DESDAJDURE, -escu, v., vedi *desnadejde*.

DESOBICINUIRE, -escu, v., a desbará

o unu *obiceiu*, a *desvetiá* de unu *inve-*
n, ce a luatu cinevá;—compusu d'in
iciniuire cu partic. *des*, éro *obiciniuire*
a *invetiá*, a *deprende*, a *dedá*, a *abi-*
á, etc., este derivatu d'in *obiceiu* =
vetiu, *deprendere*, *datina*, *appucatura*,
itudine, etc., care dupo *invetiatulu*
liklosich ne-ar fi venitu d'in vechiu
av. obicjal, (vedi *obiceiu*).

DESPAGUBIRE, -*escu*, v., a scapá pre
neva de *paguba*, platindu-i acesta
iguba; — compusu d'in partic. *des*, si
iguba, de unde si : *pagubire* = a face
iva paguba, *pagubasiu* = care face al-
i-a sau siesi *paguba*, *pagubitoriu* =
re adduce *paguba*; — *paguba* este ve-
iu slav. *paguba*, déro neci avemu lipse
ea, de orece *dauna*, la Macedoro-
ani si *damna* sau *dama* = *damnum* =
iguba, de unde apoi si : *daunosu* si
amosu = *pagubitoriu*, *daunare* si *dam-*
are = *pagubire*, *desdaunare* si *desdam-*
are = *despagubire*.

DESPECELTUIRE, -*escu*, v., a rupe
u desface *pecetea* sau *pecetile*, oppusu
in intellessu lui *peceltuire*, d'in care
a formatu prin compositiune cu *des* ;
o *peceltuire* s'a formatu d'in *pecete* =
gillu, dupo *invetiatulu Miklosich*, *pecete*
i tote derivatele selle ar fi ventu d'in
chii slav. *peclati*, cu acea-asi insem-
ire, ca sí romanesculu *pecete*; noi inse-
ntemu mai multu decâtu convinsi, co
aviculu *peclati*, ca sí multe altele,
te unu curatu impromutu detoritu
mbei romanesci : coci in romanesc
iventulu se esplica, nu se pote mai bene,
ecandu in slavonesce ellu este una e-
gma inesplicabile; si ecco cumu : *pece-*
ite in romanescce cuventu populariu,
ellu-asi, si in forma si in intellessu,
i latin. *pix-pice* = ital. *pece* = franc.
pix etc., de unde *pecura*, ca deminu-
vu, acellu-asi cu latin. *picula*; d'in
ee vine adiect. lat. *piceus*, *picea*, de
ide si la noi *peciu* = asiá numitulu *pe-*
tluitu sau *cedula* cu *pecete* ce dau mai
ainte *protopopii* cu *permissione* pen-
u *facerea unei cununie*; d'in *peciu* ar
anf unu verbu *peciare*, d'in care parti-
piulu femininu *peciata* nu este decâtu
omanesculu *pecete*, adjunsu in acesta

forma prin assimilarea lui *a* cu *i*, ca in
veghiere, *taiere*, etc., in locu de *veghiare*,
taiare, (vedi in dictionariu litter'a *A*),
asiá co d'in *peciata* s'a facutu mai an-
taniu *peci-à-ta*, apoi *pecieta*, si in fine
peciete sau *pecete*; slav. *peclati* este
togmai roman. *peciata*, care se dice in
poporu si sub acesta forma; câtu pen-
tru intellessu, nu mai remane indouen-
tia, co *peciata* s'a numitu asiá, pentru co
peciat'a se punea nu numai cu *cera*, ci si
cu *pece*, si alte materie analoge *pecei*; cu-
ventulu romanescce a trecut nu numai in
vechia slavica, ci si in celle alte limbe
slavice : nou slav. si serb. *peclat*, ce-
chic. *pecet*, ba chiaru si in alte limbe :
germ. *pechast*, mag. *pecsét*, etc.; câtu
pentru romanesccele *peceltuire*, *despe-*
celtuire, elle vinu d'in una forma de
deminutivu *peciatla* (= *peclatula*); *pe-*
ciatnicu, *peciatnuire*, ce Domnulu *Mi-*
kklosich dà dupo dictionariulu de Buda,
sunt forme si neconoscute poporului si
de inlaturatu, ca ratecite de analogia
limbei romanescce.

DESPOTCOVIRE, -*escu*, v., a scote
unui callu una *potcova* sau mai multe,
— cuventu raru usitatu ca oppusu prin
intellessu lui *potcovire* = a bate *potcove*
unui callu, si compusu d'in acestu-a si
partic. *des*; *potcovire* apoi vine d'in *pot-*
cova, care ar fi unu impromutu d'in
slav. *podŭcovŭ*, (vedi *potcova*).

DESPOVERARE, -*ediu*, v., a luá cuiva
povér'a sau d'in *povéra*, a essonerá, a
usiorá; — cuventu oppusu prin intel-
lessu lui *impoverare*, si amendoue de-
rivata d'in *povéra*, (vedi *povera*).

DESROBIRE, -*escu*, v., *servitute li-*
berare; a scote, a rescumperá d'in *robia*
a emancipá, a liberá, (vedi *robu*).

DESTAINUIRE, -*escu*, v., *aperire*,
prodere, *revelare*; ca oppusu prin intel-
lessu lui *tainuire*, d'in care s'a formatu
prin compositiune cu *des* : a *descoperi*,
a dá pre *facia ce nu se cade a spune*, a
nu *tainui*; ca reflexivu : a se *destainui*
= a spune cuiva *celle ascunse alle ani-*
mei; — *tainuire*, d'in care *destainuire*,
este formatu d'in *taina* = slav. *taina* =
misteriu, *secretu*, etc., introdussu prin
influenti'a basericee.

DESTOINICIA, s. f., calitate de *destoinicu*.

DESTOINICU, -a, adj., idoneus, capax; capace, aptu, bunu pentru ceva; — cuventu de forma si origine slavica.

DESVINOVATIRE, -escu, v., excusare, purgare; oppusu prin intellesu lui *invinovatire*: a nu aflá *vinovatu*, a declara *nevinovatu* = a *absolve*; a *justificá*, a *indereptá*, a *desculpá*; — cuventu ca si *invinovatire*, *vinovatu*, *vinovatia*, formatu d'in *vina*, vechiu slav. *vina*.

DETORNICU, s. m., in locu de *detoriu*, sau mai bene *debitoriu*, nu e de recommendatu; form'a *detornicu* s'a introdussu, cumu se vede, prin necessitatea distinctiei de intellesu, pentru ca se nu se faca una confusione intre cellu ce e *moralice detoriu* si intre cellu ce e altui'a *detoriu in bani*; déro in celle mai multe constructioni *detoriu* se applica forte bene in amendoue insemnările: *fii sunt detori a respectá pre parenti*, si: *acestu omu mi e detoriu cu summe insemnate*; asiá déro *detoriu* se pote dice forte bene si in locu de *detornicu*; cu tote aceste-a in intellessulu de substantivu, in care se ie de regula acestu cuventu, *debitoriu*, care este totu *detoriu*, cu b nemoiatu si care s'a si popularisatu dejá, cauta se ie loculu lui *detornicu*:

DIACESCE, adv., ca unu *diacu*, ca *diacii*.

DIACESCU, -a, adj., relativu la *diacu*.

DIACIRE, -escu, v., a fi *diacu*.

DIACU, s. m., discipulus, tiro; cantor; l. scolariu, discipulu, studente, si in speciale: studente de limb'a latina, si de aci: latinu, conoscutoriu de limb'a latina; 2. *tirone* sau *ucenicu*, care invetia una maestría; 3. cantoriu sau cantaretiu la baserica; — cuventu ca si derivatele: *diacescu*, *diacire*, neconoscutu d'in coce de Carpati; nu e inse, cumu pretende invetiatalu *Miclosich*, impromutatu d'in limb'a slavica, ci in acesta limba, ca si in cea ungara si romána, cuventulu *diacu* nu este decâtu una abbreviatione d'in *diaconu* = grec. *διάκονος*.

DIARA, s. f., (si *diare*), maligna lux, ux sublustris, lumina langeda, pucinu

intensa, *lucore* = franc. *lueur*: in *diarea lunei* nu poteam bene vedé in departare; in casa una candela abiá da una *diare forte langeda de lumina*; *diare de diua* sau *diori de diua* = *diluculum*; — de aci metaforice: pucinu, forte pucinu, pictura, picu, stropu: nu *afti in acestu omu neci diare de mente*; — dupo invetiatalu *Miklosich* d'in slav. *zarja* sau *zorja* = splendore, de unde ar fi venitu si *diori*; déro cuventulu slavicu nu explica in modu satisfactoriu intellessulu cuventulu romanescu, care se dice atátu ellu, câtu si derivatele selle, de ceva pucinu luminosu, fora se mai adaugemu, co e unu principiu filologicu bene stabilitu, care nu permite a recurre la fontane straine pentru explicarea cuventeloru, ce se potu esplecá d'in fondulu limbei propria, cumu e *diara*, care sau este una metatese in locu de *radia*, sau este una alta forma d'in *diori*, care e unu plur. d'in *diora*, deminutivu d'in *di* sau *diua*, ca si *foioru* d'in *foiu*, si in care o s'a deschisu asiá de tare, in câtu d'in *dióra* s'a facutu *diara*; sau in fine *diara* sau *diare* este in locu de *diaria*, femininu d'in *diariu*, ca ceva ce si adduce cu *diu'a* sau *lumin'a completa*, fora se fia acesta lumina insasi; suppositionea unei metatese d'in *radia* in *diara* este mai pucinu probabile, déro celle alte suppositioni sunt mai multu ca probabili, de ore ce si in forma si intellesu, espleca cuventele: *diori*, *diare*, cumu si derivatele: *diarire*, *diorire*, etc.

DIBACIA, s. f., calitate de *dibaciu*.

DIBACIU -a (*ghibaciu*, cumu pronuntia Moldovenii), adj., *habilis*, *solers*, *callidus*; indemanatecu, bene preceptu, care scie face lucrulu ce se cere togma cumu se cade, care scie a aflá prin *cutgetare*, pentru fia care impregiurare, cel mai bune mediloce de successu; — cuventulu pare a fi essitu d'in acea-asi *redicina* cu *dibuire*, in locu de *tipuire* d'in *tipu* cu insemnarea cea mai originaria ce are cuventulu in grecesce: *τύπος* = *lovire*, si de aci: *attengere in cella* care tintesce cineva, asiá in câtu *dibaciu* ar fi proprie: *cellu ce scie attentudeun'a tinti'a sau scopulu*; d'in ace-

si radecina se vede co a venitu si *dibla* in *dipla*, ca *instrumentu ce suna prin vire*, precumu d'in acea-asi radecina essitu si altu *instrumentu ce suna prin vire* : *tympanu* = *τύμπανον*; slav. *di-la* = *utriculus musicus* nu se esplica 7 sene, necumu se esplece pre allu noru *dibla* sau *dipla*.

DIBLA si *dipla*, s. f., violina, fides; instrumentu de cantatu cu corde : viora, uta, etc.; prin metafora : inspiratione poetica, talentu poeticu, productione poetica, si in genere : occupatione favorita : *de tote se te attengi, numai de dibla omului se nu te attengi, co se face cu si pera* = se nu te attengi de cea-a ce crede omulu co are talentu: — dero intellesu propriu, ca si in intellesu metaforicu, cuventulu se dice cu una nantia bene pronuntiata de risu si ironia : *dibla* chiaru ca instrumentu de cantatu, prin urmare in intellessulu propriu, este totudeauna una *viora* sau *meta prosta*, cumu e a lautariloru de viora, (vedi si *dibaciu*).

DIBLASIU si *diplasiu*, s. m., care cantu cu *dibla*.

DIBUIRE, -escu, v., atrectare, manu cantare; incertum esse, herere, minus lu videre; captare; a cautá se puna man'a pe ceva, se attinga la ceva; a pipa cu man'a se dá preste ceva ce nu se vede clar, a amblá pipaindu si cercandu, si se aci : a lucrá fora se se scia la ce va fi lucrulu : *candu e vorb'a de asiá mari interesi, nu merge cincca pre disite*; a *dibui bene* = a lucrá cu tactu, a attinge tint'a, (vedi *dibaciu*).

DIBUITURA, s. f., actione de a *dibui*.

1. DICA, s. f., prin prescurtare in locu de *adica*, deminutivu din *dada*, (vedi *dada*).

2. DICA, s. f., *bills*, *ira*; fierre, veninu; amaritione, si de aci : menia, mare superare, anima rea; — neconnotutu d'in coce de Carpati.

DICHISIRE, s. m., necessariis intruere; exornare, comere; a provedé i *dichisuri* = a provedé cu tote instrumentele necessarie la essecutarea unui lucru; a adorná cu mare ingrigire : *acestu omu are gustulu elegantiei, cocitu deun'a lu vedi asiá bene dichisitu*,

ca si cumu ar fi scossu d'in una cuteia, (vedi *dichisu*).

DICHISU, s. m., pl.-e si-*uri*, *instrumentum*; instrumentu necessariu la essecutarea unui lucru : *aculu*, *forfecile*, *cangea*, si *altele sunt dichisurile unei cosutoresse*; *buccatariulu fora dichisurile cerute pentru una buccataria nu pote ferbe si coce bune buccate*; — dupo forma, cuventulu pare de origine grecesca, trassu d'in verbulu *dichisire*, care ar correspunde cu unu grec. (*δixίζειν*), cu acea-asi insemnare ce are si *ad-justare*, d'in *justu* = *δixαως*.

DICHANIA si *dihania*, s. f., animale selbaticu sau monstrosu si straniu; appecatu si la omeni stranii : *ce dihania de omu mai e si acestu-a?* (vedi *dogore*.)

DICHORU, *dihoru*, si *dioru*, s. m., *mustella putorius*; animale puturosa si fatale gaineloru si altoru passeri domestice, (vedi *dogore*).

DIECESCE, *diecescu*, *diecire*; vedi : *diacesce*, *diaescu*, *diacire*.

DIECIUELA, s. f., in locu de *decima*, nu e de recommendatu.

DIHANIA, vedi *dichania*.

DIHORU, s. m., vedi *dichoru*.

? DINSURA sau *densura*, s. f., una planta, *gentiana* = *gentiana*.

DIPLA, s. f., vedi *dibla*.

DIPSIRE, -escu, v., *subigere*, *depsere*; a frementá; — cuventu neconnotutu d'in coce de Carpati; déco e populariu d'in collo de Carpati, atunci ar fi bene se se ié cu acea-asi insemnare ca si grec. *δέπειν* = latin. *depsere*, d'in care a essitu si care insemna mai allessu : *a argusi*, dero si : *a moiá prin maniare sau frementare cu man'a*.

DIRA sau *dera* (pronuntia : *dira*), s. f., *vestigiorum series*, *tractus*; serie sau siru de urme sau de lucruri ce pica d'in ceva cu câtu acestu ceva inaintedia in mersulu seu : *dir'a de sange ne dusse la culcusiulu, unde animalea sagettata se refugiase*; *pre tota callea de la Bucuresci peno lu Giurgiu amu vedutu doue dere de grantie de meu*; — de aci : *calle deschisa, linea de urmatu, abitudine*, etc., de unde espressioni proverbiale ca : *se nu se faca dira*, si mai ver-

tosu : *se nu se faca dira prin barba* = se nu se deschida calle, se nu se faca inceputu, se nu devina unu invetiu, etc.; —cuventulu, prin intellessulu seu cellu mai originariu : *serie de urme* sau *calle calcata*, duce la acea-asi radecina ca si *teriire*, *ternuire*, etc.; adeco la radecin'a ter, d'in care latin. *ter-ere* = *bateturire*.

DIVANITU, s. m., boiaru de *divanu*.

DIVANU, s. m., 1. consiliu de statu la Turci; 2. la Români : a) cellu mai inaltu judeciu sau tribunariu, presiedutu de insusi Domnulu terrei si numitu chiaru pentru acest'a *divanu domnescu*; b) instantia mai inalta de judecata, curte : *divanu criminale*; c) loculu in care si tine siedentiele unui *divanu*; de aci in evangeliu si pentru loculu, unde pretoriulu sau propretoriulu romanu stá de judecá : *adduss'au pre Jesus de la Caiasu in divanu* (= in pretoriu); d) patu ca cellu pre care Turcii stau resturnati.

DOBENDA, s. f., *usura*, *sonus*; *usura*, *cameta*, folosu ce trage cineva d'in bani impromutati : *a dá*, *a luá bani cu dobenda*, *dobenda legale*, *dobenda judanesca*, etc.; de aci : veri-ce iea cineva mai multu de cátu dá, folosu, prisosu; —dupo dictionariulu de Buda d'in do *abunde* = *dau cu prisosu*; mai usioru ar poté cineva, redimatu si pre forma si pre intellessu, referi cuventulu la *debenda* = *ce se dadoresce*, d'in *debere* = a fi detoriu; d'in *dobenda* inse vine si verbulu *dobendire*, care pare a stá in legatura cu *isbandire*, ca si *isbenda* cu *dobenda*, si d'in acesta-a ar urm'a co *dobendire* este una vorba compusa d'in *do si bendire*, ca si *isbendire* d'in *is si bendire*; invetiatiulu *Miklosich*, care a referitu la limb'a slavica cuvente ca *cupa*, *maciuca*, *doga*, *cotoiu*, si altele multime de invederata romanitate, nu dice nemica despre *dobendu*, *dobendire*, *isbenda*, *isbendire*, de si ne spune co *dobitocu* cu derivatele selle vinu d'in slav. *dobitükü* = *avere*, *stare*, si desí *dobitükü* deriva de certu d'in *dobiti* = *adipisci* = *castigare*; vericumu ar fi inse, cuventele de carie verb'a au cadintu si cadu in dosuetudine pre longa altele de acea-asi insemnare si de nesontestata romanitate, cumu : *usura*

interesse, *procentu*, etc. = *dobenda*; *castigare*, *capetare*, etc. = *dobendire*, *implenire*, *scotere la capetu bunu*, etc. = *dobendire*; *vita*, *pecure*, etc. = *dobitocu*, etc.

DOBENDIRE, -escu, v., *quorere*, *lucrum faceere*, *adipisci*; a castigá, a agonisi, a capetá, a trage folose, etc. (vedi si *dobenda*).

DOBITOCIA, s. f., calitate de *dobitocu*, fapta de *dobitocu*.

DOBITOCU, s. m., *bestia*, *pecus*; 1. in intellessulu mailargu : veri-ce fientia insufletita, afora de omu : *sufflare*, *victiuitoria*, *bestiu*, etc.; 2. in intellessu mai strinsu : fientia insufletita domestica, de la care omulu trage folosu pentru nutrire si investirea sea : *vita*, *pecure*; 3. ca adj., *dobitocu*, *dobitoca*, se applea spre injuria la omeni lipsiti de *precepere si sentire omenesca* (vedi *dobenda*).

DOBORIRE, *doboriu*, *dobori*, etc., v., *dejicere*; a dá diosu, a culcá la pamente a derimá, etc. (vedi *coborire*).

DOBRONICA si *dobronica*, s. f., *apiastrum*, una planta : *apiastru*; —cuventulu, mai allessu sub form'a : *dobronica*, nu e de recomandatu; de altumentrele noi nu lu connoscemu d'in celle audite d'in coce de Carpati.

DOGORE, s. f., *vapor*, *vehemens caloris percussio*; bataia violenta a caldurei, caldura mare care frige; de aci si verbulu : *dogorire* = *torrere*, vorbindu de lucruri ce dau caldura mare : *foculu dogoresce pre ture*; *siedeti mai de parte de caminu*, *co pre dogoresce si ve pote batela capu*; *dogoritoriu* = *torridus*, care *dogoresce* : *focu*, *caminu dogoritoriu*; *resufflare dogoritoria*, *ventu dogoritoriu*, etc.; —form'a cuventului *dogore* este de cea mai curata romanitate, care in mai pucine cuvente popularie s'a pastratu, cumu : *sudore* = *sudor*, *putore* = *putor*, *calore* sau *carore* (la Macedoromani) = *calor*, *recore*, etc. (vedi *suffissu ore* in dictionariu); *recore* nu se afla in limb'a latina; acestu cuventu este formatu d'in radecin'a *rec*, care nu a datu in latinesce de cátu adj. *rec-ens*, pre candu in romanesce ea a fostu cu multu mai fecunda : *rec-e*, *rec-ire*, *reco-*

e, *rec-orire, rec-orosu, rec-itura, etc.*; acestu-a este unulu d'in multele essemle, cari probedia, co in limb'a nostra flãmu radecine, de cari limb'a latina au s'a folositu forte pucinu, sau nu s'a olositu de locu; acestu-a pare a fi calu si cu *dogore*, care duce la una racina *dog* sau *doug*, *duc*, cu intellesulu de a *emite si radiã unu ce gazosu: apore, fumu, spiritu, etc.*; radecin'a in estione sub form'a sea cea mai simpla are a fi du sau mai bene *du*, de unde *rec. ῥῶ-αιν=ardere, ῥο-μῆς=apprenere* sau *ardore a sufletului, ῥῶμος=thymus=ciumbru*, ca planta *profumaria*, latin. *fu-mus=fumu*, sanscr. *dh-uas, etc.*; in limb'a slavica acea-asi racina a datu multime de cuvente sub form'a mai desvoltata: *duh* sau *duch*, unu: *duchŭ*, la care invetiãtulu *Miklo-sich* refere romanesele: *duchu, duchovnicu, duchovnicescu, duchovnicire, etc.*; *duhati=spirare=sufflare*, de unde apoi *Behanije*, la care acellu-asiu invetiãtu efere allu nostru *dichania*, ba inco si *lichoru*, ca fiendu acellu-asiu cu slav. *lichorŭ* sau *tuchorŭ*, dero lucru straniu: in limb'a slavica nu se afla form'a *dŭ-horŭ*, ci numai *tŭchorŭ*, si invetiãtulu lavistu la articlulu *tŭchorŭ* d'in lessiculu seu *palcoslovenico-greco-latinu* di-e: recte *dŭchorŭ*, a fãtore, adeco: *mai lerepta si mai buna* de cãtu form'a *tŭchorŭ* este form'a *dŭchorŭ*, ca *derivata* *in unu cuventu ce insemna putore, asiã* in cãtu *dŭchorŭ* *insemna proprie: ceva putorosu, animale putorosu*, va se dica cu lte cuvinte, co form'a romanescã: *dichoriu* sau *duchoriu* adjuta invetiãtulu lavistu a correege form'a slavica: ce remediu d'in acestea? — neci mai multu eci mai pucinu, dupo noi, de cãtu, co in acea limba a cautatu se se nasca cuventulu, in care a pastratu form'a cea mai buna, si, d'in contra, acea limba a autatu se l'impromute, care, neavendu consientia de insemnarea lui etymologica, i a alteratu form'a; co slavicultu *ŭchorŭ*, alteratu *tŭchorŭ*, nu este de ltu roman. *duchore*, cumu si slav. *potŭ* este romanesc. *pecivata*, (vedi *des-celluire*), se vede, credem, de sene;

duchore, ca si *dogore*, are forma d'in celle mai curate romanesci, si amendoue cuventele au essitu d'in acea-asi radecina, in care guturalea a percursu, in romanesc, tota scar'a de transformationi: *doc* sau *duc*, *dog*, sau *duz*, *duch*, etc., asiã in cãtu, precumu d'in *bucca* s'a facutu *buga, bugaiu, buchatu, buhaiu, buaiu*, asiã aflãmu si aci: *dugore* sau *dogore, duchore, duhore, duore*; form'a *duchoriu* sau *dichoriu* s'a applectatu *animalclui ce essala rea duchore*, togmai pentru distinctiunea de intellesu, puntu asupr'a carui-a Romãnu este de una nepusa delicatetia; remane dero stabilitu, co precumu d'in radecin'a in cestiune limb'a romanescã possede, ca si cea latina, cuvente cu *f*, ca representante a lui *dh* = grec. *ῥ*: *fumu=fumas, fumigare, etc.*; asiã possede si cuvente cu *d*, ca representante allu acellu-asi *dh* = grec., cumu si latinulu a tradussu adesea acellu-asi *dh=ῥ* prin *d*, de essemplu sanscr. *dha=ῥs* in: *ῥῥῥ-μην*, e tradussu in latinesce prin *de* in: *con-de-re* = grec. *con-τι-ῥῥ-va*; pre longa celle mai susu citate, vomu adduce inco unu cuventu romanescu, trassu d'in acea-asi radecina, avendu ca consonante iniziale totu dentalea *d*, transformata inse in tenuea *t*, si acestu cuventu este *ciumbru* sau *cimbru*, care invetiãtulu *Michlosich* crede, co ar fi slav. *cŭbrŭ*; dero *cŭbrŭ* nu essiste in vechi'a slavica, si mentionatulu invetiãtu presupune numai acesta forma ca un'a d'in care ar fi essitu: rus. *ciaberŭ, cŭbricŭok*, cumu si romanesculu *cimbru*, adaugundu inse co originea cuventulu este obscura; addeveratu co e obscura si impossibile de a dá de dens'a acolo unde nu se pote aflã; in limb'a romanescã inse, de unde a potutu trece si in russesce, cuventulu se esplica prin grec. *ῥῥ-μῶς=thymum=franc. thym*, d'in care unu deminutivu (*thymulum*), devine in romanesc *tiuumuru*, apoi *ciuumuru*. (vedi in dictionariu litter'a c), si prin syncope: *ciumru*, armonisatu prin introductionea unui *b* in: *ciumbru* si *cimbru*; dero neci e lipse de a trece prin aceste transformationi, spre a esplicã cuventulu *cimbru*; essiste chiaru in latinesce form'a *thymbra* (=in intel-

lessu cu *satureia hortensis*), d'in care vine mai directu roman. *cimbru*; si astu-feliu acestu cuventu nu pote fi obscuru, in originea sea, de câtu numai candu vrécineva a-lu numerá între impromuturile limbei romanesci d'in limb'a slavica; cu tote acestea nu noi vomu sustiné, co d'in cuventele slavice, trasse d'in radecin'a in cestione, nu s'au introdussu unele in limb'a romanescă : *duchu, duchovnicu*, etc., s'au impusiu prin autoritatea dascaliloru maniaci de slavismu, asiá, co Românu, respectosu de celle sante, a applectu *spiritu* sau *spirtu, spirtosu*, etc., numai la beuture; *dichani'a* inco atesta, prin form'a sea de unde a venitu; déroalte cuvente trasse d'in acea-asi radecina cu forme romanesci, nu se potu numerá între impromute, ci între creationile produse de Românu d'in fontana viua inco in conscienti'a lui; chiaru candu *dogore*, de esemplu, nu ar fi essitu d'in radecin'a de noi presupusa, ci d'in cea d'in care a essitu si slav. *gorěti=ardere*, sanscr. *gharma=caldura*, grec. *θερμός=* latin. *formus=caldu*, germ. *warmen*, etc. precumu sustine invetiatalu slavistu, allaturandu roman. *dogorire* de slav. *gorěti*; totusi nu ar fi mai pucinu addeveratu, co forme curatu romanice, ca *dogore*, nu se potu numerá ca impromute facute d'in limb'a slavica; la cuventulu *jaru* vomu cercetá, intru câtu *dogore*, ca compusiu d'in *du*, transformatu in *do*, si *gore*, se pote referi la radecin'a, d'in care ar fi essitu si slav. *gorěti*, si cotra care ar face se incline bilance cellu altu compusiu : *pregorire*, comparatu cu *dogorire*.

DOGORIRE, -escu, v., *dogoritoriu-toria*; vedi *dogore*.

DOICA, *doicia*; vedi *daica*.

DOJENA, s. f., *reprehensio, admonitio, oburgatio, castigatio*; admonitione, mustatione, ce se face cuiva pentru culpe commisse; — dupo invetiatalu *Miklosich* d'in slav. *dognati*, care insemna a *urnari*, a *cautá se appuce*, etc., intellessu care nu correspunde neci de cumu cu allu cuventulu romanescu, si de acea-a insusi invetiatalu slavistu se indoesce de assertionea sea; noi ne in-

doimu si mai multu, si credemu co *dojena* sau se tine de acea-asi radecina cu *doganire*, care se dice camu in acellu-asi intellessu cu *dojenire*, si care, prin substituirea medieloru *d* si *g* in loculu teniloru *t* si *c*, este acellu-asi cu *tocanire*, luatu si cu intellessulu lui *doganire*; sau se refere la acea-asi fontana cu *ducere=invetiare* sau *ducere=ducere, conducere*, etc., *dojena* ar fi astu-fellu in locu de *dogiana* sau *dociana*, ca si *bujoru* in locu de *bugioru, buciuru*; dictionariulu de Buda scrie : *dosiana=dojena*, ca derivatu d'in *dosana=dan sanetose consilie*.

DOJENIRE, -escu, v., *reprehendere, oburgare, castigare*; a admoni, a mustrá pre cineva pentru abbateri de la calea benelui, pentru culpe commisse, (vedi *dojena*).

DOLFANU, -a, s. adj., *dives, locuples; primarius; crassus et pinguis*; 1. dupo dictionariulu de Buda : a) omu de frunte, fruntasiu; b) omu cu stare avutu; 2. noi inse nu connoscemu cuventulu de câtu sub form'a : *dolofanu* si ca insemnarea de *grassu si grossu, carnosu si robustu, corpulentu, bene impletu si legatu* in structur'a sea corporale : *scrof'a a nascutu cinci dolofani de porcei, catell'a doi dolofani de catelli; am unu dolofanu de copillu grassu ca unu grassumu*; — in dictionariulu *Poliz* se afla *doloranu* cu insemnarea ce noi connoscemu lui *dolofanu*; ? d'in errore de tipariu, sau se dice si asia?

? DOLIRE, -escu v., *lavare, tergere; premere, exercere; a spellá, a curatá, a storce, a frecă, a frementá*; cuventu aflatu numai in dictionariulu *Raoul*; ? se nufia ore, prin ommissionea codei de sub *d*, in locu de *dolire* sau *zolire, solire*, ce si noi scimu co se dice despre *comesiele ce se spellá si se freca?* acellu-asi dictionariu inse refere cuventulu la latin. *dolare=netedire*, etc.

DOLOFANU, s. adj., vedi *dolfanu*.

DOMESNICIRE, *domesnicu*, in locu de *domesticire, domesticu*, nu sunt de commendatu.

DORNICU, -a, adj., *ardens desiderio, sensu plenus*; 1. doiosu, plenu de doru,

ferbente doritoriu, cu dorere de anima;
2. semtitoriu la durere, si de aci in **gener**e : semtitoriu, delicatu de semtire, **plap**andu; — d'in coce de Carpati noi n'**a** derivatu d'in **doru**, si pentru co **espr**eme una nuantia de idea ce nu se **espr**eme prin **doiosu**, ellu ar poté trece in **dic**tionariulu limbei, de si suffissulu **nicu nu** este romanicu; se pote inse si inlo-**cu** i prin form'a curatu romanica : **doro**su sau **dolorosu**, trassu d'in **dorore**.

DOSADA, s. f., **afflictio**, **anxietas**; **su**perare mare, necadiu nespusu, **amar**itate suffletesca; de aci si verbu : **do**sadire = **affligere**, **cruciare**, **angere**; a **su**perá, a **amar**i; — ? d'in slav. **dosada** = **inj**uria; déro cuventulu slavicu cumu se **esple**ca? Este cumuva verbulu **do**saditi = **dosadire** unu compusiu d'in **do** si **saditi** = **sadire**? déro atunci cumu esse d'in assemenea etymologia intellessulu **de dosadire**? se nu fia ore **dosada** in locu de **dosata** d'in unu verbu **dosare**, trassu d'in verb'a **dosu**, cu insemnare analoga lui **assuprire**, trassu d'in **assupra**?

DOSADIRE, -escu, v., vedi **dosada**.

DOSIANA, **dosianire**, vedi **dojana**, **dojanire**.

DOSNICU-a, adj., in locu de **dossicu**, nu e de recommendatu.

DOSPIRE, -escu, v., **fermentare**, **fermentescere**; a fermentá, a ferbe, **vorbindu** de coca, si de alte assemeni lucruri; — dupo dictionariulu de Buda d'in latin. **dispacere**; dupo invetiatiulu **Miklosich** d'in slav. **dospēti**; déro acestu cuventu slavicu insemna **venire** : cumu **espleca** déro insemnarea cuventului romanescu?

DOSTU, s. m., **origanum vulgare**; una planta; — nu scimu se fia conno-scutu acestu cuventu d'in coce de Carpati; ellu pare a fi germ. **dosten**.

DOVEDA, s. f., **argumentum**, **ratio**, **testimonium**, **documentum**; medilocu de a **invederá** unu addeveru, de a confirmá una **assertione** sau spusa, de a **convinge** si **incredentiá** pre cineva despre ceva : **proba**, **argumentu**, **semnu**, **documentu**, **marturia**, **marturu**, etc. (vedi **dovedire**).

DOVEDIRE, -escu, v., **confirmare**, **comprobare**, **demonstrare**, **probare**; **persuadere**; **vincere**; a produce **dovedi** pentru **invederarea** unui addeveru sau unei spuse, pentru **convingere** a cuiiva : a **probá**, a **demonstrá**, a **invederá**, a **incredentiá**, a **convinge**, etc.; de aci in insemnări speciale : a **dovedi pre cineva cu verb'a** = a l'invinge, a l'intrece, a lu remané cu verb'a; a **dovedi pre cineva cu mentioni**, **cu manculatorie**, **cu insellatoric**, etc.; — dupo invetiatiulu **Miklosich** d'in slav. **dōvesti**; déro acestu cuventu are in vechi'a slavica numai insemnarea de **adducere**, care nu **espleca** variatiulu intellessu allu cuventului romanescu; este addeveratu co in unele d'in limbele noue slavice, cumu in russesce : **dovodū** = **proba**, **marturia**, etc., essistu cuvente d'in radecin'a **dōvesti** cu intellessuri analoge cuventoloru rom. **doveda**, **dovedire**; déro nu este mai pucinu addeveratu, co intellessulu atátu allu cuventoloru romanesci, câtu si allu celloru slavice s'ar **espleca** cu multu mai bene, referindu-le la rom. **vedere** = **videre**, d'in care form'a **vedire** = a pune in **vedere**, a **descoperi**, etc., a datu, prin compunere cu **de** (stramutatu in **do**), **dovedire**, si de aci : **doveda**; dupo invetiatiulu **Miklosich** rom. **vedire** sau **vadire** ar fi vechiu slav. **vaditi** = **accusare**; déro slav. **vaditi** insusi, ca derivatu, remane neesplecatu prin vre una radecina propria acestei limbe; e forte probabile, co cuventulu slavicu insusi este impromutatu; serb. **vaditi** cu insemnarea de a **produce**, a **presentá**, etc., duce la latin. **vadere**, de unde **vadimonium** cu insemnare de **presentare inaintea judeciului**, care s'a potutu generalisá intre Români si a se dice de veri ce **presentare**, si de aci : **pungere inaintea ochiloru**, **descoperire**, etc.; astufellu si in suppositionea, co **vadire** ar fi in relatione cu slav. **vaditi**, noi credemu, co relationea intre aceste doue cuvente nu este cea indicata de invetiatiulu slavistu, ci togmai cea contraria, adeco co cuventulu de la Români a trecutulu la slavi; cellu pucinu in materia juridica este necontestatu co slavii, ca si tote celle alte popore, au impromutatu multe de la

Romani : espressionea serbesca : *dan od vade* = status dies pune pre deplenu in vedere co cuventele slavice in cestione au essitu d'in latin. *vas-vadis, vadimonium*; totusi noi credemu. co *dovedire*, ca si simplulu *vedere*, se refere ca mai bene, si prin forma si prin intellesu, la *videre* = *vedere*; déco dascalii maniaci de slavismu au potutu face usu de cuvente trasse d'in acea-asi radecina cu forme slavice, cumu : *vedenia*, acesta-a inco nu e unu cuventu, co formele *vedere, dovedire* aru fi si elle slavice.

DOVLIACELLU, s. m., pl.-i, 1. ca deminutivu d'in *dovliacu* va se dica unu *dovliacu micu*, care nu s'a desvoltatu inco pre deplenu; 2. in speciale : specia de *dovliacu micu de form'a cilindrica*, care nu cresce neci una data asiá mare ca *dovliaculu*, si care este un'a d'in legumele celle mai bune.

DOVLIACU, s. m., pl.-i, cu *curbita orbiculata*; specia de fructu ce cresce forte mare si are forma rotunda ca a pepenelui; prin locurile, unde se conosciu si cuventele : *bostanu* si *lubenitia*, applegate la acellu-asi genu de fructu, differentia de intellesu ce se pune intre aceste trei cuvente, este, co *bostanu* se aplica ca nume genericu la tote speciele, *dovliacu* numai la speci'a de *bostanu* cu scorti'a suptire, si *lubenitia* la speci'a de *bostanu* cu scorti'a mai grossa; — metaforice : *capu mare si seccu*, (vedi pentru etymologia articulu : *debla*; éro pentru intellesu compara *bostanu* d'in glossariu si *cucurbeta* d'in dictionariu).

DOVLIATE (prin assimilarea lui *a* cu *i* pronuntiatu : *dovliete*, apoi *dovlete*), s. m., de acea-asi insemnare cu *dovliacu*.

DOVLECELLU, etc., vedi *dovliacellu*, etc.,

DRAGALASIU, -a, adj., vedi *dragutiu*.

DRAGASTOSU, -a, adj., vedi *dragostosu*.

DRAGOMANU, s. m., interpret, care serve de intermediariu pentru intellegerea unoru omeni, ce nu si conosciu unulu altui-a limb'a, si in speciale : cellu ce se afla allepitu pre longa una ambassata, pentru ca se serva de interprete; pre candu la alti inter-

preti se aplica mai bene numirea de *tal-maciu*; — cuventulu se afla in multe alte limbe; noi vomu citá ací numai form'a cellu a luatu in limbele sorori cu a nostra : ital. *dragomanno*, isp. *dragoman*, franc. *drogman*, si in alta forma ital. *turcimanu*, isp. *trojman*, franc. *trucheman* sau *truchement*, tote trasse d'in arabic. *targoman* sau *torgoman* = *esplegatoriu, commentatoriu, interprete*.

DRAGOSTE, s. f., amor, caritas; amore, caritate, affectione de anima plena de focu si profunda; cuventulu ca si *amore*, espreme atátu sentimentulu nobile si desinteressatu, cátu si cellu ce are de obiectu satisfactiunea unui appetitu alu carnei; — prin accentu insusi se vede co este strainu de limba; de acea-a si cadiutu in desuetudine, si in loculu lui au intratu alte cuvente curatu romanice: *amore, caritate, affectione*, etc., cari espremu cu mai multa precisiune differentele nuantie alle sentimentulu de amore, (vedi *dragu*).

DRAGOSTOSU, -a, adj., amabilis, amarus; amabile, placutu, care inspira *dragoste*.

DRAGU, -a, adj. carus, dilectus; placutu, graciosu, care inspira amore, care ne atrage si ne farmeca : *cui nu su drage florile? cui nu su dragi copillii? tote animalile mice ne sunt drage; nemicu nu mi e mai dragu pre lume ca una buna si credentiosa arma; mi este dragu ca sarea in ochi* = mi este nespusu de uritu; *dragu ti e joculu, copille; de ti ar fi si cartea totu asiá de draga*; — de ací in speciale, in appellatione : *ascultame pre mene, draga; nu face asiá, dragulu meu; siti intellegti, dragii mei copiii, etc.* — cu *draga anima* = bucurosu; ca substantivu : *dragulu* se oppune la *uritu*: *de dragulu teu nu me induru a plecá de aici*; si cu forma feminina in espressioni adverbiali ca : *de draga; cu draga : cu draga, cu nene mai currendu fuci ceva cu acestu omu, de cátu luandulu cu reulu; de draga nu intellege ellu*, etc.; — varietatea de insemnari a cuventulu face cellu pucinu indoiosa suppositione, co ar veni d'in slav. *dragá*, cu atátu mai multu co cuventulu slavicu nu insemna de cátu

retiosu, pre cându cellu romanescu re intellessuri, cari nu se invoiescu cu nceptulu de *pretiu*, ci cu multu mai me cu cellu de *tragere* sau *attractive*; *caracteriu destinativu allu gratiei*, *rin care e cineva dragu*; si de acea-a ar poté forte bene ca *dragu* se fia in cu de *tragu* cu intellessu de *attractiv*; limb'a francese cuventulu *attrait*, assu d'in acea-asi radecina, insemna *edilocu de a placé, gratia*, etc.; co *draste* este unu slovenismu, nu mai incapedouentia; accentulu cuventului ua arsta; déro nu se pote dice totu atâtu despre rme ca *dragu*, *draguti*, *indragire*, etc.

DRAGULETIU, deminutiv d'in *draguti*; vedi *draguti*.

DRAGUTIU, -ia, adj., deminutiv d'in *ragu*: *florile sunt dragutie, unu draguti de copillu, una dragutie de feta*; substantiv: *amante* = *amasius, amantia*: *nu pote sufferi una ora, fora se si d'ia draguti'a*; si metaforice: *draguti'a ea e pusc'a*; — *draguti*, *draguletiu dragalasiu* sunt trei forme de deminutiv d'in *dragu*, inse *draguletiu* si *agalasiu* nu se ieu cu insemnarea de *vante*, ce are *draguti*; *draguletiu* tu cu insemnarea de adiectiv a lui *raguti* este una espressione rara, si insemnarea de simplu deminutiv, precandu *draguti* este mai multu merdatoriu si resfetiatoriu, si adauéro nu scade, prin form'a sea de deminutiv, poterea de insemnare a cuventului primitiv: *dragu; dragalasiu, fine*, espreme numai potentia de *efficitate*, éro nu si *effectu actuale*, ca *dragu draguti*: *cine e dragalasiu ne pote veni dragu sau draguti, potemu insesti si reconosce co ceva e dragalasiu, a se ne cudia dragu sau draguti*.

DRAVUIRE, -escu, (vedi *dreva* si *ingu*).

DRETE, s. f., una planta, esplecata in creianu prin lat. *tremella*, (vedi *dreva*).

DRESITELA, s. f., la Macedoromani: una sau mora de batutu panura; *telu* dice la Macedoromani in locu de *panura* si *panura*, si prin urmare *dresitelu* poté fi unu compus d'in *tela* si *dregi* a *dresi*, d'in *dregu*.

DREVA, s. f., (vedi *dringu*).

DRICHIA, s. f., lemnisoru taiatu la amendoue capetele piediesiu, cu care se joca copillii, lovindu-lu cu unu reteveiu mai mare si facundu-lu se sbore cotra alti copilli, cari se attinu spre a lu prende; in alte locuri *drichi'a* se chiama *tiurca*: *a jocá drichi'a, a bate bine drichi'a*, (vedi *drugu*).

DRICU, s. m., *gestatorium*; 1. corpulu carrului ce stá pre osse si in care se incarca celle de trasportatu cu carrulu; 2. carru funebru, in care se transporta mortii la mormentu, (vedi *drugu*).

DRIMBA, s. f., micu instrumentu de ferru, cu una limba vibratoria intre doue bracie, cu care, pusu intre denti, pote cineva cantá, tragundu cu degetulu si facundu se vibredie limb'a instrumentului; — cuventu formatu prin imitationea sonului: *drim, drim*, ce produce *drimb'a*, sau d'in *trem, trim*, radecina lui *trem-urare*, (vedi si *dringu*).

DRINGU, s. m., pl.-uri; 1. precátu noi scimu: a) *drimba*, b) arcu de sella de callu, c) vergea arcata cu corda, ce serve la batutulu lanei, d) in genere: vergea, corda, veri-ce bene incordatu sau vibratoriu, care vibredia, tremura, se legana, etc.; 2. dictionariulu Barcianu dá *dringu* sau *drangu* ca avendu acea-asi insemnare cu *dreva*, si esplica acestu d'in urma cuventu prin germ. *fachbogen*, d'in care nu se intellege bene despre ce a nume obiectu este vorb'a; a-cellu-asi dictionariu dá si unu verbu *dravuire* sau *drevuire*, esplecandu-lu cu germaniculu *fachen* = *a despartí cuscandure sau politiore*, de unde s'ar intellege co *dreva* sau *drava* ar fi una *politiore*, ce formedia una *despartire in armarie* si alte *asemeni lucruri*; — cuventulu *dringu*, ca si *dringa* sau *drimba*, prin natur'a lor *vibratoria*, paru a se referí la acea-asi radecina d'in care a essitu *tremere*, si care sub form'a cea mai simpla *tre* se vede in grec. *τρέειν* = *tremurare*; sub acesta forma simpla ea pote esplecá si numele de planta *drete*, cumu si *dreva*; déro pentru ácesta d'in urma vorba vedi si *drugu*.

DRIZA, s. f., aflatu numai in Bar-

cianu cu insemnare de *erba de balta*, *stufu*, etc. (vedi *drugu*).

DROBU si *dropu*, s. m., pl.-uri, globulus; exta, lactes; 1. particea mica d'in ceva, mai vertosu de forma rotunda: *dropu de sare*, de *thymia*, de *apa*, etc.; in acesta insemnare se dice si *sdrobu* sau *stropu*; 2. macie de mellu, de pesce, lapti, (vedi *darapu*).

DROIE, s. f., multitudo, turba; multime mare, cantitate, numerosa trupa: *droie de cani*, de *copilli*, de *muieri*, de *poturnichie*, etc.; — cuventulu se dice si cu *s*: *sdroie*, *stroie*, si respunde prin intellesu cu latin. *strues*=*grumuru*, derivatu d'in *stru-ere*, d'in care au venit, in romanese, si: *a-stru-care*, *troianu*, etc.

DROJDIE, s. f. pl., *foex*; residuu allu unui licidu, si in speciale: residuu de vinu, de bere, de rachiu, etc., *fece*, *fecula*, etc.; metaforice: ce e mai de lapedatu, mai despretiatu intr'unu lucru orecare: *desfrenatii si misellii sunt drojdiele societatei*; — cuventu ce presenta combinationi fonetice contrarie limbei romanesci; sub acea-asi forma se afla in vechi'a slavica; cuventulu inse nu e slavicu, ci se afla in multe alte limbe: germ. *drusen* si *trusen*, angl. *dregs*, in media latin. *drascu*, etc., dupo unii, trasse d'in germ. *drascan*=*dreschen*=*treierare*; *déro* prin intellesu aceste cuvente se lega mai bene de acea-asi radecina cu grec. *τρός*=*fece*, *τρόςη*=cullesu de viia, de unde si allu nostru *struguru* mai usioru a potutu veni decâtu d'in *uva* sau *uvula*.

DROJDIOSU-a, plenu de *drojdic*, *fecosu*, *feculentu*.

DROSICA, s. f., trassura de preambulare pre arcuiri si mai usiurea ca una *calesca* sau *carreta*; in speciale: trassura de *birjaru*.

DROTU, s. m., in locu de *serma*, nu se connoce d'in coce de Carpati.

DRUGA, s. f., *fusus major*; fusu mai mare, cu care se *indruga canura*, (vedi *drugu*).

DRUGARIU, s. m., care lucrea *drugi* de carru sau *druge de indrugatu*; care in typografia manuesce *drugulu*.

DRUGU, s. m., pl.-i, *tignum*, *pertica*, *tigillum*; 1. lemnu lungu si grosu, cioplitu bene in forma cilindrica: *la celle douelaturi alle unui carru se afla cate unu drugu*; *fustellele sau treptele unei scare se afla fissate intre doi drugi*; *cu drugii ne servim a relicá si missicá d'in loca mari greutáti*; 2. pertica de ferru: *la festre, pentru securitate, se batu drugi de ferru*; 3. in speciale la typografia: fusu ce appesa coll'a de typaritu pre table; 4. specia de arborellu, ce dá multime de ramurelle suptiri d'in una radecina asiá de potente, in cátu ferrulu aratrului se pote rupe, dandu de unu asemenea *drugu*; — form'a feminina *druga*, care sta cu *drugu* in acea-asi relatione ca si *craca* cu *cracu*, si mai allessu verbulu *indrugare*, care se conjuga simplu: *indrugu*, *indrugi*, *indruga*, etc., sunt probe despre inalt'a vechime a cuventului *drugu*; germ. *druck*=*pressione*, *appesare*, etc., nu corresponde cu intellessulu cuventului romanescu, fora se mai adaugemu, co cu greu se pote admite ca unu cuventu de insemnare abstracta, cumu este germ. *druck*, se fia trecutu in limb'a nostra cu insemnarile concrete ce are *drugu*; chiaru *drugaru* de typografia noi nu credemu se aiba a face ceva cu germ. *drucker* sau *drucker*, de orece *drugariu* e connoscutu poporului si cu intellessulu de *factoriu de druge*, precumu *fusariulu esto factoriu de fuse*, (vedi *drugariu*); la intellessulu cuventului romanescu ca mai bene respunde grec. *δρός*=*stejaru*, si de aci: *veri-ce lemnu tare*, cumu cauta se fia cellu d'in care se face unu *druges*; *δρός-δρόςος*=*grinda*, si in speciale: *grinda ce serve de base*, la una nave mai vertosu, se appropia, si prin forma si prin intellesu, de allu nostru *druges*; *driculu*, ca *ceva facutu d'in drugi*, cumu si *drici'a*, ca *drugellu*, potu fi de acea-asi origine; asemenea si *dringulu* si *drimbulu* sau *drimb'a*, ca *obiecte ce au unu drugusioru*; la Macedoromani *trema* iusemna *vergea*, *ramura*, ca *ceva tremuratoriu*, si metafor'a, prin care miculu instrumentu cu limba assemenea unui *drugusioru* sau unei *vergellutia*

muratoria ar fi essitu d'in acea-asi ntana cu *drugu*, n'ar fi de locu mai tediatoria.

DUBA, s. f., vasu de plutitu; — comra russ. *dubū* cu acea-asi insemnare.

DUBIRE, -escu, v., pordere, pessurre; depilare, glabrare; a smulge pe sau flocele de pre una pelle; a desia, a jumuli, a perde pre cineva; a portá u, a inveci; — noi nu conoscemu ventulu d'in celle audite d'in coce de rpati.

DUCHORE, *duhore* si *duore*, s. f., ffare puturosa, putore, (vedi *dogore*); ventulu se afla si la Macedoromani acea-asi forma si cu acellu-asi inlessu.

DUCHOVNICESCE, adv., ca unu *duovnicu*.

DUCHOVNICESCU, -a, adj., relativu *duhovnicu*.

DUCHOVNICIA, s. f., demnitate de *chovnicu*.

DUCHOVNICIRE, -escu, v., a fi *duovnicu* *cuiva* : cine te *duhovnicesce*? cine te marturisesce sau confessa; a *duhovnici* = ase marturisa sau confessá.

DUCHOVNICU, s. m., sacramenti *nitentia* administer; preutu ce are ulu de a ascultá marturirea peccateu si a dá penitentia pentru curatirea aceste peccate, *confessoriu*, *marturiu*; — derivatu d'in *duchu*, cu insemne propria de *parente suffletescu*, (vedi *chu* si *dogore*).

DUCHU, s. m., pl. -uri, spiritus, *antis*, intelligentia, ingenium; halitus, *salatio*; 1. sufflare orecare, si in spele : sufflare rea, vetematoria saneta, putore, gazu mortiferu : unu *duchu placutu esse d'in gur'a acestui omu*; *p'a are duchu, se nu intramu inms'a, ci se ua lassumu se sté mai lte dille destupata, ca se essa duchulu u ea*; in acestu intellessu se dice mai ltu : *dufu*, si de aci espressionea : *u cu dufu*, dissa in risu in locu de : *u cu duchu* = omu ingeniosu, (vedi i la valle); 2. sufflare de vietia, *sufu* : *in manele telle, Domne, dau du-lu meu*; 3. substanti'a spirituale a fletului, suffletulu, in oppositione cu

substanti'a materiale a corpului : *corpulu se face terrina, érc duchulu remane nemuritoriu*; 4. de aci : fientia care e numai spiritu fora corpu : *duchuri luminate* = angeri; *duchuri intunecate sau necurate* = draci; *duchu este Domnedieu, si cu duchulu se cade se ne inchinamu lui*; 5. intelligentia, mente, precepere, petrundere, agerime de mente, ingeniu, spiritu : *omu de duchu sau cu duchu*; *a avé multu duchu, a nu avé duchu*; *a se inaltia cu duchulu peno la celle mai inalte cugetari*; 6. applecare a suffletului, pornire, passione, etc. : *duchulu iubirei de argentu, duchulu necuratiei, allu mentionei, allu calomniei, allu urei, allu invidiei, etc.*; *duchulu blandetiei, allu infrenarei, allu caritatiei, etc.*; — cuventu de domeniulu religiosu, ellu este unulu d'in rarele essemple de vorbe, cari impromutate d'in limb'a slavica au luat, prin dominationea acestei limbe in baserica, una desvoltare mai mare de intellessu; totusi inse celle mai multe d'in insemnarile date cuventului au remasu straine de conoscenti'a poporului; astadi cuventulu este mai de totu cadiutu in desuetudine d'impreuna cu tote derivatele selle, (vedi *dogore*).

DUDA, *dudu*, vedi : *aguda, agudu*.

DUDUCA, s. f., feta, domnisoara; — cuventu conoscutu mai allessu in Moldavi'a, (vedi *dada*).

DUGHIANA, s. f., taberna; incapere in care se tine marfa de vendutu; — cuventulu se aude numai in Moldavi'a, pre candu in Munteni'a se dice *pravalia*, si pare a fi in locu de *dughiana, dugliana, dugulana* sau *dogulana*, formatu d'in *doga* = scandura, intogmai ca si latin. taberna d'in tabula = scandura; compara : ital. *dogana*, provenc. *doana*, franc. *douane*, isp. *aduana* = casa de depusu merci, vama, carvasará, etc., (vedi si *dunga*).

DUFU, s. m., vedi *duchu* la inceputu. *Duhore, duhovnicu, duhu*, etc.; vedi : *duchore, duhovnicu, duchu*.

DULAMA, s. f., vestimentu de patura lungu peno d'in diosu de genuchie; Macedoromanii pronuntia *duluma*, si essistenti'a cuventului si la densii

este una proba, co acestu-a nu ar poté fi ungurescu, de si Ungurii au form'a : *dulama*.

DULAPIORU, s. m., deminutivu d'in *dulapu*.

DULAPU, s. m., pl.-uri, *armarium*; *armariu*, mobile de pastratu vestimente, vase, etc., (vedi *almariu*); *a jocá cuiva unu dulapu* = a l'amagi cu mare *dibacia*; *a inverti dulapuri* = a amblá cu in-sellatorie; — aceste d'in urma frasi si alte asemeni, in cari intra *dulapu* cu acea-asi insemnare de *artificiu*, facu a presupune cu destulla probabilitate, co cuventulu se refere la *dolu* = *dolus* = *δολος*, ca *ceva in care se ascunde si depunu lucruri de pastratu*; se pote inse ca *dulapu* se fia in legatura de cumnatia cu lat. *dolium* = *bute*, *butoiu*.

DULEU, s. m., *molossus*; cane mare, care padesce cas'a, stan'a, etc.; metaforice : omu corpulentiu si greoiu.

DULGHERIA, s. f., maiestria de *dulgheriu*.

DULGHERIU, s. m., *lignarius faber*; *lemnariu*, maiestru in artea de a lucrá lemnulu; — cuventulu e de prisosu pre longa classiculu si populariulu: *lemnariu*.

DUMBRAVA, s. f., *stivula*, *quercetulum*; padurice de cerri; — d'in slav. *dumbrava*; d'in *dumbrava* s'au trassu : deminutivulu *dumbravica* si *dumbravnicu*, *dobravnicu* = planta, *mellitis mellisophi*, *Hum*.

DUMBRAVIORA, s. f., vedi *dumbrava*.

DUMBRAVNICU, s. m., vedi *dumbrava*.

DUNGA, s. f., *linea prominens*, *stria*, *sulculus*; linia mai multu sau mai pucinu essita, mai multu sau mai pucinu aduncata : *dung'a cutitului* = *muchi'a cutitului*; *dungele frundiiloru* = firele sau fibrele frundiiloru; *dungele palmei* = liniele aduncate alle palmei; *dungele pellei* = venele albastrie ce se vedu prin pelle, sau : *rugele*, *sberciturele pellei*; *dungele unei columne* = torii trassi in lungulu unei columne, sau stricle trasse in acea-asi directione; *dungele paniei* = vergele apose alle paniei; *dungele unui cubu* = liniele de impreunare alle super-

facieloru cubului; *a trage dunga*; de aci in genere : *lature*; *a se dá pre dunga* = a se pune pre una costa sau lature, a se culcá; — dupo invetiatiulu Miklosich d'in vechiu slav. *dogā* = *dogā*; déro acestu cuventu nu essiste in vechi'a slavica; déro cuvente ca *dunga*, d'in cari se tragu verbe de conjugationea antania : *dungare*, nu potu fi slavice, (vedi *ciuma*, *ciudatu*); déro cuventulu *dogā* se afla si in italian'a si in celle alte limbe sorori, cari n'au impromutatu d'in fontana slavica; ecco in addeveru differitele forme si intellessuri, ce are cuventulu *dogā* in alte limbe romanice : ital. *dogā*, franc. *doue*, isp. deminutiv. *dovela* si *duela*, portug. *aduela* = *dogā*, provenc. *dogā* si *dogo* (si la noi *dogu* si *dogu*) = *dogā* si fossata sau siantiu, margine sau gardu in giurulu unei grope : *dogā del vallat* = *dunga* sau *muchia a vallului*; mediu lat. *dogā*, *dōva* si *douva*, cu acellu-asi intellessu ca si in provencialea : *juxta doras val-latorum mur-rum* = pre longa marginile muriloru incongiurate cu vally; in italianesce *dogā* are si insemnarea de *verga* sau *dunga circularia la unu vestimentu*, si ispan. *dogat* = inpletitura la guleru; in frasea media latinesca : *ne forte dogis occultis lymphis dedicentur* = ca nu cumu-va pre canali ascumse se se adduca ape, *dogā* are insemnarea de *canale*; in fine chiaru in latin'a mai vechia se vede, co a statu cuventulu *dogā* cu insemnarea de *vasu*, de *continutoriu* in genere, de orece in Vopiscu aflamu : *facta est ra'tio dogā, cuparum, navium*, etc.; éro in Glossariulu lui Philox. *dogā* se espleca cu *δογῆς* = *bute*, *butoiu*, *butilla*, etc., si *dogarius* cu *δογῆριος*; (allu nostru *dogariu* si in forma si in intellessu); *dogā* a fostu, se vede, una lu d'in acelle numerose cuvente proprie limbei rustice, care s'a pastratu in limb'ele romanice si a produsu, mai alles in limb'a nostra, una mare familia de cuvente; d'in limbele romanice au traccutu si in alte limbe : germ. *dauge* sau *daube*, grec. *δογῆ*, alban. *dhoga*, magia. *r. donga* = *dogā*; vechiu slav. *dogā* = *arcu*, *curcubau*; serb. *dāra*, etc.; — câtu pentru etymologi'a cuventulu, unii lu re-

cu la grec. *δοχή* sau *δογή* = receptacul, su; *δοκάνη* = locu de receptione, arariu, incapere, etc. (asiá de appropriatu, in forma si in intellesu, cu allu noru *doghiana* sau *dughiana*); altii la in. *ducere*, d'in care au essitu mai alte espressioni cu insemnarea de *cale*, *ceva incapetoriu* si *continutoriu*, mu : aquæ ductus = canale de scursu a, si in limbele noue latine : ital. *docere* = a versá apa d'in *ceva conductoriu continutoriu* allu acestui licidu, de *de doccia* = franc. *douche* = isp. *ducha* *usia* (mai bene, prin urmare *ducia*, *sia* fiendu franc. *douche* neromanitu); a suppositione, ca si cea alta, esplicane cuventele in cestione, si este cu eu a se determiná cineva decisivu si solutu pentru un'a d'in doue; unu cuntu oricare d'in celle in cestione se be esplecá in modu satisfactoriu prin a radecina, ca si prin cea alta : *donire*, de essemplu, se pote esplecá si prin *racitare*, si prin *conducere* sau *inverre*; assemenea si *dogianire* sau *dosiare* = *dojanire*, etc.; si fienduco *doganire* camu acellu-asi intellesu cu *tocanire* ar poté cineva admite co si formele tenuea *t* in locu de medi'a *d* : *toctu*, *ci*, *tocare*, *tocire*, *tocanire*, etc., au potutu essi d'in acea-asi fontana cu *dogu*, *ga*, *donga* sau *dunga*, *doghiana*, *doganire*, *dogariu*, etc.; inse formele cu *t* se fa ca mai bene, si prin forma si prin intellesu, parte de tegere : *toctu*, *tecca*, *illa*, etc., parte de tangere sau tagere : *ta*, *tocare* = ital. *toccare*, franc. *touer*, etc.

DUNGARE, -*ediu*, v., striare; a face u trage *dunge*, (vedi *dunga*).

DURA, adv., volutim; invertindu-se : merge *dur'a* sau *de a dur'a*, a *dá de a r'a*; *mincele*, *rotile* etc. se *dau dur'a* si *argu de a dur'a*; — cuventulu este feminulu d'in *duru*, luatu cu intellesu adverbii, ca si *surd'a* d'in *surd*; *duru* este una espressione, prin care imita sunetulu unui ce care merge vertindu-se ca rot'a; de aci si verbulu : *ruire* = a merge de a dur'a, a face unu omotu assemenea unui ce, care merge rot'a sau pre rota : *audiu duruindu*

una carutia; de aci si metaforice : *ti duruie gur'a ca una mora franta*; si prin urmare, pentru esplecarea acestui verbulu e lipse de a allergá la ung. *durrogni*; — acumu *duru* si *dura*, desí paru a fi asiá de departate, prin intellesu, de latin. *durns*, *dura* = aspru, totusi nu ar fi improbabile, ca cuventulu *durns*, care si a perdutu in limba insemnare generale de *aspru*, se se fia applicatu exclusivu si in speciale la *sunetulu duru produssu prin invertirea unui ce*, si de aci apoi *la mersulu invertitu*; déro in locu de *duruire* se dice si *durduire*, si acesta d'in urma forma *du-duire*, care, casi *bubuire*, este una duplicatione d'in *du*, prin care se imita unu sunetu confusu, déro potente : *audiamu ceva care facea du, du, du*; d'in acea-asi onomatopeia au essitu pre de una parte : *duqu*, *dupuire*, *diupuire*, etc., éro pre de alt'a : *duu*, *duruire*, *durduire*; *du*, prin scambarea tenuei *t* in medi'a *d*, pote fi in locu de *tu*, de unde *tunu*, *tunare*, etc.; certu inse este co form'a cu *d* se vede si in grec. *δοῦρο*; = sunetu produssu prin cadere sau lovire, si prin urmare analogu in forma, ca si in intellesu, cu allu nostru *dupu* sau *diupu*; si astuffellu formele : *duruire*, *dupuire*, *du-duire*, au essitu d'in una onomatopeia, care sub form'a cea mai simpla : *du, du*, espremdu unu sunetu datu prin lovire sau *terire*, a potutu luá in unulu d'in aceste derivate, *duruire*, si insemnarea de *a merge invertindu-se*, intogmai precumu *ur'a*, de unde *uruire* = in intellesu cu *duruire* are si insemnarea de *dur'a*, afora déco *dur'a* si *duruire* nu sunt compuse cu *de* d'in *ur'a* si *uruire*; *uruire* se aude cu diverse pronuntie : *huruire*, *hiriere*, cari inse au intellessuri diverse, cumu se va vedé, la articulele speciali; aci vomu notá inco numai espressionea : *tur'a vur'a*, care pare a fi essitu d'in *dur'a* si *ur'a* sau *hur'a*; câtu pentru intellessulu acestei espressioni vedi si *ciorlu-morlu*.

DURDU, -*a*, adj., ineptus, stupidus; amasius; 1. netotu, tontu, nepreceptutu; ametitu, distrassu; 2. ca substantivu, mai allesu sub form'a feminina : mun-

dru, iubit, amante : *durd'a mea* = *mundr'a mea*, si de aci applicatu la veri-ce obiectu de particularia si affectuosa predilectione : *pentru vechii luptaci Români pusc'a erá durd'a loru*; *candu inverdicau codrii, cleptii Români, haiducii, si luau durd'a de a spinare si plecau se de gona inamicului, care erá strainulu sau ciocoiulu impilatoriu*; — pre cumu *tontu* a essitu d'in tonare, cu intellesu analogu latinescului *attonitus* d'in *attonare*, asiá *durdu* a cautatu se essa d'in acea-asi radecina cu *duruire* (vedi *dura*), cu insemnare de *amctitu prin unu potente sunetu*, care esplica forte bene intellesulu cuventului de sub 1; cátu pentru cellu de sub 2., ellu este una metafora analoga cu cea prin care *nebunu* si *nebuna* inco se ieu cu acellu-asi intellesu : *nebun'a mea de puscá, nebunulu meu de callu*; in latinitatea media se afla *druda* = *amica* = *amasia* = iubit, *mundra*, corresponditoriu cu *durda* in intellesulu de sub 2; *druda*, ca si *druchte* = *sponsu* sau *logodita*, *drudi* = *amici*, *credentiosi*, etc., sunt essite d'in germ. *trou* = *credentiosu*, *devotatu*, etc.; déro *druda*, femininu d'in unu *drudus*, are si insemnarea de *grassu*, care resare si in cuventele romanesci : *durduliu*, *durducare*, etc.; franc. *dru* inco insemna *durducatu*, *bucculatu*, ca si *dođu*, si prin urmare paru a se legá, prin sensu, de acea-asi origine cu alle nostre *durduliu*, *durducatu*; déro acestu intellesu de *grassu*, care se afla in cuventulu d'in latinitatea media : *druda*, ca si in franc. *dru* si *dođu*, ca si in romanescel : *durduliu*, *durducatu*, nu se pote in neci unu modu esplecá si conciliá cu intellesulu de *mundra* ce are *druda*, ca derivatu d'in germ. *trou*; cu multu mai usioru se pote esplecá intellesulu de *inflatu* prin latin. *turgidus*, care prin syncopi ar da : *turg'đu*, *turd'u*, *durdu*, *drudu*, etc.; si ca se se impace intellesurile asiá de disparute ce are cuventulu romanescu *durdu*, este destullu se se compare cu grec. *τῆρος*, cu insemnările de : *inflare*, *ingonfure*, *mundria*, *ametire*, *nebunia*, *passione nebunesca*, etc.

DURDUIRE, *duruire*, vedi *dura* si *durdu*.

DUSIA, s. f., neologismu dupo franc. *donche* = *baia de apa rece*, ce pre conducte pica d'in una pútina pre cellu ce iea bai'a; — dupo celle spuse la articlulu *lunga* form'a ce s'ar cadé a se dá cuventului ar fi *ducia*.

DUSICA, s. f., cátu se bee sau se inghite una data : *una dusica de vinu sau de rachiu*; si de aci in genere : *picinu*, *unu picu*, *una tira*, etc. : *una dusica de carne*, — cuventulu este derivatu d'in *ducere*, care are si insemnarea de a *trage pre gutu*, de a *inghití*.

DUSIMEA, s. f., pl. *dusimelle*, *tabulatum*; *podca* de scandure; si in specia : *podca* pre care se calca cu petiorulu; — cuventu turcescu, de care nu e lipse, candu avemu *podca*.

DUSMANESCE, adv., ca unu *dusmanu*.

DUSMANESCU, -a, adj., relativu la *dusmanu*.

DUSMANIA, s. f., *facta*, *portare*, *sentimentu*, *relatione* sau *stare de dusmanu*.

DUSMANIRE; -escu, v., a fi *dusmanu* pre cineva sau ceva.

DUSMANOSU, -a, s. adj., plenu de *dusmania*, forte *dusmanu*.

DUSMANU, -a, s. adj., *inimicus*, *hostis*; *inimicu*; — cuventulu, in care *s*, ca si in derivatele : *dusmanescu*, *dusmania*, etc.; se aude siueratu, este usitatu mai allesu in Moldavi'a; cu tote acestea ellu pare a fi de una vechia data in limba, si prin urmare nu se pote admite co ar fi venitu prin turc. *dusman*, de ore ce acestu cuventu nu pare a fi addeveratu turcescu, ci persanu; si fiendu co limb'a persana este de famili'a arica, se pote ca in acesta limba se essista cuventulu *dusmanu*, fora ca allu nostru se ne fia venitu de la Persi prin Turci, ci se se fia formatu in limb'a nostra insasi d'in *dus*, *dis* sau *dus*, si radecin'a *man* sau *men* d'in care avemu inco *mania* sau *menia*, *meniosu*, *men-te*, etc., precumu si greculu d'in acellea-si elemente a formatu *δυσμενής*, *δυσμένης* = *dusmanu*, *dusmania*.

E.

EAZU, s. m., vedi *ezeru*.
ECHIPAGIU, s. m., *rheda equis jun-*
a; vectores, classarii; instrumentum;
 trassura elegante cu cai; 2. militarii
 ei nave, marini, marinari, flotari;
 tote celle necessarie pentru ceva: in-
 umentu, apparatus, armamentu, ar-
 itura, etc., *echipagiu de resbellu*=ap-
 ratu bellicu; de aci si verbulu: *echi-*
re=a provedé cu celle necessarie, a
 tí, a pará, a prepará, si in speciale ca
 minu militariu: *a echipá militarii*=
 armá; *a echipá una nave*=a armá,
 1 provedé navea cu omenii, armele si
 le alte necessarie; de unde apoi: *echi-*
mentu=armamentu, armatura, appa-
 ratu: *echipamentu de pedestru*=arma-
 ra de pedestru, etc.;—neologismi dupo
 tuc. *equipage*=*echipagiu*, *équier*=
equipare, *équipement*=*echipamentu*, cari
 essitu d'in mediulu latin. *eschippare*
 (germ. *schiffen*, trassu d'in *schiff*=
 :ve), asiá in câtu *équier* insemna pro-
 ie: *a pune una nave in stare de a*
rví, a armá navea, si de aci apoi in
 nere: *a provedé, gati*, etc.; noi ne
 temu scuti de aceste cuvente, de ore
 le potemu supplení forte bene cu al-
 le mai bune si mai pre intellessulu Ro-
 ânului.
ECHIPARE, vedi *echipagiu*.
ECHIPAMENTU, s. m., vedi *echi-*
giu.
EDIURE si *iediure*, s. m., vedi *vie-*
ure si *dichoru*.
ELESCEU si *helesceu*, s. m., pl., *cles-*
ie; stagnum, piscina; lacu in adensu fa-
 tu pentru procreare de pesce, *pescina*
 u *pescuina*;—cuventulu se afla si in
 iguresce sub form'a *halastó*; déro rema-
 sa se cercetá déco ellu este originariu in
 iguresce, sau déco nu cumuva este im-
 omutatu: in acesta d'in urma supposi-

tiones'ar potéca cuventulu d'ingrec. *ἔλος*
 =balta, sese fia formatu in romanesce, de
 unde apoi a trecut si la Unguri.

ENGERA, s. f., specia de planta es-
 plecata in *Barcianu* prin germ. *enzian*
 =lat. *gentiana*.

EMANETARE, *emanctu*, vedi *ama-*
netare, amanetu.

?**EPIECU**, s. m., pl.-i, *canicula*; arrun-
 catura de zaru, in care cadu doi assi,
 duplone.

EPINGEA si *ipingeá*, s. f., pl. *epin-*
gelle; mantellu de ploia rosiiu sau albu,
 ce porta mai vertosu menatorii de cai.

ERETE, s. m., *accipiter*; passere ra-
 pitoria, specia de gaia;—se fia ore in
 legatura cu grec. *ἰέραξ*, contract. *ἰρηξ*=
 erete?

?**ERGOLASIU**, adj., activu, laboriosu;
 —d'in acea-asi fontana cu *argatu, ar-*
gature.

ERHA, s. f., *aluta*; aluta, pelle bene
 si molle lucrata;—neconnoscutu d'in
 coce de Carpati.

?**ERICA**, s. f., planta esplecata in Bar-
 cianu prin germ. *heldekraut*?=lat. *erice*.

ESIAFODU, s. m., pl.-uri, neologismu
 dupo franc. *échafaud*, care insemna in
 genere: *tablatu* sau podu de scandure,
 si in speciale: 1. podu de scandure, pre
 care stau lucratorii, cari lucrea la
 unu edificiu inaltu; 2. amfiteatru sau
 podu de pre care privescu spectatori la
 una ceremonia; 3. podu de scandure
 pentru essecutarea unui condemnatu la
 morte, etc.;—form'a cuventului in alte
 limbe romanice este: ital. *catafalco*, isp.
cadafalso si *cadahalso*, provenc. *cadafalco*;
 form'a cea mai curata e cea italica: *ca-*
tafalco, compusu d'in *cata*, trassu d'in
catage=romanesce. *catare* sau *cautare*,
 si d'in *falco*=*palco*=*palcu* sau *balcu*=
 podu de lemn, asiá in câtu *catafalco*

insemna proprie : *podu de scandure, de pre care pote cineva privi*, si de aci : *veri-ce podea inaltata*; form'a *catafalcu* este, de certu, cea mai cuvenita limbei romanesci.

ESIARPA, s. f., neologismu dupo franc. *écharpe*, care insemna in speciala : buccata de stofa, cu care si inlinge cineva mediloculu sau gutulu; si de aci in genere : *veri-ce buccata de stofa*, cu care se infasiura ceva; in alte limbe romanice cuventulu suna : ital. *sciarpa* si *ciarpa*, isp. *charpa*; tote aceste vorbe sunt, in forma si dupa origine, identice cu romanesculu *carpa*, essite d'in *carpere*=rupere, sfasiare, etc.; franc. *charpe*=scama, si prin intellesu si prin forma, confirma pre deplenu addeverulu acestei etymologie, si de acea-a noi nu credemu neci de cumu fundata suppositionea invetiatalui *Miklosich*, dupo care romanesele : *carpa, carpaciu, carpire, carpacire*, etc., aru fi venitu d'in slav. *krŭpa*=panura; déro in limb'a romaneca cuventulu *carpa*, essitu d'in acea-asi fontana cu franc. *écharpe* si ital. *sciarpa*, sau *ciarpa* a luat una insemnare mai apropiata de intellesulu originariu allu radecinei *carp*, si de acea-a cu greu s'ar poté applecá in acellu-asi intellesu, ce are franc. *écharpe*; de alta parte form'a *sciarpa* este cu totulu straina de analogiele limbei romanesci, si de acea-a unu cuventu cu form'a *scarpa*, sau cu form'a *fascia*=lat. *fascia*, ce are si intellesulu de *écharpe*, ar fi cellu mai cuvenitu limbei nostre pentru espressionea conceptului de *écharpe*; *fascia* este acellu-asi cu populariulu *fasia*, déro pentru distinctiunea de intellesu, punctu assupr'a caruia Românulu árreta una delicatetia extrema, este mai bene a se adoptá form'a *fascia*=*écharpe* de câtu form'a *fasia*.

ESCADRA, s. f., *classicula*; numeru de navi suppose la command'a unui si acellu-asi capitanu; numerulu de navi, cari compune una *escadra* este mai mare de *noue*, déro nu trece preste doue dieci si cinci; unu numeru de navi ma mare de doue dieci si cinci formedia una addeverata armata navale, éro mai micu de

noue, peno la trei, formedia una simpla *divisione navale*; commandantele unei *escadre* este unu *vice-amirale*; — d'in latin. *quadra*, de unde si *escadron*=corpu de callari de una suta peno la doue sute de insi, numitu asiá chiaru de la form'a despositionei selle *cadrata*.

ESCADRONE, s. m., (mai pucinu bene : *escadronu*); vedi *escadra*.

ESCONTARE, v., a face *escontu*.

ESCONTU si *scontu*, de summa *tractio*; scadimentu ce se face d'in una summa de bani, ce are cineva a primá, candu vré a luá acesta summa inainte de terminulu, la care s'ar cadé se ma primesca : *regula de scontu* se chiama, in aritmetica, regul'a prin care se calcula *scontulu*, adeco *summa insasi de scadere*; — neologismu dupo franc. *escompte* de unde si verbu *escontare* si *scontare*=franc. *escompter*; déro chiaru form'a francece cere ca in romanese se se dica *escomptu* si *escomptare*, ca mai bune si correcte aru fi inse formele : *escomputu* si *escomputare*, ca compuse d'in *es*=*ex* si d'in *computare*=*calculare*; asiá in câtu *escomputare* va se dica a *scadé prin computare*; déro nu ne placu *escomptare* si *escomputu*, atunci *scadere* si *scadimentu* suntu mai de preferitu de câtu neintellessele *scontare* si *scontu*.

ESCORTA si *scorta*, s. f., *praesidium, comitatus*; trupa de omeni, cari insociescu pre cineva pentru onore sau pentru securitate; — cuventulu se afla in tote limbele romanice : ital. *scorta*, isp. *escolta*; dupo unii ellu ar fi venitu d'in latin. *cohor-cohortis*=trupa de militari; déro cea mai probabile etymologia este cea care refere cuventulu la ital. *s-corgere*=*ex-corrigere*, cu insemnarea primitiva de a *derege, a dereptá, a conduce*, si de aci : a *insoci pentru onore sau pentru custodia*; *scorta* sau *escorta* asiá déro nu e de câtu participiulu de form'a feminina *escorecta, scorecta*, syncopatu *scorta*, luat cu intellesu de substantivu; de aci si verbu *escortare* sau *scortare*=ital. *scortare*=franc. *escorter*=ispan. *escoltar*=a face *scorta*, a insoci pre cineva de una *scorta* pentru onore sau pentru custodia.

ARE si *scortare*, v., vedi *es-*

. f., *praesepe*; ingraditura, une nutretiulu ce se da spre aloru, calliloru, etc.; — cuventu combinationea fonetica *sl*, imbei romanesci, d'in slav. ea-asi insemnare; *presepe* e-
du cuvenitu limbei nostre.

ARE, v., colere; a cultivá, a agru, una casa, una padulea cellu mai mare folosu; in age folosu, a storce d'in ceva ineva totu ce ne pote dá; a preocupá, etc.; — neologismu dupo franc. *exploiter*.

ARE, v., in locu de *espre-* e recommendatu; vedi *espre-* tionariu.

TA, s. f., vedi *ctagiú*.

, s. m., pl.-e, *contignatio*, spatiu d'in inaltimea unui prinsu intre doue podelle; — dupo franc. *étage*; vechiulu du *catu* este cu multu mai de cátu unu neologismu ca e-
nde apoi altu neologismu si *gera* sau *etajera* = franc. *é-* litiora.

TA, s. f., *inscriptio*, *pitta-*; *solemnes aularum ritus*; pecete sau cedula ce se pune elia, veri-ce alta nota asse-
allipesce de ceva, si dupo care natur'a lucrului continuu
ce care se allipesce *pittaciulu*;
te, cu cari se porta omenii de

lumea asiá nomita mare; ceremonie de portu si de portare la curti, la case mari in impregiurari solemnii etc.; — neologismu dupo franc. *étiquette*, care in insemnarea de sub 1. se pote forte bene suppleni cu *pittaciu*, *nota*, *inscriptio-* ne; etc.; *pittaciu* este de aceea-si origine cu *pittacu*, formate amendoue d'in grec. *πιττα* = *πιττα* = *πιτ* = *πεσ* sau *resina*, asiá cumu d'in *pece* s'a formatu si *pecete* (vedi *despecelluire*); cátu pentru intellessulu de sub 2. inco se pote traduce prin cuvente ca: *ceremonia*, *ceremoniale*, *rituale*, etc., si priu urmare ne amu poté scuti de *eticheta*.

EVASIEA si *iavasiéa*, s. f., *lupi*, *lupa-* tum; clesce ce se pune in botulu unui callu, si de aci se si numesce *callusiu*, si prin urmare nu e neci una lipse de *evasiéa*, care ar fi d'in turc. *eves*.

EXORIA, s. f., *exiliu*; cuventu introdussu prin grecii d'in fanariu, asta-di cu totulu cadutu in desuetudine, si inlocuitu prin *essiliu*; mai connoscutu de cátu *exoria* = *ἐξορία*, a fostu si este turc. *surgunu* sau *surghiunu*, care e assémine superfluu.

EZERU, s. m., pl.-e, *stagnum*, *lacus*; *canalis*, *rivulus*; 1. pre cátu ensine connoscemu: lacu, balta cu pesce; 2. dupo unele dictionarie: canale, riusioru, parte derivata d'in unu riu; cu acésta insemnare noi connoscemu numai form'a *esau* sau *iasu*, si in speciale: *canale de mora*; — d'in slav. *jasu* = stomacu, canale.

EZETURA, s. f., cu acellu-asi intellessu ca si *eseru* sau *esau*.

F.

FACALETIU si *facalletiu*, pl.-e, *pala, batillum*; *bàtiu*, neteditu mai vertosu, lopatella de mesticatu licide ferte cu farina sau si alte ingredientie; in specie, servindu la mesticatulu memellige: *cu facalletiulu se mestică memellig'a*; *la mai multe memellige adjunge unu facalletiu*; vedi si *facàu*, essitu, probabile, d'in acea-asi radice cu *facalletiu*.

FACAU, (pron. *facàu*), pl., *facàie*, (reu pre a locuri *facàuri*), *molae, pistrini, plae arbor, fusus, fastis, pala, batillum, ala*, etc.; 1. arborele, fusulu unei pétra de móra in genere; in specie: a) fusulu unei móra mai mica, unei piua, unei morisca, etc., a caroru rota e pusa orizontale; b) aripa de mora de ventu; c) srafa, lopatella affunda a rotei morei; 2. cu intellessulu de: *paru, pertica, batiu*, etc., spre miscatu si mesticatu licidele d'in caldari, miste cu farina sau si alte materie ori ingredientie: *facàulu e mai mare de câtu facalletiulu*;—si *facalletiu* si *facàu* paru, probabile, co au essitu d'in *facere*, ca instrumente de *facere, agere, dare forma, regula, directione*, etc., mai antâniu ca *ceva generale*, apoi ca *ceva speciale*, precumu in celle doue covente tractate; de acea-a e de scrissu: a') *facalletiu* in form'a de *faculletiu*; ß') *facàu* in form'a de *facanu* sau, pôte mai bene: *faconiu, facone*.

FACIARNICIA, s. f., d'in *faciarnicu*, -a, adj., dissimulans, dissimulator; precumu si v. *faciarnicire, -escu*, dissimulare, su de lapidatu, ca avendu forme straine, de si, ca covente, su pure si genuine, si au si forme câtu se pote de genuine in: *faciaria, faciarire, faciarriu*, de cari vedi in Dictionariu.

FAÇONU, s. m., (fr. *façon*), gallicismu

strambu, ca in frasile: *façonu mentu*—une façon d'habit;—dê se escusâmu acestu *neologismu tu?* cumu, cellu pucinu, se lutiâm? cumu nu se pastrédia, e pucinu, neci form'a de genu? ci natura, se face d'in femin. fr. *fa mulieroniu* ca *façonu* sau *fason* fr. *façon*, de si corruptu d'in *factio*, are inse genulu femininu celle in *ione*, chiaru si in celle imprumutate de Germani; se mu déro aceste contortioni, si, e ne place form'a antica si popula ventului in cestione, adeco: se scriemu cellu pucinu: *factio* pentru sensulu fr. *façon*, nu ne l pre longa *factione*, si covente ca *tura, forma, gestu*, etc.

FAGADARIU, -a, adj. s., caupetariu; vedi, *fagadau*.

FAGADAU, (pron. *fagadàu*), caupo, popluc; ospetaria, mai vulgare si sordida;—(compara gadó); nu s'a auditu si nu se a d'in côce de Carpati; ne mirâm Dictionariulu de *Bul'a* allaturu barbarismu pre lînga ispanicul gon, essitu d'in bodega = it. be fr. *boutique* = lat. *apotheca* = *ποθήκη*, etc., de unde si la noi, p *apotheccele de specie* sau *de mediu* potu stá bene si *apotheccele de v. de ospetatu*.

FAGADUELA, *fagaduintia*, e *fagaduire*.

FAGADUIRE, -escu, v., pe promittere; a promitte, a se obligá, a dá sau face si impleni c derivate: a) *fagaduitu*, -a, pa subst., *promissus, pollicitus*; sum, *promissio*; p. *omissu, jurui*

b) *fagaductia* = *fagaductia*, s. f., promissum, promissio = *juruentia*, *promissu*, *promissione*; = c) *fagaductio*, -*toria*, adj. s., promittens, promissor, *jurator*, *promissoriu*; (compara ung. forad-*ni*); — n'avemu nevolia de elle, adjungu popularile *juruire*, *juruentia*, *jurutoriu*, si classicile, *promittere*, *promissu*, -*a*, *promissione*, etc.

FAGASIU, (pre a locuri *vagasiu*), pl. -*e*, orbita, rotae vestigium, semita, *via*; 1. proprie, urm'a ce lassa rot'a afundu in mersulu seu: *acesta rota esse d'in fagasiu*, a merge cu carrale afora d'in fagasiu; 2. metaforice, linia, directione, calle: *a si perde fagasiulu, multi essu d'in fagasiule prescisse*; (compara ung. *vágás*).

FAGOTISTU, -*a*, adj. s. pers., care face fagote sau care canta cu fagotulu; vedi fagotu.

FAGOTU, pl. -*e*, (mai pucinu bene -*ari*), major tibia gravioris soni, (it. *fagotto*, prov. fr. *fagot*, isp. *fagote*, angl. *fagot*, germ. *fagott*); mai in tote limbele citate in parenthesi, *fagotu* are done sensuri: 1. *fagotu* = manacu, fasciculu de menute si uscate aschiere, de aprensus foculu, lemnele d'in focariu; 2. *fagotu* = instrumentu musicale de sufflatu, romitu franc. si *basson*, forma augmentativa, applicatu, ca si *fagotu*, la una tibia sau flautu mai mare si cu sonu grave; — in acestu d'in urma sensu se aude si se scriue in limba noastra de catuva tempu; inse, cu rezerv'a unei mica ameliore, se pote aplicá si in intellessulu de sub 1.; ceci la acellu-asi fonte pare a se refere si unu coventu romanescu in forma mai originaria de catu a formei *fagotu*, adeco la lat. *fax*, *facis*, *face*, care, in origine, insemná: unu fasciculu de aschiere de aprensus, ca si a finele grec. *φάκελος* sau *φάκελλος*; de aci dero se vede essitu, probabile, si populariulu *hacu*, transformatu, de certu, d'in *facu*, ca si *hornu* d'in *fornu*.

FAIERU, s. m., objurgatio, convictum, severa et acerba castigatio; monstrare severa, castigatione acerba, versare a focului unei supperare; — essitu chiaru d'in germ. *feuer* = *focu*, usurpatu

in gur'a *urbaniloru*, inse stinsu astadi mai de totu, asiá co: *mai bene le va merge si urbaniloru, cu si terraniloru, a si verá nu fuierulu Germanului, ci foculu cellu multu allu Romanului*.

FAILATARIU, -*a*, adj. s., vedi *fulurariu*.

FAINU, -*a*, adj., perfectus, rectus, optimus, egregius, eximius; de cea mai bona calitate, perfectu in genulu seu, bonu, formosu si benefacutu forte: *faina stofa*, *fainu vinu*, *faine buccate*, *faina colore*, *faine colori*, etc.; — dero nu avemu lipse de *fainu*. cu form'a lui germanica, co-ci avemu romaniculu *finu*, it. *fino*, fr. *fin*; vedi dero *finu*. in Dictionariu.

FALA, (sau *falla*), s. f., superbia, jactantia, ostentatio, fastus, decus, honor, laus, gloria, magnificentia, arrogantia, insolentia, etc.; mundria, truffia, superbia, arrogantia, insolentia, jactantia, etc., inse si in bene: lauda, gloria, splendore, magnificentia, etc.: *barbatii mari su fall'a nationei*; — derivate: 1. *fallietiu* = *fallosu* = *falnicu*, -*a*; adj., superbus, se jactans, ostentans, fastuosus, gloriosus, magnificus, splendidus, arrogans, insolens, etc., atatu in bene, catu si in reu, ca form'a *falla*, d'in care deriva adiectivulu; 2. *fallire*, -*escu*, (si reflex. cu sensu naturale: *a se falli*), v., superbire, se jactare, se ostentare, collaudare, gloriari, etc.; a se mundri, a se truffi, a mari glori'a, inaltia culaude, etc.; (compara serb. s. *hvala*, v. *hvaliti*).

FALAITARIU, s. m., eques praecurrens; callariu ce spre onore, la cermonie mari, precede carrului principelui; sau si: administru ce merge pre diosu, spre a tine de frene si conduce callii carrului principescu; — cu probabilitate corruptu d'in germ. *vorreiter*, precursoru callare; acumu mai cu totulu uitatu.

FALETIU, *falire*, *falosu*, etc. = *fallietiu*, *fallire*, *fallosu*, etc.; vedi *fala* = *falla*.

FALFAIRE, (pres. *falfaiu* sau *falfaiescu*), v., voltare, stridere, fremere; 1. a flutturá, a sborá, a agitá aripele; metaf., *perulu scu lungu falfaia in ventu*; asiá *falfaia unu stegu spenduratu pre*

una pertica in aeru; asiá falsaia fulgii prin aeru; 2. si despre sonulu, ce dau celle ce sbóra sau se agita: a stride, susurrá etc.;—derivate: falsaitu,-a, part. sup. subst., falsaitoriu,-a, adj. s., volatus, voltans, stridor, etc.: falsaitulu aripeloru=alarm stridor.

FALONU, s. m., (φελόνης si φελόνιον); vedi feloniu.

1 FARA, s. f., rumor, fama, clamor; rumore, vorba ce se face si se intende: a dá fara in térra, co vinu Tatarii; vorba multa desérta, fora scopu si fora sensu; clamore, clamori, etc.;—pre a locuri cu unu s mai multu la inceputu: a dá sfara in térra, (vedi si farfala).

2 FARA (pron. fâra), prep., sine, præter, ab, absque, etc.; vedi fora in Dictionariu.

FARFALA si farfallu, s. m., homo ventosus, garrulus; omu venturatu, sventura-tu; flecariu, in acestu sensu sub form'a farfara: farfara de gura, (comp. it. farfalla).

FARFURIA, s. f., orbis escarius, catinus, catillus; vasu pre care se pune mancare la mésa; in specie, vasu de potiolana cu forma elegante,—deminutivum: farfuriora, leuatu si cu sensulu speciale de taliarelle pre cari se servu dulcetie sau cafelle.

FARFURIORA, s. f., vedi farfuria.

FARIMA, s. f., frustillum, offula, micula; paullulum; pauxillulum; buccatella forte mica, unu picu, una mica: a face farime una ólla, unu ossu, una pâne, capulu cuiua; dati-ne una farima de pâne, si metaforice: una farima de focu, de ánima, de nasu; una farima de copilla, una farima de fetitia; a face farime pre cineva: carrulu culca vitelulu si lu face farime; si: a face in farime=a face farime; a dá cuiua una farima de batalia;—derivate: a) deminutive multe, d'in cari producemu: farimiora, farimella, farimica, farimic'la, farimiciora, furimicia sau farimitia, etc., potendu unele supreme i: farimitia; farimiciora, etc., si avendu multe differite nuanctie de sensu: da-mi si mie una farimitia de guritia; b) farimare, v., (pres. farimu, farimi, farima, farimãmu, furimati, farima, etc., sau farmu, farmi,

farmu, farmãmu, etc., cu supri lui i; vedi inse mai la valle), fr effringere, confringere, comm friare, fatigare, lassare, def exhaustire, etc., a face farime, a a stricá, a nemici, etc., in sensu riale si ideale: a furimá una pulu cuiua; a farimá capulu serp rimãmu unu lemnu pentru diffe puri: furimãmu lemnulu, de e ca se l'ardemu in focu; cumu cineva unu vasu, farima si un farima si ossele cuiua; de act: a una armata; mai vertosu: a farinulu cellui mundru; a farimá; a farimá ánimele, a farimá lu lucru de nemica; farimati biet de fatiga, de labori;—derivate rimare, adesea cu differentie d lessu: a) farimatu si farmatu sup. subst., cumu: navi farm farimate. pâne farimata sau farimatulu sau farmatulu lemn securea, farmatulu buccateloru c déro farmatulu grâneloru cu p móra; ß) farmatoriu si farimatoriu adj. s., care farma sau farima: toriu de casele omeniloru; γ) fu si furimatura, amendoue cu ac sensu: farmatur'a capului sau tur'a capului de serpe; α') far mai allessu in sensulu materiale remasu pucinu d'in ceva, etc.: f rele ospetiului se dau câniloru lege farmaturele altoru-a de pulu scientiei; ß') farimatur'a i vertosu in sensulu abstractu de marc: farimatur'a pânei in far γ') farimitiosu si farmatiosu-a. a bills, fragills; de assémine cu tie de sensu dupo differentie d —c) si derivate d'in deminutive farimiciare sau farmiciare, fa de la demin. farimicia, (vedi ma a face farimicie = in frustilla nuere; déro, dupo tote acesti longa cari ar fi inco multe de d tusi cauta se mentionãmu unu situ venitu probabile d'in ac fonte, cu s=es=ex: s-farimar mare, pentru care: di sfermare tionariu; noi credemu déro, co

a coventului *farima*, ce inco se *furma*, a essitu d'in radicea *fragm*, de unde, intre milli de *desi* form'a : *fragmen*, care, in noastra, a trecut succesive prin : =*framene*=*frame*=*farme*, etc.; adunse la *furime* sau *farima ma*. *M.*

(MARE, *farmare*, *farmatura*, etc.; *rima*.

(SIRE sau *fersire*, *sfersire*, etc.; *seversire* in Glossariu.

(TAIU, si *fartalu*, *fartariu*, pl.-e, *rtaluri*), quarta pars, quadrans; -a parte d'in ceva, patrariu, carcartu : *unu fartalu de amnellu*; entulu e d'in germ. *viertel*, la ii de d'incollo de Carpati, si nu oscutu celloru de d'in cöce de i.

(TATU, s. m., socius, sodalis; cellu ce impreuna cu altulu perau face ceva, cellu de apröpe u-altulu : *fartatulu de la oui*, *de e*, *de la calli*; *furtati de acelle-asi* si *occupationi*; — leuatu si ca teresrefaciare : *fa-mi acestu bene*, — coventulu e prin metathese d'in, formatu d'in *frate*, ca si *sorata u*; e bene déro de scrissu *fratatu M.* para si gr. *φάρτατος*, vocat. *φάρτεδι* in Dictionariu *fertatu. L.*

(IARNICIA, *fatiarnicu*, etc.; vedi *icia*, *faciarnicu*, etc.

, s. f., vedi *fee*.

(ELESIU, pl.-e, *hydria*, *urecus*, vasu de apa, pentru acellu-asi camu in acea-asi forma, cu cellu mai bene *bota* sau *botta*.

si *féa*, s. f., (fr. *fée*), *diva*, *nymtidica*; fientia misteriosa, ad i introdussa printre noi prin ro, mai allestu francese, adeco : *diva*, *nympha*, ca : 2. *divinatómicatória*, de aci : 3. *femina inria* prin formosetia; — n'avemu ose de *fee* pre longa alle nostre : *ne*, *farmecatórie*; — si, ce e mai derivate d'in *fee*, ca *feria*, s. f., *rie*), *facta*, *facte de fee*; *feericu*, (fr. *féerique*), de *fee*.

(RIA, *feericu*; vedi *fee*.

(FELCERU, s. m., *subchirurgus*; *subchirurgu*, *adjutoriu de chirurgu*; — d'in germ. *feldscherer*.

(FELIA, (pronuntia *felía*), s. f., *offula*, *offella*, *segmentum*; *buccata taliata* d'in ceva, mai allestu d'in *pâne*, *casu*, etc. : *doue felie de memelliga*, *una felia de pepene*; a *taliá* mai multe *felie d'in carnaciu*; — se fia ore affine cu *offella*? atunci e de scrissu *fellia*.

(FELISICA, s. f., specia de planta, — dict. *Barcianu* explica prin germ. *ringsblume*.

(FELINARARIU, adj. s., vedi *felinariu*.

(FELINARIU, s. m., pl.-e, *laterna*; *laterna* sau *lanterna*; — derivatu : *felinariu*, care face sau vende *felinarie*; mulierea lui, sau cea ce face sau vende *felinarie*, se dice *felinaressa*; — d'in gr. *φανάριον*.

(FELONIU sau *felonu*, s. m., (*φελόνης*, si *φελόνιον*), *casula*, *vestis liturgica*; *vestimentu*, ce imbracca preutii la liturgia, preste *stichariu*; *vestimentu superiore* fora mânice.

(FELU sau *fellu*, pl.-uri, species, genus, ratio, modus, natura; classe de fientie sau obiecte, cari au acelle-asi caracterie, totulu caracterieloru unei classe : natura, specia, genu, modu, varietate, etc. : *câte felluri de erbe!* *câte felluri de animali su pre pamentu!* *ti am addussu mai multe felluri de vinuri!* *nu erá bene se fia toti ómenii numai de unu fellu!* *ce fellu de omu esti tu?* *ce fellu de vorbe spuni?* — *ce fellu?* absol., aprope de intellesu cu : *cumu?* *ce fellu ai facutu acésta-a?* *ce fellu ai cadutu?* — de aci si : *in acestu fellu, intru acestu fellu!* *nu ve impacati in acestu fellu!* — *de fellu* = *neci de cumu*, *intru nemica*, ca mai puciuu : *nu am mancatu, neci beutu de fellu!* *nu se asta de fellu pre aici!* si fora prepos. cu *acestu sensu* : *nu e fellu de vinu!* *nu e fellu de scapare!* *fellu de adjutoriu!* — derivate : a) *fellurime*, s. f., *varietas*, *diversitas* : *fellurimea caracterieloru ómenesci!* b) *fellurire*, -escu, v., *variare* : a) *felluri buccatele, colorile!* c) *felluritu*, -a, part. adj., *variatus*, *varius* : *fellu-*

ritele cercari ce amu facutu, nu au successu.

FERBENTIELA, s. f., calor, fervor, effervescentia; statu allu cellui ce se afla in *ferbere*, in mare caldura, apprehendere de passione sau de morbu: *nu e ferbentiela de apa, ci numai ferbentiela de friguri sau de libidine*: — veri-cumu inse, form'a coventului, de totu incorrecta, cere se se suplenesca cu altulu d'in multele ce ne stau la dispositione, ca: *ferbentia, efferbentia, effervescentia, fervore=ferbore, calore, etc.*

FERBURIU, -a, adj., (afflatu numai in dict. *Buda*), coctil's; ce se pote liu-sioru *ferbe*.

FERDELA, s. f., quadrantai; patran-tariu, vasu de mesuratu grane: d'in germ. *viertel*.

FERECE, s. f., planta (de care vedi *ferece* in Dictionariu), inse: 1. nomele acestei planta se aude dupo locuri, in diverse forme: *ferece, ferege, ferega, firice, firige, firiga*; 2. dict. *Barbaru*, connoce mai multe specie: a) *ferces alba = ferecella-alba* (esplicatu germ. *splernstaude, rothes steinbrech*; b) *ferecellu*, sau pl. de regula: *ferecelli* (espl. germ. *engelsilss*); c) *ferega* (espl. germ. *gemeines farrenkraut*); 3. mai departe, dict. *Buda* explica dupo *Linna*: a) *ferrece=tanacetum vulgare*, (germ. *raiu-farron*); b) *ferecubia=polypodium vulgare*, c) *ferega=polypodium ulix mus et femina*. (germ. *gemeines farrenkraut*).

FERECELLA, *ferecellu, ferescellu*; vedi *ferece*.

FEREDEU, s. m., balneum; bania; — neconnoscutu in *terra romanésca*; astadi cadutu in desuetudine si ia locurile pre unde se dicea *alta data*; *bania* e de preferitu; (compara ung. *ferő, ferredő, fürdő*).

FEREGE, s. f., vedi *ferece*.

FERELA, s. f., cautio; ferire, feritura, — de si d'in *ferire*, nu se mai pote recommenda pentru form'a cea straina, si astadi se evita chiaru si de acellu la cari era ore-candu in favore.

FERESTREU, pl.-e, serra: serra, instrumentu de taliatu si preparatu lemne; — derivatu: *ferestruire, -escu, v.*, ex-

rara, serra secare, a talia si lucra cu *serra*: *alta data mai allessu la Ebrei, se ferestruicu = erau ferestruiti si omani*; — de si in *ferestru* pare a intru si coventulu *ferru* (si atunci ar fi de scrisu *ferru streu*), totusi e de preferitu form'a *serra=serra*, care singura e populare pre a locuri.

FERFENU, s. m., planta; dupo dict. *Buda*, in system'a lui *Linna*: 1. *ferfenu* (absolutu) = *tagetes erecta*, (germ. *nagelblume, die aufgerechte sonnenblume*); 2. *ferfenu micu* = *tagetes patula*, (germ. *auszereiltete sonnenblume*; (nu s'ar astepta si la noi unu *ferfenu mare*, in locu de unu *ferfenu micu*?).

FERIA, s. f., urna, amphora; vasu, mai allessu de pamantu: urna, urciuru, amphora, etc.; — dupo dict. *Buda*, se fia ore *feria* d'in *seria*? — pote si d'in *ferire* cu sensulu de *tinere, continere*.

FERMANU, pl.-e, decretu datu de guberniulu turcescu, (coventulu e *persanu*).

FERSIRE, -escu, v., vedi *firsire*.

FERTALU, s. m., vedi *fartalu*.

FERULU PAMENTULUI, s. m., (d'in *feru*? de la *feru* sau *fiere*? ori de la *feru, feru*? de cari vedi in Dictionariu); specie de planta, de care dict. *Buda* da nomele de *ferulu pamentului = gentiana craciata, L.*, (germ. *kreuzförmiger enzian* sau *sparrenstich*); diction. *Barb.*, dupo cellu de *Buda* da *ferulu pamentului = germ. kreuzförmiger enzian, si sparrenstich*; — se fia ore *ferulu pamentului*, nu *ferulu pamentului*, ci *ferca pamentulu*? cumu dicu celli de d'in coce de *Capati*.

FESNICU, pl.-e, (pre a locuri *sfernicu, sersnicu*, inse in tote formele cu e aspru sibilante), *lychnuchus, candelabrum*, mobile, instrumentu de pusu luminari in ellu; — cari d'in aceste forme e mai originariu, nu e de lipse a se arreta, de ora ce tote su slavice si de reprobata, fienda ce avemu alle nostre: *lychnario, lychnuchu, candelabru, etc.*

FESSAIRE, *fessire, etc.*, vedi: *fissaire, fissire, etc.*

FESCU, pl.-e, caciula grecésca sau turcesca, coce de pamantu de capu rosii sau

Abu cu motiu : *pre tempulu fanarioti-*
toru Româniî si Românele inco portau
fessuri; *Turcii nu scotu fessulu, neci*
candu saluta, neci candu intra in cas'a
unui omu veri-câtu de insemnatu, neci
chiaru in baserice.

FESTA, s. f., *feſta*, (fr. *fête*); vedi in Dictionariu, éro aci se se observe numai, co *feſta* a luatu, in mare parte a poporului, si sensulu de : *jocu, artificiu, renghiu*, etc. : *a jocá cuiva bone feſte.*

FESTANIA, s. f., (pre a locuri : *sfeſtania, svestania, ofſeſtania, offeſtania*, inse tote cu *s* asupru sibilante), *aquae benedictio*; benecoventarea apei in veri-ce occasione, mai allessu inse in occasione söllenni;—coventu slavicu, cu atâtu mai de repulsi, cu câtu avemu in gur'a poporului covente mai laute si mai genuine, ca : *agiasma, agiasmare, benedictione* sau *benecoventare a apei*, etc.

FESTELIRE sau *festellire*, -escu, v., (cu *s* aspru sibilante), *polluere, conspurcare, contaminare, splendorem infuscare, marcidum reddere*; a sordi, maculá, contaminá, stricá si spelláci colora si splendorea, puritatea; a vescedí, languedí; — derivate : *festellitu*, -a, part. sup. subst.; *festellitura*, s. f., *pollutio, contaminatio, languor, marcor*, etc., *sorde, maculatione, vesceditura*, innegrirre si intunicare, etc.; (compara ung. *festeni*).

FETELEU, s. m., *virago*; 1. *féta grossa, grossalana*, mare si greonia; 2. unu baiatu, june ce sémina mai multu a una *féta*. Formatione absurda.

FETIAIRE, -escu, v., vedi *fetiire*.

FETISCANA, s. f., (cu *s* aspru sibilante), *puella paene adulta*; *féta* aprobe de *féta* mare, inse inco nu *féta* mare, nu *féta* adulta : *d'in fetiscane multe au focu de a trece intre fetele mari.*

FETISCHETU, pl.-e, (cu *s* aspru sibilante), *ligula, ligamen*; acia implettita cu doue ace sau *férra* la celle doue capite, ce serve militariului; — nu scimu, déco coventulu are cursu in militi'a Romaniei libere; déro dict. *Barcianu* l'are scrissu : *fetisch tu* si esplicatu : *nestelschnur, schnur*.

FIACRU, s. m., (f. *fiacre*); *rheda*

conductiela; *trassura* care transporta, pre pretiu, persone de la unu la altulu in cetate.

FIDEA=(*fidella*), s. f., (isp. *fideos*, fr. *vermicelles*,—de la form'a lucrului); coca addussa in forma de lungi si sup-tiri *vermiori*, ce se punu in supa, — *taliatelli* sup-tiri.

FILDESIU, s. m., *elephantus, ebur*; 1. speci'a cea mai mare de animali pre uscatu, *elefantu*; 2. ossu de elenfantu, d'in care selucra multe obiecte de arte;— in amendoue seusurile coventu cadutu in desuetudine; cursu au coventele : *elefantu* = animale, *eboriu* sau *ebore* = ossulu a cestui animale; (vedi *elefantu* = *elephantu*, si *ebore* = *eboriu*, in Dictionariu).

FILEGORIA, s. f., dupo dict. *Buda*, *domus hortensis voluptaria*, casa de placere in gradina; — nu scimu se se dica sau se se fi dissu d'in coce de Carpati; de altramente coventulu pare unu compositu grecescu, ce nu essiste inse in vechi'a limba greca; totusi intra mai bene in limb'a nostra unu coventu ca *filegoria* sau *philegoria* de câtu covente ca *chioscu*, etc.

FILERU, s. m., pl.-i, *crepida, soles*; calciamentu, care, ca si *pantofulu*, e fora tibiale, sau *turiacu*, sau *caputu* : *filerii* inse su mai *grossolani* de câtu *pantofii*; *pantofii* su de *urbani*, *filerii* de *terrani*; — acestu intellessu are coventulu d'in coce de Carpati, éro d'in collo de Carpati ar fi una moneta, dupo *Barcianu* : *heller, pfennig*; si se vede co d'in *heller* vine *fileru* sau *filleru, felleru*, ca banu.

FILIGIANU, pl.-e, *patera, crater, scyphus*; cupa, tassa, poteriu, cenacu, *césca*, etc. : *unu feligianu de vinu, doue filigiane de caféa.*

FILONICHIA, s. f., (*φιλονικία* si *φιλονεικία*); vedi *filonicia, filonicu*, etc. in Dictionariu, co-ci aci nu avemu de câtu se facemu doue mice observationi : 1. co form'a *filonichia* cu *ch* n'are intellessu in limb'a nóstra, de ora ce coventulu grecescu neci sub form'a de *φιλονικία*, neci sub cea de *φιλονεικία*, nu are neci unu sonu care se corresponda cu *ch* = *χ*; 2. in sensulu de *amóre de victoria* e bene de scrissu romanesce : *filonicia* = *philo-*

nicia, filonicu = *philonicu*, etc., ca provenite d'in *φιλειν* si *νικη*, (gr. *φιλονικία*); éro in sensu de *amóre de cërta* mai bane se scriue : *filonecia* = *philonecia*, *filonecu* = *philonecu*, etc., ca provenite d'in *φιλειν* si *νεικος*, (gr. *φιλονεικία*).

FILOTIMIA, s. f., honoris amor, ambitio; d'in *φιλειν* = *amare* si d'in *τιμη* = *onore*, coventulu *filotimia* sau *philotimia* insémna : *amóre de onore*, sentimentu de onore, pntu de onore, ambitione, amore de sene, filautia, etc.

FILTRARE, v., (filtrer), colare, percolare, transcolare, viam rimari, 1. 3 stracorá, a trece cu picatura-picatura, a stillá, a destillá, a trece unu licidu prin unu corpu cu forte mice gaurelle; si in sensu intrans. : *ap'a filtra prin pamentu*, *plou'i'a filtra prin vestimentele nostre*: déro cu acestu sensu, de regula in refl. *a se filtrá*; metaf., *morbulu se filtra in medull'a vostra*; — 2. derivate : a) *filtratu*, -a, part. sup. subst., (fr. *filtré*); b) *filtratione*, s. f., (fr. *filtration*), actione de a *filtrare*; c) *filtru*, pl. -e, eolum, (fr. *filtre*, it. *filtro*) = *stracoratóre*: *filtru de stracoratu si clarificatu vinurile*; — inse nu de amnestecatu neci in forma, neci in sensu cu *filtru* = *philtru* = *philtram* = fr. *philtre* = *φιλτρον* = (poculum amatorium = *beutura de amóre*; vedi *philtru* in Dictionariu).

FILTRATIONE, *filtru*; vedi *filtrare*.

FINICA, s. f., fructulu *fenicu-lui*, de care vedi *fenicu* si *phenicu* in Dictionariu.

FINICU, s. m., vedi *fenicu* si *phenicu* in Dictionariu.

FIORA, s. f., horror; frica, spaima care coprende cu frigu si tremuru, (vedi *flori*, pl., in Dictionariu); — in singulariu *flora* pare a se aplicá in sensu mai energicu, si inco si mai energicu in form'a m. *floru*, care se aude, ca si f. *flóra*, desu in gur'a poporului, spre essemplu : *floru de morte*, *unu floru de morte mi trecu prin mente*; *floru me appucá de sérpele ce vru' a me muscá*.

FIORINU, s. m., nome de moneta, de care vedi *florinu* in Dictionariu.

FIRAVU, -a, adj., pallidus, lividus, morbidus, strigosus; pallidu, morbidu, cu pandi'a leuata de pre facia, cu totulu

macru, nepotentiosu; — probabile d'ia *firu*, *persona supfire* ca unu forte supfire *firu*.

FIRIDA, s. f., loculamentum, fenestra eoeca; fenestra órba in pariete, care serve de pusu si pastratu differite lucruri; — d'in grec. *θορις* — *θυρίδα*, unde *θ* = *th* a trecutulu in *ph* = *f*; — acésta trecere a lui *θ* in *f* e fórté vechia, appare chiaru si in multe covente latine, cumu in : *formus* = *θερμός*, rufus (si in raser in locu de mai tardiulu ruber) = *εποθρός*, etc.

FIRNISIU, (si la Barcianu *firnaisu*), s. m., lacca, nitor, splendor; materiu de lustruitu, *vernice*; — vedi *vernice* in Dictionariu.

FIRSIRE si *firsire*, -escu, (cu s aspru sibilante), v., *flintre*; a *finá*; — vedi *finis* in Dictionariu.

FISA, (scrissu de altii si *fisia*, cu s aspru sibilante; inse scriptur'a corecta e *fissa*, mai pucinu corecta *fissia*, de ora ce *fissa* nu e de cátu femin. d'in *fissu* de la *figere*, de unde apoi si *fissare*, etc.; vedi *fissare*, *fissu*, etc. in Dictionariu), s. f., (fr. *fiche*), fibula, tessera; ceva ce se *fige* sau lipescé pre pariete : bucata de metallu sau de charteia, etc., ca se sérva de semnu; de aci in genere : marca, semnu, nota, etc.; in specie : *marca de jocu aleatoriu*.

FISSA, *fissia*, s. f., vedi *fisa*.

FISSAIRE, vedi *fissire* sub 2.

FISSICU, s. f., vedi *fissicu* = *fissichiu* in Dictionariu.

FISSIIRE, -escu, v., *flare*; *efflare*, *vissire*, *pedere*, *stridere*, *sibilare*; *leviter attingere*, *stragere*, *perstringere*, *trahere*, etc.; 1. cu s aspru sibilante; *fissiu* (si *fissiescu*), *fissii*, *fissie*, *fissium*; *se fissiu*, *se fissia*, etc.; a sufflá incetu, a siuerá forte incetu, a face, prin liusioru contactu sau trecutulu pre longa ceva sau pre ceva, unu siueru, murmuru, susurru, stridóre, etc. : *rochiele lungé alle feteloru si mulieriloru fissiu*; *fissie verice vestimentu lungu si largu cându se trage pre pamentu sau se attinge de parieti sau de alte obiecte*; *fissiu si arripile passeriloru in aeru*; *fissie si foculu ce nu arde bene*; *cu dove lemne ude*

e pôte de câtu fissii, etc.; 2. cu bilante, (si in acestu casu parv é se scriua *fissaire* in locu de conjugationea si in acestu casu, : *fissiu*, sau incarcata : *fissie* in genere : *foculu fissie* sau *seindu e reu facutu si cu lemne ie unu lucru*, cându *nu merge sie furc'a*, cându *dorme si nu lierea cu ea*; de aci: *fissire* = *re*, a *fi ammortitu*, *addormitu* etc.; *vie*, a *lassá*, a *emitte*, fora sonu, 'in ventre; — acestu d'in urma re a *fi cellu primitivu*, co-ci : : *bessire* = *vissire*; — *derivatè situs*, -a, part. sup. subst., *fissii-*, etc.

U, s. m., pl. -i, *malleus*, *fistuca* nalliu sau maiu, *ciocanu* de *fer-scimu* se se dica pre d'in co-ce ti; coventulu pare impromutatu de preste Carpati de la germ. inse de certu, e de preferitu lu, genuinulu si populariulu : *nu maiu*.

CA, s. f., *pistacium*, (fr. *pistatu* de *fisticu*; vedi *fisticu*).

CHIU, -a, (pron. *fistichiu*), adj., *te flavus*; care d'in verde bate in *facia de rochia fistichia*; — *procolorea fisticeloru* sau *fisticului*.

CU, s. m., *pistaca*, (fr. *pistaborellu* ce da *fistice*; asiá déro: *fisticului e fistica*; se potu re bene la form'a romanica : *piarborellu*; *pistaca*, ca *fructu icului*; vedi *pistacia*, (ca *arbo-staciu* (ca *fructu*) in Dictionacandu analogi'a limbei nostre 'in contra : *pistaciu* (arbore), (fructu); — inse *fisticu* in espres : *fisticu in casa!* *fisticu ofoarréta*, prin verbulu derivatu : , co pare a tiné si de *fissire* si

RE, (scrisu si *fitiare*, *fetiainactivre*, nunquam *quiescere*, o nesotre, inepte se *agitare*, *trepidare*, *corpus vel corpus huc et illuc inepte et lascive* cu ineptia, lascivia, stultetia a rpulu integru sau parti de alle

lui, a nu se *stemperá*, a *fi* in continua *agitatione*, a *sari* si *trepidá* continuu, etc.: a si *fiti capulu*, *mánule*, *mediloculu*; spre a *placé fitiu fetele* si *mulierile*, cumu *fitiu junii fatui ce vreu a placé mulieriloru*; multi *baiati* si *fete fitiu totu corpulu* sau *parti de alle corpului*; *fitiu* si *certe bestie*, mai *allessu fitiu* si *pescisiorii mici*, *fitiu serpilele codele selle*; si despre lucruri : *fitie totu ce nu e fissu*, *stabile* si *bene assedatu*; — *derivate* sunt : *fitiitu*, -a, part. sup. adj. subst. *fitiitura*, s. f., etc.; — *déro fitiu*, -a, adj. s., *lascivus*, *petulans*, *Irrequetus* = *nestemperatu*, etc., pare a *fi datu nascere* celloru alte forme in cestione : *una fitia de féta*, *unu fitiu de june*, *fitie de mulieri*, *fitiulu* si *fiti'a su importuni* si *nesufferiti*; si *multi pescisiori su fitti*; ca adv. a *merge fitiu*, *fitiu-fitiu*.

FITIITU, *fitiitura*, *fitiu*, etc.; — vedi *fitiire*.

FITILU sau *fitillu*, pl. -e, *elychulum*, (fr. *mèche*); preparatu de datu focu la ceva, mai *allessu* la una arma; metaforice : a *dá fitille celloru irritabili forte* fora *provocationi*; — coventulu pare a *fi turcescu*; — vedi si *festilla* in Dictionariu.

FLACAIA, *flacaire*, etc.; vedi *flacàu*.

FLACAU (pron. *flacàu*), s. m. pers., *adolescens*, *adolescentulus*, *adultus* *coelebs*, *sodalis*; *june adultu*, bonu de *insoratu*, inse care *pôte* nu se *insóra* sau nu s'a *insoratu* la tempu; sociu de *aceasi occupatione*; — *derivate*: a) *flacata* s. f., *adolescentia*, *coelibatus* = *statu de flacàu*. tempu *cátu* sta *cineva* *neinsoratu*; b) *flacaiandru*, s. m., *adolscentulus* = *deminutivu d'in flacàu*. cu sensu de: *flacàu inco teneru*, sau *flacàu nu deplenu adultu*; c) *flacaima*, s. f., *adolescentium multitudo*; *collectivu*, *multime de flacài*; d) *flacaire*, -escu, v., *adolescentiam agere*, a *fi flacàu*, a si *pertrece flacaf'a* = *etatea de flacàu* : *cu voi amu flacaitu*, *un'a cu voi ne amu insoratu*; *de multu flacaiեսce* si *se vede*, *co are inco se flacaiեսca*; — *probabile*, *co flacàu* va *fi essitu d'in flacara*, *precumu* si *june* = *juvenis* = *sanscr. juvan*, etc., *inco essira d'in juv* = a *in floré*, a *splende*, etc.

FLASINETU, pl.-e, (germ. *fläsch-nett* sau *fläschnott*), *flstula*; flautu micutellu cu sonu suptire si acutu; — *flstula* e de preferitu; vedi *flstula* in Dictionariu.

FLECARIA, *flecarire*, *flecarium*, etc.; vedi : *flecu* = *flécu*. sau *fliacu*.

FLECE, s. f., *cœnum*, *lutum molle*, *flacciditas*, *mollities*; in genere, *molletia*, *ceva molle*, *dissolutu*: *flecca pereloru prca copte sau batute*, (vedi urmatoriulu *fleciu*); in specie, *limu moll-*, *limu udu*, *plenu de apa*; — derivate : a) *fleciu*, -a, adj., *flaccidus*, *mollis*, *languidus*, *resolutus*, *diffuens*, *fracidus*, *comminutus*, *tritus*, etc. = *molle*, *mollesitu*, *molliatu*, *batutu*, *pisatu*, *farinosu*, *paspaliosu*, etc.: *pere flecie*; *osse*, *mâni flecie*; b) *flecire* = *fleciuire* = *flecinire*, -escu, v., *mollire*, *resolvere*, *conterere*, *premere*, *fracescere*, *languescere*, a *mollia*, *mollesi*, *pisá*, *sfermá*, etc.: *pere flecinite sau fleciuite*; a *fleci cordele*, *nervii*; *crieriu flecitu*, *carne fleciuita*; c) *flecnire*, -escu, (scurtatu d'in *flecinire*), are acellu-asi sensu cu celle de sub a) si b), cu differentia, co *insamna* si : *coagulare*, *concreocere*, *crapulari*, a *prende*, *indesá*, *inchiagá*, a *mollesi* prin multa *beutura* *spirtuosa* : *ómeni flecniti de beuture*; — d) alta seria de derivate pare nascuta d'in *flece*: a) *flesca*, s. f., (cu s aspru sibilante, dóra d'in *flesca* = *flecica*), *coenum*, *lutum*, *sordis*; *corrugatio*, *obsoletum*, *res obsoleta*, *alapa*, etc., a') tina, *neue mesticata* cu tina si apa; b') in genere : *sorde*, *lucru portatu*, *reu portatu*, *invechitu*, *eulcatu in petiore*, *sorditu*, *stricatu*, *mollesitu* etc.: *flesca de pellaría*, *flesca de rochia*, *flesca de carte*; *numai prin assemini flesco de tina cu assemini flesce de vestimente*; c') una palma : a) *lipi unu flesca*, *mai multe flesce*; si : a) *jocá de fleca*, (in acestu intellesu se aude mai desu : a) *jocá plesca*, totu cu s aspru sibilante); b) derivate d'in *flesca* : *flescuire* -escu, v., a face *ceva flesca* = *sordidare*, *nti*, etc.; *flescuitu*, -a, part. sup. subst.; *flescuitura*, s. f., etc., tote ca si simplulu *flesca*, cu s aspru sibilante; de altramente se audu aceste forme d'in *flesca* si cu i : *flescuire*,

flescuitu, *flescuitura*; — e) d'in *flesca* in fine si : *flescerire*, -escu, v., *premere*, *comprimere*, *conterere*, *conculcare*, *calcare*, *marcescere*, *pallescere* = a *preme*, *appesá*, *calcá in petiore*, *strivi*, *stricá*; in specie : a) *palli*, a se *descolorá*, *ddecorá*, *langedi* : *florile flescerescu si se flescerescu*; — derivate : *flesceritu*, -a, part. sup. subst., *flesceritura*, s. f., etc., — *pastrandu alte influentie asupr'a conventului flece*. *fleciu*, d'in care celle alta, e probabile forte, co *flece*, *fleciu* au esitu d'in acea-asi radice cu *flaccidu*, *fracidu* = *flaccidus*, *fracidus*, (conf. si *flasque*); si prin *urmare* ar fi de scrisu si *pronuntyatu*: *flece*, *fleciu*, *flecica*, etc. in locu de *flece*, *flciu*, *flecica* sau *flesca*.

FLECINIRE, *fleciuire*, *flecnire*, etc., vedi *flece*.

FLECU, (pron. *flécu*), pl. -uri, *nugae*, *ineptiæ*, *garrullitas*, *loquacitas*; *nebulosum*, *nequam*; *seccatura*, *ineptia*, *lucru de nimica*, de *neci una insemnate*, *ineptia*, *mai allessu* : *vorbe deserte*, *limbutia*, etc.: *cine si póte perde tempulu cu assemini flécuri*, *se asculte flécuri de copilli sau mulieri btrane?* *flécurile decrepitoru*; *in locu de ceva*, *si facutu unu flécu*; *flécu de omu*, *flécu de muliere*, *flécu de artistu*, *flécu de filosofu*; *mai flécu ca tenu e pre lume*; *ce ne totu impulliatu u-rechiele cu flécurile vostre?* *tu, unu flécu de ciobotariu*, *ne ai cosutu flécuri de ciobote*: — derivate : 1. *deminutive* : *flecuitu*, *flecusioru*, *fleculetiu*; 2. *flecarium*, -a, adj. s., *limbutu*, *care vorbesce multu*, *déro flecuri*, *seccature*, *nemicuri* : *unu flecarium*, *unu flecaria*; *ce flecarie!* *ce fete flecarie!* *flecarium su importuni si nesuffriti*; de aci : a) *flecarire* -escu, v., *garrure*, *loquacem esse*, a fi *flecarium*, a spune *flecuri*, a *limbuti*, a nu si scí tiné gur'a, a *avé mancarime* de vorba secca si fastidiosa; — d'in *flecarire* esse : *flecaritu*, part. sup. s., b) *flecarium*, s. f. abstr., *calitate*, *stare*, *vitiu de flecarium* sau *flecaria* (*muliere*); 3. *flenca*, (si *flonca*, *flonca*), s. f., a) ca si *flécu*, *flenca* = *seccatura*, *vorbe sece* si a dese *supperatorie*; b) *flenca* = *gura rea*, *supperatura*; *flenca tca spune totu flenc'a-tranc'a*; *nu ti esse d'in flenca de cáu*

'anc'a-flenc'a;—d'in *flenca* prin form'a *encanu*, esse: *flencaire*, -escu, v., a si *sc'a flenc'a* de gura cu neinterupte, at-
ngutorie si superatorie vorbe secce si
istiliose: *ne rumpi capitele*, *flencaireindu*
s'tote diliele, etc.,—fecundulu *secu* pare
ssitu d'in acea-asi origine cu grece-
culu $\phi\lambda\alpha\acute{\alpha}\xi$ — $\phi\lambda\alpha\kappa\omicron\varsigma$, $\phi\lambda\alpha\rho\omicron\varsigma$, etc.,
ascute d'in $\phi\lambda\beta\epsilon\upsilon\upsilon$ = rom. *fluore*, asiá
o in *secariu e unu flussu si reflussu*
ontinuu de sonuri deserte de idea;
— conformu inse acestei origine ar
autá ca *secu* se investa in scriptura,
nu sonu ce indica si chiaru urechi'a peno
a unu punctu, adeco form'a: *fluacu*, sau
liacu, dupo care derivatele d'in ellu s'aru
nodulá cu facilitate, cumu, de essemplu:
liacariu, *lianca*, etc.

FLENCA, *flencaire*, *flencaire*, etc.;
edi *secu*=*flécu*.

FLENDRA si *flendura*, s. f., lacinia
obsoleta, pannosa, detrita, sordida;
sordida meretrix; vestimentu ruptu,
avechitu, sordidu; metaf. curtisana de
oassu stratu, sordida si misella;— de-
rivata: *flendritia*=*flenderitia*, s. f., de-
minutivu peiorativu, in sensu mai reu
de cátu form'a primitiva; *flendurosus*,
a, adj., pannosus et sordidus, ruptu si
sordidu, plenu de *flendure*, coperitu de
flendure;— affine, probabile, cu *secu*=
flécu.

FLENDRITIA, *flendurosus*; vedi *flen-*
ra si *flendura*.

FLESCA, *flescaire*, *flescaire*, *fisca-*
e, etc.; vedi *flece*.

FLITU, pl.-uri, rictus, suis rictus;
tutu, botu de porcu mai vertosu;—nu
simu se se audia d'in coce de Carpati;
ero vericumu, e mai bene si de prefe-
ritu: *rittu* sau *ritu*=rictus.

FLEURA, s. f., (pronuntia *fléura*);
edi *secu*=*flécu*.

FLIONCA, s. f., vedi *secu*=*flécu*.

FLIORTIA si *flórtia*, s. f., inse ap-
licatu si la masculu, 1. perfidas, pro-
ditor: *flíorticle ce se dau de amici, te*
endu. 2. sordida meretrix, sordida mu-
iere desfrenata, curtisana de cea mai
mossa turpitudine.

FLOCCA sau *floca*, s. f., *floccus*; for-
n'a fem. (d'in *flocu*, ce se aude desu,

pre multe locuri, cu unu sensu óre-care
differitu de allu mascul. *flocu*, (de care
vedi in Dictionariu); *una flocca de oue*,
nesce flocce de oue;—derivatu, pre lónga
flocuire d'in Dictionariu, si: *flocuire*, si
flocuire, -escu, v., pubescere; velleru,
vellicare, pectere, a dá *floci*, inse si:
a smulge *floci*, a peptiná;—altu deri-
vatu d'in *flocca* si demin. *flocella*.

FLOCCAIRE, *flocuire*, *flocella*; vedi
flocca.

FLONCA, *floncaire*; vedi *secu*=
flécu.

FLORE, s. f., (vedi *flora* in Dictiona-
riu), aci d'amu câteva plante formate cu
nomele *flori*; dupo Dict. Buda, in sy-
stem'a lui Linneu: *flora broscosa* =
ranunculus acris, (germ. scharfer oder
brennender hahnenfuss, schmalzblume);
flora de mazere = *lathyrus odoratus*,
(germ. die wohlriechende blattererbse,
die spanische wicke); *flora de narcissu*
= *narcissus poeticus*, (germ. die nar-
cisse); *flora de ochi* = *euphrasia offici-*
nalis, (germ. aurentröst); *flora de stella*
= *lychnis chalcadonica*, (germ. die je-
rusalemlume); *flora de vióla sau de*
vióra = *cheiranthus cheiri*, (germ. die
gelbe viole, lackviole, die gelbe levkoje,
die goldene lack, das gelbe velichen);
flora formosa = *bellis perennis hortens-*
is, (germ. das tausendschön); *flora ni-*
prale galbina = *lupinus luteus*, (germ.
die lupine, die folgbohne); *flora passe-*
riloru = *anemone nemorosa*, (germ. die
wilde oder weisse waldkuchenschelle,
die windblume), *flora sorelui*: a) *de*
campu = *tragopogon pratense*, (germ.
der bocksbart, die hadermilch); b) *de*
gradina = *heliathus annuus*, *heliotrop-*
ium, (germ. sonnenblume); *flora dom-*
nesci = *dianthus caryophyllus*, (germ.
die nelke, das nagellein);—pre longa a-
ceste-a adauge dict. *Barcianu*, cu es-
plicarea germana: *flora ciupei* = *ca-*
callia; *flora cunnie* = die kranzrade;
flora gráului, die blaue korblume;
flora lui Ioanne, wahres labkraut; *flora*
ostiloru, die waldanemone, waldku-
chenschelle, (vedi mai susu: *flora pas-*
seriloru); *flora ventului*, das windrüs-
chen, die windblume; *flora de perina*

die färbekamille; *florea galbina*, das chrysantheum; *flore veneta*, die deutsche schwertlilie; *floricica formosa*, die massliebe, das tausendschönchen; *flore de perriu*, das sumpfvögelchen; *flori galbine*, zweiblumiges vögelchen;—adauge inco: *flore de clau* = *pecten clavis*, gur'a, dentii clausi; *flori de pâne de casiu*, etc., a) in floratura, b) mucegaiu.

FLOTACU si *flotagu*, s. f., major florens; *flocu* ceva mai mare;—transformatu d'in *flocacu*, ca *mitutellu* d'in *micutellu*, si de acea-a de scrisu *flotacu*.

FLUERA VENTU, s. m., ventosus, cessans, otiosus; compos. ca *cascadura*, *perdevera*, etc., *fluera ventu* e unulu ce nu face nemica, sau lucra, face lucruri de neci una utilitate: *otiosu*, *ineptu*, *ignavu*, etc.

FLUTTURASIU, s. m., papilluncus; *paleola aurea vel argentea*; deminutivum d'in *flutturu*. atâtu in sensulu propriu de animale, câtu si in cellu de *floricella de argentu* sau *de auru la vestimente*, inse d'in caus'a formei, e de preferitu *flutturrellu*.

FOBURGU, pl.-uri, (d'in fr. faub.-urg); suburbiu; vedi *suburbii* in Dictionariu.

FOCULLETIU, s. m., minor ignis; unulu d'in deminutivele de la *focu*, pre longa *foculioru*, si *foculiu*, de cari vedi in Dictionariu;—*foculletiu* e de certu essitu d'in unu altu deminutivum, adeco *focullu*.

FOCULLU, s. m., vedi *foculletiu*.

FOECHIU sau *foiechiu*, s. m., apium palustre=heleoselinum. (Dict. Raoul, ce singuru da acestu coventu, explica fr. *ache, céleri sauvage*); asiá déro: *foiechiu*=*apiu*, *apiu selbaticu* sau *palustre*, *heleoselinu*;—probabile co *foiechiu* e in locu de *folieclu*, nomitu, de certu, asiá dupo *multele si menutele selle folie*.

FOFESA, s. f., canthus, apsis, ala; buccata de lemnu ce face parte d'in cercu, d'in orbe, etc., si a nome: a) un'a d'in spatiediele sau aripele *vertentiei*, cu care se dépena; b) una d'in *oppedile* sau *apsidile* cercului unei rota de carru si carrutia.

FOFINCU,-a, vedi *fonfu*.

FOIATONU (si *foietonu*, *foietonu*), pl.-e, foliolum, (fr. feuilleton); propria, *folioru* sau *foliora*, *foitia*, etc., deminutivum d'in *foliu-folia*, applicatu inse in specie la: *ce se typarescu in unu foliu sau folia de publicitate*, pre partea de diosu a unei sau mai multoru facie alle *foliei*;—déro, in limb'a nostra, neci un'a d'in formele date alle coventului in cestione nu pote intrá si stá, ci cauta sau se leuámu, in sensulu speciale allu acestui coventu, form'a deminutiva *folioru* sau *foliora*, cea mai apta la espressionea sensului, pentru co *folior'a* e numai una parte d'in *foli'a* integra; sau, cumu s'a facutu fr. *feuilleton* d'in *feuille*=*folia*, se formámu, déco ne place unu *augmentativu* cu sensu deminutivum, adeco: *folione* sau *folioniu*, aproape cumu e facutu fr. *feuilleton* d'in *feuille*.

FOIEU, s. m., d'in fr. foyer=focaris sau *vétra*, applicatu in specie la unulu d'in *atriele* sau incaperile teatrului;—n'avemu inse lipse de unu coventu asiá de scalciatu ca *foieu*, candu dispunemu de *focariu*, *foculare*, si alte genuine covente.

FOLLESIU,-a, adj., ventricosus; d'in *folle*=*pantice*, *panticosu*, cu mare si grassu *pantice*, vedi si: a) in Dictionariu, *follicosu*; b) in Glossariu, *folte*.

FOLTE, adj. s., venter, pantex; ventricosus, ventrosus; d'in *folle*=*pantice*, 1. subst., *pantice forte* mare si lassatu in diosu; 2. adj., cellu cu *pantice* mare, grassu si lassatu in diosu; leuatu inse, de regula, ca subst. personale in masc. pentru persone de amendone sessele; *unu folte*. fora pl., formandu inse pl. *ai de folte*, *alle de folte*;—derivatulu *follicosu* chiama *pre tata seu folte* in scellu-asi locu de onore, in Dictionariu.

FONFAIRE, *fonfaitu*, etc., vedi *fonfu*.

FONFU,-a, adj. s., dentibus carens, edentulus, balbus; fora denti in totu sau in parte, si de aci, balbu, inganatu, difficultosu in vorba, asiá co, cu scupatulu seu, consperge collocutori sei: *muliere fonfa*, *barbatu fonfu*; *unu fonfu*, *nesce fonfi*; *betrânele su fonfe*;—derivate: *fonfuire*, (se conjuga simplu *fonfaiu*, sau incarcatu *fonfaiescu*), v., bal-

et loquendo colloquentes sputis gere; a fi *fonfu*, a balbuti si lumea de pre longa sene; *fon*, part. sup. subst., *fonfaitura*, *incu*, -a, = *fonficu*, -a. adj., apro- tellesu cu *fonfu*; — vedi si *for- rhotire*.

AIRE si *fornaire*, (se conjuga *foraiu*, sau incarcatu, *foraiescu*), care, stertere; cu stridore, stre- esuffia pre nasu sau pre gura, tosu in somnu: *déco foraiescu dormienti*, *foraiu si deslepti*, *celli foraiescu si de mundria*; *callii si de spaima*; — si compositu cu *aire* si *sfornaire*, se conjuga ca si u, *sforaiu* sau *sfornaiu*, *sforai- x*.), aproape in acellu-asi sensu i simplu; — derivate: *foraitu*, etc.; *foraitura*, *fornaitura*, *sfo- etc.*, *foraitoriu*, *sforaitoriu* etc.: *re de menia*; mai pucinu de i formele: *foraiéla*, *sforaiéla*; — cu *n* paru a se referi la *fornu*, mu lat. follicare e derivatu d'in

AITU, *foraitura*, *sforaitura*, etc., *aire*.

FAIRE (se conjuga *forfaiu* si *cu*), v., 1. balbutire; ca *fonfaire*: incurcatu, conspergundu de scui- e celli de pre longa sene; 2. gar- blatterare, ca *flecarire*, a vorbi si incurcatu, a borborosi; 3. ab- abundare, scaterere; a formica, a bunda, si nespusu de multu, etc.: *vermii in acestu casiu*, *forfaiu pre densii*; — derivate: *forfaitu*, i. sup. subst., cu tote insemna- bului; *forfaitura*, s. f., actio- lectu de a *forfaire* in tote insem- — vedi si *forfotire*.

FAITU, *forfuitura*; vedi *forfaire*. FOTIRE, -escu, v., 1. garrire, rare, balbutire; a vorbi multu, tu, ineptu, conspergundu cu scui- e celli de longa sene; 2. scaterere, abundare; a formica, a essi sau e misca in nespusa multime: *for- vermii in acésta carne*; *forfote- jele d'in vulneri*; 3. crepitare, ire, aestuare; a ferbe, unda, e-

stua, clocoti, vorbindu de ceva ce se in- gróssia ferbendu: *forfotesce pisatulu in caldare*; *forfotescu tote caldarile de pre coptoriu*; — *forfotéla* e unu derivatu in- admissibile.

FOROSTAU, s. m., planta ce Dict. *Barcianu* explica germ. *klätröschén*.

FOTA, s. f., velum anterius a pec- tore demissum; velu ce copere partea anteriore a corpului unei femina de la cingutóre in diosu: *fotele su parte es- sentiale a vistitului femineloru de térra*; multe fote su cosute cu mare elegántia si gustu.

FRACU, pl.-uri, (fr. *frac*, germ. *frack*), vestimentu de barbati fora pulpane d'in- ainte si numai cu doue code d'napoi, si cu tote aceste-a: *fraculu e vestimen- tulu cerutu in ceremoniele si solenni- tatile mai mari*.

FRANCARE, *franchetia*; vedi *francu*.

FRANCIA, (pronuntia *frantia*, pre a locuri: *sfrancia* = *sfrantia*), s. f., *syphillis*; morbulu cellu greu si perniciosu vene- riu, *syphilea*, nomita de poporu *francia*, ca provenita prin *Franci* sau *Francesi* d'in *Franci'a*: *Francesii inse dicu franci- ciei si u al de Naptes*; addeverulu e, ce acestu morbu, asiá de contagiosu si per- niciosu, s'a addussu prin occidentali de differite nationi nomiti, de Turci, cu a- cellu-asi nome, adeco *Franci*.

FRANCO, vedi *francu*.

FRANCU, -a. adj., liber, ingenuus, immanis, sincerus, apertus, candidus; solutus, portorio solutus; *francus ar- gentens*; 1. adj., a) liberu; b) immune, scutitu de tributulu sau de impositu; in specie: solutu, allu cui pretiu sau va- lore s'a solutu la posta sau la trans- portu; sau simplu: scutitu, apperatu de dare publica: *scrissori france*, *merce franca*, *merci france de dari cõtra statu*; c) sinceru, ingenuu, cu anima eurata, care nu dice un'a si intellege alt'a; d) candidu, ingenuu, innocente, cui neci trece prin cogitu reulu; e) liberu de vorba, care spune liberu totu ce scie si cogita, care ce are in anima, are si pre limba; — 2. ca adv.: a vorbi, a se portá *francu*; a nu se acceptá de cátu *francu* tote *scrissorile* ce ni se addresã; 3. ca

subst., a) person., *unu francu, una franca*; b) reale, *unu francu*, una moneta francesca de argentu, ecale in valore cu *leulu nostru*; 4. derivate: a) *francare*, v., a) *solvere*, a solve, a dá pretiulu, valorea ceruta: *a francá scissorile*; ß) *immunitatem dare*, a scuti corte merci de darile publice; de aci: *francatu, -a*, part. sup. subst.: *scissorii francate, merce francata, francatulu scissoriloru*; b) *franchetia*, s. f., inadmissibile, si in loculu lui potu intrá, si au intratu dejá: *sinceritate, candore, ingenuitate*, si de celle vechie cu acellu-asi sensu: *curatia de ánima, de cogitu, addeverulu curatu*, etc.

FRANZELLA, s. f., pâne mai mica, mai alba si mai fragida.

FRUNDIETU, s. m., pl.-e, frondium multitudine; collectivu, ca *fagetu, nucetu*, etc.; multime de *frundia*; — cu acellu-asi sensu si forma: *frundisiu*; — *frundiulitia*, s. f., e unu deminutivu d'in *frundia*, care presupune altu deminutivu, *frundiulla*. Prin urmare credemu a fi de adaussu la Dictionariu.

FRUNDISIU, *frundiulla, frundiullitia*; vedi *frundictu*.

FRUNTARIU si *frontariu, -a*, adj. s., vedi in Dictionariu, observandu-se aci, co *frontariu*, ca ornamentu, sta nu numai pre frontea *calliloru*, ci si: a) pre frontea altoru-a; b) ca *fronte* a unui edificiu, *frontariu* = *frontispiciu*.

FRUNTIEIA, s. f., *anis, limes*; margine a unei regione, *térra*; — cu forma incorrecta in locu de *fruntaria* sau *frontaria*, de cari vedi in Dictionariu.

FUDULLIA, s. f., *fastidiosa superbia*, *superbum fastidium, jactantia, ostentatio*; d'in *fudullu*, calitate de *fudullu*, si *facta de fudullu*; — *fudullu, -a*, adj.,

superbus, fastiosus, insolens; *inepte sese jactans, ostentans, mundru despretiatoriu de altii, desertu, superbu; fudullire, -escu*, v., de regula; ca reflex.: *a se fudullí* = *fastidiosose superbire*; — pote co e coventu turcescu.

FUDULLIRE, *fudullu*; vedi *fudullia*.

FUMARITU, s. m., dupo analogia coventeloru: *vaccaritu, ouiaritu, capraritu, vinaritu*, etc., *fumaritu* = *dare, impositu pre fumu, adeco pre fornu*.

FUNTU si *pfuntu, pfundu*, s. m., *libra, pondus, ponde*; vedi *pondu* = *pondu* in Dictionariu.

FUNIORA, *funiutia*, s. f., nu su de cátu deminutive d'in *fune*, pre longa celle d'in Dictionariu: *funicella, funisiora*.

FURAFOCU, s. m., *phalaena*; dupo Dic. *Raoul*: *falena, flutturellu nocturnu*, ce se rapide in lumine.

FURNIRE, -escu, v., (fr. *fournir*); 1. a procurá, provedé, instruí cu celle necesarie, a pune la dispositione ce e de lipse cuiva; 2. a orná, pará, dá paratu; — derivate: *furnitu, -a*. part. sup. *furnitura*, s. f., (fr. *fourniture, fournissement*); *furnitoriu, -tória*, dissu de uniú *furnisoriu*, dupo fr. *fournisseur*; déro cu totulu inadmissibile, pre cându celle alte forme s'aru poté admite, in poterea originei loru romanice, de la *furnu*, asiá co *furnire* insómna: a) *proprie, ca scote indestulla provizione, pâne d'in furnu*, si de aci: *a procurá, pará celle necesurie*, etc.

FURNITORIU, *furnitu, furnitura*; vedi *furnire*.

FURTISIAGU, pl.-uri, *furtum*; hibridu nesufferitu d'in *furtu*, care e de preferitu si de adjunsu; vedi *furtu* in Dictionariu.

G.

GÂDE (pron. *gâde*), s., care se aplica cu : *gâdea, carnifex, carnifex*, care a condamnării la moarte; — d'in ce ? pote d'in acea-asi cu slav. *ga-sensu de fêra : co-ci, între Ro-u s'a aflatu neci unulu, neci unu : faca messeri'a de gâde ; cu atâtu ltu nu se va aflâ astudi, candu ostra a proscrisu suppliciu te allu criminaliloru ; neci de éro, neci de giulatu (turc.) nu nevolia ; se pôte inse ca gâde se elatione ca gadillare, pentru co : a gadillâ pre cineva la guttu = le, a suggrună, uccide, spendurâ, â, etc.*

GADILLARE, v., titulare ; a face se prin liusioru contactu, unu senti de placere si de risu : *unii se asiâ de ture, in câtu lessina de b gadillatu*; — derivate, *gadilla* -part. sup. subst., *gadillatoriu, -mancari gadillatorie de pulatele oru ; se sciu spune si vorbe gâic de urechie ; — gadillatura. s. latio, actione si effectu de gadillare ; (compara fr. chatouiller, care une catillare); — vedi si gâde.*

GADILLATU, *gadillatoriu, gadil-* vedi *gadillare*.

GAINA, s. f., avis, fera avis, feroe ; 1. passere, passere de curte ; 2. feroe selbatica, rapace ; 2. fêra, be-vace, cu instincte de occisu alte rive; — vedi *gâde*.

GAGAIRE si *gafuire*, v., (in forme le : *gâfuiu, gafui*, etc., si incar-nafuiescu), anhelare, anhelitum ; a resufflâ, respirâ cu greu si a , a sufflâ tare : *gafaiu callii de le ati datu*; — derivate : *gafui-nafuitura*, etc.

GAGAITU sau *gafuitu, gafuitoriu, gafuitura*; vedi *gafuire*.

GAGAIRE, -escu, v., clangere, glu-grire, gloclitare, tetrinire; balbutire, garrire; 1. in specie despre vocea gâs-celoru : *gâscele gagaiescu dupo gagai-tulu gascanului*; 2. in genere, despre vo-cea ratieloru, gallineloru, curceloru, etc.; 3. metaforice : a balbuti, a vorbi inga-natu si incurcatu; — derivate : *gagaitu-a*, part. sup. subst.; *gagaitoriu-tôriu*, adj. s., *gagaitura*, s. f., etc.; — coventu onomapeicu, si nu e nevolia a lu cautâ in alte limbe, ca impromutatu.

GAGAITORIU, *gagaitu, gagaitura*; vedi *gagaire*.

GAGAUTIU, -a, adj. s., stultus, sta-plidus, hebes, ineptus; staltu, stupidu, capu grossu, fora mente, lipsitu de ju-dicata, etc.; — nomele de *gagauti se ap-plica lu parte d'in Bulgarii tinutului Bolgradu*; pare co *gagautiu* e affine cu *gagaire*, cu *gagaitorii*.

GAINARISCE, s. f., *gallinarum mul-titudo*; multime de *galline* — nu e de lipse, candu avemu : *gallinaria* sau *gai-naria* cu acellu-asi intellesu; vedi *gal-linariu* in Dictionariu.

GAITIA, s. f., *graculus, pica glan-daria*; proprie deminutivu d'in *gria*, ap-plicatu inse la una specia de *gria* sau de *ciora*; vedi *gria* in Dictionariu.

GAITANARIA, *gaitanariu*; vedi *gai-tanu*.

GAITANU, pl. -e, *funiculus, resticula*; cordone, firu mai grossu, impletitu d'in mai multe fire, acia d'in multe fire : *cu gaitanu se refeca vestimante ; unele ve-stimente si calciamente se inflora cu gai-tanu*; prov. *lucuru merge gaitanu*; — derivate : *gaitanariu*, -a, adj. s., care lucra sau vende *gaitanu*; fem. si, *gai-*

tanarella; *gaitanaria*, s. f., a) arte de *gaitanariu*; b) officina de *gaitanariu*; c) multime de *gaitanu*, de flori de *gaitanu*.

GALAGIA, s. f., turba, tumultus, inconditus fremitus, conviciom; larva, clamore confusa, sbierete tumultose; — dupo Dict. *Buda*: *galagia* = magnanimitas, heroica virtus, eroismu, maria de suffletu; — derivate: *galagire*, -*escu*, v., tumultuari, a face *galagia*; *galagitura*, s. f., etc.,

GALANTINA, s. f., (fr. *galantine*); carne de curcanu gelata: — pôte mai bene: *galantina*.

GALANTOMIA, -a, *galantomire*; vedi *galantomu*.

GALANTOMU, -a, adj. s., (d'in *galante-omu*), liberalis, munificus, beneficus, benignus, largus, prodigus; care are mâna larga, care d'in allu seu da si face bene, care, se uita chiaru pre sene, ca se faca bene altoru-a: liberale, generosu, pëno si prodigu: *multi su inse galantomi cu alle altui-a*; *acesti-a nu su addeverati galantomi*, *ci numai faciari espoliatori ai altoru-a*; *a rapt u-noru-a spre a dá altoru-a*, *nu e a fi galantomu*, *ci furu mascatu*; derivate: a) *galantomia*, s. f., liberalitas, munificentia, beneficentia, benignitas, largitie, calitate, dispositione si facta de *galantomu*: *galantomi'a fora mesura duce adesea la paupertate sau la rapine*; *multi si ruina starile prin galantomitele selle inconsultate*; b) *galantomire*, -*escu*, v., munificum, liberalem, largum, prodigum esse, a fi *galantomu*, a se arretá *galantomu*, a face *galantomie*.

GALCA (pron. *gálca*), s. f., tumor, tuber, tonsilla, glandula, scrofula; inflatura mai mare sau mai mica, naturale sau provenita d'in morbu; D. *Miklosich* dice co acestu coventu e slavicu, numai pentru co scote si fauresce *galca*, care ar fi, fora se essista de locu neci in v. *slavica*, neci in n. *slavice*, cu tôte a-aceste-a *slavicu*: densulu crede, co pentru acésta assertione, adjunge a mentioná *poloniculu*: *galca* cu sensulu de globu; cu atátu inse cauta se marturi-

mu, co nu se probédia originea *slavica* a coventului *gálca* d'in limba româna; mai probabile e, co *gálca* sta in affinitati cu alte vorbe alle limbei nostre, cumu, de essemplu, *galcaire*; — derivate: *galcosu*, -a, *tuberosus*; *galcure*, -*escu*, v., a face *gálci*.

GALCAIRE, -*escu*, v., vedi *galgair*.

GALCEVA, s. f., turba, tumultus, strepitus; rixa, jurgium, altercatio, contentio, certamen, dissenso, dissidium, discordia, etc., certa, discordia, etc. de regula, insocita de man strepitu, mari sbierete; — derivate: *galcevia*, s. f., *galcéva* mare, repetita i neinterrupta, saeva et continua rixu; *galceuire*, -*escu*, v., de regula reflexa, a se *galcevi*, rixari, contendere; *galcevi-toriu*, -*galcevitória*, adj. s., rixosus, jurgiosus, rixarum cupidus, cui place *galcév'a*, care cauta *galcéva*; *galceviu*, -a, part. sup. subst., *galcevosu*, -a, adj., rixosus, rixae cupidus, cui placu *galcevele*, etc.; — D. *Miklosich* refero *galceva* la slav. *glŭka* sau *glŭkŭ*, fora se dea form'a slavica, d'in care a potutu ess *galcéva*.

GALCEVIA, *galceuire*, *galceviuriu*, etc.; vedi *galcéva*.

GALCOSU, -a, adj., vedi *gálca*.

GALENTIA, s. f., si m., *galentia*, de regula, in pl. *galentie*, si m. *galenti*, ligneum sandallum, ligneus soccus; calcionu de lemnu: *in galenti se pórtá a calciamentele celle ordinarie pre tempu de plóvia cu multa tina*; forte probabile co coventulu sta in affinitate de origine cu *gallosiu*, de care vedi in Dictionariu.

GALERTA, s. f., dupo Dict. *Bercianu*: *zéma de carne ingrossiata*, germ. *verdickte fleischbrŭhe*).

GALGAIRE, (in forme simple: *galgaiu*, *gàlgai*, etc., si incarcate: *galgaiescu*, etc., si in forma mai integr: *galgarire*, -*escu*, (vedi *gargarire* in Dictionariu, d'in care corrupte: *galgair*, si *galgarire*); inse: 1. sub form'a: *galgarire*, numai cu sensulu de *gargarire* sau *gargarizare*, lat. *gargarizare*, a agitá cu strepitu unu licidu in gŭttupentru spellare sau vindicare; 2. éro *gal-*

taire se aude cu sensu mai generale; *o-ci*, afora de intellessulu de *gargarire*, *re* si sensulu generale, ce resare d'in *irmatoriele* frasi : *gâlgaie sangele pre tãri sau pre gura*; *gâlgaie sange si d'in vulneri*; *gâlgaiu dulce pre guttulu betinului licorile si vinurile*; — derivate : *galgaitoriu* si *galgaritoriu*, -*tória*, adj. s., *galgaitura* si *galgaritura*, s. f., etc.

GALGAITU, *galgarire*, etc., vedi *galtaire*.

GALLESIA, s. f., *galla*; 1. fructulu unei specia de arbore, de care vedi *galla* in Dictionariu; 2. pre a locuri, *galesia* sau *gallesia* se aude ca f. unui adiectivu : *galesiu* sau *gallesiu* = *moestus*, *tristis*, *afflictus*, *melancholicus*, *pallidus*, *melancholicus*, *tristu*, *pallidu*, cu pandi'a faciei perduta : *ce galesia figura*; *mulierile galesie attragu ânimele sentimentale*.

GALLICIA sau *gallitia*, s. f., de regula in pl. *gallicie* sau *gallitie*, *aves cohortales*; *passeri de curte*; — forte probabile d'in acea-asi origine cu : *gallu*, *gallina*, etc.

GALLIMATHIA sau *gallimathias*, s., *vocees inopes rerum*, *inanis verborum sonitus*; *sonite*, *vorbe deserte de intellessu* (fr. *gallimathias*); — coventulu nu e neci in franc. scrissu dupo etymologi'a ingeniosa data de unii, si a nome, co coventulu *gallimathia* ar fi espressionea unui advocatu, care sciea pucinu *latinesc'a sea*, si care, revendicandu furatulu *cocosiu allu unui Matthia*, s'ar fi esspresu : *gallu Matthias* = *allu cocosiuului Matthia*, in locu de : *Matthias gallus* = *cocosiuulu lui Matthia*; dupo acesta parere ar fi de scrissu : *gallimatthias*.

GALONU, pl. -e, *funiculus*, *limbus*, *vlta*, (fr. *galon*); *cordella*, *beta*, *firu de metasse* sau de alta materia; vedi si *gaitanu*.

GALOPARE, *galopu* etc.; de cari vedi : *gallopave*, *gallopu* in Dictionariu; aef insemnãmu numai, co, desi coventele se afla mai in tote limbele romanice, si desi s'a datu de multi, ca etymologia, gr. *κάλη, κάλην, κάλησις* = *a merge in trepidu*, *a trepidã sau tropotã*, *merge in tropotu*; totu se oppune alta etymologia, basata pre rationi ponderose, adeco una origine germanica, si a nome :

goth. *hlaupan*, cu *ga*: vech. germ. *guhlauffan*, anglosax. *gehleāpan*, (nou germ. *laufen*); germanii moderni apoi au impromutatu limbелoru romanice : *galopieren*; cãtu pentru limb'a nostra, pre longa *gullopu*. ea are inco : *trepidu*, etc.

GALTANU, s. m., *guttur*, *jugulum*; *gula*; *guttu*, mai allessu parte interna a *guttului*; — D. *Miklosich* refere la un imaginariu slavicu : *glatã*, nu numai *galtanu*, ci chiaru si *guttu*, ba inco si *inghitire*, ca cumu n'aru essiste si in latin'a, pre longa *guttur*, si forme ca *glittus*, *gluttus* si *glatus*, etc., d'in care au essitu, in limb'a nostra, forme mai multu sau mai pucinu modificate.

GALUSCA sau *gallusca*, (cu *s* aspru sibilante), s. f., *globulus farinaceus*; *globuti* de farina, ce se ferbe in supã si alte zeme : *supã cu gallusce*, *gallusce cu sèru*.

GALVATINA, s. f., *cranium*, *calva*, *calvaria*; *capitina* de animale, mai raru de omu, *ossulu capului despoliatu* de pèru, etc.; — d'in *calva*, -a, prin intermediulu formei *calvatu*, cu mica modificare de *c*. in *g*., *galvatina* in locu de *calvatina*; cu tote aceste-a D. *Miklosich* afla mediulu de a lu referi la slav. *glava*, redimandu-se pre serb. *glavetina*, care, totu dupo densulu e augmentativu, pre candu, in limb'a nostra, *terminationea ina* este, de regula, deminutiva.

GAMALLIA, s. f., *acus capitata vel globosa*; *capetu mai grossu allu acului*, *capetulu globosu* : *acele cu gamallia nu servu la cosutu*, *ci la prensu*, *ornatu*, etc.; *cuniele de ferru sau de lemnu inco au gamallie*; *acu cu gamallia in oppositione cu aculu fora gamallia*; in genere : parte proeminente *globosa*.

GANDACELLU, s. m., deminutivu d'in *gandacu*; in speciale, cu sensulu de *cantharide*, applicatu, de regula, in pl. *gandacelli* : *gandacellii trecu de bonu remedi* *contra turbare sau rabia*.

GANDACU, s. m., pl. -i, *scarabaeus*; *genu de insecte*; in speciale, *cantharide*: *cu gandaci se vindica turbarea*.

GANDIRE, -*escu*, v., *cogitare*, *meditari*, *judicare*, *putare*, *opinari*, *sentire*, etc., a *cogitã*, *meditã*, *judicã*, *crede*;

derivate : *ganditu*, -a, part. sup. subst., *ganditoriu*, -toria, adj. s., cogitans, intelligens, opinans, putans, etc., care cogita, crede, judica; — tote essite d'in *gându*, pl. -uri, cogitatio, cogitatum, intentio, propositum, opinio, iudicium, sententia, mens, animas, attentio, cura, sollicitudo, etc., pre deplenu, in totu si in parte, ba inco cu prisosu, respunde *gându-lui* coventulu genuinu : *cogitu*, care se refere nu numai la tote actionile si actele sufletului integru, la mente, ca si la ânima, pre candu, lucru curiosu, nu espreme nemica d'in alle animiei coventulu *gându*, care déro cu dereptu a cadutu mai de totu in lupt'a sea cu *cogitu*; se dâmu câteva essemple, cari se arrete invederatu co *gându* e cu totulu superfluu in limb'a : *a avé, a pune gându la ceva sau cineva = a avé, a pune cogitu la ceva sau cineva; nu mi vine in gându, n'am gându a face = nu mi vine in cogitu (in mente), n'am cogitu a face; prin gându nu mi trece ceva = prin cogitu (prin mente) nu mi trece ce-va; cu gânduri rellé = cu cogite rellé; etc.*, fora se mai adaugemu, co avemu multe alte covente genuine, cari reclama loculu parasitului *gându*.

GANDITORIU, *ganditu, gându*; vedi *gandire*.

GANGAIRE si *gangavire*, -escu, v., balbutire; a balbutí, a vorbi incurcatu, mai allessu d'in nasu sau pre nasu, — derivate : *gangavitoriu*, -toria, adj. s., etc. tote d'in *gangavu*, -a, adj., balbas, balbu, cu vorba incurcata si innecata pre nasu, pre nari; derivatu : *gangavi'a*, s. f., statu, calitate, defectu de *gangavu*, — cellu mai simplu coventu, ce a datu nascere celloru precedenti, e : *gângu*, -a, (ca tote, peno aci produse, cu a forte obscuru), adj. synonymu cu *gangavu*; — conf. ispan. *gangasar*, a vorbi pre nasu, a nasillá.

GANGAIRE, *gangavu, gangu*; vedi *gangaire*.

GANGU, s. m., *xystus*, porticula; salla, incapere oblunga de peramblatu, si de alte usuri, servindu, ca si *galleri'a, curritoriulu*, de trecutóre; — germ. *gang*.

GANJIRE, -escu, v., d'in *ganju* = fune, fune de telin, de scórtia de arbore : s *ganjí*, = a impletti, resuci, etc.; Diet de *Buda* da amendoue coventele cu s : *gansire, gansiu*, si derivate ca : *gansitu*, -a, esplicandu : contortus, incurvatus; vedi si *ganju* in parte.

GANJU, s. m., vedi si *ganjire*, amendoue, dupo D. *Miklosich*, slavice.

GAOCE, *gaocire, gaocitu*; vedi *ghioce*.

GAOSA, s. f., abdomen, culus, vulv gaur'a posticei; la femine vulv'a; — d'in acea-asi origine cu *gavanu, gavanu* = *gaunosu*, etc., asiá, co *gaosa* erdussa d'in *gavosa* = *cavosa*.

GARANTIA (differitu de *garantie* = cautione), s. f., rubla, (fr. *garance*); planta ce serve a rossi, rubia; — patru evitarea confusione cu *garantie* = cautione, latin. rubla e de preferitu francescului *garance*.

GARAIRE, -escu, v., gloctare, *garrire*; a *garri*, a *carcai*, a *gloci*; — intra *gargaire* si *carcaire*, form'a *gargaire* pare cea de preferitu, ca mai aproape de *garrirc*, cu care e probabile, affine *gargaire*.

GARBACIRE, -escu, v., flagellare; a bate cu *garbaciulu*; — *garbaciis*, s. m., pl. e, flagellum, flagellu grossu : *servitorii administrationei portau garbaciis; garbaciulu e flagellu de curelle*.

GARBACIU, pl. -e, vedi *garbacire*.

GARBOVIRE, *garbovitu*, etc., vedi *garbovu*.

GARBOVU, -a, adj., curvus, incurvus, gibbus, gibberosus, flexus; curba, incoveiatu, gebbosu; plecatu la pamenta, plecatu de medilocu, vorbindu de unu betrânu; — derivate : *garbovire*, -escu, v., a face *garbovu*, a incurbá, a plecá a inflecte cu potero : *betránii se garbovescu*; derivate d'in *garbovire* : *garbovitoriu*, -toria, adj. s., *betranetia garbovitoria*; *garbovitu*, -a, part. sup. subst., *betráni garboviti*; *garbovitura*, s. f., curvatura, flexura, gibbus; — *garbovina*, s. f., curvamen, flexus, gibbus.

GARBURA, s. f., vedi : *grangu* sau *grangu*.

GARDEROBA, s. f., (fr. *garderobe*), *vestlarium*; armariu de pastratu vesti-

mentele si ornamentele; — de preferitu e *vestiariu* = *vestiarium*.

GARDA, s. f., (fr. *garde*, it. *guardia*); custode, custodia, vegla, veghia, cari su de preferitu sub tôte reporturile.

GARGALANU, s. m., vedi *garlanu*.

GARGARITIA, s. f., cureullo; insectu ce strica grânele; —coventulu pare corruptu d'in *curculione*.

GARGAUNU, s. m., crabre; insectu, *musca mare*, *bondariu*; metaforice : *a-cestu omu are mari gargauni in capu; nu i poti scoate gargaunii d'in capu;* vedi si *gaunu* in Dictionariu.

GARIOFILU, s. m., vedi in Dictionariu : *caryophyllu* :

GARLA, s. f., *rivus, rivulus, gurges;* riu, fluviu mai micu, torrente ce se vérsa si formédia lacuri, balti; lacu cu riosoriu ce curre d'in acellu-a, balta ore-cumu cu gura sau canale, pre unde se scurre si pre unde se alimenta; —pare affine cu : *garlanu* si *garliciu*.

GARLANU, s. m., *gula, guttur;* canale de inglititu, inglítóre; — s'ar paré a stá in affinitate cu *gula* = *gula;* Macedoromanii dicu : *gargalanu*.

GARLICIU, s. m., *cellae vinariae aditus;* gur'a cellariului, scar'a, pe care descendemu in cellariulu de vinu si de alte provisioni; — s'aru paré affine cu celle doue precedentii covente.

GARNIRE, (*garnissire*), -escu, v., (fr. *garnir*), instruere, munire, parare, ornare; a provedé cu celle necessarie : *a garni una rochia, una casa cu mobili, una mancare cu condimente;* metaforice : *a si garni capulu cu formose conoscentie*.

GARNISONA, s. f., (fr. *garnison*), *praesidium;* numeru de armati necessariu la assecurare unei cetate. Cându s'ar admite, ar cautá se lié form'a de *garnitione*.

GARNITIA, s. f., *fagus frutex;* specie de arborellu, tufetu de frutici fagini.

GARNITU, *garnitura;* vedi *garnire* : *garnitur'a unei rochia, unei fertura, unei pellaría feminesca*.

GASCAIRE, -escu, v., se dice de vocea sau siueratura *gâscci*, clangere.

GASSIRE, -escu, v., precumu sta *gan-*

dire pre longa *cogitare*, asiá sta si *gassire*, pre longa *aflare*; neci in forma si pueritate, neci in estensione intellesului nu se pote compará *gassire* cu *aflare*; câteva casuri numai vomu produce, spre a se invederá lucrulu, observandu mai antâniu, co mare parte de Români nu connoscu de locu *gassire*, ci numai *aflare*; fia acumu, 1. sensulu de : *inventre, reperire, naucisci, a) a dá de ce cauta cineva : nu am gassitu acollo amiculo meu; unde se lu gassescu = nu am aflatu acollo, etc., unde se l'afli; nu gassimu ce amu pusu in armariu = nu aflâmu ce amu pusu in armariu; se gassescu in mercatu de tote ce doresci = se afla in mercatu, etc., nu se gassesse ceva pre lume = nu se afla pre lume; déro neci unulu d'in Români nu gassesse intentionile cuiva, ci afla acelle intentioni; fora se intrâmu in sensulu mai metaforicu ce espremu frasi ca : am aflatu de tote, numai de acesta-a nu aflassem; pre tota diu'a aflâmu câte ceva, fora se potemu gassi acellu ceva, etc;* 2. a nu cautá, a nu dorí lucrulu de *gassitu*, de *aflatu*, ci a dá preste ellu numai d'in intemplanre : *ne gassimu cu cineva unde nu ne ar fi trecutu prin mente, co l'amu fi gassitu. = ne aflâmu cu cineva unde nu ne ar fi trecutu prin mente; co l'amu fi aflatu* déro, in neci unu modu, nu pote intrá *gassire* in frasi ca : *me afli bene astadi, candu eri me aflam forte reu; déco voi ve aflati bene, se nu ve pese deco eu me afli bene sau reu. etc.*; — e superfluu a continuá, in ammentele selle, parallelulu inceputu; ar fi inse de mare interesse pentru unu coventu ca *gassire*, — care de tempuri nesciute se afla in gur'a Româniloru mai d'in tote partile —, de mare interesse a scí cu certitudine, de ce a nome origine e acestu coventu : pre câtu scimu noi, neci unulu d'in invetiatii straini sau indigeni, nu s'a ocupatu cu acésta cestione; abiá Dict. *Buda* attinge lucrulu, dandu numai a intellege, co *gassire* ar fi essitu d'in consequi, parere ce nu presenta nici una probabilitate pentru addeverulu ei; déro, dupo multe proprie cercetari asupr'a acestui coventu, cauta se ne marginimu

a indicá singur'a analogia de forma si de sensu, ce amu petutu aflá probabile, adeco : anglosax. *guesse*—batav. *ghissen*.

GATA, *gatéla*; vedi *gatare*.

GATARE, v., se conjuga de regula cu forme simple : *gatu*, *gati*, *gata*, *gatámu*, *gatati*, *gata*; se *gatu*, se *gati*, se *gate*, etc.; numai in gur'a sau sub condeliulu unoru-a apparu, inse si aci forte raru, formele incarcate : *gatediu*, *gatedi*, *gatedia*, *gatámu*, *gatati*, *gatedia*; se *gatediu*, se *gatedi*, se *gatedie*, se *gatámu*, etc.; apoi, ca provincialismu , in acellu-asi sensu , se aude si scriue inco si form'a : *gatire*, *gatescu*, *gatesci*, *gatesce*, *gatimu*, etc.; perf. si part. sup. suna, d'ia *gatare* : *gatai*, *gatatu*; éro d'ia *gatire* : *gatii*, *gatitu*, (pretotendine cu *t* duru), *parare*, *apparare*, *preparare*, *perficere*, *peragere*, *efficere*, *absolvere*; *ornare*, *adornare*, *instruere*, *procurare*, *vestire*, *induere* etc.; 1. a pará, prepará, mai allessu, a ferbe, cóce, prepará de mancare : *de si ne erá fame*, nu se *gatasse* inco *buccatele*; *bucataria* *maiestru* de a *gatá* pentru *celle* mai *bone* mese; *déro* scie *gatá* dupo *gustulu* nostru; in acellu-asi sensu si *gatire* : *gatiti* *prandiulu* mai *currendu*; 2. cu sensu mai generale, a pará, appará, etc. : a *gatá* sau *gati* pre *cineva* de *calle*; a *gatá* sau *gati* de *batalia*; a *gatá* sau *gati* mai *multe* *armate*; 3. a confecce, terminá, dá in *dispositione*, a dispune, a applicá, etc. : *écco* *tote* *vestimentele* *gatate* sau *gatite*; *tote* su *gatate* de *plecare*, *tote* *gatate* sau *gatite* de *aratu*; *toti* *gatati* sau *gatiti* a *secerá* si *ará*; *pucini* su *gatati* a si *pune* *umerii* *la* *greu*; 4. in speciale, a terminá, *essaure*, a *seccá*, *fini*, etc. : *gatatu* e *vinulu* d'ia *tote* *butile*; se *gata* *farin'a* d'ia *saccu*, *cumu* s'au *gatatu* *toti* *bannii* d'ia *punga*; 5. a *vesti*, *investi*, *orná*, *provedé*, etc. : a *gatá* sau *gati* pre *toti* de *pasci*; se *gatara* cu *de* *tote* pentru *venatore*; *toti* si *tote* *gatati* sau *gatiti* de *nunta*; *cine* nu e *gatatu* de *nunta* sau de *ospetiu*, e *exclusu* si *allungatu* de *la* *elle*; a *gatá* sau *gati* mai *multe* *navi* de *bellu* si de *commerciu*; a *gatá* *navile* cu *vele*, cu *catarte*, cu *remi*, cu *remigi*; — *metaforice* : a se *gatá* de *essame*, de *respunsu*; nu *erau*

gatati sau *gatiti* a *responde* *la* *intrebabile* *facute*; — 6. *derivate* : *gatéla*, s. l., *ornatus*, *ornamentum*, *instrumentum*, modu si mediu de *gatare* sau *gatire*, — coventu de *reprobatu* pentru *form'a* sea *abbatuta* de *la* *legile* *limbei*; de *preteritu* : *gatatura* sau *gatitura*, care ar *sensu* mai *largu* : *gatatur'a* *buccatelor*, *capului*, *perului*, *navei*, *callului*, *carrului*, *aratrului* cu *celle* *necessarie* sau cu *celle* de *ornatu*, etc.; *gatatoriu* si *gatoriu*, *tória*, adj. s., *parater*, *preparator*; *instructor*, *ornator*, *armator*, etc., care *gatu* sau *gatesce*; in *fine* : *gata*, s. adv., *paratus*, *perfectus*, *absolutus*, *ornatus*, *instructus*; *propensus*, *liber*, *sedulus*; *sedulo*, *libenter*, *præste*, etc. (si ca *adj.* *invariabile* dupo *numeru* si dupo *genu*), si de *regula* *artic.* *orecum* cu *a*, adeco cu *a* *finale* *claru*, *déro* si *inchisu* in *certe* *sensuri*, (de *cari* *vedi* mai *diosu*), *cumu* : e *gata* *mésa*, *gata* *mesele*, nu e *inco* *gata* *restimentulu*, su *gata* *inse* *calcionii*; *toti* su *gata* de *plecare*, *tote* su *gata* de *colcatu*, *celli* *boni* su *gata* a *face* *bene* *veri*-*cui*; nu su *gata* *la* *lucru* *indata* dupo *somnu*; mai *gata* su a *mi* dá *viétia* de *cátu* *onorea*; *la* *totu* ce *le* *ceri* si *le* *rogi*, su *gata*; *gata* *medicamentulu*? *gata* su *respunsurile*? *gata* su *documentele* *si* *tote* *scriptele*? noi *sumu* *gata* *la* *tóte*; *gata* *la* *bene*, *gata* *ca* si *la* *reu*; *gata* a *mori*, *ca* si *gata* *si* *viue*, nu su *gata* cu *lucru* *ce* *le* *ai* *impusu*; — a *asteptá* de a *gata*, *tote* de a *gata*; *banni* de a *gata*, *banni* cu *gata*, *banni* pre *gata*, *banni* in *gata*; *repetitu* : *gata-gata*; *era* *gata-gata* se *plece*; *gata-gata* se se *occida*; — *peno* aci cu *a* *finale* *claru*, inse si cu *a* *finale* *obscuru* in *intellessulu* de *subst.* *allu* *verbulu* : *paratlo*, *perfectlo*, *confectlo*, *absolutlo*, *ornatlo*, *instructlo*, etc. : *stau* *ore* *intrege* pre *gata* de *nunta*; *fora* *gata* *covenita* nu se *face* *nemica* *bene*; *gal's* *vóstra* de *peramblare* ne *perde* *tempulu* *cellu* mai *pretiosu*; — pentru *origine*, *etymologi'a* *coventului*, *Dict. de Buda* da *grec.* *κατασκευάζειν*, *déro* *reu* *trassu* de *peru*; *D. Miklosich* *affirma* *numai*, *co* *gatare*, *gata*, etc., *romanesce* si *numai* *comnate* cu *celle* *slavice* : *gotevi*,

otovati, gotoviti, etc. si cu celle lithuanice : *gatavas, gataviti, gotovoti, etc.*; a-augundu inse, si stricandu totulu, candu nai apoi reduce celle slavice si celle lithuanice ca si celle romanice, la origine goth. *gataujan* = *facere*; acésta 'in urma assertione, co adeco si celle omanice se referu, *directu*, la *gothiculu gataujan*, e contradissa de ensusi). *Miklosich*, de óra ce coventele limbei romanesci su mai originarie de câtu ellu *gothicu*; éro *D. Miklosich* refere lavice si lithuanice mai pucinu originale la *gothiculu gataujan*; asiá déro, éno acumu, cellu pucinu, in neci un'a 'in limbele europiane, nu aflámu form'a oventulu in cestione mai simpla de átu in limb'a romanesca sau in cea alana, unde adj. e : *gati* sau *ghati*, cellu nai apropiatu de allu nostru *gata*; se ia déro coventulu romanu impromuatu de la *Albani*? noi nu credemu a-esta-a, ci avemu covente momentose : crede, co vorb'a romana se sue la alta rigine, déspre care nu cotediámu a áfirmá nemica positivu si decisivu, peno se nu vomu avé mai multe covente in conditionile coventului *gatare*, care apare in form'a cea mai simpla de conjugatione, pre candu *gatire*, de certu ássitu d'in *gata*, si acestu-a, ca subst. fá nascutu, de assimine de certu, d'in *gatare*; acumu déro se allaturámu coventulu in cestione cu un'a d'in formele ánscrie, cari respundu pre deplenu la forme de conjugatione alle limbei latine, adeco : *ghat*, care intre alte sensuri, are si sensulu de : *parare, facere, peráccere*, si prin urmare sensulu generale allu romanescului *gatare*;—in *sanscr.* occorre si unu *adj. s.*, *ghata*; numai ca *adj. ghata* = *promptus, praesto, paratus, activus, propensus, etc.*,—cu allu nostru : *gata*.

GATAIRE, -*escu* v., *conáccere*; a con-ecturá, a diviná, — datu de *D. Miklosich* dupo slav. *gatati*=*vaticinari*;—nse neconnoscutu noue neci d'in lectura, aci d'in vorb'a viua.

GATELA, *gatire, gatitura, etc.*; vedi *atire*.

GATLEGIU si *gatleju, pl.-e, guttur,*

gula, faux, larynx; guttu; in speciale, canalea interna a *guttulus, laryngea*;—*D. Miklosich*, care trage si *guttu* d'in slav. *glütü*, deriva de aci si acestu coventu; vedi inse si : *gatlánu, gatuire, etc.* cari tote, ca essite d'in *guttu*, au se se scriua : *guttulegiu, guttulánu, guttuiré, etc.*

GATU, s. m., (pron. *gátu*, sau mai bene scriue si pronuntia : *guttu*); vedi : *guttu* in Dictionariu; vedi si : *gatuire, gallegiu* in Glossariu.

GATUIRE, -*escu*, v., *strangulare, sufocare*; a stringe de *guttu*, a suggrumá, strangulá. etc.;—derivate : *gatuitoriu, gatuitura, gatuitu, etc.*;—de scrissu si pronuntiatu : *guttuire, guttuitoriu, guttuitura, guttuitu, etc.*; vedi si : *gátu, gátlegiu, gátlanu, etc.*

GATUITORIU, *gatuitu, gatuitura*; vedi : *gatuire*.

GAUNIRE, -*escu*, v., *cavare, concavare, redere, subrodere, effodere, adedere*; a scavá, a sapá, rode, gaurí, scobí, coptorí, scoptorí, concavá, etc.;—derivate : *gaunitu, -a*, part. sup. subst. *cavatus* : *denti gauniti, muru gaunitu; gaunitura, s. f., cavatio*; — in locu de : *gavanire*=*cavanire*; vedi *gavanu, gavanire*.

GAUNITU, *gaunitura*; vedi *gaunire*.

GAUNOSIA, (pron. *gaunosia*), s. f., *cavitas, effossio, exesio*; statu de *gaunosu*, (vedi *gaunosu* in Dictionariu);—d'in acellu-asi fonte si alte derivate *gaunosire, -escu*, v., *cavare, excavare, erodere, adedere, effodere*; a face *gaunosu*;—de unde : *gaunositu, -a*, part. sup. *adj. subst. excavatus; gaunositura, s. f., excavatio*; — *gaunosu* pare redussu d'in *gaunosu*=*gavanosu*; vedi *gavanu*.

GAUNOSIRE, *gaunositu, gaunositura*; vedi *gaunosia*.

GAURELLA, s. f., vedi *gawrica*.

GAURICA, *gaurice, gawrella*=*gawréa*, s. f., *foramen, caulula*; diminutive d'in *gaura*. (vedi *gaura* in Dictionariu): *gawrelle de casiu, de ciuru*; — altu derivatu, directu, d'in *gaura*, e si *gaurosul* =plenu de *gauré* : *gaurosulu ciuru*.

GAURICE, *gaurosul*; vedi *gawrica*.

GAVANARE, *gavanatu, gavanatura, gavanosu*; vedi *gavanu*.

GAVANU, -a, adj. s., *cavus, concavus, convexus, ligneum vas cavum*; l. adj., ca augmentativu d'in *gavu=cavu*. adj. *gavanu* = forte *cavu, cavatu, sapatu*, affundatu, sau si : *essitu, inflatu, convessu*, etc. : *bucce gavane, lemnu gavanu, ripa gavana, capu cu crescetu gavanu*; 2. ca mai desu subst. m. *gavanu*, pl.-e, ceva *gavanu*, in speciale : *vasu gavanu*, si cu totulu in speciale : *vasu de lemnu cavatu*, in care offeru buccate la mésa, sau se pune farina, etc. : *câte gavane de farina ai leuatu impromutu, atâte se intorci; unu gavanu de lapte, de miere, de mure*, etc.; — derivate : *gavanare*, v., *cavare, excavare, a scavá, sapá, aduncá*, etc. : *a gavaná trunchi pentru stupi; gavanámu unu lemnu de albia, de luntre*, etc.; de aci : *gavanatu, -a*, part. sup. adj. s., *cavatus, excavatus, cavus, concavus, convexus* : *ripe gavanate, fronte gavanata*; — *gavanatura*, s. f., *cavatio, convexio, cavitas, concavitas, convexitas*, actione si effectu, statu de *gavanare* : *gavanatur'a trunchiloru pentru albie, pentru stupi; gavanaturele ripei, gavanaturele buccoloru*; — *gavanosu, -a*, adj., *concavus, convexus, inanis*, aproape cu sensulu de *gavanatu*, si mai aproape de *gaunosu*, (vedi *gaunosia*), *scavatu tare, sapatu affundu* si totu de una data *seccu* : *pome gavanose, pepeni gavanosi, capu gavanosu, capitin'a secca e gavanosu*; — déro canta se fia statu si form'a cea mai primitiva : *gavu = cavu*, de unde apoi *gavanu = cavanu*, si derivatele imediate; de aci apoi : *gavosu = cavosu*, populariu care are sensulu prolongatei forme : *gavanosu*, déro care, prin intermediulu forme : *gausosa = causosa*, fu, pre a locuri, redussa pëno la *gaosu*, in locu de *gaunosu*, mai allessu ca s. f. *gavosa = gausosa*, (reu scrissu si pronuntiatu : *gaosa*), cu intellessulu speciale de : *caula, vulva; abdomen, gaura, canale; éro in intellessulu cellu mai speciale : a) canalea posticea; b) vulv'a, canalea genitale a feminei*; prin urmare, vorba obscena si triviale.

GAVOSU = *gausosu, -a, gavu=cavu, -c*; vedi *gavanu*.

GAZDA = *gasda*, s. f., *hospes, hospitium; dominus, domus, domicellum*; persona ce ospeta straini, cumu si cas'a acestui ospete : *gasd'a de latroni nu are nome bonu; nu e bene a acceptá pre vericine in gasda*; — derivata : *gasduire, escu*, v., *hospitare* = a ospitá straini in cas'a sea; *gasduitoriu, -tória* = *casu gasduesce; gasduitu, -a*, part. sup. subst. d'in *gasduire*; forme si mai scalciate : *gazdoia* si *gasdoica* = *hospes, hospitium* = *gasda* in intellessulu personale; *barbarismi* superflui, cându avemu : *ospete, ospetiu, ospetare, ospetariu, ospetaria, etc.*

GAZDOIA, *gasduire*, etc.; vedi *gasda*.

GEABA (cu a finale, de regula, claru), adv., *frustra, incassum, inutiliter, nequicquam*; gratuitu, fora folosu, fora profectu, in desertu : *geaba vini, geaba te duci*; si cu prepos. *de* : *de geaba, in ventu, vorbiti*; — se fia coventulu, cumu pretendu unii, turcescu? — nu se pote óre mai bene esplicá prin *geba*, fem. d'in *gebu = gebosu*? cumu se explica *surd'a* d'in *surdu*, co-ci *geb'a = surd'a = in desertu*.

GEALATU, s. m., *carnifex*; vedi *gáde*.

GEAMALA, s., *scurra monstruosu, monstrum, gigas*; l. omu forte ridiculu ornatu, si tare maritu in volume prin ornatululu seu, asiá co, in serbatorile *nascerei Domnului*, spariá lumea, mai allessu copillii : *geamal'a portá, pre a locuri, si nomele de bresaia*; 2. gigante, gigante monstruosu, monstru; de aci metaforice : *una gemala de muliere*; déro si masc. *unu geamalu de omu*; — in locu de *geamala, -u*, pre alte locuri si *gemala*; se fia in locu de *gemella, -u*, ca fientia omenesca duplicata? sau d'in *gemere*, d'in caus'a *gemeteloru* si *mugiteloru* ce da *gemal'a*?

GEAMANTANU, pl.-e, *hippopera, viduus, pellicus saccus*; saccu de pelle mai vertosu, ce serve a recepte efectele de callatoria; — de aci si demin. *geamantellu*, care, pre alte locuri, se aude si : *gemantellu, gementellu*, si chiaru *gemetellu*, si aceste forme admite, dupo localitati, si *geamentanu*, adeco : *ge-*

nu, *gementanu*; se nu fia déro es-
muva d'in *gemere*, *gemente* = ge-
a nome, ca *portatorulu oneriloru*
viloru? vedi si *gemala*.

AMANTELLU, pl.-e, vedi *gea-
nu*.

AMATICU pl.-e, *glomus*, *globus*;
agglomeratu, de essemplu, *tortu*
veratu : *glomu* sau *ghiomu*, — pre
ti si : *gematecu*; confere : *glomu*,
t, si gr. γερμάτος d'in γερμίτιν.

AMBARA si *geampará*, s. f., pl.
arale, *erasmata*, (fr. *castagnette*);
nentu de acompaniatu saltulu seu,
su d'in doue lemne sculptate, in-
ntu orientale, usitatu multu la
si Arabi : a *jocá gamparalele*.

AMBASIA, (pron. *geambasia*), s.
otiu, messeria de *geambasiu*; —
zsiu, s. m., *mango*; *mangone* =
e procura altoru-a calli prin co-
du de calli.

AMBASIU, s. m., vedi *geambasia*.

AMGIU, *geamlicu*; vedi *geamu*.

AMIA, (pr. *geamia*), s. f., *macho-
rum fanum*; locu de rogatione si
itione la *machomedani*; — s'ar
riue si *giamia*.

AMPARA (pron. *geampará*), s. f.,
sambará.

AMU, pl.-uri, *vitrum*, *vitri qua-
lu* de vitru la una feréstra; —
si : *geamgiu*, s. pers., care fa-
vende sau pune *geamuri*; *geam-
reale*, pl.-uri, multime de *gea-
totu* de *geamuri*; — coventulu e
u, éro derivatele : *geamgiu*, *geam-
si finali* turcesci; — se potu scriue
mu, *giamgiu*, *giamlicu*.

ANTA, (si *génta*), s. f., micu *gea-
nu*, *geamantellu*, mai allessu pen-
editione de scrissori si grupuri
ni.

GA, (vedi *geaba* in Glossariu, si
n Dictionariu); pre longa celle
Dictionariu ca derivate d'in *geba*,
adauge inco formele : 1. *gebo-
gebuire*, -*cscu*, v.; 2. derivatele
este verbe : *gebositu* si *gebuitu*,
rp., *gebositura* si *gebuitura*, etc.
OSIRE, *gebositura*, *gebuire*, *ge-
;*, etc.; vedi *geba*.

GEMENARE, s. f., (si *geminare*),
subscus furcata ad posteriorem currus
partem; lemnu de imbucatu, lemnu
furcatu la partea posteriore a carrului,
a cordei carrului; — coventu admirabile,
creatu de poporu, trassu d'in *gémenu*
sau *gémínu*, ca *braciare* d'in *braciu*, in-
semnandu *braciele gemine alle lemmului*
furcatu ce are se imbuca si se fisse ceva.

GEMENTANU, vedi *geamantanu*.

GENA; (altii pronuntia : *jena*), s.
f., (fr. *gène*), *supperare*, *tormentu*, *do-
rere*, *strimptare* sau *strimptorare*, *an-
gustia*, *lipse* : a *sentí gena de petricel-
lele intrate in calciamente*; *mare gena*
casiona si calciamentele, *cingutorea*
sau alla parte de vestimentu; *mi ceri*
argentu impromutu, candu eu ensumi
su in mare gena; metaforice : *vorbíti*
fora neci una gena; *cu mare gena se*
espreme omulu acestu-a; — derivate :
genare, v., (fr. *génér*), a face, adduce,
*casioná gena : celli ce stau prea inde-
sati, se gena unulu pre altulu*; *ne amu*
*genatu pre noi, ca se ve ponemu si las-
sàmu pre voi in largu si commodu*; *voi*
ve genati de tote câte ve incommoda; —
genante, part. adj., d'in verbulu prece-
dente *genare*, care *gena*, *incommoda*,
suppera, etc. : *calciamente genanti*, *ca-
ciull'a strimpta e forte genante pre cal-
dura mare*; — coventulu *gena* = fr. *gène*
se trage d'in *geena* sau *gehena* = *foculu*
infernului, la crestini, éro la Ebrei, *unu*
mare precipitiu longa *Jerusalemu*, unde
se nutriea unu mare si infricosiatu *focu*
pentru ardere de victime omenesci, (vedi
si *geena* in Dictionariu.)

GENANTE, *genare*, *genatu*; vedi :
gena.

GENDARMARIA si *jandarmaria*, s.
f., vedi : *gendarmu*.

GENDARMU, (scalciatu de multi
duo fr. *gendarme*, asiá co adjunge se
nu se mai connósca ce coventu e, adeco :
jandarmu, *geandarmu*, *giandarmu*, etc.,
s'ar poté correge, ca mai bene in : *gente*
de arme = *gented'arme*, etc., cumu si :
gente d'armaria), s. m., *miles*, *armatus*,
eques; omu armatu in genere, *militariu*;
éro in specie : *callariu* sau *pedestru ar-
matu*, ce serve la apperarea si assecurarea

unei commune;—derivatu: *gendarmaria* = *gente-de-armaria*, collectivu: multi *gendarmi*, toti *gendarmii* unei commune; unei *politia*.

GENTA, s. f., vedi *geanta*.

GENTLEMANU, s. m., vir genere nobili; omu d'in familia nobile; in sensu mai largu, omu cumu se cade; -- d'in angl. *gentleman*, in fr. *gentilhomme*; s'ar poté pune sub form'a correcta si analoga limbei: *gentile omu*, applicatu si la cellu altu sessu; *gentile femina*, si in genere: *gentile barbatu*, *gentili fapte*; *gentile portare*, cumu si in alte insemnari, (vedi si: *gentile*, *gentiletia*, etc. in Dictionariu).

GERANTE, *gerantia*; vedi *gerare*:

GERARE, v., *gerere*, (fr. *gérer*); *negotium gerere*; applicatu de unii in locu de classiculu *gerere*, (vedi *gerere* in Dictionariu), care de certu e de preferitu in tote intellessele; totusi se pote, credemu, applicá si form'a *gerare* in certe semnificatiuni, cumu, de esemplu, in compositulu: *belligerare*, si in alte espressioni de procuratiune si administratiune; — derivate: *gerante* = *gerente*, care *gere* una administratiune; *gerantia* = *gerentia*, calitate, officiu, sarcina de *gerante*.

GERATICU = *geraticu*, -a, adj. s., *gelidus*, *frigidus*, *aliosus*, *frigeris impatiens*; *gelu*, *tempestatas gelida*, *pruna*; d'in *geru* sau *gerare*, *geratu*, l. proprie, a) ca *tonnaticu*, *iernaticu*, asiá adj., *geraticu*, a) *gerosu*, (vedi *gerosu* in Dictionariu), unde sau cându e *geru*, si prin acésta-a differe de *gerosu*, intru câtu *acestu-a* va se dica *plenu* de *geru*, éro *geraticu* espreme *geru* mai multu sau mai pucinu intensu: *tempulu geraticu*, *locuri geratice*, *clima geratica*; β) *sentitoriu fórte la geru*, *palpandu la geru*: *plante geratice*; *ce omu geraticu*; *pruncii su mai geratici de câtu adultii*; *inse si adulti multi su mai geratici ca pruncii*, 2. s. m. reale: *geraticu*, plur.-e, *tempulu de geru*, cumu si: *petrecerea tempulu de geru* undeva, in una a nome *clima geraticu infricosiatu*.

GERUIRE, -escu, v., *gelare*, *frigere*, *frigescere*; a fi *geru*, a dá, produce *geru*,

mai allessu ca verbu unipera *geruatare in nóptea acestu-a*.

GEVREA (pron. *gevréa*), pl. *gevréle*, *luteolum*, *sudarium*, *strophium*, *mamillare*, *peniculum*, *penicillum*; 1. *fascia de pandia suptire*, de *pandia de linn*, etc. *adesea cosuta cu firu de metallu pretiosu sau de metasse*, care serve la differite si diverse usuri, cumu: *gevréa de mâna sau de facia*; *gevréa de sudóre*; *gevréa de nasu*; *gevréa de guttu sau de collu* = *collanu*, *strophiu*; *gevréa de sem*, de *peptu* = *mamillare*, etc.; 2. si in sensu mai commune: *gevréa* = *servetu*, *stergariu*, *stergutori*, *cârpa de stersu*, etc.

GHEBA, s. f., l. *glbba*; (vedi *gha* si in Dictionariu si in Glossariu); 2. *pellum rusticum*, *mantellu terranescu*, de regula *negru*; vedi si: *seghe*, *saghe*.

GHEBOSIA, *ghebosire*, *ghebositu*, *ghebositura*; vedi *gheba* sub 1. si *gha*, cumu si *ghibu*.

GHELIRU, s. m., *quidpiam fortituti boni*, *felix repertam*, *repentinum bonum*, *insperatae repentinaeque pecuniae*; *ceva bonu venitu*, *afiatu fortuitu neasteptatu*, *castigu fora labore*, *captatu d'in intemprare sau prin artificiu si fraude*; — se pare a fi *turcescu*.

GHERDAPU, s. m., pl. -uri, locu cu *cataracte periculose*; — *coventu turc*, *inse impromutatu de Turci de la Perai*.

GHERGHEFU, s. f., *fabrilis machina*, (fr. *métier à coudre*); *cadru de cosutu flori cu aculu pre campu de pandia sau de alte materii*; *coventu turcescu*.

GHEROCU, s. m., pl. -e, *lacerna*, *sagulam*, *paenula*, (fr. *surteut*, *redingote*); *tunica superiore*, *vestina*; — *corruptu d'in germ. gehrock*.

GHETA, s. f., *corruptu d'in fr. guêtre*; *specia de calciamente cu tibiali scurte*.

GHIANDOSU, -a, adj., vedi *ghindosu*.

GHIARA, s. f., *unguis*, *falcatus* vel *aduncus unguis*, *ferarum unguis*; *ungla de fére*, de *cadrupedi* sau de *passeri*, etc. *ungla adunca*, *falcata* si *forte agera*: *ghiarele catusiei*, *corbului*, *vulturelui*, *leului*, etc., *metaforice*: *ghiarele mortei*, *ghiarele raptoriloru*, *ghiar'a tyrannului e lunga si invincibile*; — *probabile*, d'in *ungla*. a nome d'in *unghiora* = *unghiora*,

syncopata *ghióra* = *ghioara*, cu pierderea lui *o*: *ghiara*, — ca si *chioru* d'in *unochioru* = *unocloru*; nu e déro de cautatu in germ. *klaue*, *kralle*; in Diction. Raoul vedi si gr. *χρῆμα*, ca affine cu *ghiara*.

GHIBA, s. f., vedi: *gheba* sub 1. si *geba*, *ghibu* = *gibu*.

GHIBOSIA, *ghibosire*, etc.; vedi: *ghibostia*, *ghibosire*, si *gebostia*, *gebosire*, etc.

GHIBU, adj. s., vedi: *gheba* sub 1. si *geba*, *gibu*.

GHICIRE, (si cu i obscuru in syllab'a initiale), -*escu*, v., divinare, augurari, coniecare, coniectare, coniectura assequi; a divinã, a spune d'inainte ce are se fia, a descoperi ce e occultu prin simple semne sau coniecture, a coniecturã, etc.; 1. a spune prin una pretensa arte, sau prin certe instrumente magice, cumu e mai allessu *ghioculu ghicitoriloru*: *Tiganele*, *mulierile de Tigani*, *ghicescu cu ghioculu*; *se ti ghicescu, Domnule si Domna, totu ce ati patitu si veti pati*; *se ghicimu fortun'a si marirea, la care veti adjuge*; 2. in genere si metaforice: *ghicesce unu omu ageru cogitele celle ascunse alle atoru-a*; *celli ageri ghicescu cellu mai departatu venitoriu*; *pare co ai cautatu ghiocu, astia scii ghici ce e in anim'a fia-carui-a*; — derivate *ghicitoriu*, *ghicitoria*, s. m., divinator, care *ghicesce* sau pretende a *ghicire*; *ghicitore* = *ghicitoria*, s. reale, enigma, ce e de *ghicitu*, espressu prin covente, *enigma*: *ghici ghicitoria mea*; *ghiciti voi ghicitorile nostre*; si s. f. reale, *ghicitoria* = divinatoris ars, pretens'a arte a *ghicitorului* sau *ghicitoriei*; — *ghicitu*, part. sup. subst., divinatoris: *ghicitoria ghicita*, *ghicitorile neghicite*; *ce ceri de ghicitu? su satullu de ghicitul vostru*; *pre ghicite pre neghicite. adv.*; — *ghicitura*, s. f., divinatio, præsagium, augurium, actione, arte, si effectulu acestoru-a, ce se *ghicesce*: *nu ne leuãmu noi dupo ghiciturile vostre, co nu avemu credentia in ghicitu'ra vostru*; — Dict. Raoul da ca etymologia a acestui coventu, *russ. ugadelkã*, care e unu subst. = cu *ghicitoriu*; déro de unde verbulu *ghicire*? ore d'in *ghik*? déro acestu coventu nu essiste in limb'a rusesca, ci

verbulu compositu e: *ugadelã*, éro simplu: *gadaje* sau *gadaltã*, de unde ar fi essitu unu romanescu: *gadire*, si neci cumu: *ghicire* sau *gacire*, cea ce neci D. *Miklosich* nu a affirmatu, de si ne spune ca *gadina* ne vine d'in slavica: déro *gadinele* sunt *cobe*, passeri *cobitorie*, *auguratorie*, ca in limb'a latin'a, asiã si in celle alte limbi cumu se vede; — aceste-a adjungu a lassã la una parte etymologi'a data, si a ne permite una mai probabile, asserendu adeco, co *ghicire* e mutilatu d'in *ghicire*, trassu d'in *ghiocu*, cu care *ghicescu* = *ghicescu ghicitoriele* = *ghicitoriele*.

GHICITORIU, *ghicitu*, *ghicitura*; vedi *ghicire*.

GHIDE, *ghidilire*, etc.; vedi: *gãde*, *gadilire* = *gadilare*.

GHILEU, s. m., *dolabrum*; *major malenus*; 1. *randella*, *cutitonis*; 2. *malliulu cellu mai mare intre alle faurului*.

GHILOTINA, s. f., (fr. *gillotue*); *taliatore* sau *taliatoriu de capu*, instrumentu de decapitare; — derivate: *ghilotinare*, v., (fr. *gillotuer*), a *taliã capulu unui criminale cu ghilotin'a*, *ghilotinatu-a*, (fr. *gillotiné*), part. sup. subst. d'in *ghilotinare*; — *ghilotin'a* e instrumentu propriu francescu, inventatu in tempulu marei revolutione francesci de la 1789, de unu medicu francescu, ce portã si nomele de *Guillot*, spre a properã actulu de morte a celloru condemnati a fi decapitati.

GHILOTINARE, *ghilotinatu*; vedi: *ghilotina*.

GHILTIU, pl.-e, *tendicula*, *laqueus avicularis*, *avium excipulum*; *laci*, *pedica de prensu sau impeditu mai allessu passeru*; — se fia ore essitu d'in germ. *gitter*; d'in cõce de Caparti, pre câtu scimu, nu e connotutu in neci una parte a regionei.

GHIMBERIU si *ghimberu*, s. m., *zingiberi* = *anemone zingiber*, *Linn.*; *specia de planta sau radice indica*; — *ghimberiu galbinu* = *caurcoma longa*, *Linn.* (germ. *die gürkumey oder der gelbe ingber oder ingwer*); — cauta se aiba una forma mai originaria si mai correctã, cumu: *zingiberu* sau *gingiberu*.

GHIORAIRE, *-escu*, v., vedi *ghior-tiaire*.

GHIORDANU, s. m., pl.-e, torques, mentle; collanu de collu; laciu, salba de guttu; — turcescu?

GHIORTIAIRE, *-escu*, v., (de intestina) strepere, crepitare, eructare; despre matie, a strepe, a eructá; in a-cellu-asi sensu si *ghioraire*, inse numai in intellessulu speciale de *crepitare*; — derivate: *ghortiu*, pl.-e, actione si effectu de *ghortiaire*: *ghortiuulu pantecehú*, *ghortiuulu pre ghititore* = *inghititore*; — *ghortiaitu*, part. sup. d'in *ghortiaire*, éro d'in *ghioraire*, *ghioraitu*; — *ghortiatúra*, s. f., actione si effectu de *ghortiaire*, etc.

GHIOSDANU, pl.-e, saccu unde si punu cártile copillii ce mergu la scola.

GHIOTURA, s. f., totu, totalitate, inse numai cu prepos. ca adv. se applica in frasi ca: *a vende cu ghiotur'a*, *a comperá cu ghiotur'a*, *a spende in ghiotura*, *a bee cu ghiotur'a*; — probabile d'in *ghiutu* de la *ghiutare*, in origine avendu sensulu de a *ghiutare*, *sorbere*, *absorbere tote in una data*, *fia cátu de multu*.

GHIPSARIA, *ghipsariu*, *ghipsu*, etc. vedi: *gypsaria*, *gypsariu*, *gypsu*, etc. in Dictionariu; ací notámu numai, pre longa verbulu *gypsare* in Dictionariu, care e de preferitu, si verbulu mai estensu in usu, *gypsuire*, *-escu*, v., *gypsare*, a dá, a spoli cu *gypsu*; derivate: *gypsuitu*, *-a*, part. sup. subst. d'in *gypsuire*.

GHIRLANDA, s. f., sertam florum; conuna, sertu de flori, — d'in franc. *guirlande*, si it. *ghirlanda*, nu mai pueinu unu coventu ca *guirlanda* e contra tote legile limbei nostra; asiá déro de supplenitu cu *corona*, *conuna*, *sertu* mai vertosu.

GHISDEIU, s. m., specia de érba, *cyttisum*?

GHISDU si *ghixdu*, s. m., pl.-uri; structura de lemne in giurulu unui *putiu*, unui *fonte* sau *fontana*: *une ori ghisdulu sau ghisdurle mergu peno in fundulu putiului*, *ca se appere parietele lui de derimature*; — derivate: *ghisduire*, *-escu*, v., a muni cu *ghisdu*; *ghisduitu*, *-a*,

part. sup. subst. d'in *ghisduire*; *ghisduitura*, s. f., actione si effectu de *ghisduire*, etc.

GHISDUIRE, *ghisduitu*, *ghisduitura*; vedi *ghisdu*.

GHIISTIRE, (nu cumuva *chistire* in locu de *pistire*?), v., scatescere, stillare, sudare, manare; de apă si de alte licide, a essi de unde-va, a curre, si in speciale, a curre in picature, a picurá, sudá, etc.; — derivate: *ghistitu*, *-a*, part. sup. subst. d'in *ghistire*; *ghistitura*, s. f., actione si effectu de *ghistire*, etc.

GHISTITU, *ghistitura*; vedi *ghistire*.

GHITARA, s. f., *ghitaristu*, s. m., vedi: *cithara*, *citara* sau *cetara*, *citaristu*, *ceteristu*, etc., in Dictionariu,

GHIULEA (pron. *ghiuleá* sau *ghiulella*), s. f., pl. *ghiulelle*, globus metallicus, qui servit tormentis bellicis, (fr. *boulet*); globu metallicu ce serve la incarcatulu tunurilor; — turcescu; de supplenitu cu *globu*, *bomba*, etc.

GHIUMU, s. m., pl.-uri, *eucuma*; vasu de fertu apa, *ibricu*.

GHIUNGHIONARE, v., vedi: *ghiunghiunéa*.

GHIUNGHIONE si *ghiunghiunella*, s. f., *exquisita et affectata elegantia*; ornamentu ambitiosu si affectatu; — de ací si verbu: *ghiunghiunare*, e adorná cu affectatione.

GHIVECIU, s. m., *florum vas*; vasu de flori, vasu in care se ponu se cresca flori.

GINU, s. m., *spectrum*; *spectru*, *strigoniu*; — turcescu?

GIORNU, s. m., *palimpsestus*; *maculatoriu*, *ciorna*; — cestu d'in urma inco pare in locu de *giorna* d'in *giornu* = it. *giorno* = *diurnu*, de tota diu.

GIRAFÁ, s. f., (it. *giraffa*, fr. *girafe*) *camelopardalis*; *cadrupe* de Africa cu petiorele de inainte mai inalte de catu celle de in deretru.

GIUBEA si *giubella*, s. f., pl. *giubelle*. *vestimentu orientale longu si blanitu*; — turcescu? — derivate: *giubellutia*, s. f., *deminutivu* d'in *giubéa* = *giubella*; *giubelliu*, *-a*, *adj.*, a) *proprie*, care porta *giubéa*, cui place a portá *giubéa*; b) *metaforice*, care tine de celle vechie, ini-

micu allu celloru noue si a totu ce e nouu.

GIUGIULIRE,-escu, v., vedi *gugulire*.

GIULGIU, s. m., linteum, sindon; buccata de pandia suptire, mai allesu de linu, lintiolu, si in speciale: a) de patu; b) de infascioratu veri-cumu corpulu; c) de infascioratu corpulu unui mortu: *cu myresmate unsera si cu giulgiu infasciorara corpulu lui si lu pusera in mormentu nouu*; — turcescu?

GIURGIUVEA si *giurgiuvela*, s. f., quadra, cancelli fenestrales; cadra de fenestra, in care se inchide unu cadru de vitru, — turc.? — mai de preferitu ar fi: *cervea* = *cercevela*.

GIUVAIERGERIA, *giuvaiergiu*, *giuvaiericá*; vedi *giuvaieru*.

GIUVAIERU, s. m., gemmeum ornamentum, gemmeus ornatus, mullebris gemma, (fr. bijou, joyau); ornamentu de gemme, de nestimate, de petre pretiose alle unei femine; — derivate: *giuvaiergiu*, s. m., pers., gemmati operis artifex vel venditor, care fabrica sau vende *giuvaieru*; *giuvaiergeria*, s. f., reale, gemmatum opus conficiendi ars, arte de a lucrá *giuvaieru*; *giuvaiericá* (pl. *giuvaiericalle*), s. f., reale, gemmatum opus vel ornamentum, in acellu-asi sensu cu form'a *giuvaieru*, cu differenti'a co form'a *giuvaiericá* e mai adesea cu sensu collectivu;—coventulu *giuvaieru*, fia sau nu, cumu se da de unii, turcescu, nu e mai pucinu una causa de completa disordine tumultuosa in pucinele vorbe ce a produssu pre solulu terrei romanesce: cu ce firu de Ariadne se se oriente die unu Romanu, in limb'a sea, de la *giuvaieru* numai pëno la *giuvaiericá* sau la *giuvaiergeria*?—Celli de preste Carpati paru a fi facutu unu mai mare nisu, spre a coordiná aceste covente cu limb'a propria, adoptandu formele: *giuvela* sau *giuvela* = cu *giuvaieru* si *giuvaiericá*; *giuvelariu* sau *giuvelariu* = *giuvaiergiu*, etc.; déro si asiá, nu e mai bene a face usu in limb'a romana de covente române vechie si popularie, ca: *nestimata pétra pretiosa*, si singuru *pétra*? cumu: *petrele mitrei unui prelatu*

cari *giuvaieru* su tote imperuna si ficare in parte.

GIUVANEA si *giuvanella*, s. f., ce accopere capetulu pipei, de unde aspira fumulu tabacului, coventu turc.

GIUVELLU=*giuvela*, *giuvelariu*=*giuvelariu*; vedi: *giuvaieru*.

GLAJA, s. f., vitrum, vitrea lagena; vitream poculum; 1. vitru; 2. carafa de vitru; 3. cupa, poteriu de vitru; derivate: a) *glajariu*, adj. s. pers., care fabrica sau vende *glaja* sau obiecte de *glaja*; *glajaria*, s. f., messeria sau officina de *glajariu*; chiaru si deminutivulu: *glajutia*, mica *glaja*; — d'in cam de Carpati nu e de locu connoscuta a cestu coventu cu derivatele; cu tote a ceste-a Dict. *Buda* lu trage d'in grec. βαλός sau γλαζά; déro, ce se facemu inventiatiloru germani, ce ne scotu spectrulu germ. glas? se ne buccuramu, ca nesce intelleti, co elli ne impingu la usulu coventeloru, genuine, ce ne ofere *alm'a nóstra limba*.

GLAJARIA, *glajariu*, *glajutia*; vedi *glaja*.

GLASNICU,-a, adj., vedi *glasu*.

GLASTRA, s. f., florum vas; vasu ce se imple cu flori.

GLASU, pl.-uri, vox, sonus, tonus, suffraglum, votum; 1. voce, voce omenesca, si, prin estensione, voce a altoru animali; 2. sonu, sonu armoniosu, melodiosu, sonu de cantu placutu ureclei; 3. tonu, modu, modulatione, gradu, gamma a vocei sau sonului musicale: in *baserica su optu glasuri*, cari nu su de cátu *optu tonuri*, *optu moduri musicali*, *optu gamme*, *alle baserice*, *regulate dupo regulele sau canonele orientelui*; 4. in genere si prin abstractione, mediu de espressione, de essemplu: a) espressione de votu, b) espressione de opinione, de dorentia, c) espressione de suffragiu, etc.: a *obtiné tote glasurile allegutoriloru*; in sensu si mai abstractu: *glasulu occisului innocenti striga d'in pamentu*, *glasulu naturei*, *binimei*, etc.; — derivate: *glasuire,-escu*, v., vocem emittere, a dá *glassu*, a espreme cu *glasulu*, a cantá cu *glasulu*, a aprobá sau disaprobá cu *glasulu*, etc.;

glasuitu, -a, part. sup. d'in *glasuire* : *celle glasuite si neglasuite; glasuatoriu*, -tória, adj. s., care *glasuesce*, a *glasuitu sau va glasui*; *glasuatorii addeverului su spunitorii acellui-asi; glasuatorii marirei divina su glorificatorii ei*; — *glasnicu*, -a, adj., vocalis = vocale, de voce, ce da si pote dá, espreme voce, etc.; deminutivum : *glasutiu* = vocula; — Dict. de *Buda* ne spune, co *glasu* vine d'in gr. κλάω; analogie, de acésta parte a regionei classica, s'aru poté accumulá in numeru forte mare, cumu, de essemplu, s'aru poté produce : gr. γλώσσα, lat. *classicum*, (fora se mai ponemu in vedere gr. καλῆν, κλέος, lat. *calare*, etc.), ci *classicum*, d'in care : prov. *glas* (= *strigare*), v. franc. *glas* (= *campana*), it. *chiasso* (= *clamore*), etc.; déro ce se faci slavicultui *glasu*, co *D. Miklosich* pune înainte ca obstaclu neinvinsu ? se ne buccurámu, co nu avemu neci una lipse de coventulu in cestione, si se ne intristámu, candu, fora nevolia, ne amu incurcá limb'a cu incurcature inestricabile : en se ne imaginámu in ce impassu ne amu bagá, ca se implenimu cu *glasu* nevolia de nespus'a summa de covente *sonore si bene intellesse*, ce sona astadi d'in voce in gurele poporului romanu.

GLASUIRE, *glasuatoriu, glasuitu; vedi glasu*.

GLAVA, s., crassum, piugue, tardum caput, (ingenium); capu, in speciale capu grossu, ebete; — slav. *glava*.

GLEIA, s. f., vedi *gleba* in Dictionariu.

GLESNA, s. f., pedis malleolus; mallioru, sferula a petiorului, articulatione proeminente la partea de diosu a petiorului, aprobe de planta; — d'in germ. *knöchel*.

GLIA, s. f., vedi *gleia* in Glossariu si *gleba* in Dictionariu.

GLICANU si *gliganu*, s. adj., aper; ingens, immanis, hebes, stupidus; 1. subst. apru, mistretiu; 2. mai multu ca adj., nespusu de mare, gigante; ebete, stupidu; — camu in acellu-asi intellesu, mai allesu in sensulu de sub 2. si *galignanu*.

GLIBA, s. f., mulcta; strigosus equus vel quodvis tale jumentum; 1. damnu,

mulcta, pena pecuniaria, amenda; 2. jumentu, vita de jugu : callu, asinu, etc., cari su relle, macre si incapaci de lucru : *martióga*, caditura, — proprie : bonu de *globa*, de datu de *globa*. *D. Miklosich* refere coventulu la slav. *globa*, fora se l'esplice neci in limbele slavice cu vre-una radice; éro Dict. *Buda* la lat. *glubere*, *Schuller* ang. *club* = numerare; — derivate : *globire*, -escu, v., mulcta afficere, a inflige, leuá *mulcta*; *globitu*, -a, part. sup., d'in *globire*.

GLODIRE, *gloditu*; vedi *glodu*.

GLODU, s. m., lutum, coenum, terrenus globus durus; dupo localitati, cu doue aprobe diverse intellesse : 1. *glodu* = tina, lutu molliatu in apa, limu; 2. *glodu*, massa terrestre rotunda aprobe, si vertosa, buccata de pamentu adapata, molliata in apa, apoi invertosiata si durata, asiá in cátu : *glodurile suppera si ómeni si bestie, candu se baga si ámbra prin gloduri*; d'in contra : *altii se voru plange de vestimentele selle tare glodate*; — derivate : *glodire*, -escu, v., dupo localitati : *unii si glodescu vestimentele*, éro : *pre altii glodescu reu glodurile de sub petiore*; — *gloditu*, -a, part. sup. d'in *glodire*; *gloditura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *glodire*; — *glodosu*, -a, si *glodurosu*, -a, adj., plenu de *glodu*, inse *glodurosu* mai vertosu in sensulu lui *glodu* de sub 1., éro *glodosu* mai allesu in sensulu lui *glodu* de sub 2.; — de unde? se nu fia, ca si *glomosu* una transformatione d'in *globu*?

GLOMOSU, s. m., farinae globulus; *globu* de farina nefermentata; — probabile in locu de *globosu* de la *globu*, cu *b.* stramutatu in *m.*

GLONCANIRE, -escu, v., gloctare, gloctare; despre vocea *glocei* ce chiama pullii : *ce gloncanescu asiá glocele*? — derivate : *gloncanitu*, part. sup. subst. d'in *gloncanire*; *gloncanitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *gloncanire*; — *gloncanire* nu e de cátu una desvoltare a forme mai simpla *glocire*, prin insertionea unui *n* si prin suffissulu *an* : *glo-n-c-an-ire*; se aude si cu *c* in locu de *g* : *croncanire*; inse cu *r* in locu de *l*, se dice de *vulturi si corbi* : *croncanire*,

care e desvoltatu d'in form'a mai simpla : *croc-ire*, ca si *gloncanire* d'in *glon-cire*.

GLONTISIORU, (cu t sibilante), pl.-e, globulus metallicus et igneus; deminutiv d'in urmatoriu : *glontiu*.

GLONTIU, s. m., globus metallicus et igneus tormentis bellicis serviens; globu, ceva rotundu, mai allestu de metallu; in specie, globu metallicu mai micu, dupo largimea tievei armeloru, ce serve spre a incarcá aceste instrumente mortifere; — *glontiu* e forte probabile, mutilatu d'in *globuntiu*, unu demin. d'in *globu*; — form'a f. *glontia* inco se aude adesea cu sensu differitu de allu masculinului *glontiu*, a nome : *glontia* cu volume mai mare de cátu allu *glontiu*.

GLOTA, s. f., turba, caterva, multitudo, vulgus; multime : *glot'a poporului*, se stringu *glote* pre tote *plati*le; *allerga glota* la acellu locu; a se aduná in *glota*; omu de *glota*; a ridicá *glotele*, a chiamá *glotele* la arme; — Dict. *Buda* refere coventulu la it. accolta; inse cu pucinu successu, ca si D. *Miklosich* la slav. *glota*, carei-a nu da neci una esplicare d'in vre-una radice.

GLUGA, s. f., cucullus, sagum cucullatum; coperimentu de capu pre tempu de plouia sau de geru : pre mare *geru pastorii*, *callatorii* si *altii* si *imbracca copulu* cu *glug'a*; fora *gluga dégera ureclele*; — derivate : *glugariu*. -a, adj. subst. pers.; a) care face *gluge*; b) care porta *gluga*; c) specia de monachu; *glugaria*, subst. f., reale, artificiu de a lucrá *gluge*; — probabile, co *gluga*, e una strafornatione d'in *cuculla* = *cucullu*.

GLUGARIU, -a, adj. s., d'in *gluga*.

GLUGU, coventu ce imita sonulu unui licidu ce se vérsa d'in una carafa, *lagena singultus*, (fr. *glouglou*).

GLUMA, s. f., jocus, nugæ, ineptiæ, ludus, facetiæ, jocosum verbum, ludicra res, etc.; ceva de jocu, jocosu, ceva de risu; jocu, jocura, facetia, ludu, risu, etc. : a spune *glume urbane*; ne incantu pre toti *spirituosele* vostre *glume*; a nu duce la *gluma* = a nu sci de *gluma*; fora *gluma*, oppos. la : in *gluma*, de *gluma*,

spre *gluma* : cine vorbesce in *gluma*, nu vorbesce seriosu; nu mai e de *gluma*; ce faci tu; ce se face, nu e de *gluma*, ci forte grave; sunt *glume gravi*, cumu, de regula, *glumele* su *liusiorle*; aceste-a nu su *glume*; d'in *gluma* adijunge la *cérta*; *glum'a se face cérta*; — derivate : 1. *glumeti*u, -a, adj. s., jocosus, jovialis, festivus, facetus, lepidus, ludicr, ineptus, scurrilis; care spune *glume*, cui place a spune *glume*, dispusu a spune lucruri de risu, seccature, nemicuri, joviale, festivu, comicu, etc. : omu *glumeti*u, unu *glumeti*u; sunt *glumeti placuti*, *déro* si *glumeti gretiosi*; vorbe *glumeti*e, *glumeti*a dissa; ce *glumeti*u! ce *glumeti*a! de aci : *glumeti*a, s. f., jocus, ludus, festivitas, facetia, etc.; calitate si fapta de *glumeti*u; 2. *glumire*, -escu, v., jecari, ludere, ineptire, a spune *glume*, a se desfetá, si a desfetá pre altii cu *glume*; in speciale : *glumiti*, nu vorbiti seriosu; nu e de *glumitu*, ci de leuatu in *consideratione*; *glumitoriu*, -toria, adj. s., care *glumesce*; nu d'in turc. *gulme*, ci affine cu slav. *glumŭ* = *scena*, probabile si cu gr. *γέλωμα* = *risu*.

GLUMETIA, *glumeti*u, *glumire*, *glumitoriu*; vedi *gluma*.

GODINA, s. f., proprie, fem. d'in adj. *godinu*, d'in *godiu*, (vedi mai la valle), applicatu inse : a) la coda de granutie venturate, la ce se allege d'in gránele venturate sau cribrate; b) la una planta, dupo Dict. *Barcianu* : germ. tollapfel, *érb'a turbationei? turbationea cânelui?* — *godiu* se applica numai la *códa* granutieloru venturate sau cribrate; — probabile d'in *coda*, in sensu de : ce e mai reu si apropo de lapidatu : *gasceloru*, *porciloru*, nu *calliloru* se dau *godiele* sau *godurile*.

GODIU, (cu d sibilante), s. m., pl.-e sau -uri; vedi *go-dina*.

GOGA, s. f., lamia, terriola; monstru ce se crede co devora ómenii, mai vertosu copilii, sugundu-le sângele : *strigoni*u, *mamm'a padurei*; in genere : spectru, spariatore, mediu de spariatu; — cu acellu-asi intellesu si form'a *gogorit*a : *vedeti*, *copille*, se nu ve mance *gogorit*i'a; — metaforice : ce *gogorit*a de

muliere, de barbatu!—vedi si *gogledia*.

GOGLEDDIA si *gogletia*, s. f., calitate si facta de *gogletiu*, ineptia, nugae, factitas; seccatura, seccature, nemicuri, vorba si facta *bobletia* si insipida, fatua; — d'in *gogletiu*, -a, adj., nugator, ineptus, fatuus, bobletiu, fatuu, nesaratu, stupidu si seccu; — pote co *gogletiu* e in locu de *bobletiu*, prin scambarea lui *b* in *g*, precumu si *gogosia* pare d'in *bobosia* de la *boba*.

GOGLETIU, -a, adj., vedi *gogledia*.

GOGOMANIA si *gugumania*, s. f., ineptia, stultitia; calitate de *gogomanu*; *gogomanu* si *gugumanu*, -a, adj. s., ineptus, stultus, nepreceptu, ineptu, bobletiu, stultu; — vedi *gogledia*.

GOGONETIU, -a, adj., vedi *gorgoneti*.

GOGORITIA, s. f., vedi *yoga*.

GOGOSIA, s. f., folliculus, tunica, globulus, vesica, galla, nux, libum; 1. pellitia, folliculu, velu rotundu de certe plante si certe insecte: *gogosie de bombyci, de flutturi, de papura, de arundine*; 2. *besica, besic'a pescelui*; 3. in genere, fructu si alte obiecte rotunde: *gogosie de tufa, de galla*: mai vertosu: *gogosie de farina cu untu sau cu oliu*, metaforice: *a spune gogosie*, a spune vorba sece si inflata, asiá co: *gogosie* = seccature, nemicuri, hiacuri, etc.; prov. *nu se vendu gogosi:riului gogosie; cui vendi tu gogosie?* — *gogosiaru*, -a, adj. s., de *gogosia*, relativu la *gogosia*, déro mai allessu: *gogosiaru*, s. pers. (f. *gogosiaressa*), care face si vende *gogosie* de *mancatu*; *gogosiaru* in sensu de *flecaru*, face f. *gogosiaru*; — vedi si *gogledia*.

GOLANU si *gollanu, gollasiu, gollire, gollitate, gollitione*, etc.; vede *gollu*.

GOLLU, -a, adj., nudus, vacuus, inanilis, cavus; despoliatu, descoperitu, desertu: *omu gollu, mulieri golle; artistii depingu si sculpescu femine golle; cupe golle, vasu gollu, spatiu gollu; pâne gollu*, neinsocita de legume; de aci: *gollulu addeveru* = *purulu addeveru*, simplulu addeveru, etc.; *cu capulu gollu*: a) descopertu, b) desertu de creeri, de mente, etc.; — *cu mân'a golla*: a) cu nemica

in ea, β) nearmata, γ) fora neci unu munu, daru; — metaforice: *vorbe golle, sonu gollu de sensu, ânima golla, suffletu gollu de sentimente*: — subst. m. a) pers. unu *gollu, multi gollu in acellu locu* = pauperi; b) reale: *gollulu spatiului, gollulu ânimei si mentei secciloru si stultiloru; gollu mure a remasu in thesaurulu terrei; ascundeti gollulu, vi se vede gollulu; a dá de gollu* = a dá pre facia, a prode; *nu ne dati de gollu; a si dá de gollu ce cogita; a sborá in gollu: nu potu sborá passerile in gollu*; — derivate: a) *gollace, gollaciu si gollasiu*, -a, adj., omnia nudus, depilis, deplumis, cu totulu nudu, despoliatu; in speciale, despoliatu de peri, de penne: *pulli gollasi, câne gollasiu, capite gollasi, capitinele su gollasi*; β) *gollasellu*, -a, adj., nudulus, deminutivu d'in precedentele *gollasiu*, cu sensu adesea peiorativu: *copilli gollaselli, catellu gollasellu, bietii gollaselli*; — adauge pre longa aceste adiective si: *gollanu*, -a, adj. s., augment. d'in *gollu*, leuatu, de regula, in risu: *allerga gollanii se capit: tote ce le lipsescu*; γ) *gollitate*, s. f., nuditas, stare de *gollu*, in specie, de *despoliatu*, neimbraccatu; si in sensu de: *cavitas, vacuitas, inaninitas, gollu* ca subst., desertu, desertatione, vacuitate, etc.; δ) *gollire, -escu*, v., vacuare, evacuare, nudare, demundare, retegere, excavare, a desertá, despoliá, descoperi, gauri, etc.: *a gollu casele, pungele; se gollu: desu cupele, ca se se gollasca mai currendu butile si butoniele*; — d'in *gollire*, a) *gollitu*, -a, part. sup., nudatus, denudatus, vacuefactus, etc.; β) *gollitione*, s. f., nuditas, statu de *gollitu*, etc.; — Dict. *Buda* refere *gollu* sau *gollu* la gr. *κοίλος* = cavus, éro D. *Miklosich* la slav. *golŭ*; déro analogia pote avé coventulu romanescu si cu germ. *hohl*.

GOLOGANU, s. m., pl.-i, specia de moneta de arame austriaca sau russesca, care astadi nu mai are cursu in Romani'a.

GOLOMOTIU, s. m., glomeramen, conglobatio; accumulare in globu: *gollu, massa, globu*; si: *mixtura, col-*

lavies, ammesticatura, adunatura, col-luvia.

GOMOLLIRE, -escu, v., blandiri; a mangaiá, resfaciá, lingusi; — nu scimu se se dica pre unde va d'incoce de Carpati.

GONA, s. f., persecutio, expulsio, insectatio, venatio, consecratio; urmari, persecutare, urmecare, adurmecare, punere pre fuga, allergare dupo, espulsione, etc.: *gon'a lieporiloru cu lieporari; gona mare si violenta a calliloru; a dá gona callului, latroniloru; gon'a strainiloru vagabundi si fora capetaniu d'in tóta terr'a; se decreta góna regelui; a leuá in gona, la gona, pre toti d'in casa; ai nebonitu de ti ai pusu in gona si copillii; gone inversionate alle opinioniloru adverse; gonele Crestiniloru si Judaniloru;*—derivate: *gonace, gonaciu, -a, persecuter, insectans, consecrans, care pune pre gona, care persecuta: gonacii celloru boni si pacifici; cáne gonaciu de venatu, boni gonaci lieporari; in speciale; gonaciu=tauru, armessariu, etc., animale ce calca femellele; déro applicatu si la femellele cu sensu de apprense de calore, ardore veneria; gonire, -escu, v., persequi, insectari, expellere; saltre; a pune pre gona, a espelle, a vená, etc.: a goní liepori, lupi, apri; a goní callulu, a) a pune pre gona, a face se fuga celere; b) a lu departá, a l'allongá d'in batutura, etc.;— a goní gloria, avutia; — in specie despre masculi, mai allessu despre tauri, ce fecunda vaccele in ardore veneria: *vacc'a s'a gonitu; mai multe vacce, de si gonite, remasera sterpe;*—*gonitoriu, gonitoria, adj. s., persequens, espulsans; agltatus stimulis veneris, care gonesce in genere, éro in specie: cellu ce se afla in ardorile venerie, mai vertosu despre epe si vacce, déro mai multu despre vacce: vacca gonitoria, si absol. gonitoria, tote gonitoriele; inse si despre masculi: gonitorii armenteloru de calli et de boui; camu in acellu-asi sensu si form'a: gonitia, (fem. d'in unu masculinu gonitiu, camu in acellu-asi intellesu cu gonaciu), a nome inse feminulu ce se aude adese ori, gonitia are**

doue intellesse: a) épa sau vacca gonitoria, una gonitoria; b) gonitia, collectivu despre toti petitorii acellei-ai bestia, mai allessu ai vaccei; de aci metaforice se dice de una muliere: *atragi si stringi mare gonitiu in giurulu teu, muliere impudente;*—Diction. Buda da ca etymologia lui gonire, gona, etc., verbulu: *conisco = coniscare = cornu petere = a dá cu cornulu; noi aflámu ca mai probabile acésta etymologia in verbulu: coire, care se afla si in latini sub form'a: coire, de unde cellu rmanescu: gonire n'are de cátu diferenti'a de g cóntra c in forma, éro in sensu: gonire, ca si coire=coire, a aplica mai vertosu, la coitu; facia a aceste mare probabilitáti se pote miri cineva, cumu unu mare invetiatu ca D. Miklosich refere, fora se se impedió de neci unu obstaclu allu filologiei, coventulu romanu la cella slave, unde nu afla neci una calle de a lu esplicá, ci ar fi fostu mai liusioru a esplicá d'in romanesce si pre celle slavonesci.*

GONACE, *gonaciu, -a, adj. s., vedi gona.*

GONDOLA si *gondula, s. f., (it. gondola, fr. gondole), litater; luntre, barca, vasu micu de plutitu pre apa, mai allessu pre apele mării Venetiei; derivatu: gondulariu, s. pers., care face, vende sau compera una gondula de portatu pre celli ce vreu a se peramblá in ea.*

GONDOLARIU si *gondulariu, s. m., vedi gondola.*

GONGA, s. f., specia de insectu, scurma-merda, scurma-stercu: *gonga de balliga = scarabeus fimearius; — in se form'a gonga pare una mica strumutatione d'in conca, cumu aru poté fi un'a mai mare d'in bomba, d'in care vedi bombariu, allaturatu cu gogosa, gogledia, etc.*

GONIRE, *gonitoriu, gonitoria, gonitia, gonitu, etc.; vedi gona.*

GORDINA, s. f., si m. *gordinu, specia de vitia de vinia, cumu si uva de acésta specia; mai desu inse se aude fem. gordina, ca specia de uva.*

GORGONETIU si *gogoneti, -a, adj., rotundus, glebosus et vivax; rotundu,*

globosu si plenu de vivacitate : *ocli goroneti*;—conferre gr. γοργός.

GORNICU, s. m., apparitor; servitoriu, apparitoriu sau administru allu unui deregutoriu; — din cõce de Carpati nu amu auditu se se dica; probabile sta in locu de *vornicu* sau *gvornicu* d'in *dvornicu* slavicu.

GORUNA, s. f., fructu allu *gorunului*; *gorunu*, s. m., despre care : 1. Dict. *Buda* dice : *gorunu* si *goronu* = quercus; apoi da ceva de quercus = quercus, quercinus : *borete de gorunu* = agaricus quercinus, L.; 2. noi scimu, co *gorunu* si fructulu *goruna* se chiama, prin celle mai multe localitati : *sorbu*, *sorba*; asiá si in fr. tradussu *gorunu*, -a prin : *sorbier* si *serbe*, sau prin : *cormier* si *corme*; aceste-a d'in urma *cormier*, *corme* paru a fi affini cu alle nostre : *gorunu*, *goruna*, in locu de *corunu*, *coruna*.

GORUNU, s. m., vedi *goruna*.

GOSCENÁ, s. f., segmentum æris vel alius metalli; buccata de arame sau de metallu, stratu sau vena de metallu; — d'in cõce de Carpati nu scimu se se dica undeva coventulu, cumu nu se dice in acelu-asi sensu, neci *stufa* = germ. *stafe*.

GOSPODARIA s. f., statu, officiu, cumu si administratione, economia de *gospodariu*; éro *gospodariu* -a, s. pers., domnus, herus, princeps; domnu, 1. domnu de casa, cellu ce e directoriulu casei si economiei casei si familiei : *parentele*, *tatalu* érá *gospodariulu* casei; *bonu* érá *gospodariulu*, *bona* *gospodari'a*, *care* érá *de regula* *mamn'a* casei; 2. *gospodariu*, si mai vertosu *hospodariu*, domnu allu terrei, domnitoriu : *dupo protectoratulu seu Russi'a nomi* *hospodari* *pre domnii terreloru* *nostre*;—fem. in sensulu cellu de susu, ca si in cellu de aci se dicea si : *gospodaria* sau *hospodaria*; déro si : *gospodaresa*, *hospodaresa*, de si formele celle in éssa aveau differentia de celle fora acesta terminatione; — d'in slav. *gospodari*, si acestu-a d'in *despotariu* d'in δεσπότης = dominus.

GOSPODARIU, s. m., vedi : *gospodaria*.

GRABA, s. f., celeritas, properatio, festinatio, praepropera festinatio, promptitudo, maturitas, diligentia, ardor, impatientia, etc.; actione, actu, motu cu *rapiditate*, celeritate *rapida* d'in bona volia, d'in necessitate, d'in abitudine bona sau rea : *grab'a e bona la tempu* si cu *circumspectione*; *grab'a imprudente e órba precipitantia*; *se facu lucrurile in graba*, cu *graba*; *scossera ce potura de graba d'in casele incense*; *duceti-ve si veniti de graba*; *de graba, in graba, cu graba* = currundu, in currundu; — derivate *grabire*, -escu, v., accelerare, maturare, festinare, properare; a merge de *graba*, a face se mérga de *graba* : *nu grabiti callii*; *grabiti ómenii a plecá*; *nu ati grabitu a terminá lucrulu la tempu*; *grabesce a veni la noi*; *cine grabesce, se impiedica*; cu cea mai mare espressione de sensu in form'a reflex. *grabiti-ve, se ne grabim*; *e reu se te grabesci, reu se nu grabesci*; a *grabi* *prea tare passii sei*;—*grabitu*, -a, part. sup. adj. subst. d'in *grabire*; *acceleratus, festinans, properans, sedulus, impatientis* : *buccatele grabite nu essu bone de mancare*; *celli prea grabiti perdu patienti'a si committu ce nu aru fi vrutu*; *callulu grabitu se fatiga currundu*; — *grabitoriu*, -toria, adj. s. d'in *grabire*; *accelerans, festinans, maturans, sedulus* : *nu sciu de ce seti asiá de grabitori de plecarea*; *ómeni grabitori de lucrulu seu ca si de allu altui-a*;—nu su inse de bona odóre formele derivate : *grabnicu*, -a, adj. d'in *graba*, si *grabnicia*. s. f. d'in *grabnicu*, care se potu suppleni nu numai cu alte covente d'in celle precedenti in acestu articlu, ci si cu altele multe d'in limb'a romána cea mai genuina; — cátu pentru etymologia, auctorii Dict. de *Buda* propunu grave cu v. *gravescere*; D. *Mklosich* sustine co *graba* vine d'in limb'a slavica, fora a ne poté arretá una forma asiá de simpla afora d'in limb'a romána; noi ne sentim detori a confrontá sanscr. *grabh* = leuare, rapere, etc., si a atrage attentionea co d'in *rapere* avemu : *rapide, rapiditate*, cari confina in sensu cu *graba*, si facu probabile originea sanscritica.

GRABIRE, *grabitoriu, grabitu, grabnicu*, etc. vedi *graba*.

GRABLA, s. f., (pre a locuri: *grebla*), *rastrum, rastellum, pecten*; instrumentu de lemnu, inarmatu la unu capitu cu denti de lemnu sau de ferru, care serve la curatulu gradineloru si altoru locuri; — derivate: *grablare*, (cu forme simple: *grablu, grabli, grabla*, etc., sau dupo pronunti'a provinciale: *greblu, grebli, grebla*; numai pre unele locuri cu forme incarcate: *grablediu* sau *greblediu*, etc.), *rastro colere, pectinare*, a curá cu *grabla; grablatu, -a*, part. sup. subst. d'in *grablare*: *gradina grablata; cátu cereti de grablatulu acestui agru?*, *grablatura*, s. f., actione si effectu de *grablare*; — *grablutia*, s. f., deminutivu d'in *grabla*.

GRABLARE, *grablatu, grablatura*; vedi *grabla*.

GRAFINA, s. f., muliere a *grafului*; *grafu*, s. m. pers., titlu de nobilitate germana, care corresponde cu fr. m. *comte*, f. *comtesse*, de unde introdusse si la noi: *conte* m., *contessa* f.; mai bene ar responde formelor limbei nostre: *comite* m., *comitessa* f.

GRAFU, s. m., vedi *grafina*.

GRAMADA, s. f., *cumulus, acervus, caetera*, multitud; mare multime de acelle-asi sau varie obiecte: *gramada de gránu, de ordiu, de érba; gramada de copilli preste copilli; place multoru-a a mancá d'in gramad'a mare; gramada de mere, de pere, de ceresie, de ardeiu*; a *intrá cu gramad'a in casa; in locu se veniti doi trei, ati venitu gramada nespusa*; — derivate: *gramadire, -escu*, v., *coacervare, accumulare*, a face *gramada*, a stringe multime de obiecte de acellu-asi genu sau de varie generi; *gramaditoriu, -toria*, adj. s. d'in *gramadire*: *gramaditori de mari avutie; gramaditura*, s. f., actione si effectu de *gramadire*: *gramaditura prea mare de pamentu pre casa*; — *gramadiuia*, s. f., deminutivu d'in *gramada*: *d'in mai mare gramada a face mice gramadiuie*; — coventulu occorre scalciatu si in limbele slavice, inse originea lui e obscura.

GRAMADIRE, *gramaditoriu*, etc.; vedi *gramada*.

GRANETIA, s. f., de regula in pl. *granetie*; precumu despre *fenu* se dice *fenetia*, asiá despre *grane* se dice *granetia* si *granetie*: *vorbesce unu aratoriu de propri'a sea granetia, éro despre granele totoru-a nu dice de cátu granetie*.

GRANGURU, (si sub form'a *grangure*), s. m., *genchramus, galgula* si *galbula*; specia de passere, care de unii e identifica cu *grauru-lu* = *sturnus* = (*sturdiulu* nostru?); — amendoue forme: *granguru* si *grauru* paru esile d'in: *galgulus, galbulus*; — de alta parte *granguru* insémna si: *mare, principiu, optimate*, etc.: *grangurii se buccuru de tote bonurile*; se dice si: *granguru de copillu*, spenduratu.

GRANITIA, s. f., *limes, fines, confina*; margine, limite a unei terre de alte terre; — derivatu: *granitariu* = omu armatu ce custodesce *graniti'a* unei terre de calcarile strainiloru: *noi avem unu bonu corpu de granitarii*; (compari russ. *granița, si germ. gränze*).

GRANITIARIU, s. m., vedi *granitia*.

GRASDU, (cu s aspru sibilante), pluri, *stabilum*; staulu de vite.

GRASSULETIU, -a, adj., demin. d'in *grassu*, si a nome din altu deminutivu: *grassullu*, d'in care immediatu: *grassulletiu* sau *grassulleciu*; d'in acellu-asi *grassullu* a essitu si altu deminutivu: *grassulliu*.

GRAURU, s. m., vedi *granguru*.

GRAVARE, v., in aes *incidere, insculpere, colare, saxe insculpere, imprimere*, (fr. *graver*, dupo care: *gravare*); a sculpe in arame, in pétra, in lemnu, si in genere, a sculpe, impreme: *a gravá pre pétra, in pétra imaginile acelloru barbati*; metaforice: *a gravá in mente, in ánima, in memoria câte amu vedutu si auditu*; — derivate: *gravatu, -a*, part. sup. subst. din *gravare*; in locu de *gravatura* s'a implantatu, fora neci una regula a limbei, form'a francesca: *gravura*, (fr. *gravure*), cu intellesu de actione si arte, cumu si effectu sau opu de *gravare*.

GRAVATU, *gravura*, etc.; vedi *gravare*.

GREBENU, s. m., pl.-i, equatni collu

tenor; longitudinea guttului unui callu, distantia de la capu peno la armuri.

GREBLA, *greblare, greblatu, greblatura*; vedi *grabla*.

GREFINA, s. f., vedi *grafina*.

GREERE, *greeru*, s. m., vedi *greiere*.

GREIERE, si *greieru*, s. m., alta forma d'in *greriu, grellu, grillu*, (vedi *greriu* si *grillu* in Dictionariu); — unii se vedu co pronuntia si scriuu : *greere, greeru*; inse in locu de assemni forme sunt de preferitu : *greere, greru*, ce se audu pre multe locuri; — d'in form'a *grellu* s'a trassu : *grellusiu=grelluciu*, diminutivu; din aceste deminutive, derivate ca : *grellusire, -escu* v., *grellusitu*, adj. part. sup.

GRELLU, *grelluciu=grellutiu, grellusiu, grellusire, grellusitu*, vedi : *greiere=greieru*.

GREOIU, adj., vedi *greuoiu*.

GREERE, *greru*, s. m., cum si derivate : *grerire, greritu = grellusire, grellusitu; grerusiu=grellusiu*; vedi *greiere*.

GRESIELA, *gresielnicia, gresielnicu*; vedi *gresire*.

GRESIRE, (pöte : *gressire*, vedi mai la *valle*), -*escu*, v., peccare; errare, delinquere; a se abbate de la regula, a committe, face cumu e reu, nu cumu e bene, a face culpa, peccatu, delictu, errore, vitiu, etc. : *am gresitu ömeniloru si lui Domnedieu; se nu grescsci in copiare; veti gresi, de veti face asiá*; — derivate : *gresitu, -a*, part. sup. d'in *gresire*; *gresitura*, s. f., actione si effectu d'in *gresire* : *gresiturele stracurate in acea copia*; *gresiu*, s. m., mendum, error, peccatum, vitium, culpa, defectus, delictum; de reprobato si de respinsu cu totulu d'in limba su forme : *gresiela*, s. f., mendum, error, peccatum, vitium, etc.; *gresielnicia*, s. f., d'in *gresielnicu*; — dupo d. *Miklosich* d'in slav. *grěchü, grışati*; se pote inse si mai liusioru trage *gresire* sau *gressire* d'in *gressus*, (cumu si sta *gresiu* sau *gressiu* ca forma mai primitiva de cätu slav. *grěchü*, pentru tote celle alte derivate in romanesce); *gressus=gressu* ar avé tote insemnarile, in care occurre *gressiu*, adeco : *passu reu* mai antänü si de tote

celle alte sensuri; confere lat. *transgressus, transgressio*, etc.

GRESITU, *gresitura, gresiu*; vedi *gresire*.

GREUOIU,=*greuoniu, -a*, adj., vedi *greoniu* in Dictionariu; inse d'in *greuoiu* sau *greuoniu* directu esse verbulu : *greuoiare* sau *greuoniare*; — mai allesu in compos. *ingreuoiare* sau *ingreuoniare*, cu sensu differitu de form'a analoga : *greunare* sau *ingreunare*.

GRIFU, s. m., *grifus*; specia de vulturi.

GRIJA, s. f., *grijire, -escu*, v., *grijitu, -a*, part., vedi in Dictionariu : *grige, grigire, grigitu*, cari su de preferitu; *grijania* inse nu e in nici unu modu de sufferitu; afora de basericesculu *communicatura*, mai liusioru s'ar poté sufferi *grigitura*.

GRILLUSIU, s. m., vedi *grellu*.

GRIMASU, (sau *grimatiu*), s. m. (dupo fr. *grimace*), *faeda vultus distortie*; urrita strambutura, intortochiatura de facia, scalambatura, scalciatura.

GRINDA, s. f., *trabs, tignum*; trabe, lemnu longu si grossu, ce serve la constructione : *grind'a culmei unei casa, grindile podului, tablatului*; — derivate : *grindisiora*, s. f., diminutivu d'in *grinda* (cu acellu-asi sensu : *grindutia, grindullitia*); *grindeiu = grinda de aratru*; — d'in slav. *grenda?* déro totu asiá de bene pote se lu fia imprumutatu Slavii de la Románi, la cari *grinda* a potutu a se transformá forte pucinu d'inlat. *granda*, compos. *subgrunda*.

GRINDEIU, *grindisiora, grindutia, grindullitia*; vedi *grinda*.

GRIPA, s. f., febre de gutturariu; — Dict. *Barcianu* explica *germ. grippe, schnupfenieber*.

GRIPCA=*cripca, scripca* sau *sgripca*, s. f., vióra musicale.

GRIPSORU, si *gripsuru*, s. m. *gryphus gryps*; specia de vulture, (vedi si *grifu*), applicatu inse si : a) la unu omu rapace si bataliosu; b) la unu stégu, a cui marca e vulturele, mai allesu vulture cu *doue capite*; c) la una moneta *austriaca* de trei florinti; — coventulu se vede desvoltatu d'in *grifu=gripu=gryphus*.

GRIPU=*gryphu*, s. m., vedi : *grifu* si *gripsoru*.

GRISIU, s. m., specia de farina forte applicata la ingrossiare de supa.

GRIULLUSIU, s. m., alta forma d'in *grellusiu*.

GRIVU,-a, adj., circa collum coloratus, virgatus, collari munitus; se dice despre animali, in specie despre câni cari au una bétta, una vérga la guttu de pèru cu alta colore de a restului corpului, asiá co : *grivu*=*gulleratu*, sau *collariatu* : *câne grivu*=*câne gulleratu*. *catelle grive* = *catelle gullerate*, numai co *gulleratu* se aplica si la omeni : *miselli gullerati*, *june gulleratu*; — derivate : *griveiu*=*griveliu*,-a, adj. s., orecumu deminut. d'in *grivu*, applicatu inse ca nome propriu de animali, mai allessu câni : *avemu griveli forte ageri si descepti*; *grivinu*,-a, adj. s., d'in *grivu*, applicatu mai allessu ca subst. f. *grivina*, déro si m. *grivinu*=*collariu*=*sgurda* de gúttu la câni, etc.;—nu avemu déro lipse de slav. *grivna*, a D. *Miklosich*, cându covenutulu, ca si *gata*, se sue susu la *sanscr. grivá* = *cerbice*, si lucru, *ce se pune pre cerbice* etc.

GROAIRE,-escu, v., vedi *grohaire*.

GROBIANU,-a, adj.; rudis, rusticanus, incultus; care nu e politu, ci fora politura, fora cultura;—d'in germ. *grobian*, mai neauditulu d'incoce de Carpati, unde su populari formele : *grossolmu*, *grossolania*, etc., de préferitu, fora indouentia.

GROFESCE, *grofescu*, *grofia*, *grofu*, —tôte, de certu, dupo pronunti'a ungu-résca, in locu de mai politele : *grafesce*, *grafescu* *grafia* *grafu*; (vedi *grafina*); — inse tôte de respinsu. In loculu loru vedi mai bene in Dictionariu : *comite*, *comitessa*, *comitatu*, *comitiva*, d'in cari, déco ti place, poti formá : *comitescu*, *comitesce*.

GROHAIRE, *grohaire*, *grohonire*, *grohotire*,-escu, v., tôte aceste-a, strasformate, cumu se vede, in differite si varie forme : 1. pre de una parte d'in *grunnire*, despre porci, in specie : *porcii*, *grohaiescu*, *groaiescu*, *grohonescu*, *grooescu*, *groiescu*, *grohotescu*, etc., de

unde derivatele totu asiá de incurcate si de scalciate : *grohoitu*, *grooitu*, *groonitu*, *grohonitu*, part. sup. subst., *grohaitura*, *groaitura*, *grooitura*, *grohonitura*, s. f., actione si effectu de verbe susu produsse, etc.;—*grohotire*, *grohotitu*, *grohotitura*, are si un subst. primitivu : *grohotu*; care se dice totu despre vocea porciloru; *grunnitus*; 2. de alta parte : *grohaire*, si *groaire*, se dice despre ultim'a troieratura ce se da gránului allesu déjà de palie; acestu d'in urma sensu arduce cu totulu la alta etymologia, — si s'ar poté intrebá : nu cumu-va jace aci ascunsa radicea *gruere*, care figurédia in compositel *ingruere*, *congruere*?

GROHONIRE, *grohonitu*, *grohotire*, *grohotitu*, *grohotu*; vedi *grohaire*.

GROPARIA, s. f., *fossarum*, *sepulcrorum* *multitudo*; multime de *grope*, (vedi *grope* si *gropariu* in Dictionariu); in specie, multime de mormente, mai vertosu : *mare grope* sau *incapere pentru multi morti* : *gropari'a monasteriului*; — *gropnitia*, leuata cu acestu-asi intellessu, e de reprobatu si respinsu, pentru scalciat'a ei forma.

GROPITIA, s. f., *fossula*; deminutivu d'in *grope* : *gropitie* de *blastari*.

GROSAMA, (dupo altii : *grozama*), s. f., genu de plante : 1. *grosama mare* = *cyttus nigricans*, Linn.; 2. *grosama mica* = *genista sagittalis*, Linn.

GROSCIORU,-a, adj.; vedi *grossioru*.

GROSSISIORU,-a, adj., *crassulus*, *magnulus*; deminutivu d'in *grossu*, inse directu d'in *grossiciu* sau *grossuciu* = *grossutiu*; (cestu d'in urma forte usitatu in multe parti); de aci : *grossicioru* sau *grossucioru*, cus : *grossisioru*, *grossusioru* si abbreviatu : *groscioru*; si alte forme : *grossulleciu* = *grossulletiu*, deminut. d'in altulu mai primitivu : *grossullu*; — d'in abbreviatulu : *groscioru*, *provine* si verbulu *grosciorire*,-escu, *lacti florem demere*, a leuá laptelui florea, *crem'a*, *cremorea*, *smontan'a*, *a smontaní*.

GROSSITIA, s. f., (lat. med. *grossulus*); moneta austriaca mai antaniu de argentu apoi de arame, acumu essita

d'in cursu; (vedi *grossu*, s. m., in Dictionariu).

GROSSUCIU, *grossutiu*, etc.; vedi *grossisioru*.

GROZA, s. f., horrex; orróre, spaima; — derivate: *grozavu*.-a, adj., horrendas, horrificus, orrendu, infricosiatoriu, spaimentatoriu, spaimentosu; *grozavía*, s. f., horribilitas, horrendum, facta orrenda; *groznicu*.-a, adj., cu sensu mai pre susu de *grozavu*, de aci si: s. f., *groznicia*; — fia slav. groza, fia germ. *grausen*, nu avemu lipse de ellu, candu atáte covente romanesce ne stau la dispoziție.

GROZAMA, vedi *grosama*.

GROZAVIA, *grozavu*, *groznicia*, *groznicu*; vedi *groza*.

GRUETIU, s. m., *grumulus*, *grumus*; in acellu-asi sensu cu *gruiu*, si, de certu, d'in aceea-asi origine, d'in care si: *gruiu*, *grumu*, *grumu*, *gru-ndiu*; — se nu fia radicea *gru*, (v. *gruere*), de unde si *gru-e*?

GRUMADIARE, si *grumasare*, *grumasare*, s. f., angina, cynanche; proprie unu adiectivu trassu cu terminationea classica: *are* = *ale*, (ca *braciare* d'in *braciu*, si *geminare* d'in *geminu*), d'in *grumadiu*, applicatu inse ca subst. f. in specie la unu *morbu de grumadiu*, cumu *armurare* d'in *armuru* e *morbu de armuru*: vedi *grumadiu*.

GRUMADIU si *grumasu*, *grumazu*, s. m., pl.-i, *faux*, pl. *fauces*, *gula*, *collum*, *guttur*, *cervix*; *vita*, *caput*; se dice de *collulu* = *guttulu* intregu, inse si de parti interne sau esterne alle *collului*, mai vertosu despre *cerbice*: *a stringe de grumadiu* = *a sug-grumá*; *grumadiu de tauru*, *de leu*, *de apru*, *de ursu*, *de callu*; *nu e acestu-a grumadiu de muliere*, *ci grumadiu de camelu*; mai vertosu in plur. *a tiné de grumadi*, *a strangulá de grumadi*; *a pune grumadii vostri la greu jugu*, *me doru forte grumadii*, *grumadii doru si de frigu si de icte*; — metaforice: *grumadiu*, sau pl. *grumadi* = *viétia*, *capu*: *ne pun-mu grumadii pentru voi*; — d'in aceea-asi origine cu *sug-grumare*, a nome d'in *grumu* = *gruma*, cu influentia de la

gura = *gula*; compara si fr. *gourmand*, *gourmandise*.

GRUMULETIU, s. m., *grumulus*; deminutivu d'in deminutivulu *grumulu* d'in *grumu*, prin suffissulu: *etiu* = *eciu*, *grumul-etiu* sau *grumul-eciu*.

GRUNDIRE, *grunditu*, *grundiosu*, etc.; vedi *grundiu*.

GRUNDIU, (pre a locuri: *grunju*), s. m., pl.-i, *grumus*, *grumulus*, *globulus*, *glebula*, *glomus*, *fragmentum*; *massa mica de ceva*, *buccata*, *buccatella*: *grundiu de sare*, *grundi de sánge inclagatu*, *grundi de lutu*, *grundiu de neue*, *grundi de carne tocata*; — derivate: *grundiosu*, (pre a locuri: *grunjosu*), -a, adj., plenu de *grundi*, care contine *grundi*: *sare grundiosa e nu menuta*, *ci in grundi*; *grundisioru*, *grundiutu*, s. m., pl.-i, deminutive d'in *grundiu*; *grundioniu* = *grundioiu*, s. m., pl.-i, augment. d'in *grundiu*; — *grundire*, -escu, v., a face *grundi*: *a grundi laptele*, *sángele*, si refl. *a se grundi* = *a se face grundi*: *panea necópta*, *cumu si memellig'a nu bene mesticata*, *se grundesce*; de aci si: *grunditu*.-a, part. sup. subst; — probabile forte co provine d'in aceea-asi origine cu *grumu*, *grumulu*.

GRUNDIUTIU, s. m., vedi *grundiu*.

GRUNDU, s. m., (pre a locuri: *gruntu*), primulu stratu de colore ce se da unuice: *a dá scandureloru grundu*, — germ. *grand*.

GRUNJIRE, *grunjosu*, *grunju*, etc.; vedi *grundiu*.

GRUNTU, s. m., vedi *grundu*.

GUARDA, s. f., vedi *garda*.

GUDURARE, v., (numai cu forme simple in tote partile locului: *guduru*, *guduri*, de regula reflexivu: *me guduru*, *te guduri*, *se gudura*, etc.), *adulari*, *blandiri*, *allicui subpalpari*, *blandimentis delintre*; *mulleri blande palpari*, *servire*, *servilliter agere*; *se prosternere*; a *lingusi*, a *fi lingusitoriu*, a *face acte blande*, sau *spune vorbe blande*, a *resfacia*, a *cauta se capite*, *se seduca*, etc. — se dice mai *allessu de cani* si *de catusie*, *dero* si *de ómeni*, *cari*, prin *gudurare servile*, *se umilesco* si *avilesco*: *muli se gudura*, *ca canii domniloru sei*, *asié celloru mari*

si potēti; ammagitorii corrupti se gū-
dura candideloru virgini; vedemu arro-
ganti cu alții gudurandu-se altoru ar-
roganti mai potēti si mai opulenti; —
derivate : guduratione, s. f., adulatio,
blanda palpato, actione, actu de gudu-
are : gudurationi de căne, guduratione
pre longa celli potēti, si arrogantia pre
longa miseri si infortunati; — gudura-
toriu, -a. adj. s., adulator, adulans, blan-
diens, suppalpans, servills, care se gu-
dura, applicatu a se gudurá : gudura-
torii pre longa tyranni si despoti; gu-
duratoriu allu mulieriloru altoru, -a; —
guduratura, s. f., adulatio, blandimen-
tum, blanditiæ, actione, actu, mediu,
facta, etc. de gudurare, etc.; — d'in ce-
adulari = co-adulare, mai antâniu con-
trassu in : codulare, apoi in : cudulare,
si in fine in : gudurare.

GUDURATIONE, guduratoriu, etc.;
vedi gudurare.

GUGULLIRE, -escu, v., blandiri, mul-
cere; a resfaciá cu mânule sau actele, a
manganá, netedí, etc. : a gugulli vi-
tellulu, vacc'a, callulu, mándiulu; se gu-
gulescu mai vertosu celli ce se dilegu;
se gugulescu copillii, déro de multe ori
prin gugullire se corrumpe; — derivate:
gugullitoriu, -tória, adj. s., blandiens,
mulcens, care gugulesce : gugullitoriulu
copillului e adesea corruptoriulu copil-
lului; — gugullitu, -a, part. sup. subst.,
blanditus, mulctus : copillulu gugullitu,
prin gugullitu multu se strica copillulu;
— gugullitura, s. f., blanditio, blandi-
mentum, blanditiæ, actione si effectu,
actu de gugullire : toti facu gugulliture
copilliloru; cu gugullitur'a se corrumpe
copillari'a; — pote una transformatione
de gudurare = gudulare; confere inse si :
gungurare, it. gongolare.

GUGULLITORIU, gugullitu, gugulli-
tura; vedi gugullire.

GUGUMANIA, gugumanire, gugu-
manu; vedi gogomania.

GUITIARE, v., (numai pre unele lo-
curi, éro in celle mai multe locuri cu r
originariu : gruitiare, unde numai n e
perdutu de form'a completa : grunni-
tiare; vedi si grohaire), grannire, grun-
nitare, (conf. si fr. grogner, pre longa

grogner), cu sensu deminutivu despre
grunnitulu acutu si suptire allu unni
porcellu : cumu grunnitia de frigu bietii
porcelli; grunnitia in tote partile por-
cellii flamendi; cu sensu factivu : a grun-
nitiá porcellii, stringundu-i de wrece;
— derivate : grunnitiatoriu, -toria, adj.
s., care grunnitia, (unu porcellu grun-
nitiá si e, prin urmare, grunnitiatoriu),
sau care face se grunnitie unu porcellu,
stringundu-lu, etc.; — grunnitiatu, part.
sup. subst., porcelli grunnitiati, grun-
nitiatulu porcelliloru e spontanu d'in
cause naturali, sau produsu prin strin-
gereá cuiva; — grunnitiatura, s. f., ac-
tione si effectu allu actionei de grunni-
tiare : grunnitiaturele bietului porcellu
strinsu de wrece; — grunnitiu, s. m.
(pre a locuri, ca si in tote formele pre-
cedenti, sub form'a mutilata : guitiu),
actione, actu, modu de grunnitiare.

GUITIATORIU, = grunnitiatoriu,
guitiatu = grunnitiatu, guitiatura =
grunnitiatura; guitiu = grunnitiu; vedi
guitiare.

GULLERARIU, gulleratu, etc.; vedi
gulleru.

GULLERU, pl. -e, limbus collaris,
bétta de collu = guttu, fascia, legatura
de guttu : gulleru de camésia, gullere
de mantellu; gullere simple, cosute cu
flori, cu firu; a appucá de gulleru, a
rumpe gullerulu cuiva, a amblá fora
gulleru; a spellá si calcá gullerele; gul-
lere unite sau despartite de camesie, de
corpulu camesieloru si altoru vestimente;
— derivate : gullerariu, -a, adj. s., rela-
tivu la gulleru : lucrari gullerarie; ca
subst. gullerariu, cellu ce face sau vende
gullere; de aci : gulleraria, s. f., arte,
officina, negociu, etc. de gullere; —
gulleratu, -a, adj., (proprie part. d'in
unu verbu : gullerare = a muni cu gul-
leru), munitu cu gulleru : camesie gul-
lerate, mantellu guleratu; in specie : omu
gulleratu, a) cu mare gulleru la vesti-
mente, cu gullere essagerate, b) déro si :
omu gulleratu = mundru si insemnatu
prin iusolentia si arrogantia; căne gul-
leratu, a) cu gulleru = sgarda la guttu;
β) cu una fascia pre la guttu, de alta
colore ce are pèrulu in restulu corpului :

gulleratu cu albu, candu in collo e
; *si pissici gullerate*; — *gulleru e*
robabile, in locu de : *colleru d'in*
sa si collare, collariu, collanu, etc.,
de nu e cumu-va si influentia de
ru=galerus; — d'in acea-asi fon-
óte si : *gullura* = parte d'inainte
aturei callului; éro, la asini, parte
iore a armaturei, sagmariului.

GLIA, s. f., brassica oleracea nas-
sica, Linn.; specia de planta cu
bulbosa, bona de mancatu.

GLURA, s. f., vedi *gulleru*.

NGURARE, v., murmurare, su-
e; se dice de vocea pruncului ce
ainganá vorbe, cumu si de co-
: *pruncii gungura, cumu gungura*
ni; — derivate : *gunguratu,-a*,
up. subst.; *gunguratura*, s. f., ac-
si effectu de *gungurare*; compara
golare, si gr. γογγόλιον care consi
in forma si in sensu, cu allu
: *gungurare*.

NOIRE, *gunoiosu, etc.*; vedi *gunoiu*.

NOIU, pl.-e, stercus, fimus, sor-
munditia; sorde, necuratia, ster-
ementu, fimu, balligariu, putre-
etc. : a *scote gunoiulu d'in staule*
epune acestu gunoiu in batatur'a
ce gunoiu prin tóte incaperile can-
eturati gunoiulu d'in aceste in-
cu gunoiulu stercu se ingrassia
d'in gunoiulu pecoreloru multi
i si facu materia de arsu, cu a-
gunoiu incaldescu camine, facu
re focarie; *gunoieloru se da, in*
locuri, focu si se ardu, fora fo-
numai pentru purificarea aerului;
cie : unu gunoiu, nesce gunoie,
sa nu numai massa de stercu, ci
de gunoiu : gunoie date in oculi;
vedi gunoiulu d'in ocululu altui-a
vedi trabea d'in ocululu teu; deri-
gunoiosu,-a, adj., stercorosus,
as, immundus, plenu de *gunoiu* :
: *gunoiosu, curte gunoiosa, camere*
se; — *gunoietu*, (pre a locuri si : *gu-*
, forma reprobabile), s. m., ster-
m, collectivu, multu *gunoiu* sau
u multu *gunoiu* pre densulu; —
e,-escu, v., stercorare, sordidare,
rí de *gunoiu*, a implé de *gunoiu*,

in specie : a *ingrassia unu solu cu gu-*
noiu, de aci : *gunoiu,-a*, part. sup.
subst., stercoratus, sordidatus; *gunoi-*
tura, s. f., stercoratio, sordidatio, ac-
tione si effectu de *gunoire*; — *gunoiu*,
in forma ca si in sensu, congrue cu grec.
γοβός, si mai multu cu sanscritulu
guna = stercu, escrementu; déro nu e ne-
volia de a allergá asiá de departe, spre a
esplicá originea *gunoiului* : ea se afla in
famili'a romanica ensasi, de óra-ce *Fe-*
stu ne spune : *cunire est stercus facere*
= *cunire e a face stercu*; de aci : *gunoiu*
in locu de *cunoiu*, cu mic'a modificati-
de c in g; déro *cunoiu* sau *gunoiu* e, de
certu, prin molliarea lui n, in locu de
cunoiu sau *gunoiu*, forma augmen-
tativa d'in *cunu* sau *gunu* de la *cunire*,
care, probabile, sta in strinsa legatura
cu *cuna* = *léganu*, totu de una *stercor-*
ratu, asiá co *cunu* sau *gunu* sta cotra
cuna numai ca masculinu cotra femi-
ninu; prin urmare avemu dereptu de a
restabilí in limba : *cunire* sau *gunire*,
cunu sau *gunu*, si apoi a corregge : *cu-*
noiui sau *gunoiu* d'in *gunoiu*, *cuno-*
nire sau *gunonire* d'in *gunoire*, etc.; —
adaugemu in fine numai, co si : *cenu* =
cœnum cauta se stea in strinsa relatieone
cu *cunire* sau *gunire*, (conf. poena pre
longa punire, moenia pre longa mu-
rus), etc.

GURA, s. f., os, oris, (vedi *gura* si de-
rivate in Dictionariu); aci avemu a in-
semná câte-va derivate de la *gura*, cumu :
gurare, adj. s., formatu d'in *gura*, ca
armurare d'in *armuru*, ca *braciare* d'in
braciu, ca *geminare* d'in *geminu*, etc.;
mai antaniu, ca adj., *gurare=gurale* =
oralls; apoi in specie, s. f., *gurarea* =
oris morbus, *morbu de gura*; in specie,
despre *porci* : *mai multe scrofe sufferu*
de gurare; cu acestu morbu se blastema
porcii : ho gurare ! peri gurare ! man-
cá-te-ar gurarea; -- *guraliu=guraliu*,
-a, adj., loquax, gurrulus, bonu de *gura*,
fiacariu, limbutu; camu in acellu-asi
sensu si form'a : *guresiu=guraticu*.

GURALIU, *guralivu, gurare, guresiu*;
vedi *gura*.

GURNA, s. f., urna; in acellu-asi
sensu cu alu formei *urna*, d'in care *gur-*

na, prin adaussu de un *g=c* d'in *cu=co*, *com*, déco nu cumu-va *gurna* vine d'in *gura*, d'in caus'a largei selle *gura*.

GURNITIA, s. f., vedi *garnitia*.

GUSIA, s. f., (vedi *gusia* in Dictionariu); aci insemnàmu : *gusitia*, s. f., deminutivu d'in *gusia*;—*gusi'a porumbului* : a) una nuantia de colore : *rochia de materia in gusi'a porumbului*; b) specia de planta, valeriana; — *gusiare*, v., α) a face cu *gusia*, β) a deveni cu *gusia*, de aci : *gusiatu*, care vedi in Dictionariu; in acellu-asi sensu, si form'a : *gusire,-escu*, marginitu inse numai la partea

sensului : a face *gusia* = a deveni cu *gusia*;—*gusiosu,-a*, adj., plenu de *gussie*, cu multe *gusie*.

GUSIARE, *gusiosu, gusire*; vedi *gusia*.

GUSTARIRE, *-escu*, v., degustare; llbare, dellbare, sœpe gustare; a gustà pucinu cãte pucinu si incetu cu incetu; a face *gustare* forte modica.

GUSTERU, s. m., (cu *s* aspru sibilante) 1. major lacerta; serpillà mare; 2. morbu de guttu, angina; — de aci si : *gusteritia*, a) proprie, femin'a *gusterului*; b) musca, verme de callu.

GUSTERITIA, s. f., vedi *gusteru*.

H.

HABA, s. f., pannus albus; feminarum nocturnus cœtus ad simul nendum, suendum, torquendum filia; etc.; 1. pannura alba; vestimentu d'in *acêsta materia*; 2. seditore de femine, cari, in nop tile de ierna, se stringu in una casa si lucra, cosendu, torcundu, etc.;—sub form'a *abà* (vedi acestu coventu) verb'a e, de certu, turcica; déro cumu sta accentata pre prim'a syllaba : *hába* sau *ába*, acesta-a e, probabile, essita d'in origine romanescã, si a nome pote d'in habere = *abere* = *avere*, care insemnã, intre altele, si : *continutoriu*, *ca vestimentulu sau pandi'a*; si : *continutu*, *coprensù*, *ca una seditore*, *ce coprende collective multimea de lucratorie*, (compara. fr. *habit*, cumu si lat. *habitare*).

HABARU, s. m., vedi *abaru*.

HABAUCIA, *habaucire, habaucu*, etc.; vedi *h-beucia*.

HABLAIRE, *-escu*, v., blaterare, garrere, deblaterare, fabulari; blattire, inepte sermocinari; a fliacari, limbuti, batticari, *taliã verdi si uscate*, a vorbi fora locu si fora tempu, etc.;—derivate : *hablaitoriu,-tória*, adj. s., blaterans, garrrens, care *hablaiesce*; *hablaitu,-a*,

part. sup. subst., *hablaitura*, s. f., actione si effectu de *hablaire*; — cu acellu-asi sensu si form'a : *hablature,-escu*, v., si derivate : *hablaitoriu,-tória*, *hablaitu,-a*, *hablaitura*, etc.;—probabile, essite tote d'in : *habla=fabla*; (confere isp. *hablar*, fr. *habler, hablerie*).

HABLAITORIU, *hablature*, etc.; vedi *hablaire*.

HABUCIRE, *habucu*, etc.; vedi *habucire*.

HACIUGA, s. f., vedi *hãtiu*.

HACU, s. m., pl.-uri, vlgarum vel astularum fasciculus, ramafia, lignorum fragmina vel segmina; ascle, smicelle d'in cari se facu manucliore de aprensù foculu, manuclu de vergelle, (vedi si *fagotu*, unde se tracta de etymologi'a coventului, dupo care form'a bene scrissa si pronuntiata aru fi : *facu*; vedi si isp. *hacina* = *fasciclu de lemnisore*) : *hacuri uscate, verdi*; *haculu verde nu e inco bonu de aprensù focu*; — metaforice : *a nu veni de hacu cuiva* = a nu lu poté invince, imblandi, domiti, suppone, iuvetiã, etc., *nu poti veni de hacu acestei rellle muliere*; *cu anevolia vini de hacu lenosului asinu cu unu paru, ne cumu*

cu una vergella; cu unu hacu de vergel-lutie nu ati poté veni de hacu acestei féra; — in genere: a veni de hacu = a veni de capitu: *câti argenti se dati pre acésta mâna de omu sparta, le vine de hacu numai in câte-va momente.*

HADARAGU, s. m., flagellu de baturu grâne, lâna, pèru, etc.; — neconoscutu d'in coce de Carpati.

HADAREU si *hadereu*, s. m., rete, nassa; pléssa; implettitura de prensu pesce; — nu scimu se fia connoscutu d'in coce de Carpati.

HAGIA, *hagialicu*, *hagiu*, etc.; vedi: *agia*, *agialicu*, *agiu*, etc.

HAGIMA, s. f., specia de cépa sau de alliu, — dupo Dict. *Buda*: *allium ascalonicum*, Linn. = *cepa minuta si tufosa*; aru fi si: *hagime turcesci* = *cepe cu folie suptiri de taliatu in supe si alte buccate*; — nu se connosce inse coventulu d'in coce de Carpati; (compara ung. *hagyma*).

HAHAMU si *chahamu*, s. m., *saptens et magister Judaeorum*; intellectu, invetiatu si servitoriu allu unui *templu judanescu*. — D'in limb'a ebraica, cu pronuntia scalciaata.

HAIIDUCESCE, *haiducescu*, *haiducta*, *haiducire*, etc.; vedi *haiducu*.

HAIIDUCU, -a, adj. s. pers., latro, *vagabundus*, erro, *pugnator*; 1. latrone, predatoriu de codri, de câlli mari; 2. in genere, *vagabundu*, omu fora capitâniu; 3. mai in urma, ca si *clefii Greciloru*, luptatoriu contr'a assupritoriloru terrei d'in intru si d'in afora, unu apperatoriu óre-cumu allu dreptatei contra strambetatea celloru potenti; — derivate: *haiducescu*, -a, adj., de *haiducu*: *fapte haiducesci*; *haiducesee*, adv., in modu *haiducescu*, ca *haiducula*; *haiducta*, s. f., statu de *haiducu*; *haiducire-escu*, v., latroclnari, vagari, pugnare; a fi *haiducu*, a se face *haiducu*, a se dá la *haiducta*; de aci: *haiducitu*, part. sup. subst., (compara ung. *hajdu*).

HAIMANA, (pron. *haimaná*). s. m., (si f., mai allessu in plur., cu tote co absolutu coventulu e fem.), erro, *vagabundus*, *cessans*, nihil agens; cellu care ambla fora capitâniu, unu *vagabunu*, unu

talia câniloru frondia: nu te adună cu *haimanallele*; a amblá *haimaná*, e unu *haimaná*, una *haimaná*; mulieriloru *siéde* si *maireu* ca *barbatiloru* se fia *haimanalle*; — se vede co e rebelle, ca tote celle turcesci.

HAINA, s. f., *vestis*, *vestmentum*, *habitus*; ce serve a coperi corpulu omului sau parti de alle corpului; *vestmentu* in sensulu cellu mai largu: a si dá se si *face haine noue*, co nu mai sunt de portatu *hainele vecele*; a si rupe *hainele*, a rupe *hain'a altui-a*; nu mai are *haine*; a vende *haine gata*; a despoliá pre *cineva de haine*; *haina de nopte*, de *véra*, de *iérna*; *huine commode*, *strimpte*; *haine suptiri*, *grosse*, *grossolane*; *haine albe*, *negre*, *albastre*; *haine splendide*, *modeste*; *haine si de patu*, de *colcatu*, etc.; — derivate: *hainicia* = *hainitia* si *hainucia* = *hainutia*, s. f., deminutivu d'in *haina*, ca *haine mice* sau in resfaciare: *hainutiele copillului*, nu te attinge de *hainutiele lui*; de aci si altu deminutivu: *hainiciora* si *hainisiora*: cu *hainisioarele totu de a un'a curate*; — *hainicia* si *hainucia* au essitu si elle d'in deminutivele: *hainica*, *hainuca*, de unde apoi: *hainicia*, *hainucia*, etc., co-ci coventulu pare inessauribile in deminutive; — forte probabile, de asi origina cu *haba* = *aba* essita chiaru d'in *haba*, mai antâniu in form'a integra: *habina* = *abina*; apoi si verb. pers. *abi*, de esemplu, s'a redussu la: *ai*, asiá si: *abina* = *habina*, la: *aina* sau *haina*, co-ci, dupo pronuntie locali, se dice si: *haina* si *aina* = *habina*; nu numai tote limbele noue latine, sorori cu a nostra, au covente trasse espressu pentru vestimente d'in importantele verbu: *habere* = (*habere*, *abere*, *avere*, etc.), ci ensasi limb'a classica are espressionea asiá de batutoria la oculi: *habitus*, cu insemnarea de *vestmentu*; deci mai multu de câtu probabile e, co: *haba* = *aba*, si *habina* = *haina*, sau *abina* = *aina*, su essite d'in *habere* = *abere*, *avere*, etc.

HAINICA, *hainuca*, *hainutia*, *hainisiora*. etc.; vedi *haina*.

HAINU, -a, adj., inimicus occultus, hostilis, perfidus hostis; inimicu ascunsu, care in ascunsu óce urra si resbonare:

cefrate hainu! de aci verbulu: *a se haini*, part. *hainitu*; — de origine turca.

HAIRE, *haitu*, *haitura*, etc.; vedi *hiire*.

HAITA, s. f., turba, caterva; prostibulum, scortum, meretrix; 1. multime de individue de differite nature, déro de acellu-asi genu, pentru co sémina unele altoru-a: *hrita de lupi*, *de câni*; *mai rare su haitele de catusie*; déro su *haite de latroni*, *haite de copilli desmatiați si neboni*; *a se formá in haita*, *in mai multe haite*; *haite de desfrenati si desfrenate*; 2. unulu d'in *haita*, mai allessu: *un'a d'in haita*; muliere desmatiața, impudente si impudica, sordita in tote sordile, etc.: *haita de muliere*, *una haita de care e rossine si omului pucinu rossinatu*; — de unde?

HALACIUGA, (si *halanciuga?*) s. f., specia de planta; spini, maracini.

HALADUENTIA, s. f., vedi *haladuire*.

HALADUIRE, *-escu*, *-a*, habitare, merari, commorari; a locui, a sedé undeva: *haladuescu*, *unde potu*; *nu am haladuitu in acellu suburbu*; — derivate: *haladuentia*, s. f., tempu si locu de *haladuire*; *haladuitu*, part. sup. subst. etc.

HALAGIA, *halagire*; vedi *galagia*, *gialagire*.

HALAPU, s. m., specia de planta sau radice de Indi'a, *convolvulus jalappa*, *Linn.*; — mai bene a preferi formele plantei ce se audu pre a locuri, si au analoge in limbele sorori, cumu: *jalappu*, *-a*, *gialappiu*, *gialappa*, etc.

HALATU, pl. *-e*, vestis nocturna; vestimentu de nopte, cu care sta sau se culca cineva noptea; — de unde?

HALCA, s. f., frustum, segmentum, fragmen; parte taliata d'in ceva mai mare, buccata: *halca de pâne*; *una halca de pamentu*, *mai multe halce de agru*; *halcutia*, s. f., deminutivu d'in *halca*, si altu deminutivu: *halcallutia*; — se fia cumuva *halca* in locu de *falca* sau *falce*: *falce de pamentu?*

HALCALLUTIA, *halcutia*, vedi *halca*.

HALECU, pl. *-i*, hallex, allex; specia de pesce marinu, acellu-asi cu cellu nomitu: *arengu*, care pare una transformatione de: *alecu*, *alencu*, si acestu-a

nu e decâtu: *allice* = *hallice* = *allex*, *hallex*; vedi si *allice* in Dictionariu.

HALESTEU, s. m., piscina, piscium vivarium; pescina, lacu unde se tine si immultesce pesce; (compara ung. *halas-tó*).

HALEU, (pron. *halèu*), s. m., pléssa de pesce; (compara ung. *háló*).

HALVA, (pron. *halvá*), *halvitia*, *halvariu*, *halvitiariu*; vedi: *alvá*, *alvitia*, *alvitiariu*.

HAMALICU, s. m., vedi *hamalu*.

HAMALU, *-a*, s. pers., *bajulus*, *gerulus*; cellu ce, cu spinarea, pórtá, transporta greutáti; *hamalicu* = *messerfa de hamalu*, cumu si lucru greu portatu; in genere si metaforice: *jumentu*, *secure de osse*, etc.; — coventu turcescu de inlaturatu prin roman. *sarcinariu* si *balu*.

HAMESIRE, v., vedi *hamisire*.

HAMEIU, s. m., vedi *chamelu* = *chamelu* in Dictionariu.

HAMETE si *hamite*, *hamiti*, interj., esto, sit ita, esto quidem, *agedum*; fia asiá; hei bene fia asiá, ai se fia asiá, etc.

HAMISELA, s. f., vedi *hamisire*.

HAMISIRE si *hamesire*, *-escu*, v., *defatigare*, *exhaurire*, *fame conficere*; *fame confici*, *perire*, *deperire*, *tabescere*; a perde de totu poterile, a lessiná, a defatigá, *delassá*, *essauri*, *deseccá*, *lassá*, etc. 1. intrans. *hemisimu si cademu d'in petiore de fatiga*; *amu hemisitu toti de fome*; *hemisira bietii calli si dadera pre branci*; 2. trans. *ati hemisitu boii cu fatiga si nemuncare*; *ne au hemisitu cu totulu*, *nu mai potemu de himisire a ne scollá de diosu*; metaforice: *au hemisitu pre tote cu limbuti'a*, *cu insulsele loru narrationi*; *nu hemisiti mintile crude alle copilliloru cu essagerate studie*; derivate: *hamisitoriu*, *-toria*, adj. s., *care hamisesc*: *eususi* sau *pre altulu*; *hamisitu*, *-a*, part. sup. subst. si a nome ca part. *hamisiti de sene* sau *hamisiti prin alti*, *hamisitulu callului*, *hamisitulu mentei si corpului*; *hamisitura*, s. f., *actione si effectu de hamisire*: *cademu de hamisitura*, *d'in acésta hamisitura nu se mai redica bietele vite*; inse: *hemiséla*, s. f., e forma de reprobatu; — coventulu: *hamesire*, e mai de cátu probabile in locu

de : *famesire*, ca *hornu* in locu de *for-
nu*, si pare co *famesire* e in locu de *fa-
mescire* sau *famescere* = lat. *famescere*.

HAMISITORIU, *hamisitu*, *hamisitu-
ra*; vedi *hamisire*.

HAMU, s. m., vedi : *hamu* si *camu*
in Dictionariu.

HANGERU, pl.-e, sica, pugio, calter
turoicus; arma turcesca, specia de *sica*
sau *pugione* = *pugnale* sau *pumnale*.

HANGINICA, *hangiu*; vedi *hanu*.

HANTATARESCÉ, adv., d'in adj.
hantatarescu, -a, *tartaricus*; *implictus*,
perplexus, *nequam*, *vafer*, *astutus*, *per-
fidus*; proprie, *tatarescu*, de *Tataru* =
Tartaru, poporu forte selbatecu si crudu,
si mai vertosu, relativu la *hanulu ta-
tarescu* = capulu, domnulu *Tatariloru*,
ce escelle intre densii prin ferocitate
si barbaria (vedi si *hanu*), si de aci : *han-
tatarescu*, in sensu generale : 1. cru-
du si perfidu, barbaru si neomenosu,
plenu de astutia si cogite dolose; 2. ne-
intellesu, absurdu, incurcatu, compli-
catu.

HANTIU, pl.-e, *segmentum*, *carnis*
segmentum; buccata de carne, carne ta-
liata, rupta : *hantie de morticina*; — de aci
si : *hantiuire*, -escu, v., lanlare, dilan-
tare, dilacerare, a rumpe, sfascia; inse
si : violenter trahere, commovere, de-
centere, a trage cu violentia, a scutura,
agitá, etc.; — neconoscute d'in coce de
Carpati.

HANTIUIRE, v., vedi *hantiu*.

HANU, pl.-uri, l. *coupona*, *hospitium*,
deversorium; ospetaria, *caupona*, casa
unde tragu strainii, mai allesu negotia-
torii; — derivate : *hangiu*, cellu ce tine si
specula unu *hanu*; domnulu *hanului*; f.
hangioica e sau mulierea *hangului*, sau
ensasi speculatori'a unui *hanu*; 2. *hanu*,
s. m. pers., *Tartarorum princeps*, dom-
nulu *Tatariloru* mai reu ca toti *Tatarii*.
(vedi *hantateresce*, *hantatarescu*): *han-
nulu Tatariloru*, prov. : *du-te la hanu*
tataru, *mergi la hanu tataru*; 3. Dict.
Buda da *hanu* numai cu insemnarea de :
fanum = baserica, capella, templu, etc.,
— in acestu din urma intellesu e forte
probabile, co *hanu* e in locu de *fanu* =
fanum, cast *hornu* in locu de *fornu*; inse

nu se pote dice de coventulu in intel-
lessulu de sub. 1. si 2., in care resare
turcismulu si tatarismulu.

HAPARE, v., *glutire*, *corripere*, *pre-
hendere*; a prende rapide, pre inopinate;
a ingluti pre neasteptate : *pissic'a hapà*
soricele; — derivatulu cellu mai insem-
natu e subst. m., *hapu* : cu unu *hapu*
*catusi'a prene si ingluti mai multe pas-
serelle*; — atunci *hapu* nu ar fi turcescu;
vedi *hapu*.

HAPU, pl.-ri, *pilula*; pilula, ce se da
de inghititu ca medicamentu de diverse
generi; — turcu? atunci canta se ceda
romanescului : *pilula*; vedi si *hapare*.

HARACIRE, si *haragire*, v., vedi : *a-
racire* si *characire*, d'in cari form'a :
characire si in Dictionariu.

HARACIU, si *araciu*, s. m., *tributum*,
stipendium, *vectigal*, *contributio*; dare
publica, contributione imposita, in spe-
cie : contributione imposita de *Turci*
suppusiloru crestini, cumu si tributulu
impositu de acelli-asi unei terre invinsa
si suppusa; se dice, de regula, in pl. *ha-
raci* : a solve *haraciulu* sau *haracii*; —
coventu turcu, care, in Romani'a mai nu
se mai aude.

HARACU, si *aracu*, s. m., vedi : *a-
racu* si *aharacu* in Glossariu, ero : *cha-
racu*, ca form'a cea mai originaria, vedi
si in Dictionariu; vedi si *haracire*, mai
susu.

HARAGIRE, v., vedi *haracire*.

HARAIRE, v., vedi : *hiriire* in Glos-
sariu, si : *hirrire* in Dictionariu.

HARAMBASIU, s. m., *latronum* vel
prædonum dux; capitaneu de latroni; —
neconoscutu veri-una data d'incóce de
Carpati.

HARAMU si *aramu*, s. m., *mala pe-
eus*, *fructus sine labore*, homo nequam;
1. vita rea, nu numai stricatória, déro
si inepta cu totulu, ce nu e bona de ni-
mica : unu *aramu de callu*; cu acesti
arami (si *aramuri*) *de calli nu poti*
face nemica; — si : vita, ce ambla d'in
domnu in domnu, vita vagabunda : *a-
rami de boi straini vinu de se nutrescu*
cu ai nostri, apoi *saturati se facu neve-
duti*, asiá : unu *aramu de vita e totu de*
a un'a veniticu; 2. omu de nimica, ineptu

la nemica, si totu de una data reu si missellu : *ce se faci cu acestu aramu de servitoriu?* 3. castigu fora labore, mai allessu applicatu ca adv. *de aramu a venitu, de aramu s'a dussu; bannii de aramu aramu se perdu; s'allesse aramu de bannii nostri*; — nu cumu-va m. *aramu d'in f. arama* sau *arame*, cu sensu de peiorativu, ca allu monetei de *arame?* de altramente se dice si in fem. *arama de épa. arame de vacce.*

HARANA, s. f., vedi *hrana*.

HARANGA, s. f., (fr. *harangue*), contio, oratio; coventu pronuntiatu cotra poporu, déro mai allessu cotra militari: *contione*; — si verb. *harangare*, (fr. *haranguer*), concelenari exhortari : *a harangá multimea, militarii pentru lupta*, a essortá la lupta.

HARAPNICU, pl.-e, flagellu de postariu.

HARAPU, s. m., Arabs, niger minister; in locu de *Arabu*, si in genere: omu negru; — in specie: servitoriu negru.

HARBARIRE, *harbariu, hãrbu*; vedi la *hãrbu*.

HARDAIASIU, s. m., vedi *hardau*.

HARDAU, s. m., (pl. *hardaie*), minor cupa, minus labrum; lacus; vasu de lemnu, ce serve a carrá loture, apa, struguri si alte pome collesse; si la mulsu lapte; — derivate : *hardaũtiu, hardaiasiu*, s. m., deminutivu d'in *hardau*; — déro in locu de acestu coventu si aspru si strainu, dispune Românulu de altele si romanesci si dulci de pronuntia, cumu, de essemplu *sestariu=vasu de mulsu*, etc.

HAREDIRE, v., vedi *harisire*.

HARETIU, s. m., mergus; specia de passere palustre : *mergu*, ce merçu se confunda; — pre multe locuri are si alte nomini, si de aci, e bene a i fissá cellu de *mergu*.

HAREMU, pl.-ri, mullerum domus apud Turcas; cas'a destinata la inchide-reca mulieriloru unui singuru barbatu; — de certu, coventu turcu.

HARENGU si *arengu*, s. m., vedi *halecu*.

HARFA, (pre a locuri : *arfa* si *arpa*, si *harpa*), s. f., (fr. *harpe*), cithara, specia de instrumentu cu corde : *cetara, ci-*

tara; — *harfariu=arfariu*, (mai pucinu bene *harfasiu*), si *harpariu=arpariu*, -a, s. person. cellu ce fabrica, *harfe* sau vende *harfe*, sau cânta cu *harfa*; in acestu d'in urm'a sensu si form'a : *harfistu=arfistu, harpistu=arpistu*

HARFARIU, *harfistu*; vedi *harfa*.

HARIANU, *herianu* si *reanu*, s. m., specia de planta, cochlearia armoracea, *Linn.*, specia de *nasturtiu*.

HARINGU si *aringu*, s. m., vedi *halecu*.

HARISCA, s. f., vedi *hrisca*.

HARISIRE si *haredire*, (apoi *haredire* si *harezire*), -escu, v., gratificari, gratis dare, largiri, donare, tribuere, (gr. *χαρίζεσθαι*) — coventulu principale, d'in care si verbulu se deriva, e *charu=gratia, munus, gratia, daru, munu*, mai allessu inse in sensu ideale : talentu, daru sacru, officiu sacru, si ceva pretiosu etc. : *charulu lui Domnedieu, charulu sãntului Spiritu; nu seti demni de charulu lui Domnedieu; acestu copillu e cellu mai mare charu ce avemu; fora charulu cellui d'in ceru, nemica nu prospera*; — coventulu *charu* e d'in gr. *χάρις=charis*, si asiá cauta a se scrie si pronuntia, de sí adese in pronuntationea certoru locuri adijunge peno la *aru*, ca tote celle cu initialea *h*; deci asiá cu *ch*, vomu scriue si verbulu cu derivatele, adeco : *charesire (=charisire, charidire, charisire, etc.)*, a dá in *charu*, a dá *gratis*, a gratificá, daruf, si in specie : a doná unui templu, unei baserice, unui monasteriu, unui institutu de beneficare : *a charesi preutiloru una mosta; avemu se charezimu si noi scolei mai multe funduri; ti voliu charesi, ce vei cere si ce ti va placé; se chareziéa una data, si copilli basericei, sau lui Domnedieu*; si cu sensulu de : a cere una gratia, a sollicitá una favore, etc.; derivatele verbului : *charesmu = charisma = (gr. χάρισμα)*, gratia, munu, largitione, favore, donu, etc.; *charezitu, -a*, part. sup. subst. d'in *charesire* : *mari muneri charesite voue, charezitulu unoru moste basericei communei; charesitoriu, -toria*, adj. s., care *charesesce*, etc.; *parentii nostri erau fórté charizetori pentru baserica*.

HARISMA, *harisire, harisitu, haru*, etc.; vedi *harisire*.

HARMAIU si *harmagincu*, s. m., nomini de plante, *chaerephyllum, caeressolum*; — se fia d'in acea-asi origine cu *harisire, haru*, a nome d'in *harma* = *charma*, (gr. *χάρμα*)?

HARNIAIU, s. m., specia de planta; — *luminos'a?* sau *rochi'a rundinellei?* — vedi *harmaiu*.

HARNICESCE, *harnicescu, harnicia*, etc. vedi *harnicu*.

HARNICU, -a, adj. s., aptus, idoneus, capax, dexter, habilis, diligens, studiosus, laboriosus, industrius, sollers, alacer, vegetus, vivax, agilis, acer, activus, gnavus, strenuus, sedulus, praestans, egregius, eximius, insignis, gratus; forte multiplu si variu in sensu: capace, indemanaticu, destru, aptu, facutu d'in natura pentru lucru, diligente, laboriosu, activu, cu tragere de anima la lucru, infatigabile, nepregetatoriu, fora pregetu; liusioru, verde si vivace la lucru, apoi: distinsu, escellentu, plenu de anima si bona volia, animosu, plenu de coragiu, etc.: *barbatu harnicu, muliere harnica, cellu harnicu sau harniculu nu cade in lipse si strimptorare; celli harnici si celle harnice nu lassa nemica nefucutu pentru alta di; unu harnicu nu se impute, ca unu lenosu; in ce stare de miseria, de desordine si negligentia stau casele mulieriloru neharnice; fora anima nu e cineva harnicu neci la lucru, neci lu lupta*; — derivate: *harnicia*, s. f., capacitas, habilitas, diligentia, studium, sedulitas, industria, sollertia, alacritas, vivacitas, praestantia, excellentia, strenuitas, gravitas, etc., calitate de *harnicu*: *fora harnicia jace omulu in miseria si lipse completa; harnici'a unei muliere e prim'a calitate; fora harnici'a mulierei si a barbatului nu pote sta una casa*; — *harnicuiu*, -a, adj., deminutivu d'in *harnicu*; *harnicescu*, -a, adj., d'in *harnicu* ca subst., ce se tine de unu *harnicu*: *harnicesc'a lupta a juniloru pentru patria*; de aci si adv. *harnicesce*, in modu *harnicescu*: *a lucrá harnicesce, a luptá harnicesce*; — *harnicire*, -escu, v.,

si intrans. *a fi harnicu*, a se face *harnicu*, si trans., a face pre cineva *harnicu*; — greu de explicatu *harnicu* in originea sea; mai antianu coventulu se aude forte desu si fora *h*: *arnicu*, si derivate: *arnicia, arnicescu*, etc., póte inse tiné, parte de acea-asi rudice cu *harisire* = *charesire*, parte si de habere, prin form'a: acestui-a: *habille*, care de la form'a *habile* sau *abile* póte trece la alte forme forte diverse: *abire, avire, aire, are*, etc., de unde apoi ar essí: *arinu, arinicu*, si in fine: *arnicu, harnicu*, etc.

HARSIA, (pron. *harsia*, pre a locuri, *arsia*), s. f., agnina pellis; pelle de amnellu; — cu acellu-asi sensu appare in Dict. *Buda* si: *hasia, hasica* si *hasicala*, adeco fora *r* inainte de *s*; inse *hasica* si cu sensu de *tegaia de pusca*.

HARTIA, *hartioga, hartiora*, etc. (pre a locuri: *artia, artioga, artiora*); vedi in Dictionariu: *carteia* sau *cartelia* = *charteia, cartioga* = *chartioga, cartiora* = *chartiora*, etc.

HARTIALIRE = *hartielire*, etc.; vedi *hartiu*.

HARTIU, (si *artiu*), s. m., 1. vorbindu de batalia, lupta, cërta, si in parte: a) *provocatio, Incessus, aggressus, adortus, exasperatio*; provocare, atacu, supperare prin atacu, attitiare, irritare la lupta; b) in genere, *vexatio, afflictio, molestatio, vessatione, strapassare*, imbrancire si ducere in cõce si in collo; c) in specie: *pugna, proellum, certamen, rixa, batalia, lupta, conflictu*; 2. vorbindu de regula, directione, etc., a) *rectio, directio, regula, directionis mutatio, directione*, appucare in una parte, si in specie, scambare de directione, si appucare in alta parte: *faceti calililoru hartiu d'in acella calle; nu vreu se faca hartiu; faceti hartiu luntrei de parte de periculosulu vortice allu ape;* b) regula, dupo care se mânca dulce in tote dillele certoru septemâne: *septemâne hartie sau harti*, (ca adj.), si absol. *se mânca harti in acësta septemâna; de ce mânca carne Mercuri si Veneri, candu nu su harti in acësta septemâna?* derivate: *hartiagu* = *artiagu*, s. m., ca subst. d'in *hartiu* ca adj., *Iracundia*,

acerbitas, applecare la menia si reutate; *hartiagosu*, -a, adj., (d'in *hartiagu*), iracundus, billosus, acerbus, plenu de *hartiagu*, de menia si reutate; — *hartialire* sau *hartielire* = *artielire*, -escu, v., lacessere, vexare, exasperare, contendere, prœliari, certare, a provocá, interritá, supperá, inveniná, bate, atacá; si reflex., a se interritá, inveniná, a se bate, certá etc.; de aci: *hartielitu*, -a, part. sup. subst., etc.; — in acellu-asi intellesu cu *hartielire* si *hartiuire* = *artiuire*, *hartiuitu*, etc.; apoi *hartiire*, inse mai multu cu sensu de: quater, stridere, a agitá, clatiná, cumu si: a siuerá; in sensulu de *agitare* vedi mai allessu: *hatinare* = *atinare*, de care vedi *atinare*.

HARTIUIRE, *hartiuitu*, etc.; vedi *hartiu*.

HARU, s. m., vedi *harisire*.

HASARDU, s. m., (fr. *hasard*), fors fortuna; orba intemplan; vedi *asardu* in Dictionariu.

HASIA (pron. *hastá*), *hasica*, *hasicala*; vedi *harsta*.

HASIPURA = (pron. *haspura*), s. f., sulcus; sulcu de apa, deschisu prin aratru, canaliculu trassu printre seminatare pentru scursulu apei.

HASITURA, s. f., vedi *haita*.

HASNA, (pron. *hasná* si *hasnéa*), s. f., thesaurus, canalis, cloaca; 1. thesauru allu statului turcescu; 2. reservatoriu de apa si alte licide, mai allessu canale de immunditie, cloaca, etc.; — coventu turcu.

HASNEA, s. f., vedi *hasná*.

HASU, s. m., lepos, gratia, gratia, farmecu: *cantare fora hasu*; *nu au hasu jocurile vostre*; — turcescu?

HASURU, s. m., junceum rete, storea; specia de implettitura de papura: *rogojina*.

HATINARE; vedi *atinare* = *hatinire* sau *atinire*.

HATIRU, s. m., gratia, favor; favore: *a face hatiru celloru potenti, cumu celli potenti facu hatiruri favoriteloru si favoriteloru*; *pentru hatirulu nostru se puni acestu omu in unu bonu servitiu publicu*; — coventu turcescu.

HATISIERIFU, s. m., edictu allu imperatoriului Turciloru; — de origine persana.

HATISIU, s. m., vedi *hatiu*.

HATIU, pl.-uri, (pron. *hätiu*, *hätüri*), habena, habenae, frenum; frenu ce se pune unui callu injugatu sau *inchzmatu*: *menatoriulu unei carrutic tine hätüurile calliloru, inse nu scie portá bene hätüurile*; — derivate: *hätüuire*, -escu, v., habentis dirigerere, a duce, direge cu *hätüurile*; *hätüuitu*, -a, part. sup.; *hätüuitura*, s. f., actione si effectu allu verbului *hätüuire*; — se fia *hätü* d'in coventulu lat. *halcium*? — ce pare inse mai multu la ocli, e analogi'a cu *hätü* a formeloru: *hätüisü*, s. m., frutex, fruticetum, tufa, multe si dese tufe, locu coperitu cu *hätüisü* sau *tufisü*; form'a: *hätüiga* si *hätüiga*, s. f., frutex, sémina, cu *hätüigu* = *hätücu*, s. m., deminutivu d'in *hätü*, etc.

HÄTIUCU, *hätüigu*; vedi *hätü*.

HATMANU, s. m., capitaneu allu armatei la *Ouzaci*; — acestu nome portá una data si capulu armatei Moldaviei.

1 HÄTU, s. m., callu formosu, superbu: *callare pre unu hatu*.

2 HÄTU, (pron. *hätü*), adv., sane, prorsus, plane; chiaru, de totu.

HAVAÏETU, s. m., veotigal; venitu publicu la Turci; vedi si *avaietu*.

HÄVUZU, s. m., catinus; bassinu adapatoriu; — turcescu.

HÄZNEA, s. f., vedi *hasná hasnéa*.

HEBECIA, *hebecire*, *hebeticu*, *hebeticia*, *hebeticire*; vedi *hebecu*.

HEBUCU, (si forah: *ebeucu*), -a, adj. s., hebes abl. hebet, stupidus, stolidus, ineptus, amens, insulsus, simplex, vecors, bardus, plumbens, stipes; cellu ce si a perdutu mentile, cellu ce nu intellege si nu precepe: stultu, stupidu, ineptu, grossu de capu, bustianu nesentitoriu, *brutu*: *hebecii nu precepu nemica, nu sentu nemica, nu facu nemica pre calle, citote pre dosu; omu asiá de hebecu, in câtu cade in gropele ce i vimsu inainte; n'am vedutu inco hebeci ca acesti-a*; — derivate: *hebecire*, -escu, v., hebescere, terpescere, pigrescere; a fi sau deveni *hebecu*, a ammortí, torpí; *hebecitu*, -a,

part. sup. subst. d'in *hebecire*; *hebecia*, s. f., *hebetudo*, *stupiditas*; statu, calitate de *hebecu*; — *hebecu* e, de certu, nascutu d'in form'a cea mai simpla a radicei, adeco d'in *heb-ere*, verbulu, éro nu d'in form'a mai desvoltata a adiectivului: *hebes* = *hebetu* si *hebetu* (popul.), afora de nucumuva *hebecu* e mutilatu d'in *hebetucu*, prin caderea lui *t*, fiendu inse formatu d'in *hebetu*, cu suffissulu *cu* sau *ucu*; dero mai la valle vine una forma: *hebuca*, *hebecu*, carei nu se pote recusa nascerea imediata d'in radicea *heb-ere*; peno atunci se enumeramu formele d'in vechiu populari, cumu: *hebetu* = *hebetu* = *hebes*, abl. *hebetu*, adj., cu sensulu ce are si *hebecu*; de aci: *hebetire*, *-escu*, v., *hebescere*, a fi sau deveni *hebetu*; *hebetitu*, -a, part. sup. subst. d'in *hebetire*; d'in *hebetu* si *hebeticu*, -a, adj., de unde verbulu *hebeticare*, part. *hebeticitu*, etc.; — se trecemu inse la formele populari originarie si imediate d'in radicea *heb-ere*: *hebecu*, -a, adj., *hebes*, *stupidus*, *ineptus*, etc., cu capu grossu, de totu lipsitu de mente, stupidu, lemanu; de aci: *hebecia*, s. f., *hebetudo*, *stupiditas*, statu de *hebecu*; *hebecire*, *-escu*, v., *hebescere*, a fi sau deveni *hebecu*, de unde: *hebecitu*, -a, part. sup., dero form'a cea mai curioasa si interesanta e: *hebuca*, -a, adj., a) cu sensulu celloru mai susu enumerate: *hebes*, *stupidus*, *stupidu*, *ebetu*; b) *parva statura*, *crassus*, *informis*, *turpis*, micu, scurtu si grossu, unu nodu, urritu, fedu, cu unu coventu lipsitu de corpu, ca si de mente; — derivate: *hebecire*, *-escu*, v., a) intr. *cadere*, *decidere*, *collabi*, *ruere*, *ruinam facere*, a *cade*, *scade*, a se *perde*, *ruina* si de partea materiale si de cea intelectuale, a *putredi ore-cumu* d'in tote punctele de vedere; b) trans. *concutere*, *concassare*, *conterere*, a *sferma*, *strica*, *nimici*, a *face* d'in omu neomu; de aci: *hebutitu*, -a, part. sup., etc.

HEBUCIRE, *hebuca*; vedi *hebecu*.

HECHELA, s. f., *pecten linarius* vel *lanarius*; peptene de linu, lana, canepa, etc., derivatu: *hechelare*, v., *peptinare*, *carminare*, *carere*, a *peptena* linu, canepa, lana, etc., a *scarmina*; —

d'in germ. *hechel*, dero fora lipse, si cu totu neconoscute d'incoce de Carpati.

HEDOSITATE, *hedosu*, vedi *hedu*.

HEDU, -a, adj., *foedus*, *turpis*, *deformis*, *abominabilis*, *sordidus*; *urritu*, *orridu*, *deforme*, *sordidu* si *deforme*, *abominabile*, se ti *faci* cruce de ellu; in acestu sensu si form'a *hedime*; — derivate: *hedosu*, -a, adj., *foedissimus*, *turpissimus*, ca *augmentativu* d'in *hedu*; de aci si: *hedositate*, s. f., *foeditas*, *turpitude*, *deformitas*, calitate de *hedosu*; d'in contra si *deminutivu*: *heduti*, -a, *foedulus*, *turpiculus*; — de certu, *hedu* in locu de *fedu*, si prin *urmare*: *hedosu* si *hedositate* in locu de: *fedosu*, *fedositate*; comp. fr. *hideux*, si vedi *fedu* in Dictionariu.

HEDUTIU, -a, adj., vedi *hedu*.

HELESTEU, s. m., vedi *halesteu*.

HELU, s. m., *anguilla*; specia de pesce; — nu se *conosce* inse acestu nome d'in coce de Carpati.

HENGHERU, s. m., *carnifex*, *spenduratori*, *omnivoru*; d'in coce de Carpati se dice *numai* de *occiditoriulu caniloru*; — germ. *henker*.

HEMEIU, s. m., vedi *hameiu*.

HENSU, pl.-ri; *tufetu*, *tufisiu*, *fruticetum*.

HERA, s. f., *anus*, *vetula delira*; *betrana*, in risu *despre* una *muliere betrana* si *delira*; — nu *cumu-va* d'in *hera*?

HERBARETIU, *herbarire*, *herbariu*, etc., vedi *herbu*.

HERBATEIU, s. m., *infusione* sau *decoctione* de *erbe*, mai *allessu* de *theia*; — d'in *herba theae*.

HERBU, pl.-uri, *testa*, *fragmentum testae*, *tripus*, *tripes*, *catinus*; *buccata* de olla sau de altu *vasu* de lutu, cumu si *vasu* de lutu: olla, *catinu*, *tegaia*, etc., *fiacare se mance* d'in *herbulu seu*; — derivate: *herbutiu*, s. m., *deminutivu* d'in *herbu*; cu *acellu-asi* sensu si: *herbusioru*, *herbulletiu*; — *herbuire*, *-escu*, v., *frangere*, *conquassare*, *conterere*, a *face* *herburi unu vasu* de lutu, a *sparge*, *sferma*; *herbuitu*, -a, part. sup. d'in *herbuire*; — d'in *herbu* *directu*: *herbariu*, -a, *proprie*: *care bate la herbu*, si de aci: *care se indesa* a *mancá* la *mesa*, si *apoi*: *insolente*, *audace*, *persistente*, etc.: *porcu*

herbariu, care si бага ritulu prin tote vasele; asiá si : cáne herbariu, catusia herbaria; flamendii su herbari la mesele altoru-a, precumu nu mai pucinu herbari su gastronomii si parasitii; prin alta estensione de sensu : dulce, blându, lingusitoriu; — herbaretiu, -a, adj. d'in herbariu, inse cu sensu mai energeticu de cátu acestu-a : porcu herbaretiu, catusia herbaretia, part. sup. d'in herbarire, etc. — d'in germ. scherbe! inse si fora h : érbu, necumu fora s., déco e d'in germ. scherbe!

HERBUIRE, *herbusioru, herbutiu;* vedi *hêrbu*.

HEREBORU, s. m., vegetus, vlvax, agillis; plenu de vigore, de sanetate, de ageritate; — dupo Dict. Buda, d'in lat. helvolus = *rossiu deschisu*.

HEREDIA, s. f., (pron. *heredia*, si fora h : *eredia*), posteritas, posterl, tanquam ex heredibus; collectivu : urmatori, posterl, remasii d'in stirpe; — coventu veclu in limba, éro nu introdussu in epoc'a coventeloru comnate : *erede, ereditate;* etc.

HEREIRE, -escu, v., vedi *hiriire*.

HERETE, (si fora h : *erete*), s. m., accipiter; specia de *gaia*; — in acelluasi sensu si form'a : *hereu*; Dict. Buda refere coventulu la ferus = *féra*; se nu fia ore affine cu gr. *ἑραξ* = Hom. *ἑραξ*?

HERESTEA si *cherestéa; herestegia* = *cherestegiu*; vedi : *cherestea, cheres- tegia, cherestegiu*.

HERETISIRE, -escu, v., gratulari; a felicitá, gratulá; derivate : *heretisitoriu, -toria*, adj. s., gratulator, *felicitatoriu; heretisitu, -a*, part. sup. d'in *heretisire; heretismu*, s. m., gratulatio, *felicitatione*, — d'in gr. *χαρπεψίσειν, χαρπεψισμός*, si de acea-a de scrissu si pronuntiatu : *cheretisire, cheretismu;* etc., cu tote co su cadute in deplena desuetudine, si nu avemu lipse de elle, de óra ce se aude astadi in gur'a totoru Romaniloru : *gratulare, felicitare, gratulatione*, etc.

HERETISITU, *heretismu;* vedi *heretisire*.

HERGHELIA, s. f., equorum armentum; grege, armentu de calli; deri-

vatu : *herghelegiu*, s. m. pers., custer equitil, custode allu unei *herghelia*, se aude si fora h : *erghelia, erghelegiu*.

HERGHELEGIU, s. m., vedi *herghelia*.

HERGOLASIU, (si fora h : *ergolasiu*), s. m., vegetus, agillis, acer, alacer; voliosu a lucrá, cu tragere de ánima la lucru, fora pregetu, ageru, alacru, vividu, etc.; — de la gr. *ἔργον?* confere si : *ergolabus* = *ἐργόλαβος*.

HERLETIU, (si fora h : *erletiu*), pl. e, ligo; specia de sapa; — Dict. Buda lu refere la ferrum = *ferru*.

HERMANU, s. m., mantellu fora guleru.

HERUVICU, *heruvimi*, etc. reu scrisse in locu de : *cherubicu, cherubini*, de cari vedi in Dictionariu.

HETMANIA, *hetmanu;* vedi *hatmania, hatmanu*.

HIDIME, *hidositate, hidosu, hidu;* vedi *hêdu*.

HIIRE, -escu, v., hiscere, hiare, destruere, corruere; a cascá, a se cascá, si de aci : a derimá, surpá, a se surpá, etc. : *a hit gura mare, hiira oculi maris; merex hieau de somnu; se hiesce gur'a; se hiesce murulu; se hit statu'a si cadu in mai multe buccati;* -- derivate : *hiitoriu, -toria*, adj. s., hians, hiscens, dehiscens, care *hiesce sau se hiesce, hiitu, -a*, part. sup. subst., hiatus; hiscens, etc. *se vita cu oculi hiiti; hiitulu prea mare allu gurei cumu si hitulu prea largu allu oculiloru, e semnu de stupiditate; hiitulu murului, in unu locu, debilita totu murulu; hiitura*, s. f., actione si effectu d'in hiire : *hiiturele pamentului prin cotremuru, ce hiitura s'a facutu in monte!* in specie : *hiitura* = surpatura, vettematura de parti genitali.

HIITORIU, *hitu, hiitura*, vedi *hiire*.

HINSU, s. m., fructuetum; vedi si *hensu*.

HINTARE, v., oscillare, librare; a oscillá, bilanciá, vacillá; — derivatu : *hintatu*, part. sup., *hinteu*, s. m., carrus, carru, carrutia pre lamelle elasticé; *hintentiu*, s. m., deminutivu d'in *hinteu*.

HINTATU, *hinteu, hintentiu;* vedi *hintare*.

HIORA = *ghióra*; vedi *vióra*.

HIPOTA, (si fora *h*, *ipota*), s. f., hepar, Jecur, (g. *ήπαρ*, it. epate); ficatu in genere, si in specie: ficatu de passere, cumu si: rãnsa de passere; si *pipota*, compositu, cumu se vede, d'in *hipota* sau *ipota*, cu prep. *pe* = *pre*; — de certu d'in hepar, care, in gr. *ήπαρ* se declina: *ήπατος*, *ήπατι*, etc., analogu cu form'a nóstra.

HIRCA, s. f., caput calvum, oranium, foeda vetula, anus; 1. capu calbu; 2. mai vertosu, craniu, tãst'a capului fora pãru, fora creieru, fora nemica in ea; 3. de aci, metaforice, betrãna urrita, fedosa, abominabile.

HIRCIOGU, s. m., specia de sórice de câmpu, germ. hamster.

HIRCU, s. m., fulco palumbarius; falcone de porumbi, mai allessu selbaticu; vedi si *herete*.

HIRIBA, s. f., vedi *manetërca*.

HIRIURE, (vedi *hirrire* in Dictionariu), v., (cu forme simple: *hiriu*, *hirii*, *hirie*, etc.; mai raru cu forme incarcate: *hiriescu*, *hiriesci*, etc.), *hirrire*, *murmurare*, *irritare*, *incitare*, *concltare*, *rixari*, *altercar*; despre câni in specie, figuratu si de alte animali si chiaru de omu, a dá una stridore, strepitu pre guttulu recitu; in genere: a interritá, *escitá*; in fine: a se certá, a *objurgá*, etc.; *de ce ti hirie guttulu? se nu ve musce cânii, co-ci vedeti, cumu hiriu; hiriu, in guttu, patientii ce tragu a morire; barbatii se hiriu cu mulierile; reu si crudu hirie tyrannulu*; derivate: *hiriitoriu*, *-tória*, adj. s., *hirriens*, *rixans*, etc., care *hirie: hiriitori moribundi*; in specie, s. f., reale; *hiriitória* = *hiriitóre* = instrumentu *hiriitoriu*, cu care si dau semne custodii de nopte si altii; *hiriitu*, part. sup.: *hiriitulu d'in guttu*, *hiriitulu câniloru si allu celloru ce se cërta*; *hiriitura*, s. f., actione si effectu de *hiriire: hiriiturcle moribundiloru*; — de preferitu a scriue, ca in Dictionariu, cu *r* geminatu: *hiriire*, *hiriitu*, *hiriitura*, etc.

HIRIITORIU, *hiriitu*, *hiriitura*, vedi *hiriire*.

HIRISCA, s. f., vedi *hrisca*.

HIROTONIA, *hirotonire*, *hirotonitu*;

vedi: *chirotonia*, *chirotonire*, *chirotonitu* in Dictionariu.

HIRSIRE, *-escu*, v., trahere, terere, perstringere, fricare, comminuere, contaminare, sordidare; a trage pre diosu, a *trã*, cumu: a *hirsì calcionii*, *rochi'a*; a attinge, si de aci, a sordí; a usá, in vechi: *vestimentu hirsitu*; a esaurí: *callu hirsitu*; *ómeni hirsiti*; prin metafora: *hirsitu* = avaru, sordidu; — derivate: *hirsitura*, s. f., actione si effectu d'in *hirsire: hirsitura de omu, de vestimente*, etc.

HIRSITU, *hirsitura*; vedi *hirsire*.

HIRUNDINARIU, *-a*, adj., (si fora *h*: *irundinariu*, inse reu scrissu *hirundinariu*); proprie, ce se refere la *hirundine* = *irundine* = *rundinella*, — applicatu, in specie, ca subst. reale, mai allessu in form'a fem. *hirundinaria*. (mai raru in form'a masc. *hirundinariu*), la una specia de planta, nomita pre une locuri: *brilionca*, pre altele: *luminosa*, si chiaru in form'a masc. *luminosu* = *chelidonia*, *hirundinaria* = *asclepias vincetoscum*, Linn. — nu óre si: *rochi'a rundiniceu sau rundinellei?* care se aude in une locuri.

HO, *interj.*, care espreme: a) atãtu, nu mai multu, adjunge, destullu; b) opprobriu, batujocura, injuratura; c) departare, allungare: du-te de aici, fugi; — interiectione essita d'in baierile ânimei poporului, — nu intellegemu pentru ce D. Raoul afirma, co ar fi ungurésca! déro se dice mai desu si fora *h*, atunci totu ungurésca e? de ce in fine se nu fia latinésca?

HOBLANCU, s. m., vedi *oblancu*.

HODA, s. f., *fulca*; gallina de apa, (fr. *soulique* = *fulca*); coventulu nu scimu se se audia pre undeva d'in cóce de Carpati.

HODAIJA, s. f., vedi *odvia*.

HODINA, s. f., vedi *odina* sau *odihna*.

HODNOGIU, s. m., *centurlo*; locotenente, gradu in armata; — nu scimu se se fia dissu sau scrissu veri-una data d'in cóce de Carpati; déro si d'in collo de Carpati, déco s'a si dissu canduva, se vede cu totulu cadutu in desuetudine, de óra ce nu lu mai da Dict. *Barcianu*,

ci numai betrânulu Dict. *Buda*; (compara ung. hadnagy).

HODOROGA, *hodorogire, hodorogitu, hodorogitura*, etc., vedi *hodorogu*.

HODOROGU, si *odorogu*,-a, adj. s., crepitans, strepens, stridens; solutus, fractus, dissolutus; blaterans, blatero, concutiens, etc.; 1. care scâtie, strade, suna a spartu, e spartu, stricatu: *olle hodoroge, una carrutia hodoroga, oro'ogiu hodorogu*; 2. care sare, salta, face salturi si suppera pre celli suppusi acestoru salturi: *ne au sfermatu tote osciorele hodorogele vóstre carrutie, cu odorog'a tea carrutia e vai de noi*; 3. care emitte sonu sau voce nespusu de multa, neplacutu si seccu, si de aci, limbutu, garrulu, carui merge si toca gur'a, limbutu si seccu, garrulu si insulsu, nesaratu: *hodorogele gure alle betrâneloru si betrâniloru; gur'a hodoroga a vóstra ne face se ne astupâmu urcelele; hodorog'a tea vióra, hodorogele vóstre vorbe. unu hodorogu cânticu*; si ca subst. f. reale, *hodoroga: hodoroga de carrutia, înceta cu hodorog'a tea de gura, una hodoroga de muliere; ce inscâma odorog'a acêsta-a, coyilli, intre voi? nu mai potemu sufferi hodorog'a vóstra*;—derivate: *hodorogire*,-escu, v., crepitare, stridere, blaterare; frangl, rumpl; concutere, executere; asiá in tote insemnarile adiectivului *hodorogu: cumu hodorogescu carrutiele, de ne assurdescu! si mai rcu ne hodorogescu, sfermandu-ne ossele; ca toti betrâni decrepiti, hodorogesse si ellu; ce mai hodorogiti in desertu? to'a diu'a le mergu si hodorogescu gurel; hodorogitu*,-a, part. sup. adj. subst., *óllu hodorogita, hodorogitulu carrului, hodorogitulu betrâneloru, ce nu mai au mente de locu*; — *hodorogitoriu*,-toria, adj. s., care *hodorogesse: hodorogitoriele gure alle betrâneloru essite d'in menti*;—*hodorogitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *hodorogire, hodorogiturele carrului au spartu tote óllele si ollicelele; ce ascultati la seccete si nesaratele hodorogiture alle unei delirante betrâne?*—Dict. *Buda*, si dupo densulu, de certu, si Dict. *Raoul*, da si form'a: *hodorosu*, s. m., in sensulu partiale de sterptus,

scommotu, larma; de unde *hu dorosire*,-escu, v., strepere, a face *hodorosu*, larma; *hodorositu*,-a, part. sup. din *hodorosire: hodorositura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *hodorosire*,—inse in Dict. *Barcianu*, mai nou de câtu celle doue mai susu citate, nu se afla nici *hodorosu*. nici derivatele lui, si, prin urmare, e de certu, numai una variatiune a formei *hodorogu*, care se aude mai pre totendene si care e, forte probabile, una *onomatopeia*, ce tende a espreme ca mai bene lucrulu insemnatu, cumu de alta parte invederédia affirmatiunea nostra espressionea composita, ce se aude asiá de desu: *troncu-hodorogu: a merge troncu-hodorogu, vorbesce troncu-hodorogu, callulu teu calca troncu-hodorogu, ca cumu ar fi schiopu*.

HODOROSIRE, *hodorositu, hodorositura, hodorosu*; vedi *hodorogu*.

HODOSU,-a, adj., despre animalu, maculatu pre fronte sau pre capu cu una macula de alta colore, care e a pèrului de pre corpu in genere: *vitellu hodosu, mândi hodosi, vacca hodosa, porcelli hodosi*;—cu tote aceste-a coventulu lipsece in Dict. *Barcianu*, cu multu mai nou de câtu Dict. *Buda*, care ne face connoscuti cu coventulu, cea-ce ar probá, co coventulu nu e nici preste Carpati totoru-a connoscutu, necumu, se scimu noi prin ensine, co s'ar fi audindu in veri unu anghiu d'in cóce de Carpati.

HODROBELA, s. f., *impedimentum, obstaculum; impedimenta, sarcinae, plura utensilia*; 1. pedica, incurcatura, obstaculu; 2. sarcine, ce duce cine-va cu sene in una callatoria pentru usu necesariu; 3. unu totu de utensili; — si acestu coventu, cumu amu arretatu inco despre multe mai inainte, nu se scie déco se dice undeva d'in cóce de Carpati.

HOGNOGIU, s. m., vedi *hodnogiu*.

HOHOTIRE, *hohotitoriu, hohotitu, hohotitura*; vedi *hohotu*.

HOHOTU, pl.-e, *cachinnus*; risu in gur'a mare: *a ride cu hohotu, cu hohote, in hohotu; hohotulu risului*—derivate: *hohotire*,-escu, v., *cachinnari*; a ride cu

hohotu; hoholitoriu, -tòriu, adj. s., *eachinmans*, *eachinno*; care *hohotesc?*, applicațu a *hohotire; hohotitu*, part. sup. d'in *hohotire*; — slavicu? déro nu potea ore Românnulu se traga *hohotulu* forte liusioru d'in interiectionea *ho*, cu care ride, ca si cu *ha?*

HOI, interj. de dorere; — déro d'incoce de Carpati nu scimu se se dica unde va.

HOINA, s. f., vedi *hoinarire*.

HOINARIRE, -*escu*, v., *vagari*, *errare*, *nugari*; a *amblá* fora capitâniu, a perde vér'a, a bate podurile; — derivate: *hoinaritu*, part. sub. subst. d'in *hoinarire*: *hoinaritul* *celloru fora lucru*; — *hoinaris*; -a, adj. s., *vagus*, *vagabundus*, *erro*, *perde-véra*, *vagabundu*, *bate-podurile*; — acestu-a in fine d'in *hoina*, in locutioni ca : a *amblá hoin'a*, a *appucá hoin'a*, a se *duce hoin'a*; — déro *hoina* de unde?

HOINARITU, *hoinariu*; vedi *hoinarire*.

HOITU, (si fora *h*, *oitu*, si cu *ch*, *choitu*; vedi not'a de la finitulu acestei littere), pl. -*uri*, *cadaver*; *cadaveru*, *morticina*, *carne imputita* : *vulturii se stringu la hoitu*, unde e *hoitu*, *allérge vulturii*; *hoitulu unui callu*, *unui bou*, *unui vitellu*; *metaforice* : *numai hoitu v. place voue*, *celloru sensuali*; (compara ung. *holt* = mortu).

HOLA, interj., vedi *holalá*.

HOLALA (si fora *h*, *olulá*), interj. care espreme clamore, strepitu, larma tumultuosa, fora idea, cumu e si tumultulu, forte adesea; de aci : *holalaire* = *olalaire*, -*escu*, v., *clamare*, *tumultari*, *strepere*, *vociferari*, *ejulare*, a *strigá*, *sbierá*, *face larma*, *strepitu tumultuosu*, si *une-ori*, a se *vaierá*, *plange*, (vedi mai la valle : *holecaire* = *olecaire*); *holalaitu* = *olalaitu*, part. sup. subst., *holalaitulu multimei furiosa*, *holalaitulu mulieriloru fora motivu*; si : *holuláu*, s. m., *larma*, *strepitu*, *clamore*, *sbieretu*, etc., *clamor*, *vociferatio*, *streptus*, *tumultus*; sub alta forma : *hololo*, interj. ce are una espressione de sensu, care e : *injuriare*, *batujocurire*, *ridere*, *deridere*, *leuare in risu*, etc., — de aci, ca si d'in *holala*, si a potutu Românnulu, prin

poterea viua a limbei selle, formá : *hololoire*, v., *hololoitu*, part. cumu formá Greculu d'in Attic'a cu poterea de viétia a limbei selle, in deplen'a splendore a florei dramatice comice, d'in interiectionile selle, ca *ἀλαλά* etc., verbe : *ἀλαλάζεν*, *ὀλολόζεν*, etc., déro nu aci, — (cauta se spunemu verde celloru ce vreu se face coventele romanesci tote straine), — nu aci su de cautatu, si mai puçinu inco in unguresce, verbele române formate d'in interiectionile române, ci in limb'a nòstra de la inceputu pèno astadi v ua si vegeta; la celle doue essemble date *holala* d'in *ho-la-la* si *hololo* d'in *ho-lo-lo*, (differenti numai prin vocalea syllabei : *la*, *lo*), vomu adauge aci inco unu essemplu : *holecaire* = *olecaire*, -*escu*, d'in *hola*, (numai cu unula, nu cu doui, ca *holala*), cu sensu de : *ejulare*, *lamentari*, a se *plânge*, a se *vaierá*, a se *lamentá*, etc.

HOLALAIRE, *holalaitu*, *holuláu*; vedi *holalá*.

HOLBARE, v., in locu de *volbare*, cumu si : *holbatu*, *holbura*, in locu de *volbatu*, *volbura*, ca si *hulpe*, in locu de : *vulpe*, pre a locuri; vedi déro *volbare* = *volbare* si *volvere*; *holbatu* = *volvatu* si *volvutu*; *holbura* = *volvura* in Dictionariu.

HOLCA, s. f., *clamor*, *convictium*, *vociferatio*, *tumultus*; *larma*, *strepitu*, *tumultu*, (vedi *holalá*); derivate : *holcaire*, -*escu*, v., *clamare*, *vociferari*, *ejulare*, *tumultuari*; a *sbierá*, *vociferá*, *face larma*, etc.; *holcaitu*, part. sup. d'in *halcaire*, (vedi si *holalaire* la *holalá*); — d'in *holá* (vedi *holalá*), prin suffissulu *ica* : *holica*. apoi scurtatu *holca?*

HOLCAIRE, *holcaitu*; vedi *holca*.

HOLDÁ, s. f., *seges*, *fruges*; *seminatura*, *agru aratu* si *seminatu*; — derivate : *holdisiora*, s. f., *deminutivu* d'in *holda*, inse nu directu, ci prin intermediulu altui *deminutivu*, a nome : *holdicu*, de unde : *holdicia* = *holditia*, si de aci : *holdiciora*, cu mutarea lui *c* in *s*, *holdisiora*; — (compara ung. *hold*.)

HOLDICA, *holdicia* = *holditia*, *holdiciora*, *holdisiora*, vedi *holda*.

HOLERA, s. f., (si fora *h*, *olera*), in

locu de *cholera*, care vedi in Dictionariu.

HOLOLO, *hololoire*; vedi *holalá*.

HOLPINA, s. f., inecalitate, irregularitate, inaltime sau aduncime, de aci: *holpinosu*. adj., inecale, inecu, scabru scabrosu; d'in germ. *holpern*!

HOLTECARE si *holticare*, v., vedi *holtecarire*.

HOLTECARIRE si *holticarire*, -escu, v., *volvere*, *volutare*; a se inverti, a merge invertendu-se, intorcundu-se; a face se mérga, se se misce intorcundu-se: *holticarescu rotele carreloru*; *holticaresce si und'a apci*; *holticariau petronie de pre inaltulu monte*; — in locu de *volticarire*; totusi inse ar fi de preferitu form'a mai simpla *volticare*: *volticu*, *voltici*, *voltica*; se *volticu*, se *voltici*, se *voltice*; *volticai*, *volticasi*, *volticassc*. *volticatu*: *volticau gratiosu porumbellii*; *volticau cercurile de jocu alle copilliloru*.

HOLTEIARIA, *holteiaru*, etc.; vedi *holteiu*.

HOLTEIESCE, *holteiescu*, *holteire*; vedi *holteiu*.

HOLTEIU, (si fora *h*, *olteiu*), s. m., *adolescens*, *juvenis*; *adultu*, adjunsu la etate de inoratu, june de inoratu, fora se implice ide'a de celibatu, de votu de celibatu, appropie synonymu cu *june* de astadi; — derivate: *holteiescu*, -a, adj.; de *holteiu*: *etate holteiesca*, *appucature holteiesci*; de aci adv. *holteiesce* = in modu *holteiescu*: *se porta holteiesce*; — *holteire*, -escu, v., a fi *holteiu*, a pertrece epoc'a, etatea de *holteiu*; de aci: *holteitu*, part. sup. subst., *holteitulu vostru*, d'in *holteitulu loru s'au distinsu in mai multe ramuri de administratione*; — alta forma ce dau *lessicelle* nóstre ca identica in sensu cu cea de *holteiu*: *holteriu* si *holtiru*, care, de certu, e reu scrissu; co-ci e derivatu d'in *holteiu* cu suffisulu *ariu*, si prin urmare bene scrissu nu pote fi de cátu: *holteiaru*; — cátu pentru sensu, *holteiaru-lu* e unu *omu decisu a remané neinsoratu* tota viéti'a sea, a viue *celibe*; éro *holteiuulu*, cumu s'a definitu mai susu, e unu *june adjunsu lu etatea de inoratu* si *vre*, cauta a se inorá, si nu i place a fi *celibe*; — d'in *holteiaru*, derivate: *holteiaría* = statu de *holteiaru* = ce-

libatu; *holteiarescu*, -a, adj. = *celibe*: *viéti'a holteiaresca* = *viéti'a celibe*; de aci si adv. *holteiaresce* = in modu *holteiarescu*: a si *pertrece holteiaresce*; si unu deminutivu, de sí nu prea *gratiosu*: *holteiarasiu*, ca si cumu ar seminá a *copillasiu*; *holteiarire*, -escu v., a viue si remané in totu cursulu viéti'e *holteiaru* (= *celibe*); — cátu pentru originea lui *holteiu*, care are una progenia asiá de numerosa si respectabile in limba, nu punemu temelii pre parentele russu: *holostaiá*, ce da *holteiuului* sau *olteiuului* Dict. *Raoul*, co-ci parentele nu are neci firu de similitudine cu filiulu, neci in corpu, neci in sufletu, neci in forma, neci in fundu; déro neci Dict. *Buda* nu ne satisface, care ne inderepta la *cultus*; prin urmare suntemu redusii la necessitate de a sustiné opinionea si assertionea nóstra, data la coventulu *olteiu* si *olteiu* in Dictionariu, cu reserv'a facuta la acellu locu.

HOLTERIA, *holterasiu*, *holterescu*, *holterire*, *holteritu*; vedi *holteiu*.

HOLTOCARE, si *holtucare*, vedi *holtocarire*.

HOLTOCARIRE, si *holtucarire*, -escu, v., *volvere*, *volutare*; huc illuc *revolvere*; a se intórce, a merge rotindu-se, si: a face se se intórca, se se rotéscu; — de certu, in locu de *voltocarire*, de la *voltoca*, coventu populariu, trassu d'in *volbere* sau *volvere*; inse de preferitu e form'a mai simpla: *voltocare* sau *voltucare*.

HOPA, vedi *hopu*.

HOPAITIU, si *opaitiu*, pl.-e, *lucernula*; lampa, luminare a terranului român, care consta d'in una tésta de pamentu, in care se pune seu, se introduce festilla si se apprende se ardia si se luminiedie: *seditorile de femine ce lucra cea mai mare parte a noptiloru de iérna*, *accepu lumin'a de la unu hopaitiu sau mai multe hopaitie*; — se nu fia ore *opaitiu*, in locu de *vapaiatu*, prin stramutarea lui *va* successive in: *ua*, *o*, ca si in: *o face*, in locu de: *va face*?

HOPINA, s. f., loci *iniquitas*, *asperitas*; *contractus*; locu aspru, tare accidentatu, interruptu de valli perceptiti si

de abrupte coste de monti sau colline; — derivatu : *hopinosu*, -a, adj., *confragosus*, plenu de *hopine*; vedi si *hopu*, de unde, de certu *hopina*, care nu e de câtu form'a feminina d'in unu adj. *hopinu*, -a.

HOPINOSU, -a, *hopinu*, -a, adj., vedi *hopina*.

HOPU, pl.-*uri*, *contractus*, *acclivus* vel *declivus* *praeceps*, *difficultas*, *moles*, *onus*, *obstaaculum*; locu aspru, riposu, difficile; veri-ce greu de ascensu si descensu, valle precipite sau inaltime rapida si ruposa; si in genere: difficultate, obstaclu greu de superatu, de invinsu, lucru greu fôrte de facutu, etc. : *multe si grelle hopuri avemu in acêsta calle; la fia-care passu unu hopu aprope insuperabile; câte hopuri de aceste-a amu invinsu noi! cu misellulu se nu pleci prin hopuri*; metaforice : *mari su hopurile de invinsu pre carrârile gloriei si alle onoriloru*; — in sensu subiectivu : *nisus*, *ensus*, *contentio*, *labor*, *opera*, *incordare* de tote poterile spre a face ceva, a scapâ de ceva, mai vertosu, a se scollâ d'in cadere, a se redicâ, etc. : *cu unu singuru hopu nu essi de unde ui cadutu; cu unu hopu cauta se restornâmu tote obstacule ce ne stau inainte*; de aci mai mitigatu si familiaru : *ai cadutu, baiate, déro hopu si te redica; hopu, baiatellu*, si f., *hopa* : *fa una hopa; hop'a copilli, d'in pulbere; hop'a de acollo, si veno aci; copillulu e de doui anni si inco nu face hopu sau hopa*; — celli ce redica ceva fôrte greu, striga impreuna toti, essortandu-se : *hopu una! hopu doue! hopu trei*, etc., câte nisuri facu spre a redicâ molea ce su prensi a redicâ; si fora *h*: *opu, opa*; — compara *opu* = *opus*, care se dice si in locu de: mare greutate obiectiva si subiectiva, ce amu indicatu co espreme *hopu*, vorb'a *opu* = *opus*, e, de alta parte, pre une locuri, populare si mai allesu in sensulu de : *e opu, e de opu; e opu de mare leuare a mente*; (vedi *opu* in Dictionariu).

HORA, s. f., 1. in locu de *chora*, de care vedi in Dictionariu; 2. in locu de *ora* = *passere*, de care vedi in Glosariu.

HORAIRE, *horaitu*, *horaitura*; vedi : *foraire*, *foraitu*, *foraitura*, si *sforaire*, etc.

HORAITIA, s. f., calle, strata printre casele unui satu : *a amblâ pre horaitie*; — nu scimu se se fia dissu sau se se dica undeva d'in cõce de Carpati.

HORBOTA, s. f., parte de albiture alle femineloru, albiture dentate, cosute cu denti; — *horbotista*, muliere ce scie lucrâ *horbote*, sau care vende *horbote*.

HORCA, s. f., in locu de *hirca*; inse d'in form'a *horca* esse : v. *horcaire*, (déro si *hircaire*), *stertere*, *ronchisare*, a *hirri* sau *hirri* d'in *hirca*, d'in têt'a capului : *cumu horcaiescu copillii! déro horcaiescu nesufferitu câti-va betivi adormiti; horcaritoriu* = *hircaitoriu*, -a, adj. s., care *horcaie* sau *hircaie*, (se se observe bene, co aceste vorbe si mai tote in iire, au si formele verbali de conjugatione simple cu multu mai desu de câtu formele incarcate); *horcaitu* = *hircaitu*, -a, part. sup. subst.; *horcatura* = *hircatura*, s. f.; actione si effectu de *horcaire hircaire* : *horcaturele vostre nu ne lussa se dormimu*; — *horcaire* si *hircaire* su identice, cumu identica e *horc'a* cu *hirc'a*; d'in *horca* si *hirca* au pullullatu coventele : *horcaire, hircaire*, etc., precumu si altele ce amu indicatu si avemu inco se indicâmu : e déro de mare importantia a enuntiâ una idea asupr'a coventului *hirca*; Dict. de Buda si celli ce l'au copiatu, n'au facutu de câtu de la *hirca* si *horca* se tramma la *baberca*; ca si cumu acelle covente aru fi identice cu acestu-a si in forma si in sensu; inse *hirca*, câtu cerulu de pamentu, e departe de *baberca*; cumu déro *hirc'a* s'a facutu in gur'a poporului *buberca*? prin una magica ponte, prin vivacea imaginatione a transfiguratu *hirc'a*, (ce ellu scie co nu e, in realitate, de câtu una *têsta de capu fora creieri, ca hirc'a sau têt'a capului unui mortu*), — in *bab'a aprope cadaveru*; deci *hirca*, ca *têsta a capului*, are se se esplice, se ne spuna de unde e : de la *hiriire* = *hirrire*, sonu ce esse d'in *têt'a capului*, adeco : d'in *hiriu* se nasce unu adj. *hiricu*, -a, = relativu la *hiriitu*

si la ce *hirie*; apoi abbreviatu : *hircu*, -a, de unde f. *hirca*, leuatu ca subst., cu sensulu de : ceva unde *hirie*, adeco tés't'a capului; — se adaugemu totu alti nati si nepoti ai *hircei* sau *horcei*, cumu : *horcotu* = *horcaire*, s.; *horcatire*, -escu, v., *horcotitu*, part. sup., *horcotitura*, etc.

HORCAIRE, *horcaitoriu*, *horcaitu*, *horcaitura*, *horcotire*, *horcotu*, etc., vedi *horca*.

HORHOTIRE, *horhotitoriu*, *horhotitu*, *horhotitura*, *horhotu*: vedi *hohotire*.

HORIRE, v., 1. in locu de *chorire*, -escu, a cantá de *chora*; a cantá *lulle*, *nani*, a cantá copilliloru se dórma, si de aci, in genere : a cantá cu una monotonía ce addorme; 2. in locu de *chorire*, inse cu sensu de : a plange, a se vaierá, a nome, a se bocí, cumu *bocescu mulierile pre mortii chiaru straini*; — derivatu : *horitoriu* = *choritoriu*, -tória, adj. s.; *horitu* = *choritu*, part. sup.; *horitura* = *choritura*; s. f., actione si effectu de *horire* sau *chorire*.

HORITORIU, *horitu*, *horitura*; vedi *horire*.

HORNARIU, *hornu*, in locu de : *for-nariu*, *fornu*, cari vedi in Dictionariu.

HORTOPA, si *hurtopa*, (si fora *h* : *ortopa*, *urtopa*; inse reu, cumu avemu se vedemu), s. f., *vorago*, *vortex*, *gorges*; gaura mare si profunda, plena sau nu de apa; inse si : oclu, vortice de apa tare profundu : *amu datu intr'una hortopa*, de unde cu greu vomu essi; — *hortopa* e in locu de *vortopa*, trassu d'in acea-asi radice cu *vortice* = *vortex*.

HOSPA, s. f., *gluma*, *folliculus*, *siliqua*, *vaginula*, *volvula*, *pellicula*; ce infasciora granutiile cerealiloru sau bacele, fructele leguminosoloru, asiá : *hospa de faseole*, *hospe de bace de struguri*, *hos*; e de *cépa*; — *hosposu*, -a, adj, plenu de *hospe*; — nu scimu se se dica undeva d'incóce de Carpati.

HOSPOSU, -a, adj., vedi *hospa*.

HOSPODARIA, *hospodarire*, *hospodariu*, etc.; vedi *gospodaria*, *gospodarire*, *gospodariu*.

HOTARIRE, *hotarisiu*, *hotoritu*, vedi *hotaru*.

HOTARU, pl.-e, *fnis*, *terminus*, *li-*

mes, *ager*, *territorium*; *marginé*, *finé*, *terminu* allu unui locu; locu, coprensu, *territoriu*, *agru* : *hotarele unei terre*, *unei mosie*, *unui judeciu*; a intrá in *hotarele altoru-a*; *hotaru a pusu Domnedieu fia-carui lucru*; a trece preste *hotaru pre cineva*; inse : a trece singuru preste *hotaru sau preste hotare afora sau in intru de terra*; — *hotare se dicu si semnele ce marginescu unu coprensu de locu* : a pune *hotare mosiei*, a mutá *hotarele mosiei*; derivate : *hotarire*, -escu, v., 1. *limitare*, *terminare*, a *margini*, *limitá*, *pune hotare sau hotaru* : se *hotarimu mosiele nostre*; in specie, *áceré*, *prohibere*, *retinere*, *continere*, a *opri*, a *continé*, *margini*, *infrená*, etc., 2. *propone*, *consillium capere*, *statuere*, *decernere*, a *decide*, *decerne*, *regulá*, *ordiná*, etc. : *principele hotaresce relationile proprietariloru cu clacasi*; *consiliulu administrativu a hotaritu se oblege pre toti functionarii a veni, in ore fise*, *la officiele loru*; in genere a *decide*, *resolve*, etc. : a *hotari*, a se *hotari se plece*; s'au *hotaritu toti se fuga de acollo*; stau pre cogite si nu sciu la ce se se *hotarésca*; *hotaresce-te una data a te pune pre lucru si a lucrá cu ánima*; 3. *sententiam dicere*, *judicare*, *dirimere*, a *pronuntiá sententia*, a *decide una lite* : *asiá hotarisse judeciulu de diosu, altramente hotari judeciulu de susu*, etc.; — *hotaritoriu*, -tória, adj. s., care *hotaresce* : *sententia hotaritória*, *coventu hotaritoriu*, *passu hotaritoriu*, *doue batalie hotaritorie*; *hotaritu*, -a, part. sup. adj., *processe hotarite pre di*; *mosiele hotarite si celle nehotarite*; e *hotaritu a plecá*; nu su inco *hotariti*; *cestioni de hotaritu astadi*; — *hotarisiu*, -a, adj., relativu la *hotaru*, si in specie : *conterminus*, *fnitimus*, *vecinu*, *confine*, *conterminu*; — *hotarnicu*, s. m., *agrimensor*, care scio redicá planuri de funduri, *delimitatoriu*; de aci : *hotarnicia*, a) *arte*, *maiestria de hotarnicu*; b) *actu essecutatu prin acésta maiestria* : *planu de fundu*, etc.; — *hotarnicire*, -escu, v., a *delimitá*, a *essecutá operationile cerute de hotarnic*'a unui fundu; de aci : *hotarnicitu*, -a, part. sup. d'in *hotarnicire* : *funduri hotarnicite si*

celle inco de hotarnicitu. (Compara ung. *határ*, care inse se pare strainu si in limba unghurésca).

HOTIESCE, *hotiescu*, *hotia*, *hotire*, etc.; vedi *hotiu*.

HOTIU, -a, s. pers., fur, latro, praedo, pirata; furu, care si face una messeria d'in furtu: predatoriu, latrone, depredatoriu, despoliatoriu, si adesea, torturatori si occisoriu allu celloru despoliatu; — derivate: *hotisoru*, -a, adj. s.; deminutivu d'in *hotiu*, *hotiescu*, -a, adj., relativu la *hotiu*: *crudimi hotiesci*, *facta hotiesca*; *hotiesce*, adv., in modu *hotiescu*: *hotiesce se introduce prin mai multe case*; *hotiosu*, -a, adj., applicatu la *hotia*: — *hotia*, s. f., statu, cumu si facta de *hotiu*: *hotiele loru de asta nópte*; — *hotire*, -escu, v., furari, latrocinari, praedari, a furá, a essercitá messeria de *hotiu*, a face pre *hotiu*: a predá, depredá, despoliá pre altii, a violá persone si proprietati: *de multu hotiesce acésta haita de hoti*; *acestu omu a hotitu tota viéti'a sea*; — *hotitu*, -a, part. sup. subst. d'in *hotire*: *lucruri hotite*; *allegundu bene tempulu de hotitu*; — Dict. *Buda* afla originea *hotiului* in *hostis* = *oste* (?).

HRAMA, s. m., vedi *crama*.

HRAMU = *chramu*, s. m., anniversare patronului, sântulu patronu allu unei biserici, cumu si: patronatulu, patrociniulu ensusi: *biserica cu hramulu sântului Antoniu*; *metropoli'a d'in Bucuresci are hramulu sântiloru Imperatori Constantinu si Helena*; — vechiu slavicu?

HRANA, (dupo locuri si: *harana*, *arana*, *rana*), s. f., alimentum, nutrimentum, victus; nutrimentu = ce se mânca, d'n ce si tine omulu (si alte animalu) viéti'a, poterile, (multi Români in locu de *hrana* nu connoscu de câtu *viptu* = *victu* = *victus* = *ce serve la viéti'a*): *fora hrana bona nu e sanitate bona*; *lipsiti de hrana sufficiente si substantiale, ómenii langescu, deperu, macrescu si perdu de totu poterile*; *hrana substantiale, hrana fora succu si substantia*; *hran'a de tota diu'a*, *hran'a de tote dillele*; *hran'a copillului differe, in calitatile selle si in cantitatea sea, de a omului desvol-*

tatu; metaforice: *hran'a suffletului*, *hran'a mentei*; *invetiatur'a e hran'a mentei*; — derivate: *hranaciu*, -a, adj. s., gulosus, mancatiosu, forte mancatiosu, nesaturatu, spartu, etc., de aci s. f. reale, *hranicia* si *hranitia*, specia de planta, (germ. *pfefferkraut* si *gartenkresse*); — *hranire* (cu variantile indicate: *haranire*; *aranire*, *ranire*), -cscu, v., alere, nutrire, a dá *hrana*, a nutri, si *a se hrani*, a leuá, introduce in sene *hrana*: *ouile se hranscu numai cu érba: omului nu adjungu la hranitu numai érbele*; — de aci: *hranitoriu*, -tória, adj. s., care *hranscu*, si: care are potere de a *hrani*: *plante hranitorie*, *hentura pucinu hranitória*; — *hranitu*, -a, part. sup. subst. d'in *hranire*: *vile bene hranite*, *nutretiu de hranitu vitele*; — de unde? *co-ci russ. hraniti* nu esplica neci in intellessu, neci in forma coventulu rom. *hrana*, care e subst., éro in russesce nu esiste assemine subst. d'in verb. *russ. hraniti*, si apoi verbulu ensusi nu are intellesulu coventulu românescu, ci insemna: *a padí*, *a obscrvá*, etc., neci de cumu inse: *a nutri*, *a hrani*.

HRANACIU, *hranire*, *hranitia*, *hranitoriu*, *hranitu*; vedi *hrana*.

HRAPIRE, *hrapitoriu*, *hrapitu*; in locu de: *rapire*, *rapitoriu*, *rapitu*; cari vedi in Dictionariu.

HREDU, s. m., *cremium*, ramale aridum; lemnu, buccata, ramu de lemnu, smicella, etc., tote uscate si bune de arsu; — derivatu: *hreduti*, s. m., pl.-e, deminutivu d'in *hredu*; — se nu fia óre *hredu* in locu de *haredu*, cu *h* adausu in locu de *aredu* = *aridum*, neutru d'in *aridus*, -a, -um = *uscatu*?

HREDUTIU, s. m., vedi *hredu*.

HREMERE, *hremitu*, etc., in locu de: *fremere*, *fremitu*, etc., cari vedi in Dictionariu.

HRIANU, s. m., (pre alte locuri: *hcreunu*, *reanu*, etc.), 1. *raphanus*, reddussu in: *rahanu*, *raanu*, *reanu*, (vedi *raphanu* in Dictionariu); 2. alta planta, sau si alte plante analoge: *nasturtium*; *cochlearia armoracea*; *armoracea rustica*.

HRIBA, s., vedi *hiriba*.

HRISCA, (cu *s* aspru siueratu, si in

pronunție locali inco : *hirisica, herisca, harisca*, etc.), specia de grânu negru.

HRISOVU, *Hristos*; etc., scrisse reu in locu de : *chrisovu*, sau si mai bene : *chrysobulu*; *Christos*, si mai bene : *Christu*, vedi in Dictionariu.

HROPOTIRE, *-escu*, v., singultire, anhelare, hirrire, ronchizare; a sufflă greu si cu stridóre; derivatu : *hropotitu*, -a, part. sup.; déro form'a cea mai de insemnatu e subst. *hropotu*, plur. *hropote*, singultus, hirritus, *hiritu*, etc.; — coventu aproape neaudit din cöce de Carpati.

HROPOTITU, *hropotu*; vedi *hropotire*.

HRUBA, si *hrupa*, (pre a locuri : *huruba* sau *hurupa*, si fora *h* : *uruba, urupa*), s. f., subteraneum, gurgustium; in genere, gropa sapata in pamentu, mai allessu pentru conservatiune de vinuri in mare cantitate : *multe hrupe cu multe buti si butonie de vinu; betiviloru place a bee, vér'a pre mari caldure, in hrupe; hrupele servu inse la sapatu de lutu, de arena, si altele in usulu edificatiunei de case*; in specie, casa strimpta, intunereciosa si nespusu de umida si sordida, mai allessu : bordeiu, gaura in pamentu pentru repausulu fiintiei omenesci misera; — probabile, co *hurupa*, e form'a cea mai bene pastrata, inse cu *h* superfluu, in form'a : *urupa*, care s'ar esplică d'in rumpere cu *ob* : *obrupa, orrupa, urrupa*, ca si *huruire* d'in *urruere* = *orruere* = *obruere*; — se pote inse ca *h* in *hrupa*, se fia numai adaussu, ca in *hrapire* = *rapire*, atunci inse *hrupa* ar poté perdendu *h*, remané *rupa*, si a se confundu cu *rupe*. (Compara si germ. *grube*).

HRUPA, s. f., vedi *hruba*.

HU, interiectione, vedi *hui*.

HUDA si *hudra*, s. f., foramen, apertura; dischisura, gaura, canale; — diminutivu *huditia* si *hudutia*; — se nu fia *huda* in locu de *hoda* = *ὄδος*, locu deschisu, calle ?

HUDITIA, *hudutia*, s. f., vedi *huda*.

HUETU, s. m., vedi *hui* si *huire*.

HUHUREZU, s. m., *strix, bube, ulula*, specia de striga; — nu d'in germ. *uhu*, ci d'in *hu* repetitu prin onomatopiea, ca si *ulula* d'in *ululare* = *urlare*.

HUI, interj., adaussa d'in *hu* cu *i*; *hu*, se applica, in sensu restrinsu, numai la allungarea câniloru : *hu, potaia! hu, siérta! hu de aci, putori de animal;* fora *h* inse accepe sensulu *vocativu*, de vocare, de chiamare a cuiva *de departe* : *u! frati: u! voi rateciti;* cumu si sensulu de dorere, de neplacere, etc. : *u! ce importunu! — u! ce amaru! — u! cumu me tormenta!* — se venimu la *hui*, care espreme : a) ca si lat. *hui*, mirare, stupore; b) impatientsia : *hui! mai currendu;* c) allungare, in genere, a unui ceva importunu; in specie, allungare a bestieloru, mai vertosu a porciloru : *hui de, porcullu! hui de, fientie brute;* — in acestu d'in urma intellessu se appune esclamatiunei *hui*, cumu se vede, unu corrobortivu : *de*, care devine : *du*, cumu : *huidé, huidú*, (fórte probabile in locu de : *hui-de-u* = *hui-de-hu* = *hui-de-ho* = *hui-de-ó*, co-ci se dice si : *huidéó*), si asiá corrobortu, mai vertosu in form'a *huidú*, se applica a allungá nu numai bestiele, porcii, ci si ómeni *insolenti, impudenti, importuni*, etc. : *huidú! porci ritosi; huidú! muliere necrossinata;* — esclamatiunea *huidú*, — mai multu de câtu *hui*, — e nu numai simpla de allungare, ci si de batujocura, opprobriu, cu cari se persecuta, pre strate, unu omu odiosu sau infame, ignomiosu; indata avemu se vedemu, apoi co, prin intermediulu unui verbu, esclamatiunea *huidu* devine unu subst. d'in celle mai energice si terribili pentru miselli; asiá, ca verbu d'in esclamatiunile in cestiune, avemu : 1. d'in *hui* : *huire, -escu*, (conf. fr. *huer*); a) clamare, vocare, appellare, sibilare, a strigá, chiamá simplu ómeni sau bestie cu voce, cu siueru, etc. : *huira socii perduti, huira si selbele nominele acestoru socii; in desertu pastorii huira cânii;* b) boare, sonare, resonare, a soná, resoná, siuerá : *huiescu stratele de vocile multimei; huieau padurile de sufflarile violente; huira vallile de buccinele pastoriloru;* c) sibilis expellere, depellere, cu siueratura a allungá, a face se mérga sau se fuga bestie, mai allessu porci : *in desertu huiesci porcii, co nu se misca; huimu si galline si alte passeri;* d) si-

bills explodere, expellere, depellere, convicilis persequi, in aliquem clamare, a allungá pre cineva cu siuerature, a lu batujocorí, etc: a *húi pre unu insellatoriu, toti huescu pre blastematulu de ammagitoriu*; — derivate d'in verbulu *huire*: *huitu*, part. sup. subst. explosus; clamor, convicium: *ammagitorii huiti de multime, huitulu multimei urmédia pre ammagitori*; *huitura*, s. f., actione si actu d'in *huire*: *huiturele multimei, huitur'a valle, huiturele montiloru cavi*, etc.; — 2. d'in *huidu*: *huiduire, -escu*, (inse forte desu si cu forme simple: *huiduiu* sau *huiduu*, *huidui*, *huidue*, etc.), a) despre bestie, expellere, depellere, a allungá, a face se fuga: a *huiduí porcii, gallinele*; b) despre persone, a) in sensu mitigatu, ca si cellu de sub a): *nu ti huiduí amicii, nu huiduíti pre bietii nevoliosi*; b) sibills explodere, convicilis et opprobriis insectari, a allungá cu siuerature, a batujocuri, pre strata, in publicu: a *huiduí actorii ce si au jocatu reu joculu; nu huiduíti pre celli boni*; — derivate d'in *huiduire*: *huiduitoriu, -tória*, adj. s., care *huidue*: *huiduitorii celloru boni; huiduítu, -a*; part. sup. subst.: *celli huiduíti nu sciu pre unde se appuce si unde se se asconda; de huiduítulu publiculu nu potu scapá misellii; cu huiduíte dede afora pre impostori*; — *huiduítura*, s. f., actione si effectu de *huiduire*: *poti scapá de huiduíturele publiculu?* — in fine: *huidu* (de si d'in acea-asi origine, differitu de esclam. *huidu*), s. m., clamor, convicium, explosio: *in huidulu totoru-a, cu huidu scossera d'in cetate pre ammagitoriu*; 3. d'in *hui*, cu insemnare de: *susu, insusu*, avemu, prin *huitu* de la *huire*, si derivatele: *huitiu*, m., si f., *huitia*, (contrasse: *hutiú, hutia*), *oscillum, oscillatio, vacillatio*, missicare in susu si diosu, saltare, oscillare, bilanciare, etc.: a *dá baiatulu hutiú; a dá copillii hutiú* sau *hutia*; *se dau si ómentii mari hutiú* sau *hutia*; si cu sensu obiectivu de: *oscillu, bilanciatoriu*, instrumentu de oscillare, de bilanciare: *puneti-ve, copilli, in hutiú sau in hutia, se ve dâmu noi in hutiú, in hutia*; de aci: *hutiare*,

(cu forme simple: *hutiú, huti, hutia*), v., *oscillare*, a *oscillá*, *bilanciá*, *leganá*, etc. — atâte-a si celle disse in câti-va alti articli ai Glossariului, punu, credemu, in deplena lumina importantia interiectioniloru române, ce inco voru unii a ni le rapí si impauná limbale straine cu densele.

HUIDU, *huiduire, huiduitoriu, huiduítu, huiduítura, huire, huitu, huitura, huitiare, huitia, huitiu*, etc.; vedi *hui*.

HULA, s. f., vituperatio, reprehensio, obrectatio, detrectatio, calumnia, maledictio, blasphemía; 1. defaimare, imputare, mustrare; 2. detrectatione, indiosare, innegrare, calumnia; 3. blasphemía, blasphemiu, blastemu contra Domnedieu si celle divine, maledictione; — derivate: *hulire, -escu*, v., vituperare, obrectare, maledicere, a defaimá detrectá, calumniá, blasfemá; — *hulitoriu, -tória*, adj., care *hulesce; hulitu, -a*, part. sup. subst. d'in *hulire; hulitura*, s. f., actione si effectu de *hulire*; slav. *hula*.

HULIRE, *hulitoriu, hulitu, hulitura*; vedi *hula*.

HULMUIRE, -escu, v., vedi *hulmu*.

HULMU, s. m., strues, congeries, cumulus, acervus; mare grumuru, cumulu, struia; — *hulmetiu*, s. m., pl.-e, domin. d'in *hulmu*; — *hulmuire, -escu*, v., a face *hulmu*, a accumulá; — póte co *hulmu* e corruptu d'in *culmu*, si acestu-a in locu de *cumulu*.

HULMUTIU, s. m., vedi *hulmu*.

HULUIRE, -escu, v., vedi *uluire* sau *ulluire*.

HUMA, *humaria, humariu, humosu*; vedi in Dictionariu: *uma, umaria, umariu, umosu*.

HUNTIUFUTU, s. m., nequam, nepos, scelestus; blastematu, misellu, scelestu; — nu scimu se se dica undeva d'incóce de Carpati. (Compara germ. *hundsfott*).

HUPAIRE, si *hopaire, -escu*, v., *sallire, exsillire, saltare, exsultare*; a sarí, saltá; *hupaitoriu, -tória*, adj. s., care *hupaiie; hupaitu*, part. s.; *hupaitura*, s. f., actione si actu de a *hupaire*; vedi si *hupu*.

HURDUCARE, v., strepere; a face strepitu; *hurducatu*, part. s.; *hurduca-*

tura, s. f., acțiune și efect de *hurducare*; — coventulu pare recomandabile prin form'a sea simpla : *hurducu*, *hurduci*, *hurduca*, *se hurduce*, *hurducatu* etc.

HURDUCATU, *hurducutura*; vedi *hurducare*.

HURDUZEU, s. m., rudens; fune grossa; — coventu neconoscutu d'in cõce de Carpati. (Compara ung. *hordozó* = portatoriu).

HURLUIRE, *-escu*, v., vedi *urluire*.

HURLUPU, s. m., fructu vitiatu prin caldura excesiva; — nu scimu se se dica undeva d'in cõce de Carpati.

HURUBA, s. f., vedi *hruba*.

HURUIRE, (se conjuga *huruiu* și *huruescu*), v., *confringere*, *fragorem edere*; a dá sau avé sonulu unui ce ce cade și se sfërma; *huruitu*, part. sup., *huruitura*, s. f., acțiune și efect de allu acțiunii de *huruire*; — si formele : *huru* — *hura*, se audu desu cu sensu de : *miscare* cu *fragore*, (si fora *h* : *uru* — *ura*, ca si : *uruire*, etc. pre lõnga *huruire*); de aci pote verbulu : *huruire*, déco nu e redessu d'in *obruire* = *obruere*.

HURU, vedi *huruire*.

HUSARESCU, adv., d'in *husarescu*, *-a*, adj., de *husariu*, relativu la *husariu*; éro *husariu*, s. m., (fr. *hussard*, germ. *husar*, ung. *huszár*), specia de callariu

militariu, callariu ungurescu, servitoriu publicu sau privatu imbracatu *husaresce*. (Probabile formatu d'in *usiariu*).

HUSARESCU, *husariu*; vedi *husaresce*.

HUTRUIRE, *-escu*, v., vedi *huluire*.

HUTUPIRE, *-escu*, v., nimis avide edere, vorare; a mancá cu mare aviditate, a mancá ca porculu sau ca lupulu; a vorá, devorá; — *hutupitoriu*, *-tõria*, adj. s., care *hutupesce*, *hutupitu*, *-a*, part. sup. subst. d'in *hutupire*; *hutupitura*, s. f., acțiune și efect de *hutupire*.

HUTUPITORIU, *hutupitu*, *hutupitura*; vedi *hutupire*.

NB. De observatu : 1. tote, mai tote coventele de la acésta littera, *h*, in Glosariu, se audu, ba se si scriuu de multi, fora initialea *h* : *hapu* = *apu*, *hoitu* = *oitu*; 2. multi scriuu — si se vede co si pronuntia, *h* in locu de *ch*, cu totulu differitu de *h* in valorea vocale : *hirotonia*, *hirotonire*. *Hristos*. etc. in locu de : *chirotonia*, *chirotonire*, *Christos*, cea ce nu e de câtu cauza de confusione a limbii; 3. reu si fora regula se scriu cu *h* iniziale ce ceru : *a*) in locu de *h* unu *v* : *holbare*, *holticarire*, *hortopa*, in locu de : *volbare*, *volticarire*, *vortopa*; *b*) in locu de *h* unu *f* : *hirida*, *hica*, *hiru*, etc. in locu de : *frida*, *fica*, *firu*.

I

IA, scrissu reu dupo pronuntia stricata, 1. in locu de : *ea* sau *ella*, f. d'in *ellu*, (vedi *ellu* in Dictionariu); 2. in locu de *iea* d'in *leuare*, si mai bene : *liéua*, cumu si : *liéuu*, *liéui*, (vedi *leuare* in Dictionariu).

IABANGIU, (pron. *iabangiu*), s. m., vedi *haimandá*.

IABRASIU, *-a*, adj. s., 1. albu de pèru la una parte a corpului, in specie, callu albu la coda : *callu iabrasiu*; 2. deo-

chiatu, totu de callu : *amendoue epele su iabrasii*; 3. *hybridu*, *-a* : *mulii su iabrasii*; turcescu inse mai de totu essitu d'in usu.

1 IACA, scrissu reu dupo rea pronuntia, in locu de correctulu : *ecco*; vedi *ecco* in Dictionariu.

2 IACA, (pronuntia *iacá*), s. f.,

1. *iacá*, pl. *iacalle*, gulleru mulierescu; 2. *iacá*, mamma, matre.

IACHNIA si *iacña*, s. f., fertura sau coptura de legume cu buccatelle de carne

sau de pesce : *iachnia de pesce*;—turcescu, in loculu carui-a a intratu germ. *eingemacht*, corruptu in : *angemachtu* si *angemochtu*, totu asiá de reu ca si cellu turcescu.

IACNIA, s. f., vedi *iachnia*.

IADA, s. f., reu scrissu dupo rea pronuntia, in locu de : *éda*, pl. *ede*.

IADESIU, s. m., pl.-e, prensóre, remasu : *a se prende iadesiu cu cineva*;—turcescu, inse mai de totu essitu d'in usu ; in celle mai multe locuri au cursu román. *prensore*, *prensu*, *remasu*.

IADNICESCE, adv., d'in *iadnicescu*, -a, adj., de *iadu*, relativu la *iadu*, (vedi *iadu* in Dictionariu), covente reu formate de bietii paraclesiari, si cu totulu antipathice limbei Románului.

IADNICESCU, -a, adj., vedi *iadni-cesce*.

IAGERU, s. m., venatoriu; germ. *jäger*, acumu essiliatu d'in limba.

IAMA, s. f., *praeda*, *depraedatio*; *préda*; in specie, *préda bellica* : *a da iam'a in vite. in gradina*;—turcescu, acumu essiliatu d'in limba.

IANICIARIA, si *ieniceria*, s. f., statu, calitate, natura si facta de *ianiciariu*;—*ianiciariu* si *ieniceriu*, s. m., militariu turcu d'in corpulu de garda allu sultanului, pre cari, pentru barbari'a, crudimea si desfranata licentia a acestoru ómeni ensusi sultanulu se vedú nevolitu a distruge peno la unulu; metaforice : *ianiciariu*, -a, veri-ce omu barbaru, crudu, despotu, tyrannu, desfrenatu in passionile selle;—derivatu : *ianiaci- rescu* sau *ienicerescu*, -a, adj., relativu la *ianiciari*.

IANICIARIU, *ianiaci rescu*; vedi *ianiciaria*.

IAPA, *iara*, *iarasi*, *iarba*, *iarna*, *iasca*, *iasma*, reu scrise dupo rea pronuntia, in locu de correctele : *épa*, *éro*, *érosi*, *érba*, *iérna*, *ésca*, *ugiasma*, cari vedi in Dictionariu;—*agiasma* trece si prin intermedi'a forma : *aiasma* peno la *iasma*, inse sub acésta forma, *iasma*, are desu sensulu de : *spectru fartasma*, *nal-luca*, si de aci : *fientia* (= omu sau femina, déro mai allessu femina) forte macra, ca cumu ar fi numai osse si pelle etc.

IASPE, (mai pucinu bene : *iaspu*), si *jaspe*, *jaspu*, (form'a cu *e* finale m. f., éro cea cu *u* numai m.), *Jaspis*, (*ιασπις*, fr. *jaspe*); specia de pétra, de silice cu colore forte varia.

IASMA, s. f., vedi articulu *iapa*.

IASMINU, s. m., vedi *iasumia*.

IASPU, s. m., vedi *iaspe*.

IASUMIA si *iasomia*, s. f., *gesmi-num*, (fr. *jasmin*); specia de arbustu,—si : *iasminu* sau *jasminu*, m., dupo fr. *jasminu*; inse de preferitu e form'a lat. *gesminu* = *gesminum*.

IATA, adv., reu scrissu dupo rea pronuntia, in locu de : *éta*, correctu : *écco*.

IATACU, pl.-e, *zeta*, *zetecula*, *cubiculum*, *conclave*; camera de dormitu, camera pentru acestu scopu de totu mica si secreta, mai allessu inclavata in muru, cubicu, *conclave*;—turcesculu *iatacu*, n'are locu in limb'a romána.

IATAGANU, pl.-e, *acinaces*; specia de spata turcesca scurta si lata;—turcescu.

IAURTU, s. m., *lapte prensu*, *coglatu*, *lac coagulatum*;—turcescu, si pare a se mantiné prin pastorii cari lu prepara si lu vendu.

IAVASIA, si *ievasiá*, s. f., ferru ce se pune in nasu, mai allessu la calli; metaf. *unulu pune iavasiau'a cuiva* = *pune capestrulu*;—turcescu, romanescu curatu *capestru*.

IAZERU, si *ieseru*, pl.-e, *lacus*, *lacuna*, *stagnum*, *palus*; lacu intensu, lacu cu pesce;—slavicu?

IAZU, s. m., *canalis*, *agger*, *moles*; 1. canale de móra; 2. astupatura si inchidere, marginire a unei apa : *mole*, *aggere*, *argine*.

IBANCA, s. f., straiu ce se pune pre spinarea callului sub sélla.

IBOSTARETIU, -a, adj. s., vedi *ibovnicu*.

IBOVNICU, -a, adj. s., *amans*, -a, *amastus*, -a, *amans*; amante, favoritu, -a;—cu acellu-asi intellessu si *ibostaretiu*; inse tote cadute cu totulu in desuetudine.

IBRICELU, pl.-e, vedi *ibricu*.

IBRICU, pl.-e, vasu de apa de spelatu sau de fertu : *ibricu de spellatu*; i-

bricu de cafea, de theia; — turcescu; — deminut. *ibricellu*.

IBRISIMU si *ibrisinu*, pl.-e, metasse torsa, tortu de metasse; — turcescu.

ICNELA, s. f., vedi *icnire*.

ICNIRE, si *ignire-escu*, v., vomiturire, ru-tare, eructari; a veni se voma, a eructá, ructá; derivate: *icnitoriu* = *ignitoriu*, -*toria*, adj. s., care *icnesce*; — *icnitu* = *ignitu*, -a, part. sup. subst.: *bucatele icnite*, *icnitulu de vomere*; — *icnitura* = *ignitura*, s. f., actione si effectu de *icnire*: *icniture de vomitu forte violente*; form'a *icnitura* supplenesce forte bene form'a *icnela*, care e de reprobatu; — óre nu d'in igne = *iguia*?

ICNITORIU = *ignitoriu*, *icnitu* = *ignitu*, *icnitura* = *ignitura*; vedi *icnire*.

ICONA, s. f., vedi acestu coventu in Dictionariu, inse se se adauga inco: *iconaresa*, s. f., femina a *iconariului*, sau care singura pentru sene vende *icone*; *iconitia*, s. f., deminutivu d'in *icona*.

ICONARESSA, *iconitia*, vedi *icona*.

ICONOMA, *iconomia*, *iconomicu*, *iconomire*, *iconomitu*, *iconomu*; vedi in Dictionariu formele mai de preferitu: *economia*, *economia*, *economicu*, *economire*, *economitu*, *economu*; — óro: *iconomicesce*, *iconomisire*, *iconomisu*, etc. sunt si incarcate; — *iconomicosu*, -a, adj., correctu: *economicosu*, cere si precisionea de differentia de intellessulu intre densulu si *economicu*.

ICRE, s. f. pl., *placetum ova*; oua de pesce, — cumu se dice pre multe locuri, si e, de certu, de preferitu strainului *icre*.

IDRA, *idratatu*, *idratu*, *idraulica*, *idraulicu*; vedi in Dictionariu: *hydra*, *hydratatu*, *hydratu*, *hydraulica*, *hydraulicu*.

IDROCEFALU, *idrocela*, *idrocloratu*, *idrocloricu*, *idrocinamica*, *idrofobia*, *idrofobicu*, *idrofobu*, *idrogenatu*, *idrogenu*, *idrografia*, *idrograficu*, *idrografu*, *idrologia*, *idrologicu*, *idrologu*, *idromelu*, *idrometria*, *idrometricu*, *idrometru*, *idropaticu*, *idropatu*, *idropotu*, *idropicu*, *idrostatica*, *idrostaticu*, *idrostatu*; vedi: † *hydro*-, in Dictionariu.

*IEDERA, *iedu*, *iestinu*, *ielu*, reu scri-se dupo rea pronuntia, in locu de: *edera*, *edu*, *eutinu*, *ellu*, cari vedi in Dictionariu.

IELE, reu scrisse in locu de: *elle*, s. f. pl., *malus genius*, *dæmon*, *malae divae*, *rheumatismus*, *paralytia*, *furor*; demoniu, geniu reu, essenziale inse: *relle dine*, *dieesse relle*, caroru-a, dupo credentiele poporului, place a tormentá pre bietii moritori, cari neci nu cotédia a pronuntia nomele loru cellu ominosu, ci lu indica numai prin pronomele *elle*, ce devine substantivu in acestu sensu: *ellele dau*, *tramittu morbiu celli mai acuti si dorerosi omeniloru*, *femineloru si masculiloru*; *cellu leuatu d'in elle*, sau *de elle*, devine adesea *paralyticu de mente*, sau *nebonu furiosu*; déro mai adesea: *cellu leuatu*, -a d'in *elle* sau *de elle* *suffere de paralyti'a nerviloru* sau *de acutele doreri alle reumatismului de articulationi*; *péno astadi terranulu expertu*, *candu vede si observa unu bietu paciente de elle*, *face d'in oclu*, *si da d'in capu cu cautatura supperata si cu gestu ammenitiatoriu la mulierile ce stau de facia in pregiuru*: — acésta-a probédia, co multi terrani au viua conscientia de *elle*, co aru fi reali *elle* (*feminele*), celle ce casiona acesti amari si dorerosi morbi, fia prin farmeculu si furorile *amoresi*, fia prin *virulu amorei veneriu*, etc.

IEGHERU, s. m., vedi *iagheru*.

IENICERIA, *ieniceriu*; vedi *ianiciariu*.

IENUPERA, s. f., fructu de *ienuperu*, *juniperi bacca*; — *ienuperu*, s. m., *juniperus*; arbustu ce da *ienupere*; pre a locuri se audu si formele: *ieniperu*, -a, déro classicele aru fi: *juniperu*, -a, cu mica forte modificazione la form'a: *ienuperu* sau *jenuperu*, -a.

IEPURASIU, s. m., vedi *iepure*.

IEPURE, s. m., de care vedi: *iepure*, si form'a completa: *lepore* in Dictionariu; aci se supplenimu câte va forme sau sensuri de forme, omisse in Dictionariu, cumu: *iepurasiu* = *leporasiu*, s. m., deminut. mai bonu de forma e: *iepurellu* (= *leporellu*) cumu si form'a: *iepurutiu* (= *leporutiu*); — *iepuraria*, -a,

vedi *leporariu*, in Dictionariu, longa sensuribile date acolo, si forte populariu si usitatu : *ie* = *cane aptu a prende iepuri*; — i f., *iepuraria* (= *leporaria*). la apta a prende *iepurii*; β) déro *iepuraria*, coll. multime de *ie* edi si mai la valle : *iepurime*, *ie* — apoi adj. *iepurescu*, (= *lepori*, de *iepure*, de natur'a *iepurelui*, u, priu estensione, si la *omu* : a *iepurésca*, cu frica *iepurésca*; i adv. *iepurece* (= *leporisce*); a *iepurece*, ca *iepurele*, cu oculii *desiepurime* (= *leporime*), s. f., colultime de *iepurii*, in acellu-asi i alta forma : *iepuretu* (= *leporormica iepuretu* in aceste *seluroiu* = *iepuroni* (= *leporoni*), l'in *iepure*, mare *iepure*, betrânu éro *ieपुरoia* = *iepuroni* (= *le*), reu si fora calle se applica ca la *iepure*; *iepurire* (= *leporire*), ., a vená *iepurii*.

RELU, *iepurece*, *iepurescu*, i, *iepurire*, *ieपुरoii*, *iepurutiu*; *ure*.

RHIA, *ierarhicu*, *ierarhu*, — reu dupo rea pronuntia, in locu de : a, *ierarchicu*, *ierarchu*, sau : *hie*, etc.

IGA, *ieste*, etc., reu scrise dupo nuntia, in locu de *eruga*, *este*, etc.

E, s. f., prăsepe; ingraditura, se pune nutretiu viteloru, pre-slavicu.

IA, (pronuntia : *iésma*), s. f. vedi : a articl. *iapa*.

SIEA, s. f., vedi *iavasía*.

RU, s. m., vedi *iazeru*.

NE = *iezune* = *iczure* = *viezure*, ieles, taxus; specia de animale, si, pare, dupo Dict. *Buda*, cu *lu*; (vedi si : *bursucu* in Dictio-

U, s. m., vis, tenor, spiritus, , animus; tela, materia; potere, iergia, vigore, caldura; pândia, , stofta bona; si in genere : bona , aptitudine : *omu cu ifosu*, *canturu*, *oratori fora ifosu*, *discuru*, si *unu ifosu*; *cu ifosu vorbesce*

cu ifosu face totu ce face; — d'in grec. ὕπος = pandia, tessutura, introdussu fora neci una accommodatione la limba; de acea-a astadi cadutu de totu in desuetudine; (vedi si *ighemoniconu*).

IGHEMONIA, s. f., scrissu reu in locu de : *egemonia* sau *hegemonia*; vedi in Dictionariu : *egemonia*.

IGHEMONICONU, s. m., decorum, dignitas, quod decet, magludo; splendor, decus; docoru, demnitate, splendore, magnificentia, maria in portulu si attitudinea unui omu; — d'in gr. ἡγεμονικόν, neutru d'in ἡγεμονικός = princepale, domnitoriu, — fora neci una accommodatione la limb'a româna; de acea-a, ca si *ifosu*, cadutu in desuetudine; co-ci, de s'ar fi datu acestoru covente una apparentia de forma romanésca, cumu : *hyphu* = *ifu*, si *h:egemonicu* = *egemonicu*, in locu de *ifosu*, *ighemoniconu*, elle aru fi prensu pote radicina in limba.

IGIENA, *igienicu*, in locu de *hygiena*, *hygienicu*, cari vedi in Dictionariu; inse ce e nesufferitu in limba, e, de certu, form'a : *igienesce*, adv., in locu de *igienice* sau *hygienice*, pre candu : *igienesce*, nu potea essí de câtu d'in form'a de adj. *igienescu*, care nu essiste.

IGIENESCE, *igienicu*; vedi *igiena*.

IGNIRE, *ignitoriu*, *ignitu*, *ignitura*; vedi in Glossariu : *icnire*, si in Dictionariu : *ignire*, *ignitu*, etc.

IGRASSIA, *igrassiosu*, *igrologia*, *igrometria*, *igrometricu*, *igrometru*; vedi in Dictionariu : *hygrassia*, *hygrassiosu* si : † *hygro*-.

IGUMENESCE, *igumenescu*, *igumenia*, *igumenire*, *igumenu*; vedi in Dictionariu : *egumenia*, *egumenu*; inse de adaussu : *egumenescu*, -a, adj., relativu la *egumenu* : *officiu egumenescu*, *viétia egumenesca*; si adv., *egumenese* = in modu *egumnescu* : a *viue egumenese*; si verb. *egumenire*, -escu = a fi *egumenu*; a *egumeni doue monasterie*; — in fine si form'a : *egumenatu*, e de adaussu in Dictionariu, de sí pare synonyma completa cu : *egumenia*, déro totu se face si se pote face una differentia intre celle doue forme.

ILERU, s. m., *rubentes pastalae*; ver-

satu menutu si rossiu, pustule forte menute si rossie pre pelle : *mai nu potu scapá copillulu de ileru.*

ILEU, s. m., *lucus*; incude, pre care faurulu bate ferrulu arsu cu malliulu; — Dict. de *Buda*, cêrca a esplicá *ileu* d'in *lucus*, sau d'in gr. εἰλέω. (Compara ung. 118).

ILICU, pl.-e, *vestis pectoralis vel illacæ*; vestimentu, care, ca si *gilet'ta*, fora manice, copere trunculu corpului de la collu, de la umeri, peno la *selle* sau *ilie*, — de aci, forte probabile, nomele vestimentului, adeco de la *ilie* : *ilicu de metasse*; *iliculu e unu bonu si formosu peptariu*; *ilice cosute cu firu*; *se facu si ilice mulieresci câtu se pote de eleganti.*

ILIOSCOPIA, *ilioscopicu, ilioscopiu, ilioscopu*; déco aru fi aceste covente formate d'in *iliu* sau *ilie* = *illa*, si d'in σκοπεῖν, aru poté stá, cumu su copiate aci, dupo scriptur'a originale; déco ca composite d'in : ἥλιος = *hellos*, si d'in σκοπεῖν, aceste covente cauta, de necesse, a se scriue si lege : *helioscopia, helioscopicu, helioscopiu, helioscopu*, sau cellu pueinu in form'a : *elioscopia, elioscopicu, elioscopiu, elioscopu*, cumu su scrisse si in Dictionariu in amendoue formele : *helioscopia* si *elioscopia*; — asiá si : *heliotropia* sau *eliotropia*.

ILIOSCOPICU, *ilioscopicu, ilioscopu, eliotropia*; vedi *ilioscopia*.

IMAMEA, s. f., pl. *imamelle*, capetulu unei pipa de fumatu, care e, de regula, facutu d'in electru, si care serve de imbucatu cu gur'a fumatoriului : *Turcii su forte amatori de imamelle*; — turcescu.

IMBAIRE, -escu, v., ca si : *imbarbatiare, -escu*, v., verbe date in locu de : *imbaiare* = *imbaniare*, si *imbarbatare*, (cari vedi in Dictionariu), nu su de admissu, cându poporul dice pretotendine : *imbaiare* si *imbarbatare*, éro nu : *imbaire, imbarbatiare*; totu asiá, si mai multu su de reprobatu celle alte forme alle celloru doue verbe : *imbaii, imbarbatii, imbauu, imbarbatuu*, in locu de : *imbatai, imbarbatai, imbaiatu, imbarbatatu*; — de n'ar fi de câtu differenti'a de simpla armonia, fora se intervina auctoritatea irre-

cusabile a poporului in acêsta materia, totusi veri-ce urecla, câtu de astupata, ar sentí acêsta differentia, déro totusi s'ar concede si formele in *ire* pre longa celle in *are*, — de cari aflámu essemple in limb'a poporului, — inse numai sub conditionea sine qua non : de a pune in vedere differenti'a de sensu ce ar intervení intre verbele in *are* si celle in *ire*.

IMBAITU, *imbarbatiare, imbarbatuu*; etc.; vedi *imbaire*.

IMBARCADERU, pl.-e, (fr. *embarcadere*); locu de *imbarcare*; — inse, dupo forma fora analogia in limb'a propria; déco s'ar adoptá, ar cautá se devina : *imbarcatoriu*, sau *imbarcatoare*, sau *imbarcatura*.

IMBIELSIUGARE, v., *abundare, cumulare*; a fi in *bielsiugu*, a abundá, a fi indestullu; a procurá *bielsiugu*, a implé, cumulé pre cineva cu indestullare; *imbielsiugatu*, part. sup. : *omu imbielsiugatu, terra imbielsiugata*; — coventu condemnatu dejá a perí impreuna cu parentele de nascere : *bielsiugu*. (Compara ung. bőség).

IMBIELSIUGATU, -a, part. sup., vedi *imbielsiugare*.

IMBLACIRE, *imblacitu*, vedi *imblatiare*.

IMBLACIU, pl.-i, *flagellum, tribunalum*; flagellu, de batutu gránele, cerealile : *cu imblacii se batu manuclii de gránu, de ordiu, de meliu*; Dict. de *Buda* deduce *imblacii* d'in *basilli*; inse d'in có-ce de Carpati coventulu nu e conno-scutu.

IMBLATIRE, -escu, v., *triturare*; a bate cu *imblacii*, a treierá; derivate : *imblatitoriu, -tória*, adj. s., care *imblatesce*; *imblatitu*, part. sup. subst.; *imblatitura*, s. f., actulu de *imblatiare*.

IMBLOJIRE, -escu, v., *velare, obducere, larvare, personam vel personam inducere*; a infasciorá, invelí, coperí, ascunde; a mascá, a se mascá, a travesti, a se travesti, etc.; derivate : *imblojitu, -a*, part. sup., *velatus, larvatus, persantus*; infascioratu, invelitu, mai allessu la *facia* : *mascatu, larvatu, travestitu*; — pare a fi essitu d'in acea-asi origine cu *oblojire*, ce nu e de bona si suave odore; de altramete coventulu nu scimu se se

re undeva d'in coce de Carpati.
LOJITU, -a, part., vedi *imblajire*.
OBOCIRE, -escu, v., germinare, re; a dá *boboci*, a incoltí, *immutorile imbobocescu*; *ros'a imboboderivate*: *imbocitu*, -a, part. sup. *ibobocita*, *tempulude imbobocitululu*; — d'in *bobocr*.
OBOCITU, -a, part., vedi *imbobo-*

OGATIRE, -escu, v., ditare; a face a *avutí*, a *inavutí*; a *se imbogati cere*, a *se inavutí*; — *imbogatitu*, -sup.; — vedi *bogatu*; cu *tóte co nu de aceste covente*, *candu avemu tre*: *avutire*, *inavutire*, etc.
OGATITU, -a, part., vedi *imbo-*

OLDIRE, -escu, v., stimulare; a *nu boldulu*, a *punge iu genere*; si *ice*, a *indemuá*, *attitiá*, a *im-etc.*; — *derivate*: *imbolditoriu*, -adj. s., care *imboldesce*; *imboldpart. sup.*; *imbolditura*, s. f., *ac-effectu allu actionei de imbold* — d'in *im=in*, si *boldu*; vedi *boldure*.

OLDITORIU, *imbolditu*, *imbold* — vedi *imboldire*.

OLDORIRE, -escu, v., *velare*, *obobveare*; a *inveli*, *infasciora*, *í sau insavoní*; *imboldoritu*, part., *ritura*, s. f., *actione si effectu ionei de imboldorire*; — d'in *imboldore* sau *boldura*, *in locu de*: *voltura?* d'in *voltu de la volvere*. *si voltare*, *desvoltare*; isp. *embo* = *fascis*, *velum*).

OLNAVIRE, -escu, v., *aegrotum*, *aegrotare*; a face *bolnavu*; a *cadé*; — d'in *im=in*, si *bolnavire*, *eva mai usitatu*; vedi: *bola*, si

ORTIARE, v., *secundare*, *gravidam ingrecá*, *ingrenná*, *secundá*; — = *in*, si *bortiu* = *abortiu*; *in a sensu si cu acellu-asi modu tu d'in adj.*, *bortiosu*, = *aborsi* *verbulu*: *imbortiosiare*, -ediu.
ORTIOSIARE, v., vedi *imbor-*

ORTIRE, -escu, v., *corrugare*, *con-*

globare, *conglomerare* = a face *botiu*, a *boti ceva*, *mai vertosu unu vestimentu*: a *imboti rochi'a*; *imbotitu*, part. sup.; — d'in *im=in*, si d'in *botire de la botiu*; cu *tote aceste-a compos. imbotire* se aplica cu *multu mai raru de cátu simplulu botire*. — (Compara si it. *imbotire*, isp. *ombutir*).

IMBRANARE, v., *cingere*; a *cinge*, *incinge* cu *bránulu*.

IMBROBODIRE, -escu, v., *obnubere*, *obvelare*; a *inveli*, *coperi capulu*, *in specie pentru femine*; *imbroboditu*, -a, part. sup., — d'in *im=in*, si *brobodire*; vedi: *broboda* si *brobodire*.

IMBULSALA, s. f., vedi *imbulsire*.

IMBULSARE, -escu, v., *pulsare*, *impulsare*, *premere*, *urgere*; *irreperere*, *se intrudere*; a *imbranci*, *pulsá*, *impulsá*, *impinge*; refl. *a se imbulsí* = a *se indesá*, *bagá*; *imbulsitu*, part. sup., *imbulsitoriu*, -a, adj. s., care *imbulsesce*; — *imbulsire* e *probabile d'in impulsire* = *impulsare*; *inse form'a imbulsela* e *de reprobatu*.

IMBULSITU, -a, part., vedi *imbulsire*.

IMBROCU, s. m., *aqua liquida*, *limpidus liquor*; *apa limpida*, *forte limpida*; *probabile d'in imbre* = *imber* = gr. *δμβροσ*.

IMBURDARE, v., *invertere*, *pervertere*, *subvertere*, *corrumpere*; a *invertere*, a *intórce pre dosu*, a *restorná*, *stricá*, *derapená*; a *corrumpere*, a *duce*, *trage in callea perdiarei*; — d'in *invertere?* vedi si *sburdare*.

IMBURTIOSIARE, v., *gravidam redere*, *secundare*; a *face se lié in pantiche*, a *ingrecá*; — *imburtiosiatu*, -a, part. sup.; d'in *im=in*; si *burtiosu* de la *burta*.

IMPUSUNARIRE, -escu, v., *in crumenam condere*, *furari*; a *pune in pusunariu*; a *furá*, a *trece d'in pusunariulu altui'a in allu seu*; — d'in *im=in*, si *pusunariu*.

IMBUTUCIRE, -escu, v., *incatenare*, *in vincula conjicere*; a *pune in butucu* sau *in butuci*, a *incatená*; — d'in *im=in*, si *butucu*.

IMBUTUSIRE, -escu, v., 1. *in sensu de imbutucire*; vedi *déro imbutucire*; 2. *arletare*, a *imbranci* cu *violentia mare*.

IMENEU, si *imineu*, s. m., *calceus rusticus*, calciamentu terranescu, grosolanu, in forma de *pantofu*: *imineii se dicu si fileri*.

IMMLADIARE, v., vedi *mladiare*.

IMMICSIORARE, v., *minuere*, *diminuere*; a face *mai micu*; nu e de recomandat, de óra ce simplulu: *micusiorare*, adjuge, si compositulu nu dice *nemica mai multu*, afora de nu ni se va presentá in sensuri diferite de alle simplului.

IMMOIERE, v., reu scrissu in locu de: *immoiare*, *assemine* si part. sup. *immoietu*, in locu de *immoiatu*, etc.; co-ci verbulu nu e de conj. II, ci de conj. I; —coventulu bene pronuntiatu pre multe locuri, cauta se fia si bene scrissu: *immoiare*, ca si simplulu: *molliare*.

IMOSIELA, s. f., *sorde*; *sorde*, in specie, *sorde* de limu sau imu; trassu d'in *imosu* = *limosu* = *limosus*, plenu de *imu* = *limu*, de unde si form'a: *imosta* = *limosta*, mai correcta de cátu *imosiela* care nu e de admissu; — d'in *imosu* si: *imosire* = *limosire*, -escu, v., *sordidare*, limo contaminare, a implé de *imu*, a sordí cu *imu*; de unde: *imositu* = *limositu*, -a, part. sup. subst.; *imositoriu* = *limositoriu*, -a, adj. s., care *imosesce* = *limosesce*; *imositura* = *limositura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *imosire* sau a *limosire*, si se pote, de certu totu cu preferentia, aplicá ca si *imosia*, in locu de *imosiela*: *limositurele nu stau formosu pre vestimente*, *limositur'a sta si mai reu pre nome sau caracteriu*; *limositur'a pote fi inse forte utile campuriloru sterpe*; — in fine *imosu* = *limosu* e nascutu d'in *imu* = *limu*, tina, neroiu, etc., vedi: *limu*, *limosu* si in Dictionariu, unde au dereptu si celle alte cu form'a correcta si regulata: *limosia*, *limosire*, *limositu*, *limositura*, *imosire*, *imositu*, *imositura*, *imosu*, *imosia*, *imu*; vedi *imosiela*.

IMPACURARE, reu scrissu in locu de: *impecurare*, v., (din *im* = *in*, si *pecura*), *piece linere*, *implere*, *contaminare*; a unge cu *pecura*, a implé, maculá de *pecura*; *impecuratu*, -a, part., part. s., *impecuratura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *impecurare*.

IMPACURATU, *impacuratura*; vedi *impacurare*.

IMPAIAGINARE, si *impaiaginire*, v., vedi *impaiaginire*.

IMPAIAJINIRE, -escu, v., *aranel*, *operire*, *obscurare*, *calligare*, *languescere*; 1. proprie, a implé de *paiagini*, de *pandia de paiagini*: *s'au paiajinitu toti parietii*; 2. metaforice, a obscurá, a coperi óre-cumu luminele, oclii, cá si cu una *pandia de paiaginu*, si de aci, a *langedi*, *vescedi*, *debilitá* oclii, *vedere*, etc.: *ni s'au impaijinitu oclii*; *oclii acesti fete su impaijiniti*; si, prin estensione: *se impaijinesce si luminarea, candel'a*; *se impaijinesce ensusi tempulu, atmospher'a luminei*, etc.; — *impaiajinitu*, -a, part. sup., *impaiajinitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *impaiaginire*; — *déro* de observatu: a) verbulu si derivatele su de scrissu si de pronuntiatu, ca si primitivulu: *paiaginu*, cu unu *g*: *impaiaginire*, *impaiajinitu*, etc.; b) mai bene e a conjugá verbulu cumu conjuga poporulu, dupo conjug. I: *impaiaginare*; c) e de preferitu verbulu simplu, ce se aude in gur'a poporului, si a nome: *paiaginare*: *mi se paiagina oclii*; *ti s'au paiaginat reu unu oclu*; *de ce ni se paiagina oclii*; *co-ci se paiaginu apoi si mentea*; d) fora se mai adaugemu, co nu e neci logicu a introduce composite, candu nu au diferente in sensu de verbulu simplu, care e totu de una data si mai facile si mai placutu de pronuntiatu si chiaru de scrissu.

IMPAIAJINITU, *impaiajinitura*; vedi *impaiaginire*.

IMPANDRARE, v., *dilapidare*, *prodigere*, *profundere*; a spende cu larga si sparta mâna, cumu se dice, a resipi, profunde fora computu: *millioni se le dai pre mâna, elli le impândra in câteva ore*; (form'a simpla: *impândra* e cea mai desu audita, éro cea incarcata: *impândredia* forte rar); — derivate: *impandratione*, s. f., *profusio*, *dilapidatio* = actione si effectu de *impandrare*; *impandratu*, -a, part. sup., *profusus*, *dilapidatus*:

tóta averea parintésca impandrata; nu am argenti de impandratu; impandratulu averei e fatale: impandratu, s. f., profusio, dilapidatio, prodigalitas, actiōe de impandrare, si effectu allu a-cestei actiōe: impandratuerele vostre au se ve derapene starile in currendu; — impandrare e, mai antâniu, in locu de impendrare; apoi impendrare e in locu de impendurare, si acestu-a essitu d'in impendere=impendere, casispendurare d'in espendere=spendere=expendere: deci tote formele su de pronuntiatu si scrisu, pre de una parte ca contrasse: impendrare, impendratione, impendratoriu, impendratu, impendratu; éro pre de alt'a ca spendurare, etc., fora contractione si suppressiōe a luiu d'in syllab'a dra: impendurare, impenduratione, impenduratoriu, impenduratu, impenduratura; — se scie, credemu, co classiculu impendere erá applicatu a espreme mai multu de câtu alte forme d'in acea-si radice: pend, cumu: expendere=spendere, dispendere = dispendere, si prin urmare bene si formosus va stá populariulu: impendrare sau impendurare, etc. pre longa classicile: impendere=impendere, etc.

IMPARATU, s. m., pl. cu *e*: *imparate*, si cu *i*: *imparati*, (inse mai pucinu bene, vedi mai la valle), *palatum*; *palatu* = *cerulu gurei*; — in locu déro de *impalatu*, compositu cu *im=in*, si *palatu*=lat. *palatum*; — derivatu: *imparatuciu* = *imparatutiu* (= *imparatusiu*) = *impalatuciu*, etc. = *palatuciu*, etc., diminutivu d'in *imparatu* = *impulatu* = *palatu*; inse applicatu si in specie, mai allessu form'a *imparatusiu*=*impalatusiu*=*palatusiu* = uva palati=*omusiorulu*, (bene si correctu; *ovusiorulu* sau *ovusiorulu* sau *uv'a d'in guttu*).

IMPARATUCIU, *imparatusiu*; vedi *imparatu*.

IMPARISYLLABICU, -a, si *impri-syllabu*, -a, adj., (d'in *im=in=in* = *ne*, *pare*, *syllaba*), *imparisyllabus*; terminu de grammatica, care nu are *pari syllabe*: *omu e imparisyllabu cu omenis*.

IMPARTELA, *impartenia*, s. f., *partitio*, *partitio*, *distributio*; *impartire* a unui ce in mai multe parti; in specie:

impartire de ereditati, de alimente si alte lucruri la pauperi pentru sufletulu repausatiloru; — formele inse nu su conforme limbai ensasi, si se potu supplé cu forme ca: *impartire*, *impartitura*, etc.

IMPARTASIANIA, s. f., vedi *impartasire*.

IMPARTASIRE, -escu, v., *participem* facere, *communicare*; a face *partasiu* de ceva, a comunicá, mai vertosu, a comunicá cu sântele mysterie; déro observâmu d'inainte, co, in sensulu religiosu, *impartasire* e cu multu mai pucinu populare de câtu *communicare*, asiá co derivate d'in *impartasire*, ca *impartasiania*, de esemplu, nu se pronuntia de Românuulu laicu, neci de Românuulu cu facia basericesca, — nu se pronuntia in frasi ca: *sunt'a impartasiania*, ci, de regula: *sant'a comunicatura*, numai in gurele carturariloru bobleti si ebeti s'a auditu si, dorere, inco se aud e pre alocuri, candu prin feditatea formei selle coventulu ar fi se fia departe de gur'a Românuului; — acumu, ce se attinge de *impartasire*, ellu essitu din *im=in*, si *partasiu* = *participem* = *particeps*, éro *partasiu* d'in purulu romanicu: *parte*, cu form'a *asiu*, ce nu are deplena odóre de santitate romanesca, totusi e mai de sufferitu de câtu allu forme din *impartasiania* sau *impartasieniu*, de acea-a dâmu câteva frasi d'in variele insemnari alle verbului *impartasire*: a) in sensulu religiosu = a comunicá, a uni pre crestinu cu corpulu si sângele lui *Christu*: *se ve impartasiti*, *cellu pucinu de patru ori pre annu*; *déco nu te ai confessatu*, *nu te poti impartasi*, numai *copillii mici se impartasescu neconfessati*; neci *unu preutu nu vre a impartasi pre spurcatu*; b) in sensu civile si sociale: a) a *impartasi* pre cineva de ceva, d'in ceva (mai rar: cu ceva), si *reflexivu*: a se *impartasi* de ceva, d'in ceva (raru: cu ceva); *nemine nu se impartasesce d'in averea a-cestui opulentu*, *se impartasescu nu numai filii*, *ci si nepotii d'in avutulu tatalui*; *de ce nu impartasesci si altoru-a d'in benele teu?* *de ce nu ne ati impartasitu si pre noi d'in beneficiile comuni?* b) a *impartasi* lucrulu cuiu:

nu impartasimu neci bucuri'a, nici do-
rerea vóstra; cine póte impartasi pareri
asiá de erraticé? tote cu sensulu de :
a avé parte, a luá parte; éro : a fi in
parte, cu parte in ceva, a fi partasiu =
participe, etc., s'ar espreme, nu prin
compositulu impartasire, ci prin simplulu
partasire : partasimu sau nu partasimu
la ceva;—derivatele verbeloru : impar-
tasitu si partasitu, part. sup.; impu-
tasitoriu,-tória, si partasitoriu,-tória, adj.
s., care se impartasesce sau partasesce;
— tote, cumu amu indicatu mai susu,
d'in partasiu = participe = particeps,
care iéa parte; vedi partasiu.

IMPARTASITORIU, impartasitu; ve-
di impartasire.

IMPEDISIARE, (pre alocuri : impie-
disiare, si provincialismu inkiedisiare),
v., d'in pedisiu, care merita tractare in-
ainte de derivatulu : impedisiare, sau
simplulu : pedisiare, care e si mai popula-
riu si mai elegante de câtu compos. impe-
disiare, avéndu totu de una data sensu
mai largu si mai variatu de câtu cellu
compositu; déro totusi si inainte de pedi-
siu, trece form'a mai simpla : pediu, care,
ca si pedica, nasce de certu, d'in pede =
pes, abl. pede, (pron. dupo locuri : pediu,
kiediu), pl. pedi = piedi, etc., pedie = pie-
die, etc., si pediuri = piediuri, etc.; pro-
prie, in origine : pediu,-a, adj., (=pedius
sau pedeus lat.), cu sensulu de : de pe-
de, relativu la pede, ca pedele, in for-
m'a de pede, etc., si de aci : obliquus,
transversus, transversalis, lateralis, pro-
pensus, proclivis, inclinatus, oblicu, a
laturi, transversale, etc., cumu e pedele
la fluverulu petiorului, de essemplu : cal-
le pedia altei-a, lemne pedee altoru-a, o-
cli pedi = ocli oblici, incurbi la una
parte; a cautá cuiva cu oculu pediu, cu
ocli pedi; metaforice : chiaru una persona
e bene sau reu pediu altei-a = acea-a
côtra acésta-a cu boni ocli sau rei ocli,
favorabile sau defavorabile, cu bone sau
relle cogite, de bonu sau reu auguriu, etc.,
déro, de regula si populariu, ca subst.,
a) f., *pédia* = obliquitas; bona vel mala
fortuna, bonum vel malum augurium, be-
nevolentia vel malevolentia, felicitas,
salus, vel infortunium, omen; etc., raru

in sensu materiale, de essemplu : *pédia*
unci costa de collina, *pediele* lateriloru
callei; ca mai dessoru in sensu ideale, cumu
ce *pédia* rea de muliere, de barbatu; nu
ambliá cu densulu, co e una *pédia*; ati
venitu cu *pedie* bone, cu *pedie* relle; e
una *pédia*, nu ve apropiati de dens'a; nu
au *pedie* pentru noi, au *pedie* forte relle;
nu lu puneti se ve traga sortii, co nu
are *pédia* bona; nu sciti co ellu e *pédia*
rea; cu *pedie* relle ne amu insocitu; le-
purile, lupulu, unu popa, ce essu inain-
te cuiva, su *pedie* relle pentru densulu;
una batalia de oculu, de urecla, e inco
pédia bona sau rea pentru Románu;
b) m., *pediu*, pl. *pedie*, se confunde cu
allu fem. *pédia*, si de aci necessitatea
limbei de a formá in m., cu i : *pedi* sau
cu uri : *pediuri*; *pedi* areacellu-asi sensu
ideale, ce are si form'a *pédia*, in singu-
lare si in plurale, cu differenti'a, co pre-
senta si insemnarea francescului *humeur*
= (*kiefu*, cumu : *are kiefu* sau nu = *are*
pedi sau nu); asiá déro : cu *pedi* rei te
ai scollatu, cu *pedi* rei te culci; *astadi*
esti foru pedi; *pedi boni* = fr. *bonne*
humeur, *pedi rei* = fr. *mauvaise* *humeur*;
fora pedi = *fora pedie*, *fora fortuna*, etc.;
si in singulariu, cu assemine sensu : *esti*
pediu reu = *esti pédia rea*; inse mai
multu in singulariu cu varie insemnari,
cumu : a) *pediu* = obliquitas, latera-
litas, transversalitas, oblicitate, late-
ralitate, transversalitate, statu de a fi
abbatutu de la callea, lini'a, directionea
derépta : *pediulu costeloru*, *collinei*, *pe-
diulu liniei perpendiculararia*, *margini de*
calle fora pédia; *sérpele sta in pediu pre*
calleu nóstra; unu *lemnu in pediu cu*
altu lemnu face cruce; b) declivitas,
propensio, inclinatio, inclinatione, ple-
catione, declivitate : *pediulu acestui co-
perimentu de casu e prea rapidu*; *pediulu*
unei ripa; se dati mai mare *pediu mar-
ginei callei*;—acésta forma : *pediu-pé-
dia*, pre câtu scimu, se vede co nu a
datu derivate, de essemplu, unu verbu
ca *pediare*, care, de certu s'ar poté for-
má forte bene, in sensulu de : a face *pe-
diu*, cumu : a *pédia bene coperimentulu*
casei;—d'in contra, *pedisiu,-a*, (in locu
de *pediciu,-a*), cu sensulu de : obliquitas,

lateralis, transversalis, curvus, torvus, tortus, contortus, per ambages, oblicu, inclinatu, plecatu, laterale, transversale, curbu, care in genere nu tine, nu are lini'a, directionea regulata; si prin metafore, dissimulatu, pre departe, cu ambagi, cu cotiture, fora libertate si sinceritate, etc. : a abbate din callea bututa si appuca pre calle pedisia; a se uitá cu oculu pedisiu la cineva; vorbe pedisie, batujocura pedisia; si ca adv. a vorbi pedisiu, a se uitá pedisiu; ce omu pedisiu in vorbele si faptele selle!—mai raru ca subst. m. reale, unu pedisiu, multe pedisie: a amblá numai pre pedisie, in acestu sensu mai desu ca part. pre pedisiante: pre pedisiate vré a ne supune la voliele selle; vedi pedisiatu mai la valle); — pedisiu déro e cu multu mai fecundu de cátu pediu in derivate; cumu : pedisiare, v., obliquum reddere, oblique et per ambages agere, a face pedisiu, a lucrá pedisiu : a pedisiá callea; pedisiédia oculii la noi d'in tempu in tempu; nu pedisiati in vorbele si faptele vostre; au pedisiatu multu de la datinele strabone; nu pedisiá in promisselle telle, in passii tei; de aci : pedisiatoriu, -toria, adj. s., care pedisiédia; pedisiatu, -a, part. sup. subst., pedisiatura; s. f., actione de pedisiare, si effectu allu acestei actione : pedisiatura de oculi incrunzata; pedisiaturele debitorului, spre a nu desface ce detoredia; — compos. impedisiare, v., are sensu mai strinsu ca simplulu pedisiare; asiá si derivatele : impedisiatione, impedisiatoriu, impedisiatu, impedisiatura.

IMPEDISIATIONE, impedisiatoriu, impedisiatu, impedisiatura; vedi impedisiare.

IMPEGATU, si impiegatu, s. m., (d'in it. impiegato, proprie : part. de la impiegare, synonymu cu allu nostru: implecare, de unde apoi ar essi : implecatu=officiariu, functionairu etc., forma congrua spiritului limbei nostra; déro chiaru si asiá, nu e de lipsa, de óra ce avemu : functionariu, etc., cu atátu mai multu e de respinsu form'a : impregatu, imegare, etc., in loculu carei-a a intratu si nu pote a nu intrá form'a congruente geniului limbei nóstre : implecare, imple-

catu, etc. cu sensulu covenitu; (vedi in Dictionariu : implicare, implicatu, etc.).

IMPERUSIARE, v., pubescere, pills vestri; de regula reflex., a se imperusiá, imperusiatu, -a. part. sup. : catelli imperusiati, callu bene imperusiatu; capete de mulieri bene imperusiante; imperusiatura, s. f., actione si effectu allu actionei de imperusiare; —imperusiare d'in im = in, si perosu, asiá in cátu : a imperusiá=a face perosu, a se imperusiá = a se face perosu; deci bene su scrise si pronuntiate sub formele : imperosiare, imperosiatu, imperosiatura, etc.,

IMPISMASIRE, impismuire, (mai bene impismare, care e populariu); impismuitu, etc., vedi pisma.

IMPODOBELA, s. f., vedi urmatoriu impodobire.

IMPODOBIRE, -escu, v., ornare, exornare, decorare, a orná, adorná, imformosetiá : a impodobí capulu, unu templu, una maressa, stylulu, etc.; —derivate: impodobitoriu, -tória, adj. s., care impodobesce; impodobitu, -a, part. sup. subst., impodobitura, s. f., actione si effectu allu actionei de impodobire, care, ca si impodobire ensusi, leuatu ca subst., cumu se applica tóte infinitivele in re, póte fórté bene suppleni form'a : impodobéla, care nu e de locu admissibile, si care pre longa aceste-a, nu e populare, ci numai sub condeliu de carturariu a leuatu nascere; — in locu de impodobire, intra si simplulu : podobire, care ar fi de preferitu compositului impodobire, si d'in care, afora de derivatele compositului, esse si altu derivatu in form'a : podobia, (προπόμια), canticu ecclesiasticu, care se cânta dupo norm'a altui-a; —atátu podobire, cátu si impodobire, e formatu d'in coventulu : podobá=ornamentu, ornatus, decus, ornamentu, decoratione, ornatu, in formosetiatura, etc. : podobele maressei, marelui, reginei si regelui; splendid'a podoba a acellui templu; nu podobe sau podobele facu formoseti'a; podob'u mentei si ánimei e superiore deserteloru podobe alle corpului; — podoba nasce inco unu fedu copillu ca : podobnicu, -a, ornans, ornatus, decorus, ornante, ornatoriu, de-

coru, elegante, formosus, etc., coventu respinsu de bonulu gustu allu Românulni.

IMPODOBITORIU, *impodobitu*, *impodobitura*; vedi *impodobire*.

IMPOFILARE, *impofilatu*, vedi *po-filu*.

IMPONCISIARE, (reus scrissu *imponcisiere*, co-ci e de conj. I, nu de conj. II), v., si simplu: *poncisiare*, (reus crissu *poncisiere*), verbe denoinative d'in *poncisiu*, care, astadi se applica in vorbire, de regula, ca subst. si adv., éro in origine fu, ca si *pediu*, *pedisiu* (vedi *impedisiare*), adiectivu: *ponciu*, -a, cu sensulu forte variatu de: a) *pungens*, *compungens*, *carpens*, care punge, impunge, si morsica, rumpe, sfascia, mai allestu metaforice: impunge, morsica cu vorbe, e mordace, piscatoriu, sfasiatoriu in vorbe; de aci: b) in specie: α) *offendens*, *irritans*, *sapperatoriu*, *interritoriu*; β) *jurglosus*, *jurgans*, *altercans*, *dissentiens*, *dissidens*, care se cërta, se bate (mai allestu in covente), se desbina de altii, se pune si sta in discordia cu altii; γ) *adversus*, *adversarius*, *repugnans*, *contrarius*; δ) *obliquus*, *transversus*, *pedesiu*, oblicu, care se abbate de lini'a, directionea covenita, cumu de essemplu: *berbecii su poncisi*, *nu mai pucinu poncisi su cocosii*, *vorbe poncisie*, *caututura poncisia*; *capr'u cautu cu orlu poncisiu la capru*; *celli poncisi strica si respiscu societatile*; *poncisiu omu*, *co suppera tota lumea*; *poncisiulu nu se involiesce cu nemine*; *unu poncisiu impunge pre toti*, *contradice totu idvcl*;—populare, cumu s'a dissu, mai vertosu ca subst. sau adv., de essemplu: *a vorbi poncisiu*; *a se portá mai poncisiu*; *a stá toturu-a*, *poncisiu*; *multi stau poncisiu*, (inse si: *poncisi*) *la celle mai bone opiniononi si sententie*; *a appucá poncisiu pre calle*; *de ce lassuti callea bututu*, *si ve rateciti in poncisiu* (si *pre celle poncisie*)? *poncisiu* (=punctim) *ne sfascia in discursulu scu*;—cu acellu-asi intellesu sta si alta forma mai scurta: *ponciu*; cumu sta si *pediu* pre longa *pedisiu*, (vedi *impedisiare*), de certu in origine ca adj. *ponciu*, -a, déro in usulu vorbirei populare, de regula, ca subst. m., *unu pon-*

ciu, in plur. *poncie* mai vertosu in intellesulu de: *punctio*, *carpio*, *jurgium*, *altercatio*, *rixa*, *certamen*, *dissentio*, *discordia*, etc., *impungere*, *morsicare* cu vorbe, *cërta*, *batalia* si *lupta* in covente, *dissensione* si *discordia*, *oppositio*, *repugnantia*, etc.: *lassati-ve de poncie*, *co pere térr'a de ponciele vostre*; *acésta parecl. de soci e in continue poncie*; *poncicl. fora batalia nu au attractione*;—Dictionariulu de *Buda* da si form'a: *ponca*, s. f., pl. *ponce*=pl. *poncie* d'in *ponciu*, forma, cumu se vede, mai originaria si care ne pôte dá lumine asupra etymologiei coventeloru in cestione, numai déco form'a *ponca* e reale, luata d'in gur'a poporului, si nu cumuva fictionata in favórea pluralelui: *ponce*, care se confunde, cumu dissemu, cu: *poncie* de la *ponciu*; co-ci noi connosému d'in gur'a poporului tote formele familie in cestione, afora de form'a: *ponca*; déro si fora dens'a, resultatulu nostru etymologicu ar fi fostu acellu-asi, adeco co: *ponca* e in locu de *ponga*, si acésta-a in locu de *punga* de la *pungere*, ca si popularele: *duca* (= *dussa*), de la *ducere*, de unde si: *ponciu* = *pongiu* = *pungiu*, *poncisiu* = *pongisiu* = *pungisiu*, *poncisiare* (si acestu-a populare, ba inco preferibile compositulu) *imponcisiare* = *pongisiare* sau *impongisiare* = *pungisiare* sau *impungisiare*, etc., in cari tote resare si domina sensulu de *pungere*, *impungere*; de al-tramente *pungisiu*=*poncisiu* sau *pongisiu* e inco populare in frasi ca: *taurii se luptu pungisiu*, *asiá se lupta in pungisiu sau in talisiu si doui duellanti*;—potemu déro scurtá acestu articlu, dandu aci verbele si derivatele cu sensulu lor numai in traductione latina, de óra-ce, cu occasionea forme *poncisiu* s'a desvoltatu coventu acestu sensu: *poncisiare* = *pongisiare* = *pungisiare* si *imponcisiare* = *impongisiare* = *impungisiare*, v., *pungere*, *compungere*, *carpere*, *dissentire*, *dissidere*, *pugnare*, *repugnare*, *adversari*, *jurgari*, *rixari*, *altercari*; *obligare*, *curbare*, etc.; derivate: *poncisiatoriu* = *pongisiatoriu* = *pungisiatoriu*, si *imponcisiatoriu* = *im-*

pongisitoriu = *impungisitoriu*, -a; adj. s.; *poncisiatu* = *pongisiatu* = *pungisiatu*, si *imponcisiatu* = *impungisiatu* = *impungisiatu*, part. sup. subst.; *poncisiatura* = *pongisiatura* = *pungisiatura* si *imponcisiatura* = *impungisiatura* = *impungisiatura*, s. f., actione si effectu alle actionei verbeloru de: *poncisiare* = *pongisiare* = *pungisiare* si *imponcisiare* = *impungisiare* = *impungisiare*, etc.

IMPONCISIATORIU, *imponcisiatu*, *imponcisiatura*; vedi *imponcisiare*.

IMPOTIONARE, si *impopotionare*, *impotiotionare*, -ediu, v., nlmis, admodum ornare, exornare; a orná in modu essageratu, pretentiosu si ambitiosu, a *essorná*: se *impotionédia m. lierea*, si se *impopotionédia*, *impotiotionédia*, *apoi pleca in visite*; ce mi te ai *impopotionatu asiá*? numai *meretricile se impotiotionédia asiá*; nu ai tempu se te *impotionédi*, —derivate: *impotionatoriu* = *impopotionatoriu* = *impotiotionatoriu*, -a, care *impotionédia*, *impopotionédia*, *impotiotionédia*; *impotionatu* = *impopotionatu* = *impotiotionatu*, -a, part. sup. subst.; *impotionatura* = *impopotionatura* = *impotiotionatura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *impotionare* = *impopotionare* = *impotiotionare*; —pre basea, co Románulu applica, de regula, coventele imprumutate d'in alte limbe cu totulu straine limbei selle, cu sensu peiorativu, ce nu au acelle covente, in limbele respective, ar poté cineva, in nevoli'a de a esplicá etymologi'a coventului in cestione, allergá la germ. *putz*, ornamentu; déro, in vedere, co coventulu románescu are forma romanica irreprensibile, cumu si d'in repugnantia de a dá ospetia unui strainismu, cercetandu si scrutandu bene in limb'a nostra, ne amu convinsu, co coventele in cestione su de origine romanica: in addeveru, *impotionare*, ca si *impopotionare*, *impotiotionare*, nu su de câtu verbe denominative, derivate adeco d'in unu nome, *fa substantivulu sau adiectivulu*; totulu déro se reduce a discoperí nomele, d'in care a essitu verbele: *impotionare*, etc.; acestu nome e de certu: *po-*

tionare sau *potionu* (= *potioniu*), care nu e de câtu unu augmentativu d'in *potiu*; de unde inse *potiu*? nu cumuva d'in *poté* = *potis* = *potente*? asiá in câtu *impotiotionare* se insemne: ornare redicata la potentia, la suprem'a potentia; déro acésta *hypothese* ne pare camu essagerata, ca si *impotionarea*, si de aceea credemu a poté asserere, fora se ne tememu de mare errore, co *potiu*, e in locu de *putiu* de la *putire*, espremendu *ornatulu putidu* prin essageratione, cumu e, de regula, *ornatulu putaneloru*, cumu e *putidu* si *stylulu putanelatu in elegantie si ornamente*; nu negámu co a-supr'a formei *putiu* = *potiu* a potutu influe si *putu* = *putus*, *puru*, *mundru*, *elegante*; la ce tinemu inse a observá, e, co Románulu d'in delicateti'a gustului si bonului sensu, ce lu caracteriza, a evitatatu de a pronuntiá: *putiu*, *putione*, *imputationare*, etc., si a pronuntyatu: *potiu*, *potione*, *impotionare*, cumu se aude forte desu si *potóre*, in locu de *putóre*; déro ca se marginimu, se dámu esplicarea particulare a fia-carei-a d'in formele verbali usitate in concurrentia mai cu acellua-assi intellesu, leuandu-ne permissioinea de a propune espressu esplicarea sensului formeloru: *potiu*, *potione*, ce amu pusu in lumina prin analyse coventita si possibile in marginile ce ni su trasce; asiá: *potiu*, s. m. = *ornamentu essageratu*, *ornamentu putidu*, in genere, éro in specie: *ornamentu mulierescu putidu si disgratiosu*: mai allesu allu *muliciloru desfricate*; de aci: *potione*, s. m., augmentativu d'in *potiu*; —acumu se vede de sene, co: a) *impotionare*, esse directu d'in *potione* cu prepositionea *in*: *in-potion-are* = *impotionare*; b) co celle alte doue forme: a) *impopotionare*, b) *impotiotionare*, s'au formatu in poterea *cellui mai principale* prin processele, prin cari se desvolta limbele analoge cu a nóstra, adeco prin compositione, si in parte prin *compositione* a coventului prin sene'ensusi, adeco prin asiá nominata *reduplicatione*, de regula a unei syllabe; asiá d'in *potione*, prin reduplicationea syllabei initiale, se face: *popotione* de unde: *in-potion-*

are = *impopotionare*; éro prin reduplicatiune *media* d'in *potione* se face : *potiotione*, de unde : *in-potiotion-are* = *impotiotionare*.

IMPOPOTIONARE, *impotiotionare*; vedi *impotionare*.

IMPOTRIVA, *impotrivre*, *impotrivi-toriu*, etc.; vedi *protiva*.

IMPOVAIELA, s. f., vedi *impovaiare*.

IMPOVAIARE (reu scrissu in locu de : *impovoiare*, si mai reu : *impovaiere*, co-ci nu e de conj. II, ci de conj. I; bene si deplenu correctu in scrissu ca si in pronuntia : *implovoniare*, (vedi cotra finitulu articlului), v., (cu forme simple : *impovoiu*, *impovoi*, *impovoiu*, *impovoi-iamu*; se *impovoiu*, se *impovoi*, se *impovoi*; mai raru formele incarcate : *impovoiédiu*, *impovoiédi*, *impovoiédia*, se *impovoiédie*, etc.), lmbrem, ulmbum obducere vel solvere, obscurare, luundare, obruere; a adduce *nueru* si *plouia* forte mare, a versá ore-cumu cu cofa, a se versá cerulu; a adduce mare intunerecu, a privá de vedere, a orbí ore-cumu; a in-necá, inundá, inglutí, absorbí, etc. : *impovoiasse forte cerulu*; *nueri grossi negri impovoiá cerulu*; *torrenti au impovoiatu tote seminaturrele*; *nu allegemu nemica d'in gránele impovoiate*; — derivate : *impovoiatoriu*, -*toria*, adj. s., care *impovoiu*; *impovoiatu*, -*a*, part. sup.; inse numai d'in creierulu unui carturariu stupidu a essitu form'a peccatosa : *impovoiela* sau *impovaiela*; — se aude si form'a simpla, fora *im* = *in* : *povoiare*, v., cu derivatele : *povoiatoriu*, -*a*, *povoiatu*, -*a*, *povoiatura*; inse cu sensu mai pucinu energicu de cátu allu formei composita : *impovoiare*; — de altramente amendoue formele : *povoiare* si *impovoiare* su verbe *denominative*, (vedi *impotionare*), d'in *nomele substantivu* : *povoiu*, de certu, in locu de : *plovoniu*, augmentatiyu d'in *plouia* sau *ploia*.

IMPOVARARE, *impovaratoriu*, *impovaratu*; vedi *povara*.

IMPOVOIARE, *impovoiatoriu*, *impovoiatu* *impovoiatura*; vedi *impovuiare*.

IMPRASCIARE sau *imprastiare*, *imprasciatoriu*, *imprasciatu*; vedi *prascia* sau *prastia*.

IMPRESMA, prep. adv., vedi *présma* si *impresmuire*, (tóte cu *s* aspru sibilante).

IMPRESMUIRE, *impresmuítu*; vedi *présma*.

IMPRETINIRE, -*escu*, v., in locude :

IMPRIETÍNIRE, *imprietínítu*; vedi : *prietinu* sau *prietenu*.

IMPRILOSTITU, -*a*, s. pers., *incantatus*, *obsessus*, *dæmoniacus*; 1. *incantatu*, *farmecatu*; 2. *indracitu*, *obsedutu* sau *obsessu* de *demoni*, *demoniacu*; — si simplu, fora *im* = *in* : *prilostítu*, -*a*, cu acellu-asi sensu ce are și : *imprilostítu*; déro in amendoue formele deplenu cadutu in desuetudine.

IMPROBODIRE, *improbodítu*, *improbodítura*; vedi : *imbrobodire* *brobodire*, *broboda* si *proboda*.

IMPROPODIRE, *impropodítu*; vedi : *improbodire* si *imbrobodire*.

IMPROSCARE. (cu *s* aspru sibilante, inse cu forme simple : *improscu*, *improsci*, *improasca*, se *improsce*). v., *jacere*, *projlcere*, *jactare*, *míttre*, *petere*, *impetere*, *adoríri*, etc.; in sensu propriu, a arruncá in ceva sau in cineva cu ceva, a cautá se lovésca si se vetteme, si de aci, prin metafore diverse : a atacá, a maletractá, injuriá, etc., atátu in sensu materiale, cátu si ideale : se *improasca celli ce se batu nu numui cu sagette d'in arcuri*, ci si cu apa; *Ebreii improscan profetii cu petre* = *lapidau*; *ómeni improscati pentru crudimea loru*; *improasca cineva si cu batujocure*; *boulu improasca cu cornulu*, *leulu improasca cu unglele*; *impíi ce improasca cerulu*, *in ceru*; *improasca insulte in voi*, *si taceti*; — derivate : *improscatione*, s. f., actiune de *improscare*, *lapidatio*, *ictus*; etc.; *improscatoriu*, -*tória*, adj. s., care *improasca*; *improscatu*, -*a*, part. sup. subst.; *improscatura*, s. f., actiune si effectu de *improscare*; — coventulu, cumu se vede, e compositu d'in *im*=*in*, si d'in simplulu : *proscare*; — se fia ore d'in *projicare* de la *projlcere*, cu terminationea *are* in locu de *ere*, ca si *dicare*, *predicare*, etc., pro longa : *dicere*, *predicare*? — brevitatea lui & *projicare*, ar fi potutu casioná succes-

sivele transformationi : *proicare, proscare*, (confere si : *miscare* d'in *missicare*); cu tóte aceste-a nu cotediãmu a affirmá nemica.

IMPROSCATIONE, *improscatoriu*, *improscatu*, etc., vedi *improscare*.

IMPROSTIRE, *improstitu*; vedi *prostire*. si mai vertosu *prostu*, de óra ce d'incóce de Carpati nu se aude : *improstire*. ci numai : *prostire*.

IMPROTIVA, *improtivire, improtivitoriu, improtivitu, improtivnicia*, etc.; vedi *protiva*.

IMPUSCARE, (cu *s* aspru sibilante, d'in *puscare* cu *im* in locu de *in*; vedi in Dictionariu : *puscare*, derivatu si ellu d'in *pusca*), v., a dá cu *pusc'a*. a vulnerá si chiaru occide cu globulu ce arrunca *pusc'a* si *pistolulu*, etc., prin manule omului; — derivate : *impuscatu*.-a, part. sup.; *impuscatura*, s. f., actione si effectu allu actionei de a *impuscare* : *trei impuscature de pusca, co-ci sunt si impuscature de pistolu*.

IMPUSCATU, *impuscatura*; vedi *impuscare*.

IMPUTERNICIRE, *imputernicitoriu, imputernicitu*; vedi *puternicu*.

IMU, s. m., vedi *limu* in Dictionariu, si *imosia, imosire*, etc. in Glossariu.

INACCIIU,-a, (pronum. *inacciu*), adj., *piger, obstinatus, malignus, astutus; lenosus*, care si prégita a face ori-ce : inerte si socorde; apoi : inderetricu, obstinatu, incapetinat, pre care nu lu poti mutá; in fine si : reutatiosu, astutu si reu : *nu numai omenii su inaccii, ci si bestiele inco su inaccie; asinulu e cellu mai inacciu d'in animalii*; — se fia ore in locu de : *inactivu, stramutatu successive in : inacciviu, inacciviu, inacciu?*

INADIRE, *inaditu*, etc., in locu de : *innadire, innaditu*, etc.; vedi déro *innadire*.

INAGURIDARE, v., *uvae acerbae succo, omphaclo acidare*; in omphaclo convertore; a acrí cu *agurida*, a face *agurida*, a stramutá in *agurida*; — *inaguridatu*,-a, part. sup.; — se dice si simplu : *aguridare, aguridatu*.

INALBELA, s. f., reu formatu in locu de *inalbitura*.

INCAIMACIRE,-escu, v., vedi : *incaimare*.

INCAIMARE, si *ingaimare*, (cu forme simple : *incaimu* = *ingaimu*; mai raru cu forme incarcate : *incaimedi* = *ingaimedi*), v., *mussare, mutire, non perspicue loqui vel intelligere, confundere et confundi, a cogitá si vorbí incurcatu, a incurcá si confunde, a se incurcá si confunde*; *ce incaimati sau ingaimati acollea? incaimi sau ingaimi ce nu are a face cu ce te întrebãmu noi; numai incaimau sau ingaimau lucrulu ce aveau se faca*; — derivate : *incaimatoriu* = *ingaimatoriu*,-a, care *incaima* = *ingaima*; *incaimatu* = *ingaimatu*,-a, part. sup.; *incaimatura* = *ingaimatura*, s. f., actiones; effectu de a *incaimare* = de a *ingaimare*, si : *incaimatione* = *ingaimatione*, s. f. i mai multu cu sensu de actione de câtu de effectu; si chiaru : *incaimatiosu* = *ingaimatiosu*,-a, adj., *suppusu la incaimare sau ingaimare*; — se audu si fora i intermediariu : *incamare, ingamare*; si fora in initiale : *caimare* = *gaimare*; — de aci si verbele derivate, prolongate cu suffisse : *incaimacire* = *incamacire* si *ingaimacire* = *ingamacire*, cu derivatele loru : *incaimacitu* = *ingaimacitu*, *incaimacitura* = *ingaimacitura*, etc., si cu a-cellu-asi sensu ce au *incaimare* si *ingaimare*, inse cu unu gradu de energia mai mare : *cine incaimacesce* = *incaima forte, e forte ingaimatu*; si fora in initiale : *caimacire* = *gaimacire*; éro cu *l* : *galmacire, calmacire*, (vedi mai diosu), si : *ingalmare*, etc. — pote co aceste forme su varianti cu *m* in locu de *n* d'in *inganare*; cauta inse se observãmu co, in specie, form'a : *incaimacire*, si fora in, *caimacire* se aude si ca formata din *caimacu* = crema : *a caimaci laptele*; — se póte inse ca formele : *caimare* = *gaimare* se fia d'in *callimare* sau *callimare*; vedi si *incalare*.

INCAIMATIONE, *incaimatoriu, incaimatu, incaimatura*, etc.; vedi *incaimare*.

INCALARE, (numai cu forme simple : *incalu, incali, incala, se incale*, etc., cea-a ce duce la geminationea lui *l* : *incallare incallu, incalli incalla*, etc.), v., *durum vel corpusculum fieri; a se face*

tare sau vertosu, a se impetři si cresce preste mesura : *câtu au incallatu aceste femine! ati incallatu cu nesce giganti, incallu acestu omu ca unu callu; ce incallati ca pétr'a si cu boulu?* si reflex. *a se incallá : asiá s'a incallatu, co nu mai incupe cu altulu in curru, fia acestu-a câtu de lurgu;* — derivate : *incalatione*, s. f., actione de *incallare*; *incallatoriu,-tória*, adj. s., care *incallu*. *incallatu,-a*, part. sup. adj. subst.; *incallatura*, s. f., actione si effectu de *incallare*; — si cu form'a : *ingulare* sau *ingallare*, inse cu sensulu de : *inginare* sau de *incaimare* = *inguimare*. (vedi *incaimare*); déro su vede a avé sau a fi avutu si sensulu, ce resare in : *incallare*, adeco sensulu : *forte mare si grossu*, cumu resulta d'in form'a populare *guliganu,-a* : *una guligana de fêta*, forma essita, de certu, d'in *in-galare* sau *ingallare*, simplu, fora in : *galare* = *gal-lare*; — Dict. de *Buda* esplica *incallare* prin it. *caglio*, lat. *coagulum*, v. *qua-gillare*, lat. *coagulare*, identice cu alle nôstre : *caglu* = *caghiu*, *caglare* = *caghia-re*, (prin metathese : *chingu*, *chiagure*); noue inse ni se pare mai probabile etymologi'a de la *callum* = pelle grossa, pelle ingrossiata, si in casulu acestu-a coventulu ar meritá se figuredie in Dictionariu.

INCALATU, *incalatione*, *incalatura*; vedi *incalare*.

INCALCARE, v., *invadere*, *ocupare* (fr. *empletter*); a *calcá in*, a intrá furisiiu sau prin violentia in ce e allu altui-a, a *calcá* dereptulu altui-a, in specie, a *calcá parte* sau *tota mosi'a cuiva* : *tineti cu peptulu, se nu incalce ostii patri'a; celli potenti au incalcatu mare parte d'in fundulu celloru debili*; — derivate : *incalcatione*. s. f., *incalculatoriu,-tória*, adj. s., *incalcatu*, part. sup., *incalcatura*, s. f., compositu bene formatu, déro nu dice mai multu de câtu simplulu *calcare* prin urmare remâne ca venitoriulu se se pronuntie pentru utilitatea lui.

INCARDOSIARE, si *incardosire*, -*escu*, si *incarduire*, -*escu*, v., *aggregare*, *congregare*, si *congregari*; a bagá, a introduce in acellu-asi *cârdu*; a stringe-

pune impreuna, a insoci, etc.; mai allessu reflex. *a se incardosiá, a se incardosi, a se incardú*; derivate : *incardosiatu* = *incardositu* si *incarduitu*, part. sup.; — d'in *in-cârdu*; inse form'a *incardosiare* sau *incardosire* e mai energica, dice mai multu si mai reu ceva de câtu form'a *incarduire* — vedi : *cârdu*, *haita*, si mai vertosu : *inhabitare*, synonymu cu *incardosiare* sau *incardosire*.

INCARLIGARE, *incarlighatu*, *incarlighatura*, etc., vedi : *carlighare*, *carlighatu*, *carlighatura*, etc.; vedi si *carlighu*, d'in care su essite tote celle aci mentionate; — compositele su mai usitate in vorbire; simplele inse su de preferitu.

INCARLIONTIARE, *incarliontiatu*, etc.; vedi *carlioniare*, *carlioniatu*, etc., vedi si *carlioniu*, de unde celle aci mentionate; si aci, ca si in precedentele articlu, de preferitu su simplele celloru composit.

INCATERAMARE, *incateramatu*; vedi : *caterumare*, *cateramatu*; vedi si *caterumu*, de unde coventele aci mentionate; si aci e de observatu, co simplele su de preferitu compositeloru, déro nu cumuva compositulu presenta sensu diferitu de allu simplulu.

INCATIFELLIRE, -*escu*, v., (fr. *volouter*); a investí cu *catifea*; a da faci'a de *catifea*.

INCELUIRE, -*escu*, v., *decipere*, *fal-lere*; a ammagí, a insellá; si fora in initiale : *celuire*, cu acellu-asi intellessu ce are si compositulu : *inceluire*; — Dict. *Buda* crede co *celuire* ar fi essitu d'in lat. *celare*, inse d'in coce de Carpati nu a fostu si nu e undeva connoscutu neci *celuire*, neci *inceluire*; de preferitu su, in totu casulu, formele : *celare*, *incelare*, fora inse a se confunde cu *sellare*, *in-sellare*.

INCEPENIA, s. f., *initium*, *principium*, *inceptio*; *inceputu*, *incepere*; — numai d'in capulu carturariloru stupidi si maniaci, a potutu essí d'in origine nobile, cumu e *incepere*, unu coventu fedu prin forma ca *enia*, *incep-enia*, ce poporulu nu a pronuntiatu, nu pronuntia si nu va pronuntia.

INCHIEGARE, (si mai reu : *inche-*

gare), *inchiere*, *inchiurare*, etc., reu pronuntiate si reu scrise; vedi in Dictionariu: *inchiagare* si *incagliare*; *inchiatare* si *inclauare*; *inchiavarare* si *inclauare*, etc.

INCHIPUIRE, -escu, v., *ingere*, *efingere*, *simulare*, *excogitare*, *imaginari*, *commentari*; *intelligere*, *animo comprehendere*, etc.; d'in in si *chipu*, de care vedi in Glossariu la loculu seu: *a face unu chipu*, 1. in sensu materiale: *pictorii inchipuescu omeni si alte animali prin colori*; *a inchipui capulu curiva cu gypsu*; 2. in sensu intellectuale, a si *imagina*, a si *pune in mente*, a *comprende cu mentea*, a *suspica*, a *cogita ce nu e*, etc.: *a si inchipui co ca densulu nu e nemine*; *nu mi potu inchipui figur'a ce tu mi descriui cu vorb'a*; *nu mi am inchipuitu neci una data se fi asiá de perfidu, cumu te afli in realitate*; — si ca subst. *inchipuiri de omu delirante*; *inchipuirea spiritului prin unu corpu de materia*; — derivate: *inchipuitu*, part. sup. subst.; vedi si *chipu*.

INCHIRIARE, (se conjuga si simplu: *inchiriu*, *inchirii*, *inchiriu*, etc. si cu forme incarcate: *inchiriediu*, *inchiriedi*, *inchiriedia* etc.) v., *locare*, *conducere*; a dá sau leuá cu *chiria* una casa, unu agru, una carrutia, etc., a locá sau allocá si a conduce; — derivate: *inchiriatoriu*, -toria, *locator*; déro si in sensu de *chiriasiu*, cui *inchiriatoriulu* *inchiria lucrulu seu*; inse adesea confundu multi *inchiriatoriu* cu *chiriasiu*; — déco: *chiria*, *inchiriare*, *inchiriatoriu*, *chiriasiu*, etc., au se remana in limba, atunci se cere se intre, conformu etymologiei acestoru covente, in armonia cu ortografi'a limbii adeco: *cyria*, *incyriure*, *cyriasiu*, *incyriatoriu*, *incyriatu*, *de incyriatu*, etc.

INCHIRIATU, *inchiriatoriu*, etc.; vedi *inchiriare*.

INCIUCURARE, v., vedi in Dictionariu: *ciucurare*, de preferitu compositolui: *inciucurare*; vedi si: *ciucuru*, de unde *ciucurare*, etc.

INCLESCIARE, sau *inclestare*, -ediu, v., d'in *clesce*, a *stringe cu clescele*, si de aci: a *stringe in genere*: a *inclescia gur'a*; cu *gur'a inclesciata*; a

inclescia dentii, cu *dentii inclesciati*, cu *oclii inclesciati*; a *inclescia braciele*, a *inclescia in ghiare*, a si *inclescia ghiarele in carnea predei*; etc.; derivate: *inclesciatoriu*, -toria, adj. s.: *inclesciatoriu de denti sau d'in denti*; *inclesciatu*, part. sup.; *inclesciatura*, s. f., *inclesciatur'a gurei*, *inclesciaturele dentiloru*, etc.; vedi *clesce*.

INCLESCIATORIU, *inclesciatu*, *inclesciatura*; vedi *inclesciare*.

INCLEIRE, -escu, v., *glutinare*, *agglutinare*; a lipi cu *cleiu*, (vedi déro *cleiu*); si simplu: *cleire*, care inse e mai pucinu usitatu de cátu *incleire*; asiá si derivatele: *incleitoriu*, -toria = *cleitoriu*, -tória, adj. s., *incleitu* = *cleitu*, part. sup., *incleituru* = *cleitura*, s. f.; — de preferitu su: *glutinu*, in locu de *cleiu*; *glutinare*, *agglutinare*, *inglutinare*, in locu de *cleire*, *incleire*; *glutinatu*, *agglutinatu*, in locu de *cleitu*, *incleitu*; *glutinaturu*, *agglutinatura*, in locu de *cleitura* *incleituru*, etc.

INCLEITORIU, *incleitu*, *incleituru*, etc.; vedi *incleire*.

INCLESTARE = *inclestare*, vedi *inclesciare*.

INCOCARJARE, v., *curbare*, *incurbare*, *inflectere*; vedi simplulu: *cocarjare*; derivate: *cocarjatu* = *incocarjatu*, part. sup.; *cocarjatura* = *incocarjatura*, s. f.; se vede co *incocarjare*, dice mai multu de cátu simplulu: *cocarjare*; — de altramente nu e indestullatória etymologi'a de la *cocarjare*; in locu de *cârju* s'ar poté dá una origine mai plausibile pote; cumu, de essemplu: *cocarjare* in locu de *cocurjare*, si acestu-a in locu de *cocurgiare* = *cocurciare* = *co-curciare* (= *cruciare*); — sau d'in *cocurbiare*, stramutatu successivu in *cocurghiare*, *cocurgiare*, in fine in *cocurjare*, etc.

INCOCARJATORIU, *incocarjatu*, *incocarjatura*; vedi *incocarjare*.

INCOIFARE, v., *caput casside operire*; a pune *coifu* pre capu, a coperi capulu cu *coifu*; *incoifatu*, part. sup. — si simplu, fora in: *coifare*, *coifatu*, inse cu differitu sensu allu compositeloru: *incoifare*, *incoifatu*.

INCOLTIELA, s. f., d'in *incoltire*, in-

se de reprobato pentru forma, cu atât mai multu co alte forme pure ca : *incoltitura*, etc., suplu form'a erronea : *incoltiéla*.

INCOPCARE, (cu forme simple : *incopcu*, *incopci*, *incopca*, etc.; mai raru si ca provincialismu : *incopcediu*, *incopcedi*, *incopcedia*, etc.); assemine si : *incopciare*, (cu forme simple si incarcate : *incopcediu*, *incopcedi*, *incopcedia* etc.), v., fibulare; a prende, a fissá cu *copc'a*; derivate : *incopcatione*, s. f., actione de *incopcare*; *incopcatoriu* = *incopciatoriu*, -*toria*, adj. s., care *incopca* sau care *incopcedis*; *incopcatu* = *incopciatu*, part. sup. subst.; *incopcatura* = *incopciatura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *incopcare* sau *incopciare* : *incopcatura bene strinsa*; — d'in *in* si *copca*; — si formele simple su in usu : *copcar*, *copciare*, si inco cu differentia de sensu, asiá co *copcare* insémna simplu : *a prende copca*; éro : *a incopca* = *a prende cu arte sau cu violentia*, etc.

INCOPCATIONE, *incopcatoriu*, *incopciatoriu*, *incopcatu*, *incopciatu*, *incopcatura*, *incopciatura*; vedi *incopcare*.

INCOTROPIRE, -*escu*, v., d'in *cotropire* cu *in*, care mai nu se aude pre longa *cotropire*; vedi déro *cotropire*.

INCOVRIGARE, v., *violenter inflectere*; a curbá fórte tare, a face *covrigu*; derivate : *incovrigatu*, part. sup.; *incovrigatura*, s. f.; — si simplu : *covrigare*, *covrigatu*, *covrigatura*; vedi déro : *incovrigare*, *covrigu*.

INCOVRIGATU, *incovrigatura*; vedi *incovrigare*.

INCRACANARE, *incrakanatu*, *incracire* si *incracitu*, etc., au pre longa simplele : *cracănare*, *cracănatu* si *cracire*, *cracitu*, etc. numai sensu essageratu ca si form'a; vedi déro in Dictionariu : *cracănare*, *cracănare*, cumu si *craca*, d'in care tote formele in cestionē.

INCRETIELA, s. f., in locu de *incretitura*, etc., nu credemu se se fia dissu sau se se dica pre undeva, ci assemini *scalciature* s'au formatu numai de carturarii fora critica si fora gustu.

INCROPELA, s. f., vedi *incropire*.

INCROPIRE, -*escu*, v., *tepefacere*; a

face *in cropu*, a fêrbe *in cropu*, a face caldicellu, a incaldí pucinu, a face *tepidu* : *incropiti numai, nu ferbeti, ap'a de scaldatu pruncii*; metaforice : a face pucinu, sau forte pucinu, a lucrá pucinu si reu : *a incropi una modesta avere*; *a incropi economi'a casei d'in teliu curmeliu*; *a incropi unu prândiu fórte parcu*; *nu scie de câtu incropi câleva note de musica*, etc.; — derivate : *incropitoriu*, -*toria*, adj. s., care *incropesce*; *incropitu*, part. sup., *tepefactus*; *incropitura*, s. f., *tepefactie*; actione si effectu allu actionei de *incropire* : *incropitur'a apej de scaldatu prunculu*; *incropitura, nu fertura, de buccate, care se se pota mancá*; inse, pre longa aceste-a, n'are ce cautá in limba form'a scalciata : *incropéla*; — si simple, fora *in* : *cropire*, *cropitu*, *cropitura*, etc., aceste-a tote essite d'in *cropu*, s. m., *teper*; statu de pucina si modica calore : *ap'a da in cropu, se fia in cropu ap'a de scaldatu pruncii*; acésta forma a datu, cumu dissemu, derivatele : *cropire*, etc., si prin urmare nu se pote, cumu face D. Miklosich, referí la sl. *kropiti*, care nu numai nu se esplica prin una radicé slavica, déro inco si verbulu slavicu, care va se dica : *conspergere* = *stropire*, nu are a face in sensu nemica cu verbulu romanescu : *cropire*, *incropire*, etc.

INCROPITORIU, *incropitu*, *incropitura*; vedi : *incropire*.

INCUIERE, *incuietóre*, *incuietu*, *incuietura*, etc., forme reu scrise dupo rea pronuntia, in locu de formele correcte date in Dictionariu : *incuiare*, *incuietóre*, *incuiatu*, *incuiatura*, si mai correctu, *incuniare*, *incuniatore*, *incuniatu*, *incuniatura*; co-ci verbulu *incuniare* nu e de conj. II, ci de conj. I.

INCUSLUIRE, (cu s aspru sibilante), -*escu*, v., *blandiri*, *mulcere*, *amaterie agere*; a lingusi, a resfaciá, *desmerdá*, etc.; de regula reflex. *a se cusluti*; — déro d'in cóce de Carpati nu a fostu si nu e connotutu undeva sau cui va; se pote inse se fia essitu coventulu d'in vorb'a *blândia*, ce se applica câniloru : *cutiu, cutiu!*

INDELETE, (de scrissu despartitu : *in delete*; vedi mai diosu), adv., *otiose*, *improperate*; cu tempu indestallu, fora

precipitare, cu passu lentu si in tempu fora alta occupatione urgente, fora altu lucru, etc. : *a lucrá in delete; nu festiná, ci scriue in delete; si cu pre : pre in delete : pre in delete se face lucrulu bonu; si cu prep. cu : cu in delete; si aus'a e, co coventulu mai simplu sona : delete, s. f., otium, tempus, spatium; locus, commodum; tempu neoccupatu, tempu indestullu, locu largu de misurare si lucrare, commoditate, statu de vacatione de partea occupationiloru obligative si urgenti, etc. : avemu delete se conversámu impreuna cátu de indelungu; nu ti lipsece deletea, cumu affirmi tu, ci bon'a volia si studiulu; de acf adverbie : in delete, cu delete, pre delete, pre in delete; de acf derivate : deleticu, -a, adj., otiosus, vacans; occupatus, actiuus, dellgens, studiosus, etc., adeco cu sensuri aprópe opposite; — si cu prepos. in : indeleticu; de acf apoi v. deleticire = indeleticire, -escu, a se ocupá cu ceva; — forme spurie sunt : deletnicu = indeletnicu, deletnicire = indeletnicire, precari se rédima D. *Miklosich* spre a le declará de slavice, fara se ne arrete co delete occorre in limb'a slavica.*

INDELETICIRE, *indeleticu, indeletnicire*, etc. vedi *indelete*.

INDEREPTNICIA, *inderreptnicire, inderreptnicu, inderreptnicia, inderrepticu*, etc.; vedi *inderretu*.

INDERETU, adv., (in usulu frecente, inse nu raru si ca adiectivu, cumu fu si e in origine, apoi si substantivu, si mai in urma adverbii; vedi desvoltarea ulterioare a articolului), *retro, retrorsum, inapoi*, cu care *inderetu* ca adv. e aproape de totu synonymu : *a merge inderetu, se intorsera inderetu; a dá inderetu ce a impromutatu; si riulu da inderetu = scade; altu ceva : riulu se intorce, curre inderetu; multi cari inaintassera in averi si onori, dederu inderetu; dorerile, morbiu inco dau inderetu; a fugi, a se trage inderetu; a face inderetu, a se lassá inderetu, a stá inderetu, a remané inderetu; — compositu cu alte prepositioni pentru precisionea directioniloru : in inderetu, de inderetu, pre inderetu pre de inderetu, sau pre d'inderetu, de a*

*inderetu : a merge de a inderetu; si cu plur. a merge de a inderete; fugi de a inderete; a lucrá, face de a inderete, a intellege chiaru de a inderete; tote face de a inderete = pre dosu, de a indose; — e tempulu a trece la natur'a de adiectivu si substantivu a coventului : a) *adj.*, natura in care, cu damnu, se perde pre di ce merge : *ce omini indereti! ce muliere indereta! ce asinu inderetu! ce boi indereti, ce calli si mai indereti!* etc. *asiá*, sub acésta forma, are parte de sensu; obstinatus, *pervicax* = incapetinat, pre care nu lu poti face se se misce d'in alle selle, sensu ce are, de regula, derivatulu : *indereticu*, (vedi mai diosu), *b) subst.*, in care natura si astadi se tine in tota puterea coventului, s. m., *inderetu-lu*, pl. f., *inderetele*, cu sensu variatu : pars posterior, regio vel directio posterior = parte sau directio de inapoi, posteriore : *stau cu inderetulu in facia; nu stá cu inderatulu la celle alte persone; ce spuni tu, e inderetulu, nu faci'a lucrulu; inderetulu casei, in inderetulu casei, de inderetulu casei, de inderetulu sau d'in inderetulu casei; in plur. se stracorara pre inderetele caselor, pre de inderetele caselor, pre d'in inderetele carraloru; in form'a modale : de a inderete, mergu de a inderete, de a inderetele; faci tote de a inderetele; popul. si prov. cu inderetele inapoi, cu de inderetele inapoi, petiorele de inderetu si de inainte alle *cadrupediloru*; — inainte de a dá derivatele acestui coventu forte importante, se cere se connosemu originea lui : mai antániu cauta se ne punemu inainte, co acestu coventu, care d'in coce de Carpati suna pretotendine : *inderetu*, éro d'in collo de Carpati se aude si chiaru se scriue : *inderreptu*, care d'in doue forme e déro cea addeverata? care se esplie mai bene si mai completu sensulu, care e acellu-asi in tote partile, locuite de Románi, pre candu form'a differe de la *inderreptu* la *inderetu*: pentru form'a *inderreptu* se presenta, desu de la prim'a arruncatura de oclu, ide'a co *inderreptu* ar fi in locu de *inderreptu* = lat. *indirectus*, ca si analogele : *inderreptare* in**

locu de *inderectare*; de acésta parere e Dict. de *Buda*, cumu si Dictionariele ce au urmatu pre urmele acestui Dictionariu, nu numai celle editate d'in collo de Carpati, ci si celle typarate d'in coce de Carpati, unde nu scimu se se fia auditu sau se se audia form'a *indereptu*; inse sensulu latinu, ce pare a dá coventului Dict. de *Buda*, sensulu negativu: *indirectus* = *nedereptu* = *indereptu*, ca si: *Injustus* = *nejustu* sau *injustu*, — acestu sensu nu esplica, in neci unu modu, intellessulu ce dau toti Români coventului *indereptu* = *inderetu*; in hypothesea, co form'a *indereptu* ar fi cea addeverata si identica cu latinesculu *indirectus*, s'ar poté trage unu intellessu plausibile, numai déco *in* = *in* s'ar leuá, nu in sensu negativu de *ne* = *ne*, ci in sensulu prepositionei *in* = *in*, asiá co *indereptu* se aiba sensulu ce au coventele: e *reglone*, = *in facia*, *contra*, *contrariu*, *oppositu* faciei, etc., sensu ce ar covent, peno la unu punctu, formei *indereptu*, si, prin estensione acestu sensu ar adjuge se fia identicu cu allu coventului *inapoi*, ce, de la inceputu, arretaramu co e aproape identicu cu *indereptu* = *inderetu*; déro si asiá nu se póte satisfice mentea in statulu presente allu scientiei filologice atátu de partea sensului, câtu si de a formei, de câtu leuandu de base form'a *inderctu*, si completandu-ua in partea ce e mutilata, adeco in syllab'a finale *tu*, unde, ca in *rostru* in locu de *rostru* = *rostrum*, s'a suppressu, in rapiditatea pronuntiationei, consonantea asiá de molle *r*; asiá déro: *inderetu* in locu de *inderetru*, si acestu-a compositu d'in trei covente: *in-de-retru* = *lat. in-de-retro*, (confere si fr. *rétif* = *inderecticu*, formatu, forte probabile, d'in *retru* = *retro*, cu suppressionea lui *r*); amu poté acumu d'in form'a simpla *retru* deduce sau derivá: *retricu*, *retricare* sau *retricire*, etc., canta inse se ne marginimu la derivatele d'in compositulu *inderetu* si (lassandu se se védia in Dictionariu derivatele d'in form'a nemutilata *inderetru*: *inderetricu*, *inderetricire*, *inderetricia*, etc.), dâmu aci, pre scurtu, d'in form'a mutilata *inderetu*,

derivatele acestei-a insocite de alle formei *indereptu*, cumu si de formele scalciate prin strainismi nedemni de limb'a sigur'a Românilui: a) *indereticu*, -a, (pre a locuri: *inderepticu*, strainismu: *inderetnicu* si *indereptnicu*; vedi in Dictionariu: *inderetricu*), adj., obstinatus, perversax, *incapitnatu*: *callu inderepticu*, *copilli inderetici*, *muliere inderetica*: b) *inderetica*, (pre a locuri: *inderepticia*; strainismu: *inderetnicia* si *indereptnicia*), s. f., obstinatio, perversitas, statu, calitate si fapta de *indereticu*, (vedi a); c) *indereticire*, (pre a locuri: *inderepticare*; strainismu *inderetnicire* si *indereptnicire*; vedi in Dictionariu form'a correcta si completa: *inderetricire*), -escu, v., de regula reflex. a se *inderetici*, (de si se dice adesea si: a *inderetnici pre cineva*), obstinari, obstinatum reddere, a fi *indereticu*, a face *indereticu*; d) *indereticitu*, (pre a locuri: *inderepticitu*, strainismu: *inderetnicitu* si *indereptnicitu*), part. sup.; e) verb. si cu are: *inderetare*. (pre a locuri: *indereptare*; strainismu: *inderetnare* si *indereptnare*), cu acellu-asi sensu ce are si: *indereticire*; part. sup. *inderetatu*, (pre a locuri: *indereptatu*; strainismu: *inderetnatu* si *indereptnatu*), etc.

INDERDIRE, si *inderjire*, *indersjire*, v., a face *derdiu*, (vedi *derdiu*); derivate: *inderditu*, part. sup., etc., de aci si: *indersnire*, sau *indresnire*, -escu, v., de unde: *indersnetiu*, si *indresnetiu*, -a, adj., audax, temerus; — *indersnela*, s. f., audacia, temeritas, in locu de cari su, de certu, preferibili: *cutedianiu*, *cerbicia*, etc.

INDERDITU, *inderjitu*, *indersnire*; etc.; vedi *inderdire*.

INDOBITOCIRE, -escu, v., a face *dobitocu*, a abrutí; derivate: *indobitocitu*, part. sup., etc.; si simplu, fora *in*: *dobitocire*, -escu, care pre longa intellessulu compositului: *indobitocire*, are si cellu de: a *dice cuiua dobitocu*, (vedi *dobitocu*).

INDOBITOCITU, etc., vedi *indobitocire*.

INDOELA, sau *indoie'la*, s. f., *dubium*, *dubitatio*; d'in *indoire* sau *in-*

doire, acțiune sau act de *indoire*; vedi înse în Dictionariu: *indouentia*, de preferitu formei erroneia: *indoela*; vedi asemine în Dictionariu: *indouire*, *indouitione*, *indouitosu*, *induoitoriu*, *induoitu*, *induoitura*, în locu de mutilatele în scripura: *indoire*, *indoitione*, *indoitosu*, etc.

INDRAGIRE, *-escu*, v., amore capi; a prende *dragu* de cineva, (vedi *dragu*); si *indragostire*, *-escu*, cu acellu-asi intellesu; si reflexive: *a se indragi*, *a se indragosti*, a se vré unulu pre altulu; derivate: *indragitu*, *indragostitu*; part. sup. etc.

INDRAGITU, *indragostitu*, vedi *indragire*.

INDREA si *undréu*, (de ora ce pl. e *indrelle*, *undrelle*, dupo analogi'a pl. *stelle*, sing. *stella*, ar fi de scrissu sing. *indrellu* sau *undrellu*), s. f., acus craslor et astrictoria; — probabile, form'a de preferitu e *indrella*, în locu de *intrella* de la *intrare*, ca instrumentu de *intrare* = *penetrare*, cumu si *acu* d'in *acuere*, = primit. *pertundere*.

INDRESNELA, *indresnire*, *indresnetiu*, etc.; vedi: *inderdire* = *indersire*.

INDRISIAIMU, s. m., una specia de planta = *geraniu* = *geranium* = gr. *γεράνιον* (= *gruirostru*).

INDUBITOCIRE, etc.; vedi: *indoitocire*.

INFERBENTIÉLA, s. f., fervor, calor; d'in *inferbentare*, statu de *inferbentatu*; — e forma de reprobatu.

INFERICIRE, *infermecare*, *inferrecare*; tote verbe cu *in* în locu de simplele: *fericire*, *fermecare*, sau mai bene *farmicare*, *ferricare*. figura în certe Dictionarie, fora se li se dea veri-unu sensu differitu de allu simpleloru.

INFLORELA, s. f., coventu cu forma erroneia, nu e scusat, cellu pucinu prin usulu seu, nu dicu populare, déro macariu în unele parti; — înse bone si formose su formele: *inflorescente*, part. adj., *inflorescens*, d'in *inflorescere*, si s. f., *inflorescentia*, (fr. *inflorescence* = *inflorescentia*), statu de *inflorescente*.

INFLUARE, v., în locu de *influere* sau *influire*; poté-va prende radicina? — nu credemu.

INGADUELA, s. f., si *ingaduentia*, s. f., vedi *ingaduire*.

INGADUIRE, *-escu*, v., *permittere*, *sinere*, *concedere*, *pati*, *indulgere*, *veniam dari*, *remittere*, *condonare*, etc.; a dá volia, a permite, a nu strimtorá, a indulge, a asteptá, lassá liberu, a nu oppri, etc.; — derivate: *ingaduentia*, s. f., *venia*, *permissio*, *concessio*, *indulgentia*, etc., calitate, actu de *ingaduire*; *ingadúvela*, s. f., cu acellu-asi sensu ce are si *ingaduentia*, si prin urmare de nesufferitu d'in caus'a fedei forme ce are; *ingaduitu*, part. sup.; *ingaduitoriu*, *-tória*, adj. s., care *ingadue*, etc.; — dupo Dict. *Buda* d'in *indulgere*; — veri-cumu, e de evitatu în totu modulu, si suplenitu cu covente de certu romanesci.

INGADUITORIU, *ingaduitu*; vedi *ingaduire*.

INGALMACIRE, *ingalmacitoriu*, *ingalmacitu*, *ingalmacitura*; vedi: *incalmacire* = *incalmacire*, si *incalare*; înse de nesufferitu e form'a *ingalmacéla*.

INGANFARE, *inganfutu*, etc.; vedi *ingonfare*.

INGAURIRE, v., d'in *in* si *gaurire*; si, de ora-ce nu se da acestui compositu unu sensu speciale de allu simplului: *gaurire*, vedi *gaurire* ensusi.

INGHESUELA, s. f., vedi *inghesuire*.

INGHESUIRE, *-escu*, v., *premere*, *stringere*, *condensare*, *frequens esse*, *recondere*, *abscondere*, *confertam esse*, *abstrudere*, *molestare* etc., 1. a apesá, indesá, strimptorá: *ne inghesuimu unii pre altii, de multi ce sumu la mésa*; reflex. *a se inghesui*: *se inghesuescu în una strimpta incapere*; metaforice: *toti se inghesuescu la donuri, la onori, la ospetie*; *se inghesuescu toti pre lónga avuti si potenti, si fugu de pauperi si miseri*; de aci, a se supperá, etc.: *ce me inghesuescu asiú in pariete, ca cumu ai vre se me sfermi?* — 2. a affundá, a dá affundu, a ascunde: *a inghesui argentii in cellu mai ascunsu ángu de casa*; reflex. *a se inghesui in una cava, ca se bea in pace*, etc., — derivate: *inghesuitoriu*, *-tória*, adj. s., care *inghesuescu* sau *se inghesuescu*; *inghesuitu*, part. sup. d'in *inghesuire*; *inghesuitura*, s. f., ac-

tionē si effectū allū actionē de *inghesuire*; — *inghesuire* e, invederatū, unū *denominativū* d'in *adjectivulū* : *inghesu*, leuatū ca *subst.* cu sensulū : *frequentia*, *pressio*, *pulsus*, *impulsus*, etc. = *indesu*, multime ce se *indesa* si se *strimp-torēdia*, se *suppera* unii pre *altii*, *im-branciu*, etc., (confere fr. *presse*) : *inghesulū la mēsa si fug'a de lucru*, *inghesu mare de spectatori*; — a *laturi* cu *compositulū inghesu* viue si *simplulū ghesu* in *gur'a* *poporulū*, cu *acellu-asi* sensu ce are *compositulū*, si *inco* mai *energicu* : a *dă ghesu* *cuiva*, a *dă ghesu* *lucratorilorū*, *ghesu de mancare*, etc.; — de unde *déro ghesu* ? de *certu* d'in *desu*, si prin *armare* : *inghesu* d'in *indesu*, si *inghesuire* d'in *indesuire*. *asiá* cumu pronuntia d'in *collo* de *Carpati* una parte de *Români*; — pre *longa* *indesu* si *desu* = *inghesu*, *ghesu*, ce *avemu* *lipse* de *forme* *fedose* ca *ghesuēla* ?

INGHESUITORIU, *inghesuitu*, *inghesuitura*, *inghesu*; etc.; vedi *inghesuire*.

INGHIMPARE, v., (cu *forme* *simple* : *inghimpu*, *se inghimpu*, *se inghimpe*, etc.) *pungere*, *stimulare*; d'in *ghimpe* si *in*, (vedi *ghimpe*), a *punge*. *intiepá* : *spinii inghimpa*, *albinele inghimpa* *reu*, si *mai tare inghimpa* *vespele*; *metaforice* : a *inghimpá* *cu vorbe*; *derivate* : *inghimpatio-ne*, s. f., *punctio*, *stimulatio*, *actio* si *effectū* de *inghimpare*; *inghimpatoriu*, -*toria*, adj. s., *pungens*, *mordax*, *care inghimpa* : *ce vorba inghimpatória* *are acestu omul inghimpatu*, part. sup., *punctus*, *stimulatus* : *inghimpati de vorb'a lorū*; *inghimpatura*, *punctio*, *punctus*, *actio* *déro* mai *allessu* *effectū* de *inghimpare* : *inghimpature de vespe*. *Atátu* *radicea* *ghimpe*, *cátu* si *verbulū* cu *derivatele* *selle* se *paru* *bone* si *prin* *urmare* *merita* a *figurá* in *Dictionariu*.

INGHIMPATIONE, *inghimpatoriu*, *inghimpatu*, *inghimpatura*; vedi *inghimpare* si *ghimpe* = *ghimpu*.

INGLINDIRE, si *inglindissire*, -*escu*, v., *oblectari*, *delectari*, *ludicris* et *nugis* *occupari*; a si *pertere*, a se *occupá*, a si *perde* si *occide* *tempulū* cu *seccature* : a *inglindí* *prendendu* *flutturi*; — *turcescu* ?

INGLODARE, si *inglodire*, v.; vedi *glodu*.

INGLOTARE, v., vedi *glota*.

INGONFARE, si *ingonflare*, v., (d'in *in* si *gonfare*, sau *gonflare*, *déro* cu *multa* *mai* *energicu* si *mai* *usitatu* de *cátu* *acestu-a*; de *altramente* *gonflare* sau *gonfare* e in *locu* de *conflare* = *flare* sau *inflare forte tare*; *asiá* *déro*) : *inflare*, *aere* vel *vento* *tumescere*, *superbia* *tumescere*; 1. *proprie*, a *inflá* *cu ceva*, *mai* *allessu* *cu aere*, *cu ventu* : a *ingonflá* *besice*; a si *ingonflá* *panticele* de *be-ture* *spirituose*; 2. *metaforice*, a *inflá* *cu laude* *desérte* si *cu alte* *desertationi*, *mai* *allessu* *cu mundria* *desérta*, *cu fumu* sau *cu fumuri*, a *infumurá*; *forte* *desu* *refless*. a se *ingonflá* = a se *infumurá*, a *superbí*, etc. : *cumu* *se* *ingonfla* *de stupiditatea* *si* *ignoranti'a* *sea* ! *ingonflati* *de gloria*, *de avutia*; — *derivate* : *ingonflatione*, *actio* de *ingonflare*; *ingonflatoriu*, -*toria*, adj. s., *care* *ingonfla* sau *se* *ingonfla*; *ingonflatiosu*, -*a*, adj., *suppusu* la *ingonflare*; *ingonflatu*; part. sup. d'in *ingonflare*; *ingonflatura*, s. f., *actio* *déro* *mai* *vertosu* *effectū* allū *actio* *de* *ingonflare*. *Bonu* *pentru* *Dictionariu*

INGONFLARE, *ingonflatione*, *ingonflatiosu*, *ingonflatoriu*, *ingonflatu*, *ingonflatura*; vedi *ingonfare*.

INGRAMADIRE, -*escu*, v., vedi : *gramadire* si *gramada*.

INGRIJARE, (*ingrijediu*), *ingrijatu*, — *verbu* de *conj. I*, in *acellu-asi* *sensu* *cu* *cellu* de *conj. IV* *urmatoriu*.

INGRIJIRE, *ingrijitoriu*, *ingrijitu*, vedi in *Dictionariu* : *ingrigire*, *inrigitoriu*, *ingrigitu*, *cumu* si : *grige*, *grigentia* = *grija*.

INGROPNITIA, s. f., *cu* *acellu-asi* *sensu* *ce* *are* si *gropnitia* *fora* *in*, vedi *déro* *gropnitia*.

INGROZIRE, *ingrozitoriu*, *ingrozitu*; vedi *grozu*.

INHAITARE, *inhaitatu*; vedi *haita*, *cumu* si : *cárdu*, *incardosiare*, si *incarduire*.

INHAMARE, (*mai* *correctu* : *incamare*, d'in *in* si *camu* = *hamu*; vedi *3 camu* in *Dictionariu*), v., *equos* *jungere*; *

pune callulu la *hamu*, sau in *hamu*, si a legá carrulu de callu : *inhamara si plecara; carru inhamatu cu optu calli; a inhamá si deshamá calli de la carrutia.*

INHAMATU, part. sup. d'in *inhamare*; vedi déro *inhamare*.

INHATIARE, v., *prehendere, capere*; a prende, appucá, leuá, rapí : a *inhatia pre batujocoritoriu de guttu; inhatiara vestimentele omului si dederá fug'a; a inhatia furulu si a lu duce la inchisore; toti fumii inhatiati si dussi la lucru greu; soricele inhatiatu de catusia; — d'in in si hatiu; — form'a mai curata pare a fi : incatiare, de unde degeneratu in : ingatiare, apoi in : inhatiare; confere : accatiare = *aggatiare*, vedi si *hatiu*.*

INHATIATU, part. sup. d'in *inhatiare*.

INHOLBARE, (cu forme simple : *inholbu, inholbi, inholba, se inholbe*), v., *magnos et deformes volvere oculos, oculos conterquere, cum stupore intueri, hianti ore contemplari, obstupescere; a cascá si contórce mari ocli, a contórce si incrunta oclii, a cautá si a se uitá cu ocli cascati si cu gura cascata, etc. : cumu inholba catoniutu oclii la sorice, asiá inholba vulpea oclii la galline; de ce inholba esti omeni lu noi? cu gur'a si oclii inholbuti se uita la tote seccaturele; ocli inholbati de spaima, de menta, de appetitu brutale; — d'in in si holbare = *volbere* de conj. I, in locu de *volbere* = *volbere* de conj. III; vedi déro *holbare*.*

INHOLBATU, part. sup. d'in *inholbare*.

INHUMARE, si *inumare*, v., *inhumare*; a pune in *huma* = *pamentu*, a ingropá, immormentá : *nu avemu unde se inhumamu mortii nostri*; si simplu, fora in : *humare = umare = humare = a coperi cu huma : a humá cadaverele.*

INHUMATU, part. sup. d'in *inhumare*.

INIA, s. f., *glacies in unda natans; buccatelle de glacia, ce inco nu e presa, ci innota cu ap'a ce porta glaci'a.*

INJITNITIARE, *injitnitiatu*, etc.; vedi *jitnitia*.

INJOSURARE, *injosuratu*; vedi *indiosurare*.

INLAPTOSIARE, -*ediu*, v., in lac con-

verti; a face *lapte*, a mutá in *lapte*; a se face *lapte*, in acestu intellesu si reflex. *a se inlaptosia*; si simplu, fora in : *laptosiare*; acestu-a d'in *laptosu*.

INLAPTOSIATU, part. sup. d'in *inlaptosiare*.

INLARGIRE, -*escu*, v. si *inlatire-escu*, v., n'au neci una differentia de sensu de allu simpleloru : *largire-escu, latire-escu*, si prin urmare su superflue.

INLEMNOSIARE, -*ediu*, v., *lignificare, significari*; a face *lemn*, a transformá in *lemn*; a se face *lemn*, — in acestu intellesu si reflex. *a se inlemnosiá*; si simplu, fora in : *lemnosiare*, in acellu-asi sensu ce are verbulu cu in; — *lemnosiare* d'in *lemnosu*; cu acellu-asi intellesu si *inlemnire*, care vedi in Dictionariu.

INLEMNOSIATU, part. sup. d'in *inlemnosiare*.

INLESNIRE, *inlesnitiosu, inlesnitioriu, inlesnitit*; vedi *lesne*.

INLUNGIRE, -*escu*, v., n'are neci una differentia de sensu de allu simplului : *lungire-escu*.

INNABUSIRE, *innadire, innadusire, innaravire*; vedi : *nebusire, nada, nadusire, naravu*.

INNOIRE, *innoitoriu, innoitu, innoitura*; vedi in Dictionariu celle correctu scrise : *innouire, innouitoriu, innouitu, innouitura*.

INNOMOLIRE, *innoroire*; vedi : *nomolu, noroiu*.

INORLA (reu scrissu in locu de : *enoria*, gr. *ἐνορία*), s. f., *parochia*; comune rurale, satu cu unu *parochu* = *preutu*; — dupo Dict. de Buda : *inoria* = *res familiaris, oeconomia, economia domestica*; — derivatu : *inoriasiu* = *enoriasiu*, locuitoriu allu unei *enoria*.

INORIASIU, -*a*, adj. s., vedi *inoria*.

INOROGU, s. m., *unicornis*; animale cu unu cornu in fronte : *unicorne, rhinocerate*, etc.; — *inorogu* e slavicu.

INRARIRE, -*escu*, v., part. sup. *inraritu*, n'are neci una differentia de sensu de allu simplului, fora in : *rarire-escu, raritu, raritura*, etc., prin urmare e superfluu.

INROBIRE, -*escu*, v., *inrobitu*, part.

sup., n'are neci una differentia de sensu de allu simplului, fora *in* : *robire, -escu, robitu*.

INROLARE, *inrolatu*; vedi *rolu*.

INROSIRE, sau *inrossire, -escu inrossitu*, part. sup., n'are neci una differentia de intellesu de allu simplului, fora *in* : *rossire, rossitu*, prin urmare e superfluu.

INROTULARE, v., leuatu dupo Diet. *Barcianu*, unde se esplica cu *germaniculu* : *Intituliren*.

INSAILARE, -*ediu*, si *insailu*, v., longlori fill ductu praesuere, (fr. faufile); a face preliminaria si provisorie cosutura, a cose cu rare impune de acu, a prende numai partile unui vestimentu : a *insaila rochi'a, spre a ua cerca pre corpu*; prin estensione si metafore, a adumbrá, a trage primele si principale liniamente, a face unu inceputu, fora a fini veri una parte a lucrului : a *insaila parietii unoru case; a insaila ceva stare, avere*; — derivate : *insailatoriu, -toria*, adj. s., *insailatu*, part. sup.; *insailatura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *insailare* : *insailatur'a rochici*; — forte probabile, co *insailare* e in locu de *insaliare*, ca *scaiba*, in locu *scabia*, co *insaliare* e in locu de *insalire* = *in-salire* = *sarire*, asiá in cátu sensulu primitivu allu conventului e : a *lucra pre sarite, lassandu parti de lucru in intervalle mari*.

INSAILATORIU, *insailatu, insailatura*; vedi *insailare*.

INSANIARE, v., (cu forme simple), *insaniatu, insaniatura*, etc., n'au neci una differentia de sensu de allu simplului : *saniare, saniatu, saniatura*.

INSARACIRE, -*escu, insaracitu*, n'au neci una differentia de sensu de allu simplului, fora *in* : *saracire, saracitu*.

INSCAUNARE, v., a pune pre scaunu, a installá, a introná.

INSCORTIOSIARE, v., a face *scortiosu*, a intari, invertosiá, a coperi cu *scortia*; reflex. a *se inscortiosia*; si simplu fora *in* : *scortiosiare*.

INSEPTIRE, -*escu, v.*, d'in *in-sépte*, a face de *sépte* ori mai mare; *inseptitu*, part. sup.

INSEPTITU, vedi *inseptire*, (d'in *sépte*).

INSESSIRE, -*escu, v.*, d'in *in-séss*: a face de *séss* ori mai mare; part. sup. *insessitu*.

INSESSITU, vedi *insessire* (d'in *séss*).

INSETOSIARE, v., vehementer sitti-re; a avé sete forte mare, seta de focu : a *insetosiá de dereptate*; *insetosiatu*, part. sup. : *celli insetosiatu de dereptate*.

INSETOSIATU, part. sup. d'in *insetosiare*.

INSMALTARE, si *in-smaltiare*, n'au neci una differentia de sensu de allu simplului, fora *in* : *smaltare, smaltiare*, cari vedi in Dictionariu.

INSINUIRE, v., *insinuare*; fiendu de acellu-asi sensu cu *insinuare*, (vedi acestu-a in Dictionariu), e cu multu de preferitu *insinuare*.

INSTRUMENTARE, v., (fr. *instrumenter*); d'in *instrumentu* (de musica), a dispune pre *instrumente* una armonia; derivate : *instrumentatione*, s. f., actione si arte de *instrumentare*; *instrumentatu*, part. sup., d'in *instrumentare*; *instrumentistu* cellu ce scie sau a dispune *instrumentele*, sau a soná d'in aceste *instrumente* (de musica).

INSTRUMENTATIONE, *instrumentatu, instrumentistu*; vedi *instrumentare*.

INSUTIRE, -*escu, v.*, centuplicare; a face de una *suta* de ori mai mare; part. sup. *insutitu*.

INSUTITU, part. sup., d'in *insutire*.

INTABARARE, (reu scrissu in locu de *intaberare*, pentru co asiá suna chiaru in : *intaberi, se intabere*), v., ce n'are neci una differentia de sensu de allu simplului, fora *in* : *taberare*; vedi *tabera*.

INTABULARE, v., d'in *in* si *tabula* = *tabla de inscriere publica*; asiá co : a *intabulá* = a *inregistrá*, trece, inscriue, in *tablele publice*; derivate : *intabulatione*, s. f., actione si actu de *intabulare*; *intabulatu*, part. sup., *capite de pecore intabulate, numerulu intabulatoru*, etc.

INTABULATIONE, *intabulatu*; vedi *intabulare*.

INTIEPARE, *intieparatoriu, intiepatu*, etc., vedi : *tiepa, tiepare*, cumu si : *ciépa, intiepare* in Dictionariu.

INTIEPENIRE, *intiepenitu*, etc.; vedi *tiepenu*.

INTIOLARE, (pote: *intiollare*, di'n *in* si *tiollu*, pre a locuri si: *intiollire* sau *intiollire*), v., vestire; a vesti=imbraccá bene, a provedé cu tote partile vestimentului bone si chiaru formose: *amblá mai de una di despoliati, acumui vedu intiolati*.

INTIOTIONARE, *intiotionatu*, etc., v., vedi *imptionare*.

INTOCMIRE, si *intogmire*, -escu, v., vedi: *tocmire* = *togmire*.

INTORTELLU, s. m., pl.-i, specia de planta; — proprie deminutivu d'in *intortu*, de la *intorcere*.

INTOVARESIRE, v., vedi *tovaresiu*.

INTRACTU, s. m., (fr. *entr'acte*); intervallu, statione intre finitulu unui *actu* si inceputulu altui *actu* urmatoriu allu unei drama; ce se face in intervallulu de repausu allu jocului dramaticu; — d'in prep. *intre*, si subst. *actu*; asiá déro mai bene si correctu ar fi: *intreactu*, evitandu-se asiá dur'a elisione: *intr'actu*=*intractu*; si mai bene, ca perfectu analogu celloru assemni, ar fi: *interactu*.

INTRATABILU, adj., forma ce nu e de pronuntiatu si cu atátu mai pucinu de scrissu, candu in Dictionariu sta form'a correcta si nemutilata: *intractabile*.

INTREBUINTIARE, *intrebuintiatu*; vedi: *tréba, trebuintia*, etc.; inse de una fedosa forma, ca *intrebuintiabilu*, — ce a venitu in capulu unui scriptoriu de vocabulariu, — nu pote fi neci vorba chiaru in Glossariu.

INTRECOSTA, s. f., trassu d'in francesculu *entrecôte, cossa intercostas curu*, buccata de carne de bou, etc. taliata d'intre done coste alle vitei; — inse form'a mai correcta si mai analoga a coventului ar fi: *intercosta*, (confere *intractu*); asiá si: adj. *intercostale* e mai correctu de câtu *intrecostalu*, precumu si *interregnu*, (aprope populare), e de preferitu neauditului, déro trecutu in vocabulariulu unui ore-care, *intredomnia*.

INTRECOSTALU, *intredomnia*; vedi *intrecosta*.

INTRELINIA, *intreliniariu*, nu su, ca si *intrecosta, intractu*, etc. (vedi mai susu), composite conforme analogieloru limbei ensasi; forme analoge si correcte su date in Dictionariu: *interlinia, interliniu, interliniariu*; la cari ar fi mai de adaussu: *interliniare, interliniatione, interliniatu*, si *interliniu*.

INTREMEDARIU, *intremediu*, forme abbatute de la analogiele limbei, ca si *intractu, intrelinia*, etc. (vedi mai susu); afla in Dictionariu formele analoge limbei: *intermediariu, intermediu*; asiá si: *interponere, interpositu*=*interposu, interrumpere, interruptione, interruptu, interseccione*, etc. in locu de: *intrepunere, intrepusu, intrerupere, intreruptione, intreruptu, intreseccione*, etc.; pote, *intrependeru, intrependedoru, intrepensu, intretinere, intretinutu, intrevedere, intrevodutu, intrevorbire*, si câte-va altele, se se admitta si remána in limba.

INTREMEDIU, *intrepunere, intrepusu, intrerupere, intreruptione, intreruptu*, etc.; vedi la *intremediariu*.

INTRENTIRE, -escu, v., n'are neci una differentia de sensulu simplului, fora *in*: *trentire*.

INTROCNARE = *intrognare*, si *introhncare, introhncatu*, etc.; vedi: *trocna*=*trogna, trochna, trohna, trona*.

INTRUPARE, v., vedi *trupu*.

INVALMASIELA, *invalmasire, invalmasitoriu, invalmasitu*, etc.; vedi *valma* si *avalma*.

INVALUÉLA, *invaluire, invaluitu*, etc.; vedi: *invaluire, invaluitu* in Dictionariu; éro *invaluéla* sau *inveluéla*, in vederea formei erronea, e de evitatu; — *invelisium*=*invelitóre* nu cade inse in categori'a formei *inveluéla*, si de acea-a are se capite locu in Dictionariu.

INVALUIRE, *invelisium*; vedi *invaluéla*.

INVAPAIARE, *invapaiatu*, etc.; vedi *vapaia*.

INVARUIRE, -escu, v., a dá, spoli cu *varu*, — noi nu conoscemu utare compositu, care nu dice mai multu de câtu simplulu *varuire*.

INVENETATIRE, -escu, v., *invene-*

tatitu, de acellu-asi sensu cu allu formei d'in Dictionariu: *invenetire*, *invenetitu*; inse acestu-a a essitu directu d'in adj. *venetu* cu prep. *in*; pre cându *invenetature* cauta se fia essitu d'in *venetate*, subst. d'in adj. *venetu*, ca *imbonitatire* d'in *bonitate*; si, fiendu co *venetate* espreme sau *calitate de venetu*, sau si ceva concretu, ca form'a *venetare* = *semnulu venetu*, *provenitu d'in actu si altele*; de acea-a verbulu *invenetature* se pote applicá la nuantie de intellesu differite de alle verbulu *invenetire*, asiá, de essemplu, *invenetire* insémna : *a face sau fi venetu*, pre candu *invenetature* ar insemná : *a coperti, prin icte, corpulu cuiva cu venetati sau venetari*.

INVENETATITU, *invenetaturita*; vedi *invenetature*.

INVERARE, v., *vernare*; a se face *véra*, in specie; éro in genere, a veni tempulu formosu si serenu : *a inverdi, infrondi, inflori*, etc. (vedi in Dictionariu : *imprimocrare*, proprie si in specie despre *primavéra*); in acestu sensu, de regula impersonale : *inverédia*; *ce formosu a inveratu!* inse cu a III persona plur. *au inveratu tote, au inveratu florile, inverédia si arborii*; de aci cu sensu mai latu, applicatu chiaru si la persone, sensulu de : *a fi in véra sau in prima-véra* : *inverámu forte buccurosi*.

INVERCOLIRE, -escu, v., *invercolitu*, cu sensu mai energicu de câtu simplulu, fora *in* : *vercolire*; vedi déro *vercolire*.

INVERCOLITU, *invercolitura*; vedi *invercolire*.

INVESELIRE, -escu, v., *invesclitu*, cu sensu mai energicu, inse adesea pare a dice mai pucinu de câtu simplulu, fora *in* : *veselire*; vedi *veselu* si *veselire*.

INVESELITU, part. sup. d'in *inveselire*

INVETIACELLU, s. m., (se pote inse si f. *invetiacella*, ca si *invetiatória* d'in *invetiatoriu*), *discipulus*; cellu ce invétia de la altulu : *scolariu, studente*, etc.: *invetiacellulu e correlativu invetiatoriului*; *nu e invetiaccellu fora invetiatoriu, nu e invetiatoriu fora invetiaccellu*; pl. *invetiacelli si invetiaccelle*, — connoscutu

inse numai poporului românú de d'incollo de Carpati.

INVIERE, *invietu*, errate dupo pronuntia si in scrissu; vedi in Dictionariu celle correcte : *invicare, inviatu*, de plenu correcte si integre : *invicare, inviatu*; cu sensu differitu de simplulu, fora *in* : *viuare*.

INVIFORARE, *inviforatu*; vedi *viferu* = *viferu* in Dictionariu.

INVINOSIARE, v., *inebriari, vinosum esse*; a fi plenu de *vinu*, imbetatu, ammetitu de *vinu*; de regula reflex. *a se invinosiá*; co-ci : *a invinosiá* insémna nu numai : *a fi vinosu*, ci si : *a face pre altulu vinosu*; — d'in *in* si *vinosu*; si simplu numai d'in *vinosu* : *vinosiare*.

INVINOVATIRE, *invinovatoriu*, *invinovatitu, invinuire, invinuitu*; vedi *vina*.

INVOIELA, s. f., in locu de *invoientia, invoire*, (ce vedi in Dictionariu), e de reprobato pentru form'a sea straina limbei.

INVOINICIRE, *invoinicire*; vedi : *voinicu, volnicu*.

INVOLBARE, *involbatu*; vedi *inholbare* in Glossariu, cumu si *involbare* in Dictionariu.

INVRASBIRE, *invrasbitu, invrasmasire*, (tôte cu s aspru sibilante), *invrednicire*; vedi : *crasba, vrasmasiu, vrednicu*.

INZADARNICIRE, -escu, *inzadarnicitu, v.*, nu dice nemica mai multu de câtu simplulu, fora *in* : *zadarnicire*; vedi *zadaru* si *zadarnicu*.

INZAVONIRE, v., *inzavonitu*, nu dice nemica mai multu de câtu simplulu, fora *in* : *zavonire, -escu, zavonitu*, d'in *zavonu*, care, dupo localitati, suna fórte variatu, adeco afora de *zavonu*, si : *zovonu savonu, sovonu, savanu*, care, ca *sabanu*, e form'a cea mai vechia si originaria : *lat. sabanum* = *grec. σαβανον*; éro, ca *sabunu*, tine mediulu între ce amu citatu si potemu inco citá d'in limbele sorori, cumu : *med. lat. savanum*, isp. *sabana* = *pândia de patu si pândia de mós'a altariului*, *prov. savena, v. fr., savene* = *velu*, etc.; câtu despre sensulu

coventului in limb'a nostra, in tote formele enumerate, este, prestre totu, sensulu datu in Dictionariu la formele celle mai originarie adeco : *sabanu* si *savanu*; éro in parte : a) *sabanu* in formele : *sabonu*, *sabunu*, *zabunu*, insémna, pre d'in coce de Carpati, unu vestimentu terranescu mai allesu campenescu, vestimentu superiore si lungu aproape pêno in calcanie, facutu d'in stofe lipsicane si aproape de form'a asiá nomitului *anteriu* : *zabune de matasse*, *de stampa*, etc.; *anteriulu ensusi inco se dice*, *pre a locuri*, *zabunu*; b) *savanu* in formele de : *savonu*, *sovonu*, *zavonu*, *zovonu*, insémna érosi in specie : velu de maressa, velulu cu care se accopere capulu maressei vergine in diu'a solenne a conunieloru : *a si pune savonulu e a se maritá*;—de aci mai allesu : *savonire*, *sovonire*, *zavonire*, *zovonire*, si cu in : *insavonire*, *inzavonire*, etc.; in sensu de : *a coperi*, *infasciorá* in genere, déro in specie : *a coperi capulu*; mai in speciale : *a coperi capulu cu unu velu mulierescu*; ca mai in speciale : *a coperi capulu maressei in diu'a solenne de conunía*=flammeo nubere;—cu acellu-asi sensu si derivatele verbului : *savonitoriu*, *-toria*, sau *zavonitoriu*, *inzavonitoriu*; *savonitu*, si *zavonitu*, *inzavonitu*, *-a*, etc.

INZAVONITORIU, *inzavonitu*, etc.; vedi *inzavonire*.

INZESTRARE, v., *inzestratu*, *inzestratoriu*; vedi *zestre*.

IORGOVANU, s. m., specia de planta=orgonosa.

IPINGEA, s. f., vedi *epingéa*.

IPOCHIMENU, (pron. *ipokimenu*, gr. ἰποκίμηνο); subiectu; persona, persona mare, insemnata; — nu credemu se se fia auditu altu unde de câtu la Români de d'in coce de Carpati; d'in fericire a peritu cu Fanariotii.

IPOCOMISSARIU, s. m., in locu de *sub-commissariu*, si a nome *subcommissariu de poliția*, in tempurile aproape de perirea Fanariotiloru, vorba si *hybrida*, adeco d'in gr. ἵπο = *hypo* = *sub*, si romanescu *commissariu*.

IPOCHONDRIA, *ipochondricu*, *ipo-*

chondru, *ipochrisia*, *ipocritu*; vedi la : † *hypo*.

IPODIACONIA, s. f., officiu de *ipodiaconu* (gr. ἰποδιάκωνος, d'in ἵπο= *sub* si διάκωνος= *diaconu*); *sub-diaconu*, *diaconu inferiore*, sub-ordinatu altui *diaconu*;—astadi au peritu d'in gurele preutiloru români si aceste covente, supplete cu : *sub-diaconu*, si *sub-diaconía*.

IPODIACONU, s. m., vedi *ipodiaconía*.

IPODROMIU, *ipodromu*; vedi la : † *hippo*.

IPOPOTAMU, s. m., vedi la : † *hippo*.

IPOPSIA, s. f., (gr. ἰποψία); suspicione; d'in acea-asi radice si : *ipoptu*, *-a*, adj. s., (gr. ἰποπτος), suspiciosu;—s'au dussu si aceste-a cu Fanariotii.

IPOPTU, *-a*, adj. s., vedi *ipopsia*.

IPOSTASE, *ipostatatu*, *ipoteca*, *ipotecare*, *ipotecariu*, *ipotecatu*; *ipotenusa*, *ipotesis*, *ipoteticu*; vedi la : † *hypo*.

IPSOMA, s. f., (grec. ἰψωμα, corruptu ψωμί=pâne); pâne bene coventata, *anafora*.

IPSOSU, s. m., (gr. ἴψος, corruptu d'in ἰψος), in locu de *gypsu*; vedi in Dictionariu : *gypsu*.

IREU, s. m., *aries castratus*; *ariete*=barbece castratu;—de certu in affinitate cu *ariete*; cumu inse a adjunsu asiá de mutilatu si desfiguratu?

IRMOSU, s. m., (gr. ἰρμός, proprie : seria, catena, incatenatione; si metaforice : incatenatione de sonuri, canticu, melodia, armonia, etc.; de aci), canticu basericescu : *tropariete*, *condaciete* si *irmosele su principalile cantári basericesci*;—form'a intréga gréca : ἰρμός, romanita ar fi : *irmu*, pl. *irmi*, ca *psalmu*, pl. *psalmi*.

IRMULUCU, pl. *-e*, cu acellu-asi sensu ce are si *ippingéa*=*epingéa*; inse essitu cu totulu d'in usu.

IRU, s. m., *unguentum*; *unsóre*; — pare mutilatu d'in *miru* sau *myru*; inse d'in coce de Carpati e neconnoscutu poporului; de altramente neci e de lipse pre longa *unsóre*, *untu*, *ungentu*, etc.

ISBANDA, s. f., *successus*, *facinus*, *victoria*, *quæstus*, *ultio*, *vindicta*, etc.,

successu, victoria, triumfu, fapta stralucita; castigu, folosu; resbonare, vindicta, etc.,—de aci derivatu: *isbandire*, -*escu*, v., bene cedere, succedere, superare, vincere, ulcisci, adipsi, patrare, impetrare, etc., a merge bene, essi bene, a succede, a vinge, resboná; a castigá, capetá, a realisá, etc.; derivate d'in v.: *insbanditu*, part. sup.: *vise isbandite*; *isbanditoriu*, -*tória*, adj. s., care *isbandesce*;—slavicu.

ISBANDIRE, *inbanditoriu*, *isbanditu*; vedi *isbanda*.

ISBAVA, s. f., salus, liberatio, salvatio, servatio, conservatio; mantuire, salute, salvare, scapare, etc.; de aci: *isbavire*, -*escu*, v., liberare, vindicare, servare, salvare; a scapá, mantuí, assecurá, etc.; derivate d'in verbu: *isbavitoriu*, -*tória*, adj. s., liberator, servator, salvator; care scapa, mantue, salva, conserva; *isbavitu*, part. sup., liberatus, servatus, salvatus; scapatu, mantuitu, conservatu, assecuratu, etc.;—slavicu.

ISBAVIRE, *isbavitoriu*, *isbavitu*; vedi *isbava*.

ISBELA, s. f., vedi *isbire*.

ISBIRE, -*escu*, v., violenter plusare, tundere, ferire, laedere, offendere; a loví, pertunde, atacá, attinge, offende, supperá, stricá, etc.: *a isbi in capu cu macucú*; *a isbi in coste óstea inimicului*; *au isbitu pre multi choler'a si pestilentia*;—derivate: *isbitoriu*, -*tória*, adj. s.; *isbitu*, part. sup.; *isbitura*, s. f., actione si effectu de *isbire*;—ce mai e de lipse *isbéla* prelonga *isbitura* cu acellu-asi sensu?—slavicu.

ISBITORIU, -*tória*, *isbitu*, *isbitura*; vedi *isbire*.

ISBRANIRE, -*escu*, v., elligere, rationos agnoscere vel dignoscere; a allege, lamurí si reconnosce, verificá unu computu;—slavicu, cadutu in desuetudine.

ISBUCNELA, s. f., vedi *isbucnire*.

ISBUCNIRE, -*escu*, v., erumpere, explodere, eructare; a erumpe, cu violentia a sparge, a essi afora, a dá, arruncá afora, a esplóde, a versá, eructá;—derivate: *isbucnitoriu*, -*tória*, adj. s., *isbucnitú*; part. sup., *isbucnitura*, s. f., ac-

tionem si effectum de *isbucnire*;—de mirare e déro, de ce producu unele vocabularie si form'a *isbucnéla*, ce nu credem sa fia trecutu prin gur'a veri-unui Románu, si care nu are, pre longa aceste-a, nici unu sensu differitu de allu forme: *isbucnitura*; lassandu inse la una parte tote aceste-a, se observámu, *isbucnire* se dice, si fora i initiale: *sbucnire*, *sbucnitú*, *sbucnitura*, si armonisatu deplenu: *sbugnitú*, *sbugnire*; sub care forma coventulu pare mai romanisatu—Dict. de Buda trage coventulu d'in es sau s=ex, si *bucci*, cu insemnarea: a arruncá, dá afora pre gura, a eructá, si de aci si sensulu estensu ce are coventuiu: *sbugnescu bellele*, *sbugnescu morbiu sbitani*, *sbugnesce urr'a*; *sbugnescu passionile*, *sbugnesce bucuri'a ca si intristationea*, *preccumu sbugnescu si vulcanii*, *sbugnesce sangele d'in ven'a taliala*, *sbugnesce laptele d'in titi'a prea impluta si distensa*.

ISBUCNITORIU, *isbucnitú*, *isbucnitura*; vedi *isbucnire*.

ISBUTA, s. f., vedi *isbutire*.

ISBUTIRE, -*escu*, v., succedere; a essi la capetu bonu, a adunje la scopu, a succede; derivate: *isbutitu*, part. sup., *isbuti*, s. f., successus, felix exitus; es-situ, bonu successu.

ISBUTITU, part. sup., d'in *isbutire*.

ISCALIRE, -*escu*, v., subscribere; a subscriue, a subsemná unu actu scrissu, derivate: *iscalitoriu*, -*tória*, adj. s., *iscalitu*, part. sup., *iscalitura*, s. f.,—duo Dict. de Buda d'in ex-calare, la care noi nu cotediamu a subscriue.

ISCODA, s. f., d'in v. *iscodire*, -*escu*, explorare, perscrutari, speculari, invenire, excogitare; a cercetá, a perscrutá, a cautá se afle, a aflá, a inventá, imaginá, etc.; derivate: *iscoditoriu*, -*tória*, adj.: *iscoditori de ánimele omeniloru*; *iscoditu*, part. sup., *iscoditura*, s. f., si in fine: *iscóda*, a) abstr., aprope in sensu de *iscodire* cu subst. si de *iscoditura*; b) concr., persona ce *iscodesce*, specula, explora, ce se transmite a esplora, *spioná*;—slavicu d'in *iskati*? nu e probabile;—inse se fia si noue permisso a emitte una opinione etymologica cu multa

mai pucinu audace si temeraria de câtu cea care trage *iscalire* d'in ex-calare, — modesta opinione, trassa d'in credenti'a populare, co *cod'a* ar fi forte *sentitória* la multe animali, co cu *cod'a* ar fi facuudu si aflandu *draculu* tote, co nu ar fi bene a *calcá* *pre nimene pre coia*, — opinione in fine co *iscóda*, *iscodire* ar fi formate d'in *is=cs=ex*, (cumu i in locu de *e* pronuntia multi in acésta particula, de essemplu : *issire=essire=exire*), si d'in *códa*; *escodire= a descoperi cu cód'a*, a si *bagá*, cumu dice *Románulu*, *cód'a se asle ceva*, *se fuca se éssa ceva la lumina*; se póte inse ca *iscodire* se fia triplu compus, adeco d'in : *in—s=es=ex — códu*, asiá co *in* (cu suppresionea nasalei) se insemne *bagare a codei in*, éro *s*, *scotere cu cód'a ce cautá*; Dict. de *Buda* pentru esplicarea *iscódei* adduce *otacusta*, (ὄτακουστής), esploratoriu cu urecl'a, si de aci : speculatoriu, spionu.

ISCODIRE, *iscoditoriu*, *iscoditu*, *iscoditura*; vedi *iscoda*.

ISCUSENTIA, s. f., vedi *iscusire*.

ISCUSIRE, *-escu*, v., (inse si cu forme simple : *iscosu*, *iscosi*, *iscóse*), peritum et sciltum reddere vel fieri; a face sau a se face aptu, desteru, sciutu, preceptu, indemanaticu, etc.; derivate : *iscusentia*, s. f., peritia, dexteritas, perspicacitas, sollertia, etc. calitate si facta de *iscusitiu*; *iscusitu*, part. sup. adj., peritus, dexter, sciltus, sagax, preceptu, sciutu, espartu, desteru, etc.; — Dict. de *Buda* explica coventulu d'in *exquisitus*; D. *Miklosich* d'in slav. *iskusiti = probare, tentare*; de ce nu ore si d'in *escosere=es=ex — cosere?* de óra ce si *discosere* are sensu analogu de : a *analysá*, *intellege*, *percepe*, *connosce*, etc.; de altramente coventulu e mai mai cadutu in uitare si desuetudine.

ISCUSITORIU, *iscusitu*; vedi *iscusire*.

ISDANIRE, *-escu*, v., *invenire*, *detergere*, *edere*; a dá la lumina, a aflá, *discoperi*; part. sup. *isdanitu*; — Dict. de *Buda* ne spune co vine d'in ex-dare = *edere*; de altramente nu scimu se se fia pronuntiatu macariu unde-va d'in coce le Carpati; coventu déro uitatu si de uitatu, *connoscutu*, de certu, numai u-

noru carturari monomani de slavismi, si cu probabilitate formatu de densii.

ISDANITU, part. sup., d'in *isdanire*.

ISETRU, si *nisetru*, s. m., *accipenser tursio*; specia de pesce : *isetri mari si grassi se prendu in Dunaria*.

ISGONA, s. f., vedi *isgonire*.

ISGONIRE, *-escu*, v., *abigere*, *expellere*, *repellere*, *repudiare*, *relicere*; a *espulsá*, *dá afora*, *allungá*, *repudiá*, *lapedá*, *relectá*, etc.; derivate : *isgonitu*, part. sup.; *isgona*, s. f., ce nu scimu se se fia dissu veri-una data pre unde-va d'in coce de Carpati; vedi : *gona*, coventu *connoscutu* inco poporului d'in Romani'a libera.

ISGONITU, par. sup., d'in *isgonire*.

ISLASU si *islazu*, s. m., *ager compascuus*; câmpu de pascutu vitele unei commune, câmpu de pastione in giurulu unui satu; — Dict. *Raoul* da coventului ca etymologia : *ici se lassa*.

ISLAZU, s. m., vedi *islazu*.

ISLICU, (pronuntia *islicu*), pl.-e, specia de coperimentu de capu, *caciulla*; — coventu *turcescu*, asta-di essitu d'in usu.

ISMA, s. f., *menta*; *menta*, genu de planta; *isma broscésca = menta aquaria*; *isma cretia = menta sativa, crispae*; *verticulata*; *isma de câmpu = menta silvestris*; *isma selbatica = calaminta menthastrum*; — coventulu e *neconnoscutu* in multe parti locuite de Români; in locu de *isma* se aude *menta* sau *menta = menta*.

ISMENA, s. f., de regula in pl. *ismene*, *femoralla interiora*, *subligar*; *vestimentu de pândia* destinatu a *coveri femorile* sau mai bene *crurii*; — pre multe locuri locuite de Români, coventulu e *neconnoscutu*, parte mare se servu cu *vorb'a : bracca*, sau pl. *bracce*, (de unde coventele mai divulgate : *braccille*, *braccinare* sau *braccinariu*), parte cu *vorb'a : femurari = femorali = femoralla* : accoste-a su romanice si mai formóse de câtu *ismenele* slavice; — verbulu : *ismenire*, slavice *ismeniti*, *insémna* : *mutare*, *scambare*, si *essire* d'in *mente*; *asemine* si part. *ismenitu*, covente de reu *auguriu*, si de cari n'avemu lipsa.

ISMENIRE, *ismenitu, ismenitura*; vedi *isména*.

ISNAFLICU, v. m., vedi *isnafu*.

ISNAFU, s. m., *opificum collegium*; consociatione formata de civi de aceasi conditione si sanctionata prin legi speciali: corporatione, collegiu de maistri, etc.;—coventu turcescu, cu totulu neconoscutu Româniloru d'in collo de Carpati, si aprobe cadutu de totu in desuetudine celloru d'in coce de Carpati, cadutu impreuna cu fedosulu seu frate: *isnaflicu*, abitudine, usantia, modu de vietia, etc., all: celloru d'in acellu-asi *isnafu*.

ISNOVA, s. f., novitas, nuntius, fabella, historiola, commentum; denuo; noutate, novella, spusa de neaudite si insolite, fable, mentioni d'in integru, etc.;—cu *de*, ca adv., *de isnova* = de nouu, érosi, d'in capetu, de a capitu, etc.;—forma slavica de reprobatu si allungatu, cumu a si mai peritu d'in usu, si revine d'in cându numai sub pen'n'a maniaciloru de asemeni mundrelie.

ISOPU, s. m., vedi in Dictionariu: *hyssopu*.

ISPASENIA, s. f., vedi *ispasire*.

ISPASIRE, -escu, v., 1. cu slene si ueratu, si dissu si fora i iniziale: *spasire*, plare, explare, peccata luere vel abluere, peccatis absolvi, liberari, respiscere; a laua, spellá de peccate, a curá de peccate, a si veni in fire, a se face érosi cu mente si correctu, moderatu, etc.: a si *spasi tote peccatele*; derivatu: *spasenia* sau *ispasenia*, statu de *spasitu*, inse cu form'a erronia, si de acea-a e de reprobatu si allungatu, potendu-se forte bene supplení cu formele: *spasu* sau *spasitu*, si mai bene cu: *piaculu, cspiatione*, etc.;—in comnatia cu aceste covente se pare a fi si: *ispasu* = ascensionea sau inaltiarea *Domnului* la ceru;—2. *ispasire*, cu s aspru si ueratu, si cu sensu de: *damnum aestimare*, a estimá, pretiui stricationea, daun'a facuta; in speciale: a estimá daun'a facuta de vitele cuiva in térrin'a altui-a: a *ispasi stricationea facuta de turmele de oui in térrine*, etc.

ISPASITORIU, *ispasitu, ispasitura*. *ispasu*; vedi *ispasire*.

ISPITA, s. f., tentatio, pellectio, sollicitatio, impulsio, desiderium, cupido, tentamentum, experimentum, periculum, etc., cercare, incercare, proba, experimentu, impulsu allu dorentiei via, allu cupiditatei, attractione la peccatu, seductione sau pellectione, etc.: a *suppune amicii la mari ispite*; *ispitele diabolului*; *ispit'u facuta innocentici e forte culpabile*; *nu duceti candorea si castitatea in ispitu*; *scriti-ve de ispite*; *vrei se te incredi deplenu acestui omu, suppune-lu la ispite* etc.;—derivate sau affini, cu acellu-asi sensu ce are si form'a *ispitu*, cumu: *ispitire, -escu*, v., tentare, sollicitare, pellicere, impellere, indacere, experiri, appetere, desiderare, inquirere, explorare, speculari, scrutari, etc., a cercá, probá, sollicitá, indemná, induco, seduce, atrage, ammagi, dorf, appeti, cercetá, scrutá, etc.; *ve ispitescu diabolulu*; *desfrenatii ne ispitescu mulierile si fetele*; *cátu lam ispitu cu, si nu am potutu nemica astá de la cllu*; derivate d'in verbu cu acellu-asi sensu: *ispititu*, part.: *ispititu de diabolulu*; *J. su ensusi fu ispititu de diabolulu*; *nu e ellu omu de ispititu*; *nu ti e ageru ispititulu*; *ispititoriu, -tória*, adj. s.: *ispitiori de case oneste*; *ispititoriulu, prin excellentia, e diabolulu*; *ispititura*, s. f., actione si effectu de *ispitire*, camu in acellu-asi sensu cu allu formei *ispita*; Dict. de *Buda* trage *ispitire* d'in *ex-tentare*, Dict. *Raoul* d'in *expetere*, éro D. *Miklosich* d'in slavicultu *ispitü*, m.; alléga-si lectoriulu intre aceste trei.

ISPITIRE, *ispititoriu, ispitu, ispitura*; vedi *ispita*.

ISPOVEDANIA, s. f., vedi *ispovedire*.

ISPOVEDIRE, -escu, v., peccata confiteri, audire, excipere; 1. a si spune, confessá peccatele cuiva, in specie confessoriuului spiritalu; 2. reflex. a se *ispovedi*, a si confessá peccatele cõtra confessoriu; 3. a *ispovedi pre cineva* a cercetá sau ascultá pre cineva ca sacerdote confessoriu, despre peccatu; derivate: *ispoveditoriu, -tória*, adj. s., confessoriu, care *confessa* sau *se confessa*,

ispovedire); *ispoveditu*, part. sup., *isdania*, s. f., actione de *ispovedire*; ventele se dicu si fora i iniziale: *spove*, *spoveditoriu*, *spoveditu*, *spovedace* folosu inse, co-ci si in acésta i nu su mai pucinu slavice; déro *ericire*, ca nesce intruse fora potere étia, au cadutu de totu in desuetu; Românulu in genere, a dissu si *marturia* = *confessione* = (*spoveda* = *marturire* = *confessare* = (*spove*), *marturitoriu* = *confessoriu* sau *ssatoriu* = (*spoveditoriu*), *martu* = *confessu* sau *confessutu* = (*spove*, etc.

POVEDITORIU, *ispoveditu*; vedi *edire*.

PRAVA, s. f., 1. actio, actus, facnegotium, factus; actione, lucrare, actu, facta, negotiu, etc., in spē facta mare si insemnata, stralumu insemnata prin multe si mari ve; 2. agendi ratio, modus, mores, itas, gnávitás, strenuitás, dilligēnodu de a lucrá si a se portá, porbona, prohibitate, essactitate, dilligētia, fidelitate, puntualitate, etc.: omu *prava*, omu de neci una *isprava*; situs, felix exitus, successus, res gesta, victoria, triumphus, res essitu, successu, victoria, triunfic.: cu tote sudorile nostre nu potu face neci una *isprava*; 4. finis, utio, consummatio, executio, effectio, finitu, capitu, indeplēre, comre, effectio, consummatione, dessecutatio, etc.; 5. administragubernatio, moderatio, procuratio, administratione, directione, etc.; ate: a) *ispravnicu*, -a, adj. s., care *isprava*, administra, essecuta; in e: *ispravnicu*, s. m., administratorefectu allu unu judeciu, districtu, etc.; mulierea acestui-a: *ispravsa*; *ispravnicia*, s. f., officiu, dema a *ispravnicului de judeciu*, cumu ministratioea acestui-a, tempulu, ilu acestei administratione, etc.; si: *unicatu*, s. m., officiu de *ispravnicu deciu*, déro mai allessu estensione, margine a acestei deregutoria; — *unicellu*, s. m., proprie, deminutiv

d'in *ispravnicu*, applicatu si ellu in sensu de *administratoriu*, a) in bene: *ispravnicellulu unci curte*; *ispravniciei unoru funduri sau mosie*; β) in reu: unu *bietu ispravnicellu*; *ispravnicire*, -escu, v., d'in *ispravnicu*: a fi *ispravnicu*, a administrá ca *ispravnicu unu judeciu*; *ispravnicitu*, part. sup. subst.; — b) *ispravire*, -escu, v., (directu d'in *isprava*), finire, terminare, eflicere, conficere, peragere, absolvere; consummari, interire, perire, mori, etc.; — a fini, terminá, essecutá, consummá, deplēni, implēni, indeplēni, completá etc.; si reflex. a se fini, a se terminá, a se implēni, a se deplēni, a se consume, perí, mori, etc.: a *ispravi lucrulu de primavéra, de véra, de tómná*; amu *ispravitu tote*; nu mai *ispravesce*, candu incept a vorbi: a se *ispravi lucrulu*; in se se *ispravesce unu omu* = *conflectur*, depere, more; ne *ispravimu de ánima*, de *sufflare*, defleimus; absol., a *ispravitu*, a *ispravitu bene sau reu*, nu a *ispravitu si nu va ispravi neci una data*; — derivate d'in verbu: *ispravitu*, part. sup. adj. subst.: *lucru si negotie ispravite*, tempu de *ispravitu unu lucru asiá de difficile*, etc.; — *ispravēnia*, s. f., finitu, fine, terminu, etc.: *pre ispravēnia* = la finitu, pre finitu, etc.; — de origine slavica, de si Dict. de Buda trage aceste covente d'in *ex-parare*; de altramente elle su adjunse mai tote la cadere in desuetudine: celle mai multe, cumu: *ispravnicu, ispravnicellu, ispravnicia, ispravnicatu*, etc. asta-di de totu uitate.

ISPRAVENIA, *ispravire, ispravitu, ispravnicatu, ispravnicia, ispravnicellu, ispravnicessa, ispravnicu*; vedi *isprava*.

ISTERICO, (pron. *istericó*), si *istericonu*, (mai romanitu, déro reu), s. m., (ὀστερικόν), *hysteria* = *isteria*, lessinu de ánima, dorere de matrice; capriciu, fumu sau fumuri de muliere; vedi in Dictionariu form'a correctá: *hystericu*. cumu si affinile: *hysteria, hystericismu*, etc.

ISTANU, *istetia, istetime, istetire, istetiu*; vedi *istitu*.

ISTITU, -a, adj., aptus, idoneus, justus, habilis, sagax, perspicax, acutus, ingeniosus, soltus, ipse; aptu, justu, a-

daptatu, adjustatu, covenitu, capace, abile, sagace, perspicace, sciutu, perceptu, ageru, facutu a nome, nascutu a nome pentru ceva; ensusi, chiaru ce se cere, etc.: *cellu istitu la tote adese nu e istitu la nemica; nu te face istitu la tôte*; ca adv., apte, juste, ilonee, convenienter, solte, sagaciter, ingeniose, ipso in articulo, etc.; juste, apte, chiaru, precise, covenitu, cumu se covine si se cade, cu agerime, cu mare precepere, la momentu, tempu covenitu, in addeveru, in faptu, etc.: *istitu dice si face tote; nu te incommette a dice si face tote istitu*; — invederatu e, co *istitu* e unu participiu d'in unu verbu: *istire*, trassu si formatu, de certu, d'in *istiu*, *estu* = iste, a nome, sau d'in genitivulu acestui-a: *istiu* = *istui* = *istiu*-s, sau d'in radicea *ist-*, cu suffissulu *iu* = *lus-ens*, ca in *idoneus*; asiá co *istiu*,-a, e unu adiectivu, aptu, ca si *idoniu* = *idoneus*, a espreme sensulu datu forme: *istitu*, nascutu ca part. d'in verb. *istire* = a face aptu, propriu, etc.; co-ci *istiu*,-a, insémna proprie si in origine: *istiu* *insu* = *estu ensu*, de unde apoi desvoltarea sensului, ce s'a datu susu derivatului: *istitu*; se venimu déro acumu la celle alte derivate d'in acea-asi forma *istiu*: *isticiu* sau *istitiu* = *istetiu*,-a, adj., in t. s. ce are si *istitu*, ca adj. si ca adv., d'in *istetiu*,-a, esse: *istetia* si *istetime*, s. f., calitate de *istetiu*, in t. s. adiectivului date la *istitu*, cumu: *aptitudo*, *convenientia*, *idoneitas*, *perspicacitas*, *sollertia*, *sagacitas*, *ingeniositas*, *acumen*, *diligentia*, etc., *aptitudine*, *abilitate*, *capacitate*, *perspicacitate*, *agerime*, *ascutime* de mente *accuratetia*, etc.; — *istetire*,-*escu*, v., d'in *istetiu*, cu t. s. acestui-a, si preste aceste-a si sensulu de: *a cotediá*, *a se incommette*, *a fi ánimosu*, etc.; part. sup., *istetitu*, etc.; in fine derivatulu: *istanu* = *istianu*,-a, adj. si adv., cu sensu si mai energeticu de cátu allu forme: *istitu*.

ISTORICESCU, *istoricesce*, in locu de: *istoricu*, *istorice*; vedi in Dictionariu formele corecte: *istoricu*, *istorice*.

ISTOVIRE,-*escu*, v., finire, terminare; a finá, terminá, pune capitu;

part. sup., *istovitu*; *istovu*, s. m., fine, finitu, capitu, mórtu, perdiare; *de istovu*, = cu totulu, in totulu, d'in capitu péno in capitu; — slavicu, introdusu óre-cándu prin carturarii maniaci de slavonismi, astadi deja obsoletu.

ISTOVITU, *istovu*; vedi *istovire*.

ISVODIRE,-*escu*, v., invenire, excogitare; a aflá cu mentea, a imaginá, inventá; *isvoditu*, part. s.; *isvodu*, s. m., exemplar, esemplariu, esemplu, modellu, archetypu, etc.; — slavicu; déro mai de totu cadutu in uitare si desuetudine.

ISVODITU, *isvodu*; vedi *isvodire*.

ISVORASIU, s. m., vedi *isvoru* la *isvorire*.

ISVORIRE,-*escu*, v., scateru, scaturire, manare, promanare, emanare, surgere, provenire; a curre, curge, in specie, a curge, surge d'in pamentu, a scaturi: *fontii isvorescu d'in costele colineloru*; *isvoritoriu*,-*tória*, adj. s., care *isvoresce*: *isvoru isvoritoriu*; *isvoritu*, part. sup.: *rellele isvorite d'in acea fontana*; *isvoru*, s. m., pl.-e, fons, fonte, fontana, inceputu, capitu allu unui cursu de apa, ce curre d'in pamentu: *limpede isvore de apa bona de beutu*; *isvoru de apa metallica*, *isvore sulfurose*; metaforice: *isvorele reului*, *benelui*, *avutiei*, *scientiei*, *connoscentieloru*, etc.; *isvorasiu*, s. m., deminutivu d'in *isvoru*; — slavicu?

ISVORITORIU, *isvoritu*, *isvoru*, vedi *isvorire*.

ISVRANIRE,-*escu*, v., *isvranitu*, part. sup., vedi *isvranire*.

ISVRANITU, part. sup., d'in *isvranire*.

ITIU, s. m., pl. *itia* sau *itie*, in locu de: *liciu*, pl. *licie*, de care vedi in Dictionariu.

IUBIRE,-*escu*, v., amare, diligere; a avé amore, affectione, ardente dorentia sau dorn de ceva sau de cineva: *muliere se si iubésca maritulu*, *si maritulu se si iubésca muliereca*; *iubiti pre Domnedicu d'in totu suffletulu*, *iubiti si pre aprople ca pre voi ensive*; *a se iubi unulu pre altulu*, *a se iubi intre sene*; *multi iubescu callii*, *altii iubescu cânii*,

altii *iubescu aurulu si argentulu*; multi *iubescu*, au *iubitu si voru iubi glori'a*; — lerivate: *iubitoriu, -tória*, adj. s., amans, amator; care *iubescu*: *iubitoriu de ómeni*; part., *iubitu*: *iubitu de ómeni*; — lupo D. *Miklosich*, *iubire* vine d'in slav. *libiti*; déro de ce nu d'in lat. *lubere* = *iubire* sau *iubire* allu nostru? de ce nu l'in germ. *leben*? de ce nu d'in sanscr. *lubh*? co-ci mai tote limbele arice au a-æstu coventu; noi nu aflãmu neci unu voventu, dupo care D. *Miklosich* ar avé ðemeiu a referí, cu preferentia, romanesculu *lubire* = *iubire* la slavic'a si nu la latin'a; — de certu se potu numai forme, ca: *libovu, libovnicu*, (cari una data au avutu cursu numai in gurele carturariloru maniaci de slavismi), atribuf limbei slavice; déro neci cu picu de certitudine nu se pote face onóre cu *lubire* = *iubire* mai pucinu lmbei latine de cátu lmbei slavice. Mai insemnãmu ðo compositulu latinu allubescu coincide si in sensu si in forma cu romanesculu *lubescu* = *iubescu*.

IUBITORIU, *iubitu*, vedi *iubire*.

IUCSUCEA, s. f., pl.-elle, globu de neus; — turcescu.

IUNKERU, s. m., (germ. *junker* = fr. *sadet*); june nobile militariu.

IUTE, adj.; 1. celer, veloc, rapidus, repentinus; care *currentu* strabate mare spatiu: *currentu*, rapidu, celere, veloce, etc.: *petioru iute, mãna iute; ómeni iuti de petioru, de mãna, de gura, de vorba; ce iuti calli? ce iute e saget-l'a? iute e cugitarea, iuti cugitele, iute lumin'a*, etc.; mai *iute ca cugitulu, mai iute ca ventulu fuge callulu teu*; 2. de gustu, olfactu, etc.; acer, asper, vehement, mordax, etc.; aspru, ageru, acutu, pertunditoriu, tare, forte, vemente, etc.

prov. *acietulu iute vasu si strica*; odore *iute*; *iuti cepe, iute ardeiu*; 3. de passione: fervidus, ardens, iracundus, præceps; ferbente, ardente, furiosu, maniosu, supperatiosu, orbu, precipite, etc.: *omu iute de fire, iute la menia*; — ca adv. *iute se duce, iute vine; iute cugitati, iute vorbiti*; — derivate: *iutime*, s. f., celeritas, velocitas, mordacitas, asperitas, vehementia, etc.; calitate de *iute*: *iutimea sagettei, cugitarei, luminei*; — forma cu acellu-asi intellesu, déro incorrecta: *iutiéla*, s. f., si de acea-a de reprobatu si allungatu; — *iutire, -escu*, v., accelerare, exaltare, incitare, irritare, irasci, etc., a face sau se face *iute*: *a iuti mersulu tragutoriloru; nu iutititare acietulu; nu ve iutiti, co voue ve faceti reu*; part. sup., *iutitu*: *miscare iutita, acietu iutitu*, etc.; — dupo Dict. de *Buda*, *iute* d'in *leuite* = *leviter*; dupo altii contrassu d'in *eunte* = *currente* = *currentu*; — nu cumuva *iute* e affine cu fr. vitei care probabile, e formatu, prin mutilare, d'in *vegetus*; — connóscemu si slav. *luto* = *crudele*.

IUTIÉLA, *iutime, iutire, iutitu*; vedi *iute*.

IVELA, s. f., vedi *ivire*.

IVILICHIU, -a, adj., inaltu fortesup-tire, gracilis, procerus; — d'in armatoriului: *ivire*?

IVIRE, -escu, v., apparere, conspici, a apparé, a se vedé, a incepe a se vedé, a se arretá pucinu si confusu, mai allessu ca reflex. *a se ivi: abia se iviea sorele in nucri; nu se ivescu nemica de pre inaltulu monte*; part. sup. *ivitu*, etc.; s. f. *ivéla*, forma inadmissibile in locu de *ivire* s. verbale; — de unde? pote d'in *ire* cu intercalarea licidei *v, ivire*?

IVITU, part. sup. d'in verbulu *ivire*.

J.

JABA = *giabu* adv., frustru, in deserto.

JACASIU, -a, adj. s., juseu, morbo implicitus; simultatis tenax, ultionis appetens, vindictae avidus; relativu la *jacere* = *diacere*, 1. care *jace* in *putu*, copresu de morbu, morbosu, infirmu, nepotentiosu; 2. cui *jace* pre ânima ceva, cui appesa ânim'a ceva, de care ellu doresce a se liusiurá, a si versá voninulu, foculu, furi'a, meni'a, ur'a, a si resboná: *vindicativu*, setosu de resbonare, etc.; — *jacasiu*, d'in *jacere* = *diacere*, e in locu de *jacaciu* = *jacace*, inse pucinu recommendabile.

JACU, s.m., vedi urmatoriulu *jacuire*.

JACUIRE, -escu, v., rapere, abripere, diripere, prädari, furari, spoliare, exigere, extorquere; rapinas exercere, vastare, devastare; a rapí, essercitá rapine, prédá, furá, despoliá, stórce, devastá, etc.: *invasorii barbari jacuira*, *fora misericordia, tóta térr'a*; *functionari rapaci jacuescu bietii terrani*; *latronii ne au jacuitu peno la camesie*; — derivate: *jacuitoriu*, -tória, adj. s., raptor, rapax, direptor, prädator, fur, exactor, devastator, spoliator, latro, care *jacuesce*: *rapitoriu*, *rapace*, furu, latrone, despoliatoriu, devastatoriu, etc.; *jacuitu*, part. subst. *direptus*, *spoliatus*, *vastatus*, *devastatus*, *furatu*, *despoliatu*, *predatu*, *devastatu*: *térra jacuitu si maletractata de celli insarcinati si indetorati a ua protege*; *au jacuitu peno ce n'au mai avutu de jacuitu*; *jacuitulu, fora misericordia, allu bietiloru terrani*; *jacitura*, s. f., *rapina*, *direptio*, *præda*, *prædatio*, *spoliatio*, *exactio*, *latrocinium*, *devastatio*, *rapire*, *rapina*, *præda*, *predatione*, *despoliatura*, *devastatione*, etc.: *jaciturele facute cu barbaria totorü cetatoru si sateloru*; — *jacuire* vine d'in

jacu, s. m., *rapina*, *præda*, *furtum*, *latrocinium*, *rapina*, *præda*, *furtu*, *latrocinium*, etc.: *facu jacuri pretotindine: jaculu loru nu respecta neci celle profane, neci celle sacre*; — in locu de *jacu*, *jacuire*, se dice, cu acellu-asi sensu, si: *jasu, jusuire*, cari, dupo parerea nôstra, su essite d'in *jacu*, *jacuire*, prin stramutarea gutturalei *c* in labialea *f*; celli ce assumu formele cu labiali: *jasu, jasuire*, *allerga*, pentru esplicarea loru, cumu si a formeloru cu gutturali: *jacu, jacuire*, parte la francesculu: *gibier*, (probabile d'in *gibarium* = *elbarium* = *præda*, *venatu*), parte la grec. *λάγυρα*; noi inse, convinsi, co form'a cu gutturale: *jacu*, d'in care, cumu amu affirmatu mai susu, a essitu, de certu, *jasu*, e cea mai originaria si mai organica, referimu *jacu-lu*, *jacuire-a* la acea-asi radice cu precedentele: *jacasiu*, adeco la *jacere* = *diacere*, in sensulu precisu si claru, co: *toti predatorii, furii, rapacii si rapitorii*, etc. = *jacuitorii se asternu si jacu pre avutulu altui-a*, *precumu se asternu si jacu locustele pre bietele seminare*: etymologia mai bene justificata de câtu acesta-a, atâtu de partea formei, câtu si de partea sensului, nu credemu se se afle alt'a; confere in Dictionariu amendou verbele affini, adeco: *jacere* = *diacere*, si *jacere*, confere inco forme cu labialea *p* in locu de *f*: *japca, japalire, japuire* sau *jupuire, jupu*, etc., cumu si cu *m*: *jamulire* sau *jumulire*: dero nu potemu curmá acestu importante articlu, fora se dâmu, pre scurtu, si altu covenutu, adeco: *jagnire, -escu*, v., (totu d'in radicea: *jac*), inse armonice cu *g* in locu de *c* inainte de *n*, de si pre a locuri si ne armonisatu: *jacuire*; sensu: *lædere*, *offendere* = a loví, *vettemá*, *stricá*, inse liusiora stricatione; *jagmitoriu*, -tória,

, care *jagnesce*; *jagnitu*, part. sup.; *ura*, s. f., etc.

JUITORIU, *jacuitu*, *jacuitura*, *jali jacuire*.

FUIRE, *jafuitoriu*, *jafuitu*, *jafu*; *e*, *jagnitoriu*, *jagnitu*, etc., vedi *e*.

E sau *jaia*, s. f., vedi 2 *jule*.

LABA, (si *jaloba*, la carturarii male slavismi), s. f., *petitio*, *postulatio*, *supplicatio*, *solicitatio*, *querela*, *nona*; cerere, mai allessu in scrisi-tione, *supplica*, *supplicatione*, *ro-gare*, plangere de una offensa, de unu 1, etc. : *a dá jalba la judice sau leciu, la domnu, la prefectu; al-cu jalbe in tote partile. fora se si flá de necaire satisfacione; deri-ja'uire,-escu*, si reflex. *a se jalui*,

lamentari, *supplicare*, *petere*, *e*, *a se plange*, mai allessu prin 1, *a face sau dá jalba*, a reclamá una offensa, etc.; (d'in *jalba=jalva*

ta, pote d'in *jule*, de unde de certu *a*, inse sensulu derivatului *jaluire*

rivatele selle se tine strinsu de u forme: *jalba*; déro mai raru vinu mele : *jalbuire*, *jalbuitu*, etc., in *e jaluire*, *jaluitu*); — *jaluitoriu*-adj. s., care *jaluesce* sau *se jalue-luitu*, part. sup.; *jaluitura*, s. f.,

e si effectu de *jaluire*; inse de re-ru e fedos'a forma : *jaluela*, care e forte bene supleni cu formele :

e ca subst. si *jaluitura*, de si e mai usá de covente curatu romanesci, *stitione supplica*, etc., — inse una mai simpla de cátu a *jalbei* e :

s. f., *dolor*, *luctus*, *tristitia*, *afflic-torior*, *lamentum*; *dorere*, *doru*, *dor-didoliu*, *tristetia*, *afflictione*, *me-uctu*, *lamentu*, etc. : *mare jale co-pre toti de perderca acestui vir-barbatu*; derivate : *jalire,-escu*, v.,

plangere, *dolere*, *morerere*, *lamentari*, *ejur-agitare*, *flere*, *deplorare*, *a plan-plange*, *a se vagitá* sau *vaitá*, *a se tá*, *a plange* cu amaru, *a portá do-c* : *toti jalimu pre amicu*; — *jali-toria*, adj. s., *lugens*, care *jalesce*;

part. sup. *luctu comitatus* : *jaliti* *celle boni*; — *jalnicu,-a*, (cu for-

ma incorrecta), adj., d'in *jale* : *lugens*, *luctuosus*, *lugubris*, *dolens*, *mœstus*, *tristis*, etc., *doliosu*, in *doliu*, *lugente*, *lugubre*, *luctuosu*, *plenu de luctu*, *tristu*; etc. — atátu *jalba*, cátu si *jale*, e slav. *jaloba* si *jall*, verb. *jallti*.

JALBUIRE, *jalbuitu*; vedi *jalba*.

1 JALE, s. f., vedi *jalba*.

2 JALE, s. f., *salvia officinalis* Linn. (pre alte locuri cu formele mai organice : *salbia*, *salvia*, cari vedi in Dictionariu, si d'in cari *jale* prin stramutacioni suc-cesive, ca : *sulgia*, *sialia*, *jalua*, *jalie*, *jale*, *jaie*, etc.; — si alta forma derivata d'in *jale* : *jalesiu*, s. m., in acellu-asi sensu cu *jale=salbia*; inse proprie : *jale-siu,-a*, adj., d'in *jale=salbia*, si cu sensu de : relativu la *jale*, de unde ca subst. m., *jalesiu* : a) cumu s'a dissu, *jalesiu*= in sensu cu : *jale=salbia*; b) in altu sensu, nome allu altei specia : *homerti-num*, *jale (=salbia) de câmpu=salvia pratensis*, Linn.

JALESIU, adj. s., vedi : 1 si 2 *jale*.

JALIRE, *jalitu*, *jalitura*, *jalnicu*; vedi *jalba*.

JALUELA, *jaluire*, *jaluitoriu*, *jaluitu*, *jaluitura*; vedi *jalba*.

JANDARMARIA, *jandarmu*; vedi *gendarmaria*.

JAPCA, s. f., *vis*, *violentia*, *raptus*, *raptus*; *violentia*, *faptu violentu*, *rapire*, *raptu*, *rapina*, *préda*, etc. : *cu japc'a rape de la care nu pote rapí cu fraudea; ostea indisciplinata face japca in cetate*;

— d'in acea-asi radice, de certu, de unde si : *jacu*, *jafu*, cu labiale *p* in locu de labiale *f*; vedi : *jacuire*, confere : *jactare* si *japtare* sau *jeptare*, *ieptare*, in Dic-tionariu; — de aci si : *japelire* sau *japel-lire*, (mai reu *japeluire*), sau *jupellire*

(vedi urmatoriulu), si *japuire* (prin in-fluenti'a lui *p* mutandu-se a in *u* : *ju-puire*), -escu, v., déro : a) sub form'a :

japellire, mai allessu cu sensulu de : *a despoliá de penne, de fulgi, de flocci, a smulge pennele sau fulgii unei passere, perii unui porcu sau altui animale, floccii unei óue sau unui amnellu*, etc., *de-plumare*, *depliare*, *plumas* vel *pilos*,

floccos evelere : *a japelli una gallina, mai multe curce si trei porcelli*; derivate

d'in acestu verbu : *japellitoriu, -toria*, adj. s., care *japellesce*; *japellitu*, part. sup. subst., d'in *japellire*; *japellitura*, s. f., actione si effectu de *japellire*; b) sub form'a *japuire* sau *jupuire*, pelle exuere, decorticare, a despoliá de pelle unu animale sau de scórtia unu arbore, una planta; metaforice; *spollare*, *prædari*, *extorquere*, a spoliá, dispoliá, storce, leuá si pellea; derivate : *japuitoriu* = *jupuitoriu, -tória*, adj. s., care *jupuesce*; *japuitu*, part. sup. subst. d'in *jupuire*; *japuitura*, s. f., actione si effectu de *jupuire*; — *jupuire* se conjuga si cu forme simple, cari su de preferitu : *japúiu* sau *jupóiu*, *jupúii* sau *jupóii*, *jupúie* sau *jupóie*, se *jupúia* sau se *jupóia*, etc.; — aci vinu, ca si *japca*, *jacu*, *jafu*, etc., α) *jumulire* si *jumulire*, v., cu *u* in locu de *a*, prin influenti'a lui *m*, care labiale, ca si *p*, d'in formele precedenti, e comnata cu gutturlea *c*. sau *g*. d'in *jacuire*; cumu si sensulu lui *jumulire* e analogu cu allu lui *jacuire*, adeco : *deplumare*, *depillare*, *expillare*, *spollare*, *extorquere*, a spoliá de penne sau de peru unu animale, si de aci metaforice : a despoliá, predá, despoliá peno la pelle : *omu bonu de jumulitu si datu pre mânule jumulitoriloru rapaci*; β) *japiu* si *japu*, s. m., cu *p* in locu de *c*, (vedi *jacuire*), *phaleræ*, *stratum*, *stragulum*; *stratu*, asternutu sau coperimentu in genere; in specie, straiu sau stragulu de callu, ce se pune pre callu sub sélla, (conferre : *amictu* = *amictus*, formatu d'in *am* si *jacere*); analogu si : *japitia*, s. f., spatédia de jugu, rastellu, etc.

JAPÉLIRE, *japelitoriu*, *japelitu*, *japelitura* = *japellire*, *japellitoriu*, *japelitu*, *japellitura*, si *jupellire*, *jupellitoriu*, etc.; *japeluire*, *japeluitu*, etc.; *japitia*, *japiu*, *japuire* = *jupuire*, *jupuitoriu*, *jupuitu*, *jupuitura*, *japu*; vedi *japca*.

JAPRITIA, *japiu*, *japu*; vedi *japca*.

JARATICU, s. m., vedi *jaru*.

JARU, s. m., *pruna*, *ardens carbo*; carboni ardenti, nestinsi, vapaia de focu : *tegaia de jaru* = *foculus*; — mai usitata e inse form'a derivata d'in *jaru* : *jaratecu* = *jaraticu*, cu acellu-asi sensu ce are si *jaru* : *pre jaratecu ardeau carne de bou*

in onórea unui idolu; — déro directu d'in *jaru* : *jaruire, -escu*, v., a face *jaru*, a atitiá *jarulu* pre foculariu sau in coptoriu; *jaruitu*, part. sup., *jaruitura*, s. f.; *jaruitoriu, -tória*, adj. s., care *jaruesce*; ca s. f., reale, *jaruitoria* = *jaruítore*, instrumentu de a *jaruí* = atitiá *jarulu* in *coptoriu*.

JASPE sau *juspu*, si *iaspe*, *iaspu*, cumu si *jaspide* = *iaspide*, sau *jaspidu* = *iaspidu*, s. m., (candu e terminatu in *u* : *iaspu*, *jaspu*, *jaspidu*, *iaspidu*, inse f., candu e terminatu in *e* : *iaspe* = *iaspe*, *jaspide* = *iaspide*), *jaspis*, (ἰασπις); specie de pétra, de silice de Egiptu; — derivate : *jaspidiu* = *iaspidiv*, si : *jaspia, a*, adj., *jaspideus*, *jaspilus*, de *iaspe* sau de *iaspe*, de *jaspide* = *iaspide*, relativu la *iaspe* sau *jaspide*, etc.

JASPIDE, *jaspidiu*, *jaspidu*, *iaspiu*, *iaspu*; vedi *iaspe*.

JAVRA, s. f., *garrulus*, *lattero*, *augator*, *sæpe* vel *potius continuo aliatrans* vel *oblatrans*, *morosus*, *mussans*, *mutiens*, *difficilis*, *importunus*, *fatus*, *insulsus*; *animal*, *præsertim canis*, *magnis et pendentibus auribus*; *limbutu*, *garrulu*, *gura larga*, care nu mai tace, ci vorbesce verdi si uscate, care latra continuu, cumu se dice, la luna, ca si cânele, *bombanitoriu*, *stupidu*, *ineptu*, *nesaratu*, *importunu*, *nesufferitu* prin *limbuti'a sea* si *chiaru reutatosu*, *ineptu reutatosu*, *lipella infatua* si *gretiosa* etc.: *ce javra de omu! ce javre de mulieri! acestu omu e javra, cui nu poti nemica grai, fora se se javrésca; cânele e una javra candu e cu lunge si late pendent urecle; e javra cânele, ce latra cu si fora tempu, cu si fora locu: javre su câni ce latra continuu pre celli de cari nu se temu, si fugu, totu latrandu, de celli de cari se temu; multi omeni su javre, ce latra la luna, cumu dice proverbiulu; — derivato : javrire, -escu, v., a fi javra, a limbuti si latrá in desertu; javritu, part. sup., javritoriu, -toria, adj. s., care javresce; javritura, s. f., actione, actu si effectu de javrire; — Dict. de Buda refere javra la francesculu jaser; noi credemu, co javra, ca si : jacu = jafu, japca, etc., e essitu d'in radeoin'a jac, prin*

stramutarea gutturaliei finale in cea mai molle labiale *v*; confere, intre altele, d'in *jae*, in Dictionariu : *jactante*, limbulu laudatoriu de sene, *jactantia*, limbutfa, lauda de sene; D. *Miklosich* inse refere coventulu la unu slavicu : *jebrati*, care, dupo propri'a marturia, nu essiste de câtu in *nou'a slavica*; de ce déro n'amu admitte, co neoslavii l'au impromutatu de la *Romani*?

JAVBIRE, *javritoriu*, *javritu*, *javritura*; vedi *javra*.

JEGU, s. m., serdes, squalor; *sorde*, mare necurtia.

JELERIA, s. f., statu, calitate de *jeleriu*; éro *jeleriu*, -a, adj. subst. Inquillinus; cellu ce nu are casa, mésa a sea propria, nu are bonu fundanu, ci e simplu locatariu sau locuitoriu pre unu tempu; de aci : *tarranoniu*, *rusticanu*, *baduranu*, *incultu*, etc.;—Dict. de *Buda* refere coventulu la fr. *gite*; inse se pote se fia essitu d'in *jele*, cumu se dice pre a locuri, form'a *1 jale*, (vedi si *jalba*);—D. *Miklosich* inse da si acestu coventu ca slavicu sub form'a : *jelari*, de care ensusi marturesce, co nu e in limb'a slavica, ci numai in cea *noua-slavica*, concedendu totu de una data, co coventulu se refere la unu germ. *stedeler*; veri-cumu inse coventulu e de totu neconnoscutu d'in coce de Carpati, si acestu-a e unu bene.

JELERIU, -a, adj. s., vedi *jeleria*.

JELITIA, s. f., aura, aurula; aura, bóre, sufflare de ventu forte lena : *tragu jelite* = *sufflu bori*;—Dict. de *Buda* nu ne spune, de unde vine, apoi d'in coce de Carpati, acestu coventu nu e de locu connoscutu; pote se fia, ca si cellu precedente d'in *jele* = *1 jale*, in sensu ore-cumu de : *suspiriu* = *suspinu allu ventului*.

JEMPLUGA, s. f., specia de pesce, *salmo* = fr. *saumon*; inse de totu, pre câtu scimu, neconnoscutu d'in coce de Carpati.

JERFA, (dupo altii *jertfa* = *jertva*), s. f., sacrificiu, sacrum, oblatu, oblatio; sacrificiu, sacru, oblatu, oblatione, etc.—derivato : *jerfire*, -escu, v., *sacrafacere*, *sacrificare*, *offerre*; a face *jerfa*, a face

sacrificiu, a sacrificá, a offerre sau offerí; part. sup. *jerfitu*, *sacrificatus*, *oblatus*; *jerfitoriu*, -toria, adj. s., *sacrificator*, *immolans*, *offerens*, care *jerfesce*, *sacrificatoriu*, *immolatoriu*, *oblatoriu*;—*jerfelnicu*, s. m., *ara*, *altare*, *sanctuarium*, *altariu*, *mésa sacrificale*, *sanctuarium*, etc.—slavicu *jrta*.

JERFELNICU = *jertvelnicu*, sau *jertvenicu*, *jertfelnicu*; *jerfire* = *jertvire* si *jerfire*, *jerfitoriu* = *jertvitoriu* si *jerfitoriu*, *jerfitu* = *jertvitu* si *jerfitu*; vedi *jerfa* = *jertfa* si *jertva*.

JERUIRE, *jeruitu*; vedi *jaruire*, *jaruitu*.

JETIU, pl. -e, *sedes*, *sella*, *sedile*, *solum*, *strata cathedra*; *scamnu* sau *scaunu* câtu se pote de commodu: *jetiu cu dosu si bracie*; *jetiu domnescu*, *tronu*; *jetiu episcopale*, *jetie archiepiscopali*;—*jetiu* nu e de câtu una transformatione d'in *sediu*; confere si transformarea *sessului* in *settiu*, *câmpu settiu*, in locu de : *campu sessu*.

JIDOVESCE, adv., d'in *jidovescu*, -a, adj., *judæus*, d'in *jidovu*, -a, adj. s., *judæus* = *judunu*, de unde si : *jidovia*, s. f., calitate de *jidovu*; *jidovime*, s. f., multime de *jidovi*, totu de *jidovi*; *jidovismu*, s. m., *judanismu*, religione si datine alle *jidoviloru*; *jidova* si *jidovoica*, s. f., muliere *judunesca*;—tote aceste forme su fedosi strainismi, a nome *slavismi*, in loculu caroru-a cauta se figuredie forme popularie, bene stabilite si de pura romanitate : *judanu*, -a = (*jidovu*—*jidova*), *judunesce* = (*jidovesce*), *judanescu* = (*jidovescu*), *judantia* = (*jidovia*), *judanime* = (*jidovime*), *judanismu* = (*jidovismu*), etc.

JIDOVESCU, *jidovia*, *jidovime*, *jidovismu*, *jidova*, *jidovoica*, *jidovu*; vedi *jidovesce*.

JIGANIA, s. f., *pecus*, *bestia*, *bellua*, *jumentum*; *bestia*, *pecude*, *vita*, pre a locuri si cu sensu de : *fera* = *feru*, *bestia selbatica*;—inse coventulu *jigania* e, a prope de certu, in locu de *jugania*, essitu d'in *juganu*, -a, in origine totu ca adj. *juganiu*, -a, déro remasu in urma in usu numai ca subst. m., *jugania* = *bestia*, *pecude de jugu* = *jumentu*; déro si for-

m'a masc. *juganiu* (= *jiganiu*), si chiaru *jiganu* in locu de *juganu*, pare a fi populare pre a locuri; una alta forma: *jigaraia* si *jigarania*, in locu de *jugarăia* si *jugarania*, e populare mai pre totendinea, cu sensulu generale ce are si form'a: *jugania*; inse in specie: *jugarăia* = bellua = *bélla*, fera = *féra*; apoi si cu sensulu de: *aves cohortales*, *passeri de curte*, *passeri domestice*.

JIGARAIA, *jigarania*; vedi *jigania*, cumu si *jigarire*, de unde pare a se derivá cu altu sensu ce are sub *jigania*.

JIGARIRE, -*escu*, v., marcoscere, macrescere, debilítari, deperire, languescere, tabescere, exhauriri, etc.; a macri, a se debilitá, a si perde carnea si poterile, a deperí, a tabí, a se esaurí, a se finí, perí, etc.; in specie, despre vite, apoi, prin estensione, si despre ómeni: *cumu s'au jigatitu bictii calli si bictii boui! ce jigaritu copillu! n'amu vedutu juni mai jigariti de câtu celli d'in acea térra*; cu forma flores. e si mai energicu: *se jigarescu florile de multa umiditate, se jigarescu si de multa seccita; se jigaresce omulu de multu lucru si pucinu nutrimentu, se jigaresce mai vertosu de morbi lungorosi*, etc.; — *jigaritu*, part. sup., *jigaritura*, s. f., statu de *jigarire*; — pare cui-va strainu, inse de certu *jigarire* e in locu de *jugarire*, d'in acea-asi origine cu *jugania*, *jigania*, a nome d'in *jugaruiu*, -a, adj., proprie: *relativu la jugu*, si de aci: *pusu la jugu*; si de aci: *jugarire* = *jigarire* se dice pentru *jumente*, *vite*, *de jugu*, ce se preнду de pre câmpu *grasse* si *formose*, ca se se puna la *jugu*, unde *jigarescu*, peno se depreнду cu greulu *jugu*; — de aci pote si: *jigode*, s. f., *morbus caninus*, unu morbu de câni in catena, ca la unu *jugu*.

JIGARITU, *jig.ritura*; vedi *jigarire*.

JIGNITIA si *jitnitii*, s. f., *horreum*, *granarium*; incapere de depusu grâne: *granariu*, *ordiaru*, etc.; — *jignitariu* si *jitnitariu*, f., *jignitiarissa* si *jitnitiarissa*, rei *annonarie* curator, curatori de incaperile cu grâne; — slavicu.

JIGODE, s. f., vedi *jigarire*.

JIJITIA, s. f., *ramulus*, *palmes*, *sarmentum*; *ramuru*, *braciu* de una planta,

mai allesu de vitia; — se vede d'in *ghighitia* = *viaritia*.

JILAVELA, *jilavia*, s. f., vedi *jilavire*.

JILAVIRE, -*escu*, v., d'in adj. *jilavu* = *umidu*, *udu*, etc., a fi *umidu*, *udu* sau a face *umidu*, *udu*, *udare*, sau a se *udá*, *humidare*, *humectare*, *irrigare*; *humescere*, *madere*, *madescere*, si *madefacere*, etc.; derivate: *jilavitu*, part. sup., *jilavitura*, s. f., forma de preferitu forme: *jilavéla*, cumu e de preferitu si form'a: *jilavia*, s. f., statu de *jilavu*; *jilavu*, -a, adj., *humidus*, *madidus*, *udu*, *umidu*, *madidu*, *revenu*, *revidu*, etc. — slavicu? déro in slavica nu essiste form'a: *jilavu*, de unde tote celle alte in limb'a romanesca, ci numai *jila* = *vena*, de unde presupune D. Miklosich co au essitu coventele in romanesco.

JILAVITU, *jilavitura*, *jilavu*; vedi *jilavire*.

JILIPU, s. m., 1. *aquaeductus*; *apeductu*, canale de apa; 2. *grex*, *armentum*, turma de oui, de vacce, etc.; neconoscutu unde-va si candu-va d'in ceco de Carpati.

JILTIU, s. m., vedi *jetiu*, d'in care *jiltiu* e alta transformatione.

JIMBARE, *jimbata*, *jimbatura*, verbu cu derivatele selle, cumu si: *jimbu*, -a, adj., de unde verb. *jimbare*, tote in locu de: *gimbare*, *gimbata*, *gimbatura*, *gimbos*, *gimbu*; éro aceste-a in locu de: *gibbare*, *gibbatu*, *gibbatura*, *gibbosu*, *gimbu*; vedi déro aceste forme, parte in Dictionariu, parte in Glossariu.

JIMBATU, *jimbatura*, vedi *jimbare*.

JIMBIRE, *jimbitoriu*, *jimbitu*, *jimbitura*; vedi *jimbire*.

JIMBLA, s. f., pâne mai alba si mai curata de câtu *pânea dissa negra*; — de aci: *jimblariu*, -a, adj. s., relativu la *jimbla*, ce are a face cu *jimbl'a*; *jimblariu*, cui place *jimbl'a*. nu place *pânea négra*; déro mai allesu s. m. pers., *jimblariu*, cellu ce face si vende *jimbla*, de unde: *jimblaressa*, a) muliere a *jimblariului*; b) muliere ce are in nomele seu una *jimblaria*; — *jimblaria*, s. f., abst., α) multimo de *jimble*; β) officina de *jimbla*; γ) opificiu de *jimbla*; d'in germ,

1 ? sau d'in stmlta, cu s aspru siu-
si cu b intercalatu?

BLARESSA, *jimblaria*, *jimbla-*
edi jimbla.

BU,-a, adj., vedi *jimbare*.

APENU, s. m., vedi in Dictiona-
riperu.

DU, s. m., desiderium, cupido,
voluptas; 1. doru, mare doru de
ne lipsesce: *a duce jindu de tote*;
ducati jindulu de acesta abun-
; 2. placere, mare placere, betfa
ere, etc.; *catu jindu pre betivu*
a si bee vinu, candu vre;—deri-
jinduire,-escu, v., desiderare,
iscere, carere, voluptate inebri-
luce doru de ce nu are, a se im-
placere ce sente; de aci: *jin-*
part. sup. d'in *jinduire*.

DUIRE, *jinduitu*; vedi *jindu*.

EU (pron. *jinèu*), s. m., suspiro;
; — neconoscutu d'in coco de
;—se nu fia cumu-va una cor-
e d'in fr. *général*

IASIRE,-escu, v., d'in *gingasiu*;
ngasia, *gingasiu*; pre longa *jin-*
gingosiu cu acellu-asi intellesu.

IASIU, *gingosiu*, vedi *jingasire*.

STRA, s. f., specia de planta;—
u-va in locu de *genistra*=*geni-*
nista, (fr. *genêt*) ?

ITIA, s. f., ovium vel caprarum
lactis reliquis mixtum, seru de
de capre cu mesticatura de re-
l'in lapte;—derivate: *jintuire,-*
a scote jintiti'a d'in lapte; *jin-*
part. sup.;—*jintuicla*, s. f., forma
obatu;—de unde ?

RE,-escu, v., agere, rigere; a fi
vivace, viuoniu, vegetu, etc.;—
in *viuoiere* sau *viuonire* ?

J si *jupu*, s. m., fascia, vitta, fa-
fascia, fasciôra, bêtta, etc.; for-
pu e de preferitu; vedi: *japu*,
a art. *japca*, cotra finitu.

AVU,-a, adj., durus, severus, as-
gidus, saevus; aspru, severu, au-
luru, rigidu, inessorabile, etc.;—
cumu sustine Dict. de *Buda*, unu
u d'in *severu*, prin straformari
e, ca: *sieveru*, *jieveru*, *jiéveru*,
, si, prin metathese: *jiravu* ?

JIREDA, (pronuntia *jiréda*, aprópe *ji-*
rada), s. f., cumulus, acervus, oblon-
gas cumulus; cumulu, in specie, cumulu
de palie, de fene, etc.; — in locu de *si-*
rada d'in *sira*: *sira de palie* = *jira* si
jirada de palie ?—*jiredutia*, s. f., demi-
nutivu d'in *jireda*.

JIREDUTIA, s. f., vedi *jireda*.

JIRU, s. m., glans *fragina*, *gyrus*;
1. sensulu cellu mai vulgatu: *glande*
de fugu: jirulu place porciloru; 2. pre a
locuri si cu sensulu de: *giuru, cercu, ceva*
rotundu; — forte probabile, *jiru*, ca si
it. giro, e essitu d'in *giuru*=*giuru*, *ceva*
rotundu, globosu, idea ce intra mai
in tote speciele de certi arbori; asiá fi-
endu, sensulu de sub 2. e cellu primiti-
vu, éro cellu de sub 1. metaforicu;—dupo
D. *Miklosich* ar veni coventulu d'in sl.
Jirŭ = pascuum; déro cumu cadra sen-
sulu *slaviculu* cu allu *romaniculu* ?

JITARESSA, *jitaria*, s. f., vedi *ji-*
tariu.

JITABIU, s. m., agrorum custos;
custode de térrina; f. *jitaréssa*, a) mu-
liere a *jitariulu*; b) muliere ce ensasi
custodesce térrin'a unei commune; *jita-*
ri'a, s. f., servitiu de *jitariu* sau de *ji-*
taréssa;—dupo D. *Miklosich* d'in slav.
jitari=*panifex* = *οικοποιός* = *care face*
pâne, *panariu*, *brutariu*, déco vre; déro:
cumu cadra in sensu *jitariulu* romane-
scu cu *jitari slavicu* ?—noi, in poterea
sia forme si a sensulu, ne permittemu
a contradice assertiunea invetiatalui
slavu, si a ua subminá cu alta asser-
tione, adeco co: *jitariu* e in locu de *ju-*
tariu, cumu se dice in multe locuri; éro
jutariu e d'in *jutu* = *adjutu*, de unde:
adjutare, *adjutori*, etc.; *jutariu-lu* e
déro, ca totu *adjutoriulu* sau *admini-*
strulu, *servitoriulu unui omu suu unei*
commune; — conosem si germ. *Hüter*.

JITNITIA, *jitnitiariu*; vedi *jignitia*.

JITIU, s. m., vedi *jetiu*.

JIVINA, s. f., animal, bestia; insect-
tum, vermis; animale, bestia, mai al-
lessu: *animalculu*, *insectu*, *verme*, etc.;
—D. *Miklosich* sustine co e slavicu; noi
credemu co e bene a conferi si lat. *ju-*
vents, cu deriv. *Juvenilis*, *Juvenens*, de
si nu avemu lipsa de *jivina* in limb'a

româna, cându dispunemu de *vietate, animale, animalculu*, etc.

JIVINUTIA, s. f., deminutivu d'in *jivina*

JOCASIU, -a, adj., in locu de *jocaciu* = *jocace*, appecatù la *jocu*, cui placu *jocurile*, in amendoue sensurile principali alle coventului *jocu*; — alta forma e : *jocausiu*, -a, adj. s., differitu in sensu de *jocasiu*, intru câtu : *jocausiulu e unu jocatoriu sciutu, preceptu, abile, desteru, essercitativu, jocatoriu de messeria*, ca se delecte spectatorii, *jocatoriu*, mai allessu, *de jocuri pre fune*, etc.; — form'a *jocatoriu* e de preferitu.

JOCAUSIU, vedi *jocasiu*.

JOGARARIU, -a, adj. s., (si *jogarianu*, -a), *serram exercens*, cellu ce lucrédia cu *sérr'a*, cellu ce are una *serraria*; — d'in *jógaru*, m., si *jógara*, f., amendoue formele in plur. *jógare*, *serrarum machina* = *machina de serre*; — coventulu *jógaru*, -a, de unde *jogarariu* = *jogarianu*, e neconnoscutu pretotendine d'in coce de Carpati : aci se connoce pre unele locuri : *ferastreu*, pl. *ferastreie*, éro pre alte locuri : *sérru*, pl. *sérre*, form'a de preferitu fora indouentia; de aci si *serrariu* de preferitu in locu de *jogarianu* sau *jogarianu*; s'ar poté adoptá si formele : *jugurianu* sau *jugurariu* = cellu ce are *juguri* = (*machina*) *de sérre*, si *juguri* = (*machina*) *de sérre* sau *de serratu*.

JOGARIANU, *jógaru*, *jógara*; vedi *jogarariu*.

JOI, *joimari*, *joimaritia*; vedi in Dictionariu formele integre si correcte : *joui*, *jouimari*, *jouimaritia*.

JOLJU, s. m., tenne luteum; vedi *giolgiu* sau *giulgiu*.

JOPOTIRÉ, (si *juputire*), -escu, *spolare, vastare, depraedari, male tractare, verberare, ferire, laedere*; a dispoliá, depredá, devastá, malectrá, loví, bate vetemá, etc.; *jopotitu*, part. sup.; *jopotitura*, s. f.; — *jopotire* sau *juputire* nu e de câtu una forma inai desvoltata d'in *japuire* sau *jupuire*, de cari vedi la *japca*.

JOPOTITU, *jopotitura*, vedi *jopotire*.

JORDA, s. f., *virga, pertica, baculum*; *vérgea, vergella, bâtiu, pertica, re-*

teveiu, etc.; in specie, *vérgea de apparatu* si de castigatu; — *jordanire* si *jordire*, -escu, v., *virgla caedere, a bate cu jórda* sau *jorde*; *jorditu* si *jordanitu*, part. sup.; *jorditura*, s. f., *actione si effectu de jordire*; — *jorditia*, s. f., deminutivu d'in *jórda*.

JORDANIRE, *jordire*, *jorditu*, *jordanitu*, *jorditia*, *jorditura*; vedi *jorda*.

JOSIRE, *josurare*; vedi in Dictionariu : *diosire, diosurare*; vedi si : *injosire, injosurare* in Glossariu.

JOVINA, *jovona*, s. f., vedi *jivina*.

JUBEA, s. f., vedi *giubea*.

JUBRA, s. f., *pustula, pusula, pupula* = *puscella, puscla, bubusiora, pustula*, etc.; — poté in locu de *giubra* = *ghiubra* = *glubra*, d'in *glubere* = *glubere* = *scariare, scabiare*, etc.?

JUCACE = *jucaciu, jucasiu, jucausiu*; vedi *jocasiu*.

JUCUTELLU, si *jucuti*, s. m., *pers. exactor, raptor, prædator; violentus vectigallum exactor, coactor; rapitoriu, storcutoriu, despoliatoriu, depredatoriu*, si, in specie, *violentu essactoriu, percaptoriu de dari publice, de impositis; de aci* si : *jucutia*, s. f., *rapina, raptus, exactio, spoliatio; violenta et iniusta vectigallum exactio; rapire, rapina, raptu, storcere, dispoliare, depredatione*, si, in specie, *officiu, actione, functione de rapace si violentu perceptoriu de dari publice, de impositis; coventu neconnoscutu d'in coce de Carpati; déro, fiendu* co Dict. de *Buda* da si etymologi'a a cestui coventu, spunendu co *jucuti* sau *jucutellu* vine d'in *executor*, se ne fia si noue permissu a emitte una opinione : *jucuti*, — de unde apoi : *jucutellu* si *jucutia* —, se pare a fi in locu de *jacuti*, formatu, de certu, d'in *jacu* (= *jafu*, vedi *jacuire* = *jafuire*; vedi si : *japca, japuire* = *jupuire*), *jacuatoriu*, d'in natura appecatù la *jacu*.

JUCUTIA, s. f. (pron. *jucutiá*); vedi *jucutellu*.

JUDAICESCE, adv., in locu de *judaice*, e contrariu naturei limbei romana.

JUGANIA, *jugaraiá*; vedi *jigania, jigaraia*.

JUGANIRE, -escu, v., *castrare*; in Dict.

RELLU, s. m., specia de planta andrée, germ. germander).

SIU, -a, adj. s., aptus, idoneus gendo; aptu, bonu de *jugu*, de; in specie: *unu jugasiu e bou* si in genere: *callu de jugu, vita* etc. = *jumentu*; — in locu de *jugace*.

INA, subst. f., squalor, sordes, scabes; sorde crassa, scalore, onia, mancarime, *jegu*, missel: *jughina de callu, jughine de* de aci: *jughinare*, v., (cu forle: *jughinu, me jughinu, se jugh.*), scabere, se scabero, fricare; a scarpiná, frecá, si se scarpiná, a se frecá, mai pre capu, pre cerbice, etc.: *te jughina, co nu esti bonu de somnu si d: jughinatu; jughirt.* sup.; *jughinatura*, s. f., *ju-a*, adj., plenu de *jughina*; sorolidu, scabiosu, *jugosu*, etc.: *jile, jughina de la jugu, jugu-* in sensu de *vulneri de la guttu*, *ise*, su *farinose*, si totu una data *mancarime*.

INARE, *jughinatu, jughinatinosu*; vedi *jughina*.

U, s. m., canum jugum; specia micu; in speciale, *jugu*, la care nu cãni a dou'a di dupo lassacului de pasce; — cumu se vede, de *jugu* d'in *jugu*; — *darea in ecceea prin jugu a cãniloru e, reminescentia de punitione cãmani d'in arcea Capitolului, e arretara asiá de neglignenti lanti, in cãtu nu annuntiarate suirea Galliloru pre montele*.

LTIU, s. m., maltha = *maltha*, u d'in *picc* = *pix*, si *cera* = *cera*; *maltiare* (mai pucinu bene: *ju*), *malthare* = *a maltha* = *a dá a: jumaltiatu*, part. sup., etc.

LTUIRE, *jumaltiuitu*; vedi *ju-*

ANARE, s. f., lunga pertica cu cõte apa d'in adunce putiuri; — vede, in locu de *dimanare* d'in e; pote si in locu de *dimenare*

sau *demenare*, d'in *de* si *menare* = *misicare*, etc.

JUMARE, s. f., de regula in pl., *jumari*, *ovorum intrita*; buccata de oua, facta d'in oua fripte si pisate sau tocate.

JUMULIRE, *jumulitu, jumulitura*; vedi *jupca* cotra finitu.

JUPANESSA, s. f., vedi *jupãnu*.

JUPANU, s. m., dominus, princeps, patricius, mercator, negotiator, opifex, operarius, coventu, ce, dupo tempuri, leuã si avũ varie si forte diverse sensuri, asiã: 1. in celle mai vechie tempuri, *jupãnu* se dicea cu sensulu de: omu de cea mai inalta conditione, nobile de fronte, patriciu de cea mai bona materia, asiã, co *jupãnu*, ecivalea mai multu de cãtu approssimative cu latin. princeps in tempurile celle mai formose alle republicei romane: *jupãni dero erau principii, notabilii terrei; sociele jupãniloru de pre a tunci erau si elle jupanesse, ore-cumu mulieri principesse; jupãni erau ore-cumu domni, inse, titlulu de domnu se dá, cu mare respectu, numai capului terrei*; 2. in tempuri posteriori, nomele de *jupãnu* se intense la toti celli de conditione media, la negotiatori si industriali de tote gradele: *sociele acestoru noui jupãni fura tote jupanesse, ca si sociele vechiloru jupãni*; 3. in tempulu Fanariotiloru nomele de *jupãnu* allu vechiloru patricii cessa titlului grecescu de *cyrios* = *κύριος*: *metropolitu, ca si episcopii, principii basericei ca si ai hierarchiei civile, portau toti titlulu de cyrios: muliereu jupãnului de alta, data care acumu era cyrios, se dicea si ea cyria*; — acestu titlu grecescu nu intardiara a luã si *jupãnu* imprecuna cu *jupanessele de sturea media*; ca se evite despretiulu, in care, cu modulu indicatu, cadusse titlulu de *cyrios*, *vechii jupãni avura recursu a se impaunã cu tittlele byzantine, fedate celle mai multe cu fedose nomine slavice*; si ca se nu mai põta plebeii, noui *jupãni* si noui *cyrii*, se *usurpe* si aceste tittle, le *regularu, prin legi dupo gradele officieloru hierarchiei civile*; inse si aceste tittle devenira vili in supremulu gradu, si perira cu sonitu de eterna uitare si de eternu cou-

temptu allu vocei poporului; ce rămâne déro d'in acestu putridu si fantasmagoricu edificiu de titulatura? nemine astadi d'in Români, fia cellu mai infimu, nu e care se nu respinga cu orrore titele de *cyrios* si de *cyria*; nemine nu cotédia se lu dea altui-a, fora se setéma de resonarea intitulatului cu asiá nome;— nomele de *cyrios* si de *cyria* a peritu cu totulu d'in usu; déro nomele de *jupânu* cumu sta? abia se mai pote d'in cându in cându aplicá *judaniloru si servitoriloru: jupane Isacu! jupanessa Maria*,— *vechii jupâni* cautara una noua scapare in titele de : *boiaru*, *boiarnessa*, *coconu*, *cocona*; déro si aceste-a nu intardiara a se sordí si cadé in dispretiu; mai nemine nu aude buccurosu a se nomi asiá; in fine ultimulu refugiu, la care confugira *vechii jupâni*, fura titele de : *monsieur*, *madame*, *dame*, cari cadura si mai currendu in dispretiu, asiá co astadi abia sufferu *curtesanele* se se califice cu elle (vedi si coventele : *boiaria*, *boiaru*, *dama*, etc.): numai coventele curatu române : *domnu*, *dómna*, ca tite de onóre, remasera nesterse in gur'a Românilui, si sperâmu co voru romané pëno candu va viuá nationea româna.—Déro se ne intorcemu la coventulu : *jupânu*. D. *Michlosich* (in oper'a sea : *die slavischen elemente im rumunischen*), assere, co rom. *jupânu* e impromutatu d'in slav. *jupanŭ*, si ca proba acestei assertione adduce n. slav. : *jupan*, serb. *jupan*, mag. *ispan*, n. grec. m. ζουπάνος, f. ζουπανιά; éro in oper'a sea : *lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum* da, cumu pare, prob'a scientifica a originei slovenice a coventului in cestione : *jupanŭ* = sensu : *qui saper cauponas et forum est constitutus* = *cellu pusu mai mare preste cauponi* = (*carcimari*) *si preste foru* = (*mercaturu*); allaturandu apoi, ca avendu acellu-asi intellessu, si : med. grec. *zoupanus*, med. lat. *japanus*; adaugendu apoi la slav. *jupanŭ* epithetele : *mali*, *veliki* = *micu*, *mare*, cumu si d'in nou : n. grec. ζουπάνος, ζουπανιά (duo *Ducauge*), si med. latin. *japanus*, n. slav. *jupan*, f. *japanja*, adj. *jipanj*, serb. *jupan*, croat. *jupanik* = *parochus* = *parochu*, mag. *is-*

pan, (unde — *adauge inco invetiatalu slavistu*—slavis quibusdam : s' *pan*, = *de unde la unii slavi form'a : span*); celle peno aci esposite d'in dissele invetiatalu slavistu, concernu numai coventulu slavicu cu tota *progenitur'a sea*, *chiaru si in romanesce*; acumu inse enumera si analogele *independenti* de coventulu slavicu, adeco : pruss. *supŭni* = *pater familias* = *tata de familia*, lithuan. *juponi* = cu acellu-asi sensu ca si pruss.; goth. *siponels* = *discipulus*; apoi si roman. *jupânu*—*jupanessa* = *dominus*, *domina*, intre derivatele slavice;—déro destalle aceste-a, ca se adjungemu a ne intellege : de unde scote D. *Michlosich*,—nu dicemu d'in veri-unu dialecticu mai nou slavicu, co-ci cu neci unulu d'in aceste-a nu are rom. *jupânu neci in ciuru*, *neci in dermonu*, *neci in forma*, neci mai allesu in sensu, — *chiaru d'in vechi'a slavica*, unu coventu care se corresponda in forma si in spiritu cu *jupânulu romanescu*?—pote ére sensulu *jupanului* slavicu ca simplu *prefectu de cauponi*, se se compare cu *originari'a imagine pratricea a jupanului romanu*? d'in co radice a nome *slavica* trage sau *pote* trage slavicultu *jupanŭ*? si apoi : de ce nu admite invetiatalu slavistu formarea sau impromutarea romanescului *jupânu* mai bene d'in lithuan. *jupone*, care si in forma si in sensu cadra mai multu cu form'a romanésca, ca se tacu de pruss. *supŭni*, care aborre de la form'a romanésca, de si se apropia prin sensu, pre candu goth. *siponels*, nu convine nici in un'a, neci in alt'a? de ce in fine ung. *ispan*, care a datu unoru-a d'in slavi form'a *span*, se nu fia impromutatu d'in romanesculu : *jupânŭ*? ca se nu se dica co *tragemu foculu preturi'a Romanului* : de ce se nu admitta invetiatalu slavistu, co ung. *ispan* ar poté fi essitu d'in germ. *gespann* = *sociu*, *comite*, de unde si : *gespannschaft* = *comitatu*, cumu se si nomesco unu *cercu* sau *districtu ungarescu*?—déro fiendu co relationile istorice alle Româniloru au fostu cu vechii *Prussi* si chiaru cu vechii *Lithuani* forte departate si pucine, si fiendu co neci aceste dialecte nu ne

jupânulu: de acea-a vomu cercá, lte limbe, mai strinsu si mai de legate cu a nostra, nu esplica i limpede coventulu in cestione: de respinsu si repudiatu asserco *jupânu*, cu a obscuru, pote, u, fi si cu e in limb'a nóstra: *ju*-acésta forma, cu simpl'a communa unui *b* cu *p*, si viceversa, pótene stá in locu de: *jubenu* de la = *jubere*, de unde: *jubente*=*judomnitoriu in poterca legeri*, cumu *penii* sau *jubonii* in origine; *b*) si cinu de respinsu si de repudiatu etymologi'a lui *jubenu*=*jupenu*, sa d'in *duobenus*, care, dupo *L'*form'a antica a coventului *duobenu* suna inse, in limb'a rosi: *jubenu* sau *jupenu*, ca si *jub* d'in *diumetate*; — noi connoyucine etymologie de acésta claricredemu co si invetiátulu slava subscriue acestei esplicacione n limbele slavice; nu mai allerléro la *sancrit'a*, de unde incocté trage lumineuse esplicari. M. U, s. m., vedi *jipu* si *japca*.
JUIRE, *jupuitu*, *jupuitura*, etc.; *apca* si *jacuire*.
JURLUIRE, *jupurluitu*, etc., si mai una desvoltare d'in *jupuire*, a acellu-asi sensu, vedi *jupuire*, etc.
JUBIRE, -*escu*, v., a face *jurubitu*, sup. *jurubitu*, etc.; — presup. in *jurubitia*, trassu, de certu, d'in *rubitu*, in forma de adj., *jurubile* unde *jurubitia*, ca subst, fem. a sensulu de: *fla in spiram torta alata*=*totu de fire intortu si con-* forma *cylindrica*: *jurubitia de linu*, *jurubitie de tortu de carubitia de fire de bombacu*, de *âna*, de fire de *metasse*, etc.; — vede de sene, verbulu *jurubire* *giurubire* d'in *giuru* = *gyrus*,

tradussu in verbu: *giuruire*, ca *pretiuire* d'in *pretiu*, déro cu intercalationea unui *b*. spre a se evitá confusionea cu *juruire*=*giuruire*, (de cari vedi in secentele articlu); asiá déro: *giurubire*, *giurubitu*, *giurubitia*, etc. ecco formele juste, clare si precise alle coventului in cestione.

JURUBITIA, *jurubitu*, *jurubitura*, etc.; vedi *jurubire*.

JURUENTIA, s. f., vedi *juruire*.

JURUIRE, -*escu*, v., (acésta-a e form'a correcta, éro nu: *giuruire*, care nu e de cátu provincialismu, ce ar produce confusione cu *giuruire* sau *giurare*, ca: *im-pre-giurare*, *in-con-giurare*, etc., d'in *giuru*=*gyrus*, pre candu *juruire* in cestione d'in *jure*, d'in care si *jurare*, *justu*, etc.), sollemniter, *jurejurando*, etc., *promittero*; *polliceri*, *dare*, *donare*, *dicare*, *dedicare*, *dedere*, etc.; a promitte, dá, doná, dedicá, consecrá ceva sau pro cineva cu mare si religiosa, conscientiosa sollemnitate, cu juramentu fidele si sinceru, etc.: *amu juruitu totu allu nostru scolei si basericee*; *juruescu concetianiloru tote fundurile melle d'in acésta cctate*; *jurura basericee*, *altariului*, *singurulu copillu ce li se va da de Domnediu*; — derivatu: *jurutoriu*, -*tória*, adj. s., care *juruesce*; *juruitu*, part. sup. subst.: *funduri juruite de repausati*, *cu dispositoni de juruitu tote alle selle societatei acad:mice*; *nu me incredú in giuruitulu, vostru veri-cátu de sollemnemilu dati*; — *juruitura*, s. f., actione, actu, *facta*, lucru de *juruire*: *mai multe juruiture fecera scolei*; — *jurucnte*, part. adj., de unde si popul. *juruentia*=*juruintia*, s. f., statu, conditione si *facta de juruente*: *juruentiele facute de repausatulu nepotiloru sei*; *juruentie intarite cu marturie*.

JURUITORIU, *juruitu*, *juruitura*; vedi *juruire*.

JUTARESSA, *juta-ria*, *jutariu*; vedi *jitariu*.

K.

Vorbele de origine straina cari incepu cu litter'a *K*, precumu: *k'lu, kelire, kelitu, k'efu, k'efuire, k'efliu, keltuire, kyriu*, etc., s'au trecut mai tote la litter'a *C*, in combinationea *ch*, precumu: *ch'lu, chelire, chelitu, ch'efu, ch'efuire, ch'efliu, cheltuire*, etc.

L.

LABA, s. f. Fiendu co s'a contestatu originea si puritatea coventului acestui-a, noi observãmu aici, co radecin'a lui se afla mai in tote limbele indo-celtice, d'in care face parte si limb'a latina d'impreuna cu cea romãna, asiã in sanscr. v., *labh = prendere, leuare*, si subst. *lãbha = prendere, capere*, si instrumentu de *prendre*, ca allu nostru *laba*; grec. *λαβ = leuare*, de unde si subst. *λαβή = leuare, leuatura*, si instrumentu de *leuare*, ca allu nostru *laba*; celt. *lambh = mãna*, chiaru ca si allu nostru *laba*; lat. ensusi: *labium* si *labrum = instrumentu de leuare*, ca si allu nostru *laba*, de la (*labere*) = *lambere = lambire*, a leuã cu gur'a, etc.; — dero ocurre *lãb* si in limb'a unгурeasca; — acẽsta occurrentia inse nu demustra co coventulu ar fi de origine unгурeasca. *Laba* iusẽmna: 1. petioru de animale, brãuca bestiale, *bestiæ pes*, unguia, ce, ca si mãn'a, serve la prensu, la appucatu: *laba de catusiu, de cãne, de lupu, labele vulpci, ursului*; 2. prin estensionesi: *hominis manus*, mãn'a omului: *nu ti bugú lab'a in vasulu meu; ce me scarii cu labele telle? astu muliere are labe ca de ura*; — derivate: *labosu, -a*, adj., cu mari *labe: ce labosu cãne!*

ce labose mãni; — si in forma m. *labu*, cu sensu de: *mica parte, palma* sau *laba* de pamentu, ce reserva unu proprietariu pentru sene.

LABOSU, -a, labu, adj., vedi *laba*.

LACASIU, pl.-e, in locu de: *locasiu*, prin urmare, d'in *locu*, de si cu forma pucinu plausibile, *domus, domicellum, habitatio, templum, fanum, sacellum*; casa, locuentia, templu, sacellu, etc.

LACATARIA, *lacaturiu, lacatusiaria, lacatusiu*; vedi *lacatu*.

LACATU, (pronuntyatu, dupo locuri: *lãcatu, lacatu, locatu*, vedi in Dict. 2 *locatu*), pl.-e. S'a contestatu provenientia a acestui coventu, fiendu co ocurre si in limb'a ungresca, *lakat*; noi observãmu inse co ocurre si in angl. *lok* si *loket*, sax. *loc*, fr. *loquet*, it. *lucchetto*, si lassandu cestionea filologica deschisa, ne pronuntyãmu pentru form'a *locatu*, cea trecuta in Dictionariu. — *Lacatusiu, lacatusiaria*, derivate cu totulu reu formate in locu de: *locaturiu, locataria*.

LACHEU, s. m., (ital. *lacchè*, angl. *lackey*, fr. *laquais*, celt. *laquès*), *famulus, pedisequs*; servitoriu imbraccatu in uniforma servile; in specie, servitoriu care merge dupo domnulu seu, *pediseca*.

LACHIRUIRE, *-escu*, v., (reu formatu 'in germ. *lackiren*); a dá cu *laccu* sau *veca*, a verní sau vernică, a dá cu verice, a dá cu lustru, a lustrá.

LACIU (pron. *laciú*, -a. adj. s. aquosus, laticosus, uvidus, madidus; aqua, latex, lacus, lacuna; ca adj., aposu, udu, lenu de apa; ca subst. *laciú*, pl. -e. lacu, *tice*, udu, umiditate, etc. : *seti lacii de ra: cofundati in unu laciú*; — cumu se vede de sene, *laciú* e essitu d'in *lacu*, se pote si cu allusione la *laticæ* = *latex*; bro fiendu co se dice si *leciú*, (cu e aru), se pote se fia essitu d'in radicea, unde si : *lecore* = *licore*, etc.

LACOMESCE, *lacomescu*; vedi *lacomia*.

LACOMIA si *lacumia*, s. f., aviditas, cupiditas, cupido, gelositas, ingluvies; ditate de *lacomu* sau *lacumu*; éro *lacomu* sau *lacumu* -a, adj., avidus, cupidus, gulosus, helluo, vorax, gluto inextorbilis, insatiabilis, cui place a mancá éne si multu, care nu se mai satura, esatosu, insatiabile, nesaturatu, spartu, imu se dice, etc. : *e cincoa lacumu nu umai de buccate, ci si de auru, de arintu, de lussu, de gloria, etc.*; si ca subst. *unu lacumu, lacumulu nu se mai zburá*, etc.; si ca adv., *a mancá lacumu*, (vedi si adv. *lacomese* mai diu), etc.; — d'in *lacomu* sau *lacumu*, si : *lacomire* sau *lacumire*, -escu, v., cupere, concupiscere, appetere, affectare, vorare, vorax esse, etc.; a fi *lacumu* : *lacomese omulu la mancare bona si deliosa, déro lacumese si la avere. la lidini, la argentu, si auru, etc.*; *lacomitu* si *lacumitu*, part. sup.; — *lacomu*, -a si *lacumosu*, adj., d'in *lacumu*, superlativu ére-cumu allu acestui-a; — in line : *lacomescu* si *lacumescu*, -a, adj., l'in *lacumu* ca subst., de aci adv., *lacomese* si *lacumese* : *ce mancati asiá lacumese!* — de unde? D. *Miklosich* respunde promptu si categoricu : de la slavienulu *lakomŭ*; — déro nu ne spune de unde vine *lakomŭ*; — ba ne spune : vine de la verb. *lakati* = *esurire* = *a avé fame*: *ro lakomŭ* espreme : cupidus, avidus, gulosus; apoi de aci si : n. slav. *lakom* = *avidus*, si *lakomnik* = *esuriens*, bulg.

lakom = *avarus*, alb. *lakemus* = *avarus*, mag. *lakoma* = *convivium* = *ospetiu*; — forte bene, déro ce respunde la Dict. de *Buda*, care assere, co roman. *lacomu* e affine cu it. *lecone* = *glutone*, *lacomu*, si mai produce si it. *lecone* = *lacomia* si *lucru de lacomu, deliciu palatale, cupe, di-*, — si chiaru v. it. *leconia* = *aviditas*, asiá de aproape de allu nostru *lacomia* si prin forma si prin sensu? — respunde, co *lecare*, de unde se tragu coventele italice susu citate, nu insémra : *a fistamendu*, ca slav. *lakati*, ci : *lingere*, ca si fr. *lécher*, etc., cari inco nu su romanice, ci germanice; co-ci v. germ. sona : *lecon*, anglosax. *lecon*, n. germ. *lecken*; — noi sustinemu co se pote candu vedemu, in facta, covente ca *lecone*, etc., co va se dica *lacomu, avidu, glutone*; apoi cu tota autoritatea *doctissimului Diez*, nu se pote admite *germanitatea* coventului ital. *leccare*, fr. *lécher*, candu déjà *Isidoru* profere : *leccator* = *gulosus*, de certu d'in unu verbu allu limbei rustice : *lecare* = *lingere*, candu si in limb'a romana avom : *licaire* si *lecaire*, (confere si grec. *λεχνός λεχνός*, etc., d'in *λεχεν* = *lingere* = lat. *lingere* = sancr. *lih*, etc.); déro, déco aceste-a nu convingu pre invetiaturu slavistu, se producemu alta proba, — la care credemu co si D. *Miklosich* nu va mai resiste, — proba co coventulu nostru *lacumu* nu e si nu pote fi in addeveru *slavicu* : mai antaniu nu se pote negá, co limb'a albanesca e pote totu asiá de vechia ca cea slavica, si co coventulu alb. *lakemus* si *lakemia*, are, in poterea vechieloru si strinseloru relationi istorice cu Románii, are mai mare affinitate cu alle nostre *lacumu* si *lacumia* de câtu slav. *lakomŭ* si *lakomije*; apoi, ce e mai multu, déco slavicultu *lakati*, (de unde *lakomŭ*), e affine cu sanscriticulu *lac*, cu multu mai apropiatu si mai originariu e latinulu *lac*, de unde : *allicere* si *allectare*, *delectare*, *dellelum*, *delleia*, etc., care explica si prin forma si prin sensu si prin conatŭa cu limb'a nostra alle nostre d'in alle nostre : *lacumu, lacumia, lacumire*.

LACOMIRE, *lacomitu*, *lacomosu*, *lacomu*; vedi *lacomia*.

LACONICESCE, adv., *laconicescu*, -a, adj., nu su de câtu vorbe aberratice si contrarie limbei; vedi déro in Dictionariu formele corecte: *loconice*, *laconicu*.

LACOSU, -a, adj., *lacuster*, *lacubus* abundans; plenu de *lacuri*;—de adaussu la Dictionariu.

LACUINTIA, *lacuire*, *lacuatoriu*, *lacuitu*; d'in rea pronuntia scrisse si reu in locu de: *locuentia*, *locuire*, *locuatoriu*, *locuitu*,—cari vedi in Dictionariu;—*lacuire*, *lacuitu*, etc., aru fi proprie derivate d'in *lacu*, éro nu d'in *locu*;—de ung. *lakul* nu ne tememu.

LACUSTA, s. f., dupo pronuntia rea scrisu reu in locu de *locustu*, de care vedi in Dictionariu.

LADISIORA, *ladicia* sau *laditia*, *laducia* si *ladutia*, s. f., diminutive d'in *lada*, longa care cauta se intre in Dictionariu; asiá si *ladoni*=*ladoiu*, s. m., augm. d'in *lada*.

LADOIU=*ladoni*, *ladutia*, etc.; vedi la *ladisiora*.

LAE, s. f., vedi *laia*.

LAFU (pre a locuri: *léfu*), pl.-uri, sermo longus et inanis; commentum, mendacium, loquacitas, garrullitas; verba longa si deserta, secca, mentiona, limbutia vacua: *perdu dillele si noptile cu lafuri*; *in unu lafu duce si nu lucra nemica*; *nu allegi neci unu addeveru d'in lafurile loru*;—derivate: *lafurire*, -escu, v., a spune la *lafuri*: *lafuresce tota diu'a*, *fora se se appuce de ceva seriosu*; *lafuritoriu*, -tória, adj. s., care *lafuresce*; *lafuru*, -a, adj., deprensu cu *lafuri*, limbutu, mentionosu, etc., de aci si altu verbu: *lafurare* = *lafurire* in sensu, inse mai espressivu de câtu acestu-a;—*lafu*, *lafuru*, etc., fórte probabile in locu de *lapu*; *lapuru*, d'in radicea sancr. *lap*=*loqui*, *loquax* esse; grec. *λαπ*, de unde: *λαπυρός*, *λαπυρός*=*φλοκαρός*=*liacariu*; lat. *lamb* = allu nostru: *lambire*, *lampire*, etc.

LAGAMIRE, -escu, v., effodere, fodere; a face *lagámu*, a cuniculá pamentulu; d'in *lagámu*=*cuniculu*, fossa, mina, sapatu pre sub pamentu;—proba-

bile, *lagámu*, corruptu, prin trecerea sea prin limb'a turcesca, d'in *lacuna*, *laguna* sau *luguma*; vedi *lacuna* si *laguna* in Dictionariu.

LAGÁMU, s. m.; vedi *lagamire*.

LAGARARE, v., castra ponere; a pune castre; part., *lagaratu*, -a, d'in germ. *lager*=*castre*, aproape date uitării.

LAGONITIA, s. f., horreum, granarium; granariu, ordiariu, ambariu in genere;—cumu se vede de sene, in locu de *lagunitia*, demin. d'in *laguna*.

LAGUMU, s. m., vedi *lagámu*.

LAIA, s. f., turba, multitudo, caterva; multime, caterva: in specie, caterva de *Tigani*: *Tigani de laia*, in oppos. cu: *Tigani de vétra*; inse si in genere: *omu de laia*, d'in *lai'a cuiva*;—d'in aceea-si radice cu *λαός*, de ora ce limb'a tiganesca sémina mai alléssu cu limb'a gréca d'in Europ'a, si cu sanscrit'a d'in Asi'a;—póte si fem. d'in *laiu*, -a, adj., *niger*=*negru*, cumu su *Tigani* de ordinariu; co *laiu* insémna *negru* se vede d'in espressionea, asiá desu repetita, mai alléssu: *laia*—*bellaiu*; *mneliore laie*—*bellaiu*; *laiu*—*bellaiu* sau *laiu*—*bellaniu*=*negru*—*albu*; de altramente *laiu* la Macedo-romani e commune, in locu de *negru*;—forte probabile, co *laiu*, -a, e in locu de *laviu*=*laviu*=*lavandus*;—*laictiu*, -a, adj. subst., de si nu demin. d'in *laiu*, se refere inse mai multu la *laia*, s. f., tractata in primulu locu, cu sensu de: *de laia*, d'in *laia*, nu d'in *vétra*; in sensu mai generale: *laiu*, -a, = nome de selbaticu, orridu, nelautu, nepeptinatu, incultu, etc.: *ce muliere laictia!* *ce juni laicti!* *ce poporu laictiu!* cu *laictiulu greu ai se te dai*, etc.

LAIBELU si *laiberu*, s. m., vestimentu strimptu ce se pune pre trunchiulu corpului, peptariu;—d'in germ. *leibrock*, reu formatu, déro dejá datu uitării.

LAIBERU, s. m., vedi *laibelu*.

LAICU, -a, adj. s., *laicus*, (gr. *λαϊκός* d'in *λαός*=*poporu*); unulu d'in poporu, unulu ce nu e sacratu, nu e preutu, nu e diaconu, nu e clericu: *omulu care nu e clericu se dice laicu*.

LAJA, s. f., *agiu*, (fr. *agio*, germ. *anfgeld*); vedi: *agio* = *agiu*;—*laja* pare

tu d'in *lagia*, in locu de *lagia*, *agias* f. in locu de *m. agiu*, cu *ara*; de altramente d'in coce de Carneconnoscutu.

ETIU, *laiu*; vedi *laia*.

LAIRE, *-escu*, v., *lallare*, *vocem le modulari*, *tremule canere*, *gandistincte loqui*, *balbutire*, *effluente loqui*; 1. in genere, a *esonuri*, voci fora sensu, a *vorbí*, fora intellessu; 2. in specie, *a*) a se addorma unu pruncu; *b*) a mocea cu tremuru, a *tremurá* = a face mure vocea, a cantá *tralle*, sau a *trallá* sau *trillá*, (vedi si mai; *c*) a *balbutí*, a *vorbí incurcatu*, *utí*, *garrí*, *fiacari*, *effutí*; a *vorbí oscate*, etc.;—derivate: *lalaitoria*, adj. s., care *lalaiesce*; *lalaitura*, s. f., *actione ctu de lalaire*;—d'in *lala* sau mai *lalla*, sonu, care compositu d'in ai molle consonante si cea mai vocale, e forte aptu la emissiocei, de sí adesea acésta emise confusa si neintelléssa; sonulu levine subst. f. *una lalla de gure*, sau m. *unu lallu* = *lallum* si = cântu, cântu confusu a deseaa, confusa, etc.: *lallulu gureloru e*; de aci verbe: *lallare* = *lallare*, á, si adesea a cantá fora sensu, *ertosu*, a cantá asiá, cumu se adpre cine-va, in specie, se addorpu pruncu, (conf. in Dict. *lullu. lullu*; part. s., *lallatu*, etc.;—*lallaire wire*, desvoltate in vocalismu, au tatu si intellessulu, cumu s'a pordé inco de la inceputu la *lalaire* = *e*, (conf. si grec. *λάλος, λαλεῖν, λα-*, etc.);—vocalea *a* d'in *lalla* trece i tote celle alte vocali: *asiá*, a e celle susu citate: *lallu, lullu*, u si forme cu *o*: *lollu. -a*, adj., *ins*, *titubans*, *claudicans*, *hærens*, *mersulu*, *motulu*, *gestulu seu*, *tituba*, *se impedita*, *cespitu*, *e*, *i coventu*, molle si debile: *ce tolle i in toti passii loru*; *teneri mai*; *cátu betranii*; de aci derivate: *e* si *lolluire. -escu*, v., *vacillare*, *tl-*, *hærerere*, a se impediá, incurcá,

in mersu, in lucru, a *cespitá*, a *esitá*, a *fi molle* si *lentu*, etc.;—directu d'in *lollu*, ca *augmentative*: *a*) *lollotiu. -a*, adj., forte *lollu. -a*, inse si ca *subst.* mai *allessu* f. *lollotia* = *persona* sau *lucru lollu*, *a*) ca *pers. una lollotia de omu* = *care nu numai nu e bonu de nemica*, *déro e* si spre *sarcina* si *greutate*; *β*) ca *lucru*: *cu lollotie multe nu faci calle*, *obiecte grelle de portatu pre calle*;—si form'a: *lollotu*, s. m., in sensu *differitu*, *adeco*: *clamor*, *voelferatio*, *strepitus*, *tumultus*, *larma*, *sberetu*, *clamore*, *strepitu*, *tumultu*; de unde *lollotire. -escu*, v., *clamare*, *voelferari*, *obstreperere*, *ejulare*, *tumultuari*, a *face larma*, a *sberá*, a *dá clamori*, etc.;—aci *paru a se referi* si: *trallu* sau *trillu*, s. m., *tremula vocis modulatio*, *tremulus et virbans cantus*, (conf. fr. *trille*, it. *trillo*), *modulatione vibrante a vocei*, *vibrante si tremente cantu*, de unde *trallare* si *trillare* = a *face tralle* sau *trille*.

LALAITORIU, *lalaitu*, *lalaitura*; vedi *lalaire*.

LALANGHITU, s. m., vedi: *abyssu* in Dictionariu.

LALLARE, *lallatu*, *lallaire*, *lallaitu*, *lallu*; vedi *lalaire*.

LALLEA, s. f., pl. *lallele*, (si *sing. lallele*), *tullipa*, (fr. *tulipe*), *specia deflore*.

LAMPAGIU, (pron. *lampagiú*), s. m. *pers.*, cu *forma contraria legiloru limbei*; vedi in Dict.: *lampariu*, *lampadariu*;—*asiá* si *lampasiu*, s. m. *reale*, *pentru care vedi in Dictionariu formele correcte*: *lampa*, *lampade*; de altramente *lampasiu* nu credemu se se fia *auditu* sau se se audia unde-va d'in coce de Carpati.

LAMPASIU, s. m., *corruptu unguresce* d'in form'a latina *lampas*; vedi *lampagiú*.

LANCIASIU, s. m., d'in *lancia*, cu *acellu-asi intellessu* ce are si form'a: *lanciariu*, care e de *preferitu*, si de *care vedi in Dictionariu*.

LANCIETA, s. f., *scalpellam*; *deminut.* d'in *lancia*, *leuatu in sensulu speciale* de *instrumentu chirurgicu*: *scalpellu*.

LANCIUGU, pl. -e, *deminutivu ineptu* d'in *lanciu*, care vedi in Dictionariu;—d'in *lanciu* si *verbulu*: *lancuire. -cseu*,

v., a pune *lanciu* sau *in lanciu*; *lanciuitu*, part. sup.

LANCIUIRE, -*escu*, v., *lanciuitu*, part. vedi *lanciu*.

LANDGRAFU, s. m., (germ. *Landgraf*), comite regionariu, titlu de nobilitate.

LANDVERU, s. m., (german. *Landwehr*), garda nationala la Prussiani.

LANGAVIA, s. f. *encarpon*, (fr. *feston*), ornamentu de architectura d'in flori si d'in fructe; — *langavire*, -*escu*, v., *encarpis* *incldere*, a orná, a sapá, sculptá cu *langavie*, — *langavitu*, part. sup. d'in *langavire*; — *langaviu*, -a, adj., cu *langavie*.

LANGAVIRE, *langavitu*, *langaviu*; vedi *langavia*.

LANGEDÉLA, s. f., d'in *langedire*, coventu contrariu legiloru limbei, in loculu carui-a potu intrá forte bene: *langeditate*, *langedime*, etc.

LANOSIRE, -*escu*, v., d'in *lanosu*, a face *lanosu*, a scóte *lána*, peri pre una pannura; *lanositu*, part. sup.; — d'in *lanosu*, si s. f., *lanositate*, cumu si directu d'in *lána* se formédia *lanare*, v., camu in acellu-asi sensu cu verb. *lanosire*.

LANOSITATE, *lanositu*; vedi *lanosire*.

LANSKENETU, s. m., (fr. *lansquenet*, germ. *landsknecht*), specia de jocu de carti.

LANTI, pl., glandula vitulina, (fr. *ris de veau*); — póte in locu de *lapti*.

LANTIUGU, *lantiuire*, *lantiuitu*; vedi *lanciu*.

LAPOVITIA, s. f., nimbus, subitaneus imber; plouia subitana, abundante si rapida, amestecata cu grandine, sau cu neue; — pote d'in *lap*, de unde *lapide*, in sensu de *grandine*.

LAPTAGIU, s. m. pers., cu form'a *giu*, straina limbei, in locu de — *ariu*: *laptariu*, ce vedi in Dict.

LASCAIA, s. f., medietate de *pará*, aproape medietate d'in *bannulu* de *astadi*; — turcescu, ca si *pará*.

LATITIONE, s. f., vedi *latitosu*.

LATIOSU, (*latiosu*), -a, adj., d'in *latitu*, ca si *negritiosu*, *urritiosu*, etc. d'in *negritu*, *urritu*; asiá déro: *latiosu* = *aptu*, *suppusu* la *latitu*, care se pote

latire; — totu d'in *latitu* si *latitione*, actione de *latire*. déro si: facultate de a se *latire* = *latibilitate*.

LATURETIU, -a, adj. s., care sta a *latire*; s. f. reale: *laturetia* = vasu, copa mai mica, ca mai mica, asiá co formédia ore-cumu *lature* = *estremitate* in seri'a vaseloru de mesura pentru licide.

LAUDAROSIA, (pron. *laudarosia*), s. f., calitate si fapta de *laudarusu*; vedi in Dict. *laudarusu*.

LAVICIA, *lavitia* si *luitia*, s. f., *scamnum*, sedile; scandura sau mai multe scandure, ce puse horizontale servu la sedere de persone, la asediare de vase, etc.; deminut. *laviciora* si *lavitiora*, *lavisiora*; — D. *Miklosich* asserere co rom. *lavicia* e impromutatu d'in slav. *lavica*, comparandu cu acestu-a: bulg. *lavica*, russ. *lava* si *lavka*, polon. *lawka* si *lawka*, cech. *lavice*, mag. *lócza*; de ce nu profere si slav. *lava*, de unde celle mai multe derivate cu forma deminutiva? si de ce apoi nu ne spune d'in ce radice *slavica verbale* a essitu subst. slav., *lavica* — de certu pentru co nu afla in *slavica* una *radice verbale*, cu care se esplice s. slav. *lava*; se afla inse in *romanesca* assemine *radice*, adeco: *lavare* = *lavare*, *lav-ere*, de unde roman. subst. *lava* sau *laua*, cu sensulu primitivu, ce are, in gur'a poporulu românú si demin. *lavicia* — *laviciora*, — sensulu primitivu: *ceva pre care se laua vasele de lautu si totu de una data se dispunu aceste vase, lauata si dens'a*; — óre n'amu póte dice cu mai mare probabilitate, — peno la proba contraria, — co *coventele in cestionu su impromutate de limbele slavice d'in limb'a romanesca*?

LAVICIORA, *lavitia*, *lavitiora*, *lavisiora*; vedi *lavicia*.

LAZU, pl. -*uri*, agri vel soli culta *vacantis cultura*; curatura, solu sau agru curatu de erbe relle, etc.; si: silva *cassa*, selba taiata si sterpita; — de aci: *lazuire*, -*escu*, v., extirpare, a face *curatura*, a sterpi erbele relle d'in unu agru; *lazuitu*, part. sup.: *agri lazuiti*, *lazuitulu unui agru*; *lazuitura*, s. f., *curatura*, etc.; — D. *Miklosich* attribue *lazu* la unu impromutu d'in slav. *lazŭ*, care

ste in limb'a *slavica vechia*, ci n n. slav. laz = *distellinire, rumunei tellina*, si serb. laz = silva punendu-ne totu de una data colu in cestione e de origine germana inse se ne arrete unu coventu sicu, care se esplece lucrulu; a-remâne déro in suspensioe, *lis lee*.

JIRE, *lazuitu, lazuitura*; vedi *lazu*.

LITATE, s. f., fidelitas, sincerit-
upo fr. loyauté, in forma it. lea-
inceritate, curatia de ânima si de
calitate de *leale*, adj., (reu : *le-
ci* adj. it., e : *leale*, éro adj. fr. lo-
lucerus, probus, fidus, etc.; cui
incede, pentru coreutatea si frau-
intra in ânim'a si cogitulu lui; —
r. loyauté-loyal, cumu si it. lea-
lità, nu su de câtu profunde cor-
ni d'in integrele si intactele for-
gale = *legalis*; *legalitate* = (*le-
i*), si prin urmare cu greu se potu
e in limb'a nostra, care nu suffere
ni mutilationi, cumu se vede d'in
rile : *tacere* = *tacere*, *placere* =
e, etc.; cari in fr. si it. occurru
te in : *taire*, *plaire*, *placere*.

LEU, -a, adj., vedi *lealitate*.

LEDA, s. f., 1. specia de passere,
1, (λέωνος), *cycnu*; 2. vestimentu,
ere trunchiulu corpului; in acestu
in locu de *lebeda* intra, de regula,
utivulu acestui-a : *lebedea* sau *le-
t*, pl. *lebedelle*; — D. *Miklosich* *re-
beda* fem. d'in limb'a romanésca
masc., *lebedī*, allegandu, pentru
natiea sea si : n. slav. *labod*, serb.
cech. si croat. *labut*, polon. *la-
si* in alte : *lobod*; déro remânu
nice cestioni de resolutu prin cer-
e invetiatalui slavistu, si a nome :
e radicea *verbale slavica*, care se
e *passerea* : *lebeda*, si in dialectele
; si in dialectulu *romanescu*? =
nu se esplica coventulu romanescu
sulu de sub 2?

LEA, s. f., mica, frustulum, offa, of-
nica, miga, picatura, picu, bucca-
una *léca de vinu*; nu e *léca de*
addu-mi una léca de apa; demi-
lecutia : una *lecutia de tempu*

stete spenduratu de arbore; nu manci
una *lecutia de casiu*, si se bei una *lecu-
tia de vinu*? — coventulu, in'acésta forma
fem. : *léca*, convine perfectu, si in forma
si in sensu, cu sanscr. *leça* = picu, pica-
tura, mica, buccatica, etc. d'in radicea :
leç. = a fi micu, de unde, forte probabile,
grec. *ὀλίγος* = pucinu, cu o prefissu, cumu
se face in multe casuri, ca in *ἀμέλειον* =
μέλγειον = mulgere; v. boruss. *Heuts* =
parvus, lithuan. = *lêças* = *macer*, etc.; —
déro : ce se facemu si ce se dicemu, fa-
cia cu form'a masc. *lecu*, — nu in sensulu,
ce are ca si f. *léca*. d'in locutioni ca : *nu
e lecu de apa*, *nu aveti lecu de mente*, etc.;
ci in sensulu de : *medicamentum*, *reme-
dium*, *medicamentu*, *remediu*, *allina-
mentu de dorere corporale*, *de morbu* :
insanitosire etc., — de unde si *lecarium* =
vindicatoriu, f. *lecaressa*; v., *lecuire*,
escu, a vindicá; de aci : *lecutiosu*, -a, vin-
dicabile; *lecutioriu*, -tória, adj. s., care
lecuesce; *lecutiu*, part. s., etc.? — D. *Mi-
klosich* ne respunde promptu, déro totu
asiá, ca si in multele casuri occurrenti
mai inainte, fora se ne dea d'in ce ra-
dice *verbale slavica* a essitu subst. slav.
lêkū = *medicina*, d'in care, dupo inve-
tiatulu slavistu, ar fi impromutulu rom.
lecu = *medicamentu*, producuendu, ca
confirmatioe a assertioe: bulg. cech.
serb. *lêk*, polon. *lek*, goth. *lêkels* si *lef-
kels*, v. germ. *lahhl*, anglosax. *lêce*,
libern. *lelgh*, si adaugundu : e goth.
mutuati videntur slavi = *d'in gothic'a
paru slavii a se fi impromutatu*; — déro:
de ce nu d'in cea *romanésca*, d'in care,
cumu amu arretatu, si avemu se arretâ-
mu, *Slavii* au impromutatu multe cumu
au impromutatu si Români de la *Slavi*,
déro cu multu mai tardfu de câtu d'in
alti fonti; — noi pucinu satisfacuti de es-
plicarea etymologica d'in limb'a *gothica*
a coventului in cestione, cercâmu, — cu
debilile nostre poteri, — una asseminee-
plicatioe d'in form'a *leca*, care da probe
de anticitate mai departata chiaru de câtu
a sanscritului *leça*, — *leca*, asiá de origi-
naria, ca si grec. *ὀλίγος*, e trassa d'in
radicea *verbale* : *lec-*, sau *leç-*, éro-si
mai originaria de câtu sanscr. *leç*, care
se traduce in limb'a populare a Româ-

nului in verbele : *lec-are* si *licare*, *licaire* (vedi si *lucomia*)=lingere, lambere=a linge, *lambi* sau *lumpi*; *lecatu*, *licatu*, *licaitu*, part. sup.; *lecatura*, *licatura*, *licaitura*, s. f., actione si effectu allu actionei verbeloru; déro *licare*, *licaire* nu se facu de câtu cu *piculu*, *picatur'a*, *in stille*, etc., care o cellu mai originariu sensu allu verbeloru date; inse *piculu*, *impucinarca*, *micusiorarca*, etc.; merge peno la *incitare*, *lipse*, *lessinu*, *lessinare*, etc. (vedi in Dictionariu *lessinare*, *lessinu*, etc.); asiá se face in form'a verbale : *licnire*, -*escu*, totu d'in radicea *lic* (vedi mai susu), *fame* *tabescere*, *emori* = a fi *lessinatu de fame* : *licnitu de fame*, *nu mai pote de licnitu*, etc.; — d'in acea-asi radice e forte probabile co au essitu si : *lecire*-*licire*, *lecidu*-*licidu*, etc. (vedi in Dict. *licire*=*licedire*, *licidu*; si in Gloss. *leciu*=*licidu*); — acumu, observandu co *medicamentele*, in origine se dau in *picature* mai multu, in *decocte* de succu de erbe, si co chiaru asta-di *picaturele cotarui sau cotarui medicu* trecu ca mai bone in poporu si se buccura de mare reputatione, — credemu firmu, co avemu dreptulu a referi, si prin sensu si prin forma, masc. *lecu*=*medicamentu* la acellu-asi fonte, d'in care a essitu curatu romanesculu fem. *leca*, trecundu apoi, cu impromutu, la *Slavi*, si *pote la Gotli si altii*.

LECARE, *lecaire*, *lecatu*, *lecaitu*; vedi *leca*, *lucomia*, si *licare*-*licaire*;—d'in *lecaire*, cu gutturalea *c* aspirata, si : *lecaire*, -*escu*, v., a) *carere*, *indigere*, *desiderare*, a fi in *lipse*, a duce dorulu, a fi *seracu lipitu*; b) *privare*, *spollare*, *exuere*, a *dispoliá*, *privá*, *lipsí*, etc.

LECARESSA, *lecaru*; vedi *leca*.

LECHAIRE, -*escu*, v., vedi *lecare*, *lecare*.

LECIU, (pron. *leciu*), -*a*, f. adj. s., vedi *leciu* si *leciu* la *art. leca*.

LECU, *lecuire*, *lecutiosu*, *lecutoriu*, *lecutu*, vedi *leca*.

LEFA, s. f., 1. capitu capace allu lingurei : *lingur'a are una cõda si una léfa*, *ar poté inse avé doue lefe la celle doue capite*; prov. *asta-u va se dica lingura cu cõda mare si léfa mica*; *nu place*

gastronomului lingur'a cu cõda lunga si léfa strimptu; 2. merces, pretium, stipendium, pretiu de lucru, de servitiu, mercede, salariu : *cu lefe se prendu servitorii*; *fora léfa nu serve nemine*;—de aci derivate: *lefegiu*, *meccornarius*, *meccenariu*, *salariatu*; *lefaire*, -*escu*, v., a dá *lefa*, a prende si capitá cu *léfa*; *lefaitoriu*, -*tõriu*, adj. s., care da *léfa*; *lefaitu*, part. cui se da *lefa*;—se fia covenetele in celle doue sensuri de sub celli doni numeri (1. 2), asiá de diverse intre densele? *lefa* de sub 1., *lef'a lingurei*, se refere, forte probabile, prin forma ca si prin sensu la acea-si fontana cu *laba*, (vedi *laba*; conf. si germ. *Laßel*=lingura); totu aci se se refera si *lefa* de sub 2), in sensu de : *mediu de copere sau prendere pre cineva in servitiu*, sensu ce inco are radicea *lab* (vedi *laba*)? — Dict. de *Budá* trage *léfa* de sub 2. d'in grec. *λάτρον*=mercede de meccenariu=*λάτρος*.

LEFAIRE, *lefaitoriu*, *lefaitu*, *lefe-giu*; vedi *léfa*.

LEFTICA, s. f., *lectica*, *curras birtus*; *lectu*=*patu* de portatu mai allessu nepotentiosii; *carrutia* cu doue rote;—cumu se vede, corruptu d'in *leptica*=*lectica*, (vedi *lectica* in Dictionariu).

LEFU, pl. *lefuri*, *lefuire*, *lefurire*, *lefura*, *lefuru*, vedi *lafu*-*lafuri*.

LEGINE, s. f. pl., d'in *léganu*, *cunabula*; vedi *léganu* in Dictionariu.

LEGUINTIA=*leguentia* *leguire*, etc.; vedi *logoda*.

LEHAIRE, -*escu*, *lehaitu*; vedi *lecaire*.

LEICA, s. f., vedi *lelle*.

LEITU, -*a*, adj., *simillimus*, *constitutus*, omniuo *simills*, *par*, *compar*, *idem*; forte *assemine*, cu totulu si in totu *assemine*, care pare in tote acellu-asi, etc.: *copillii tei su leiti tatalui*; *ellu e leitu cu tene*; mai allessu ca adverbiiu : *face leitu cu tene*;—probabile d'in unu verbu perdutu *leire*=*linere*.

LELLA, *lelle*, *lellisiora*, *lellitia*; vedi *nana*.

LEMAIA (pron. *lemáia*), *lemaiõra*, *lemaiosã*, *lemaitia*, *lemáiu*, *lemonada*; vedi in Dict. *lemonia*, *lemoniora*, *lemoniosu*, *lemoniu*, *lemóniu*, *lemonata*.

ANOSIRE, *-escu*, v., vedi *inlesn-*

CA, s. f., *palliolum*, *vile pallium*; ilu reu portatu, reu facutu.

DEDEU, s. m., *luteum*; pândia de cu patulu, lintiolu; — necconoscutu cu coce de Carpati.

BITIA sau *lessitia*, s. f., *fulca*; spe-passere.

INE, adj., *facilis*, *commodus*, le-usioru de facutu, facile, commodu : *lesne de dissu, déro greu de famomeni liusiorelli si lesni de insel-* — derivate : *lesnire, -escu*, mai alcu in : *inlesnire, -escu*, v., a face face *lesne* de essecutatu, a pro-etc. : *a inlesni calcea cuiva; a in-* — *medie de victia; a inlesni banni* — *lesnitu = inlesnitu*, part. sup., *osu — inlesnitiosu, -a*, adj. s., *les-* — *se si inlesnitione*, s. f., etc.; — co-

u nu pare a avé form'a covenita romanesci, si, probabile, e slav., form'a slavica *listnú* data de D. *sich* nu infaciosiédia bene pre *lesne*.

SNIRE, *in-lesnire*, *lesnitiosu*, *les-* — *u, lesnitione*, etc., vedi *lesne*.

SIU, s. m., vedi *lessiu*.

SA, s. f., *crates*, *rete*, *nassa*, *frum-* — *m*; 1. grate, retella, pléssa pentru e usuri, cumu de prensu pesce, de pome, etc. : *léssa pote fi si de e, de lemne; déro se fucu lesse si de le funicelle*, etc.; 2. *léssa = padu-* — *1 arbori mici, cu tufe, rara si in-* — *taliata, etc.*; — D. *Miklosich* refere la slav. *lěsa*; noi nu vedemu neci aplicare etymologica a coventului u; de acea-a ne permittemu a af-co *less'a romanesca* pote fi essitu *lessa* de la *plettere = plectere =* — *ex-ey*, — *supprimendu-se p*, ca si *b-* — *stariu*.

SSIU, s. m., *cadaver*; *morticina*, *tionone*, *cadaveru*, *corpu mortu*, in *u*, *corpu de bestia morta*; — *deri-* — *lessiuire, -escu*, a se face *lessiu*, a si jacé mortu, a fi *lessinatu*; — *af-* — *u : lessinu, lessinare*, etc., care in Dictionariu.

SSIUIRE, *lessiuitu*; vedi *lessiu*.

TIOSU, -a, adj., vedi *letiu*.

LETIU, s. m., 1. in locu de *latiu = laciu*, de care vedi in Dictionariu; 2. *le-* — *tiu = argilla, lutu*; de unde si : *letiosu =* — *lutosu, argillosu*.

LEURDA, s. f., specia de planta (Diction. *Barcianu* esplica prin germ. *bergknobel*, Dict. de *Buda* prin *allium montanum = germ. bergknoffel*); vedi si in Dictionariu *leurda*.

LEURUSCA (cu s aspru sibilante), s. f., specia de planta, acea-asi cu *laurusca = labrusca*, ce vedi in Dictionariu.

LEUSCIANU, s. m., vedi *leustianu* in Dictionariu.

LEVENDA si *levendula*, s. f., vedi *livanda*.

LIBOVU, s. m., *amor*, *amore*; co-ventu introdussu óre-candu prin cartu-rarii slavoni, care inse n'a potutu prende radecina, si a cadutu in desuetudine; — compara si *ibovu* si *ibovnicu*.

LIBUTIU, s. m., *Iarus*, specia de passere palustre, germ. *kibitz*, ung. *libuez*; — necconoscutu d'in coce de Carpati.

LICARE, *licatu*, *licatura*, *licaire*, *li-* — *caitu*, *licaitoriu*, *licaitura*; vedi *léca* si *lacomía*; — de acf inse si form'a mai des-voltata : *licarire, -escu*, v., *lingere*, *li-* — *gurire*, *lambere*, *avide vorare*; a *linge*, *lambí*, *lampí*, *sorbí*, *suge*, *mancá* si *bee* — *cu aviditate*, se dice in specie mai al-lessu de câni si de catusie, inse si de ómeni : *licarescu d'in tote câte le placu*; — derivate : *licaritione*, s. f., *licarito-* — *riu, -tória*, adj. s., *licaritu*, part. sup., *li-* — *caritura*, s. f., *licàu*, adj. s., in acelu-asi sensu cu *licaritosu* si *licaritoriu*, analogu in forma si in sensu cu *lingàu*; inse form'a unoru assemeni covente e suspecta, si remâne a se regulá; — *déro :* — *licarire* in sensu de *lucire*, *relucire*, etc., e reu applicatu in locu de : *lucuire* sau *lucuire*, de cari vedi in Dictionariu.

LICARIRE, *licaritosu*, *licaritoriu*, *licaritu*, *licaritura*, *licàu*; vedi *licare*, *li-* — *caire*.

LICHEA, s. f., pl. *lichelle*, inse dupo rea pronuntiatione reu scrissu in locu de : *lipéa = lipella*, pl. *lipelle*, de cari vedi in Dictionariu.

LICHNIRE si *lichnire*, *lichnitu*, *lich-*

nitura, etc., cu aspiratione a gutturalei in locu de : *licnire*, *licnitu*, *licnitura*, si fonetice armonisatu : *lignire*, *lignitu*, *lignitura*; vedi *licnire*, *lignire*.

LIGNIRE si *lignire*, -escu, *licnitione* = *lignitione*, *licnitu* = *lignitu*, *licnitura* = *lignitura*; vedi *léca* spre finitu.

LIFERANTU, adj. subst., d'in v. *liferare*, v., (d'in germ. *liferen* = fr. *liferer*), ministrare, subministrare, suppeditare, instruere, providere, præbere, etc.; a pune la indemâna, a ministrá sau subministrá celle necessarie, in specie, a procurá, a provedé, approvisioná, etc., (vedi si *furnire*); derivate : *liferatoriu*, -tória, adj. s. = *liferantu*, (mai bene ar fi *liferante*, de si acésta forma, ca si celle alte alle coventului in cestione, su tote de reprobatu si de reiectatu, pentru co su strainismi, si apoi d'in coce de Carpati, pre câtu scimu, nu se connoscu neci de cumu; formele pure si conforme limbei nostre aru fi : *liberare*, *liberante*, *liberatoriu*, *liberatu*, etc., de unde s'au impromutatu si germ. *liferen*, cu tóte derivatele selle), *liferatu*, etc.

LIFERARE, *liferatoriu*, *liferatu*; vedi *liferantu*.

LIGA, s. f., d'in *lizare*, dupo fr. *ligue* = *fedu* = *fœdus*; confederazione, associatione politica.

LIGHIANU, s. m., *labrum*, *lavacrum*, *pelvis*; vasu de lauatu, de spellatu, in specie, de spellatu faci'a si mânule; — nu credemu, cumu asseru unii, co ar fi coventu tercescu, ci forte probabile, essitu d'in gr. *λέκος*, de unde : *λεκάνη*, *λεκάνιον*, n. gr. *λεκάνι*, demin. trecundu successive prin formele : *lecaniu*, *leganiu*, *leciianu* = *lechianu*, *legianu* = *leghianu*, (prin stramutarea lui *i* d'in syllab'a finale in cea media, fora se se sibile gutturalea); deci ca, facia cu scriptur'a romanescă, se fia potentiosa si de aci inainte essistenti'a coventului in limb'a nostra, se cere a reduce vocalea *i* la loculu seu primitivu, adeco in *syllab'u finale* : *lecaniu*, *leganiu*, afora de nu preferimu, mai allessu in scriptura, celle romanice : *lauacru* = *lavacru*, *labru* = *lavru*, *pelve* = *pelvis*, etc.

LIGHIOIA si *lighionia*, *lighiona*, s.

f., animal immundum, spurcum; animale spurcu, immundu, care si baga botulu in tote; se dice inse si unui *omu spurcu*, *gret'osu*, *importunu si intolerabile*; — coventulu are, cumu se vede, forma *augmentativa* d'in unu primitivu : *lighia* = *ligla* essitu d'in *lig* = *lic*, de unde : *licare*, *licarire*, etc., cu sensu de : *ceva ligaritoriu* = *care'si baga botulu in tote*, si prin urmare : *ceva spurcu*, *spurcatu*; de aci si *poporele selbatice*, *straine*, *pagâne calificate de Români cu nomele de lighione*.

LIGHIONA, s. f., vedi *lighioia*.

LIGNIRE, -escu, *lignitu*, *lignitura*; vedi *licnire*.

LIHAIRE, *lihaitu*; vedi : *lehaire*, *lichnire*, *licnire*.

LIHODIELA, s. f., statu, calitate de *lihodu*, -a, adj., *insipidus*, *insulsus*, ne saratu, insipidu, gretiosu; — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

LIHODU, -a, adj., vedi *lihodiela*.

LILIACHIU, -a, adj., d'in *liliacu* ca arbore : de colorea florei *liliacului* : *rochia liliachia*, *cingutori liliachie*; — si form'a : *liliacosu*, -a, adj., cu sensu mai energicu de câtu *liliachiu*, si, pre longa acestu-a, cu sensulu : *liliacosu*, -a, = de *liliacu*, de lemnu de *liliacu*.

LILIACOSU, -a, adj., vedi *liliachiu*.

LILIGU, s. m., *alumnus*; cellu crescutu de cineva, alumn; — neconnoscutu d'in coce de Carpati.

LIMBAGIU, s. m., dupo fr. *langage*; modu de *limba*, de vorbire, de espresione; — nu e de recomandatu cu asemine forma straina limbei nostre.

LIMFA, s. f., *lympha*; apa, licore aposa; — inse form'a coventului nu e correcta, ci se cere sau *limpa* sau *lympha*, de care vedi in Dictionariu, asiá si *lymphaticu* sau *limpaticu*.

LIMFATICU, -a, adj., vedi *limfa*.

LIMPEDIELA, s. f., forma repugnantă limbei, in loculu carei intra bene : *limpedire*, *limpiditate*, etc.

LINDICU, pl.-e, vedi *lenticu* in Dictionariu.

LINGASIU, -a, adj. s., d'in *lingere*, inse form'a d'in Dict. *lingariu* e de preferitu; alta forma : *lingau* e mai ener-

gica decâtu *lingariu* sau *lingasiu*; déro si acésta forma rămâne a se judecă.

LINGAU, (pron. *lingâu*), adj. s., vedi *lingasiu*.

LINISCE si *lenisce*, s. f., tranquillitas, quies, placiditas, lenitas; statu, calitate de *linu* sau *lenu*: lenitate, trancilitate, repausu, pace, ciete, statu neturburatu, neturburare de suffletu, placiditate, etc.: *liniscea noptei, somnului, tempului, suffletului*, etc.;—derivatele: *liniscire* si *leniscire*, -escu, v., a face *linisce*, a pune in *linisce*, a impacá, alliná, imbandi, trancillá, etc.; *leniscitoriu* = *leniscitoriu*, -tória, adj. s., care *linisce*; *liniscitu* si *leniscitu*, part. sup. adj.: *stau liniscitu, nu su liniscitu de spre copillu*, etc.; — *linisce* sau *lenisce*, s'ar paré a fi in origine, unu adv. d'in adj. *leniscu*, -a, formatu d'in *lenu* = *lenis*, cu tóte aceste-a nu lu recommendámu.

LINISCIRE, *liniscitoriu, liniscitu*; vedi *linisce*.

LINO, (pron. *linó*), si *linou*, s. m., dupo fr. *linon*, cea mai fina pandia de *linu* sau *inu*; — coventulu, cumu se vede, e d'in *linu* = *inu*, si, spre a poté prende radecina in limb'a romanésca, se cere a leuá una forma covenita acestei limba, de esemplu, form'a augmentativa: *linone* sau *linonu*, ca si fr. *linon*.

LIOCHIU, -a, adj., *coccineus color*; colore rossia forte viua (fr. *écarlate*, germ. *scharlachroth*, it. *scarlato*);—d'in coce de Carpati neconnoscutu; inse pote fi ceva formatu d'in *ochiu*, *ce bate lu ochiu*; potemu inse applicá in loculu lui si: *scurlatu*, -a, de unde si *scarlatina*.

LIORA, *liorca* si *liurca*, s. f., *loru*, m.; vedi in Diction. *liurca, lorica, loriu*; totusi aci e de observatu, co d'in *liorca* si *liurca* se audu si forme ce lipsescu in Dictionariu, adeco: a) adj. *liorca* si *liurcu*, -a, *sordidus*; *spureus*, *sordidu*, *spurcu*, *intinatu*, etc.; b) verb. *liorca* si *liurcare* = *liorcares* si *liurcaire*, -escu, *sordidare*, *spurare*, *contamlnare*, a *sordí* si *sordidá*, *intiná*, *spurcá*, etc.; *liorcatu* si *liurcatu* = *liorcaitu* si *liurcatu*, part. sup. subst.; *liorcatura* si *liurcatura* = *liorcaitura* si *liurcaitura*, s. f., etc.

LIORCA, *liorcaire, liorcaire, liorcatu,*

liorcaitu, liorcatura, liorcaitura, lioru; vedi *liora*.

LIPELA, s. f., d'in *lipire*, forma strana si de reprobato, candu avemu forme pure si corecte ca: *lipire, lipitura*, etc.

LIPSCANESSA, *lipscania*; vedi *lipscanu*.

LIPSCANU, -a, adj. s., forma mutilata d'in *lipsicanu* de la *Lipsia*, cetate germana, de unde se comparáu mai tóte stofele de vestimente; *lipsicanu* = negociatoriu de stofe; — de aci si: *lipscanessa*, mai bene: *lipsicanessa*, muliere a *lipsicanului*, sau muliere ce in nomele seu, are *lipsicanu*, — *lipscania*, mai bene: *lipsicania*, s. f. abstr., maiestria sau officina de *lipsicanu*.

LIPSCANESSA, *lipscania, lipsicanu*; vedi *lipsicanu*.

LISITIA, sau *lissitia*, s. f., vedi *lesitia*; de observatu inse, co se applica si la *mergu* = *mergus*.

LITICASIU, s. m., *pliscutus*; *pes* cisoru, *pesco* micu, *piticu*; — neconnoscutu undeva d'in coce de Carpati.

LITROSIRE, -escu, v., (cu s *lene*, ca in tote celle grecesci de acea-asi forma: *agonisire, aforisire*, etc.), *solvere*, *liberare*, *conlicere*, *efficere*, *perlicere*; *pordere*, *pesundare*, etc.; d'in grec. *λύτρωσις, λύτρωσις*, de la *λύειν* = *solvere* = a desface, a desface, in specie, *detoriele* = a *solve*; a effece, effectua, fini, terminá; a perde, nemici, déro si: a mantui, liberá, salvá, etc. (acésta estensione si varietate de sensu probédia invederatu, co coventulu datédia, in limba, chiaru in gur'a poporului, inco d'in departata vechime): *ne amu litrositu amendoui de detorie*; *eu sciam, co am litrositu detori'a cotra tene*; *se ne litrosimu computele*; *ce mi ai datu de lucru, n'am litrositu inco totu*; *abiá am litrositu cadificiulu, inceputu de mai multi anni*; *ellu ne a litrositu de tote nevoliele*; *nu te va poté litrosi nemine de acestu morbu immedicabile*; *resiptorii si prodigi litrosira, in câte-va dille, splendidele loru patrimonie*, etc.; — derivate: *litrositione*, s. f., actione si effectu de *litrosire*; *litrositoriu*, -tória, adj. s., care *litrosesce*:

litrositorii nostri de despotismu si tyrannia; *litrositu*, part. sup. subst. cumu: *litrositi de tote peccatele, muliere litrosita de toti copillii*, etc.

LITROSIONE, *lotrositoriu, litrositu*; vedi *litrosire*.

LIURBENU = *lurbenu* si *liurberu* = *lurberu*, s. m., *laurus, laurus nobilis, L. lauru*, specia de arbore, alle cui fructe se dicu *laura*; — d'in coce de Carpati coventu necaire connoscutu; ellu e de certu, germ. *lorbeer*, straformatu, la celli de d'in collo de Carpati, in mai multe forme.

LIURBERU, s. m., vedi *liurbenu*.

LIVRCA, *liurcaire*, etc.; vedi *liora*.

LIVANDA, s. f., *lavandula*; specia de planta, de care vedi in Dictionariu: *lavanda* si *lavandula, lavenda* si *lavendula*; déro forme coventului celle mai pucinu de reprobato su: *levenda* si *levendula, livenda* sau *livenda, si livendula*, etc.

LIVENDA, *livendula*, etc.; vedi *livanda*.

LIVEDA, s. f., pl. *livedi*, forme pucinu corecte, au se se suplesca cu celle d'in Dictionariu mai corecte: sing. *livade*, plur. *livadi*, si mai originale: *libade*, pl. *libadi*.

LIVREA (pron. *livréa*, pl. *livrelle*), s. f., (fr. *livrée*), famull insignia, vestis famularis; vestimentu de servitori ai unei case, insemnatu prin insemne, ce l'arreta co e servitoriu acellei case; — pote, co s'ar accomodá coventulu, intru câtuva, limbei nostra, déro s'ar traduce in form'a *librella*.

LIVRESONU si *livresonu*, s. m., reu formatu d'in fr. *livraison* = liberatione, si de acea-a inadmissibile in limb'a romana.

LIZIRE, -escu, v., *subridere, arridere*; a subride, arride, medí sau midí; vedi *medire* in Dict.

LOBADA si *loboda*, s. f., specia de planta = *chenopodium atriplex* vel *atriplex hortensis*, Linn.; — d'in slav. *loboda*! déro D. *Miklosich* nu ne da ca proba la assertionea sea de câtu: n. slav. serb., *loboda*, bulg. *lobodă*, mag. *lahoda*, cech.

lobeda; — de ce inse ar fi roman. *lobada* d'in slav. *loboda*? nu ar fi mai bene d'in lat. *loba*, de unde roman. *lobada*, si de ací si slavicultu cu tote celle alte?

LOBODA, s. f., vedi *lobada*.

LOCALU, adj., d'in *locu*, nu e corectu in forma, vedi in Dictionariu addeverat'a forma: *locale* = *de locu, pre locu*, etc.

LOCASIU, s. m., forma de reprobato in locu de: a) adj., *locale, locariu*; b) subst. *locuentia*, etc. date in Dictionariu; vedi si *lacasiu* in Glossariu.

LOCOTARETIU, *locotaria*; vedi *locotire*.

LOCOTIRE si *locutire, -escu*, v., *loquitarí, debatterare, garrire, nugari*; a nu include gur'a si tacé, a avé mancarime de vorba, a limbutí, garrí, a spune verdi si uscate, a nu i mai tacé gur'a, etc., directu d'in *locutu* = *locutus*; derivate inse directu d'in verbulu: *locutire* = *locutire*: *locutione* = *locutione*, s. f., actione de *locutire* = *locutire*; *locutiosu* = *locutiosu, -a*, adj., applectu, avendu mancarime de a *locutire* = *locutire*; *locotitoriu* = *locutitoriu, -tória*, adj. s., *locotitu* = *locotitu*, part. sup. subst. d'in *locotire* = *locutire, locotitura* = *locutitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *locutire* = *locutire*: ce atâte *locutiture!* — in Dictionariu inco e data form'a: *locutire* = *locotire*, cumu s'a dissu mai susu trassa d'in *locutu* = *locutus* de la *locere* = *loqui*; inse d'in acellu-asi *locutu*, directu, afora de verbulu, espositu mai susu cu derivatele lui, occurru si derivatele: *locutariu, -a*, (intratu in Dictionariu unde vedi *locutariu, -a*), si: *locutareciu* = *locutareciu* = *locotareciu, -a*, adj., cu acellu-asi sensu ce are si *locutariu*, inse cu multu mai energicu de câtu acestu-a, asiá co insémna: *ineptus garrulus, nugator*, cellu ce vorbesce, in addeveru, seccature verdi si oscate; — cumu essiste *locutire* = *locotire*, cumu essistu *locutariu* si *locutareciu* in gur'a popurului; cauta se fia statu si verbulu: *locutare* = *locotare, locutatu* = *locotatu, etc.* in sensu intensivu, ca si form'a data in Dictionariu *locutare* = *loquitarí*, essitu directu d'in *locere* = *loqui*, pre cându

=locotare a essitu d'in part. *lo-*
 poi : α) *locutiosu*,-a, applicatu
 a propere : *cu mancarime de lo-*
 i *locutareciu*; β) *locutiu* = *lo-*
 aptu a vorbí, la tempu si la
 —d'in *locotariu*=*locutariu*,-a,
 é cursu si unu verbu : *locuta-*
ritu, etc., in acellu-asi sensu
 =*locotire*; inse se ne mar-

oimmeusa si inessauribile e fe-
 a Románului cu acellu-asi co-

FIGITIONE=*locutione*, *locoti-*
cutitosu, *locotitoriu* = *locuti-*
otitu=*locutitu*, *locotitura*=*lo-*
locutiosu, *locutiu*, *locutivu*, etc.;
tire.

ORU, s. m., d'in rea pronuntia
 re; vedi in Dictionariu form'a
locusioru.

NTIA, s. f., vedi in Dictio-
 tentia; de aci : *locuintiosu*, bene
locuentiosu, care se póte *locuí*,

IRE, *locutitosu*, *locutitu*, etc.;
tire si *locutione*.

A, s. f., planca, crassior tabula,
 mésa de vile calitate;—strai-
 forma antipathica limbei ro-
 care nu scimu se fia undeva
 d'in coco de Carpati.

si *loja*, s. f., (fr. *loge*), *casa*;
 mica in un'a mare, in specie,
 de câteva persone in thea-
 jere unde se stringu membri ai
 tate *secretu*;—pote form'a *lo-*
eum ar fi de preferitu.

DA, (pre a locuri : *logodna*, de
 mai la valle), s. f., *sponsalla*=
 ; promissione solenne de a se
 in *casatoriu* : *logod'u se pote*
asa prin intermediulu paren-
u si in secretulu celloru doui de
prin sancte si inviolabili ju-
logodna, d'in contra, pure mai
in templu, inaintea parenti-
sacerdotelui;—directu d'in *lo-*
 e si s'a spusu mai susu co ar fi
 nu solenne de cátu *logodn'u*,
 cumu se vede d'in derivate,
 grave si de cea mai inalta d'in
 u moralei rationale, cumu e lo-

godn'a a propere d'in domeniulu civile si
basericescu—, directu d'in *logoda* esse
 verbulu : *logodire*,-escu, care insémna
 nu numai : *spondere*=*spondere*=*a res-*
ponde pre onóre a fi fidele la ce a pro-
messu, etc.; ci, si mai allessu, ce resare
 d'in frasi, ca : *parentii si logodira fét'a*
cu junele amicului; fét'a inse se si logo-
disse fora a spune parentiloru, cu ju-
ncele amicului parentescu de multu a-
mante fetiorei; sacerdotele logodí, pre
principe cu principess'a; se ne logodimu
si se morimu amendoui indata dupo lo-
goda; metaforice : *eroulu addeveratu se*
logodesce cu mortea pentru vertuti mari;
a se logodí cu sufferintiele celloru in mi-
seria si assupriti, etc.; *logoditoriu*,-*tória*,
 adj. s., care *logodesce* sau se *logodesce* :
logoditorii nostri voru fi cerulu cu stel-
lele, pamentulu cu arborii si verdetiele
tote, cu sorcle de a supr'a in splendida
maiestate;—*logoditu*, part. sup. subst.
celli logoditi, cellu logoditu si cea logo-
dita; nu e tempu de logoditu; logoditulu
suffleteloru si ánimeloru vostre;—*logo-*
ditura; s. f., actione si effectu, statu de
logodire sau de *logoditu*;—totu d'in
logoda si form'a : *logodna*, care e, de
 certu, in locu de *logodina*, cu i suppres-
 su, fem. d'in unu adj. *logodinu*,-a, es-
 situ directu d'in *logodu*; precumu d'in
logodu se formà si adj., *logodicu*,-a, a-
 sià d'in *logodna* = *logodina* se formà :
logodnicu=*logodnicu*,-a;—cátu pentru
 etymologi'a coventulu *logoda*, care,
 ca cca mai simpla, a datu tote celle alte,
 Dict. de *Budu* produce : grec. *ἐγγράφω*=
spondere, care cu allu nostru *logoda*
 coincide, de certu, in sensu, nu coincide
 inse neci de cumu in forma; alii referu
logoda la grec. *λόγος* = *coventu*, com-
 positu cu *δέειν* = *legare* sau cu *τίθειν*
 = *τιθέναι*=*ponere*, de unde apoi si alle
 nostre : *logothetia*—*logothetu*=*logofe-*
tia—*logofetu*, (vedi in Dict. *logothetia*,
logothetu); cu coventulu grec. *λόγος* si
 unulu d'in celle alte doue, amu capitá
 in addeveru, unu coventu grecescu,
 analogu si in sensu si in forma cu
 cu allu nostru *logodire*; inse : α) in pri-
 mulu locu, unde se afla, la Greci, acestu
 analogu? β) cumu a potutu formá *po-*

porulu român unu coventu d'in doue alte covente, unu coventu populare, si nu datu prin docti, ca : *monomania*, etc? — necesse e déro a recurge la fontâne mai populari alle Românlui, lassandu la una parte pre invetiutulu slavistu *Miklosich*, care ne pune inainte pre *fiulu romanescu logoda pre parentele slavicu lagodînu*, — coventu ce nu esiste neci in *lexiculu palcoslavicu*, — dandu-i ca sensu : *aptus* = *aptu*, *capace*, fora se ne presente alte probe de câtu polon. *lagodzie*, care érosi nu se pote esplicá de câtu pote prin imaginariulu slav. *lagodînu*; — se cercámu déro a esplicá *logoda* d'in ensasi limb'a nostra : noi credemu firmu co *logoda* a essitu d'in *legare* = *ligare*, a nome d'in part. *legatu*, -a, transformatu successive in : *legadu* — *legadu*, *legudu* — *leguda*, *legudu* — *leguda*, *logodu* — *logoda*; nu numai atátu, ci, sí mai vertosu, d'in unu adj., sau subst. s'a formatu : *legu-lu* (confere : *legu-lu* si *deslegu-lu*, ca si *invetiulu* si *desvetiulu*, etc), d'in acestu adj. sau subst. occorre in poporu verbulu : *leguire*, -escu, ca si : *leguire* d'in *lege*, cu sensulu, mai allessu refl., *a se leguí* = *obligari*, *promittere*, etc., *a se legá*, *obligá*, *legá*, cu juramentu, si in specie, *a se legá* = *a se logodí*; de aci derivate : *leguente*, part. adj., care se *laguesce*; s. f. *laguenticio*, statu, calitate de *leguente*, (reu sub condeliulu certoru *carturari ignoranti de limb'a loru*, essi form'a fedosa : *leguela*), etc.; déro si d'in part. *legatu* de la *legare*, si in modu directu : *legatuire*, *legatuatoriu*, *legatuitu*, *legatuitura*, etc., in acellu-asi sensu cu form'a d'in adj. sau subst. *leguire*; — d'in cari, mai allessu, d'in *legatu* a essitu *logoda*, — neavendu spatiu a ne mai intende, afora asupr'a *gothicului* : *llugalt* = *nabit* = *se insóra*; — care, probabile, a potutu trece de la *Români* la *Gothi*, in stravechiele tempuri, candu aveau relationi cu *Romanii Gothii* impromutara si altele de la aceiasi, cumu a demonstratu si *rcpausatulu intru sericire J. Maiorescu. M.* — Cu tóte aceste-a noi credemu co e bene a mai lassá cestionea suspensa. *L.*

LOGODIRE, *logoditoriu*, *logoditu*, *logodna*, *logodina*, *logodnicu* = *logodnicu*, *logodicu*, etc.; vedi *logoda*.

LOGOFETELLU, *logofetessa*, *logofetia*, *logofetire*, *logofetu*; vedi in Dictionariu *logothetia* si *logothetu*, d'in care au cursu deminut. *logofetellu*, fem. *logofetessa* si verbulu *logofetire* cu tóte derivatele selle.

LOIALITATE, *loialu*; vedi *lealitate*, *lealu* in Glossariu, sau mai bene *legale* si *legalitate* in Dictionariu.

LOITRA, s. f., *cancellatum plaustrilatus*; un'a d'in celle doue laturi mai lunge alle unui carru sau alle unei carutia : *carruti'a are doue loitre*, cumu *are si carrulu mare numai doue loitre mai mari*; — se fia *loitra* d'in germ. *leitar*? noi inclinâmu a crede firmu, redimandu-ne, in speciale pre *rotari'a rominesca cu atáta deligentia practicata neinterruptu d'in uitate tempuri*, inclinâmu a crede firmu, co *loitra* e romanesca, nascuta d'in coventu romanescu, a nome d'in *leuare*, transformatu in pronuntia si in *lu-are* si chiaru in *lo-are*, de unde *lo-itra*, cu sensulu de : *ceva destinatu a leuá*, *subleuá*, *incupé*, éro in specie : *mediu de capacitate a unui vegictu*.

LOJA, s. f., vedi *logia*.

LOLACHIU, *loliachiu*, s. m., vedi *lulachiu*.

LOLOTIRE, *lolotitu*, *lolotitura*, *lolotu*; vedi *lalluire*.

LOMPAU (pron. *lompâu*), s. m., *siphon*, *siphunculus*; *tiéva*, tubu de circulatione a unui licidu : *siphone* = *sifone* *siphunculu* = *sifunctu*; — neconoscutu d'in coce de Carpati.

LOPATARE, si *lopatire*, v., d'in *lo-pata* : a dá cu *lopat'a*, a mená unu vasu plutitoriu cu *lopaté*, etc.; derivate : *lopatatu* si *lopatitu*, part. sup. subst.; *lopatatoriu* si *lopatitoriu*, -*tória*, adjectivu s., etc; — potu intrá in Dictionariu cu celle dejá intrate : *lo-pata*, *lo-pataru*, *lo-patella*, etc.

LOPTA, s. f., *pila*, *pilae ludus*; jocu de *pila* = *mince*, cumu si instrumentu de acestu jocu : *pila* = *mince*; — coventu neconoscutu d'in coce de Carpati; inse nu

credemu, — cumu affirma unii, — co *lopta* e unguresca, ci, si mai vertosu, d'in contra, co Ungurii au corruptu in *lopta* coventulu romaneson *lupta*, co-ci *lopta* nu e de câtu *lupta*, *lupta copillaresca* cu *arma de lupta copillaresca*.

LORA sau *loria*, s. f., vedi *lora*.

LORNARE si *lorciare*, v., (fr. *lorgner*), 1. *limis oculis intueri*; a se uitá la cine-va cu cód'a oculului, a cautá cu oculi limi; 2. *trans conspicillum inspicere*, a se uitá, a spectá prin *ochianu*, etc.; — instrumentulu de inspectione e *lorneta* sau *lornieta*, s. f., fr. *lorgnette*, *conspicillum*, *ochianu*, *conspicillum*; — pucinu conforme limbei nostra propria.

LORNETA, *lorciare*, *lornieta*; vedi *lornare*.

LORU sau *loriu*, adj. s., vedi *lora*.

LOSA, LOSIRE, etc., vedi *loza*, *lozire*, etc.

LOSCE, s. f., sors; *sorte*, *sortiu*, *sorti*; parte ce cade cuiva in *sorti* la tragerea *sortiloru pre una fortuna*; — germ. *loos*? terminu neconoscutu d'in coce de Carpai, unde, pre longa: *sorte*, *sortiu*, *sorti*, etc., se aude si form'a: *lotu*, de care vedi in Dictionariu sub 2., unde sta si form'a: *lotoni*, cu una conformatione covenita limbei propria, in locu de form'a: *lotonu*, dupo fr. *lotou*.

LOSNICU = *loznicu*, *loznisioru* = *loznisioru*; vedi *loza*.

LOSTONU, s. m., vedi in Dictionariu *lastunu*.

LOTERIA, s. f., reu pronuntiata si reu scrisa, de a cui forma mai correcta vedi in Dictionariu: *lotaria*.

LOTONU, s. m., vedi *losce*.

LOVELA, s. f., d'in *lovire*, forma de reprobata, care se pote suplent prin substantivulu verbale *lovire*, subst. *lovitulu*, *lovitura*, etc.

LOVISCE, s. f., *locus paludosus*, *piselina*; lacu, locu paludosu in specie: *pe-scina*, *stagnu* sau *stamnu* (de *pesce*); — pote in locu de *lavisce*, de unde si: *laviscina* d'in *lavare* = *lavare*, asiá co sensulu coventului ar fi in origine: *apa*, *locu cu apa bona de crescutu pesce*.

LOZA, (pre a locuri: *loza*), 1. ca adj.

in fem. pentru amendoue generile, cu sensulu de: *hebes*, *stultus*, *stolidus*, *demens*, *delirans*, *divagans*, etc.; *stultu*, *delirante*, *divagante*, *aliurante*, *ebete*, *essitu d'in menti*, etc.; acestu sensu, cumu si form'a de constructione, de essemplu: *una loza de muliere*, *una loza de barbata*, *nesce loze de pretensi precepti*, *nesce loze de administre*; *vai de tene cu loze in nevola! cu loze vrei a te intellegi?* etc., 2. ca subst. in apparentia cu altu sensu differitu de cellu de sub 1., adeco: *palmes*, *sarmentum*, *ramulus*, *surculu*, etc., ramu, braci u allu plantei, vitia, curpine de cucumeri, de cucurbita, blastare, etc., in specie, blastare, vitia, ramu de *vinia*: *palmitu*, *sarmentu*; — derivatele: *lozire* si *luzire*. (pre a locuri: *losire*), -escu, v., *delirare*, *divagari*, *ineptire*, etc., a delirá, aliurá, divagá, a vorbí inepte, a si essi d'in menti, a fi stultu; *lozitu* = *luzitu*, part. sup., *lozitura* = *luzitura*, s. f., actione, actu, *fapta*, etc., de *lozire* sau *luzire*; — alte derivate par u a se referi, in parte, si la sensulu de sub 2.: *loznicu* si cu i de longa z, cadutu: *loznicu* si *loznicu*, -a, adj. s., care delira, aliurédia; de unde si demin. *lozniciuru* = *loznisioru*, -a, adj. s., camu *delirante*; ca subst. m., reale: *loznisioru*, una planta, *solanum dulcamara*, Linn. — in fine cu form'a cea mai originaria, cumu si sensulu integru de sub 1.: *ludu*, -a, adj., *stultus*, *stolidus*, *delirans*, *ineptus*, etc., *stultu*, *ineptu*, *delirante*, *bobletiu*, etc., — acésta forma, cumu attensem u, e cea mai originaria, si ar fi de preferitu a se scrie dupo dèns'a: *lodia* = *ludia*, *lodia* = *ludia*, *lodire* = *ludire*, etc., noi credemu, co coventulu: *ludu*, -a, ca si *lodi* = *ludiu*, e nascutu d'in *lud-ere* = *ludere*, cu sensulu primitivu de: *ce e de lusu* = *de risu*, *ridiculu*, *risibile*, si prin urmare: *cine e il-lusu*, in *illusion*; *visedia*; sensulu de sub 2. se concilia cu cellu precedente asiá: *ce e ludente*, *ridente*, *gratiosu*, *lussuriantu*, etc., cumu si *lodi'a* sau *ludi'a* in insemnarea de *blastare*, etc., totu acf se refere pote si form'a *ludosu*, -a, adj., d'in precedentele *ludu*, ca augmentativu, adeco mai allessu de partea materiale a

sensului : sordidus, squalidus, importunus, sordidu, spurcu, gretiosu, nesuferitu, etc., pre candu *ludu-lodiu* are partea sensului relativu la intelligentia, afora déco cumuva *ludosu* nu e in locu de *lutosu* d'in *lutu*;—Dict. de *Buda* refere *lodia*=*loza* la grec. λοξός=obliquus, si numai insensu de blastare sau *palmit*; totu asiá D. *Miklosich* asserere, co roman. *loza* e d'in slav. *loza*=*palmes*; noi, dupo celle espuse peno aci nu avemu a mai adauge nemica.

LOZIRE, *lozitu*, *lozitura*; vedi *loza*.

LUBA, s. f. si m., *lubu*, pl.-i, *cucurbita*, *pepo*; *cucurbita*, *pepone*, *mare pepene*, *dovleacu*, etc., — unii referu *luba* la germ. *kürbis*, cu care n'are a face *luba* de locu in forma; alii asseru co e slav. *lubŭ*, care nu essiste de locu; derivatulu bulg. si serb. *lubeniŭa* se pare a fi unulu d'in multele si variatele diminutive române : *lubinu*, *lubina*, *lubinicia*=*lubinitia*, *lubinicióra*, *lubinisióra*.

LUBINA, *lubinu*, *lubinicia*=*lubinitia*, *lubinicióra*, *lubinisióra*, *lubu*, etc.; vedi *luba*.

LUBITIU, s. m., una planta, *myagram perfoliatum* Linn. germ. *lein-flax-detter*, dupo Dict. de *Buda* si *Barcianu*.

LUCELA, s. f., d'in *lucire*, forma incompatibile limbei române, in locu de *lucóre*, *lucire* subst.

LUCIA, s. f., *lux*, *lucor*, *claritas*; *luce*, *lumina*, *claritate*; — d'in *luciu*, de aci si verb. *luciare*, (reu : *luciere*), vedi in Dictionariu : *luciu*, -a, de unde v. *luciare*, a face *luciu*, si a fi *luciu*, a netidi sau a se netidi, a lustru, a se lustru, etc., *luciatu*, part. s., etc.

LUCIARE, *luciatu*; vedi *lucia*.

LUDIRE, *luditu*, *luditura*, *ludiu*, *ludosu*, *ludu*; vedi *loza*.

LUGERELLU, s. m., vedi *lugeru*.

LUGERU, s. m., cu sensu multiplu si forte variu, applicatu inse, in specie la plante sau vegetali, d'in care producemu in parte : 1. *truncus*, *caudex*, *scapulus*, *stipes*; parte ce sustine *rami* si altele : *truncu*, *caudice* sau *codice*, *stipite*, *fustu*, etc., la arbori mai mari; 2. *caulis*, *collis*, *colliculus*, *stilus*, *asparagus*; *caule*, *stilu* sau *stylu*, *stelu*, *fu-*

stellu etc. la arborelli si plante mai mice; 3. in specia : a) pentru *viti'a de vinia* : *vitis*, *palmes*, *pamplinus*, *sarmentum*, *cirri*, etc.; vite, *palmit*, *sarmentu*, *cirri*, *cari* su *mânule*, *braciele* *viniei*, *frondile*, etc.; b) pentru *laptuci*, *cepe*, *verdie*, *prasi*, *porri*, etc. : *thyrsus*, *cellulus*, etc.; c) intre celle mai mice : *sarculus*, *stolo*, *pullus*, *pullulus*, *talea*, *ta-leola*, *frutex*, *fruticatio*, etc.; *surcu*, *surcellu*, *stolone*, *pulliu*, *talia*, *talióra*, etc.; d) *medulla arboris*, *medull'a*, *ânim'a arborelui* sau *altei* plante; 4. despre cea mai mica sau ténera vegetatione : *gemma*, *germeu*, *turlo*, *cyma*, etc.; *muguru*, *blastare*=*lastare* sau *blastariu*=*lastariu*, *gemma*, *germe*, *cyma* sau *cuma*, etc.; —deminutivu d'in *lugeru* e *lugerellu*, pl. *lugerelle*; —coventulu e, de certu, affine cu grec. λύγος= *vimen*=*veri-ce érbu* sau *planta tenera si lenta*, *flessibile*, etc., de unde cu acellu-asi sensu : λύγη, verb. λυγίζειν, adj. λυγηρός=(*lugeru*, -a, ca adj. de unde s. m., *lugeru-lu*), λυγιστός, etc.

LULA, sau *lulla*, s. f., 1. vedi *luléa* sau *lullella*; 2. vedi *lulaire* in Glossariu, si *lullu*, *lullicare*, in Dictionariu.

LULACHIU si *lolachiu*, s. m., *indigofera tinctoria*; specie de planta, cumu si colorea trassa d'in ea *négra-albastro* : a face *lulachiu*, proverb. a strică lucrulu, a nu succede, etc., —*lolachiu*= neo-grec. λολάχι, de si pare unu diminutivu grecescu, e in realitate lenatu dupo romanesculu *lolachiu*, care, dupo noi, e *loliactu*, d'in *loliu*=*neghina* sau *negrina*, cumu se dice si in sanscr. *nili*=*négra*, planta dissa de Europei : *indigofera* sau *indigu*, fr. *indigo*, — afora de nu cumuva dicu si Turcii *lulachiu*.

LULEA, (in locu de *lullella*, pl. *lullelle*, — pre a locuri si *lulla*, d'in care *lulléa* ca diminutivu), s. f., *flutula feneratoria*, *pipa*; instrumentu de fumatu tabacu, compusu d'in una *tióva* sau *tuba*, nomitu si *cibucu*, si d'in unu *vasioru* de pamentu care se dice in speciale *lulla* sau *lulléa*; de aci derivatu : *lullelariu*, -a, adj. s., care face sau vende *lullelle*, sau cui place *lulléu'a*, se bea *luléa* si se aspire fumului ei de tabacu; de aci si : s. f. abstr. *lullellaria*, *maiestria*

de *lullellariu* sau *passione de lullellariu*, etc.—probabile: *luléa*, ca si *cibucu*, e turcesca, se pote inse supleni si cu *pipa*, etc.

LULELLARIA, *lullellariu*; vedi *luléa*.

LUMETIA, s. f., (directu d'in *lumetiu*, adj., d'in *lume*), calitate sau fapta de *lumetiu*, (de care vedi in Dict.); déro si form'a: *lumia*, s. f., (póte directu d'in *lume*, inse pote si d'in unu adj. *lumiu*, -a), cu sensu multu mai estensu de câtu form'a: *lumetia*.

LUMIA, *lumiu*, -a; vedi *lumetia*.

LUMINATIU, adj. s., d'in *luminatu*, (póte si d'in *luminaciu* = *luminace*, directu din verb. *luminare*; pote chiaru si d'in *lume*, pl. *lumine*: *lumineciu*, *lumineciu*, etc.), *lucernula*, mica *lucerna*, mica *lampa*, mica *lumina*, etc.

LUMINECIU sau *luminetiu*; vedi *luminatIU*.

LUNCA, s. f., *convallis*, *vallis*, *sluus*, *alveus*, *pratam*, *arvam*, *paseuum*; locu *vallosu*, ce formédia *albi'a* mai *larga*, pre unde nu *curre*, si cu atátu se *versa* ca mai *raru*, unu *riu* sau *fluviu*; *asemine* *declivitate* sau *profunditate* pare, in unele locuri, numai *despre* una *ripa* a unui *riu*, *despre* *cóst'a* unei *collina* etc., in totu casulu inse: *in una lunca crescu copiose* si *fecunde pastioni*, *prate*,

fenetic si *chiaru cereali*; de aci si: *lunca* = *agru*, *feneticu*, etc.;—derivatu: *luncosu*, -a, adj., plenu de *lunca*: *ripe luncose*; a *desea rip'a unui fluviu e fecunda*, pre *candu cella alta ripa e sterpa*; — D. *Miklosich* refere *lunca* la slav. *lónka* = *palus*, *pálude*, *balta*, *lacu*, etc., déro la *nemica* ce ar poté dá *sensulu* *coven-tului romanescu*; de ce n'ar fi in locu de *lunga* de la *lungu*, pre *lunga cost'a unui altu ceva lungu*?

LUNCOSU, -a, adj., vedi *lunca*.

LUNGAU, (pron. *lungàu*), adj. s., d'in *lungu*, cu *sensulu* *acestui-a augmentivu*, si s'ar cere numai una forma mai *con-guente* cu *limb'a româna*,—si care forma ar fi *lungone*, d'in care au decursu *scalciatulu lungou*, si *populariulu lungoiu* = *lunguiu* = *lungoniu*, cari au de *assemine* *sensulu augmentativu*;—in fine *lunguretiu* pare unu *peiorativu* d'in *de-minutivulu lunguru* = *longulus*, de si, pre a locuri, *lunguretiu* se dice si in locu de: *lunguretiu* sau *lingaretiu*; altu *ceva* inse *iusémna lunguretiu* si altu *ceva lungaretiu*, de care vedi in *Dictionariu*.

LUPTASIU, -a, adj., forma spuria, in locu de *luptace*, de care vedi in *Dictionariu*.

LURCARE, *lurcu*, *luriu*, *luru*; vedi *liora*, *liorca*, etc.

M.

MAC, (se pote scriue si: *macu*, nu-mai se nu se *confunda* cu *plant'a macu*), *interiectione*, cu care se *imita* *vocea raticie* = *anatis vox*: *raticie facu mac!* *mac!*—de aci: *macaire* si *macanire*, -escu, v., dupo *vocea raticie*: *raticie macaiescu*, ce *macaiti*, ca *raticie*? — *macaitu*, part. sup. subst. *macaitulu ratici*; *macaitura*, s. f., etc.

MACAIRE, *macaitu*, *macaitura* si: *macanire*, *macanitu*, etc.; vedi *mac!*

MACARA, s. f., *trochlea*, *rechamus*, *orbis*, *ductarius fanis*; instrumentu de *redicatu* *mari sarcine*: *trochlia*, *scripeti*, *rechamu*, etc.—*macará* face pl. *macaralle*, si nu e de *admissu*, de óra ce si *macaralle* e d'in *macará*, in locu de *macaronc*, si prin *urmare* de *corressu* ca in

Dictionariu;—e addeveratu, co n. grec. μαχαράς are relatione si in sensu si in forma cu machin'a romanesca: *macará*; inse. ca se lu ponemu in forma admissibile ac'es ei limba, se cere a supplé ant. grec. μαχαρίς cu una forma romanesca: *magade* sau *magare*; vedi si: *magadeu* in Glossariu si: *manganu* in Dictionariu.

MACATU, pl.-e, stragula vestis, stragulum, lodix, lodicula: copertura de lectu: *straiu* sau *straliu*, *lodice*, *veste de lectu*.

MACAU, (pronuntia *macáu*), s. m., clava, baculum, scipio; bâtiu, paru. *maciuca*; derivatu: *macautiu*, m. deminutiv d'in *macáu*—de certu co *macáu* a essitu d'in acea-asi origine cu *maciuca*; form'a romanés-a ar cere *macone*, d'in care apoi scalciatur'a *macou*, cu o obscuro.

MACAUTIU, s. m., vedi *macáu*.

MACELLA, s. f., forma trassa cu violentia asupr'a limbei d'in *macellare*, de unde se potu vedé in Dictionariu alte forme corecte, ca: *macella*, *macellatura*, etc., in locu de scalciatulu: *macella*.

MADAMA, s. f., vedi *dama*.

MADAPOLAMA s. f., si m., *madapolamu*, (si *madipolamu*, *madipolamu* *madipolonu*), s. m., (fr. *madapolam*, dupo nomele unei cetate d'in Indi'a), specia de pândiu de bombacu pentru vestiment- de corpu si straiu de lectu.

MADARIRE, -e-*cu*, v., blandiri, mulcere, permulcere, blanditis uti et capere, nimis blanditis corrumpere; a resfaciá, *desmerdá*, *netedí*, *mangaiá*, a lingusi, corrumpe, etc., part. sup. *madaritu*,—Dict. de *Buda* explica originea coventului prin lat. *modulari*. inse s'ar poté mai bene compará cu lat. *madere*, *madescere*, in legatura cu sanser. *mad*, *madu*, *madhu*, etc., care are nu numai simpl'a insemnare de: *udare*, ci si de *udare*, *madifacere* cu ceva *dulce*, *imbitatoriu*, etc., compara si grec. μέθο = *dulce* si *imbitatoriu*, ca si sanserit. *madhu*, etc.

MADARITU, part. sup. d'in precedentele *madarire*.

MADIPOLAMU, *madipolonu*, etc., vedi *madipolamu*.

MADONNA, s. f. (it. *madonna*, fr. *madonne*), proprie: *ma domna*, aplicatu cu cellu mai mare respectu la: *sânta-Vergine Maria*, *matrea domnului Iesu* apoi la: *sântele imaginii alle a-cellei-asi matre*;—remanéva coventulu si va prende radice in limb'a nóstra?

MADRASU, s. m., dupo fr. *madras*, una tessutura nominata asiá dupo cetatea *Madras* d'in Indi'a, unde se tessú mai antâniu materi'a mentionata, d'in orditura de matasse si trama de bombacu: *mularile pórtá strophie de madrasu lu capu*, *pórtá inse si strophie de madrasu la collu*—poté co coventulu ar prende radice mai bene in limb'a nóstra, déco i s'ar dá form'a fem. *madrasa*.

MADRATIA s. f., si *madratiu*, m., culcita, stagulum palca impletam, (it. *materazza* si *materazzo*, fr. *matelas*, germ. *matratze*); straiu, asternutu, stratu de lectu implutu cu palie de regula; mai raru se aplica, in limb'a propria, la strate cu fulgi, pastrandu asiá Români sensulu primitivu allu coventului latinu, d'in care au essitu si s'au introdusu apoi nu numai in limbe *romane*, ci si in altele, cumu de essemplu in *germanic'a*, éro coventulu latinu, ce a datu nascere la celle noue, e: *matta* (vedi *matta* in Diction. dupo care, in limb'a nóstra, s'ar poté corege mai bene d'in *madratia*—*madratiu* in: *matratia*—*matratiu* si mai bene in: *matraratia*—*matraratiu*).

MAEA, *maestria*, *maestrire*, etc., d'in rea pronuntiatione apoi si rea scriptura, in locu de corectele in Dictionariu: *maestria*, *maestrire*, etc., éro de *maieu*, in locu de *maieu*, vedi mai la valle in Glossariu.

MAGA, adv. conj., (diversu de subst. f., *magu* d'in *magu*), datu de Dict. de *Buda*, in sensu de: *macaru co* = *eti*, *tametsi*. liet.

MAGADAU, si *magadeu*, adj. s. m. pers., *major quam oportet*, *major quam prudentior*, *stultus*, *ineptus*; copillu, baiatu, fetu, adolescente mai mare decâtu s'ar cadé, prea mare pentru pu-

la lui, prea mare pre longa prece-
 lui, si de aci : individuu cu mari
 ntionii, care se crede, co, cumu e
 mare, asiá e si de intellectu, pre
 u nu e de cátu stultu, ineptu, de
 ca intru tote, etc.,—se vede de sene,
magadu e d'in acea asi radice cu
ira, magurilla, etc., adeco d'in ra-
 : mag, de unde : mag-nus, grec.
 ; sanser. mah = magh, de unde :
 ant=maghaut, cea mai apropiata
 a de a vostra : *magdeu* sau *maga-*
cumu inco se dice pre multe locu-
 la acea-asi radice, pote, se refere si
 alele ce are mare si multa similitu-
 cu *magadetu*, adeco : *magariutu*,
 inco are analogu in sanser. *mhiśá*
ighlśá=bupalus, — si noi nu vedemu
 una ratione cu care invetiutulu sla-

Miklosich se incérea a lu revin-
 pentru nationea sea; — totu la ra-
 , d'in care esse *magdeu*, se refere
 rtu si coventulu : *magudetia* si *ma-*
tia, magudetia, si pre a locuri :
detia, magudetia, etc., s. f., cu in-
 isulu de : *ingens species, obscurum*
rrendum monstrum, spectrum, ceva
 nsu mare ce appare prin intune-
 ca spectru monstruosu terribile; —
magudetiosu, magaldetiosu,-u, etc.
 AGADEU, *magdetia, magaldetia,*
ndetia, magudetiosu, magaldetiosu,
ndetiosu; vedi *magdau*.

AGADIA sau *magzia*; vedi *mag-*
 in Dictionariu.

AGASIERU, s. m., reu in locu de
isnariu; vedi in Dictionariu;—as-
 ne reu : *magasinagiu* sau *immagasi-*
u, in locu de : *magasinatu, immaga-*
u.

AGASINAGIU, s. m., vedi *magasieru*.

AGERANU, (si mai reu : *maghera-*
 in locu de *maioranu*, vedi in Dic-
 riu.

AGHERNITIA, s. f., specula, cu-
 casa, casula, muro applicata ta-
 a; 1. Dict. de *Buda* nu da de cátu
 ilu de : *culina*,—inse *u's ra culinu*
 capere, — adaugundu totu de una
 co : *magherniti'a* in acestu sensu e
 grec. *μαγερσιον*; 2. in genere, casa
 reu construita, cumu de esempl :

a) specula de militari sau custodi de
 nopte, (fr. *guérite*, si pre la noi : *ghe-*
retu); b) taberniora, ce abia sta redimata
 pre scandure longa unu muru, etc.

MAGLA, s. f., *salls massa, grumus,*
cumulus; *massa de sare, grumuru de*
sare, in specie; éro in genere : massa,
cumulu, acervu, grumu de veri-ce;—
 d'in acea-asi radice, ce amu indicatu la
magdeu; confere inse si gr. *μαγλα*, es-
 situ d'in acea-asi radice d'in care si rom.
magli; a) *magli* da derivate in forma
 roman., cumu : *maglariu,-a*, adj. s., α) cellu
 ce talia si scote masse d' sare d'in *sa-*
line; β) cellu ce pondera *sare* taliata si
 scossa;—cu forma mai pucinu correcta,
 de si in acellu-asi sensu cu *maglariu*,
 sta si : *maglasiu*, cu tote co restrinsu
 numai la partea sensului de : *talistoriu*
si scotitoriu de sare;—b) *magla* da de-
 rivata in forma ore-cumu grecesca, cumu;
 verb. *maglisire,-escu* care totu de a una
 are nu sensulu restrinsu ce are *magla*,
 ci largulu sensu allu radice, de unde
 s'a nascutu *magla*, adeco : blandiri, al-
 licere, pelllicere, mulcere, blanditiis ca-
 pere, corrumperere, adulari, etc.; a res-
 faciá, atrage, conciliá, castigá prin
 vorbe si fapte dulci si seductive, a lin-
 gust si induce la scopurile selle, etc. :
cumu scie se maglisesca pre toti, se ma-
glisesca, se farmece si se captive tote á-
nimele! maglisoriu,-toriu, adj. s., care
maglisesce : maglisoriuulu totoru áni-
métoru; maglisitu, part. sup. subst. d'in
maglisire; maglisitura, s. f., actione si
 effectu de *maglisire : pre câte a sedussu*
cu ammagilórie maglisiture!

MAGLARIU, *maglasiu, maglisire,*
maglisoriu, maglisitu : maglisitura;
 vedi *magla*.

MAHALA, si *mochalá*, ba chiaru si
maulá, si *malá*, s. f., pl. *mahulalle*. su-
 burblam, suburbiu;—derivatu : *mahala-*
giu, s. m., *mahalagióica*, s. f., suburba-
 nus, a. suburbanu, suburbana;—tur-
 cescu, inse pre callea de a disparé d'in
 gur'a Românului.

MAHALAGIU, *mahalagióica*; vedi
mahulá.

MAHINALICESCE, adv. d'in unu adj.
mahinalicescu,-a, reu formate, in locu de

machinale, si in locu de *mechanicu*, -a, adv. *mechanice*.

MAHRAMA, (si *machrama*, si *marama*), s. f., velum, flammeeum, sudarium, mantele, maccinlum; 1. in specie si de regula: velu de pândia câtu se pote de elegante, ce pune si porta mulierea pre capu in prim'a dî dupo maritatu, si de acf, — de regula, cumu s'a dissu, mai allessu mulierile de la tterra — nu mai lassa *maram'a*: *verginile, fetele fetiore, nu punu maram'e pre capitele selle peno se marita; a si pune maram'a e espressione identica cu maritarea; a nu si vré pune maram'a e a nu vré a se maritá*; — 2. in genere, velu de pândia la varie usuri cumu: a) *maram'e* date si donate juniloru nuntari de *maresse*; b) *maram'e* de mâna, de facia: *sudariu, mucciniu*; c) *maram'e* de mese, de facie, etc.: *stergariu, manusergura*; d) *maram'e* de collu: *collarc, collanu, monile*, etc.; — de unde coventulu? Dict. de Buda ne spune co vine d'in *membrana* = *membrana*; pre noi nu satisfacoe deplenu acésta esplicatione, ne pare forte reu co nu avemu a mâna pre *Ducange* cu *medi'a greccitate*, ca se potemu vedé ce amu aflá asupr'a noului grec. *μαχαμας*, aprobe cu sensulu si form'a de a nostra *mahrama* = *machrama* = *marama*: se fia gr. *μαχαμας* d'in *μαχα* = *μεγα* = *magnus* si *χαμα* = *χαρμα* = *gaudium, voluptas*? sau mai bene d'in *μαχα* = *longe, diu*, cu *χαμα*, orându-se prin coventu: *indelunga buccurtá si fericitate conjugiloru!* — noi observâmu co pre longa *machrama* = *mahrama* = *marama*, se aude in gur'a poporului si *maframa* (reu *naframa*), si credemu co coventulu e unu compositu: *matriflamma* = *matris flammeeum*, contrassu in *maframma*, prin transpunerea litterei *r*, sau prin durarea litterei *l* in *r*, si apoi variatu in *machrama, mahrama, marama*, — pentru assemine contractioni si variationi avemu destulle essemple in limb'a nostra, aici nu ne permite spatiulu a ne intende mai departe, déro elementele fiendu in promptu, veri-co cogitatoriu pôte, fora difficultate, a le combiná si a deduce d'intr'ensele consecentiele necessarie.

MAICA, s. f., mater; matre, mama sau mamma, — deminutivu abbreviatu d'in deminutivulu *mamica*, unulu d'in celle mai populari d'in multele si variatele deminutive d'in *mama* sau *mamma*; acumu form'a *maica* ca deminutivu d'in *mamica*. abbreviatu, cumu s'a dissu, prin supressionea lui *m* intermediariu, in *maica*, are sensu speciale, si a nome: a) *mamma*, invocata in celle mai aspre nevolie, in celle mai grelle sufferentie: *unde esti maica, se mi allen tormentele de filiu?* b) cumu ar soná mai bene *matre* in maiestatea religionei, ca in espressioni: *maica pre curata, maic'a Domnului, maic'a totu crestinului*; — c) in fine, totu in sfer'a religiosa: *maica* = *monacha, calogera*, etc.; — celle peno acf espuse su destulle a demonstrá, de una parte, realitatea *romanitatei* formei *maica*, éro pre de alt'a a spulberá illusionea fundata pre v. slav. *mati* — *matere*, analogu, ba inco identicu cu lat. *mater*, grec. *ματήρ*, germ. *mutter*, sancr. *mātar*, etc., déro neci de cumu analogu cu *maica*; e déro superfluu a persiste asupr'a acestui punctu, mai bene e a produce câteva d'in immensulu numeru de deminutive formate d'in *mama* — *mamma*, lassându mai in urma derivatele d'in *matre* = *mater*, care, pre longa slav. *mati* — *matere*, a potutu fi fonte de *illusioni si vise*; asiá, pre longa: *mama-mamma, mamica-maica*, occurru totu asiá de populari: *mamicia-mamitia*, — scurtate si in: *micia-mitia*: *mitia nostra*; — de acf: *mamiciora, mamitiora, mamisiora; mamicucia—mamicutia* — scurtate: *macucia—macutia; mamuca*, scurtata in: *muca si mâca; mamacucia—mamucutia*, scurtate in: *macucia-macutia*; — in fine ca se punemu unu capetu, si d'in *demin. maica* essu: *maicutia, maicuciora-maicutiora-maicusiora*, si *maicusi, maicana: maicanele Olteniloru*; in fine: *maiculla*, de unde *maicullica, maicullicia-maicullitia*, etc.; — alte derivate d'in *mama*: *mamesce-mammesc, mamescu-mammescu, mamia-mammia, mammosu, mammu*, etc., vedi in Dictionariu; una singura observazione inco asupr'a formei *mama-mamma*, adeco, co

obscuritatea vocalei *a* intermedia : *a* sau *mâmma* a adjunsi, in gur'a si an'a unor prea negligeri, sesedica iua in form'a *muma*; — trecemu la va derivate d'in *matre*. cari numai illusione le refero la slav. *mati-ma* precumu sunt : *matrica*, *matrice*, *matretia*, essite in addeveru omanic'a *matre* = *mater*; — mai tare ntestatu romanitatea derivatelu : *ru-mastera*, *mat'ica*, (contrasse : *ru-mastra matca*); inse : *matca* e u de *matrica*, cu simpl'a cadere a ca in *pei* in locu de *p'ri*, si in multe , remanendu numai : *mat'ica*. cu i de scurtu pronuntiatu, in câtu se aprobe : *matca*. processu la caru ulu românu, in marea si fin'a sea tetia limbistica, recurso, spre a í una differentia de sensu intre : *ica* = *matricula*, si intre *mat'ica* = *i*, cu sensulu de : α) aplum reglus, 'a albinelu; β) maternum alvear, s *matrix*, stupu betrânu, stupu ce la propagatione de noui stupi sau tutu pentru miere si c'era : γ) rivi, alveus, cursus, convallis, albia i riu, unui flaviu, albia in sensu u, co-ci *albi'a* coprende nu numai i, pre unde curre ap'a, de regula, ci *ic'a*, *convallia*, pre unde se vérsa ori cursulu apei; in sensu si mai u : *mat'ica* = mediulu, anim'a, curde apa, cea mai profunda parte a sau pândiei acestui cursu : *riurile a desea d'in mat'ica*; de unde mece : *si omenii si essu d'in mat'ic*; 'a *unei casa e unulu d'in socii*; e *mat'ica de bene*, cumu e *si una male reu*; *a curmá mat'ic'a reului*; *c'ola de copilli, fora bonu invetianu are bona mat'ica*; — δ) *matripars*, scedula, *mat'ica de matrigistru cu mat'ice*, scedula *fora a, obligationi thesaurarie fora e*; ϵ) *fons*, *norma*, *regula*, (vedi si usu : *metaforice*), in genere si meco : *fonte*, *fontana*, *mediu*, *centru*, *punctu principale*, *norma regu-* c.; — derivate d'in *mat'ica* = *matca*, *llessu deminutive* : *mat'icucia-ma* = *matcutia*, de unde : *mat'icu-*

cióra-mat'icucióra, *mat'icusióra* = *mat'icusióra*, etc.; — occure acumu inco una forma cu nome reu de *slavica*, adeco : *m. masteru*, f. *mastera*. contrasse, cumu s'a dissu si mai susu in : *mastru-mastra*, cu sensu de : *vitricus*, *noverca*, *vitrigu* = *tata vitrigu*, si : *vitriga* = *mamma vitriga*, *noverca* sau *norca* (la *Macedo-romani*); si de pre capulu acestoru a dispere macul'a strania si appare in data pur'a si splendid'a calitate de romanitate : masculinulu ca si feminiulu, au essitu totu d'in roman'a *matre*, prin suffissulu : *ster*, ce appare in multe alte covente, ca in : *cap-estru*, *camp-estru*, *terr-estru*. etc.; asiá déro si : *matresteru*. scurtatu ca si mai susu in acestu articlu, cumu si in art. *mahrana*, si scurtatu successive : *matristeru matsteru*, *masteru*, in fine : *mastru*, fem. *mastra*; — inco coventulu *matusia*, care se macula cu originea slavicultu, *mat'i*, — déro e invederatu co nu potea essí de câtu d'in roman. *matre*, cu acea-asi cadere a syllabei *ri*, ca si in *matca*, asiá co in locu de *matrusia* devení *matusia*, — (afora, numai déco vocalea obscura d'in prima syllaba *ma-tusia*, nu e *a*. ci sau *i* sau *e* : *mitusia-metusia*; co-ci in atare casu, coventulu in cestione s'ar fi nascutu d'in *amita* = *amita*).

MAICANA, *maicutia-maicucia*, *maicusióra*, *maiculla-maicullitia*, etc.; vedi *maica*.

MAIDANU, pl.-e, locus apertus, vacuus; locu liberu, locu deschisu : *unu maidanu sta dupo casa sau inaintea casei unui terranu*; *maidanulu de inainte se dice si bututur'a casei*; *a cssi la maidanu*, in *maidanu*, pre *maidanu*, proprie, déro si metaf. a se dá de *facia*, a se descoperí, etc.; — pre celle mai multe locuri se pronuntia *meidanu*, si de acea-a nu credemu se fia turcescu, ci roman., prin metathesea lui *i* d'in syllab'a *media* in cea *initialia* : *medianu* de la *mediu*.

MAIEA (in locu de : *maiella*, pl. *maielle*; inse form'a cea mai integra si mai correcta e : *maliella*, pl. *malielle*, de certu d'in *maliu* = *maiu* = *malius*, in forma fem. in locu de masc., vedi si mai

diosu), s. f., *coagulum*, *caglu* sau *chiagu*, trassu, de regula d'in ventricule de amnelli, vitelli, etc., ventricule strinsu legate cu *malliulu* sau *maiulu* = *ficatulu* vitellului sau amnellului, ca se *immalliedie* = *incagle lacte*: de multe ori inse se assume ca *malliella*, (ca base de *incaglare*) unu picu de lacte dejá presu, *incaglatu*;—derivate d'in acellu-asi fonte su urmatoriele: *maiacu-maiagu*, cumu si: *maiecu-maiegu*, totu d'in *mai* = *malliu* = *malleus*, si in sensu mai variatu de câtu allu forme: *maiea* = *malliella*, a deco mai in tote insemnarile primitivului *malliu* = *mai* = *malleus*, si in specie: a) in insemnarea ce are si *maiea*; b) in parte: *maiacu-maiagu* si *maiecu-maiegu*, cu sensulu forme *mai* = *malliu*, ca deminutive d'in acestu-a, precumu: *maiece de toca*, *maiege de sonatu tobe*, unu *maiagu de batutu lucruri delicate*, de auru, etc.; éro in specie: *maiacu-maiagu* = *maiecu-maiegu*, pertica, paru, ascutitu la unu capitu, munitu la cellu altu capu cu palie, sau cu fenu, cu una buccata de pândia, de cârpa, etc., care serve, cu capulu ascutitu, la infipitu in pamentu, mai allesu cu scopu de mesuratu unu locu, unu agru, unu fundu sau mosia, etc., pertica ad *metfendam idonea*, (fr. *Jalon*); vedi si: *maiugu* in Dictionariu.

MAIECU — *maiegu* = *maiacu* — *maiagu*; vedi *maiea*.

MAIERIANU, -a, s. pers.; vedi *maieru*.

MAIERISTE, *maieritia*, vedi *maieru*.

MAIERSIAGU, s. m., Dict. de Buda pune acestu coventu = in sensu cu *hore* = *cântica*, *cânticu* = *cantio*, *cantilena*;—déro cu mai multe defecte si necovientie chiaru neintellesse: a) nu s'a connotutu si nu se connotce coventulu d'in coce de Carpati; b) are una terminatione spuria: *siugu*; c) *hore* (mai bene *chore* = *chorem*) nu va se dica *cântu*, ci *saltu*; prin urmare terminulu integru cu tota esplicationea lui, e de lapidatu.

MAIERU, 1. s. pers. m., *maieru*. f. *maiera*, (inse si *maieritia*), *villous* — *villica*, (germ. *meyer*, fr. *métayer*), *villicu-villica*, persona ce lucra fundulu al-

tui-a cu arrenda sau in societate cu proprietariulu fundului; 2. in sensu materiale, *villa*, *praedium rusticum*. *villula*, (germ. *mayerel*, fr. *métairie*), *villa*, mai mica. *villula*, fundu, fundu rusticu, *prediu*, etc.;—de aci 3. derivate: a) *maieriste*, s. f., in acellu-asi sensu ce are *maieru* sub 2., inse lipsitu de tota norm'a limbei propria, cumu e lipsitu assemine si *maieru*, de sub 2.: co-ci s'ar fi coventu, cellu mai pucinu, una forma ca: *maieria*; b) *maierianu*, -a, s. pers., in acellu-asi sensu ce are form'a *maieru* sub 1.;—in genere tote formele su defectue, trasse in modulu cellu mai defectuosu, si chiaru damnosu limbei române, dupo coventele germanice, *meyer*, *mayerel*, si aceste-a scalciate d'in romanicile: *matore*, *matorta*, cari astadi nu se mai potu aplicá in sensulu aci atensu; vedi in Dictionariu terminii celli boni: *villicu*, *villica*, *villa*, *villanu*, *villariv*, etc.

MAIETICU si *maieticu*, (integr: *mallieticu-malliaticu*), 1. adj., relativu la *mai* = *malliu*, a) in genere, ad *malleum* spectans, relativu la *malliu*, cu *malliulu*, etc.: *ictu malliaticu*; b) in specie, *hepaticus*, relativu la ficatu: *carinati malliatici*; 2. subst. m. in insemnarea speciale de sub 1. b): *tomaculum*, *hepaticum sarcimen*, *carnatu de malliu* (= *ficatu*), *creieru*, etc.: *malliaticii su boni de mancare*;—in acellu-asi sensu si form'a: *maiosiu*, = *malliosiu*, -a, adj. si s. m., *maiosiuulu* = *malliosiuulu* = *carnatu de malliu* (= *ficatu*, etc.).

MAIESTERIA, *maiesteru*; vedi *magisteria*, *magistru* in Dictionariu.

MAIOSIU, -a, adj. si subst., vedi *maieticu*.

MAJA, s. f., *centumpondium*, *centenarium pondus*; *cântariu*, *centariu*, *centenariu*, *pondu de unu centu de libre de commerciu*, terminu aprobe neconnotutu d'in coce de Carpati;—derivate: *majire*, -escu, v., *ponderare*, a cantari cu *maj'a*; *majitu*, part. sup. d'in *majire*; *majire*; composite: *majamesteru* = *majitoriu*, insarcinatu a observá cantariea cu *maj'a*. (vedi si *maglariu*);—tote covente de origine strania neconnotute

d'in coce de Carpati, si prin urmare de repudiatu.

MAJAMESTERU, — *majemesteru*, *majire*, *majitoriu*, *majitu*; vedi *maja*.

MAJUNU, si *magiunu*, s. m., *electuarum*, *electuariu*, *lictariu*.

MALACOVU, pl.-e, (fr. *malacor*); specia de *jupa*, de *fusta* mulierésca; in form'a turnului de la *Malacovu* (in Crimeri'a).

MALAIARIU, *malaiellu*, *malaietiare*, *malaietiu*, *malaire*, *malaitu*, *malaioiu*, *malaioru*, *malaiu*; vedi in Dictionariu: *mellaiariu*, *mellaiellu*, *mellaietiare*, *mellaietiu*, *mellaioniu*, *mellaire*, *mellaiu*.

MALATA, s. f., a) *polenta*, specia de *melliga*, prin urmare e de scrissu: *mellata*, ca tote celle provenite d'in *melliu* = *meiu*; b) *malta*; vedi in Dictionariu: *malta*.

MALCEDIU, si *malcesu*, s. m., *jumentorum morbus*; unu morbu de jumente sau vite; — forte probabile, in locu de *malacediu*, contrassu *malcediu*; vedi in Dictionariu: *malacissare*.

MALDERU, pl.-e, *fascis*, *fasciulus*, *fasciclu*, *manuclu*, etc.: *maldere de nouvelle*, *mai multe maldere de pari*; — in modu collectivu: *érba verde cossita* pentru pecore: *malderu verde*.

MALTRATARE, *maltratatu*, etc.; vedi in Dictionariu: *malectractare*, *malectractatu*, etc.

MAMALIGA, *mamaligariu*, *mamalgutia*; vedi in Dict. *memelliga*, *memeligiariu*, *memelligutia*.

MAMIA, *mamica*, *mamica-mamitia*, *mamiciora-mamiora*, *mamuca*, *manucia-mamutia*, etc.; vedi la *maica*.

MAMORITIA, s. f., specia de planta, — fr. *camomille*, germ. *kamille*.

MAMOSU, s. m., forma anormale limbei nostre; vedi in Dictionariu: *mammu*.

MAMULARESCE, *mamularescu*; vedi *mamularia*.

MAMULARIA si *mammularia*, s. f., calitate, negociu de *mamulariu*, (vedi in Dict. *mammulariu*); de unde si: *mamularire* = *mammularire*, -escu, v., a fi *mamulariu*, a essercitá *mammularia*; *mamularitu*, part. sup., — si: *mammulare-scu*, -a, adj., de *mammulariu*, relativu la

mammularia; de unde si adv. *mammularesce*.

MAMULARIRE, *mamularitu*; vedi *mamularia*.

MANARE, *manatoriu*, *manatu*, etc., nu se pronuntia, neci se scriue mai vertosu, in locu de: *manare* sau *minare*, *menatoriu* = *minatoriu*, *menatu* = *minatu*, ce vedi in Dict.; — ci: *manare*, *manatu*, etc., se dice si scriue bene, cáudu insémna: *corare* = *curare*, *currere* = *currere*.

MANDANEA, sau *mandanella*, pl. *mandanelle*, s. f., *vinculum*, *limbus*; legatura; in specie, *limbu*, *bétta* in giurulu unui ventimentu, *mai allessu* in giurulu unui *billardu*, (*méza* de jocu cu *bille*).

MANDRA, *mandria* *mandrire*, *mandritu*, *mandretia*, *mandru*; vedi in Dict. *mundra*, *mundria*, *mundrire*, *mundritu*, *mundretia*, *mundru*.

MANDIRE, *manditu*, etc.; vedi *man-gire*.

MANEGIARE, (it. *maneggiare*); *mai* reu *manejare*, (dupo fr. *manéger*), v., *equos domare*, *edocere*; a *invetiá callii*; in genere: a *dressá*, *invetiá*, *depren-de*, etc.; part. sup. *manegiatu*; — s. m., *manegiu*, *actione* de *manegiare*: *manegiulu callului*; metaf. *manegie de omu callidu si astutu*; — pote co form'a *mai primitiva*: *manigere* = *manegere*, d'in *manu-ag-re*, ar fi de preferitu.

MANEGIATU, *manegiu*; vedi *manegiare*.

MANERIU, pl.-e, vedi in Dictionariu: *maneriu* si *manariu*, cari su forme mai correcte.

MANEVRA, s. f., (dupo fr. *manœuvre*), in genere: *lucru* cu *mánule*, *operatione* cu *mánule*; in specie, ca terminu *nauticu*: *evolutione*, *miscare* a *navei* prin funi; metaforice, *actione* artificiosa, *artificiu*, *actu callidu*, *mediu astutiosu*, etc.; — de unde si *manevrare* v., a face *manevra*, *manevre*, in tote sensurile ce are *manevra*: part. sup. *manevratu*, etc.; — tote formele acestui coventu su anormali limbei, de si pucinu mitigate, dupo formele francesci: *manœuvre*, v. *manœvrer*; formele normali aru fi: *manope-*

ra, s. f.; *manoperare*, v.; *manoperatione*, s. f., *manoperatu*, part. sup., etc.

MANEVRARE, *manevratu*; vedi *manevra*.

MANGAIERE, *mangartu*, *mangaiosu*, *mangaitoriu*, etc., dupo rea pronuntia reu scrise, in locu de correctele: *mangaiare*, *mangaiotoriu*, *mangaiutu*, ce vedi in Dictionariu.

MANGALAU, (pron. *mangalàu*), s. m., cylindrus explanans, præsertim cylindrus lintearius; cylindru, sullu de calcatu si esplanatu, de neteditu pannure, pândie, locuri, etc.; derivate: *mangalire*, -escu, v., a esplaná, netedi cu *mangalàulu*; part. sup. *mangalitu*, s. f., *mangalitura*, actione si effectu de *mangalire*; — si in alte forme de verbu: *mangaluire* si *mangarluire*, -escu, in acelluasi sensu cu allu forme: *mangalire*, precumu si in locu de *mangalàu*, se aude pre a locuri, si *mangarlàu*; — e de observatu inse, cò tote verbele nu paru a avé numai sensulu ce are subst. *mangalàu* sau *mangarlàu*, ci forte adesea si insemnarea de: *contaminare*, *inquinare*, *sordidare*, *spurare*, a intiná, *spurcá*, *sordí*, *sordidá*, etc.; — de altramente acestoru forme asiá de orride, se preferu formele limate d'in Dictionariu: *manganu*, *manganare*, *manganire*, *manganellu*, etc.

MANGALIRE, *mangalitu*, *mangalitura*, *mangarlire*, *mangarlitu*, etc., vedi *mangalàu*.

MANGALU, s. m., *foculus*; vasu, focariu de incalditu cu carboni: *adesea mangalulu bate la capu*; — turcescu? — inse fora neci una prole in limba, co-ci urmatoriele:

MANGALUIRE, *mangaluitu*, *mangaluitura*, se referu la: *mangalàu*.

MANGETA, s. f., vedi *mansieta*.

MANGELA, si *manjéla*, *mangellire*, etc., vedi *mangire*.

MANGELLIRE, *mangellitoriu*, etc., vedi *mangire*.

MANGIRE si *manjire*, *mandire*, *mansire*, -escu, v., ungere, lluere, collinere, delluire, farrea vel fuffurea maza llunere, maculare, contaminare, sordidare, dedecorare, deturpare, polluere, cor-

rumpere, etc., in sensu copiosu si variu, propriu, materiale si ideale: a unge, in specie: a unge orditur'a unei pândia in stative; a maculá, sordí, spurcá, a intiná, spurcá, pangarí, pollue, deonorá; ammagí, corruppe, seduce, dedecorá, etc.: a mangí, mandí, *maní desu pândi'a; déco nu mansiti*, cu *diligentia orditur'a*, *se rumpu si incurca firele acestei-a: spat'a si liciela nu lunicu si nu se misca bene, candu orditur'a nu e mangita: ne amu mangitu vestimentele; se nu ti mangesci nomele prntu nemica, pastréda nemangita virtutea: nu mi mangescu corpulu cu atátu mai pucinu mi voiu mangí suffetulu*; — in alta directione de sensu: a mangí ochii cu ceva; nu mi veti mangí ánim'u cu oclii etc.; — *mangitu* = *manjitu* = *manditu* = *mansitu* part. sup.; *mangitoriu* = *manjitoriu* = *manditoriu* = *mansitoriu*, -tória, adj. s.; *mangitura* = *manjitura* = *manditura* = *mansitura*, a. f., actione si effectu de: *mangire* = *manjire* = *mandire* = *mansire*; inse anormale e form'a: *mangélu* = *manjéla* = *mandiéla* = *mansiéla*; — déro occurru si formele: *mangellire* = *manjellire* = *mandillire* = *mansillire*, cu derivatele: *mangellitu* = *manjellitu* = *mandillitu* = *mansellitu*; *mangellitura* = *manjellitura* = *mandillitura* = *mansillitura*, etc., in acellu-asu sensu cu celle mai susu descrise, inse cu una nuantia de sensu deminutivu; — d'in celle esposite peno aci se vede de sene, co form'a coventului in cestione presenta, cellu pucinu, trei variationi fonetice principali, in statulu seu cellu mai simplu, adeco: *mang-*, in *mang-ire* = *manjire*, *mand-*, in *mand-ire*, si *mans-*, in *mans-ire*; in acestu modu sta tota difficultatea solutionei asupr'a originei coventului; pre longa aceste-a se multiplica difficultatea priu presenti'a vocaliloru, co-ci cu greu se pote diviná care d'in vocalile *clari* corresponde cu vocalea *obscura* d'in formele coventului nostru; déco amu poté presuppune numai, co e *obscuru* d'in thematele ce ne stau inainte, ca *enigmatu*, tine locu de i, a tunci problem'a ar ff pre locu soluta, afirmandu puru si simplu, in poterea e-

videntiei data *etymologului philologu*, afirmandu cu convictione, co *mang-*, nu numai in formele : *mang-ire* si *manj-ire*, sta in locu de *ming-*, in : *ming-ire* = *ming-ere* = *mingere*, ca si : *pet-ire* = *pet-ere*, ci si in formele : *mand-mans-*, in : *mand-ire*, *mans-ire*, ar fi in locu de : *ming-ire* = *ming-ere*, cumu d'in *vescid-ire* se audu si forme ca : *vescij-ire*, *vescig-ire*, sau mai claru, in gurele poporului d'in diverse parti, se aude : *ming-ere* sau *mingire*, *minj-ire*, *mind-ire*, *mins-ire*; — de ce nu remanemu deplenu satisfacti si in repausu pre acésta hypothetica demonstratione, caus'a e co, substituindu alta vocale clara si alta consonante *primitiva* in finalea radiceii, ce vremu se esplece bene coventulu nostru in cestione, amu avé *mend-*, care suna : *mend-ire* = *menz-ire*, *mens-ire*, *menj-ire*; ca si susu la *ming*; *mend* e inse affine cu *mendu* — *menda* = *mendum*, si asiá coventulu nostru in cestione, asiá de fecundu in progenitur'a sea, cumu amu vedutu de la inceputu, se pote forte bene esplicá, cumu se vede si d'in *ming-ere* = *mingere*, si d'in *mendu* — *menda* = *mendum*, atátu in forma, cátu si in sensu; in neci unu modu inse nu se pote, cumu pretende D. *Miklosich*, a se elucidá coventulu *romanesco* d'in v. slav. *mazati*; — remâne in fine se facemu a observá, co : *mandire* si *mansire*, ca verbu trasu d'in *mandiu* = *mansu*, cauta se se dica si se se scriua totu de a un'a asiá, (vedi *mandire*, *mansu*, in Dictionariu).

MANGITORIU, *mangitu*, *mangitura*; vedi *mangire*.

MANJELA, *manjellire*, *manjellitoriu*, *manjellitu*, *manjellitura*, *manjire* *manjitoriu*, *manjitu*, *manjitura*; vedi *mangire*.

MUNJETA, s. f., vedi *mansieta*.

MANOMETRIA, s. f., vedi *manometru* la art. *manometricu*.

MANOMETRICU, -a, adj., (fr. *manométrique*), relativu la *manometru*; éro : *manometru*, s. m., (fr. *manomètre*, — d'in grec. *μάνος* = raru, si *μέτρον* = metru, mesura), instrumentu de mesuratu raritatea aerului; *manometría*, s. f., (fr. *manométrie*), arte de a fabricá si de a

applicá *manometrulu*; — cauta se aiba locu in Dictionariu.

MANOMETRU, s. m., vedi *manometricu*.

MANSARDA, s. f., (fr. *mausarde*); incapere, casa sub coperimentulu unei casa, incapere d'in celle pucinu comode.

MANSIETA si : *manjeta*, *mangeta*, s. f., (d'in fr. *manchette*), limbus *extremæ manicae assutus*; limbu, bétta cosuta la marginile maniveloru unei camésia, cosuta in modu destullu de elegante; — inse form'a coventului, cumu s'a trassu d'in limb'a francesca, nu respunde geniului limbei române; formele : *manicutia*, *manicella*, *manicaria*, etc., aru respunde mai bene.

MANSIONU (cu si aspru sibilante), s. m., (dupo fr. *manchon* d'in *manche* = manica), polita vel villosa manica; manica blanita, ce serve a apperá mânule de geru, de frigu; — coventu, ca si cellu precedente, fora firu de norma in limb'a propria; vedi in Dict. *manicariu*.

MANSIRE, *mansitoriu*, *mansitu*, *mansitura*; vedi : a) *mangire* in Glossariu; b) *mansire* in Dictionariu.

MANZELLIRE, *manzellitoriu*, *manzellitu*, *manzellitura*; vedi *mangire*, unde si : *manzellire* = *manzillire* = *mandillire*.

MANZILLIRE, *manzillitu*, etc.; vedi *manzellire*.

MANZIRE, *mansitoriu*, *mansitu*, *manzitura*; vedi a) *mangire* in Glossariu; b) *mansire* in Dictionariu.

MARAFETOSU, -a, adj., care scie multe *marafete*, care se precepe la *marafete*, d'in *marofetu*, s. m. pl.-e, sau -uri, cu sensulu de : ars, artificium, techna, fraus, habilitas, calliditas, abilitate indemanaticia de a face artificiu de insellatoriu : cu *marafete* scie sterge totu d'in pung'a unui omu; cu *marafete* face *dereptulu nedcreptu*; d'in totu ce e *strambu* se face *dereptu prin marafetu*; *marafete de advocatastri*; — coventu turcescu?

MARAFETU, s. m., vedi *marafetosu*.

MARAIRE, *maraitu*, *maraitura*; vedi *maraire*.

MARAMA, s. f., vedi *mahrama*.

MARARASIU, s. m., specia de planta, Dict. *Barcianu*, explica germ. *geminer eppich*, lat. *phellandrios*; —coventulu e probabile nascutu d'in *marariu*, ce vedi in Dictionariu.

MARCAVU, -a. adj., *marcidus*, *morbidu*; *marcidu*, *morbidu*, *languidu*, *vescidu*, *deperiente*, *pre callea periroi*; —d'in acea-asi origine cu *marcidu*; aci se refere si *marceti*, -a, adj. camu in acellu-asi sensu cu *marcavu*; in specie, s. m., *marceti*, specia de planta, arom vel aron *maculatum* *Linn.*

MARCETIU, adj. s., vedi *marcavu*.

MARCHERU (pron. *markeru*), s. m., coventu ratecitu de veri-ce analogia a limbei propria, in locu de *marcaru*, ce vedi in Dictionariu.

MARCHIONATU, *marchione*, etc.; vedi *marchisu*.

MARCHISA (pron. *markisu*), s. f., vedi urmatoriulu *marchisu*.

MARCHISU (pron. *markisu*), s. m. pers. f. *marchisa* (fr. *marquis*, it. *marchese*, germ. *markgraf*, comite *marginariu*), titlu de nobilitate la poporele occidentali; statulu de assemine nobile se dice fr. *marquisat*, it. *marchesato*, germ. *markgrafschaft*, care s'a tradussu la noi in *marchisatu*; —dupo latinitatea media aru fi: m. *marchion* = *marchis*, f. *marchionessa* = *marchionissa*; statu *marchionatu* = *marchionatus*, etc.

MARCHITANESSA, s. f., vedi *marchitanu*, la *marchitania*.

MARCHITANIA, s. f., negociu, merci, officina de *marchitanu*; ero: *marchitanu* = negociatoriu de merci menute de arame sau de ferru = *mnatarum* ex aere vel ferro mercium propola, (fr. *quincailler*); mulierea *marchitanulai*, sau muliere ce essercita *marchitania*, se dice *marchitanessa*; —*marchitanu* se pare a fi corruptu d'in ital. *mercantante*, prin urmare deco s'ar senti necessitatea lui pre viitoriu, ar poté luá form'a acéstaa: *mercantante*, *mercantantia*, etc.

MARCHITANU, s. m., vedi *marchitania*.

MARFA, s. f., m. rx; totu ce e de comperatu si de vendutu: *marfu de vendutu*, *marfa de comperutu*, *marfu stri-*

cata; *fora marfa in boltu*; *marfa bona se trece, se vende*; *totu negotiatoriulu si lauda marfa*; si *marfa rosinosa*, etc. — derivate: demin. *marfutiu*, *marfusiora*; verb. *marfui*, -escu, a vende *marfa* a amblá cu *marfu*; metaforice: a *marful* = a dispoliá, etc.; —coventulu *marfa*, in locu de *mérfa*, pare corruptu d'in *merce* = *merx*, ce vedi in Dictionariu.

MARFUIRE, *marfuitu*, *marfutiu*, *marfusiora*; vedi *marfa*.

MARGHIOLIA, *marghiolire*, *marghiolitu*, *marghiolitura*, vedi *marghiolu*.

MARGHIOLU, -a, adj. s., qui putidum elegantiam affectat, consecretatur, callidus, astutus, versutus, vafer; care affecta, venédia in modu putidu elegantia, gratia, farmecu, si e plenu de calliditate, astutia, ammagire, seductione, de abilitate si percepere, etc.: c. *marghiolu omu!* ce *marghiola muliere!* ce *marghioli ténen!* — de aci derivate: *marghiol-scu*, -a, adj., de *marghiolu*: covente *marghiol-scu*, *gestu marghiol-scu*; de undesi adv., *marghiol-scu*: a se portá *marghiol-scu*; — s. abstr. *marghiolia*, calitate, portu, actione, actu de *marghiolu*: cu *marghioliele ei ammetesse* *numai capitele sece*; — *marghiolire*, -escu, v., a face *marghiolie*, a fi *marghiolu*: a *marghioli pre toti*; si reflex. a se *marghioli*, a se arretá *marghiolu*, a affectá putida elegantia, gratia, etc.; *marghiolitoriu*, -toriu, adj. s., care *marghiol-scu*; *marghiolitu*, part. sup.; *marghiolitura*, s. f., actione si effectu de *marghiolire*: cu alle lui *marghioliture m'a scossu d'in menti*, etc.; coventulu *marghiolu*, neo-grec. *μαργιόλος*, se pare a fi unu deminut. romanicu, *marfolus*, d'in *mas*, gen. *maris*, cu sensu peiorativu.

MARGINASIU, -a, adj. s., d'in *margine*, cu forma mai pucinu correcte de a celloru d'in Dictionariu: *marginariu*, *marginianu*.

MARGIORA, s. f., contrassu d'in *murginioru*, deminutivu d'in *margine*.

MARIAGIU, s. m., dupo fr. *marriage*, si *maritagiu*, s. m., dupo ital. *maritagio*, tote forme scalciate, in locu de *conjugiu* = *conjugium*, conunsa, casatori.

MARIASIU, s. m., (mai reu *mariesiu*),

1. specia de moneta, essita d'in comersiu, med. lat. *marianus*; 2. jocu de cârti; cârtile ce servu la acestu jocu; — in acestu casu. coventulu pare a proveni d'in r. *marriage* cu pronntia germana.

MARIIRE, v., (cu *a* obscuru, si cu *i* aucu, se conjuga cu forme simple: *maria*, *marie*, mai reu: *mariesce*), se dice n specie de vocea câniloru, nu *latratu-u*, ci ceva maiinganatu, unu *murmuru*: *cânele marie*; *câni turmei maricâu*; *nariitoriu*, *-tória*, adj. s.; *maritu*, part. up.; *maritura*, s. f., etc.: *mariturele ânelui spariara copillii*; si metaforice: *nariturele calumniatoriloru mei*; *ati naritu si veti marii, fora se me atinreti in alle melle*.

MARIITORIU, *maritu*, *maritura*; vedi *marire*.

MARIONETA, s. f., d'in fr. *marionette*, papusia ce joca automata: *a jocâ ene marionetele*; *copilliloru placu marionetele*.

MARITAGIU, s. m., vedi *marigiu*.

MARMELADA, s. f., dupo fr. *marmelade*, pulmentu de fructe; — coventu ucinu accommodatu geniului limbei române.

MAROLE sau *marolle*, s. f., specia de *aptuca*; — pre a locuri inse se aplica *marolle* la verice specia de *laptuca*.

MARSIALU, si *marcialu*, s. m., (fr. *maréchal*, germ. *marschall*); 1. fauru ce erreca unghiele calliloru; mai allesu erreca callii armatei; 2. veterinariu de calli, medicu care cura callii de morbi, si in specie, veterinariu allu calliloru armatei; 3. oficiariu supremu allu unei armate, oficiariu de prima ordine cu nissione speciale; administratoriulu curzei si casei domnesci; — form'a care s'ar accommodâ peno la unu gradu ôre-care imbei române ar fi *marescal-u* = m. d. lat. *marescalus*.

MARSIAVESCE, *marsiavescu*, *mar-naciâ*, *marstavire*, *marsivitoriu*, *mar-navitosu*, *marsivitu*, *marsivitura*, *mar-navosu*, etc.; vedi *marsiavu*.

MARSIAVU, *-a*, adj., macer, macilentus, strigosus, viribus exhaustus, tarescens, deperiens, sordidus, squalidus, immundus, spurcus, foedus, ignavus, ti-

midus, abjectus, vilis, abominabilis, perfidus, ignominiosus, infamis, nequam, etc.; care, de tote partile, la corpu ca si la sufletu, e cadutu si decadutu, peccatosu si misellu in tota poterea coventului, si in câte detalie alle partiloru principali si essentiali, a nome, la corpu, la parte de totu materiale: macru, de totu macru, macillentu, strigosu, numai pelle si osse, seccatu si esauritu de fortie, langedindu, deperindu, tabindu, consumendu-se in miseria; de parte portului esternu: sordidu, immundu, spurcu, ordurosu, fedu, fedosu, gretiosu, innotandu in lutulu immunditiiloru, in puturile nesufferite alle insalubritatei; si mai reu de partea sufletului: timidu, ca unu lepore, fricosu si fora firu de virtute, de ânima, lassiu, ignavu, misellu, apoi: abiectu, aborrendu, infame, ignominiosu, perfidu, peccatosu, de nemica capace, abominabile si abominandu de toti, etc.; derive: *marsiavescu*, *-a*, adj. relativu la *marsiavu* ca subt.: *marsiavescele cogite si fupte alle unui marsiavu cu tene*; de unde adv. *marsiavesce*: *marsiavesce te ai portatu*, *marsiavesce te porti*, — *marsiavia*, s. f., calitate, si facta de *marsiavu*: *ce orribili marsiavie!* — de aci: *marsiaviosu*, *-a*, adj., plenu de *marsiavie*, inse si form'a essita directu d'in *marsiavu*, a deco: *marsiavosu*, *-a*, adj., ca augmentu la simplulu: *marsiavu*; — *marsiavire*, *-escu*, v., directu d'in *marsiavu*, a fi *marsiavu*, a stâ, a se portâ, arretâ ca unu *marsiavu* in tote: *a marsiavi in corpulu seu*, *a marsiavi in sufletulu seu*; ca reflex. *a se marsiavi* e mai energicu si dice mai multu de câtu a *marsiavi*, *marsivitoriu*, *-tória*; adj. s., d'in verb. *marsivire*; *marsiavitosu*, *-a*, adj., aplicatu la *marsivire* sau la *marsiavia*; *marsivitu*, part. sup. subst. d'in *marsivire*; *marsivitura*, s. f., actione si effectu de *marsivire*: *peccatosu tea marsivitura fora sperintia de penitentia si correctione*; *abominabili marsiviture alle sceleratului fora sufletu*; — D. *Miklosich* nu ne spune d'in ce a nome *verbale* radice ar poté dice adv. slav. *mršivŭ*, ca se póta dice apoi: *co Români l'au impromutatu de la Slavi*;

inse fiindu co nu ni se pôte impleni derépt'a nóstra cerere, se ni se permitta, éro cu dereptu, se arretâmu, co romanesculu *marsiavu* se trage, in mare familia, d'in una romanica radice *verbale*, si co, prin urmare, de aci se deduce de necesse *impromutulu* ca facutu *Slaviloru* d'in partea *Romaniloru*: in addeveru, roman. *marsiavu* e unu derivatu d'in *marsiu*, -a, adj., care s'a transformatu, prin trecere lui *t* in *s*, ca forte adesea in limb'a nostra, d'in *martiu* = *marciu* (vedi in Dict. *marciu* = *martiu*); éro *marciu*, cumu se disse, nu e de câtu unu adj. d'in verb. *marc-ere* = *marcire*, lat. *marcere*, allu carui sensu nu explica numai intellessulu de *macru* = *macer*, ce are singuru si isolatu slav. *mršavŭ*, ci totu intellessulu, in varietatea lui cea mare, cumu s'a datu desu de la inceputu romanescului *marsiavu*.

MARSIU, s. m., (dupo fr. *marche*, d'in verb. *marcher* = *mergere*, *amblare*, de unde si germ. *marsch*, impromutatu de la *Francesi*, cumu au impromutatu si alte multe popore acestu coventu ca *terminu militare*, confere inse si it. *marsia*), *itus*, *iter*, *incessus*, *ingressus*, *agmen*, etc. miscare, mergere, amblare, mersu, incessu, ingressu, etc., in specie, la armata si parti de armata: *se pune tota armata in marsiu*; *pleca parti. parti ostile in marsiulu de batalia*; *a suna marsiulu*, *a canta marsiulu ostescu*; ca coventu de essortatione, de commandu in directiune, etc.: *marsiu la derépt'a!* *marsiu la stang'a!* *marsiu inainte, inapoi!* *marsiu trei passi!* *marsiu la fuga, la passu, lentu, incetu, rapidu*, etc.; — derivate: *marsiuire*, -escu, v., a se pune, a merge in marsiu regulatu: *marsiuescu mundri si animosi la batalia*; *a marsiui marsiu de una di*; *a marsiui marsie sau marsiuri rapide*; — *marsiuitu*, part. sup. c. lli *marsiuiti in acea nopte*; *marsiuitulu ostei rapidu in cursu de trei ore*; — cu tote aceste-a credemu co romanesculu *mersu* cu v. *mergere*, e mai bonu.

MARSIUIRE, *marsiuitu*; vedi *marsiu*.

MARTANU, s. m., *catus*, *cato*, *fellis mas*; *catoiu* sau *catoniu* = *cotoniu*, *catusia mascula*; — nu precepemu de ce si

appropria Slavii si acestu coventu, candu, de certu, *martanu* nu e altu ceva de câtu *mortanu* sau *mortacu*, *mortocu* (= *morte-a soriciloru*), cumu se aude in multe locuri, cu o claru in locu de a obscuru in prim'a syllaba.

MARTIAFOIU, *martioga*, *martiole*, s. m., vedi *martiu*.

MARTIU, adj. s., 1. ca adj. *martiu* = *marciu*, -a; — in acésta d'in urma forma fonetica se afla coventulu in Dictionariu bene scrisu si bene explicatu, dupo etymologi'a sea, d'in acea-asi fontana cu *marcidu* sau *marcedu*, de la verbul *marcire* = *marcere*, a cui syllaba *ci* nu se pronuntia numai aspru, ci si suptire, adeco: *marcire* si *martire*, cumu se pronuntia si adiectivalu d'in *marcire*: *marciu* si *martiu*; 2. acestu adj. se applica, de regula, cá subst. ca nome allu unni-a d'in celli doispredece mensi ai annului; 3. occurre in compositioni: *a) martiafoiu*, adj. s., cu sensu de: *ineptus*, *stultus*, *stolidus*, *fatuus*, *insulsus*, *absurdus*, *cessans*, *stupidus rerum obviarum admirator*; *mercimoniarum minutorum venditor*, (in acésta d'in urma insemnare: fr. *mercier*, germ. *krämer*); *b) in genere*: *stultu*, *ineptu*, *insulsu* sau *nesaratu*, *fatuu*, *stupidu*, *cascagura* sau *gracasca*, care nu scie de câtu cascagura si ochii la nemicuri, a stá, sedé cu mânule in *senu*, a nu face nemica, a nu fi bonu, capace de nemica, si cu tote aceste-a a fi impertenente, insolente, a si bagá nasulu in tote si a supperá lumea etc.: *nu ti leuá in adjutoriu martiafoi*. *co-ci martiafoii te bagá in noua nevolie*: *martiafoii su omeni de incurcatura si de pedice in tote, ce martiafoii de muiere!* *ce martiafoii de administri!* *cu martiafoii de acésti-a nu e nemica de speratu*. *martiafoiulu e perdutu pentru lume, si martiafoii ce i semina nu su de câtu greii pamentului*; — *β) in specie*: care pare a se applicá la negociu de merci menute, fora se fia capace a dezvoltá vri-una activitate de mente, neci de corpu, ci mai vortosu, cantandu se inselle pre altii spre a tiné misellesca lui viótiá, inutile sie si altoru-a: *cu martiafoii nu se bagá in negociu omeni cu*

— *b) martiofole* contrassu, *mar-*
nariu; *c) martioğa*, s. f., applicatu
vita, mai alleșsu la *callu*, déro si
 rtosu la *épa*, cumu indica fem. cu
 de : *equus strigosus*, (fr. *rosse*,
lle, *mazette*, *bourique*; german.
mähre = proprie : *épa de pellitu*
'litu); α) *callu (épa)* strigosu, ca
igoniu, standu se cada pre branci,
 ra de bestia in tota poterea co-
 ii, si totu de una data, pre longa
 , si rea forte; β) in genere, des-
 æ vite si bestie in starea cellei
 ente : *de ce mai tini aceste mar-*
ș boi? ce faci cu aceste martioğe
și pre longa, ulte martioğe de calli?
ari su asti-a sau martioğemari?
 hiaru despre persoue fora perso-
 e : *ce ti ai leuatu pre capu asiá*
ga de muliere? ce se face, la b-
martioğele de betháni decr'piti?
 BULA = *marule*, s. f., vedi *marole*.
 RUNTAIA, *maruntielu*, *marun-*
taruntu, etc., covente reu scrisse
 ea pronuntia, in locu de celle mai
 e in Diction. *menuntaiu-merun-*
tu meruntaiu, *meruntellu*, *merun-*
meruntu, si mai correctu inse :
liu-menutalia si *menutalie*, *menu-*
ienutire, *menutisui*, *menutu*, etc.
 ȘALA (pron. *masalá*, pl. *masa-*
 s. f., taeda, funale, (fr. *torche*);
 'in una fune sau unu paru, ce se
 u resina sau altu bitume la unu
 se apprende apoi si se porta sau
 ai vertosu noptea : *asta-di in*
ș masalá, e divulgatu coventulu
vau funale; — si bene co pere *ma-*
o-ci e nu numai turcescu, déro si
 i contrariu geniului limbei no-
 d'in *masalá* se dicea si : *maza-*
cellu ce portá una *masalá*, cându
 porta una *tortia* sau unu *funalc*.
 ȘCARA, s. f., disșu si scrisu cu
 pre ultim'a syllaba : *mascará*,
 na rea imitacione a *Fanarioti-*
atali si limbei nostre impruna cu
 ; déro fiendu essitu d'in *masca*,
 i addeveratu romanescu, remâne
 se corregemu tonulu, ponendu-lu
 und'a syllaba, ca se facemu se

intre in normele limbei proprie : *ma-*
scára, in acellu-asi sensu cu 2. *mascare*
 d'in Diet.; unu altu processu de a cor-
 rege scalciatulu *mascará*, e de a scam-
 bá acestu coventu in unu demin. *masca-*
rella (vedi acestu-a in Diction.), cu a-
 cellu-asi sensu ce are si *mascara* (cor-
 rectatu) si 2. *mascare* citatu susu dupo
 Diction; inse form'a fedosa, cu finale tur-
 cesca : *mascaralicu*, e de respinsu, care
 nu dice mai multu de oátu *mascaria*
 sau *mascaritura*; — *mascariciu*, -a, adj. s.,
scurra immodicus = bufone fora mode-
 stia si mesura; — deminutive d'in *masca*:
mascutia, *mascusióra*, *mascula*, *ma-*
scullitia.

MASCARALICU, *mascariciu*, *mascu-*
tia, etc.; vedi la *mascará*.

MASGA, (cu a raucu, *másga*), s. f.,
succus, *glarea*, *humor*, *saliva*, *pituita*
glutinosa; succu, scuipatu, saliva, balle,
 in genere = umore glutinosa, viscosa,
 glaria sau glarea, etc.; — de aci adj.
masgosu, -a, plenu de *másga* : succosu,
 viscosu, pituitosu, salivosu, glutinosu,
 glariosu, etc.; — inse verb. *masgaire* si
masgallire, -escu, part. sup. *masgaitu*,
 si *masgullitu*; *masgaitoriu*, -toria, adj.
 s.; *masgaitura* si *masgallitura*, s. f., au
 acellu-asi sensu cu *mingire*; vedi *man-*
gire; — pote *másga*, in locu de *misga*,
 cu care confere grec. $\mu\acute{\iota}\tau\gamma\eta$ d'in $\mu\acute{\iota}\tau\gamma\alpha\upsilon$.

MASGAIRE-*masgallire* *masgaitoriu*-
masgal itoriu, *masgaitu*-*masgallitu*, *mas-*
gaitura-*masgallitura*, *masgosu*; vedi
masga.

MASILIA, s. f., vedi *masiire*.

MASILIRE (si *mazilire*), -escu, v.,
destituere, *deponere*, *munere depellere*,
exauctorare; a depune d'in officulu seu,
 a destitue, a dá diosu, a destroná etc. :
Port'a ottomana masilieá pre Domnii
Fanarioti; part. sup. *masilitu*; — tote
 d'in subst. *masilu* sau *mazilu*, s. pers.,
 cellu destituitu, destronatu, depusu,
 scossu d'in functione, etc.: inse *masilu*
 sau *mazilu*, si in sensu reale de : statu
 de cellu destituitu, depusu, detronatu etc.
 déro cu acestu sensu occurrea si form'a
 abstr. *masilia* sau *mazilia*, cumu si *ma-*
silitu — *mazilitu* - lu : *masilitulu cellui de*
currendu Domnu; — se afla si in neo-grec.

μαζιλια; inse nu credemu a fi *mazilla* coventu grecescu, ci turcescu.

MASILITU, *masilu*; vedi *musilire*.

MASINA, *masinaria*, etc., nu su de câtu covente cu totulu contrarie geniului limbei nostre, -- paragallice imitationi dupo fr. *machine*, *machinerie*, cari se afla in Dictionariu cu formele corecte si proprie limbei nostre: *machina*, *machinaria*, etc., pre cându *masina*, *masinaria*, aru fi cu totulu de partate chiaru de formele *francesci*: *machine*, etc.

MASLAGU, s. m., specia de planta, care se dice a fi acea-asi cu *ciumasuia*.

MASLINA, s. f., olivum, oliva; fructu, bacca de *maslinu*, care e arbore ce produce *masline*; affino cu aceste-a si: *maslinitu* = multi *maslini* plantati pre acellu-asi locu, déro si multe *masline*, la unn locu; derivatu d'in celle precedenti si: *masliniu*, -a, adj., de *maslina* sau de *maslinu*, vorbindu in specie de *colore*: *facia de rochia maslinia*, etc.; apoi: *maslu*, s. m., a) oleum olivarum, oliu de *olive*; b) unulu d'in celle sêpte *sacramente* sau *mysterie* alle religioei crestina; -- de aci: v. *masluire*, -escu, a unge cu *maslu*, a comunicá *maslulu*; part. sup. *masluitu*: *cellu uprope de a mori e masluitu*, etc.; -- covente slave, si in loculu loru au facutu benede au intratu si s'au divulgatu: *oliva*, *olivu*, *olivetu*, *oliu*, *crisma* = *chrcsma*, = *chrisma*, *ungere*, *unctione*, (vedi in Dictionariu).

MASLINETU, *masliniu*, *maslinu*, *maslu*; vedi *maslinu*.

MASSACRARE, v., (fr. *massacrer*), *mactare*, *trucidare*; a occide cu *barbaria*, a *macellá*; de aci si: *massacru*, s. m., (fr. *massacre*), *caedes*, *internecio*, *macellu*, *ommoru barbaru* si in *massa*.

1 MASTERU -- *mastera*, si: *mastru* -- *mastra*; vedi *maica*.

2 MASTERU, *mastru*, *masturu*, etc.; vedi in Dict. *mesteru*.

MATADORU, s. m., coventu ispanicu, care insémna proprie: *occisoriu de tauri*, de unde a trecut si la Francesi: *matador*, de unde se vede co a inaintatu si la noi, si cu sensulu generale de *invingutoriu* si *culcatoriu la pamentu pre toti celli valenti*.

MATAHULA, s. f., *monstrum*, *peritentum*, *spectrum*, *terriculum*; *monstru*, *spectru spaimentoriu*; -- cu *pucina* mutare d'in locu a *syllabeloru* pare a *seminá* cu *sanscr. mahitala* = *tota facia pamentului*, totu *pamentulu*; *sémina* a tunci cu *maxim'a padurei*.

MATANAIRE, -escu, v., *vacillare*, *titubare*, *tremere*, *hæsitare*, *dubitare*; a *tremurá*, *trepidá*, *esitá*, *vacillá*, a nu si tiné *compen'a*, a *stá se cada*, etc., -- part. sup. *matanaitu*, s. f., *matanaitura*; -- pare essitu d'in *metania*, (vedi in Dict. *metania*), care, in *vorbirea* commune, se aude si ca: *matania*.

MATANAITU, *matanaitura*, *matania*, vedi *matanaire*.

MATAUZU, s. m., *adspersillum*, *adspersorium*, *penicillus*; *stropitóre*, *udatóre* in genere; in specie, *fasciclu* cu care *batteza*, *adspere* *preutulu* pre *crestini*; -- neconnoscutu d'in *cocce* de *Carpati*, -- déro de unde *provine*?

MATCA, s. f., vedi *maica*.

MATEMATICESCE, *matematicescu*, *materialicesce*, *materialicescu*, *materialnicu*, etc., covente cadute in acelle-asi *scalciature* *antipathice* *limbei române*, ca si celle de la *machina*, *machinalicesce*, etc.; de acea-a vedi *acollo* in *Glossariu*, si le *correge* dupo *Dictionariu*.

MATIAIRE, -escu, v., etc.; vedi *matiaire*.

MATITIA, s. f., *nassa*, *rete*; *plessa*, *nassa* de *prensu* *pesce* in *apa*.

MATIUIRE, -escu, v., etc.; vedi *matiaire*.

MATOCU, s. m., *catus*, *fells* *max*; vedi *martanu*, *catoniu*. (in *Dictionariu*) si *mortanu* (in *Glossariu*).

MATOSTATU, s. m., specia de *jaspé* *sangenia*; -- pote in locu de *ematostatu* = *hematostatu*.

MATROSU, -a, s. pers., (germ. *matrose*, fr. *matelot*); omu ce *serve* la *una naue*, *marinariu*, *marinu*; in specie *remige*.

MATUFU, -a, adj. s., *neglessu* si *imundu* in *vestitulu* seu, *nepellatu*, *nepeptenatu*, *neinvestitu*.

MAUZA, s. f., *moles* = *mole*, *mare* si *immensu* *cumulu*, *grumuru*; -- *analogu*

pote cu *masu*, ce se pune in jocu aleatoriu.

MAZGA, *mazgaire, mazgallire*, etc.; vedi *masga*.

MAZILIA, *mazilire, mazilitu, mazilu*; vedi *masilire*.

MAZU, s. m., vedi *mauza*.

MECACAIRE, *-escu*, vedi in Dictionariu *meccaire*.

MECANICESCE, *mecanicescu*, forme contrarie limbei; vedi *mechanice, mechanicu*, in Dictionariu.

MEDELNICIARESSA, s. f., vedi *medelniciariu*.

MEDELNICIARIU, si *medelniceriu*, s. m., boiariu, pre vietia d'in allu doile gradu allu hierarchiei inferiore, sub regulamentulu organicu; inainte de regulamentulu organicu *medelniciariulu* era *scutariulu mesei domnesci*; mulierea *medelniciariului* se dicea *medelniciarella*;—Dict. *Buda* definesce vechiulu *medelniciariu* asiá: *summus dapiferorum = capulu, prefectulu celloru ce adducu buccatele la mesa*; dupo altulu qui principi infundit aquam ad lavandas manus = *care versa principelui apa se se laue pre mane = malluviariu*; — de origine slavica.

MEDU, s. m., *mustum, œnomelt*; mustu cu miere, beutura imbetatoria leuata fora mesura; — coventulu se afla in tote limbele indo-celtice, si de si cu diferente de intellesu, totusi remane si in forma si in sensu, acellu-asi coventu de la sanscr. *medhu = dulce*, si *beutura dulce imbetatoria*, peno la grec. *μέθυ = unde predomina beutura imbetatoria*; n'au dero Slavii dereptulu de a se dá impromutatori Romaniloru de coventulu *medu*.

MEDUOSU, si *meduvosu*, -a, adj., *medullosus*; plenu de *medua* sau *meduva*; vedi si in Dict. *medua, medulla, medullosu*.

MEENGHIU, si *mehenghiu, menghiu*, s. m., lapis lydus, (fr. pierre de touche); petra de probatu addeverulu, addeverata valore si puritate a metaliloru pretiose: *mehenghiu mai nu a fostu si nu e connoscutu poporului; poporulu connosce, in locu de mehenghiu,*

espressionile: proba de cercare, si scurtu: proba, cumu, de essemplu: prob'a aurului, prob'a argentului; — duca-se dero *mehenghiu* de unde a venitu!

MEETINGU, s. m., d'in angl. *meeting*; (pronuntia *miting*), unione, stringere de poporu spre a delibera de cestionu politice, sociali, etc.

MEHENGHIU, s. m., vedi *meenghiu*.

MEHNIRE, si *menire, -escu*, v., *mœrere, mœstitia, dolore, tristitia afficere vel affici, offendere vel offendi*; a suppera, intrista pre cineva; refl. a se suppera, intrista, a fi supperatu, intristu; *mehnitoriu, -toria*, adj. s., *sciri mehnitorie, cea mai mehnitoria de sufletu; mehnitu*, part. sup.: *mehniti forte de mörtea amicului*; etc.; — de unde acestu coventu?

MEHNITORIU, *mehnitu*; vedi *mehnire*.

MEIDANU, s. m., vedi *maidanu*.

MEISTE, s. f., *törrina de meu*.

MELCU, (pre a locuri: *melciu*), s. m., *limax; melcu*, molluscu cu conca spirale; — d'in *limace*, prin metathese, pote trece in Dictionariu, ca si derivatele: *melcaria, melcariu*.

MELEGARIU, s. m., seminariu de pomi si de alti arbori;—Dict. de *Buda* explica: *strues fimentaria plantis mature gignendis = stratu de balligariu, spre accelerarea crescerei plantelor*; — se pare a fi de origine ung.

MELICU, s. m., *vivalæ*, (fr. *avives*); morbu de calli, care casiona acestoru-a irrationi, spariature si recalcitracioni furiose si forte dese; adesea *melicu = invetiu reu: callu cu melicu, nu lu poti disbara de melicu*; si, prin estensione, si: *omu cu melicu, muliere cu melicu; totu omulu si are meliculu*; — de unde?

MELITIA, s. f., *frangibulum*, (germ. *hauf-flachsbrechel*); intrumentu de a frange, sferma canip'a si linulu, *frangibulu: frangibulu de canipa, de linu*; metaforice: *melitia = gura rea, limbutu, fiacariu; cui merge gur'a ca mor'a franta, acellui-a merge si ca meliti'a franta*; — derivate sau affini: *melitiarc* (cu forme de conjug. simple: *melitiu, meliti, melitia, se meliti*, etc.) v., *lignum vel canabim*

frangibuli ope frangere, a sformá, frange linu sau cânipa cu *meliti'a*: *melitiati cânipa*, *melitiámu linu*, *se melitie mai bene linulu*; nu amu *melitiatu linulu coll. su*; metaforice: *ve melitia gurele ca si n' liti'a ensasi*; part. sup. *melitiatu*; *meliti toriu, -tória*, adj., *mai multi melitiatori si melitiátorie voru melitiá mai currundu asta cânipa*; *melitiatura*, s. f., actione si effectu de a *melitiare*: *doue bone melitiature date cânipei*; — *melitiariu, -a*, adj. s., care *melitia* sau face *melitie de melitiatu*; — mai multu de câtu probabile e, co *melitiare* e, in locu de: *molitiare*, *molitare*, demin. si iterativu d'in *molere* = *molere* = *macinare*, de unde si: *móra* = *mola* = *mola*.

MELITIARE, *melitiariu*, *melitiatoriu*, *melitiatu*, *melitiatura*; vedi *melitia*.

MELLA, si *miella* (fora l *méa*, *micá*); *mellare* = *miellare*, proprie: *relativu la melli* — *mella*, ca adj., inse de ordinariu ca subst. f., *mellare*, una planta, agnus castus, (germ. *kenschlamm* si *keuschbaum*); *mellaritia* = *miellaritia*, proprie; relativa la *melli* — *mella*, inse leuata, ca si cea precedente de ordinariu ca subst. f. reale: *mellaritia*, specia de insectu superatoriu mnellului, *peduchiulu mnellului sau ouei* = *acarus*, (germ. *schaflaus*, *schaflwanze*); *mellarellu* = *miellarellu*; *mellaressa* — *miellaressa*; *mellariu* — *miellariu*; *mellariu* — *miellariu*; *melli* — *mielli*, *melluciu* — *mielluciu, -a*, *mellusellu* — *miellusellu, -a*, *mellusioru* si *miellusioru* — *miellusioru* si *miellusioru, -a*; *melliora* = *mielliora* si *mielliora* = *mielliora*; — dat. tote, cumu se afla la unii, câtu mai bene scrisse, ca se pota apoi indeceptá la Diction. pentru mai corecte si integre forme: *mnella*, *mnellare*, *mnellaritia*, *mnellaritissa*, *mnellaria*, *mnellarriu*, *mnelli*, *mnelluciu*, *mnellusiu*, *mnellutia*, *mnellusioru*, *mnellusioru*, *mnelliora*, scurtate d'in *amnelli*, *amnella*, etc.

MENACE, si *menaciu*, adj. s., *moderator*, *moderans*, *agens*; care *ména*, duce conduce unu carru, callii sau bouii unui carru.

MENAGERIA si *menageria*, s. f., (fr. *ménagerie*), *palatium pecorosum*, (in *Plin.*); locu, edificiu, gradina, etc., unde

se stringu si se tinu animali de celle mai rari si stranie; — cu acestu coventu occurru, ca intruse in limb'a propria, si affini cu cellu precedente: v., *menagiare* si *menajare*, (fr. *ménager*), rem *famillarem administrare*, *parce uti*, etc.; a economí, *administrá cas'a*, *averea* etc., a si economí *sanitatea*, *poterile*; a economí *amicii*, a economí *pre supperatiosi*, etc.; — *menagiu* si *menaju*, s. m., (fr. *ménage*), *res domestica*, *economia domestica*, *cura si diligentia de casa* si de alle case: *are*, *tine cineva bonu menagiu nu numai cu ai casei*, *ci si cu vecinii*; *cutusi'a nu face menagiu bonu cu cânele*, etc., — singur'a forma tolerabile limbei nostra pote fi, intru câtuva, numai form'a: *menageria*.

MENAGIARE si *menajare*, *menagiu* si *menaju*; vedi *menageria*.

MENDIRE, *menditu*, *menditura*, *mendillire*, *mendillitu*, *mendillitura*; vedi *mangire*.

MENDRE, s. f., vedi *mindre*.

MENGHINEA, s. f., *plateus*, (franc. *étai*, germ. *schraubenstock*); instrumentu de a stringe partile unui lucru, cu caro se servu faurii si alti mecanici.

MENIRE, *menitione*, *menitu*, *menitura*; vedi *mhure*.

MEORA = *meiora* = *mielliora* = *mnelliora*, s. f., vedi *mella* in Glossariu, si in Dictionariu de la *mnellu* peno la *mnelluciu* = *mnellutu*.

MEREIRE, *-escu*, v., *mente abripi*, *meditando auferru*; — a fi *indemnatu*, *impi su*, *indussu*, *addussu a face ceva*; — e cumuva d'in *merere*, sau d'in *merer?*

MEREMETISIRE, *meremetisitu*, vedi *meremetu*.

MEREMETU, pl. -e, *reparatio*; *reparatione*, *deregere*, *renouatura*: *meremetele facute basericii cadute in ruina*; *se ceru meremete la vestimente*; *acestu-a nu e meremetu indestullu la sanitatea tea derapinata*; — derivatu: *meremetisire, -escu*, v., *reparare*, *relicere*, *recreare*, a *repará*, *reface*, *renouá*, *derege*, *repune in bona stare*: *se meremetisimu edificiele plccate spre decadere*; *meremetisitu*, part. sup.: *casele inco nemeremetisite si reu meremetisite*; — *meremetu* e

itu turcescu, déro astadi e aprope
in desuetudine.

EREOSIU, -a, adj. s., vedi *mereu*.

ERESIU, s. m., vedi *merisiu*.

ERETU, pl. -e, (d'in *meru*), malis
tus focus; locu plantatu cu *meri*,
ina de *meri*, livade de *meri*; si cu
lessulu de : *meraria*, de care vedi
Dictionariu.

EREU, adv., in doue intellesse, la
a vedere, differite si aprope oppo-
contrarie : 1. *continuo*, *perpetuo*,
ne, sine intermissione, *perennitor*,
er; fora interruptione, fora inceta-
incetatu, in perpetuu, totu de a un'a,
re, nelipsitu, continuu, assidue, un'a,
a, intr'un'a, etc. : *mereu se misca*,
; *diu'a si noptea sta totu mereu*
longa menci; *mercu curre ap'a fon-*
nostru; *mereu sta si persiste longa*
mercu vinu se ne vedea; *mereu se*
si se scolla; *ploua mereu, trece*
ulu mereu si mercu sta invariabile;
equaliter, lente, leniter, sensim,
; in modu ecale, totu asiá, cu a-
asi impetu, cursu, mersu, passu :
incetu, pre nesentite, déro ncin-
ptu d'in passulu seu, etc.; *mereu*
: *riulu in alb'a sea*; *fora se fia un-*
sau canduva mai rapidu sau mai
; *pentru impatienti mercu vine sau*
tempulu; *ellu merge mercu la pas-*
seu;—derivatu ca adj., *mereuciu* =
utiu = *mereusiu* = *merousiu*, -a, cu
u-asi sensu ce vedemu la *mercu* ca
cumu se pote leuá si derivatulu :
utie su amicele nostre cu noi, m-
a mi cánta praveglatori'a; *mercuti*
sidui su copilli nostri la scola cu
iatoriulu; ca adv. *mercusiu trecu*
i pre aici, mercutiu suflara ventu-
—de unde ne potemu convinge, co-
mu noi tinemu bene mente a fi au-
in gurele poporului form'a *mercu*
lj., cauta se restabilimu si *mereu* in
ilu de adiectivu, cumu : *merci vinu*
si amicii, merce cadu plouie d'in ce-
nostru.—acumu, dupo restabilirea
te derepturile selle a importantelui
itu *mereu*, e liusioru a spune si ori-
a lui : *mereu* nu e de cátu filiulu
ativului *meru*, -a, *meras*, -a, -um,

ca si *purure* d'in *pure* de la *puru* = *pu-*
rur; — ide'a de *puritate*, *limpiditate* si
claritate, ne adduce a referi la acea-
asi origine, la *meru* = *merus*, si form'a :
meriu, -a, adj., cu sensulu de : *cæstus*,
cærulens, *cælestinus*, *ceruliu*, *albastru*
si *serenu*, ca cerulu cellu mai *puru*, ap-
plicatu, in specie, la *ocli formosi*, *lim-*
pidi, *sereni*, perfectu *puri* : *ocli merii*
su ocli de ceru; *cu ocli merii, ocli de ceru*
serenu, etc. *M.* — Cu tóte aceste-a cre-
demu co e bene a mai meditá si a nu
precipitá decisionea. *L.*

MEREUCIU, *mereuti*, *mercusiu*, *me-*
riu; vedi *mereu*.

MERTIA, s. f., una mesura de capa-
citate, greu de determinatu cu preci-
sione, fiendu co, d'in coce de Carpati,
nu scimu se fia fostu acésta mesura sau
se fia pre undeva applicata si pronun-
tiata; stámu déro si ne tinemu de celle
ce ne spunu celli de d'in collo de Carpati,
mai allessu de dissele Dictionarului de
Buda, care spuno, co : a) pre a locuri,
chiaru d'in collo de Carpati *merci'a* ar
fi insemnandu *metreta* = *metreta*, (germ.
viertel, d'in care corruptulu *ferdela*);
b) pre alte locuri, totu d'in collo de Car-
pati, *merci'a* ar fi insemnandu *jumetate*
de metreta, (germ. *halbviertel*);—in re-
latione cu *mercia* sta *merciu* cu sensulu
de : *portione* = *portio*, *ratione* = mesura
determinata prin calculu rigorosu dupo
datele impregiarariloru : *merticulu ca-*
pitanului nu e stimatu totu cátu si mer-
ticulu militariului gregariu; *mercicce*
moriloru variabilia de la una mora pèno
la alt'a; de aci, prin estensione si meta-
fore, *merciu* = *meritu*, *pretiu*, *valore*,
mercede, etc., dupo lucru, *facta*, *la-*
bore, si mai allessu dupo involire, *pac-*
tione, etc.; — de unde aceste doue co-
vente affini, *mercia* si *merciu*? Diction.
de *Buda* da ca *etymologia* lat. *metreta*,
fomatu dupo grec. *μετρητής* numai pen-
tru form'a *mercia*, de óra-ce form'a *mer-*
ticu neci essite in Dictionariulu de *Buda*;
vericumu inse *etymologi'a* acestui *les-*
sicu nu e mai pucinu forte addeverata,
desi nu e deplenu desvoltata si lumina-
ta, pre candu scriptoriulu altui voca-
bulariu, trassu dupo cellu de *Buda*, as-

sere co roman. *merticu* ar fi impromutatu d'in magyar. *merték*, fora se si dea laborea de a se incredentiá co lucrulu nu e asiá, ba inco cu totulu d'in contra: *unu impromutu ungurescu d'in romanesce*; si D. *Miklosich* contradice pre scriptoriulu nostru de vocabulariu, si asere de partea sea, co si *mertia* si *mirtia* si *merticu* su impromutate tote d'in v. slav. *měra* = *mensura*; — de ce? — respunde: co v. slav. *měra* vine d'in sanscr. *mā* = *mesurare*; — bene, déro d'in acellu-asi sanscr. *mā* occurru, de certu, si: grec. *μέτρον* = *mesura*, lat. *me-ti-ri* = *mesurare*, *me-n-su-s* = *mesuratu*, (ba si: *im-ma-ni-s* = enorme), goth. *ma-t* = *mesurare*, (cu unu *t* prelonga *ma* = *mā*), germ. *ma-ss-en*, *me-tz-e*, etc.; — de ce acumu se nu concéda invetiátulu slavistu, co mai cu dereptulu, si mai rationale, si mai liusioru chiaru de câtu d'in v. slav. *měra*, s'aru esplicá si justificá *mertia* si *merticu* d'in covente leuate d'in spher'a grecolatinitatei, in care, cu predilectione, *se evolve si vine limb'a romanescă?* de ce, de esemplu, n'amu poté trage mai liusioru de câtu d'in slav. *měra*, d'in grecolatinulu: *μέτρον* = *metrum* form'a *metria*, care, prin mica si liusiora metathese póte deveni: *mertia*? de ce, de esemplu, dupo parerea Dictionariului de *Buda*, nu mai liusioru de câtu d'in slav. *měra* totu d'in grecolatinulu: *metreta* = *μετροτήτῆς*, cu acea-asi liusiora metathese, n'aru essi coventelo romanesce: *mertia*, *merticu*? — aceste-a aru adjungo a frange assertionea invetiátului slavistu; se mi se permitta inse a mai adauge inco pucine: de atâte ori mentionatulu invetiátu produce, in allu seu *lexicu*, d'in neo-slav. urmatóri'a locutione *měra*: *v'eno mēro* = germ. explicatu: *in cinem fort* = *intr'un'a, mercu*; coventulu nostru *mercu*, care si prin sensulu seu in locutionea slavica precedente, si prin form'a sea se potea trage, *macariu de urchi*, d'in slav. *měra*, nu a fostu tentatu de marele scrutatoriu slavistu; noi amu arretatu origineá coventului *mercu* in articl. respectivu; éro pentru *mertia* si *merticu* mi ceru remasu bonu, punendu

sub oclii lectoriloru grec. *μέρος*, care esplica, ca mai bene, sensulu formei *merticu*, cumu ar poté esplicá intellesulu si form'a acellui-asi coventu romanescu si verbulu: *merire* = *merere* = *merere*, mai allessu part. *meritu*, redussu in *mertu*: co-ci *merticulu* se da totu de a un'a dupo *meritu*.

MERTICU, s. m., vedi *mertia*.

MESARITIA, s. f., (d'in *mesariu*), *mappa mensalls*; *mappa pândia de mēsa*; vedi in Dict. *mesale*, *mensale*.

MESAGERU, *mesagiu*, etc., vedi *mesageru*, *messagiu*.

MESATU, s. m., vedi *mezatu*.

MESCHINARIA, si *meschineria*, s. f., calitate, fapta de *meschinu*; éro: *meschinu*, -a, adj. s., (d'in fr. *mesquin*, confere si it. *meschino*), *sordidus*, *praeparcus*, *tenuls*, *miser*, *invenustus*; *sordidu*, *prea strinsu de mâna*, *prea parcu*, *lessinat*; *macru*, *seccu*, *disgratiosu*, *gretiosu*.

MESDREA, s. f., vedi *mesdrive*.

MESDRIRE, (cu *s* aspru siueratu), -*escu*, v., *rodere*, *abrodere*; a *róde*, in specie, a *róde scórti'a arboriloru*; — part. sup. *mesdritu*; de aci si subst. f. reale: *mesdréa*, (*mesdrella*), instrumentu de *mesdrive*, *scalprum bimanubriatam*.

MESDRITU, -a, part. sup. d'in *mesdrive*.

MESELICU, s. m., vedi *mezelicu*.

MESERIA, *meserisiu*; vedi in Dict. *messeria*, *messeriaru*.

MESINA, *mesiu*; vedi in Dictionariu *messinu*, *messiu*.

MESSAGERIA, s. f., (fr. *messagerie*), domiciliu de *messageri*, plur. d'in *mesageru*, -a. s. pers., (fr. *messenger*, -ère, confere si it. *messaggero*), *nuntius*, *tabellarius*, *veredarius*; care duce, adduce unu *messagiu*: *portatoriulu de messagie e unu mesageru sau una messagera*; inse si: *mesagerulu e sau nuntiu*, *nuntiatoriu prin vorba*; sau *tabellariu*, *portatoriu de epistole*; sau *veredariu*, *portatoriu de merci*; — *massagiu*, s. m., (fr. *message*, it. *messaggio*), *nuntius*, *mandatum*; *nuntiu*, *scire*, *adducere sau trahere de scire*, *mandatu*, *missione*, *communicatione*, etc.; — tote aceste covente su trasse d'in part. *messu* sau

missu = *missus*, (it. messo, fr. mis), de la verb. *mettere* sau *mittere* = *mittere*, (it. mettere, fr. mettre); inse nu au forma plausibile; aru fi de preferitu: *mesaticu* sau *missaticu*, *missile*, etc.

MESSAGERU, *messagiu*; vedi *messengeria*.

MESTECANETU, si *mestecanisiu*, s. m., betuletum album; locu plantatu cu *mestecani*.

MESTECANISIU, s. m., vedi *mestecanetu*.

MESTERIA, *mesteru*; vedi in Dictionariu, la cari s'aru mai pote adauge: verb. *mesterire*, -*escu*, fabricare, operare, machinari, artes moliri, a lucra, fabrica ca diligente artifice, dero si a tesse, ordi intrige, artificie; part. sup. *mesteritu*, etc.

MESTESIUGARETIU, -*a*, (*s* inainte de *t*, aspru siueratu in acestu-*a* si in tote ce urmédia), adj., astutus, artificiosus; astutu, artificiosu, precautiosu, intortochiosu, etc.; — *mestesugasiu*, -*a*, adj. s., artífex, opífex, operarius, mesteru, artífice, opífice, industriariu; *mestesiugesce*, adv., d'in *mestusiugescu*, -*a*, adj., astutus, callidus, callidu, astutu; *mestesiugire*, -*escu*, v., technas agere, moliri, a tesse, ordi intrige, insellationi, artefície, etc., de unde part. sup. *mestesiugitu*; — *mestesiugosu*, -*a*, adj., callidissimus, astutissimus, forte astutu, callidu, inse si in bene: care precepe si scie bene artea sea; — d'in *mestesiugu*, s. m., ars, techna, fabrica, arte, scientia, si essercitiu in acésta arte, inse si in reu: *intriga*, *orditura*, etc.; — *mestesiugu*, compositione hybrida, prin urmare de reieptatu cu tota famili'a sea.

MESTESIUGARIU, *mestesiugesce*; etc., vedi *mestesiugarctiu*.

METECHNA, si *metehna*, s. f., defectus, vitium, naevus, macula; defectu, macula, vitium, etc.

METELEU, si *meterca*, s. m., (homo) stupidus, ineptus, stipes, caudex; (omu) stupidu, fora firu de sentire si de precepere, trunchiu, bustianu, butucu, etc.

METEREZU, pl.-*e*, munimentum, propugnaculum, vallum, murus ocellatus; munimentu, intaritura, propugnaculu,

opu de apperare, vallu, muru cu gaure sau oculi, etc.: *se batu apperatorii bene in metereze*; a lucra, fece, construe unu forte *meterezu*; — turcescu?

METHODICESCE, sau *methodicesce*, adv., d'in *methodicu* = *metodicu*, e forma incarcata si putida; *methodice* e form'a correcta; vedi *methodicu* in Dictionariu.

METOCANESCE, si *mitocanesce*, adv., in modu *metocanescu*: *vorbesce*, *salta metocanesce*; *metocanescu* si *mitocanecu*, -*a*, adj., de *metocanu*: *gesturi metocanesce*; *metocanime*, s., multime, totalitate de *metocani*; *metocanu* si *mitocanu*, -*a*, adj. s., inurbanus, rusticanus, horridus, plebejus mercator; de *metocu*, de la *metocu*, de pre longa *metocu*, si de aci: *inurbanu*, *rusticanu*, incultu, impolitu, grossolanu, si in specie: *negotiatorellu*, negotiatoriu de negotiulu cellu mai micu si despectatu: *servitoriu*, *baiatu* de *bolta negotiatoresca*, etc.; — *metocellu*, s. m., deminutivu d'in *metocu*, *metochu* si *mitochu*, *metochu*, s. m., reale (grec. μέτοχος in locu de μετοχέϊον), *succursale* a unui institutu sau stabilimentu mai mare; in specie: *succursale a unei baserice*, a *unei cathedrale*: *metoculu episcopiei de Buzeu*, *care se afla in Bucuresci*; *mai tote metocele monasterieloru*, *mai allessu alle episcopieloru erau fundate*, *si se afla inco*, *prin subierbiele Bucuresciloru*; *dupo metocele aceste-a d'in suburbiele celle mai retrasse alle capitalei leuara metocanii nominele si calificationile ce porta si astadi*.

METOCANESCU, *metocanu*, *metocellu*, *metocu* = *metochu*; vedi *metocanesce*.

MEZATU, pl.-*e*, si -*uri*, licitatio, auctio, hasta publica; licitatione, vendiare publica a averei cuiva: *a pune*, *a vende la mezatu*; *fora mezatu nu se pote vende acésta avere*; — coventu turcescu, dero cadutu cu totulu in desuetudine, si bene supplenitu prin *licitatione*, *auctione*, etc.

MEZELICU, pl.-*uri*, ce se da inainte de buccate la mésa, cu delicatetie escitanti de appetitu; se dau inse si dupo mancarea buccatelor *mezelicuri* ca delicatetie.

MICHALTIU, s. m., specia de pesce

== nullus fluvialis, nullus barbatulus, barbatus=*barbu*, etc.

MICSANDRA, *micsiorare*, *micsioratoriu*, *micsioratu*, *micsioratura*, *micsiorime*, *micsioru*, *micsiunéa*, *micsiuniu*, — tote covente abbatute de la regul'a nestramutata in *alfabetulu romanu* de milli de anni, si observata in totu acestu diuturnu decursu de tempu, nu numai cu scrupulositate, ci chiaru cu mare religiositate, si nu numai de tote nationile gentei latine, ci si de nationile de alte genti, câte, pentru cultur'a limbei loru, adoptarea *alfabetulu romanu*, — scriendu totetotu de a un'a cu *rigore nespusa* : *x*, unde se cere acestu semnu *alfabeticu*, si neci una data : *cs* ; numai la noi, ca la nemine, numai la noi appare acestu *fenomenu*, care, de sí micu in apparentia, introduce in se si trage dupo sene mare perturbatione in economi'a limbei nostra, perturbatione ce toti sentu si de care toti plangu, fora se éssa d'in indolenti'a si apathi'a in care stau ammortiti, sau essu, d'in temeraria liusiorientia si nematura cogitare, cu estravagantie in contr'a puciniloru ce lupta cu sudori de sânge a oppri cursulu ce reulu appuca cu impetuositate; — Dictionariulu romanescu a urmatu cu scrupulositate religiósá regul'a stabilita, cumu s'a dissu, de milli de anni de popore culte, asiá co coventele enumerate la inceputu au si cauta se se scriua sau tote cu *x* : *mixandra*, *mixiorare*, *micsioru*, *mixiunéa*, *mixiuniu*, etc. : sau tote cu *ss* = *x* : *missandra*, *missiorare*, *micsioru*, *missiunéa*, etc., sau cumu a facutu Dictionariulu consultându si phonetice'a si etymologi'a limbei, adeco : a) celle venite d'in *micu*, care se si audu in gur'a poporului cu *u* rapidu : *micusiorare*, *micusioratoriu*; *micusioratu*, *micsioru*, b) dupo etymologia : *mixandra*, *mixonella* si *missionella*, *mixoniu* si *missioniu*.

MIGAIELA, s. f., forma erronea si abbatuta de la genulu limbei, in locu de correctele : *migaia*, *migale*, ce vedi in Dictionariu, vedi totu acolo si : *migaire*, *migalitu*, *migalitura*, *migalosu*, in locu de : *migaire*, *migaitu*, *migaitura*, *migaiosu*.

MIHNIRE, *mihnitiosu*, *mihnitoriu*, *mihnitu*, etc.; vedi *mehnire*.

MIJA, *mijire*, *mijitoriu*, *mijitu*, *mijitura*; *miju* = *mija*; *mijlocire*, *mijlocitoriu*, *mijlocitu*, *mijlociu*, *mijlocu*, etc., tote st' aformate d'in : *media*, *medire*, *meditoriu*, *meditu*, *meditura*, *mediu* = *media*, (jocu, ludu prin *medire* = *mijire*, etc.), *medilocire*, *medilocitoriu*, *medilocitu*, *medilociu*, *medilocu*, ce vedi in Dictionariu: — form'a *mijotca* ecale in sensu cu *mija* si *miju* = *media* si *mediu*, ludu, jocu cu legare sau inchidere de oeli, e, de certu, in locu de *mediotica*; — *omidire* si *omijire*, -*escu*, v., in sensu de : *a* subridé si *a* si ascunde oclii pentru jocu, e de asemenea in locu de *ommedire*, compositu d'in *ob* si *medire*; — vechiulu slav. *migati*, d'in care pretende D. *Miklosich* a trage derivatela roman. d'in *migaire*, câtu si d'in *medire* = *mijire*, nu essiste de locu in vechi'a slavica; abia se afa in lexiculu Domnului *Miklosich* unu adj. slav. *mi:raivũ* = *mobilis*, care, de certu, e ratecitu prin slavice'a d'in numerocele familie de covente romanesci aci in cestione; — amu poté trage d'in sanscrit'a noue lumine asupr'a acestoru familie, déro ne multiamimu cu celle deposite in Dictionariu; si ce mai poti dice si spune invetiatiului slavistu, care cotédia, fora neci unu temeliu, a referi la unu coventu v. slav. *mejda*, romanesculu d'in familiele aci in cestione : *mediuina*, trassu, invederatu, *immediatu* d'in *mediu*?

MILA, s. f., *miser cordia*, *gratia*, *elementia*, *compassio*, *commiseratio*, *eleemosyna*, *stips* : 1. indorare, *miser cordia*, *gratia*, *clementia*; 2. *compassione*, *commiseratione*, *compathemire*, dorere de dorerea altui-a; 3. *eleemosyna*, *stipe* data cersitoriului sau indigentului; — derivate directu si immediatu d'in *mila* : *miluire*, -*escu*, v., *misereri*, *stipem dare* vel *di-tribuere*, a se indorá, *meseré* sau *miseré*; a dá, face *eleemosyna*; a dá, distribui *stipe* : *Domnedicu se ve milúesca*; *Domne, miluesce*; *se miluiti indigentii*; — fratile : *se ve fix mila. se aveti mila de celli miscri*, etc. differu in sensu de frasi ca : *miluiti indigentii*; — si reflex. *a se miluí* : *miluiti-ve co-*

re miseri;—part. sup. subst. *miliseri miluiti*, *stipe de miluitu* *nti*; adj. s., *miluitoru, miluitória*: *vrii si miluitóriele indigentiloru*; *miluitiosu*, -a, *aplecatu a milui se milui*; adj. *milosu*, -a. adj. plenu z. forte induratoriu, forte elemenciosu, gratiosu, etc.;—adj. s. *miliseru* cersitoriu, si : vile, a bassu petitoriu : *milogii ce avi-i se dedecora*; *milogulu bassu si perde tóta demnitatea de omu*.—*Opprimu* pucinu acf, ca se audimu *opune D. Miklosich* despre sórtea *mila*, d'in care vedumu essita una oza progenia, ce astépta acea-asi hei bene, prelaudatulu slavistu puru si simplu, co *mila* e filia d'in *milü*—*misericors*, adj.!—*asiá*? recumu a cautatu se conceda *menilu* doctu slavistu, co *gata*, in roze, nu e venitu d'in slavesce; *asiá* ru acelle-asi rationi va cautá se a, co si *mila*, care, in limb'a roze unu puru substantivu,—si subst. *stu*—, nu se póte referi la slav. *zare* e puru adiectivu, si adiectivu *tu*—, fora se ni se póta arretá,—*u* in vechi'a slavica, cellu pucinu unulu d'in nouele dialecte *slanu* *typu de substantivu* *asiá* de si elegante si correctu in *romani* lui, cumu e form'a romanesca : eci cauta de necesse se recurremu *mila*, ca si pentru *gata*, la *acea-tana*,—la care recurse si doctulu u pentru elucidarea adiectivului *milü*, la *fontán'a greco-latini*—*nde* aflámu : *μῆλα*, analogu si nu si in forma cu allu nostru *mila*; *án'a* si mai vetusta si irrecusabile *sancrit'a*, unde aflámu : *mīl*, rad. *nde* unu subst. *mīla*, aprobe iden-sensu si in forma, cu allu nostru — se venimu inse la urmatoriele elegantie slavice, ce nu denega Domnului *Miklosich* : co-ci *porománu*, in virtutea dulci limbe *ere* d'in gura de la titiele *mam-respínsu* si *lapidatu* singuru prin *sa* spontaneitate a vigentei selle *alitate*, in trecutu, ca si in pre-

sente, acelle asperitiati slavice, si in desertu ar mai avé doctulu slavistu se duca *mila* si *indurare* de poporulu romanu, co ar fi tormentatu si cruciatu de nesce novatori pucinu maturi de mente, a lu disvetiá de *slavismi* spre a l'indopá cu *neologismi romanici*, incurcatori, obscuratori si destructori de totu progressulu in cultur'a lumineloru scientiei pentru bietulu poporu románu;—*dá* : poporulu románu, prin *agerulu* seu instinctu de conservare nationale, a avutu si are pèno astadi orrore si repugnantia invincibile contra strainismii, ce aru vré inundá in limb'a propria, a ua disorganisá si pune in stare trista de a nu poté fi capace de a portá vast'a si vigoros'a intellegentia a poporului románu, care, in marea sea prudentia, ce a ereditu de la poporulu-rege, nu admite strainismi in limba de cátu cu mare resistentia, cu mare precautione si parcimonia, escludendu totu ce e strainu si incompatibile limbei propria, admitendu, cu computu si mesura, numai unu micu numeru de strainismi facili a se adaptá formeloru limbei;—*celli* ce inse, *auditi*, Románi, si leuati bene mente cu frica si cu cotremuru—, *celli* ce au tinutu, secle indelungate, poporulu románu in crassa ignorantia, in obscurantismu profundu; *celli* ce si astadi si punu tote poterile a retiné acestu poporu plenu de aspiracioni, in acea-asi trista stare, nu su altii de cátu slavomaniacii carturari, cari, chiaru astadi,—in faci'a poporului románu,—in desceptarea la lumin'a scientiei prin instrumentulu unei pura si armonica limba, cu impudente cotediantia si in deplena conscientia, se adopera a reinviá fedosulu si de mentea romanésca occiditoriu spectru allu aspreloru si incompatibililoru elegantie slavice, ce redicassera, in innocentia si inconscientia completa—*Domnódiu se i licerte!*—pro capulu románului : tu poporu române, ai culcatu si nemicitu acestu monstru; tu nu lu lassá se revieue sub impieló adoperationi alle slavomaniloru de astadi; uita-te si vedi cu satisfacione de Románu, câte-va remase d'in cadaverulu mortiferu allu strigo-

niului limbei telle! (vedi altele prin alti articli ai Glossariului); ecco acelle remase, de cari a sangeratu secle indelungate limb'a tea crestinésca si romanésca: *miloserdu*, -a, adj. = *misericorde* = *misericors*, (slav. *milosrŭdŭ*, aspru, de si calcatu dupo compositulu romanicu; vedi si mai aspre pentru limb'a romanésca, ca :) *miloserdnicu*, -a, adj., cu acellu-asi intellesu ce are si *miloserdu*; *miloserdia*, s. f. = *misericordia* = *misericordia*, cu acellu-asi intellesu si *miloserdnicia*; — *milostenia*, s. f. = *caritate* = *caritas*, *eleemosyna* = *eleemosyna*, *stips* = *stipe*, bannulu cersitoriului; — *milostivu*, -a, adj. = *misericorde*, *gratosu*, *generosus*, *benignu*, *beneficu*, etc.; de unde s. f., reale: *milostiva*, specia de planta = *gratiora* = *gratiola*, (fr. *gratiola*); — *milostivire*, -escu, v., *missereri*, *commiserari*, *stipem dare*, etc.; (vedi mai susu: *miluire*); part. sup. *milostivitu*; — *milostivia*, s. f., calitate de *milostivu*; de unde si adj., *milostiviosu*, -a, = plenu de *milostivia*, etc. *M.*

MILORDU, s. m., (d'in angl. *mylord*, compusud'in *my* = meu, *sitor* = domnu), proprie: *domnu meu*; inse form'a: *mylordu* e leuata, si la noi, dupo cea fr. *mylord*; si prin urmare ar cautá se se corréga ortographi'a: *mylordu*; vedi si in Dictionariu: *lordu*.

MILOSERDIA, *miloserdnicu*, *miloserdu*, *milostenia*, *milostiva*, *milostivia*, *milostiviosu*, *milostivire*, *milostivitu*, — *milogu*, *milosu*, *miluire*, *miluitu*; vedi *mila*.

MIMARE, v., (fr. *mimer*); a gesticulá ca *mimu*, a jocá ca *mimu*; part. sup. *mimatu*: *bene si vivace mimata actione*; vedi si in Dict. *mimu*.

MIMILINGIU, s. m., cellu ce negotiédia mobili mai eleganti; — coventu turcescu cadutu in desuetudine.

MINAREA, s. f., pl. *minarelle*, *turcarum fanum*; baserica turcesca; vedi si *giamia*.

MINCE si *minge*, s. f., pila; globu liusioru de jocu, de ludu: *joculu de mince e placutu nu numai copilliloru, ci si ómeniloru mari*; *joculu de mince c bonu essercitiu hygienicu*; — *D. Miklosich as-*

*sere si despre mince co ar fi impromutata d'in v. slav. mŏci, care nu essiste, si abia citedia russ. mŏci, cumu affirma si despre *mintá* = *mentá*, co ar fi impromutatu d'in v. slav. *mŏta*, de si concede co si v. slav. *mŏta* e de origine latina.*

MINGE, s. f., vedi *mince*.

MINDIRU, s. f., in acellu-asi intellesu cu *madratiu*; — turcescu?

MINDRE, si *mendre*, cumu si: *mintre*, *mentre*, s. f., pl. *mindri* - *mendri* si *mintri* - *mentri*, in sensu de: *libido*, *luido*, *insulsa libido*, *arbitrium*, *voluntas*, *libera voluntas*, *vaga et effrenata mens*, *immoderatio*, *vehemens et violentus animi impetus*, etc.; *placu, bonu placu, capritiu, fantasia, essire d'in totu computulu, vaga si estravagante actione a mentei, impetu effrenatu, actu fora mesura, in voli'a arbitriului si bonului placu, voli'a libidinei cellei mai desfrenata, etc.:* *ti faci mendrile de tote, fora se respecti nemica ce e de respectatu: ti faci mendri de laborea nostra, ti faci mendri de casele nostre, ti faci mendri de mulierile si filiele nostre, ti faci mendri de averile nostre, ti faci mendri de ce avemu mai caru si sacru; de ce nu ti ai facutu mendri? ti ai facutu mendri si ensusi de tene: ti ai facutu mendri de nomele, de glori'a tea, de virtutile telle, etc.*; — forte probabile, potemu dice, forte certu, *mindre* sau *mendre*, care se dice si *mintre* sau *mentre*, e acellu-asi cu *mintre* sau *mentre* in compositionea adverbiale *almentre*, unde intra *al* = *alium* = *altus*, si *mentre* d'in *mente* cu desinenti'a adverbiale, care in *mentre* ca subst. espreme *modulus de usu abusiviu allu mentei*. *M.*

MINEIU, s. m., vedi in Dictionariu *meneiu*.

MINGEA = *mingella*, (reu: *mingela*), si *mingilla*, *mingellire* si *mingillire*, *mingellitoriu* si *mingillitoriu*, *mingellitu* si *mingillitu*, *mingellitura* si *mingillitura*; — *mingire* si *minjire*, *mingitoriu* si *minjitoriu*, *mingitura* si *minjitura*; vedi in Glossariu *mangire*, si in Dictionariu *mingere*.

MINGHINEA, s. f., vedi *menghinéa*; — turcescu?

MINGIRE, si *minjire*, etc.; vedi mai susu *mingéa*.

MINISTERIALICESCE, adv., d'in adj. *ministeriale*, asiá de peccatosa forma, ca si *mahinalicesce*, ce vedi in Glosariu; chiaru si *ministerialu*, adj., nu e deplenu correctu; neci *ministeru* nu e curatu de peccatelle, co-ci se cade se fia *ministeriu*; vedi in Dictionariu: *ministeriu*.

MINIUMU, s. m., in locu de *miniu*, e monsturu in limb'a romána; vedi *miniu* in Dictionariu.

MINTALU, adj., reu formatu; vedi *mentale* in Dictionariu.

MINTENASI, si *mintinasi*, *mentinasi*; adv., statim, illico, subito; in data, la momentu, numai de câtu;—de parte de a fi ungur. *mlhent*, cumu affirma unii, noi credemu cu convictione deplena co *mintinasi* e unu compositu a) d'in *mintinu*, b) d'in *asi*; a) *mintinu* = *mentinu*, e unu adj. d'in *mente*, in sensu de: cu *mente*, de *mente*, relativu la *mente*, etc.: *fapte mentine*, *copilli mentini*, *muliere mentina*, (conf. macedorom. *mentiminu*, -a, adj., cu acellu-asi intellessu ce are si *mentinu*: *sociu mentiminu* si *socia mentimina ducu casa mentimina*),—leatu apoi in forma m. *mintinu* sau *mentinu*, ca adv., de essemplu: *mentinu du-te*, *mintinu*=*mintinasi du-te* si *mintinasi vino*;—b) *asi*, particla composita si ea d'in *a* si *si*, care sta, cu sensu de *appesare*, pre longa demonstrative adiective si adverbie: *acellu-asi*=*acell'asi*, *acellasi*; *acille-asi*=*acilleasi*; *acumu-asi*=*acum'asi*=*acumasi*, etc.; asiá si d'in *mintinu*=*mentinu*, devine *mintinu-asi* si *mentinu-asi*=*mentin'asi* *mentinasi*, etc., adverb. asiá, conjunctu cu particl'a *asi*: *mentinu-asi*=*mentin'asi*=*mentinasi* dice mai multe si cu mai appesatu tonu, de câtu singurulu *mentinu* ca adv.;—de altramente *mentinu-asi* a cautatu se fia pre trecut si in origine, si cauta se fia si pre venitoriu, nu numai adv., ci si adj., ca si simplulu *mentinu*, de essemplu: sing. *mentinu-asi*—*mentina-si*, pl. *mentini-asi*—*mentine-asi*, precumu: *acestu-asi*—*acésta-asi*, *acesti-asi*—*aceste-asi*. *M.*

MINTENU, adj. adv., vedi *mintenasi*.

MINTEUTIA, s. f., specia de planta sau de passere?

MINTIA, s. f., (cu *t* duru aci, ca si in derivate), 1. lacerna, chlamys; lacerna, manta mai mica, mai scurta, destinata la apperare de plouia; 2. *amticulum*, toga, vestimentu superiore mai lungu, *toga*,—3. derivate: a) *mintiutia*, s. f., deminutivu d'in *mintia*; b) *mintianu*, s. m., pl.-e, vestimentu analogu cu cellu de sub 2.: *terranii porta mintiane albe* si *mintiane negre*; de aci si demin. *mintianutiu*: *mintianutie de copilli*;—se vede desene, si invederatu, co *mintia* e in locu de *mantia*, si prin urmare si: *mintiutia*, *mintianu*, *mintianutiu*, in locu de: *mantuutia*, *mantianu*, *mantianutiu*.

MINTIANU, *mintianutiu*, *mintiutia*; vedi *mintia*.

MINTINASI, *mintinu*; vedi *mintenasi*.

MINUENDU, (d'in *minuere*), 1. gerundiu, forma verbale invariabile in totu in limb'a romána, pre candu in latin'a acésta forma verbale are, cellu pucinu, flessionele casuriloru singulare; 2. gerundivu, variabile, pre câtu flessionea se intende in limb'a romána, pre candu in latin'a are flessionea nomelui adiectivu completa;—unu articlu, convenitu, desvoltatu de noi pentru Dictionariu, a fostu suppressu si supplitu cu celle ce se potu vedé la art. *andu*, *endu*, si: *gerundiu*, *gerundivu*; afora de acésta-a, tractarea lexicographica in parte a *gerundiveloru*, asiá de importanti prin sensulu loru la cea mai mare parte de verbe, a fostu, dupo cumu si proiectasse membrii commissione lexicographice, impedicata prin essigentiele persistenti, de repetite ori, alle societatei academice pentru restrictionea acestei parti, ca si a multoru altoru parti importanti alle Dictionariului: deci cauta se esplicamu aci pre scurtu sensulu *gerundivului*: *minuendu*, ce ne occurse in Dict. *Barcianu*, essitu la lumina inco in annulu 1868, si prin urmare dejá destullu de vechiu in limba si meritandu si prin momentositatea sensului seu una explicare pre

longa explicarea de forma indicata mai susu, si a nome : *minuendu*, -a, si pl. *minuendi*, -e = *minuendus*, -a, -um, si pl. *minuendi*, -ae, -a, a) ca adj., suppositu unei necesitate *physica sau morale*: *spesc minuende in vederea muriloru perdi sentite*; *caldur'a excessiva minuenda cu trei grade*; *minuendu e acestu corpu de armati*; *minuendele appetite libidinoze*; b) ca subst.; *minuendulu* (subintell. *numeru*) e mai mare de *citu deducendulu*; *adunati minuendulu cu alti numeri*. *M.*

MIORA = *mieora* = *mieiora* = *micilliora*, etc.; vedi in Glossariu *mella*. éro in Dictionariu *miora*, si *miorariu*.

MIORCAIRE, *miorcaitu*, *miorcatura*; vedi *miorcare*.

MIORCARE, v., (se conjuga cu forme simple), *ganntre*, *glancitare*, *clamare*, *clamitare*, *latrare*, *ululare*, *ejulare*, *vagitare*, *gemere*, *fiere*, *lamentari*; a emitte voce acuta si plangerosa, se dice mai allessu de vulpi, lepori, catusie, câni, catelli, pulli de lupi si lupi, copilli, omeni chiaru, etc.: a tipá, scanci, game, sbierá, urlá, latrá, plange, a se vaietá, vaierá, vagitá, etc.: *miorca leporele in gur'a cânelui*, *miorczu flamundi pullii lupiloru*; *miorcara de frie'avenatoriloru vulpile*; *miorcá catusi'a in faci'a cationului*; *miorcá de fame catellii si pissonii*; *ce mi miorca celli copilli mereu pre urechiele melle*; — derivate: *miorcatoriu*, -tória, adj. s., *miorcatu*, part. sup.; *miorcatura*, s. f., actione si effectu de *miorcare*: *miorcature de lepori ammeste cate cu miorcature de vulpi*; in fine unu derivatu importante e: *miorcu*, s. m., *ganntus*, *gemitus*, *fletus*, *clamor*, *lamentum*, *vagitus*, *planctus*, *ejulatus*, etc. in tote insemnarile verbului date mai susu: *tipetu*, *sberetu*, *gemetu*, *vaietu*, *scancitu*, *urlatu*, etc.; inse *miorcu* se applica si ca exclamatiune spre imitarea vociloru de animali indicate mai susu: *miorcu! miorcu!* pentru lepori, ca si *miau! miau!* pentru pissica, aplicându-se si cu art. a unu subst. *miau-lu pissicei*, *miorculu leporelui*; — in locu de *miorcu* se aude si *miarcu*, cea ce arreta, co coventulu *miorcare*, care inco se aude cu a: *miarcare*, *miarca vulpea*, etc. —,

cumu si tote coventele ce au se vina mai la valle, s'au desvoltatu tote d'in exclamatiunea: *miru*, de care vedi in Dictionariu; — ecco directu d'in *miorcu*: *miorcaire*, -escu, v., in acellu-asi sensu cu *miorcare*, inse mai energicu; part. sup., *miorcaitu*, s. f., *miorcatura*, — si cu a: *miarcare*, *miarcaitu*, *miarcatura*, si tote, forte probabile, cu n suppressu: *miorcanire* si *miarcanire*, *miorcanitu*, *miorcanitura*; — alta forma, mai energica prin sensu de câtu precedentea *miorcaire* = *miorcanire*, e: *miorcotire*, -escu, v. part. sup., *miorcotitu*, s. f., *miorcotitura*; — in fine, una forma cu sensu restrinsu la catusie sau pissice, e: *miorlaire* si *miarlaire*, -escu, v.; part. sup. *miorlaitu*, s. f., *miorlaitura*, — si aceste-a cu n suppressu: *miorlanire*, *miorlanitu*, *miorlanitura*, — si cu sensu metaforica applicatu chiaru si la omeni: *ce miorlanescu calle mulieri? nu se cade juniloru, in tota vigorea poteriloru omului, se miorlanesca ca catellii de pissica*.

MIORCATORIU, *miorcatu*, *miorcatura*, *miorcotire*, *miorcotitu*, *miorcotitura*, *miorcu*, *miorlaire*, *miorlaitu*, *miorlaitura*; vedi *miorcare*.

MIRAGIU, s. m., (fr. *mirage*, — dela *mirer* = *mirari* = a mirá = a spectá cu mirare, a vedé ca in speculu); nueru sau negura ce appare in desertu si pare apa, asiá in câtu ammagesce nu numai animalile setose, ci si ómenii, se allerge, in desertu ca se se adape: *Indianii nomescu forte bene miragiulu cu vorb'a: mrigeltrişná = sete de animale, dupo ce allerga unu animale setosu*; vedi si populariulu *mirazu*.

MIRAZENIA, s. f. d'in acea-asi origine si cu acellu-asi intellessu ce are urmatoriulu: *mirazu*.

MIRAZU, pl.-e, ca si precedentele *mirazenia*, amendoue populari forte si cu sensulu de: 1. *miraculum*, *miracm*, *minune*; 2. *prodigium*, *portentum*, *monstrum*, *prodigiu monstru*, arretare contr'a naturei, legiloru naturei; 3. *aliquid excellens*, *eximium*, *praesertim*: *maniflexum donum*; ceva excellent, forte bonu si in speciale: donu munificu, munulu cellu mai bonu si mai onorificu: *mi-*

covine tic, (in acestu sensu si : *onu merazu, tu ai remasu fora mcrazu*); 4. admissibile si pre-n loculu si cu sensulu formei : *M.*

VESCE, *mirenescu, mirenu; anesce*, etc.

DE, *miriametru*, etc., vedi in iu *myriade, myriametu*.

NESCE, (redussu si in : *mirc-v.*, in modu *mirianescu; mi-a*, adj., laicus, profanus, tem-ecularis, mundanus; d'in mi-lativu la *mirianu*, allu *miria-rtu mirianescu*;—*mirianu,-a*, inu bene f. *mirianca*), s. pers., ofanus, secularis; laicu, ce nu basericesca, spirituale, ci ci-sca;—d'in slav. *mirŭ*=lume.

RE, *miritu, miritura, miriu*; iot. *miriire si mirire, mirito-u, miritura*.

CE, s. f., *messum arvom, sti-minatura secerata, remasa cu paliele cerealiloru*.

GIA, s. f., *specia de planta, ngula (bovis)?*

CU, s. m., *esca piscatoria; buc-prensu pesce in uncu*; — ne-u d'in coce de Carpati.

., s. f., d'in *missu de la mitte-re*; ce se pune in jocu alea-

.DA, s. f., *blana d'in mai multe a missada de pelli*.

ELA, s. f., vedi *mistuire*.

NICU,-a, adj. s., forma pec-locu de correct'a : *mitariu*, ce dictionariu.

ANESCE, *mitocanescu, mito-ocu* = *mitochu*; vedi *metoca-*

U, s. m., *carte de calle, passu-carte de posta*;—coventu tur-utu de plenu in desuetudine.

IARE,-ediu. v., *nectere, tulle-necte*, a face *flessibile*, a mol-è dispusu a se plecá in veri-ce a veri-ce lucru; part. sup. *mla-f.*, *mladiatura*; — s. f., reale : *blastare, surcellu, ramurellu*, etc.; de unde : *mladiosu,-a*, adj.,

flessibile, flexus, flessibile, plecatu a se flecte; si d'in adj. si subst. f. *mla-diosia*, *flessibilitate*; deminut. d'in *mla-ditia* se dice *mladiora*;—de origine slavu, si combinationea littereloru *ml* in syl-lab'a initiale e totu ce e mai incom-patibile limbei romanesci.

MLADIATU, *mladiatura, mladitia, mladiora, mladiosia, mladiosu*; vedi *mladiare*.

MLASCINA, *mlastina, si mlostina*, s. f., *locu limosu, tinosu*; de unde si adj. *mlascinosu* si *mlosinosu,-a* : *regione mlascinosa*;—de origine neconoscuta; déro, de certu, cu acellu-asi defectu ce au si formele de sub *mladiare*.

MOCA, s. m., si f., *idiotu, hebes, stl-pes, stupidus, ineptu; idiotu, ebete, ineptu, stupidu, care nu e bonu de nemica, sau care totu ce face, face reu si pre dosu, face cu greu si mai cu greu fine-sce, care e de risulu lunei*, etc. : *unu moca de omu. una moca de muliere; ce se faci cu acestu moca, cu acésta moca?* totusi, in plur. mai allessu, in genu f., chiaru si vorbindu de masculi : *cu mo-cele nu scoti nemica la capetu*; — se fia *moca* affine cu grec. *μωχάειν*=a si bate jocu, a se strambá a fi unu strambu de risu,—sensu ce s'ar coventi lui *moca?*—pote inse se fia *moca* in locu de *muca* de la *mucu*, ceva, adeco, pre care *nu si da cineva neci mucii*;—d'in *moca* inse esse, cumu se vede, una respectabile progenia : *mocaire,-escu*, v., *lente, cunetanter et male agere, a face incetu forte si cu tote aceste-a reu veri-ce lucru* : *se mo-caiescu une mulieri diu'a intréga, ca se si arrunce rochi'a pre senesi*; adj. s., *mocaitoriu,-tória*, part. sup. subst., *mocaitu* : *ce mocaitu mulieri; se ceru ore de mocaitu la doue trei imbucature de pá-ne*; s. f., *mocaitura*,—tota acésta parte de progenia a lui *moca* cere de necesse unu *n* suppressu : *mocanire, mocanitu, mocanitura*, asiá aru paré essi d'in unu *mocanu*, nascutu d'in *moca*, (vedi inse *mocanu* la art. respectivu);—alta gene-ratione inse capita *moca* directu prin adj. *mocosu,-a*, plenu de *moca*, de *mocai-turele unui moca*, de unde apoi : *moca-sia*, s. f., *calitate, portu, processu de*

mocosu; *mocosire, -escu*, v., dice mai mult: de câtu *mocaire* sau *mocanire*; part. sup. subst. *mocositu*: *ce juni mocositi ca nisce bețrâni decrepiti!*—s. f., *mocositura*: *mocositura de imbraccatu pre una integra diua*;—si in form'a: *mocosiare, -ediu*, care e de preferitu: part. sup. *mocosiatu*, s. f., *mocosiatura*, etc.

MOC Aire, *mocaitoriu, mocaitu, mocaitura*; vedi *moca*.

MOCANESCE, adv., d'in *mocanescu*: in modu *mocanescu*: *a jocă mocanesc*; *mocanescu, -a*, adj., d'in *mocanu*: *sérica mocanescă, oui mocanesci, portu mocanescu*;—*mocanu, -a*, adj. s., 1. alpinus, alpestris, montanus, alpestris Transilvaniae incolă; de *monte, montanu*, in speciale: *Romanu montanu d'in Transivani'a, Romanu allu Transilvaniei; locuitoriu de monte*; 2. nome datu apoi totu in specie Româniloru d'in Transivani'a, ce si pascu ouile d'in coce de Carpati, mai allessu in *Terr'a romanesca*;—de aci in genere: *mocanu*—*impolltus et inurbanus, rudis, rusticus, agrestis, horridus, humanitatis expers, ferus, impolitu, inurbanu, rude, rusticu, agreste, nelimatu, orridu, incultu, lipsitu de umanitate, de omenia, selbaticu, feroce, etc.*;—form'a, in care se traduce mai allessu acêsta parte a *Românului mocanu*, e: *mocartianu, -a*, applicata si chiaru *Romaniloru* de d'in coce de Carpati: *esti mocartianu, ursu de padure*;—*mocanime*, s. f., a) *collectivitate, multime, toti mocanii*; b) *calitate, statu, natura de mocanu*, — pentru care sensu si form'a *mocania*.

MOCANESCU, *mocania, mocanime, mocanu, mocartianu*; vedi *mocanesc*.

MOC HORIRE, *mochoritione, mochoritu, mochoru*; vedi *mohoru*.

MOCIOCA, s. f., in locu de *macioca*—*maciuca*, ce vedi in Dictionariu.

MOCIRLA, s. f., *coenum, lutum, Ilmus, mortarium*; limu, tina, *neroiu*; in specie: *mortariu, mocirla cu arena si cu calce pentru muru*;—*mocirla* nu pote fi, cumu affirma unii d'in ungur. *mot-sâr*, cu care *mocirla* nu sémina neci cumu in forma;—derivate: *mocirlutia*, s. f., demin. d in *mocirla*; *mocirlosu, -a*,

adj., *Ilmosus, lutesus, coenosus, lacunosus*, plenu de *mocirla*:—*mocirlire-escu*, v. a intiná, consperge cu tina, si fig. a maculá, dedecorá, desonorá; in speciale: a face *mortariu de muru*;—part. sup. *mocirlitu*; s. f., *mocirlatura*, actione si effectu de *mocirlire*:—se dice, —si forte desu—, si: *mocirlare*, ca v., care e de preferitu formei *mocirlire*, si prin urmare: *mocirlatoriu, tóriu*, adj. s., *mocirlatu*, part. sup.; *mocirlatura*, s. f., etc.

MOCIRLARE, *mocirlatoriu, mocirlatu, mocirlatura*. si: *mocirlire, mocirlitoriu, mocirlitu, mocirlitura, mocirlosu, mocirlutia*; vedi *mocirla*.

MOCOSIARE, *mocosiatoriu, mocosiatu, mocositura, mocosire, mocositoriu, mocositu, mocositura, mocosia, mocosu*; vedi *moca*.

MOCRA, s. f., fructu, poma de *mocru*; éro *mocru*, s. m., specia de arbore, *cerasiu duracinu* = *cerasus duracina cerasa proferens, cerasiu ce produce cerasie duracine* (= *negre, tari si dulci*); (fr. *guignier*, fructulu: *guigne*; germ. *duraischer kirschenbaum*, fructu: *härliche oder duraische kirsche*; Diction. *Bracianu: süsskirschenbaum, süsskirsche*).

MODARIRE, -escu, v., in locu de *modurare*—*modulare, modellare*, mai allessu in intellessulu speciale, in architectura, musica si pictura; vedi déro in Dict. *modellare, modular*.

MODARLANIA, s. f., vedi *modarlanu*.

MODARLANU, moderlanu, in locu de *modurlanu, -a*, adj. s., camu in acellu-si sensu cu *badaranu*: *bardus, plumbeus, stipes, truncus, stolidus obviarum rerum admirator, pinguis et tardus, dextertatis expers, rei parum habilis, ineptus, stupidus, hebes; rusticanus, agrestis, impolltus, inurbanus, humanitatis expers, nequam, nebulo, vills, abjectus, etc.*; de tóte partile misellu si de nemica: de partea intellegentiei: *greuoniu, greu si grossu de capu, trunchiu, bustianu, butucu, stupidu, cascagura si guracasca*; de partea practica, in actione: *fora desteritate, fora abilitate, stangace in tóta poterea coventului, ineptu, inerte, greulu pamentului*;

a portului si portarei morale : i, nepolitu, neformatu, neciopolitu, neomenosu, inurbanu, rusticanu, agreste, aspru, selapoi : vile, abiectu, improbu, a fundu, etc.; — derivate : *mo-* = *modurlantia*, s. f., calitate, itura, fapta de *modarlanu* = *mo-*; — *modarlanescu* = *modurlane-* dj., de *modurlanu*, de unde si *durlanesce*; verb. de regula rene *modurlani* = a se face *modur-* se si : *a modurlani pre altulu, nesce, abbrutesce pre cineva*; — u *modurlanu* prin origine *moduroniu*, adj. s., inse differcaracteriu : *morosus, tetricus, infidelis, importunus, querulus, sus, suspiciosus; morosu, tricile, greu de multiamitu, totu a baretandu si plangundu-se, du nemine in voli'a lui, imporzindu de toti, meticulosu, suspisanthropu, etc.*; — e invederat *oduroniu* = *moduroiu* e formatu tu, pl. *moduri*, prin acellu-asi, cu care se nascu *morosu* = *mo-* in *more* = *mos, moris*, care e a-asi radice cu *modu*; asi si *nu*, differendu de *moduroniu* prin terminatione si directione

OLIRE, *modiolitu, modiolu, etc.*:
Dictionariu : *modiolire* si *mo-*

ORIRE, *modioritu, etc.*; vedi *modiorire* si *modiolu*.

ROIU, adj. s., vedi *modar-*

ANDETIA, s. f., vedi *magandeguldetia*, la *magadaia*, la *magadeu*; vedi si *moghila*,

HERU, -a, adj., macer, macles, macilentus, strigosus; macrumsumptu de macretia, stigosu, ore branci, cadutura; — coventu, de Carpati, neconnoscutu; se sene co e unu corruptu d'in germ. affine sau impormutatu d'in *rom-* = *macru* = *macer*, fr. *mai-*

HILA, *mohila*, d'in *movilla*, s. f.,

collis, tumulus, grampus, clivus; inaltime de pamentu pre unu terrenu sessu, de form'a pyramidale : *stetemu se leuamu repausu longa trei moville; una numerosa seria de moville pre unu vastu câmpu*; — singuru derivatu : *movillicia* = *movilitia*, s. f., deminutivju d'in *movilla* : *mai multe movillitie in giurulu unei mare movilla*; — *movillosu, -a*, adj., plenu de *moville* : *câmpu movillosu, sessuri movillose, ripa movillosa*; — D. *Miklosich* nu potea se nu referia unu coventu romanescu asiá de mobile si instabile in forma la slav. *mogilla*; déro chiaru acésta fluctuatione de forma a coventului romanescu probédia, peno la evidentia, co nu tine si nu pote tiné acestu coventu romanescu fluctuante in forma, de coventulu unei limba slavica, care, dupo impromutarea coventului, ar fi statu si a statu in faptu cu limb'a romanesca in relationi si mai urgenti de câtu nesce relationi intime amicali, ci relationi aproape oppressive si despotice, (vedi art. *mila* mai vertosu, intre multe altele alle acestui Glossariu); acésta simpla observatione derapina d'in fundamentu assertionea Domnului *Miklosich*, si n'amu avé neci una nevolia de alta demonstratione; inse d'in placerea de a vedé pre doctulu slavistu refellendu-se inco una data pre sene ensusi, se mi permitta lectorii se le espunu pre scurtu comedi'a; co-ci, dupo v. slav. *mogilla* = *tumulus*, se producu *surcelle* : bulg. *mogila*, serb. *gomila*, alb. *gumulja* si *magula*, apoi allu nostru: *moghila, movilla, mohila* sau *mochila*, cumu si allu nostru: *magura*, cumu cech. *mahura*, dandu si comparationea *sassului Schuller* cu scot. *mukle*, si concludendu in fine, co rad. v. slav. *verbale* e *mog* = in sensu de : *crescere*, — inse in infin. *mosti*, si I pers. sing. *mogun* = in sensu de *posse*; — se facemu acumu si noi breville nostre observationi : limb'a slavica nu are neci la rad. *mog*, neci la coventulu reale *mogun* de câtu vocalea *o*, si in neci un'a derivata macariu vocalea *a*, cumu are limb'a Românilui in covente ca : *magura, magallia, magandetia*, (si cu *o* : *mogandetia*), *magadeu, etc.*, cari su de-

inveredie, co cech. *mochara* s. *mochara* promutu de la Români, *mochara* s. *mochara* de la Cechi, prezența și multe alte su totu asiá, de esența și pretenși'a slav. *macloga*, co ar fi în slav. rom. *maciuca*, (vedi in Dict. *macloga* și in Glossariu *macloga*), — foră se mai adaugemu, co imaginari'a rad. slav. *mog*, nu are sensu de *crescere*, *proeminere*, *inaltiare*, *tumere*, etc., pre cându coventulu reale slav. *mogun* însémna numai : *posse* = *δύνασθαι* = *potere*; goth. germ. *mag* = *potere*, inse și id'e'a de *crescere* in *magath* și *mädchen*, in lat. *magnum*, *mac-tare*, si, ca se abbreviámu, in sanscr. *mah* = *magh*; de aci a essitu, forte probabile, prin celle mai vechie relationi alle Romaniloru cu limbe indice de forma forte originaria, in limb'a româna unu coventu ca *magvilla*, care, cu tempulu, assumpse forme successive ca : *maghilla*, *magilla*, *mahilla*, *mavilla*, d'in care un'a ar fi de preferitu, de si nu se escludu formele cu *o* : *mcvilla*, *moghilla*, *mohilla*, etc.; co-ci, se lassámu co si latin'a, ca si slavica, presenta desu forte *o* in locu de *a* in comparatione cu sancrit'a : *noc-ere* = *naç*, *nocte* = *nacta*, etc.; déro in limb'a româna occurre dés'a scambare de *a* cu *o*, cumu mai susu chiaru in acestu articlu amu attinsu : deci ne margemimu, asserendu cu convictione, co *coventulu in cestione nu e si nu p'ote fi slavicu*; d'in contra *slaviculu ensusi moghilla se esplica ca mai bene prin una forma originaria a coventului romanescu*, adeco : *magvilla*; — notámu numai co scot. *muckle*, citatu mai susu, e, de certu, nu un'a d'in originile coventului : *movilla*, ci pote analogu in sensu si in forma cu allu nostru : *muchia* = *mucla* : *muchia de collina*, *muchia de monte*, déco acestu-a se trage totu d'in *mag* = *mog* = *mug*, sancr. *magh* = *mah*.

MOGHILITIA, *moghilosu*; vedi *moghila*.

MOGOROCIRE, si *mogrosire*, -*escu*, v., *mussare*, *mussitare*, lente et inepte agere; a face veri-ce cu lentitudine, negligentia, intardiare, si incurcare, cu ineptia, etc.; confere : *migalire* in Dic-

tionariu, si : *mocosiare*, *mocaire* in Glossariu.

MOHILA, *mohilitia*, etc.; vedi *moghila*.

MOHORIRE, *mohoritione*, etc.; vedi *mohoru*.

MOHORU, si *mochoru*, s. m., *panicum*, *panicum* = *panicum italicum* = *Linn.*; specia de meu negru ce bate in rossiu; érba, fenu rossiu inchisu : *a coss!* *mochoru*, *mochorulu e bonu nutretiu*; — derivate : *mochorire*, -*escu*, v., a colorá rossiu inchisu, a dá unii ce colore rossia inchisa : *vestimentele prelatiloru se moc'orescu*; part. sup. adj. subst., *mochoritu* : *vestimente mochorite*, *colore de mochoritu unu vestimentu*; *le place se se porte mochoriti*; *mochoritione*, s. f., actione de *mochorire*, déro mai allesu effectu de *mochorire* : *facia, colore mochorita* : *prea inchisa e mochoritionea acestui vestimentu*; — d'in ung. *mohar!*

MOIERE, *moieciosu*, *moictoriu*, *moietu*, *moitura*, — tote reu scrisse dupo rea pronuntiatione, in locu de : *moiare*, *moiaciosu* = *moiatiosu*, *moiatoriu*, *moiatu*, *moiatura* vedi in Dictionariu : *moiare* = *moliare*.

MOIMA, s. f., specia de *minutia*, *minutia mica* = *simlola*.

MOISCA, s. f., *gobius*, (fr. *goujet*); specia de pesce; — forte propabile d'in *moiare*, ca pesce cu *carne molle*, ca si *mollacu*, ce vedi in Dictionariu.

MOISCE, s. f., *lacuna*, *eluvia*, *lacus paluster vel paludosus*, *uliginosus*; *pluvia*, *tempestas*, *intemperies*; 1. lacu tinosu, lacuna uliginosa, apa limosa, locu moiatu de ape si prin acésta-a cofundatiosu, *eluvia*, *alluviu*, etc.; 2. tempu ploiosu de susu si tinosu de diosu; — una forma desvoltata d'in procedentea e : *moiscina*, cu acellu-asi sensu mai appetatu; — se vede de sene, co coventele su nascute d'in *molle*, *moliare* = *moiare*.

MOISCINA, s. f., vedi *moisce*.

MOJARIU si *mojeriu*, s. m., *mortarium*; *mortariu*, *mocirla* cu arena si calce pentru muru; — *mojarutiu*, demin. d'in *mojaru*, *mortarioru* = *mortalloium*; — desi, pre câtu scimu, neconnoscutu undeva d'in coce de Carpati, inse nu credemu se

fia d'in ungur. *mozsar*, ci acestu-a d'in roman. *mojariu*, probabile in locu de *moiaru*, cu *i* mutatu in *j*.

MOJERIU, *mojerutiu*, s. m., vedi *mojariu*.

MOJICESCE, adj., in modu *mojicescu*: *a se portá si vorbí mojicesce*; — *mojicescu*, -a, adj., d'in *mojicu*, relativu la *mojicu*: *vorba mojicesca*; — *mojicia*, s. f., calitate, statu, fapta, natura de *mojicu*: *cine pote rabdá mojiciele vóstre? mojicime*, s. f., collect. multi *mojici*, toti *mojicii* ca categoria; — *mojicosu*, -a, adj., plenu de *mojicia*: *vorbe mojicose*; — *mojicu*, -a, adj. s., pers., rusticus, agrestis, impolitus, inurbanus, incultus, rusticanus, paganus, vicanus, plebejus, ignobilis loco natus; in sensu speciale: *terranu, sateanu, rusticu, aratoriu, plugariu, campestru, agreste*; in sensu generale: *piebeiu, de nascere obscura, ignobile, si mai estensu: rusticanu, inurbanu, impolitu, grossolanu, incultu, nelimatu, orridu, etc.*: *mojicii si boiarii faceau doue classi seprate*; prov. *neci salcea pomu, neci mojicu' u onu; multi d'in familie distinse nascuti sunt a desea mai mojici de cátu toti mojicii de pre lume; nobile de titlu si mojicu de cultura e unu monstru*; — se aude si unu verbu d'in *mojicu*: *mojicare*, -escu: a face *mojicu*, a) a face d'in nobilo plebeiu, a degradá d'in positione; b) a *mojici* pre *cinva*, a i dice *mojicu*, a lu calificá de *mojicu*; c) in forma reflex. *a se mojici*: a) a se prostitué, avili; b) a se portá ca uu *mojicu*, etc., — dupo Dict. de *Buda* affine cu it. *moe-cera*, (vedi si: *moca* in Gloss.); inse dupo D. *Miklosich* *mojicu* = *mujicu* e d'in slav. *mújicŭ* = vir, derivatu d'in *mújĭ* = vir, ἀνὴρ, adaugundu, co in romanesce *mojicu* = *mujicu* s'a introdussu mai tardi d'in russ. *mujicŭ*, — duca-se déro de la *Románi* la allu cui e, si, perindu de la noi, remána acollo de unde e.

MOJICESCU, *mojicia*, *mojicime*, *mojicare*, *mojicosu*, *mojicu*; vedi *mojicesce*.

MOLDA, s. f., *alveus*, *maetra*, *labrum*; vasu de spellatu vase, de fermentatu páne, de adapatu animalu etc.: *albia*, *capistere*, *labru*, *lavacru*, *ullucu*, *troca* etc.,

— neconnoscutu d'in coce de Carpati; probabile d'in germ. *mulde*.

MOLECAU, in locu de *mollecáu*; adj. s., *lentus*, *tardus*, *cunetator*; care cu greu si abiá se misca si lucra; — se vede de sene, co coventulu e essitu d'in *molle*; Diction. de *Buda* scriue bene: *molecou*, care duce la *mollecone*.

MOLFAIRE, -escu, v., *difficuler*, *lente*, *creptanter edere*, *mandere*, *rodere*, *rumigare*; cu greu, abiá, cu incetu si cu siueru de gura a *mesticá*, *rumigá*, *róde*, *mancá ceva*; *molfaitoriu*, -*tória*, adj. s., care *molfaiesce*; part. sup. subst. *molfaitu*, s. f., *molfaitura*: *molfaitura de cáne be-tránu la unu oscioru in tempu de mai multe dille; nu mancati, ci molfaiti, fedosu si gretiosu*; — alta forma a verbului se aude forte desu cu *r* in locu de *l*: *morfaire*, -escu; *morfaitoriu*, -*toria*, adj. s., *morfaitu*, part. sup. subst. *morfaitura*, s. f., etc., avendu sensulu de *molfaire* cu adaussu de: *vestes corrugare*, a stricá netiditatea vestimenteloru, sedundu, calcandu pre elle si stringundu-le, de-formandu-le in totu modulu; — form'a in urma data e, de certu, cea mai primitiva si mai originaria, ca provenita d'in grec. *μορφή* = *forma*, de unde form'a *popularare m. morfu*, s. cu sensulu: a) ce amu indicatu la verbele *molfaire* si *morfaire*: *morfulu fusteloru nostre e de plansu; morfulu indclung. si dorerosu allu pruncului cu gura forte debile a-supr'a mammiteloru nutricei*; b) in sensu mai latu si ideale de: *deformatio*, *vultus et oris contortio*, *simulatio*, *fictio*; *ivanla verba*, *commenta*, etc.; de-formare a faciei si gurei, cumu si a ad-everului: *strambatura*, *intortochiatu-ra*, *simulatione*, *fictione*, *mentiona*, *secatura*, etc.: *ce mi faci asiá morfuri, candu cu ti facu tote voliele si totu placulu? se tine de morfuri, ca se ne fure tempulu; celle mai mari morfuri essu d'in gur'a mentionosului acestui-a*; — si cu partici a = *es* = *ex*: *smorfu*, in sensu mai appesatu si mai energicu de cátu allu simplului *morfu*, cumu: *smorfulu pruncului face se crepe titiele mamei; cu smorfuri de aceste-a nu ne prendi oclii*; si in derivate: *smorfaire*, -escu, v., *smor-*

faitoriu,-tória, adj. s., *smorfaitu*, part. sup. subst. *smorfaitura*; — si unu augment. s. m., *smorfoiu* = *smorfoniu*, de unde alte derivate : *smorfonire* = *smorfoire,-escu*, v., *smorfonitu* = *smorfoitu*, *smorfonitura* = *smorfoitura*, etc.

MOLFAITORIU, *molfaitu*, *mol/aitura*; vedi *molfaire*.

MOLIA, s. f., tinea, blatta; specia de insectu, de verme, ce rode si strica vestimentele si materialele de vestimente : *blatt'a*, *tine'a*, *cariulu su sorori si frati ai molici*; — deminutive : *moliora* si *molica*, de unde apoi : *molicia* = *molitia*, *moliciora* = *molisiora*; unele d'in aceste deminutive se applica in locu de primitivulu *molia*; asiá, de essemplu macedorom. *molitia* sau *molicia* in locu de *molía*, cumu si alb. *molisa*, neo-grec. *μολιτσα*; — adj., *moliosu,-a*, plenu de *molie* : *vestimentu moliosu*, *blana moliosa*; — d'in acea-asi radice cu *melitia*, si cu *mola* = *mora*, adeco d'in *molere* = *molere*, de unde esse *molía*, ca si *volia* d'in *volere* = *volire* = *vorere* = *vurere* = *vrere*, etc.; oo-ci : ce ai se mai dici Domnului *Miklosich*, care, fora neci unu temeliu, trage covente romanesci ca : *voia*, *nevoia*, *nevoientia*, *voientia*, etc., de la slav. *volja*, si mai fora temeliu cauta a trage de urechie roman. *molía* de la v. slav. *molj*, la care nu scie dá neci una radice verbale slavica, si prin urmare, ca si in multe alte casuri, s'ar cadé se reconnoasca, co d'in roman. *molía*, bene justificatu prin unu verbu, s'a potutu trage slavicultu *molj*.

MOLICIA, *moliciora*; vedi *molía*.

MOLIDFA, s. f., vedi *molitva*.

MOLIDFU si *molitfu*, *molidu*, *molifu*, s. m., abies candida, pinus silvestris, *larix*, germ. dupo Dict. de *Buda weissfichte*, *weissstanne*, *kienbaum*, *klefer*, *föhre*; dupo Dict. *Barcianu* : *molidfu* = *lerchenbaum*, éro : *molidu* = *weissfichte*, *weissstanne*, *klefer*; specia d'in arborii resinosi, probabile : *larice* = *larix*, (fr. *mélèze*); — de unde? nu credemu d'in slovenesc'a, unde *molidfu* = *molidfa* in sémna : *rogatione*; pote co coventulu e unu compositu d'in *molidu*, adeco : *molidu* d'in *molle*, si d'in *fu*, mutilatu d'in

fuiu = *foiu* = *foliu*, asiá co, in orgine ar fi sonatu : *mollidofolium* sau *mollifolium*, de unde abbreviationea = speciale : *molifu*; éro in *molidu*, in locu de *mollidum*, ar fi simplu : *mollidu* d'in *molle*.

MOLIDU, s. m., vedi *molidfu*.

MOLIFA, s. f., vedi *molitva*.

MOLIFU, s. m., vedi *molidfu*.

MOLIOSU,-a, adj. s., vedi *molía*.

MOLITIORA, *molitia*; subst.; vedi *molía*.

MOLITAVNICU si *molitevnicu*, adj. s., vedi *molitva*.

MOLITFA, s. f., vedi *molitva*.

MOLITFU, s. m., vedi *molidfu*.

MOLITVA, s. f., oratio, preces; rogatione, oratione, prece, precatione; in specie : rogatione religiosa, ceruta de cultu in diverse impregiurari alle vietiei omului : *molitva de curatiarea mulierei dupo patru dieci de dille de purificatione dupo nascere*; *molitva de santiarea apeii*; *molitvele sântului Basiliu pentru essorcisarea dracului, ce posedepricineva*; *molitve de morbozi si nepotentiosi*, etc.; — fiendu co cu *molitva* e legatu unu casu de obscurantismulu, ce a cadutu pre Romanu, prin indoparea cu *slavismi*, mai allessu in sfer'a religionei, unde neci preutii Români, ne cumu poporulu, se percepa bene si se intellega asprele elegantie slavice, (vedi *mila*); de a acea-a, inainte de a merge mai departe, se arretâmu formele multiple si inesauribili ce leuâ, la nevoia urgente, unu coventu ca *molitva*, — ce e unulu d'in celle mai simple in seri'a d'in acestu articlu —, lauâ in gur'a bietului Românu; ecco una mostra : *molitva*, *molidva*, *molidfa*, *molitfa*, *molifa*, *moliva*, etc.; in se vedemu : *molitvenicu*, s. m., in intellessu de : *collectione*, *carte*, *libru de molitve* = *rogationi*; in locu de acésta forma, cea mai simpla, pre câtu se pote, carturarii lungescu si complica cu : *molitvelnicu*, *molitavnicu*, *molitevnicu*, etc.; éro poporulu, necessitosu de alle religionei dica, cumu pote mai simplu, dupo dulcea sea limba : *molifenicu*, *molfenicu*, *mosfenicu*, etc.; — puneti déro, boni preuti ai poporului românu, in locu de aceste covente cari rumpu gur'a românu si ebeta

i;—puneti *rogatione* in locu, si *carte de rogatione*, in locu *nicu*, déco nu voiti se i diceti *psychologiu*, d'in care si au avii *molitvelniculu* loru.
VENICU, *molitvelnicu*; vedi

U, si *molodiu*, s. m., glarea, mus egesta vel ingesta, ru-
iu, arena petrosa, glaria, de-
etc., ce incurca mai allessu
onea strateloru sau a curti-
ulu de la *derimarea caseloru*,
la *constructionea cloaceloru*;
e d'in *mole* = *moles*, a nume
lj. *molosu*, -a, = de mare *mole*,
sole, si apoi m. *molosu* ca sub-

'RU, s. m., in acellu-asi sensu
sau *cyminu*; ce vedi in Dic-

s. m., in locu de *mole* = *moles*,
Dictionariu.

ŔHIA, reu scrisu in locu de
; — *monarhicesce*, contrariu
limbei, nu numai pentru co
cu *h* in locu de *ch*, ci si mai
nu se dice *monarhicescu*, d'in
deduca adv. *monarhicesce*, ci
plu: *monarchicu*, de unde adv.
umai *monarchice*; totu asiá
li su si: *monarhicu*, *monar-*
arhu, in locu de correctele:
monarchistu, *monarchu*, de
n Dictionariu.

'TIRE, s. f., in forma correcta
asteriu.

ŔANIRE, -*cscu*, verb., muttre,
aussitare, queri; a murmurá,
bombaní; a se plange, a si
u, etc.;—probabile in locu de
e = *monstranire* = *mostrare*
are = a si arretá suppera-

ŔA, *monedaria*, *monedariu*
acte; vedi déro in Dict. *mo-*
tariu, *monetariu*.

'HIU, s. m., *monoculus*; cu
care are numai unu *ochiu*,
inse coventulu, de si e si in
na, nu e mai pucinu *hybridu*,
iatu d'in doue covente leuate

d'in doue diverse limbe, d'in grec'a si
latin'a: *μóvoc* = unu, si *oculus* = *ochiu*,
si prin urmare de reprobatu; form'a nor-
male e: *monoculus* = *unoculu* = *unoclu* =
unochiu, etc.

MONOCOTILEDONU, *monografa*,
monogramu, *monolitu*, *monomu*, *mono-*
filu, *monopolu*, *monosilabicu*, *monosila-*
bu;—vedi in Dict. la † *mono*- formele mai
correcte alle acestoru covente.

MORALICESCE, adv. d'in adj. *mor-*
licescu,—amendoue su anormali; (vedi
mahina, *mahinalicesce*); adauge, ce chia-
ru *moralu*, d'in care *moralicescu* super-
fluu, nu e puru de unu peccatellu: for-
m'a deplenu correcte e: *morale*, m. si
f., d'in care unu adverbium, dupo norm'a
classicului *moraliter*, ar fi: *moralitère*
sau *moralitre*; vedi in Dictionariu *mo-*
ralitère; — in fine form'a: *moravu*, s.
m., = *mos*, gen. *moris* = *invetiu*, *de-*
prendre, *usu*, *consuetudine*, etc., nu
e mai pucinu anormale si contrariu le-
giloru limbei române, ca forma calcata
dupo strainismulu: *naravu*; de ce se nu
introducemu form'a fundamentale: *more*
= *more* d'in *mos*, in genu m. *more-le*, pl.
mori-i? si de unde apoi tota famili'a:
morale, *moralitate*, *moralizare*, *moratu*,
morosu, etc.; vedi in Dictionariu numai
pl. *mori*.

MORAVU, s. m., vedi *moralicesce*.

MORCOSIA, s. f., lamina ferrea, qua
currus axis munitur, (germ. *achsen-*
blech); lamina de ferru, cu care se mu-
nesce assea carrului;—coventu d'in coce
de Carpati neconnoscutu, pre câtu noi
scimu;—d'in coce de Carpati se aude:
blèchu, *blèvu*, si *baltiu*, care e de prefe-
ritu, co-ci *blèchu* e, probabile, german.
blech, (vedi mai susu: *achsenblech*);—
d'in *morcosia* si verb. *morcosire*, -*escu*,
v., currus axem munire, a muni assea
carrului, a baltia acésta asse; part. sup.
morcositu, etc.

MORCOSIRE, *morcositu*; vedi *mor-*
cosia.

MORCOVU, s. m., specia de planta,
daucus sativus Linn. (germ. *gelbe rübe*,
mohrrübe, *mühre*);—*morcovu de câmpu*
= *daucus sylvestris Linn.* (germ. *ka-*
rotte, *wilde*, *mohrrübe*); inse fr. *carotte*,

explicatu prin lat. *pastinaca hortensis* vel *sativa*;—vedi si in Dict. *carota*; afora de aceste-a, d'in collo de Carpati pare co plant'a mai are si nominele de : *murcoiu*=(*murconiu*), si *murocu*.

MORDAIU, s. m., corruptu d'in *mortariu*. ce vedi in Diction., inse d'in collo de Carpati si cu insemnarea speciale, ce Dict. de *Buda* espreme asiá: *telum lentivum minima speciei*, vulgo *mortarium* vel *pistoleta mortaria*, (german. *terzerolt*, *sackpistolle*, *puffer*); *arma de focu de cea mui mica specia, vulgare, pistoletu mortariu, pistoletu de sacculietiu (de pusunariu)*.

MORETARIU, *moretu*: vedi *mosdeiu*.

MORFAIRE, *morfaitu*, *morfaitura*, *morfu*; vedi *molfaire*.

MORISCA, s. f., mola parva vel *luseria*; deminutivu d'in *móra*, ce vedi in Diction. inse si cu sensu de *móra de jocu pentru copilli*, de essemplu : *moriscá de pisatu cafea*; *morisca de macinatu meliu pentru pesatu cu lapte*; inse : *morisca de copilli, morisca de ventu cu doue aripiore*.

MORMAIELA, s. f., vedi *mormaire*.

MORMAIRE, -*escu*, (inse si cu forme de conjug. simple : *mormaiu, mormaiie, se mormaiia*, etc.), v., murmurare, *musitare*; a murmurá, a emite voci sau sonuri incurcate si confuse : *mormaiiescu ursii*; *mormaiie riurellulu prin érba verde*; part. sup. subst. *mormaitu*; s. f. *mormaitura* : *mormaitur'a cânelui*. — *mormaitura* e forma de preferitu formei *mormaiéla*, care e anormale si de reprobato;—*mormaire* e, probabile, in locu de *mormoire*, si acestu-a in locu de *mormoire* = *murmurare*; cu totulu affine grecescului : *μωρμύρειν* = *murmurare*.

MORMAITU, *mormaitura*; vedi *mormaire*.

MORMINTALU, adj., d'in *mormentu*. de *mormentu*, *sepulcralis*; inse incorrectu in forma, co-ci s'ar cere : *mormentale*.

MORMOLICU, si *mormolocu*, s. m., *gyrinus*; fetu de broscu (confere si grec. *μωρμολόκειον*).

MORNA, s. f., *clava*; *maciuca*, *maciuca occiditoria*, *ommoritoria*;—de unde

se vede, co *morna* e unu fetu d'in celli nascuti d'in *morire* : *morte*. etc.

MORNAIRE, -*escu*, *mornaitoriu*, *mornaitu*, *mornaitura*; vedi *mormaire*.

MOROIANU, -*a*, adj. s. pers., *montanus*, *alpinus*, *alpestris*; *montanu*, omu de monte, in specie : *Romanu de monte*; co-ci : *moriani se dicu, pre multe locuri si j'êno astadi. Românii de la monte*;—*moroianu* e unu fetu, nu d'in simplulu *monte*, ci d'in *monte*=*arce*=*castru*=*mænla*, de unde *pomærtium*, *marus*; si ca se se védia mai invederatu, co *moroianulu* deriva d'in *mænla* in form'a *mæria*, cumu se afla in *pomærtium*, e destullu se producemu aci verbulu totu populare, affine cu *moroianu*. ca si acestu-a, essitu d'in *mærtium*, d'in *pomærtium*, adeco : *moroire*, -*escu* adj. s., *moroitoriu*, -*toria*; part. sup. subst. *moroitu*; s. f., *moroitura* etc., in acellu-asi sensu si de acea-asi origine cu v. *muruire*, *muroitoriu*, *murutu*, *muroitura*, tote d'in *muru* = *marus* = *mænla*, (vedi *muru*, *muroire* in Dict.);—inse de certu *moroire*, casi *moroianu*, e formatu d'in una forma *moroiu*, in locu de *moroianu*, augm. d'in *moru*=*muru*. care forma *moroiu* se applica si la multe nomine de Români proprie, cumu se applica si *moroianu* enusui ca connome la multi Români;—in fine in locu de *moroire* se aude si una forma de verbu cu acellu-asi sensu de conjugationea I : *moroiare*, *moroiatoriu*, *moroiatu*, *moroiatura*.

MOROIRE, *moroitoriu*, *moroitu*, *moroitura*, *moroiu*; vedi *moroianu*.

MORONTIA, s. f., *perstem daracium*, *moracium* (germ. *harte pirslehe*); *persica durecina*, *persica dura*, *tare*;—coventulu nu e si nu pote fi d'in ungu. *durantzat*, cumu assere unu ore-cine, ci de certu e formatu d'in *moracia* de la *moracium*, cu adaussu de unu n : *morancia*, si cu transformationi in *morantia*, *morontia*;—de altramente nu scimu se fia unde-va d'in coce de Carpati conosciutu coventulu *morontia*; in totu casulu inse, fiendu co su *persice*, si de certu si *persici* de speci'a in cestione, canta se adoptâmu pentru Dictionariulu nostru una forma correcta, adeco : *poru* : *per-*

sicu duracinu, sau absol. *unu duracinu*, *poma* : *persica duracina*, sau absol. *duracina*, veri : *potu* = *moraciu*, *poma* = *moracia*.

MORONU, si *morunu*, s. m., acpenser, tursio, siluras, — *Linn.* acpenser huso, (scriptur'a latina : acpenser pare mai correcta, pentru ce pescele in cestiune se prenda ca mai desu cu *acu de pescuitu*), fr. esturgeon, germ. hausen, neo-grec. *μωροῦνα*; — genu de pesce bene connotutu de pescarii nostri; — cu tote aceste-a D. *Miklosich* cerca se referia romanesc. *mcrunu* la serb. *moruna*, fiindu co nu afla coventulu in v. slavica sau in altu dialectu slavicu; déro : ce se mai dici doctulu slavistu, cându ellu are cotedianti'a de a referi chiaru si purulu romanicu *mrena* = *murena* = lat. *murena* = grec. *μύραινα*, la v. sl. *mrena*, care nu esside de locu, si abiá se afla in unele noue dialecte slavice, cumu in serb. *mrena*, care nu mai incupe dubiu, co e impromutatu d'in sfer'a limbei romanic; — pentru *mrena* vedi in Dictionariu *murena*.

MORSA, s. f., herbarum mulsam, dulcis et suavis succus, mulsam, malsa; dulce saccu de multe erbe, in specie : saccu dulce de vitia de vinia, *mustu*, cumu si d'in miere facutu : *morsa de vinu*, *de miere*; *morsa de érb'a ursului*, *ce se dice si miérea ursului*; — nu e lipse, cumu face unu vocabulistu, se caute in limb'a rusesca; co-ci *morsa* se dice si *mursa* : *mursa de miere*, *mursa de uva*; si inco si mai desu : *malsa*, care are si form'a primitiva, ca f. d'in part. *mulsu*, leuatu ca subst. f., cumu si chiaru in limb'a classica, in latin'a : *malsum*, n. sing. si *malsa* n. pl. ca subst. in acelluasi sensu cu *malsa* allu nostru; *malsa* inse trece, cumu vedumu, in : *mursa* si *morsa*.

MORTANU, si *mortacu*, s. m., vedi *martanu*.

MORONU, s. m., vedi *moronu*.

MOSAICU, -a, adj. s. vedi in Dictionariu *musaicu*. care e form'a correcta si etymologica; éro *mosaicu* e calcatu dupo franc. *mosaïque*.

MOSCE, pl. f., reliquiae sanctae; re-

licio, (*remasitie*) sáncte, de osse, corpuri alle sánctiloru : *moscele sántului Demetriu*; — coventu slavicu : *mosti* = *cadaver*, *reliquiae*, *λείψανα*; — proprie : *poteri* = *vires*, de la *mosti*, *mogáu*, ce vedi si la *moghila*.

MOSDIRE, *mosdioriu*, *mosditu*, *mosditura*; vedi *mosdeiu*.

MOSDEIU, (cu *saspru siueratu*), s. m., — pre cátu scimu noi, d'in coce de Carpati nu se aude acestu subst., ci numai affinile verbali *mosdire*, -*escu*, in acelluasi sensu generale, ce are *moltaire*; asiá si part. sup. *mosditu*; s. f., *mosditura*, adj. s., *mosdicitru*; — éro subst. *mosdeiu* occorre, se vede, d'in collo de Carpati cu sensulu speciale de : *una mancare terranésca de alliu (usturoiu) si alte multe ingredientie*; écco si esplicarile date in opuri lexicographice d'in acea parte : a) Dict. *Barcianu* : germ. *die mährte, eine marialrte ländische fastenspelse* = *supa cu vinu rece sau cu here rece, una marinatuterranésca mancare in tempu de ajunu*; b) Dict. de *Buda* : *moretum, alliatu* = *moretu* (de care vedi mai diosu), *alliatu sau alliatura*, (*mancare cu alliu sau usturoiu*), germ. *die mährte, ein ländisches stüfiges gericht, da essig, knoblauche, öl u. d. gl. zusammen gethan wird*, adeco : *unu preparatu de mancare, unde se pune si amestica acietu, alliu, oliu si alte assemni, si se cóce in coptoriu*; c) Dict. *Licoul*, care, de certu, a reprodussu coventulu *mosdeiu* dupo Dic. de *Buda*, esplica *mosdeiu* prin *birambrot*, care e unu coventu *ollandicu*, compusu d'in : *bir* = *bere*, *am* = *cu*, si *brot* = *pâne*, si care, prin urmare, insémna : *supa cu bere, sacharu si muscata*, éro une-ori : *supa cu untu si cu pâne*; — d'in tóte aceste esplicari resulta una obscuritate mai mare sau mai mica asupr'a coventului romanescu *mosdeiu*, d'in cauza co esplicatorii si au espressu esplicarile prin covente straine ca : *mährte, birambrot*, etc., cari nu facu ceventulu *mosdeiu* pre deplenu claru, pentru co nu espremu cu accuratetia conceptulu Românului depusu in coventulu in cestiune; ce pote esplicá *mosdeiu* in sensulu

seu propriu romanescu, ca *mancare a Românilui terranu*, e coventulu classicu: *moretam*, care dupo germanulu lexicographu Freund, semnifica: etu ländliches gericht aus knoblauch, rante, essig, öl, u. s. w.; adeco; *unu rusticu (romanu) preparatu demancare d'in aliu, ruti, acietu, oliu, si altele assemini*; adauge la aceste-a certe liniamente, celle religiose mai allestu, (vedi mai susu la *Barcianu*), si vei avé, in *moretulu* vechiulu rusticu Romanu, *mosdeiuulu recentelui terranu Romanu*, d'in acea-asi origine, adeco d'in *mória* = *muria* = *muria*, *marinata*, cumu dice *Barcianu*, si forte aproape de acellu-asi intellesu; nu potemu intrá in multele si complicatele detalie de interpretare, ce s'aru cere, spre a demonstrá, co *mosdeiuulu* nu e decátu unu forte si esraordinariu corruptu *moretu*; de acea-a ne marginimu aci numai la urmatoriile: a) écco cumu se espreme poetulu Ovidiu in *Paste*: non pudet herbosum, dixit, posuisse moretum in dominae mensis? nu ti a fostu rossine a punc, disse, erbosulu *moretu* pre mesele domnei? b) *moretulu*, ca mica poesía lana, se attribue junetiei marelui poetu Virgiliu; c) d'iu *moretu* si adj. derivatu: *moretariu*, -a, *moretarius*, relativu la *moretu*: *condimente moretarie*, si ca substantivu reale, m. *moretariu*, si f. *moretaria* = *moretu* = *marinata*, *moratura*, etc.; d) pre longa verbalile: *mosdire*, *mosditu*, etc., se audu forte desu si verbalile cu acellu-asi intellesu: *mosdellire*; part. sup., *mosdellitu*; s. f., *mosdellitura*, etc.

MOSDELLIRE, *mosdellitoriu*, *mosdellitu*, *mosdellitura*; vedi *mosdeiu*.

MOSICA s. f., deminutivu d'in *mósia*, (vedi *mósia* in Dictionariu, differita in sensu, prin accentu de *mósia*.)

MOSIMOLLA, s. f., fructu de *mosimollu*; éro: *mosimollu*, s. m., *mespilus*, (fr. *néflier*), arborele ce produce *mosimolle*; *mosimolla*, *mespilum*, (fr. *néfle*); — in locu de *mosimollu* — *mosimolla* se dice si: *mosimonu*, -a; vedi in Dictionariu *mespilu*, -a.

MOSIMOLLU, *mosimonu*, *mosimona*; vedi *mosimolla*.

MOSINIACU, si *mosiniagu*, -a, adj. s., *seneclo*, *seniculus*, *decreptus senex*; deminutivu peiorativu d'in *mosiu*, (vedi in Dict. *mosiu*); si, prin urmare, diferente in sensu de *mosinianu*, -a, adj. subst., deminutivu d'in acellu-asi coventu *mosiu*, inse cu bonu intellesu: *terraniu proprietariu*, in oppos. cu *mosiariu*, (vedi *mosiariu* in Dictionariu) = *proprietariu mare* si de ordinariu urbanu.

MOSINIANU, adj. s., vedi *mosiniacu*.

MOSIOGAIRE, si *mosioire*, -escu, v., part. sup., *mosiogaitu* si *mosioitu*, etc.; vedi in Dictionariu *migalire* si in Glosariu *mocaire*.

MOSIORA, s. f., *præditolum*; deminutivu d'in *mosia*, diferente de *mósia*, (vedi in Dictionariu *mosia* si *mósia*); vedi si *mosica*.

MOSIOROIU, s. m., vedi *modioroni*, in Dictionariu la art. *modiolu*.

MOSITORIU, -toria, adj. s., d'in *mosire*, ce vedi in Dictionariu; déro *unu mositoriu* nu e unu *mosiu*, cumu una *mositoria* e si *mósia*, de si in realitate si *mositoriuulu* si *mositori'a* potu fi *mosie*.

MOSIUROIU, s. m., vedi *musimoi*.

MOSOCU, s. m., *canis oviarius*; câne de oui, câne mare si vertosu, ca se pota luptá cu lupii.

MOSOLIRE, *mosolitu*, *mosolitura*, *mosolu*; vedi in Dictionariu *modiolire*, *modiolitu*, *modiolu*, mai allestu la art. *modiolu*.

MOSORASIU, pl.-e, deminut. d'in *mosoru*; inse de preferitu: *mosorellu*; vedi in Dictionariu *mosoru* si *modiolu*, *modioru*, *modiorellu*.

MOSORIRE, *mosoritu*, etc.; vedi in Dictionariu *modiorire*; — se pote inse ca acestu coventu se fia in locu de *mososire* d'in *mososu* = *mososus*; in compos. *posomorire*, -escu, v., part. sup. *posomoritu*, etc., — care e mai usitatu de câtu simplulu *mosorire*, — metathesea e, in respectulu forme *mosorire*, numai intre syllabele vecine: *mo* si *so*, pre cându d'in *mososire* acea-asi metathese ar fi intre syllabe cu multu mai departate un'a de alt'a.

MOSORITU, part. sup. d'in *mosorire*.

MOSSIAIRE si *mossiare*, v., vedi *motiaire*.

MOTANU. s. m., vedi *motocu*.

MOTIAIRE, -*escu*, v., *nutare*, *dormi-
lent* agitare; a dormitá, si in
a, a nutá = a plecá si redicá capulu,
á se cada se se redice capulu prin
ulu poterei de somnu, si in genere,
scá, agitá lenu si incetu capulu
lta parte a corpului, etc.: *motiaiti
e somnu; nu mai potemu de somnu
potemu a nu motiai; motiaiti d'in
le vostre; cumu si motiaiescu sel-
zumu se motiaiescu d'in umeri si
pate!*—derivate: *motiaitoriu*, -*tória*,
.; *motiaitu*, part. sup.: *prea motia-
tra ce i anu insarcinatu se lucre-
notiaitura*, s. f., actione si effectu
tiaire: *ce su motiaiturele aste-a pre-
verbulu motiaire* are si forme sim-
e conjug. *motiaiu*, *se motiaie*, etc.;
certu d'in *motiu*, inse nu in sen-
materiale si strinsu ce s'a datu in
nariu coventului *motiu*, ci si mai
nu in sensulu ideale, ce are in po-
etymologiei selle d'in *motu* = *mo-
e la movere* = *movere*, cumu se in-
e d'in frasile populari: *a face mo-
in capu, d'in umeri, d'in talia, d'in
etc.*; *ce insémna motiulu vostru pre
candu ati dormitu una lunga nop-
de ací si verbulu mai simplu in
de cátu cellu tractatu la incepu-
leco: motiare; a) in sensulu ce
are in Diction. a motiá = a muni
otiu: a motiá fetele, fora se motie
i; galline motiate, cocosiu bene mo-
multe passeri su nemotiate; meta-
: celli mai motiaiti d'in notabilii
i urbe; celle mai motiate d'in ceta-
stra; cine e mai motiatu de cátu
inse si restrinsu la ornatu ele-
: callu elegante si splendide mo-
— precumu d'in *motu* essi *motiu*,
i d'in form'a *mossu* = *motu*, (con-
t. *mosso* d'in *movere*), a cautatu
sa *mossiu*, analogu cu *motiu*, d'in
poi verbulu: *mossiaire*, *mossiaitu*,
aitura, cumu si mai simplu: *mos-
mossiatu*, *mossiatura*, etc., in a-
asi sensu cu: *motiaire* si *motiare*,
rte probabile: *musiare*, *musiatu*,*

musiétia, etc., cauta se fia in locu de
mossiare = *musiare*, *mossiatu* = *mus-
siatu*, *mossiétia* = *musiétia*, etc., cu
sensu déro speciale de: *formosetiarc*, *for-
mosetiartu*, *formosetia*, etc., intre multi
Români si mai allessu intre Macedoro-
mani, co-ci de essemplu: *mossiatu* =
musiatu are sensulu ce are si *motiatu*
de la *motiare*, sensu de: *formosu*, *ele-
gante*, *splendidu*, *placutu*, etc.; de si
unii au esplicatu *musiatu* ca abbrevia-
tione d'in *furmusiatu*. *M.*

MOTIAITORIU, *motiaitu*, *motiaitura*,
si *motiare*, *motiatu*, *motiatura*; vedi
motiaire.

MOTIOCHINA, s.f., si m. *motiochinu*,
d'in *motiu*, (vedi in Diction. *motiu* si in
Gloss. *motiaire*), in locu de *motioclina*,
motioclinu, cu sensu augmentivu: *motiu
mare*, mai allessu: *motiu essageratu si
disgratiosu*, -adj., *motiochinosu*, -a, =
motioclinosu, -a, plenu de *motiochine*,
(confer it. *mozzolino*).

MOTIOFALLIRE, -*escu*, v., a sarutá
cu strepitu, a sarutá lingundu cu pucina
covenientia; —coventu essitu, probabile,
totu d'in *motiu*; vedi *motiaire*.

MOTOCU, s. m., vedi *mortanu*; —ne-
stemperati ce su catonii, mortanii, e
fórte probabile, co *motanu* si *motocu* se
referu la *motu* = *motus*. *M.*

MOTOTOLLIRE, v., d'in *mototollu*,
a face *mototollu*, perturbare, conturbare,
pervertere, corrugare, coacervare, etc.;
a mutá de unde e pusu, a stricá, a coa-
cervá, a stringe reu, a glomurá sau *ghio-
murá*, a stricá form'a, a deformá, etc.;
part. sup. *mototollitu*: *rochia motollita*,
metaforice: *negotie mototollite*, *causa
importante mototollita*; s. f., *mototolli-
tura*: *mototollitur'a vestimenteloru*, *mo-
totollitur'a dereptei nostra causa*; —*mo-
totollu*, a) adj. *mototollu*, -a, = *impeditus*,
plumbens, *iners*, *coacervatus*, *agglome-
ratus*, *perturbatus*, *perversus*, *deforma-
tus*; *impedicatu*, *incurcatu* in lucru si
vorba, *plumbiu*, *inerte*; *glomeratu* = *ghio-
meratu*, *deformatu*, *stricatu*, *perturba-
tu*, etc.: *ce mulieri mototolle! ce mototolli
de juni! to'e vestimentele nostre su moto-
tolle*; b) subs. m., *mototollu*, *unu moto-
tollu*, (nu pers. care se pote liusioru trage

d'in adj., ci reale): *vestimentu facutu unu mototollu, unu mototollu de palie, mai multe mototolle de fenu*; metaforice: *ce mototollu s'au facutu interessile nostre?* d'in motu cu sylab'a *tu=to* repetita?—vedi si *mototollosire*; vedi si in Diction. *cocollosire*.

MOTOTOLLITU, *mototollitura, mototollu*; vedi *mototollire*.

MOTOTOLLOSIRE, *-escu*, v., corrutare, perturbare, conglobare, conglomere, dissimulare, occultare, comuncuti, etc.; specialisatu in sensu pre longa *mototollire*, asiá co se applica pre de una parte la vestimente si altele analoge, spre a espreme ideele de: ghiomere, deformare, disordinare, stringere, si incretire, etc.; éro pre de alta parte la *culpe, derepturi*, si analoge, spre a arretá ideele de: ascondere, dissimulare, stergere, facere se péra prin manopere; si totu prin manopere: a privá de dreptu, a nu face satisfacione, a incurcá caus'a justa, etc.; part. sup. *mototollositu*, s. f., *mototollisitura*; s. m. reale: *mototollisiu: ati mototollisitu rochiele de ballu alle domneloru; cu mototollositure, si cu mototollosie intriganti ati mototollisitu marile abusuri alle amiciloru vostri*;—vedi *cocollosire* in Dictionariu si *mototollire* in Glossariu.

MOTOTOLLOSITU, *mototollositura, mototollosiu*; vedi *mototollosire*.

MOZOLIRE, *mozolitu, mozolitura, mozolu*; vedi *mosolire*.

MOVILLA, s. f., vedi *moghila*.

MREJA, s. f., rete, nassa; retella, plessa, nassa de prensu pesce;—coventu slavicu cu forma incompatibile limbei romanesci.

MRENA, s. f., vedi *moronu* in Glossariu, si *murena* in Dictionariu.

MUCA, s. f., in locu de *mumuca*, vedi *maica*.

MUCALITLICU, s. m., res ridicula; *jocus, cavillum, scurrills jocus, vernacula festivitàs, mimicus jocus, etc.*; spusa, dissa de risu, spusa ridicula, jocu, scurrile joen, cavillu, festivitàte, mimicu jocu, facetia;—d'in *mucalitu, -a*, adj. s., santo, scurra, facetus, lepidus, festivus, *occosus*, scurra, facetu, lepidu, festivu,

jocosu;—coventu turcescu; mai allessu form'a *mucaliticu* e cu totulu incompatibile limbei romanesci.

MUCAVA, (pron. *mucavá*), s. f., pl. *mucavalle*, charta spissior et crassior, (fr. carton); cartone, cartonu, cartoniu, =carto sau charteá gróssa si désa etc. (vedi in Dict. *cartone*);—derivate; *mucavariu, -a*, adj. s., mai allessu ca subst. cellu ce fabrica sau vende *mucavá*, de unde: *mucavaria*, s. f., officina sau maistría de *mucavariu*; in acestu sensu si form'a: *mucavia*; verb. *mucavire, -escu*, a face, a fabricá *mucavá*; part. sup. *mucavitu*;—coventu turcescu, cadutu ina aprope in desuetudine, supplenitu prin *cartone* si derivatele prin: *cartonariu, cartonaria, cartonare*, etc.

MUCAVARIA, *mucavariu, mucavia, mucavire, mucavitu*; vedi *mucavá*.

MUCEDIELA, s. f., d'in *mucedire*, inse cu desinentia incorrecta si cu totulu incompatibile legiloru limbei propria; in locu de subst. *mucedire, mucedime, mucedione, muceditura, etc.*, ce vedi in Dictionariu.

MUCENIA, si *mucenicia*, s. f., (d'in *mucenicu*), *martyrium, cruciatus; martyriu, tormentu, cruciatu, tortura; mucenicu, -a*, adj. s., *martyr, cruciatus, martyru*, cruciatu, torturatu, etc.; in specie despre *martyrii* sau *marturii* credentiei crestine, inse, prin estensione, si despre torturatii fora peccatu; in innocentia deplena, si celli torturati pentru crimine si sceleri: *mucenicii credentiei se numera intre sancti*; déro in acestu sensu in fem. se dice *mucenicia* sau *mucenitia*, éro nu *mucenica*;—*mucenicire*, si *mucenire, -escu*, v., martirizare, cruciare, a martyrisá, cruciá, torturá, etc.; part. sup. *mucenitu, mucenicitu*, etc.;—covente slavice, intruse in limb'a basericea, si cu tote aceste-a d'in fericire, cadute mai cu totulu in desuetudine, supplenite prin: *martyru-marturu, martyrisarc, marturire* si *marturizare*, etc. de care vedi in Dict. éro despre *munca*, ce trage D. *Miklosich* la acellu-asi coventu slavicu, la care si *mucenicu*, si tote d'in acestu articlu, vedi: *munca* in parte la loculu seu in Glossariu.

MUCENICIA, *mucenicu*, *mucenire*, *mucenicire*, *mucenitu*, *mucenicitu*, *mucenitia*; vedi *mucenia*.

MUCHIA, s. f., pl. *muchie*, (éro nu sing. *muche*, pl. *muchi*, cumu dicu unii: *ureche-urechi*, in locu de correctele: *urechia-urechie*), coventu cu sensu multiplu si forte variu, d'in care, in specie, câteva essemple: a) *muchi'a collinei*, *muchiele montelui*, a *descende pre muchi'a cea mai rapida a montelui*, *muchi'a unei pétra*, *mai multe d'in muchiele unei rupe*, etc., montis jugum, supercillum, cacumen; dero nu numai promineti'a unui monte sau altui obiectu inaltu, ci si *ânghiulu*, *esternu*, liniamentulu resaritu ce desémna ânghiulu, nu numai la monti, ci si la lemne lucrate, si altele, margine resarita, *dunga*, etc., angulus exterior, (germ. kante, fr. carne): *muchiele petreloru sapate nu su bene pronuntiate: fuceti se resariu mai bene celle patru muchie alle lemnului ce e in lucru*; *muchiele ferratoru de ferestre ce nu su rotunde; muchiele unei pyramide, cumu si muchiele altoru figure geomcsrice, ce nu su rotunde; muchiele unei calle, muchiele unui riurellu*; etc.; — b) *muchi'a unui cutitu*, cultri dorsum; inse adesea: *cutitele su cu douc muchie*; c) *muchi'a securei*, a *lovi cu muchi'a securei*, cu *muchi'a spatei*; d) *muchiele unei térra, muchiele cosuterei pre marginile vestimenteloru*, etc.; — *muchióra* si *muchiúta*, s. f., deminutivu d'in *muchia*; etc.; — *muchiosu*, -a, adj., plenu de *muchie*; — pre a locuri se aude, cu sensulu de *muchia*, si form'a: *mute*, s. f., pl. *muti*: *mutile collinei*, *mutea spatei*; — *déco mute* e forma mai primitiva de cátu *muchia*, atunci cea d'in urma e formata d'in prim'a ca deminutivu: *mutula*, de unde: *mutla* = *mucla* = *muchia*, ca si *vetla* d'in *vetula*, stramutata apoi in *vecla* = *vechia*; — compara inse celle observate despre *muchia* si la art. *moghila*; confere si it. *mucchio*; co-ci allu nostru *muchia* se aude, pre a locuri, si in m. *muchiú* in locu de fem. *muchia*; confere in fine si *muclu* = *muculu* in Dictionariu.

MUCHIÓRA, *muchiosu*, *muchiúta*, *muchiú*; vedi *muchia*.

MUCILAGIN E, s. f., (reu straformatu in *mucilage* du po fr. *muellage*), substantia glutinosa; substantia glutinosa; de aci si: *mucilaginosu*, -a, adj., (fr. *mucilagineux*), plenu de *mucilage*, de natur'a *mucilaginei*; — *mucositate*, s. f., d'in *mucosu*, — ce vedi in Dictionariu —, calitate de *mucosu*.

MUCILAGINOSU, *mucositate*; vedi *mucilage*.

MUFLUZIA, s. f., vedi *mufluzire*.

MUFLUZIRE, -cscu, v., solvendo non esse; a nu mai fi in stare de a solve creditorii, a falli; part. sup. *mufluzitu*; — s. m. pers. *mufluzu*, -a, fallitu; s. f. reale: *mufluzia*, statu de *mufluzu*; s. m. reale: *mufluzicu* = *mufluzia*; — covente turcesci cadute de totu in desuetudine, si suplenite cu *fallire*, *fallitu*, *falimentu*, etc.; ce vedi in Dictionariu.

MUFLUZITU, *mufluzicu*, *mufluzu*; vedi *mufluzire*.

MUFLIU, s. m. pers., titlulu capului religionei machomedane, allu *islamismului*; — coventu turcescu.

MUGURASIU, s. m., deminutivu d'in *muguru*, ce vedi in Dictionariu, unde vedi si deminutivulu *mugurellu*, de preferitu formei pucinu correcte a deminutivului peiorativu *mugurasiu*.

MUIERARIU, *muicre*, *muierosce*, *muierescu*, *muieretu*, *muieroiu*, *muierosu*, *muierusca*, *muierusia*, *muierutia*, — vedi in Dictionariu: *mulierariu*, *muliere*, *mulieresce*, *mulierescu*, *mulieretu*, *mulieroiu*, *mulierosu*, *mulierusca*, *mulierusia*, *mulierutia*; inse una forma insolente si fedosa ca: *muierelnicu* nu pote avé locu in concertulu coventeloru pure si formose, cumu e: *muierariu*, *muierosu* si *muieraticu*.

MUIERE, *muictu*, *muietoriu*, *muietura*, etc., reu scrise dupo rea pronuntia, in locu de: a) *muicare*, *muicatoriu*, *muiatu*, *muiatura*; b) mai correctu: *moicare*, *moiatoriu*, *moiatu*, *moiatura*; c) in Dict. deplenu correctu: *molliare*, *molliatoriu*, *molliatu*, *molliatura*.

MUIERELNICU, etc.; vedi *muierariu*, etc.

MUIMA, s. f., tumor; inflatura, carnositate, cullositate, etc.

MULCOMIRE, si *mulcumire*, -escu, v., *mulcere*, *permulcere*, *lenire*, *delenire*, *sedare*, *placare*, *conciliare*, *allicere*, *pellcere*, *corrumpere*; a *mulce*, *permulce*, *netedí*; *imbandí*, *impacá*, *conci-liá*, *capitá*, *atrage*, *ammagi*, *seduce*, *corrumpe*, etc.: *voliti se prendeti oclii si se mulcumiti ánele cu nemicuri*; — derivate: *mulcomitoriu* = *mulcumitoriu*, -tória, adj. s., care *mulcumesce*; part. sup. subst., *mulcomitu* = *mulcumitu*: *mulcumiti cu falsu auru si false nestimate*; s. f., *mulcomitura* = *mulcumitura*, actione si effectu de *mulcumire*: *mulcumiturele opulutului accusatu unsera, prensara si leuara oclii totoru iudiciloru*; — tote trasse d'in form'a de adj. subst. *mulcomu* = *mulcumu* in sensu de: *pax*, *quies*, *tranquillitas*, *animi sequitas*, *silentium*, etc., *pace*, *repausu*, *trancillitate*, *tacere* si *satisfactiune* a *suffletului* si *cogetului*: *mulcumulu naturei e in armonia perfecta cu mulcumulu suffletului meu*; si ca adv. *tacemu mulcumu* = *tacemu mulcumi*; *cu blandetia mulcumu ascultati plangerile nostru* = *mulcumi ascultati*, etc.; — subst. *mulcumu* = *mulcume* e, dupo *convictionea* nostra, d'in verbulu *mulcere* = *mulcere* = *netedire*, *imbandire*, *resfaciare*, *mangaiare*, *capitare*, *conciliare*, etc.; fora se mai intru in *logomochia*, cu doctulu slavistu *Miklosich* asupr'a assertionei co *mulcumu* = *mulcomu* ar fi *impromutatu* d'in *vechiulu* slav. *mlŭkoml*.

MULCOMITORIU = *mulcumitoriu*, *mulcomitu* = *mulcumitu*, *mulcomitura* = *mulcumitura*, *mulcomu* = *mulcumu* = *mulcume*; vedi: *mulcomire* = *mulcumire*; vedi si in *Dict. multiamire*, etc., care, dupo noi, inco deriva (cu derivatele selle) d'in una forma a verbului *mulcere* = *mulcere*, adeco d'in *multa* = *muleta*, care implica, prin *escellentia*, sensulu de *satisfactiune*, de unde apoi prin unu subst. *multiamie* a nascutu *multiamire*. *M*.

MULSA, s. f., vedi *morsa* si *mursa*; inse aci cauta se observamu ceva, ce ne a scapatu d'in mente la art. *morsa*, co adeco aceste covente: *mulsa* = *mursa* = *morsa*, au inco, mai allessu sub form'a cea mai primitiva: *mulsa*, si sensulu de

gratia, mai *vertosu*: *mediu de gratia si de farmecu allu venustatei*, adeco la *sesulu* formosu mai allessu: *allunelle si altele*; vedi si in *Dictionariu 2 mulsu* ca subs. masc.

MULTICELLU, -a, adj., etc., vedi *multicu*.

MULTICU, -a, de unde apoi: *multicellu*, *multicutiu*, *multiciu*, (vedi acestu-a si in *Diction.*), de unde: *multicioru*, *multisioru*, etc., tote deminutive d'in *multu*, cu dreptulu de a intrá in *Dictionariu*.

MULTISIORU, -a, adj., etc.; vedi *multicu*.

MULTIUMIRE, *multiumitoriu*, *multiumitu*, vedi in *Dictionariu* formele mai corecte: *multiamire*, *multiamitoriu*, *multiamitu*, cumu se si aude pronuntiandu-se de inarea maioritate a poporului romanu.

MUMIA, s. f., vedi *momia* in *Dictionariu*.

MUNCA, s. f., *labor*, *opera*, *studium*, *nisus*, *opus*, *cruclatus*, *supplicium*, *tormentum*; 1. *desvoltare* a *poteriloru* pentru *productionea* si *procuratiunea* celloru *necessarie* la *viétia*: *lucru*, *opera*, *labore*, *studiu*, *occupatione*, *assiduu* *nisu*, etc.: *fora munca nu castigamu nemica*; *cu munc'a se castiga nu numai celle necesarie, ci totu cu munc'a se procura si celle commode, ba inco cu munc'a ne facemu si plerile*; *fora munca nu e vietia, cu munc'a se tine omulu pre sene, cu munc'a tine pre ai sci, cu munc'a adjuata pre seminele seu*; *munca liusiora, munca persistente, fora munca nu e medilocu de a si tine viétia*; *de certu se cere si repausu, recreatione, pentru refacerea poteriloru pentru munca*; inse adesea: *munc'a cade ca angaria pre capitele omeniloru*; *cu munc'a solve a desea omulu altui-a adjutoriele impromutate de acestu-a*; — *munc'a e si productulu munciei, precumu si lucrulu produce alte lucruri*: d'in *munc'a sea se tine omulu in impregiurari de lipse*; 2. in sensu de *sufferentia*, *pena*, *tormentu*, *tortura*, *suppliciu*, etc., mai allessu in sensu religiosu pentru *punitiunea* *peccatoriloru*: *munc'a eterna a peccatororu in intunericulu infernului*; *acollo su plan-*

geri si vaiete in muncete sempiternae alle justitiae divinae; inse si : ce muncete pre bietutu innocente ! ferocele tyrannu occide cu dorerose muncete multime de cetatiani fora neci una culpa; — derivate : muncire, -escu, v., a pune munca : a lucrá, a se adoperá, a sufferi, a versá sudori, etc. : cine muncesce pentru sene, muncesce buccurosu; cine muncesce pentru altulu, muncesce cu greu; candu muncesce omulu fora castigu, nu pote se nu sufferia de a munci in desertu; a munci altui-a, fora mercede, e dorerosu; pre totu annulu inse muncesce omulu cu ánima, agrulu seu, térrin'a sea; muncimu, fora se tragemu nemica d'in munc'a nostra; muncescu omenii campurile, selbele, muncescu tote partile naturei, ca se supuna munceti selle natur'a inessauribile; — inse : a munci insémna si : a cruciá, torturá, tormentá, suppliciá, etc.; — muncitoriu, -tória, adj.s., care muncesce, in specie, care cu mânule, cu braciele lucra, mai allessu lucra pamentulu : muncitori de vinia, de secere, de cóssea, inse si in genere : unu bonu muncitoriu allu câmpului scientiei; — muncitu, part. sup. : pâne muncita = castigata prin munca; cellu muncitu fora culpa se despera; de unde coventulu munca? D. Miklosich, cu cea mai deplena cotediantia si certitudine, assero co munca e v. slav. muka = βιάσασ = cruciatus, supplicium, tormentum, — κολασία = punitio dolor, τιμωρία = poena = τυραννία = tyrannia, — fora se si pota escusá fulgerele selle, rapedite pre una tenera blastare romanesca, de câtu allergandu la urmatoriu lu reu adumbratu tabellu, v. slav. muka = cruciatus, (vedi pucinu mai susu ceva mai claru si mai perspicuu), neo-slav. mōka = cruciatus, serb. muka = cruciatus (opus!), bulg. mākā, magyar. munka, alb. mund = labor, cruciatus; roman. munca = labor, cruciatus, si : muncescu = exercuio; déro : ore de ce escludo doctulu slavistu insemnarea de labore, ce au ca fundamentale si essenziale, coventele romanesce in cestione, atátu verb. muncescu, câtu si substant. munca, si prin urmare, de partea sensului, nu mai incape vorba de vechiulu

slavicu : neci ca subst. muka, neci ca v. muetti = βασανίζειν — κολάζειν = torquere, exercuare, punire, τιμωρίαν = castigare? — de acésta parte numai ung. munka ocurre cu sensulu ce are si roman. munca, si credemu co aci, in limb'a ungur. coventulu e unu impromutu d'in limb'a romanesca; unulu sau doue noue dialecte slavice, pre longa sensulu de suppliciu allu formeloru selle, au si sensulu de labore allu coventulu romanesco, care de asseminea pare unu impromutu d'in limb'a romanesca; in limb'a albana coventulu inco are, ca si in cea romana, sensulu de labore predominant; in form'a fonetica : mundim, differe de form'a romanesca : munca, si pare a consoná cu form'a germ. müde, ermüden; éro de acésta parte limb'a romanesca, ca si de partea sensului, e in strinsa affinitate cu : grec. μόρος = labore, fatiga, μορῆν = laborare, fatigare; germ. mühe = labore, fatiga, bemühen; sanscr. muh = mugh = a si perde poterile, a se esauri de poteri, a se fatigá, etc., intre alte.

MUNCIRE, muncitoriu, muncitu; vedi munca.

MUNGIRE, si munjire, -escu, v., mungitoriu, mungitu, mungitura; vedi mangire, mingire in Glossariu, vedi si mungere si Dictionariu.

MUNUNA, s. f., 1. montis Jugum; supercillium, cacumen; culme, muchia, sprincena, piscu, vertice de monte; 2. corolla, anadema, corolla de capu, anadema de nestimate; — coventulu nu scimu se aiba cursu pre undeva d'in coce de Carpati; inse pare mai multu de câtu probabile, co ellu e de acea-asi origine cu mun-te, mon-te, mon-ile, etc.

MURAIU, s. m., 1. murus; muru de edificiu; 2. rubus caestus Linn. specia de muru = muru fruticosu, rubus fruticosus; — muraiu e, de certu, in locu de muraliu, trassu d'in muru, care, in usulu populare, va se dica : muru si de edificiu si de planta.

MURATORE, s. f., 1. muria, aqua salsa, apa sarata : mória, muria; 2. muriae vas, vasu de muria — muratóre in locu de muratória, femininu d'in mura-

toriu de la verbulu : *murare* = *murciare* sau *moriare*, (vedi in Dictionariu 1 *murare*, co-ci 2 *murare* = *edificare de parietii*).

MURCOIU, s. m., vedi *morcovu*.

MURDARESCU, *murdarescu*, vedi *murdaria*.

MURDARIA, s. f., calitate, statu de *murdariu*, cumu si : *sorde*, *gunoiu*, lucruru *murdarie*, fapta *murdaria*, vorba *murdaria*, etc.; — *murdariu*, -a, adj. s., sordidus, immundus, obscenus; sordidu, necuratu, intinatu, impuru, inmundu, obscenu, vile, gretiosu, etc. : *murdari copilli*, *murdaria muliere*, *murdaria in vestimente ca si in fapte*; vorbe mai *murdarie de citu alle vostre nu se potu dice*; *ce murdariu de omu in tota portarea lui! lessinati si murdari*, etc.; — alte derivate : *murdarescu*, -a, adj., de *murdaria*, plenu de *murdaria* : *covente murdaresci*, *portare murdaresca*, *vestimentu murdarescu*, *vase murdaresci*; — de unde adv., *murdaresce* = in modu *murdarescu* : *murdaresce cogeti*, *murdaresce vorbesci*; — *murdarire*, -escu, v., sordidare, inquinare, contaminare, polluere, deturpare, dedecorare, a face *murdariu* : a sordidá, sordí, intiná, pangarí, contaminá, deturpá, ingresiá, etc.; reflex. a se *murdari* = a se sordí, intiná, pangarí, josurá, misellí, etc.; — *murdaritoriu*, -tória, adj. s.; *murdaritione*, s. f., actione de a *murdarire* si de a se *murdarire*; *murdaritu*, -a, part. sup. adj. subst. lucruru *murdarite*; *propensione de murdaritu totu ce e puru*; — *murdaritura*, s. f., actione si effectu, statu de *murdaritu*; — inse *murdarlicu*, — fia, cumu dicu altii — si *murdalicu*, e forma incompatibile limbei propria, si prin urmare, de respinsu si de inlocuitu cu derivationi ca precedentile : *murdaritione*, *murdaritura*, *murdaria*, etc.; — vedi in Dictionariu *murdaria*, *merdarire*, *merdaru*, etc., de cari celle de susu differu numai cu u in locu de e : *murdariu*, de essemplu, in locu de : *merdaru*, si, prin urmare, mantinemu parerea, co *murdariu*, *murdarire*, etc., su de origine *romanica*, éro nu *turcesca*, cumu asseru altii; numai co-

ventulu *murdarlicu* sau *murdalicu* are fedosa forma *turcesca*. M.

MURDARIRE, *murdaritione* = *murdaritione*, *murdaritoriu*, *murdaritu*, *murdaritura*, *murdariu*; vedi *murdaria*.

MURGIA, s. f., d'in *murgu*, statu, colore de *murgu*, tempu de *murgu*; vedi *murgu* in Dictionariu, inse adauge, co *murgu* se dice nu numai de *colore*, ci si de *tempu*, mai allessu cu respectu la *lumina*, si mai vertosu ca subst. m., *murgu-lu* : *murgulu serei*, in *murgulu serei*, in *murgu de séra*, *pre murgu de diua*, in *amurgulu demanteci*; si composita cu a : *amurgu*, *amurgulu* : in *amurgulu serei*; metaforice : in *amurgulu vietiei*, in *amurgulu successului si gloriei aestui barbatu*; — in sensulu descrissu mai susu, se dice in intellesu appropriatu de *corepusculu*; — si alte derivate : *murgire*, -escu, obscurari, vesperascere, crepusculum incipere, nigrescere, etc., a se face *murgu* : *callulu meu d'in robiu (sau roibu) murgesce d'in ce in ce; d'in rosciatice vaccele au murgitu*; — de tempu, mai allessu unipersonale : *incepe a murgí*; *pre candu murgieá, intramu in satu*; nu a *murgitu inco bene*; *murgesce de séra*, *murgesce diua*; — metaforice : *murgesce glori'a lunei*, au *murgitu successulu pccatosului*; — *murgitoriu*, -tória, adj. s., *murgitoriele mustacie alle adolescentelui*; — *murgitu*, part. sup. subst. in *murgitulu vietiei*, in *murgitul de diua sau de séra*; — *murgitura*, s. f., in *murgitur'a tardia a serei*; — si compos. *amurgire*, *amurgitu*, *amurgitura*, etc., — *murgu* e, de certu, in locu de *murcu*, si acestu-a in locu de *muricu* d'in *mure* = *mus*, abl. *mure* = *sorice*, ca si *murinu* = *murinus*, care e totu d'in *mure*, asiá co insémna, in origine, ceva *venetu* ca sori-cele, apoi mai in urma *ceva mai obscuru*, *ceva negru ce bate pucinu in rossiu*; — asiá déro nu pote fi slavicu, cumu assero D. *Miklosich*, referendu rom. *murgu* la v. slav. *mrnkū*, care nu esiste de locu pre lume.

MURGIRE, *murgitoriu*, *murgitu*, *murgitura*; vedi *murgia*.

MURMUIRE, *murmuitu*, *murmuitura*; vedi in Gloss. *mormoire*, si in Dict. *murmur*

rare, iuse murmuire e mai bene de câtu *mormoiré*, déromaireude câtumurmurare.

MUROCU, s. m., vedi *morcovu*.

MUROIANU, *muroire*, *muroitu*, *muroitura*; vedi *moroianu*.

MURSA, s. f., vedi *mulsa* si *morsa*.

MURUIANU, *muruire*, *muruitu*, *muruitura*; vedi *moroianu*.

MUSAFIRU, s. m., *hospos*; *ospete*; — coventu turcescu, cadutu de totu in desuetudine.

MUSACA (pron. *musacá*, pl. *musacalle*), s. f., mancare parata cu carne tocata ferta cu patelagelle venete; — coventu turcescu.

MUSCADA, s. f., *muscante*, part. adj., vedi *muscare*.

MUSCARE = *moscare*, si *moschare*, (v. in form'a vulgare: *moscare*, cu saspriu sibilante, asiá co se confunde cu: *muscare* = *mussicare* = *mursicare* = *mor-sicare*; vedi in Dictionariu *muscare*), *moschare*, *moscho* inodorare, (fr. *musquer*); a odorá, profumá, aromá cu *moschu* sau *moscu*: a si *muscá* = *moscá* = *moschá* *perulu*, *mustaciele*; — derivate: *muscatione* = *moscatione* = *moschatione*, s. f.: *moscationea* *periloru*; — *muscatoriu* = *moscatoriu* = *moschatoriu*, -a, adj. s., *muscatu* = *moscatu* = *moschatu*, part. sup. adj. subst.: *peri moscati*, *mustacie moscate*, *moschu de moscatu albiturcle*, *moscatulu vestimenteloru maressei e preste mesura*; *struguri moscati*, *poma moscata*, *flori moscate*, etc.; — *muscatura* = *moscatura*: *muscatura immodica a periloru* si *a vestimenteloru*; *muscante* = *moscante* = *moschante*, part. pres. adj., care *rcdole a moschu*: *flori moscanti*, *vinu moscante*, *peri prea tare moscanti*, *nesufferiti de moscanti*; — ca mai desu se applica form'a participiale a perfectului: *muscatu* = *moscatu* = *moschatu*, -a: a) in genere: *crba moscata*, *flori moscate*, *vinu moscatu*, *uva moscata*, *nuci moscate*, *peri forte moscati*, *nu siéde bene juniloru asiá de moscati*; *mulieri nesufferite de moscate ce sunt*, *moscate pre plettele loru*, *moscate pre vestimentele loru*, *moscate pre pelle si pre totu corpulu seu*; b) in specie, ca substantivu (care se subintellege): a) f., *muscata* = *mos-*

cata = *moschata*: a') *moscata* = varietate de planta, de flore: *multe su varietatile moscateloru*; si *specie de moscate essistu mai multe*; *prin casele si gradinele*, *mai allestu urbane*, *moscatele desvolta forte formosu florile selle*; β') *moscata* = aroma, in genere, calda, ferbente si pungente, care serve de condimentu la buccate aromate: *pâne de moscate* = *pâne moscata*, *aromaticus vel mellitus paalis*, (fr. *palu d'épices*, si: *épices* = *moscata*, *aroma*, — *moscate*, *aromate*); in specie, *moscata* = specia de aroma, nomita si *nucisiora*; γ') *moscata* = *rUCA moscata* sau *nuci moscate*, *nux aromatica* vel *myristica*, (fr. *muscade*, de unde curre si la noi: *muscadu* in locu de correctulu: *muscata* = *moscata* = *moschata*), δ') *moscata* = *una moscata*, dissa si: *thymiósa* (*temiíósa*), *uva aplanu*, (fr. *muscat*, — de unde curre si la noi: m. *muscatu*, si f. *muscatu*, sau *moscatu*, — *moscatu*; vedi si mai diosu); ϵ') *moscata* = *moscata moschata* = *aroma* = *aroma*, (fr. *épices*; vedi si mai susu la β'); m. *muscatu* = *moscatu* = *moschatu*: a) *moscatu* = *vinu moscatu*, nomitu si *thymiosu* (*temiiosu*), *vinum aplanum*, (fr. *muscat*, — de unde curre si la noi: *muscatu* in locu de mai correctulu: *moscatu* = *moschatu*); β') *moscatu* = *moscata* de susu sub δ'); γ') *moscatu* = *buccata condita* cu aromate, cumu si beutura de assemine condita: *beti moscatu spirituosu*; *noi nu bemu moscate spirituose*; — derivate d'in part. subst., l. *muscatellu* = *moscatellu* *moschatellu*, -a, a) in genere, deminutivu allu participieloru substantive, masculine sau feminine, cumu si allu participieloru adiective, de essemplu: *moscatellu d'in moscatu ca vinu*; *odorifere moscatelle d'in moscate ca flori*, etc.; b) in specie, de essemplu: a) *muscatellu* = *moscatellu* = *moschatellu*, m., dupo Dict. de Buda, planta, esplicata: lat. *geranium odoratissimum*, Linn germ. *das muscatell*, *der wohlriechende storchenschnabel*, it. *moscato*, (camu asiá si Dict. *Barcianu*, germ. *das muskatell*, *der wohlriechende storchenschnabel*, *blsamstorchenschnabel*); dupo Diction. *Raoul*: *noix muscade*, (vedi mai susu:

moscata = *nuca moscata*); β) *muscatella* = *moscatella* = *moschatella*, s. f., poma de pèru *moscatu* = *pèra moscata*, dissa si *thymiòsa* (*temiòsa*): *moscatelle* = *pere moscatelle* = *pere thymiose* (comp. *Barcianu* germ. muskatellerbirne); — 2. *muscatariu* = *moscatariu* = *moschatariu*, -a, adj. s., relativu la *moscatu* = *mascata*, (dupo Dict. *Buda*: lat. *moschatas* = [moscatus], germ. muskateller, it. moscadello, — dupo Dict. *Barcianu*: germ. muskateller); in specie, s. pers. cellu ce fabrica sau, vende *moscate* = aromate, (fr. épices), fem. in acestu sensu: *moscataria*, si mai desu: *moscataraessa*; — in acellu-asi sensu si: *moscataretiu* = *moscataretiu* = *moschataretiu*, -a; — d'in *muscatariu* = *moscatariu* = *moschatariu* si form'a: *muscataria* = *moscataria* = *moschataria*, arte de *moscatariu*, officina de *moscatariu*, multime de *moscate*, etc.; — directu d'in *moscu* = *moscu* = *moschu*, (vedi in Dict. *moschu*) essu si formele: *muscariu* = *moscariu* = *moschariu*, -a, (prin urmare de preferitu formele cu o, ca se nu se confunda cu: *muscariu* d'in *musca-musce*; vedi si mai susu), adj. s., relativu la *moscu* sau *moschu*: *preparate moscarie*, *medicamentu moscariu*, *unsori moscarie*, etc.; — *moscariu*, -a, s. pers., (f. si *moscaraessa*), cellu ce prepara sau vende materia *moscaria* sau composite *moscarie*; de unde si: *moscaria* = *moscharia*, s. f., reale: arte de a prepará *moscate*, commerciu de *moschu*, multime de materia de *moschu*, etc.; — in fine: *muscatu-lu dracului* = una specia de planta = scablosa succisa, *Linn.*, — unde *muscatu-lu*, (cu s aspru sibilante), nu e unu *muscatu* d'in *moscu* sau *moschu*, — care, cumu s'a observatu de la inceputu, inco se aude cu s aspru sibilante —, ci d'in *muscatu* de la *muscare* = *mussicare* = *morsicare*, cumu resulta invederatu d'in esplicarile urmatórie, adeco in Dict. de *Buda*: germ. abbiss, teufelsabbiss, das abbisskraut; in Dict. *Barcianu*: der abbiss, teufelsabbiss, das abbisskraut, brummkraut; in franc. la scablosse de bois = mors du diable.

MUSCARIA = *muscaria* si *moscha-*

ria, *muscariu* = *moscariu* si *moschariu*, *muscataretiu* = *moscataretiu* si *moschataretiu*, -a, *muscataria* = *moscatariu* si *moschataria*, *muscatariu* = *moscatariu* si *moschatariu*, -a, *muscatellu* = *moscatellu* si *moschatellu*, -a, *muscatione* = *moscatione* si *moschatione*, *muscatoriu* = *moscatoriu* si *moschatoriu*, -a, *muscatu-ru* = *moscatura* si *moschatura*, *muscatu* = *moscatu* si *moschatu*, -a. *muscatu-lu dracului*, si *muscatu de dracu*; vedi *muscare*.

MUSCECAPA, s. f., preuditóre de *musce*; — d'in *musca* pl. *musce*, si d'in *capere*.

MUSCELLU, s. m., deminutivu d'in *munte* = *monte monticulus*: *muscelli Campulongului*; *posedemu patru muscelli*; — *Muscellu e si nomele propriu allu unui judeciu de monte*; — de certu *muscellu* = *muscellu* e forma contrassa d'in *munticellu* = *monticellu*.

MUSCHECIU, s. m., (cu s aspru sibilante), deminutivu d'in *muscoiu* (*totu cu s aspru sibilante*); vedi déro *muscoiu*.

MUSCHETA, s. f., si m. *muschetu*, (pron. *musketa*, *musketu*, dupo fr. *mousquet*, it. *moscheto*), ignea ballista, *sclopetus*; arma de focu: *sclopetu*, *balista de focu* = *balista ignia* = *pusca*; derivata: *muschetariu*, -a, adj. s., relativu la *muscheta*; in specie: *militariu armatu cu muscheta*, *sclopetariu*, *sclopetariu milles*; *muschetariu allu regelui* = *sclopetariu callare*, *regis eques*; — *muschetonu* = *muschetone*, s. m., (dupo fr. *mousqueton*), brevioris tubi *sclopetus*, *sclopetu* = *pusca* cu tiéva mai scurta, — de si form'a *onu* = *one* espreme augmentativu; — *muschetaria*, s. f., (dupo fr. *mousqueterie*), cu intellesu de: a) statu de *muschetariu*; b) multime, céta de *muschetari*; c) impuscatura de multi *muschetari* in acellu-asi tempu.

MUSCHETARIA, *muschetariu*, *muschetu*; vedi *muscheta*.

MUSCOIU, (cu s aspru sibilante, co-ci cu s lenu: *muscoiu* = *musconiu* vine d'in *musca*, de care vedi in Dict.) s. m., *mulus*, *hinus*, *onager*; *mulu*, *callu hybridu*; in specie, *mulu selbaticu*: *sbo-*

rau dupo apa muscoii desertului; — *muscheciu*, (cu *s* aspru sibilante), s. m., in acellu-asi sensu cu precedentele *muscoiu*, inse *muscheciu* pare deminutivu d'in *muscoiu*, si, in specie, *muscheciu* insémna si *callu micu* de monte, *callu* inse agile; — forte probabile, amendoue coventele su essite d'in *musc-are* = *mus-sic-are* = *mossic-are* = *morsic-are*, ca *animali obstinate si mordaci*.

MUSCORNŪ, s. m., specia de placenta de vîrbila, de corechiu, etc.; — cu *s* aspru sibilante, ca si *muscu*, (ce vedi in Dictionariu), d'in care pare essitu, inse si prin influenti'a de *cornu* sau pote *hornu* = *formu*.

MUSCULARE, *muscularitate*, — covente ce se referu la *musculu* = *musclu*, ce vedi in Dictionariu, in care au se intre altele de acea-asi radice, ca covente scientifice, cumu si vulgari.

MUSDEIU, s. m., vedi *mosdeiu*.

MUSELLINA, s. f., si m. *musellinu*, (dupo fr. *mousseline*), tela lnea = *pândia* forte rara si suptire, care se connoce in vulgu sub nomele de *tulpanu*; — (coventulu fr. pare essitu d'in *mouse* = *muschiu de arbore*, etc.).

MUSIAMA, (pron. *musiamá*, pl. *musiamalle*), s. f., tela cerata; *pandia* cerata sau resinata; metaforice: *a face*, *a pune ceva musiamá*, a asconde, cocolosi, dá si lassá la una parte, a neglege, etc.; — coventu turcescu de eliminatu d'in limb'a româna.

MUSIATELLU, s. m., specia de planta forte bene connoscuta poporului, fr. *camomille*, lat. *chamæmelum*, *anthesis*; — pre a locuri nomita si: *romanitia*, f. sau *romanitiu*, m.; — pentru *musiatiellu*, care e, de certu, affine cu: *musiatu*, *musiatiare*, *musiatiatu*, *musiatiatia*, etc., adeco unu deminutivu d'in *musiatu*, vedi: *motiaire*, *motiare*, *mosiare*; etc.

MUSIATETIA, *musiatu*, etc.; vedi *musiatellu* si celle aci indicate.

MUSICANTU, *musicisce*, nu su de câtu covente incorrecte si peccatose in forma, in locu de correctele: *musicante*, *musicice*, ce vedi in Dictionariu.

MUSITIA, s. f., *vermiculorum turba*, *multitudo*; multime de vermisorii, de

larve de *musce*; — veri-ce ar assero D. *Miklosich*, noi credemu firmu, co *musitia* nu e slavicu, ci formatu d'in *musca* ensasi, prin *mussa*, *muscia*, *musica*, *muscia* = *musitia*, etc.

MUSTACIU, -a, adj. s., vedi *mustaretia*.

MUSTARETIA, s. f., si m. *mustaretiu*, plantarum, arborum suocus; succu de plante, de arbori: *mustaretia de tellu*, *mustaretia de salce*; in specie: *mustaretia de mestecanu*; cu *mustaretia de mestecanu se nutrescu terranii*, pre locuri unde crescú si prospera *mestecani*, — *mustaretiu*, -a, unu addeveratu adiectivu, applicatu absolutu, ca substantivu, e trassu d'in *mustariu*, ca si *porcariu*, d'in *porcariu*; éro *mustariu* e essitu d'in *mustu*, de unde si form'a mai directa si mai simpla: *musteciu* sau *mustetiu*, -a, applicatu inse, de regula, ca subst m. reale: *mustetiu*, -a, ca si *mustaretiu*, -a, in genere, cu sensu de *succu*: *mustetiu de florea ursului*, *mustetiu de plant'a titi'a vaccei*; b) in specie, *mustu* de vinu mai pucinu bonu sau dulce de câtu se cade se fia *mustulu*: *acestu-a e musteciu nu e mustu addeveratu*; *mustetiu acru*, *mustecie styphose*, *aceriu musteciu*; — unu altu derivatu de forma mai desvoltata, ca si *mustaretiu*, e: *mustiniciu*, -a, adj. s., si, de regula subst. m., reale: *mustiniciu*, determinatu cu adj. *albu*: *mustiniciu albu*, explicatu de *Barcianu*: germ. *welsser hahnenfuss*; — in fine form'a: *mustaciu*, -a, adj., de *mustu*, in specie subst. m., *mustaciu* = placenta cu *mustu* sau cu vinu, etc.

MUSTECIU, *mustetiu*; vedi *mustaretiu*.

MUSTERIRE, (cu *s* aspru sibilante), -escu, v., d'in *mosteriu*, a fi *musteriu*, a se face *musteriu*, a face pre cineva *musteriu*, emptorem esse, fieri, facere vel conciliare; — *musteritu*, part. sup., — *musteriu*, -a, s. pers., emptor, emptor frequens, frequentior, cellu ce compera de la cineva in genere, una data, sau une ori, raru; éro in specie, cellu ce compera de ordinariu de la acellu-asi mercatoriu; — de origine arabica, comunicatu prin Turci.

MUSTERITU, *musteriu*; vedi *musterire*.
MUSTETIU, -a, adj. s., vedi *mustaretia*.

MUSTINICIU *albu*, s. m., vedi *mustaretia*.

MUSTOCE, s. m., (inse si fem.), *hirsutis et turplibus mustacibus præditus*; (omu) cu mustacie perose, floccose, aspre si urrite: *nu sufferu acestu mustoc; ce muliere mustoc! cine s' insóra cu acésta mustoce de muliere? — d'in mustacia*, cu mutarea lui *a* in *o*, si de certu in pl. ca si *mustacie*, de si in sensu singularé, e de scrissu mai correctu: *mustocie*, cu tote, *co* (ca si *muce*, *burte*, *martiole*, etc.), pote fi, in origine unu genitivu.

MUSTRUIRE, -*escu*, v., d'in *mustra*, *monstrare*, *exercere*, *reprehendere*, *objurgare*, *exprobrare*, *inerepare*, *convictari*; a *mustrá*, a face *mustra*, (mai energeticu inse *mustruire* de câtu *mustrare*), a *essercitá*, *deprende*, *invetiá*, *castigá*, *certá aspru*, *baritá*, *fulgerá*, a *sberá*, *malletractá*, a *strigá* si *infricosiá*, etc.: a *mustruí ostea de doue ori pre di in cursu de mai multe ore; nu ti scú mustruí copillii, ne cumu soci'a; mustruiti de voi, ne va veni si noue ap'a lu mora se mu-*

struimu; a lu mustruí prin mercatu in audiulu multimei vulgului; — mustruitu, part. sup. subst.: *mustruiti la trei coste; nu e tempu de mustruitu, mustruitulu teu e prea aspru si acerbu; mustruitoriu, -tória*, adj. s.; *mustruitura*, s. f., *actione si effectu de mustruire: mustruitura vessatoria si fatigatoria*, etc.

MUSTRUITORIU, *mustruitu*, *mustruitura*; vedi *mustruire*.

MUSUNOIU, si *musuroiu*, (pre a locuri: *musunoiu* si *musuroiu*), s. m., vedi in Gloss. *mosioroiu* si *mosoroiu*, in Dict. *modioroiu* la *modiolu* = *modioru*.

MUTALEU, s. m., vedi *meteleu*.

MUTE, s. f., vedi *muchia*.

MUTIA, si *mutime*, s. f., *statu de mutu*; in form'a *mutime* cu mai multa energia de câtu in form'a *mutia*, si totu de una data *mutime* are si sensu de collectivu: *mutime de muti*. Latinii d'in *surdus* au formatu *surditas*, *surdigo* si *surditia*, d'in *mutus* n'au cotediatu a form'a neci *mutitas*, neci *mutigo*, neci *mutitia*. Românii au supplitu acestu defectu prin *mutia* si *mutime*, care presupune form'a *mutigine* sau *mutitudine*; — póte *co* n'aru fi superflue neci formele *mutetia* si *mutitalé*.

N.

NABABIA, s. f., (fr. *nababie*), titlu, demnitate de *nababu*; — éro *nababu*, s. m. pers., principe indianu: *nababii su principi indiani*.

NABADAIA, s. f., *insania*, *furor*; *furia*, *nebonia*, *essire* d'in *menti*, etc.; de aci si: *nabadaiosu*, -a, plenu sau appucatu de *nabadaia*, appucatú la *nabadaia*: *nabadaiosii intra desu si currendu in nabadaie; a bagá pre nabadaiosu in spaimentose nabadaie*; — nu cumuva *nabadaia* in locu de *nebadaiu* = *nebadaiu*?

NABADAIOSU, -a, adj., vedi *nabadaia*.

NABOIRE, -*escu*, v., a carrá *nabois*; — *naboiu*, pl.-e, *massa*, *grumuru de glacia*, *sloiu*; — se nu fia cumuva in locu de *naboiu* = *neboniu*, augm. d'in *nube* = *nubes*!

NABOIU, s. m., pl.-e, vedi *naboire*.

NABUSIELA, s. f., vedi *nabusire*.

NABUSIRE, -*escu*, v., cu multiplu si variu, ba inco diversu sensu, d'in care proferemu urmatóriele significatiuni: 1. intrans. a se iunecá, a perde suffia-

rea, a lessiná, a cadé d'in petiore, etc.; a) de totu in specie : aeris aestu suffocari, praefocari, a se innecá, lessiná de multa si violenta caldura : *au nabusitu asiá, co paru stá lessinati de caldura; pre arsurrele cânelui nabusisemu de totu: nu e asiá de caldu, de ce se nabusiti?* —b) in genere : suffocari, animo delcere, languescere, marcescere, torpescere, a se innecá, a perde sufflarea, respirarea vericumu, nu numai de ómeni si de animali, ci si de plante, a torpi, languedi, deperi, etc. : *naburescu arburii si pomii pusi asiá de desi; nabusimu inde-suiti de mare multime de vulgu; nabusimu chiaru de vorbele lunge si insulse alle limbutiloru; noi nu nabusimu asiá de currendu; naburesce commerciu, naburescu artile, naburescu scientiele, naburescu celle mai nobili aspirationi sub oppressionea despotismului, naburescu si deperu nationi mari intgre sub greulu jugu de tyrannia; 2. trans. si reflex.:* a) suffocare, praefocare, strangulare, a stringe de guttu, a innecá, strangulá; *nabusiti copillulu cu atâte coperture; nu nabusiti bietii betráni, ce nu se potu smulge d'in desimea vostra; veti nabusi bietii callii cu allergature asiá de violente; ne nabusiti cu vorb'a vostra nein-cetata; au nabusitu si mentile copilliloru prin grelle studie; se naburescu áni-mele si sentimentele ánimeloru prin tractare aspra si barbara; b) opprimere, reprimere, deprimere, a oppreme, as-supri : *despotii naburescu poporile, naburescu si libertatile; nu potemu nabusi rellele, nabusi causele relleloru; c) se-dare, concillare, pacare, cohibere, coer-cere, a allená, impacá, sedá, imblandí, pune in frene, infrená, etc. : *abiá se putu nabusi revolutionea poporului irritatu; cine si pote nabusi passionile vementi si ferbenti? cine pote nabusi furi'a marei interritate? d) ernere, diruere, corruere, evertere, destruere, a derapiná, ruiná, a culcá la pamentu, restorná, distringe, stricá, nemici, etc. : *versatur'a apeloru inneca, inunda si naburesce tote alle terrei; inuasorii si predatorii barbari inunda si naburescu terrele nostre, etc. —derivate : nabusitione, actione si ef-****

fectu de *nabusire* : *nabusitionile assu-prioriloru asupr'a poporului; — nabu-sitoriu, -tória, adj. s. : nabusitória arsurre de sore, nabusitória vessationi alle ty-rannului, nabusitória vorbe; — nabusitu, part. sup. subst. : nabusiti de caldura; mesure de nabusitu libertatea; — nabusi-tura, s. f., actione si effectu de nabusire : nabusiturele totoru câliloru de libertate; —inse nabusiela e forma incompatibile cu limb'a romána : nabusiella ar fi mai in armonia cu legile limbei; —D. Miklo-sich refere roman. nabusire la v. slav. bušiti, care nu essise, abiá pote citá serb. bušiti, care, déco in addeveru es-siste, e unu impromutu d'in roman. bu-sire, affine cu subst. busiu : busiele co-pillulu, (vedi in Gloss.); déro cu ce temeliu affirma densulu, co poporulu románu, allu cui e proprie coventulu nabusire, ar fi potutu d'in unu imaginariu slav. bušiti, formá unu coventu ca nabu-sire cu una prep. na totu asiá si de ima-ginaria precumu si neconnoscuta de locu poporului románu? —Dict. de Buda inse produce una esplicare etymologica a co-ventului nabusire, asiá de apta si for-mei si sensului, ce lipsescu Domnului Miklosich, in câtu noi sumu tentati a ne redimá pre dens'a cu deplena securitate, cautandu numai a desvoltá in pucine co-vente celle espresse de mentionatulu Dic-tionariu, adeco : nabusire, it. nabissare = in sensu cu lat. eruere, promere : in addeveru, it. nabissare e formatu d'in n = in si abissare d'in abisso = abyssus; hei bene, totu asiá d'in abyssu = abissu si abussu (pre a locuri : avussu in gur'a poporului), si d'in acea-asi prep. in s'a formatu si : in-avussire = in-abuss-ire, fora i : nabussire, ca si : naltu in locu de : in-altu, (vedi si nactu); formele de-plene se audu asiá de desu, ca si celle mutilate (fora i), cumu : inabussire, ina-bussitoriu, inabussitu, inabussitura, etc.; —de si amu avé a produce si alte câlli de esplicare a coventului in cestione, canta inse se ne marginimu la satisfactori'a in-terpretatione a vechiului nostru *Lexicu*. NABUSITIONE, nabusitoriu, nabu-situ, nabusitura; vedi : nabusire = ina-bussire.*

NACADIU, s. m., vedi *necadiu* = *ne-casu*.

NACLADU, s. m., stipes, caudex; trunchiu, stipite, butucu, etc.;—coventu neconoscutu d'in coce de Carpati, de si pote co e essitu d'in acea-asi radice cu gr. κλάδος.

MACLAIELA, s. f., vedi *naclaire*.

NACLAIRE, -escu, v., illinere, oblinere, vehementer contaminare et polluere; a mingi, spurcá, sordí, cofundá sau coperí, incarcá de sordí, scalori, ordori, loture, etc.; derivate: *naclaitu*, part. sup.; *naclaitura*, s. f., actione si effectu allu actione de *naclaire*, forma cellu pucinu de preferitu formeí fedosa: *naclaiéla*; — de unde? pote d'in *cleiu*: *inacleire*, scurtatu in: *naclaire*.

NACLAITU, *naclaitura*; vedi *naclaire*.

NACOVALA, s. f., incus; *incude*, instrumentu de batere a ferrului;—pre a locuri: *nicovala*, *nicovana*, *nocovana*, pentru co e coventu slavicu, si unu strainismu incompatibile limbei române nu póte de câtu flucturá.

NACRAVALEU, s. m., Ilteum coliare; legatura degúttu:—neconoscutu de locu d'in coce de Carpati.

NACRIRE, -escu, v., reu scrissu dupo rea pronotiatione, in locu de: *inacriri*; vedi in Dictionariu *acrire* si *inacriri*.

NACTU, s. m., (sau mai bene adv.), pecunia numerata; argentu numeratu: *a avé summ'a nactu*, *a veni si comperá nactu* = *in banni*; *numai nactu*, *pre nactu*, *cu nactu vendemu si comperámu*; —*nactu* e mutilatu d'in *in-actu* = *in actu* = *in fapta*, *in realitate*, si de ací, despre moneta: *in numeratóre*, etc.

NADA, s. f., cumu si derivatele: *nadire*, *naditoriu*, *naditu*, *naditura*, cu compos. *innadire*, *innaditoriu*, *innaditu*, *innaditura*, etc., se potu vedé, in Dictionariu la articl. *nodu* (cotra finitulu acestui articulu), bene si claru interpretate; ací nu avemu de câtu a respunde in forte pucine covente la assertionea doctului slavistu despre originea coventului romanescu *nada*; D. Miklosich assere, co rom. *nada* e nascutu d'in v. slav. *nadéti* = *infigere*, si rédima

apoi acésta assertione, (fora neci una aparentia de addeveru), numai si numai pre serb. *nadéti* = *indere*, care iuse, ca si slav. *nadéti*, n'are nemica a face, neci in sensu, neci in forma cu coventulu romanescu *nada*;—noi am demonstratu in Dictionariu la art. mai susu citatu, cumu, prin cellu mai liusioru d'in processele fonetice alle limbei plena de instinctulu justu allu popcrului ce ua vorbesce, a trecutu form'a *nodu*, — care are totu asiá de appriata si form'a *noda*, —in fine la form'a *nada*, in strinsa connessione cu sensulu formeí dominante *nodu*: ce se cere asiá déro mai multa spre a demonstrá identitatea de origine a coventeloru *nodu-noda* cu *nada*?—nemica; cu tote aceste-a se punemu currendu si in scurtu, in evidentia, identitatea *fonetica si intellectuale*, chiar in acea-asi stirpe d'in celle doue limbe ariane ca mai strinsu collegate cu limb'a Românuului, adeco: a) sanscr. radice: *nadh* = *nah* = *nec-tere*, part. subst. *nada* = *nexus*, *nodatus*, *nodus*; b) lat. *nec-tere*, *nexus* (= *nec-sus*), *nod-us*, inse si cu *a* (peno ací cu *e* si cu *o*): *nas-sa* = (*naxa*, = *nac-sa*), *natta* (= *nac-ca*), etc.; —vedi si *nadaire*.

NADAIRE, -escu, v., *pœvie opitari*, putare, *præsagire*; a cautá a *nodássa* *nadá*, *nadí* ore-cumu *curmeiu* cu *teiu*, d'in *teiu* *curmeiu*, a *nodá* fiitorulu capresentele, a coniecturá, opiná, presentí, presagi sortea si a si pune la bona calle acésta sorte, etc.: *de multu nadaie si inco va nadaí fora se dea de capetulu lucrului la care nadaie*, —*nadaitu*, part. sup.: *nadaite capete*; *nu e tempu de nadaitu*, *cu nadaitulu teu nu ti adjungi scopulu*; — *nadaitura*, s. f., actione si effectu de *nadaire*: *nadaiturele vostre nu ducu si nu voru duce la neci unu capetu*; — verbulu se applica forte desu ca reflex. *a se nadaí*, cu sensu ce dice cu multu mai multu de câtu simplulu *a nadaí*: *cu dillele se nadaiescu pentru nemicuri*;—forte probabile d'in *nada*, cu sensu despre *cogitare*: *a nadí* = *nodá d'in teiu curmeiu*.

NADAITU, *nadaitura*; vedi *nadaire* si *nada*.

DE, s. f., (cu s aspru sibi-
s; *sperantia* (vedi in Diction.
erante, *sperantia*, *speratu* etc.)
e : *nadesduire*, -escu, v., *spe-
rerá*; *nadesduitu*, part. sup.
eratus, *speratu*; *nadesduito*-
adj. s., *sperans*, *sperante*,
etc.; — covente slavice, ca-
fericire, in deplena desuetu-
u fericire supplete in gur'a
románu prin susu indicatele :
perantia, *sperare*, *speratu*, etc.

DUIRE, *nadesduitoriu*, *na-
vedi nadesde*.
RIRE, -escu, v. imp., obscure
parore; hallucinari, a paré co-
realitate nu vede, a cogitá
e nu e, a si nalluci : *ce ti a
? ve nadiaresece ce nu mirose
omu*; si reflex. *a se nadiari*,
alta energia : *vi se nadiaresece
'a vostra*; *ce ti s'a nadiaritu*
*'tie ti se nadiaresece de tote
di*; — *nadiaritu*, part. sup.;
a, s. f. : si *callulu are nadia-
nadiarirc* e in locu de *ina-
in-a-diarire*.

RITU, *nadiaritura*; vedi *na-*

DE = *innadire*, *naditoriu*,
naditura; vedi *nada*, obser-
u de una data, co *nadire* se
desu in formele conjugatio-
lare = *innadare*, *nadatione*,
nadatu, *nadatura* = *inna-
cari*, de certu, su identice cu
o intermediu : *nodare* = *in-
nodatione*, *nodatoriu*, *nodatu*-
vedi in Dictionariu.

U, s. m., (fr. *nadir*, — co-
icru); punctulu directu oppusu
verticale nomitu *zenithu*.

AGELLU, pl. *nadragelli*, s.
nadragu.

AGU, s. m., de regula in pl.
caligaram genus, femoralia
alla; braccamente pentru pe-
ici = petiorici, icari = licari,
etc.; inse singulariulu *nadragu*
, in speciale, unni-a d'in cei
i ai braccamenteloru; asiá :
otu ómenii nadragii, cându

braccamentele su complete; *ero : cându
unu nadragu lipsesce unei parecla de
nadragi, cu acesti nadragi manci nu se
pote imbraccá omulu si essi in lume*; —
derivate : *nadragellu*, deminutivu : *unu
nadragellu de copillu*, inse, de regula,
in pl.; *nadragellii unui copillu*; asiá si
form'a de deminutivu : *nadraguti*, de
regula in pl. *nadraguti* : *ámbla fora
nadraguti*; — in fine forma de deminu-
tivu d'in *nadragu* e si *nadragillu*, -a,
adj. s., inse, de regula, in form'a f. *na-
dragilla*, applicatu cu sensu de : *femi-
nalla inepte gerens*, portandu reu si
pre dosu *nadragii* sau *nadragellii* : *co-
pillii su, in specie, nesce nadragilli sau
nesce nadragille*; — dupo unii coventu-
tulu *nadragu* ar fi d'in ung. *nadrág*;
dupo D. *Mik'osich* acellu-asi coventu
ar fi v. slav. *nadragŭi* = *feminalla*; —
déro ar poté fi si unu derivatu de la : *ne-
re* = *věatv* = torcere si tessere, prin
form'a *netru*, *netracu*, apoi mutilatu in
ncdragu sau *nadragu*.

NADRAGILLA, *nadragillu*; vedi *na-
dragu*.

NADRAGULLA, s. f., in locu de *ma-
tragulla* = *matraguna*; vedi in Diction-
nariu : *matraguna*.

NADRAGUTIU, pl., de regula : *na-
draguti*; vedi *nadragu*.

NADUFOSU, -a, adj., d'in *nadufu*,
plenu de *nadufu*, suffocans, animam ex-
stinguens, suffocante, asfissiante, occi-
ditoriu, etc.; — *nadufu*, s. m., suffocatio,
animæ extinctio, deletio, mortifer
aëris tractus, mortifer aër; aeru mor-
tiferu, suffocatione prin aeru venenosu.
stingere respiratiónei, asphyxia sau as-
fissia, innecatione prin sufflare de aeru
venenatu : *in grope inchisc se formédia
nadufu*; in specie : aëris aestus, inne-
care, lessinare de prea maro caldura :
morira nulli de nadufu; nu mai potu
sufferi nadufulu; in genere : gravamen,
molestia, dolor, sufferentia, greutate,
nevolia, supperare, dorere, etc.; — acellu-
asi coventu se mai aude si in for-
m'a : *nadufu* = *nadufu*, in locu de
nadufu, de unde apoi derivate : *nadu-
sire*, -escu, v., sudare, assudare; suffo-
care, animam extinguere, a assudá,

inse si : a sufflă greu, a inneacă, suffocă, etc. : *nadusira si se nadusira multu prin calde si tari beuture; ne nadusesce caldur'a caniculei; me nadusescu toti d'in pregiuru; se nadusi si lessină; — nadusitoriu, -tória, adj. s., nadusitu, -a, part. sup. etc., si fedos'a forma : nadusié-la; — covente slavice, cadute in desuetudine, respinse prin addeveratele covente romanesce : sudore, sudare, assudare, innecu, suffocatione, lessinu, etc.*

NADUFU, s. m., vedi *nadufosu*.

NADULLIRE, -escu, v., avide appetere, ardentere studere; a duce mare doru, a dorî; part. sup., *nadullitu*; s. f., *nadullitura*, adj. s., *nadullitoriu, -tória*; — probabilă d'in *nada, nadire*.

NADULLITORIU, *nadullitu, nadullitura*; vedi *nadullire*.

NADUSIELA, *nadusire, nadusitoriu, nadusitu, nadusitura*; vedi *nadufosu, nadufu*.

NAFRAMA, s. f., vedi *mahrâma*.

NAFTA, s. f., si m. *naftu*; vedi in Dictionariu : *naphtha*.

NAFURA si *nafora*, s. f., vedi in Dictionariu : *anafora* = *anaphora*.

NAGATIU, s. m., specia de passere apatica, palustre, *vanellus* (germ. *kibitz*)?

NAHORU, s. m., care are numai unu testicul.

NAIBA, s., (leuată si ca f. si ca m. in sing., éro in pl. de regula ca f.), *dæmon, diabolus, malum, mala res; nequam, scelestus, sceleratus*; 1. diavolu, dracu, demone, spiritu necuratu : *nai'b'a impellitiatu, si nai'b'a impellitiatu; nai-ba gollu in acestu omu, in acésta muliere; a dá nai'bei, du-te nai'bei, duceti-ve cu nai'b'a, du-te la nai'ba; ce nai'b'a pre aici? de nai'be nu scapâmu; unu nai'ba, una nai'ba*; 2. reu, calamitate, nevolia, mai allessu : *omu misellu si sceleratu : omulu nai'bei esti tu; allu nai'bei omu, a nai'bei muliere, nu e neci de nai'b'a, cu nai'ba omu, nai'ba de copillu, nai'be de fete, unu nai'ba de sociu*; — derivate : *nai'bosu, -a*, adj., plenu de *nai'ba*; — *nai'butia*, deminutiv; — forte probabilă d'in *nu aiba* = *n'ai'ba*, in frasi imprecative ca : *n'ai'ba parte, n'ai'ba locu aici*, etc., apoi cu tempulu re-

dussu la unu subst. *nai'ba* adjunse una din espressionile reului ideale, realisatu ca draculu, demonele, etc.

NAIBOSU, *nai'butia*; vedi *nai'ba*.

NAIEMIRE si *naimire, -escu*, v., le-care vel conducere; a dá sau leuá cu *naiemu* = mercede; *naiemitu* si *naimitu*, part. sup., — adj., *naiemitoriu, -tória*; s. f., *naiemitura* si *naimitura*; — form'a cea mai primitiva, d'in care tote celle precedente, este : *naiemu* si *naimu*, s. m., merces, qua quid locatur vel conducitur, *naulum, ναῦλον*, mercede cu care se lóca sau se conduce, se dá sau se prenda ceva cu mercede; in specie, *naulu* = mercede pentru conducerea unei nave sau locului unei nave : *naiemulu e charu si nu me potu imbarcâni stramutá pre apa cu atáta summa de naiemu*; — tote aceste covente si mai abbreviate sub formele : *namu* = *naimu* si *naiemu*, *namire* = *naimire* si *naiemire*, *namitu* = *naimitu* si *naiemitu*, etc. — Dict. de Buda interpreta aceste covente prin grec. *μισθός, μισθός*, fora se aiba aceste-a relatione formale cu celle romanesce; *Miklosich* reporta totu la v. slav. *naimŭ*; noi credemu co slavicultu e impromutatu d'in romanesculu *naiemu*, trassu d'in *naie* = *navis* sau *nave* = *navis*, prin suffissulu *nu*, cumu si *naulu* = *naulum, ναῦλον*, e formatu d'in acea-asi radice prin altu suffissu, adeco : *lu* = *lum, λον*; de la acestu sensu specialisatu antaniu la intellessulu de *naulu*, apoi estensu in urma la sensulu generale de *mercede*; — de altramente, coventulu : *naiemu* si derivatele sélle : *naiemire*, etc. mai de totu su cadute in desuetudine; abia in cartile basericesce se mai audu espressioni ca : *se nu intre naimitulă sau namitulă in ouile telle*.

NAIEMITORIU = *naimitoriu, naiemitu* = *naimitu, naiemu*, etc.; vedi *naiemire*.

NAIMIRE, *naimitoriu, naimitu, naimu*; vedi *naiemire*.

NAIU, s. m., *Pauls fistula, arundines*; flueru pastorescu; — se dice si *neiu*, vedi si in Dictionariu : *nabliu*.

NALUCA, *nalucire, nalucitoriu, na-*

lucitu, nalucitura; vedi in Dictionariu : *nalluca, nallucire, nallucitoriu, nallucitu, nallucitura*.

NAMIRE, *namitoriu, namitu, namitura, namu* = *naimu* si *naiemu*; vedi *naiemire*.

NAMESNICIA, s. f., statu de *namesnicu*; éro : *namesnicu, -a*, adj. s., inferior, vicarius; in genere : inferiore, subordinatu, suppusu, subiectu, etc.; in specie : vicariu, locotenente allu unui demnitarium, si mai allessu, vicariu allu unui demnitarium basericescu, — covenetele se incarca inca cu forme slavice : *namestnicia, namestnicu*; d'in fericire cu totu su cadute in desuetudine; — totu asiá e si : *namestia* si *namestnia*, s. f., possessio; possessione, proprietate, avere, avutu, avutia, bonu, bonuri, etc.

NAMESNICU, *namestnicu, namestia, namestnia*, vedi *namesnicia*.

NAMETE, s. f., si m. *nametu*, nives vento congesta, nivium strues, cumulus; neve accumulata de ventu; cumulu, struia de neve; — D. *Miklosich* refere coventulu la v. slav. *nametü*; déro acestu coventu nu essiste in limb'a slavica, ci este curatu imaginariu; serbesculu : *namet*, care consuna in sensu cu cellu romanescu, cauta se fia unu impromptu d'in limb'a româna, care explica coventulu in cestione claru si limpide prin *ometu*, a) multime de *omeni cocercervati*, b) apoi; verice acervu, cumulu, si, in specie, de *neue* : *mari ometi de neue*; — de aci cu *in* : *in-ometu* = *inometu*; si apoi abbreviatu : *nometu*, obscuratu in : *nămetu*.

NANA, *nanailla, nanaire, nanaitorriu, nanaitu, nanaitura, nanare, nanaitorriu, nanatu, nanatura, nanasia, nanasia, nanasire, nanasitorriu, nanasitu, nanasitura, nanc-nani, nanire, nanitorriu, nanilu, nanitura*, etc., vede *nanu*.

NANU, -a, adj. s., l. *nanus, pumilus, pumillo, pumilo*, (*vávoc, vávovoc*, it. *nano*, fr. *nain*); forte micu, nespusu de micu : *piticu, sterpitura*, etc. : *omu nanu, femina nana, unu nanu de barbatu. nesce nani de militari, unu nanu de tauru*; si de lucruri : *pepene nanu butoniu nanu,*

unu nanu de cadu, una nana de cada; 2. metaf. a) in genere, *nanu, -a*, mai allessu ca adj., *suptire' suptirellu, delicatu, dilectu, amatu, respectabile, venerabile*; b) in specie, mai allessu ca subst. : a) ca m. f., a') *nanu, -a* = *avunculus, amita, matertera*; *unchiu, matusia, prealocuri*; b') *nanu, -a*, = *nanasiu, nasiu* si *nanu*, de unde derivate : *nanare, v.*, a fi *nanu* = *nanusiu*, si : *nanatoriu, -tória, nanatu, nanatura*, applicate ca si *nanu* ensusi numai pre *alocuri*; inse forte usurpate, totu d'in *nanu* : b) derivate a') *nanasiu, -a*, (= *nanaciu*, d'in *nanu, -a* cu suffissu *aciu*), (*pronubus*) *pronuba, paranympus, -a*, (*pater lustricus, mater lustrica, testis baptismi vel matrimonii*); teste de baptezau sau de conunia apoi d'in *nanasiu* derivatele : *nanasia*, s. f. abstr., statu, affinitate, relatione de *nanasiu*; *nanasire, -escu, v.*, a fi *nanasiu*, a conuná; *nanasitorriu, nanasitória*, adj. s., care *nanasesce; nanasitu*, part. sup. subst., *nanasitura*, s. f., — se audu pre multe locuri si formele de conjug. I : *nanasiare, -ediu; nanasitorriu, -tória, nanasiatu, nanasitura*; — b') *nasiu, -a*, abbreviatione d'in *nanasiu*, in acelluasi sensu cu acestu-a, déro cu multu mai usurpatu in celle mai multe locuri, impreuna cu derivatele selle : *nastia*, s. f. abstr. = *nanastia*, si : *nasire, -escu* = *nasiare, -ediu, v.*, *nasitorriu* = *nasiatorriu-tória*, adj. s., *nasitu* = *nasiatu*, part. sup. subst., *nasitura* = *nasiatura*, s. f., — γ) numai fem. *nana*, cu sensulu speciale de : a') soror natu major, soru mai mare in etate : *tu esti nana, sor'a nana a familiei nostra*; b') *allis natu major femina*, femina in genere mai in etate de câtu altii, fia acesti-a masculi sau femine : *nana dice cea mai tenera sau cellu mai teneru cellei mai betrane*; γ) *amica, amata, amasia, domina, amica, amata, amante, curteana* (inse nu asiá ca *lellea* de mai la valle); *nutrix, mater nutrix, bona, nutrice, benigna femina cõtra unu alumnu sau si alta persona*; inse : δ), *nanu, nana, nonnus, -a, monachu, -a, calugeru, calugeressa*, (vedi mai diosu *nonu* = *nonnu, nunu* = *nunnu*); e) subst. reale. m. sing. *nanu,*

pl. *nane* si *nani*, m. : *nanu-lu*, *nanele*, *nani-i*=*nenia*, carmen vel can'ticum puerile, lallum, canticu pentru addormitulul prunciloru, pentru resfaciatulu copilliloru si chiaru personelor in etate mai inaintata, etc., canticu forte simplu si fora regule bene determinate, inse plenu de affectione, de si adesea si de ironia : *nane ! nane ! puulu meu; nani ! nani ! june animosu si plenu de virtute; lassati-me cu nanii si cu tote nanele vostre; cu nanulu teu ne addormi pretoti; incetati d'in nanulu ce inspira somnu lucratoriloru; ce nanu urritu!*—derivato d'in *nanulu*, *nanele*, *nanii*, reali : *nanare*, v., lallare, cantillare, a cantá de dormitu, si de aci, a cantá in cetu, a susurrá, a inganá a dese tonuri false si urrite etc.; *nanatoriu*, *-tória*, adj. s., care *nana* sau *nanédia*; *nanatu*, part. sup. subst. : *nanatulu vostru e urritiosu; nanatura*, s. f. : *nanaturele vostre nu delécta, ci disgusta*; — alte forme, ce se andu mai desu, déro mai pucinu plausibili, ca forme, occurru : *nanaire*, *-escu*, v., cu derivatele selle : *nanaitoriu*, *nanaitu*, *nanaitura* : *nanaiturele dadacelorulu rauce*; si verb. : *nanire*, *-essu*, cu derivatele selle : *nanitoriu*, *-tória*, *nanitu*, *nanitura*; — in fine form'a *nanailla* si f., care nu e neci *nanatoriu*, nici *nanaitoriu*, neci *nanitoriu*, ci mai multu si prea de asupr'a : *ineptu in cogitare, in portare si lucrare*, etc., — trecemu inainte, observandu mai antániu, co noi credemu ca si in urmatóriele, co tote coventele esplicate peno aci aru fi bene de geminatu, ca si gr. *νάυος* = *nanu* de la inceputu; asiá déro : *nannu*, *nanna*, *nannailla*, *nannare*, *nannatoriu*, *nannatura*, *nanni*, *nannire*, *nannitoriu*, *nannitura*, *nannasire*, *nannasiu*, etc., — 3. cu vocalile immutate : a) sub form'a *nenne*, si cu sensulu de : a) natu major frater, frate mai mare in etate : *tu esti nenne allu nostru; nenne intre noi; fratii, nennele e cellu mai mare de etate, ellu e si cellu mai inteléptu; nenne mare*; b) in genere, *avunculus* allique propinquu, unchiu si alti consangeni mai in etate : *nenne unchiu*; c) in sensu mai largu chiaru si de ecali si inferiori, mai allessu prin affec-

tionem si resfaciare; — derivate : *nenne*, *nenne*, deminutivu d'in *nenne*, inse se aplica si ca nome, mai allessu nome propriu : *Nennisioru*, *mai multi Nennisiori de nome*, asiá si : *nenne*, scurtatu in *acica*, care se dice adese si in sensulu de *nenne* : *neica fratele, neica sociulu*; — *nenneca*=*nenneca*, f., *mater*, *mamma*; — b) sub form'a *nannu* si *nannu*, *-a*, s. pers., a) *nonnus*, *-a*, (it. *nonna*, fr. *nonne*), monachu, monacha, calugeru, *-a*; in genere : *persona venerabile*; b) *pater altor*; *mater altrix*, *tata* sau *mamma nutrice*; c) (*pronubus*) *pronuba*, *paranymphus*, *testis matrimonii*, *marturu de conunía*, (neci de cumu de baptezulu, cumu e *nasu* sau *nannasiu*), de unde derivate : *nonnare* = *nunnare*, *-ediu*, si : *nonnire*=*nunnire*, *-escu*, v., a fi *nonnu*=*nunnu*; *nonnatoriu* sau *nunnatoriu* = *nonnitoriu* sau *nunnitoriu*, *-tória*, adj. s., *nonnatu* sau *nunnatu* = *nonnitu* sau *nunnitu*, part. sup. subst., *nonnatura* si *nunnatura*; in fine : *nonnia* = *nunnia*, s. f. abstr., *statulu personei cu sensulu de sub. a)* : *monachia*, cátu sicu sensulu de sub. c) : *statu, relatione a nonnului* sau *nunnului*, *nunnei*, ca *marturu de conunía*; — 4. ordine de idee, espresse cu *l* in locu de *n*, si pertinendu mai allessu la *lallu*, *lallare*, (de care vedi : *lalaire*, *lallare* in Glossariu), déro totu prin ide'a fundamentale strinsu cu celle peno aci esoposite, si a nome : a) *lalla* si *lellu*, s. f. m., reale, ca si *nannu* cu sensu reale, intellessulu de : *erro*, *vagabundus*, fora capetániu, *vagabundu*, *nestemperatu*, etc.; b) numai fem. *lelle*, (ca si *nanna* numai ca fem.), a) *nata major soror*, *soru mai mare de etate*; b) *alils senior femina*, *femina mai mare de etate de cátu altii*; c) *amica*, *amasa*, *domina*, *meretrix*, *amica*, *amante*, *curteana*, *meretrice* : *filiu de lelle*, de aci derivate : *lellisóra*, deminutivu d'in *lelle* applicatu inse si ca *lelle* cu resfaciare; *lellisóra* inse e forma trassa d'in *lellicia*=*lellitia*, si acesta-a d'in *lellica*; mutilata in : *lelica*, cari tote se usurpa cu sensulu forme *lelle*.

NAPADA, s. f., *impetus*, *oppressio*,

o; impetu, atacu, assaltu, perse-
e, vessatione, appesare, strivire,
sire, etc., de unde: *napadire*,
ruere, lruere, obruere, oppri-
vexare, etc., a se rapedi, preci-
arruncá, a cadé cu furia asupr'a, a
ne, strivi, vessá, persecutá, appesá,
l, inecá, inundá, suffocá, etc.;
itoriu, -*tória*, adj. s., care *napa-*
napaditu, part. sup. subst.; *na-*
ra, s.f.; — in se una forma repre-
ca *napadéla*, s. f., — covente de
e slavica.

PADELA, *napadire*, *napaditoriu*,
itu, *napaditura*; vedi *napada*.

PASTE, s. f., calumnia, injuria,
lo, vexatio, cruciatus, calamitas;
nia, diffama, injuria, contumelia,
ione, vessatione, tormentu, tortura,
tu, calamitate; — derivate: *napa-*
-escu, v., calumniare, incusare;
re, vexare, opprimere, cruciare,
mniá, diffimá, incusá, incriminá,
, tormentá, torturá, vessá, etc.,
tuitoriu, -*tória*, adj. s.; *napastuitu*,
up.; *napastuitura*, s. f., — tote de
e slavica.

PASTUIRE, *napastuitoriu*, *napa-*
napastuitura; vedi *napaste*.

PERCA, s. f., vipera; vipera, sér-
ce veninosu; — demin. *napercutia*;
o Diet. de Buda ar fi *naperca* in
e *noverca*; veri-cumu, de preferitu
il. *vipera*.

PERCUTIA, s. f. vedi *naperca*.

PERLIRE, -*escu*, v., pilas amit-
mmutare; a lapidá, scambá, mutá
: boui, calli, cani si alte bestie na-
zu in toti annii; si: *multi serpi na-*
zu la diverse epoce; — derivate:
litoriu, -*tória*, adj. s., care *naper-*
naperlitu, part. sup. subst.: *cani*
liti, *canii su in naperlitu*; *naper-*
s. f., *naperlitu'a callului*; — altii
nepelire, ca compos. d'in *ne-peru*;
idem co *naperlire* e in locu de in-
re = *in-a-perlire*.

PERLITORIU, *naperlitu*, *naper-*
; vedi *naperlire*.

PERSTOCU, pl.-c, digitalitate, degi-
care se pune la degitu la cosutu;
espensu pre longa form'a pura si

romanésca: *degitariu*, si pre longa alt'a,
mai romanica: *degitare* = *degitale*.

NAPLAIRE, -*escu*, v., opprimere,
suffocare; a appesá, opprime, suffocá,
innecá; — derivate: *naplaitoriu*, -*tória*,
adj. s., care *naplaiesce*; *naplaitu*, part.
sup.: *naplaitura*, s. f., — de unde?

NAPLAITORIU, *naplaitu*, *naplaitura*;
vedi *naplaire*.

NAPRASNA, s. f., fortuitus, impro-
vidus, inopiuns, improvisus, horrendus
et horribilis casus, fors, fortuna; casu,
intemplare nepreveduta, neasteptata,
terribile si spaimentatoria: *morte de*
naprasna, *atucu de naprasna*; — deri-
vate: *naprasnicu*, -*a*, adj., improvisus,
inopinatus, subitus, horrendus, terri-
bilis, terrificus; improvisu, inopinatu,
neasteptatu, subitu, subitanu, spaimen-
tatoriu, orribile, terribile, ferosu, etc.:
morte naprasnica, *invasioni naprasnice*;
— *naprasnicia*, s. f., statu, calitate, de
naprasnicu: *naprasnici'a mortei*; — de
origine slavica.

NAPRASNICIA, *naprasnicu*; vedi
naprasna.

NAPUSTIRE, -*escu*, v., derelinquere,
deserere; a lassá, delassá, parassá, lassá
singuru si desertu, a arruncá si lassá la
una parte, a neglege, etc.: a *napusti*
cas'a, *famili'a*, *lucru lu*, *detori'a*; — deri-
vate: *napustitoriu*, -*tória*, adj. subst.,
care *napustesce*; *napustitu*, part. sup.:
napustitu de toti ai sei; in se *napustu*,
a) locu desertu si tristu; b) momentu
criticu, agonia, ultimu momentu; c) statu
amaru si forte tristu, nevolia forte grea;
d) si personificatu: *napustu* = *naiba*,
spiritu malignu, malitiosu; — formate
totu d'in *pustu* = *pustu* sau *pustia*; co-
ventu strainu sau romanescu?

NAPUSTITORIU, *napustitu*, *na-*
pustu; vedi *napustire*.

NARANDIA si *narantia*, s. f., po-
mum aurantium, poma de *aurantiu*; —
narantiu-lu, pomulu de *narantie*, malus
aurantia; — formele *aurantia*, *aurantiu*
sunt de preferitu.

NARAVELA, *naravire*, *naravitu*, *na-*
ravosu, etc.; vedi *naravu*.

NARAVU, pl.-uri, mos, mores, con-
suetudo, usus; natura, indoles, inge-

um; vitium, defectus; libido, protervia, petulantia; instinctu sau invetiu bonu sau reu, modu, applecare, propensione, impetu, impulsu de a lucrá, a se portá, etc.; more, mori, consuetudine, usu, usantia, usitatione, invetiu, deprendere, datina, appucatura; mai departe: natura, caracteriu, ingeniú, modu de lucrare in bene sau in reu; defectu, vitii, si in parte affectiva: passione, cupiditate, libidine, petulantia, procacia, furia, etc.: *naravuri bone, naravuri rellé; unu callu cu naravu reu*, inse si simplu: *callu cu naravu*;—derivate: *naravire,-escu*, v., a leuá, a dá *naravu*; *naravitu*, part. sup., *callu reu naravitu*; *naravitura*, s. f.; *naravosu,-a*, adj., plenu de *naravuri*, in parte de *naravuri rellé*;—reprobabile e form'a: *naravela*, s. f. abstr.—*naravitura*, cunu si *naravia*, s. f., statu, calitate de unu reu *naravitu*, cumu si facta de unu assemine; — *naravu* cu tote derivatele selle sunt de relegatu d'in limb'a româna in cea slavica de unde au irruptu.

NARGHIALEA, pl. *narghialelle*; pipa de fumatu, unde fumulu trece prin unu vasu implutu cu apa;—d'in Persi'a addussu prin Turci.

NARTU, pl.-ri, *taxatio*, *statutum* rel pretium; pretiu fissatu, tassa: *a pune nartu la tote mercile*; metaforice: fora regula, fora mesura;—se pare a fi asiaticu.

NASADIRE, *nasaditu*, etc.; vedi *sadire, sadu*.

NASARAMBA, s. f., stultitia, ineptia, etc., stultetia, nebonfa, ineptia.

NASCALA, s. f., vedi *nespila*.

NASCOCORIRE,-escu, v., *effervesce-re*; a apprende, inferbentá, interritá, meniá, infuriá, etc.,—derivate: *nascocoritoriu,-loria*, adj. s., *nascocoritu*, part. sup., *nascocoritura*, s. f.

NASCOCORITORIU, *nascocoritu*, *nascocoritura*.

NASDRAVANIA, s. f., verborum praestigiae, magia, veneficium; facta, vorbe ammagitorie, prestigie, scarlatania, farmecatoria, — d'in *nasdravanu,-a*, adj. s., *praestigiator*, *veterator*, *magus*, *veneficus*, *insellatoriu*, *scarlatanu*, *farmecatoriu*.

NASDRAVANU, adj. s., vedi *nasdravanía*.

NASIA, *nastia*, s. f., vedi: *nasii si nanu*.

NASIPOSU,-a, adj., *arenosus*; plenu de *nasipu*, *arenosu*,—d'in *nasipu*, s. m., *arena*, *arena*, pamentu aridu, *arente*: *nasipu menutu*, — coventu strainu, éro cellu romanescu: *arena*, abbreviatu: *rena*, *arenosu*=*renosu*, de cari vedi in Dictionariu;—vedi si formele de: *nasipu*, *nesiposu* cari se audu pre alocuri.

NASIPU, s. m., vedi *nasiposu*.

NASIRE, *nasitoriu*, *nasitu*, *nasitura*, *nasii*; vedi *nanu*; vedi si in Dictionariu: *nasire*, *nasitu*.

NASLIRE,-escu, v., vedi *nasuire*.

NASPRELA, s. f., *asperitas*, — forma in totu modulu de reprobato, in locu de *inasprime*, *asprime*, *aspritura*, etc.

NASTRAPA, s. f., *poculum*, *cupa*; *cupa*, *poteriu*, *vasu de beutu*.

NATAFLETIU,-a, adj. s., *stupidus*, *stultus*, *ineptus*, *insulsus*, *hebes*; *stultu*, *stupidu*, *ineptu*, *ebete*, *fora pricepere*, *nepreceptu*; — de aci paru derivate si: *natangu,-a*, cu acellu-asi intellesu ce are si *natofletiu*,—de unde apoi derivate: *natangia*, subst. f. abstr., statu, calitate, factu de *natangu*, ca si f. *natofletia* d'in *natofletiu*; *natangosu,-a*, adj., plenu de *natangia*; — asiá si *nataria*, s. f. abstr., d'in *natareu*, f. *natarea*, cu acellu-asi intellesu ce au si: *natofletia*, *natofletiu*;—si form'a *natantocu,-a*, adj. s., in acellu-asi sensu cu *natangu*; — pote d'in *natu*, *natus*, cu intellesu aprope in form'a *nativu*, (*nativus*), confere si fr. *natif*, mai allesu *nalf* cu sensulu appropriatu de alloru nostre.

NATANGIA, *natangosu*, *natantocu*, *nataria*, *natarosu*, *natareu*, etc., vedi *natofletiu*.

NAUTELLA, s. m., deminutivu d'in *nautu*.

NAUTIU,-a adj., vedi *nautu*.

NAUTU, s. m., *cicere*; *cicere*, specia de legume; — derivate: *nautellu*, — vedi in parte: *nautellu*; *nautiu,-a* adj., de colorea *nautu-lui*, galbinu inchisu.

NAVALLA, s. f., *impetus*, *aggressio*, *irruptio*, *incurtio*, *lavasio*; *impetu*, *át-*

tacu, aggressa, aggressione, incursu, incursione, invasione; — de unde: *navallire, -escu*, v., aggredi, adoriri, irruere, irrumper, invadere, impetum facere; a aggredere, a aggressá, a adorí, irrumpe, invade, atacá, assalí, assarí, assaltá, face impetu, assaltu, aggressu, incursu, etc.; *navallitoriu, -tória*, adj. s., care *navallesce*; *navallitu*, part. sup., *navallitura*, s. f., actione si effectu de *navallire*; reprobabili cu totulu su forme: *navalnicu, -a*, adj. s., applectu, propensu a *navalli*, — de unde: *navalnicia*, s. f. abstr.; — déro tote de respinsu ca barbare.

NAVALLIRE, *navallitoriu, navallitu, navallitura, navalnicu*, etc., vedi *navalla*.

NAVODIRE, *navoditoriu, navoditu, navoditura*, vedi *navodu*.

NAVODU, s. m., piscium rete; retella de pesci, pléssa; — derivate: *navodire, -escu*, v., retibus pisces capere, a prende pesci cu *navodu* = a *prende pesci cu reti*; *navoditoriu, -tória*, adj. s., care *navodesce*; *navoditu*, part. sup.; *navoditura*, s. f., actione si effectu de *navodire*; — tote de respinsu ca urrite si inutili.

NEAUSIU si *neosiu, -a*, adj., indiges, indigenus, purus, purus ac putus, merus; nascutu in térra: indigenu, pamenteanu; curatu fora ammesticu de nascere; in genere, puru, puru si putu, deplenu puru: *neausiu romanu, neausiu vinu romanescu*.

NEBANTUITORIU, -a, adj. s., qui non lædit, offendit, nocet; nevettematoriu, nesupperatoriu, inoffensivu, innocuu; si *nebantuitu, -a*, (d'in *ne* si *bantuitu*; vedi *bantuire* Gloss.), part. adj., incolumis, tutus, intactus, integer, salvus; neattensu, nevettematu, crutiatu, intactu, integru, incolume, nesupperatu; — covente de origine straina.

NEBANTUITU, -a, part. adj., vedi *nebantuitoriu*.

NEBANUITORIU, -tória, adj. s., insuspicans, insuspiciosus; care nu suspica, nu suspice, insuspiciosu, nepreponitiosu, nepreponitoriu, etc.; — *nebanuitu, -a*, part. adj., insuspectus, insuspectu,

nesuspectu, nepropusu; — covente de origine straina.

NEBANUITU, -a, part. adj., vedi *nebanuitoriu*.

NEBICIULUITU, -a, adj., non aestimatu; nu estimatu, neestimatu, nestimatu, inestimatu, nepretiuitu, cu duplu sensu: a) cu sensu generale d'in tote formele mai susu date, adeco: *ce nu are pretiu, ce nu s'a pretiatu*; b) ce e mai pre susu de veri-ce pretiu, sonsu ce au si formele classice: *inaestimabilis, impretiabilis*, pre candu tote celle mai susu produse in limb'a romanesca au acellu-asi sensu, afora de form'a: *nu estimatu, nu pretiatu*; de essemplu: *inestimatu inestimabile, neestimatu = nestimatu, impretiabile, nepretiabile: nepretiatu thesauru, necstemata gemma*; in specie, *nestimata*, ca subst. f., insémna, prin sene: *gemma, pétra pretiosa*, s. e.: *rubinii, adamantii, saphirii su nestimate, corone incarcate de multe si voluinosose nestimate*; — cátu pentru *nebiculuitu* nu scimu se se fia auditu sau se se audia pre unde-va d'in coce de Carpati, pare numai in Dict. de *Bud'a* si de *Barcianu*; — in totu modulu este de respinsu, ca provenitu d'in origine straina.

NEBIRUITU, -a, part. adj., non victus, invictus, invincibilis, insuperabilis; nu invinsu, neinvinsu, invincibile, insuperabile; — coventu de origine straina.

NEBISUITU, part. adj., non praesumens, non arrogans, cui nihil concedi potest; nu presumente, neci arrogante, cui nemica nu se pote increde, neci concrede.

NEBLESNICIA, s. f., stupiditas, stultitia, absurditas, ineptiae; stultitia, stupiditate, inaptia, neprecepere, etc. calitate de *neblesnicu, -a*, blennus, gurdus, bardus, stupidus; grossu de capu, nepreceptu, bustianu, stipite, stupidu, etc.; — covente ce nu scimu se se fia auditu neci se se audia pre unde-va d'in coce de Carpati; Dict. de *Buda* in se ne spune co aru fi d'in latinulu *blennus* (βλεννός), mucosu, si de aci: greu si grossu de capu, stupidu, idiotu, etc.,

cumu inse se esplecãmu negativulu *ne* si intrusionea unei sibilante *s*; probabile d'in slav. *blasnũ*, de unde se aude si d'in cocc de Carpati pre a locuri : *blasna* si *blesna*.

NEBOLTITU, -a, part. adj., *haud fornicatus*; nu boltitu, care nu are *bolta*; vedi in Dictionariu : *bolta*, *boltire*, *boltitu*. etc.

NEBOTTEZATU, -a, part. adj., in locu de *nebaptizatũ* = *nebaltizatũ*, cumu si care nu scie de *baptizu* de si de forma e *baltizatũ*, vedi in Dictionariu art. *nebigare de sema*, etc.

NECADIRE, *necaditoriu*, *necaditu*, *necaditura*, *necadiu*, *necaditosu*, etc. si:

NECAJIRE, *necajitoriu*, *necajitu*, *necajitura*, *necajitosu*, etc. vedi *necasu*.

NECALCATU, -a, part. adj., non *calculus*, *inviolatus*, *integer*; *salvus*, *incolumis*; nu *calcatu*, *incalabile*, *necalabile*, *inviolatu*, *inviolabile*, *integru*, *intactu*, *neattinsu*, *salvu*, *totu* si *integro*, etc.; vedi in Dictionariu : *calcare*, *calcatu*, etc.

NECALITU, -a, part. adj., (d'in *ne* si *calitu* de la *calire*, ce vedi in Glossariu): nu *calitu*, nu *aciariatu*, nu *intaritu*, nu *ascutitu*; — *neimbetatu*, *sobriu*, *frugale*, in *tote mentile*, etc.

NECANONITU, -a, part. adj., *impunitus*, non *castigatus*; nu *canonitu*, *impunitu*, *nepunitu*, *necastigatu*, *incastigatu*, — d'in *ne* si *canonitu* de la *canonire*, vedi in Dictionariu : *canonire*, *canonitu*, *canone*, *canonu*, etc.

NECARMUTU, -a, part. adj., non *administratus*, *inadministratus*; nu *administratu*, *neadministratu*, *nedereptatu*, *lassatu* *arbitriului* seu, in *voli'a sea*; — d'in *ne* si *carmuitu* de la *carmuire*, ce vedi in Glossariu.

NECASATORITU, -a, part. adj., *celebs*, *innuptus*; nu *casatoritu*, *celibo*, care viu in *calibatu*, *neinsoratu*; — d'in *ne* si *casatoritu* de la *casatorire*; vedi : *casatorire*, *casatoritu*, etc. in Dictionariu.

NECASIRE, *necasitosu*, *necasitoriu*, *necasitura* vedi *necasu*.

NECASNICIA, s. f., *vita celebs*, *ceibatatus*; *viẽtia* de *celibe*, *celibatu*, *statu*

de *necasuicu*, -a, adj. s., a) *celebs*, *innuptus*, *necasatoritu*, *celibe*; b) *necasnicu*, -a, si cu sensulu de : *rei domesticae negligens*; care nu si *cauta* de *casa*; — de si d'in *radecine romãne* : *ne* si *casa*, *dẽro* *reu* *formate*, si *prin* *urmare* de *res*, *insu*.

NECASNICU, -a, adj. s., vedi *necasnicia*.

NECASU, pl. e si *-uri*, (si pre a locuri : *necadiu*, *necadiuri*), *gravamen*, *casus tristis*, *afflictio*, *tribulatio*, *acribitas*, *arumna*, *crux*, *crucelatus*, *miseria*, *labor*, *calamitas*, *taedium*; *casu* *gru*, *dorere*, *amaru*, *afflictione*, *tribulatione*, *tormentu*, *tortura*, *vessatione*, *calamitate*, *tediu*, *supperatione*, *lucru* *gru*, *labore*, *appesu*, *pesu*, etc. : a) *si* *versã* *necasulu* *ãmnei*; ai *necasu* *pre* *noi*; cu *necasulu* *cellu* *mare* *se* *facu* *lucru* *mari*; a *face* *necasu* *cui* *va*; a *pati* *necasuri*, *de* *la* *curi* *nu* *asteptã* *neci* *unu* *necasu*; *fora* *necasu* *nu* *e* *placere*; in *mari* *necasuri* *nasce* *mulierca*; in *necasulu* *teu* *vorbimu* *si* *ne* *portãmu* *asiã*;

— *derivate* : *necasure*, *-casu*, v., (pre a locuri : *necadire*, *necajire*), cu sensu *variatu* : a) *affligere*, *angere*, *vexare*, *tribulare*, *crucelare*, *incommodis afficere*, a *supperã*, *amarã*, *afflige*, *ange*, *vessã*, *tribulã*, *tormentã*, *torturã*; b) *irritare*, *iram* *vel* *stomachum* *alioni* *movere*, *ad* *iram* *concitare*, *provocare*, a *interritã*, a *irritã*, *inveninã*, a *concitã* *sau* *provocã* *meni'a*, *fierea* *si* *venenulu*; c) *affligi*, *angl*, *tribulari*, *crucelari*, *vexari*, *succenseri*, *irasci*, *indignari*, a *se* *supperã*, *meniã*, *amarã*, *invenenã*, *infuriã*, *vessã*, *tormentã*, *torturã*, *apprende*; d) *operam* *dare*, *navare*, *conatum* *adhibere*, *nitri*, *annitri*, *onitri*; *frangi*; a *se* *adoperã*, a *laborã*, a *assudã*, a *se* *incordã*; a *sfermã*, *desellã*, *frange*, etc.; — *necasitosu*, -a, adj., (d'in part. *necasitu*), *iracundus*, *irascibilis*, *stomachosus*, *acerbus*, *superatiosus*, *meniosus*, *irascibile*, *iracundu*, *acerru*; *necasitoriu*, -a, adj. subst., care *necasesce*; *necasitu*, -a, part. sup., *necasitura*, s. f., *actiõne* *si* *effectu* de *necasure*; — *slaviculu* *proposu* de D. *Miklosich* nu *espluca* *coventulu* *romanesu*, care, *dupo* *noi*, *se*

pote explicá cu elemente pure romanice ca : *ne* si *cadu* sau *casu* d'in *cadere* = *cadere*, si *casu* = *casus*.

NECATELLITU, -a, part. adj., *nu catelytu*, (d'in *ne* si *catellitu* de la *catellire*); vedi : *catello*, *catellare* = *catellire*, etc., in Dictionariu.

NECAUTARE, s. f., (d'in *ne* si *cautare*), a) in genere: actio non adspiciendi, non intueđi; actio de a *nu cautá*, *nu spectá*, *nu intuitá* b) in specie, α) negligentia, nepesare, neglegentia; β) merclum contemptus; emptorum defectus, despretiu de merci; lipse, defectu, desertare de comperatori; — *necautatu*, -a, part. adj., non adspetus, non inquisitus, inuisitatus, desertus, derelictus, neglectus, *nu cautatu*, *necercatu*, *necercetatu*, *inuisitatu* = *neuisitatu*, *neglessu*, *delassatu*, *desertatu*, *parassitu*; vedi : *cautare* in Dictionariu.

NECAUTATU, -a, part. adj., vedi *necautare*.

NECERCARE, s. f., *intuentio*, *inexperientia*, *imperitia*, (d'in *ne* si *cercare*), a) in genere : *intentione*, *lipse* de *orice* *tentione*, *exploratione*, *proba*, *demonstratione*; b) in specie, *inesperientia*, *imperitia*, *lipse* de *esperientia*, de *connoscentia*, de *scientia*, *nescientia*; — *nacercutu*, -a, part. adj., *intuentatus*, *inexploratus*, *imperitus*, *inexpertus*, *inseius*, *tiro*, *netentatu*, *nedemonstratu*, *neprobatu*; *inespertu* = *neespertu*, *imperitu*, *fora esperientia*, *fora connoscentia*, *fora scientia*, *ignorante*, *nesciente*, *nesciutoriu*, *noviciu*, *tirone*, etc.

NECERCATU, -a, part. adj., vedi *necercare*.

NECERCETATU, -a, part. adj., (d'in *ne* si *cercetatu* de la *cercetare*), *non examinatus*, *inexploratus*, *indemonstratus*; *nu essaminatu*, *inessaminatu*, *nu cercetatu*, *inexploratu* = *neesploratu*, *indemonstratu*, *nedemonstratu*, *neprobatu*, etc.

NECERNITU, -a, part. adj., (d'in *ne* si *cernitu* de la *cernire*); *non lugubri veste indutus*; *fora vestimentu cernitu*, *fora vestimente* sau *insemne funebri*; *lugubri*, *doliose*, *fora dolii*.

NECERNUTU, -a, part. adj., (d'in *ne*

si *cernutu* de la *cernere*), *non cribratus*, *incretus*; *nu cernutu*, *incernutu*, *incretu*, *neallessu*, *nelimpeditu*.

NECERTATU, -a, part. adj., (d'in *ne* si *certatu* de la *certare*), *irreprehensus*, *non vexatus*; *nu certatu*, *irreprensus*, *ne-mostratu*, *fora imputatione*, *fora discordia*, *fora dissonssione*, *fora dissidiu*, *fora urra*, etc., vedi si in Diction. *necercatu*, *necercetatu*, *necernutu*, *necertu*, *necerrutu*, etc.

NECETATIANESCU, -a, adj., de *necetatianu*; éro *necetatianu*, -a, adj. s., *incivicus*, *incivis*, *nu cetatianu*, *care* *nu e cetatianu*, *incive*, *incivicu*; de aci si : *necetutianu*, s. f. abstr., *statu*, *positione*, *condicione* de *necetatianu*; vedi in Dictionariu : 2 *ne*, si *cetatianu*, *cetatiania*, *cetatianescu*, etc.

NECETATIANA, *necetatianu*; vedi *necetatianescu*.

NECETETIU, -a, adj., *illegibilis*, *ad legendum ineptus*; *illegibile*, *nelegibile*, *ce* *nu se pote legere*; *ineptu*, *incapace a legere*; — d'in *ne* si *cetetiu*, (vedi in Glos. *ctire*, *ctitu*, *ctetiu*).

NECHEDIASIUITU, -a, part. adj., *nu chediasiuitu*, *negarantatu*, *incautu*; — (d'in *ne* si *chediasiuitu* de la *chediasuire*, in Glossariu).

NECHIAMATU, -a, part. adj., vedi in Dictionariu *neclamatu*, etc.

NECHIARITU = *neclaritu*, -a, part. adj., *haud clarus*, *minime clarus*, *haud perspicuus*, *obscurus*; *obscuru*, *nu chiaritu*, *nelimpeditu*, — (d'in *ne* si *chiaritu* = *claritu* de la *chiarire* = *clarire*; vedi in Diction. *chiarire* si *chiarare* = *clarire* si *clarare*; *chiaritu* si *chiaratu* = *claritu* si *claratu*, *chiaru* = *claru*, de unde si *nechiaru* = *neclaru*, *ca mu* in *acelluasi* *sensu* cu *nechiaritu*).

NECHIARU, -a, adj., vedi *nechiaritu*.

NECHIBZUIRE = *necipzuire*, s. f., (d'in *ne* si *chibzuire* in Glossariu), *incogitatio*, *imprudencia*, *inconsideratio*, *necogitare*, *inconsiderare*, *neconsideratione*, *inconsideratione*; — *necipzuitu*, -a, *incogitans*, *incogitatus*, *imprudens*, *inconsideratus*, *inconsultus*; *necogitante* *necogitatu*, *imprudente*, *inconsiderante*, *inconsideratu*, *inconsulta*.

NECHIPZUITU, -a, part. adj., vedi : *nechipzuire, nechibzuire*.

NECHITITU, -a, part. adj., (d'in *ne* si *chititu* de la *chitare* in Glossariu), *inornatus, incomptus, incultus, inornatu, neornatu, incomptu, necomptu, nepепенatu, incultu*; de unde si : *nechititura* s. f., statu de *nechititu*.

NECHITITURA, s. f., vedi *nechititu*.

NECHIVERNISELA, s. f., forma pre deplenu de reprobato; mai pucinu rea e : *nechivernisire*, s. f., *parcomoniae negligentia, negligentia* de alle casei, starei; *nechivernisitu, -a*, part. adj., *neglectus, improvisus, neglessu, improvisu, neprovisu, neprovedutu*; — (d'in *ne* si *chivernisire* in Glossariu).

NECHIVERNISIRE, part. adj., *nechivernisitu*; vedi *nechivernisela*.

NECINSTE, s. f., (d'in *ne* si *cinste* in Glossariu), *inhonestas, dedecus, infamia, injuria, opprobrium, probrum, flagitium, contumelia, diffamatio, contemptio; inonestate, neonestate, dedecu, desonore, defaima, infamia, neomenia, improbitate, despretiu, contemptu, opprobriu; flagitiu, misellia, batujocura, injuria, etc.*; derivate : *necinstire, -escu*, v., *inhonestare, dedecorare, diffamare, injuriare, exprobrare, improbare, infamia vel dedecore afflicere, a desonorá, a batujocurá, injuriá, dedecorá, esprobrá, defamá, etc.*; *necinstitoriu, -a*, adj. s., *care necinstece*; *necinstitu*, part. sup., *inhonestatus, dedecoratus, infamia affectus, desonoratu, dedecoratu, batujocoritu, defamatu, injuriatu, insultatu, esprobratu, opprobriatu, etc.*; *necinstitura*, s. f., *actione si effectu de necinstire*; — barbarismi.

NECINSTIRE, *necinstitoriu, necinstitu, necinstitura*; vedi *necinstic*.

NECIOCANITU, -a, *neciontatu, neciuntatu, -a, necioplitu, -a*, part. adj., (d'in *ne* si *ciocanitu, ciontatu* = *ciuntatu, cioplitu*, de la *ciocanire*; *ciontare* = *ciuntare, cioplire* in Glossariu, in care vedi si : *ciontu, ciuntu, ciutu, etc.*).

NECIVICU, -a, *necivile, necivilisare, necivilisatione, necivilisatu, necivilitate, etc.*, vedi in Dictionariu 2 *ne* si *civicu, civile, civilisare, civilitate, cumu* si : *incivile, incivilitate, incivicu*.

NECIURUITU, -a, part. adj., (d'in *ne* si *ciuruitu* de la *ciuruire*, de cari vedi in Dictionariu).

NECLADITU, -a, *neclatitu, -a, neclaitu, -a, neclintitu, -a*, part. adj. (d'in *ne* si *claditu, clatitu, claitu, clintitu*, de la *cladire, claire, cleire, clintire* in Glossariu); — *neclintire* e si s. f., *stabilitas, firmitas, constantia, perseverantia, firmitate, nostramutare, stabilitate, perseverantia, constantia*.

NECLINTIRE, *neclintitu*; vedi *necladitu*.

NECLOCITU, -a, part. adj., (d'in 2 *ne* si *clocitu* in Diction., vedi in *acellu*-asi : *neglocitu* la art. *neclamatu* = *necchiamatu*).

NECOMMENDATU, -a, part. adj., *haud commendatus*; nu *commendatu, incommendatu*, — (d'in 2 *ne* si *commendatu* de la *commendare*, de cari vedi in Dictionariu).

NECOMPLECTU, -a, adj., *incompletus*, forma erratica, in locu de *correcete*; *necompletu* = *incompletu*; vedi *incompletu* si *necompletu* la art. *neclamatu* = *necchiamatu* in Dictionariu.

NECOMPARABILU, *necompatibilu, necompressibilu, necomunicabilu, neconsociabilu, etc.*, forme erraticae in locu de : *necomparabile* = *incomparabile, necompatibile* = *incompatibile, necompressibile* = *incompressibile, necomunicabile* = *incommunicabile, neconsociabile* = *inconsociabile, etc.*, vedi in Diction. art. *neclamatu* = *necchiamatu*.

NECOMPATIMIRE, -escu, v., *haud compatit*; a nu *compatemí* = a nu *compatit*; *necompatemitoriu, -tória*, adj. s., *haud compatens; necompatemitu*, part. sup., etc., — simplele, fora *ne* su : *compatemire, compatemitoriu, compatemitu*, ce lipsescu si in Dictionariu si in Glossariu.

NECONTENIRE, s. f., *incontinentia*, vedi in Dictionariu : *necontenentia, necontenitu*.

NECONVENIBILE, (reu *necovenibilu*), adj., dupo fr. *inconvenable*, *caruia* ar respunde, la noi, unu *inconvenabile*, *déco* inse e de *admissu* si *ensusi inconvenibile*, care nu e *classicu*, ci in

loculu lui sta : *Inconveniens* = *inconveniente* in Dictionariu, si *neconveniente* la scriptori si vorbitori correcti; asiá si : *neconvenientia*, s. f., de care vedi in Dictionariu, unde si *inconvenientia*.

NECONVINSU, *necoperitu*, *necopectu*, *necorrectu*, *necorrectibile*, *necorruptibile*, *necorruptibilitate*, *necorruptu*, *necositu*; etc.;—vedi in Dictionariu 2 ne si : *convinsu*, *coperitu*, *copectu*, *correctu*, *correctibile*, *corruptibile*, *corruptibilitate*, *corruptu*, *cositu*, cumu si : *inconvinsu*, *inorrectu*, *incorrigibile*, *incorruptibile*, *incorruptibilitate*, *incorruptu*.

NECOVALA, *necovana*, etc., vedi *nacovala* in Glossariu.

NECOVERSITU, -a, part. adj., haud *superatus*, *insuperabilis*; nu *coversitu*, nu *intrecutu*, *neintrecutu*, *insuperabile*, *nesuperabile*;—(d'in *ne* si *coversitu* de la *coversire* in Glossariu).

NECREDERE, s. f., si *necredimentu*, pl.-e, negationi de *credere*, actione si actu de a nu *credere*, — de adausse pre longa celle d'in Diction. *necredente*, *neccredentia*, *neccredentiosu*;—pre longa a ceste-a si : *necredulu* = *repulsionea dogmei* religiose, contrapozita la *credulu* *credentiosiloru*;—ba chiaru si unu verbu negativu : a *crede* sau *necrede*, in analogia cu : a *voi* sau *nevoi*, etc.

NECREDIMENTU, *necrcdu*; vedi *necredere*.

NECRESCUTU, *necrestinu*, *necrestinescu*, part. adj.; vedi : 2 ne si *crescutu*, *crestinescu*, *crestinu* in Dictionariu.

NECRESTINESCE, *necrestinescu*, *necrestinu*, vedi *necrescutu*.

NECUCERIA = *necoceria*, s. f., calitate de *necoceru*; *necoceru* = *necuceru*, -a, *insummissus*, haud *summissus*, *inobediens*, *indemitus*, *indevotus*, *implus*; *nesuppusu*, *neascultatoriu*, *indomitu*; *indevotu*, *irrespectuosu* cotra celle *sancte*, *indevotu*, *impiu*, *irreligiosu* : *pecure necocere*; *callu necoceru*, *copilli necoceri*, *cañe necoceru*;—derivate : *necuceritu* = *necoceritu*, -a, part. adj., d'in *ne* si *cuceritu* sau *coceritu* de la *cucerire* = *cocerire*, de care mai diosu : *cucerire* = *cocerire*, -escu, (si simplu : *coceru*, *coceri*, *cocere*; etc.), *submittere*, *domare*, *verentem*,

devotum, *plum roddere*; a *suppune*, *domá*, *domitá*, *domesticí*, *imbandí* de una parte, éro de alta parte ; a face *devotu*, *piu*, a face se *venere*, se *adore*, se *respecte* celle *sacre* : a *coceri vitele*, a *coceri ferele*, a *coceri pre meniosi si vementi*; *celli blandi se cocerescu personelu basericesci*;—*coceritoriu*, -tória, adj. s., care *coceresce* sau se *coceresce*; *coceritu*, part. sup., adj., (vedi mai susu); *coceritura*, s. f., actione, actu si effectu de *cocerire*,—se fia coventulu *cocerire*, d'in *cu* = *con* = *com*, prep. si *cerire* = *cerere* = *quaerere*, *aprove identicu* cu sensulu franc. *conquerir* = *conquirere* ? sau adj., *cuceru*, -a, se fia in locu de *cecuru* = *cicuru* = *cleur* = *blandu*, *domitu*, etc.?—veri cumu, ne permitemu a *allaturá* pre longa celle de susu si *urmatóriele* : *necucernu* = *necocernu*, -a, adj., haud plus, *indevotus*, *irreligiosus*, nu *piu*, nu *devotu*, *indevotu*, *neinchinatu* *lucuriloru* religiose, *fora cultu* si *adoratione* cotra celle *sacre*;—de aci : *necucernia*, s. f., calitate de *necucernu*, *necucernicu*, -a, adj., camu in acellu-asi sensu cu *necucernu*, precumu si s. f. abstr. *necucernia*;—simplele, *fora ne* : *cucernu*, -a, *cucernicu*, -a, *cucernia*, etc. *opposite* la celle cu *ne*.

NECUCERIRE, *necuceritu*, *necuceritura*, *necuceru*, *necucernicu*, *necucernu*, *necucernia*, *necucernicu*, etc.; vedi *necuceria*.

NECUNUNATU = *necononatu*, -a, part. adj. (d'in 2 ne si *cononatu* de la *cononare*), *oppositu* la *cononatu* : *cellu necononatu e inco* sau nu—*conotatu* sau *in illegetima cononia*.

NECURABILE, adj., (d'in 2 ne si *curabile*), in acellu-asi sensu cu *incurabile*.

NECURATIENIA, s. f., forma de *reprobatu* in locu de form'a bona : *necuratia*; de *assemine necuratu*, part. adj. in loculu *purului necuratiatu*, *diferitu* de *necuratu* in *punte insemnate*.

NECURATITU, -a, part. adj., vedi *necuratienia*.

NECURIOSITATE, s. fem., calitate, *fapta de necuriosu* : *necuriosu*, -a, adj., *incuriosus*; nu *curiosu*, *incuriosu*, *fora*

curiositate; vedi si *incuriositate, incuriosu* in Dictionariu.

NECURMATU = *necormatu*, -a, part. adj., non interruptas, nu *cormatu*, ne-interruptu, neinctatu, — (d'in 2 ne si *curmatu* = *cormatu* de la *curmare* = *cor-mare*).

NECUSUTU = *necosutu*, -a, part. adj., *haud autus*; nu *cosutu*, — (d'in 2 ne si *cosutu* de la *cosere*); asiá si *necusutura* = *necosutura*, s. f., oppositu la *cusutura* = *cosutura*.

NECUVENITU = *necovenitu*, -a, part. adj., (d'in 2 ne si *covenitu* de la *covenire*); vedi si: *necoventatoriu, necuvientia, necuvientiosu, necuviosu*, etc. in Dict.

NEDARNICIA, s. f., calitate sau fapta de *nedarnicu*; *nedarnicu*, -a, adj. s., *iloliberalis, avarus, nu darnicu, avaru, illiberale*, strinsu de mâna, -inse, ca si *darnicia, darnicu*, tote su forme erratice.

NEDECIFRABILE, (cu rea forma: *nedeci(rabilu)*, adj., *illegibilis*; nu *descifrabile, indescifrabile*, ce nu se pote *descifró*, *illegibile, nelegibile*).

NEDECLINABILE, *nedecclinabilitate, nedelebile, nedebilitate*, etc., (d'in 2 ne si *declinabile, declinabilitate*; *dele-bile, delcibilitate*); vedi in Dict. *indeclinabile, indeclinabilitate, indeclibile, indeclibilitate*.

NEDEDATU, part. adj., *nedefaimatu*, -a, part. adj., *nedefinitu* -a, part. adj., *nedegeratu*, -a, part. adj., *nedelicatctia*, s. f. abstr., *nedelicatu*, -a, adj., *nedemnitare*, s. f. abstr., *nedemnu*, -a, adj. — (d'in 2 ne si: *dedatu, defaimatu, definitu, degeratu, delicatctia, delicatu*, de la: *dedare, defaimare, definire, degerare, demnu*); vedi in Dictionariu: *indefinitu* = *nedefinitu, indemnitate* sau *indegnitate, indignitate* = *nedemnitare, indelicatctia* = *nedelicatctia, indelicatu* = *nedelicatu*.

NEDEOSEBIRE, s. f., *nedeosebitoriu-tória*, adj. s., *nedcosebitu*, part. adj., — (d'in ne si: *deosebire, dcosebitoriu, dco-sebitu* in Glossariu).

NEDEOSEBITORIU, *nedeosebitu*; vedi *nedeosebire*.

NEDEPEN DENTE, adj., *nedependentia*, s. f. abstr., *nedepplenu* = *nedep-*

plinu, adj., *nedepplenitate*, s. f. abstr., *nedeprendere*, s. f. abstr., *nedeprensu*, -a, part. adj., *nederimare*, s. f. abstr., *nederimatu*, -a, part. adj., *nederivatu*, -a, part. adj., *nedescoperire*, s. f. abstr., *nedescoperitu*, -a, part. adj., *nedescurcare*, s. f. abstr., *nedescurcatione*, s. f. abstr., *nedescurcatu*, -a, part. adj., *nedesdaunare*, s. f., *nedesdaunatu*, -a, part. adj., *nedesecatu*, -a, part. adj., *nedesertatu*, -a, part. adj., — tote d'in 2 ne si d'in: *dependente, dependentia, depplenitate, depplenu, deprendere, deprensu, derimare, derimatu, derivatu, descoperire, descoperitu, descurcare, descurcatione, descurcatu, desdaunare, desdaunatu, desecatu, desertutu*; vedi in Dictionariu si aceste-a, si: *independente* = *nedependente, independentia* = *nedependentia, inderivatu* = *nederivatu*.

NEDESEVERSIRE = *nedesaversire*, s. f., *Imperfectio, Imperfectibilitas, imperfectione, imperfectibilitate, defectuositate, vitiositate, degeneratione*; *nedesversitu* = *nedesaversitu*, -a, part. adj., *imperfectus, imperfectibilis, defectuosus, vitiosus, imperfectu, imperfectibile, vitiosu, defectuosu, degeneratu*, — (d'in: *desaversire* = *deseversire, seversire* = *seversire*, covente de origine slavica).

NEDESFACUTU, -a, part. adj., *nedesfientiare*, s. f. abstr., *nedesfientiatu*, -a, part. adj., *nedesfientia*, s. f. abstr., *nedeslegare*, s. f., *nedeslegatione*, s. f., *nedeslegatu*, -a, part. adj., *nedeslipire*, s. f. abstr., *nedeslipitu*, -a, part. adj., *nedeslucire*, (pre a locuri: *nedeslusire*), s. f. abstr., *nedeslucitoriu-tória*, adj. s., *nedeslucitu*, -a, part. adj., etc.; (d'in 2 ne si: *desfacutu, desfientiare, desfientiatu, desfientia, deslegare, deslegatione, deslegatu, deslipire, deslipitu, deslucire* (pre a locuri: *deslusire*), *deslucitoriu, deslucitu*, in Dictionariu).

NEDESPAGUBA, s. f., *nedespagubire*, s. f., *nedespagubitoriu, -tória*, adj. s., *nedespagubitu*, -a, part. adj.; — (d'in ne si d'in *despaguba, despagubire, despagubitoriu, despagubitu*, in Glossariu).

NEDESPARTIBILE, adj., *nedespartibilitate*, s. f., *nedespartitu*, -a, part. adj., *nedespecetatu*, -a, part. adj., *nedes-*

, -a, part. adj., — (d'in 2 ne si *despartibile, despartibilitate, des-* u, *despecelatu, despicatu*, in Dictionariu).

DESTOINICIA, s. f., calitate de *oinicu*; — *nedestoinicu,-a*, adj. s., **ix**, *ineptus, inhabilis, indexter,* *ltus, inscius, indoctus Ignorans,* **is**; *incapace, necapace, ineptu, ina-* *neindemanaticu, nepreceptu, im-* *nesciu, nesciutoriu, indoctu, fora* *ia, fora doctrina, ignorante, igna-* (d'in ne si d'in *destoinicu, destoin* Glossariu).

DESTRUCTIBILE, adj., *nede-* *ibilitate*, s. f., *nedeterminare*, s. f., *rminatione*, s. f., *nedeterminato-* *ria*, adj. s., *nedeterminatu,-a*, par- *j.*, — (d'in 2 ne si d'in : *destruc-* *destructibilitate, determinare, de-* *atione, determinatoriu, determi-* *vedi* in Dictionariu, unde si : *in-* *ctibile, indestructibilitate, indeter-* *ione, indeterminatu* si *indetermi-* *, etc.*).

DIARITU,-a, part. adj., (d'in *ne* *ritu* d'in *diarire*, *differentu* inse cu *de nadiaritu* de la *nadiarire* in *ri*u).

DIBACIA, s. f., calitate de *ncdi-* *-nedibace*, adj. s., *ineptus, inha-* *indexter, incapax, imperitus, ig-* *, ignarus, inscius, ineptu, inabile,* *ru, incapace, imperitu, ignorante,* *toriu, nepreceptu neindemana-* (d'in ne si *dibacia*, de la *dibace* in *ri*u).

DIGESTIBILE, adj., *ncdigestibi-* *s. f., ncdigestione*, s. f., *ncdigestu,* *ctu=ncdiressu,-a*, part. adj., *ne-* *ina*, s. f., *ncdisciplinabile*, adj., *iplinabilitate*, s. f., *ncdiscipilina-* *f. abstr., ncdisciplinatu,-a*, part. *nediscretione*, s. f., *ncdiscretu,-a,* *edispensabile*, adj., *nedispensabi-* *s. f., ncdispensu,-a*, part. adj., *ne-* *sare*, s. f., *nedispensatione*, s. f., *ensione*, s. f., *ncdisponere=ncdis-* *, s. f., ncdisponibile=ncdispuni-* *ij.*, *ncdisponibilitate=ncdispuni-* *, s. f., ncdispositione*, s. f., *ncdis-* *-a*, part. adj., *nedispostu,-a*, part.

adj., *ncdisposu=ncdispusu*, part. adj., *ncdisputabile*, adj., *nedissolubile*, adj., *ncdissolubilitate*, s. f., *ncdissu,-a*, part. adj., *ncdivisibile*, adj., *ncdivisibilitate*, s. f., *ncdivisu,-a*, part. adj., *nedocile*, adj., *nedocilitate*, etc., (d'in 2 ne si : *digestibile,* *digestibilitate, digestione, digestu, di-* *rectu, diressu, disciplina, disciplinabile,* *disciplinabilitate, disciplinare, discipli-* *natu, discretione, discretu, dispensabile,* *dispensabilitate, dispensu, dispensare,* *dispensatione, dispensione, dispo-* *neru, disponibile, disponibilitate, dispo-* *sitione, dispositu, dispostu, disposu, disputabile,* *dissolubile, dissolubilitate, dissu, divisibi-* *le divisibilitate, divisu, docile, docilitate* in Dictionariu, unde si : *indigestibile=ne-* *digestibile, indigestibilitate=ncdigesti-* *ibilitate, indigestione=ncdigestione,* *in-* *digestu=ncdigestu, indirectu=ncdirectu,* *indisciplina=ncdisciplina, indisci-* *plinabile = ncdisciplinabile, indisci-* *plinabilitate = ncdisciplinabilitate, indis-* *cretione = ncdiscretione, indiscretu =* *ncdiscretu, indisponsabile=ncdispensa-* *bile, indisponsabilitate=ncdispensabili-* *tate, indispensu=ncdispensu, indispen-* *sare=ncdispensare, indispenatione=* *ncdispensatione, indispenatione=ncdis-* *penatione, indisponere=ncdisponere, in-* *disponibile=ncdisponibile, indisponibi-* *litate=ncdisponibilitate, indispositione* *=ncdispositione, indispositu=ncdispo-* *situ, indispostu = ncdispostu, indispu-* *tabile = ncdisputabile, indissolubile =* *ncdissolubile, indissolubilitate = ncdis-* *solubilitate, indivisibile = ncdivisibile,* *indivisibilitate = ncdivisibilitate, indi-* *visu=ncdivisu, indocile = ncdocile, in-* *docilitate=ncdocilitate.*

NEDOJENITU,-a, part. adj., *haud* *admonitus, non admonitus; nu monitu,* *nu admonitu, neadmonitu, nemustratu;* — (d'in ne si d'in *dojenitu* de la *doj-* *nire* in Glossariu).

NEDOMESTICIA, s. f., *nedomesticire,* s. f., *nedomesticitu,-a*, part. adj., d'in *ncdomesticu,-a*, adj., — vedi in Dictionariu : *domesticia = domesticitate,* *domesticicire=domesticicare. domesticu.*

NEDOMIRIRE, s. f., *ncdomiritu,-a,* part. adj., (pre a locuri si : *ncdumirire,*

nedumiritu); — (d'in *ne* si d'in : *domirire*, *domiritu*, in Glossariu); — asiá si : *nedomolitu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *domolitu*, de la *domolire* in Glossariu).

NEDORIRE, s. f., *nedoritu*, -a, part. adj., *nedoru*, s. m., *nedormire*, s. f., *nedormitu*, -a, part. subst., — (d'in 2 *ne* si d'in *dorire*, *doru* sau *doriu*, *dormire*); asiá si : *nedospire*, s. f., *nedospitu*, -a, part. subst. (d'in *ne* si d'in : *dospire*, *dospitu*).

NEDOVEDITU, -a, part. adj., non *convictus*, non *demonstratus*; non *convinsu*, non *neprobato*, *nedemonstrato*; — (d'in *ne* si d'in *doveditu* de la *dovedire* in Glossariu).

NEDUMIRIRE, *nedumiritu*, vedi *nedomirire*.

NEEGALE, (si mai reu *neegalu*), adj., in locu de *inecale*, *inæqualis*; *neegalitate*, in locu de *inecalitate*, *inæqualitas*; *neelegibile*, (reu *neeligibilu*), adj., *neeligibilitate*, s. f., *neescusabile*, (reu *neescusabilu*), adj., *neescusabilitate*, s. f., *nesperiente*, adj., *nesperientia*, s. f., *nesperimentatu*, -a, part. adj., *neesplicabile* (reu *neesplicabilu*), adj., *neespressibile* (reu *neespressibilu*, si mai reu *neesprimabilu*), adj., *nessecutabile*, etc., d'in 2 *ne* si d'in : *ecale*, *ecalitate*, *eligibile*, *eligibilitate*, *escusabile*, *escusabilitate*, *esperiente*, *esperientia*, *experimentatu*, *esplicabile*, *espressibile*, *essecutabile*; vedi tote in Dictionariu unde si *inccale*, *inecalitate*, *ineligibile* = *neeligibile*, *ineligibilitate* = *neeligibilitate*, *inescusabile* = *neescusabile*, *inescusabilitate* = *neescusabilitate*, *inesperiente* = *nesperiente*, *inesperiente* = *nesperientia*, *inesperimentatu* = *nesperimentatu*, *insplicabile* = *neesplicabile*, *inespressibile* = *neespressibile*, *inessecutabile* = *nessecutabile*.

NEEVLA VIA, s. f., *impletas*; *impietate*, lipse de respectu cõtra celle sacre, (d'in *ne* si grec. *εὐλαβία*), põte co ar fi mai bene *anevlabia*, gr. *ἀνευλαβία*.

NEFALLIBILE, adj., *nefallibilitate*, s. f., *neferice*, adj., ca *nefericitu*; inse *neferice*, s. f. reale : *nefericca* = *infelicitas*, *infortunium*; — *nefientia*, s. f., *nefitoriu*, -*tõria*, adj. s., (*nefitoriu* de *fa-*

cia), *nefirescu*, -a, adj., *nefrangibile*, adj., *nefrangibilitate*, s. f., abstr.; — *nefratescu*, -a, adj.; *nefractu*, -a, part. adj., *nefrica*, s. f., *nefricosu*, -a, adj., *nefriptu*, part. adj., *nefructu*, s. m., *nefructuosu*, -a, adj., *nefuratu*, -a, part. adj., etc., — d'in 2 *ne* si d'in : *fallibilc*, *fallibilitate*, *ferice*, *fitoriu*, *fientia*, *firescu*, *frangibile*, *frangibilitate*, *fratescu*, *frecatu*, *frica*, *fricosu*, *fructu*, *fructuosu*, *furatu*; si cu in : *infallibile* = *nefallibile*, *infallibilitate* = *nefallibilitate*, *infelice* = *nefelice*, *infrangibile* = *nefrangibile*, *infrangibilitate* = *nefrangibilitate*, *infructuosu* = *nefructuosu*, etc., vedi in Dictionariu.

NEGANDIRE, s. f., *neganditu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *gandire*, si *ganditu*, vedi in Glossariu).

NEGATA, adj., *imparatus*; *imparatu*, *neparatu*. — (d'in *ne* si d'in *gata*, in Glossariu); — camu in acellu-asi sensu si forme; *negatatu*, -a, si *negatitu*, -a.

NEGHIOBESCE, adv., *stulte*; in modu *neghiobescu*; ero *neghiobescu*, -a, adj. trassu d'in *neghiobu*, cu care *neghiobescu* are camu acellu-asi sensu, adeco *neghiobu*, -a, adj. s., *stultus*, *stupidus*. *Ineptus*, *insulsus*; *stultu*, *stupidu*, *ineptu*, *nepreceptu*; — de aci verb. *neghiobire*, -*escu*, v., a fi si se portá ca *neghiobu* : a *neghiobi* ca *gallin'a* *õrba*; *neghiobitu*, part. sup.; *neghiobitura*, s. f., actione si effectu de *neghiobire*; — in fine totu d'in *neghiobu* si : *neghiobia*, s. f., calitate si facta de *neghiobu*, adeco : *stultetia*, *stupiditate*, *ineptia*, etc. — se fia *neghiobu* in locu de *neglobu*, de ora ce in forte multe limbe se applica totu ce e *rotundu*, cumu e si *globu-lu*, la ce e si *preceptu*?

NEGHIOBESCU, *neghiobia*, *neghiobire*, *neghiobitu*, *neghiobu*; vedi *neghiobesce*.

NEGLASNISCU, -a, adj., d'in *ne* si *glasnicu* de la *glasu*, cadute de totu in desuetudine, asiá co in locu de *neglasnica* se aude numai *consunante*.

NEGLOBITU, -a, part. adj., — d'in *ne* si d'in *globitu* de la *globire*, de care vedi in Glossariu.

NEGRAITU, -a, part. adj., — d'in *ne* si d'in *graitu* de la *graire*, ce vedi in Dictionariu.

IRELA, s. f., forma erratica d'in sau d'in *negrire*, in locu de *negre-rôre*, *colôre negra*, atramentu.

RESIELNICIA, s. f., calitate de *ielnicu*; éro *negresielnicu*, -a, adj. *oris expers*; care nu pôte cadé in *infallibile*, *nefallibile*, — pentru de respinsu, celle doue citate su cadute in desuetudine si de totu oscute poporului veriuna data ai unoru inepti carturari; se con-nse si se aude si astadi, in unele form'a : *negresitu*, -a, part. adj., *erravit*, non *feellit*, care nu a nu a *atecitu*, uu a *fallitu*; b) adv. *serto*, *haud dable*, *indubitanter*, *iu*, *fora induoientia*, *fora dubiu*, *ntradictione*, etc., — déro neci a-orma nu se pôte aprobá, ci merita *egata* între barbarismi.

RESIELNICU, *negresitu*; vedi *elnicia*.

RIJA, s. f., *negrijire*, -escu, v., *lu*, part. adj., d'in 2 *ne* si d'in : *grijire*, *grijitu*, de cari vedi in ariu formele mai correcte : *gri-gire*, *grigitu*.

ROLLICA, s. f., si *negrusca* (si *ca*), s. f., amendoue essite d'in a nomine de plante in sensu e-i de Dict. *Barcianu* in german. *ser korlander*, *schwarzer küm-is nardenkraut*.

RUSCA = *negrusica*, s. f., vedi *ica*.

UITIU si *negutiu*, s. m., specia ere dupo Dict. de *Buda* : *larus*, *vulgaris*, *tringa vanellus* germ. vedi si *libutiu*.

USTATU, -a, part. adj., — d'in d'in *gustatu* de la *gustare* in ariu.

ARNICIA, s. f., calitate si statu *arnicu*; éro *neharnicu*, -a, adj. s., *i*, *inhabills*, *ineptus*, *haud ido-capace*, *necapace*, *inabile*, *ineptu*, *nanatu*, *nepreceptu*, *nesciutu*, *oriu*, etc., — (d'in *ne* si *harnicu*, vedi in Glossariu).

OTARIRE, s. f., *nehotaritu*, -a, *lj*, — (d'in *ne* si d'in *hotarire*, *hon* Glossariu).

NEIERTARE, s. f., *neiertatu*, -a, part. adj., — d'in 2 *ne* si d'in *iertare*, si *iertatu* = *liertare*, *liertatu* in Dictionariu.

NEIMBLANITU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *imblanitu* de la *imblanire* d'in *im* = *in* si *blanire* in Glossariu).

NEIMBOGATITU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *imbogatitu*, de la *imbog-*g*atire* in Glossariu), de respinsu, pre candu avemu : *inavutitu*, *inavutire*, *nea-vutitu*.

NEIMPARTASITU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *impartasitu* de la *im-partasire* in Glossariu).

NEIMPATURATU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *impaturatu* de la *impa-turare*, in Dictionariu).

NEIMPODOBITU, -a, part. adj., (d'in *ne* si d'in *impodobitu* de la *impodobire* in Glossariu); — asiá si : *neimpovaratu*, -a, part. adj., (d'in *ne* si d'in *impovoratu* de la *impovorare* in Glossariu).

NEINCHIPUITU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *inchipuitu*, de la *inchipuire* in Glossariu, unde vedi si *chipu*).

NEINCHIRIATU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *inchiriatu* de la *inchiriare*, in Glossariu).

NEINCHISU, -a, part. adj., *nein-cinsu*, -a, part. adj., *neincoronatu*, -a, part. adj., *neinconnoscentiatu*, -a, part. adj., *neincurcatu*, -a, part. adj., *nein-coventiatu*, -a, part. adj., *neindetoratu*, -a, part. adj., etc., — d'in 2 *ne* si d'in : *inchisu* de la *inchidere*, *incinsu* de la *incingere*, *incoronatu* de la *inco-ronare*, *inconnoscentiatu* de la *incono-scentiare*, *incurcatu* de la *incurcare*, *incovientiatu* de la *incovientiare*, *indetoratu* de la *indetorare*, etc., tote d'in Dictionariu.

NEINDELETNICIRE, s. f., *neinde-letnicitu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *indeletnicire*, *indeletnicitu* in Glossariu), asiá si *neindestoinicia*, s. f., — (d'in *ne* si *indestoinicia*); cumu si : *neindrasnela*, s. f., *neindrasnetiu*, -a, adj. s., — (d'in *ne* si *indrasnela*, *indrasnetiu*, in Glos-sariu).

NEINDREPTARE, s. f., *neindrepta-tione*, s. f., *neindreptatiosu*, -a, *nein-dreptatu*, -a, adj., *neindreptatitu*, adj.,

neindulcitu, -a, part. adj., *neinflatu*, -a, part. adj., *neinformatu*, -a, part. adj., *neinfrenabile*, adj., *neinfrenare*, s. f., *neinfrumusciatu* = *neinformosciatu*, -a, part. adj., *neinfruntatu* = *neinfruntatu*, -a, part. adj., etc., - d'in 2 ne si d'in : *indreptare*, *indreptatione*, *indreptatosu*, *indreptatitu*, *indulcitu*, *inflatu*, *informatu*, *infrenabile*, *infrenare*, *infrumusciatu* = *informosciatu*, *infruntatu* = *infruntatu*, etc., tote in Dictionariu.

NEINGADUITORIU, -a, adj. s., *neingaduitu*, -a, part. adj., - (d'in ne si d'in *ingaduatoriu*, *ingaduitu*, amendoue d'in verb. *ingaduire*, in Glossariu).

NEINGHIACIATU = *neinglaciatu*, -a, part. adj., *neingrassiatu*, -a, part. adj., *neingrijire* = *neingrigire*, s. f., *neingrijitoriu*, -a, adj. s., *neingrijitu*, -a, part. adj., (vedi mai susu : *negrija*), etc., - d'in 2 ne si d'in *inghiaciatu* = *inglaciatu*, *ingrassiatu*, *ingrigire*, *ingrijitoriu*, *ingrijitu*, etc., tote in Dictionariu.

NEINLESNIRE, s. f., *neinlesnitoriu*, -a, adj. s., *neinlesnitu*, -a, part. adj., - (d'in ne si d'in : *inlesnire*, *inlesnitoriu*, *inlesnitu* in Glossariu).

NEINNEGRITU, -a, part. adj., *neinsanctosiatu*, -a, part. adj., *neinsemnare*, s. f., *neinsocitu*, -a, part. adj., *neintemeiatu*, -a, part. adj., *neintrarmatu*, -a, part. adj., *neintrebatu*, -a, part. adj., *neintrodussu*, -a, part. adj., *neinvelitu*, -a, part. adj., *neinvitatu*, -a, part. adj., etc., - d'in 2 ne si d'in : *innegrutu* de la *innegrure* = *in-negrure*, *insanctosiatu* de la *insanctosiare*, *insemnare*, *insocitu* de la *insocire*, *intrarmatu* de la *intrarmare* = *intre-armare*, *intrebatu* de la *intrebare*, *introdussu* de la *introducere*, *invelitu* de la *invelire*, etc. tote in Dictionariu.

NEINTREBUENTIATU, -a, part. adj., - (d'in ne si d'in *intrebuentiatu* de la *intrebuentiare* in Glossariu).

NEISBANDA, s. f., *neisbutire*, s. f., *neisbutentia*, s. f., *neiscusentia*, s. f., *neiscusitu*, -a, part. adj., *neispititu*, -a, part. adj., *neispoveditu*, -a, part. adj., *neisprava*, s. f., *neispravitu*, -a, part. adj., *nejufuitu*, -a, part. adj., *nelccuitu*, -a,

part. adj., etc. - (d'in ne si d'in : *isbanda*, *isbutire*, *isbutentia*, *iscusentia*, *iscusitu*, *ispititu*, *ispoveditu*, *isprava*, *ispravitu*, *jufuitu*, *lccuitu* de la *lccuire*, in Glossariu.)

NELAMUIRE, s. f., *nelamuritu*, -a, part. adj., *nelaudabile*, (reu *nelaudabilu*) adj., *nelaudatu*, -a, part. adj.

NELEGALE, (reu *nelegalu*), adj., *nelegalitate*, s. f., *nelegatu*, -a, part. adj., *nelegimitate*, s. f., *neligitimu*, -a, adj., *neliberale*, adj., (reu *neliberalu*); adj., *neliberalitate*, s. f., *nelimitatu*, -a, part. adj., *nelimpiditu*, -a, part. adj., *nelipsitu*, -a, part. adj., etc.; d'in ne si d'in : *lamurire*, *lamuritu*, *laudabile*, *laudatu*, *legalc*, *legatu*, *legimitate*, *legitimu*, *liberale*, *liberalitate*, *limitatu*, *limpidu*, *lipsitu*, etc., tote in Dictionariu; inse in locu de mai multe cu ne se dicu si cu in : *illegale* = *nelegale*, *illaudabile* = *nelaudabile*, *illiberale* = *neliberale*, *illeberalitate* = *neliberalitate*, *illimitatu* = *nelimitatu*, *illegitimu* = *nelegitimu*, *illegimitate* = *nelegimitate*.

NELINISCE, s. f., *neliniscitu*, -a, part. adj., - (d'in ne si d'in *linisce*, *liniscitu* in Glossariu).

NELOGODITU, -a, part. adj., - (d'in ne si d'in *logoditu* de la *logodire*, *logoda*, etc., in Glossariu).

NELUCRARE, s. f., *nelucratu*, -a, part. adj., *nemarturitu*, -a, part. adj., *nemantuitu*, -a, part. adj., *nematuru*, -a, adj., *nemateriale*, adj., (rea form'a adv. *nematerialicesce*), *nematerialismu*, s. m., *nematerialistu*, s. m.; *nematerialitate*, s. f., *nememoriale*, (reu *nememorialu*), adj., *nemestecatu*, -a, part. adj., *nemesurabile*, (reu *nemesurabilu*), adj., *nemesurare*, s. f., *neimmesuratu*, -a, part. adj., etc., - d'in 2 ne si d'in : *lucrare*, *lucratu*, *marturitu*, *materiale*, *materialismu*, *materialistu*, *materiilitate*, *maturu*, *memoriale*, *mestecatu*, *mantuitu*, *mesurabile*; - in locu de ne intra si in in urmatoriele : *immaterialc* = *nemateriale*, *immaterialismu* = *nematerialismu*, *immaterialistu* = *nematerialistu*, *immemoriale* = *nememoriale*, *immesurabile* sau *immesurabile* = *nemesurabile*.

NEMANGITU = *nemanjitu*, -a, part. adj., *nemandillitu*, -a, part., *nemohnitu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *mangitu*, *mandillitu*, de la *mangire*, *mandillire*, *mahnitu* de la *mahnire* in Glossariu).

NEMERIRE, -*escu*, v., collineare, attingere, invenire, advenire; a ochiá cu ochii, a attinge, a lovi dreptu la semnu, a adjunge, a pune mân'a ori cumu preceva, etc.; — *nemcritoriu*, -*tória*, adj. s., care *nemeresce*; *nemeritu*, part. sup., *nemeritura*, s. f., acione si effectu de a *nemerire*; — de unde?

NEMERITORIU, *nemcritu*, *nemeritura*; vedi *nemerire*.

NEMERNICIA, s. f., calitate a *ncmernicului*; éro *nemernicu*, -a, adj. subst. *peregrinus*, *advena*, *allenus*, *vagus*, *erros*, *veniticu*, *advenu*, *straiuu*, *vagabundu*, care *ambla* si *strabate* multe terre; de aci: *nemernicire*, v., *peregrinari*, a *amblá* d'in *térra* in *térra*, a *vagá*, *vagabundá*, a nu *ayé* neci unu *capetániu*; *nemernicitori*, -*toria*, adj. s., *ncmernicitu*, etc.; — barbarismi.

NEMERNICIRE, *nemernicitori*, *nemernicitu*, *ncmernicu*; vedi *nemernicia*.

NEMESIESCE, adj., in modu *ncmesiescu*, — *nemesiescu*, -a, adj., relativu la *nemesiu*; éro *ncmesiu*, -a, s. pers., (de la *nému*, genu, gente), *nobile*, (*gentilhomme*); de aci: *nemesia*, s. f., statu de *nobile*, *nobilitate*; — ung. *nemes*.

NEMESIESCU, *nemesia*, *nemesiu*, vedi adv. *nemesiesce*.

NEMETE, s. m., vedi *namete* si *omete* = *omctu*, etc.

NEMILOSTIVIRE, s. f., *ncmilostivu*, -a, adj., *ncmilosu*, -a, adj., — (d'in *ne* si d'in: *milostivire*, *milostivu* *milosu*, in Glossariu, unde vedi mai *vertosu mila*).

NEMIROSORIUM, -a, adj. s., *ncmirosositu*, -a, part. adj.; *ncmistuire*, s. f., *ncmistuitiosu*, -a, adj., *ncmistuitu*, -a, part. adj., — d'in *ne* si d'in: *mirosoriu*, *mirositu*, *mistuire*, *mistuitiosu*, *mistuitu*, *tote* in Dictionariu.

NEMLADIOSIA, s. f., *ncmladiosu*, -a, adj., — (d'in *ne* si d'in *mladiosiu*, *mladiosu*, in Glossariu).

NEMOLIPSITU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si *molepsitu* in Dictionariu).

NEMU, pl. -*uri*, (pron. *nému*, pl. *némuri*), *gens*, *stirps*, *species*, *gens*, *natio*, *cognatio*, *familia*, *propinquitás*, *consanguineitas*, *gentilitás*; *genu*, *stirpe*, *gente*, *natione*, *cognatione*, *familia*, *consanguinitate*, *gentilitate*, *specia*, *vitia*, *sementia*, etc.; — compara ung. *ném*.

NEMUCEDITU, -a, part. adj., *ncmucosu*, -a, adj., *ncmurire*, s. f., *ncmuritoriu*, -a, adj. s., — d'in *ne* si d'in: *muceditu*, *mucosu*, *murire* = *morire*, *muritoriu* = *moritoriu*, etc., in Dictionariu.

NEMUNCITU, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in *muncitu* de la *muncire* in Glossariu).

NEMUSCATU, -a, part. adj., *ncmustratu*, -a, part. adj., *ncmutabile*, adj., *ncmutabilitate*, s. f., *ncmutatu*, -a, part. adj., — d'in *ne* si d'in: *muscatu*, *mustratu*, *mutabile*, *mutabilitate*, *mutatu*, in Dictionariu. éro in locu de *ne* intra, in unele forme, mai regulatu in: *immutabile* = *ncmutabile*, *immutabilitate* = *ncmutabilitate*.

NENADESDUIRE, s. f., *ncnadesduitu*, -a, part. adj., — (d'in *ne* si d'in: *nadesduire*, *nadesduitu*, in Glossariu).

NENALBITU, -a, part. adj., — d'in *ne* si d'in: *nalbitu*, éro acestu-a in locu de *inalbitu* = *in-albitu*.

NENASCUTU, -a, part. adj., — d'in *ne* si *nascutu* in Dictionariu.

NENE = *ncnunc*, *ncnunca*, *ncnunsioru*; vedi *nanu*.

NENOBILE, (reu *ncnobilu*), adj. *ncnormale*, (reu *ncnormalu*), adj., — d'in *ne* si d'in: *nobile*, *normale*; inse cu in in locu de *ne* aru fi mai *normal*: *innobile* si *innormale*.

NENOROCIRE, -*escu*, v., *infelicem* vel *infortunatum* reddere, dicere; a face *infortunatu*, a dice, *calificá* *infortunatu*. a *orá* sau *imprecá* réu'a *fortuna*, co-ci *ncnorocire*, e *essitu* d'in *ncnorocu*, s. m., *infortunium*, *malá* *fortuna*, *fortuna* *adversa*, *calamitas*, *infortuniu*, *rea* *fortuna*, *fortuna* *adversa*, *casu* *adversu*, *calamitate*, *adversitate*, in acestu sensu se *ieá* si *subst.* *verbale* *ncnorocire*; — d'in *ncnorocu*, derivatu: *ncnorocosu*, -a, adj., *malá* *fortuna* *afflictus*, *vexatus*; *tormentatu*, *vessatu*, *cruciatu* de *ncnorocu*, plenu de *amarulu* *ncnoroculu*; — d'in *nc-*

norocire derivatu : *nenorocitu*, -a, part. s., *infortunatus*, *infelix*, *nefericitu*, *diferitu* multu de *adj.*, *nenorocosu*; — *ac* inse *adaugemu* si *oppositulu* : *norocu*, s. m., *fortuna*, *bona fortuna*, *felicitas*, *fortuna*, *bona fortuna*, *felicitate*; *derivate* : *norocosu*, -a, *adj.*, *fortunatus*, *felix*, *faustus*, *prosper*, *fortunatu*, *felice*, *ferice*, *prosperu*, etc.; — *norocire*, -*escu*, v., *beare*, *fortunatum reddere*, *dicere*, a *face*, *dice fortunatu*; *norocitu*, -a, part. s., — *dupo* unii in *locu* de : *norocire* *occurre* si *unulu compusu* cu *in* : *innorocire*, -*escu*, *innorocitu*, part. sup.; — *coventulu* *norocu* si *tote* *derivatele* su *barbare*, *dóra* *slavice*.

NEOROCITU, *nenorocosu*, *nenorocu*, *nenorocire*, *norocitu*, *norocosu*, *norocu*; *vedi* *nenorocire*.

NEUFARU = *nenuphuru*, s. m., *specia* de *planta*, — *dupo* fr. *nénufar* si *nónuphar*, *lat.* *nymphaea*.

NEENUMERABILE, (reu *nenumerabilu*), *adj.*, *nenumeratu*, -a, part. *adj.*, *nenumerosu*, -a, *adj.*, *nenumitu* = *nenomitu*, -a, part. *adj.*, — *d'in* *ne* si *d'in* *numerabile*, *numeratu*, *numerosu* in *Diction.*; in *locu* de *nenumerabile* e *mai* *correctu* *innumerabile*.

NEOBICINUENTIA, s. f., *neobicinuire*, s. f., *neobicinuitu*, -a, part. *adj.*; *neobosire*, s. f., *neobositoriu*, -a, *adj.* s., *neobositu*, -a, part. *adj.*, *neocarmuitu*, -a, part. *adj.*, *neocrotitu*, -a, part. *adj.*, *neodihna*, s. f., *neodihnitu*, -a, part. *adj.*, *neogorit*, -a, part. *adj.*, — *d'in* *ne* si *d'in* : *obicinuentia*, *obicinuire*, *obicinuitu*, *obosire*, *obositu*, *ocarmuitu*, *ocrotitu*, *odihna*, *odihnitu*, *ogoritu* in *Glossariu*.

NEOBLEGATORIU, -a, *adj.* s.; *neobservante*, *adj.*, *neobservantia*, s. f., *neoccupante*, *adj.*, *neoccupatione*, s. f., *neoccupatu*, -a, part. *adj.*; — *d'in* *ne* si *d'in* : *obligatoriu*, *observante*, *observantia*, *occupante*, *occupatione*, *occupatu*, *tote* in *Dictionariu*; — in *locu* de *cu* *ne* su *mai* *correcte* cu *in* : *inobligatoriu*, *inobservante*, *inobservantia*, *inoccupante*, *inoccupatione*, *inoccupatu*.

NEONESTATE = *neonestitate*, s. f., *neonestu*, -a, *adj.*, *neopportunitate*, s. f., *neopportunu*, -a, *adj.*, *neoppritu*, -a, part.

adj., *neorganicu*, -a, *adj.*, *neorganisatu*, -a, part. *adj.*; — *d'in* *ne* si *d'in* *onestate* = *onestitate*, *onestu*, *opportunitate*, *oppartunu*, *oppritu*, *organisatu* in *Dictionariu*; inse *multoru* *convine* *in* in *locu* de *ne* : *inonestate* = *inonestitate*, *inonestu*, *inopportunitate*, *inopportunu*; *ero* *pentru* *inorganicu*, (*dupo* fr. *inorganique*), *ar* *fi* de *preferitu* *form'a* *anorganicu*, (*ἀνοργανικός*).

NEORINDUELA, s. f., *neorinduitu*, -a, part. *adj.*, *neostenire*, s. f., *neostenitoriu*, -a, *adj.* s., *neostenitu*, -a, part. *adj.*, *neotravoriu*, -a, *adj.* s., *nepaditu*, -a, part. *adj.*, *nepagubitu*, -a, part. *adj.*, *nepanditu*, -a, part. *adj.*, *nepangaritu*, -a, part. *adj.*, *nepardositu*, -a, part. *adj.*, — *d'in* *ne* si *d'in* : *orinduela*, *orinduitu*, *ostenitu*, *otravoriu*, *paditu*, *panditu*, *pangaritu*, *pardositu* in *Glossariu*.

NEPACIUIRE, s. f., *nepaciuitoriu*, -a, *adj.* s., *nepaciuitu*, -a, part. *adj.*; — *d'in* *ne* si *d'in* : *paciuire*, *paciuitoriu*, *paciuitu*, *vedi* *paciuire* in *Dictionariu*; — *pacinu* *pare* *plausibile* inse *form'a* : *nepacinicu*, -a, *adj.*, *trassa* *directu* *prin* *ne* *d'in* *pacinicu* in *locu* de *pacificu*.

NEPARTIALE, (reu *nepartia'lu*), *adj.*, *nepartialitate*, s. f., *nepartinire* = *nepartenire*, s. f., *nepartinitoriu*, -a, *adj.* s., *nepartinitu*, -a, part. *adj.*, *nepascutu*, -a, part. *adj.*, *nepatire*, s. f., *nepatitu*, -a, part. *adj.*, *nepeccabile*, *adj.*, *nepeccabilitate*, s. f., *nepeccatoriu*, -a, *adj.* s., *nepeccatosu*, -a, *adj.*, *nepeccatuire*, s. f., *nepeccatuitu*, -a, part. *adj.*, *nepenitente*, *adj.*, *nepenitentia*, s. f., *nepericulosu*, -a, *adj.*, *neperitosu*, -a, *adj.*, *neperfectibile*, *adj.*, *neperfectibilitate*, s. f., *neperforatione*, s. f., *neperforatu*, -a, part. *adj.*, *nepesare* (reu *nepasare*), s. f., *nepasatoriu*, (reu *nepasatoriu*), -a, *adj.* s., *nepesatu*, -a, part. *adj.*, *nepessu*, (reu *nepasu*), s. m., *nepipaitu*, -a, part. *adj.*, *nepiperatu*, -a, part. *adj.*, *neplecatosu*, -a, *adj.*, *nepoleitu*, -a, part. *adj.*, *nepoliticosu*, -a, *adj.*, *neponderabile*, *adj.*, *neponderabilitate*, s. f., *nepopularitate*, s. f., *nepossibilitate*, s. f.; — *d'in* *ne* si *d'in* : *partiale*, *partialitate*, *partinire*, *partinitoriu*, *partinitu*, *pascutu*, *patire*, *patitu*, *peccabile*, *peccabilitate*, *peccatosu*, *pec-*

catuitu, penitente, penitentia, periculosu, peritosu, perfectibile, perfectibilitate, perforatione, perforatu, pesare, pesatoriu, pesatu, pipaitu, piperatu, plecatiosu, poleitu, politicosu, ponderabile, ponderabilitate, popularitate, possibilitate, tote in Dictionariu; inse in locu de ne intra in multe mai bene particul'a in: impartiale, impartialitate, impecabile, impecabilitate, impenitente, impenitentia, imperfectibile, imperfectibilitate, imperforatione, imperforatu, imponderabile, imponderabilitate, impopularitate, impossibilitate.

NEPLAMADITU, -a, part. adj., *neplaire*, s. f., *neplatitu*, -a, part. adj., *neplatnicia*, s. f., *neplatnicu*, -a, adj., *nepocaintia*, s. f., *nepocaitu*, -a, part. adj., *neposta*, s. f., *nepostitu*, -a, part. adj., *nepomenitu*, -a, part. adj., *nepotcovitu*, -a, part. adj., *nepotolitu*, -a, part. adj., *nepotrivire* = *neprotivire*, s. f., *nepotrivitu* = *neprotivitu*, -a, part. adj., — *neprotivire*, -escu, v., (d'in *neprotiva*, adj. adv., oppositu la : *protiva*, ce vedi in parte);— d'in *ne* si d'in : *plamaditu*, *platitu*, *pocaitu*, *posta*, *postitu*, *pomenitu*, *potcovitu*, *potolitu*, *potrivire* = *protivire*, *potrivitu* = *protivitu*, in Glossariu.

NEPOVESTITU, -a, part. adj., *neprajitu*, -a, part. adj., *nepravilnicesce*, adj., *nepravilnicia*, s. f., *nepravilnicu*, -a, adj., *nepregatitu*, -a, part. adj., *neprictinia*, s. f., *neprictinosu*, -a, adj., *neprictinu*, -a, adj. s., *ncpriimire*, s. f., *ncpriimitoriu*, -a, adj. s., *ncpriimitu*, -a, part. adj., *ncpriintiosu*, -a, adj., *ncprimediosu*, -a, adj., *ncprocopsela*, s. f., *ncprocopsitu*, -a, part. adj., — d'in *ne* si d'in : *povestitu*, *pravilnicesce*, *pravilnicia*, *pravilnicu*, *pregatitu*, *prietinia*, *prietinosu*, *prietinu*, *priimire*, *priimitu*, *priimitoriu*, *procopsela*, *procopsitu* in Glossariu.

NEPRACTICABILITATE, s. f., *ncprecalculatu*, -a, part. adj., *ncprecurmare*, s. f., *ncprecurmatu*, -a, part. adj., *ncpredatu*, -a, part. adj., *ncpreparatu*, -a, part. adj., *ncprescriptibile* (reu *ncprescriptibilu*), *ncprescriptibilitate*, s. f., *ncprescrissu*, -a, part. adj., *ncprescurtatu*, -a,

part. adj., *ncpretiuire*, s. f., (si *ncpretiuire*, -escu), *ncpretiuitu*, -a, part. adj., *ncpreveghiatoriu*, -a, adj. s., *ncpreveghiatu*, -a, part. adj., *ncprobabilitate*, s. f., *ncproductibile*, adj., *ncpreptitu*, -a, part. adj., — d'in *ne* si d'in : *ncpracticabilitate*, *ncprecalculatu*, *ncprecurmare*, *ncprecurmatu*, *ncpredatu*, *ncpreparatu*, *ncprescriptibile*, *ncprescriptibilitate*, *ncprescrissu*, *ncprescurtatu*, *ncpretiuire*, *ncpretiuitu*, *ncpreveghiatoriu*, *ncpreveghiatu*, *ncprobabilitate*, *ncproductibile*, *ncproptitu*, tote in Dictionariu; inse in locu de *ne* intra, in multe, si cu multu mai bene, form'a in : *ncimpracticabilitate*, *ncimprescriptibile*, *ncimprescriptibilitate*.

NEPUTREDITU, -a, part. adj., *ncerasu*, -a, part. adj., *ncerationabile*, adj., *nceratecitu*, -a, part. adj., *ncrecusable*, adj., *ncereformabile*, adj., *ncereligiositate*, s. f., *ncereligiosu*, -a, adj., *nceresonatoriu*, -a, adj. s., *ncerespanditu*, -a, part. adj., *ncrespectuosu*, -a, adj., *ncrestornatu*, -a, part. adj., *nceresucitu*, -a, part. adj., *ncerevocabile*, *ncerevocatu*, -a, part. adj., *ncersantitu*, -a, part. adj., *ncesarutare*, s. f., *ncesarutatu*, -a, part. adj. subst., *ncescaldatu*, -a, part. adj., *ncscarminatu*, -a, part. adj., *ncscrobitu*, -a, part. adj., *ncscrutabile*, adj., *ncscutitu*, -a, part. adj., *ncscuturatu*, -a, part. adj., *ncsemnatu*, -a, part. adj., *ncseparabile*, *ncsecuru*, -a, adj., *ncsecuritate*, s. f., *ncsecurante*, adj., *ncsecurantia*, s. f., (reu *ncsigurantia*), *ncsemtibile* (mai bene *ncscnsibile*), *nceserbatu*, -a, part. adj., *ncsmaltatu* = *ncsmaltitu*, (mai pucinu bene *ncsmaltuitu*), -a, part. adj., *ncsolubilitate*, s. f., *ncspoitu* = *ncspolitu*, -a, part. adj., *ncsporici*, (reu *ncspornicu*), -a, — d'in *ne* si d'in : *ncputreditu*, *ncrasu*, *ncrationabile*, *ncrecusable*, *ncreformabile*, *ncreligiositate*, *ncreligiosu*, *ncresonatoriu*, *ncrespanditu*, *ncrespectuosu*, *ncrestornatu*, *ncresucitu*, *ncerevocabile*, *ncerevocatu*, *ncesarutare*, *ncesarutatu*, *ncscaldatu*, *ncscarminatu*, *ncscrobitu*, *ncscrutabile*, *ncscutitu*, *ncscuturatu*, *ncsemnatu*, *ncseparabile*, *ncsecuru*, *ncsecuritate*, *ncsecurante*, *ncsecurantia*, *ncsensibile*, *ncserbatu*, *ncsmaltatu*, *ncsolubilitate*, *ncspolitu*, *ncsporici*, tote in Diction.; inse in locu de *ne* la multe intra mai bene in : *ncirrationabile*, *ncirrecusable*, *ncirreformabile*, *ncirreligiositate*, *ncirreligiosu*,

irrespectuosu, irrevocabile, irrevocatu, inseparabile, insensibile, insolubile.

NERANITU, -a, part. adj., a) d'in ranire = vulnerare; b) d'in rânire sau renire = curatiare, purgare; c) rânire = hranire = nutrire; nerinducă, s. f., neresplatoriu, -a, part. adj., nerasplatu, -a, part. adj., nerodesce, adv., nerodescu, -a, part. adj., nrodia, s. f., nerodire, s. verbale, (cu di sibilante) : stultitia, ineptia, incapacitate, neprecupere, etc.; (cu di duru) : a nu fi fructuosu, a nu fecundă, neroditoriu, -a, part. adj. s., (ca si la nerodire), nerodu, -a, part. adj. s., (vedi rodu in Gloss.), nesaditu, -a, part. adj., nesbicitu, -a; part. adj., nescarbitu, -a, part. adj., nescopitu, -a, part. adj., nescdrobitu, -a, part. adj., neserguire, s. f., nserguitoriu, -a, part. adj. s., neserguentia, s. f., nescerversire, s. f., nescerversitu, -a, part. adj., nesfersitu, -a, part. adj., nesficiosu, -a, part. adj., nescfintitu, -a, part. adj., nescilentia, s. f., nescilitu, -a, part. adj., nesilnicu, -a, part. adj., nesilnicia, s. f., nesleiciosu, -a, part. adj., nesleitu, -a, part. adj., neslobodu, -a, part. adj., nesocotire, s. f., (si nesocotire-escu), nesocotitu, -a, part. adj., nesocotentia, s. f., nesocoditu, -a, part. adj.; — d'in ne si d'in : ranitu, rinducă, resplatoriu, resplatu, rodesce, rodescu, rodia, rodire, roditoriu, rodu, saditu, sbicitu, scarbitu, scopitu, sdrobitu. serguire, serguitoriu, seversire, seversitu, sfersitu, sficiosu, sfintitu, silentia, silitu, silnicu, silnicia, sleiciosu, sleitu, slovodu, socotire, socotentia in Glossariu.

NERCA, s. f., vedi norca.

NESTARUENTIA, s. f., nestaruitoriu, -a, part. adj. s., nestatoriu = nestatutoriu, -a, part. adj. s., nestatoricia, s. f., nestatoricu, -a, part. adj., (mai relle forme : nestatornicia, nestatornicu), nestanginitu = nestinghiaritu sau nestinglaritu, -a, part. adj., nestorsu, -a, part. adj., nestracuratu, -a, part. adj., nestralucitu, -a, part. adj., nestramutabile, part. adj., nestravcedere, s. f., nestravceditoriu, -a, part. adj. s., nestrimptoratu = nestrinctoratu, -a part. adj., nestringere, s. f., nestringutoriu, -a, part. adj. s., nestrcapitu, -a, part. adj., nestsubordinare, s. f., nesufferibile, part. adj., nesufferire, s. f., nesufferitoriu, -a, part. adj. s.,

nesullimanitu, -a, part. adj., nesunatoriu = nesonatoriu, -a, part. adj. s., nesupperatu, -a, part. adj., nesupportabile, part. adj., netabacitu, -a, part. adj., netassatu = netaxatu, -a, part. adj., etc. — d'in ne si d'in : staruitoriu, statetoriu = statutoriu, statoria, statoriu, stanginitu = stinghiaritu sau stinglaritu, storsu, stracuratu, stralucitu, stramutabile, stravedere, straveditoriu, strimptoratu = strinctoratu, stringere, stringutoriu, stropitu, subordinare, sufferibile, sufferire, sufferitoriu, sullimanitu, sunatoriu = sonatoriu, supperatu, supportabile, tabacitu, tassatu = taxatu, tote in Dictionariu inse in locu de ne la multe e mai correctu in : nestramutabile, insufferibile, insupportabile.

NESTRADALNICU, -a, part. adj., nestradania, s. f., nestraduire, s. f., nestraduitoriu, -a, part. adj. s., netagaduire, s. f., netagaduitu, -a, part. adj., nctainicia, s. f., nctainicu, -a, s. f., nctainuitu, -a, part. adj., netalcuitu, -a, part. adj., nctalmacitu, -a, part. adj., nctamaduitu, -a, part. adj., — d'in ne si d'in : stradalnicu, stradania, straduire, straduitoriu; tagaduire, tagaduatoriu, tagaduitu, tainicia, tainicu, tainuitu, talmacitu, tamaduitu, in Glossariu.

NETEDIELA, s. f., forma de reprobatu pre longa altele bone, ca : netedia, netedime, neteditura, etc. asiă reu si : netemeinicu, in locu de : fora tcmeliu.

NETENCUITU, -a, part. adj., nctescuitu, -a, part. adj., — d'in ne si d'in : tencuitu, tescuitu de la tencuire, tescuire in Glossariu.

NETESSUTU, -a, part. adj., netinutu, -a, part. adj., netocitu, -a, part. adj., netopitosu, -a, part. adj., netopitu, -a, part. adj., netorsu, -a, part. adj., netractabile, part. adj., netrainicu, -a, part. adj., netransitivu, -a, part. adj., netrupescu, -a, part. adj. (inse si mai rea e form'a : netrupelnicu, -a), netyparitu, -a, part. adj., neuitatu, -a, part. adj., newimitu, -a, part. adj., (vedi : uimire, uimitu in Gloss.), ncnmblatu = neamblatu, -a, part. adj., neumbritu = neumbratu, -a, part. adj., neumplutu = ncimplutu, -a, part. adj., neunflatu = neinflatu, -a, part. adj., nevaliditate, s. f., nevalidu, -a, (de pre-

feritu formeloru : *nevalabile*, [si mai reu: *nevalabilu*], *nevalabilitate*), *nevapsitu*, -a, part. adj., etc., — d'in *ne* si d'in : *tessutu tinutu, tocitu, topitosu, topitu, torsu, tractabile*, (reu *tratabile*, si mai reu : *tratabilu*), *trainicu, transitivu, trupescu, typaritu, uitatu, uimitu, umblatu* = *amblatu, umbritu* = *umbratu, umplutu* = *implutu, unflatu* = *inflatu, validu, validitate, vapsitu*, tote in Diction.; inse in locu de *ne* e mai correctu in : *intractabile, intransitivu, invaliditate, invalidu*, si peno la unu puntu : *invalidabile*, etc.

NETICNITU, -a, part. adj., *netocmitu*, -a, part. adj., *netrebnicia*, s. f., *netrebniciosu* -a, adj., *netrebnicu*, -a, adj., *netrebuentiu*, s. f., *netrebuentiosu* -a, adj., *nevaruitu*, -a, part. adj., *neveditu*, -a, part. adj., *neverstnicia*, s. f., *neverstnicu*, -a, adj. etc., — d'in *ne* si d'in : *ticnitu, tocmitu, trebnicia, trebniciosu, trebnicu, trebuentia, trebuentiosu, varuitu, veditu, verstnicia, verstnicu*, in Glossariu.

NEUTRALICESCE, adv., forma de totu de reprobatu, si chiaru adj., *neutralu*, in locu de correctulu *neutrale*.

NEVASTUICA = *nevestuica*, s. f., *mustella*, specia de animale : *nevestuica de padure*, securiolu.

NEVESCEDITU, -a, part. adj., d'in *ne* si d'in *vesceditu* de la *vescedire* in Dictionariu.

NEVESTA, s. f., *uxor, conjux, consors*, *recenter nupta*; muliere, *conjuge, consorte*, de currendu *maritata*; de aci demin. *nevestica, nevestutia*, cumu si : *nevestuica* = *nevestuica*; — dupo unii *nevésta* d'in *ne* si *vesta* = *vesta*.

NEVESTICA, *nevestutia, nevestuica*; vedi *nevésta*.

NEVESTITU, -a, part. adj., *neviclenia*, s. f., *neviclénu* sau *neviclianu*, -a, adj., *nevinovatia*, s. f., *nevinovatu*, -a, part. adj., *nevoinicia*, s. f., *nevoinicu*, -a, adj., *nevolnicia*, s. f., *nevolnicu*, -a, adj., *nevrednicia*, s. f., *nevrednicu*, -a, etc. — d'in *ne* si d'in : *vestitu* de la *vestire, viclenia, viclénu* = *viclianu, vinoxatia, vinoxatu, voinicia, voinicu, vrednicia, vrednicu* in Glossariu.

NEVINDICABILE. adj., *nevindicare*, s. f., *nevindicatiosu*, -a, adj., *nevindicatu*, -

a, part. adj., *neviolabilitate*, s. f., *nevoiasiu* sau *nevoliasiu*, -a, adj., *nezugravitu*, = *nezographitu*, -a, part. adj., — d'in *ne* si d'in : *vindicabile, vindicare, vindicatiosu, vindicatu, violabilitate, (voiasiu), zographitu*, in Diction.; inse pentru *ne* in cateva mai bene in : *invindicabile, inviolabilitate*; éro in locu de *nevindicare, nevindicatu*, etc., vedi in Diction. si : *nevindicare, nevindicatu*.

NICOVALA, s. f., vedi *nacovala*.

NIPARIU, s. m., specia de piperu ce se pune in carnati ca condimentu.

NISTESTEIA, (cu amendouii s aspru sibilanti), s. f., flore de farina.

NOBILIARIU, -a, adj. s., si :

NOBILITARIU, -a, adj. s., (dupo fr. *nobiliaire*), relativu la *nobile*, care tine de *nobilitate*, mai vertosu tine, prin *nobilitariu*, de *nobilitatu*, part., ca *factu nobile*, de unde *nobiliariu*.

NOBILITORIU si *nobilitariu, -tória*, adj. s., d'in *nobilare* si *nobilire*, ce au acellu-asi sensu, (vedi in Dictionariu *nobilare* si *nobilire*); in acellu-asi sensu si form'a : *nobilitariu, -tória*; d'in verb. *nobilitare*, a nome d'in part. *nobilitatu*, (vedi : *nobilitariu* si *nobilitare, nobilitatu* in Dictionariu).

NOBLETIA, s. f., *nobilitas*; calitate, conditione, statu, titlu de *nobile* sau de *nobilitatu*, — (dupo fr. *noblesse*, scur-tatu d'in *nobiletia*).

NODA, s. f., vedi : *nodu* in Dictionariu, de unde si demin. *noducia* = *nodutia*, inse applicatu si la unu nome de planta.

NOEMA, pl. *noemate*, (pre a locuri *noima*, d'in *νοῖμα*), *seusus, intellectus, norma, regula*; sensu, *intelleusu, norma, regula* : *lucrati fora nocma, n'ai nocma neci in vorba, neci in portare*.

NOICIA sau *noitia*, s. f., vedi : *nouicia* in Dictionariu.

NOIMA, s. f., vedi *nocma* mai susu.

NOJITIA, s. f., firu, *acia* pentru *legarea calciamenteloru*.

NOMOCANONE = *nomocanonu*, s. m., (*νομοκανων*, d'in *νόμος* = *lege*, si *κανων* = *canone*), *lege, regula, collezione de legile basericei*.

NOMOLIRE, *nomolosu*, vedi *nomolu*

NOMOLU, s. m., *limus, coenum, lutum*; limu = imu, tina, lutu; de aci: *monolosu, -a*, adj., limosu = imosu, tinosu, lutosu, spurcosu; *nomolire, -escu*, v., a limosí=imosí, intiná, spurcá, maculá, etc.; — covente straine.

NOMOPHYLACE, s. m., (*νομοφυλαξ*, d'in νόμος = lege si φύλαξ = custode), custode, tutore, protectore allu legiloru.

NOPERCA, s. f., vedi *naperca*.

NORCA, s. f., *noverca*; *noverca*, scurtatu: *norca, nerca*, matre vitrica; — si cu sensu de: *lutra = vidra*, specia de animale palustre.

NORISIORU, *norliu*; vedi *noru*.

NORMATIVU, -a, adj., ce serve ca *norma*; vedi in Dictionariu *norma* si derivatele ei.

NOROCIRE, *norocosu, norocu*; vedi *nenorocire* in Glossariu.

NORODU, pl.-e, *populus*, gens, turba, tribus; poporu, plebe, multime; — coventu slavicu.

NOROIRE, -escu, v., oblimare, limo obruere; a necá cu *noroiu*, s. m., limus, coenum, limu = imu, tina, (vedi si *nomolu*), d'in care verbulu; — totu de aci:

noroiosu, -a, adj., limosus, coenus, limosus=imosu, tinosu, — si verbu compositu cu *in*: *innoroire, -escu*: *nenoroimiu reu*; — de origine barbara.

NOROIOSU, noroiu; vedi *noroire*.

NOROSU, -a, adj., vedi *noru*.

NORU, pl.-i, (contrassu d'in nubliam = *nubilu, nuberu, nueru*, apoi *noru*), 1. *uubes, nublium*; — derivate: *norisioru = nucrisioru, norosu = nuerosu, norutiu = nucritiu*; (vedi in Dictionariu *nucru* si derivatele); 2. sub form'a *nuru*, carmen, incantamentum, illecebra, lenocinium, blanditiæ, blandimentum, gratia, suavitas, amoenitas; incantare, incantamentu, illecebra, lenociniu, blandimentu, farmecu, gratia, suavitate, placu, placere, etc.; *ea are nuri pre facia*; — derivatu: *norliu* si *nurliu, -a*, adj., plenu de *nuri*; inse acésta finale nu pare romanésca, si prin urmare nu se póte recommendá.

NUNA, *nunu*; vedi in Dictionariu *nuna, nunu*; vedi si in Gloss. *nanu*.

NUNTASIU, -a, adj. s., in locu de *nuntariu*, ce vedi in Dictionariu.

NURLIU, nuru; vedi *noru*, sub 2.

O.

OBAGIA, s. f., *obagismu, (omagismu)*, s. m., condicione de *obagiu, (omagiu)*, staro servile a terraniloru in Ungaria, desfientata in annulu 1848; specia de vassallitate.

OBAGIU, (omagiu), adj. s., (fr. *homme illé*); terranu asservitu de domnulu directu (*dominus directus*) allu pamentulu, specia de vassallu de condicionea infima, in Ungaria.

OBACHTU, s. m., *vigilia, custodia*; veghia, custodia; — coventu germanu *hauptwacht*.

OBANCA, s. f., se fia cu acellu-asi sensu ce are *oblancu*?

OBEDA, s. f., *canthus, apsis, compedes, manicae*; arcu, curbatura solida d'in cerculu rotei; apoi: *compedi, pedice*, catene, in cari se léga arrestatii; — derivate: *obedare, -ediu*, v., *rotas absidibus munire*; a muni rót'a cu *obede*; *obedatoriu, -a*, adj. s., care *obedédia; obedatu*, part. sup. subst., *obedatura*, s. f., actione si effectu de a *obedare*; si form'a: *obedariu, -a*, adj. s., care scie fabricá *obede*; — fem. *obedaria* si *obeda-*

ressa; arte de *obedariu*, *obedaria*; — s'ar pare coventu strainu, inse ar poté se fia si romanescu, formatu d'in *ob* si *pede*, *oppede*, ca si *compede*, d'in *com* si *pede*.

OBEDARE, *obedatoriu*, *obedatu*, *obedatura*, *obedariu*, *obedaressa*; vedi *obeda*.

OBELLA, s. f., udo, *pauulus*; peticu de pandia sau pannura, cu care se infasciora petiorulu candu se pune in calciamentu; — derivatu: *obellosu*, -a, adj., *paunosus*, *lacer*; plenu de *obelle*, si de acf: *peticosu*, *rupturosus*.

OBELLOSU, -a, adj., vedi *obella*.

OBERSIA, s. f., 1. (pronuntia *oberstu*), *campus editior e valle sensim adsurgens*; campu, planetia ce se inaltia d'in una valle pre nesentite; 2. (pron. *oberstia*), *fons*, *latex*; fonte, fontana, latices, apa scaturiente in susu.

OBICEIU, pl.-e si *uri*, *usus*, *consuetudo*, *mos*, *mores*, *libido*, *cupiditas*; usu, usantia, consuetudine, deprendere, invetiu, appucatura, appetitu, pornire, impetu, passione, cupiditate, etc.; — derivate: *obicinuire*, -escu, v., *obicinuitoriu*, -toria, adj. s.; *obicinuitu*, part. sup., si: *obicinuentia*, s. f.; — covente de origine slavica.

OBICINUENTIA, *obicinuire*, *obicinuitu*, etc.; vedi *obicieiu*.

OBIDA, s. f., *moeror*, *moestitia*, *tristitia*, *dolor*, *acerbitas*; *dorere*, *tristitia*, *intristatione*, *amaritione*, *acerbitate*, *merore*, *mestitia*, *anima amara*, etc.; — derivate: *obidare*, *obidu*, etc. si *obidire*, -escu, v., *contristare*, *moestare*, *moerere* vel *dolore afficere*; a *intristia*, *amaru*, *implé de amaru*, de *intristatione*, de *dorere*, de *morere*; *obidatu* si *obiditu*, part. sup.; *obidatura*, s. f., etc.; *obidosu*, -a, adj., plenu de *obida*.

OBIDARE, *obidire*, *obidatu* si *obiditu*, *obiditura*, *obidosu*; vedi *obida*.

OBLADUIRE, -escu, v., *regere*, *gubernare*; *gubernare*, *administrare*; a *guberná*, *administrá*, *domni*, *regná*, *dominá*; — derivate: *obladuentia*, s. f., *regimen*, *regime*, *gubernu*, *administratione*; *obladuatoriu*, -toria, adj. s., care *obladesce*; *obladuitu*, part. sup.; — covente

de origine slavica de totu cadute in desuetudine.

OBLADUITORIU, *obladuitu*; vedi *obladuire*.

OBLANCU, s. m., *pila sellæ equariæ*; *globu*, *arcu allu sellei callului*: *oblanculu de d'inderetru se oppune cellui de d'inainte*.

OBLASTIA, s. f., cu sensulu de *obladuentia*, etc., perdute d'in consuetudine, ca si *obladuire*.

OBLOGA, s. f., *novale*, *soli cessatio*; *cessatione* sau *lassare* in repausu a unui pamentu de aratu.

OBLICIRE, -escu, v., *audire*, *comperire*, *apprehendere*, *intelligere*; a *sentí*, *audí*, *intellege*, *leuá* in mente; — *oblicitu*, part. sup.; — dupo Dictionariulu de *Buda* coventulu ar fi formatu d'in *obliquus* = *oblicu*, inse d'in coce de Carpati nu se aude acestu coventu.

OBLIRE, -escu, v., *aequare*, *explanare*, *complanare*, *dolare*; a *planá*, *complaná*, *netedí*, *nivellá*, *libellá*, *librá*, *ecilibrá*, *dolá*, *polí*, etc.; *oblitoriu*, -toria, adj. s., *oblitu*, part. sup.; *oblitura*, s. f., *actione* si *effectu de oblire*; — verbulu cu derivatele e essitu d'in *oblu*, -a, adj., *rectus*, *directus*, *planus*, *aequus*, *nitidus*, *laevis*, *lenis*, *lentus*, *placidus*, *perspicuus*, *clarus*, *certus*, *verus*; *directu*, *dereptu*, *planu*, *ecu*, *ecale*, *netidu*, *lenu*, *fora asperitati*, *lentu*, *molle*, *placidu*, *incetu*, *luminatu*, *invederatu*, *certu*, *addeveratu*; ca adv., *oblu*: *directe*, *recte*, *recta*, *perspicue*, *clare*, *diserte*, *vere*, *genuine*, *distincte*, *nitide*, *laeviter*, *leniter*, *lente*, *commode*, *commodum*, *tantum quod*, *dereptu*, *dreptu*, *netidu*, *lenu*, *incetu*, *lentu*, *commode*, *fora pedica*, *cumu merge la anima*, *fora supperare*, *luminatu*, *invederatu*, *addeveratu*, in *curatia de anima*, etc.; ca subst. *oblu*, m. reale, *runcina*, *runcina*, *cutitonia*, *rindea*; — de unde *oblu*, ce a datu tote coventele d'in acestu articlu?

OBLITORIU, *oblitu*, *oblitura*, *oblu*; vedi *oblire*.

OBLOCASIU, s. m., *demin. ridiculu* d'in *oblocu*, s. m., *foricula*, *valva lignea fenestrae*; *tabla*, *valva de ferestra*, *apertore* de ferestra; ca *demin. d'in a-*

cellu-asi *oblocu* se aude pe a locuri si : *oblocuti*;—vedi si *oblonu*.

OBLOCU, *oblocuti*; vedi *oblocasiu*.

OBLIJELA, s. f., fomentum, emplastrum, cataplasma; fomentu, emplastru, cataplasma, specia de apparatusu medicale,—de la verbulu *oblojire,-escu*, fomentis fovere, a pone, applicá fomite, emplastre, cataplasmate; *oblojitoriu-toria*, adj. s., *oblojitu*, part. sup., *oblojitura*, s. f., actione si effectu de a *oblojire*;—covente straine.

OBLIJIRE, *oblojitoriu*, *oblojitu*, *oblojitura*; vedi *oblojela*.

OBLONASIU, s. m., demin. ridiculu d'in *oblonu*, s. m., fenestrae tabula; tabla de apparatusu una ferestra de ventu si de alte pericle.

OBLONU, s. m., vedi *oblonasiu*.

OBLU, vedi *oblire*.

OBORIRE, (conj. simple : *oboru*, *obori*, *obore*, etc.), v., dejicere, decetere, delere, abolere; a dá dio u, a culcá la pamentu, a derimá, a desfientiá a abolí : a *obori* mai multe legi; — *oboritoriu-toria*, adj. s., *oboritu*, part. sup.; — covente de origine si straina, si mai de totu essite d'in usu.

OBORITORIU, *oboritu*; vedi *oborire*.

OBOSELA, s. f., fatigatio, defatigatio, lassitudo; fatiga, fatigatione, defatigatione, lassitudine, langore; — d'in verb. *obosire,-escu*, defatigare, lassare, frangere, frangi, fatigari, defatigari, languescere, tabescere, a se fatigá, se defatigá, se desellá, languedi. tabesce, se frange; — *obositoriu-toria*, adj. s., *obositu*, part. sup., *obositura*, s. f., — de origine straina.

OBOsIRE, *obositoriu*, *obositu*, *obositura*; vedi *obosela*.

OBOTU, s. f., velu = savonu de mersa pre la terrani.

OBRAJELIU, s. m. pl.-i, demin. d'in *obrazu*, genula;—*obrazu*, s. m. pl.-i, si -e, gena, mala, bucca, facies, os, vultus, pudor; gena, bucca, facia, vultu, pudore, rossine : fara *obrazu*, grossu de *obrazu*; cu ce *obrazu* vsi face assemini fapte? *obrazu* de cáne; nu ai *obrazu*; — de aci inco : *obraznicu,-a*, adj. s., impudens, insolens, arrogans, effrons, duru oris;

nerossinatu, impudente, insolente, arrogante, effronte,—de aci : *obraznicia*, s. f., calitate si facta de *obraznicu*; *obraznicescu,-a*, adj., — *obraznicesce*, adv. : ce *obraznicesce* se porta!—d'in *obraznicu* si verb. *obraznicire,-escu*, a si *obraznicu*, mai cu potere in form'a reflexiva : a se *obraznici*; part. sup., *obraznicitu*; — directu d'in *obrazu* esse verb. *obrazire,-escu* : a) ca transit. exprobrare, objurgare, reprehendere, increpare, a defaimá, batujocori, injuriá; b) intr. si reflex. a se *obrazi* = a se *obraznici* de mai susu; *obrazitu*, part. sup.—tote covente straine si de reprobato.

OBRIZIRE, *obrazitu*, *obraznicesce*, *obraznicescu*, *obraznicia*, *obraznicu*, *obraznicire*, *obraznicitoriu*, *obraznicitu*, vedi *obrajellu*.

OBREJA, s. f., terra editior, campus elatior et sterillior; térra, campu inaltu si sterpu.

OBRINTELA, s. f., inflammatio; inflammatione, inferbentare sau caldura, inflatura de morbu; — *obrintire,-escu*, v., inflammaré, inflammaré; a inflammaré si a se inflammaré, a apprende sau a se apprende, etc., *obrintitu*, part. sup., — covente straine.

OBRINTIRE, *obrintitu*; vedi *obrintela*.

OBROCIRE,-escu, v., pabulum vel avenam equo praebere; a dá unu callu nutretiu sau avena; *obrocitu*, part. sup.; —verbu formatu d'in : *obrocu*, s. m. pl.-e, pabulum, avena, modius, pastione, nutretiu, avena, modiu=messura de cereali.

OBROCU, s. m., vedi *obrocire*.

OBSCE, s. f., commune, communitas, multitudo, vulgus; commune, communitate, multime, vulgu; — de aci : *obscescu,-a*, adj., relativu la *obsce*; *obscesce*, adv., in modu *obscescu*; *obsce*, s. f., communitate, multime, publicitate; *obsce*, v., divulgare; a divulgá : a respandi in vulgu, a publicá, a vulgá; *obsce*, part. sup., —covente straine, si superflue.

OBSCESCE, *obscescu*, *obsce*, *obsce*; vedi *obsce*.

OBSE, interj., fors, forsan, ut puta,

puta, ni falleris; pote, se pote crede, de nu te inselli, —neconnoscutu, credemu, d'in coce de Carpati.

OBSITARIU si *obsitasiu*, s. m., miles *dimissus*; militariu dimissu licentiatu; —d'in *obsitu*, s. m. reale, *dimissio, commeatu*; dimissione, commeatu, licentia, volia datu unui militariu; — d'in germ. *abschied*; inse neconnoscutu in Romani'a libera.

OBUSIARIU, (reu *obusieru*); s. m., (dupo fr. *obusier*), *tormementum bellicum majus*; tormentu bellicu mai mare, machina bellica de arruncatu, mortariu de intorsu si arruncatu *obuse*, pl. d'in *obusu*, s. m., globus minor pyrlo *pulvere confertus*; globu minore incarcatu cu pulbere de focu, bomba mica.

OBUSU, s. m.. vedi *obusiaru*.

OCA, (pron. pre une locuri : *ocá*, pl. *ocalle*, pre alte locuri mai romanese : *oca*, pl. *oce*), s. f., (*ὄλακᾶ = ὄλακῆ*), *quadruccis*; pondu de patru libre sau litre = 1300 gramme fr.

OCACAIA, interj, sau s. f., vedi *ocacaiela*.

OCACAIELA, s. f., *ranarum clamor*; clamore, sberetu de broscu, —forma in totu de reprobatu care inse n'amu auditu neci una data; — mai de sufforitu e form'a *ocacaiu*, care se aude si ca interiectione si ca subst.; f. d'in care apoi : *ocacaire, -escu*, v., *coaxare*, (fr. *coaxer*), a clamá, sberá, cantá ca broscu : *broscu ocacaiescu* si *ocacaiu*; — *ocacaitoriu, -tória*; adj. s., *ocacaitu*: part. subst.; *ocacaitulu brosceloru*: *ocacaitura* s. f., —forte probabile affine cu classiculu *coaxare*, póte corruptu *ocacaire* d'in *ococassare* sau *ocococassare*.

OCACAIRE, *ocacaitoriu, ocacaitu, ocacaitura*; vedi *ocacaiela*.

OCARA, s. f., *probrum, opprobrium, infamia, contumelia, dedecus*; opprobriu, batujocura, injuria, insulta, offensa; parte rossinosa, obscena; — de aci : *ocarire, -escu*, v., *exprobrare, dedecorare, objurgare, corripere, conviciari, reprehendere*; a esprobrá, injuriá, batujocori, objurgá, mustrá, infrontá; *ocaritione*, s. f., ca si *ocara*, inse acea-a mai energica de cátu acésta-a; *ocaritosu, -a*, adj., ple-

nu de *ocaritioni*; *ocaritoriu, -toria*, adj. s., *ocaritu*, part. sup. subst.; *ocaritura*, s. f.; —nu se pare neci slavicu, cumu pretendu unii, neci tiganescu, cumu pretendu altii; ci probabile *ocara* e in locu de *ocara = ob-cara, éro cara = κάρα*; asiá déro de scrissu si: *occarire, occaritione, occaritu*, etc.; —de alta parte e affine cu adj. *ocaru = occaru, -a*, maculosu, pestri-tiu la facia; asiá si cu acestu sensu face allusione la gr. *κάρα*.

OCARIRE, *ocaritoriu, ocaritosu, ocaritu, ocaritura, ocaru*; vedi *ocara*.

OCARMUIRE, -escu, v., deriv. *ocarmuitoriu, -tória*, adj. s., *ocarmuitu*, part. sup., vedi *carmuire* in Glossariu.

OCHIESELLU, adj., *fuscus, subfuscus*, deminut. d'in *ochiesiu*: *fete ochieselle, baiati ochieselli, ochi ochieselli, sprincene ochieselle, facia ochiesella, june ochiesellu*; — *ochiesiu, -a*, adj., *fuscus, subfuscus, badtus, spadix, rutilus*; fuscus subfuscus, badiu, spadice, rutilu, care, prin colore la pèru, facia, ochi, etc., bate bene in negru : cu *sprincene ochiesie, callu ochiesiu, june ochiesiu, muliere ochiesia*; —affini cu *ochiu*?

OCHIESIU, -a, adj., vedi *ochiesellu*.

OCHIERE, v. si s. verbale, *ochietu*, part. sup. subst., *ochietura*, s. f., covente reu pronuntiate si scrisse, in locu de cari vedi in Dictionariu formele corecte : *ochiare, ochiatu, ochietura*, si mai corecte : *oclare, oclatu, oclatura*.

OCIELLARIA, (pronunt. *otiellaria*, si aici si in tote urmatorie), s. f., *ociellariu, -a*, adj. s., *ociellaressa*, s. f. pers., *ociellire*, v. si s. verbale, *ociellitu*, part. sup., *ociellosu, -a*, adj., *ociellu*, s. m., *ocierire*, v. si s. verbale, *ocieriosu, -a*, adj., *ocieritu*, part. sup., *ocietaria*, s. f., *ocietariu, -a*, adj. s., *ocietaressa*, s. f. pers., *ocietire*, si s. verbale, *ocietitoriu, -a*, adj. s., *ocietitu*, part. sup. subst., *ocictosu, -a*, adj., *ocietu*, s. m., de cari vedi in Dictionariu formele celle mai corecte : *aciellaria, aciellariu, -a, aciellaressa, aciellire, aciellitu, aciellosu, aciellu, aciarire, aciaritu, aciariosu, acietaria, acietariu, acietarissa, acietire, acietitoriu, -a, acietitu, acietosu, acietu*.

OCINA, s. f., *fundus internus demus*;

locu internu allu curtoi; *ocinicu*, s. m., mollitoris adjutor mercenarius; servitoriu mercenariu la mor'a unui morariu; — de origine slavica.

OCINICU, s. m., vedi *ocina*.

OCNA, s. f., *salsfodina*, *salfodina*, *sallna*, *fodina*; *fodina*, minera de sare, *salina*, *fodina* sau *minera* in genere, unde se sapa ceva; in parte, *ocna* si locu de punitione grea pentru criminali si scelsti; — *ocnasiu*, -a, adj. s., a) care sapa la una *ocna*; b) cellu condamnatu la *ocna*; de aci si : *ocnire*, v., a) a lucrá la *ocna*; β) a sedé in *ocna* ca condemuatu; — radicea se pare ascunsa sub slavicultu *okopno* de la *okopati*.

OCNASIU, *ocnire*, vedi *ocna*.

OCOLIRE, -escu, v., clugere, circumdare; vitare, devitare, evitare, ambire; circumire, elcircire, per ambages ire; a cinge, incongiurá, impressurá, inchide, coprende; a evitá, a se departá, fugi, a flecte, a luá calle stramba, a face incurcaturi, a amblá prin ambage, etc.; *ocolisiu*, s. m., *circuitus*, *ambages*, mersu pre departe, incongiurare, circuitu, apucare a laturi; *ocolitoriu*, -a, adj. s., *ocolitu*, part. sup., *ocolitura*, s. f., actione si effectu de *ocolire*; — *ocolu*, s. m., (de unde tote celle precedenti), *orbis*, *circus*, *circuitus*; *caula*, *ovile*, *cors*, *aula*, *ambages*, *flexus*, *diverticulum*, *effugium*; *orbe*, *cercu*, *curte*, *gardu*, *ambage*, *flessu*, *abbatere*, *circuitu*, *effugiu*; — sub form'a *ocollu*, (*ob* — *collum* ?), *ocollire*, *ocollitu*, aru luá facia romanica, inse pucinu probabile.

OCOLISIU, *ocolitu*, *ocolitura*, *ocolu*; vedi *ocolire*.

OCROGU = *ocrugu*, s. m., *circus*, *circumscriptione*; *cercu*, *circumscriptione*, *tinutu*, *periferia*, *districtu*, etc.; — nu e romanescu, déro d'in fericire cu totulu cadutu in desuetudine.

OCOSIU, -a, adj., *prudens*, *scelolus*, *argutus*; plenu de mente, preceptu, prudente, sciutoriu, etc.; — cu totulu neconnoscutu d'in coce de Carpati.

OCROTELA, s. f., *favor*, *tutela*; *protectione*, *favore*, *apperare*, *sustentatione*, — d'in *ocrotire*, -escu, v., *favere*, *tueri*, *sustentare*, *morari*, *commorari*;

a protege, sustentá, apperá, umbri, scuti; — *ocrotitoriu*, -a, adj. s., care *ocrotese*; *ocrotitu*, part. sup.; — covente straine.

OCROTIRE, *ocrotitoriu*, *ocrotitu*; vedi *ocrotéla*.

ODAGACIU, s. m., specia de lemmu aromaticu indianu, *agalochlam* (*ἀγάλογον*), lemmu de *aloe*, mai de preferitu aru fi formele : *agalochu* sau *agalochiu*, *agulociu*.

ODAIÁ, s. f., *conclavium*, *conclave*, *cella*, *villa*; *conclaviu*, *conclave*, *cella*, *camera*, *incapere*; *villa*; — *odaitia*, s. f., demin. d'in *odaiá*; *odaiasiu*, -a, s. pers., *famulus*; *servitoriu*, *camerariu*.

ODAIASIU, *odaitia*; vedi *odaiá*.

ODALISCA, s. f., muliere de *haremu*, muliere de casa turcesca, mai allessu d'in palatiulu sultanului.

ODESDIA, mai allessu pl. *odesdie*, (cu s aspru sibilante), *vestis liturgica*, *vestimente liturgice*; — barbarismu.

ODIHNA, s. f., *quies*, *requies*; *repausu*; — *odihnire*, -escu, v., *quiescere*, *requiescere*; *pacare*, *trauquillare*, *sedare*; a repausá, impacá, alliná, adormi; *odihnioriu*, -a, adj. s., *odihnitu*, part. sup.; — barbarismu.

ODIHNIRE, *odihnioriu*, *odihnitu*; vedi *odihna*.

ODOBELA, s. f., *incarceratio*, *carcer*; *carcere*, *incarceratione*, *inchisore*; — si *dobéla* in locu de *odobéla*; — barbarismi.

ODOGACIU, s. m., vedi *odagaciu*.

ODOLENU, s. m., *nardus silvestris*, *valeriana officinalis*, *Linn.* planta; — *odolenu de monte*.

ODORBIREU, s. m., *administrator*, *provisor*; *administratoriu*, *provisoriu*, in curtea unui proprietariu nobile la Unguri. Compara ung. *ndvarbiró*.

ODOROGA, s. f., *fractum vas*; *clamor*, *streptus*; ceva frântu si stricatu; vasu spartu, cumu si : *gura sparta*, si de aci : *larma*, *clamore*, *sberitu*, *streptu* : *odoroga de carrutia*, *odoroga de gura*, nu le mai tacu *odorogele de gure*; — *odorogire*, -escu, v., a frânge, sparge, stricá, si de aci : a strigá, sberá, vociferá, vorbí verdi si uscate; *odorogitoriu*, -a, adj. s., care *odorogese*; *odoro*

gitu, part. sup., *odorogitura*, s. f.; — la altii se aude : *hodoroga*, *hodorogire*; la altii : *odorogire*, *odorojitoriu*, *odorogitura*.

ODOROGITORIU si *odorojitoriu*, *odorogitu* si *odorogitu*, *odorogitura* si *odorogitura*; vedi *odoroga*.

ODORU, pl.-e, munus, gemma, thesaurus; muni, daru munificu, gemma, thesauru, — mai allestu daruri de nunta; (confere δῶρον).

ODOSU, s. m., *avena fatua*, Linn., specia de *avena* sau *ovesu*, *avena selbatica*.

ODOVAIENIA si *odovania*, octava cujusdam festi; octav'a unei serbatoare; — *odovaire*, -escu, v., octavam festi celebrare, repeteri, a serba octav'a unei serbatoare, si de aci : a repeti, a reitera, a redice; *odovaitu*, part. sup., *odovaitura*, s. f., — covente cu totulu cadute in desuetudine, (confere ὄδοος = octavus).

ODOVAIRE, *odovaitu*, *odovaitura*; vedi *odovaienia* = *odovania*.

ODRASLA, s. f., germen, palme, pullus, fetus, proles, surculus; germe, pulliu, surcellu, fetu, mugura, prole, coltiu; — *odraslire*, -escu, v., germinare, pullulare, pullulescere; a germina, prolefică, procrea, impullia, pullula, incolti, mugura; *odraslitoriu*, -a, adj. s., *odraslitu*, part. sup., *odraslitura*, s. f., — covente straine cadute deplenu in desuetudine.

ODRASLIRE, *odraslitoriu*, *odraslitura*; vedi *odrasla*.

OFERLIRE, -escu, v., conviciari, contumeliă vel ignominia afficere; a convicia, injuria, batujocura, insulta, opprobria, incarca de opprobrie; *oferlitu*, part. sup., *oferlitura*, s. f.; — neconoscute d'in coce de Carpati.

OFERLITU, *oferlitura*; vedi *oferlire*.

OFILIRE, -escu, v., pallescere, languescere, tabescere; perire, mori; a palli, langi, languedi, tabesce, deperi, peri, mori; — *ofilitu*, part. sup., *ofilitura*, s. f.; — barbarismi.

OFILITU, *ofilitura*; vedi *ofilire*.

OGARCA, s. f., d'in m. *ogaru*, cana de iepori, leporariu, de aci si demin. *ogarutiu* si *ogarusiu*; si d'in *ogarca* de-

minutivu *ogarcutia*; — tote de origine straina si neconoscute.

OGARCUTIA, *ogaru*, *ogarutiu*; vedi *ogarca*.

OGASIU, s. m.; vedi *fagasiu*, *vagasiu*.

OGIGIRE, -escu, v., siccare, exsiccare, arfacere; a secca, ossecca = usca, dessecca, arde, frige; *ogigitu*, part. sup.

OGLINDA, s. f., speculum; speculu : a se uita in oglinda; metafor. *oglindea* apelu; — *oglinde* si *oglinde*, v., mai allestu reflex. a se oglinda, a se oglinda, a se uita in oglinda; *oglindatu* si *oglinditu*, part. sup.; — *oglindariu*, -a, adj. s., specularius; *speculariu*, care fabrica sau vende *specule*; *oglindaria*, s. f., a) arte de *oglindariu*, officina de *oglindariu*; b) multime de *oglinde*, in specie : ornatu in case si alte locuri cu *oglinde*; — de origine straina.

OGLINDARE, *oglinde*, *oglindaria*, *oglindariu*, *oglindatu*, *oglinditu*; vedi *oglinde*.

OGNA, s. f., vedi *ocna*.

OGODU, s. m., quiet, requies; repausu, pace, tranciliatate; — neconoscute d'in coce de Carpati.

OGOIARE, v., (conj. simplu : *ogoiu*, *ogoi*, *ogoi*, etc., asiă si form'a : *ogoiere* : *ogoiu*, *ogoi*, *ogoi*, etc.), lenire, sedare, tranquillare; leniri, sedari; a allina, impacă, imblandi; a se impacă, a se allina; — *ogoiatu* si *ogoiu*, part. sup.; — *ogoiu*, s. m., sphaeristerium, jocu de pila, de mince.

OGOIATU, *ogoiu*, *ogoiu*; vedi *ogoiare*.

OGORIRE, -escu, v., agrum proscindere; vervagere; a proscinde, a sulca, intorce agrulu, a vervage; — *ogoritu*, part. sup., *ogoritura*, s. f., in fine *ogoru*, s. m., novale, vervactum, ager proscissus, agru intorsu, vervactu, novale; — nu se pare neci ungaricu neci slavicu, ci corruptu d'in *agru* = *ager*.

OGORITU, *ogoritura*, *ogoru*; vedi *ogorire*.

OGRADA, s. f., septum, hortus; gardu, septu, locu inchisu cu gardu; — *ogradire*, -escu, v., sepi, a ingradi, ingardi, inchide; *ograditu*, part. sup.

OGRINJI, s. m. pl., feuum a pecoribus relictum, fenu sau parte de nutretiu lassatu de pecure, lapidatura d'in nutretiu.

OHAVNICIA, s. f., statu de *ohavnicu*; — *ohavnicu*, -a, adj., propriu, liberu, allu seu propriu, scutitu de verice dare, absolutu de verice impositu.

OINARE, *oinatu*, *oinatura*; vedi *oinaria*.

OINARIA, s. f., statu de *oinariu*, éro *oinariu*, -a, adj., erro, vagabundus, iners, piger; vagabundu, care ámbra fora capitániu, fora lucru, inerte, pegru, batedu drumurile; — *oinarire*, -escu, v., vagari; a vagá, a amblá fora capitániu, a bate callea, a nu se ocupá cu nemica utile; *oinaritu*, part. sup., *oinaritura*, s. f., inse si *oinatura*, s. f., d'in verb. *oinare*, *oinatu*, part. sup.; — se aude pre a locuri cu *h* iniziale: *hoinare*, *hoinatu*, *hoinatura*, *hoinarta*, *hoinariu*, *hoinarire*, etc.

OISTE, (cu *s* aspru sibilante), sau *oisce*, s. f., temo, temone, pertica de care se injuga jumentele.

OJIJIRE, vedi *ogigire*.

OJINA, s. f., mancare de séra; — *ojinare*, v., merendam sumere; a leuá merenda, mancare de séra; *ojinatu*, part. s.; — covente neconoscute d'in coce de Carpati; se fia corrupte d'in *ajunare*, *ajunatu*, *ajunu*, etc. ?

OJOGU, s. m., *soopa furnaria*; matura de fornu, *pamatusu* de coptoriu; — neconoscutu d'in coce de Carpati.

OLACARIA, s. f., statu, conditione de *olacariu*, éro *olacariu*, s. m. pers. (f. *olacaria* si *olacaressa*), nuntius; nuntiu, cursoriu de nuntie; — amendoue essite d'in *olacu*, pl. -e, jumentu de posta, callu de posta, carrutia de posta.

OLACARIU, *olacu*; vedi *olacaria*.

OLAIRE, *olalaire*, *olaitu*, *olalaitu*, *olaitura*, *olalaitura*, *olaleu*; (vedi in Glos. interj. *ho*, *hoi*; confere si gr. ἀλαλάζειν).

OLEARIA, s. f., *oleariu*, -a, adj. s., — *oleire*, v. si subst., *oleitu*, part. sup., *oleiosu*, -a, adj., *oleu* sau *oleiu* = *uleiu*, s. m., etc. vedi in Diction. formele mai correcte: *oliariu*, *oliariu*, *oliare*, *oliatu*, *oliosu*, *oliu*, etc.

OLOGIA, s. f., statu de *ologu*; — éro *ologu*; -a, s. pers., *claudus*, *paralyticus*; schiopu, lipsitu de petiore, paralyticu; metaf. *mazere ologa*, *fascoli ologi*, s. absol. *ologa*, *ologi*; — de aci: *ologire*, -escu, v., a face sau fi *ologu*; *ologitu*, part. sup. — *ologime*, s. f., multime de *ologi*.

OLOGIME, *ologire*, *ologitu*, *ologu*; vedi *ologia*.

OLOISA, s. f., sedum album *Linn.*; una planta.

OLOVINA, s. f., *xethum*, *cervisia*, *cerrevisia*; *cervisia*, *cerevisia*, bere; — neconoscutu inse d'in coce de Carpati.

OMACU si *omecu*, *omegu*, cumu si *omiacu*, *omiagu*, s. m., *aconitum napellus*, *Linn.*, planta: *omegu galbinu* = germ. *giftmell*, die *wolfsmilch*.

OMENETIU, -a, adj., *humanus*, *comis*, *urbanus*, *benignus*, *civillis*, *probus*, *honestus*; *umanu*, *omenosu*, *omenescu*, *blandu*, *clemente*, *urbanu*, *civile*, *onestu*, *probu*.

OMETOSU, -o, adj., vedi *ometu*.

OMETU, s. m., 1. *homium turba*, *hominibus abundans locus*; multime mare de ómeni, locu abundante de ómeni; — pl. in *e*: *omete*, pre candu pl. la armatoriulu 2 in *i*, cumu : 2. *utres a ventis congestae*, *nivium cumulus*, *nix*; *neue accumulata de venturi*, *cumulu de neue*, *neue grossa*, *désa si profunda*; — *probabile essitu d'in omu*, cumu *invederédia sensulu de sub 1.*; — *ometosu*, -a, adj., plenu de *ómeni*, si plenu de *neue*: *ierne ometose*, *curte ometosa*.

OMIACU, *omiagu*, vedi *omacu*.

OMIDA, s. f., *eruca*, *specia de insectu ce devora nascentile fructe alle planteloru*; — *omida de curechiu*, germ. *kohlrabe*; — *omidutia*, s. f., deminut. d'in *omida*.

OPACELA, s. f., *actione de opacire*, coventu cu forma erratica.

OPAIETIU si *opaitiu*, s. m., la *terrani*, modu de a luminá sér'a cu seu pusu in una tésta cu festilla; — *opaietiu* *in sémna si nasu de reu mirosu*?

OPALITELLU, s. m., *lychnis*; *specia de planta ce are flore rossia ca a focului*.

OPARELA, s. f., vedi *oparire*.

OPARIRE, -escu, v., *aqua fervida per-*

funderere, amburere, lavare; a torná apa ferbente, a ferbe, a incaldí, a inferbentá, a frige; — *oparitoriu,-a*, adj. s., *oparitu*, part. s., *oparitura*, s. f., *oparéla*, s. f., tote barbare.

OPARITORIU, *oparitu*, *oparitura*; vedi *oparire*.

OPINCA, s. f., carbatina, pero, solea, sandallum; calciamentu terranescu d'in pelle, ce se léga de petioru cu currelle sau cu acie de tortu ori de pèru smulsu d'in codele calliloru : *opinc'a se dice si carbatina, perone sau peroniu, solia, sandaliu, dupo delicateti'a forme si a lucrului, cumu si lussulu materiei, care nu e totu de a una d'in pelle mai multu sau mai pucinu cruda*; — *opincariu,-a*, adj. s., a) cellu ce pórtá *opince*; b) cellu ce fabrica sau vende *opince*; c) mai allesu ca adj., terranu, agreste, incultu, rude, rusticanu, laboratoriu, inurbanu, impolitu, incivile, aspru, etc.; — *opinca-ria*, s. f., a) lucru si negociu de *opinca-riu*, b) portu de *opinca-riu*, c) portare, cultura de *opinca-riu*, — de unde radiceu ?

OPINCARIA, *opinca-riu*; vedi *opinc'a*.

OPINTELA, s. f., adoperazione, incordare de tote poterile, — coventu de respinsu chiaru numai pentru forma; — *opintire,-escu*, v., niti, adniti, cona-f, operam dare, a se incordá, a se adoperá, a si pune tote poterile, a se nisuf, a se frange, — in forma reflex. e mai energicu; — *opintitu*, part. sup.

OPINTIRE, *opintitu*; vedi *opintéla*.

OPISU, s. m., registru de cancellaria; — strainu si pre deplenu cadutu in desuetudine.

OPREGU, pl.-e, velum anterius vel posterius; velu ce feminele punu pre de înainte sau pre d'napoi, — coventu, cumu se vede de sene, essitu din verb. *oprire*, ce vedi in Dictionariu; d'in acellu-asi fonte, fora inse neci unu respectu de correctionea limbei, e si forma : *opréla*, s. f., in sensu de *oprire* sau *opritura*, ce vedi in Dictionariu; si mai urrita e inse *oprelisce*, s. f., in sensulu ce s'a vedutu si la *opréla*; cumu si : *oprelnicu,-a*, adj., de assemine difforme, déro care se pote forte bene supplé cu *opritoriu* d'in Dictionariu.

OPRIMARE, v., in locu de *oppremere*, *oprimatu*, in locu de *oppressu*; vedi in Dictionariu : *oppremere*, *oppressu*; *oppressione*, *oppressivu*, *oppressoriu*; *oppunere*, *oppusu*, etc.

ORA, s. f., ales domestica, avis cohortalls, passere de curte, multime de passeri; — (affine cu ὄρνις = ὄρ νις).

ORANGUTANGU, s. m., maximus simlus, mare simiu, mare mimutia.

ORASELLU, s. m., demin. d'in *orasiu*, oppidulum; micu oppidu; éro *orasiu*, pl.-e, oppidum, urbs; oppidu, urbe cetate; de aci si : *orasianu,-a*, adj. s., oppidanus, urbanus, oppidanu, urbanu, cetatianu, cine sau ce siéde in cetate, urbe, oppidu, ce se tine de oppidu; — *orasianime*, s. f., multi *orasiani*, toti *orasianii* unui *orasiu*, locuitorii unui *orasiu*; *orasiania*, s. f., calitate de *orasianu*; *orasianescu,-a*, adj. d'in adj. *orasianu*, care e si subst.; — d'in acestu-a si *orasianesce*, adv., urbane, oppidane, etc., — compara ung. város.

ORASIANESCE, *orasianescu*, *orasiania*, *orasianime*, *orasianu*, *orasiu*; vedi *orasellu*.

ORBANTIU (si *orbaltiu*), s. m., erysipelas, *erysipelate*, branca, flussione rossia, focu viu.

ORBENICE, adj. s., caeculus, caecutiens; camu cecu, camu *orbu*; — reu formatu d'in *orbu*.

ORBOTA, s. f., textum denticulatum, testura denticulata, ornamentu de camésie, mai allesu feminine : *dentella*, *dentura* sau *dentaturo*.

ORCANU si *oraganu*, *uraganu*, s. m., insana procella, furiósa tempestate, nebona procella, spaimentatoria fortuna, mai allesu, si de regula, pre mare, pre oceanu.

ORDA, (si *horda*), s. f., populus ferus, militum turba indisciplinata; multime, multu poporu selvaticu, ceta de militari indisciplinati si depredatori.

ORDONARE, v. sis. verbale, *ordonantia*, s. f., *ordonatoriu,-toria*, adj. s., *ordonatu*, part. sup., — tote forme abba tute de correctionea limbei, vedi celle correcte in Dictionariu : *ordinare*, *ordinantia*, *ordinatu*, etc.

ORDU, s. m., numeru de douedieci si cinci.

ORENDUELA, *orenduire*, etc.; vedi *orinda*, *orinduire*, etc.

ORGOLIOSU, -a, adj., *superbus*, *superbu*, *mundru*; — *orgolii*, s. m., *superbia*, *superbia*, *mundria*; — coventele se afla in unele d'in sororile limbei noastra, inse cu limb'a româna nu consuna, si sunt si superflue.

ORINDA, s. f., *ordo*, *jussum*, *imperium*, *fatum*, *sors*, *commodum*, *commoditas*, *mala fortuna*; *ordine*, *commandu*, *imperiu*, *fatu*, *sorte*, *destinu bonu sau reu*, *commodu*, *incommodu*, *commoditate*, *bona sau rea fortuna*: *nu veti avé bona orinda*, *de nu veti avé si bona portare*; — *orinduire*, -*escu*, v., *ordinare*, *disponere*, *componere*, *collocare*; a *ordiná*, *dispune*, *compune*, *collocá*, a *pune la loculu seu*, a *regulá*; *orinduitoriu*, -a, adj. s., *orinduitu*, part. sup., *orinduitura*, s. f., inse: *orinducla*, s. f. e forma incorrecta; — probabile co coventele d'in acestu articlu potu fi pucinu corrupte d'in classiculu: *ordine=ordo*.

ORINDUELA, *orinduire*, *orinduitoriu*, *orinduitu*, *orinduitura*; vedi *orinda*.

ORMEGHIA, s. f., *comitatus*, *comitatu*, *tinutu*, *judiciu*, *cercu*, *circumscriptione*; — nu se aude d'in coce de Carpati; — compara ung. *vármegye*.

OROPSELA, s. f., *repudiatio*, *rejectione*, *exsiliu*, *expulsio*, *proscriptio*; *repudiatione*, *reiectione*, *expulsione*, *essiliu*, *proscriptione*; — *oropsire*, -*escu*, v., in *exsiliu* *mittere*, *relegare*, *expellere*, *proscribere*, a *essiliá*, a *tramitte in essiliu*, a *relegá*, a *deportá*, a *espelle*, a *expulsá*, a *proscriue*; *oropsitori*, -a, adj. s., *oropsitu*, part. sup., *oropsitura*, s. f., etc., — tote aceste covente paru corrupte d'in gr. *ἐξορίσειν*, *ἐξόριστις*, sau d'in simplulu: *ὀπίσειν*, *ὀπιστις*.

ORTACIRE, -*escu*, v., *sociare*, *consociare*, *jungere*, *conjugere*, in *societatem* *attrahere*, *reconciliare*, *conciliare*; *sociari*, *consociari*, *conciliari*, *reconciliari*, a *sociá*, *consociá*, *conjugere*, *attrage* in *societate*, *conciliá*, *reconciliá*, *attrage*, *uní*; a *se uní*, a *se sociá*, a *se consociá*, *se concilia*, *se impacá*, etc.;

ortacitoriu, -a, adj. s., *ortacitu*, part. sup., *ortacitura*, s. f.; — celle precedenti essite d'in *ortacu*, -a, adj. s., *socius*, *comes*, *sodalis*, *sociu*, *comite*, *sodale*, *unitu*, *conjunctu*, — *femin. nu numai ortaca*, ci si *ortacitia*; — d'in *ortacu* si *ortaciu*, s. f., *societas*, *sodalitas*, *societate*, *sodalitate*, *unione*, *fratía*, etc.; — cu intellessulu de *unione* se aude si form'a pucinu correcta: *ortá*, *ortaua*, pl. *ortalte*; — barbarismi.

ORTACITORIU, *ortacitu*, *ortacitura*, *ortacia*, *ortacitia*, *ortacu*; vedi *ortacire*.

ORTU, s. m., numeru de diece parale; — barbarismu.

OSCHIGA, s. f., *lollum*, *bromus secalinus*, *Linn.*; *lioliu*, *neghina*, *lioliu de seara*, *lioliu secarosu*; — se dice si *osiga*.

OSEBI, adj., *distinctim*, *seorsim*, *separatim*, *separatu*; si cu *de*: *deosebi*; — d'in *osebi* derivate: *osebire*, -*escu*, v., *separare*, *secernere*, *segregare*, *distinguere*, a *separá*, *segregá*, *distinge*, *despartí*, *despreuná*; *osebitori*, -a, adj. s., *osebitu*, part. sup.; — covente straine mai de totu cadute in desuetudine; vedi si *deosebire* in Glossariu.

OSEBIRE, *osebitori*, *osebitu*; vedi mai susu *osebi*.

1 OSENDA, s. f., *pigne omentum*, *ossium plingedo*; *grassu*, *omentum*, *grassime* de *omentu*, *grassime* de *osse*; — *osendosu*, -a, adj., *plenu* de *osenda*; — forte probabile co coventulu e formatu d'in *ossu*, si cere a fi scrisu: *ossenda*.

2 OSENDA, s. f., *damnatio*, *condemnatio*, *punitio*, *poena*, *multa*; *damnatione*, *condemnatione*, *punitio*, *pena*, *pedepsa*, *multa* sau *multa*, *emenda* sau *amenda*; — *osendire*, -*escu*, v., *damnare*, *condemnare*, a *damná*, *condemná*, *puní*; *osenditori*, -a, adj. s., *osenditu*, part. sup.; — covente straine pre calle de cadere in deplena desuetudine.

OSENDIRE, *osenditori*, *osenditu*, vedi 2 *osenda*.

OSENDOSU, -a, adj., vedi 1 *osenda*.

OSERDIA, s. f., *industria*, *diligentia*, *opera*, *labor*, *nisu*, *sollertia*, *sedulitas*; *industria*, *diligentia*, *studiu*, *opera*, *labor*, *sollertia*, etc.; — derivate: *oserdiosu*, -a, adj., *industrius*, *dill-*

gens, studiosus, sollers, laboriosus, sedulus, industriu, industriosu, diligente, studiosu, laboriosu, sollerte; — *oserduire, -escu, v.*, nîti, innîti, conari, contendere, operam dare, industriam vel diligentiam adhibere; a se adoperá, a se încordá, a se pune tote poterile, a se aplicá, a se dá la lucru; — *oserduitoriu, -a, adj. s., oserduitu, part. sup., oserduitura, s. f., oserduentia, s. f.* confere cu *oserdia* form'a : *oserduentia, s. f.*, déro pre deplenu reprobate su formele: *oserdnicu, -a, adj.*, si s. f., *oserdnicia*, cumu su de reprobatu si celle precedente ca straine limbei române si cadute in deplena desuetudine; vedi si : *mila*, unde e invederatu co *miloserdia*, etc., intra si in coventele d'in acestu articlu.

OSERDIOSU, oserdnicta, oserdnicu, oserduentia, oserduire, oserduitoriu, oserduitu, oserduitura; vedi *oserdia*.

OSIGA, s. f., vedi *oschiga*.

OSTACA, s. f., obstaculum, obstaclu, pedica; — affine cu *obstaclu*.

OSTASCA, s. f., vedi *ostavca = otstavca*.

OSTASESCE, adj., militariter, in modu *ostasescu*; *ostasescu, -a, adj.*, militaris, militariu, militarescu; *ostasime, s. f.*, militum multitudo, multime de militari, de *ostasi*; *ostasire, -escu, v.*, militare, a militá, militarí, ostí; *ostasitu, part. sup.*; *ostasiu, s. m.*, miles, ostariu, militariu; — tote d'in *oste*, de unde : *ostariu, ostianu, ostire*, etc., ce vedi in Dictionariu corecte, éro celle precedente in acestu articlu au tote incorrecionea de limba, ce are *ostasiu*, d'in care au essitu celle alte.

OSTAVCA, si otstavca, ostasca, s. f., militis dimissio, dimissionea unui militariu d'in armata sau militia; coventu venitu d'in Russi'a in seclulu modernu.

OSTENELA, s. f., vedi *ostenire*.

OSTENIRE, -escu, v., fatigare, defatire, lassare; nîti, adniti, operam dare, studere, conari, contendere, fatigari, defatigari; a fatigá, defatigá, lassá, de lassá; a se adoperá, a se încordá, a si pune tote poterile, a se fatigá, se defagá, se pune cu ánim'a la lucru, a suffei; o-

stenitiosu, -a, adj., d'in *ostenitione, s. f., ostenitoriu, -a, adj. s., ostenitu, part. sup.*; — *ostenela, s. f.*, e si mai de reprobatu de câtu tote celle precedente.

OSTEZANU, -a, adj. s., suburbanus, suburbanu; d'in *ostezu, s. m.*, suburbium, *suburbu*; — neconoscutu d'in coce de Carpati.

OSTOIRE, -escu, v., sedare, tranquillare, mitigare, pacare; a allená, impacá, imblandí; *ostoitu, part. sup., ostoitura, s. f.*; — covente straine.

OSTROVELLU, s. f., demin. d'in *ostrovu, éro ostrovu, pl. -e, insula, insula; ostrovuti, s. m.*, deminutivu d'in *ostrovu; ostrovianu, -a, adj. s.*, insularius, insulariu, care locuesce in insula.

OTATELLU si otratellu, pl. -i, borago officinalis, Linn.; boragine officinale, planta.

OTAVA, s. f., fenum serotinum, sicillimentum; fenu serotinu, sicilimentu, renascere de érba, érba crescuta dupo prim'a falcatura sau cossitura; — *otavire, -escu, v.*, rursus herbascere, subnasci, éro a resari érba, a se renasce; *otavitu, part. sup., otavitura, s. f.*

OTCA, s. f., vedi *otca, vutca*.

OTELU, s. m., (dupo fr. *hôtel*); casa pentru receptionea óspetiloru, ospitiu, ospitaría.

OTGONU, pl. -e, si uri, fanis, rudens; fune, grossa fune, rudente.

OTIAPOCU si otiapopu, s. m., 1. lama, lamina, buccata; 2. paliu, culmu; — nu e conoscutu d'in coce de Carpati.

OTICU, s. m., rallum; rallu, radin, sapa.

OTIRNIA, otrenia si utrenia, s. f., (d'in *ὄρθρον*), officium matutinum; officiu matutinu, rogationi si cantari ce se facu demaneti'a inainte de inceputulu liturgiei.

OTRAVA, s. f., venenum, virus, toxicum, venenu, viru, tossicu sau topsicu; — *otravire, -escu, v.*, venenare, venenum praebere; a venená, a invenená, invirá, intossicá, intopsicá; *otravitiosu, -a, adj.*, venenosu, virulentu; *otravituriu, -a, adj.*, *otravitu, part. sup., otravitura, s. f.*; — tote covente straine si superflue.

OTRAVIRE, *otravitiosu, otravitu, otravitura*; vedi *otrava*.

OTREPA, s. f., si *otrepu*, m. *mantele, mantile*; *mantele, mantile, cărpa, stergutóre*.

OTRONU, s. m., *funis; fune*; vedi si *otgonu*.

OVACHTU, s. m., vedi *obachtu*.

OVESU, s. m., forma corrupta in loca de *avcna, avena*.

P.

PACALLA, s. (de regula m. *unu pacalla*, *multi pacalli*, déro si in fem. *una pacalla*, *multe pacalle*; lui *pacalla* e oppositu, d'in celle mai vechie tempuri, una alta persona ideale: *tandalla*, de care avemu se tractamu, ca se redicamu si tote assertionile puerili alle mai multoru docti straini),—in sensu forte largu si variu appare *pacalla*, pre candu *tandalla* pare cu multu inferiore, asiá co: 1. *pacalla*=*ridiculus, deridiculus, peridiculus, derisor, irrisor, eachinno, sannio, ludius, mimus, scurra, lepidus, facetus, dicax, jocosus, hilaris, lascivus, ineptus, insulsus cavillator, nugax, nugator, fraudulentus, astutus, fallax, deceptor, mendax, vaser, subdulus, callidus*; unu *ridiculu, deridiculu, peridiculu, derisoriu, irrisoriu, risutoriu, sannione, ludiu, mimu, comicu, scurra, lepidu, facetu, dicace, jocosu, ilare, festivu, lascivu, ineptu, insulsu, nesaratu, cavillatoriu, nugatoriu, fraudulentu, insellatoriu, ammagitoriu, fallace, astutu, deceptoriu, mendace, mentionosu, subdolu*, si altele ce aru poté espreme typulu lui *pacalla*: *pacalla si tandalla su doue mari nevolie; in nevolia te a bigatu pacalla, d'in nevolia se te scótia pacalla*; metaf. *nu te bagá cu pacallii in relatione*;—derivate: *pacalletiu, -a*, *histrío, cavillator, scurra, sannio, ridiculus, derisor, deceptor, etc.* (vedi mai susu); — *pacallire, -escu, v.*, *deridere, irridere, cavillari, nugas agore, ineptire, jocarí, circumvenire, declipere, a ride, deride, ir-*

ride, a ineptí, a spune seccature, a jocarí, a ammagi, insellá; — *pacallitoriu, -tória*, adj. s., care *pacallesce*; *pacallitu*, part. sup., *nu pacalli, ca se nu fi pacalitu; pacallitura*, s. f., *ce de pacalliture spune*; — 2. *tandalla, a)* s. m., *unu tandalla, f., una tandalla; scurra, mimus, histrío, lascivus, cavillator, derisor, ridiculus, ineptus, abjectas; riditoriu, batujocoritoriu, comicu, mimu, istrione, cavillatoriu, derisoriu, ineptu, de nemica*; b) *ca lucru: tandalla* = *nugae, ineptiae, res nihill, gerrae; lucru de nemica, seccatura, nemica*; — derivate: *tandallia*, s. f., *calitate de tandalla; tandallire, -escu, v.*, *jocarí, lascivire, nugarí, deridere, irridere; a jocarí, lasciví, a ride, deride, irride; tandallitu*, part. sup., *tandallitura*, s. f.: *tandalliture seccaturose*.

PACALLETIU, *pacallire, pacallitoriu, pacallitura*; vedi *pacalla*.

PACHARNICIA, s. f., statu de *pacharnicu; pacharnicu*, s. pers., *pincerna, pocillator, a cyathis minister; pincernariu, cupariu, titlu de nobilitate*; — fem. *pacharnicéssa*, muliere a *pacharniculu*; — tote d'in *pacharu*, pl.-e, *peculum, cupa, calix, poculu, pocariu, cups, calice*; — de acf demin. *pacharasiu, pacharellu. pacharutiu*, s. m., *pocillum, callculus, pocillu*; — *pacharnicellu*, s. m., dem. d'in *pacharnicu*.

PACHARNICU, *pacharnicellu, pacharu, pacharellu. pacharutiu*, etc.; vedi *pacharnicia*.

PACHEBOTU, s. m., (dupo fr. *paquebot*), *navis tabellaria*; *nave tabellaria*, *nave de espeditu annuntie* (angl. *packetboat*).

PACHETARE, v., (dupo fr. *empaquetter*), *in fasciculum colligare*; a legá in fasciclu; *pachetatu*, part. sup., — tote d'in *pachetu*, s. m., (dupo fr. *paquet*), *fascis*, *fasciculus*: *pachetu de epistole*, *fasciclu de epistole*, (confere si angl. *pack* si *packet*).

PACHETATU, *pachetu*; vedi *pachetare*.

PACINICESCE, adj., *paciflce*; — d'in *pacinicescu*, -a, adj., *paciflceus*, *paciflcu*; *pacinicia*, s. f., *pax*, *paciflcatio*, *tranquillitas*, *pace*, *paciflcatio*, *tranquillitate*; — d'in *pacinicu*, -a, *paciflceus*, *quietus*, *tranquillus*; *paciflcu*, *tranquillu*; — *pacinicare*, -escu, v., *paciflcare*, *sedare*, *tranquillare*; a *paciflcá*, *impacá*, *alliná*; *tranquillá*; *pacinicitu*, part. sup.

PACINICESCU, *pacinicia*, *pacinicu*, *pacinicare*, *pacinicitu*; vedi *pacinicesce*.

PACLA, (pron. *pâcla*), s. f., *caligo*, *nebulam*; *caligine*, *negura*, *mare intunericu*; — *paclosu*, -a, adj., *caliginosus*, *nebulosus*; *plenu de caligine*, *de negura*.

PACOSTE, s. f., *periculum*, *incommodum*, *detrimentum*, *molestia*, *injuria*, *infortunium*, *calumnia*, *incusatio*, *onus*; *periclu*, *incommodu*, *detrimentu*, *damnu* sau *daunu*, *infortuniu*, *molestia*, *injuria*, *incusatio*, *imputatio*, *calumniatione*, *calumnia*; *sarcina*, *greutate*, *nevolia*.

PADIA, (cu *d* sibilante), s. f., *custodia*, *tutela*, *attentio*, *diligentia*, *vigilantia*, *vigilla*, *cura*; *custodia*, *tutela*, *attentio*, *leuare a mente*, *bagare de séma*, *diligentia*, *vigilantia*, *veglantia* = *veghiantia*, *veglá* = *veghia*, *cura*; — de aci: *padire*, -escu, v., *custodire*, *tueri*, *servare*, *conservare*, *protegere*, *defendere*, *cavere*, *parare*, *praeparare*, *coquere*, *coquinare*, *attendere*, *vigilare*, *curare*, *sibi cavere*, *properare*, *festinare*; a *custodí*, *servá*, *conservá*, *protege*, *defende*, *defensá*, *apperá*, *cavé*, *garantá*, *assecurá*, *attende*, *leuá a mente*, *bagá in séma* sau *de séma*, a si *cautá de sene*, a *veglá* = *veghia*, *preveglá* = *prevoghia*, *curá*; *pro-*

perá, *festiná*; a *pará*, *prepará de alle mancacii*, a *face de mancare*, a *ferbe etc.*: *se ne padésca Domnedieu*; *padescete de catusi'a blunda*; a *padi pecorele*, *vittellii*; *nu m'am paditu de misillii acelli-a*; *padesceti cas'a*, *copillii*, *mulierca*, *pecorele*; — *paditoriu*, -*toria*, adj. s., *paditu*, part. sup., *paditura*, s. f., *actio* si *effectu de padire*; — form'a: *pasnicu* sau *paznicu*, -a, adj. s., e de *reprobatu*; — *tóte de origine straina*.

PADRICA, s. f., *quadrigæ*; *carru cu patru calli*; — vedi form'a *cadriga* in *Dictionariu*, *care e mai correcta de câtu padrica*.

PADURELNICU, -a, adj., *silvester*; *selbestru*, *padurescu*; — noi nu scimu co se se dica undeva *padurelnicu*, si de certu, in *loculu acestui-a*, *potu*, cu *dereptu*, intra: *silbestru*, *padurescu*, *padureciu*, etc. in *Dictionariu*.

PAFTA, (pron. *postá*, pl. *pastalle*), *cingulum*, *fibula*; *cingutóro*, in *specie*, *pastallele* (de *regula metallice*) *incingutu* *partea cingutorei de de inainte*.

PAGUBA, s. f., *damnum*, *detrimentum*; *damnu*, *dauna*, *detrimentu*, *perdiare*, *prejudiciu*; — *derivate*: *pagubasiu*, -a, *attinsu de damnu*, *de detrimentu*, *de perdiare*; *pagubire*, -escu, v., *damnum afferre*, *inferre*, *laedere*, *offendere*, *damnum pati*, *damno afflci*, *jacturam facere*; a *face damnu*, a *vettemá*, *offende*, a *perde*, a *patí damnu*; *pagubitoriu*, -*toria*, adj., s., *care pagubesce pre altulu* sau *pagubesce ensusi*; *pagubitu*, part. sup.; — *de origine straina*.

PAGUBASIU, *pagubire*, *pagubitoriu*, *pagubitu*; vedi *paguba*.

PAHUIU, s. m., *frutex*; *frutice*; — so vede a *fi* in *locu de paiiu* d'in *paia*.

PAIA, s. f., *palea*; vedi in *Dictionariu* *palia*.

PAIANGINELLU, s. m., 1. *araneola*; *araneola*, *micu paianginu*; 2. *una planta*, *germ. kohl-lilla*.

PAIANTA, s. f., *materiatio*, *materia*, *materia structara*; *materia*; *materiatio*, *materia structura*, *structura de lemnu impluta cu caramide*; — *paiantare*, -*cdiu*, v., *materiari*, *lignum dolare vel coagmentare*; a *materiá*, a *stringe lemnu*, a *fa-*

brică lemnu, etc.; *paiantatoriu*, -*tória*, adj. s., care *paiantédu*, (vedi si mai diosu *paianturiu*); *paiant-tu* part. sup., *paiantatura*, s. f., *materlatura*, *materiatura*, *actione* si *effectu* de *paiantare*, (vedi mai diosu *paiantaria*); — *paiantariu*, -*a*, adj. s., *materlarius*, *tignarius*, *lemnarius* *faber*, relativu la materia de lemnu, lucratoriu sau fabricatoriu de lemnu, fabricatoriu de lemnaria, lemnariu, tignariu; — *paiantaria*, s. f., *materlatura*, *ars materlaria*, *materiatura*, *arte materlaria*, *lemnaria*, *tignaria*; — *paiantu*, d'in care tote celle alte forme, coventu se pare fauritu d'in *paia* = *palia*; (vedi *palia* in Dictionariu).

PAIANTARE, *paiantatoriu*, *paiantatu*, *paiantatura*, *paiantaria*, *paiantariu*; vedi *paianta*.

PAICU, s. m. pers., *cursor*, *præcursor*; *cursoriu*, *precursoriu*, *rapidu cursoriu*.

PAINGENELLU, s. m., *planta*, *germ. stengel von asphodill*; — si: *paingaritia*, s. f., *arachnites*, *planta*; — ca si *painginellu* de mai susu, si aceste nomine de plante paru trasse d'in *painginu*.

PAIESCE, s., f. a) *multitudo paleæ*, *septum paleæ*; multime de *paie*, curte sau gardu de *paie*; — de preferitu ar fi form'a: *paietu* = *paletu*; — *paiesu* si *paiesiu*, s. m., de care vedi in Dictionariu, *insémna inco*; b) *aridi graminis vel aridarum herbarum acervus*, *acervu* de *gramine* sau de *erbe aride*; c) *planta*, *germ. rasenschmiele*.

PAIETU, *paiesu*; vedi *paiesce*.

PAIATA, s. f., *longlor alveus* vel *tabula pistoria*; *alba*, *capisteria*, *tabla* mai lunga de fermentatu *pane*, *germ. walk-trog*.

PAIUSIU, s. m., vedi *paiesce*.

PAJERA sau *pajira*, *pagira* si *pajura*, s. f., *aquila*, *imperialis avis*, *signum*; *acera* sau *passere imperiale*, *semnu*; — se pare a fi una *corruptione* d'in *passere*.

PAJISCE, s. f., *cæspes*, *campus gramineus*, *gramen*, *pratun*; *cespite*, *câmpu* *graminiu* sau *graminosu*, *tenera* si *molle érba*, *pratu*, *verdétia*, *verdétia* de *gradina* sau de *câmpu*, — nu credemu se fia d'in *slaviculu pajiti*, ci ceva formatu d'in *paia*, ca si *paiesce* de mai susu.

PAJURA, s. f., vedi *pajera*.

PALA, s. f., *pala*, *pala*, 1. e nu nu-mai *lopata*, ca in Dictionariu; ci 2. esi: a) *furca* de *paie*, de *fenu* sau si de *altele*; b) *lopata* de *coptorin*; c) *lopata* de *aria*; d) *sapa*; e) *stipite*, *trunchiu*, *bustianu*.

PALAMARIU, s. m., *fontis*, *rudens*; *fune*, *rudente*, *grossa fune*; vedi 2 *palamaru* in Dictionariu.

PALAMIDA, s. f., *serratula arvensis* *Linn.* *planta*; — nu credemu se fia *slavica*; vedi si in Dictionariu *pallamida*.

PALANCU, si *palangu*, *palantu*, *palanu*, s. m., *septum tabullunum*; *septu* sau *gardu* de *scandure*, *garduri* de *scandure*; — vedi in Dictionariu *palanca*.

PALASCA si *plasca* s. f., 1. *fundu*; *fundu*, cu care se *arrunca pétre*; 2. *una planta*, *alchemilla vulgaris*, *Linn.*

PALAVATICIA, s. f., *calitate*, *statu* de *palavaticu*, -*x* éro *palavaticu*, -*a*, adj. s., *stultus*, *stupidus*, *insanus*, *demens*, *imprudens*; *stultu*, *stupidu*, *nebonaticu*, *nebonu*, *fora mente*, *imprudente*; — *palavaticire*, -*escu*, v., *insanire*, a fi *nebonu*, a fi cu *mentile* *perdute*; *palavaticu*, part. sup.

PALAVATICU, *palavaticire*, *palavaticitu*; vedi *palavaticia*.

PALAVRA, s. f., *vaniloquium*, *ventosa loquacitas*, *circulatoria jactatio*, *inanis jactantia*, *putida ostentatio*, *commentum*, *mendacium*, *fallacia*; *vaniloquentia*, *ventosa locacitate*, *deséris jactantia*, *vorbe secce*, *putida ostentatione*, *seccature*, *mentiona*, *fallacia*; — *palavrire*, -*escu*, v., *glorioso loqui*, se *jactare* et *ostentare*, *splendide mentiri*, *inepte garrire*, *effutire*, *mentiri*; a *vorbi gloriosu*, a se *jactá*, a *mentí* *infricosiatu*, a *latrá* *verdi* si *oscate*, a *garrí* *mentioni*, a se *ostentá* in *vorbe secce*; — *palavritoriu*, -*a*, adj. s., care *palavresce*; *palavritu*, part. sup., *palavritura*, s. f., *actione* si *effectu* de *palavrire*; — inse form'a: *palavragiu*, -*a*, adj. s., nu e *plausibile*; — d'in isp. *palabra*, si acestu-a d'in *parabola*, (*παραβολή*).

PALAVRAGIU, *palavrire*, *palavritoriu*, *paravritu*, *palavritura*; vedi *palavra*.

PALERU si *palieru*, s. m., 1. architectus; architectu; 2. operariorum praefectus; prefectu, inspectoriu allu lucratoriloru sau operariloru; — d'in germ. bassu poller, déro neconnoscutu d'in coce de Carpati.

PALIERU, s. m., vedi *paleru*.

PALIMARIU, s. m., vedi in Glossariu *palamaru*, si in Dictionariu *palamaru*.

PALINCA, s. m., vedi *palire*.

PALIRE, -escu, v., *palire*, *palleescere*, uredine afflicti; ferire, tundere; a palli, a arde de seccita, de arsura sorelui si de a brumei, frigului, gerului; a lovi, bate, pertunde; — *palitoriu*, -a, adj. s., *palitu*, part. sup., *palitura*, s. f.; — si form'a *palinca*, s. f., rachi, vinarsu, spirit, etc., — neci ungueresci, cumu pretendu unii, neci slavice, cumu sustinu altii, nu potu fi aceste covente, ci romanice cumu su date in Dictionariu, *palire*, *palitu*, *palitura*, *pallidu*, *pallore*, etc.

PALITIA, s. f., pertica, fustis, baculus; pertica, vérga, vergella, fuste, bâtiu, paru, baclu, bastonu; — forte probabile formatu d'in *palu* = *paru*, *palus*.

PALIVANIA, s. f., statu, facta de *palivanu*; éro *palivanu*, -a, adj. s., *funambulus*, *funirepus*; *funambu*, saltatoriu pre funi; — de aci si : *palivanire*, -escu, v., a fi *palivanu*; — metaf. a jocá, a ride, a ridiculá; — *palivanitoriu*, -a, adj. s., *palivanitu*, part. sup. *palivanitura*, s. f.; — barbarismi.

PALIVANIRE, *palivanitoriu*, *palivanitu*, *palivanitura*, *palivanu*; vedi *palivania*.

PALNIA, s. f., *infundibulum*; *infundiblu*, specia de vasu conicu de introdussu licidu in altu vasu : cu *pálnie* se *baga vinu in buti*; — barbarismu.

PALOSIU, s. m., *gladius*, *gladius falcatus*, pugio, pugiunculus, sica; *gladiu*, *gladiu falcatu*, *pugnale*, *sica*; — barbarismu.

PALTIEU, s. m., *fustis*, *baculus*; *fuste*, *bâtiu*, *baclu*, *bastonu*, *paru*; — vedi : *palitia*, d'in care si *paltieu*.

PALUSTRADA, s. f., (dupo fr. *balustrade*, déro reu formatu), mai bone

ar fi : *balustrata*, care nu e de câtu part. de la *balustrare*, v., (fr. *balustrer*), a orná cu *balustre* sau *balustri*, singul. *balustru*, (fr. *balustre*), *columna la balustrata*, asiá co *balustra*, in locu de *palustra*, insémna una *columna*, ce so pune pre rédimii unui *septu*.

PAMATUFU si *pamatusiu*, pl.-e, *penicillus*, *peniculus*, *aspergillum*; *penicillu*, *aspergillu*, *basilicu*; in specie inse pentru : *cârpa de stersu* si *curatiatu*.

PAMBRIA, s. m., *tessutura* d'in *lâna merina*.

PAMFLETARIU, adj. s., vedi *pamfletu*.

PAMFLETU, s. m., (dupo fr. *pamphlet*), *ensorias de rebus politiceis libellis*; *carte*, *libellu*, *libellu censoriu* sau *criticu de negotie politice*; — de aci si : *pamfletoriu*, -a, adj. s., *cellu ce scrie pamflete*.

POMPONU, s. m., (dupo fr. *pompon*), *factu in modu ineptu in limb'a nostra* care ar soná : *pomponiu* sau *pomponc*, *mullebris apparatus*, *cincinni*; *mulierescu apparatus*, *cincinni*, *mulieresci flori*.

PANACHIDA, (*mutilatu d'in pinachida* sau *pinachide*, de la gr. *πινάχις*, gen. *πινάχιδος*), s. f., *tabella scriptoria*; *tabella de scrissu*.

PANCARTA, s. f., (dupo fr. *pancarte*), *libellus publice affixus*, *libellus famosus*; *libellu in publicu affissu*, *libellu famosu*, *injuriousu*; — d'in gr. *πᾶν* = *totu*, si *χάρτης* = *carte*, *cartesá*.

PANCOVA, s. f., *pastillus*, *tractus*, *tracta*; *pastilla*, *pila*, *pilula*.

PANCREATE, s. f., (dupo fr. *pancreas*, d'in gr. *πάγκρεας* = *tota carne*), se dice in specie de *totu corpulu globulosu allu abdominelui*; — derivate : *pancreaticu*, -a, adj., (fr. *pancréatique* = *παγκρεατικός*), *relativu la pancreate*.

PANDASIU, -a, adj. s., in locu de *pandariu* in Diction., cumu e correctu si cumu se aude, de regula, in gu'ra *poporului*; inse *pandé'a* nu e forma *plausibile*; pentru care vedi form'a : *pandu* in Diction.; in acellu-asi *cauta* se intro si : *panditu*, part. sup. subst., d'in *verbulu pandire* in Diction.; asiá si : *pandi-*

tore = *panditoria*, ca subst. f. reale, ce serve ca *panditoriu*, ca ceva ce are *panda*.

PANFLETARIU, *panfletu*; vedi *panfletu*.

PANGARE, *pangaria* , *pangariu* ; vedi *pangarire* .

PANGARIRE, *-escu*, v., *polluere*, *fo-dare*, *spurcare*, *inquinare*, *contaminare*, *dedecorare*, *exprobrare*, *calumniari*; a *spurcă*, *intină*, *contamină*, *batujocură*, *dedecoră*, *desonoră*, *esprobră*, *calumniă*, *innegri*; — *pangaritione*, s. f., *pangaritoriu*, *-a*, adj. s., *pangaritu*, *-a*, part. sup., *pangaritura*, s. f.; — si *pangariu*, *-a*, adj. s., *pollutus*, *foedus*, *foedatus*, *spureus*, *contaminatus*, *dedecoratus*, *infamis*, *impius*, *pollutu*, *fedu*, *fedatu*, *intinatu*, *spurcu*, *spurcatu*, *dedecoratu*, *defamatu*, *infame*, *desonoratu*, *batujocuratu*, *fora Domnedieu*, *impiu*; — de aci si : *pangaria*, s. f., *statu de pangariu*; — in fine : *pangare*, adj. s., d'in care au essitu tote peno aci esposite, in sensu de : ce e *pollutu* si *spurcatu* : *nu ambla cu pangarile*, *co-ci te pangaresci*; *nu ve amnestecati cu pangarile*, *co-ci pangari ve faceti*; — inse form'a *pangarela* nu e plausibile.

PANGARITIONE, *pangaritoriu* , *pangaritu* , *pangaritura* , *pangariu* , etc.; vedi *pangarire* .

PANGLICA, (altii dicu si *panlica*), s. f., *taenia*, *fascia*, *ligula*, *vitta*, *lemniscus*, *taeniola*; *tenia*, *teniola*, *fascia*, *fasciöra*, *vitta*, *beta*, *cordella*; in specie, *panglica* espreme si vermele de stomacu, *teni'a*; — *panglicariu*, *-a*, adj. s., care fabrica sau vende *panglice*, femin. si sub form'a : *panglicareassa*; — *panglicaria*, arte de *panglicariu*; — demin. *panglicutia*; — se pare a fi essitu d'in germ. band.

PANGLICARIA, *panglicariu* , *panglicutia* ; vedi *panglica* .

PANTA, s. f., vedi *penta*.

PANTALONU, pl.-i, (dupo fr. *pantalon*, it. *pantaloni*); vedi in Dictionariu *pantalone*.

PANTOFLA, s. f. si m., *pantoflu* si *pantofu*, vedi in Dictionariu : *pantofaria*, *pantofariu*, *pantofu*.

PANUSIA, s. f., *involverum*; *involveru*, *coperimentu*, *fasciöra*, in specie : *fasciöra* sau *papusia* de *papusioniu*; — se pare a fi essitu d'in acea-asi origine cu *papusia*.

PAOSU, s. m., *vinum sacrificale*; *vinu sacrificale*; — se pare a fi in locu de *pausu*, *repausu*, pentru *repausulu* mortiloru.

PAPARECU si *papareciu*, *paparetiu*, s. m., *tabularius*, *mercimoniorum minorum venditor*; *tabulariu*, *venditoriu* de merci menute, *mercifoliu*, *corruptu* in *marciafoiu*.

PAPARONA, s. f., *planta*, — germ. *kornblume*, *memlthe* dupo Dict. *Barcianu*; — noi credemu, co e d'in acea-asi origine cu *papa*, *papare*, etc.; inse pre catu scimu noi, *paparöna*, ca *planta*, se da mai vertosu la *copilli morbosu* de versatu.

PAPARUDA, s. f., *femina*, *mai allessu* si de regula, *femina tigana*; aceste *femine*, in numeru *mai mare* in *fia-care annu*, dupo *Pasci*, *jöca*, *salta*, *mai allessu* in *Aprile* si in *Maiu*, *incoronate* cu *frondi*, pre la *casele sateaniloru* si *urbaniloru*, si su *udate* de ai *casei* cu *apa catu* de *rece* pre *corpurile* *adornate* cu *frondi* : *dupo saltare paparudele acceptadaruri de la ai casei*, *unde elle jöca*.

PAPIA (pron. *papia*), s. f., *demnitate* de *papa* = *pontifice* allu *Romei*; vedi *papatu* in Dictionariu; — *papistasiu*, *-a*, adj. s., si *papistiescu*, *-a*, adj., sunt forme spurie, in locu de : *papistu*, *papisticu*.

PAPIRU, s. m., vedi in Dictionariu *papyru*.

PAPRICA, s. f., *ptper*; *piperu*, se dice inse si despre *ardeiu*; ero form'a : *papricasiu*, trassa d'in *paprica*, se applica directu la una *specia* de *buccate* *facute* cu *ardeiu*, — forma *pucinu* plausibile.

PAPUCARESSA, s. f., vedi *papucaria*.

PAPUCARIA, s. f., *maiestria* de *papucariu*; *papucariu*, *-a*, adj. s., (fem. si : *papucareassa*), care fabrica sau vende *papuci*; reu inse si : *papucasiu*, *-a*, in locu de *papucariu*; — *papucu*, pl.-i, a) *calceus*, *crepida*, *calciu*, *calcionu*, *pantofu*; b) una *specia* de *planta*, de care

vedi *blabornicu* in Glossariu, care se dice si: *papuculu domnei*, — deminut. *papucuti*, *papucellu*; — conventu turcescu?

PAPUCARIU, *papucu*, *papucellu*, *papucuti*; vedi *papucaria*.

PAPURISCE, s. f., locu plantatu de *papura* sau de *papure* abundanti; — terminatione erratica, in locu de: *papuretu*, ca si *nucetu* d'in nuci.

1 PARA (pron. *pará*), pl. *paralle*, moneta d'in celle mai mice de valore, astadi essita d'in usu, si supplenita prin *bannu*, nummus; — demin. *parallutia*, nummulus.

2 PARA, s. f., *flamma*; *flamma*, *vapora*, focu mare; — nu credemu se fia de origine slavica, ci pote se stea in relatione cu gr. $\pi\omicron\rho$ = focu.

PARADA, s. f., (dupo fr. *parade*), *pompa*, *apparatus*; *pompa*, *apparatu*; — in locu de *parata*, d'in part. *paratu* de la v. *parare*; vedi in Dictionariu.

PARADOSIA, s. f., vedi *paradosire*.

PARADOSIRE, -*escu*, v., a dá, a trade, remitte in mânule cuiva; in Moldovia: a invetiá, a tractá, a propune, a dá invetiatura; part. sup. *paradositu*; — s. f., *paradosia*, ($\pi\alpha\rho\acute{\alpha}\delta\omicron\varsigma\iota\varsigma$), remissione, traditione, transitione.

PARAFARE, *parafatu*, *parafernale*, *parafernalitate*, *parafernu*, *parafermose*, *parafrasare*, *parafrasatu*, *parafrase*, *parafrasticu*, *parafrastu*, *parafrasese*, *parafrasosinia*, *parafu*, *paralisare*, *paralisatu*, *paralise*, *paralizia*, *paraliticu*, etc., vedi in Dictionariu: *paraphare*, *paraphatu*, *paraphernale*, *paraphernalitate*, *paraphernu*, *paraphimose*, *paraphrasare*, *paraphrasatu*, *paraphrase*, *paraphrasticu*, *paraphrastu*, *paraphrenese*, *paraphrosyna*, *paraphu*, *paralysare*, *paralysatu*, *paralyse*, *paralyzia*, *paralyticu*.

PARAGINIRE, -*escu*, v., relinquare, deserere; a lassá, delassá, a nu mai curá, desertá; part. sup., *paraginitu*: *agri paraginiti*, *casa paraginita*, *templu paraginitu*; — si: *paragina*, (pre a locuri *parangina*), s. f., a) desertum, *vervactu*, soll cessatio, novale; desertu, verice lassatu si incuratu, in specie: solu, câmpu, agru lassatu in repausu,

vervactu, novale; b) érba, planta odorifera, *antoxantum nemorosum*, Linn.

PARAIRE, *pari*, *parautiu*, etc.; vedi *peraire*.

PARALEU, adj. s., dives, opulentus; divite, avutu, avutiosu, opulentu, care are câtu adjunge; — coventulu e d'in gr. $\pi\alpha\rho\acute{\alpha}$ si roman. *leu*.

PARALLUTIA, s. f., vedi 1 *para*.

PARANGINA, s. f., vedi *paraginire*.

PARAPETTU, s. m., (d'in gr. $\pi\alpha\rho\acute{\alpha}$ si ital. *petto*), *apperatôre de peptu*, *rédiu de peptu*, muru care appera peno la peptu.

PARAPLEU, s. m., *umbrella*, *umbraculum*; *umbrella*, *umbraculu*, *umbrariu*; in specie: *umbrella de plouia*; — (mutilatu d'in fr. *paraplule*, compositu d'in gr. $\pi\alpha\rho\acute{\alpha}$ si fr. *plule*).

PARARE, (in form'a simpla: *paru*, *pari*, *para*, *se pare*, etc.), v., *palare*, *palis munitre*; a muni cu *pari*, a bate *pari*; part. sup., *paratu*, s. f., *paratura*; vedi in Diction. *imparare* si *paruire*.

PARASINU, s. m., specia de planta, *brizza media*, Linn.

PARASIRE, -*escu*, v., relinquare, derelinquare, deserere, valedicere; a lassá, delassá, desertá, valedice, a si leuá remasu de despartire; *parasitu*, part. sup., *parasita casa*, *parasiti parenti*.

PARATONERU, s. m., (dupo fr. *paratonnerre*), reu formatu, in locu de: *paratonitu* sau *parafulmine*.

PARCALABIA si *purcalabia*, s. f., calitate, officiu de *parcalabu*; éro *parcalabu*, s. m., a) administrator, curator, provisor, administratoriu, curatoriu, provisoriu, prefectu; b) *vectigallum coactor*, perceptoriu, mai allésu allu satoru, comuniloru rurali alta data; c) *carceris praefectus*, prefectulu, inspectoriulu carcerei, inchisorei; — inse astadi de totu cadutu in desuetudine intre toti Romanii; — (*pyrgolabu*?)

PARCANU, *parcare*, *parcatu*, *parchetare*, *parchetu*, etc., vedi *parcu*.

PARCU, pl. -e si -uri, forte vechiu in limb'a propria, si nu numai in tote sororile limbei nostra, ci si in celle straine, germana, anglese, etc., are camu acellu-asi sensu ce are in tote limbele

mentionate, adeco: 1. *septum*, (fr. *paro*), *septu*, locu vastu inchisu, unde su formose si placute selbe, unde su bestie selbatice; 2. in specio: *parcu de oui*, *de calli*, *de capre*; in *acestu parcu se afla multi aricti*; *parcu de peramblare*, *parcu inse si de tunuri*; — de aci: a) covento romanesco derivate d'in *parcu*, ca cea mai simpla forma si in limb'a nostra, adeco: a) *parcanire*, *-escu*, v., si *parcanare*. *marginare*, *claudere*, a *margini*, a include in determinate *margini*; de unde: *parcanitoriu*, *-a*, adj. s., *parcanitu*, part. sup., *parcanitura*, s. f., β) verbulu *parcanire* a essitu directu d'in *parcanu*, *-a*, adj., si *acestu*-a d'in *parcu*, apoi leuatu mai allessu ca subst. m., *parcanu*-lu, pl., *parcane*-le. applicatu in sensulu de: α') *ora*, *margo*, in genere: *margini*; β') in specio: *margini* de furnuri, de porte, *antepagmenta*; *margini* de muri, *corona*, *corona*. etc.; — b) covente ce su neologe in limba, si au lipse de correctioni: α) *parchetare*. v., (dupo fr. *parqueter*), *pavimentum facere tessellatum*, *contabulare*, a face podella cu scandure sau cu tesselle, a contabulá, (vedi si *pardosire*); β) *parchetu*, s. m., (dupo fr. *parquet*), α') *pavimentum tessellatum*, *pavimentu tessellatu*, podella de scandure, mai allessu cu scandure bene lucrate; β') in specio: *forenses cancelli*, *curiae claustra*, *claustrulu* sau *claustrele*, unde stau *judicii*; γ') camere despartite *judiciloru*. etc.; — in locu de *parchetare* si *parchetu*, *cauta* se intrá, dupo celle formate de poporu d'in primulu coventu *parcu*, de unde adausse si correctioni, ca: *parcare*, v., (fr. *parquer*): a) *parcá ouile* = a *parcani ouile*, si de aci derivate bone: *parcatoriu*, *-a*, adj. s., *parcatu*, part. sup., *parcatura* s. f.; — apoi: *parculare*, v., in locu de *parchetare* = a face *pavimentu*, *podella*, etc., cu derivatele: *parculatoriu*, *-a*, adj. s., *parculatu*, part. sup., etc.; in locu de *parchetu* va intrá form'a part. *parculatu*, ca m., sau *parculata*, ca f.; — se potu formá si d'in *parcu* covente ca: *parcellu*, *parculu*, *parcone*, etc., cari potu leuá multe insemnari d'in celle esposite mai susu.

PARDONARE, v., *veniam vel gratiam dare*, *propitiare*, *excusare*, *absolvere*, *remittere*; a dá *gratia*, a iertá, a *propritiá*, *remitte*, *excusá*, *absolve*, — dupo forma inse e fr. *pardonner*, in care nu pote intrá prop. *par*, ci cea romanica *per* = *per*; asiá déro form'a correctá ar fi: *perdonare*, d'in care celle derivate: *perdonatoriu*, *-a*, adj. s., *perdonatu*, part. sup.; — inse si s. m., *perdonu*. *venia*, *gratia*, etc., in locu de *perdonu* = fr. *pardou*.

PARDOSELA, s. f., vedi *pardosire*.

PARDOSIRE, *-escu*, v., *lapidibus vel lignis sternere*; a *sternere* cu *petre*, *lemne* si alte materie: a) *pardosi biserica*, *cas'a*, *murulu*; — *pardositoriu*, *-a*, adj., *pardositu*, part. sup., *pardositura*, s. f.: *solide pardositure*; — inse form'a *pardosela* e de reprobatu; — (pare mutilatu *pardosire* d'in unu gr. *παράδοσις*).

PARECHIARITIA, s. f., una planta dupo Dict. *Barcianu*, germ. *St. Peterskraut*.

PARFUMARE, *parfumaria*, *parfumariu*, *parfumatoriu*, *parfumatu*, — tote vorbe incorrecte prin fr. *par*, de cari vedi in Diction. *profumare*, *profumaria*, *profumariu*, *profumatu*.

PARGA, (pron. *pârga*), *parguire*, *parguitu*, etc.; vedi *perga*.

PARIGORISIRE, *-escu*, v., *consolari*; a *consolá*, *mangaiá*; — *parigorisitu*, part. sup.; de si d'in gr. *παρηγορίζω*, cu tote aceste-a form'a verbului nostru de *admissu*, d'in *paregoria*; (vedi in Diction.), ar fi *paregorire*.

PARIMICU, (bene: *paremicu*), s. m. reale, cu sensulu de: a) *paremia*, (vedi in Diction.), *proverbiu*; b) *cartea biblica* a testamentului; — in origine adj. *paremicu*, *-a*, ce se attinge de *paremia*.

PARJOLIRE, *parjolu*; vedi *perjolire*.

PARMACLICU, s. m., *elathri*, *cancelli*; *concelli*, *clansura*, *gardu*; — *turcescu*?

PARMACU, pl.-e, *columella*, *columnella*, *paru*, *balustru*, *fora* care nu se face *gardu*; — *turcescu*?

PARNASIA, s. f., *specia* de planta dupo Dict. *Barcianu*, germ. *das leberblümchen*.

PAROCA, s. f., capillamentum; *peruca*; vedi in Diction. *peruco*.

PARPARIRE, v., vedi *peraire*.

PARPARITIA, s. f., turbo; turbine, vertetiu;—nu e connostrutu d'in coce de Carpati.

PARSECU, s. m., scrinium, scriulum vitrarium;—scriniu vitrariu;—neconnostrutu d'in coce de Carpati.

PARTALESIU, si *partasiu*, -a, adj., *particeps*, socius; particeps, sociu, parteanu;—inse *partalesiu* nu se aude d'in coce de Carpati, déro si *partasiu* are terminatione spuria.

PARTERU, s. m., (dupo fr. *parterre*), cu sensulu de: a) floralia, *floralie*, in pl., locuri unde in gradina su seminate flori; in locu de *floralie* dicemu si *floraria*, de si are si alte intellesse; b) planum theatri solum, ex quo spectatores audiunt fabulas, planulu de diosu allu theatrului, unde ascolta spectatorii dramatice, planulu *terrenu*.

PARTICICA, s. f., in locu de *particella*, ce sciu toti Români.

PARTIELA, s. f., forma erratica, in locu de *partitione*.

PARUMBELLU si *porumbellu*, *parumbu* si *porumbu*; vedi in Dictionariu *palumbu*.

PARURA, s. f., (dupo fr. *parure*), ornatus, ornamentum, mundus mullebris; ornata, ornamentu, mai allestu ornamentu mullebre;—form'a romanica ar fi *paratura*.

PARUSCETIU, s. m., *paxillus*, diminutiva d'in *paru*, nu inse directu d'in *paru*, ci d'in una forma diminutiva: *paruscu*, care pre pucine locuri se aude; vedi in Diction. *paruciu*=*parutiu*.

PARVA, (pron. *pârva*), s. f., vedi *parvu*.

PARVU, -a, (pron. *pârvu*; vedi in Dictionariu *parvu*), 1. adj. *parvus*, micu, micutellu, pucinellu, si metaf. miser, vills, perditus, abjectus; miseru, misellu, vile, abiectiu, perdutu;—2. subst. f., *prostibulum*, meretrix, lupa, scortum, prostibulu, meretrice, lupa, scortu, *curva* pelle rea etc.

PASARE, v. impers., *curae esse*, *cordi esse*, interesse, referre, graviter

vel moleste ferre, laborare, etc.; vedi in Dictionariu: *pesare*, *pésu*, *pesà*, *pesá*, etc., cari su de plenu correcte, pre candu de totu incorrecte su: *pasare*, *passa*, *pasà*, *pasá*, etc.

PASATOSU, -a, adj., mollis, farinosus; farinosu, molle; éro acestu-a formatu d'in *pasatu*, s. m., care insémna: a) ceva fertu, ce e *pisatu*: puls, pulticula, pulto, pulticla, zéma; in specie: *pasatu cu lapte mai allestu meliu pisatu se face pasatu*; b) nefertu, a) alica, glarea ferinea, ptisana, alica, glaria farina, ptisana; β) *millum*, *millum excoiatum*, meliu, meliu pellitu, escoriatu;—*pasatu*, subst., ca si *pasatosu*, adj., stau in forme nesufferite, in locu de celle correctu scrisse: *pasatu* sau *pisatu*, *pasatoru* sau *pasatosu*, cumu se vedu in Dictionariu.

PASCHILLANTE (reu *paschillantu*), part. adj. d'in unu verb. *paschillare* = carmina famosa, libellos probrosos facere; a face versuri infamose, injuriose, batujocuritorie, satyriche, etc., de unde s. m., *paschillu* (dupo it. *pasquillo*), in sensu de: *dicterium*, *carmen famosum*, *carmen probrosum*, *maledicentia*, *libellus contumeliosus*; *dicteriu*, *vorbe mordaci*, *versuri infamose*, *batujocuritorie*, *libellu injuriosu*, *satyricu*;—inse in locu de precedentile forme, occurru, cu acellu-asi sensu, si: *paschinante*, part. adj. (it. *pasquinante*), d'in verb. *paschinare*, (it. *pasquinare*), de unde part. sup. *paschinatu*, in specie form'a fem. *paschinata*, (it. *pasquinata*), in acellu-asi intellesu cu precedentele: *paschillu*, de la verbulu *paschillare*; inse form'a coa mai bona e *paschinu*, s. m., (it. *pasquino*), nome datu unui *torsu marmoru de gladiatore in Roma*, unde, de regula, se affigu *libellii famosi* sau *infamosi*, si de aci si: *paschinu*, synonymu cu *paschillu* sau *paschinata*;—forte probabile, co *paschinu*, it. *pasquino*, e essitu d'in *pasca*, it. *pasca* si *pasqua*, deci tote ca si coventele, ce impreuna cu *pasca*, se coprendu in Dictionariu, cauta se se incline, déro vreu se capite unu locu in Dictionariu, la sanctele regule alle limbei proprie, asiá co in locu de celle mai susu scrisse, vomu avé: *pascillante*, = *pa-*

schillante, pascellare = *paschillare, pascellu* = *paschillu, pascinare* = *paschinare, pascinatu* = *paschinatu, pascinata* = *paschinata pascinu* = *paschinu*.

PASCHILLARE = *pascellare, paschillu* = *pascellu, paschinare* = *pascinare, paschinatu* = *pascinatu, paschinata* = *paschinata*; vedi *paschillante*.

PASLA (pron. *pásla*), *paslarix, paslariu, paslire, paslitoriu, paslitu, paslitura*; vedi *pésla*.

PASMA, s. f., 1. fasciculus; fasciclu, fascióra; 2. furfur melloris sortis, fuffure de mai bona calitate.

PASSAGERU, -a, adj. s., (dupo fr. *passager*), *viator, peregrinus; peregrinu, callatoriu, trecutoriu; -passagiu, s. m.*, (dupo fr. *passage*), *transgressio, transitus, trajectio, transmissio, iter, via, trames, locus (scriptoris); transgressione, transitu, traiectione, transmissione, calle, carrare, trecutore, locu, (buccata d'in unu scriptu), buccata, tractu, tractura, trassura, parte, passu, etc.*; — desi coventele *passageru* si *passagiu* nu su dupo regulele limbei propria, ci s'aru poté correge d'in acellu-asi coventu: *passu* = *passus*, (d'in care si fr. *passager* si *passage*), in formele: *passatoriu, passariu, passaticu, passatu, etc.*, vedi in Dictionariu *passare*.

PASSAGIU, s. m., vedi *passageru*.

PASSAURA, s. f., *detritus pannus, quisquillae vel quisquillia, cento, lacer panniculus, penicamentum, vestis dilabida, peniculus, peniculum, penicillum; frecata, detrita pannura, buccata de pannura, peticu sfasciatu, peticu, peniculu, penicillu, cârpa, etc.*

PASSERICA, s. f., demin. d'in *passere*; vedi in Dictionariu *passere* si *passarella, etc.*

PASSIA, s. m., pl. -i, *dux, gubernator, administrator, praetor; duce, gubernatoriu, administratoriu, generariu, capitani, pretore, prefectu; -passia, s. f. officiu, demnitate de passia, provincia, regione, tinutu; -passialicu, s. m., officiu, demnitate, guberniu de passia, provincia, regione, tinutu, continuu; -covinte turcesci.*

PASSIALICU, s. m., vedi *passia*.

PASTARNACU sau *pasternacu, s. m.*, planta; *pastinaca sativa, L.*, vedi in Dictionariu *pastinaca, pastinacu*.

PASTRAMA, s. f., carne de oui, de boui, de capre etc., uscata.

PASTRAVU, si *pastrugu, pastruu, pastruu, s. m.*, truta; truta, pesce forte placutu; — se aude si cu e la syllab'a iniziale: *pestravu, pestrugu, pestruu, etc.*

PASU (pron. *pèsu*), s. m., vedi *passa*.

PATA, *patare, patatu, etc.*; vedi *péa petare, petatu*.

PATARAMA, s. f., *brachiata crates, arcera, gestatorium, ferculum, lectica; bracciata crate, arcera, gestatoriu, ferculu, lectica.*

PATATU, s. m., *convolvulus batatu; convolvulu batatu; — introdussu dupo fr. patate, ar fi se fia fem. patata, cumu su pómele romanesci.*

PATIMASIU, -a, adj. s., *patiens; aegrotans, aeger; patiente, egrotante, egru, sufferente.*

PATLAGEA, s. f., planta leguminosa: *patlagelle verdi, patlagelle venets; — turcescu?*

PATLAGINA, s. f., specia de planta, dupo *Burcianu, germ., wegerich, splitzwegerich*.

PATRAULA, *patrola* si *patrule, s. f.*, (dupo fr. *patrouille*), *excubiae; custodia de nópte, veglia; — patrolare, patrulare, mai bene pote patrollare, patrullare, (dupo fr. patrouiller), si totu asiá subst. patrolla, patrulla, (ca si fr. patrouille), v., excubias agere; a veghiá; — si form'a: patrollu sau patrullu, s. m. pers., milles circitor, militariu cercitoriu, circuitoriu.*

PATROLA sau *patrolla, patrullare: patrollu sau patrullu; vedi patraula.*

PATRONAGIU, s. m., (dupo fr. *patronage*), *patronatus; patronatu, protectione, sustentatione.*

PATRULA sau *patrulla, patrulare* sau *patrullare; vedi patraula.*

PAVA, s. f., *cuneus, angulus; cuniu, ánglu, clinu, clinu de camésia!*

PAVIANU, -a, s. m. f., *simius, -s; simiu, -a, mimitiu, -a, mai allestu mare simiu.*

PAVILONU, (mai bene *pavilione*, si mai bene *papilione*), s. m., (dupo fr. *pa-*

villen, formatu d'in lat. papillo), tabernaculum, tentorium praetorium, aedes quadratae structurae, navale vexillum, umbraculum; tabernacu, tentoriu, umbracu, umbrariu, vessillu navale, flammura navale; casa de structura cadrata, pretoriu, etc.

PAZA, *pazire, pazitoriu, pazitu, pazitura*; vedi *padire*.

PE, prep., mutilata d'in *pre*, permisa numai in vorb'a familiare.

PECELNICU, *pecetnicu, pecetlariu*; vedi *pecetluire*.

PECETLUIRE, *-escu, v.*, signare, ob-signare, sigillare, obsigillare; a sigillá, obsigillá, pecetá; — *pecellutoriu, -a*, adj. subst., *pecetluitu*, part. sup., *pecetluitura*, s. f.; — *pecetnicu, pecetnicu, pecetlariu, -a*, adj. s., si *pecelleu*; tote forme erratice, in loculu caroru-a vedi in Dictionariu: *pecete, pecetare, pecetariu*.

PECETLUITORIU, *pecetluitu, pecetluitara*; vedi *pecetluire*.

PECIA, s. f., pantleis vel dorsi caro testa vel ad tostum; carne de pantece sau de spate fripta sau pentru friptu, (vedi si it. *peccia*).

PECLA, s. f., caligo, aestus; caligine, negura, arsura infricosiata; — *peclosu, -a*, adj., plenu de *pecla*, — slavicu?

PECLIVANIA, s. f., statu de *peclivannu*; éro *peclivannu, -a*, adj. s., ludius, histrio, mimus, circulator, praestigiator, funambulus, scurra, ridiculus; ludiu, istrione, mimu, prestigiatoriu, funambu, scurra, bufone.

PEDELLU, s. m., apparitor; apparitoriu, servitoriu de scola.

PEDESTALU si *pedestariu*, s. m., vedi in Diction. *pedestallu*.

PEDESTRASIU, s. m., pedester; pedestru; vedi in Diction. *pedestru*.

PEDISIA, *pedisiare, pedisiatu, pedisire, pedisitoriu, pedisitu, pedisitura, pedisiu, pediu*, etc.; vedi *impedisiare* in Glossariu.

PEDUCELLA, s. f., specia de planta, *orathaegus oxyacantha*, Linn.

PEDUCHIALNITIA, *peduchialnitiu*; vedi *peduchiaritiu*.

PEDUCHIARITIU, *-a*, adj. s., d'in *paduchiu* (vedi in Dictionariu *peduche*,

peduchiu, peduclu), relativu la *peduchiariu*, care face sau cauta si affa multi *peduchi*; inse in specie: *peduchiaritia*. insémna mai multe plante, dupo *Barcianu*: burzeldoru, wegdistel, stachelwassernuss; — *peduchiaritiu* e nascutu d'in *peduchiariu* = *peduclariu, -a*, adj. s., relativu la *peduchiu* = *peduclu*, mai allessu la subst. m., *peduchiariu* = *peduclariu*, (vedi in Diction. *peduclariu*), specia de planta, dupo *Barcianu*: germ. läuserkraut, die stephanskörner; — *paduchiasiu, -a*, adj. s., relativu la *peduchiu* = *peduclu*, éro ca subst., *peduchiasiu* = *peduchioru* = *peducloru*, deminut., d'in deminutiv. *peduchiu* = *peduclu*; — *peduchia*, s. f., statu de *peduchiu*, multime de *peduchi*: *paduchia de lemnu* = *peduchia de cimici*; — *peduchime* = *peduchime*, s. f., multime de *peduchi*; — *peduchialnitiu, -a*, adj. s., relativu la *peduchiu* = *peduclu*, déro ca s. f., *peduchialnitia*, se applica la femina si la omu cu sensulu de: *plenu de peduchi*; acésta forma e contr'a regulei, si nu póte a fi admissa in limb'a correcta.

PEFUGARE, v., in fugam dare; a pune in fuga, a pune pre fuga, (de unde s'a si formatu acestu verbu estraordinariu).

PEIU, s. m., se dice de un callu: *badius, spadix, gilvus*; *badiu, spadice, gilvu, galbinu, rossiaticu*, etc.

PELCA, s. f., pila typographica; pila typographica, sulu de typographia; — *pelcariu, -a*, relativu la *pelca*, ca subst. m. pers., typographu ce manua *pelc'a*.

PELCU, (pron. *pélcu*), pl. *-uri*, grex, turba, copia, multitudo; grege, turba, trupa, copia, multime: *pélcu de passeri*; — slavicu.

PELERINA, s. f., (dupo fr. *pélerinne*), velu, veste ce porta mai allessu mulierile, — d'in *pelerinu, -a*, adj. s., (dupo fr. *pélerin*), peregrinans, qui sacram peregrinationem obit; peregrinante, care visita locurile sáncte; — *pelerinagiu*, s. m., (dupo fr. *pélerinage*), pia peregrinatio, peregrinatione la sánctele locuri; — tote coventele su mutilate d'in

classicele : *peregrinare*, v., *peregrinante*, part. adj., *peregrinatione*, *peregrinu*, -a, adj., de unde si s. f., *peregrina*, de cari vedi in Dictionariu, co-ci formele impromutate d'in limb'a francese nu convinu limbei nostre, cumu nu convinu neci : *agiu*, *agialicu*, etc., in Glossariu.

PELIA, s. f., dopu, astupu; gardu de pesci, cotetiu, etc.

PELTEA, s. f., pl. *peltelle*, congelata de pome : *peltelle de gutanie*, de *prone*.

PELTICAIRE, *pelticitoriu*, *pelticaitu*, *pelticire*, *pelticitione*, *pelticitu*, etc.; vedi *pelticu*.

PELTICU, -a, adj. s., balbus, blaesus, lingua haesitans, bamballo; balbu, blesu, incurcatu la limba, bambalione; — *pelticaire* si *pelticire*, -escu, balbutire, lingua haesitare, titubantur loqui; a balbuti, hobletu, a si incurca limb'a, a esita d'in limba, a tituba d'in limba; — *pelticaitoriu* si *pelticitoriu*, -a, adj. s., *pelticitione*, s. f., *pelticaitu* si *pelticitu*, part. sup. subst., *pelticaitura* si *pelticitura*, s. f.

PEMSELU, s. m., vedi *pamatufu*.

PENELLU, s. m., penicillus, peniculus; *penicillu* sau *penicellu*, (vedi in Dictionariu).

PENICILLU, s. m., scalpellum; *scalper pennarius*; *scalpellu*, *scalpru pennariu* sau de penne; — demin. *penicillusiu*, catu se pote de reu formatu.

PENNIME, s. m., pennarum multitudo; multime de penne; — *pennitia*, s. f., demin. d'in *penna*, precumu si : *pennosu*, -a, adj., plenu de penne; — in fine : *pennisiora*, *pennutia*, totu deminutive d'in *penna*; (vedi in Dictionariu *penna*).

PEPELLE, s., peregrinus, vagabundus; peregrinante, vagabundu, percursoriu de multe popore.

PEPENETU si *pepinetu*, s. m., locu, aratura, terrina de *pepeni*; — in se *pepenisce*, s. f., e de reprobato; — *pepenosu* si *pepinosu*, -a, adj., plenu de peni; — *pepiniera*, s. f., (dupo fr. *pepinière*, facutu d'in fr. *pepin* = grauntiu, sementia, etc.), seminarium, plantarium, seminarium, plantarium.

PEPINETU, *pepiniera*, *pepinista*, *pepinosu*; vedi *pepenetu*.

PEPTENASIU si *peptinasiu*, s. m., demin. ridiculu d'in *peptine*; vedi in Dictionariu *peptinutiu*.

1 PERA, (pron. *péra*), s. f., (vedi in Diction. *péra*), aci insemnamu inco : a) *pere paduretie*, atatu in sensu propriu catu si metaforicu; b) *péra de pamentu*, planta : *latyrus tuberosus Linn.* ero in Dictionariu de Buda : germ. *plattererbse*, *erdnuss*, *felgenetchel*; c) planta nomita si : *alluna de pamentu*, *solanum tuberosum, Linn.* Dictionariu de Buda : germ. *grundbirne*, *kartofel*, *erdtüstel*.

2 PERA (pron. *péra* sau *píra*), s. f., actio, postulatio, accusatio, delatio; actione, postulatione, accusatione, delatione, tragere in iudicata; — *perire* (pron. *périre* sau *pírire*), -escu, v., in jus agere, accusare, deferre, incusare, incriminare, calumulari, certare, lite certare, litigare; a trage in iudicata, a defere, accusa, incrimina, calumnia, a se certa, a litiga; — *peritoriu*, -a, adj. s., actor, accusator, incusator, actoriu, accusatoriu, incusatoriu, tragutoriu la iudicata, etc.; *peritu*, part. sup., actus, accusatus, trasu la iudicata, accusatu; *peritura*, s. f., actione si effectu de *perire*; — *perisiu*, -a, adj. s., actor, accusator, delator, incusator, incriminator, actoriu, accusatoriu, delatoriu, incusatoriu, incriminatoriu, litigante, litigatoriu, etc.

PERAIELA, s. f., vedi 2 *peraire*.

1 PERAIRE, -escu, v., (cu e obscuru in syllab'a iniziale), fluere, manare, a flue, maná, curre; part. sup. *peraitu*; — d'in *pereu* sau *periu*, s. m., rivus, rivulus, torrens; riurellu, torrente; de unde demin. ridiculu : *perriasiu*, s. m., rivulus, *riusioriu*; — s'aru scrie mai bene *perriire*.

2 PERAIRE, (pron. e obscuru), -escu, v., crepitare, concrepitare, stridere, clamare, clamitare, inelamare, vociferari, ejulare; a crepita, concrepita, stride, clama, clamita, vocifera, tipa, tinda etc.; — *peraitoriu*, -a, adj. s., *peraitu*, part. sup., *peraitura*, s. f.; — ce su aceste *peraiture*?

PERAITORIU, *peraitu, peraitura*; vedi 1 *peraire*.

PERARIA, s. f., officina, arte de *perariu*, cumu si multime de *pêru*; éro *perariu*, -a, (si f. *peraréssa*), adj. s., cellu se occupa a face *peri, erini*, pentru capite si alte obiecte; inse *perariu*, -a. ca adj., relativu la *pêru*.

PERCALINA, s. f., (dupo fr. *percaline*), pandia de bombacu lustrata; — d'in *percalu*, (pote mai bene *percala*, f.), s. m., (dupo fr. *percale*), pandia forte fina de bombacu.

PERDAFU, s. m., primu lucru, primu lustru, etc., metaforice: imputatione; — *perdafuire*, -escu, v., a dá *perdafu*, a face bonu inceputu; metaf. a imputá, mustrá, repretende; *perdafuitu*, part. sup.; — barbarismi.

PERDENIA, s. f., *damnum, detrimentum*; *damnu, dauna, detrimentu, perdere, perdiare, incommodu, etc.*; — tóta form'a vorbei *perdenia* nu e plausibile.

PERGA, s. f., *primitiae*; *primitie*, prime pome ce se collegu sau se offeru: *primitie de uve*; — *perguire*, -escu, v., *incipere maturare vel maturescere*; a incepe a maturá sau a se maturá; — part. sup. *perguitu*; — *pergariu*, s. m., 1. *municipis, municipes*; 2. *municipium, municipiu, communitate*; 3. *civitatis administrator*; administratoriu allu cetatei sau communei, — fora inse se se confunda cu *perga* etc. — (*pyrgariu* = *pyrgarius*, d'in *pyrgos*, compara v. germ. *purger*, n. germ. *bürger*).

PERGAMOTA si *pergamuta*, s. f., *pergamenum, pîrum bergamum*, (fr. *bergamote*), specia de *péra* forte delicioasa.

PERGARIU, *perguire, perguitu*; vedi *pêrga*.

PERGHELU, s. m., *circinus*; *circinu, compassu, instrumentu de proportione*; — *turcescu*?

PERGHIA, s. f., *peritica, vectis*; *peritica, vecte, jugu sau braci de bilance, etc.*

PERIARIA, s. f., arte de *perariu*; éro *perariu*, -a, adj. s., relativu la *peria*, si ca subst. *perariu*, care face sau vende *perie*.

PERIORISIRE, -escu, v., *terminare, finire, definire*; a terminá, determiná,

fini, defini, margini; deriv. *periorisitu*, part. sup., — d'in *περιόρισεν*, marginire.

PERINDARE, (simplu in conjug. *perindu, perindi, perinda, se perinde, etc.*), v., *mutitare, permutare, invicem mutare, alternare, varlare*; a mutá, scambá, permutá intro sene, a mutá impromutatu unulu cu altulu, a alterná, a variá, a scambá unulu cu altulu; — *perindatoriu*, -a, adj., subst., *perindatione*, s. f., *perindatu*, part. sup., *perindatura*, s. f.; — (d'in *pe rindu*, ca si *pe fugare*, d'in *pe fugu*).

PERIRE, *perisiu, peritoriu, peritu, peritura*; vedi 2 *péra*.

PERIUTIA, s. f., deminut. d'in *peria*, ce vedi in Dictionariu.

PERJOLIRE, -escu, v., *flammare, inflammare, accendere, incendere, exardescere, incitare, excitare*; a flammá, inflamá, flacurá, inflacurá, accende, incende, apprende, a incitá, escitá; — *perjolitu*, part. sup.; — *perjolu*, s. m., *inflammatio, incendium, efflagratio, conflagratio*; *inflammatione, incendiu, inflacuratione, conflagratione*.

PERLEDIU sau *perlezu*, s. m. *transitus per sepes*; *transitu, trecere, intra-re prin sepi, prin garduri*; — pote d'in *perlire*.

PERLEA, s. f. pl., *perlelle*; cumu si: *perléla, perleu*; vedi *perlire*.

PERLIRE, -escu, v., *urere, adurere, amburere, comburere, cremare, ustulare; eludere, decipere*; a arde, a combure, cremá, a pune in focu, a dá focu, inflacurá, a bagá in focu; a elude, decepe, ammagi, insellá; — *perlitoriu, -tória*, adj. s., *perlitu*, part. sup., *perlitura*, — de aci si: *perlea*, s. f. pl. *perlelle*, *arsura*, inse metaf.: *elusione, deceptione, ammagie, fallacia, insellatione*; — mai pucinu plausibile form'a: *perléla*, s. f., — *perláu* sau *perleu* s. m., *lixivia, labrum lutearium; lessia, labru sau spellatoriu lintiaru, lavatura de vestimente de linu sau inu*; — de aci: *perluire*, -escu, v., *lixare, lixivie perluere*; a lessiá, a lauá, spellá cu lessiá; part. sup. *perluitu*, etc.; — de si *perluire* si *perláu*, etc., aru paré affini de aprope cu *perlire*, etc., totu potu fi affini cu classiculu *perluere*.

PEROSIARE si *perusiare*, v., a face *perosu*; part. sup., *perosiatu* si *perusiatu*;—d'in *perosu*, ce vedi in Dictionariu.

PERSIANA, s. f., (dupo fr. *persienne*), care nu e de câtu fem. d'in adj. *persianu*, -a, cu intellesulu de: *clathrus persicus*;—in genere in locu de fr. *Jalousie*, *fenestra cancellata*, *transenna*, *ferestra cancellata*, *transenna*, *ferestra sau perdella* *vergellata*.

PERSONAGIU, s. m., (dupo fr. *personage*), in acelluasi intellesu cu *persona*, ce vedi in Dictionariu.

PERUSIARE, *perusiatu*; vedi *perosiare*.

PERVASU, s. m., *tabulae margo*, *corona*, *ora*; *marginis*, *corona*, *ora*, *orbe*, *cercu*, *cadru*, *cadra*; (compara *περιβάσις*).

PESCERA si *pscere*, s. f., *specus*, *spelunca*, *caverna*, *antrum*; *specu*, *spelunca*, *caverna*, *antru*;—*pscerosu*, -a, *cavernosus*, *profundus*; *cavernosu*, *profundu*;—(*pscere* ar pôte fi *mutilatu* d'in *specu* prin unu *abl. specere*).

PESCHESIU, s. m., *donum*, *munus*; *donu*, *munu*, *daru*;—turcescu?

PESCHIARU si *pschieru*, -a, adj. s., *peritus*, *habilis*, *dexter*, *callidus*, *astutus*; *peritu*, *preceptu*, *abile*, *dexteru*, *callidu*, *astutu*, *dolosu*;—turcescu.

PESCHIRU si *pschiru*, s. m., *mautele* *mantile*; *stergariu*, *manstergura*;—turcescu?

PESMA, (cu s aspru sibilante), s. f., una *planta*, *centaurea moschata*, *Linn.*

PESMETU, pl.-i, *biscoptu*: *psmeti de armata*;—(compara *πέσμα*, dem. *ψεματίον*).

PESTRAVU, s. m., vedi *pastravu*.

PESTRECERE, (probabile d'in *pestrecere*, éro *pes* d'in *pe=per*, si *s=es=ex*), v., *linqui*, *delliquum pati*; a *lessiná* a si *essi* d'in *menti*, a si *perde poterile*, a *ammortí*;—*pestrecutu*, part. sup., *lessinatu*, *essitu* d'in *menti*, *fora menti*, *afora* d'in *menti*, *fora poteri*, *languidu*, *ammortitu*.

PESTRITIARE si *pistritiare*, v., *variare*, *vario colore* *distinguere*, *maculis variare*, *pullis infuscare*; a *vergá* cu *varie colori*, *distinge* cu *macule varie*, a *picallá*, *vergá*, *muscá*;—*pestritiatoriu*, -

a, adj. s., *pestritiatu*, part. sup., *pestritiatura*, s. f.;—*pestritiu*, -a, adj., (d'in *care* au *essitu* *tote celle* *precedenti*), *varius*, *diversicolor*, *multicolor*, *maculis distinctus*; *variu*, *multicolore*, *diversicolore*, *maculatu*, *picallatu*, *vergatu*;—de aci si *alta forma*: *pistruiu*, -a, adj., in *acellu-asi* *sensu* cu *pistritiu*, *déro* si in *specie*: *rossiaticu*, cu *macule fuscate* si *rossiatu*, *plenu* de *macule rossiate*, *lentilloso*; de aci si: *pistruia*, s. f. *reale*, *macula* de *rossiétia*, *picatella* de *rossiu*;—(*pestriciu* ar fi *potutu essi* d'in v. *pingere* prin *pinstriciu*=*pistriciu*).

PESTRITIATORIU, *pestritiatu*, *pestritiatura*, *pestritiu*, *pestruia*, *pestruiu*; vedi *pestritiare*.

PESTRUGU, *pestruvu*; s. m., vedi *pastravu*.

PETA, s. f., *macula*; *macula*; *metá* *pete in sore*, *petele peccatoru*; *pete* in *nestimate*, in *genere*;—*petare*, -edi, v., *maculare*, *corrumpere*, *dedecorare*, *ignominia afflicere*; a *maculá*, *corrumpere*, *dedecorá*, *incarcá* de *ignominia*, *batajocóri*; *petatu*, part. sup., *petatura*, s. f.;—vedi si in Dictionariu: *péta*, *petare*, *petatu*.

PETACA, s. f. si m., *petacu*, *nummi septem cruciferorum*; *moneta* de *septe cruciferi*;—nu e *connoscutu* d'in *coede* *Carpati*.

PETARE, *petatu*, *petatura*; vedi *péta*.

PETEA, s. f., pl. *petelle*, *ligula*, *linea*; *beta*, *cordella*;—vedi in Dictionariu: *petella*.

PETINGINARE, *petinginatu*, *petingine*, *petinginosu*, ce *tote* vedi *deplenu* *correcte* in Dictionariu.

PETRANJELLU si *petrangellu*, s. m., ce vedi in Diction., *observandu* aci *numai*: *petrangellii cânelui*, dupo *Barcianu*, *germ. die handgleisse*.

PETRACHIRU, s. m., *mutilatu* d'in *ἐπιτραχήλιον* = *epitracheliu*, *devenitu* *apoi*: *petrachiru*, *patrachiru*, *stela*.

PETRECANIA, s. f., *delectatio*, *oblectatio*, *gandium*; *delectatione*, *oblectatione*, *buccuria*, *gandiu*, *petrecere*, *petrecu*; *metaforice*: a si *face petrecania de ceva*; etc.;—*form'a coventului* *petrecania*, nu e *inse* in *regula*.

PIANO, s. m., vedi *pianu* in Dictionariu.

PIASTRU, s. m., pl.-i, nummus argenteus hispanicus, (fr. *plastre*, it. *plastra*, isp. *plastra*); moneta de argentu ispanica, applicata inse si la noi, cânduva in locu de monet'a leu.

PICARISIRE, -escu, v., (dupo fr. *piquer*, se *piquer*); pungere, împungere, morder, stringere, perstringere; a punege, împunge; morder, morsică, stringe, perstringe, piscă, etc.;—inse in neci unu modu in corpulu propriu allu limbei nu pôte intră unu coventu ca *picarisire*, déco nu cumuva se va reduce la roman. *picare*.

PICATURICA si *picaturicia* sau *picaturitia*, s. f., tote relle demin. d'in *picatura*; vedi *picaturella* in Dictionariu.

PICATURIRE, -escu, v., stillare, guttare, instillare; a face *picature*, a stillă instillă, guttă;—*picaturitu*, part. sup. etc.;—inse ar fi mai bona form'a : *picaturare*, *picaturatu*.

PICHETU, pl.-e sau -uri, (dupo fr. *piquet*=*paxillus*), expedita milltum manus; mâna de militari expedita, veglia de marginile terrei;—in fine : unu numeru de carti de jocu.

PICIOCA, s. f., cartofu, alluna de pamentu;—de acsi : *piciorca*, s. f., specia de planta, *bellanthus tuberosus* Linn.

PICIORANGU, pl.-e, grallae, ligneus pes; gralla, gralle, petioru de lemnu : *pre piciorange ânbla celli ce si au frantu petiorele*; *ambla pre piciorange si om'nii ce au petiorele sanitose*;—*piciorangu*, e, de certu, d'in *petioru*=*picioru*;—nu e mai pucinu de lipse a espune formele tote, câte se audu in gur'a poporului : *picioru* (la unii *chicioru*, la altii *cicioru*), cu derivatele : *piciorellu*, *piciorutiu*, *piciorusiu*, *picioroiu*, *pecioroniu*; in Dict. se afla : *petiolu*, *petioru*, *petiorone* si *petioroniu*, *petiorutiu*, *petiorusiu*.

PICIURA, s. f., plouia rece care inghiacia immediatu.

PICNIRE, -escu, v., tundere, pugnare, verberare; a lovî, bate, tunde, pumnî, pumnă;—*picnitu*, part. sup., *picnitura*, s. f., — pôte fi in affinitate cu pugnare, pôte si cu *picare*.

PICNICU, s. m., (dupo fr. *pic-nique* germ. *pluknik*); ceva collectivu, ballu cu collatione de multi socii.

PICOTARE, (in forme de conjug. simple : *picotu*, *picoti*, *picota*, se *picote*, etc.), v., dormitare, a dormită, a *pică de somnu*, a motiaî;—*picotatoriu*, -a, adj. s., *picotatu*, part. sup., *picotatura*, s. f.

PICULLINA (forte probabile d'in unu masc. adj., *picullinu*, si acestu-a d'in *picullu*, de la *picu*), s. f., major tibia, (fr. *hautbois*), una tibia mai sonora, flauta sau flautu.

PIDALEONU, s. m., reu in locu de correctulu *pedaliu*, ce vedi in Diction.

PIESA, s. f., (dupo fr. *pièce*), pars, particula, fragmentum; tormentum bellicum; nummus; litis instrumentum; opus; carmen, oratio, fabula; parte, particula, fragmentu; tormentu bellicu sau tunu; nummu, moneta; documentu, carte de litigiu, opu, scriptu, poesia, oratione, coventu, fabula, drama, buccata de jocatu, de representatu;—inse celli ce amestica *piesa* cu *picdia* sau *pedica*, esplicandu : *piesa* = casu, fortuna, nevoia, etc., insemnari ce covinu la *pedica*, (de cari vedi in Gloss. la *impedisiare*), confundu doue radicini diverse;—fr. *pièce*, prov. *pessa* si *peza*, port. *peça*, isp. *pieza*, it. *pezza* si *pezzo*, med. lat. *petium*, affini cu romanesculu *peticu*.

PIFTIA, s. f., recitura, buccatare ce cu alliu, aliata, alliatura, sau aiate, aiajtura.

PIGULIRE, sau mai bene : *pigullire*, -escu, v. pedetentim evellere, lbare; a smulge incetu, a smulge cu incetulu, a piscă, a leuă unu *picu câte unu picu*, a leuă pre nesentite;—*pigullitoriu*, -a, adj. s., *pigullitu*, part. sup., *pigullitura*;—formatu, de certu, d'in unu : *pigullu*, -a, adj., in locu de *picullu*, -a, adj. demin. d'in *picu*.

1 **PIHA**, s. f., pluma, lanugo; pluma, lanugine, fulgu, pufu.

2 **PIHA**, interj *phy*, *phui*, *phiha*, *fae*; *phui*, *fui*, *fafe*, etc., interiectione ce espreme neplacere, grétia.

PIHOTA, s. f., *peditatus*; *peditatu*, pedestrimo, infantaria;—*pihotasiu*, s. m., *pedester*; *pedestru*;—covente straine.

PILAFU si *pilavu*, s. m., *condita jure*

oryza; orezu conditu cu zéma si untu; — coventu turcescu, fr. **pillau**.

PILCA, *picariu*; vedi *pó'ca*.

PILCU, s. m., vedi *pó'ca*.

PILDA, s. f., exemplum, parabola, paradigma, similitudo; esemplu, parabola, paradigma, similitudine, asseminare; — *pildire, -escu*, v., per exempla, similitudines, figuras, translationes, tecte, occulte, loqui; a vorbi prin esemple, similitudini, asseminari, figure, tropi, pre departe, pre coperite, pre ascunse; *pilditu*, part. sup.; — si form'a : *pilduire, -escu*, v., exempla dare, ostendere, offerre, praebere, castigare; a dá, arretá, pune inainte, ostende, offeri esemple; a face cuiva esemplu, a face pre cineva esemplu, a castigá, corrige; — *pilduitu*, part. sup.; — coventu strafornatu d'in germ. bild, vechiu germ. pild.

PILIRE, si mai bene : *pillire, -escu*, v., ilmare, polire, radere, pilare, furari pellem vel cutem detrahere; a limá, pillá, polí, rade, smulge, spoliá, furá, despoliá de pelle, a nudá, predá; — *pilitoriu, -a*, adj. s., *pillitu*, part. sup.; *pilitura*, s. f.; — vedi si : *pilla, pil'are, pilatoriu, pillatu, pillatura* in Dictionariu.

PILNIA, s. f., vedi *pálnia*.

PILOTA, s. f., culcita plumea; culcita plumia, peploma de fulgi.

PILOTAGIU, s. m., vedi *pilotare*.

PILOTARE, v., narem gubernare, ducere, conducere; a guberná una nave, a fi *pilotu*; a duce, conduce prin locuri grele si neconoscute, a fi duce la calle; — *pilotatu*, part. sup.; — vedi *pilotu* in Dictionariu; — inse *pilotugiu*, s. m., (dupo fr. pilotage), nu convine limbei propria, mai bene convine *pilotatu-lu*, trassu d'in part. *pilotatu*, ca subst. m., ce espresse officiu *pilotului*.

PILU, s. m., flagellum; flagellu, curella de batalia; — de aci si : *pilugu*, s. m., demin. ócreare d'in *pilu*, si affine in sensu, adeco : *clava, pilum, pistillum, malleus; maciua, pilu, pistillu, malliu sau maiu, batutoriu, pisatoriu*; cu *pilugele se batu gránde in piue; pilugele servu a pisá verice; vedi se nu te adun-ga cu pilugulu la capu*; — de certu *pilu* e classiculu *pillum*, de unde apoi si *pi-*

lugu mai affine, prin sensu, classiculu; confere si : *pillumen* = substantia pisata.

PILUGU, s. m., vedi *pilu*.

PIMNITIA si *pivnitia*, s. f., cella vinaria, cellare, cellarium; cella vinaria, cellaria, cellariu; — *pimniciora* = *pimniciora*, s. f. deminut.; — *pimniciaris* si *pimniciaris, -a*, f., si *pimniciaréssa* sau *pimniciaréssa*, cellarius, promas; cellariu, pronu, provisoriu de cellariu; — (s'ar poté compará cu *pinentia*, (de la πίνευ), locu pentru beuture).

PINDA, *pindire, pinditoriu, pinditu, pinditura*; vedi *panda*.

PINGEA, s. f., pl. *pingelle*, dimidiata solca, sartura, pannus; deceptio, frans; semisolia, in specie : peticu, sartura, carpitura; si metaf. fraudo, deceptione, insellatione; — *pingellire, -escu*, v., sarcire, reparare; decipere, frustrari, a sarcí, carpi, repará; a frustrá, decipe, insellá, ammagí; — *pingellitoriu, -a*, adj. s., *pingellitu*, part. sup., *pingellitura*, s. f.; — pote in locu de *pingella* de la *pingere*, de unde allu nostru *impingere*.

PINGELLIRE, *pingellitoriu, pingellitu, pingellitura*; vedi *pingea*.

PINTA, s. f., cupa : *pinta de vinu*.

PINTENARIA, s. f., arte de *pintenariu*; éro *pintenariu*, s. m., (f. *pintenaressu*), caro fabrica *pinteni*, (vedi : *pintene, pintenare* in Dictionariu); — *pintenogu, -a*, care are una macula alba diosu la petioru, — de unde si : *pintenogia*, s. f., calitate de *pintenogu*; — inse in locu de *pintenogu, pintenogia* ar fi mai bene cu *a* de cátu cu *o* : *pintenagu, pintenagia*.

PINTENARIU, *pintenogia, pintenogu*; vedi *pintenaria*.

PINTOCU, -a, adj. s., abjectus, ineptus; abiectu, ineptu de nemica; — subst. reale, medietate d'in ceva forte micu.

PIONARE, v., (dupo fr. pionner), a leuá *pionu*; — *pionatu*, part. sup.; — éro *pionu*, s. m., (dupo fr. pion), pedes, calcutus; pedite, pedestru, calculu, nomini de jocuri cu figure, cumu : *regina, regina, sau siachv, dama*, etc.

PIPAICIOSU, reu in locu de *pipai-*

a, d'in *pipaire*, ce vedi in Dictionariu.

PARCA, s. f., capsicum, capsicum m., *Linn.*; capsicu, capsicu annuu,

PASIU, s. m., fumator, fumigator, furiu, fumigatoriu, fumatoriu de; — d'in *pipa*, (vedi: *pipa*, *pipa*-*dictionary*), reu formatu, mai befi *pipariu*.

PERASIU, s. m., specia de planta, *Barcianu*, germ. *beilsbeere*.

PERNICIRE, -*escu*, v., de regula: a se *pipernici*, languescere, a se, attenuari; a langi, a egrotá, a enuá, a deperi; — *pipernicitu*, up.: vite *pipernicite*, *copilli pipiti*.

PERNITIA, s. f., piperis, pyxis; piperide, planta ca si *pipar* mai susu, (vedi si in Diction. *pisau* *pipride*; vedi si: *pipisca* in asi sensu); — vasioru, vasutiu *eru*, triti piperis vasculum.

PILICA, s. f., gallina guttata; galittata; — se aude mai desu si in alte locuri cu *b* in locu de *p*: *bi-*

PIRIGU, s. m., scirpus, junens; juncu, papura; — pre alte locuri *u*.

POTA, s. f., avium ventriculus, *hus*; stomachu, ventriclu de pas-

POTIRE, *pircitu*, *pircitura*; vedi

POTIU si *pircu*, s. m., hircus, cacu, firu, capru: a *avé putore de*, a *puti a pirciu*, a *imperachiá u capre*; metaf. desfrenatu, libi; — forte probabile *pircu*, de uniu, e in locu de *firu*, care se dice *stiu'a hircus* in locu de *hircus*; — -*escu*, intre, subire; a suí, in le despre *pircu* cu *capra*, déro si alte animali; — *pircitu*, part. *pircitura*, s. f., actione si efle *pircire*.

PILOGA, s. f., si s. m., *pirlogu*, *ssato*, solum cessans, solum *in*, *requietum arvum*, *incultus ager*, *tum*, *novale*; solu in repausu, ces-

satione de solu, solu cessante, solu *incultu*, *agru incultu*, *vervactu*, *novale*, *paragina*, mai *allessu*: solu cessante si *lussuriante*; — *pirlogire*, -*escu*, v., a *deveni* *pirlog*; sau *pirlogu*; *pirlogitu*, part. sup., *pirlogitura*, s. f., actione si effectu de *pirlogire*, (vedi *paragina*).

PIROSTIA, (pre a locuri: *pirostiu* si *pirosteu*), *piroticu*, *pirotire*, *pirotitu*, *pirotitura*; — vedi in Diction. la: *pyro*; — inse form'a *pirotela* nu e plausibile; pote se transformá in: *pyrotella*, *pyrotita*, etc.

PIRPIRIU, -*a*, adj. s., debilis, languidus, objectus, vilis, misellus; debile, languidu, abiectum, vile, misellu; — pare in analogia cu coventele d'in precedentele articlu (*pirostiu*, *piroticu*, *pirotire*, etc.), si a nome *pirpiriu* in locu de *pyrpyriu*, (de doue ori: πῶ-πῶρ = focu-focu).

PIRTE si *pirtia*, (cu *t* duru fora sibilare), s. f., *semita*, *callis*, *trames*, *via pervia*; *semita*, *tramite*, *carrare*, *callo pervia*, *deschisa de necesse de esemplu* mai *allessu prin neue*.

PIRVA, s. f., *antrum*, *specus*, *latibulum*, *ferae cubile*; *antru*, *specu*, *latiblu*, *cubile de fera*.

PISAGIRE, -*escu*, v., *verberare*, *tundere*, *contundere*, *ictibus vel pugnis contundere*; a *bate*, *verberá*, *contunde*, a *contunde* cu *icturi* sau cu *pumni*, a *sfermá*, *pisá*, *sparge*; — *pisagitoriu*, -*a*, adj. s., *pisagitu*, part. sup., *pisagitura*, s. f., actione si effectu de *pisagire*; — *trassu*, de certu d'in *pisare*; vedi si *pisalogu*.

PISALOGU si *pisalugu*, s. m., *pilum*, *pistillum*, *fistuca*, *pavicula*; *pilu*, *pistillu*, *fistuca*, *pavicla*, *batutore*; — directu d'in *pisare*, mai antaniu: *pisalu*, sau mai bene *pisallu*, apoi: *pisallucu* = *pisallugu*, *pisallogu*, cu tote co ar poté stá mai bene: *pisullu*, *pisullacu*, *pisullugu*, *pisullogu*.

PISARIU, s. m., *scriba*; *scribu*, *scribitoriu*, *copistu*, *transcriptoriu*; — coventu *slavicu* *deplenu cadutu in desuetudine*.

PISCOIA, (*pisconia*, ca *augmentativu*, fem. d'in *pisconiu*, si *acestu-a* d'in *pisca*), s. f., *ductus*, *canalis*, *lingula*,

canalliculus; ductu, canale, canaliclu, lingua, mai allessu : canaliclu de cursulu farinei la mora; — *piscu*, s. m., prominentia, eminentia, cacumen, rostrum, temo, acumen; prominentia, eminentia, cacume, acume, rostru, temone; — de aci : augm. *pisconiu* si demin. *piscullu*, *pisculletiu*, *piscusioru*, *piscuti*; — d'in acelluasi fonte si : *piscuire*, -*escu*, v., a) proprie : a face *piscu*, b) metaf. de pulli mici : *piscuescu pullii pre essite d'in ouu*; — *piscutoriu*, -*a*, adj. s., *piscuitu*, part. sup., *piscuitura*, s. f.

PISCONIA, *pisconiu*, *piscu*, *piscuire*, *piscutoriu*, *piscuitu*, *piscuitura*, *piscullu*, *pisculletiu*; vedi *piscoia*.

PISCU, *piscuire*, *piscutoriu*, *piscutu*, *piscuitura*; vedi *piscoia*.

PISDA, s. f., *cunnu*, *vulva*; *cunnu*, *vulva*, membru genitale allu feminei.

PISIATIOSU, sau mai bene *pissiatiosu*, (vedi in Dictionariu : *pissiare*, *pissiatoriu*, *pissiatu*), -*a*, adj., espusu la *pissiatu*; — *pissiatore*, s. f., (traasn d'in *pissiatória* de la *pissiatoriu*), locu secretu de *pissiatu*; — *pissioticu*, -*a*, adj. s., applegatu a *pissia*, mai allessu in lectu, in patu : *multi copillii su pissiotici*; — se dice, pentru amendoue sessese, si numai in fem. *pissiotica*, si abbreviatu : *pissiotca*; — in acellua-asi sensu si : *pissiolicu*, -*a*, pote mai bene : *pissiollicu*, -*a*, si pentru amendoue sessese : f. *pissiollica*, si abbreviatu : *pissiolca*.

PISLA, s. m., subcoacta, coactilla; materia de pèru sau lâna, pisata fora se fia tessuta, mai allessu lâna forte molle si delicata (fr. *feutre*, molleton; germ. *filz*); — *pislaria*, s. f., arte de *pislariu*. *pislariu*, -*a*, adj. s. fem., *pislaressa*, — care fabrica *pisla*; — *pislire*, -*escu*, v., a face, fabrica *pisla*; *pislitoriu*, -*a*, adj. s., *pislitu*, part. sup., *pislitura*, s. f., actiune si effectu de *pislire*.

PISLARESSA, *pislariu*, *pislariu*, *pislire*, *pislitu*, *pislitura*; vedi *pisla*.

PISMASIU, adj. s., vedi *pismataretiu*.

PISMATARETIU, -*a*, adj. s., *invidus*, *invidiosus*; — *invidu*, *invidiosu*, *pismo-su*, -*a*, adj., d'in *pisma*; — in fine : *pisma-siu*, -*a*, adj. s. = *pismariu*, *pismatariu*.

PISOPU, s. m., *arena*; *arena*; vedi si : *nasipu*, *nesipu*; — in se neconoscutu d'in coce de Carpati.

PISSICUTIA, s. f., demin. d'in *pissica*, cumu si : *pissoiasiu* = *pissoniasiu*, s. m., demin. d'in *pissoniu*; vedi in Diction. *pissica*, *pissoniu*.

PISTELA, s. f., vedi *pistire*.

PISTIRE, -*escu*, (cu s aspru sibilante), v., *manare*, *sudare*, *stillare*, *fluitare*; a *maná*, *sudá*, *stillá*, *picá*, *picurá*; — *pistitoriu*, -*a*, adj. s., *pistitu*, part. sup., *pistitura*, s. f., actiune si effectu de *pistire*; — *pistéla*, s. f., care forma in se nu e plausibile.

PISTIRI, s. pl. f., vedi *piftia*, — pote in locu de *pistia*.

PISTORNICU, pl. -*e*, *sigillum quod panibus liturgicis imprimitur*; *sigillum impressu pre pâne liturgica*; *sigillum pre oblata*; — (ar poté fi derivatu de la *plator*).

PISTRITIARE, *pistritiatu*, *pistritiu*, *pistruiu*, etc.; vedi *pestritiare*.

PITA PORCULUI, s. f., (*pit'a porcului*), specia de planta, dupo *Barcianu*, germ. *das schweinsbrod*, dupo Dict. de *Buda* : *cyclamen*; — *pit'a vaccei*, s. f., specia de planta, dupo *Barcianu*, germ. *der moeschamm*.

PITACU = *pittacu*, s. m., vedi in Dictionariu *pittacu*.

PITARCA, s. f., specia de planta, lat. *clathrus*.

PITICU, *pitigaiare*, *pitigaiatu*, *pitigoiu*, *pitiguisu*, etc.; vedi *pitire*.

PITIRE, -*escu*, v., *abscondere*, *recondere*, *celare*, *occulere*, *occultare*; a *absconde*, *recondere*, *celá*, *occultá*; — *pititoriu*, -*a*, adj. s., *pititu*, part. sup. : *toti pititi*, *pititulu nestimateloru*, in *pititulu culpabiloru*; — *pititura*, s. f., actiune si effectu de *pitire*, — vedi si : *pitullare*, *pitullire*, *pitullusiu* in Dictionariu; — in se de certu, analoge su si urmatóriele cu precedentile : mai antâniu supponemu form'a cea mai simpla : *pitú*, -*a*, adj., analogu cu *picu* (vedi : *picu* in Diction.), cu sensu speciale de : *tenus*, *parvus*, *minutus*, *nanus*, *reconditus*, *occultus*, *secretus*, *pygmæus*, *imperceptibilis*; *suptire*, *suptirellu*, *micu*, forte *micu*, *mé-*

nanu, ascunsu, occultu, secretu, nu, imperceptibile, *pititu*, nevedutu; aci: *piticu*.-a, adj. s., déro mai ver- subst. in intellesu de: *micu*, forte *menutu*, *nanu*, etc., α) adj., *fete p- rboru piticu*, *rege piticu*,—metaf. *pitica*, *duce piticu*, *pitici nobili*, *intelligentia*, etc., β) subst., α') in : *unu piticu de copillu*, *unu piticu etiatu*, *unu piticu de rege*, *pitici nili*, *pitici de arbori*; *pitice de co- e sentimente*, β') in specie: *piticu*, *oricare*; *piticu*, ca pesce: *déro sunt ci mai mari*, (confere fr. *petit*, no- *tica*, *peticu*, *pitullare*, *pitullice*, etc. tion.); *piticire*,-escu, v., a face *pi- titicitu*, part. sup.,—*pitigaiare* = *liare*; v., (form'a: *pitigaiu* sau *pi- e* si *pitigaiedi* sau *pitigaliedi*), *irá*, *micusiorá* *suptiliá*, *micl*, *mi- itigaiatu*,-a, part. sup., inse si ca *uptire*, *suptirellu*, *tenue*, etc.; *pi- lura* sau *pitigaliatura*, s. f., statu *ptire*, etc.;—*pitigoiu* = *pitigoni*, α) adj., *macru*, *debile*, *scursu* de *anhelus*, *languidu*, *ammortitu*: *pi- cogite*, *menti pitigonie*; β) subst. *sthalus*, *aplastra*, (germ. *moise*, *sange*), *egithalu*, *apiastra*; β') *pi- u mare*, dupo *Barcianu*, germ. *kol-*; γ') *pitigoni* *micu*, dupo *Bar-*, germ. *spegelmelse*, *blaumelse*; *igoniu codatu*, dupo *Barcianu*, *ziegelmelse*; δ') *pitigoni* *cu cresta*, *Barcianu*, germ. *koppmelse*; ϵ') *pi- u selbaticu*, dupo *Barcianu*, germ. *else*; η') *pitigoni* *venetu*, dupo *anu*, germ. *mehlmelse*; θ') *pitigo-* *iggillatlo*, *suggillatione*, *suggillu*, *prin ictu*; ι') *pitigoni*, *carbone*, *nculu*, etc.; — alta forma, cu a- *asi sensuri*: *pitiguciu*,-a, adj. s.; *se p tigusiu*, pare a fi unu adde- *demin.* d'in unu *pitigu*, éro *piti-*, de si cu forma *augm.* are *intel-* *demin.*; *pitigu* inse e in locu de *pitigu*, (vedi mai susu).

PITORIU, *pititu*, *pititura*, etc.; *pitire*.

PLIGIANA si *pitlingiana*, s. f., gra- *tu*, *malum granatum*, *punteum*; gra- *poma granata* sau *punica*, d'in po-

mulu granatu, *granatulu*; éro *florea granatului* se dice *balaustiu* = *balaustium*.

PITONCA, s. f., *boletus bovinus*; *borete bovinu*; — vedi *manatarca*; — nu e *connoscutu* d'in *coci* de *Carpati*.

PITPALACA, s. f., *coturnix*; *cotur-* *nice*; — pote co *pitpalaca* e *formata* ca si *pitullace*, ce vedi in *Dictionariu*.

PITUSCA, s. m., *demin.* d'in *pita*.

PIULITIA, s. f., in locu de *piullitia*, *demin.* d'in *piua*, ce vedi in *Dictionariu*.

PIVNITIA, s. f., si *celle alte*; vedi *pinmitia*.

PLACARE, v., (dupo fr. *plaquer*), a *applicá* *ceva planu* pre *altu planu*, de *esemplu*: a *applicá lamina* pre *lamina*, *placa* pre *placa*; — *placatu*, part. sup. subst.; in specie ca subst. m., *unu placatu* sau f. *placata*, *annuntiu* *applicatu* pre *mur* sau *tabla*;—inse: *placagiu*, s. m., (dupo fr. *placage*), *tessella* = *tessella*; apoi: *placardu*, s. m., *afixus publice libellus*, *libellu affissu* in *publicu*; de unde: *placardare*, v., (dupo fr. *placarder*), *libellos affigere*, a *affige libello*, (vedi si mai susu).

PLACARDARE, *placardu*, *placata*, *placatu*; vedi *placare*.

PLAIASIU,-a, adj. s., *custos limitum*; *custode* de *limiti*;—*plaietiu*, inse: *a)* *planities*; *planetiu*, locu de *plaiu*; *b)* *omu* ce *locuesce* in unu *plaiu*; vedi in *Dictionariu* *plaiariu*, *plaiu*.

PLAIVASU, s. m., *graphium*, *plumbeum instrumentum*; *graphiu*, *instrumentu* de *plumbu*, *plumbu* de *scrissu*;—germ. *bleiweiss* = *bleistift*.

PLAMADELA, s. f., vedi *plamadire*.

PLAMADIRE,-escu, *fermentare*; a *fermentá*;—*plamaditoriu*,-a, adj. s., *plamaditu*, part. sup., *plamaditura*, s. f., inse: *plamadéla*, s. f., nu are forma *plausibile*.

PLAMANARIA, s. f., *mutilita* d'in *pulmonaria*, d'in m. *pulmonariu*, (ce vedi in *Dictionariu*), *planta*, dupo *Barcianu*, germ. *das gebräuchliche lungenkraut*.

PLANGEROSU,-a s. m., vedi *plangitosu*.

PLANGITOSU,-a, adj., *flexibilis*; *flexibile*, *aplecatu* a *plänge*; *plangitoriu*

a, adj. s., lacrimans, queribundus, querulus; lacrimante, ceribundu, lamentabile; *plangerosu*, -a, adj., plenu de plangeri, de lacrime; vedi in Diction. *plangere*, etc.

PLANISIRE, -escu, planare, explanare, aequare, declpere, incantare, subjicere; a planá, esplaná, applaná, ecá; inse si: a decepe, incantá, farmecá, ammagí, suppone, domitá; — *planisitu*, part. sup.; — inse form'a *planisire* nu e plausibile.

PLANTAGIU, s. m., (dupo fr. *plantage*), plantatio, consitio; plantatione, consitione; vedi in Diction. *plantatione*, forma asiá de plausibile, pre cátu *plantagiu* e implausibile.

PLANTUCIA sau *plantutia*, s. f., mica planta, germe; vedi in Dictionariu: *plantula* = *plantura*.

PLANUIRE, -escu, v., a tesse unu *planu*, a tesse ceva reu, a ordí cuiva curse, insidie; *planuitu*, part. sup.

PLAPANDU, -a, adj., delicatus, fragilis, sentiens; delicatu, fragile, sensibile, molle; — de certu immutatu d'in *palpandu* = *palpabundu*.

PLAPOMA, *plapomaria*, *plapomariu*, *plapomiora*, etc.; vedi: *paploma*, si in Diction. *peploma*.

PLASA, s. f., in locu de *pléssa*, cumu si: *plassea*, s. f., in locu de: *plessea* = *plessella*; vedi: *pléssa*, *plessella* in Dictionariu.

PLASCA (cu *s* aspru sibilante, pre a locuri *plésca*), s. f., 1. funda; funda de arruncatu cu petre si alte masse; 2. *alchemilla vulgaris*, Linn., specia de planta; 3. captura, praeda, spolia, praedatio; captura, préda, predatione, spoliu, spolia; — *plascaire* si *plescaire*, -escu, v., crepitare, stridere, crepare, alapam ducere; a crepitá, stride (despre focu, flacura), a crepá (cu budiele, etc.), a dá palme, a frecá; — *plascatoriu* si *plescaitoriu*, -a, adj. s., *plascaitu* si *plescaitu*, part. sup., *plascaitura* si *plescaitura*, s. f., actione de *plescaire*.

PLASU si *plazu*, s. m., dentale; dentale, scandur'a sau lemnulu unde se introduce ferrulu aratrului.

PLATA, s. f., solutio, stipendium,

merces, *emolumentum*, *remuneratio*, *auctoramentum*, *pretium*; solutione, stipendiu, mercede, emolumentu, remuneracione, auctoramentu, pretiu, recompensa, salariu, onorariu, munu; — *platire*, -escu, solvere, exsolvere, persolvere, tribuere, retribuere, remunerari, rependere, expendere, reddere, luere, pœnas solvere, satisfacere, valere; a solve, essolve, persolve, desface, retribuí, remunerá, repende, espende, redde, întorce; lauá, spellá peccatele, satisface, multami, valé: *nu platesce una cépa* = *nu vale neci una cépa*; — *platitoriu*, -a, adj. s., care *platesce*; *platitu*, part. sup.; — *platnicu*, -a, solvens, solvente, care póte solve, etc., forma erratica; déro tote su de origine straina, si pucinu sympathice limbei române.

PLATAGINA, s. f., 1. *plantago major*, Linn. planta diessa si: *limb'a ouci*; 2. *platagina de apa* = *alisma plantago*, alta *plantagine*, nomita de Dict. de *Buda* germ. der wasserwegerich, pre candu *plantaginea* de sub 1., si germ. *wegerich*; — se vede de sene, co *platagine* e pucinu mutilata d'in *plantagine* = *plantage*, ce vedi in Dictionariu.

PLATICA, s. f., specia de pesce bona de mancare, forte alba, cátu se pote de lata, lat. *alburnus*.

PLATIRE, *platitoriu*, *platitu*, *platnicu*; vedi *plata*.

PLATITIA, s. f., *angusta pars agri*; angusta, mica parte d'in unu agru, d'in unu câmpu; — pote d'in acea-si origine d'in care *platicea*, de si pote fi d'in *platie* = *piatie*.

PLATOSIA, s. f., *lorica*, *thorax*; *lorica*, *thorace*, *coriacia*; — *platosiariu*, s. m., *loricatus*, *loricatu*; *platosiare*, v., *lorica* munire, a muni cu *platosia*, si reflex. : *a se platosia*; *platosiatu*, part. sup., *loricatus*, *thoricatus*; vedi si *pevesa* in Dictionariu.

PLAVANU, -a, adj., *flavus*; *flavu*; in specie: *bou plavu*, ca nome propriu: *doi Plavani tragu carrulu meu*, — d'in *plavu*, -a, intre demin. si augm., *flaves*; *flavu*, bellanu: *plavi calli tragu la carrulu vostru*; — de aci demin. *plavitu*, -a, *subflavus* = *subflavu*, *bellanellu*:

fete plavitie; — *plavu* e asiá aprópe de *flavu*, in câtu ne ar face se credemu in acea-asi origine.

PLEBANU, s. m., med. lat. *plebanus*, d'in plebs, plebis; parochu allu plebei, parochu allu communei, in baseric'a catholica.

PLECHU, s. m., vedi *blévu* in Glosariu.

PLEDARE, v., (dupo fr. *plaider*), litigare, item habere, item agere, defendere, causam agere, orare; a litigá, a defende, apperá una lite, a se apperá pre sene, orá, perorá; — *pledoru*, (dupo fr. *plaideur*), litigator, litigatoriu; *pledória*, s. f., litigatio, forensis actus, litigatione, actu sau actione forense; — *pledatu*, part. sup. subst., tote covente implausibili.

PLEGA, s. f., plaga = *plaga*, éro form'a *pléga* se aude numai pre pucine locuri.

PLEOPA, s. f., palpebra, cillum, gena; palpebra, ciliu, gena; — *pleop'a* pare mutilata d'in una forma *palpa*, de unde *palpebra*.

PLEOSCAIRE, (s aspru sibilante), -escu, flagua, digitis, manibus acute sonare, explodere; cu limb'a, degitele, manule si altele a soná acutu, a explode, a face se esploda; — *pleoscatoriu*, -a, adj. s., *pleoscaitu*, part. sup., *pleoscaitura*, s. f., actione si effectu de *pleoscuire*; — *pleoscu*, s. m., (d'in care s'au nascutu celle alte), se aude in strigate ca: *pleoscu! pleoscu! multe pleoscuri*; — *pare* co verbulu are si form'a de I conjug. *pleoscure*, *pleoscatu*, *pleoscatura*, etc.

PLEOSCIRE, -escu, v., conculcare, proterere, terere, deprimerere, opprimere; a calcá, conculcá, protere, striví, depreme, oppreme; — *pleoscitoriu*, -a, adj. s., *pleoscitu*, part. sup., *pleoscitura*, s. f.

PLESCA, *plescaire*, *plescitoriu*, *plescaitu*, *plescaitura*; vedi *plasca*.

PLESIA, s. f., calviti, glabrietate; calvetia = calbetia, glabretia, glabritate; — d'in *plesiu* -a, adj. s., calvus, calvaster, glaber, calvu, = calbu, calvastru, glabru; — alte forme d'in precedentea: *plasiu-gu*, -a adj. s., calvus, calvu = calbu; *plesingia*, s. f., calvities, calvetia =

calbetia; — *plesiuvu*, -a, adj. s., calvus, calvu = calbu; *plesiuvia*, s. f., calvities, calvetia = calbetia; — verbe d'in tote adiectivele precedenti: a) *plesire*, -escu, v., calvescere, colvesferi, a calví = calbí, a se calví = calbí, a se calveface; *plesitu*, part. sup. subst., *plesitura*, s. f., statu de *plesitu*, statu in *plesitu*; — b) *plesugire*, -escu, *plesugitoriu*, -a, adj. s., *plesugitu*, part. sup. subst., *plesugitura*, s. f.; — *plesiuviure*, -escu, *plesiuviuriu*, -a, adj. s., *plesiuvituru*, part. sup. subst., *plesiuvitura*, s. f., statu de *plesiuvituru*, etc.; — déro mai tote aceste covente cadute in deplena desuetudine, candu avemu in limb'a nostra: *calvu* = *calbu*, *calvia* = *calbia*, *calvetia* = *calbetia*, *calvetire* = *calbetire*, *calvetitu* = *calbetitu*, etc. cari vedi in Dictionariu.

PLESNA, s. f., flagelli, manuum, fastis sonus vel ictus, flagelli spiculum, filum, funiculus, resticula; sonu, sonitu sau ictu de flagellu, de mane, de fuste, etc.; acume, spiculu, piscu, acia, firu, funicula, resticula a flagellului; — *plesnire*, -escu, v. vehementer ferire, verberare, percutere, pulsare, collidere, acute sonare, crepare, flagello crepitare, manibus plaudere, explodere, erumpere, erumpi, rumpli, irasci, stomachari, succensere, labris crepitare; cu vementia a loví, impumná, percute, pulsá, collide, sfermá, cu acume soná, sbiorá, crepá, plaude d'in mâne, limba, labre; a explode, a erumpe, a se erumpe, a se rumpe, a se meniá, se infuriá, a crepitá cu labrele: a *plesni de menia*, *plesnesce de invidia*, au *plesnitu citarele nostre* au se ve *plesnesca oculi*, *plesnescu budiele*; *plesnesce ce nu cogitai*; ne *plesnira inimicii*, déro ne *plesnira si altii mai inainte*; au *plesnitu tote opurile*, etc.; — *plesnitoriu*, -a, adj. s.: *plesnitoriu de besici*, unu *plesnitoriu de facie*, *plesnitoriu si de lucrari de respectu*; — in specie, f. reale: *plesnitóre* (= *plesnitória*), totu ce serve a *plesni*, *plesnire*, a fi *plesnitoriu*, inse in parte: discus circa axem currus; discu, la assea carrului; — *plesnitu*, part. sup.: *boui plesniti*, *plesnitulu callului*; — se aude si: *plésnitu* = *plésnetu*: *plesni-*

tulu urechieloru; — *plesnitura*, s. f., actione si effectu de *plesnire*: *plesniturle pusciloru, besiciloru, fierreloru*; — si form'a: *plesnu*, s. m., *plesnu de budie, plesne de facie, nu mai inceta plesnulu tubiloru*. (vedi la inceputu *plesna*).

PLESNIRE, *plesnitore, plesnitoriu, plesnitu, plesnitu, plesnitura, plesnu*; vedi *plesna*.

PLETOSU = *pletosus, -a*, adj. s., plenu de *plette*; vedi *pletta* in Dictionariu.

PLEUTIU; s. m., lamella, lamellula, lamella, lamellula.

PLEVA, s. f., 1. acus, g. aceris; palea, acere, palia, pellitia de grâne, ordie, etc., mai allesu candu se treiera si se allegu grauntiele d'in *acere* sau *pléva*; 2 pisciculus, pisculus minutus; pescisioru, pescicellu, pescicelli minuti; 3. fibula, subscus; fibula, subscude; — demin. *plevuica*, s. f., mai allesu in sensulu de sub 2.; si: *plevusca* (cu *s* aspru sibilante), in acelu asi sensu; — inse *plevosu, -a*, relativu prin sensu la numerulu 1.: *plenu de acere, de palia*.

PLEVANU, adj. s., vedi *plavanu*.

PLEVITIA, s. f., subscus, fibula, ferrea fibula, ansa, unclius, uncus, hamus, retinaculum; subscude, fibula, ferria fibula, ansa, uncinu, uncu, amu, retinaculu; — pare affine cu *pleva*, mai allesu in intellessulu de sub 3.

PLEVOSU, *plevuica, plevusca*; vedi *pleva*.

PLICTISIRE, v., taedium afferre, fastidio vel satietate afficere, molestare, odiosum vel importunum esse; a adduce tediū sau urritu, a adapá de fastidiu, de satiu, de satiete, a molestá, supperá, a fi importunu, nesufferitu, odiosu, veninosu, amarosu; — *plictisitoriu*, adj. s.: *plictisitoriu de toti*; *plictisitu*, part. sup.; — *plicticosu, -a*, adj., taediosus, fastidiosus, odiosus, molestus, importunus, morosus; tediousu, fastidiosu, odiosu, molestu, importunu, nesufferitu, nesatiosu, morosu; — d'in gr. *πληκτικός*, care are cere: *plecticare*, v. part. sup. *plecticatu*, etc.

PLINAPUTINTIA, s. f., in locu de *plenipotencia* ce vedi in Dictionariu.

PLIOSCAIRE, *plioscaitoru, plioscaitu, plioscaitura*; vedi *pleoscaire*.

PLISCU, s. m., rostrum; rostru; — *pliscu passerescu*, s. m., specia de planta, dupo *Barcianu*, germ. die feldwibel, erdnuss; — pare cu *pliscu* ar fi affine cu *piscu*, vedi *piscu*.

PLITU, s. m., suls rictus vel rostrum; rittulu sau rostrulu scrofei sau verrului.

PLIVELA, s. f., vedi *plivire*.

PLIVIRE, -escu, v., runcare, eruncare, sarrire, sarculare; a runcá, eruncá, sarri, sarculá, smulge erbele de prisosu; — *plivitoriu, -a*, adj. s., — ca s. f. reale, *plivitorie* (= *privitoria*), sarculum, sarculus, mateola, sarculu, matiola; — *plivitu*, part. sup., *plivitura*, s. f., — inse form'a *plivela*, s. f., e cu totulu de reprobatu.

PLIXISU, s. m., (d'in gr. *πλήξις*), cu sensulu ce vedi si la: *plictisire*, adeco: taedium, fastidium, satietas, importunitas; tediū, urritu, fastidiu, satiu, satietate, importunitate, — inse forte reu formatu si se cere, de necesse, form'a *plixe* sau *plexse* = *πλήξις*.

PLOCONIRE, -escu, v., inclinare, se inclinare, revereri, venerari, se submittere, se prosternere, se demittere, se proolvere, se deprimere, se abjicere, in humilitatem se submittere; a incliná, a se incliná, a plecá, a se plecá, a reveré, venerá, a se submitte, a se suppone, a incurbá, a se incurbá, a se umilí, a se umilí, a se depreme, a se abiece, a ingenuchiá, a se plecá si submitte in umilitate; — *ploconitoriu, -a*, adj. s., *ploconitu*, part. sup., *ploconitura*, s. f.; — *ploconu*, s. m., (ce a datu nascere celloru alte covente), in sensu reale de: donum, manus, manusculum; donu, munu, manusculu, daru; in specie: *terraniū venieau cu plocone la domni mosici*; nu mai pucinu offericau *plocone*, celloru de la cari vreau capitá favori; astadi *ploconele au peritu*, cumu au peritu mai tote si affinile *ploconului*.

PLODU, s. m., matrix, vulva, uterus, foetus; matrice, vulva, uteru, fetu.

PLOIA, *plioisu, ploare, ploatu*, etc., vedi in Dictionariu: *plouare, plouatu, plouia, plouosu*, etc.

PLOPISCE, s. f., (d'in *plopi*), multime de *plopi*, locu plantatu cu *plopi*; nu se

recomendá; mai bou'a e form'a *plocu*, ca si : *nucetu*, *fagetu*, etc.; — *plopu*, re gratosu, *populus*: *plopu albu*, *populus alba* Linn., *plopu negru*, *populus nigra* Linn., -- nu su de uitatu neci ele, adj., *plopiu* = *popliu* si *populiu*, — *popuniu* = *populniu* = *populneus*, *unu* = *populnu* = *populnus*, etc., — in Dictionariu tote aru cautá stá in -asi forma: *popletu*, *poplosu*, *poplu lnu*, etc.; vedi si in Diction. *poplu*.

LOSCA, s. f., unu vasu de beutu, fade lemnu; — *ploscutia*, s. f., demin. *plosca*, si : *ploscutitia*, in acelluntellessu; — analogu e *ploscona*, s. sensu de : humills meta foeni, micreuniu de fenu; co-ci : *ploscoiu* = *poniu* e puru augm. d'in *plosca*; — *asiu* = *ploscariu*, -a, cu variu sensu, o : nu numai *cellu ce porta*, *ducc'a*, *bea plosca*; ci si : *garrulus*, *llu*, loquax, *ineptus blatero*, circumtor, *conspicillo*; *garrulu*, *limbutu*, e, *ineptu blaterone*, *circumspectoriu*, *pecillone*.

LOSNITIA, s. f., *cimex*; *cimice*, *peiu* de lemnu.

LOTOGARIU, adj. s., vedi *ploto-*

LOTOGIRE, -escu, v., *resarcire*, *re-re*; a *resarci*, *repará*, *derege*, *carpi*, a e cu *plotoge* (vedi mai diosu : *plot-*); — *plotogitoriu*, -a, adj. s., *plotogitu*, sup., *plotogitura*, s. f., — *plotogax*, s. m. f., (in f. si *plotogaressa*), *sciu*, *resartoriu*, *reparatoriu*; — *plotos*, s. m., pl. -e, *pannus*, *segmentum sulamentum*, *particula*, *cento*, *des pannus*; *peticu*, *segmentu*, *peninentu*, *centone*, *carpa*, *ruptura*; — locuri si forme: *plotogu*, *plotoga-voltogaressa*, *plotogire*, *plotogitoriu*, *gitu*, *plotogitura*.

LOTONU, s. m., (dupo fr. *peloton*), *us*, *globus*; *glomu*, *globu*, *mica ceta* : *mati*.

LUGARESCU, -a, adj., vedi *plu-*

LUGARIA, s. f., arte de *plugariu*, di in Diction., — de la *plugu*, ce vedi ssemine in Diction., occurru mai deminutive : (*plugullu*), *plugulle-*

tiu, *plugutiu*, *plugurca* = *plugurella*; inse reu demin. *plugnitia*; — *plugurescu*, -a, adj., relativu la *plugu*.

PLUMBARIA, s. f., *plumbatio*; *plumbatione*, arte de *plumbariu*, ce vedi in Diction., locu unde se funde *plumbulu*; — *plumbuitoriu*, -a, d'in *plumbuire*, ce vedi in Dictionariu, déro d'in *plumbuitoriu* e formata : *plumbuitoré* = *plumbuitoria*, s. f. reale, instrumentu de a applicá *plumbu*; — d'in *plumbuitu*, ce vedi in Diction. esiste : *plumbuitura*, s. f., *actione* si *effectu* de *plumbuire*, ce vedi totu in Diction.; — *plumbitia*, s. f., *fiola* de *plumbu*, *lagena plumbia*.

PLUMONA, s. f., d'in collo de Carpati (cu u claru si cu o obscuru); éro d'in cóce de Carpati : *plumonou*, s. m., pl. *plumoni*, (cu u obscuru si cu o obscuru); vedi in Dictionariu : *pulmone*, bene scrissu; — cu acestu coventu paru a stá in affinitate de forma (nu inse de sensu) mai multe plante : a) *pulmona*, *nymphaea* Linn. germ. *seerose*, b) *pulmona alba*, *nymphaea alba*, Linn. germ. *die weisse seerose*, *wassertulpe*; c) *pulmona galbina*, *nymphaea latea* Linn. germ. *die gelbe seerose*; d) *pulmonare* si *pulmonarica*, *pulmonaria officinalis*, germ. *das lungenkraut*, *der hirschkohl*, *das hirschmauzgold*, *die christwurz*; e) *plumonaritia*, germ. *das lungenmoos*; — acumu occurru covente cari se referu directe la *pulmone*, adeco : *plumonia* s. f., de cari vedi in Diction. *pulmonia*; *plumonia*, s. f., demin d'in *plumonia*, a cui forma justa are fi : *pulmonitia*; *plumonutia*, s. f., demin. d'in *plumonia*, a cui correcta forma e m. *pulmonutiu*; (confere si *pulmuncu*, *pulmonellu* in Dictionariu).

PLUSIOSU, -a, adj., vedi *plusiu*.

PLUSIU, s. m., (dupo fr. *peluche*), *villosus pannus*; *villosa pannura*, *materia* cu lungi villi sau peri; — de aci : *plusiosu*, -a, adj., *villosus*, *villosu*, *perosu*, *frosu*, *aciosu*.

PLUTASIU, -a, adj. s., vedi in Dictionariu *plutariu*; — mai de reprobato e form'a : *plutnicu*, -a, adj.

POBIRCIRE, -escu, v., *spicas derelectas legere*; a *college spicela lassate*,

a college celle lassate in urma; — *pobircitoriu*, -a, adj. s., *pobircitu*, part. sup., *pobircitura*, s. f., — tote essite d'in *pobirciu*, s. m., spicileglum, *spicilegiu*, collessu de spice remase in urma.

POCAINIA, *pocaintia*, vedi *pocaire*.

POCAIRE, -*escu*, v., poenitere, dolere, poenitentiam de peccatis agere, corrigere, emendare, castigare, mellora probare, se recipere; a penité, repenité, a senti dorere, a paré reu, a face penitentia de peccate, a correege, emendá, castigá, a se intorce la mai bene, a se correege, a se recepe, a se college in sene; — *pocaintia*, s. f., poenitentia, penitentia, parere de reu, dorere de ánima pentru peccate, intorcere la bene, collegere in sene, emendatione, castigatione, — inse form'a : *pocainia*, si *pocania*, *pocainania*, s. f., in acellu-asi sensu cu *pocaintia*, e si mai peccatósa; — *pocaitoriu*, -a, adj. s., care *pocaieste* sau *se pocaieste*; — *pocaitu* part. sup., etc.

POCALTIRE, -*escu*, v., inanesce, inaulre, fame tabescere, inedia deficere, deperire, mori, macescere; a inaní, de fame si de inedia a tabí, lassiná, deperí, morí, mací, macrí; — *pocaltíu*, part. sup., inanis, fame exhaustus; inane, de fame lessinatu, macru, flaccitu.

POCIRE, -*escu*, v., deformare, deturpare, foedare, simulare, dissimulare, contorquere, mutilare, immutare, truncare, vitiare, depravare, corrumpere; a deformá, deturpá, fedá, simulá, dissimulá, contorce, intortochiá, mutilá, truncá, vitiá, depravá, corrumpere; — *pocitoriu*, -a, adj. s., *pocítu*, part. sup., *pocitura*, s. f., actione si effectu de *pocire* : *pociturele nu su de câtu monstre*; — d'in *pocítu* si derivate : *pocitare*, v., vehementer deformare, deturpare, foedare; a deformá, deturpá, fedá tare; part. sup., *pocítatu*, s. f., *pocítatura*, horridum monstrum, immanis turpitude, nauseosa deformitas; orridu monstru, infricosiata turpitudine sau urritioe; — *pocítania*, s. f., in acellu-asi intellessu cu : *pocítatura*; — *pocinocu* si *pocinogu*, -a, adj. subst., d'in adj., *pocínu*, -a, deformis, turpis, foedus, contortus, pravus; deforme, turpe, fedu, fe-

dosu, contortu, intortochiatu, pravu, strâmbu, etc., sensu ce are si *procinom* sau *procinogu*, -a, inse ca subst. m. reale : unu *pocinocu* sau unu *pocinogu*, pl. *pocinoce* sau *pocinoge* : a) in genere : casus, impedimentum, obstaculum, malum, infertunlum, calamitas, omes; casu, casu nefericitu, pedica, impedimentu, obstaclu, reu, nevolia, infertuniu, calamitate, semnu reu; b) prima venditio la nudinis; prima vendiare in mercatu; — barbarismi.

POCINOCU, *pocinogu*, *pocínu*, *pocítare*, *pocítania*, *pocítatu*, *pocítatura*, *pocitoriu*, *pocítu*, *pocítura*; vedi *pocire*.

POCIU, in locu de *potiu*, *possum*, prim'a persona d'in presentele indicativului verbului: *potere* = *putere*; vedi in Dictionariu *potere*, ca verbu si ca subst.

POCIUMPU, s. m., palus, paxillus, clavus, falcitura, falcimentum, fulcrum, fultura, adminiculum, praesidium; paru, parutiú, tierasiu, cuniu, penna, fulciturá, adminiclu, presidiu, rédimu, proptella; — *pociumputiú*, *pociumpusiú*, *pociumpasiú*, s. m., demin. d'in *pociumpu*.

POCLADU, s. m., dorsuale stratum infra sellam, equi stratum; dorsariu, stratu sub sélla, stratu allu callului, co-pertura a callului.

POCNIRE, -*escu*, v., percutere, manibus complodere, explodere, digitis concrepare, flagello sonare, acute sonare, personare, crepitum edere, fraxorem edere, ferire, icere, erumpere, audere; audí, rampí, crepare; a percutere, cu mánule complode, explode, cu degitele concrepá, cu flagellulu soná, cu vementia soná, resoná, personá, dá crepitu, dá fragóre, loví, percutere; aieptá, erumpe, despíca, sparge; a se rumpe, se despíca, se sparge, crepá; — *pocnitoriu*, -a, adj. s., *pocnítu*, part. sup. subst., *pocnítura*, s. f., actione si effectu de *pocnire* : *pocniturele tunului, pocniture sangerose in capite*.

POCOSIU, -a, adj., suffraginosus; manus vel pedes dolere contracti, rigidi; suffraginosu, rigidu, spasmosu, convulsivu, mâne sau petiôre contracte, rigide, convulsive.

PODARITU, s. m., nu e de câtu unu

derivatu d'in *podariu*, ce vedi in Dictionariu, cu sensulu de: *tassa de ponte, de podu, portorium*; portoriu, care e mai largu in sensu; — form'a *podela*, nu e plausibile, ci se pote corree in form'a: *podea* = *podella*, s. f., tabulatum, tabulatu, tablatu, contablatu, precumu si: *tabula*, scandura, tabla; apoi: *podella inferiore* = *pavimentum, tabulatum*, ci si: *podella superiore de pre coperementulu casei* = *tabulatum superius*; — dero occurru si deminutive directe d'in *ponte* si *podu*, cumu: *podilla, podina, podisca, podusca*. feminine, inse si masc. *podisioru, podicellu, podiscu*; dero d'in celle feminine nu insemna numai: *ponti* si *poduri mici*, ci si: *tabla, scandura*, mai allessu in formele: *podilla, podina*; — de alta parte: *podisioru* are insemnare de: *scrinium, armarium*; *scriniu, armariu*; — *podciu*, = *podciu*, s. m., de si demin. d'in *podu*, totusi insemna si: *alta planities*, inalta planetia; — augm. d'in *podu* e: *podoniu* = *podoiu*.

PODBELLA, s. f., si *podbellu*, s. m., specia de planta, *tussilago fanfara*, Linn. germ. der hufattich, brandlattich, rosshuf; ero *Barcianu* distinge: a) *podbellu de apa* = germ. der froschlöffel; b) *podbellu de monte* = germ. der wohlferlel.

PODCOVA, *podcovire, podcovitu, podcovitura*, etc. vedi *potcova*.

PODELLA, *podeliu* = *podciu, podilla, podina, podisca, podusca, podisioru, podoiu* = *podoniu*, etc. vedi *podariu*.

PODIDIRE, -escu, v., onerare, onere gravare vel premere, opprimere, obruere, centerere, cumulare, congerere, imponere, impetum facere, irruere, petere; a onera, incarca, oppreme, obrue, contere, accumulá, congere, impune, irruere, a face impetu, atacá, sarí, impugna: a *podidi in lacrima*; *multe relle podidira pre bietii crestini*; — part. sup., *podiditu*: *podiditi de mare turba*; s. f., *podiditura*: *podiditura infricosiata de strani*; — forma barbara de origine obscura.

PODLOGIRE, *podlogu*, etc., vedi *potlogire, potlogu*.

PODGORIA, s. f., vedi *potgoria*.

PODMOLU, s. m., agger, profunda

ripa limosa; aggere, argine, profunda ripa limosa.

PODOBA, s. f., decus, ornatus, ornamentum; ornatu, ornamentu, decore; — *podobire, -escu*, v., ornare, decorare; a orna, adorna, decora, informosetiá, — vedi inse si: *impodobire*, v., care se dice mai desu de cátu simplulu: *podobire*; — *podobia*, s. f., canticu basericescu.

PODOROGU, s. m., com meatu; com meatu, passu de calle, in specie: *calli de posta*; barbarismu, dero d'in fericire cadutu deplenu in desuetudine.

PODRÖMU si *podrumu*, s. m., cella vinaria, cella, cellare, cellarium; cella vinaria, cella, cellare, cellariu.

PODVALLU, s. f., cubille dollowum *vinariorum*; stratu de lemne pentru buti cu vinu; — neconnoscutu d'in coci de Carpati.

PODVEDA, s. f., operarum praebitio; prestatione, lucru de prestatione, angaria.

POFI, s. m. pl. (pre a locuri si: *pochi, pohi*), *postilena*; curella lunga care se trece pre sub cod'a callului; — *posilla*, s. f., (pre a locuri: *pochilla, pohilla*), in acellu-asi intellesu cu *posi*; inse si m., *posillu* (pre a locuri: *pochillu, pohillu*); — verbe d'in tote: *posfire, -escu, posillare*, a face *posi* sau a pune *posi*; part. sup., *positu, posillatu*.

POFIBA, s. f., (pre a locuri: *pochiba, pohiba*), si *posida*, s. f., (pre a locuri: *pochida, pohida*), praetextus, species, simulatio, ambages; pretestu, specia, simulatione, ambage, ambagi, pre a latu-ri, pre de parte; — *posibire* si *posidire, -escu*, v., praetexere, praetendere, causari, simulare, per ambages agere et loqui; a pretende, a pretesse, causa, simulá, a lucra si vorbi cu ambagi, a vorbi pre a latu-ri, pre de parte, a allude.

POFTA, s. f., cupido, cupiditas, aviditas, libido, ardor, desiderium, appetitus; cupidine, cupiditate, aviditate, libidine, ardore, desideriu, appetitu; — *posfire, -escu*, cupere, concupiscere, petere, appetere, pescere, pestulare, desiderare, precari, imprecari; a cupe, concupe, concupi, concupisce, pete sau peti, postula, appete, desidera, precá,

rogá, imprecá, blastemá;—adj. s., *postitoriu*, -a, part. sup., *postitu*;—*postire* e asiá aprópe de *poscere*, in cátu tentédia a suspectá una origine commune.

POFTIRE, *postitoriu*, *postitu* vediposta.

POFTORIRE, -escu, v., repetere, iterare, rediterare, insistere, persistere, perseverare; a repete, repetí, iterá, rediterá insiste, perseverá; — part. sup., *postoritu*;—si : *postora*, s. f.

POGHIRCIRE, -escu, v., colligere, legere, spicas derelictas legere, uvas racemari; a collige, lege spice remase, uve lassate in urm'a collessului; — *poghircitoriu*, -a, adj. s., *poghircitu*, part. sup., *poghircitura*, s. f.;—vedi si *pobircire*.

POGONARIU, s. m., puer minans boves aratores; baiatu care mena bouii aratori; in specie : omu mare care ara cu diu'a la altulu;—inse : *pogoniciu*, s. m., e baiatu ce mena bouii aratrului cuiva; — *pogoru*, s. m., mesura de spatiu, a nome de 1296 de stensini, jugerum.

POGORIRE, -escu, v., descendere, decutere, dejicere; a descende, decute, deiece; — part. sup., *pogoritu*, si subst. : *pogoritulu pre cost'a montelui*;—si : *pogorisiu*, s. m., a) actione, actu de *pogorire*; b) locu de *pogorire*.

POGREBANIA si *pogrevania*, s. f., funus, exsequiæ; funu, funeralie, essecie, immormentare; — barbarismu cadutu in deplena desuetudine.

POHI, *pohiba*, *pohilla*, etc.; vedi *posi*.

POHITNICU, s. m., vedi *popivnicu*.

POHVALA, s. f., pompa, solennitas, majestas, gloria: pompa, solennitate, maiestate, gloria; si : auctoritas, amplitudo; auctoritate, amplitudine;—*pohvalosu*, -a, adj., pomposus, pompaticus; pomposu, pompaticu;—inse nu scimu se fia sau se fia fostu aceste covente pre unde-va in usu d'in coci de Carpati.

POIANA, s. f., pratum in medlis silvis, silvae calvitium; latrina; pratu in selbe, calvitium de selba; in specie : latrina, locu de desertare;—demin. *poianitia*, *poianutia*, s. f.

POIATA, s. f., bubile, stabulum bubile, casa salaria; staulu de boi, staulu bubile, casa salaria, de sare.

POJARU, s. m., pusulae, rubentes

pusulae; pusule, pusule rossie, versatu d'in pusule rossie.

POJINARIU, s. m., vedi *pusnariu* si *busnariu*.

POJITIA, s. f., pellis, cutis, cortex; pelle, cute, cortice, scórtia.

POLA, s. f., in locu de *polla*, cumu e in Dictionariu, aci insemnãmu numai : *polla alba*, specia de morbu; — *polla Sãntei Marie*, dupo *Barciaau*, germ. das mutterkrant, dupo Dict. de Buda : matrice=matricaria parthenium Linn.

POLAIU, s. m., tenerium pollium Linn. specia de planta, dupo germ. bergpoel.

POLATA, s. f., palatium, aula; palatium, aula;—nu e connoscutu d'in coce de Carpati.

POLCOVNICELLU, *polcovnicessa*, *polcovnicia*; vedi *polcovnicu*.

POLCOVNICU, s. m., capu allu unui regimentu de militari, nome cadutu a-stadi in depelna desuetudine cu tote derivatele selle, si suppletu prin : *colonellu*, dupo fr. colonel, care respunde la mai multe espressioni cu alle vechiloru Romani, adeco : *chiliarchus*, (*χιλιάρχος*) = fr. colonel d'infanterie, (si la noi : *colonellu de infanteria*); legionis tribunus, tribunu de legione, in acellu-asi sensu cu fr. colonel d'infanterie, *pedditum praefectus* = fr. général d'infanterie, *generariu de infanteria*, si vechiu : *praefectus de pedestri*, *equitum praefectus* = fr. général de cavalerie, *generariu de cavalleria*, si vechiu : *praefectus de callari*;—*polcovnicellu*, s. m. demin. d'in *polcovnicu*; — *polcovnicia*, s. f., officiu allu *polcovnicului*, care ar corresponde vechiloru : *tribunatu praefectura*; — *polcovnicessa*, s. f., muliere a *polcovnicului*.

POLCU, s. m., legio, regimentum, (fr. regiment); regimentu, legione.

POLECRA si *porecla*, s. f., cognomen, cognomentum, agnomen, nomen vel cognomen ridiculum, jocularium, nugarium, appellatio ignominiosa vel probrosa; cognome, cognomentum, agnome defamilia, inse si : nome sau cognome ridiculu, de risu, de batujocura, nugariu, seccu, vile; appellatione ignominiosa, probrosa, batujocurosa; — *polecra* sau *poreclire*,

t, v., cognominare, cognomen dare, imponere, cognomine augere, auge-
ridiculo cognomine, sedare appella-
re; a cognominá, dá sau impune cog-
re, a adauge, marí cu unu cognome,
s: a lipí cuiva ridiculu cognome, a
í prin appellatione;—part. sup. *pole-
u* sau *poreclitu*, s. f., *polecritura* sau
eclitura: *porecriture injuriose*.

POLEIELA, s. f., *polltura*, *semiau-
g*; *politura*; (vedi in Diction. *politu-
g*: *semiauru*=*parutu auru*, *prefacutu
u*,—inse coventulu e contr'a regule-
i limbei; déro, ca nascutu d'in *polire*,
pote facile correge, asiá co nu are de
i se se reduca la form'a plausibile:
na, care e in locu de: *polelic*, ca si:
riu, s. m., in locu de *poleliu*, totu
polire, in sensu de: *gelloidum*, *vi-
pruina*; *gelicidiu*, *vitria pruina*, *neue
plouia glaciale*, ce cade pre plante
e multe ori inglacia si strica;—si
n'a *polelia* f. in sensulu de: *pruina*,
na, etc., se pote intende si la insem-
za de: *polltio*, *laevigatio*, *splendor*,
or, *aurum*, *ultor*, etc., *politio*ne, *le-
atione*, *splendore*, *levore*, *netore* sau
ore, *auru*, etc.,—d'in *polelia* si *pole-
derivate*: *polelire*=*poleire*,—*escu*, v.,
lire, *aurum* vel *argentum* *pollre*, *ex-
lire*, *laevigare*, *laevare*; *fusum colo-
re*, *induere*, *tergere*, *detergero*, *arma
gere*; a *poli*, sau *espoli*, *levigá aurulu*
argentulu, a *leuá fusca* sau *négra
ore*; a *terge*, *sterge*, *deterge*, si *poli
tele*;—adj. s., *polelitoriu*=*poleitoriu*,
polltor, *expolltor*, *inaurator*, *laevi-
or*, *tensor armorum*; *politoriu*, *espo-
riu*, *auratoriu*, *inauratoriu*, *levigato-
storsoriu*, *detersoriu* de arme;—
t. sup. subst. *polelitu* si *poleitu*; s. f.,
ilitura si *poleitura*: *poleliturele ima-
iloru*, *iconiloru*.

POLICANDRU, s. m., (inse correctu:
ycandru=*polycanderu*=*polycande-
lychnuchus* (λυχνόχυος) *pensills*, *po-
ndelum*.

OLIANDRIA, *poliarchia*, *poliar-
u*, *policotiledonu*, *poligamia*, *poliga-
u*, *poligamu*, *poliglottu*, *poligonu*, *po-
mu*, *polipetalu*, *poliposu*, *polipu*, *po-
tabu*, *politechnicu*, *politeismu*, *po-*

liteistu, *politrachia*; vedi in Dictionariu
celle correcte deplenu la artiel. † *poly*—:
polyandria, *polyarchia*, *polyarchicu*, *po-
lycotyledonu*, *polygamia*, *polygamicu*,
polygamu, *polygonu*, *polynomiu*, *poly-
petalu*, *polyposu*, *polypu*, *polysyllabu*,
polytechnicu, *polytheismu*, *polytheistu*,
polytrachia.

POLICIA si *politia*, s. f., inse, d'in
caus'a pronuntiationei, cu doui *l*: *pol-
licia*, de care vedi in Dictionariu: *pol-
licia*, (differitu de *politia*); *a*) *tabula*,
axis, *assis*, *loculamentum*, *sulculu*, *lo-
culamenta gradatim ordinata*; *tabla*, *as-
se*, *loculamentu*, *sulculu*, *loculamente* in
grade ordinate, *scandura* de inseriatu si
tinutu; *b*) *polliciora*, s. f. demin. d'in
pollicia: *tabella*, *assula*; *tabella*, *assula*,
stratusoriu de dispositu.

POLITIAIU, s. m., in locu de *politia-
riu*, ce vedi in Dictionariu;—éro: *poli-
titanesce*, adv. d'in *politianescu*, ce e de
assemine in Diction.;—inadmissibile e
form'a: *politicesce*, adv., ce in Dictio-
nariu sona *politice*.

POLMUDU si *polmolu*, s. m., vedi
podmolu.

POLOGARIU, -a, adj. s., *sarcinator*,
sarcinatrix, *interpolator*, *interpola-
trix*; *sarcinatoriu*, -*toria*, *interpolatoriu*,
-*toria*, *carpaciu*, -a;—d'in *pologu*, s. m.,
a) *velum ductile*, *lecti sipariu* vel
supparium, *supremum lecti tegmen*; *vel-
lu ductile*, *sipariu* sau *suppariu*, *coperi-
mentu* de *lectu*, *supremu tegme* de *lectu*;
b) *foeniculum*, *gramen demessum* vel
falcatum; *fenificiu*, *fenu* sau *erba*, *grame
falcatu* sau *cozzitu*; *c*) *foenicidum*, *foe-
nisectum*; *fenicidiu*, *feniseciu*, *fenu* sau
erba taliata, *secata*; *d*) *segmentum pel-
lis*, *corii*; *segmentu*, *peticu* de *pelle*, de
coriu;—*barbarismi* de origine *necon-
noscuta*.

POLOGU, s. m., vedi *pologariu*.

POLOMIDA, s. f., *a*) *serratula ar-
vensis* Linn., (vedi in Diction. *pallami-
de*); *b*) *convolvulus*, *convolvulu* si *vol-
bura*, *alta specia* de planta.

POLONA, s. f., probabile in locu de
pollona de la *polla*: *lacinia*, *siuus*, *pars*;
lacinia, *ruptura*, *senu*, *parte*, *buccata*, etc.
de *vestimentu*, de *mur*, etc.

POMADA si *pomade*, s. f., vedi in Dictionariu *pomata*.

POMELNICU, s. m., carte ce serve la memoratulu defunctoru, cu fastidiosa forma d'in *poména*, (pre a locuri: *pomana*), s. f., a) memoria, commemoratio, mentio; memoria, memoratio, commemoratio, mentio; memoria, memoratio, commemoratio, mentio; b) sillicerium, convivium funebre; sillicerniu, conviviu sau ospetiu de funeralie, capite de morti, commendu, commendare facuta maniloru sau mortiloru; c) stips, elemosyna; stipe, elemosyna, in genere si pentru mani sau morti; d) auxilium, donum, munus; adjutoriu, donu, munu, daru; e) gratulatum auxilium; gratuitu, adjutoriu: a *dá de pomana*; de *pomana vini*, te duci; a *face pomana totoru indigentiloru*; capite si *pomane pentru manii nostri*; — *pomenire*, -escu, v., memorare, commemorare, meminisse, in memoriam revocare; exaltare, expergeficare; fuisse vel vixisse; experglisci, somno exaltari, inopinanter fieri, adventre, evenire, accidere; a memorá, commemorá, tiné mente, revocá in memoria, adduce amente, a si adduce amente, a escitá, descitá, disceptá, a se desceptá d'in somnu, a fi fostu, a fi vissu, traitu; a se face pre neasteptate, pre inopinate, adveni, eveni, accide; — adj. s., *pomenitoriu*, -a, memorator, -trix; *memoratoriu*, -tória; — part. sup. subst., *pomenitu*, s. f., *pomenitura*; — *pomenentia*, s. f., memoria, memoria; *pomenia*, s. f., memoria, commemoratio, convivium funebre; memoria, commemoratio, mentio, ospetiu funebre, capite de morti; — D. *Miklosich* n'a potutu demonstrá, co *pomana* ar fi v. slavicu, pre cându e cu multu mai probabile, co impromutulu in limbile slavice e facutu d'in limb'a romanésca, de óre ce coventulu *pomana* sau *pomanía*, s'a potutu formá d'in elementele romanesci, adeco, sau d'in *po* = *poi* = *post*, si *mani* = *manes*, sau d'in *po* = *poi* = *post*, si *menire*, ca si *remitteset* = *remenire*, -escu, d'in re si *menire*, care are acellu-asi intellesu, adeco: a *adduce a mente*.

POMENIA = *pomanía*, *pomenire* = *pomanire*, *pomenitoriu* = *pomanitoriu*'

pomenentia = *pomanentia*, etc.; vedi *pomelnicu*.

POMERIDA, s. f., incorrectu; vedi in Dictionariu *promeridie*.

POMITIA, s. f., *fraga*, *fragum*; *fraga*, *mura*, — d'in *póma*, in genere, ce vedi in Dictionariu.

POMOSNICU (cu s aspru sibilante), s. m., tabularii custes, *chartophylax*, archive *praepositus*; custode allu tabulariului, *chartophylax*, *prepositu* archiului, *registratoriu*, *prepositu* matriculei; — coventu strainu si forte aspru, déro d'in fericire cadutu in deplena desuetudine.

POMPONA, s. f., (dupo fr. *pompea*), mai bene ar fi masc. *pomponu*, mullebris apparatus; apparatus mulierescu, lussose ornamente.

POMISIORU, s. m., demin. d'in *ponu*, ce vedi in Dictionariu, in care deminutivulu acestu-a si mai multe lipsecu, cumu: *pomuciu* = *pomutiu*, *pomusioru*, *pomullu*, *pomulletiu*, *pomusellu*; inse: *pomusellu* = *tamarindus* (fr. *tamaris*), si *tamarix*, si in fine *tamarice*, cu acésta differentia, ca allu nostru propriu: *pomusellu* = micu arbore; asiá déro *pomusellu* ar fi micu pre longa arborele: *tamarice*, m. si fem., pre candu *tamarindu*, ca fructu, ar fi cu preferentia f. *tamarinda*.

POMUCIU, *pomusioru*, *pomullu*, *pomulletiu*, *pomusellu*; vedi *pomisioriu*.

PONCA, *ponce*, *poncisiare*, (reu *poncisiere*), *poncisiatu*, (reu *poncisietu*), *poncisiatura* (reu *poncisiatura*), *poncisiu*; vedi: *imponcisiare* in Glossariu.

PONE, s. f. pl., acus gen. *aceris*, *palear*; *acere*, *palia* = *paia*; — vedi si: *pleva*, déro *pone* ar fi de preferitu, ca, probabile forte, provenite d'in *ponere*.

PONIHOSIA, *ponihosu*; vedi: *ponivostá*, *ponivosu*.

PONIVOSIA, s. f., *myopia*, *luscitie*, *visus* *hebetudo*; *myopia*, *luscitione*, *ebetudine* de vedere; — *ponivosu*, -a, adj., a) *myops*, *luscitosus*, *hebetis* *visus*; *myope*, *luscitosu*, de ebete vedere; b) *strabo*, *paetus*, *lucis* *intuens*; *strambu* de ocli, *petu*, care se uita cu unu oclu intr'una parte, cu altulu intr'alt'a.

PNOSIRE, -escu, v., male uti, usu rere, infamiam inferre, existimam violare, dedecorare, fidem per-, netam ad ignominiam laurere; a reu, a strică priu usu, a nemicí, a ice infamia, a violá estimationea, corá, disonorá, perde fedea, inferrá, rá cu nota de ignominia; — adj. s. *visoriu*. -a, part. sup., *ponositu*, s. f.; *isitura* : ce de *ponositure accumu-pre voi*; — *ponosu*, s. m., (care a nascere la tote celle precedenti), mia, dedecus, inhonestas, probrum, ebrium, abjectio; infamia, dedeconestate, disonore, opprobriu, proignominia, batujocura, misellia; — *osus* e, forte probabile d'in gr. *δνοσις*; astematía, infamia, cu prep. *ἐπονο* unde a cadutu e initiale in limb'a anesca); — inse si unu adausu de *penosus*, *penoslu*, s. m., cu acellu-ensu ce are *ponosu*, afora de : quequerella, querimonia, ineusatio; gere, plansóre, vaietu in genere si maru; — si d'in *ponoslu* derivate cellu-asi sensu : *ponosluire*, -escu, *onoslutoriu*, -a, adj. s., *ponosluitu*, sup., s. f. *ponosluitura*; cari nu su commendatu.

PNOSITORIU, *ponositu*, *ponositu-onosluire*, *ponoslutoriu*, *ponoslui-onosluitura*, *ponoslu*, *ponosu*; vedi *sire*.

PNOVU, s. m., labor, fatigium, e-, nisus; labore, fatiga, opera, nisu, rdare de poteri; — (pote d'in gr. *σ*, confere si *ποινή* = poena).

PNTERIU, s. m., semiquadrans, he- (gr. *ἡμνα*), cetyla = cotyle = co-semicadrante, emina sau hemina, a = cotyle = cotula; — neconnoscutu cöce de Carpati; — de unde?

PNTONIERU, s. m., (dupo fr. *poner*), naul exactor, pontium strue-essactoriu, perceptoriu de naulu; tructoriu de ponti; *pontonagiu*, s. dupo fr. *pontenage*), naulum, naulu solve pentru trecerea unei *ponte*; *ontonu*, s. m., (dupo fr. *penton*), e, pontone; — tote forme spurie; celle plausibili in Dictionariu; — *maru*, *pontonatu*, *pontone*.

POPALNIRE, -escu, v., cumulare, ac-cumulare, aggerere; a cumulá, accumu-lá, aggere; — part. sup., *popalnitu*.

POPASU, s. m., statio, divertion-lum, diversoriam, locus appellendi; sta-tione, diverticlu, deversoriu, locu de tragere; — *popasire* (pre a locuri : *po-popasire*), -escu, v., quietis aut refectionis causa divertere, appellere; pentru repausu sau refectione a diverte, a se ab-bate, a trage, a stá; — part. sup., *popasitu*.

POPICU, s. m., pl.-e, metula; me-tula, buccata de lemnu lunga si rotun-dita : a *jocá popice*, *jocu de popice*.

POPILNICU, s. m., vedi *popivnicu*.

POPISTASIU, s. m., in locu de *papistasiu*, care e totu asiá de corruptu, — d'in collo de Carpati; vedi *papistu*.

POPIVNICU, s. m., specia de plan-ta : *asarum europaeum Linn.*; — *popivnicu impurescu* = *anemone hepatica nobilis Linn.*

POPLONU, s. m., in locu de *paplo-ma*, — d'in collo de Carpati.

POPORAKIU, -a, adj. s., relativu la *poporu*, de *poporu*, amatu de *poporu*; — *poporasiu*, s. m., deminut. ridiculu, d'in *poporu*; *poporianu*, -a, adj., in acellu-asi sensu ce are in form'a *poporanu* in Dic-tionariu; — *poporime*, s. f., collectivu d'in *poporu*, populatione, parte de po-poru, a unui locu; — *poporosu*, -a, adj., plenu de *poporu*, numerosu; (vedi in Diction. *populosu*).

POPOSIRE, *popositu*, etc.; vedi *po-pasu*.

POPRIRE, -escu, v., vedi in Diction. *oprire*; — *poprire* se pare mutilatu d'in *preoprire*.

POPU, s. m., pila, columna, praesi-dium, columen, parastata, antae, fulci-mentum, fultura, adminiculum; pila, columna, colume, presidiu, parastata, pi-lastru, anta, fulcimentu, fultura, admi-niculu, rédimu.

PORA, s. f., vedi *ponce*; — coven-tulu e neconnoscutu d'in coci de Carpati.

PORANICIU, s. m., specia de plan-ta : *orchis mascula Linn.*

PORAVU si *puravu*, -a, adj., ferus, ferox, saevus, petalans; feroce, sevu,

furiu, petulante, selbaticu; — nu pare connosecutu d'in coci de Carpati.

PORCARIME, s. f., multime de *porci*; — totu d'in *porcu* si *porcasiu*, nu ca demin., ci in specie, unu pesce: *cyprius gibello*; — *porcinu*, de cari vedi in Diction., — ca s. m., specia de planta: *polygonum aviculare* Linn.; — *porcoiu* = *porcniu*, s. m., a) *porcu* mare, augmentativu; b) inse de ordinariu: *congerles*, *strues*, *conceruatio*, *acervus*, *cumulus*; cumulu, grumuru, acervu, coacervatione, congeria, strue, stroia; — in specie: *porconiu de fenu*; metafotice: *porconiu de auru*, *porconiu de orozu*; — in fine: *porcu de câne*, espressionè injuriosa.

PORCASIU, *porcinu*, *porcoiu*, *porcu de cânc*; vedi *porcarime*.

PORCELANU, s. m., (forme multe si curiose, si d'in elle semnata: *porcelanu*), vedi inse in Diction. *porcellana* si *potiolana*, ce potu duce la correctione.

PORECLA, *poreclire*, *poreclitoriu*, *poreclitu*, *poreclitura*; vedi *polecra*.

PORNELA, s. f., impetus, irruptio, inceptio, susceptio, initium, inchoatio, aggressio; impetu, irruptione, inceperè, suscepere, aggressionè; — cu forma de reprobatu; — *pornire*, *pornitura* etc. potu supplè; — vedi in Diction. *pornire*, *pornitu*, inse lipsece *pornitura*.

PORODITIA, s. f., germen, progenies, propago, proles, generatio, origo; germe, progenie, propagine, prole, generatione, origine, vitia; — barbarismu, si neci co e connosecutu d'in coci de Carpati.

POROSEU, s. m., arena scriptoria; arena scriptoria; — neconnosecutu d'in coci de Carpati.

PORTAFOII, *portafoiu*, *portofoiu* etc. (dupo fr. *portefeuille*), in casu de necessitate, form'a acceptabile ar fi: *portafoliu* = *portafoiu*, s. m., capsă, scrinium; — pentru compositione compara: *casagura*, *perdevéra*, etc.

PORTALU, s. m., (fr. *portail*, germ. *portal*), maxima vel princeps porta, frons, prothyrum, praecipuus introitus; cea mai mare porta, porta principale, prothyru, introitu precipuu; — for-

m'a erratica *portalu* s'ar pote corregè prin *portale*.

PORTERU, s. m., (dupo fr. *porter*, trassu dupo angl. *porter*), specia de bere dupla, bere anglica forte spirituoasă, imbetatoria.

PORTIESIU, -a, adj. s., contribuens, contributioni subjacens; contribuente, suppusu contributionei; — de certu: *portiesiu* vine d'in *portio* = *portione*, déro cu forma asiă de fedosa, in câtu bene, co nu a trecutu si d'in coci de Carpati.

PORTOCALLA si *portucalla*, s. f., fructu de arborele: *portocallu* si *portucallu*, s. m.; — avemu si *portocalliu* sau *portucalliu*, -a, adj., relativu la *portucallu*, in specie inse la colori: *vestimentu portucalliu*, *vele portucallie*.

PORTOPEU, s. m., (difformatu dupo fr. *porte-épée*), cincticulus, balteus; cinctura, cingutore, baltiu.

PORTRETARIU, *portretare*, etc.; vedi *portretu*.

PORTRETU, s. m., (dupo fr. *portrait*), imago, effigies; imagine, effigia, — si verb. *portretare*, a face *portretu* sau *portrete*; *portetrariu*, s. m., care face *portrete*, nu su prea fericite imitationi; (vedi si in Diction. *porttractu*.)

PORUMBA, *porumbaressa*, *porumbaria*, *porumbariu*, *porumbea* = *porumbella*, *porumbellu*, *porumbisce*, *porumbilia*, *porumbutiu*, *porumbu*, — d'in cari in Diction. apparu in forme classicè numai; *palumba* = *porumba*, *palumbariu* = *porumbariu*, *palumbu* = *porumbu*; unde mai e de insemnatu: a) co *porumbu* mai are si: α) sensulu de *papusioiu*; β) sensulu de *prunu selbaticu*; b) *porumbariu* are si sensulu de *magazinu de papusioiu*; — adauge: *porumbaressa*, *porumbaria*, *porumbea*, *porumbellu*, *porumbitiu*, *porumbutiu*, cari se potu facile corregè in: *palumbaressa*, *palumbaria*, *palumbella*, *palumbellu*, *palumbitia*, *palumbutiu*; — se aude si una forma spuria: *porumbisce*, care se pote corregè in: *porumbetu* si in: *palumbetu*.

PORUNCA, s. f., jussus, jussum, imperlum, praecipuum, mandatum, decretum, rescriptum; jussu, imperiu, pre-

ceptu, mandatu, decretu, commandu, commandamentu, rescriptu, ordine, ordinantia, ordinatione, officiu, impositione, — *poruncire, -escu*, v., jubere, imperare; mandare, praecipere, injungere, praescribere, significare; a jubé, imperá, mandá, demandá, commandá, injunge, praescriue, ordiná; — *poruncitoriu, -a*, adj. s., jubens, imperans, mandator, praecceptor, imperiosus; jubente, imperante, preceptoriu, mandatoriu, commandatoriu, ordinatoriu, prescriptoriu, imperiosu, imperativu; — *poruncitu*, part. sup.; — *poruncéla*, s. f., forma spuria, in sensu de *porunca*; — barbarismi, mai de totu caduti in desuetudine.

PORUNCELA, *poruncire, poruncitoriu, poruncitu*, etc., vedi *porunca*.

POSA, s. f., (dupo fr. pose), positus, lapidum positus, exemplaris positio, tenor, forma, figura, species; positu, statu, statura, structura; positu allu petreloru, positu allu unui esemplariu, tenore, forma, figura, specia; — verb. *posare*, (dupo fr. poser), ponere, locare, collocare, statuere; a pune, locá, collocá, statue, pune in statu, forma, *posa*; — part. sup., *posatu*; — fr. pose, e forte probabile, affine cu unulu d'in participie passive de la *ponere* = *punere*, adeo : *posu* = *pusu* - a.

POSACU, -a adj. s., morosus, tristis, taciturnus, querulus, iracundus, importans; morosu, taciturnu, iracundu, importunu, ánima rea.

POSADA, s. f., 1. domus excubitoria in limitibus; casa de veghiatu in limitile terrei; 2. concubina, pellex, meretrix; concubina, tinutória, pollice, meretrice; — d'in *posada* derivatu : *posadnica*, s. f., care si face una maiestria d'in occupationea sea; — *posadnicia*, s. f., statu de *posadnica*.

POSDARIA si *pusdaria*, s. f., acus canablis vel lini; acere de cânepa sau de linu, pelliciele inutili alle acestoru plante, de cari se curetia.

POSGHITIA (cu s aspru sibilante), s. f., silliqua, valvulae; silica, valvula, specia de pellitia ce infasciöra certe loquimine.

POSINDICU si *posidicu, posindoru*,

a, adj. s., homuncio, homunculus, lascivus, petulans, petulcus, nequam, abjectus, nebulo, furcifer, crueifer; omutiu, omunculu, lascivu, petulante, omu de nemica, abiectus, blestematu, misellu, furciferu, strangariu, spenduratu.

POSIRCA, s. f., resultatü allu fermentationei pruneloru puse in bute, inainte de a le ferbe spre a störce alcoolulu; — metaf. ce nu e puru, curatu, clarificatu.

POSNA, s. f., cavillatio, jocatio, facetiae, irrisio, dicterium, jocus, nugae, vernilitas, scurrilitas, scurriles joci, jocosa verba, vernacula festivitas, scenica dicacitas, scurrilis dicacitas, vernile dictum, scena, mimici joci, mimi, res ridicula et inepta, urbane sales, liberales joci, asperae facetiae, aculeati joci, dicacitas, politissimae facetiae, lepos, atticus lepos, sales amari et acerbi, jocus venenatus, sales felle suffusi; cavillatione, jocatione, facetia sau facetie, irrisione, dicteriu, jocu, nuge, seccature, vernilitate, scurrilitate, scurrili jocure, jocose vorbe, vernacula festivitate, scenica dicacitate, scurrile dicacitate, vernile dissu, scena, mime joci, mimi, lucru ridiculu si ineptu, urbana sare, urbane sari, liberali jocure, dicacitate, politissime facetie, lepore, atticu lepore, sari amare si acerbe, jocu venenatu, sari intinse in fiere, in fine *posna* e totu ce delecta, farmica, etc., ce morde, irride, batujocora, ridicula, offensa, suppera, invenenádia, essacerba, etc., adeo ce apropo de amendoue partile attinge si misca vemente una ánima sentitória; — *posnasiu, posnaciü, -a, posnace*, adj. s., in totu largulu sensu allu substantivulu *posna*: cavillator, irrisor, jocosus, facetus, dicax, lepidus, scurra, sannio, festivas, mordax, vernaculus urbanus vel villis, etc.; cavillatoriu, irrisoriu, jocosu, batujocutoriü, facetu, dicace, lepidu, scurra, sannione, festivu, mordace, pungutoriü, venenatoriü, infieratoriü, acerbu, secatoriü, vernaculu urbanu sau vile, misellu; — *posnacare* si *posnacire*, v., in largulu sensu allu lui *posna* si *posnace*: cavillari, jocari, ludere, irridere, deridere, etc., a cavillá, jocá, luda,

batujocorî, ride, irride, deride etc.; part. sup., *posnacatu, posnacitu*; s. f., *posnacatura, posnacitura*; —pote si: *posnare*, v., directu d'in *posna*, adj. s., *posnatoriu, -a*, part. sup., *posnatu*, s. f., *posnatura*, etc., —totu directu d'in *posna*, sau d'in verbûlu *posnare*, si form'a forte bene tornata: *posnatecu* = *posnaticu*, cu acellu-asi sensu si inco mai gratiosu in forma si in espressione; (confere germ. *posse, possen, possenhaft, possemacher, possenreisser, posslerlich*; vedi si mai diosu).

POSNACE, *posnaciû, posnasîu, posnacare, posnacire, posnacatu, posnacitu, posnacatura, posnacitura, posnare, posnatoriu, posnatu, posnaticu, posnatura*; vedi *posna*.

POSOMANTARESSA, s. f., d'in *posomantariu, -a*, adj. s. d'in *posomantu*, s. m., conosciute numai d'in collo de Carpati, reu formate d'in germ. *posament, posamentier*, si aceste-a impromutate de la fr. *passement, passementier*; éro d'in coci de Carpati in urmatori'a ordine: *pasmentu*, (mai bene: *passamentu*), s. m., limbus, taenia textilis; limbub, tenia testile, tessutura, mai allessu *tenia testile* larga si distincsa; — *pasmentare*, (mai correctu: *passamentare*), v., taenalis textilibus vestem variare, ornare, distinguere, cu tenie testili a variá, orná, distinge sau vergá una veste sau unu vestimentu; — de aci si: adj. s., *passamentatoriu, -a*, part. sup., *passamentatu*, s. f., *passamentatura*, actione pre longa effectulu, lucrulu in realitate, materia: *passamentu*; — d'in acestu-a directu si: *passamentariu*, (mai reu: *pasmentariu*), -a, adj. s., relativu la *passamentu*, in specie: taeniarum textillum *opifex, taeniarum texter vel textrix*; opifice, artifice, fabricante, tessutoriu, *testoriu* de tenie testili, — fem. *testrice* de tenie testili, — éro dupo *passamentariu* si: *passamentaria* sau *passamentaresa*; — *passamentaria*, s. f., opificiu, arte, fabrica si chiaru negotiu allu *passamentariului* (fr. *passementerie*); — asiá déro, déco nu s'aru introduce formele classice, de preferitu aru fi celle trasse d'in limb'a francese, celloru im-

prumutate si de acollo reu, d'in limb'a germana.

POSOMORIRE, -escu, v., *moresum, taciturnum, tristem, melaucholleum, severum* facere vel reddere, *frontis vel supercillorum contractionem, corrugationem* producere; a face morosu, taciturnu, tristu, melancholicu, severu; a produce contractione sau corrugatione, incretionem, strictionem sau stringere de fronte, de supercilie sau sprincene; — part. sup. subst. adj. *posomoritu, -a*, *morosus, taciturnus, contristatus, frentis vel supercillis corrugatus, contractus, strictus, melaucholleus, tristis, mestus*; morosu, taciturnu, contristatu, corrugatu sau contractu, strictu, incretita la fronte si la supercilie, malicholica, tristu, mestu, aspritu, etc.; — s. f., *posmoritura*, actione, effectu si statu de *posomoritu*; cu acellu-asi sensu intra si: *posomorire*, ca subst. verbale, precumu si form'a: *posomoru*, s. m., (pote in origine e adj., co-ci scimu co se dice in poporu: *facia posomora, vinu posomoru [negru;] oculi posomori*, etc., éro ca subst.): *posomorulu tempului, cerului, sordis, lunei, stelleloru*; metaf. *posomorulu d'nimeî, animeloru*, — *posomoru*, (d'in care deriva celle alte covente d'in acestu articlu), pare a fi unu compositu d'in: *po* si *somoru*, éro *somoru*, prin vemente metathese, pare a fi in locu de: *morosum* = *moresus*; câtu pentru *po* póte fi essitu ca in multe casuri, d'in *pe* = *pre* = *per* = *per*; asiá restabilitu *posomoritu*, e: *permorosu* = *permorosus*, éa superlativu, — de nu cumuva se accordamu ceva coventului fr. *sombre*, ce se afla mai in tote sororile; vedi si: *mosorire*, in Diction. si Glossariu.

POSOMORITU, *posomoritura, posomoru*, vedi *posomorire*.

POSTARIRE, -escu, v., a fi *postariu*, a expedî cu *posta* sau *postari* in coce si in collo, in tote partile; — inse *postariu*, s. m., se póte suppleni prin *postariu* si *postaresa* d'in Dictionariu.

POSTATIA, s. f., formatu d'in *postatu*, ce vedi in Diction., cu sensu de demin. órecumu d'in *postata*: *mai multate postatie de ordie secerate*.

POSTAVARIA, s. f., statu, negotiu, arte, artificiu, officina, stabilimentu de *postavariu*, -a, adj. s., relativu la *postavu*, si care tesse, fabrica sau vende *postavu*, fem. *postavaria* sau *postavauressa*; — *postavu*, s. m. reale, pl. *postave* sau *postavuri*, pannus, panniculus, pannus sericus, pannus bombycinus, pannus villosus; pannu, pannura, pannu sericu sau matessosu, pannu bombycinu sau bombacosu, pannu villosu sau perosu si pannu lanosu, etc.; — *postavosu*, -a, adj., *pannesus*; pannosu, plenu de *pannu*; — barbarismu.

POSTELNICESSA, s. f., femina a *postelnicului*; *postelnicia*, s. f., officiu, demnitate de *postelnicu*; éro *postelnicu*, s. m., subclularius, caeremoniarum magister; unulu d'ntre primii demnitari in hierarchi'a boiarésca; sub regulamentu: secretariu allu statului pentru affacerile esterne; demin. *postelnicellu*, care serviá sub ordinile *postelnicului*, — tote covente de origine barbara, astadi cu totulu cadute in desuetudine ca inutii.

POSTIRE, -escu, v., *jajunare*; a ajuná a mancá macru, seccu, a nu mancá dulce, a mancá numai legumine; — part. sup. subst. *postitu*; — adj. s., *postitoriu*, -a, *jejanans*, *jejanater*; ajunante, ajunatoriu, ajunatória; — s. f., *postitura*, *jejanatie*; ajunatione; — mai spuria forma, e : *postelnicu*, -a, adj. care *postesce*, *postitoriu*, ajunatoriu, etc.; — *postu*, s. m. (care a datu nascere la tote celle precedente), *jejanium*, abstinentia; ajunu, abstinentia, seccu; — (d'in gr. ἀπορτίειν = a elbe abstinere, ἀπορτία = abstinentia, ἀπόρτος = abstinsens, de unde si slavviculu *postiti*, si germaniculu *fasten*).

POSUNARIU, s. m., vedi *pusunariu*.

POTAIA, s. f., (si m. *unu potaia*, vedi mai la valle), irrupti et inepti latratus canis; cáne sau catella ce latra fora tempu si fora locu; — metaf. si despre unu omu sau muliere: importunus, ineptus *fatuus*, importunu, nesufferitu, fastidiosu, ineptu, fatuu, gretiosu : *unu potaia de pretensu invetiatu*.

POTANGU, s. m., pl. -i, cohum, curella grossa, cu care posteriorea parte a aratrului e collegata cu cea anteriore;

(*Festu dice: cohum lorum, quo teme harris cum jugo colligatur, a cohibendo = cohu, loru sau curella, cu care temonele burei se collega cu jugulu, de la cohibere sau continere.*)

POTARNICHIA, s. f., vedi *poturnichia* = *coturnichia*.

POTCA, s. f., malum, incommodum, gravamen, molestia, morbus, aegritude, miseria, jurgium, rixa, altercatio, litigium, dissidium, discordia, dissensio; reu, incommodu, gravame, greutate, nevola, molestia, supperatione, morbu, egritudine, miseria, misellia, jurgiu, cërta, rissa, altercatione, litigiu, dissidiu, discordia, disbinatione, dissentione : *omu de potca*, *callu de potca*, *servitori de potca*; — *potcallesiu*, -a, adj. s., d'in *potca* : malus, malignus, incommodus, molestus, jurgiosus, rixosus, litigiosus, discordiosus, dissidiosus, turbulentus, importunus, querulus, acerbus; reu, malignu, incommodu, molestu, supperatoriu, jurgiosu, bataliosu, rissosu, litigiosu, discordiosu, dissidiosu, turbulentu, turburatoriu, importunu, acerbu, ánima rea; *potcasiu* -a, adj., cu acellu-asi sensu ce are si *potcallesiu*; — barbarismi.

POTCAPIARIA, (mai reu : *potcapieria*), s. f., artificiu, fabrica, officina de *potcapiariu*, (mai reu : *potcapieriu*), s. m., care fabrica sau vende *potcapie*; — *potcapiu*, s. m. plur. *potcapie*, mai reu *potcapiuri*, *galerus sacerdotalis*, *cucullus*, *cucullio*; *cucullu*, *cucullione* sau abr. *cullione* sau *cullioniu*, ce pórtá popii : *potcapiele su mai voluminose in partea superioare*, éro *cucullionii* sau *cullioniele su cylindrice in tota estensione*; — *potcapiu* se pare a fi unu compositu d'in barbariculu *pot*, si d'in romaniculu *capu*.

POTCIRE, -escu, v., (d'in *potca*, ce vedi mai susu), *difformare*, *deformare*, *deturpare*, *mutliare*, *foedare* *fascinare*, *incantare*, *excantare*, *praestigilis uti*; a *difformá*, *deformá*, *deturpá*, *fedá*, *mutilá*, *degradá*, *fasciná*, *incantá*, *escantá*, *prestigiá*, *farmecá*; — adj. s., *potcitoriu*, -a part. subst. *potcitu*, s. f., *potcitura*, malum veneficilis vel incantationibus illatum, *deformatio*, etc.; reu addussu de

farmice sau de incantationi, deformatiune, etc.

POTCOVA si *podcova*, s. f., equi vel bovis ferramentum, ferrea solea; ferramentu de callu, de bouu, etc., in genere: ferria solia, ferratura; — *potcovariu*, -a, adj. s., relativu la *potcova*, in specie: artifice, fabricante, fabru sau fauru de *potcove*; ca subst. reale: malleolas, quo ferreae soleae fabricantur, vel equis, praecipue, affiguntur; malliu, mallioru, (ciocanu, ciocanellu), cu care se faura, fabrica ferramentele sau se affigu aceste-a calliloru; — *potcovaria*, s. f., artificiu, fauratione, fabricatione, lucru de *potcovariu*; — *potcovire*, v., a muní cu *potcovariu*; — adj. s., *potcovitoriu*, -a, part. sup. *potcovitu*, s. f., *potcovitura*, — tote covente straine si de allungatu d'in limba.

POTECA, s. f., (d'in collo de Carpate m. *potecu*), semita, callis, trames, diverticulum; semita, carrare, tramite, divirticlu; — *potecutia*, s. f., deminut. d'in *poteca*: *appucati pre aceste potecutie*; — de unde?

POTERA, s. f., arcus, sagitta; seditio, rebellio; insectatio, consecratio, persecutio, sagittariorum agmen; arcu, sagetta; seditione; insectatione, consecratione, persecutione, ceta de arcari sau de sagettari; — *poterasiu*, s. m., (d'in *potera*), sagittarius, seditiosus, tumultuosus, rebellis, insectator, persecutor; sagettariu, arcariu, seditiosu, rebelle, tumultuosu, insectatoriu, persecutoriu, cercatoriu de facutori de relle, de latroni; etc.: *potere si poterasi nu mai essistu astadi, nu se aude de potera sau de poterasi*.

POTERNICHIA, s. f., vedi *poturnichia*.

POTGORIA si *podgoria*, s. f., vine-tum inferius; vinetu inferiore, adeco vine plantate pre colline, la pollele montiloru; — coventu strainu si de allungatu d'in limba.

POTICA, s. f., mutilatu d'in *apotica* sau mai bene *apoteca* si mai bene *apotheca*, de care vedi in Dictionariu.

POTIGNIRE si *potignire*, -escu, v., labi, prolabi, in rem offensare, offeu-

dere, calcitrare, recalcitrare, caespitare, talipedare, vacillare, titubare, fluctuare, graviter prolabi; a lunica, allunica, a calcitra, recalcitra, cespita, talipeda, vacilla, tituba, fluctua, allunica greu; — adj. s., *potignitoriu*, -a, part. sup., *potignitu*, s. f., *potignitura*: *potigniturele armessarioru*; — barbarismi.

POTIRNICHIA, s. f., vedi *poturnichia*.

POTLOGARIU, -a, adj. s., relativu la *potlogu*, ca subst., care stringe *potloge* sau cose *potloge*, — fem. *potlogaria* si *potlogaresa*; — *potlogaria*, a) multe *potloge*, b) adunatura de *potloge*, c) maiestria de *potlogariu*; — *potlogu*, s. m. pl. -e, detritus pannus, lancinia, segmentum, fragmentum; pannu detritu, pannu ruptu, ruptura de pannu, peticu, segmentu, fragmentu, buccata, carpa; — barbarismu, de unde?

POTLONJANU, s. m., vedi *pitlinjanu*.

POTMETU, s. m., pl. *potmete*, mai reu *potmeturi*, illex, esca, illecebra, illicium, invitamentum, incitamentum; illice, esca, illiciu, (aceste-a ammagescu si atragu pescii la uncini, ero urmatoriele in sensu mai largu), incitamentu, invitamentu, indemnium, impulsu, propulsu, etc.

POTOIGU, s. m., pl. -e, sau -i, cintura monacale; — barbarismu.

POTOLLIRE, -escu, v., stingere, extinguere, sedare, mulcere, placare, lenire, delenire, temperare, mitigare, sopire; a stinge, estinge, seda, mulca, allina, impacá, leni, deleni, allena, tempera, stempera, mitiga, sopi; — adj. s., *potollitoriu*, -a, part. sup. *potollitu*; s. f., *potollitura*; — *potollu*, s. m., (care a datu nascere la tote celle precedenti), extitio, sedatio, multio, placatio, temperatio, mitigatio; estinctio, sedatione, multio, pacatio, impacatio, allinatione, mitigatio, temperatione, stemperatione, sopitione, induldre, deduldre.

POTOPENIA, s. f., vedi *potopire*.

POTOPIRE, -escu, v., inundare, destruere, extinguere, perdere, pessumdare, necare, interimere, interficere,

oceldere, **supplicio afficere**; a inundá, innecá, destruge, stinge, nemicí, perde, intereme, interfece, occide, cu suppliciu affece sau affectá; — adj. s., *potopitoriu,-a*, part. sup., *potopitu*, s. f., *potopitura*, de preferitu formeí deforme: *potopenia*, s. f.; — *potopu*, s. m., (care a datu nascere la tote celle precedenti), diluvium, inundatio, invasio, exitium, pernicies, destructio, interitus, barathrum, vorago, rama; inundatione, inecatione, deluviu, invasio, essitiu, interitu, pernicia, destructione, barathru, voragine, precipitiu, ruina;—tote, vorbe straine, déro, d'in fericire cadute in uitare prin concurrenti'a altoru covente pure si simple alle limbei romane.

POTRICALA, s. f., terebra; terebra, in specie de gauritu ciure sau ciurelle; — neconoscutu d'in coce de Carpati.

POTRIVA si *protiva*, s. f., in sensu de diverse directioni, 1. in genere: similitudo, paritas, comparitas, aequitas, aequalitas, proportio, comparatio, superioritas, inferioritas, summitas, optimum, pessimum, etc.; similitudine, paritate, comparitate, ecitate, ecalitate, proportione, comparatione, superioritate, inferioritate, summitate, *optimu-lu*, *pessimu-lu*, etc.: *toti su de una protiva; nu esti de una potriva cu mene; partite ecationei su de una protiva, de una protiva in virtute si inteligentia; cine se póto pune de una protiva in formosetia cu acésta virgine?* — 2. in specie, despre locu: a) e regione, ex adverso: *cas'a sta in protiv'a basericei lui Sántu Antoniu; de in potriv'a casei vedi in potriva cea mai insemnata parte a urbei;* b) contra, adversus; contra: *tende in protiv'a ventului;* c) metaforice: *a se scollá in protiv'a terrei nostra; a se luptá in protiv'a reului, passioniloru, etc.* — derivate: *protivire* (si *potrivire*), -escu, v., similem, parem reddere, aequare, comparare, conferre, proportionate disponere, digerere, ponderare, dirigere, aptare, planare, explanare, complanare, laevigare, asociare, conjungere, concillare; a face simile, pare, assimilá, asseminá, apparechiá, ecá, e-

calá, ecalisá, compará, conferí, dispune in proportione sau proportionate digere, ponderá, cumpaní, cantarí, direge, aptá, adaptá, planá, esplaná, complaná, levigá, netedí, asociá, conjunge, conciliá, impacá; — si reflex.: a se assimilá, se accordá, se apparechiá, se asociá, se uní, se intellege, se conciliá, etc.; — adj. s., *protivitoriu,-a*, part. sup., *protivitu*: *doui casatoriti protiviti, doui armessari protiviti*; — inse form'a: *protivnicu,-a*, adj., adversarius, inimicus; adversariu, inimicu, — cumu si s. f., d'in acestu-a: *protivnicia* —, e si mai barbara; — inse si celle de susu su straine limbei nostre, si avem numai a ne felicitá, co au cadutu mai de totu in desuetudine.

POTROCA, s. f., 1. febrifugla, gentia centaurium minus Linn., specia de planta, care porta si nomele populare: *fierea pamentului*; 2. in pl. *potroce*, de ordinariu, in sensu de: a) minores attillum partes, parti de passere micutie, mai allessu: ficati, buccatelle de capitele aripeloru, etc.; b) exta, intestina, omasum, intestine, omasu, de alte animali, bone de mancare.

POTROSU si *protosu*, s. m., vedi *potriva* = *protiva*.

POVARA, s. f., onus, sarcina, pondus, moles; sarcina, pondu, mole, greutate; — *povarnicu,-a*, adj., onerosus, gravis, molestus, onerarius; onerosu, greu, molestu, onerariu, (in form'a *onerariu*, activu, care póta oneri: *navi onerarie*); — *povarusu,-a*, adj., cu acellu-asi sensu ce are si *povarnicu*; — barbarismi.

POVARNA, s. f., fabrica, machina de facutu spirite, beuture spirituose, destillatóre, destillatória, destillatoria; — *povarnagiu*, s. m., cellu ce are una *povarna*, cu care lucra; destillatoriu, destillator, (fr. distillateur), d'in *destillare*. ce vedi in Dictionariu; — barbarismi.

POVERNIRE si *povirnire*, -escu, v., inclinare, inflectere, descendere, deorsum vadere; a incliná, plecá, lassá in diosu, umilí, descende, a se dá diosu, se plecá, lunicá in diosu; — part. sup., *povernitu* = *povirnit*, s. f., *povernitura* =

povirnitura; — *povernisiu* = *povirnisiu*, s. m., pl. -e, declivitas, declivum, proclivitas, descensus; declivitate, declivu, proclivitate, descensu, muchia.

POVESTE, s. f., narratio, narratiunculula, fabella, fabula, historiola; narratione, narratiunculula, fabula, fabella, istoriôra, mentionella; — *povestelnicu*, -a, adj. s., care narrédia, relativu la *poveste*, la *povesti*; — *povestire*, -escu, v., narra-re, referre, fabulari, fabulam narrare, sermocinari, confabulari, colloqui, garrire; a narra, referre, spune, fabulá, narra fábulé, sermociná, limbutí, tocá mentionelle, a si jocá gur'a; — adj. s., *povestitoriu*, -a, narratoriu, istoritoriu, limbutitoriu, etc.; part. sup., *povestitu*; — barbarismi.

POVETIA, s. f., pl. *povetie*, monitum, monitio, admonitio, praeceptio, praeceptum, consillum, ductus; monitu, monitione, admonitione, preceptione, preceptu, invetiu, lectione, ductu, consiliu; — si ca pers. *consiliariu*, *preceptoriu*, *invetiatoriu*, *ductoriu*; — *povetiuire*, -escu, v., monere, admonere, praecipere, ducere, deducere, docere; a moné, admoné, duce, deduce, conduce, invetiá; — *povetiutoriu*, -a, adj. s., (vedi mai susu form'a *povetia* ca pers.); part. sup., *povetiuitu*; — (prin partea *vetiu* [vedi *invetiu*] coventulu *povetiu* = *povetia*, contradice forte strainismulu).

POVILA, s. f., *postillena*; *postilena*; curella ce se trece pre sub cöd'a callului; vedi si *posi*.

POVIRNIRE, *povirnisiu*, *povirnitu*, *povirnitura*; vedi *povernire*.

POVODA, s. f., *frenum*, *frena*, *habena*, *habenae*; *frenu*, *frene*, *abena*, *abene*; in specie, *frenulu* sau *aben'a* callului de mâna, de sub mâna; — *povodu*, s. m., si in formele: *povolú*, *povolnicu*, *povodnicu*, equus desultorius; callu desultorius, callu paratu, infrenatu; callu de mâna.

POVOIU, s. m., pl. -*povoie*, mai pucinu bene *povoiuri*, *imber*, *nimbus*, *torrens*; *imbre*, *nimbu*, *torrente*: *imbre si nimbu su plouie ce se vërsa cu cof'a ore-cumu*; éro *torrente e riusioriu ce se imple si devine furiosu prin imbre si nimbu*; — forte probabile co *povoiu* e in locu

de *plovoiu* = *plovoniú* = *plouia* vemente si forte abundante.

POZNA, *poznacu*, *poznaticu*, *poznire*, etc., vedi *posna*.

PRABALUIRE, -escu, v., e fedosa forma in locu de formos'a: *probare*, nu mai plausibile e: *probaluire*, -escu, v., totu in casulu lui *prabaluire*.

PRABUSIRE, -escu, v., prin grossa errore, de ora ce verbulu in cestioné e compositu, déro limb'a nostra nu are prepos. *pra*, ci *pre* = *per*, in cätu correctu e: *prebusire*, si mai correctu: *perbusire*, compositu d'in partiel. *per* si verb. *busire*, ce vedi in Gloss. pentru sensu si originea etymologica; compositulu inse: *perbusire*, prin poterea lui *per*, are sensulu potente: *demoliri*, *obterere*, *proterere*, *conterere*, *conculcare*, *proculcare*, *diruere*, *erueré*, *obruere* *evertere*, *destruere*, *submergere*, *immergere*; a *derimá*, *derapiná*, *scofundá*, *affundá*, *conculcá*, *proculcá*, *dirue*, *obrué*, *destruge*, *submerge*, *immerge*, *striví*; — adj. s. *perbusitoriu*, -a, part. sup. *perbusitu*, s. f., *perbusitura*; — *perbusiu* = *prebusiu*, s. m., (care a datu nascere la tote celle precedenti), *obtritió*, *obtritus*, *protritió*, *obrutio*, *proculcatio*, *conculcatio*, *demolitió*, *detritio*, *eversio*, *destructio*, *immersio*, *submersio*; *obtritione*, *obtritu*, *strivitura*, *derimatúra*, *derapinatura*, *detritione*, *detritura*, *eversione*, *destructione*, *demolitione*, *immersione*, *submersione*, *scofundatura*, *affundatura*.

PRAFARIA, s. f., a) *multum pulveris*, multa pulbere, b) *locus in quo pulvis nitratus conficitur vel servatur*, locu unde se face, se fabrica si se conserva pulbere nitrata: *depositu* sau *magazinu* de pulbere nitrata, *fabrica* de pulbere nitrata; — *prafosu*, -a, *pulvereus*, *pulberiu*, *pulberosu*, *plenu* de pulbere; — *prafu*, s. m.: a) *pulvis*, pulbere: pulbere de pamentu, déro si: pulbere de carbone de lemnu taliatu cu sér'a, de eboriu arsu, de metallu limatu, etc.; b) *prafu de pusca*, pulbere de pusca, *nitratus* vel *sulphureus pulvis*, nitrata sau sulfuria pulbere; — *prafuire*, -escu, v., a face *prafu*, a face pulbere, a coperí de *prafu* = a coperí de pulbere, a reduce in *prafu* =

a reduce in pulbere, etc.,—adj. s., *prafuitoriu*, -a, care pulberisa, reduce in pulbere, copere de pulbere, etc., part. sup., *prafuitu*;—*prafulletiu*, s. m., demin. d'in *profu*;—tote coventele: *profuire*, *prafaria*, etc., nu su de câtu straine, pre candu: *pulbere*, *pulberosu*, *pulberare*, etc. su pure romane; vedi in Dictionariu: *pulberare*, *pulberariu*, *pulberaria*, *pulberaticu*, *pulberatione*, *pulberatu*, *pulbere*, *pulberisare*, *pulberisatione*, *pulberiu*, *pulberosu*, etc.

PRAFURA, s. f., fabri clyster; clysteriu de fabru sau fauru, instrumentu de udatu ferrulu arsu in focu.

PRAGIRE, *pragitu*, *pragitura*, etc., vedi: *prejire*, *prejitu*, *prejitura*, la articulu *preja*.

PRAGU, s. m., limen; lime;—coventu straiu si de allungatu d'in limba.

PRAJINA, (dupo altii si: *pragina*), s. fem., pertica, longurius, decempeđa, contus, ames; pertica, longuriu (in specie pentru mesura de spatiu); decempeđa, mai allessu mesura de pamentu; contu (in specie de luntre), amite (in specie de prensu passeri); vedi *pertica* in Diction.;—metafor. *una pragina de omu sau de muliere*, longurio, longurione (despre omu), juncea femina; juncia femina, inalta femina, inse suptire ca unu *juncu* sau *papura*.

PRANDITORIU, -a, adj. s., relativu la *prândiu*, care *prandesce*; *prandiulletiu*, s. m., demin. d'in *prândiu*, in specie despre ospetiu: ospetiu liusioru.

PRAPADENIA, s. f., vedi *prapadire*.

PRAPADIRE, -escu, v., obruere, destrucere, perdere, omltere, offendere, laedere, vastare, devastare; a obrue, ruiná, derimá, destruge, perde, amitte, suppera, offende, offensá, lede, stricá, vastá, devastá, nemicí;—adj. s., *prapaditoriu*, -a, part. sup. *prapaditu*;—covente slavice.

PRAPASTIA, s. f., praecipitiu, gurges, barathrum, vorago; precipitiu, gurgite, barathru, voragine, abysu, affundu immensu;—*prapastiosu*, -a, adj., precipitosu, voraginosu, ruposu;—*prapastuire*, -escu, v., praecipitare, dejicere, dejectare, abjicere, abjectare; a preci-

pitá, dejectá, abiectá, arruncá in abysu, in voragine, in barathru, in gurgite; a nemicí, desfientá, etc.;—part. sup. *prapastuitu*;—covente slave, ce d'in fericire au cadutu in desuetudine.

PRAPORU, si *prapore*, *prapure*, *prapuru*, s. m., 1. vexillum ecclesiasticum; flammura ecclesiastica, vassillu sacru sau funebre, pentru immormentare; 2. omentum, intestinorum volucrum, membrana; omentu, volucru sau membrana de intestine.

PRAPURCICU, s. m., signifer, vexillifer; vessillariu, stegariu, officiaru de infimulu gradu, acumu *sublocotenente*.

PRASECA, s. fem., equorum et equarum armentum, equinae prollis grex, equorum et equarum proletarium armentum, vel equinus grex proletarius, stabulum armenti proletarii; armentu de calli si de epe, grege sau armentu de armessari si de epe proletarie, grege proletaria de calli, stablu de armentu proletariu;—d'in acea-asi origine cu *praséca* si coventele: *prasilla*, s. f., proles, progenies; prole, progenia, in sensulu cellu mai largu: *prasill'a unei familia*, *prasill'a unei vacce*, *conjugiu fora prasille*, *prasill'a canina si porcina*, *se stinse una prasilla de poporu atrei anni*;—*prasire* (cu s lenu), -escu, v., procreare, producere, generare, parere, gignere, fetificare, fetus edere; a procreá, produce, generá, nasce, fetificá: fetá, fetá feti;—si reflex. *a se parasí*, *anu se prasi*;—adj. s., *prasitoriu*, -a, *scrofa prasitória*, *neprasitória femina*; part. sup. subst. *prasitu*: *copilli prasiti d'in prim'a casatoria*; *prasitulu fecundu allu scrofei*;—s. f., *prasitura*: *prasiturele epeloru*, *vacceloru*, *scrofeloru*;—Dict. de Buda attribue *prasire* si prin urmare tote affinile lui, la gr. $\pi\rho\acute{\alpha}\sigma\sigma\epsilon\upsilon\upsilon = \pi\rho\acute{\alpha}\tau\tau\epsilon\upsilon\upsilon =$ agere, f. cere = a face, produce; noi inse credemu pre deplenu coventulu affine cu sanscr. *prasu*, compositu d'in prop. *pra* = pro, prae classice latine, si d'in *su* = parere, gignere, procreare, (vedi mai susu verb. *prasire*).

PRASIRE, -escu, v., (cu s aspru sibilante), fodere, terram fodere, sarrire, sarculare, pastinare, colere; a sapá,

sarri, sarculá, pastiná, curetiá de erbele vettematórie celloru utili, mai allessu : a *prasi popusioniulu*, inse si : a *prasi vini'a*, a sapá vini'a; — adj. s., *prasitoriu,-a*; part. sup. subst. *prasitu*; s. f., *prasitura* : mai multe *prasiture se ceru pentru acésta lussurianta aratura de popusioniu*; — forte probabile affine cu *prasire* de la art. *praséca*, in sensu de : a reproduce, renasce, etc., *popusioniulu*, apperandu-lu de occidere si innecarea erbeloru relle, ce invadu si suffoca plant'a nutritiva.

PRASNICIRE, *prasniciu*, etc., vedi *prasniciu*.

PRASNICU, s. m., pl.-e, festum, festivitas, sollemnitas, sollemne; festu, serbatore insemnata, sollemne, sollemnitate, festivitate; — *prasmicire* si *prasnuire,-escu*, v., celebrare, sollemnita agere; a serbá, a celebrá, a face sollemnitate, a serbátori cu ceremonia, cu pompa, etc.; —adj. s., *prasnicatoriu* si *prasnuitoriu,-a*, part. sup. *prasniciu* si *prasnuitu*; — covinte slavice, d'in fericire cadute in desuetudine.

PRASTIA, (pron. *prascia*), s. f., *funda*; funda, fire sau acie, funicelle implettite pentru arruncare de petre si de alte materie; — *prastiasiu*, s. m., funditor, funditoriu; vedi in Dict. *funda* si *funditoriu*, si remána sanitóse coventele straine morte de desuetudine.

PRASTILLA, (cu s aspru sibilante, si de acea-a forte probabile de scrisu : *prascilla*; vedi si *prastia*), s. f., scindula *faginea*, scindula, scandurella de fagu.

PRAVALIA, s. f., taberna, tabernula, officina; taberna, tabernula, officina; — *pravaliasiu*, s. m., tabernarius, tabernariu; — *pravaliora*, s. f., demin. d'in *pravalía*, tabernula; — se fia óre *pravilla* affine cu gr. *προαυλιον*, asiá co *pravalía* insémna proprie : *locu de espunere*, de aci : *locu de expositione a merciloru* ?

PRAVALIRE, *-escu*, v., *volvere*, *provolvere*, *devolvere*, *volutare*, *invertere*, *evertere*, *subvertere*, *supinare*, *resupinare*, *supinum cadere*, *volvi*, *provolve*, *everti*, *subverti*; a *volve*, *provolve*, *devolve*, *volutá*, *inverta*, *everta*, *subverta*, *restorná*, *supiná*, *resupiná*, *cadé supinu*,

a se *volve*, se *provolve*, se *everta*, se *subverta*, se *restorná*; — adj. s., *pravalitoriu,-a*, part. sup. *pravalitu*, s. f. *pravalitura*; — dupo Dict. de *Buda*, care scriue : *prevolire*, — are fi essitu verbulu in cessione d'in *volvere* = *volvere*.

PRAVARIA, s. f., 1. *mola pulveris igniferi*; mor'a pulberei de pusca; 2. *horrenm pulveris pyriti*; magazinu sau depositu de pulbere de pusca; — forma de d'in collo de Carpati, in locu de cea de d'in coci, ce sona : *prafaria*; vedi acestu coventu mai susu.

PRAVILA, (pron. *právilá*), s. f., *lex*, *ius*, *codex*; lege, jure, justitia, codice, (*condica*) : *dupo pravila* = *legimus*, *legitimu*; — *pravilistu*, s. m., *jurisconsultus*, *jurisconsultu*, *jurisprudente*, *sciutoriu de lege*, *de codice*, *de jure*; — *pravilnicescu,-a*, adj., *legimus*, *legalla*, *in jure*, *legitimu*, *legale*, *de jure*, *in jure*, *dupo jure*; — de aci : *pravilnicescu*, adv., *legitime*, *juste*, *aeque*, *de jure*, *legitime*, *juste*, *dupo lege*, *dupo jure*; *pravilnicia*, s. f., *legitimitas*, *justitia*, *aequitas*, *legimitate*, *justitia*, *dereptate*, *ecitate*; — covente slavice, d'in fericire, essite d'in usulu limbei románe.

PRAVOSLAVIA, s. f., *orthodoxia*, *fides catholica*; *orthodoxia*, *credentia catholica* = *universale*; — *pravoslavnica,-a*, adj., *orthodoxus*, *orthodoxu*, *dereptu credentiosu*; — covente slavice, inse, d'in fericire, essite d'in limb'a poporului románu si chiaru d'in limb'a carturariloru basericesci, cari le introdussesera fora successu.

PRAVOSU, *pravu*, *pravuire*, *pravuitu*, etc., vedi *pravaria*. si *prafaria*.

PREALABILE (mai reu : *prealabilu*), adj. (mutilatu dupo fr. *préalable*), *prae-vius*; previu : *cestione prealabile*, *cestione previa* care debe a se tractá inainte de alte cestioni; de ordinariu : *respingere*.

PREACURVA si *précurva*, s. f., (din *prea* si *curva*), *adultera*, *moecha*, *meretrix*; *adultera*, *mecha*, *meretrice*; — *preacurvari,-a*, *adulter*, *moechus*, *adulteru*, *mechu*; — *preacurvia* si *precurvia* s. f., *adulterium*, *moechia*, *adulteriu*, *mechia*; — *preacurvire* si *precurvire,-escu*, v., *adulterare*, *moechari*, a *adulterá*, *me-*

chá; adj. s., *precurvitoriu* si *precurvitoriu,-a*, part. sup., *precurvitu* si *precurvitu*;—vorbe urrite si de respinsu d'in limb'a culta.

PRECESTA, s. f., *percasta*, *deipara*, *deigentrix*, *mater dei*, *beata virge Maria*; *preacasta*, *percasta*, *deipara*, *deigentrice*, *matre a lui Domnedieu*, *beat'a virgine Maria*;—D. *Miklosich*, nu da neci una proba demonstrativa de slavismu, si *precista* nu essiste de locu in totu Lexicon palaeoslovenico—*graece*—*latinum*; asiá déro noi credemu in prob'a probante, co *precesta* e d'in unu latinu : *praecustus*, compositu d'in *prae* si *castus*; vedi si *precurata*. M.

PRECOLLIČIU si *preculliciu*, (*pre* a locuri si : *pricolliciu*, *priculliciu*), s. m., *Vertumnus*, *Proteus*, qui se in diversa animalia transfigurare potuerant; *Vertumnu*, *Proteu*, cari se potura transfigurá in diverse animalii; in unu coventu : *pricolliciu* e una *imaginaria fientia*, ce se pote transmutá in tote generile de animalii; de aci in fricosiatorie covente pentru *fricosi* : *ámbla precolliciu* *pre aici* si *are se ve tormento cu furia*.

PRECUPESCU si *precupetiescu,-a*, adj., d'in *precupetiu,-a*, s. m. f., *lucri cupidus*, *quaestuosus*, *flagrans cupiditate lucri*; unu *cupidu* de castigu, *cestuosus*, *flagrante de cupiditate de castigu*;—*precupetia*, s. f., *calitate de precupetiu,-a*;—*precupire*, si *precupetire,-escu*, v., *justo majore pretio vendere*, *nimio lucro flagrare*, cu mai mare pretiu a vende, a flagrá, arde de prea mare castigu;—adj. s., *precupitoriu* si *precupetitoriu,-a*; part. sup., *precupitu* si *precupetitu*; s. f., *precupitura* si *precupetitura*.

PREDANIA, s. f., *traditio*, *transmissio*, *proditio*, *delatio*; *traditione*, *transmissione*, *translatione*, *proditione*, *delatione*;—de reprobato inse e form'a barbara *predania*.

PREFACIA, s. f., (*dupo fr. préface*), *praefatio*, *prefatione*, ce vedi si in Dictionariu, co-ci are unu sensu deplenu; éro *prefacia* e aprobe unu *non sensu*.

PREFONTU, s. m., *pauis publicus militaris*, *pâne publica militarc*;—neconoscutu d'in coce de Carpati; (d'in

germ. proviant, *corruptu d'in lat. provivendo*).

PREFUSU, s. m., *licter militaris*; *lictoriu militare*; *neconoscutu d'in coce de Carpati*; (d'in *germ. profess*, *corruptu d'in lat. praepositus*).

PREGATIRE,-escu, v., *praeparare*; *disponere*, *comparare*, *apparare*, *instituere*, *expedire*, *procurare*, *providere*; *blandiri*, *fovere*, *mitigare*, *conciliare*, *destinare*, *decernere*; a *prepará*, *dispune*, *compará*, *appará*, *institue*, *espedi*, *procurá*, *provedé*, *blandi*, *imbandi*, *mitigá*, *conciliá*, *destiná*, *decerne*, *indulci*, *omni*;—adj. s., *pregatitoriu,-a*, part. sup., *pregatitu*; etc., vedi si : *gata*, *gatare*, *gative*, (d'in care *pregative*, cu prep. *pre*).

PREINNOIRE, (*mai correctu : preinnowire*), *-escu*, v., *renovare*; a *renová*, *renouí*;—adj. s., *preinnowitoriu,-a*, part. sup., *preinnowitu*, etc.;—d'in *pre* si *innowire*.

PREINTEMPINARE, v., *praeventire*, *procurrere*; *obvlam ire*; a *preveni*, *procurrere*, *essi* sau *merge inainte*;—adj. s., *preintempinatoriu,-a*, part. sup., *preintempinatu*, etc.

PREJETARE, *prejetatoriu*, *prejetatu*, *prejetu*, etc. in locu de : *pregetare*, *pregetatoriu*, *pregetatu*, *pregetu*; etc., ce vedi in Dictionariu.

PREJA, (*pron. préja*), s. f., *craticula*, *testa super craticula caro*; *craticula*, *cratitia de friptu*, *carne fripta pre craticula*;—*prejire,-escu*, v., *carne super craticula torrere*, *frigere*; a *frige carne* in *craticula*, in genere : a *frige*, *torre*, *combure*, *ambure*,—part. sup., *prejitu* : *cafea prejita*;—s. f., *prejitura* : *prejitura de oua*.

PRELUCA, s. f., *pratulum*, vel *locus collucatus in mediis silvis*; *pratulu*, *micu pratu*, *mica livade*, in genere : *locu collucatu in mediele selbe*;—*invederatu de sene co preluca* e d'in unu compositu verbale : *prelucere*, *prelucire*, ce vedi in Dictionariu.

PRELUPTARE, v., (d'in *pre=prae*, si *luptare=luctari*), *praeluctari*, *praepugnare*, *propugnare*, *pugnam incipere*; a *prolectá* (care e form'a cea mai perfecta), a *propugná*, a *incepe pugn'a*,

luct'a = *lupt'a*; — s. f., *preluptatione* = *proluctatione*, adj. s., *preluptatoriu*, = *proluctatoriu*, -a, part. sup. *preluptatu* = *proluctatu*.

PREMENELA, sau *premenella*, pl. *premenelle*; *primenella*, *primenelle*; albitura, albiture, camésia, camesie, noue vestimente, albe, laute vesti, albiture, linteum, nova vel recentia llutea, novae vel recentes vestes; — *premenire* si *primenire* sau *priminire*, -escu, verb., a) *reficere*, *recreare*; a *refece*, *recreá*, *releuá* *poteri*, *reaminá*, *revivificá*, *animá*; b) *mutare*, *permutare*; *commutare*, *immutare*, *transfigurare*, *renovare*, *candida* vel *lacta*, *nova* recentia *lintea* *induere*, *novas* vel *recentes* *vestes* *induere*; a *mutá*, *permutá*, *commutá*, *immutá*, *scambá*, *transfigurá*, *renová* *albe* sau *laute*, *noue* *camesie* sau *vestimente*, a *pune* *vesti*. a *vestí*, a *investí*, a *se* *investí*, a *se* *imbraccá* cu *noue*, *recenti* *vestimente*; — adj. s. *premenitoriu* = *priminitoriu*, -a, part. sup. *premenitu* = *priminitu*, s. f. *premenitura* = *priminitura*: *doue* *priminiture* *pune*, *scamba*, *mula* *pre* *fi-care* *di*; — v. slav. *premeniti* nu e *probatu* ca *patre* *allu* *romanescului* *premenire*, de *ora* ce *slaviculu* nu are *prim'a* *insemanare* a *romanescului*, *adeco*: *reficere*, *recreare*, *renovare* si *celle* *analoge*; *acestu* *coventu* *priminire* e, *dupo* *forma* si *dupo* *intellessu*, *nascutu* *forte* *naturale* d'in *premu*, (*vedi* *nrmatoriulu* *articl.* *premu*) = *primu* = *primus*, de *unde* *una* *forma* *derivata*: *premenu* = *priminu*, -a, de *unde* *verbulu*: *premenire* = *priminire*, de *unde* *apoi* *intellessulu* *dominatoriu* de: *refectione*, *recreatione*, *renovatione*, *revivificatione*, *essilaratione*, *animatione*, etc., d'in *care* *facile* *celle* *alte* *semnificationi*: *noue* *vestimente*, *albe* *camesie*, *lota* *camésia*, *chiaru* si *renovata*, etc. *M*.

PREMU, -a, *primus*, -a, -um; *asiá* *varia*, *pre* a *locuri*, si *derivatele*: *premavéra* = *primavéra*, *premaru* = *primariu*: *veru* *premaru* = *veru* *primariu*; *vedi* si in *Diction.* *primu*, *primariu*, *primavéra*, *cari* *au* *forma* *mai* *originaria*; — de *observatu* *inco* e si *premu*, -u, *ca* *subst.*, *cu* *sensulu* de: *ora*, *llmbus*, *vitta*, *fascia*,

taclia, *llgula*; *ora* = *marginc*, *limbu* (*limbulu* *coronei*), *vitta* sau *vetta* = *beta*, *fascia*, *tenia*, *cordella*, etc.; *premuire* si *primuire*, -escu, v., *llmbo*, *vitta*, *taclia* *cingere*; a *cinge*, *incinge* *cu* *limbu*, *cu* *vetta*, *cu* *beta*, *cu* *tenia*, *cu* *cordelle*; — adj. s. *premuitoriu* = *primuitoriu*, -a, part. sup. *premuitu*, s. f. *premuitura*: *premuitura* *de* *bette*, *de* *tenie* *si* *de* *cordelle* *splendide* *si* *formosu* *colorate*.

PREMUIRE, *premuitoriu*, *premuitu*, *premuitura*; *vedi* *premu*.

PREOBEJENIA, s. f., *transfiguratio*; *transfigurationea*, *scambarea* *la* *facia* *a* *lui* *Christu*; — *coventu* *slavicu* *introdusu* *prin* *carturarii* *basericesci* *ignoranti*, *éro* *astadi* *deplenu* *cadutu* *in* *desuetudine*.

PREOTIRE si *preuire*, -escu, v., (d'in *preotu* = *preutu*), *sacerdotem* *ordinare*, *aut* *sacerdotem* *agere*; a *ordiná* *preotu*, a *essercitá* *ca* *preotu*, a *essercitá* *preoti'a*; — part. sup. *preotitu* = *preutitu*.

PREPASTE, *prepastia*, *prepastenia*, *prepastiosu*, *prepastuire*, *prepastuitoriu*, *prepastuitu*, etc.; *vedi*: *prapaste*, *prapastia*.

PREPADIRE, *prepaditoriu*, *prepaditu*, *prepaditura*; *vedi* *prapadire*.

PREPELIAGU, s. m., *loitra* *de* *per-tice*.

PREPELICIU, s. m., *fentmeta*; *meta*, *grumuru* *de* *fenu*.

PREPELITIA, s. f., *coturnix*; *coturnice*; — *prepelitariu*, -a, adj. s., *relativu* *la* *prepelitia*: *câne* *prepelitariu*, si *absol.* *bonu* *prepelitariu*; *ca* *subst. pers.*, *prepelitariu*, *venatoriu* *de* *prepelitie*.

PREPUTENTE, *preputentia*, *preputere*, *in* *locu* *de* *cari* *vedi* *mai* *correcte* *in* *Dictionariu*: *prepotente*, *prepotentia*, *prepotere*.

PRESA, s. f., *cu* *errore* *scrissu* *in* *locu* *de* *pressa*, *ce* *vedi* *asiá* *in* *Dictionariu*.

PRESENA si *presina*, s. f., *antilena*, *antilena*, *parte* *de* *stratu*, *de* *ornatu* *allu* *peptului* *unui* *callu*, *curell'a* *de* *sub* *peptulu* *callului*; — *pote* *de* *scrissu* *cu* *s* *duplicatu*: *pressena*, *pressina*, *ca*, *forte* *probabile*, *nascuta* *d'in* *pressu*, -a, *ca* *pe-satoriu* *pre* *peptu*.

PRESENA, s. f., *praevespera*, *ante-*

erera, provespera; prevespera, an-
spera, provespera.

RESILLA, *presire, presitoriu, pre-
presitu*; — tote cu *s* lenu sibilante;
: *prasilla, prasire, etc.*

RESIRE, *presitoriu, presitu, pre-
u*; vedi : *prasire, etc.*, — pote co vo-
e d'in initiale e cea addeverata in
de *a*, déro si cu *s* duplicatu : *pres-
presitoriu, pressitu, pressitura*, a-
uminata d'in *pressu* = *pressus*, ou
i de : *ceva oppressoria si totu de a
data affundatoriu.*

RESIMTIMNTU, *presintire, pre-
tione, presintitu*; vedi in Dictiona-
*presentimentu, presintire, presen-
tu, presintitu, etc.*

RESINTABILE, *presintara, presin-
te, presintatu, presinte, presintia*;
in Dictionariu : *presentabile, pre-
re, presentatione, presentatu, pre-
sentia.*

PRESMA, s. f., pl. *presmate*, (cu
e m. *presmu*), d'in gr. *πρήμα* =
r; tumore, inflatura, mai allessu la
la care se face a desca *presm'a*
aus'a curellei, cu care se lega si se
apulu callului.

PRESMA, (cu *s* aspru sibilante), s.
*propinquitas, adspectus, conspec-
os, vultus, facies, circuitus, sep-
spatium vel campus circumjacens,
ia, viciniam, conlivia, loca circum-
vicina, propinqua, finitima; pro-
tate, appropriatione, aspectu, con-
u, facia, vultu, circuitu, septu, gar-
patiu sau câmpu circumjacente, ve-
vecinitate, confinie, locuri circum-
circumjacenti, vecine, finitime,
e impregiuru : in *presm'a oculiloru*;
presm'a urbei, oppidului palatiului,
ului, in presm'a casei nostre, in
v'a mea; presm'a basericei, presmele
mci, presmele turmeloru; d'in pres-
vostra, in presm'a nostra; in pres-
Romaniei su mai multe terre mari:
esma de terr'a nostra e Turci'a, in
sa de terra nostra e Russi'a, in
v'a acclii-asi e si Austri'a, — 2. cir-
reiter, coram, ex adverso, palam,
*spectu; si alte adverbii : in *pres-**
*cliloru; in *presm'a mea, in *presm'a****

*tea; metafor. in *presm'a animei, departe**
*de anim'a nostra, in *presm'a inimiciloru,**
*in *presm'a cupiditatiloru; — derivato :**
presmuire, -escu, v., seplre, circuire,
claudere, includere, circumseplre; a se-
pí, ingradí, impregiurá, circuf, claude,
include, inchide, circumseplí; — part. sup.
presmuítu, s. f. presmuítura, adj. subst.
presmuítoriu, -a, — si compositu cu in :
impresmuire, -escu, adj. s. impresmuít-
riu, -a, part. sup. impresmuítu, s. f. im-
presmuítura, — inse cu mai mare esten-
sione de sensu : impresmuira inemicii
si i batura rev.

PRESSIU, s. m., pannus e villis capri-
nis vel camelinis; pannu, tessutura de
villi sau peri caprini sau camelini, (de
capra sau de camela); — vedi si *arrariu.*

PRESTOLU, s. m., si *pristolu, pri-*
storu, ara, mensa sacrilell; ara, mésa
de sacrificiu, sanct'a mésa; — de aci si
prestornicu si pristornicu, pistornicu, s.
m.; vedi *pistornicu.*

PRESTAVILIRE, -escu, v., in locu de
prestabilire, ce vedi in Diction. inse dif-
ferite cu totulu de forma si in sensu
sunt urmatoriele doue :

PRESTEVALIRE, -escu, si *prestogo-*
lire, -escu, v., devolvere, deruere, in de-
scensum dejicere, devolotare; a devolve,
derue, a face se descenda, a dá in de-
scensu, a deiece, deiectá, volutá, revolutá;
— adj. s., *prestevalitoriu = prestogolito-*
riu, -a, part. sup. prestevalitu = prestogo-
*litu, — vedi si *pravulire si rostogolire.**

PRESUDVIA, s. f., praetorium, can-
cellarii praetorium; pretoriu, pretoriu
allu cancellariului sau cancellariei; —
presudvia e coventu strainu, ce, cu fer-
cure, a essitu d'in limb'a poporului si
chiaru d'in a cancellariei.

PRESUMABILE, *presumere, presu-*
matu, — tote forte peccatose; vedi celle
correcte in Dictionariu : *presumente,*
presumere, presumptione, presumptiosu,
presumptivu, presumptu, si mai difficile,
presumibile, mai facile : presumptibile,
affine cu form'a : *presumptivu, inse cu*
sensu diversu; asiá co *presumptibile* re-
spunde prin *passivitate* la *presumptivu.*

PRESURA, s. f., coagulum, (fr. *pré-*
suro); coagulu, caglu, (*caghiu, chiagu*).

PRETENDARE, v. si s. verbale, praetendere, petere, postulare; s. praetensio; a pretende, cere, cu pretensione; — s. pretensione, pretentione; — *pretendare*, forma peccatosa; vedi in Dictionariu: *pretendente*, *pretendere*, *pretenditoriu*; *pretensoriu*, *pretensione*, *pretentione*, *pretentiosu*, *pretensu*, *pretentu*.

PRETENESCE, *pretenescu*, *pretenia*, *pretenire*, *pretenitu*, *pretenosu*, *pretenu*; vedi *pretenesce*, etc.

PREVESTIRE, *escu*, v., praedicere, praenuntiare, praesagire, praefari, vaticinari, praesentire, praegnoscere; a pronuntiá, predice, presagi, vaticiná, presentí, prognosce, preconosce; — adj. s., *prevestitoriu*, -a, part. sup. *prevestitu*; — (d'in *pre* si *vestire*; vedi *vestire* in Glosariu).

PREVORBIRE, *escu*, v., praeoqui, praedicere; a predice, a prespune; — adj. s., *prevorbitoriu*, -a, part. sup. *prevorbitu*.

PREVUSIRE, *prevusitoriu*, *prevusitu*, *prevusitura*; vedi *prabusire* si *pravusire*.

PRIBEGIRE, *escu*, v., in exsiliu ire, in exsiliu mitti, peregrinari, vagari, errare, pervagari; a merge in exsiliu, a si tramissu in exsiliu, a se exsilia, essi si se departá de térra, de patria; a peregriná, errá, pervagá, vagabundá; — adj. s., *pribegitoriu*, -a; part. sup. subst. *pribegitu*. s. f., *bribegitura*; — *pribegu*, -a, adj. s., (care a datu nascere la tote celle precedenti), exul, fugitivus, peregrinans, errans, vagans, vagus, vagabundus, instabilis; essule, fugitivu, exsiliatu, peregrinante, errante, vagante, vagu, vagabundu, instabile, fora locu si térra, necairi stabilitu; — de unde?

PRIBOIRE, *escu*, v., caelare, scalpere, sculperere, sculptare, caelare auro vel argento, signare; a celá, scalpe, sculpi, sculptá; a celá auro sau argentu; a celá, sapá, semná in ere sau arame; — adj. subst. *priboitoriu*, -a; part. sup. *priboitu*; s. f., *priboitura*; — *priboiu*, s. m., (care dede nascere totoru celloru predenti), caelum, scalpru m; celu, scalpru; — de unde?

PRICAJIRE, *escu*, v., 1. polluere, inquinare, coinquinare, contaminare, spurcare, maculare, foedare, peccare,

admittere, committere; a pollue, intiná, cointiná, spurcá, contaminá, maculá, fedá, pangari, peccá, admitte, committa (peccate); 2. affligere, angere, vexare, tribulare, dolore vel moerore, acerbitate afficere; a afflige, urge, vessá, tribulá, supperá, turburá; cu dorere sau merore, acerbitate, amaritione, veninu si ánima rea affice, adapá; — adj. s., *pricajitoriu*, -a; part. sup. *pricajitu*; s. f. *pricajitura*; — *pricaju* si *pricadiu*, *pricaju*, *pricasu*, s. m., (care dede nascere totoru celloru precedenti), pollutio, inquinatio, coinquinatio, contaminatio, spurcatio, maculatio, foeditio, peccatum, flagitium, infamia, afflictio, anger, vexatio, tribulatio; moerer, contristatio, acerbitas; pollutione, intinatio, cointinatio, contaminatione, spurcatione, maculatione, fedatione, peccatu, flagitium, infamia, pangare, pangaritione, afflictione, angore, vessatione, tribulatione, tortura, tormentu, cruciata, merore, tristitia, intristatione, acerbitate, amaritione, venenu, etc.

PRICE, s. f., causa, praetextus, rixa, altercatio, jurgium, contentio, litis, controversia, litigium, objurgium, trices, nugae, apinae, cavillatio, vitilitigatio, insidiae, doli, laqueus, pedica; causa, pretestu, rissa, altercatione, jurgiu, contentione, certa, disputa, lite, controversia, litigiu, objurgiu, trice, intrige, incurvature, seccature, apine, cavillatione, vitilitigatione, insidie, doli, laciu, laeie, pedica, pedice, greutati: *canta price*, *se tine de price*, *fugiti de price*, *price su miselle*; d'in *price* in *price trees*; *si impacamu price d'intre noi*; *price fora coventu*, *fora ratione*, *fora causa*; *cella mai multe price su fora neci unu motivu*; *price fora neci unu obiectu*, *cu atatu mai multe price fora subiecte*; *faci price in jocu*; *cu pricea te occupi se ne prendi si se ne vestemi*; — *pricare*, *escu*, v., rixari, altercari, jurgari, certare, decertare, contendere, in controversia esse, objurgari, cavillari, nugari, vitilitigare, litigare, lite decertare, tricari; a rissá, altercá, jurgá, se certá, contende, si in controversia, disputá, objurgá, cavillá, nugá, seccá, vitilitigá, intricá, litigá,

caută liti, certe, : a *prici vecinii fora motiui*; d'in astutia *pricesce lumca*; *acesti miselli se pricescu in tote dillele*; — adj. s. *pricitoriu*, -a, part. sup. *pricitu*; — *priciosu*, -a, adj., rixosus, jurgiosus, litigiosus, contentiosus, controversiosus, cavillator, astutus, dolosus; rissosu, jurgiosu, contentiosu, controversiosu, astutu, dolosu, cavillatoriu, intrigante, insidiante; — d'in *price* a nascutu, invederatu, *pricina*, s. f., *causa*, *ratio*, *principium*, *fontis*, *littium*, *motus*, *motie*, *metor*, *momentum*, *mobile*, *quaestio*, *res*, *subjectum*, *objectum*, *materies*, *auctor*, *praetextus*, *species*, *locus*; *callis*, — *lis*, *causa*, *processus*, *actio*, *judicium*; *causa*, *ratione*, *principiu*, *fonte*, *origine*, *initiu*, *inceputu*, *motu*, *motione*, *motoriu*, *momentu*, *mobile*, *motivu*, *cestione*, *lucru*, *materia*, *subiectu*, *obiectum*, *auctoriu*, *pretestu*, *specia*, *apparentia*, *locu*, *calle*, — *lite*, *causa litigiosa*, *litigiu*, *processu*, *actione*, *judiciu*, *judicata* : *fora pricina nemica nu se misca, nu se face, nu e*; *fora pricina nu te ai certatu*; *clim'a rea e pricina de multi morbi*; *pricine numeroze su la tribunariu*; *a castigá pricin'a*, *a perde pricin'a*; *pricina derépta opposita unei pricina strâmba*; — *pricinuire*, -escu, v., (d'in *pricina*), *causare*, *efflere*, *afferre*, *auctorem esse*, *agere*, — *praetexere*, *praetendere*, *cansari*, *excusare*, *excusari*; *a causá*, *effere*, *produce*, *procreá*, *fi auctoriu*, *motoriu*, *lucrá*; — *a pretesse*, *pretende*, *causá*, *escusá*, *caută a escusá*, *se escusá*; — adj. s., *pricinuitoriu*, -a, *efficiens*, *praetexens*; *efficiente*, *effectoriu*, *auctoriu*, *pretessente*, *pretestoriu*, *pretendente*, *pretensoriu*; — part. sup., *pricinuitu*, etc.; — *pricinare*, si mai vertosu compositu : *impricinare*, -ediu, v., observandu co form'a *pricinare* are sensu si de : *a causá* si de : *a pretestá*, — éro : *impricinare* are sensulu speciale de : *a litigá*, spre essemplu : *a impriciná mai multi vecini cu agri*; si reflex. *a se impriciná mai multi despre mostie*; *impricinati numerozi mostiani in de demultu*; — D. *Miklosich* attribue romanesculu *pricina* la v. slavicu *pricina*, fora se aiba alte derivate sau veruna origine etymologica,

cumu vedemu co possede cellu romanescu si una origine etymologica si una vasta familia de derivate; abia mai produce doctulu slavicu si russ. *pricina*, ce are pucine câteva derivate analoge in sensu cu alle forme romanescas *pricina*, déro neci una urma d'in celle alte dialecte slavice; asiá déro cu rationea rationante avemu dereptu de a afirmá, co pucinele derivate alle coventului in cestione ce occurru in limb'a *russesca* sunt impromutate d'in limb'a *romána*, in care facile se pote esplicá d'in cea mai respectabile si antica origine etymologica, adeco d'in *price*, care se reduce la coventulu limbei sanscrita : *praç* = *priç*, radecin'a de unde subst. *praçá* = *praçna* = interrogazione, cestione, etc., sensu cu totulu analogu cu allu nostru *price*, ei in forma si in intellesu; nu e déro strambu si peccatu, co D. *Miklosich*, dupo flexiones, spune co *pricina*, (fora mentione macaru de *price*), abia e connotata *poporului románu*, co s'ar fi admissu in limb'a *scrisa* abia pre la finitulu seculului XVII; — unde stá in se *price*, care n'are urma in limb'a slavica?

PRICESTANIA, s. f., *comunicatura*, *sant'a comunicatura*, *eucharistia*; — *precestuire*, -escu, v., [a *comunicá* cu *eucharistia*; part. sup., *precestuitu*, *comunicatu* cu *eucharistia*; — covente slavice, perite de multu d'in limb'a *poporului románu*.

PRICIU, s. m., *grabatus*; *grabatu*, *miseru* si *reu patu*.

PRICOLLICIU, s. m., vedi *precolliciu*.

PRIDIDIRE, -escu, v.; *cogere*, *premere*, *superare*, *vincere*, *onerare*, *coacervare*, *finem indere*, *terminare*, *expedire*, *maturare*, *peritum vel expertum*, *soltam esse*, *satisfacere*; *a cogere*, *constringere*, *supperá*, *vince*, *essi de asupr'a*, *remané pre de asupr'a*, *onerá*, *incarcá*, *coacervá*, *a pune fine*, *a pune capitu*, *terminá*, *espedí*, *maturá*, *fi peritu*, *expertu*, *sciutu*; *a sci ce face*, *a se precepe*, *sci dá de capitu*, *satisface*, *multiamí*, *contentá* : *a prididí cu intrebari*; *ne prididescu cu cereri si essigentie*; — adj. s., *prididitoriu*, -a, part. sup., *prididitu* :

prididiti de multu lucrū;— compositione spuria.

PRIDVORASIU, s. m., deminut. d'in *pridvoru*, s. m., vestibulum, atrium, porticus, podium, propylaeum, peristylum, peristyllom; vestibulu, atriu, porticu, podiu, propyleu, peristylu, peristylliu; — *pridvoru* strainu si de allungatu d'in limba, cumu s'a si allungatu mai de totu.

PRIETENESCE si *prietinesce*, adj., amice; in modu *prietinescu*, — *prietinescu* si *prietinescu*, -a, adj., amicalis, amicabile; — d'in *prietenu* si *prietinu*, -a, adj. s., amicus, sodalis; amicu, sodale; — de unde inco: *prietentia* si *prietinia*, s. f., calitate de *prietinu*, amicitia, sodalitas, amicitia, sodalitate; — *prietenosu* si *prietinosu*, -a, amicabile, comis, sodalis, amicabile, come, sodale; — *prietesiugu*, s. m., forma si mai peccatosa cu acellu-asi sensu ce are si *prietinia*, inse cu orecare differentia; — tote covente slavice, déro d'in fericire, perite d'in limb'a romana, si supplete cu pure covente romanice.

PRIGONA, s. f., rixa, altercatio, jurgium, contentio, litigium, controversia, dissidium, dissensio, discordia; rissa, altercatione, jurgiu, contentione, certa, litigiu, controversia, disputa, dissidiu, dissensione, discordia; — *prigonire*, -escu, v., rixari, altercari, jurgari, litigare, certare; a rissá, altercá, jurgá, se certá, disputá, se disputá, litigá; — adj. s., *prigonitoriu*, -a, part. sup., *prigonitu*, s. f., *prigonitura*; — tote covente straine si apropo de totu disparute d'in limb'a romana.

PRIGORE, s. f., passere devoratoria de albine: *prigorile devoru albinde*.

PRIGORIRE, -escu, v., terrere, rufare, rufescere, torrefacere, craticulae imponere, amburere, comburere; a torre, a rufá, torreficá, impone pre craticula sau in craticula, a frige, ambure, combure; — part. sup., *prigoritu*, s. f., *prigoritura*.

PRIHANA, s. f., macula, labe, inquinamentum, pollutio, foedatio; contaminatio; macula, labe, iutinamentu, intinatione, pollutione, fedatione, conta-

minatione; — *prihanire*, -escu, v., maculare, inquinare, contaminare, foedare, polluere, spurcare; a maculá, intiná, contaminá, fedá, pollue, spurcá, pangarí; — adj. s., *prihanitoriu*, -a, part. sup., *prihanitu*, s. f., *prihanitura*.

PRIHORIU si *prichoriu*, s. m., species de passere: *erithacus*, *phoenicurus*; *erithacu*, *phenicuru*.

PRIIRE, *priitoriu*, *priitu*, ce vedi in Dictionariu: *preire*, *preitoriu*, *preitu*; adauge inse si: *preiente*, part. adj., utilis, propitius, prosper; utile, propitium, prosperu; — *preientia*, (reu *priintia*), s. f., prosperitas, favor, utilitas; prosperitate, favore, utilitate; — *preientiosu*, -a, adj., d'in *preientia*, (reu *priinciosu*), faustus, utilis, prosper, propitius; faustu, utile, prosperu, propitium.

PRIIMIRE si *preimire*, *preimire*, *preimire*, -escu, v., accipere, recipere; annuere, admittere, probare, approbare, comprobare, reponere, referre, recuperare, tractare, benetractare, maletractare; a accepe, acceptá, recepe, annue, admitte, probá, aprobá, comprobá, repune (intre nobili, intre diei); a poi: a recuperá, capetá, tractá, bene tractá, maletractá; — adj., *preimiosu* si *priimiosu*, *priimiosu*, *preimiosu*, -a, accipiendus, acceptus, gratus; accipiendu, acceptu, acceptibile, acceptabile, gratu, placutu; — adj. s., *preimitoriu* si *priimitoriu*, *priimitoriu*, *preimitoriu*, -a, accipiens, acceptor, accipiendus, admissibilis, hospitalis; accipiente, acceptoriu, accipiendu, acceptibile, acceptabile, admissibile, ospitale, ospitosu; — part. sup., *preimitu* si *priimitu*, *priimitu*, *preimitu*; — d'in *pre*=*prae*, si *emere*=*emere*, in genere: *leuare*, *capere*, etc., cu mutatione conjugationei verbului de la III conjug. la IV conjug.; asiá déro in locu de *preemere* contrassu in *premere*. (care s'ar fi confusu cu currentele *premere*=*premore*, déro ar fi remasu de conjug. III).

PRIILASU si *prelasu*, *prelasu*, s. m., transitus per sepem; transitu prin sepe, trecere sau trecutore prin gardu.

PRIILEJU, s. m., casus, occasio, tempus opportunum, via, callis, fortasa;

casu, occasione, tempu opportunu, bonu tempu, fortuna, intemplare; — *privilegi-re, -escu*, v., mai allessu reflex. a se *privilegi*, accidere, evenire, contingere, incidere, advenire; a accide, incide, cadé, evení, advení, continge : *multe privilejescu sau se privilejescu bene sau reu*; — part. sup., *privilegitu*.

PRIOSTIRE, -escu, v., incantare, excantare, fascinare, pellicore, allicere, seducere, indocere, blandiri; a incantá, escantá, fasciná, farmecá, pellice, alice, ammagí, momí, seduce, inducere, blandí, indulcí; — adj. subst., *prilostitoriu, -a*, part. sup., *prilostitu*, s. f., *prilostitura* : *prilostiturele unei muliere prilostitória si farmecatória*.

PRIMADONA, s. f., (dupo it. *prima-donna*), prima actrice la theatrulu italianu, mai allessu la theatrulu lyricu, in *opere* de cantatu pre scena, dramate lyriche.

PRIMESDIA, s. f., periculum, discrimen, extremum, calamitas, damnum, detrimentum, jactura; periclu, discrime, estremu, estemitate, calamitate, damnu, detrimentu, perdiare; — *primediosu, -a*, adj., periculosus, anceps, perniciosus, praeceps; periculosu, ancepitate, perniciosu, precepitate; — *primeduire, -escu*, v., periclitari, in periculo versari, salutem vel vitam in discrimen adducere; a periclitá, a se periclitá, a se affá in periclu, a pune salutea sau viet'á in discrime, in mare periclu; — adj. s., *primeduitoriu, -a*, part. sup., *primeduitu*; — barbarismi.

PRIMESU, si *primediu*, *primezu*, s. m., pariete sau muru de separatione, *sepimentu* = *sepiementum*.

PRIMUIRE, *primu*, etc.; vedi *premu*.

PRINOSU, s. m., sacrificium, sacrorum, oblatio, donum, munus; sacrificiu, sacru, oblatio, donu, oferta, daru; — barbarismu.

PRIPA, s. f., celeritas, velocitas, properatio, festinatio, hand mora, non mora, sine mora; celeritate, velocitate, properatione, festinatione, fora mora, precipitantia : in *pripa*, in *tota prip'a*, cu *tota prip'a*; — *pripire* si *prepire, -escu*, v., celerare, accelerare, propera-

re, festinare, maturare, praeceps currere; a celerá, accelerá, properá, festiná, maturá, curre precepitate, face se curra prepete, pune in fug'a cea mai mare, face se sbore in sborulu acerei; — adj. s., *pripitoriu* si *prepitoriu, -a*; — part. sup., *pripitu* si *prepitu* : *mergeti toti prepiti, cu passi prepiti si chiaru menti prepitate*, — s. f., *pripitura* si *prepitura* : *prepitura e adesea escensu prelonga pripa*; — *pripela*, in locu de *pripitura*, e forma erraticá; — mai multu de cátu probabile e, co *prepa* e d'in praepes, gen. praepitis, compusu d'in prep. prae, si verbulu petere, a cui celeritate nospusa se trade si in alte convente, ca : *impetu* = *impetus*, *impetuosu* = *impetuosus*, etc.; — D. *Miklosich* trage d'in v. slav. *pripesti*, *pripekú* = coquere, numai *pripire* sau *prepire* si *pripelisce* = *aestus*; déro *prepire* n'are neci in forma neci in sensu neci una relatione cu slavicultu *pripesti*.

PRIPASIRE si *prepasire, -escu*, v., transmigrare allquo lbique sedem collocare, domicillum figere; a transmigrá undeva si a se assediá acolo, a fige sau defige domiciliulu, a se stramutá si prende locu de sedutu, in specie de animalu, despre cari se dice si in locu de : *a fetá*; — adj. s., *pripasitoriu* si *prepasitoriu, -a*, in amendoue intellessele precipue de mai susu; asiá si : part. sup., *pripasitu* si *prepasitu*, s. f., *pripasitura*, metaf. *prepasiture numerose s'au collocatu in communea nostra*.

PRIPELA, *pripire*, *pripitosu*, *pripitoriu*, *pripitu*, *pripitura*, *pripelisce*; vedi *pripa* = *prepa*.

PRIPONIRE si *preponire, -escu*, v., equum ab evagatione per pascuum vacerra cohibere; a oprí cu *vacerra* unu callu de la evagationea prin pastione; — adj. s., *preponitoriu, -a*, part. sup., *preponitu* : *calli preponiti*; s. f., *preponitura* : *nu ati ordinatu bene preponiturele pre acésta nopte*; — *priponu* sau *preponu*, s. m., (care a datu nascere la tote celle precedenti), *vacerra*, sive funis longior, quo (ad paxillum in terram infixum ligato) cohibetur equus ab evagatione, erraticoneque per pascuum; *vacerra*, sau

fune mai lunga legata de unu paru scurtu infiptu in pamentu, cu care se oprece unu callu de a evagá prin pastione si se constringe a pasce intr'unu spatiu determinatu;— dupo forma *preponu* se pare co e formatu d'in *pre* = *prae*, si *ponere* = *punere* = *ponere*, cu sensu de: *ponere inainte (callului) una pedica*.

PRIPORU si *preporu*, s. m., locus abruptus, praeruptus, praiceps, rapidus, rigidus, praecipitium, rupes; locu abruptu, prerruptu, precepitate, rapidu de-reptu in diosu si rigidu forte, precepitiu, rupe, abyssu, muchia forte plecata si profunda;—pote fi strformatu d'in *properu*.

PRISLUGA, s. f., incendiaria arundo, virga, tubus; arundine, vérga, tiévia, tubu, implute cu pulbere nitrata, care apprensa explode si rumpe pétr'a.

PRISNELLU (abbreviatu d'in *pristinellu*), s. m., a) verticillus, spondylus; verticillu, -vertebra, rotilla, spondulu, —in specie rotilla de la capitulu inferiore allu fusului; b) una specia de planta, dupo Dict. *Barcianu*, germ. die schafgarbe, das transendblatt, —vedi mai la valle: *pristinu*, d'in care, invederatu, *pristinellu*, unu deminutivu;—*pristenu* si *pristinu*, s. m., vertebra, verticulum, verticillus, spondylus; vertebra, verticulu, verticillu, spondylu, rotilla, rota, — in specie: rotilla a capitului inferiore allu fusului; — altu deminut. d'in *pristinu*, adeco: *pristinioru*, s. m., a) verticillus, spondylus; verticillu, spondylu, rotilla de fusu; β) specia de planta: glycoma hederacea, *Linn.*, chamaecissos, germ. die gunderrebe, der ephenblatttrige gundermann;—*pristinu* e forte probabile acellu-asi cu adj. *pristinu* = *pristinus*, vedi *pristinioru* si in Dictionariu.

PRISPA, s. f., vestibulum, sedile; vestibulu, sedile, — in specie, *prispa*, ca banca, sedile, pre longa parietele casei terranului, mai allessu parietele anteriore allu casei, de regula, facuta d'in pamentu.

PRISSOSELA, s. f., d'in *prissosu*; forma erratica, si superflua, pentru co limb'a possede subst. correctu *prissosu*, ce vedi in Dictionariu.

PRISTAVIRE, -escu, v., mori, decedere; a mori, decedé, se duce d'in viétia; adj. s., *pristavitoriu*, -a, part. sup. *pristavitu* —covente straine introdusse de carturarii ignoranti, astadi essite d'in limba.

PRISTAVU, s. m., praeces; preconu, strigatoriu publicu; — d'in fericire, ca strainismu, peritu d'in limb'a Románului.

PRISTINIORU, *pristinellu* = *pristinellu*; *pristinu*, vedi *prismellu*.

PRISTOCIRE, si *priticire*, -escu, v., elutriare capulare, decapulare, transfundere; a elutriá, capulá, decapulá, transfunde, clarificá, transvasá, —tote aceste vorbe se dicu, in specie, de: *vinulu ce se separa de fece si de alte nocovientie*; éro in genere *pristocire* sau *priticire* se applica si la: fundere; a funde, torná, versá; aquam in vas infundere, a infunde, inversá apa in vasu; efundere vinum, a effunde, eversá vinu; instillare oleam lumini, a instillá, versá, inversá oliu in luminare; aquam manibus dare, a dá apa mánuloru;—adj. s., *pristocitoriu*, si *priticitoriu*, -a, capulator, capulatoriu, decapulatoriu, care transvasa d'in unu vasu in altu, in specie *vinu*, asiá si: part. sup. *pristocitu* si *priticitu*, s. f., *pristocitura*; — *pristocu* si *priticu*, s. m., (care a nascutu tote precedentile), capula, capula, vasu de applicatu la clarificationea vinului si oliului, mai vertosu la stravasarea vinului d'in unu vasu in altulu prin care se separa de fece; — credemu, co forte probabile *priticu*, de unde: *priticire*, etc., e in locu de *priticu* de la *pre* = *prae*, si *tocu* sau *toca*, ce vedi in Dictionariu. *M*.

PRISTOLU, *pristoru*, s. m., vedi *pristolu*; asiá si: *pristornicu*, s. m., vedi *pistornicu*.

PRITOCIRE, *priticitoriu*, *priticu*, *priticitura*, *priticu*; vedi *priticire*.

PRIVEGHIERE, *priveghietoru*, *priveghietu*, *priveghietura*, *priveghiu*, —forme incorrecte, in loculu caroru-vedu in Dictionariu celle correcte: *preveglare*, *preveglatoriu*, *preveglatione*, *preveglatore*, *preveglatoriu*, *preveglatu*, *preveglatura*, *preveglu* = *preveghiare*, *preveghiatore*, *preveghiatoriu*, *pre*

veghiatione, preveghiatu, preveghiatura, preveghiu.

PRIVELA, s. f., spectaculum, spectamen, spectamentum, spectatio; spectaculo, spectame, spectamentu, spectatione, intuitione, — coventu cu forma incorrecta (vedi si mai la valle); — *privelisce*, s. f., in acellu-asi sensu cu form'a *privela*, totu assemine de incorrecta: *privire, -escu*, v., spectare, adspicere, intueri, cernere, contemplari, considerare, attendere, aciem conficere, desiderare, appetere, concupiscere, observare, examinare, vigilare, suspicere, suspicari, agnoscere, desplicere, mirari, admirari, limis oculis spectare; a spectá, adspecere, intuitá, contemplá, considerá, attende, leuá amente, cautá, arruncá attintatu cautatur'a, desiderá, appete, dorí, concupisce, observá, essaminá, veglá, perveglá, preveglá, suspice, suspicá, prepune, reconnosce, despice, despretiá, se mirá, admirá, etc., — adj. s., *privitoriu, -a*, spectator, adsector, contemplator, considerator, observator; etc., spectatoriu, aspectoriu, contemplatoriu, consideratoriu, observatoriu, etc.; — part. sup., *privitu*, spectatus, adspectus, intuitus, cretus, conspectus, consideratus, attentus, etc.; spectatu, aspectu, intuitatu, contemplatu, consideratu, attentu etc., *privitura*, s. f.; intuitio, etc., *priventia*, s. f., respectus, ratio; respectu, ratione, mai allessu cu prepos. *in preventi'a parentiloru*, parentum respectu; — *D. Miklosich* refere *privire* la slav. *prividěti*, de ce inse se nu se referia la *prevcdere* = *pervedere* = *pervidere*, de unde, ca si d'in cellu slavicu, a potutu cadé *d*, asiá si remané suscessivu: *perveire, previre*, etc. — cu tote co coventele derivate d'in *privire*, impreuna cu *privire* ensusi, au cadutu aprobe in desuetudine d'in limb'a poporului románu.

PRIVOIU, s. m., vedi *privoiu* la articulu *privoire*.

PROBODA, s. f., (vedi si *broboda* in Gloss.), capital, calyptra, velum vel velamentum, ornamentum; capitale, capitare, calyptra, velu sau velamentu, ornamentu de capu allu feminei; — *probodire, -escu*, v., vedi *improbodire*, cumu

si: adj. s., *proboditoriu, -a*, part. sup., *proboditu*, s. f., *proboditura*.

PROBOLUIRE, -escu, v., de unde: adj. s., *proboluitoriu, -a*, part. sup., *proboluitu*, etc., — tote forme peccatose in loculu caroru-a vedi in Dictionariu celle correcte: *proba, probabile, probabilitate, probare, probatoriu, probatione, probatu*, etc.

PROBOSELA, s. f., vedi *probosire*.

PROBOSIRE, -escu, v., exprobrare, objurgare, increpare, reprehendere, contumellis lacessere vel afficere, vehementer laveli; a esprobrá, objurgá, increpá, reprende, cu contumelie lacerá sau sfasciá, arruncá cu ivenessia invective, injurá, batujocorá, insultá; — adj. s., *probositoriu, -a*; part. sup., *probositu*; s. f., *probositura*, exprobratio, objurgatio, increpatio, reprehensio; correptio; esprobatione, objurgatione, increpatione, reprehensione, correptione, injuria, injuratura, insulta, etc., — cari se covinu unei forme ca *probositura*, cu multu mai bene de cátu formei scalciaa *probosela*; — de unde inse essite coventele d'in acestu articlu? pote co dupo opinionea Dict. de Buda. au essitu, cu ore cari mutilationi d'in verbulu *probrare* = *probrare*, sau d'in adj. *probrosu* = *probrosus*.

PROCATORIRE, -escu, v., causam agere, orare, perorare, in iudicio defendere; a orá, perorá, defende in iudiciu caus'a cuiva; — part. sup., *procatoritu*, inse si ca subst. m., *procatoritu-lu*, ca se esprema officiuu *procatoru-lui*, care insemna: procurator, actor, causidicus, causae patronus; procuratoriu, actoriu, causidicu, advocatu, patronu allu unei cause; — *procatoria*, s. f., are assemine sensulu officiuu, adeco: *procatoritu-lu*, — tote aceste covente n'au fostu si nu potu fi in gur'a Romániloru de d'in coce de Carpati, se pare co Románii de d'in collo le au scalciaa dupo modulu Unguriloru d'in classicele: *procurare, procurator, procuratio, procuratura*, etc., ce vedi in Dictionariu: *procurare, procuratoriu, procuratione, procuratura*, etc.

PRO CETANIA si *procitania*, s. f., praelectio, relectio, repetita, lectio, repetitio; prelectione, relectione, repetita

lectione, repetitione;—*procetire* si *procetire*, -*escu*, v., praelegere, legere, repetere; a prelege, relege, repete, asiá co *prelegerea* se face cuiva sau catoruva, éro *relegerea* se face d'in nouu pentru ceva totu nouu, in fine *repeterea* se face si se dice acellui-asi lucru inco de mai multe ori;—adj. s., *procetitoriu* si *procititoriu*, -a, part. sup., *procetitu* si *procititu*, s. f., *procetitura* si *procititura*, care e, ca si mai susu : praelectio, relectio, repetitio, prolectione, relectione, repetitione;—forma barbara trassa d'in classic'a : *clitare*, *rectitare*.

PROCLETIA, s. f., calitate de *proclctu*;—éro *proclctu*, -a, adj. subst., perditus, perversus, scelestus, scelaratus, nequam; perversu, scelestu, sceleratu, misellu; de nemica, blastematu de omeni si de Domnedieu.

PROCOPELA, s. f., forma spuria d'in verbulu *procopsire*; care e si subst. precumu e si *procopsentia*, s. f., disciplina, doctrina, eruditio, peritia, prudentia, cognitio, scientia, profectus, progressus; disciplina, doctrina, eruditione, peritia, prudentia, scientia, connoscentia, precepere; profectus, progressu, castigu, utilitate;—*procopsire*, -*escu*, v., docere, instruere, instituere, erudire, informare, proficere, progredi, discere, erudiri; docé, invetiá, instrue, erudí, informá, profece, progrede, castigá, se erudí, se formá, se instrue, etc.,—adj. s., *procopsitoriu*, -a, part. sup., *procopsitu*;—d'in gr. *πρόκοψις* = progressu in partea intellectuale si materiale.

PROCOVETIA, s. f., stragulum, cento, amphotapa; stragulu, centone, amphotapa, in genere : coperimentu, velu, tapete; care se pune pre locuri alle altarului;—in form'a masc. *procovetiu* se applica la poteriu.

PROFONTU si *profuntu*, s. m., pennis publicus militaris, páne publica militare;—neconnoscutu d'in coce de Carpati; (d'in germ. proviant, corruptu d'in lat. *pro vivendo*).

PROFUSSU, s. m., lictor militaris, lictoriu militare;—neconnoscutu d'in coce de Carpati; (d'in germ. *profoss*, corruptu d'in lat. *praepositus*).

PROHODIRE, si *provodire*, -*escu*, v., justa, funebria persolvere; officium sepulturae agere; a celebrá officiu sepulturei;—adj. s., *prohoditoriu* si *provoditoriu*, -a, part. sup., *prohoditu* si *provoditu*;—*prohodu* si *provodu*, s. m., (d'in care essira celle precedenti), officium sepulturae, justa et funebria, officium funebre; officiu de immormentatione, ingropatione;—ca straine de limb'a nóatra au si cadutu in deplena uitare a poporului.

PRONOMIU, s. m., jus, privilegium; jure, dereptu, privilegiu;—d'in gr. *προνόμιος*.

PROPODA, *propodire*, *propoditu*, *propodelnicu*, etc., vedi *proboda*.

PROPOVEDANIA, s. f., (d'in verb. *propovedire*), praedicatio, praenuntiatio; predicatione, prenunciatione;—*propoveduire* si *propovedire*, -*escu*, v., praedicare, praenuntiare, contionari; a predicá, prenuntiá, contioná, propagá;—adj. s., *propoveditoriu* si *propoveditoriu*, -a, part. sup., *propoveditu* si *propoveditu*;—covente slavice, cari, d'in fericare, au cadutu si d'in gur'a poporului si d'in a carturariloru ignorantu.

PROPTA, s. f., fulcrum, fulcimen, fulcimentum, adminiculum, praesidium, columen; fulcru, fulcime, fulcimentu, adminiclu, presediu, colume;—coventulu *propta* a nascutu *proptella* = *proptea*, ce vedi in Dictionariu; éro *propta* e forte probabile, co s'a nascutu d'in prep. *prope* = *prope*;—asiá déro verbulu *proptire* d'in Dictionariu, e de redussu la *propta*, éro nu directu la *proptella*;—de alta parte su de completatu formele verbului *proptire*, adeco : *proptitoriu*, -a, *proptitore*, *proptitu*, *proptitura*.

PRORISMOSU, s. m., praedestinitio; predestinatione, — inse rou trassu d'in gr. *πρόρισμός*; form'a correctá ar fi: *prorismu*;— aici observámu co in Dictionariu lipsescu : *predestinare*, *predestinatione*, *predestinatoriu*, *predestinativu*, *predestinatu*, etc., cari sunt de daaussu acolo.

PROROCIA, f., vedi *prorocire*.

PROROCIRE, -*escu*, v., praedicere, vaticinari, prophetare; a predicé, vati-

ciná, profetéa sau prophetisá; — adj. s., *prorocitoriu*,-a, part. sup., *prorocitu* s. f., *prorocitura*, actione si effectu de a *prorocire*; — s. f., *prorocia*: praedictio, vaticinium, prophetia; predictione, vaticiniu, prophetia; — *prorocu*, s. m., (care dede nascere la tote coventele precedente), vates, propheta, propheta; vate, propheta; — de aci inco: *prorocescu*,-a, adj., propheticus, fatidicus; propheticu, prophetescu, fatidicu; — *prorocesce*, adv., prophetice, prophetice, cu spiritu *propheticu*; — si s. f., *prorocitia*, vates, fatidica, prophetissa; vate, fatidica, prophetessa; — covente de origine slavica, introdusse prin carturararii ignoranti, astadi pre callea de emigratione, respinse de celle curatu române.

PROSCOMEDIA si *proscomidia*, s. f., mensa propositionis, vulgo offertorium; més'a propositionei, offertorium; — d'in grec. προσκομιδιον sau προσκομιδή, d'in verb. προσκομιζειν = offerre, afferre.

PROSLAVIRE,-*escu*, v., glorificare, magnificare, celebrare, allaudare, collaudare; a glorificá, magnificá, celebrá, allaudá, collaudá; — adj. s., *proslavitoriu*,-a, part. sup., *proslavitu* etc.; — covente slavice introdusse prin carturararii ignoranti, cari neci una data u'au intratu in gur'a poporului, astadi essite si d'in gur'a carturariloru.

PROSOPIU, s. f., mantille, mantillum; mantile, mantiliu, stergariu; — coventulu e d'in gr. προσόπιον de la προς = spre, si ὄψ = facia.

PROSTACELLU,-a, adj. s., demin. d'in adj., *prostacu*,-a, si d'in *prostacellu* esse deminut. *prostacellu*: sau *prostacelluti*,-a, care espreme mai multa *prostitia* de cátu tatalu *prostacellu*, si acestu-a mai multa de cátu tatalu *prostacu*,-a; — se trecemu inse la coventulu, care e parentele, strahonulu, stirpea si chiaru radicea numerosei familia de domeniulu acestei stirpe, — coventulu: *prostu*,-a, adj. s., — d'in toti fetii numai singuru intratu in Dictionariu, — are sensu forte variu si diversu, care cere si ore-cari divisioni: a) rusticus, colo-

nus, agricola, arator, plebeus, gregarius; rusticu, campestru, terranu, aratoriu, agricola, plebeiu, gregariu: *militariu prostu* = militariu gregariu; *celli mai numerosi su si celli mai prosti*; a *degradá d'in capitánu intre militari prosti*; *terrani si aratorii se numera intre prosti*, cu acestu intellesu *prostii* se computa dupo grade; — b) rudis, indoctus, imperitus, ignarus, inscius, nescius, inabilis, incapax; rude, indoctu, imperitu, ignorante, nesciutu, nesciuturiu, insciu, inabile, incapace, nepreceptu; — c) rusticanus, inurbanus, impolitus, inhumanus, incultus, agrestis, asper, ferus, immanis, ferox, saevus; rusticanu, impolitu, inurbanu, inumanu, neomenosu, incultu, agreste, aspru, selvaticu, immane, feroce, sevu; — d) simplex, stultus, stupidus, hebes, ineptus, stolidus, insulsus, fatuus, absurdus; simplice, simplu, stultu, stupidu, ebete, ineptu, stolidu, insulsu, nesaratu, fatuu, absurdu, capu grossu, mente grossa, cervice grossa; — e) malus, inutilis; infructuosus; reu, inutile, infructuosu, necovenitu, de nemica: *vinu prostu*, *vestimente proste*, *buccate proste*, *lucru prostu*, *prostu jocu*; — ca adverbii se intende in tote significationile peno aci addusse: a *se portá prostu*, *fiendu co si tota lumea se portá prostu*; *mai prostu cine vorbesce de cátu tene?* — *mai prostu intellege de cátu unu asinu*; *prostu te nascusi*, *peostu traisi si prostu ai se mori*; *nu pote lucrá de cátu prostu*; *prostu forte la maiestri'a*, ce singuru si a *alessu*; a *tractá prostu pre toti*; — derivate directu d'in *prostu*: a) subst., *prostita*, s. f., statu de *prostu* in tote directionile de sensu, ce are; — *prostime*, s. f., a) multime de *prosti*; b) partea cea mai mare a unui poporu: vulgu, plebe, clasa cea mai de diosu, clasa infima, infimii; — b) a l. s., *prostanu*,-a, allu cui sensu e mai energicu, in sensulu radicei *prostu*, de cátu *prostacu*: *unu prostanu de pretensu inventiatu*; — de aci si subst. f. abstractu *prostitia*, mai energica forma de cátu cea directu trassa d'in *prostu*, adeco: *prostita*; — *prostatecu* sau *prostaticu*,-a,

asiá de energicu, mai energicu de câtu cellu de susu *prostanu*, cumu *tomnaticu* e aptu cu totulu la una espressione ca : *pome tomnatice*, si totu asiá : *prostatica ti e mentea*; — *prostalôu*, si mai energicu de câtu *prostaticu*, déco nu ar avé una forma implausibile; — *prostescu*, -a, adiectivulu, ce espreme, cu mare facilitate, tote varietatile de sensu: *prcstesci vestimente*, *prostescu portare*, *prostésca coetatione*, *prostesci buccate*, *prostescu studiu*, ce *prostescu casa!* ce *prostesci vinuri!* etc., de aci si adv. *prostescce*, care are, ca si adj. *prostescu*, acellu-asi estensu sensu;—f) verb. α) d'iu radice ensasi : *prostire*, -escu, rudem vel agrestem reddere; hebetem vel imbecellem reddere, obstupescere, demittere vel deprimere, prosternere, minuere, vel imminuere, se abjicere, deturpare; deformare; a face rude ori agreste, a face ebete, a ebeti obstupescere, demitte sau depreme, prosterne, umili, avili, minui sau imminui, diosura, degradá, deturpa, deformá; — part. sup. *prostitu*; — β) d'in derivate, mai allesu d'in deminut., spre essemplu : *prostiicare*, *prostiicatu*; *prostanare*, *prostanatu*, etc., — d'in celle ce espusemu pëno aci si ce amu poté inco espune, cumu si din vechimea coventului *prostu* in limb'a propria, vedemu forte pucinu in coventulu slavicu la care D. *Miklosich* ar vré se reduca *prostu*, ifora se ne dé vre-una esplikatione etymologica, precandu noi avemu firm'a convictione, ce *prostu* e nascutu d'in *prostare* = *prostare*, (compusu d'in prep. *pro* = *pro*, si verb. *stare* = *stare*, cellu mai commune si dispersu in mai tote sororile), asiá co *prostu*, e formatu ca si *costu* (d'in *costare* = *constare*), care inse in form'a *costu* e totu de una data si subst. m. si pers. I d'in *costare*, éro *prostu* ca verbu nu e deplenu popularisatu, e inse ca adj. s., *prostu*, -a, pentru sensu se se védia, ce *prostare* are sensuri turpi si contemptorie, ca si *prostituere*.

PROSTACELLUCIU = *prostacellutiu*, *prostalôu*, *proslania*; *prostanu*, *prostatecu*, *prostacare*, *prastacatu*, *prostanare*, *prostanatu*, *prostescce*, *prostescu*, *proslia*,

prostime, *prostire*, *prostitu*, *prostu*; vedi *prostacellu*.

PROTACARIU, s. m., rama arborosa, diopetes, calamites; brósca arboria, diopete, calamite;— se vede scambatu si mutillatu d'in *bratacaris* = *brotacarin*, trassu d'in *bratacu*, ce vedi si in Dictionariu.

PROTIA, s. f., locus primus, prinsepatus; locu primu, principatu, in genere; éro in specie, la jocuri de carti, la mersu la anafora in baserica;—d'in gr. πρωτία.

PROTIAPIRE, -escu, v., praetexere, caasari, praetendere; a protesse, causa, pretende, a pune pretestu, se escusa, a appera; part. sup. *protiapitu*, etc., — d'in *protiapu*, s. m., tomo bifurcus; tomonone bifurcu, lemnu de care tragu boii, mai vertosu la carre sau carrutie.

PROTIMISIA, s. f., preferentia, anterioritate; — d'in *protimisire*, -escu, v., a preferi, a allege de preferentia, sau dá de preferentia, dá preferentia; part. sup. *protimisitu*;—d'in gr. προτιμής.

PROTODIACONU, s. m., primu diaconu, unde su mai multi diaconi, chiaru doui diaconi la unu episcopu sau archiereu.

PROTOPENDARIU, -a, adj. s., relativu la *protopentade*, ce vedi in Dictiona; inse ca subst. nobile, boiaru d'in prim'a classe de boiari;—coventulu, ca venitu d'in *protopentade*, are fi fostu completu : *protopentadariu*.

PROTIVA, *protivire*, *protivitu*, *protivnicu*, etc.; vedi *potriva*.

PROTOCINGHELU, s. m., corruptu d'in *protosyncellu*, (πρωτοσύνχελος), primus centubernalis, gradu monachale mai micu de câtu archimandritu.

PROTOPOPA si *protopopu*, s. m., (d'in gr. πῶτος, si παπᾶς = primu popa), preutu prepositu unei circumscriptione basericesci;—soci'a *protopopului se dice protopopéssa*; — *protopopescu*, -a, adj., relativu la *protopopa* : *detorielle protopopesci*, *derepturile protopopesci*; de aci si adv., *protopopesce*, in modu *protopopescu* : a lucrá *protopopesce*;—*protopopatu*, s. m. si *protopopiatu*, s. m., demnitate de *protopopa*, inse si : circum-

scriptione a unui *protopopa*; apoi si form'a : *protopopia*, s. f., cu amendoune sensurile, ce au si formele: *protopopiatu* si *protopopatu*; — *protopopare* si *protopopire*, v., a face *protopopa*, a investi cu *protopopi*'a sau *protopopatulu*, *protopopiatulu*;—part. sup., *protopopatu* si *protopopitu*;—pentru *destituere* se dice *disprotopopare* sau *disprotopopire*, *disprotopopatu* sau *disprotopopitu*, etc.

PROTOPOPATU, *protopopesce*, *protopopescu*, *protopopessa*, *protopopia*, *protopopiatu*, *protopopire*, *protopopitu*, *protopopu*, etc. vedi *protopopa*.

PROTOPRESVITERALU (reu in locu de *protopresbyterale*), adj., d'in *protopresbyteru*, s. m., in acellu-asi sensu cu *protopopa* = *protopopu*, ce vedi in art. de mai susu.

PROTOSINGHELU, s. m., vedi *protosinghelu*.

PROTU, s. m., (fr. *prote*, d'in gr. *πρωτος* = *primus*), cellu mai expertu artifice d'in operarii typographici.

PRUNCIME, s. m., multime de *prunci*, toti *pruncii*.

PRUNDOSU, -a, adj., *arenosus*, *sabulosus*, *glareosus*; *arenosu*, *sabulosu*, *glareosu*, plenu de *prundu*;—*prundu*, s. m., *sabulum*, *glarea*, *arenosa* ripa, *arenosum littus*, *vadosa* ora, *vadosum littus*; *sablu grossu* si *petrosu adesea*, *glaria* sau *arena grossa* si *petrosa*, *arenosa* ripa, *arenosu littu*, *vadosa* ora sau *costa* de apa fluente sau *stagnante*, *vadosu littu* : *prundulu se carra* si cu *densulu se asternu mai allesu stratele publice alle terrei*;—*prundariu*, (pucinu correctu : *prundasiu*), -a, adj. s., relativu la *prundu* : *carrature prundarie* pentru *stratele publice*; ca subst. *prundariu*, — f. *prundaressa*, — a) cellu ce *carra prundu*; β) cellu ce *asterne* una parte de *strata publica* cu *prundu*; γ) una specia de *passere* : *pluvialis*, *pardalus*; *pluviale*, *pardalu*, *fluviariu*;—ce e *minunatu*, e co, in genere, tote formele descriisse pēno aci se dicu, in concurrentia, si cu *t*, in locu de *d* : *pruntu*, *pruntariu*, *pruntaressa*, *pruntosu*, inse cu *t* si demin. *prunteciu* sau *pruntetiu*, *pruntisioru*, *pruntuciu* sau *pruntutiu*, *pruntellu*, *pruntusiu*, *pruntu-*

sioru, etc., dēro de certu, in cātu se nu se audia adesea acelle-asi deminutive si cu *d* : *prundeliu*, *prundisioru*, *prundusiu*, *prundusioru*, etc.;—acumu e de observatu, co nu desu au amendoune, si cu *d* si cu *t*, acellu-asi sensu; inse form'a *pruntu*, si tote derivatele selle, au sensu *particulare*, ce nu scimu co s'ar audí la celle cu *d*, de si alternarile su asiá de liusióre intre *d* si *t*; vomu esplicá la finitu acēsta cestione mai luminatu, dandu pentru aci sensulu precisu allu forme *pruntu* : *insula*, *parva insula*, *inconstans insula*; *insula*, mica *insula*, *inconstante insula*, co-ci aceste *insule* d'in fluvie si riuri sau *riurelle*, parte apparu de asupr'a acestoru ape currenti, parte inse apparu numai candu apele currenti scadu forte, apoi disparu, candu apele crescu, in cātu cu dereptu se dicu *insule* celle ce paru si disparu in epoce diverse;—una alta observatiōne, ce scimu co stabilesco mai toti ca una clara differentia de sensu intre *pruntu* si *prundu*, e co *pruntulu* nu are numai *sablu*, *arena*, *glaria*, etc., (vedi mai susu), ci si *argilla*, *limu*, etc., de si form'a collectiva d'in acea-asi fontāna, adeco : *prundisiu*, s. m., scimu co se dice si cu sensu de : *cumulu de terra*, si *cumulu de arena*, *sablu*, *glaria*; — se trecemu acumu la esplicarea erymologica a coventului fundamentale *prundu* si *pruntu*, cea ce credemu forte facile de facutu : *pruntu*, e *invederatu*, form'a cea mai originaria, in locu de *prontu*, (vedi it. *pronto*, si in Dictionariu *promptu* = *promptus*). redusu d'in *prontu* sau *promptu*, de la verb. *promere* = *promere*, compusu d'in prep. *pro* = *pro* si verb. *emere* = *emere*, care, in sensulu cellu mai anticu si generale, va se dica : *levare* = *leuare*, *redicare*, *inaltiare*, *accumulare*, *coacervare*, de unde sensulu lui *pruntu* sau *prontu* esse acumu d'in *promere*, si acestu sensu se estende la *prundu* sau *prundu* in varie differentie;—vedi in Dictionariu nu numai *prontu*, ci si *rena* = *arena*, ce joca mare jocu, mai allesu in forme, cumu *prundu*, (vedi la inceputulu acestui articlu). *M*.

PSALTICHIA, *psaltichiasiu*, *psaltire*, — atâte forme incorrecte, in loculu

caroru-a ce vedi in Dictionariu celle correcte : *psaltica* la *psalticu*, la *psaltere*, *psalteriu*.

PSIHOLOGIA, *psihologicu*, *psihologu*,—forme incorrecte in loculu caroru-a vedi in Dictionariu celle correcte : *psychologia*, *psychologicu*, *psychologu*, la art. *psycho*-.

PUCIGNA, s. f., specia de planta, *ceriandrum testiculatum*, Linn.

PUCIOSA, *pucciosu*, in locu de *putiosa*, *putiosu*, ce vedi in Dictionariu.

PUSAIRE, -*escu*, v., anhelare, anhelitum vix ducere, caehinnari; a anelá, trage abia si cu greu anelitul, greu susflatulu;—adj. s., *pusaitoriu*, -a, part. sup. *pusaitu*, s. f. *pusaitura* : *pusaitura de multa fatiga si labore*, *pusaitura de risu*; — *pusaire* pare mutilatu d'in *pusanire*, de unde se aude si alta forma : *pusnire* = *pusanire*, -*escu*, v., adj. s., *pusnitoriu* -a, part. sup. *pusnitú*, s. f. *pusnitura*, cu intellesu mai energicu de cátu *pusaire* si derivatele selle : *pusnitura de risite urlatorie*; *pusniau toti de risu d'in fundulu pulmoniloru*;—in affinitate cu *pusaire* si *pusnire*, occurru si : *pusaiu*, s. m., flatus, inflatus, inflatio, conflatio, tumor, vesica; flatu, inflatu, inflatione, conflatione, tumore, tumefactione, besica; de unde : *pusaios*, -a, adj., subinflatus, tumidus, ventosus, vanus, evanidus, arrogans, subinflatu, tumidu, subtumidu, ventosus, vanu, evanidu, arrogante;— si *pusaiu* si *pusaios* paru in locu de : *pusaniu*, *pusaios*; déro *pusu*, s. m., aviam pluma mellor, lanugo; clamor, lectus; lanugime, peri tineri pre barba de esemplu; clamore, sberetu, tipetu; ictu, lovitura violenta; plume, penne de passeri, fulgi, ce servu a implé peplomate si pulvini sau perine; de unde : *pusosu*, -a, adj., plenu de *pusu*, de fulgi, de lanugine; inse si : plenu de anelitu, inflatu; de unde verb. *pusire* si *pusuire*, -*escu*, cu acellu-asi sensu ce au celle de susu : *pusaire* si *pusnire*, déro cu mai multa energia : a *sufflá*, anelá, a *bosinflá*, a *tonú* si *fulgerá*, a *crepitá*, a *sufflá* ca unu tuuru sau armessariu;—adj. s. *pusfitoriu* si *pusfitoriu*, -a, part. sup. *pusfitu* si *pusfuitu*, s. f. *pusfutura* si *pusfuitu-*

ra : *pusfuitura de leone*;—si : *pusfuletiu*, s. m., demin. d'in *pusu*, directu inse d'ia altu demin. *pusfullu*;—*pusu*, (care e stirpea totoru celloru alte covente d'in acestu articlu), in origine, e pura esclamatione, interiectione : *pusu!* allu cui sensu variédia apoi cu potere in limb'a poporului.

PUFAITORIU, *pusaitu*, *pusaitura*, *pusanire*=*pusnire*, *pusnitoriu*, *pusaitu*, *pusnitura*, *pusaiu*, *pusfire* si *pusuire*, *pusfitu* si *pusfuitu*, *pusfutura* si *pusfutura*, *pusu*, *pusfuletiu*, *pusfullu*, etc.; vedi *pusaire*.

PUNCIU si *ponciu*, s. m., (fr. *panel*, d'ia angl. *punch*), vinu fertu cu sacharu.

PUNDERANTU, *punderantia*, *punderare*, *punderatiune*, *punderatu*, *punderatura*, *punderos*, *pundu*,—vedi celle correcte in Dictionariu : *ponderantia*, *ponderantia*, *ponderare*, *ponderatione*, *ponderatura*, *ponderos*, *pondu*.

PUNGARIRE, -*escu*, v., d'in *pungariu*, marsupium exinanire, exenterare, suppillare, surripere; a si *pungariu*, essinani *pungele*, essenterá *pungele*, a despoliá, suppilá, surripe, suffurá;—adj. s. *pungaritoriu*, -a, part. sup. *pungaritu*, s. f. *pungaritura*,—*pungariu*, -a, adj. s., relativu la *punga* : *interessi pungarie*; ca subst., a) *opulentus*, *dives*, *multa habens marsupia*; *opulentu*, *divite*, *avutu*, *avutiosu*, *possessoriu de multe punge*; b) *alorum marsupiorum cupidus*, *avidus*, *alorum marsupia surripiens*; *cupidu*, *avidu*, *surripiente de pungele altoru-a*, *furtu*, *latrone*;—inse form'a : *pungasiu*, in locu de *pungariu*, nu e plausibile;—altu verbu directu d'in *punga* : *pungire*, -*escu*, cu sensu propriu de : a *furá pungele omeniloru*, sau a *furá omenii de punge* : *cine pungescet, e forte desteru in maistri'a sea*; adj. s. *pungitoriu*, -a, part. sup. *pungitu*, s. fem. *pungitura*;—in locu de *pungire*, v., cu acellu-asi sensu intra una forma, *puscinu polita* si plausibile, adeco : *punguire*, déro nu e cumuva : *punguire*=*punguire*), -*escu*, adj. s. *punguitoriu*, -a, part. sup. *punguitu*, etc.,—demin. directu d'in *punga* : *pungulla*, de unde : *pungullicia* sau *pungullitia*; *punguca*, de unde : *pungucia* sau *pungutia*, si de

aci : *pungusia*, *pungusiora* sau *punguciora*, etc.

PUNGARIU, *pungire*, *pungitoriu*, *pungitoria*, *pungitu*, *pungitura*, *punguire*, *punguitoriu*, *punguitu*, *punguitura*, *pungulla*, *pungullitia*, *punguca*, *punguitia*, etc.; vedi *pungarire*.

PUNTE, *puntificalu*, *puntificatu*, *puntifice*, forme incorecte, in loculu caru-a vedi in Dictionariu : *ponte*, *pontificalu*, *pontificatu*, *pontifice*.

PURCOIU, s. m., vedi *porcoiu*.

PURURE, adv., semper, perpetuo, aeterno, in aeterno; sempre, perpetuu, in perpetuu, totu de a un'a, continuu, necontentitu.

PUSCALLUIRE, -escu, v., (d'in *pusca*), frequenter jactare; a arruncá desu, a *puscá*, a face desu usu de *pusca*; — adj. s., *puscalluitoriu*, -a, part. sup., *puscalluitu*, s. f., *puscalluitura*.

PUSCASIU, s. m., vedi in Dictionariu form'a mai correcta : *puscariu*, cumu se dice si : *puscartia*.

PUSDARIE si *pusderie*, s. f. pl.; vedi *posderie*.

PUSGHITIA si *posghitia*, (cu s aspru sibilante), s. f., sitlqua, tuniula; silica, tunica, pellitia, pastare, folle forte suptire la unele plante; — deminut. *pusghitióra* si *pusghióra*; — *pusghitiare* si *posghitiare*, v., a dispoliá de *pusghitia*; adj. s., *pusghitiatoriu* si *posghitiatoriu*, -a, part. sup., *pusghitiatu* si *posghitiatu*, s. f., *pusghitiatura* si *posghitiatura*.

PUSINARIU, s. m.; vedi *pusunariu*.

PUSIU, -a, adj. s., (d'in *pusu*, co vedi in Dictionariu), *pusulus*, *nanus*, *pygmaeus*; *pusulu*, *nanu*, *pygmen*, *copillu* forte micu, *piticu*.

PUSLALLEU, si *pusleu*, (cu s aspru sibilante), s. m., erro, *vagabundus*; errone, *vagabundu*, nestemperatu la unu locu, care ambla d'in coce in collo, d'in porta in porta, d'in usia in usia, etc.

PUSPANDU si *puspanu*, s. m., specie de planta : *buxus* semper *virens*. *Lin.*; bussu semprevirente, germ. *buehsbaum*.

PUSTA, s. f., vedi *пустя*.

PUSTEA, *пустellosu*, (cu s aspru si-

bilante); vedi in Dictionariu : *puscella*, *puscellosu*, *puscellucia* si *puscellutia*.

PUSTIA, (pron. *пустя*), s. f., desertum, locus desertus, eremus, vastitas, inane, vacuum; desertu, locu desertu, eremu, vastitate, inane, vacuu, vacuitate; metaf. *пустя* = *naida*, ce vedi in Glossariu; — *пуста*, s. f., mai originaria de cátu *пустя*, inse camu in acellu-asi sensu amendoue formele, de si *пуста* e mai poeticu si mai energicu : *prin पुस्तेle Americci*; — *пустю*, -a, adj., desertus, vastus, incultus, derelictus, otiosus; desertu, desertatu, vastu, derelictu, delassatu, parasitu, incultu, otiosu; — s. m., reale, *пустю-лу*, in *пустюлу cellu* mai *infricosiatu*; *duceti-ve* in *пустюлу cellu* mai *tristu*; — de aci : *пустяте*, s. f., statu de *пустю*, *solitudine*, vastitate, desertu; — *пустюсу*, -a, adj., (d'in *пустя*), plenu de *пустя*, eremosu, solitariu, derelictu, vanu, metaf. : in *пустюсе cogite*, nu *ve begati* in *пустюсе negotie*; — *пустяи*, -escu, v., (d'in *пустя*), vastare, devastare, deserere, derelinquere, prädari, deprädari, expoliare, exterminare, abigere, pellere, expellere, perdere, pessundere; a vastá, devastá, desere, desertá, derelice, delassá, parasí, predá, depredá, spoliá, despoliá, denudá, evacuá, esterminá, pelle, espelle, espulsá, perde, pessundá, ruiná, destruge, nemici; — adj. s. *пустяи*, -a, part. sup. *пустяи*, s. f. *пустяи* : *пустяи* de mai multe si *estense regioni alle imperiului*; — *пустяи*, -a, adj. s., (d'in *пустя*), in specio : solitarius, eremita, anachoreta; solitariu, anachoretu, eremitu; — de aci : *пустяи*, s. f. abstr., statu de *пустяи*, viétia solitaria, eremitica, anachoretica; — *пустяи*, -a, adj., anachoreticus, eremiticus; eremitanus, solitarius; anachoreticu, eremiticu, eremitanu, solitariu; de unde si adv. *пустяи* = anachoretice, eremitice, eremitanice; — *пустяи*, -escu, v., vitam anachoreticam ducere, eremum colere, vitam anachoreticam amplecti, eremum vel solitudinem petere, appetere; a duce viétia anachoretica; a sedé in eremu, appeti eremulu sau solitudinem; — adj. s., *пустяи*, -a, part. sup.

pustnicitu, s. f., *pustnicitura*; — barbărismi.

PUSTIETATE, *pustiire*, *pustiitoriu*, *pustiitu*, *pustiitura*, *pustiū*, *pustnicesce*, *pustnicescu*, *pustnicia*, *pustnicire*, *pustnicitoriu*, *pustnicitu*, *pustnicitura*, *pustnicu*. etc., vedi *pustia*.

PUSUNARIA, *pusnarire*, etc.; vedi *pusunariu*.

PUSUNARIU si *posunariu*, (si cu *b* iniziale; *busunariu*, *bosunariu*, si abbreviatu: *pusnariu*), *perula*, *saccas*, *sacculus*, *sacculas tunicae* vel *altus vestis*, *marsupium*, *crumena*, *locellus*; *perula*, *saccu*, *sacculu*, *saccullu*, *sacculletiu* de *tunica* sau de *alta veste*, *marsupiu*, *crumena*, *locellu*, — in specie pentru *sacculletiu* *vestmentului*, éro in genere si pentru *punga*, si alte usuri; — *pusunarire*, -*escu*, v., in *perulam* vel *crumenam* *condere*; *supplare*, *surrupere*, *argente emungere*, *furari*, *habillter frustrari*; a *pone bene* in *perula* sau *crumena* (*pusunariu*), a *suppilá*, *surripi*, *despoliá*, *sterge* *cuiva* d'in *pusunariu*. ce *are*, a *lu furá*, a *lu frustrá* cu *indemanare*; — *adj. s. pusunaritoriu*, part. sup. subst. *pusunariu*: *pusunariutulu totoru-a* cu *desteritate*; s. f. *pusunaritura*; — *pusunaria*, s. f., *fraodosu* si *desteru furtu* d'in *pusunariele* *alforu-a*, si in genere: *furtu*, *latrociniu plenu* de *desteritate*; — *demin. d'in pusunariu*: *pusunarellu*, *pusunariutiu*, etc.; in se form'a: *pusunarasiu*, e *implausibile*; — mai multu ca *probabile*, co *pusunariu* e *fetulu* d'in *posu* = *posu* d'in *ponere* = *punere*, si *anome* d'in unu *posone* = *pusone*, *augmentat*. d'in *posu*, cu *sensu*, de *certu*, de: *depositu securu*; apoi unu *derivatu* d'in *posone* in form'a cea *originaria*: *posonare*, de unde in urma: *posonariu* = *pusunariu*; asiá déro tote *formele* su de *scrisu*: *posonare*, *posonariu*, *posonarire*, *posonaritu*, *posonarellu*, etc. *M.* — *Posonariu* ar *poté* fi una *contractione* d'in *ὀποζωάριον*; vedi *zona* si *zonariu*, in *Dictionariu. L.*

PUTERE, *putintia*, *putinte*, *putinciosu*, *pututu*, — *reu* *scrisu*, in *loculu* *caroru-a* vedi *celle* *correcte* in *Dictionariu*: *potere*, *potentia*, *potente*, *poterosu*, *potentiosu*, *potutu*; — in se si *reprobabili*

si *reiectabili* su *urmatoriele*: *puternicu*, -*a*, *adj. s.*, *potens*, *fortis*, *robustus*, *pollens*, *praevalens*, *violens*, *opulentus*, *dives*, *copiosus*, *uber*; *potente*, *forte*, *robustu*, *pollente*, *prevalente*, *violentu*, *opulentu*, *copiosu*, *divite*, *avutu*, *avutiosu*, *ubere*; — *puternicia*, s. f., (d'in *puternicu*), *vis*, *robur*, *fortitudo*, *potentia*, *poestas*, *auctoritas*, *violentia*; *robore*, *fortitudine*, *potentia*, *potestate*, *auctoritate*, *violentia*; — *puternicescu*, -*a*, *adj.* (d'in *adj. puternicu*, si *camu* in *acellu*-*asi* *sensu*); de *acel* si *adv. puternicesce*, *fortiter*, *vi*, *ex auctoritate*, de *potestate*; cu *fortia*, cu *potentia*, d'in *auctoritate*, *dupo potestate*, etc.; — *puternicire* -*escu*, in se, de *regula*, *compusu* cu *in*: *imputernicire*, -*escu*, *roborare*, *corrobaré*, *vires tribuere* vel *addere*; *roberescere*, *virescere*, *sumere*; *auctorem esse* vel *fierí*, *jure agere*, *potestate potiri*, *potentia valere*, *praevalere*; a *roborá*, *corroborá*, *fortificá*, *confortá*; a *dá poteri*, a *leuá poteri* sau *robore*, *fortitudine*; sau: a *se roborá*, a *se corroborá*, *se intramá*, *se intarí*, *se impoterí*; a *fi* sau *face* cu *auctoritate*, cu *potestate*, cu *potentia*; *prin* sau *de jure* *lucrá*; a *valé*, *prevalé* *prin potentia* si *favore*; — *adj. s.*, *imputernicitoriu*, -*a*, part. sup. subst. *imputernicitu*; — in se d'in *putere* sau *potere* s'a *creatu* si *vige* in *gur'a* *poporului* unu *verbu* *analogu* cu *puternicire* si *imputernicire*, *déro feritu* de *ori-ce spurcatione* *barbara*, si a *nome*: *poterire*, *mai recente*, in se cu *multu* *mai vechiu* *cellu* *compusu* cu *in*: *impoterire*, cu *sensulu*, si *inco* *superiore*, ce *amu descrissu* la *precedentile* *puternicire* si *imputernicire*, *cumu*, de *esemplu*: *poterire* si *impoterire*, -*escu*, *adj. s.*, *poteritoriu* si *impoteritoriu*, -*a*, part. sup. subst., *poteritu* si *impoteritu*, s. f., *poteritura* si *impoteritura*; — in *fine* *inco* *doue* *forme* *nove* *plausibili* *totu* d'in *potere*, au *leuatu* *sboru* in *gur'a* *poporului* *romána*; a) *poterosu*, -*a*, *adj.*, *care* s'a *posu* *inco* *de* la *inceputulu* *acestui* *articlu*; b) *potericu*, -*a*, *adj.*, *care* *inse* *mai* *cauta* a *fi* *scarmnatu* *prin critica*.

PUTREDIELA, s. f., *putrede*; *putre-*

dine, putredione, putreditione, putredire, etc., ce vedi in Dictionariu, fora se avemu opu de fedós'a si disgratiósa forma : *putredíela*.

PUTROCA, s. f., (acellu-asi cu *putroca*, ce vedi, observandu, co amendoue forme su d'in : *putrire*, mai fora probabilitate d'in : *putire*), 1, specia de planta : centaurea gentiana, centaureium; germ. tausendguidenkraut; centaurea gentiana, centauriu, centaria, fieea pamentului, érba antifebrile, febrifuga;

2. *minores allilium (avium) partes, intestinum, omasum, exta, intestina*; mai mice intestine de passeri, omasu; tote aceste-a in genere, parti de animali de mancatu; in specie, la Români, se face *putroca*, de regula : a) *acra*, mai allessu cu *borsiu*, si cu succu de aguride sau cu acietu, lemonia, etc.; b) *extremele mici d'in corpulu passeriloru, cumu : extremele aripeloru, petioreloru, capulu, collulu, etc.*;—barbarismu ca si *putroca*.

Q.

In Dictionariu amu esplicatu, de ce nu trecemu cu litter'a *q* in Dictionariulu laboratu de noi ensine, neci unu coventu de alle nostre romanice fia mai echie fia mai recenti. Aici in Glossariu credemu cu tote aceste-a, co nu e e prissosu a insemná câte-va covente, ari in vocabulariele publicate in seclulu ostru s'au typaritu cu acésta littera initiale, pentru orientarea lectoriloru.

QUARTIRU, s. m., (dupo german. *quartier*, impromutatu d'in fr. *quartier* = *quartarius* = *cartariu*, de cari vedi in Dictionariu), 1. *cartariu*, allu cui sensu generale, ca subst. m., e : quarta pars, *quadraus, quartum*; cart'a parte = a patr'a parte, cadrante, cartu; 2. *cartariu* e oppidu sau de urbe, (fr. *quartier d'une ville*), despartimentu, divisione, regione de oppidu, de urbe, de cetate; 3. *cartariu* de una armata asediata in timpu, (fr. *quartier d'un camp*); de aci . *castro, castra, -orum*, case de locuitu intru militari; si de aci 5. casa de locuitu fia straina sau propria, provisoria, sau permanente: abitazione, abitaclu, domiciliu;—de aci si verbulu : *inquar-rare*, a dá locuentia, a asseá in case de locuitu, se dice mai allessu despre militari.

QUARTO, (ablat. lat. d'in *quartus* = *cartu*), in compositione cu prep. in : in *quarto*, in a patr'a parte de cõlla : *carte typarita in quarto*, care se póte dice totu asiá de bene : *in cartu*, precumu se dice : *in octavu*.

QUASU, s. m., pl. -uri, (dupo franc. *kwass*, d'in russiculu *kwassú*), beutura imbetatória si *acra* ce Russii estragu d'in farina de se cara dissoluta in apa; — s'ar poté scrie si : *cvasu*, si chiaru *kvasu*, cumu scriu Russii.

QUESTIONE, s. f., *questie*; vedi *cestione* in Dict.;—de aci : *questionare*, v. si *questionariu*, adj. s., vedi *cestionare* si *cestionariu* in Dict.;—apoi compositele cu derivatele loru : *inquirere, inquisitione, inquisitoriu, inquisitu; requirere, requisitione, requisitoriu, requisitu*, etc., vedi *incerere, incesitione, incesitoriu, recerere, recesitione, recisitoriu*, etc. in Dict.

QUESTORIU, *questura*; vedi in Dictionariu *cestoriu, cestura*.

QUINTICU, s. m., (d'in germ. *quintchen* de la lat. *quintula*), *quadraus semiunciae*; a patr'a parte de semiuncia sau de lotu, in Austria, pre candu dupo etymologia ar debé se fia a cincia parte (*quintula*);—neconnoscutu d'incõce de Carpati.

QUITANTIA, si *chitantia*, s. f., (it.

quitanza, fr. *quittance*, angl. *quittance*, germ. *quittung*); addeverentia de accipere a unei summe; — p^ote co ar fi mai bene *quietantia* = *cietantia*, déco amu fi securi co provine de la *quietus* = *cietu*; — in legatura cu *quantantia* sta: *quitu*, (fr. *quitté*, germ. *quitt*, ang. *quit*), liberatu, solutu; si v., *acquitare* = *acchitare* = *accietare*, (fr. *acquitter*),

a solve, a liberá, a absolve de una de-torfa, sau de una accusatione; — spurie su formele: *quituire* = *chituire*, in acelu-asi sensu cu *acquitare*, déro si cu sensulu de: nemicire, reducere la nemica; de unde si derivate: *quituatoriu*, *quituitu*, etc.

QUITU, *quituire*, *quituatoriu*, *quituitu*; vedi *quantantia*.

R.

RABARIU, s. m., specia de passere: rondinella de mare; — nu cumuva analogu *lastunului*, *halcyonei*?

RABATU, s. m., (dupo fr. *rabat* sau *rabais*), diminutio, deductio, decessio; diminutione, deductione, scadere, scadimentu, subtractione, lassare d'in pretiu; cumu si mai vertosu, aripe de pandia lassate de la collu pre peptu, (totu dupo fr. *rabat*).

RABBINICU si *rabinicu*, -a, adj., relativu la *rabbinu*; — *rabbinu*, s. m., doctor hebraeus; doctoriu, invetiatoriu de biblia si religione hebraica: — inse e si: *unu rabbinismu*, s. m., doctrina sau disciplina a *rabbini*loru; — e si: *rabbini*stiu, -a, adj. s., devotatu *rabbinismului*.

RABBINISMU, *rabbini*stiu, *rabbinu*, vedi: *rabinicu*, si *rabinicu*.

RABITIA, s. f., goblo, goblus; gobione, gobiu, specia de pesce micutellu.

RABLA, s. f., (dupo sensu si masc.), *buricus* = *burricus*, equus strigosus, fame emaciatus; buricu = burricu, callu strigosu, emaciatu de fame, lessinatu, care da pre branci, etc.; — si form'a: *martina* = *marcina*, s., (de forma fem., inse de sensu si masc.), cu acellu-asi sensu ca si *rabla*, equus strigosus, fame emaciatu; callu strigosu, emaciatu de fame, datu pre branci, de totu lessinatu, etc.; — confere si *martio*gu, etc. in Glossar.

RABOSIU, s. m., talem, crena; talia,

taliatura, crena, crestatura pre unu lemnisioru pentru essactitatea obiecto-loru in numeru; — barbarismu.

RACHETA, s. f., (dupo fr. *raquette*), *tubulus* nitrato pulvere fartus; *tubulu* implutu cu pulbere nitrata; — *racheta*riu, s. m., (fr. *raquetier*), qui *tubulos* nitrato pulvere fartos facere scit; cellu ce scie face *rachete* = *tubuli* impluti cu pulbere nitrata.

RACHIA, *rachia*ressa, *rachiar*ia; vedi *rachiu*.

RACHIU, s. m., (pre a locuri si fem. *rachia*), vinum igne vaporatum et stillatum, sicera, crematum; vinu evaporatu si stillatu, sicera, crematu, benu-tura spirituosu: *rachiu de buccate*, *de secara*, *rachiu de vinu*, *de fece*, *de vinacie*, *de prune*; — *rachiar*iu, -a, adj. s., relativu la *rachiu*, — ca subst. f. si form'a: *rachia*ressa, care fabrica *rachiu* sau vende *rachiu*; — *rachiar*ia, s. f. reale, multime de *rachiu*, fabricare si vendere de *rachiu*.

RACILLA si *racina*, s. f., *laesto*, *vulnus*, *ulcus*, *plaga*, *malum*; *lesione*, *vulnu*, *ulcu*, *plaga*, *reu*.

RACNIRE si *ragnire*, -escu, v., *rugire*, *mugire*, *rudere*, *clamare*, *inclamare*, *ejulare*, *ululare*; a *mugi*, *rugi*, *rudere*, *clama*, *clama*ta, *inclama*, *eiula*, *urla*, *sbera*, *striga*; — adj. s., *racnitoriu* si *ragnitoriu*, -a, part. sup. subst., *racnitu*,

ca subst. sona si ca : *racnitu* sau *ragnitu*, déro si ca : *râcnitu* si *râgnitu*, si : *râcnetu* si *râgnetu*; s. f., *racnitura* sau *ragnitura*; — *racnire* sau *ragnire* pare a fi una forma, ceva alterata, d'in *rugire* = *rugire*, adeco cu adaussu de unu *n* : *ruginire*, care prin elisionea lui *i* de longa *g* : *rugnire*, si intunecarea cea mai intensa a lui *u* in *â* : *râgnire*.

RACOINA si *racovina*, s. f., specia de planta : *alsine media*, Linn., germ. *der hünnerdarm, das vogelkraut*; — barbarismi; — vedi si urmatoriulu *racu*.

RACU, s. m., pl.-i, cancer; cancru; — barbarismu; vedi in Diction. *cancru*.

RADA, s. f., (dupo fr. *rade*), *vadosa ora, navium statio*, statio opportuna *navibus*; *vadosa ora* sau *costa de mare*, statione de navi, statione opportuna *navilorum*; — se pote ca *rada* = fr. *rade*, se fia essita d'in *radere* = *radere*, a *rade*, attinge ceva posibilu pentru navi, se se appropie si se stea, siéda in *assemine locu de statione*.

RADVANU, s. m., *rheda, essedam, carrus, carrus, plaustrum, carruca*; *rheda*, *essedu, carru, carruca, carrucia* sau *carrutia, carruciora*.

RAFFINARIA, s. f., (fr. *raffinerie*), *locus, in quo saccharum purgatur*; locu in care saccharulu se clarifica, *se raffina*; metaf. *subtilitas mentis*; *subtilitate de mente*; — *raffinatoriu, -a*, adj. s., (fr. *raffineur*), qui *purgando saccharo dat operam*; care se applica a *raffiná*, *purgá* sau *clarificá* saccharulu; part. sup., *raffinatu*, s. f., *raffinatura*, *actione* si *effectu de raffinare*; (vedi si in Dictionariu : *raffinare*).

RAFTA si *raftu*, s. f. m., *pars rata, portio rata, lemniscus*; parte sau portione *rata*, *lemniscu*; inse pentru *lemniscu*, si in specie pentru cordellele de la coronele victoriloru, se applica form'a m. *raftu*.

RAFUIRE, -escu, v., *debita solvere, dissolvere*; a *solve, dissolve, desface*, *allege* si *terminá* debitele; — adj. s., *raffinatoriu, -a*, part. sup., *rafuitu*, s. fem., *rafuitura*.

RAGACE si *ragaciu*, s. m., si : *rudasca*, s. f., *lucanus, scarabeus lucanus*;

lucanu, scarabeu lucanu, — specia de insecte; inse d'in *coce de Carpati coventulu nu e connoscutu*.

RAGAIELA, s. f., vedi *ragaire*.

RAGAIRE, (cu forme de conjug. simple : *râgaiu, râgai, ragaie*, etc.), v., *ructare, eructare*; a *ructá, eructá, versá* sau *avé impulse de a versá, scóte venturi pre fauci*, etc., — adj. s., *ragaitoriu, -a*, part. sup. subst. *ragaitu*, s. f., *ragaitura*; — inse : *ragaiéla*, nu are forma plausibile, si se pote inlaturá cu subst. *ragaitu, ragaitura*; — pare co *ragaire* e d'in *raganire*, cu alterationea vocalei de longa *r*, a nome a vocalei mai primitiva *u*, prin care *rugaire* sau *ruganire*, ar arretá mai claru analogi'a sea cu *ructare* = *ructare*, care e unu derivatu d'in *rugere*, de unde *ructu*, si de aci : *ructare*; vedi in Dictionariu : *ructu, rugere*, etc.

RAGALIA, s. f., *herbae radix*; *radicin'a unei érbe sau unui arborellu*.

RAGASU si *ragazu*, s. m., *requies, resprium, respiratio, otium, mora, cunctatio, dilatio, procrastinatio, prorogatio*; *reciete, repausu, respiratione, respriu, asteptare, otiu, intardiare, tempu, cunctatione, dilatione, ammanare, procrastinatione, ammanare de adi pëno mâne, prorogatione, dare de pace*, etc.

RAGUSIELA, s. f., *coventu d'in ragusire*, fora forma normale, in locu de *ragusitura*, ce vedi in Dictionariu.

RAHATU, s. m., *pasta cu saccharu, pasta de moda turcésca, cumu e coventulu rahatu totu turcescu*.

RAIA (pron. *râia*), *raiare, raiosu*, etc. vedi in Dictionariu : *riia, riiare, riiosu*, cumu si : *ronia, roniare, roniosu*, etc.

RAIU, s. m., *paradisus, paradisus terrestris, paradisus coelestis*; *paradisu, locu de placere, locu amenu, paradisu terrestre, paridisu celeste*; — acestu coventu e probabile strainu, cumu avem totu strainu si : *edemu* = *edemus*, coventu ebraicu.

RALITIA si *rallitia*, s. f., vedi *rarritia*.

RAMA, s. f., *margo, ora, quadra, limbus*; *margine, ora, cadra, limbu, pentru imagini, ferestre*, etc.; — d'in *coce de Carpati nu scimu se se audia pre un-*

deva; Dict. de *Buda* reduce *rama* la gr. *ῥάμμα* = *sutura* = *cosutura*, pote inse si dupo germ. rahmen.

RAMAGIU, s. m., pl.-e, (dupo fr. *ramage*), avium cantus vel garritus, coventus; cantu, canticu, garritu, ciripitu, concertu de passeri.

RAMASIAGU, s. m., *ramasire*, *ramasitu* etc., vedi *remasiogu*.

RAMAZANU, s. m., coventu turcescu ce insémna ajunu.

RAMFU, s. m., specia de planta: aristelochia clematidis Linn.;—in limb'a romanescă se dice si: *merulu lupului*.

RAMNIRE, *ramnitoriu*, *ramnitu*, etc., vedi: *remna* sau *rimna*, si *rimna*.

RANA, s. f., vulnus, ulcus, plaga, cicatrix; vulnu, ulcu, plaga;—*ranire*, *escu*, v., vulnerare, sauciare, offendere, laedere; a vulnerá, sauciá, offende, lede, plagá, vottemá, stricá, derapiná, etc.;—adj. s., *ranitoriu*, *-a*, part. sup. *ranitu*, s. f., *ranitura*;—demin. *ranulia*, *ranisióra*;—slavice, appropie tote cadute in desuetudine.

RANCACIU, s. m., *semicastratus*, *semicastratu*;—si adj. lascivus, salax, libidinosus; lascivu, salace, libidinosu, nestemperatu, desfrenatu; vedi si in Dictionariu.

RANCEDIELA, s. f., d'in *rancedire*, inse cu forma spuria si prin armare de reprobatu, de ora ce se pote bene supplé priu covente, ca: *rancedire*, *ranceditura*, *ranceditate*, etc., ce vedi in Dictionariu;—inse adj. demin. *rancedutiu*, e forma excellenta.

RANCHESARE, *ranchesatu*, *ranchesatura*, etc., cauta, dupo origineă coventeloru, a fi scrisse, ca in Diction. *ronchezare*, *ronchezatu* *ronchesatura*.

RANCOLERE, *rancoietu*, etc. in locu de: *rancoiare* = *ranconiare*, *rancoiatu* = *ranconiatu*, *rancoiatura* = *ranconiatura*, ce vedi in Dictionariu.

RANDU, *randuire*, *randuitu*, etc., vedi *rendu* sau *rindu*.

RANFU, s. m., vedi *ramfu*.

RANGA, s. f., pertica; pertica, paru, lemnu forte lungu;—de unde? Dictionariulu de *Buda* l'allatura cu it. *stanga*; de ce nu cu germ. *stange*? de óra ce, pre câtu

scimu noi, nu se aude pre undeva d'in coce de Carpati.

RANGU, s. m., gradus, ordo, series, classis, dignitas, (fr. rang, germ. rang), gradu, trepta, ordine, serie, classe, demnitate;—se producemu câteva esemple de sensulu coventului in cestione, comparate cu celle frânce si classice: *ranguri de militari in batalia*; fr. *rangs de soldats dans une bataille*, militum ordinis in pugna, ordinile militariloru in lupta; *ranguri de arbori*, fr. *rangs d'arbres*, arborum ordinis; ordinu de arbori; *spatiu intre doue ranguri*, fr. *espace entre deux rangs*, interordinalum, interordiniu;—*rangu* = locu de onore: *cellu mai distinsu d'in rangulu seu*, fr. le plus distingué de son rang, sui ordinis spectatissimus, d'in ordineă sea cellu mai spectatu; *a se inaltia la unu mai inaltu rang*, fr. s'élever à un plus haut rang, ad altiores gradum ascendere, a ascende la mai inaltu gradu;—*in rangulu dieiloru*, fr. mettre au rang des dieux, aliquem inter deos referre, a pune pre cineva in numerulu dieiloru, etc.

RANIRE, *ranitu*, *ranisiora*, *ranitia*; vedi *rana*.

RANITIA, s. f., *militis saccus*; saccu allu militariului, unde acestu-a pórtă in spinare tote obiectele selle;—afara de *ranitia*, occure si *tolba*, si alte covente, totu asiá de straine limbei române.

RANJIRE, *ranjitu*, *ranjitura*, etc., vedi *ringire*.

RANTASIU, s. m., *farina tosta elbo incocta*; farina tosta sau fripta in unu cibu sau buccata;—neconnoscutu d'in coce de Carpati.

RAPCIUGA, mai bene scrisu *raptioga*. s. f., inse se dice si pentru masc., si chiaru in congruenti'a grammatice: *unu raptioga*, ca si: *una raptioga*, in sensu de: *mucosus*, mala pituita nasi, excrementum narium; muccu, rea pituita a nasului, scrementu allu nariloru in specie la callu, epa, si alte animali analoge: *multi calli si epe raptioge su in armentulu vostru*,—metaf. *una raptioga de muliere*, *unu raptioga de servitoru*, nu e mai mare *raptioga ca tene*;—*raptiogosu*, *-a*, adj.: *ce se faci cu acesti calli*

raptiogosi? déro cu acesti raptiogosi de lucratori?—d'in rapere, ca si raptione, ce vedi in Dictionariu.

RAPTIOGA, *raptiogosu*, vedi *raptioga*.

RAPORTARE, *a raportá, raportatione, raportoriu, raportatu, raportu*,—tote anomale in suprem'a culme, co-ci si in limb'a italica si in cea francésca au p duplicatú, cumu s'a duplicatu si in Dictionariu in form'a inf. *rapportare*, si prin urmare totu asiá cauta se se scria si celle alte forme: inf. scurtatu: *ar apportá*, s. f., *rapportatione*, adj. s., *rapportatoriu*. part. sup. subst. *rapportatu*, s. m. *rapportu*; inse integre si deplene, fiendu co r iniziale e partiel'a re= re de compositione cu unu immensu numeru de verbe,—aru fi: *reapportare, a reapportá, reapportatione, reapportatoriu, reapportatu, reapportu*; co-ci asiá, pre de una parte coventele, déro remánu integre in forme, punu inainte deplenu vederei si mentei sensulu loru; éro pre de alta parte limb'a romána, in pronuntiatione regulata si constante, conjunge e d'in re si a iniziale d'in verbulu compositu: *apportare*, asiá co, in limb'a romána, stau si: *reapportare* si: *rapportare*, totu atáte syllabe, cu nespus'a utilitate, co prin *reapportare*, se espreme forte bene sensulu coventului in cestione;—unele covente d'in celle ce noi amu pretensu a correege, s'au corressu asiá, cumu le amu aflatu in *vocabulisti*; asiá e de essemplu, *reapportoriu=rapportoriu=fr. rapporteur*, care e cu totulu contr'a naturei limbei románe, de óra ce ea nu dice: *portoriu*, ca fr. *porteur*, (formatu d'in fr. *porter*), ci, de necesse, *portatoriu*, si, prin consecentia necessaria, si: *rapportatoriu=reapportatoriu*;—in fine se facemu, pre longa colle precedenti, si mentionea co noi, in Dictionariu la art. *rapportare*, amu emissu ca de preferitu formele: *reportante, reportare, reportatione, reportatoriu, reportatu, reportu*, fora se avemu ide'a fissa de a reiectá sau respinge formele: *rapportare=reapportare, rapportatu=reapportatu*, etc. cari stau bene in celle mai culte doue sorori alle limbei románe.

RAPOROSU, -a, adj., si *rapore*, s. f., vedi *raporu*.

RAPORU, s. m., si *rapore*, s. f., *porrigo, scabies, scabries, tineas, vari negri, porriginis, scabies, scabria, vari negri, tinia=tenia, ronias=rôias*,—tote aceste covente in genere destullu de numeroase, espremu, ce espreme deplenu popularea vorba in tote provinciile romanesci, adeco: *pustule gretiöse pre pelle, mai allessu pre manule omului si pre alte juncture alle bestieloru, si su asociate de importune si insupportabili mancarimi, in câtu nu se vindica currendu si cu peritia, adjungu la statu de peritione*; ecco inse câteva essemple de applicarea varieloru si diverseloru covente produsse aci: *roni'a* e populare fiendu usitata in genere, cumu *scabi'a* e *roni'a* omului, callului, boului si altoru bestiesimili si chiaru pari, *porriginia* ca si *petiginia*, e *roni'a*, in parte, a pomiloru si arboriloru, cumu si a pomiloru si fructeloru preste totu; *vari negri* su *roni'a* turmeloru de arieti, de berbeci si de blandele oui; *raporea* sau *raporulu*, ce tractámu, in acestu articlu, e *roni'a* porciloru, scrofeloru si verriloru; *roni'a* pote remané miselliloru si sordiloru cani, catusieloru, si altoru analoge;—observámu totu aci si form'a: *rapu*, s. m., care e totu *roni'a* porciloru, ca si celle doue forme: *rapore* si *raporu*; si totu aci, co tote aceste trei covente: *rapu, rapore, raporu*, su fetii forte aspri si acerbi d'in *rapere=rapiro=rapere*, care nu e mai pucinu ardente, furente, vemente, impetuosu de câtu fetii sei.

RAPOSARE, v., part. *raposatu*, s. m., *rapausu*, etc., su tote covente romanesci, inse reu scrisse, in locu de: *reposare, reposatu, repausu*, sau mai bene: *repausare, repausatu, repausu*, ce vedi in Dictionariu.

RAPSIA, s. f., *rapina, praeda, depraedatio, furtum; latrocinium, raptus; rapina, raptu, raptione, préda, depraedatione, furtu, latrocinium, latronia, latria, etc.*,—*omu de rapsia si cu violentia ca leonle, cu fraude, dolu si astutia ca vulpea; officari publici de rapsia avida si inesplebile, cu rapsi'a vreti se*

rapiti averea, copillii si turmele; nu sciti castigá de cátu cu rapsi'a.

RAPSCIRE, *rapscitoriu; rapscitu, rapscitura*, etc., vedi *rapscire*.

RAPTSCIRE, si *rapscire, rapsire*, v. (in forme si de conjug. simpla : *raptsciu* si *rapsciu, raptscii* si *rapscii, raptscie* si *rapscie*; si,—dero mai raru,—in conjug. allongata : *raptscescu* sau *rapscescu, raptscesci* sau *rapsesci, se rapscesca* sau *se rapsesca*, etc., asiá si form'a mai simpla de celle doue precedenti : *rapsire*, in conjugatione simpla : *rapsiu, rapsie, se rapsia*, etc., éro in conjug. allongata : *rapsescu, rapsesci rapsesce, se rapsesca*, etc., care forma déjà de sene, se vede, ce e essita d'in *rapere=rapire=rapere*, a nome,—ca si precedentele : *rapsia*, d'in unu supinu : *rapsu=raptu=raptus*; pentru celle alte doue precedenti, different'i'a de forma vedi la finitulu acestui articlu), tote câte trele forme in sensu de: fremere, murmurare, obmurmurare, rebellare, adversari, repugnare, rixari, certare, contumacem et refractarium esse, intractabili et indocibili ingenio uti, se opponere, calcitrare et recalcitrare, rapere, raptare, spoliare; a fremere, fremitá, frende, murmurá, obmurmurá, rebellá, adversá, repugná=repumná, rissá, altercá, se certá, fi contumace si refractariu, usá sau usitá de intractabile si indocile ingeniu sau mente, cogetu, consiliu; a se oppone, calcitrá si recalcitrá, a se bate, a rupe, rapí, raptá, rapiná, dispoliá, depradá, predá, etc. — adj. s., *rapsitoriu* si *rapscitoriu, raptscitoriu, -a*; s. f., act. *rapscitione* si *rapsitione, raptscitione*, part. sup. subst., *rapsitu* si *rapscitu, raptscitu* : *rapsitulu* cu *rapsia* de la tota lumea; *rapsiti* contra guberniu; —s. f., *rapsitura* si *rapscitura, raptscitura* : *contumace* si *refractoria rapsitura, dupo una occulta conspiratione de rebellione contra principe*; —s. m., *rapsiu* si *rapsciu, raptsciu*, camu in acelluasi intellessu cu form'a fem. *rapsia*; totu asiá si d'in sup. *rapsu=raptu=raptus*, esse si subst. m. *rapsu*, totu camu in acelluasi sensu cu *rapsia, rapsa, raptu, raptura*, etc.; — *rapsu, rapsia, rapsiu,*

rapsire, etc., su, de certu, essite d'in *rapere=rapire=rapere*, cumu amu afirmatu si mai susu in repetite ori, a nome d'in sup. *rapsu*, asiá formatu d'in *rapere*, chiaru ca si doue supine d'in *spargere* : *sparsu* si *spartu*; celle doue forme : *rapscire* si *raptscire* paru mai difficili de esplicatu in originea loru; cu tote aceste-a, d'in una cautatura apparu si elle facili : form'a *raptscire* e invederatu in locu de *ruptuscire*, cu u perdutu preste totu, déro de certu, nascutu d'in sup. *raptu* de la *rapere*, cu suffissula : *scire*, ce a pastratu in tote tempurile si modurile, d'in contra ce facu celle alte verbe alle limbei nostra, cari numai in tempulu presente, num. sing. si pers. III pl. pastré dia *sc* cumu, de essemplu : sing. *negr-escu, negr-esci, negr-esce, negr-esca, se negr-esca*, si le perdu in pl. pers. I si II;—d'in contra : *rapscire*, cu tote derivatele selle, a perdutu nu numai u de la sup. *raptu*, ci si syllab'a integra *tu*, simplificându-se cu gur'a poporului romanu.

RAPU, s. m.; vedi *raporu*.

RARIME, s. f., statu de *raru*, dilatatione, departare si despartire, analoga cu form'a : *raritate*, fora se se confunda sensulu celloru doue forme; — *rarisce*, s. f., locus arboribus vacuus in silva, calvitium, locus raris arboribus consitas, locu vacuu de arburi in selba, calvitium de selba, selba cu rari arburi plantata; — form'a *rarisce* e spuria.

RARITIA, s. f., aratram levissimum sine rotis; aratru forte liusioru fora rote; — compara si : *rallitia* sau *rallitia*, ce vedi si in Diction. la art. *rallu*, cu acelluasi sensu ce are si *raritia*.

RASACHIA, sau *rasachia*, s. f., specia de uva =struguru, formosu si albu, struguru cu bacce mari in volume; — demin. *rasachiora, rasachintia*.

RASADIRE, -escu, v., part. sup. *rasaditu*, etc.; vedi *resadire*.

RASARIRE, *rasbatere*; vedi in Dictionariu : *resarire, resbatere*.

RASBIRE, -escu, v., ferare, transferrare, perferare, transfedere, terebrare, perterebrare, pertundere, transfigere, transpungere, penetrare, vincere, sa-

perare, domare, subleere, summittere; a forá, gaurá, transforá, perforá transfode, terebrá, perterebrá, pertunde = petrunde, transfige, transpunge, impunge, penetrá, vince, invince, superá, domá, summitte, suppune, umiliá;—adj. s., *rasbitoriu,-a*, part. sup., *rasbiu*, s. f., *rasbitura*; — covente slavice, d'in fericare aprobe cadute in desuetudine.

RASBOIRE, (dupo altii : *resboire*), *-escu*, v., bellare, belligerare, bellum gerere, pugnare, certare; a bellá, belligerá, portá bellu, pugná, se certá, se bate, combate; — adj. s., *rasboitoriu,-a*, part. sup. *rasboitu*; — *rasboiu*, s. m., a) bellum, bellu, lupta, batalia; b) *textendi vel textoria ars, textrinum*, arte de a tesse, arte tessatória, de unde subst. fem. reale : tessutória = tessutóre = machina de tessutu; déro si testrinu, testrina = *textrina*, su nu numai arte, fabrica de tessutu, ci si machina de tessutu; — *reboinicu,-a*, adj. s., relativu la *resboiu* in sensu de sub a), bellator, bellicus, bellicosus, bellatoriu, bellicu; — tote covente slavice, inse, d'in fericare cadute pre deplenu in desuetudine prin concurenti'a celloru pure romanice : *bellare, belligerare, bellante, belligerante, bellatoriu, bellatu, bellu, bellicu, bellicosu*; etc., — cercarea facuta de unii de a supplé slavismii prin : *resbellu, resbellicu, resbellire, resbellitoriu, resbellitu*, nu fu fericita.

RASBUNARE, *rasbunatoriu, rasbunatu*, in locu de : *resbunare = resbonare, resbunatoriu = resbonatoriu, resbunatu = resbonatu*, etc., ce vedi in Dictionariu.

RASCHIERE, *raschietóre, raschietu, raschirare, raschiratu*, etc., in locu de : *reschiare, reschiatóre, reschiatu, raschirare, raschiratu*, etc., ce vedi in Dict.

RASCOLA, *rascolire, rascoliciosu, rascolitoriu, rascolitu, rascolitura*, — in locu de : *rescolla, rescollire, rescollitosu, rescollitoriu, rescollitu, rescollitura*; sau mai correctu : *rescolla, rescollare, rescollatiosu, rescollatoriu, rescollatu, rescollatura*; ce vedi in Diction.; — déro form'a : *rescolnicu*, ca contraria limbei, e de respinsu.

RASGAIARE, *rasgaiatiosu, rasgaiatoriu, rasgaiatu, rasgaitura*, forme incorrecte in scriptura; vedi : *resgaiare* sau *resgaiiare*.

RASITIA, s. f., specia de planta, nominata si: *cócadia alba = ribes grossularia*, Linn.

RASMILITIA, si *rasmiritia*, s. f., seditio, rebellio, revolutio, tumultus, bellum, pugna, certamen, proellum; seditione, rebellione, revolutione, tumultu, bellu, pugna, certame, preliu, batalia, insurrectione; — coventu slavicu, care intrá in gurele unoru Románi in 1821, prin cét'a de armati slavi si albanii de prin Turci'a cu capitanulu *Sava*, in capulu loru, cari perira de mânile Turciloru; cu densii perfi si coventulu *resmiritia*.

RASNA, si *razna*, s. f., erratico, aberratio, vagatio, cursitatio, circumcursatio, temeraria obambulatio; erratione, raticire, aberratione, cursitatione, circumcursatione, mersu in collo si venitu in coce, obambulatione fora consideratione si fora consiliu, — ecco câteva esemple : *vacc'a nostra ámbra rasn'a si de casa si de vitellu; ce appucati rasn'a si ve duceti departe in rasn'a; in rasn'a ai mersu eri, in rasn'a vrei merge si astadi, — rasnire,-escu*, v., errare, aberrare, vagari, pervagari, circumvagari, cursitare, circumcursare, abire illic et adventire huc; a errá, rateci, aberrá, vagá, pervagá, circumvagá, vagubundá, cursitá, circumcursá, a se duce in collo si veni in coce fora scopu; — ecco câteva esemple : *rasniti tota diu'a prin totu oppidulu, fora se ve appucati de verunu lucru; pre uude mi rasniti, copilli, de casa si de parinti; ve ati rasnitu de noi, amici affectuosi, cumu cauta cineva a se rasni de unu inimicu neimpacatu*; — adj. s., *rasnitoriu,-a*, part. sup. *rasnitu* s. f., *rasnitura*; — covente, probabile, slavice, cumu afirma D. *Miklosich*, de si nu produce neci una proba despre cellu mai simplu coventu : *rasna* sau *razna*, cumu nu e neci unulu in vechi'a slavica.

RASOLELA, s. f., vedi *rasolire*.

RASOLIRE, *-escu*, v., l. carnem etherbas coquere, elixare, elixa assis miscere;

a ferbe carne si erbe, in specie : a ferbe carne, si a nome carne de vacca sau de bouu sau de bufalu spre a face *rasolu* (vedi mai diosu); a elissá; a mesce ferte si fripte; si in sensu metaforicu : a mestecá de multe tote, a face arababura;— 2. metaforice : ruderare, gypsare, gypse inducere, caemento struere; vultum fuco illinere, vitia occultare fuco; a ruderá, murá in modu grossolanu, gypsá spoli cu gypsu, a construe cu cementu; unge faci'a cu fucu sau cu deressu, ascunde vitiele cu fucu sau cu deressu, etc. —adj. s., *rasolitoriu*, -a, part. sup. *rasolitu*, s. f., *rasolitura*;—*rasolu*, s. m.,—care e trunculu totoru coventeloru precedenti, si care are se esplice si pre aceste si pre sene,—cu sensu ce amu vedutu la verb. *rasolire*, adeco : a) elixa care, carne elissa sau férta, in specie : carne de vacca sau de bouu elissa sau férta : *rasolulu asiá preparatu se da dupo supá*; cu *rasolu pucini se multiamescu*, *ba inco su multi cari recusa rasolulu*;—b) metaforice : rude et imperitum opus, imperita structura; ruderatio, gypseum opus, infucata opera vel vitia, ruderat; rude si imperitu opus, imperita si stangace structura; grossolana constructione, edificazione; ruderatione, adeco : constructione d'in ruderi, demolitione; gypsiu opus, infucate opuri sau vitie, rudere=derimatura, derapinatura, ruderi=ruine, spoliture, etc. —D. *Miklosich* refere *rasolu* la v. slavicu *rasolŭ*, care nu essiste neaire, sau déco essiste undeva, e in n. slavicu si in serbicu, inse cu sensulu de coagulum=caglu=chiagu, si de muria=muria, mória, ce nu are a face nemica, in sensu cu românesculu *rasolu*; déco bulg. *rasol*=care bubula=carne bubula sau bovina, de bouu, ce sémina mai multu cu românesculu *rasolu*, invederédia numai, co d'in cellu romanescu e impromutatu bulgaresculu; éro russ. *razsolŭ*=germ. *salzwasser* = muria=muria sau mória, e departe de allu nostru *rasolu*;—occorre inse in russéc'a si form'a *resolŭ*, care, pre longa muria=muria sau mória, in-sémna si jus=séma de carne; assémne occorre in polon'a form'a *rosol*=juscu-

lum;—inse noi rogámu, pre D. *Miklosich*, cumu l'amu rogatu de repetite ori, se si adduca aminte co Români in tempu de mai multe secle se afla in mediloculu unni vastu eceanu de Slavi cari nu poteau se nu impromute si ei covente de la Români,—in cátu pentru Russi debe se scia D. *Miklosich*, co la curtea lui Petru cellu mare imperatoriulu totoru Russieloru, se afiá unu invetiatoriu românu.—Ecco acumu, cumu se desfasciora etymologi'a coventului *rasolu*, redussu la addeverat'a sea forma : *rassollu*, compositu d'in : *re*=re, *assu*=assus, si *olla*=olla, cu insemnarea de : fertu si refertu in olla;—in urm'a acestei correctione orthographice, care ne da originea etymologica a coventului, cauta a se scie si derivatele : *rassollire*, *rassolitoriu*, *rassollitu*, *rassollitura*=*reassollire*, *reassollitoriu*, *reassollitu*, *reassollitura*;—inse form'a *rasolŭ*, s. f. e implausibile. *M.*

RASORASIU sau *radiorasiu*, s. m., d'in *rasoriu*, sau *radiortu*,—ce vedi in Diction.—propinquus, vicinus, propinquu, vacinu, cine e pre longa acellua-asi *radioriu* sau *rasoriu*;—mai correctu ar fi in form'a : *rasorariu* sau *radiorariu*.

RASPINARE, v., vedi correctulu *respinare* in Dictionariu.

RASPASU, s. m., vedi *respasus*.

RASTALNITIA, s. f., sponda, latus exterius lecti, lecti compages lignae; sponda, latere esteriore a lectului, compage de lemnu a lectului, margine de lemnu a patului;—coventu neconnoscutu d'in coce de Carpati, unde se aude : *zastalnitia*, mai reu : *zastalnitia*, ca si *rastalnitia* in locu de : *rastalitia*; vedi in specie, la *zastalitia*.

RASTAPALEU, s. m., radula, scobina, lima, crassa lima; radula, scobina, lima, grossa lima, *pilla*, sau grossa *pilla*;—coventulu nu e connoscutu d'in coce de Carpati.

RASTIRE, -escu, v., reflex. a se *rastŭ*, duris affari, alloqui; aspere et acerbis excipere, inclementer ac dure aderiri, acerbis invehi, verbis vexare vel verberare, increpare; verbis asperis reprehendere, clamoribus et conviciis con-

lectari, allatrare, objurgare, pasam indignari; a vorbi cu dure covente; cu asperitate si acerbitate a escepe, cu inclementia si durezza a atacá, cu amaritione a se invege, cu vorbe a vessá sau verberá, increpá, toná si fulgerá, a re-prende, mostrá cu aspre covente, a con-sectá, allatrá, latrá, objurgá, batujocorí, injuriá cu clamori si convicie; a se indigná a se arretá furiosu, meniosu, iracundu, etc., — adj. subst. *rastitoriu -a*, adj. *rastitosu, -a*, part. sup. subst. *rastitu: rastitulu tyrannului sparia tota lumea mai tare de cátu rugitulu lonelui*; s. f., *rastitura: lu rastitur'a cóstra sarira ánimile bietiloru copilli*; — coventulu e, de certu, una stramutatione d'in : *irascire* = *irasci*, cu omissione de initialea *i*, si permutationea lui *ci* in *ti*. *M.*

RASTICU, s. m., plumbi cineres, galla, nux galla; censusia de plumbu, galla, nuca de galla ensasi, planta galla; ensasi *rasticulu* e nuca sau *gogosia*, in m., déro si in fem. *rastica* = *nuca de galla*.

RASTIGNIRE, -escu. v., figere, affigere, crucifigere; a fige, affige, crucifige pune pre cruce; — adj. s., *rastignitoriu, -a*, part. sup. subst. *rastignitu*; — covente slavice, cumu se paru, inse cadute in deplena desuetudine, prin sup- plerea celloru pure romanesci : *crucefi-gere, crucefictoriu* = *crucefictoriu, cruce- fiptu*, etc., ce vedi in Dictionariu.

RASTOCA, s. f., fossa, canalis, elix, sulcus aquarius; fossa, canale, elice, sulcu apariu = sapatura canalica pentru scursu de ape d'in plouia si altele; — neconnoscutu, pre cátu scimu noi, d'in sóce de Carpati.

RASTOPASTA, s. f., specia de plan- ta, dupo Dictionariulu *Barciannu*, germ. *las stelkrant*.

RASTRISTE, s. f. vedi *restriste*.

RASTU, s. m., tympanites, ventris inferioris hydrops, inflatio; tympanite, hydropse sau inflatione, inflatura a ven- tri inferiori; — de unde coventulu ?

RASURA, s. f., a) *cynosbatna*; cynos- batu, specia de planta; b) alta specia le planta; rosa silvestris; rosa silves- re; c) specia de pâne, de placentióra :

libum rasum; libu rasu, placentióra ra- sa; vedi si : *rasura* in Dictionariu.

RATACIRE, *ratacitoriu, ratacitu*, etc. — tote covente romanesci, inse reu scrisse, in locu de : *ratecire, ratecitoriu, ratecitu*, etc.; — coventulu *ratecire* sau *ratacire*, e formatu d'in *raticu, -a*, care e mutilatu de syllab'a initiale *er* —, in- tregu : *erraticu* = *erraticus*; asiá si derivatele : *erraticire, erraticitoriu, er- raticitu, erraticitura*; vedi la litter'a *E* in Dictionariu form'a intréga a ace- storu covente.

RASVRATIRE, -escu, v. act. si reflex. *a se rasvratí* : concitare, exoltare, in- celtare, sollicitare, rebellare, secedere, insurgere; a concitá, escitá, incitá, su- scitá, sollicitá, sublevá, rebellá, insur- ge, etc.; — adj. s., *rasvratitoriu, -a*, part. sup., *rasvratitu*, s. f., *rasvratitura*; — covente slavice, inse, d'in fericire, de multu essite d'in limb'a nostra.

RATANA, adj., vedi *rátu*.

RATEDIARE si *ratezare, ratediato- riu* si *ratezitoriu, ratediatu* si *ratezatu, ratediotura* si *ratezatura*; — tote co- vente romanesci, inse reu scrisse, in locu de : *retediare, retediatoriu, retediatu, retediatura, retediu*, etc., ce vedi in Dictionariu.

RATIOIRE, *ratioitoriu, ratioitu, ra- tioitura*, etc., vedi *ratioiu*.

RATIOIU = *rationiu* (cu *n* molliatu), s. m., d'in *ratia*, ca augm.; inse, de re- gula applicatu la : *anas mas, ratia ma- scula*; — unu demin. totu d'in *ratia* in form'a : *ratiuca* si *ratiuica*, s. f., pre lónge form'a d'in Diction. *ratisióra*; — *ratioire* = *rationire, -escu*, v. reflex., a se inflá ca *rationiulu* : tumescere, tur- gescere, insolenter se efferere; arroganter, insolenter, superbius incedere et agere, *superbam, arrogantem, insolentem, praeferozem esse*; vultum erectiorem habere, vehementer invehí, irasci, mi- nari; a tumesce, turgescere, a se inconflá, tiné nasulu sasu; se inaltá, amblá, se portá, lucrá, fi cu arrogantia, cu inso- lentia, cu prea mare superbia, cu fero- cia, preferocia, a avé vultulu sau faci'a prea erecta sau prea sasu; a se meniá, se injuriá, ammentia cu vementia si

insolentia, etc.;—*ecce câteva esemple : ce ve rationiti asiá? si noi ne scimu bene rationi; multi copilli ca mai mici veti vedé rationindu-se; a se rationi cu insolentia, cu superbia si cu arrogantia importuna, etc.*; — adj. s., *rationitoriu*; — part. sup. subst., *rationitu*, s. f., *rationitura*: *ce rationiture plene de superbia insolente!*

RATU, (pron. *râtu* = *ritu*), s. m., coventu puru romanescu, inse incorrectu prin scriptura, pre candu correctu ar fi: *ritu* si mai bene: *rictu* si *rittu*, ce vedi in Dictionariu, déro coventulu are doue significatiuni, cari ceru ore-care esplanatione, si adausse, ce nu stau in Dictionariu, a) *ritu*, mai bene: *rittu* si *rictu*, rictus, cascatura a gurei, gura mare, apoi: botu, rostru;— de aci derivate: *ritanu* = *rittanu* = *rictanu*, -a, ce vedi in Dictionariu, de aci: *ritania* = *rittania* = *rictantia*, ce vedi in Dictionariu; — b) *pratum*, *pratum* fenarlam, *pratu*, *pratu* fenariu, *fenatiu* defalcatu, — bene intellesu, co, ca affine cu cellu de sub a), e de scrissu, nu: *râtu*, ci: *ritu* = *rittu* = *rictu*; asiá si demin., nu: *ratutiu*, ci *ritutiu* = *ritutiu* = *rictutiu*, s. m., *pratulam*, *pratalu*, *pratutiu*. *M.*

RATUNDU, -a, adj., coventu puru romanescu, inse reu scrissu, in locu de: *rotundu*, ce vedi in Dictionariu; derivatele inco ceru a fi correcte: *rotundire*, *rotundime*, *rotunditate*, *rotunditu*, *rotunditura*, *rotundioru*, etc. in locu de incorrectele: *ratundire*, *ratundime*, *ratunditate*, *ratunditu*, *ratunditura*, *ratundioru*, etc.

RAVASELLU, s. m., cumu si: *ravasire*, v., etc. vedi *ravasiu*.

RAVASIU, pl.-e, (reu-*uri*), *talea*, *crena*, *epistolium*, *scheda*, *schedula*, *litteralae*, *chirographum*, *idiographum*, *scriptum*, *syngrapha pecuniae acceptae*, *apocha*, *accepti chirographum*, *cautio*, *commatus*, *venia* vel *veniae signum*, *scriptum*; *talia*, *taliu* sau *taiu*, *crena* pre lemniore de *taliatu* sau *crenatu* numeri, *cantitati*; *scheda* sau *sceda*, *schedula* sau *scedula*, *cedula*, (reu *tiedulo*), *cetura*, *foliora*, *foliutia*, *biletu*, *scrissorella*, *chirographu*, *idiographu*, *scriptu*,

inscrissu, *syngrapha de pecunia accepta*, *apocha*, *cietantia*, *chirographu de acceptu*, *cautione*, *commatu* = *passuportu*, *venia* sau *permissione ori semnu*, *scriptu*, *libera volia*, *semnu de libera volia*; — demin. *ravasellu*, s. m.; — verb. *ravasire*, -*escu*, a) a face *ravasiu* de solutu, de defacutu debite, daraveri, a dá *ravasiu* de pecuni'a accepta, a referere, inscriue, insemná *summa*, *numeru*, *cantitate data*, etc.; b) *metaforice*: *scrutari*, *perscrutari*, *inquirere*, *explorare*, *considerare*, *intueri*, *discutere*, a *scrutá*, *perscrutá*, *cercá*, *cercetá*, *explorá*, *considerá*, *intuitá*, *discose*, *scarminá*, etc.— adj. s., *ravasitoriu*, -a, part. sup. subst. *ravasitu*, s. f., *ravasitura*: *ravasiture facute in tote anglurile casei*;— *D. Miklosich* refere *ravasiulu* la v. slavicu: *rovaši*, care, nu existe in v. slavicu! noi ne reservamu cercetarea etymologica in limb'a propria, impossibile fiendu, cumu se vede de senel, assertionea gratuita a doctului slavistu; confere peno a tunci: ispan. *rayas* pl. d'in *raya*.

RAVENELA, s. f., vedi *ravenire*.

RAVENIRE, *ravenitosu*, *ravenitoriu*, *ravenitu*, *ravenitura*; *ravenu*, reu scrisse in locu de: *revenire*, *revenitionu* = *suppusu* sau *aplecatu*, *propensu la revenire*; *revenitu*, *revenitura*, *revenu*; d'in aceste-a vedi si in Dictionariu: *reveniente*, *revenire*, *revenitu*, *revenitura*, *revenu*; aici ne permittemu a tractá cu deamentulu: *revenu*, -a, adj. s., — *revenu*, ca subst. reale, cu pl. *revene*, (mai pucinu bene: *revenuri*), — *ndas*, *umidus*, *hamectus*, *uliginosus*, *riguus*, *aqueosus*, *rancidas*, *putris*, *putridus*; *corruptus*, *vitiatus*, *pravus*, *inutilis*, *necens*, *perniciosus*, *exitiosus*, *refrigeratus*, *recens*, *recreatus*, *refectus*, *vivax*, *vilgens*, *virescens*, *virens*, *revirens*; *udu*, *umidu*, *umectu*, *uliginosu*, *riguu*, *aposu*, *prea aposu*, *imbetatu de licidu*, *rancidu*, *putridu*, *corruptu*, *vitosu*, *pravatu*, *depravatu*, *inutile*, *nocente*, *vettematoriu*, *stricatoriu*, *perniciosu*, *essitiosu*; *recreatu*, *refectu*, *reparatu*, *recente*, *vigente*, *virente*, *virescente*, *vivace*, *florenti*, *florescente*, etc.; — ca subst. *revenu-lu*, *revene-le* = *humidam*, *humida*; *revenu-lu*,

revene-le = rancidum, rancida; *revenu-lu*, *revene-le* = recens, recentia, etc. — despre : *revenitosu*, -a, adj., vedi mai susu; — inse form'a *revenela*, s. f., nu e plausibile.

RAVNIRE, *ravnitoriu*, *ravnitu*, etc., vedi : *revnire* sau *rivnire*, *revnitorius* sau *rivnitoriu*, *revnitu* sau *rivnitu*; vedi mai allessu : *revna* = *rivna* = *rimna*, etc.

RAZIMARE, *razimariu*, *razimatoriu*, *razimatu*, etc., — reu scrise in locu de : *redimare*, *redimariu*, *redimatoriu*, *redimatu*, ce vedi in Dictionariu.

REACOPERIRE, *reacoperitu*; *reacodormire*, *reacodormitu*, *reacoducere*, *reacodusu*, *reafundare*, *reafundatu*; *realegere*, *realesu*; *reaparere*, *reaparutu*; *reaperare*, *reaperatu*; *reapesare*, *reapesatu*, *reaprinde*, *reaprinstu*, *reapucare*, *reapucatu*, *rearetare*, *rearetatu*; *rearuncare*, *rearuncatu*; *reasiediare*, *reasiediatu*, etc., in locu de : *reacoperire*, *reacoperitu*; *readdormire*, *readdormitu*; *readducere*, *readdussu*; *reaffundare*, *reaffundatu*; *reallegere*, *reallessu*; *reapparere*, *reapparutu*, *reappesare*, *reappesatu*; *reaprendere*, *reaprensus*; *rearrettare*, *rearrettatu*; *rearuncare*, *rearuncatu*; *reassediare*, *reassediatu*, ce vedi in Dictionariu.

REASSOLIRE = *rassolire* si *reassolire* = *rassolire*, *reassolitoriu* = *rassolitoriu* si *rassolitoriu*, *reassollitu* = *rassollitu* si *rassollitu*, *reassollitura*, = *rassollitura* si *rassollitura*, etc., vedi *rasolire*.

BEATINGERE, *reatinsu*, *reatactu*; *reatintare*, *reatintatu*; *reatitiare*, *reatitiatu*; in locu de : *reatingere*, *reatlinsu*, *reattactu*; *reattintare*, *reattintatu*; *reatitiare*, *reatitiatu*, etc., ce vedi in Dictionariu.

REBEGIRE, -escu, v., frigere, frigescere, refrigescere, gelari, congelari, gelascere, congelascere, gelu durari, adstringi, frigere obrigescere, algere; oxenlare, peregrinari, huc illuc ambulare, vegari; a frige, frigescere, rige de frigu, ammorti de frigu, refrigescere, gerá, congelá, degerá, se durá, stringe, obrige, ammorti de geru, alge, fi pertrunsi de algore; a essulá, fi in essiliu de sene, essi in strainetate, fugi d'ig' terr'a

sea, d'intro parentii si amicii sei; peregriuá, a amblá de ici de collo, vagá, vagubundá, leuá lumea in capu, etc.; — vedi pentru acestu d'in urma sensu : *prebegire* sau *pribegire*, unde sta verbulu cu prep. *pre* sau *per*; ero in acestu articlu, pre longa acellu-asi verbu *begire* sta partiel'a : *re*; — adj. s. *rebegitoriu*, -a, part. sup. subst. *rebegitu*, s. f. *rebegitura* : *rebegitura in totu corpulu d'in caus'a frigului si gerului*; *rebegitur'a nostra este intensa ca si algorea cea mai violenta*.

REBUBNELA si *rebufnela*, *rebuvela*, s. f., vedi *rebuvelare*.

REBUBNIRE si *rebufnire*, *rebuvelare*, -escu, v., tumere, turgescere, forvescere, effervesce, fermentescere, clamitare, inclamitare, vociferari, ejulare, conviciari, increpitare; a tume, turgescere, se bosinflá, ferbe, efferbe, effervesce, fermentá, fermentescere, clamitá, inclamitá, vociferá, conviciá, ejulá, increpitá, fulgerá si toná, sberá, beretá, batujocuri; — adj. s. *rebuvelitoriu* si *rebufnitoriu*, *rebuvelitoriu*, -a, part. sup. subst. *rebuvelitu* si *rebufnitu*, *rebuvelitu*; s. f. *rebuvelitura* si *rebufnitura*, *rebuvelitura*; — *rebuvelu* si *rebufnu*, *rebuvelu*, s. m. — form'a : *rebuvela* si *rebufnela*, *rebuvela*, s. f., nu e plausibile; — coventulu *rebuvelare* si *rebufnire*, *rebuvelare*, e compositu d'in partiel'a *re* si d'in trei varie forme verbali, d'in cari, cu unu adassu de nasalea *n*, doue : *bub* si *buv* = *bob*, *bov*, espremu *bouu* = *bos*, gen. *bovis*, pl. d. *bohus* si *bubus*; ero un'a d'in trei : *buf*, espreme *bufalu* = *bufalus*, doue animalu, *bouu-lu* si *bufalu-lu*, ce su ca mai apte : *a se inflá*, *sberá*, *toná*, *detoná*, etc.; — cu ce potu bene forte se esprema, aprópe imitativu : *rebuvelu*, *rebufnu*, *rebuvelu*, *rebuvelare*, etc. *M*.

RECANTARIRE, *recastigare*, *recantare*, — tote verbe romanesce, ce vedi in Dictionariu, composite cu partiel'a inseparabile : *re* = *re*.

RECELA, s. f., d'in *rece*, *recire*, cu forma implausibile.

RECENTU, adj., forma erratica; vedi cea correctá : *recente* in Dictionariu.

RECEPISU, s. m., forma peccatósa;

vedi cea correctă : *recepisse* in Dictionariu.

RECERCARE, *recercatu; recerctare, recerctatu; recerente* (reu : *recerintu*), *recerentia* (reu : *recerintia*), amendouă d'in verbulu : *recerere*, ce vedi in Dictionariu.

RECERIU, s. m. reale, d'in *rece*, inse reu scrisu, in locu de *reciaru*, ce vedi in Dictionariu.

RECHIAMARE, *rechiamatu*, — reu scrisse in locu de : *rechiamare, rechiamatu*, — mai bene inco : *reclamare, reclamatu*, ce vedi in Dictionariu.

RECITIRE si *recitare*, -escu, v., (d'in *recitare*, inse cu sensulu de) *relegere; a relege*; part. sup. *recititu* si *recititu*, *relectus*, *relectu*, *relessu*.

RECLADIRE, -escu, v., *re edificare; a reedificá*; part. sup., *recladitu*, *re edificatus*, *reedificatu*.

RECLEIRE, -escu, v., *reglutinare; a reglutiná*; — part. sup., *reclaitu*, *reglutinatus*, *reglutinatu*.

RECNIRE si *regnire, recnitu* si *regnitu*, etc.; vedi : *rugnire, rucnire*.

RECOINA si *recovina*, s. f., vedi : *racoina* si *racovina*.

RECORELA, s. f., d'in verb. *recorire*, ce vedi in Dictionariu; — *recoréla* inse e forma implausibile.

RECOSSERE, *recoassire*; vedi la *recufundare*.

RECUFUNDARE, *recufundatu; reculcare, reculcatu; reculegere, reculesu; recumpensa, recumpensare, recumpensatu; recumpunere, recumpusu; recunducere, recundusu; recunfruntare, recunfruntatu; recunoscere, recunoscintia, recunoscutoriu, recunoscutu; recurinte, recurare; recusabilu; recossere, recussutu; recossire, recossitu*, etc., covente româneci, inse reu scrisse, in locu de : *recofundare, recofundatu; recolcare, recolcatu; recollegere, recollessu; recompensa, recompensare, recompensatu, recomponere, recomposu; reconducere, recondussu; reconfruntare, reconfruntatu; reconoscere, reconoscentia, reconoscutoriu, reconoscutu; recurrente, recurrere; recosere, recosutu; recosire, recositu*, si *recoassire, recoassitu*.

REDARE, *redatu*, v., d'in v. *dare* si partiel'a *re*, de care vedi in Dictionariu, classicele : *reddere, redditu, reddutu*.

REDARACIRE, -escu, v., d'in v. *daracire*, ce vedi in Glossariu, si d'in partiel'a *re*, asiá in cátu insémna : *recarminare, a recarminá*, = *a daraci de a dou'a ora*; — adj. s., *radaracitoriu, a*, part. sup. subst., *radaracitu*, s. f., *redaracitura*.

REDIGIARE, v., conj. *redigesu, redigesi, redigésa, redigemu*, etc., — peccate dupo peccate acumulate pre bié'ta limba a Románului, provenite dupo fr. *rediger*, care nu are neci una culpa, ci tóte peccatele su alle preten-siloru litterati románi cari potu fi persone forte onorabili, déro limb'a nu si a connoscu; — formele addeverate romanesce sunt : infiu. *redigere* sau *redegere* = *redigere* = fr. *rediger*, inse limb'a francesca conjuga verbulu seu dupo conjugationea I, pre cându natur'a limbei române cere, de necesse, conjugationea III, ca si limb'a classica; asiá déro ind. pres. sing. *redigu* sau *redegu, redégi, redege, redegemu, redegeti, redegu*; perf. *redessi* sau *redessei, redessesesi, redesse*, etc., part. sup. *redessu* si *redactu*, de unde unu verbu cu intellessu intensivu mai energicu : *redactare*; vedi in Dictionariu amendouă formele, adeco : *redigere* sau *redegere*, si *redactare*.

REDOBENDIRE, -escu, v., d'in *dobendire*, — ce vedi in Glossariu, — si d'in partiel'a *re*, cu sensu de : *recuperare, a recuperá, recapitá, recastigá*; part. sup. *redobenditu, recuperatas, recuperatu, recastigatu*.

REDUCIBILU, adj. d'in *reducere*, inse : a) desinenti'a finele : *u*, e implausibile si incompatibile limbei române; si se cere, de necesse, *e* in locu de mutulu *u* : *reducibile*; b) in locu de form'a d'in presente a verbului *reducere*, e de preferitu decisivu form'a d'in unu supinu allu acellu-asi verbu : *reductibile*, cumu e si in limbele sorori, de essemplu : fr. *reductible*; vedi in Dictionariu *reductibile*.

REDVANU, pl.-e; *rheda, plientam, carpentum, esseda, carruca; reda, pi-*

, carpentu, esseda, carruca, carru-
cu carrutia, carruciora, etc.; vedi
ivanu.

REFENEA, s. f., pl. *refenelle*, sym-
-symbolum, collecta, rata pars,
portio, quota pars, debitorum so-
-transactio, emptio et venditio,
-et capiti pecuniae solvendae in-
-pars; symbola, symbolu, collecta,
parte, rata portione, solutione de
-e, completa disfacere si liberare de
-se, transactione, comperare si ven-
-comperatore si venditore, vericui
indicta sau indicata parte de pe-
-solvenda; etc. — ecco si câteva
-ple : *amicii facu adesea refenelle*
densii; refenelle intre celli cari
ripa la ospetiu; se vedemu refenêu'a
ruvi d'in numerulu personeloru, ce
ripa la acêsta pertrecere; mi faceti
refenelle la tote apothecete melle;
na fora refenelle; — refenêu'a e
ata, de certu, d'in verbulu : refuire,-
debita solvere, dissolvere, aes a-
m solvere, creditoribus satisfac-
berare vel liberari, eximere vel
l, finire, terminare; a solve, disol-
bitele, solve impromutele straine,
face creditoriloru, liberá sau se li-
scote sau se scote d'in neyolie,
amine, scapá sau se scapá, mantui
se mantui, si de aci : a fini, termi-
tesface, scapá completu, s'assecu-
te., — adj. s., refusitoriu,-a, part.
subst. refuitu, s. f., refuitura; inse
ta : refuêla, s. f., nu e plausibile;—
de aci, pare, co si : refu, s. m., se
cu sensulu particulare de: ulna, cu-
, ulna, cubitu, cotu.

REFLECTARE, *reflectatu*, v., trassu
reflectere = reflectere, inse fora
una regula, ci pote dupo fr. *reflé-*
care in limb'a Românului ar fi, dupo
i. *reflessu* = reflexum, adeco : *re-*
ire, reflexatu, ca verbu cu sensu
sivu d'in supinulu lui *reflectere*;—
asiá, nu *reflectoriu*, —dupo fr. *ré-*
ur, —ci, dupo regul'a admissa de'ra-
a limbei proprie, d'in supinulu ver-
reflectere; care e *reflessu* = re-
m, a) *reflessoriu*, fia ca adj. s. m.
iu sau femina care reflecte, cogita,

sau si unu reale : *speculu reflessoriu*; in
fine ca subst. reale, m., unu *reflessoriu*,
instrumentu ce *refletce lumina* si alte
obiecte *reflessibili*; b) *reflessu*, s. m., ab-
solutu in genere, ca reale activu sau pas-
sivu, (vedi acêsta forma in Dictionariu),
nu inse, érosi errore dupo fr. *reflet*; c) *re-*
fectibilu, adj. si *refectibilitate*, s. f., cari
cauta de necesse, corresse in: *reflessibile*,
reflessibilitate, ce vedi in Dictionariu.

REFRANU, si *refrenu*, pl.-e, (fr. *re-*
frain, isp. *refran*), intercalaris versus,
iteratio vel repetitio ejusdem versus
vel vocabuli; adagium; versu intercalare,
iteratione sau repetitione a cellui-asi
versu sau coventu, ce finesce veri-care
strophu a unei cantilena sau canticu;
adagiu, proverbium, dicitore, sententia
morale, etc.

REFU, *refuêla*, *refuire*, *refusitoriu*, *re-*
fuitu, *refuitura*; vedi *refenea*.

REFUNDARE, v., *refundatoriu,-a*,
refundatu,-a, etc., — verbu curatu ro-
manescu si cu correctione tornatu, asiá
co merita a intrá in Dictionariulu lim-
bei romana.

REGAIELA, *regaire*, *regaitoriu*, *re-*
gaitu, *regaitura*, *regaiu*, etc.; vedi *ru-*
gaire, vedi si *ragaire*, *rigaire*.

REGASSIRE,-escu, v., d'in particl'a
re = *re*, si verbulu simplu: *gassire*, ce
vedi in Glossariu, iterum reperire, in-
venire, inventare, aperire, detegere,
retegere, patefacere, introspicere, per-
spicere; érosi *gassi*, reperí, invení, in-
ventá, aperí, descoperi, detege, pateface,
introspece, perspece, retege;— adj. subst.,
regassitoriu,-a, part. sup. subst. *regas-*
situ, s. f., *regassitura*.

REGASU, si *regazu*, s. m., *pausa*,
quies, *requies*, *respirium*, *respiratio*,
otium; *pausa*, *pausu*, *ciete*, *reciete*, *res-*
piriu, [respiratione, resufflatore, resuf-
flare de lupta, labore, fatiga, etc., otium,
incetare de lucru, de studiu, de adope-
ratione, de in cordatione, de nisu allu
corpului si allu mentei, etc. — vedi si :
ragasu sau *ragazu*; — inse *regratia*, s.
f., *otium*, *respirium*, *ambulatlo*, *deam-*
bulatlo, *exhilaratlo*, *oblectatlo*, *delec-*
tatlo, vulgo *distractlo*; otium, repausu,
de lucru, de nisu, de labore, de fati-

ga, etc.; amblatione, ambletu, amblatu, amblu, deambulatione, deambletu, deamblatu, deambu; essilaratione, oblectatione, delectatione, disfetatione, resfacione, pertrecere, pertrecu, distrac-tione, divertimentu, (confere si fr. divertiment), etc. pare unu coventu desfiguratu d'in *recreatione*, (mai antaniu trecutu prin form'a implausibile: *recrea-tia*, apoi *recreatia*, in fine *regratia*).

REGHEMENTU si *reghimentu*, s. m., *regicidu*, s. m. pers., (occisoriu de rege); si *regicidu*, s. m. reale (occidiu de rege); *regimenu*, s. m. reale; *regintia*, s. f., *regintu*, adj. part. subst. m. f.; *regissoru*, -a, s. m. f., — tote incarcate de peccate neliertate, in loculu celloru correcte: *regimentu*, *regicidiu*, *regicidu*, *regime* (pl. *regimine*), *regentia*, *regente*, ce vedi in Dictionariu; — ero *regissoru*, dupo fr. *régisseur*, e cu totulu contr'a naturei limbei Românuului, vedi inse in Dictionariu form'a correcta *regitoriu*, -a.

REGONIRE, -escu, v., d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *gonire*, ce vedi in Glossariu, repellere, remittere, rejlece-re, pellere, expellere, expulsare, demittere, ablegare; a *goni* érosi, a repelle, remitte, reiece, reiectá, espelle, espulsá, dimitte, ablegá, dá drumu, scote d'in casa, etc. — part. sup. subst. *regonitu*.

REGRATIA, s. f., vedi: *regasu* sau *regazu*.

REGRUTA, s. f., novi milités, tiro-neas, imperiti; noui militari, novicii, tironi, imperiti; — coventu corruptu d'in *recruta*. s. f. abst., d'in *recrutu*, adj. s. m., ce vedi iu Dictionariu.

REGULARESIU, -a si *regulasiu*, -a, adj., regularis; regulare, regulariu, — cu cari se corregu scalciatele si nesuferitele forme: *regularesiu*, *regulasiu*; — totu asiá scalciatu e si verbulu: *regulire*, -escu, etc., in locu de care vedi in Dictionariu form'a correcta: *regulare*, *regulediu*, etc. — póte, co *regulosu*, -a, adj., cu sensu de: petulans, peticax, protervus, insolens, libidinosus, impudens; petulante, peticace, protervu, insolente, impudente, nerossinatu, libidinosu, desfrenatu, — póte co form'a: *regu-*

losu cu suffissu romanicu: *osu*, s'ar adaptá la subst. *regula*, cu intellessulu de: *prea regulatu*, si *ce e prea regulatu*, e de *regula*, *preste regula*, *afora de regula* = ulmis regularis, porturbatus insanus, sui impotens; *preste regula*, perturbatu, fora mente sanitosa, foramenti, impotente; — de asseminea formele: *regularisatione*, s. f., *regularisatu*, part. sup. d'in *regularizare*, ce vedi in Dictionariu, nu potu fi de cátu plausibili; — d'in contra unu adv., ca: *regularicesce*, nu póte fi sufferitu in limb'a correcta.

REHNIRE, *rehnitoriu*, *rehnitu*, *rehnitura*, etc. reu scrisse; ceva mai de sufferitu aru fi: *recnire* = *regnire*, *recnitoriu* = *regnitoriu*, *recnitu* = *regnitu*, *recnitura*; vedi *racnire* si *ragnire*, *rugnire*.

REIMBRACARE, *reimbracatu*, v., d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *imbracare*: revestire; a revestí, revestire, revestitu, érosi *imbracá*, *imbracare*; — *reinaltiare*, *reinaltiatu*, v. d'in part. *re* = *re*, si verbulu *inaltiare*: rursus tollere, extollere; érosi a *inaltia*, *inaltiare*, *inaltiatu*; — *reincalcicare*, *reincalciatu*, v. d'in part. *re* = *re*, si verbulu *incalcicare*: rursus calcicare; érosi a *incalcia*, *incalcicare*, *incalciatu*; — *reimpartire*, *reimpartitu*, v. d'in part. *re* = *re*, si *impartire*: rursus impartire vel impartire; érosi *impartí*, *impartire*, *impartitu*; — *reimpingere*, *reimpinsu*, v. d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *impingere*: érosi a *impinge*; — *reimplere*, *reimplatu*, v. d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *implere*: rursus implere, érosi a *implé*, *implere*; — *reimportare*, *reimportatu*, d'in part. *re* = *re*, si *importare*: rursus importare; érosi a *importá*, *importare*; — *reimpremere*, *reimpressu*, *reimpressione*, v. d'in partic. *re* = *re*, si verbulu *impremere*: rursus imprimere; érosi *impremere* = *repremere*, cu derivatele: *reimpremente*, part. adj. d'in *reimpremere*; *reimpressione*, s. f., actione si effectu de *reimpremere*; *reimpressu*, part. sup. d'in v. *reimpremere*; *reimpressoriu*, -a, adj. subst. care *reimpreme*; *reimpressura*, s. f., actione si effectu d'in *reim-*

premere; (incorrecte su formele: *reimprimare* in locu de *reimpremere*, *reimprimatu* in locu de *reimpressu*); — *reimpreunare*, *reimpreunatu*, v. compusu d'in partiel'a *re=*re, si verbulu *impreunare*; — *reincarcare*, *reincarcatu*, v., comp. d'in partiel'a *re=*re, si verbulu *incarcare*; — *reincepere*, part. sup., *reinceputu*, *reinceptu*, verbu compusu d'in partiel'a *re=*re, si d'in verbulu *incepere*; — *reinchidere*, *reinchisu*, (mai bene: *reincludere*, *reinclusu*), v. compusu d'in partiel'a *re=*re, si verbulu *inchidere* = *includere*; — *reinchiare*, *reinchiatu*, (mai bene: *reinclaviare*, *reinclaviatu*), v. compusu d'in part. *re=*re, si verbulu *inchiaiare* sau *inclaviare*; — *reincovoicare*, *reincovoiatu*, (mai bene: *reincoveicare*, *reincoveiatu*), v. compusu d'in partiel'a *re=*re, si d'in verbulu *incoveicare*; — *reindouire*, *reindouitu*, v. compusu d'in partiel'a' *re=*re, si d'in verbulu *indouire*; — *reindopare*, *reindopatu*, v. compusu d'in part. *re=*re si d'in verbulu *indopare*; — *reindreptare*, *reindreptatu*, — (mai bene: *reindereptare* = *reindereptare*, *reindereptatu* = *reindereptatu*), v. compusu d'in partiel'a *re=*re, si d'in verbulu *indereptare*; — *reinfacisicare* si *reinfacisicare*, *reinfacisiatu* si *reinfacisiatu*, v. compusu d'in partiel'a *re=*re, si d'in verbele *infacisicare* si *infacisicare*; — *reinfienciare*, *reinfienciatu*, v. compusu d'in partiel'a *re=*re, si d'in verbulu *inficenciare*; — *reinflorire*, *reinfloritu*, v. compusu d'in partiel'a *re=*re si d'in verbulu *inflorire*; — *reinegrire*, *reinegritu*, v. compusu d'in partiel'a *re=*re, si d'in verbulu *inegrire*; — *reinnodare*, *reinnodatu*, v. comp. d'in partiel'a *re=*re, si d'in verbulu *innodare*; — *reinnoicare* (reu: *reinnoicare*), *reinnoicatu*, v. compusu d'in partiel'a *re=*re, si d'in verbulu *innocicare*; — *reinsuffletire*, *reinsuffletitu*, v. compusu d'in partiel'a *re=*re, si d'in verbulu *insuffletire*; — *reintardiare* (reu: *reintardicare*), *reintardiatu*, v. compusu d'in partiel'a *re=*re si d'in verbulu *intardiare*; — *reintarire*, *reintaritu*, v. compusu d'in partiel'a *re=*re, si d'in verbulu *intarire*; — *reintenerire* (reu: *reintenerire*),

reinteneritu, v. compusu d'in partiel'a *re=*re, si d'in verbulu *intenerire*; — *reintorcere*, *reintorsu* si *reintortu*, v. compusu d'in partiel'a *re=*re, si d'in verbulu *intorcere*; — *reintramare*, *reintramatu*, v. compusu d'in partiel'a *re=*re, si d'in verbulu *intramare*; — *reintrare*, *reintratu*, v. compusu d'in partiel'a *re=*re, si d'in verbulu *intrare*; — *reintegrare*, (mai bene *reintegrare*, (*reintegrare*), *reintegratu* si *reintegratu*, v. compusu d'in partiel'a *re=*re, si d'in verbulu *integrare* sau *intregire*; *reinvicare*, *reinvicatu*, v. compusu d'in partiel'a *re=*re, si d'in verbulu *invicare*; vedi esplicarea totoru acestoru verbe la loculu loru in Dictionariu.

REIRE, -*escu*, v., directu d'in *reu*, = *rea*, adj., usitatu in celle mai multe regiuni locuite de Români, mai allessu la Macedoniani, cu sensulu de: deteriorare, deterius facere vel fieri, in pejus raere, Ingravescere, macescere, languescere, macie afflic, maclentus fieri, aegrotare; a deteriorá, se deteriorá, face sau se face deteriore, face sau se face reu, d'in reu mai reu; se pune pre precipitiulu ce e mai reu, ingravescere, se face d'in ce in ce reulu mai grave, maci, macesce, langedi, de macia se affice sau affectá, fi macilentu, egrotá, sufferi de grave morbu, etc. — adj. s., *reitoriu*, -a, part. sup. *reitu*, s. f., *reitura*; — s. f., *reuetia* e subst. abstractu, ecale apropie in sensu cu form'a: *reutate*; vedi amendoue formele: *reuetia* si *reutate* in Dictionariu.

REISBIRE, -*escu*, v., compusu d'in partiel'a *re=*re, si d'in verbulu *isbire*, ce vedi in Glossariu.

REIVIRE, -*escu*, v. compusu d'in partiel'a *re=*re, si d'in verbulu *vire*, (ce vedi pentru sensu in Glossariu); si sau refl.: *a se reivi*, a aparé, paré, érosi, etc.; — part. sup. subst. *reivitu*, s. f., *reivitura*.

RELIEFU, s. m., dupo fr. *relief*; corressu inse in Dictionariu in form'a: *releuiu*, d'in verbulu *relevare*, ce vedi totu in Dictionariu.

RELIGHIA, s. f., si *relighionu*, m. pl.-e, forme cu totulu scalciate, chiaru si in Dict. de *Buda*, cari sona in Dic-

tionariulu nostru cu correct'a splendida si gratios'a form'a : (*sânctă*) *religione*; totu asiă sona in Dictionariu si derivatele : *religiosu*, *religionariu*, *religiositate*.

RELUCINTIA, s. f., *relucintu*, part. adj., d'in verbulu *relucire*, ce vedi in Dictionariu : *relucire* si *relucere*—, inse *relucintia* si *relucintu* su scalciate in locu de : *relucientia*, *reluciente*; — câtu pentru form'a : *reluciosu*, -a, adj., resplendens, splendidus, lucidus, resplendente, splendidu, lucidu, — e de observatu, co nu, cumu pretende *Vocabulariulu*, unde se afla coventulu in cestione, pote essi prin derivatione, directu d'in verbulu *relucire* sau *relucere*, ci numai si numai d'in una forma de subst. *reluciu*, care simplu si fora partiel'a *re* = *re*, adeco : *luciu*, de essemplu : *luciuulu marei*, essiste in gur'a poporului român.

RELUCRARE, (cu forma de conjugatione simpla : *relucru*, *relucru*, *se lucrare*, etc., pre longa conjugationea cu suffixu *edi* in unele persone alle tempului presente : *relucrediu*, *relucredi*, *relucredia*, *se relucredie*, etc.; de certu form'a simpla e de preferitu; vedi *lucrare* in Dictionariu), v., compusu d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *lucrare* (vedi : *re* si *lucrare* in Diction., vedi si in Glossariu articl. *reflectare*), iterum rei operam dare; érosi si érosi, de a dou'a óra si de multe ori, de nouu a lucrá, repune mân'a pre acellu-asi lucru, reface, reformá, etc.;—adj. s., *relucratoriu*, -a part. sup. *relucratu*, etc.

REMACINARE, v. compusu d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *macinare*, (vedi part. *re* si verbulu *macinare* in Dictionariu; vedi si in Gloss. precedentele *relucrare* si art. la *reflectare*), iterum molere, érosi, de nouu a maciná;—adj. s., *remacinatoriu*, -a, part. sup. subst. *remacinat*, s. f., *remacinata*, etc.

REMARCHEZU, *remarchez*, *remarchéza*, *se remarcheze*, etc.; — forme de persone presenti de la verbulu *remarcare*, (ce vedi correctu in Dictionariu), câtu se pote de monstruose si contr'a naturei limbei Românului.

REMASIAGU, s. m., d'in *remasu*, de

la *remanere*, (ce vedi in Dictionariu), inse cu form'a spuria si reprobabile pentru limb'a nostra, uude form'a plausibile: *remasu*, s. m. reale, ce vedi in Dict.;—si mai peccatosa si orrida e form'a verbului : *remaşluire* -*escu*, in locu de : *remasire*, ce vedi in Dictionariu;—*remasi*, s. m. plur. reale, in acellu-asi sensu cu *remasu* in intellesu de *prensore* = *sponsio* mutua, sponsione, prensore mutuale, nu pote fi de câtu forte elegante.

REMONTA, s. f., (dupo fr. *remonte*), *equorum suppeditatio*; provisione de calli, suppletione de calli, — *calli de remonta*, (fr. *chevaux de remonte*), *subdititi equi*, calli subdititii, de suppletu.

RENDASIA, s. f., *rendasiu*, s. m., vedi *rendu*.

RENDEA, si *rindéa*, *rundéa*, *randéa*, s. f., *runca*, *runcina*, *dolabra*; *runca*, *runcina*, *dolabra*, *cutitonia* = *cutitonia*; — dupo forma, ca si dupo intellesu, coventulu appare a fi romanescu; vocalea radicale e dificile de determinatu: e acésta vocale *a*? atunci coventulu in cestione se explica facile d'in *radere*, prin intercalarea nasalei *n*; veri-cumu inse coventulu nu pare a fi strainu; si prin urmare form'a de singulariu e, de necesse, geminata : *randella*, *rindella*, *rundellu*, cumu se aude in pronuntiationea populare, plur. geminatu : *randelle*, *rindelle*, *rundelle*.

RENDU, si *rindu*, s. m., pl. -*uri*, *ordo*, *series*, *coetas*, *turba*, *multitudo*, *grex*, *agmen*; *tempus*, *aetas*, *saeculum*, *locus*, *negotium*, *causa*, *vis*, *facultas*, *potestas*, *jus*, *opus*, *commodum*, *commoditas*, *dignitas*, *gradus*; *ordine*, *seria*, *firu*, *linia*, *céta*, *turba*, *multime*, *grega*, *tempu*, *momentu*, *occasione* *opportuna*, *ora*, *etate*, *seclu*, *vice*, *locu*, *calle*, *mediu*, *negotiu*, *occupatione*, *causa*, *potentia*, *potere*, *potestate*, *facultate*, *jure*, *dereptu*, *avere*, *avutia*, *commodu*, *commoditate*, *gradu*, *dignitate* sau *demitate*, etc.;—écco câte-va essemple : *mai multe renduri de arbori*, *de militari pedestri* = *plures arborum*, *militum pedestrium ordines*, *mai multe ordini de arbori*, *de militari pedestri*; *rendu dupo rendu vinnu* si *incurru invasori barbari* = *caetera*

adveniunt et incurrunt barbari in-
es, ordine dupo ordine, etc.;—*in*
t, pre rendu, dupo rendu = ordi-
ne ordine, in ordine, dupo ordine,
ordine; *afora d'in rendu* = extra
em vel seriem, extra ordine sau
fora rendu = sine ordine, nullo
e, fora ordine, cu neci una ordi-
neni de rendu = homines ordina-
ammunes, vulgares, infimi, omeni
ari, communi, vulgari, infimi =
de diosu; *a pune lucruri in rendu*
ordinem res ponere, disponere,
sare, a pune, dispune, collocá lu-
e in ordine; *allu cui e rendulu* =
est ordo, a cui e ordinea? *allu*
rendulu = meus est ordo, a
e ordinea; *observati, nu stricati*
ulu = ordinem servate, ne tur-
ordinea servati, nu turburati;
ai altu lucru, tinu eu rendulu teu,
aliud quoppliam negotium tibi est,
vicem occupo, déco ai altu ne-
occupu eu vicea tea; *intr'unu*
t, intru doue renduri, intru câteva
ori = vicea quadam, bis vel binis
as, de doue ori, intru bine vici;
multe renduri = saepe, saepenu-
frequentur, adesea, desu, si :
bis vicibus, de iterate vici sau ori;
rendu de vesti = vestes, vestitas, or-
vesti, vestimente, vestitu, ornatu;
renduri de clari si docti oratori
ra la Athene = multae clarorum
etorum oratorum aetates Athenis
unt, multe etàti de clari si docti
ri vissera la Athene; *mai multe*
ori de copilli, de si robusti, mor-
currendu = plures puerorum,
vis rebustorum, aetates subito mor-
unt; *vreticompará cellu mai splen-*
auctoriu cu unu rendu de medio-
genie = vultisne splendidissimum
rem cum medioerium turba ingenlo-
semferre, etc.—derivate d'in *rendu*:
sire, -escu, v., ordinare, disponere,
dinem collocare, redigere, desig-
nominare, statuere, applicare,
e, jubere, imperare, decidere, de-
re, deligere, delegare a ordiná,
ne, in ordine collocá, desemná, no-
(la unu officiu, dignitate, etc.), sta-

tue, applicá, creá, face, jubé, imperá,
decide, decerne, dá ordine, delege, de-
legá, mandá, demendá, commendá, etc.
—adj. s., *renduitoriu, -a*, mai allessu cu
o : *orenduitoriu, -a*, (vedi in Glossariu
orenduire); part. sup. subst., *renduitu*;
s. f., *renduitura*; inse form'a *renduéla*,
s. f., *ordo*, ordine, — care se dice si cu
o : *orenduéla*, (ca si *orenduitoriu* de
mai susu), e implausibile, — cu tote co
tote vorbele d'in acestu articlu, ca si
d'in *orenduire*, su suspecte de strainismu,
si, d'in fericire su cadute mai de totu
in desuetudine.

RENGIRE (pre a locuri : *renjire*), si
ringire, -escu, v., vedi in Dictionariu
ringire.

RENTA, s. f., (dupo fr. rente), vedi
in Dictionariu *redditu*, unde si *reddita*,
cu acellu-asi sensu, ce are si fr. rente;
inse form'a *renta* nu e compatibile cu
limb'a romanésca.

RENU, si *rennu*, s. m., (dupo fr. ren-
ne), hippelaphus; hippelaphu, cerbu care
sémina cu callulu, (d'in ἑπρος = callu,
si ἔλαφος = cerbu).

REPARDOSIRE, *-escu*, v., compositu
d'in particl'a *re* = re, si verbulu *par-*
sire, (ce vedi in Glossariu, cumu si art.
reflectare), a *pardosi* d'in nouu;—adj.
s., *reparadositoriu, -a*, part. sup. *repar-*
dositu, s. f., *reparadositura*.

REPECETLUIRE, *-escu*, v., compo-
sиту d'in particl'a *re* = re, si verbulu
pecetluiire, (ce vedi in Glossariu, cumu
si art. *reflectare*), iterum signare, sigil-
lare, obsignare, a sigillá de a dou'a ora;
—adj. s., *repecetluiitoriu, -a*, part. sup. *re-*
pecetluitu, s. f., *repecetluitura*;—spurio.

REPERCUTIRE, *repercutitu*, forme
false, (dupo fr. répercuter, répercuté),
in locu de : *repercutere, repurcussu*, ce
vedi in Dictionariu.

REPRESALIA, s. f., de regula in
pl. *représalie*, (dupo fr. représailles),
clarigatio, compensatio, vindicta; cla-
rigatione, compensatione (de damnu, de
detrimento, faktu de inimicu), vindicta,
= (*resbonare*);—pote co ar fi mai bene
scrissu cu *ss* duplicatu : *repressalie*, prin
care ar resarí mai claru originea ety-
mologica, ca coventu essitu d'in supi-

nulu *repressu*, de la verbulu *repremere* = *reprimere*.

REPRESSIRE, *-escu*, v., cu part. sup. *repressitu*, — trassu d'in part. sup. *repressu* = *repressum*, de la *repremere* = *reprimere*, — déro in contr'a naturei limbei Românilui, care nu deriva in acestu casu, de câtu in modu intensivu, dupo prim'a conjugatione, adeco : *repressare*, *repressatu*, ce vedi dupo regula, in Dictionariu; — apoi si *repressibile*, forma peccatôsa, in locu de : *repressibile*, ce esse totu d'in sup. *repressu*, cumu vedi assemine in Dictionariu.

REPRIIMIRE si *reprimire*, *-escu*, v. compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *priimire* sau *primire*, (vedi *primire*, cumu si art. *reflectare* in Glossariu), a *primi* érosi; — adj. s., *reprimitoria*, *-a*, part. sup. *reprimitu*.

REPUMNANTE, *repumnantia*, *repumnare*, *repumnatione*, *repumnatu*, etc. ce vedi in Dictionariu sub formele mai classice : *repugnante*, *repugnantia*, *repugnare*, *repugnatione*, *repugnatu*, etc.

RESADIRE, *-escu*, v., compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *sadire*, (vedi in Glossariu *sadire*, cumu si art. *reflectare*), a *sadire* érosi; — adj. s., *resaditoriu*, *-a*, part. sup. subst. *resaditu*, s. f., *resaditura*, ce are camu acellu-asi sensu cu allu formei : *resadu*, s. m., repetitione de plantatione; — de totu reprobabile e form'a straina limbei române : *resadmitia*, chiaru si accentulu la cart'a syllaba de la finitulu coventului, ce nu suffere limb'a Românilui.

RESALTARE, v., compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *saltare* (ce vedi in Dictionariu, vedi si in Glossariu artiel. *reflectare*), a *saltá*, érosi; — adj. s., *resaltatoriu*, *-a*, part. sup. subst. *resaltatu*; s. f., *resaltatura*, ce are camu acellu-asi sensu cu form'a : *resaltu*, s. m., de si acestu-a e mai energeticu de câtu *resaltatura*.

RESARESCU, persona I sing. de la indicativu, forma incarcatá, in loculu cellei simple si forte vechie : *resariu*, *resari*, *resare*, *resarimu*, *resariti*, *resaru*, plane ca : *audiu*, *periu*, *patiu*, *sciu*, *sentiu*, etc.; — celle incarcate sunt mai

vertosu derivate d'in adiective sau substantive, cumu : *negrire*, *domnire*, etc. cari facu : *negrescu*, *domnescu*, etc.

RESASIU, si *rezasiu*, *rezesiu*, *-a*, adj. i. m. f., limitrofu, vecin de una ripaa unu riu, vecinu ce possede fascie de pamentu pre longa marginea unei selba; — de certu, essitu d'in *rasu* de la *radere*, care espreme contiguitate de *ripa*; inse aru fi mai correctu in forma, déro s'ar scrie si pronuntiá cu *r* in locu de *s* in ultim'a syllaba, asiá déro : *rasariu*; asiá si form'a *radiariu*. directu trassu d'in verbulu *radere*. *M*.

RESBANDERE, *resbansi* si *resbanset*, *resbansu* si *resbassu*, v., pandere, extendere, expandere, explicare, aperrire, præsertim ocelos admiratione, intuitu et conspecta admirante, stupeficiente, oblectatione et delectatione aperrire, pascere, exhillarare, reflexere, incantare, exsultare; a pande, espande, estende, largi, ostentá, explicá, aperf. disclude = dischide mari ocli pleni de admiratione, de intuitu si conspectu admirante, stupeficiente, de oblectatione si delectatione, a pasce, essilará, refeca, desfetá, incantá, essultá : *cine nu si resbande oclii pre divin'a formosetia a cestei candidæ virgine? ineptii si stupidii nu si respandu oclii de nemica incantatoriu*; — adj. s., *resbanditoriu* = *resbansoriu*, *-a*, part. sup. subst., *resbansu* si *resbassu*, s. f., *resbansura* si *resbassura*; alta forma : *respanditu* = *respandetu*, s. m., reale abstr.; — de unde vine acestu verbu *resbandere*? nu incape neci unu dubiu despre unu verbu, care porta apparatusu conjugationei III, care e cea mai primitiva; noi avemu deplena convictione, co *resbandere* nu e, si nu pote fi de câtu in locu de *respandere*, compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *spandere*, éro verbulu *spandere* compositu mai simplu d'in partiel'a *s* = *es* = *ex*, si d'in verbulu radicale *pandere* = *pandere*; asiá déro, dupo noi, inco una data, nu mai incape dubiu de explicarea deplena si invederata a verbului *resbandere* cu presentele : *resbandu*, perf. *resbansi*, part. sup. subst., *resbansu*, *resbassu*, etc., co-ci simplulu, pusu in

vedere, adeco : *pandere*, are, de necesse, acelle-asi forme conjugative : *pandu*, *pansi*, *pansu*=*passu*=*pandere*, *pandi*, *pansum* si *passum*. *M*.

RESBELATORIU, *resbelnicu*, *resbelu*, *resbelare*, *resbelatu*, *resboire*, *resboitoriu*, *resboiu*, etc., forme parte hybride, parte barbare, cari nu castiga nimica prin duplicarea litterei *l*: *resbellu*, *resbellare*, *resbellatoriu*, *resbellatu*, ci merita completa reprobatione; formele correcte sunt celle d'in Dictionariu : *bellante*, *bellare*, *bellatoriu*, *bellatu*, *bellicu*, *bellicosu*. si compositetele : *imbelle*, *rebelle*, *belligerare*, *belligerante*, *belligeratoriu*, *belligeratu*, etc.,—vedi si in Glossariu : *rasboire*, *rasboinicu*, *rasboitoriu*, *rasboitu*, etc., cari d'in fericire, au peritu cu totulu d'in limb'a romana.

RESBIRE, v., vedi *rasbire*.

RESCAMBIARE (prin i stramutatu longa syllab'a *ca* : *rescaimbare*, si a conjunctu cu i in un'a, fora se se sibile *c*, d'in care causa se propuse intercalarea semnulii *h*: *schimbare*, dupo una pronuntiatione camu generalisata in vulgu), v., compositu d'in particl'a *re* = *re*, si verbulu *scambiare*, a *scambia* érosi; —adj. s., *rescambiatoriu*, -a, part. sup. subst., *rescambiatu*, s. f., *rescambiatura*: *mai multe rescambiature de denti*; s. m., *rescambiu*, iteratu *scambiu*, repetitu *scambiu*.

RESCAIRE, *rescaitu*, v., vedi *rescaire*.

RESCLANCAIRE, -*escu*, v., (si *resclangaire*), compositu d'in particl'a *re* = *re*, si verbulu *clancaire* sau *clangaire*, (vedi in Glossariu *clancaire*, *clangaire*; vedi si articl. *reflectare*), a *clancai* si *clanga* érosi, iterum *clangere*, *fragorem edere*, *crepitare*; —adj. s., *resclancaitoriu* si *resclangaitoriu*; part. sup. subst. *resclancaitu*, si *resclangaitu*, s. f., *resclancaitura* si *resclangaitura*, s. m., *resclancaiu* si *resclangaiu* : *resclancaniele acelorou*.

RESENTIRE, *resentii* si *rasensi* sau *resensi*. *resentitu* si *resensu*, (formele: *resimtire*, *resimtitu*, *resimtiu*, etc. nu sunt destullu de correcte), v., compo-

situ d'in particl'a *re* = *re*, si verbulu *sentire*, (ce vedi in Dictionariu, vedi si in Glossariu la articl. *reflectare*), iterum *sentire*, *vehementer sentire*, *sentiendo respondere sensu*, *sentiendi imaginem*, *speciem dare et accipere*; *succensere*, *stomachari*, *irasci*, *exardescere*, *invehi*; a *senti* érosi, de nouu, a *senti* cu *ementia*, la *sentire* a *responde* cu *sentire*; a dá si accipe *imaginea*, *echulu sentirei*, a se *meniá*, *stomacá*, *apprende*, *inflacará*, *animá*, *arde*, etc.,—adj. s., *resentitoriu* si *resensoriu*, -a part. sup. subst. *resentitu* si *resensu*, (form'a *resensu* se applica exclusivu ca subst. m.); — *resentimentu*, s. m., pl. -e, are sensulu totu allu expresioniloru, ce esplica verbulu.

RESGAIELA, s. f., vedi *resgaire*.

RESGAIRE si *rescaire*, -*escu*, v., compositu d'in particl'a *re* = *re*, si verbulu *sgaire* = *scaire*, (vedi in Diction. *scauire*, *scáu*; vedi si in Gloss. articl. *reflectare*; observa in ultra, co si *resgaire*. *rescaire*, au si formele conjugationei I, fora adaussu de suffissulu *edi* : *resgaiu* si *rescaiu*, *resgai* si *rescai*, *resgaia* si *rescaia*, *se resgaie* si *se rescaie*), in sensulu de : oculos admodam stollide *aperire*, cum *stupore intueri*, *stupescere*, *stupere*; *crura et os admodum inepte distendere*, *discludere*, *hiscere*, *dehiscere*; (translate) : *mollius habere*, *blandiri*, *blando sermone et gestibus delinire*, *mulcere*, *palpari*, *suppalpari*, *exhilarare*, *lactari*, *sibi nihil indulgere*, *luxuriari*, *divitiis vel voluptatibus diffuere*, *corrumpi*, *vitari*, *delectari*, *oblectari*; a si *deschide* peste *mesura oculii*; *spectá*, *intuitá*, se *nitá* cu *stupore*, *stupí*, *stupescit*; *desclude* = *deschide*, *largí*, *casca* cu *ineptia crurille* sau *cracii*, *petiorele*, *gur'a*; (metaforice) : a *resfaciá*, *blandí*, *mulce*, cu *blande vorbe* si *geste a deliní*, *face placu* si *placere*, *palpá*, *suppalpá*, *letá*, *essilará*, *lasciví*, *lussuriá*, se *imbetá* de *avutíe* si *voluptati*, se *corrumpit*, se *vitiá*, se *misellí*, se *delectá*, se *oblectá*, etc.—adj. s., *rescaiatoriu* si *regaiatoriu*, part. sup., *rescaiatu* si *resgaiatu*, s. f., *rescaitura* si *resgaiatura*; s. m., *rescaiu* si *resgaiu* : *rescaiu de copilluti*;—inse : *res-*

gaiëla e peccatu de forma; — formele mai complete su: *rescauiare* si *resganiare*, *rescauiatoriu* si *resganiatoriu*, *rescauiatu* si *resganiatu*, *rescauiu* si *resganiu*, etc.

RESIMTIMENTU, *resimtire*, *resimtitu*, etc.; vedi *resentire*.

RESLOGU, s. m., *assis*, *astula*, *assula*; *asse*, *ascula*, *astula*, *aschia*=*ascla*; — nu scimu se se audia undeva covențulu d'in coce de Carpati.

RESMILITIA si *remiritia*: vedi: *rasmilitia*, *rasmiritia*.

RESNIRE, *-escu*, v., a macinã cu braciele, *brachiis molere*, *mola manuarua molere*; a macinã cu mora manuarua; — adj. s., *resnitoriu*, -a, part. sup. subst., *resnitu*, s. f., *resnitura*; — verbulu ensusi e derivatu, pote, d'in *resnitia*, s. f., *mola manuarua*, *mora manuarua*, — de si d'in *resnitia* ar fi fostu se éssa unu verbu de form'a: *resnitiare*; — vericumu e de preferitu: *morisca*, demin. d'in *mora*.

RESOCOTIRE, *-escu*, v., compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *socotire*, (vedi la loculu seu in Glossariu, vedi si articl. *reflectare*), a *socoti* érosi, a reputã = *reputare*; — adj. s., *resocotitoriu*, -a, part. sup., *resocotitu*.

RESOROCIRE, *-escu*, v., compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si d'in verbulu *sorocire*, (vedi Glossariu: *sorocire*, *sorocu*, cumu si articl. *reflectare*), a *soroci* érosi; — adj. s., *resorocitoriu*, -a, part. sup. *resorocitu*, etc.

RESPANTIA, s. f. (cu *t* duru), *comptum trivium*; *compitu*, *triviu*, *reseruce*, de regula pl. *rescruci*; — d'in *respandere*?

RESPELLARE, v., compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *spellare*, ce vedi in Dictionariu, (vedi si in Glossariu articl. *reflectare*); a *spellã* érosi, *iterum lavare*; — adj. s. *respellatoriu*, -a, part. sup. *respellatu*, s. f., *respellatura*; — vocabulariele precedenti neglegu *gminationea* *licidei l*, si scriuu cu multa *commoditate*: *resplare*, *respelatu*, etc.

RESPERUIRE, *-escu*, v., d'in *resperu*, (ce vedi in Dictionariu), *iter retro vertere*; *vestigia* *relegere*, *remetiri*, *contra agere*; a *leuã*, *appacã*, *intorce*

callea inapoi; *calcã inapoi*, *contra*; *mesurã passii* in *deretru* sau *contra*, a *lacrã* *contra*; — adj. s., *resperuitoriu*, -a, part. sup., *resperuitu*, s. f., *resperuitura*.

RESPLATA, s. f., *recompensio*, *re pensio*, *remuneratio*, *compensatio*, *merceda*; *recompensatione*, *compensatione*, *remuneratione*, *mercede*; — d'in: *resplatare*, *-escu*, v., *rependere*, *retribuere*, *compensare*, *remunerari*, *solvere*; a *repende*, *recompende*, *recompensã*, *retribue*, *compensã*, *remunerã*, *solve*; — adj. s., *resplatoriu*, -a, part. sup., *resplatu*, etc.; — tote de origine *barbara*.

RESTATORNICIA, s. f., *statu de restatornicu*, -a, adj., *care e restatoriu*, -a, *nestramutatu* d'in unu locu sau *lucru*, *leguratura* cu *cineva* *ca smicu*; — de aci verbulu derivatu: *restatornicire*, *-escu*, *restabilire*, *restaurare*, a *restabili*, *restaurã*, *restitue*, *renovã*, *reparã*, *recreã*, *refece*, etc.; — adj., s. *restatornicitoriu*, part. sup. *restatornicitu*, etc., — tote cu forma *fedosa* si *nesufferita* *Romãnului*; *déro*, *precumu* la formele d'in Glossariu: *puternicu*, *puternicia*, *puternicire*, etc., *asiã* si la *cello* d'in *conventele* *acestui* *articlu*, se *potu* *corregemarile* *necovenientie*: tote su *deturpate* d'in una forma *pura*, si *plena* de *formosetia*, *adeco*: *restatoriu*, -a, de la verbulu *restare*, ce vedi in *Diction.*; d'in *acésta* forma a *fostu* *trassu*, de *certu*, *deformatulu*: *restatornicu*, -a, ce *sta* *ca* *base* la *tote* *celle* *alte* d'in *acestu* *articlu*, *déro*, cumu d'in *puternicu* (de *nepusa* *feditate*) s'au *formatu* *potericu*, *asiã* si d'in *orridulu* *restatornicu* se *va* *poté* *formã* unu *placutu* *typu*: *restatoricu*, de unde *apoi* *celle* *alte*: *restatoricia*, *restatoricire*, *restatoricitoriu*, *restatoricitu*; si *pote* *mai* *bene* *inco*, d'in *restatoriu* *directu*: *restatoria*, *restatorire*, *restatoritoriu*, *restatoritu*, *restatoritura*; — in *Dictionariu*, *pre* *longa* *restare*, *vedi* *si*: *restante*, *restantia*; — *vedi* *si*: *statorire*, *statoriu*.

RESTIGNIRE, *restignitoriu*, *restignitu*, etc., *vedi*, *rastignire*.

RESUBJUGARE, v. compositu d'in partiel'a *re* = *re*, si verbulu *subjugare*, (ce vedi in *Dictionariu*, *precumu* *vedi* *si* in

Glossariu artic. *reflectare*), a *subjugá* érosi, *superá*, *invinge*, *domitá*, = *iteram subjugare*, *superare*, *vincere*, *domare*, *domitare*, — adj. s. *resubjugatoriu*, -a, part. sup. subst. *resubjugatu*, s. f., *resubjugatura*.

RESUMARE, *resumatu*, etc., forme contr'a naturei limbei Románului; vedi in Dictionariu celle correcte: *resumere*, *resumptu*.

RETACIRE, *retacitoriu*, *retacitu*, *retacitura*, *retacicu*, etc., vedi: *ratecire*, etc.,

RESVRATIRE, *resvratitoriu*, *resvratitu*, etc., vedi *rasvratire*.

RETENCUIRE, -*escu*, v. compositu d'in partiél'a *re*=*re*, si verbulu *tencuire*, (ce vedi in Glossariu, vedi si articl. *refletare* totu in Gloss.), a *tencuí* érosi; —adj. s. *retencuitoriu*, -a, part. sup. *retencuitu*, s. f. *retencuitura*.

RETIPARIRE, *retiparitoriu*, *retiparitu*, *retiparitura*, etc., — tote pucinu correcte in scriptura, — vedi in Dictionariu: *retyparire*, *retyparitoriu*, *retyparitu*, *retyparitura*.

RETRACTARE, (reu: *retractare*, cu perderea lui c), v., compositu d'in *reu*, si d'in verbulu *tractare*, male vel inclementer habere, acclpere, male mulotare, verbis obterere, asperioribus verbis tractare, verbis vexare vel verberare; a tractá reu, cu reu, cu inclementia; a mulctá reu, cu vorbe pisá, calcá, obtere; tractá cu celle mai aspre vorbe, vessá cu vorbe, *superá* cu vorbe, *bate* sau *verberá* cu covente; *amarí*, *inveniná* cu portarea si gestele; — adj. s. *retractatoriu*, -a, part. sup. subst. *retractatu*, s. f. *retractatione* sau *retractatura*; — *reuloir* = *reuolire*, v. compositu d'in *reu*, si verbulu *voire* = *volire*: male velle, a voli reu, cu reu, cu perdere; —adj. s. *reuolitoriu*, -a, malevolens, malevolus, malevolente, malevolu, part. sup. *reuolitu* etc.; — de preferitu sunt formele classice: *malectare*, *malevolire*, cumu facu si limbele sorori, de essemplu fr. *maltraiter*.

REVELIONU, s. m., (dupo fr. *réveillon*), antelucana coena; cena antelucana, ospetiu la mediulu noptei in onorea dillei de mâne, inse in genere: an-

telucanu ospetiu sau conviviu, facutu adeco inainte de luminatulu dillei urmatoria.

REVENELA, *revenire*, *revenitosu*, *revenitoriu*, *revenitu*, *revenitura*, *revenosu*, *revenu*, etc., vedi *ravenire*.

REVERENDA, s. f., (d'in adj. *reverendu*, -a, gerundivu d'in *reverere*, ce vedi in Dictionariu), vestimentu sau veste a unui sacerdote sau preutu, *sacerdotis vestis*.

REVINDERE, *revinditoriu*, *revindutu*, vedi correctele forme in Dictionariu, si prin urmare de preferitu: *revendere*, *revenditoriu*, *revendutu*.

REVISTA, s. f., una d'in formele celle mai correcte si mai compatibili limbei Románului, d'in supinulu verbului *revedere*, care suna: *revedutu*, *revisu* si *revistu* sau *revestu*, (it. *revista*, fr. *revue*), *lustratio*, *recognitio*; *lustratione*, *inspectione* essacta si a nome: a) *lustratione* militaria, *déro* si b) *lustratione* litteraria; — d'in supinulu *revisu*, s'a formatu si unu verbu de reu gustu: *revisuire*, cu part. *revisuitu*, in locu de *revisere*; — *déro* si mai peccatosu e *reviduire*, *reviduitu*.

REVISU, *revisuire*, *revisuitu*, *revisuitura*; etc., vedi *revista*.

REVNA si *rimna*, cumu si: *remna* si *rimna*, s. f., *zelus*, *studium*, *fervor*, *ardens desiderium*, *aviditas*, *cupiditas*, *cupido*, *appetitas* *flagrans*; *zelo*, *studiu*, *fervore*, *ardente desideriu*, *aviditate*, *cupiditate*, *cupidine*, *appetitu flagrante*, *amore infocata*, *inflacurata*; — *remnire* si *rimnire*, cumu si: *remnire* si *rimnirescu*, v. d'in precedentea *revna*, etc., cu sensu: *zelare*, *zelari*, *studere*, *niti*, *adniti*, *operam dare*, *operam navare*, *petere*, *appetere*, *expetere*, *avide appetere*; *expetere*, *desiderare*, *ardere*, *amore ardere*, *aemulari*, *certare*, *cupere*, *concupere*, *concupiscere*; a *zelá*, *avé zelo*, *mare zelo*; *studé*, *avé studiu*, *profundu studiu*; *nite*, *adnite*, si *incordá* tote poterile; *dá*, *navá opera*, *se adoperá*; *pete* sau *petí*, *appete*, *espete*; cu *aviditate* sau cu *sete* *appete*, *espete*; *desiderá*, cu *ardore* si *fervore* *desiderá*, *arde* cu *ánima*, *arde* cu *ferbente amore*; *emulá*, *certá*, *se intrece*, *rivalisá*; *cupe*, *con-*

cupe, concupisce, cu aviditate concupisce;—adj. s. *revnitoriu* si *riunitoriu*, cumu si: *remnitoriu* si *rimnitoriu*, -a, zelotes, studiosus, aemulator, concupitor, etc., zelote, zelosu, plenu de zelu, apprensu de zelu; studiosu, emulatoriu, emulu, rivale, ardente, avidu, cupidu, concupitoriu;—part. sup. *revnitu* si *riunitu*, cumu si: *remnitu* si *rimnitu*;—s. f., *revnitura* si *riunitura*, cumu si: *remnitura* si *rimnitura*, cu sensu appropiatu de form'a simpla: *revna* si *riuna*, cumu si: *remna* si *rimna*.

REZIDIRE, -escu v. compositu d'in *re*=re, si *zidire* (ce vedi in Glossariu), reedificare; a reedificá; adj. s. *reziditoriu*, -a, part. sup. subst. *reziditu*, s. f. *reziditura*.

RIBARIU, -a, s. f., sterna; sterna, una passere, germ. die meerschwalbe.

RIBITIA, s. f., specia de pesce: gobius, germ. die grundel.

RICAIU, s. m., rimatio, fossio; rimatione, scariatura, sapatura.

RIFU, s. m., ulna. (fr. aune); ulna, cotu de mesuratu, cotulu in mesura.

RIGA, s. m., corruptu d'in *ri*ge, rex;—totu asiá de corruptu e si *rigatu*, in locu de *regatu*, sau mai bene *regnu* = *remnu*, *regnum*.

RIGATU, s. m., vedi *riga*.

RIJNIRE, *rijnitoriu*, *rijnitu*, *rijnitura*; vedi *resnire*.

RIMNA = *remna*, *rimnire*, *rimnitoriu*, *rimnitu*, *rimnitura*; vedi *revna*.

RINDEA, pl. *rindelle*; vedi *rendea*.

RINDIA = *rinsa*, s. f., *rindiosu* = *rinsosu*, -a, adj.,—de scrissu bene: *ransa*, *rânsosu*, (vedi in Dictionariu);—inse form'a, *rindisioru*, -a, care ar fi unu deminutivu d'in *rindiosu* = *rinsosu*, se applica si ca subst. fem. dupo *Barcianu*, *a)ransiora*, germ. das kätzchen, *b)ransior'a pintenelui*, germ. das spornadel.

RINJIRE, -escu, v., *rinjitoriu*, *rinjitu*, *rinjitura*,—vedi in Diction. form'a de scriptura: *ringire*, *ringitoriu*, *ringitu*, *ringitura*.

RIPSTIRE = *ripscire*, *ripscitu*, etc., vedi: *rapstire* = *rapscire*.

RISCA, s. f., frumentum nigrum, saracenum frumentum; grânu negru, grânu

saracenu;—altii dau si nome mai longu: *riscasia*; inse s inainte de ea, siuera aspru, atâtu in *risca* câtu si in *riscasia*.

RISCA = *riscu*, *riscabilu*, vedi *riscare*.

RISCARE, v., d'in care adj. subst. *riscatoriu*, -a, part. sup. adj. *riscatu*, subst. f., *risca* si m. *riscu*, tote de corressu: *rissicare* = *riscare*, *rissicatu* = *riscatu*, *rissica* = *risca*, *rissicu* = *riscu*, dupo Dictionariu.

RISCOVU, (cu s aspru sibilante), s. m., agaricus canthorellus vel delictosus: agaricu canthorellu sau deliciosu.

RISGAIRE, *risgatoriu* *risgaitu*, *risgaitura* vedi: *resgaire*, *rescaire*.

RISIPA, *risipire*, *risipitoriu*, *risipitu*, *risipitura*,—tote de corressu in scriptura: *resipa*, *resipare*. (mai pucinu bene: *resipire*), *resipatoriu*, (*resipitoriu*) *resipatu*, (*resipitu*), *resipatura*. (*resipitura*).

RITMICU, -a, adj., relativu la *ritmu*;—*ritmu*, s. m., *rhythmos*, *rhythmu*;—vedi in Dictionariu *rhythmu* cu tote derivatele lui.

RISNIRE (cu s. aspru sibilante); *risnitoriu*, *risnitu*, *risnitura*, *risnita*, *risnitiora* vedi *resnire*.

RISU, s. m. pl.-i, pardus, lynx; pardu, lynce.

RITORICA, *ritoricesce*, *ritoricescu*, *ritoru*,—deformate d'in: *retorica* = *rhetorica*, *retorice* = *rhetorice*, *retoricu* = *rhetoricu*, *retoriu* = *rhetoriu* = *rhetore* = *rhetor*, (ῥητωρ);—vedi aceste forme corecte in Dictionariu.

RIVNA, *riunire*, *riunitoriu*, *riunitu*; vedi *revna*.

1 ROBA, s. f. vehiculum manuale, pabe, curriculum trusatille, (it. carrette, fr. brouette); carrutia cu una rota, care se impinge cu mân'a, si cu care se ducu sarcine;—Dictionariulu de *Buda* crede co *roba* e straformatu d'in *pabe*.

2 ROBA, s. f., vedi *robu*.

ROBESCE, adv., in modu *robescu*; *robescu*, -a, adj. relativu la *robu*, *serville*;—*robu*, -a, s. m. f., *servus*, -a, *famulus*, -a, *captivus*, -a, *mancipium*, *fugitivus*; *servu*, -a, *famulu*, -a, *captivu*, -a, *mancipiu*,

fugitivu,-a; — derivate d'in *robu*: *robia*, s. f., statu de *robu*: servitute, captivitate, jugu, oppressione; *robire,-escu*, v., capere, captivum facere, asservire, servire, (translate); attrahere, sulmes devincire, allicere, allectare; a prende, subjuga, captiva, face captivu, asservi, servi; metaf.: atrage, allecta, allece, devinci animile; — adj. s., *robitoriu,-a*, part. sup. *robitu*, etc. — *robota*, s. f., servitium dominale, opera vel angaria servillis; servitium dominale, opera sau angaria servile; — de aci *robotasiu,-a*, prestans operam servilem; cellu obligatu la *robota*, cellu ce presta opera servésca. — barbarismi.

ROCIU. s. m., rete, verriculum, funda piscatoria; retella, verriclu, pléssa, funda piscatoria.

ROGOINA, s. f., specia de planta: *alsine media*, *Linn.*

RODA, s. f., vedi *rodire*.

RODIRE,-escu, v., fructificare, fructus affere, procreare, producere; a fructificá, adduce, produce, procreá fructe; — *roditoriu,-a*, adj. s. part. sup. subst. *roditu*, s. f. *roditura*; — *roda*, s. f., fructus, fertilitas, fecunditas, ubertas, proles, soboles, progenies, foetus; fructu, fertilitate, fecunditate, ubertate, prole, sobole, progenia, fetu; — éro *rodu*, s. m., pl.-e, fructus, foetus, progenies; fructu, fetu, progenia; de aci si: *rodosu,-a*, adj., si d'in *roda* si d'in *rodu*: plenu de *roda*, plenu de *rodu*; — d'in *rodu* nasce si *rodnicu,-a*, adj., fertillis, fecundus, fertile, fecundu; de aci: *rodnicia*, s. f., statu de fecundu, fecunditate; — *rodnicire,-escu*, v., fertilem, fecundum, uberem reddere, procreare; a face fertile, fecundu, uberu, a procreá, produce; — adj. s. *rodnicitoriu,-a*, part. sup. *rodnicitu*; — tote barbare.

RODNICIRE, *rodnicitoriu*, *rodnicitu*, *rodosu*, *rodu*, etc., vedi *rodire*.

ROGHINA, s. f., vedi *rovina* in Dictionariu.

ROGOJINA, s. f., storea, matta, teges; storia, matta, tegite; — de aci: *rogojinariu,-a*, adj., relativu la *rogojina*: *materia rogojinaria*; inse de regula ca subst. pers. m., *rogojinariu*,

cellu ce lucra, face *rogojine*; f., *rogojinaria*, inse, de regula: *rogojinaressa*; — *rogojinaria*, s. f., arte a *rogojinariului*, precumu si multime de *rogojine*; — *rogojina*, si derivatele d'in dens'a: *rogojinaressa*, *rogojinariu,-a*, se aude si cu *d* sibilante in locu de *j*: *rogodina*, *rogodinariu*, *rogodinaressa*; si de aci potu fi affini aceste covente cu urmatorie: *rogodiu* = *rogozu*. s. m., *carex*, *carex pseudocyperus Linn.*, *scirpus*, *juncus*, *cyperus* vel *cyperum*, *feniculum*, *marathrum*, *hippomarathrum*, *mariscus*, *pajurus*, *gladiolus*, *dumus*, *dumetum*, *rubus*, *rubetum*; carice, carice pseudocyperu, *Linn.*, *scirpu* sau *juncu* = *papura*, *cyperu*, *feniclu*, *marathru*, *hippomarathru*, *mariscu*, *paliuru*, *gladiolu*, *dumu*, *dumetu*, *rubu*, *rubetu*, *tufa*, *tufisiu*, etc.; — de aci: *rogodiosu* sau *rogozosu,-a*, adj., carice, junels, arundinibus plenus; plenu de carice, de junci, sau papure, de arundini, etc.

ROGOJINARIA, *rogojinaressa*, *rogojinariu*, *rogodiosu* = *rogozosu*, *rogodiu* = *rogozu*; vedi *rogojina*.

ROIRE,-escu, v., examinare, examina condere, emittere; a essamina, a fundá essamine, scote, duce in colonie essaminele, coloniá sau colonisá essaminele; — adj. s., *roitoriu,-a*, care *roiesce*, indémna *roi* a essi d'in stupi si a se coloniá in stupii sei in locu de ai mameloru albine; — part. sup. subst. *roitu*, s. f., *roitura*; — d'in *roi*, s. m., pl.-i, essu precedentile covente, cu sensu de: *aplum examen*, *pullsties*, *grex*, *turba*, *colonia*; *essame*, *multime nespusa*, *grege*, *turma*, *turba*, *colonia*: *adesea essu d'in acellu-asi stupu mai multi roi sau essamine*, *cari si allegu fia-care loculu de colonia*; — totu directu d'in *roi* a essitu unu demin. *roiuti* sau *roiuciu*, *roiuisiu*, de unde si alte demin. *roiuisioru* etc.; — de unde *roi*?

ROLA, s. f., mai bene scrisu: *rolla*, si m., *rollu*, (fr. *rôle*, cu *l* simplu, germ. *rolle* cu *ll* duplu, d'in lat. *rotula*, deminutivu d'in *rota* = *rota*), 1. proprie, mica *rota*, si apoi *trochlia*; 2. volume de carte, registru, codice: *rolle de contributione*, *rolle de processe*; 3. metafo-

rice : persona, parte, caracteriu ce reprezenta unu actoriu in una drama : *acesti actori si au jocalu bene rolleloru*; — d'in *rolla* sau *rollu* s'a formatu si unu verbu : *rollare*, *velvere*; si unu compositu : *inrollare*, *conscribere*, *delectum habere* : *a inrolla militari*; adj. s., *inrollatoriu*, -a, part. *inrollatu*, -a, subst. *inrolatu* si *inrollmentu*, (fr. enrôlement).

ROMANITIA, si pre' alte locuri : *romonitia*, s. f., vedi *musetellu*.

ROSCALIRE si *roscolire*, *roscolitoriu*, *roscolitu*, etc.; vedi *rascolire*.

ROSETA, s. f., reu pusa in locu de *reseda*, fr. *réséda*, in sensu de : genu de plante, genu tipu allu familiei *resedacieloru*, care coprende unu numeru de douediece de specie, vivaci si annuali, d'in cari *resed'a odorante*, originaria d'in Barbari'a si d'in Egyptu, cu flori albastrie, cu anthere de colore cermida, cu odore placuta si dulce, etc.

ROSICOBANU si *rosicovanu*, -a, adj., mai bene de scrissu correctu : *rossicobanu* si *rossicovanu* = *rossicabu* si *rossicavu*, -a, pentru co asiá de sene, pare coventulu legandu-se singuru, ca compositu, de alle Dictionariului : *rossiu*, (diferitu de *rosiu* ce se vede totu in Diction.), si d'in *cubu* = *cupu* sau *cavu*, ce vedi totu in Diction.; asiá déro : *rossicobanu* sau *rossicovanu*, are, de certu ca sensu : *rubrae*, *russae*, *subrubrae* et *profundae* genae et *facies*; *rubre*, *russe*, *subrubre*, *rossie* si *profunde* gene si *facia*. *M.*

ROSICHINA, mai bene si correctu : *rossichina*, s. f., uva sub solis calore cocta; struguru coptu la sore, si *staphiditu*, facutu *staphida* sau *staphylide*; — *rossiclina* nu e de câtu *rossiu*, ca deminutivu cu desinenti'a *clina* = *china*.

ROSICOVA, s. f., fructu, poma de *rosicovu*, s. m., pomu ce produce *rosicove*; de corressu in : *rossicova*, *rossicava*, *rossicovu* = *rossicavu*.

ROSIETICU, -a, adj., — coventu de tota certitudinea romanicu : *rubidas*, *rubleundus*, *subrubleundus*, *subruber*, *subrufus*, *subfuscus*; *rubidu*, *rubicundu*, *subrubicundu*, *subrubru*, *subrufu*, sub-

fuscu, *rossiatru*, etc., — de corressu in *rossiatricu* dupo Dictionariu.

ROSOLIA, s. f., mai bene scrissa : *rossolia*, (de nu cumuva *rossolu* sau *rossore*, ca compositu d'in *rore* = *rove* = *ros*, si *sole* sau *sore* = *sol*, *solis*), câtu pentru sensu : *rossolia* sau *rossole* = *liquer*, (fr. *liqueur*, in specie fr. *rosselles*), licore, licore aromata si dulce; — in alte lessice sta acestu coventu in formele mutilate, *rosoliu* sau *rosolu*, cu explicarea; *crematum dulce aromatibus conditum*, *vinu arsu* sau *feru* cu aromate.

ROSTEIU, pl.-e, *clathri*, *cancelli fenestrale*, *crates*; *clathri*, *cancelli fenestrali*, *crate*, *grate*, *vergelle de lemn* sau de ferru *ingradite la ferestre*; pare ceva corruptu d'in *rastelliu*, de nu cumuva d'in *restelliu* de la *reste* = *restie*, cu confusione de *rete*.

ROSTOCU, s. m., *quietis dies*, *praesertim pro militibus*; di de repausu, mai allestu pentru militari; (d'in germ. *rasttag*), neconnoscutu undeva, pre câtu scimu noi, d'in coce de Carpati.

ROSTOGOLELA, s. f., forma spuria, in locu de *rostogollitura*, sau mai bene *rotocollitura* si *rotocolu*.

ROSTOPASTE, s. f., specia de planta, *chelidonium majus*, *Linn.* germ. *das schwalbenkraut*, *die goldwursel*.

ROTASIU, s. m., in locu de *rotariu*, ce vedi in Dictionariu.

ROTUNDELA, s. f., forma spuria d'in v. *rotundire*, — in locu de *rotundime*, *rotunditate*, *rotunditura*, etc., de assemine cu totulu peccatosu e unu adv. ca *rotundesce*, care nu se pote derivá neci d'in verbulu *rotundire*, neci d'in adiectivulu *rotundu*.

RUBA, s. f., vedi *rubla*.

RUBARIU, pl.-e, terminu de comparatione, de parallela de essemplu : *a si face pre cotare rubariu*.

RUBEA sau *rubella*, *rubelle*, moneta turcesca, a cui circulatiune in terr'a romanésca incetá nu de multu : *rubellele aveau, in acestu d'in urma tempu, valoare de sesse lei vechi*.

RUBINOSU, -a, adj., d'in *rubinu*, ce vedi in Dictionariu, plenu de *rubini*, ce

luce de colorea *rubinului*, ce are încarnatu de *rubinu*.

RUBLA, si *ruha*, s. f., moneta rusească, în valoare de patru lei noi = patru franci.

RUDA, s. f., 1. în mai multe însemnari diferite: a) *pertica, baculus, virga*; *pertica*, pară, nouella, bâtiu, baclu, *vérga*, *vergella*, fâ de lemn sau de fier; b) *temo*, *temone* de trassu carru, *curratiu*, aratru: *cultu de ruda*, *jugalis equus, equus temoui junctus*, callu jugale, callu pusă la jugu, callu junctiu sau injugatu la temone; c) *labri vectis*, vecte de labru, vasu de carratu loturi, cibariu, vasu cibariu; d) *sapouis tabula*, tabla de sapone, buccata de sapone, mai alleșu mai lunga de câtu lata; e) *massa ceræ signatoriae hispanicæ*, *massa de cêra sigillatoria ispanica*, buccata de cêra rossia de sigillatu, bacillu sau fustellu de cêra sigillatoria; e) *avium sedile*; *sedile de passeri*, pari sau nouelle pre cari saru passerile si dormu; inse: *passerile d'in paduri dormu pre ramare*; f) *ridica, palus, pedamen, pedamentum, adminiculum, statumen*; *ridica*, pară, pedame, pedamentu, *adminiclu*, *statume*, *characi*; g) *palanga*, *palanga* sau paranga de redicatu sarcine; h) în modu mai speciale: α) *hex* = obice, clauatore, inclauatore; β) *longurius*, *longuria*, *pertica pusa între calli în staululu calliloru*; γ) *gubernaculi ansa*, *ansa de gubernaculu allu unei nave*, *torta a unui gubernaculu*; δ) *argenti massa*, *massa de argentu*, *lamina de argentu*; inse: *argentum infectum*, *argentu infectu*, *nelucratu*, *inco în lumina*; e) *linea*, *linia*, *linia trassa cu unu condeliu*; η) *aestuarium*, *estuariu*, *banca arenosa ce împedica cursulu unui fluviu*; θ) *radius*, *radius* = *radia*, *vergella de estensu placente*, *pasta sau coca pentru verice scopu*; — aci întra cu form'a si sensulu, (nefiendu de câtu unu derivatu d'in precedentele 1. *ruda*), si *rudariu*, -a, s. m. f., inse de regula f. *rudaresa*, — cellu ce d'in materi'a, per excellentiam, (gr. ῥῶλη), face si vende fuse, capisterie, lingure, etc.; — de aci *rudaria*, s. f., maistris de *rudariu*. — 2. *propinquitas* vel

propinquus; *consanguineus, vel consanguinitas*; *agnatio vel, agnatus*; *cognatio, vel cognatus*; *propincitate* sau *propincu*, de appropie *consanguinia* sau *consanguenu*, *consanguinitate* sau *consangine*, *agnatione* sau *agnatu*, *cognitione* sau *cognatu*. *parentia* în genere, sau *conjunctione* prin sange, în specie: *rudete se numera d'upo urborule genealogicu, ca se si estime appropriareu sau departarea de parentia*; totu de una data 2. *ruda*, e în sensu si abstr. si concretu, cumu s'au si datu, la fia-care esplicatione amendoue espressionile, abstracta si concreta; — derivate d'in 2. *ruda*, (de care a fostu sterpa 1. *ruda*): *rudire*, -escu, v. activ. si reflex., a) în form'a activa: *a rudi pre cineva cu altu cineva* = *a rudi prin affinitate. prin cusatoria mai vertosu*; b) în form'a reflexiva, a) *a se rudi prin affinitate, cari su rudi nu prin consanguinitate, ci numai prin conjunctioni, obligatiom*; β) *a se rudi prin sange, prin cognitione sau agnatione, prin procreatione, prin nascere, prin productione, prin generatione, prin propagatione, prin progenia, etc.*, — d'in verbulu *rudire* derivate: adj. s., *ruditoriu*, -a, part. sup. subst., *ruditu*, s. f., *ruditura*; s. f., *rudenia*, *camu în acellasi sensu cu ruditura*; — unu scriptoriu de *Vocabulariu*, intitulatu *Dictionariu*, imparte 1. *ruda* limbei unguresci, si 2. *ruda* limbei rusesci; *Miklosich* reduce celle doue covente în cestione la vechiulu slavicu: *rodŭ*; noi de si la articlulu *rodŭ, roda*, cu tote derivatele lor: *rodire, roditoriu, roditu, rodnicu, rodnicire, rodnicia*, etc., amu concessu impromutulu, credemu tare co 1. *ruda*, si 2. *ruda* sunt romanesci impromutate de Sclavi de la Români, éro nu de acesti-a de la Sclavi, si ne obligâmu a demonstrá assertionea nôstra: *primo*, a) a tâtu sensulu coventulu 1. *ruda*, care va se dica: *pertica, vérga, vergella, palanga* sau *paranga, radia, vecte, temone, pară, etc.*, câtu si form'a sonora, ducu directe la limbe, ce stau, cumu s'au vedutu în mai multe article d'in Glossariu si câteva d'in Dictionariu, ca doue d'in celle mai antice si mai cultivate, de cari

limb'a Românilui e forte strinsu legata, adeco limb'a classica latina si limb'a sanscrita indiana : sanscr. ruh = rudh, de ora ce rudhira = sange, pastredia dh, fora perderea lui d; éro radicea : rudh, insémna : a cresce, nasce, si analoge; lat. rudis = rude, atátu substantivulu : rude, care insémna : pertica, vérga, paru, batutoriu de putinelu cu untu, etc., câtu si adiectivulu : rude, care are intellesu de : novitiu, tirone, abia nascutu, etc., si prin urmare sensuri legate si analoge cu form'a si mai invederatu, nu potu fi de câtu essite d'in radicea sanscrita : rudh, si, de certu, dupo conoscentiele de astadi, fora neci una aspiratione, stau in classic'a latina, si nu e opu de a citá inco si latine ca : rudimentum = rudimentu, rudens = rudente, fune, etc., ce de assemine, ca si celle precedenti, su strinsu conjuncte si in sensu si in forma, cu radicea sanscrita : rudh, allu cui sensu si forma, d'in secle nenumerate, se conserva in essentia, pre câtu in latin'a classica, pre atátu si in un'a d'in filiele classicee latina, adeco in limb'a Românilui, atátu 1. ruda, câtu derivatele : rudaria, rudaressa, rudariu, cu sensu si forma in radicea sanscrita rudh, si in mai multe covente de acea-asi stirpe cu a latinei classice; b) coventulu, 2. ruda, comparatu cu sanscritulu rudh = crescere, si cu derivatulu acestui-a rudhira = sange, demonstra pëno la evidentia affinitatea între aceste radecine : rude sunt celli nascuti si crescuti d'in acellu-asi sange; c) pentru rodu si roda, comparate cu sanscritele ruh = rudh, si rôha = rôdha = generatione, crescutura, fetu, prole, muguru, floare, etc., affinitatea nu pote fi mai clara; compara in ultra si formele latine : rudus = rodus si raudus = massa sau materia rude sau nepolita. M.

RUDARESSA, rudaria, rudariu, rudire, ruditoriu, ruditu, rudenia, ruda si altele; vedi ruda de la inceputu.

RUDASCA (cu s aspru sibilante), s. f., lucanus, scarabeus lucanus; lucanu, scarabeu lucanu, unu insectu lucuritoriu, ce nu lipsesce, pre nopti serene a

lucuri; — compara ruda, d'in care rudasca pare a fi una derivatu.

RUFA, s. f., lintea, vestes lintee, lintea sordida lavanda; lintie, vesti sau vestimente lintie, lintie sordide de lautu; — pre longa aceste-a, poporul românu, in genere, distinge prin coventele: a) alba si albe, albitura si albiture, pentru vestile ce se porta mai allesu pre pelle, camesie, etc.; b) negru si negre sordidu si sordide; — de aci: rufariu-a, adj. s., — inse ca subst. f. si: rufaresa, — cellu ce scie bene lauá camesiele, cellu ce si face una maiestria d'in acésta occupatione; — rufaria, s. f., a) maiestria de lauatu vesti sau camesie; b) multime de lintie de lauatu; c) in sensu mai generale, se fia sau nu albite, camesiele si alte vestiminte analoge se dicu rufe, pentru una perina, mai vertosu in calatoria; — dupo unii, coventulu rufa ar fi turcescu; dupo Diction. de Buda ar proveni de la rufus = rufu, rufa.

RUGNIRE, si rucnire, -escu, v., rugire, mugire, ululare, ejulare, voelferari, fragorem edere; a rugi, sberá, mugi, urlá, vociferá, emite fragore sau fragori; — adj. s. rugnitoriu si rucnitoriu, -a, part. sup. subst. rugnitu si rucnitu, s. f., rugnitura si rucnitura; s. f., rugnitione; inse : s. m. rúgnitu si rucnitu, care se aude, si: rugnetu si rucnetu, cu sensu differitu de allu participiului rugnitu si rucnitu; — vedi si: rugire, rugitu, etc., in Dictionariu, precumu si: regnire si recnire, rignire si ricnire, chiaru rechnire si rehnire etc. in Glossariu.

RUGUCIU = rubuciu = rubutiu, rugucioru = rugucioru si rubucioru, rugellu = rubellu, de unde: rugelluciu sau rugellutiu, — tote subst. deminutive d'in rugu = rubu, ce vedi in Dictionariu, sciendu, ce in acestu opu se dau celle doue forme alle coventului, mai allesu alle coventului fundamentale allu familieei, adeco: rugu si rubu; éro, de essemplu: rubetu, collectivu, numai sub acésta forma, nu si sub form'a : rugetu, etc.

RUJA (dupo locuri: rudia, rugia, rusia, rosia), s. f., 1. Diction. de Buda cu form'a : rusia sau rosia, esplica : a) resa

== rosa, rosa in genere, mentionandu si *trandafilu* = cu rosa; b) *rusia* sau *rosia galbina* sau *selbatica*, si compara si acésta flore totu *trandufrului*; c) *rusiulitia* si *rosiolitia*, si transmite la: *rosiora*, (care de certu e f. de la adj. *rosioru*; vedi in Diction. *rossioru*), care ua esplica prin calandula officinalis, *Linn.*; 2. dupo *Barcianu*: *ruja* = germ. die *butterblume*; — mai antâiu de tote observâmu co: *ruja*, *rugia*, *rusia*, *rusa*, *rosa*, lat. *rosa*, gr. *ῥόδον*, sunt affini sau provinu d'in acea-asi radice, si in specie: *rusia* provine d'in form'a adj. *roseus*, -a, -um; inse cu *rosia* = *ruja*, de ordinariu se desémna alta flóre, care n'are commune cu *rosa* de câtu colóre, precumu e *mal'á* = *malb'a* = *nalb'a*.

RULADA, s. f., l. dupo fr. *roulade*, f., *vox volatativum inflexa*, *voce cursus per omnes senes*; voce pre voluntate inflessa, cursulu voci prin tote sonurile; — *rulada* = fr. *roulade* e una placere, ba chiaru desfetatione sau oblectatione de cantu, de canticu, cantione; inse form'a: *rulada*, dupo francésc'a, e incompatibile cu natur'a limbei Românilui; coventulu francescu e formatu d'in acellu-asi radicale cu róle = *rolla* sau *rollu*, (vedi *rola* in Glossariu); in limb'a româna nu incape, cu decore, de câtu dupo *rolla*, a nome in part. verbului: *rollare*, *rollatu*, -a, si precisu; s. f., *rollata*, una *rollata*; — écco si cateva frasi prin tote sonore, cumu s'a dissu la inceputulu acestui articlu: varie voles flexu sonum ducere, a duce cu variu flessu sonulu; sonum continue spiritu trahere in longam ac volutare; a trage sonu cu continuu spiritu in longu si a bene yolutá; vocem continenti spirita modulate diffandere, a diffundere, pre modulate, vocea cu continente spiritu; voluntativum inflectere, pre voluntate a inflecte, etc.; — 2. *ruleta*, s. f., dupo fr. *roulette*, *rotula* = *rotula*; *rotilla*, — form'a fr. *roulette* nu convine, limbei române, ci chiaru disturba; convinu inse limbei române forte bene: *rotilla*, *rotula* si *rotura*, afora de nu ne ar placé a creá totu d'in *rola* = *rollu*, una forma in deminutivu: *rolletu*.

RUMENELA, *rumenellu*, *rumenire rumenitu*, *rumenitura*, etc., vedi: *rumenu*.

RUMENU, si *ruminu*, -a, adj., *rubinus*, *rubicundus*; *rosiu*, *rosiaticu*; derivate: *rumenu* sau *ruminu*, s. m. pl. -e, *fucus*, *pigmentum*, *cerussa*, *purpurissa*, *minium*, *rubriceta*, *rubrica*, *roseus color*; *fucu* sau *deressu*, *pigmentu* sau *spolitura*, *cerussa*; *purpurissa* sau *purpuriu*, cu *facia* ca de *purpura*, *miniu*, *rubriceta*, *rubrica* sau *rossiu*, *spolitura* cu *rossiu*, *rossia* colore; — *rumenosus* sau *ruminosu*, -a, adj., plenu de *ruminu* ca subst. mai susu: *roseus*, *ruber*, *rubicundus*, *rubens*; *rosiu*, *rubru*, *rubicundu*, *rubente*, *rossiaticu*, *rubricu*; écco unu essemplu: *ruminulu faciei* = *rumin'a facia a Domnei*; etc.; — *rumenellu* si *ruminellu*, -a, adj., deminutivu d'in *ruminu*; de unde s. f. *ruminella*, pl. *ruminelle*, in celle mai multe sensuri d'in *ruminu*, s. m. (vedi mai susu): *deressu* sau *dressu*, *fucu*, *pigmentu*, *spolitura* pre albu in *rossiu*; etc. *rumenire* si *ruminire*, -escu, *rubere*, *rubescere*, colore *rubro* inficere vel inducere, *fucare*, os *fucare*, *fuco* illinere, *merces fucare*, *incretare faciem*, a *rubé* sau *rubí*, *rubesce*, *rossi*, unge cu *rubru* sau *rossiu*, *fucá*, *deroge*, *fucá* *labrele* sau *faci'a*, a le *spoli* cu *rossiu*, unge, *alline* cu *fucu* sau *deressu*, *fucá* *merci*, *incretá* *faci'a*, *spoli* cu *creta*; — adj. s. *rumenitoriu* si *ruminitoriu*, -a, care scie *ruminí*, *rossí*, *fucá*, *deroge*, etc.; part. sup. subst. *rumenitu* si *ruminitu*, s. f. *rumenitura* si *ruminitura*: *ruminitura de mentioni*; — spuria e form'a *rumenela*, care nu e neci necessaria candu avému, *ruminu-lu*, *ruminitu-lu*, *ruminitur'a*, etc., — *D. Miklosich* refere romanesculu *rumenu*, la vechiulu slavicu: *ruménŭ*, éro v. slavicu la magnific'a si forte vigoros'a sanscrita *rudh*, prin care amu esplicatu totu articlulu d'in *ruda* impreuna cu *roda* si *rodu*, lassate de doctulu slavistu fora neci una esplicare, fora neci una ratione; noi inse precumu amu demonstratu la *ruda*, asia vomu demonstrá si aci, co *rumenu* se léga strinsu de vigorós'a stirpe a radicei sanscrite *rudh*; si écco cumu: sanscritulu *rudh*, in

form'a causale face *rô-pa-yami* = facu se cresca; de aci se deriva multime de covente, substantive sau adiective; noi vomu citá numai cateva forme derivate; a) *râpa*, s. n. statura d'in crescere, formosa statura, formosetia, forma, colore, rubore, rossietia, naturale proprietate, natura, indole, ingeniu, etc.; b) *râpya*, adj. = formosu, nespusu de formosu, confer. gr. *ἀνθηροπρόσωπος*, etc.; c) *rô-man*, s. f., = splendidu peru; d) in fine: *rômanthayae*, v. = rumigare = ruminare = rumigare, etc.; — nu remane de câtu una scurta observatiune, co *ruminu* e cu *m* in locu de *p*, ce sta in verbulu sancritu causale *rôpayâmi*; inse *m* si *p* amendoue labiali, se potu mutá, scambia un'a in alt'a; de alta parte, de faptu, si in classic'a: *ruminare* = rumigare, precumu si in sancrit'a: *rôman* = *essimiu* peru, si *rômanthayae* = rumigare, etc., care tote au unu *m*, si de certu, in *ruminu* allu nostru e originariu de mai multe lunghe secle, in gur'a Românilui, fora ca acestu-a se fia fostu constrinsu a lu impromutá d'in gur'a Sclavului. *M.*

RUMU, s. m., *saccus sacchariferae arundinis igne vaporatus*, (fr. *rhum*, angl. *rum*), succu de saccharifera arundine, sau canna, evaporatu prin focu: *cu rumu se facu thes excellenti*; — pre a locuri se aude si cu *o* in locu de *u*; in totu casulu e mai bene *u*, si in genere de preferitu form'a francesca: *rhum*, cu finalea romanésca *rhumu*.

RUNDUN, *rundiné, rindiné, runduré, rundunitia*, — tote reu scrisse in locu: de *rundinella* sau *rondinella*, etc. — póte co n'ar fi de prisosu a restabil si form'a originale: *rundine* sau *rondine* d'in care *rondinella* deminutivu.

RUPTASIU, *-a*, s. m. f., forma spuria essita d'in radecina curatu româna; vedi *ruptariu* in Dictionariu.

RURALU, adj., forma peccatósá in locu de *rurale*, ce vedi in Dictionariu.

RUSALIA, pl. *rusalii*, form'a peccatósá; vedi in Dictionariu *rosale*.

RUSIA, *rosia*, etc., vedi *ruja*.

RUSIETIA, *rusietiu, rusinare, rusinatoriu, rusinatu, rusinatura, ruginosu*, etc., vedi in Dictionariu: *rossictia, rossietiu, rossinare, rossinatoriu, rossinatu, rossinatura, rossinosu*, etc.

RUSUNOIU si *rusuroiu*, s. m., pl.-i, libum *rasum*, germ. *das trogschererl*, libu rasu; — nu scima se se audia d'in coce de Carpati; (cu tote aceste-a credemu, co amendoue coventele su românesce, probabile forte cu amendoue vocalile *u* d'in *a* obscuru: *rasanoiu, rarasoiu*, cu *n* elisu d'intre *oiu*, asiá co integre ar fi: *rasanoni* si *rasaroniu*, cari su augmentative d'in: *rasanu* si *rasaru*; éro aceste-a d'in urma su formate d'in *rasu* de la *radere*. *M.*

RUTINA, s. f., (dupo fr. *routine*), *assiduus usus, quotidiana exercitatio, studium*; assidu u su, cotidianu inveti u, cotidiana essercitatione, cotidianu essercitiu, studiu, lucru laboriosu si fora interrumpere; — derivate: *rutinare*, v., a face *rutina*, face multu essercitiu, asiá co prin consuetudine, inveti u si essercitatione assidua, adjunge departe, apoi a lucrá cu abilitate, cu desteritate, cu aptitudine; — adj. s. *rutinatoriu, -a*, part. sup. subst. *rutinatu*, s. f. *rutinatura*; — *rutinariu, -a*, (fr. *routine* si *roulier*) adj. s., relativu la *rutina*, plenu de *rutina*, si ea subst. care lucra prin *rutina*: qui a trita via nunquam deflectit, la re exercitatissimus, multum diuque versatus, belli usu peritus ac pugnis exercitatus; care neci una data nu deflecte de la callea batuta, essercitatissimu in unu lucru, multu si in delungu versatu in lucru, essercitatu prin lupte, care e in-vechitu, imbetraniu in unu lucru: abile, desteru, indemanaticu, perceptu, astutu, fallace, insellatoriu, etc.

RUTINARE, *rutinatu, rutinatoriu, rutinariu*, etc., vedi *rutina*.

RUTISIORA, s. f., si s. m., *rutisioru*, specia de planta, dupo *Barclan* germ. *die krötendistel, das hellblatt*; — invederatu derivatu d'in plant'a *ruta*, ce vedi in Dictionariu, a nome: *rutisiora* si *rutisioru* sunt deminutive d'in *ruta*.

S.

SA, a) puru : *sa*, la unii cu accentu grave : *sâ*, care nu are locu pre acestu pronome possessivu de person'a III, gen. f. contrassu d'in *sea*, gen. m. *seu*, ca si *ta* d'in *tea*, gen. m. *teu*, inse numai *mea*, gen. m. *meu*; — b) *s'a*, cu elisione de la pronumele personale *se* person'a III in acusativu : a) in fiitoriu : *s'a duce de la tene*, in locu de : *se va duce de la tene*; co-ci a claru e mutilatu, in massele poporului, d'in *va*, person'a III a verbului *voire*, ce, ca auxiliariu allu fiitoriului, e in locu de *volire*, si nu numai in III persona singularu, ci si in tote personele d'in numerulu singulariu si plur., (vedi in Dictionariu *voiu=oiu*); β) in perfectulu periphrasticu, in person'a III singularu si plurale a acestui tempu perfectu; sing. : *s'a datu mare donu base-rici*, in locu de : *se a datu*, etc.; asiá si in plur. *s'au datu premie*, (vedi verbulu *avere* in Dictionariu); γ) *sa*, cu a obscuru, in locu de *se* cu *e* obscuru, care se pune inaintea subiectivului sau conjunctivului : *se faci*, *se faca*, *se nu faceti*, unde unii si permittu a scrie : *sa faci*, *sa fua*, *sa nu faceti*, etc.; — c) si mai peccatosa e form'a : *şa*, in locu de *siéa*, *siéua*, si acésta-a in locu de *sella*, (cu *s* aspru sibilante), pl. *séle*; vedi in Dictionariu *sella*.

SABASIU, s. m., coventu tractatu numai in Dict. de *Buda*, cu sensu de : forma, species externa, habitus corporis, factura, creatura; forma, specia sau figura esterna, statura a corpului, creatura, factura sau fapтура; — barbarismu.

SABOIESCE, adv., sartoris more; ca unu croitoriu, de la adj. *saboiescu,-a*, adj., relativu la *sabou*; — *sabou*, s. m., sartor, sartoriu, croitoriu; de aci si verbulu : *saboire,-escu*, sartorem agere, a fi croitoriu, a cose sau carpí; — part. sup. *saboitu*; etc.; — covente de origine ungu-

résca neconoscute d'in coce de Carpati.

SABORU si *saburu*, s. m., specia de planta aloes, (fr. aloès), aloé : cu *suculu saburului se facu purgative de stomachu*.

SACA, (pronuntia *sacá*), s. f., vasu de carratu apa de la vadu sau de la unu reservatoriu de apa; — coventu turcescu; — se chiama *sacagiu*, s. m., care carra apa cu sacau'a.

SACALU, s. m., vasu pentru stingerea focului; — se pare a fi acellu-asi cu *sacá*, inse neconoscutu d'in coce de Carpati.

SACAZU, (pron. *sacázu*), s. m., mastiche, mastix, mastichum, lentiscas; masche, mastica, mastice, mastichu sau masticu, lentiscu; vedi si in Dictionariu: *mastica*, *masticu*, *lentiscu*; adauge derivate : *masticare* si *lentiscare*, v. (fr. *mastiquer*), a mesticá cu *mastica* sau cu *mastic*, *lentiscu*, etc.; — part. sup. *masticatu* sau *lentiscatu*; s. f., *masticatura* si *lentiscatura*, etc.

SADEA, adj., s. f., applicatu inse si la genulu m. si chiaru ca adv., cu sensu de : simplu, fora ornamentu, monotonu, vulgare, infimu, fora neci unu gradu de onori, etc.; — coventu turcescu.

SADIRE, *saditoriu*, *saditu*, etc., vedi *sadu*.

SADU, pl.-uri, planta, plantarium, semen; planta, plantariu, micu arborellu de plantatu, seme, sementia, etc.; — derivate : *sadire*, -escu, v., serere, plantare; a plantá; metaf. : a *sadi* in *ánimele copilloru cogitationi si sentimente inalte si nobili*; — adj. s. *saditoriu,-a*, part. sup. subst. *saditu*, s. f., *saditura*; — D. *Miklosich* refere *sadu* d'in limb'a romána la v. slavicu *sadŭ*, fora se considere intru nemica, co *sadu* allu limbei románe sta in strinsa lega-

tura cu latinulu *satus*, de la verbulu *serere* = seminare, de care differe numai prin litter'a *d* scambiata d'in *t*, cu probabilitate spre espremerea differentiei de sensu intre *satu*=planta, si *satu* = pagus, vicus.

SAFIANU, s. m., vedi *sastianu*.

SAFIRU, pl.-e, supphirus, (σάπφειρος, fr. saphir, germ. der sapphirstein, sapphir); pétra pretiosa, gemma, nestimata: *safirulu e gemma albastra*; — orthographi'a latina: *sapphirus* in consonantia cu cea gréca σάπφειρος, ni se pare de preferitu; — derivate: *sapphirare*, v.; adj. s. *sapphiratoriu,-a*, part. sup. *sapphiratu*, *sapphiratus*, ornatu cu *sapphire*, s. f. *sapphiratura*, in fine: *sapphirinu,-a*, adj., *sapphirinus*, ornatu de *sapphire*: *sapphirinis lapillis ornatus*, ornatu cu *sapphire*.

SAFRANIU,-a, adj., cu tonu sau accentu pre *i*, in regula; inse, pre a locuri se sibila aspru *s* iniziale allu coventului, asiá co ici se aude: *siafrantu*, si collo: *siofraniu*; (vedi *safranu* in Dictionariu), de colore de *safranu*, facia de *safranu*, color croceus, facies crocea.

SAFTEA, s. f., (pre a locuri si: *seftéa*, fiendu co plur., fia d'in *saftéa* sau d'in *seftéa*, se dice: *saftelle* si *seftelle*, dupo locuri; de acea-a si in singulariu si *saftella* si *seftella*, remanendu in urm'a acestui articlu a se desbate si allege), in sensu de: *strena*, vendendi primordium, utendi primordium, Intium, orsus, primordium, 1. *strena*, donu de prim'a di a annului; 2. primordiu de vendere, de vendutu, inceputulu ce se face sau nu se face, inceputulu unei dille cu inceputulu unei merce cu fauste vendiári, etc.; 3. in genere: primordiu de usu, de servitiu; primordiu, fatu, casu, sorte, tote bone si fauste, etc.; — derivate: *saftellare* sau *seftellare*, v., primitias habere alicujus rei, uti priori loco, auspicate ordiri; a avé primitiele unui lucru, a usá de primulu locu, a ordi pre auspicate; — adj. s. *saftellatoriu* sau *seftellatoriu,-a*, part. sup. *saftellatu* sau *seftellatu*, etc.; — d'in celle doue: *saftella* si *seftella*, cea cu *a* in syllab'a iniziale pare mai pucinu mutilata, asiá co

saftella se pote dice degenerata d'in *saptella*, care fusse, forte probabile, nascuta d'in unu *saptu,-a*, participiu, de la verbulu *sapere*, a gustá cu placere, a avé in placu; desinenti'a: *ella*, deminutivu, care e si resfaciatoria, desfetatoria in totu modulu, — acésta desinentia devine una d'in celle delectatorie impreuna cu *saptu*, de unde si: *sapere*, *sapidu*, etc.; vedi in Dictionariu *sapere*. *M*.

SAFTIANARE, *sastianatoriu*, *sastianatu*, *sastianatura*, *sastianaria*, *sastianariu*, etc.; vedi *sastianu*.

SAFTIANU, pl.-e, (pre a locuri: *sastianu*, pote in locu de: *saffianu*, unde sta *f* secundu in locu de *t* assimillatu cu *f* primu), in sensu de: *hircinum corium concinnatum*, *caprina alata*, *hirci* vel *capri*, *capra nitidum corium*, *alata*; coriu de capre aptatu si adaptatu, pelle de capre forte molle si fina; *alata*, pelle molle si coriu teneru, apoi si: *saccu*, *saculetiu*, *bursa*, ba chiaru: *ornamentu*, *fucu*, *pigmentu*, *cerussa*, *purpurissu* etc.; — derivate: *sastianariu,-a*, adj. s. d'in *sastianu*, relativu la *sastianu*, éro ca subst. m. *sastianariu*, si f. *sastianaria*, inse forte desu: f. *sastianeressa*, care lucra pelle de capra, etc.; — *sastianaria*, s. f., d'in *sastianariu*, maiestria, arte, officina, stabilimentu, vendiare de obiecte de *sastianu* lucratu, etc.; — *sastianare* v., a lucrá pelli de capre, etc.; adj. s., *sastianatoriu,-a*, part. sup., *sastianatu*, s. f., *sastianatura*; — *sastianulu* inco se pare a descende d'in acea-asi radice, de unde aflaramu co descende *saftella*, adeco d'in *saptu,-a*, part., d'in *sapere*, asiá co *sastianu* e si ellu, ca si *saftella*=*saptella*, chiaru si puru: *saptianu*, in locu de *sastianu*; una observatione vine a confirmá co *sastianu*, e in locu de *saptianu*, — acésta observatione, e co d'in collo de Carpati, se dice *sastianu* sau mai bene *saffianu*, in locu de *sastianu*, cumu dicemu noi cesti-a de d'in cóce de Carpati; germanii scriu *saffian*, éro francesii au cu totulu altu coventu, adeco: *ma-roquin*.

SAHANU, s. m., *lanx*, *catinus*, *catillus*, *catinulus*, *patera*, *patella*; *lanca*, *catinu* sau *catinia*=*catiia*, *catillu*, *cati-*

nulu sau catinuru, catinella, patera, patella; — nu pote fi turcescu, cumu pretendu unii, ci, forte probabile, *saharna* e in locu de *sagana*, prin mutilationea lui *g* in *h*, fora se ne intendemu a face mai multe discussioni.

SAHARARIA, *saharella*, *saharisire*, *saharisitu*, *saharnitia*, *saharosu*, *saharu*, — tote forme peccatose in locu de ; *sachararia*, *sacharella*, *sacharicella*, *sacharisire*, *sacharisitu*, *sacharosu*, *sacharu*, sau mai bene: *sacchararia*, *saccharella*, *saccharicella*, *saccharisire*, *saccharisitu*, *saccharosu*, *saccharu*; in-se, in locu de *sacharisire*, *sacharisitu*, mai bene: *saccharire*, *saccharitu*, sau *saccharare*, *saccharatu*. — éro *saccharnitia* e incompatibile cu limb'a Românului; vedi formele celle bone in Dictionariu.

SALAIA, s. f., *stabulum*, equile, boville vel bubile, ovile, caprile; stablu sau staula, boville sau bubile, ovile, caprile; staulu e nome generale de adappostare pentru pecore, éro celle particulare, cumu : ovile, boville, caprile, etc., se applica numai la specie de pecore.

SALAHORU, (si fora *h* : *salaoru*), s. m., *opera*, *operarius*; operariu, omu constrinsu a lucrá, fora mercede, pre una sau mai multe dille : angariu; — *salahoria* si *salaoria*, s. f., statu de *salahoru* sau *salaoru*, tempu câtu lucra; — pare co *salahoru* si *salaoru* nu su de câtu mutilate d'in *salariu*; — *salahoria* sau *salaoria*, angaria.

SALARITIA, s. f., *salinum*; salinu, sare de culina, cumu si de mésa; vedi *salinu* in Dictionariu.

SALASELLU, s. m., *habitatione*; mica abitatione, deminutivu d'in subst. *salasiu*; éro *salasiu*, pl.-e, 1. *habitatio*, *domicellum*; casa, abitatione, domiciliu; 2. *hospitium*, *deversorium*, ospitiu, ospitaría, *deversorium* sau locu de abbatere d'in calle spre repausu si spre mancare; — *salàu* sau *salèu*, s. m., *hospes*, *deversor*; ospite, *deversorium*; — inse acestu coventu *salèu* sau *salàu*, nu e connotutu d'in coce de Carpati; — *salasiariu*, s. m., *curator hospitiorum*, *curatorium*, *magistru* de ospitie; — *salasire*, -escu, v., *collocare*, *habitare*, *demo-*

rari, *sedere*, *hospitio recipere*, *devertere*, *deverti*, *divertere*; a collocá, abità, sedé, locuí; a recepe in ospetiu, a dá ospetiu, a deverte, se abbate pentru repausu, dormitu, mancare; — adj. s., *salasitorium*, -a, ce trage sau se abbate undeva; in forma f. reale : *salasitória*, contrassa : *salasitóre* = specia de planta : *ononis spirosa et mitis*, *Linn.*; germ. die hauhechel; — part. sup. subst. *salasitu*, s. f., *salasitura*; — si altu verbu : *salasiuire*, abbreviatu : *salasiuire*, si *salasluire*, (cu *s* aspru sibilante inainte de *l*), in acellu-asiensu ca si precedentele; adj. s., *salaslitorium*, -a, part. sup. subst., *salasluitu*, etc.; — radicea : *salasiu* ocurre in ung. *szállás*, comparasclav. *sele* = satu, d'in lat. *sedes*.

SALASIARIU, *salasire*, *salasitorium*, *salasitóre*, *salasluire*, *salasluitu*, *salasiu*, *salàu* sau *salèu*, etc.; vedi *salasellu*.

SALATEA, s. f., cu *t* sibilante, care se corrige prin geminationea, ce se cere, de necesse, intre *ea* finali, cumu : *salatella*, pl. *salatelle*, dissu de totu Romanulu d'in tote locurile, una specia de plante, *ranunculus ficaria*, *chelidonium minus*, *Linn.*

SALATA, s. f., érba sau erbe de *salata* sau mancare *salata* bene *sarata*, ce vedi in Dictionariu, aci inse e vorb'a de trei specie de plante, descrisse de D. *Barcianu*: a) *salat'a iepurelui* (*leporelui*), lat. ? *prenantes*; b) *salat'a mielului* (*amnellului*), germ. *der ackerbaldrian*; c) *salat'a selbatica*, germ. *der lümmelrattich*.

SALATIA, s. f., (cu *ti* duru), specia de plante dupo D. *Barcianu*, germ. *das scharbockskraut*, *feigenwurzkrout*.

SALATIC'A ZIDULUI, s. f., (*salatica* e totu d'in *salata*, cu desenenti'a *ica*), specia de plante, dupo *Barcianu* germ. *das chondrickenkraut*, die spanische *wegwarte*.

SALATIRU, pl.-e, (dupo fr. *saladier*), *olitoria lanx*; lance de erbe de mancare; — form'a fr. *saladier*, nu convine nornei limbei Românului; ci numai forme, ca : *salatru*, *salatariu*, ca subst. reale, co-ci ca subst. person. ar insemná : a) cellu cui place *salat'a*, b) cellu ce

cultiva, vende *salata*, etc., vedi in Dictionariu *salata*, care nu e *turcésca*, cumu a trecut prin mente unui scriptoriu de Vocabulariu intitulatu *Dictionariu romano-francesu*.

SALBA MOLLE, s. f., specia de plante : *evonymus europaeus*, Linn., germ. der spielbaum, spindelbaum.

SALBIA, s. f., ce vedi in Dictionariu, unde a lature cu a noastră *salbia* stau lat. *salvia*, ital. port. isp. *salvia*, prov. *salva*, fr. *sauze*, si cu tote aceste-a minunatulu scriptoriu de *Dictionariu romano-francesu* scie si d'in *salvia* se face unu coventu germanu, *salbei*, pre care chiaru Germanii caracterisa de strainu limbei loru.

SALCAMU, (pronuntia *salcâmu*), s. m., specia de arbore, *acacia*; *acacia*; — *salcamescu*, -a, adj., de *salcâmu*; *salcamosu*, -a, adj., plenu de *salcâmi*; — *salcametu*, s. m., locu plantatu cu *salcâmi*; — mai multu de câtu probabile, co *salcâmu* e una prole a *salcei*, si s'ar scrie mai bene *salcânu*.

SALCICORNU, s. m., specia de plante : *salsola kall*, Linn., *soda*; *salsola calia*, *soda*, sare de cenere, sau sare de censusia.

SALCIUNE, si *salcione*, s. f., *insipiditas*, *fatuitas*, sine sapore, *saporis expers*; *insipiditate*, *fatuitate*, fora sapore, *esperte de verice* sapore; — de certu *salcione* e fetulu unui verbu, cumu e fetu si adj., *salciu*, ce vedi in Dictionariu; verbulu ar soná : *salcire*, -escu, part. sup. subst., *salcitu*.

SALEPARIA, s. f., *maiestria*, arte, *negotiu allu salepariu-lui*; *salepariu*, -a, adj. s., care face si vende *salepu*; — *salepu*, s. m., substantia vegetale si alimentaria ce prepara orientalii, d'in radecinele mai multoru orchie, si care da unu nutrimentu sanetosu si usioru, coventiosu mai vertosu morbosiloru.

SALEPARIU, *salepu*, etc., vedi *saleparia*.

SALINA, s. f., *aplum graveolens*, Linn., *apiu graveolente*; — vedi in Dictionariu : *salinu* = *salina*, forme cari stau in relatione cu cea insemnata aici.

SALITIA si *sallitia*, s. f., deminutivu

d'in *sala* sau *salla*, ce vedi in Dictionariu.

SALITRARIA, s. f., substantia de *salitra* sau *salitru*, ce vedi in Dictionariu; — *salitriaru*, -a, adj. subst., cellu ce scie lucrá *salitra* sau *salitru*; — vedi si *salpetru* in Dictionariu.

SALNICA, s. f., una specia de plante : *glechoma hederacea*; *glechoma ederacia*; — vedi si : *rotunjora* = *rotundiora*.

SALNITIA, s. f., (contrassu d'in *salinitia*, de la *salina* sau *salinu*, ce vedi in Dictionariu, de unde *salinitia*, ca deminutivu; inse in specie) : *sallium*, *sallitum*, *salinu* sau *salina*, *salillu*, vasu micu de sare ce se pune pre *mésa*.

SALONASIU si *sallonasiu*, s. m., deminutivu d'in *salone* sau *sallone*, ce vedi in Dictionariu; inse *salonasiu*, e forma spuria; mai bene ar fi : *salonellu* sau *sallonellu*.

SALOPU, s. m., *palla*; *mantellu* de femina si fora *manice*.

SALTEA, (mai bene *saltella*), s. f., pl. *saltelle*, *culcita*; *culcita*, pre ce te *culci*: *sternutu*, *asternntu*, *stratu*, *straiu* sau *straliu*; — *saltellucia* sau *saltellutia*, s. f., deminutivu d'in *saltella*, *culcitula*; noi nu credemu co *saltella* se fia de origine *turcésca*, ci mai currendu inclinâmu a crede co provine d'in *salta* de la verbulu *salire* = *sarire*.

SALUIRE, -escu, v., part. sup., *saluitu*, adj. s., *saluatoriu*, etc.; vedi : *salasellu*.

SALVA, s. f., vedi *salve*, form'a mai normale, in Dictionariu.

SALVATA, s. f., si m., *salvatu*, in sensu de : *mappa*, *mappula*, *mantile*; *mappa*, *mappula*, *mantile*, *serbietu* sau *servietu* de *mésa*; vedi *serbietu* = *servietu* in Dictionariu; inse *salvata* si *salvatu* nu su connoscute d'in cóce de Carpati; — dupo forma se pare a fi unu impromutu de la ital. *salvietta*, nu de la fr. *serviette*, cumu pretende Dictionariulu de Buda.

SAMA, *samuire*, *samuitu*, etc.; vedi in Dictionariu si in Glossariu : *séma*, *semuire*, *semuitu*, etc.

SAMALAGEA, (mai bene *samala*

gella), subst. fem., plur. *samalagelle* : *pannus bombycinus, materies vel materia bombycina, serica; pannu bombycinu, pannura bombycina, materia bombycina sau serica; samalagellele su materie serice orientali.*

SAMACHISIA, s. f., vedi *semichisia*.

SAMADASIU, *samaduire, samaduitu*, etc., vedi *séma* in Glossariu. .

SAMANIU (pron. *samaniu*), -a, adj., vedi *séma* in Glossariu.

SAMARARE, *samararia, samarariu, samaratu, samaratoriu, samaratura, samaru*, —vedi in Dictionariu tote si mai multe si mai correcte, conforme naturei limbei Românilui: *sagmare* si *sagmaricare, sagma, sagmariu, sagmarariu, sagmariatu* si *sagmaratu, sagmaratoriu, sagmaratura, sagna* = *sagma, sagnire* = *sagnire*, etc.

SAMBATA, s. m., vedi *sabbata* in Dictionariu.

SAMBILA, s. f., specia de plante: *hyacinthus* vel *hyacinthos*, dupo *Linn. hyacinthus orientalis*, germ. *die welsse hyacinthe*, gr. *δάκτυδος*; vedi si: *zambila* in Glossariu.

SAMCEA si *sancéa*, s. f., vedi in Dictionariu form'a normale si compatibile limbei Romanului, adeco: *senticella*.

SAMESIA (pron. *samesia*), *samesiu*; vedi *séma* in Dictionariu si in Glossariu.

SAMMEDRIU, s. m., in locu de *San-Demetriu*, si mai bene: *Sânctu-Demetriu*.

SAMPETRU, s. m., in locu de *Sâm-Petru*, si mai bene *Sânctu-Petru*.

SAMOVARU, s. m., *cucuma theae sinensis*; vasu in care se ferbe theia; —de origine russésca?

SAMSARLICU, s. m., *proxenetae, pararii munus*; officulu unui prossenetu sau parariu; —*samsariu* (si *samsaru*), s. m., *proxeneta, (προξενητής), pararius*, (it. *sensale*, germ. *sensal*, fr. *courtlier*), prossenetu, parariu, mediatoriu sau intermediariu la venderi si comperari; —*samsarlicu* e cu desinentia curatu turcésca: inse nu e demonstratu, déco radicea e asemine turcésca.

SAMTARTOU, s. m., (d'in unguresculu: *számtartó*), *computatoriu*, care face computele, *computabile*; —barba-

rismu orribile neconnoscutu d'in coce de Carpati.

SAMUIRE, *samuitoriu, samuitu, samuitura*, etc.; vedi *séma* in Glossariu.

SAMURU, s. m., *mustella zibellina* vel *zibellina, martes zibelina*, (germ. *zobel*, fr. *martre-zibeline*), *mustella zibelina, marte zibelina*: *samurii au pelli ce su negre luciöse si cari se netidescu forte bene.*

SANCEA (pron. *sancéa*), s. f., vedi *sancéa*.

SANCHIU, -a, adj., *taciturnus, moestus, tristis, morosus, torvus, tetricus, acerbus, venenosus*; *taciturnu, mestu, tristu, morosu, torvu, tetricu, acerbu, supperatosu, amaratosu, venenosu*, cu *ánima amara*; —forte probabile, co *sanchiu* e in locu de *sanctu*, fetu d'in *sancire* = *sancire*, cu sensu, ce vedemu, formatu d'in coventulu *sanctu*, unu mostru de reutate, precumu si *morosu* = *morosus*, d'in inceputulu acestui articlu, nascutu d'in *more* = *mos, meris*, ce espremu ceva morale, perfectu bonu, degenerà, ca si *sanchiu*, in: *inderetricu, importunu, fastidiosu*; —totu aci se inseria si: *sandicosu*, -a, care are acellu-asi sensu cu precedentele *sanchiu*, si prin urmare n'avemu de câtu se declaràmu, cu certitudine deplena, co si *sandicosu* e in locu de *santicosu*, cu scambiatione de *t* in *d*, si acestu-a in locu de *sancticosu*, prolea cellei mai perfecte radice: *suncire* = *sancire*; —inse *sandicosu* e nascutu d'in substantivulu: *sandacu* sau *sandicu*, in sensu de: *taciturnitas, tristitia, moeror, morositas, tetricitas*, etc. (vedi la inceputulu acestui articlu adiectivele produse).

SANDICOSU, -a, adj., *sandicu* si *sandacu*, s. m., vedi *sanchiu*.

SANGE de *noue frati* = *sangele smeului* = *sangele dracului* sau *dragonelui*; —vedi in Dictionariu la articlulu *sange* còtra fine.

SANDIUENA, si *sanjuena*, s. f., a) una specia de plante: *gallium verum* *Linn.* (vedi si in Diction. la finele articlului *sanctu*); b) *sandiuena de padure*, una specia de plante: *asperula odorata*.

SANGERARE, *sangeratecu, sange-*

ratu, sangeratura, sangerariu, sangeraritia, sangerosu, sangeru, — vedi formele celle bone in Dictionariu: *sangenare, sangenaticu, sangenatu, sangenatura, sangenariu, sangenaritiu, sangenosu, sangenu*; Dict. de *Buda*: *sangeru* = *sengenu* = cornus sanguinea, Linn.; — de esplicatu e inco: *sangeraritia* = *sangenaritia*, dupo *Barcianu* germ. das schlangengras; — form'a *sangiosu, -a*, adj., cu sensulu formosului *sangenosu* = *sangerosu*, nu se póte aprobá.

SANIE, *saniere, sanietoriu, sanietu, sanietura*, — tote incorrecte in scriptura; vedi in Dictionariu correctele: *sania, saniare*, (conjugatu: *saniu, sanii, sania, se sanie*, etc. mai bene de cátu: *saniédiu, saniedi, sanicidia, se saniedie*, etc.), *saniatoriu, saniatu, saniatúra*, adauge si: *sanióra, saniuca, saniucia* sau *saniucia* etc., deminutive d'in *sania* cu diverse sensuri.

SANTA-BARBURA sau *Sancta-Barbara*, s. f., nomele propriu *Sanctei virgine Barbara*.

SANTA-MARIA si *Sancta-Maria*, s. f.; 1. nomele propriu: *beata virgo Maria*; beat'a *virgine Maria*; 2. serbatorile acestei beate *virgine Maria*: a) *Santa-Maria mare*, festum *assumptae beatae Mariae virginis*, festulu addormirei beate *virgine Maria*; b) *Sancta Maria mica*, *nativitas beatae Mariae virginis*, *nativitatea beate virgine Maria*; — punem margine acestoru espositioni, si tramitemu la articulu Dictionariului, intitulatu: *sanctu* si *santu*, la allu carui fine inco su descrissi mai multi *sancti* sau *divi*, lassandu scriptoriloru ecclesiastici a continuá seri'a.

SANTINELLA, s. f., reu scrissu dupo pronuntiationea fr. *sentinelle*; vedi form'a correctea *sentinella* in Dictionariu.

SANTIENIA, s. f., forma spuria in locu de *sanctitate*, ce vedi in Dictionariu; — derivate d'in *santu* sau *sanctu*, *santta, santire, santitoriu, santitu*, vedi celle integre in Dictionariu: *sanctia: sanctitate, sanctire, sanctitoriu, sanctitu*, etc.

SAPALIGA, s. f., ligu, pastinum, rastellum; ligone, pastinu, rastellu, spe-

cia de sapa bifurcata, cu doue furce; — *sapalicia* si *sapalitia*, s. f., deminutivu d'in *sapa*, ce vedi in Dictionariu.

SAPETU, *sepetu*, si *sipetu*, s. m., riscu, vidulu, hippopera, arca, capsá; riscu, vidulu, hippopera, arca, arcu, capsá, capsula; — *sapetellu, sepetellu, sipetellu*, s. m., deminutivu d'in *sapetu, sepetu, sipetu*; se fia turcescu?

SAPUNARE, *sapunarea, sapunaresa, sapunarescu, sapunarica, sapunaritia, sapunarinu, sapunaria, sapunaria, sapunariu, sapunatu, sapunatura, sapunea, sapunetu, sapunetu, sapunina, sapuninu, sapunire, sapunitu, sapunosu, sapunu*, — tote bone coventu, inse nu destullu de bene scrisse; deci consulta Dictionariulu, si vedi acolo: *saponare, saponarella, saponarescu, saponaressa, saponaria, saponaria, saponariu, saponatu, saponatura, saponella, saponellu, saponetu, saponina, saponinu, saponire, saponitu, saponosu, saponu*, inse mai bona si mai correctea e form'a: *sapone*.

SARACESCE, adv. (d'in adj. *saracescu*), more pauperis, parce, temultore; ca pauperu, in statu pauperu, cu strimptore, in miseria, fora indestullare, fora adjunsu; — *saracescu, -a*, adj., d'in *saracu*: pauper, ad pauperlem redactus, miser, praeparcus, tenuls, infimus; de pauperu, la pauperia redussu, in paupertate cofundatu, miseru, preparcu, prea strinsu de mâna, strimptoratu, fora adjunsu, infimu, vulgare, etc. — *saracu, -a*, adj. s., pauper, inops, infortunatus, infelix, egens, egenus, indigenus, indignus, miser, mendicus, humilis, infimus; pauperu, inope, infortunatu nefericitu, infelice, egente, indigente, indiguu, in lipse, in nevolia, in strimptorare, miseru, mendicu, umile, infimu, etc.; — *saracutiu, -a*, deminutivu d'in *saracu*; egulus, pauperculus, pauperculu, camu pauperu, bietu pauperu; — *saracia*, s. f., (d'in *saracu*), statu de *saracu*: paupertas, pauperies, inopia, egestas, indigentia, infortunium, infelicitas, miseria, mendicitas, humilitas, infimitas; paupertate, pauperia, inopia, lipse, strimptore, nevolia, necessitate, egestate, in-

digentia, infortuniu, infelicitate, miseria, mendicitate, umilitate, infimitate, vulgaritate, etc.; — *saracime*, s. f., (d'in *saracu*), a) statu de *saracu*, camu in acellu-asi sensu cu form'a *saracia*, inse: b) form'a *saracime*, de regula, ca collectivu: *multi saraci, toti saracii*, etc; — *saracire.-escu*, v., d'in *saracu*: *pauperare, ad paupertatem, inopiam, egestatem, etc., redigere vel redigi; a pauperá, a redege la paupertate, inopia, egestate, etc.; si a se redege, a cadé in paupertate, in egestate, in inopia, etc.,* — Dict. de *Buda* refere *saracu*, (care e basea totoru celloru alte covente descrise in acestu articlu), la gr. *σαλακων*, esplicandu, co: *σαλακων* e *pauper*, qui opulentiam faciat; vedi *salace, salax, si salacone, salaco*, (*σαλακων*), cari tote potu duce facile ba *paupertate* persone ca celle caracterisate prin aceste covente, asiá co nimica mai facile de cátu *saraculu* nostru se éssa d'in assemuni espressioni cu intellessulu cellu d'in urma de *egestate si miseria* allu acestoru espressioni, numai cu una neinsemnata scambatióne de unu *l* in *r*, forte ordinaria in limb'a româna; si priu urmare *saracu* e unu fetu, ce numera mai multe secle de viétia in limb'a Românilui d'in tote regionile unde abita Români;—desi acumu convensi de originea *saracului* d'in stirpea: *sal* sau *sar*, de unde *sarire* sau *salire* = *sallire*, totusi ne permittemu a observá, co d'in una radice sanscrita: *ṣri*=*rumpere, perrumpere, corumpere* etc., ar fi potutu éssi una forma derivativa: *çaraca*, conforme cu allu noetru: *saracu*, fora inse se insistemu a introduce acésta etymologia ca base pentru bietulu *saracu. M.*

SARACESCU, *saracia, saracime, saracire, saracitu, saracosu, saracu, saracuciu* sau *saracutiu*, etc., vedi *saracesce*.

SARACUSTA, s. f., dupo Diction. de *Buda*: *officium decem liturgiarum (missarum)*; officiu de diece liturgie; asiá si *Barcianu* germ. *zehn messengebete*; — pre cátu scimu si audimu noi d'in coce de Carpati, coventulu *saracusta* se dice despre patru dieci de liturgie;

déro *saracusta* de certu nu e de cátu unu coventu mutilatu d'in gr. *σαρακοστή*, mutilitatu si acestu-a d'in *τεσσαρακοστή*, d'in *τεσσαρακοστός* = *quadragesimus*, allu patru diecele; prin urmare correctu coventulu ar fi si in limb'a romanesca: *tessaracosta*, syncopatu: *saracosta* sau *saracusta*, allu cui sensu nu pote fi altulu de cátu: officiu la diu'a patru diecea.

SARAFlicu, si *saraflicu*, s. m., *munus argentarii*; officiu de argentariu, maestria de bancariu; — *sarafu*, s. m., *argentarius, mensarius, nummularius, mensularius*; argentariu, mensariu, mensulariu, nummulariu, bancariu, cambiatoriu, scambiatoriu, etc., (vedi si fr. *banquier, changeur*; germ. *wechsler*).

SARAILIA (pronuntia *sarailia*), s. f., placenta orientale cu fidea si cu miere sau saccharu; — probabile turcescu.

SARANDARIU, s. m., pl.-e, officiu liturgicu de patru dieci de dille; d'in gr. *σαρανδάριον*, si acestu-a d'in *τεσσαραντά* = patru dieci, vedi si in Dict.: *sarindariu*.

SARBEDIELA, s. f., d'in verbulu *sarbedire*, forma spuria, in locu de: *serbidétia, serbidia, serbidime, serbidione, serbiditura*. ce vedi in Dictionariu.

SARDONICU, -a, adj., vedi in Dictionariu: *sardonian*, unde se afla si *sardonicu*.

SAREA PISSICEI, *catusiei, mitiei*, s. f., specia de plante, dupo *Barcianu das frauenglas, katzenglas*.

SARINDARIU, s. m., vedi *surandariu* in Glossariu, si *sarindariu* in Dictionariu.

SARMA, s. f. (pron. *sarmá*), pl. -*sarmalle*, globulu de carne cu orezu infascioratu cu frondie de vitia, de vèrdia, de folie in genere; — coventu turcescu.

SARMANIA, *sermania* si *sirimania*, s. f., (d'in *sarmanu* = *pauper*), *paupertas, inopia, egestas, indigentia, nuditas, mendicitas, orbitas*; *paupertate, pauperia, inopia, egestate, indigentia, nuditate, mendicitate, strimptore, lipse, nevolia, orbitate* = *orfanitate*, statu de copilli ce si au perdutu parentii, precumu si de parenti, *patre sau matre*, ce si au perdutu copillii, filii si filiele; — *sarmanu, sermanu, sirimanu*, -a, adj. s., a) pau-

per, paupertinus, ineps, egenus, indigens, mendiculus; pauperu, paupertinu, inope, egenu, indigente, mendicu, in lipse, in strimptore, in nevolia, in necessitate; b) orbus, orphanus, parentibus privatus puer, filius, filia; filiis privati parentes, pater et mater; orbu, orfanu, copillu, filiu, filia privati de patre sau de matre, precumu si parenti privati si de filii si filie; — *sarmanime, sermanime, sirimanime*; s. f., collectivu formatu d'in *sarmanu*: *multime de sermani*, etc.; — *sarmanu* se pare affine cu *saracu*, ce vedi in Glossariu la articulu *saracesce*.

SARPINGEA, s. f., pl. *sarpingelle*, carbunculus, anthrax; carbunculu, anthrace, morbu pestilentiosu; — *sarpingellosu*, -a, adj., d'in *sarpingella*: coprensu de *sarpingella*: carbunculosu, anthraculosu, pestilentiosu; — pare co a' obscuru, d'in syllab'a iniziale, e in locu de e, si prin urmare: *sarpingella, serpingelle, serpingellosu*, de si coventele, in cestione, se referu la morbi pestilentiosi orientali, si prin urmare ar fi de cautatu ia limbele orientaliloru.

SARPUNU, s. m., serpyllum, serpullum, Linn. thymus serpillum; specia de plante: serpullu, serpillu, thymu serpillu, in locu de *sarpunu*, limb'a Românilui cere: *serpunu*, mai bene: *serponu*, si mai bene: *serponiu*, perfectu: *serpone*, — vedi in Dictionariu *serpone, serponellu, serpullu, serpillu, thymu serpillu*, etc.

SARSAILLA, s. f., inse si m. *unu sarsailla*, homo varius et mutabilis, varius et multiplex, homo morosa et difficilis natura, homo arbitrie suo vivens vel agens; homo libidinosu se gerens; omu variu si mutabile, variu si multiplice; omu de morosa si difficile natura; omu care viue si lucra dupo arbitriulu seu; omu care se porța libidinosu; — ecco câte-va essemple: *maritulu devine sarsailla, dupo sarsailla de ussore; sarsaillii si sarsaillile su fora sensu commune; fugi de sarsailli, déco nu vrei a neboni; ce de sarsailli in acellu oppidu! nu mi place a avé de a face cu unu sarsailla, neci cu una sarsailla; multi pretensi poeti*

si poetesse nu su de câtu inepti si insulsi sarsailli si inepte si insulse sarsaillile; unu bietu sarsailla e addeveratu essitu d'in menti; fugi si de sarsailli si de sarsaillile; — sarsaillia, s. f. abstr., statu, calitate de sarsailla; — pare forte probabile, co sarsailla si sarsaillia, s'au nascutu d'in repetitionea syllabeloru: sar=sal, d'in cari au essitu: sarire=salire. M.

SASAFRASU, s. m., una specia de arbore: *laurus sassafra*, Linn.; — de scrissu: *sassofrasu* sau *sassafrase* = *lauru sassafrase*?

SASCHIU, s. m., specia de planta, vinea, pervinea; vinca, pervinca, (fr. pervenche), dupo *Barcianu* germ. das wintergrün=verdétia de iérna=pervinca.

SATA, (pronuntia *sâta*), s. f., in locu de *sêta*, ce vedi in Dictionariu.

SATASIU, -a, adj. s., d'in *satu*, relativu la *satu*, locutoriu de *satu*, *sateanu*, rusticu, rusticianu, rusticos, rusticianus, vicanus, paganus; — forma spuria, si incompatibile cu norm'a limbei Românilui, in loculu cellei bone: *sateanu*, fem. *sateana*; — d'in *sateanu* derivatu *sateanicu*, -a, adj., relativu la *sateanu*, ce tine de *sateanu*; ero in fem. *sateanica*, se dice de *muliereea sateanica*, care prin elisionea vocalei i, se profere: *sateanca*, inse cu nuantia de ore-care dispretiu.

SATCELLU si *sacellu*, syncopatu d'in *saticellu*, deminutivu d'in *satu*; vedi in Dictionariu: *satuciu=satutiu*.

SATIRU, s. m., securicula, grandior culter, poplnarius culter; tabula adsecandum minutatim cibum idonea, minutal vel cibus intritus; securella sau securicula de taliatu buccati de carne pentru cibul, unu mai mare cultru sau cutitu de talliatu buccati de carne; — fig. minutalie, tocatura de carne, etc.; — turcescu?

SAVANTU, s. m., (dupo fr. savant), eruditus, doctus; eruditu, doctu, invetiatu, vedi in Dictionariu aceste espressioni compatibile cu limb'a Românilui, pre candu *savantu* e cu totulu contr'a naturei limbei române.

SAVARSIRE, -escu, v., finire, termi-

nare, perficere, conficere, peragere, consumere, absolvere, patrare, perpetrare, exsequi, consummare; a finí, terminá, perfece, confece, duce la capu, consume, patrá, perpetrá, essecutá, absolve, consummá; — adj. s., savarsitoriu, -tória, flutor, perfector, consummator, perpetrator; finitoriu, perfectoriu, consummatoriu, perpetratoriu, etc.; part. sup. subst., savarsitu, -a, finitus, terminatus, pefectus, peractus, absolutus, finitu, terminatu, perfectu, peractu, absolutu, etc.; — tote de origine slavica, déro, d'in fericire, cadute in desuetudine; vedi si: *seversire, sfersire, sfarsire, farsire* in Glossariu.

SBACNIRE, sbacnitu, sbacnitura, etc. vedi sbucnire.

SBARCIRE, sbarcitu, sbarcitura, sbârciu, etc., vedi sbercire.

SBARNAIRE, -escu, v., bombitare, mormurare, susurrare, fremere, strepere, mussare, mussitare; a bombitá, murmurá, sussurá, fremere, strepe, mussá, mussitá; — adj. s., sbarnaitoriu, -a, part. sup. subst., sbarnaitu, s. f., sbarnaitura.

SBATAIA, s. f., d'in sbatere, asiá co sbatata e de certu, in locu de sbatalia, (vedi sbatere in Dictionariu), incerniculum, pollinarium cribrum; incerniclu, pollinariu cribru sau ciuru, sêta sau sita, etc.

SBEGU, s. m., a) jocus, ludus, ludificatio, oblectatio, gaudium, hilaritas, laetitiae significatio; jocu, ludu, ludificatione, oblectatione, gaudiu, ilaritate, voliosia, segnificatione de letitia, lascivia, petulantia, etc.; b) festa et festiva turba, caterva, multitudo; festa si festiva turma, caterva, multitudinē; — derivate: sbeguire, -escu, v., de regula reflex. a se sbegui: gaudere, jocarí, ludificare, nugari, lascivire, laetitia perfrui, oblectari, delectari, gestire, genio indulgere, semet beare; a se bucurá, a se jocá, a ludificá, nugá, lasciví, se desfetá de letitia; se delectá, oblectá, gestí, indulge geniului, etc.; — adj. subst., sbeguitoriu, -a, part. sup. subst., sbeguitu, s. f., sbeguitura.

SBERCIOGU, s. m., (d'in sbercire, ce

vedi in Dictionariu), de regula inse in plur. *sberciogi*, in intellesu de: una specia de planta = lat. phallus, (grec. φαλλός) = figur'a membrului genitale masculu.

SBUCIUMARE, sbuciumatu, sbuciumatoriu, sbuciumatura, — tote covente românesci, inse reu pronuntiate si reu scrise in locu de: sbuccinare, sbuccinatoriu, sbuccinatu, sbuccinatura, ce vedi in Dictionariu.

SBUCNIRE, -escu, si sbugnire, -escu, palpitare, trepidare, tremere, micare, absillire, abrumpere, erumpere, abrucere, eruere, eructare, evadere, egredi, exoriri, cooriri; a palpitá, trepidá, tremere, tremurá, micá, absili sau absari, abrumpere, erumpe, abrue, erue, evade, egrede, essori, coori, sari, essultá, eructá, arructá, etc.; — adj. s., sbucnitoriu si sbugnitoriu, -a, part. sup. subst., sbucnitu; subst. f., sbucnilitura si sbucnitura: sbucniture de terribili vulcani; — s. m., sbugnitu si sbucnitu, éro nu participiu si supinu.

SBUGHIARE, (cu conjugatione simpla: sbughiu, sbughi, sbughia, se sbughie, etc.), v., fugam capere, capessere, in fugam se conjicere, praecipiter fugere, loco excedere, possessione cedere, decedere, possessione movere, e possessione exturbare, in pedes se conjicere; merces exposita colligere, condere, expedire; a appucá fug'a. a se coniece sau coniectá in fuga, a fugi cu precipitantia si vemente festinatione, escede d'in locu, cede d'in possessione, decede d'in possessione, missicá, esturbá si espulsá d'in possessione, dispoliá, denudá, depredá, etc.; — adj. s., sbughiatoriu, -a, part. sup. subst., sbughiatu, s. f., sbughiatura; s. m., sbughiu, in sensu de: propera, festinans, praepes, rapida, praepes fuga; expositae, conditae et expeditae merces; loci, fundi vel domus relictio; propera, festante, prepate, rapida, precepte fuga; esposite, condite si expeditae merci; relictione sau delassatione de locu, de fundu si de casa; — noi credemu, ba chiaru ne aflamu in firma convictione, co sbughiare e in locu de sbuglar,

verbu compusu d'in particl'a *s=es=ex*, si d'in verbulu *buglare*, in care *b* initiale e in locu de *ɣ*, asiá in câtu *buglare* e in locu de *fuglare=fagulare*, de la verbulu *fugare=fagare*, ce vine d'in *fugire* = *fegere*, si a nome d'in substantivulu *fugula*, s. f., deminutivu d'in *fuga*=cu class. *fagela*; asiá déro form'a normale a coventului *sbughiare* e, invederatu, forma gratiosa si concinna pentru limb'a Românilui : *sfuglare* = *sfughiare*, de totu degenerata in figur'a *sbughiare*. *M.*

SCAIETOSU, -a, adj., d'in *scaiete*, plenu de *scaieti*, de cardui, — coventu bene formatu, inse inco cu lipse de litere cerute de form'a normale si originaria etymologica, a nome : *scabietosu*; vedi si *scabiete* in Dictionariu.

SCALA, s. f., *scala*, vocum *scala*, *paronychia pecorum*, a) in genere : *scala* sau *scara*, ce vedi in Dictionariu; b) *paronychia* de pecore : α) abscessu de unghia la boui si alte vite; β) in genere, nu numai : *paronychia*, f., ci si *paronychium* = *paronychiu*, si *panariciolum* = *panariciu*. m., α) totu unu reu de unghie de vite; β') reu la oclulu de vite, déro si la oclulu sau faci'a unui omu, asiá *paronychii'a*, *paronychiu*, *panariciulu* su *bube relle*, ca sugellulu, cuniulu, pustul'a, etc.

SCALADA, s. f., (dupo fr. *escalade*), *scalae muro admetae irruptionis causa*, *scalarum ad moenia applicatio vel admotio*, *captum scalls oppidum*; *scale* sau *scare* puse pre muri pentru irruptione, applicatione a scaleloru sau scareloru la murii muniti; oppidu coprensu prin *scale* sau *scare*; — de aci si v. *scaladare*, (dupo fr. *escalader*), *ad moenia scallas admovere*, *scallis tentare mures urbis*; a pune *scarele* la muri, a tentá murii urbei cu *scare*; *scallis admotis in oppidum irrumpere*, *invadere*, cu *scale* sau *scare* a irrumpe in oppidu; *murus scallis superabilis*, muru care se pote luá cu *scare*; — adj. s., *scaladarius*, -a, *scallis mures adoriens*; care cu *scale* sau *scare* attaca murii; — part. sup. *scaladatu*, s. f., *scaladatura*, etc.; — limb'a francesca are, contr'a naturei limbei

Românilui, litter'a *d* in locu de *t*, si prin urmare tote coventele acestui articlu canta se aiba formele : verb. *scalatate*, de la *scalatu*, -a, part. sup. de la verbulu *scalare*; si de aci derivatele : *scalatatoriu*, *scalatatu*, -a, éro d'in part. primitivu *scalatu*, -a, esse de assemine : s. f., *scalata*.

SCALAMBU, 1. prim'a persona singulara, care e câtu se pote de correcta, cumu sta si in Dictionariu cu formele principali : *scalambare*, *scalambata*, *scalambatu*, *scalambatura*; inse lipsesa ramurile stirpii in totulu seu, a nome : a) *scalambatosu*, -a, adj., plenu de *scalambature*, de *scalambaturele* celle mai turpi si indecore; b) *scalambatoriu*, -a, adj. s., opifice de *scalambature*; c) *scalambu*, ce s'ar poté de cineva leuá ca prim'a persona singulara, d'in inceputulu articlului, ce tractámu; inse mare diferentia de sensu e între *scalambu* de prim'a persona singulara, si între *scalambu*, α) adj. s. personale, cu sensu de : *es sibi distorquere solitus*, *es sibi foede contorquens*, *distorquens*, *exterquens*, *depravans*, *turpiter simulatus*, *dissimulatus*; invetiatu a si distorce faci'a; *contorcundu*, *distorcundu*, *estorcundu*, *depravandu* cu fedore faci'a *sea*; cu urritione si turpitudine simulandu si simulatu, dissimulante si dissimulatu; β) s. m. reale si abstractu : *oris contorsio* et *depravatio*, *vultus compositura*, *foeda et turpis simulatio*; *contorsione* si *depravatione* de *facia*, *compositura* de *vultu*, *foeda* si *turpe simulatione*.

SCALCIA, s. f., vedi : 3. *calce* si *calta* in Dictionariu, tractata ca specia de plante si de flori.

SCAMOTARE, v., part. sup. *scamotatu*, s. f., *scamotatura*, vedi : *scamatoria*; *scamatoriu*, *scamatoria* = *scamatorie* in Dictionariu.

SCANCIRE, -escu, v., 1. *lacrimas iterare*, *lacrimas fingere*; a totu plange, a repetí sau iterá *lacrima*, a plange continuu, a fi in plansu; 2. *claudicare*, a *claudicá*, a *schiopitá*, a *cespitá* : a *scanci* de unu *petioru*, *scancesce* de *amendous petiorele*; metaf. : *multe scancescu poetii* in

versurile loru; si oratorii celli mai excellenti inco scancescu;—adj. s., *scancitoriu*, -a. part. sup. *scancitu*; differentia de forma, mai allessu prin accentu, asiá co participiulu sona : *scancitu*, éro substantivulu se aude, de regula : *scâncitu*;—s. f., *scancitura*.

SCANDALA si *scandila*, s. f., defecatosu in forma, si de acea-a vedi : *scandalisare*, *scandalisatu*, *scandalu* in Dictionariu.

SCANDIRE, *scanditu*, *scanditione*, reu formate in locu de : *scandere* = *scandere*, *scansoriu*, *scansu*, *scansura*, ce vedi in Dictionariu.

SCANDURICE, adj., deminutivu d'in *scandura*; vedi déro in Dictionariu : *scandurella*, cu alte deminutive d'in *scandura*.

SCAONU, *scaonasiu*, s. m., reu scrisse in locu de : *scaunu*, *scaonasiu*; vedi in Dictionariu form'a cea mai plausibile : *scamnu*; — *scaonasiu* deminutivu ridiculu in locu de *scânutiu*, si mai bene si formos *scamnutiu*; vedi un'a si mai formosa : *scamnellu*, ce indica Dictionariulu prelonga *scaunellu*, de la *scamnu*.

SCAPECIUNE, s. f., forma scalciata in locu de : *scapetione* sau *scapitione*, *scapatione*, (cele prime d'in *scapitare*), cu multu inse mai bene : *scapitatione*, ce vedi in Dictionariu.

SCARARE, *scaratoriu*, *scaratione*, *scaratu*, *scaratura*.—tote cu acellu-asi sensu ce au in Dictionariu : *scarire*, *scaritu*, *scaritura*, etc.

SCARAMBA, s. f., a) *assis*, *assula*, *assulus*, *assculus*, lamina lignea sectilis, schidia vel schidiæ (gr. *σχιδια*), asse, buccata de lemnu, *scandurella*, *tabla*; *assula*=*ascla* sau *aschia*, *taliatura* de lemnu; *schidia* sau pl. *schidie*=*dispicatura* sau *dispicatella*, *dispicatelle* de lemnu; *assulu*, *assuclu*,=*scandurella* de lemnu; lamina lemnia sectile, lamina de lemnu sectile; b) *trunculus*, *fragmentum*; *trunculu*, *truncorlu*, *fragme*, *fragmentu*, mai allessu de lancia, de sarissa=lancia lunga a Macedoniloru; c) *ligneus aculeus*, *aculiu* de lemnu; d) *ossis fragmentum*, *fragmentu*, *frantura* de ossu; e) *bracteola*; *particella* de

ferru = *bractiola*; f) *paleola aurea vel argentea*; *paliola*, *paliu* suptire de auru sau de argentu, etc.; — forte probabile, co *scaramba* e in locu de *scalamba*, care se pare a fi unu compositu d'in *scala*=*scara*, si d'in verbulu *amblare*. M.

SCARBA, (pron. *scârba*), s. f., *nausea*, *fastidium*, *taedium*, *displacentia*, *repugnantia*, *odium*, *aversio*, *refragantia*, *vomitus eruptio*, *importunitas*, *dolor*, *cruciatu*, *aerumna*, *moerer*, *melistia*, *tristitia*, *aegritudo*, *toleratio*, *perpessio*, *labor*, *afflictio*, *gravamen*; *nausia*, *fastidiu*, *tediu*, *displacentia*, *repugnantia*, *odiu*, *urra* = *orrore*, *aborrore*, *aversione*, *refragantia*, *eruptione* de vomitu, *importunitate*, *dolore* sau *dorere*, *cruciatu*, *erumna*, *meróre*, *mestitia*, *molestia*, *tristitia*, *egritudine*, *toleratione*, *perpessione*, *labore*, *afflictione*, *gravame*, *difficultate*, *greutate*, etc.; — derivate : *scarbire*, -*escu*. v., *fastidire*, *displacere*, *taedere*, *repugnare*, *odisse*, *aversari*, *refragari*, *vomitum causare*, *dolore afflicere*, *cruciare*, *molestare*, *contristare*, *moereri*, *gravari*, *pati*, *perpeti*; a *fastidi*, *ingretiosia*, *displicé* sau *displacé*, *puti*, *tedi*, se *urri*, *repugná*, *urri* sau *aborrí*, *aversá*, *refragá*, *causá* vomitu, *affected* de *dorere*, *cruciá*, *molestá*, *contristá*, se *intristá*, se *gravá*, *patí*, *perpetí*, etc.; — adj. s., *scarbitoriu*, -a, *fastiditor*, *fastiosus*, *repugnans*, *odiosus*, etc., *fastiditoriu*, *fastidiosu*, *repugnatoriu*, *odiosu*, *gretiosu*, etc.; — part. sup. *scarbitu*, s. f., *scarbitura*;—*scarbosu*, -a, adj. s., d'in *scârba*, plenu de *scârba*, *gretiosu*: *nauseabundus*, *nauseosus*, *fastidiosus*, *sordidus*, *spureus*, *horridus* atque *squalidus*, *repugnans*, *oculos* et *animum lacdens*, *offendens*, *importunus*, *taediosus*, *taedulus*, *graveolens*, *intolerabilis*, *affligens*, *crucians*, *ignobilis*, *putidus*, etc.; *nausiabundu*, *nausiosu*, *fastidiosu*, *sordidu*, *spurcu*, *spurcosu*, *orridu* si *scaldidu*, *repugnante*, *ledente* oclii si *offendente* anim'a, *importunu*, *tediosu*, *tedulu*, *graveolente*, *intolerabile*, *ignobile*, *putidu*, *affligente*, *cruciante*, etc.; — *scârbu*, -a, adj. s. in sensu camu acellu-asi cu *scarbosu*, inse se intellege co *scarbosu* e cu multu mai energicu de

Oātu *scârbu*, co-ci adj. *scarbosu* e unu fétu, directu nascutu d'in *scârba*, care e unu substantivu abstractu si absolutu, trassu si ellu, de certu, d'in adj. *scarbu*, -a, ce e, cu mare certitudine, generatoriulu totoru coventeloru d'in acestu articlu; — D. *Miklosich* refere *scârbu* la v. slavicu *skrâbŭ* = moeror, care differe forte in sensu de coventulu nostru *scârbu*; noi inse credemu co *scârbu* e d'in *scârribu*, si acestu-a d'in *scalibu*, in locu de *scaldid* = squalidus, de la v. *scalere* = squalere, si co e prin urmare de origine romana, nu sclava. *M.*

SCARNA, (pron. *scârna*), s. f., *anus*, *anus*, *sordes*, *excrementum*, *merda*, *immunditiae*, *fastidium*, *lutus* vel *lutum*, *cœnum*, *obscenitas*, *impudentia*, *insolentia*, *nugae*; *finu* = *ballegariu*; *sorde* sau *sordi*, *escrimente* sau *scerimente*, *merda*, *cacatu*, *immunditie*, *metaf.*: *fastidiu*, *grétia*, *lutu*, *tena*, *macula*, *obscenitate*, *impudentia*, *insolentia*, *nuge*, *seccature*, *ignominia*; — *scarnavia*, s. f., (d'in *scarnavu*), *facta*, *statu de scarnavu*; — *scarnavu*, -a, adj. s., *squalidus*, *sordidus*, *squaloris plenus*, *spureus*, *immundus*, *inquinatus*, *impurus*, *obscenus*, *impudicus*; *scaldid*, *sordid*, *plenu de scalore*, *spureu*, *incinatu* = *intinatu*, *impuru*, *obscenu*, *impudicu*; — *scarnare*, v., (d'in *scârna*), in sensu analogu cu allu substantivului *scârna*, *cumu*: *cacare*, *cacaturire*, *inquinare*, *squalere*, *spurcare*, *sordidare*, *sordere*, *sordescere*, *immundum esse*, *obscenum esse*, *impurnu et impudicum esse*; a *cacá* si a *se cacá*; a *cacaturí* si *se cacaturí*; a *inciná* si *intiná*, *se intiná*; a *scalí* sau *scalé*, a *spurcá*, *sordí*, *sordescere*; a *fi immundu*, *impuru*, *obscenu*, *impudicu*; — adj. s., *scarnatoriu*, -a, part. sup. subst., *scarnatu*, s. f., *scarnatura*; — d'in part. *scarnatu* si *scarnaticu* -a, adj., *camu in acellu-asi sensu cu scarnavu*, -a; inse si adv. *scarnavu* produce unu seoundu verbu: *scarnavire*, adv. s., *scarnavitoriu*, -a, part. sup. subst., *scarnavitu*, s. f., *scarnavitura*; — déro genitoriu allu totoru fetiloru d'in acestu articlu e: *scarnu*, -a, adj., in sensu analogu cu allu cellor u doue adiective:

scarnaticu si *scarnavu*, -a; inse d'in acestu adj. *scarnu*, -a, nasce si subst. reale feminu: *scârna*; — D. *Miklosich* cauta si pentru *scârna* una radice slavica; noi inse ne permittemu a i adduce a mente de sanscritulu *çacrit* = *excrementum*; de grec. *σκαρ*, gen. *σκαρός*, si *σκαρπια*, lat. *scoria*, de lat. *squalor*, de verbulu lat. *cacare* = gr. *κακιάω*, si de subst. *stercus*, gen. *stercoris*, radici cu multu mai probabili de câtu alle Domnului *Miklosich*: — vedi si *scârba*.

SCARSNIRE, (pronuntia *scarșnire*), -escu, v., a) *stridere*, *frendero dentibus*; a *stride*, *frende* = *trece dente pre dente* cu sonu stridente, neplacutu urechiloru, german. *knirschen mit den zähnen*; b) *stridere*, *gemere*, *crepitare*, ad *crepitaculi molaris instar strepere*, acute sonare, *manibus plaudere*, *flagelle insonare*; a *stride*, *gеме*, *crepitá*, strepe ca *crepitacululu de móra*, soná acutu, pre acute; *plapde* cu *mânule*, *insoná* cu *flagellulu*; *crepitá* *ventrele* sau *intestinele*; — adj. s., *scarsnituriu*, -a, part. sup. subst., *scarsnitu*, s. f., *scarsnitura*; — *scârșiu*, s. m., care e *patrele totoru celloru alte derivate*, in sensu de: *stridor*, *gemitus*, *acutus sonus*, *manuum plansus*; *stridore*, *gemitu*, *acutu sonu*, *insonatione* cu *flagellulu*, *plausulu mânuloru*; — pare forte probabile, a fi nascutu d'in unu participiu *scarsu* -a, de la unu verbu *scargere* affine cu *strigare*. *M.*

SCARTECA, (pre a locuri mai bene *scartica*), s. f., *carte rea*, *scriptu inutile*, dupo *Barcianu*.

SCARTIIRE, (conjugatione simpla: *scartiu*, *scartii*, *scartie*, *se scartia*, etc.), v., *crepare*, *crepitare*, *stridere*, *gemere*, acute sonare, *manibus plaudere*, ad *crepitaculi molaris instar strepere*, *vociferari*, *dare acrem sonitum*; a *crepitá*, *stride*, *gеме*; soná acute, pre acute; *plapde* cu *mânule*, strepe ca *pétr'a de móra*, *crepitá* *intestinele* sau *ventrele*, *vociferá*, dá *acre* si forte *sonitu*, etc.; — adj. s., *scartiitoriu*, -a, part. sup. subst., *scartiitu*; — *scartiu*, s. m., in sensulu verbului descrissu in inceputulu articlului, spre essemplu: *scartiitulu*

acutu allu multoru carra neunse de multe dille; scártiele acri alle rotilloror; — adj. s., *scartiitoriu,-a*, care *scartie*, care *crepita*, etc.; inse, in specie, ca subst. f. reale : *scartiatoría* = *scartiitoría* = *scartiatoré*, crotalum vel crotala, erumata, crepitaculum, strepitaculum, molare vel melendinarium crepitaculum, ad crepitatacull molaris instar strepitus, polycenenon, (πολύκνημον); crotalu sau pl. crotale, instrumentu facutu d'in doue osse sau d'in doue buccati de lemnu, ce se batu unulu cu altulu; erumate, pl.; — *scartiitu*, part. sup. subst.; — *scartiitura*, s. f.

SCATINA, s. f., specia sau genu de pesci, dupo *Barcianu* comparatu cu *scalu*. germ. *engelfisch*.

SCATIU (pron. *scatiu*, cu *t* duru), *acanthis*, luteola, frigilla vel fringilla viridis, galgulus, galbula; genu de passeri cu specie : *acanthide*, *lutiola* sau *lutiora*, *frigilla* sau *fringilla verde*, *galgulu*, *galbula*, etc.

SCATOLCA si *scatulca*, s. f., *arcula*, *capsula*, *capsula locullis distincta*; *arcula*, *capsula*, *capsula cu locuri distincta*, unde pentru *callatoria* sau *calle* se punu *necessariele* pentru *més'a callatoriului*, — *scatolca* sau *scatulca* sunt de certu, deminutive d'in *scatola* sau *scatula*, ce vedi in Dictionariu.

SCAUIRE, (*scaire*, *sgaire*), v., part. sup. subst., *scauitu*, (*scaitu*, *sgaitu*), s. f., *scauitura*, (*scaitura*, *sgaitura*), etc., cari tote au desinentia cu *i*, inse mai bene cu *a*, cumu : *scauare*, v.; s. adj., *scauatoriu,-a*, part. sup. subst., *scauatu*, s. f., *scauatura*, s. m., *scauu*; vedi si in Dictionariu *scau*, *scauire*, *scauitura*, etc.

SCAUNASIU, pl.-e, a) deminutivu ridiculu, in locu de *scaunellu* sau *scamnellu*; *scabellum*; b) derivativu d'in *scaunu* in sensulu de : *judeciulu Sabiniului* = *judeciulu Sabiniului*, prin urmare : *scaunariu* = *locutoriu in scaune*; — *scaunale*, adj. relativu la *scaunu*, (ca *judeciulu* sau *districtu*); *officiulu scaunale*; — tote d'in *scaunu*; vedi *scamnu*, *scamnellu*, etc. in Dictionariu.

SCAZU, v., pers. I, sing. indic. si

conjunct.; part. sup., *scazutu*, etc., reu scrisse in locu de *scadiu* sau *scadu*, de la infinit. *scadere*, part. *scadutu*, etc., vedi in Dictionariu.

SCHELA, s. f., *crepido*, *lapideus flavil margo*, *agger*, *portus*; *perfugiam*, *asylum*; *crepidine*, *marginé de pétra la unu fluviu*, *aggeré*, *portu*; *perfugiu*, *asylu*; — form'a *schela* e mutilata d'in *scala* = *scara*.

SCHELETU, pl.-e, *scoletus*, *essoa forma*, *larva nudis ossibus cohaerens*, *cadaver* vel *corpus anima cassum*, *corpus exanime*; *scoletu*, *forma sau figura de osse*, *cadavere sau corpu privatu de anima*, *corpu essanime*; — *scheletu* e reu scrisu si reu pronuntiatu; vedi *scoletu* in Dictionariu.

SCHIDOLARE si *schidolire*, *schidolatoriu* si *schidolitoriu,-a*, *schidolatu* si *schidolitu*, *schidolatura* si *schidolitura*, etc.; vedi *schidolu,-a*.

SCHIDOLU,-a, s. adj., *mutilus*, *mutilatus*, *membris captus*, *membris omnibus captus*, *debilis atque iners*, *mutilus et decurtatus*, *difformis*, *deformis*, *indecorus*, *truncus,-a,-um*, *detruncatus*, *obtruncatus*, *depravatus*, *corruptus*; *mutilu*, *mutilatu*, *privatu de membre*, *de tote membrele*, *debile si chiaru inerte*; *mutilu si descurtatu*; *difforme*, *deforme*, *indecoru*, *truncu,-a*, (adj.), *detrupcatu*, *obtruncatu*, *depravatu*, *corruptu*; — de observatu e, co form'a *schidola*, ca substantivu, se pune si pentru *barbati* si pentru *femine*; — derivate d'in *schidolu,-a* : *schidolare*, v. (cu conjugatione simpla : *schidolu*, *schidoli*, *schidola*, se *schidole*, etc.); *mutilare*, *decurtare*, *membro capi*, *omnibus membris capi*, *debilitare* vel *debilitari*, *deformare*, *dedecorare*, *deturpare*, *castrare*, *detruncare*, *depravare*, *corrumperé*; a *mutilá*, *decurtá*, *discurtá*, se *privá* de unu membru, se *privá* de tote membrele; a *debilitá* sau se *debilitá*, *dedecorá*, *deturpá*, *castrá*, *detruncá*, *depravá*, *corrumpe*, etc.; — s. adj., *schidolatoriu,-a*, part. sup. subst. *schidolatu*, s. f., *schidolatura*; — inse e de observatu, co, in locu de *schidolu,-a*, se dice in multe locuri, *schidodu,-a*, adeco syllabele d'in urma se per-

muta un'a cu alt'a : *schilodu,-a*, = *schidolu,-a*; — in fine precedentele verbu : *schidolare, schidolatoriu, schidolatu, schidolatura*, are in tote formele selle acea-asi permutatione a celloru doue syl-labe alle coventului *schidolu*, adeco in-tre *schidolu* si *schilodu*, precumu : *schidolare* si *schilodare*, *schidolatoriu* si *schilodatoriu*, *schidolatu* si *schilodatu*, *schidolatura* si *schilodatura*; — pre longa *schidolare* sau *schilodare* si derivatele selle : *schidolatoriu* si *schilodatoriu*, etc. se aude pre a locuri cu acellu-asi sensu i in locu de *a*, adeco : *schidolire*, si *schilodire,-escu*, s. adj. *schidolitoriu* si *schiloditoriu*, part. sup. subst. *schidolitu* si *schiloditu*, s. f., *schidolitura* si *schiloditura*; etc.; — *schilaire,-escu*, v., vaglire, ejulare, gemere, lugere, lamentari, misereri, deplorare, deflere, mugire; a vagi sau vai, vaietá, geme, deplorá, plange, mugí; murmurá, se bocí, etc.; — adj. s. *schilaitoriu,-a*, part. sub. subst., *schilaitu*, s. f., *schilaitura*; — s. m., *schilaiu*, vagitus, ejulatus, gemitus, luctus, lamentum, lamentatio, miseratio, deploratio, defletus; vagitu sau vaitu, gemetu, luctu, lamentu, lamentatione, miseratione, deploratione, defletu, plansu, bocitu, etc., — apoi una secunda forma mai disvoltata in sonoritate de cátu preoedentea *schilaire*, si anome : *schilalaire,-escu*, v. in sensu ceva mai energeticu de cátu *schilaire* : vaglire, ejulare, gemere, lugere, lamentari, misereri, deplorare, deflere, mugire; a vagi, se vagitá, se vaietá, geme, luge, lamentá, miserá, deplorá, plange, se bocí, mugí, etc.; — adj. s. *schilalaitoriu,-a*, part. sup. subst. *schilalaitu*, s. f., *schilalaitura*, s. m., *schilalaiu*; — trecemu acumu la alta seria de forme si de nuantie : *schilavire,-mutillare, decurtare, membro capi, membru omnibus capi; debilitare, deformare, dedecorare, deturpare, castrare, detruncare, depravare, corrumpere; a mutilá, descurtá, discurtá, a se privá de unu membru, a se privá de tote membrele, debilitá, dedecorá, deturpá, castrá, detruncá, depravá, corrumpere, etc.; — s. adj., schilavitoriu,-a, part. sup. subst., schilavitu, s. f., schilavitura; inse si*

form'a *schilavare*, cu derivate : *schilavatoriu, schilavatu*, etc.; — adj. *schilavu,-a*, care e genitoriulu totoru fetloru acestei familia fecunda, cu acellu-asi sensu ce are si *schidolu,-a*, adeco : mutilus, mutilatus, membre captus, membru omnibus captus, debilis atque iners, impotens privatusque membru, mutilus et decurtatus, deformis, truncus,-a,-um, detruncatus, depravatus, corruptus, dedecoratus, deturpatus, castratus; mutilu, mutilatu, privatu de unu membru, de tote membrele; *stabile* si inerte, impotente si privatu de membre, mutilu si decurtatu si asiá discurtatu, deforme, truncu,-a, detruncata, depravatu, corruptu, dedecoratu, deturpatus, castratu, etc.; — apoi d'in *schilavu* se generá si : *schilavia*, s. f., abstractu si absolutu, cu sensulu integru, ce are genitoriulu, adeco : mutilatione, privatione de unu membru, privatione de tote membrele, debilitate si chiaru inertia, impotentia si chiaru si privatione de membre, mutilitate si decurtatione, deformitate, depravitate, corruptione, deturpatione, dedecore, castratione, etc.; — *schilavu,-a*, precuma a generatu : *schilavire, schilavitu*, etc., asiá generá si : *schilavare*, v.; s. adj., *schilavatoriu,-a*, part. sup. subst., *schilavatu*, s. f., *schilavatura*; — in legatura cu aceste-a occurre in Dictionariulu de Buda : s. adj., *chilu,-a* = homunculus, homo nauci, homo nihili, homo abjectus; apoi *chilavu,-a*, adj., mutilus, vancus, claudus; si v., *chilavire,-escu*, mutillare, part. *chilavitu*, subst. f., *chilavitura*.

SCHIDOLARE si *schilodare, schidolire* si *schilodire, schidolatoriu, schidolatu, schidolatura; schilaire, schilaitoriu, schilaitu, schilaitura; schilalaire, schilalaitoriu, schilalaitu, schilalaitura, schilalaiu, schilavare* si *schilavire, schilavatoriu, schilavatu, schilavatura, schilavu, schilavia*, etc.; vedi *schidolu,-a*.

SCHIMA, *schimaticu, schimatismu, schimbare, schimbaria, schimbaciosu, schimbaciune, schimbatoriu, schimbatu, schimbatura, schimbu, schimnicesce, schimnicescu, schimnicia, schimnicismu,*

schimnicu, schimonosire, schimonositoriu, schimonositu, schimonositura, schimosire, schimositoriu, schimositu, schimositura, — parte d'in aceste covente su pure romanesci, precumu celle de la *schimbare* pëno la *schimbu*; parte su de origine gréca, romanisate cu mai multu sau mai pucinu successu, dupo tempulu in care s'au introdussu, precumu : *schima, schimaticu, schimatismu, schimnicisce, schimnicescu, schimnicia, schimnicismu, schimnicu, schimonosire, schimonositoriu, schimonositu, schimonositura, schimosire, schimositoriu, schimositu, schimositura*, cari se potu vedé in Dictionariu cu formele corecte : *schema, schematicu, schematismu, schemnicisce, schemnicescu, schemnicia, schemnicismu, schemnicu, schemonosire, schemonositoriu, schemonositu, schemonositura; schemonire, schemonitoriu, schemonitu, schemonitura*; — câtu pentru *schimbu, schimbare*, si derivatele selle, observa co s'au nascutu d'in *scambiu, scambiare*, cu trecerea vocalei *i* in prim'a syllaba si cu obscurarea syllabei *âmb* : *sciâmbu, sciâmbare*, unde pentru impedecarea sibilationei se intercală *h* : *schîâmbu, schîâmbare*; (compara in respectulu permutationei : *caglu=caghiu = chiagu, cingla = cinghia = chinga*); vedi in Dictionariu *scâmbiu, scambiare*, cu derivatele selle; — unii grammatici au propusu a se scrie : *scâmbu, scâmbare*, etc., noi credemu co se pote scrie : *scâmbu, scâmbare*, etc. fora lesione de puritatea limbei.

SCHINARE, s. f., se dice pre a locure prin massele poporului in locu de : *spinare*, ce vedi in Dictionariu cu tote affinile selle.

SCHINGUIRE, -*escu*, v. *torquere, cruciare, exeruciare, tortare*; a *torturá, tormentá, cruciá, escruciá, vessá*; — adj. *schingiuitoriu, -a*, part. sup. subst. *schingiuitu*; s. f., *schingiuitura*, s. m., *schingiu*, — vocalea iniziale fiendu obscura. se scrie de unii *schinguire*, etc., de altii *scinguire*, (totu cu *c duru*), etc.; póte co ar fi mai bene a se scrie *scânguire*, etc.

SCHINTA, (cu *î* obscuru, adeo : *schin-*

ta, dupo altii *scinta*, [cu *c duru*], sau *scânta*), s. f., scurtatu d'in *scantelia*, dupo Dictionariulu de *Buda* : *scintilla, gutta, hilum, paululum, modicum; unu picu, pucinu, pucinellu*; — *schintee, schintee, schinteutia*, reu scrisse in locu de : *scanteia = scantelia* sau *scintelia, scanteiare = scanteliare* sau *scinteliare scanteiutia = scanteliutia* sau *scinteliutia*; — vedi in Dictionariu : *scânta, scântea = scantelia; scanteiare = scanteliare, scantilla*, etc., vedi apoi : *scinta scintelia, scinteliare, scintilla*, etc.

SCHINU, s. m., se dice pre a locure prin massele poporului in locu de *spinu*; — vedi *spina* si *spinu* in Dictionariu.

SCHIPTRU, pl.-e, reu pronuntyatu si reu scrisu in locu de *sceptru*; — vedi *sceptru* in Dictionariu.

SCHIRBA, *schirbire, schirbitoriu, schirbitu, schirbitura, schirbosu, schirbostia, schirbu, schirbia*, etc.; vedi *scârba, scarbire*, etc., in Glossariu.

SCHIRCIONU, *scârcionu, schircionu*, (cu *î* obscuru d'in syllab'a iniziale), dupo altii : *scrñcionu, scrñcionu, scrñciumu*, si *scrñciouu*, pl.-e, instrumentu de leganatu, compusu d'in lemne si d'in funi.

SCHIRNA, *schirnavu, schirnavia; schirnavire, schirnavitoriu, schirnavitu*, etc.; vedi articlulu de mai susu : *scârna, scarnavu*, etc.

SCHIROSU, s. m., (*σχιρσο*), *blems, cancer*; unulu d'in morbiu celli mai corroditori de carnea omului, care póte duce la *canceru* sau *cancru*; pronuntya coventulu *schirosu* e imitata dupo a Greciloru moderni si form'a scalciata dupo dens'a in modu orribile; vedi form'a corecta in Dictionariu : *scirru*, cu derivatele : *scirrhoma, scirrhose, scirrhosu*, si cu compositele : *scirrhocele*, etc.

SCHIRSNIRE, (cu *î* obscuru in syllab'a iniziale, si cu *s* aspru sibilante), *escu*, v. in locu de *scârsnire*, — assemine si derivatele : *schirsnitoriu*, in locu de *scârsnitoriu, schirsnitu* in locu de *scârsnitlu, schirsnitura* in locu de *scârsnitura*; vedi *scârsnire* in Glossariu.

SCHIRTIIRE, (cu *î* obscuru in syllab'a iniziale), -*escu*, v. in locu de *scâr-*

tiire; vedi *scârțiire* in Glossariu, vedi si *cârțiire*.

SCHITACIA, s. f., statu, intelligentia, scientia de *schitace*; *schitace* (pre a locure *schitaciu,-a*), adj. s., vivax, vigenus, vegetus, vividus, alacer, hilaris, laetus, jocosus; perspicax; vivu, vivace, vigente, vegetu, vividu, alacre, ilaru, jocosu, perspicace, perceptoriu.

SCHITIA, s. f., (it. schizzo, isp. esqueto, fr. esquisse, d'in schedias, gr. *σχέδιος*), levis rei adumbratio; adumbratione usiora a unui lucru, desemnu rapidu si numai cu liniile principali; — de aci v. *schitiare*, (*σχιδιάζω*, it. schizzare, fr. esquisser), a adumbrá usioru, a desemná rapide si numai cu liniile principale; — adj. s., *schitiatoriu,-a*, part. sup., *schitiatu,-a*, s. f., *schitiatura*, s. m., *schitiu*.

SCHITU, pl.-uri, asceterium, monasterium, monasteriolum, coenobium, coenobiolum; asceteriu, monasteriu, monasteriolu, cenobiu sau cenobiolu, mai allessu retrassu si isolatu, in care ómenii retrassi d'in vallurile lunei se essercita in pietate, abstinencia si alte virtuti crestinesci; — coventulu *schitu* e reu formatu dupo gr. byzantinu: *ἀσκητής* = exercitor, care e subst. personale, nu reale, si numai prin una confusione de idee a potutu trece la insemnarea locului sau a casei unde petrecu si se essercita in virtute assemine persone; — vedi in Dictionariu formele celle correcte: *ascete*, *asceteriu*, *asceticu*, *ascetismu*, *ascetu*, etc.

SCIRBA, (cu *i* obscuru, *scîrba*), *scîrbire*, *scîrbitoriu*, *scîrbitu*, *scîrbitura*, *scîrbia*, *scîrbosu*, *scîrbu*, etc.; vedi art. *scârba* in Glossariu.

SCIRCIIUMU, (cu *i* obscuru, *scîrciumu*), pl.-e si -uri; vedi art. *schîrcionu*, in Glossariu.

SCLEFA, (cu *s* initiale aspru sibilante), s. f., dupo Dictionariulu de *Buda*: scida, german. ein seheit, despiciatura (de lemnu); — v. *sclefare,-ediu*, dupo Diction. de *Buda*: *findere*, *disfindere*, germ. spalten, a despiciá; part. sup. *sclefatu*, despiciatu; — barbarismu neconoscutu d'in cóce de Carpati.

SCLEPTIU, (cu *s* initiale aspru sibilante), pl.-e, si -uri, dupo Dictionariulu de *Buda*: oestrus, germ. die bräuse, strechia; — barbarismu neconoscutu Romániloru d'in cóce de Carpati.

SCLIMPUSIU, s. m., uncinus, *fibla* lignea; fibla de lemnu cu care se figu pre fune lintiele spellate ca se nu le inventulu; germ. der wäschhaken.

SCLIPIRE,-escu, v., lucere, fulgere, micare; a luci, fulge, micá; — derivats *sclipitosu,-a*, adj., lucens, micans, figidus; care are calitatea de a *sclipi*, figidu; *sclipitoriu,-a*, in sensu mai mult activu; — *sclipela*, s. f., forma spuria d'in radecina barbara, fulger, fulgor.

SCLIPETIU, s. m., una planta, tormentilla erecta, Linn. germ. blutwurz, ruhrwurz, hellwurz, dupo *Barcianu* si *folgwarzenkraut*.

SCLISSA, s. f., ca si *clissa*, dupo Dict. de *Buda*: lardum, laridum; lardu, carne grassa de porcu, *suillina*.

SCLIVISSIRE,-escu, v., levigare, pe-llire, limare; a polí, a dá unu lustru la metalle si la alte materie, a limá; derivate: *sclivissitoriu,-a*, adj. s., politoriu, limatoriu, lustruitoriu; de aci si subst. f. reale: *sclivissitória* sau *sclivissitóre*; — *sclivissitu*, part. sup. subst.; *sclivissitura*, s. f.; — inse *sclivissela* s. f., e forma spuria d'in radecina barbara, *politura*, *politio*, *politura*; (compara gr. *σκληρόειν*).

SCOBALTIRE,-escu, v., dupo Dictionariulu de *Buda*: calcitrare, labi, lapsare; a lunecá, a cadé lunecandu.

SCOBERDARE, v., a curbá, a arcuá, a lucrá ceva in forma de arcu, dupo *Barcianu* germ. bogenförmig ansarbeiten, krümmen; de aci si part. adj. *scoberdatu*.

SCOBORIRE,-escu, v., *scoborisu*, s. m.; vedi *coborire*, *coborisu*, etc., in Glossariu.

SCOCIORIRE,-escu, v., 1, *disjicere*, *disstipare*; a arruncá in derept'a si in stang'a; 2, *scabere*, *ruspari*, *promerere*; a rímá, scóte afara cu rostrulu, cumu facu gallinele si porcii; fig. a scrutá, a perscrutá; — derivate: *scocioritoriu,-a*, adj. s.; *scocioritu*, part. sup. subst.; *scocioritura*, s. f.

SCODOLIRE, *scodorire*, si *scodormolire*, -*escu*, v., dupo Dictionariulu de *Buda*, synonyme cu *scociorire*; vedi déro acellu verbu cu tóte derivatele selle.

SCONTARE, *scontatoriu*, *scontatu*, *scontu*; vedi in Dictionariu: *scomputare*, *scomputatu*, *scomputu*.

SCOPIRE, -*escu*, v., castrare; a castrá; derivate: *scopitoriu*, -*a*, adj. s., castrator, castratoriu; *scopitu*, part. sup. subst., castratus, castratu; — se pare a fi in affinitate cu *scobire*, si póte chiaru cu *sculpire*.

SCORBELLIRE, -*escu*, v., dupo Dictionariulu de *Buda*: rimare, ruere, scabere, si ca essemplu: *a scorbelli cu degelulu in nasu*; — n'amu auditu verbulu neci una data.

SCORMONIRE, -*escu*, v.; vedi *scurmare* in Dictionariu impreuna cu derivatele selle.

SCORNACE, si *scornaciu*, -*a*, adj., dupo Dictionariulu de *Buda*: vigilans, modico somno indulgens; — nóue nu ni e connoscutu coventulu.

SCOVARDA sau *scovérda*, s. f., plur. *scovérdi*; placenta suptire.

SCOVERDARE, v., *scoverdatu*, part., a se inflá ca una *scovérda*, a se strambá; — compara si *scoberdare*, *scoberdatu*.

SCOVERSIRE, -*escu*, v., in locu de *coversire*, vedi acestu verbu in Glossariu.

SCRAMBITIA, s. f., clupea harengus, aloe, halec, halex; arenga, specia de pesce bonu de mancatu.

SCRASNIRE, (cu *s* aspru sibilante), -*escu*, v., vedi *scarsnire* in Glossariu.

SCRINTE, s. f., syringa vulgaris, Linn. unu arbustu, *mellinu*, dupo Dictionariulu de *Buda*.

SCRINTEIA sau *scrintelia*, (cu *l* molliatu), s. f., una planta, dupo *Barcianu* germ. das silberkraut, der gänserich, das fingerkraut.

SCRINTELA, s. f., forma spuria in locu de *scrintitura*, luxatio, luxatura; lussatura, dislocatione; — verbulu *scrintire* cu tóte derivatele selle: *scrintitoriu*, *scrintitóre*, *scrintitu*, *scrintitura*, inco nu da tóta securanti'a de puritate româna, si remâne a fi suppusu discussionei venitória.

SCRIVIRE, -*escu*, v., lamentari, (it. *figolare*); a plânge, a se vaietá, a lamentá; — derivate: *scritoriu*, adj. s., *scritu*, part. sup., *scritura*, s. f., alta forma mai urrita e *scrivéla*, déro pucinu usitata.

SCROBÉLA, s. f., amyllum, (it. *amido*, fr. *amidon*, isp. *almidon*); flore de farina viscosa estrassa d'in grânu, cu care se servescu spellatoressele spre a dá lintieloru unu gradu de rigiditate: *scrobela alba*, *scrobela albastra*; — acésta forma spuria provine d'in verbulu: *scrobire*, -*escu*, amylo solidare, a intari lintiele cu amyllu; — *scrobitoriu*, -*a*, adj. s., *scrobita*, part. sup., *scrobitura*, s. f.

SCRUBU, s. m., germ. *schraube*, *cochlea*; cochlia, vite; vedi si *sirofu*, *sirupu* si *siurupu*.

SCUMPU, -*a*, adj., a) *carus*, pretiosus, magni pretii; pretiosu, de mare pretiu; b) *avarus*, avaru; — derivate: *scumpete*, si *scumpetate*, s. f., caritas, annonae caritas; tempu candu lucrurile su *scumbe*, mai allesu candu buccatele su *scumpe*, *scumpete de buccate*; — *scumpenia*, s. f., forma spuria in locu de *avaritia*; — *scumpia*, s. f., a) *syringa vulgaris*, Linn., vedi mai susu *scrinte*; b) *rhus caritaria*, germ. *gärberbaum*, *färberbaum*, *essigbaum*, *sumach*; -v. *scumpire*, -*escu*, a) activu, pretium augere, a redicá, a inaltia, a mari pretiulu; b) refl. *a se scumpi*, pretium crescere, a se redicá pretiulu, a se face mai *scumpu*; c) refl. *a se scumpi*, nimio lucrero inhiare, a volí a castigá multu la vendiare sau la comperare, a fi *avaru*; — unu derivatu extraordinariu e: *scumpetu*, pl. *scumpeturi*, lucruri *scumpe* = pretiose; — adiectivulu *scumpu*, de sí de origine dubia, nu se pare rebelle limbei române; oppositulu lui e *evtinu*, ce vedi in Dictionariu.

SCULLARE, v., *scullatu*, part., vedi *scollare*, *scollatu*, in Dictionariu.

SCUNDU, -*a*, adj., humilis, (bassus); bassu, micu de statura; — straformatu sau d'in *scurtu*, sau d'in *κοττός* cu pronuntiationea gréca moderna.

SCUTELA, s. f., forma spuria d'in verbulu *scutire* de la subst. *scutu*, in

locu de *scutitura*; — *scutelnicu*, s. m., care e *scutitu* = *esemptu* de contribuție cōtra statu; de aci : *scutelnicia*, calitate de *scutitu*, forme essite d'in usu.

SDERU, (cu *s* aspru sibilante), s. m., unu micu animale patrupede selbatecu, *martura*, *martes*, *mustella foina*, Linn. (fr. *foinine*, it. *martora*, germ. *marder*).

SDRANCANIRE, -*escu*, v., crepere, crepitare, strepore, strepitare; a strepitá, a face unu sunitu disgratiōsu; — *sdrancanitu*, part. sup. subst.; *sdrancanitura*, s. f., strepitus, crepitus, actione si effectu de *sdrancanire*.

SDRANTIA si *sdréntia*, s. f., lacinia; lacinia, ruptura, peticu ruptu de pandia, de pannura, etc.; — derivate : *sdrantiosu* si *sdrantiuros*, -*a*, adj., lacer, laceru, laciniosu, ruptu; *sdrantiuire*, -*escu*, v., lacerare, dilacerare, a lacerá, a rupe, a face lacinie; *sdrantiuitu*, -*a*, part., laceratus, laceratu, ruptu.

SDRAVENU, -*a*, adj., incolumis, integer, sanus, firmus, fortis, robustus, praestans; intregu, sanetosu, valente, robustu, prestante; derivate : *sdravenire*, -*escu*, v., a face sanetosu, a insanetosia, refl. a se insanetosia; *sdravenitu*, -*a*, part. insanetosiatu; compositu : *nesdravenu*, -*a*, supernaturalu, fatuu; — radice slovenica.

SDRELIRE, -*escu*, v., dupo *Barcianu* germ. streifen, zerdrücken, die blumen abbrechen, abpflücken, aufritzen, schrammen.

SDRÉNTIA, s. f., vedi *sdrantia*.

SDROBIRE, -*escu*, v., terere, conterere, contundere, quassare, conquassare, frangere; a frange, a sfermá, a preface in buccatelle; derivate : *sdrobitoriu*, -*tória*, sfermatoriu; *sdrobitu*, -*a*, adj. part. sfermatu; *sdrobitura*, s. f., actione si effectu de *sdrobire*, sfermatura; — *sdrobu*, s. m., (care se pare a fi radicea verbului), fragmentum, fragmentu, frustu, ruptu, ruptura; — radice barbara, pare a fi affine cu *darabu*, ce vedi in Glossariu.

SDROIA, s. f., caterus; vedi *dróia* in Glossariu.

SDRUHAIRE si *sdruhanire*, -*escu*, v., quatare, succutere, agitare, exagitare, a scuturá, a sdrunciná, (cu care se pare

a stá in legatura etymologica); derivate : *sdruhaitoriu* si *sdruhanitoriu*, -*tória*, adj. s., *sdruhaitu* si *sdruhanitu*, -*a*, part. *sdruhaitura* si *sdruhanitura*, actione si effectu de *sdruhanire*, quassatio, succussio, agitatio, sdruncinatura.

SEBORU, s. m., vedi *soboru* cu tōte derivatele selle.

SECASTRU, s. m., dupo Dict. de *Buda* : cumuru de fēnu oblungu, *caulus foeni oblongus*, germ. eine *Ilugliche heurieste*.

SECHASTRU si *sichastru*, mai bene *sychastru* sau *esycastru*. (d'in *ἡσυχία* = *quiescere*), solitariu, eremitu, anachoretu, ascetu, eremita, anachorata, ascetes; derivate : *sechastria* si *sichastria*, mai bene *sychastria* sau *esycastris*, s. f., vita anachoretica vel solitaria, viétia solitaria sau *sychastica*; *sychastricu*, -*a*, adj., solitarius, eremiticus, solitariu sau eremiticu; *sychastrice*, adv., more eremitarum, in modu eremiticu; *sychastrescu*, -*a*, adj., eremiticu; *sychastresce*, adv., eremitice; *sychastrire*, -*escu*, v., vitam eremiticam ducere, a duce viétia *sychastica*, a fi *sychastru*.

SECICA, (pronuntia *sectica*), s. f., dupo Dict. de *Buda* : nutretiu meruntu taliatu, pabulum sectum, germ. der *hückerling*, das *häksel*.

SEICA, *siéica* si *siéica*, s. f., luntre, linter, scapha, cymba; derivatu : *seicariu*, *seicariu* si *siaicariu*, s. m., luntrariu care duce cu luntrea, si care face luntre; — radicea se pare a fi turcésca.

SECUTIA, (cu *s* aspru sibilante, *secutia*, ba chiaru *jecutia*, si *jucutia*), s. f., corruptu d'in lat. *exsecutio*, *essecutione*; derivate : *secuire*, -*escu*, v., exsequi, a essecutá; *secutiu*, s. m., *essecutor*, *essecutoriu*; vedi formele celle bone in Dictionariu : *essecere*, *essecutare*, *essecutione*, *essecutoriu*.

SEIMENU, s. m., militariu mercenariu, soldatu, voluntariu strainu : *seimenii erau militari condussi cu mercede d'intre straini; elli facura bone servitiu terrei, inse mai in urma devenira addeverati pretoriani, si d'in acésta causa se desfientiara*.

SEIMU, s. m., adunare generale la Poloni; coventulu figurédia in cronicela nóstre, inse de multu s'a datu uitarii.

SEINU, -a, adj., giacus; cenusiu, se dice despre pèru: *peru seinu, callu seinu*.

SEMTIRE si *sintire*, v., sentire; vedi *sentire* in Dictionariu cu tóte derivatele selle.

SEPELLIRE, (cu s aspru sibilante, *şepellire*), -escu, v., dupo Dict. de Buda: supplantare verba palato; a pronuntiá passeresce, germ. *lispelnd aussprechen*.

SEPETU, s. m., cista, arca; cista, arca; derivate: *sepetellu*, cistula, cistella, cistellula, cistella; *sepetariu*, s. m., care face si vende *sepete*, arcularius, arculariu, cistellariu.

SERACU, *serucia*, *seracime*, *seracire*, *seracutiu*, *serantocu*, *seracescu*, *seracesce*; vedi *seracesce* etc. in Glossariu.

SERAIU sau *seraliu*, s. m., (fr. *sérai*), palatiulu sultanului;—de origine turcésca.

SERASCHIERIU, s. m., generariu turcescu; derivatu: *serascheria*, officiu *seraschieriu*.

SERBETU, (cu s aspru sibilante, *şerbetu* sau *sicrbetu*), s. m., una specia de lemonata turcésca; originea coventului se pare a fi arabica;—derivatu: *şerbegiu*, s. m., care face si vende *şerbetu*.

SERDARIU, s. m., (capitanus), dux, capitanu in armat'a turcésca; derivatu: *serdavaresa*, muliere a *serdariului*;—pre tempulu regimelui fanarioticu coventulu se introdusese in Romani'a ca titlu nobilitariu, acumu s'a datu uitării;—originea lui se pare a fi persica.

SERGEANTE, s. m., (fr. *sergent*, it. *sergente*, isp. *sargento* si *sergente*), derivatu, d'in *serviente*, prin *sergiente* adjunse *sergente*, servitoriu publicu, p. e. la justitia; apoi gradu militariu: decurione, *sergente-maiore* = decurione maiore.

SERGU, s. m., in compositionea: *de sergu*, alto, continuo; derivate: *serguire*, -escu, v. refl., studere, niti, conari, operam dare; a se adopará, a lucrá cu diligentia; *serguentia*, s. f., studium, conatus, opera, industria, diligentia, sedulitas; diligentia, adoperatione, zelu,

studiu; *serguentiosu*, -a, adj., diligens, industrius, sedulus, gnavus, studiosus; diligente, industriosu, studiosu, adoperativu; *serguitoriu*, -tória, adj. s., synonymu cu *serguentiosu*, cu mica differentia, co *serguentiosu* se refere mai multu la calitatea, éro *serguitoriu* la activitatea espressa prin *serguentia*:—*serguéla* s. f., unu barbarismu, si mai mare, synonymu cu *serguentia*, inse puciu usitatu.

SÉRLA, (cu s aspru sibilante, *şér*la), s. f., unu câne macru, unu câne care lătra continuu;—s'ar poté facile ca *şér*la se fia unu deminutivu d'in *sér*ra, instrumentu care scártia continuu.

SERLAIU, (cu s aspru sibilante), s. m., dupo Dict. de Buda: salvia sclarea, germ. *scharlachkraut*, specia de érba.

SERLATANU, -a, (cu s aspru sibilante, *şérlatanu*, scrisu si: *scarlatanu*), adj. s., (fr. *charlatan*, it. *ciarlatano*); medicu insellatoriu, insellatoriu in genere; derivate: *şérlatanaria*, sau *scarlatanaria*, s. f., (fr. *charlatanerie*, it. *ciarlataneria*), professione de *scarlatanu*, fapta de *scarlatanu*, insellatoriu; *şérlatanescu*, sau *scarlatanescu*, -a, adj., (fr. *charlatanesque*), relativu la *scarlatanu*; *şérlatanismu*, sau *scarlatanismu*, s. m., (fr. *charlatanisme*, it. *ciarlatanismo*), professione de *scarlatanu*, lucrare *scarlatanésca*.

SERMANU, -a, adj., miser, miserandus, pauper; *sermania*, s. f., miseria, paupertas; vedi *sarmantia* in Glossariu.

SESONU, s. m., reu formatu d'in fr. *saison*, (it. *stagione*), anui tempus; tempulu annului, unulu d'in celle patru tempuri alle annului: primavéra, véra, tótna, iérna. Form'a *sesonu*, ca si *resonu*, e incompatibile cu limb'a romána. Déco s'ar sentí necessitatea de a se introduce, n'ar poté figurá de câtu sub form'a *statione*, dupo it. *stagione*, isp. *estacion*, port. *estação*, — de si fr. *saison* s'ar paré co mēna la form'a *statione*.

SEVERSIRE, *seversitoriu*, *seversitu*; vedi *şirsire*, *şirsitoriu*, *şirsitu*.

SFADA, s. f., rixa, jurgium, litigium, contentio, altercatio; cēta, disputa, li-

tigiu, altercatione; derivate: *sfadire*, -*escu*, v. refl., a se *sfadi*, rixari, jurgari, altercari, contendere, litigare; a se certá, a se disputá, a se altercá; *sfaditosu*, -*a*, adj., rixosus, jurgiosus, litigiosus, contentiosus, certatoriu, litigiosu, contentiosu; alta forma si mai barbara e: *sfadnicu*, -*a*, synonymu cu *sfaditosu*, inse pucinu usitatu. Radicea acestui coventu se pare a jacé ascunsa sub germ. *fehde* = cërta, disputa, ostilitate, bataia, bellu.

SFANTIU, s. m., d'in germ. *zwanziger* = vicenariu, nummu de argentu de 20 cruciari austriaci, in valóre de unu denariu republicanu romanu, de care intrá 84 in una libra romana, — moneta acumu essita d'in cursu; — derivate: *sfantiuire*, -*escu*, v., a luá de la cineva moneta prin abusu, a prevaricá; *sfantiuitoriu*, -*tória*, prevaricatoriu; *sfantiuitu*, -*a*, part. sup. in sensulu verbului.

SFÁNTU sau *svántu*, -*a*, adj. s., sanctus; sântu sau sánctu; vedi si *sfintu* cu tóte derivatele lui.

SFARA, s. f., rumor, fragor, clamor, vociferatio, fremitus, strepitus, mugitus, rugitus, ejulatus, marmor, susurrus, querela, questus; vapor, evaporatione, nidor, fervor; aqua bullans, fons bullis stellans; sordes; rumore, fragore, clamore, vociferatione, fremitu, strepitu, mugitu, rugitu, urletu, scommotu, murmuru, susurru, plansetu, vaietu; vapore, evaporatione, nidore, odore a culinei, fumu grassu, ferbore; apa bullante, fonte stellante de bulle; sorde, scalore, putore: *sfara mare a essitu prin térra de nomele unui omu neconnoscutu*; — derivate: *sfarare*, v., clamare, clamitare, strepere, fremere, fragorem edere, percrescere, murmurare, susurrare, mugire, ejulare, queri, conqueri, fervere, efferverescere, bullire, ebullire, undatim scaturire, bullare, undare, redundare; a clamá, clamitá, strigá, sberá, strepe, freme, murmurá, susurrá, mugí, urlá, a se plange, se bocí; ferbe, bullí, se inflá prin ferbere, a bullá, undá, redundá; — adj. s., *sfaratoriu*, -*a*, part. sup., *sfaratu*, s. f., *sfaratura*; — unu secundu verbu are form'a: *sfaraire*, -*escu*, de unde adj.

s., *sfaratoriu*, -*a*, part. sup. subst., *sfaraitu*, s. f., *sfaraitura*, cu sensu forte apropiatu de allu formeí precedente; — D. *Miklosich* cërca se reduca coventulu *sfara* la v. slavicu *skvara* = nidor; noi ne permittemu a lu intrebá, co pentu ce nu compara gr. *σπάραχος* = fragor a sonitus, care e de certu unu derivatu, si presuppune una radice: *σπαπα*, care e chiaru coventulu nostru in cestione.

SFARLA, s. f., dupo *Barcians* germ. der *aps*, fr. *chiquenande*; derivatu: *sfarlédia*, s. f., *brummkreisel*, *klapper*, *drehrädchen*, cartiatóre.

SFARLIRE, -*escu*, v., a se intórce impergiuru intr'unu petioru, (fr. *piretetter*); derivate: *sfarlitoriu*, -*tória*, adj. s., care se intórce impergiuru, s. f., *sfarlitória* sau *sfarlitóre*, specia de fusu cu róta, cu care se jóca copillii, (fr. *piquette*); *sfarlitóre de ventu*, (fr. *girouette*).

SFARLÓGA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: pelle vechia argassita, *pellis antiqua*, et detrita.

SFARMARE, v., vedi *sfermare* si derivatele selle in Dictionariu.

SFARNARIU, s. m., negotiatoriumiseru, negotiatoriu de bassa conditione, care vende merci ordinarie si de micu pretiu, care ámbra cu mercea d'in casa in casa; derivate: *sfarnaréssa*, muliera *sfarnariului*; *sfarnarire*, -*escu*, a face negociu cu merci ordinarie si de micu pretiu; *sfarnaritu*, part. sup. subst.

SFATU sau *svatu*, s. m., consilium; consiliu; derivate: *sfatuire* sau *svatuire*, -*escu*, v., consilium dare, a dá consiliu, a consiliá; refl. a se *svatui*, consulere, consultare, deliberare; a se consultá, a deliberá; *sfatuitoriu* sau *svatuitoriu*, -*tória*, adj. s., consiliator, auctor; consiliatoriu; *sfatuitu* sau *svatuitu*, -*a*, adj., consiliatu; — *sfatosu*, -*a*, adj., sceleru, care se crede co are multa mente, co scie multe; arrogante, care se ammestica in tote consiliele. Radicea latina *suadere*, de unde *suasum*, sta asiá de aprópe de *svatu*, in cátu ar poté se face pre cinera se créda co acestu d'in urma provine de la acellu-a (*suasu*); inse occorre si slav. *soviétu*.

SFECLA sau *svecla*, s. f., beta, 1. *svecla rosia*, beta rubra, beta vulgaris, (fr. betterave); 2. *svecla alba*, beta alba, (fr. poirée, porrée, bette); planta cu radecina gróssa bona de mancatu, care sémína cu napii.

SFECLIRE, -escu, v., 1. errare, a errá; 2. *erubescere*, a inrosi, dupo *Barcianu* germ. *erröthen*, *schamroth werden*, part. *sfeclitu*, -a; — radice incerta.

SFERSIRE, *sfersitu*; vedi *sfirsire sfirsitu*.

SFERTICARE, v., lacerare, dilacerare, rampere, disclindere, consolindere, discerpere; a lacerá, a dilacerá, a taliá in bucatelle, part. *sferticatu*, -a, lacer, laceratus, dilaceratus, laceratu, dilaceratu, taliatu in bucatelle; — form'a se parte romanésca, inse originea e incerta.

SFERTU, s. m., desfiguratu dupo slav. *čvertŭ*, quarta pars, quadrans; cartu, cadrante, patrariu.

SFESNICU, (cu *s* înainte de *n* aspru sibilante, *sfesnicu*), pl. -e, candelabrum, *lychunohus*; candelariu, luminariu; de la slav. *světnicŭ* derivatu din *světŭ* = lumina, si lume.

SFESTANIA, (cu *s* înainte de *t* aspru sibilante), s. f., aquae benedictio; benedicerea apei; -- dupo slav. *sviašténie* = sanctificatio; — barbarismu orribile.

SFETIRE, (cu *t* duru), -escu, v., 1. revelare, manifestare, patefacere, aperire indioare; a revelá, a descoperi, a arretá; 2. sub form'a refl. impers. *mi se sfetesce*, succedere, bene cedere, a essi bene; — radice slavica dupo tóta probabilitatea.

SFETNICU sau *svetnicu*, s. m., consiliarius, consiliariu; — derivatu de la *sfatu*, cu forma cu totulu slavica; inse deplenu anticatu: *avemu consiliari*, *nu mai avemu sfetnici*.

SFIALA, s. f., verecundia; verecundia; — cu forma spuria derivatu de la verbulu *sfire*.

SFIIRE, -escu, v. refl. vereri, verecundari; a nu avé destulla cotediántia, a nu cotediá; derivate: *sfitione*, s. f., verecundia, verecundia; *sfitosu*, -a, adj., verecundus, verecundus; — s'ar paré a fi in relatione cu *sfidere* = fr. *se défier*, noi inse nu cotediámu a affirmá.

SFILCU (cu *i* obscuru, *sfilcu*), s. m., papila mammillaris, papill'a titiei.

SFINTU, -a, (in sing. cu *i* obscuru, *sfintu*, in pl. cu *i* claru, *sfinti*), adj. s., corruptu, prin influentia slavica, d'in *sáncu*, ce vedi in Dictionariu; derivate: *sfintia* s. f., in locu de *sanctia* = *sanctitate*, ce vedi in Dictionariu; *sfintenia*, s. f., in locu de *sanctitate*, si de *sanctificatione*; *sfintire*, -escu, v., in locu de *sanctire* = *sanctificare*, *sacrare*, *consecrare*, ce vedi in Dictionariu; *sfintitu*, -a, adj. part., in locu de *sanctitu* = *sanctificatu*, *sacratu*, *consecratu*, ce vedi in Dictionariu; — *sfintesce*, impers. despre *sóre*: *sfintesce sórele*, a *sfintitu sórele*, appune *sórele*, a appusu *sórele*, — are alta radecina, adeco *svanire*, *svanitire*, contrassu *svántire*, si in fine *svintire*.

SFIRIDA si *firida*, s. f., fenestra simulata; fenestra órba.

SFIRSIRE, -escu, v., finire, terminare, absolvere; consumere; consummare; a fini a terminá, a absolvé; a consume; a consummá; derivatu: *sfirsitoriu*, -toria, adj. s., finiens, finitor, absolvens, finitoriu; *sfirsitu*, -a, part. finitus, terminatus, absolutus; consumptus; consummatus; *sfirsitu*, s. m., finis, terminus, exitus, extremum; fine, finitu, terminu, essitu, capetu; — barbarismulu acestu-a se póte corregge pretotindine cu classiculu *finire*, *finitu*, care are tóte semnificationile acellui-a.

SFITA, s. f. (*σφικτοβριον*), vestimentu superiore cu care se investu sacerdotii la lituigia, feloniu, (*φαλώνιον*).

SFORAIRE, -escu, v., si cu forme simple, stertere; a sterte, a sufflá cu sunetu prin nasu; derivate: *sforaitoriu*, -tória adj. s., stertens, care *sforate*, care sterte; *sforaitu*, part. sup. subst.; *sforaitura*, s. f., actione si effectu de *sforaire*; *sforaiéla* e forma spuria, in locu de *sforaitura*.

SFRANCIU, (pronuntia *sfrantiu*), s. m., lues venera, morbus gallicus; morbu veneriu, nomitu asiá de la *Francia*, fiendu co se credea co acellu morbu s'ar fi comunicatu prin *franci* sau *francesi*; derivate: *sfranciosu* sau *sfranciosu*, -a, adj., lue venera infectus, infec-

tatu de morbu veneriu; *sfrancire* sau *sfrencire*, -*escu*, v., lue veneria inficere, a infectá cu morbu veneriu; *sfrancitu*, sau *sfrencitu*, -*a*, adj. part., lue veneria infectus, infectatu de morbu veneriu.

SFREDELLU, pl. -*e*, terebra si terebrum; terebra, terebru, instrumentu de ferru cu care se facu gaure in lemnu sau in metalle, gauritoriu, foratoriu; (compara it. *verrina*, sic. *verrugliu*, fr. *vrille*, probabile din lat. *vern*, la Plautu *verina*); derivate: *sfredellasiu*, s. m., diminutivu ridiculu din *sfredellu*; *sfredellire*, -*escu*, v., terebrare, perforare, a terebrá, a perforá, a gauri cu *sfredellulu*; *sfredellitoriu*, -*tóriu*, adj. s., terebrans, perforans, care gauresce cu *sfredellulu*; *sfredellit*, part. sup. subst.; *sfredellitura*, s. f., terebramen, terebratus, terebratio, actione si effectu de *sfredellire*, terebratione, terebratura, perforatione, perforatura.

SGAIRE, -*escu*, v., refl. cum stupore intueri; a se uitá cu mirare, a deschide ochii tare; derivate: *sgaitoriu*, -*tória*, adj. s., care se *sguiesce*; *sgaitu*, part. sup. subst.; *sgaitura*, s. f., actione si effectu de *sgaire*.

SGARCIRE, -*escu*, v., *contrahere*, *corrugare*; a contrage, a stringe, a corugá; refl. *a se sgarcí* *contrahi*, *corrugari*, a se contrage, a se stringe, a se corugá; derivate: *sgarcitu*, -*a*, adj. part., contractus; *corrugatus*, *contrassu*, *strinsu*, *corrugatu*; *figuratu*: *avaras*, *avaru*; *sgarcitura*, s. f., *contractio*, *corrugatio*, *contractione*, *corrugatione*; *sgarciu* s. m., (care a datu nascere la *tóte* celle precedenti), 1. *spasmus*, *convulsio*, *spasmu*, *convulsione*, *carceiu*; 2. *cartilago*, *cartilagine*; — pentru starea de *sgarcitu* = *avaru*, s'a formatu unu monsturu de substantivu abstractu: *sgarceania* = *avaretia*, care nu e de sufferitu in pur'a limba româna, si care se póte corree prin *sgarcitate*, mai bene inse prin *avaretia*.

SGATIAIRE, sau *sgatieire*, -*escu*, (si cu forme simple: *sgatieiu* *sgatiei*, *sgatieie*, *sgatieimu*, *sgatieiti*, *sgatieiu*), v., (executare), *agitare*, *exagitare*; a scuturá, a essagitá; derivate: *sgatieitoriu*,

tória, adj. s., care *sgatieie*; *sgatieiu*, part. sup. subst.; *sgatieitura*, s. f., actione si effectu de *sgatieire*.

SGAU, s. m., *matrix*, *valva*, *uteru*, *pantece* de muliere, *matrice*, *vulva*, *uteru*; — probabile d'in *scavu* = *ex* si *avum*, de unde verbulu *excavare*, care inséamna intre altele si *paedicare*, — coventu obscenu, mai mai essitu d'in usu.

SGAURARE, v., cum stupore intueri, a se uitá cu mirare, — affine cu *sgaur*; — compara lat. *cavere*, *cautum*, de unde rom. *cautare*, care intre altele inséamna *intuitare*: *a cautá la cineva* sau *cea cu ochii tare deschisi*.

SGHIABU, s. m., *cataracta*, *canalis*; *cataracta*, *canale*, *scocu*; — in Dacia superiore se dice si in alte sensuri: a) *sghiabu de pétra*, *massa* de pétra, *rupe*; b) se aplica in locu de sicriu, *cassa* sau *arca* de morti; c) *pléssa* de prinsu pesci; — originea coventului e obscura, póte co nu e barbara.

SGLOBIU, -*a*, adj., *inquietus*, *petulans*, *exorbitans*, *lascivus*; *nestemperatu*, *nebonaticu*, *petulante*, *resfaciatu*; derivate: *sglobire*, -*escu*, v. *refless.*, *a se sglobí*, *petulanter* se gerere, *lascivire*; a se resfaciá, a face nebonie; *sglobitione*, s. f., *petulantia*, *lascivia*, *petulantia*, *lascivia*, *resfaciare*; — form'a *sglobenia* e de reu gustu, inse radecin'a intréga nu suna a romanésca.

SGORNIRE, -*escu*, v., *expellere*; a espelle, e espulsá; vedi si *scornire* in Dictionariu.

SGRABUNTIA, s. f., *pusula*, *pustula*, *papula*; *pustula*, *mica* *inflatu* pre pelle; derivatu: *sgrabuntiosu*, -*a*, adj., *pusulosus*, *pustulosus*; plenu de *sgrabuntie* = *pustule*, *pustulosu*.

SGRIBURIRE, -*escu*, (si cu forme simple: *sgriburiu*, *sgriburi*, *sgribure*; etc.), v., *prae* *frigore* *tremere*, *dentibus* *crepare*, *dentes* *concutere*; a tremurá de frigu, a si *concutere* *dentii* de frigu.

SGUDUIRE, v., *sucutere*, *concutere*, *commovere*, *graviter* *movere*; a miscá tare, a scuturá; derivate: *sguduitoriu*, -*tória*, adj. s., *sucutiens*, *concutiens*, *commovens*, *sucussor*, *concutor*, *commotor*; *scuturatori*; *sguduitu*, -*a*, part.

sup. subst., succussus, concussus, commotus, scuturatu *sguduitura*, s. f., succussio, concussio, commotio; actione si effectū allu actionei de *sguduire*, scuturatura;—*sguduire* e asiá de aprope de succutere, in câtu constringe pre omu se créda co e numai una desfiguratiōne a acestui verbu d'in urma, cu tôte aceste-a cu greu se pôte esplicá, cumu verbulu excutere, care a datu pre scótere si pre scuturare, ar fi mai potutu dá si pre desfiguratiōne *sguduire*.

SGULLIRE, -escu, v. refl., se contractare; a se stringe, a se contrage, a se face glomu; *sgullitu*, -a, part., contractus; strinsu, contrassu, glomeratu, glomuitu.

SGURAVIRE, *sguravitu*; vedi *sguravu* mai diosu.

SGURAVU, -a, adj., dupo Dict. de *Budu*: siccus, siccanus; secu, uscatu; derivatu: *sguravire*, -escu, v., 1. activu: siccare, exsiccare, a seccá, a uscá; 2. refl. a se *sguravi*, siccarí, siccescere, a se seccá, a se uscá; de aci part. *sguravitu*, -a, siccatu, uscatu.

SIA, *siáua*, pl. *sielle*; vedi *sella* in Dictionariu; — pl. *sialle*, lumbi, lumbi, totu d'in *selle*, inse cu é tare deschisu spre a distinge prin pronuntia differentia de sensu.

SIACHU, s. m., rege in limb'a persica; de aci nomele unui jocu cu figuri mobili pre una tabla desemnata cu spatie patrata, germ. *schach*, fr. *échecs*, it. *scacchi* pl.

SIÁDE, *siéde*, pers. III. a verbului *siedere*, sedere; vedi *sedere* in Dictionariu cu tote derivatele selle.

SIAGA, s. f., locus, ludus; jocura, gluma; derivatu: *siaguire*, -escu, v., *jocari*; a jocrá, a glumí; in Moldavia pronuntia: *siuguire*.

SIÁICA, *siacariu*, si *siéica*, *siicariu*, vedi *siéica*, *siicariu*.

SIAITOU, s. m., dupo *Barcianu* germ. *wagenwinde*, trochlea cu care se servescu carratorii spre a redicá carulu, it. *verricello* da alzare carri, fr. *vérin*;—coventulu se pare a fi de origine ungrésca, si nu se aude in Dacia inferiore.

SILLOU, s. m., unu pesce, dupo *Bar-*

cianu germ. *sander*, *schiel*, *landbarsch*, dupo *Raoul* fr. *perche*, *Pliniu* lat. *perca*; se pare a fi desfiguratu d'in germ. *schiel*.

SIALLUPA, s. f., dupo fr. *chaloupe*, *scapha*, *lombus*, *linter*; *scafa*, *luntre*,—coventu inutile, ca si *siasca*, candu avemu: *scafa*, *luntre*, *barca*, *navicella*.

SIALVARI, pl. m., braccas turcicas; licari largi, licari turcesci; derivatu *sialvaragi*, s. m., 1. care face si vende *sialvari*; 2. care pótra *sialvari*;—coventu turcescu addussu in terra de fanarioti, acumu numai in batujocura.

SIANTIU, s. m., fossa, fossatum, fossatus; fossa, fossatu; derivate: *siantiuire*, -escu, v., fossare, fossam ducere, a face *siantiu*, a face fossa; a fossá; *siantiuitu*, -a, adj. part., fossatus, fossatu; dem. *siantiuiletu*, pl. -e, fossula, micu fossatu;—compara germ. *schanze*.

SIAPCA, s. f., corruptu d'in *capa*, *cápina*, *galericulum*; de aci: *siapcariu*, s. f., care face *cápine*, *capinarius*.

SIAPTE sau *siépte*, septem; vedi *sépte* in Dictionariu cu tote compositele selle.

SIARA, s. f., serra; vedi *serra* in Dictionariu.

SIARGIA, s. f., corruptu d'in fr. *charge*, (carica, carca, sarcina), functione, gradu militariu;—coventu inutile si reu introdussu in limb'a romána.

SIARIVARI, s. corruptu d'in fr. *charivari*, *symphonia discors*; conviciam; musica discordante, musica rea, musica de pissice.

SIARLA sau *siérta*; vedi *gérta* in Glossariu.

SIARLATANU sau *sierlatanu*; vedi *serlatanu* si derivatele selle in Glossariu.

SIARPE, s. m.; vedi *serpe* in Dictionariu.

SIARPIA, s. f., corruptu d'in fr. *charpie*, scama de pândia.

SIARTA, s. f., corruptu d'in f. *charte*, carta, constitutione scrissa.

SIASE sau *siése*, sex; vedi *sesse* in Dictionariu cu tote compositele selle.

SIATRA, *siatrariu*; vedi *sciatra*, *sciatrariu* in Dictionariu.

SIAUCA, s. f., corruptu d'in *sélica*,

tergum equi, séllele, spatele sau crucea callului.

SIBOIU, s. m., una planta cheiranthus incanus, Linn.

SICANA, s. f., dupo fr. chleaué, mai bene ar fi *ciccana*, cavillatio; de aci: *sicanare*, v., fr. chleaner, mai bene ar fi *ciccanare*, cavillari; *sicanatu*, -a, part. fr. chleaué, mai bene *ciccanatu*; — de la it. cica = micu lucru, si acestu-a de la lat. arch. ciccus: ciccum non interduim, *Plaut. rud.* 2, 7, 22.

SICHASTRU, *sichastria*, *sichastrius*, etc.; vedi *sechastru*, in Glossariu.

SICLU, (cu s aspru sibilante, *şiclu*), s. m., dupo Dict. de *Buda*: aluta (membrana) inaurata; vel argentata; pelle (lucrata) aurata sau argentata; de aci: *şiclure*, -escu, v., auro vel argento obducere, a poli cu auru sau cu argentu; *şicluitu*, -a, part., inauratus vel argentatus, polltu cu auru sau cu argentu.

SICU, (cu s aspru sibilante, *şicu*), s. m., vedi *şiclu*, mai susu.

SIDEFU, s. m., unlonum concha, (it. nacchera, isp. nácara, fr. nacre, masc. isp. nacar, it. naccaro), matriperla.

SIEA = *sélla*; vedi *sélla* in Dictionariu.

SIEDA sau *sceda*, *siedula* sau *scedula*; vedi *scheda* = *sceda* in Dictionariu.

SIEFU, s. m., corruptu dupo fr. chef = capu, in sensulu de *superiore*; — numai stupiditatea scriptoriloru d'in cancellarie a potutu se introduce unu atare barbarismu.

SIERBETU, s. m.; vedi *serbetu* in Glossariu.

SIERIFU, s. m., (fr. chérif), principe arabescu, descendente allu lui Machomede.

SIGURU, *sigurare*, *siguratu*, *sigurantia*, *siguritate*; vedi: *securu*, *securare*, *securatu*, *securantia*, *securitate* in Dictionariu.

SILA sau *silla* (cu s lenu sibilante), sau *sylla*, s. f., vis, violentia, coactus; violentia, constringere, constrictione: cu *sil'a*, vi, violenter; de *sila*, coacte; derivata: *silire*, -escu, v.; cogere, adigere, a coge, a constringe; refl. a se *sili*, conari, niti, studere, operam dare, a se adoperá, a pune diligentia, a fi dili-

gente; *silentia*, s. f. diligentia, coactus, nisus, studium, industria; diligentia, nesuentia, adoperatione; *silitoria*, -a, adj., diligens, sedulus, guavis, industrius, studiosus; in sensulu activu: cogens, adigens; *silitu*, -a, part. coactus, adactus, constrinsu; *silitura*, s. f., coactus, -us, actione si effectu allu actionei de *silire*, constrictura; alta forme: *siluire*, -escu, stuprum allent inferu, a violentá, a face cuiva violentia mai allessu prin stupru; *silitu* -a, part. stuprum pati coactus, violentatu, stuprum prin violentia; — *silnicu*, -a, adj., violentus, violentu; *silnicia*, s. f., violentia, violentia, forme si mai orride de cáu celle péno aci citate; — compara gr. σίλη, σίλα, praeda, spoliu; si v., σιλάν = spoliare, diripere, violare; slav. sila = vis, potentia, potestas.

SIMBÉ, dupo Dict. de *Buda*: formula affirmandi: certo, procerto, indubie, p. e. *simbénu*, sau *sântulu simbénu*; — noi n'amu auditu-a neci una data.

SIMBRA, s. f., societas, communiu, commercium; societate, associatione; de aci: *simbrasiu*, s. m., socius, sociu, associatu; — *simbra* póte fi unu coventu bonu, (compara gr. συμβολή, si συμβολή, si chiaru σύμβολον), *simbrasiu* e una caricatura.

SIMBRIA, s. f., merces, stipendium, pretium conducti; mercede, stipendiu, salariu; demin. *simbria*, s. f., mercedula, mica *simbria*; (compara συμβολή, symbola); *simbrasiu*, s. m., mercenarius, mercenariu, e una caricatura.

SIMIGIU, s. m., pistor, cupediarius, cupediarius, siliginarius, crustularis, duleliarius, candidarius, cupedinariu; de aci: *simigeria*, s. f., pistrina, pistrilla, pistrina; — coventu turcescu.

SINA, (cu s aspru sibilante, *şina*), sau *scina*, s. f., pertica ferrea; pertica de ferru; compara germ. schiene.

SINCERICA, s. f., dupo *Barcianu* una planta, lat. seleranthus.

SINDICOSU, -a, adj., dupo Dict. de *Buda*: morosus, terrens, tetricus; morosu tetricu; — in Daci'a inferiore nu se aude acestu coventu, se pare a fi unu fetu ungurescu.

SINDILLA, *sindrilla, sindillariu, sindrillariu, sindillire, sindrillire, sindillitu, sindrillitu*; vedi *scindilla, scindillariu, scindillire* in Dictionariu.

SINÉGU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *subulus*; una mesura de aride, galléta, se dice in banatulu Temisianu; (compara gr. *χοιπέ*, mesura care contine 4 *κόβλας*); in alte locuri nu se audu.

SINETU sau *senetu*, s. m., actu, documentu in scrisu; — coventu turcescu.

SINCEPU, s. m., dupo *Raoul*, fr. *martre, marte*; martura; dupo *Barcianu* germ. *marderpelz*, pellicia de martura; de aci: *singipiu, -a*, adj., de colórea marturei, cenuşu; — coventu turcescu.

SINGHILIA, s. f., corruptu d'in *sigilla*, dupo Dict. de *Buda*: litteræ episcopales testantes cuidam sacerdoti jurisdictionem in certam parochiam esse collatas, vulge: formata vel jurisdictione; carte sau diploma (munita cu sigillu) data de episcopu unui parochu, prin care se certifica acestui-a jurisdictionea in una parochia, diploma episcopale.

SINICU, s. m.; vedi *sinégu* (*χοιπέ*).

SINORU, *sinuru, snuru*, (cu *s* aspru sibilante), s. m., funiculus, linea; funicella, acia implettita de cânepă, de linu, de lână, de metasse, etc., germ. *schuar*; derivate: *sinorire, sinur:re, snuruire, -escu*, v., vesti cupliam funiculos assuere; a cöse funicelle la unu vestimentu; — a muni cu funicelle foliele unui codice; *sinoritu, sinuritu, snuruitu, -a*, part. funiculis assutus, cosutu cu funicelle; demin. *sinorutiu, sinurutiu*, s. m., funicella suptire.

SIOCOTIU, s. m., dupo *Barcianu* germ. *ratte*, dupo *Raoul* fr. *rat*, sórece mare.

SIODU, -a, adj. s., ludicus, ridiculus, jocosus, curiosus, paradoxus: curiosu, comicu, ridiculu, paradoxu; de aci diminut. *siodutiu, -a*; adj. s., camu curiosu, comicu, ridiculu, paradoxu; *siodia*, s. f., res ludica, res ridicula, jocus; lucrulu ridiculu, lucrulu comicu, jocura.

SIOFRANU, *siofranellu, siofranire, siofranitu, siofranasiu*, demin. ridiculu; vedi: *safranu, safranellu, safranire, safranitu* in Dictionariu, cumu se cade se fia scrisse si pronuntiate.

SIOGORU, s. m., din ung. *sogor*, si acestu-a corruptu d'in germ. *schwager*; comnatu; se aude numai in gur'a Româniloru cari locuescu printre Unguri.

SIOIMU, s. m., falce; falcone, una pasere selbatica care se pote si domesticif, si cu care se servescu venatorii spre a prende alte passeri.

SIOIRE, -escu, v. suspirare, gemere; a suspirá, a oftá, a geme; — nu se aude d'incoce de Carpati; — origine incerta, se póte inse a fi essitu d'in acea-asi radice de unde a essitu si sibilare = *sio-rare*.

SIOLDA, s. f., dupo *Barcianu* germ. *betrügerei, insellatione, insellatoria*.

SIOLDANU, s. m., dupo *Barcianu* germ. *ein heuriger hase*, liepure din estu annu.

SIOLDINA, s. f., dupo *Barcianu* germ. *gicht, artritide, podagra*; vedi *sioldu*.

SIOLDU, s. m., coxa, coxendix, femur, femur; cóspsa, femore; de aci: *sioldiu, -a*, adj., paralytatu la cóspe: *callu sioldiu*.

SIOMOIAGU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *manucolium, fasciculus straminei*; vel *fœni in circulum convolutus*; fascióra de palie sau de fênu strinsu in cercu; d'incoce de Carpati nu se aude; — compara ung. *csoms*.

SIONTOROGU, -a, adj., dupo Dict. de *Buda*: *claudus, claudicans*; schiopu; — compara ung. *sánta*, compusu cu slav. *nogü* = *petioru*; — coventu superfluu, candu *schiope* espreme totu.

SIOPIRLA, s. f., vedi *serpilla* in Dictionariu.

SIOPRU, si *siopronu*, s. m., d'in germ. *schopen, tectum, tugurium, nubilarium*; *receptaculum*; turguriu, coperimentu, accoperimentu, constructione simpla a carei parte principale e coperimentulu redicatu pe columne cu parieti sau fora parieti, si care servece pentru adapostarea carraloru, viteloru, etc.; it. *rimessa*, fr. *remise*.

SIOPTA, s. f., *susurrus, susurramen, susurratio, susurru, susurratio*, spunere la urechia cu voce bassa; derivate: *sioptire, -escu*, v., *susurrare, insusurrare, ad aurem insusurrare*; a *susurrá*,

a vorbí incetu, a vorbí cu voce bassa la urechi'a cuiva; *sioptitoriu*, -*tória*, adj. s., *susurrans*, *susurrator*; *susurratoriu*, care susurra la urechia; *sioptitu*, part. sup. subst.; *sioptitura*, s. f., *susurratio*, acțiune si effectu allu acțiunei de *sioptire*, synonymu cu *siopta*.

SIÓRECE, *siorecellu*, *siorecoia*, *sio-recoica*; vedi *sórice* in Dictionariu cu tote derivatele selle.

SIORLICIU, s. m., vedi *soricu* 2. in Dictionariu.

SIFORMENTU, s. m., corruptu d'in *sarmentu*; vedi *sarmentu* in Dictionariu.

SIORTU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: nota, macula ignominie; macula morale, ignominia, nome reu;—dincóce de Carpati nu se aude coventulu.

SIOSSÉA, s. f., corruptu d'in fr. *chaussée*, (d'in lat. *calcata*, it. *selciata*), calle asternuta cu petrisiu, *strata selciata*, *strata glariata*; — numai stupiditatea á potutu straformá in *siosséa* coventulu fr. *chaussée*.

SIOVAIRE, -*escu*, si cu forme simple v., *ambagibus* uti, *titubare*, *nutare*; a amblá cu ambagi, a se abbate d'in calle spre a scapá si a fugí; a *titubá*, a nu stá fermu pre petióre; — *siovaiesce ventulu*—suffla cu sunetu; derivate: *siovaitoriu*, -*tória*, adj. s., *ambagibus* utens, *titubans*, *nutans*, *fremens*; *siovaítu*, part. sup. subst.; *siovaítura*, s. f., acțiune si effectu allu acțiunei de *siovaire*.

SIOVARU, s. m., dupo *Barcianu* germ. *schiff*; *papura*, *juncu*.

SIOVERNARE, -*ediu*, v., *ambagibus* uti; a amblá cu ambagi, a se abbate d'in calle spre a scapá si a fugí;—se pare a fi numai unu derivatu d'in *siovaire*.

SIPETU, *sipetellu*, etc.; vedi *sepetu*, etc. in Glossariu.

SIPOTU, (cu *s* aspru sibilante, *șipotu*), s. m., fons fistularis, *scaturigo*, *silanus*; fontana fistularia, *scaturigine*, *silanu*; derivatu, *sipotariu*, s. m., care face *sipote*.

SIREGLA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *clathri gestatorii*, germ. *schrägel*, ung. *sáreglja*; d'incóce de Carpati nu se aude coventulu.

SIRÉGU, s. m., 1. longa *series*; una

seria lunga; 2. *caterva*; multime, turma numerosa,—compara germ. *schaar*, innu uítá neci lat. *series*, din care Ungarii au facutu *sereg*.

SIRÉPU, (cu *s* lene sibilante), s. m., dupo Dict. de *Buda*: *ferus*, *ferox*, *petulans*; *feru*, *feroce*, *ferosu*, *selbaticu*, *petulante*: *unu callu sirépu*;—d'incóce de Carpati nu se aude coventulu.

1. SIRETU, (cu *s* aspru sibilante), s. m., corruptu d'in germ. *schrot*, *glans plumbea*; glânde de plumbu, *globuli de plumbu*, cu cari se *pusca* animali mai mici.

2. SIRETU, (cu *s* aspru sibilante), s. m., *acia*, *funicella*, *cordella formosu implettita*;—coventu probabile turcescu.

3. SIRETU, (cu *s* aspru sibilante), -*a*, adj. s., *astutus*, *versutus*, *vafer*, *fallax*, *falsus*; *astutu*, *versutu*, *fallace*, *falsu*, *insellatoriu*; de aci: *siretlicu*, s. m., *astus*, *astutia*, *versutia*, *vafritia*, *fallaciae*; *astutia*, *versutia*, *vafritia*, *fallacia*, *insellatoria*;—coventu turcescu, derivatulu si cu affissu puru turcescu,—duce se de unde a venit.

SIRGU, *sirguintia*, *sirguire*, *sirguitoriu*; vedi *sérgu*, *serguintia*, *serguire*, *serguitoriu* in Glossariu.

SIRIMANU, *sirmanu*, *sirimania*, *sirmania*; vedi *sermanu*, *sermania*, la *sarmania* in Glossariu.

SIRIMPOU, (cu *s* aspru sibilante), s. m., dupo Dict. de *Buda*: *exuga*—*canalis aquarius*, *ductus aquae*, *caenum profundum*, *cuniculus subterraneus*, ex quo *effoditur aurum*, *arrugia*; canale de apatina profunda, *cuniclu* sau canale subterranu d'in care se scóte auru;—coventu probabile ungurescu, d'incóce de Carpati nu se aude.

SIRINGA, (cu *s* aspru sibilante), s. f., dupo Dict. de *Buda*: *lacinia agri*; una fascia de agru; de aci: *siringutia*, s. f., demin. d'in *siringa*, una fasciára angusta de agru.

SIRIU, (cu *s* lene sibilante), s. m., dupo Dict. de *Buda*: *laena*, *laernas*; *vestimentu superiore la rustici* sau *terrani*;—d'in cóce de Carpati nu se aude coventulu.

SIRODA, (cu *s* aspru sibilante), s. f.,

Dict. de *Buda* : lacusculus, cadus
cada mica.

OFU, (cu *s* aspru sibilante), s. m.,
tu d'in germ. schraube, cochlea;
vite, cilindru cu spirale, care
ce în una gaura cu spirale, fr. 6-
in care ar essi *scrubuca* forma mai
ta de câtu *sirofu*, *sirupu*, *siurupu*.

OIU, (cu *s* aspru sibilante), s. m.,
s; torrente; — se pare a fi unu
ntativu derivatu d'in *siru*.

U, (cu *s* aspru sibilante), s. m.,
tu d'in *seria*; vedi *seria* in Dic-
iu.

IRUPU, (cu *s* aspru sibilante), s.
di *siurupu* si *sirofu*.

IRUPU, (cu *s* lene sibilante), s.
syrop, sirop, it. sciropo, sci-
germ. syrup; succu de sacharu;
ventu asiaticu.

CA, (cu *s* aspru sibilante, *șigca*),
maga, incantatrix; maga, incanta-
farmecatória; derivatu : *șigcoiu*
școniu, s. f., magus, incantator;
incantatoriu, farmecatoriu.

CAVU, (cu *s* aspru sibilante, *și-*
-a, adj. s., dentilocus, blaesus;
ocu, care vorbesce printre denti,
derivatu : *siscavire-escu*, v., sup-
re verba palato; a vorbi printre

SA, (cu *s* aspru sibilante, *șissa*),
in scissa, cu sensulu de *scindrilla*,
ira îngusta si suptire.

IRIRE, *-escu*, v., dupo Diction. de
: impellere, insistere, urgere; a
a impelle, a impinge, a insiste,
; *siritu*, *-a*, adj. part., menatu,
su, impinsu.

IVIRE, *-escu*, v., dupo *Barcianu*
stark helserig werden, die stimme
ren; a si perde vocea, a ragusi tare.
BA, s. f., pallium, laena; mantellu,
mentu de callatoría; — radice in-

BREDU, *-a*, adj., languidus, debi-
duus; languedu, flaccu, debile, ca-
fora potere, macru; — coventulu
e a fi corruptu d'in una radice ro-
— se nu fia se-validus?

CHIATU, *-a*, adj. s., ventosus, va-

nus, levis; usioru, usiorellu, ventosu, se-
mistultu.

SIUGARELLU, s. m., dupo *Barcianu*:
rosmarinu selbaticu, germ. bergpelei.

1 SIUIU, s. m., 1. cauce; unu morbu
care corrumpe carnea si róde óssele; 2. ar-
thritis; arthritide, podagra, chiragra.

2 SIUIU, *-a*, adj. s., gracilis; gracila,
suptire, macru.

SIUEDOU, s. m.; vedi *sioldanu*.

SIULENDRA, ca si *buléndra*, s. f.,
meretrix, lupa, scortum; meretrice, fe-
mina corrupta care nu mai are pudóre.

SIULLEU, s. m., dupo Dict. de *Buda*:
lacio perca; unu pesce; vedi *sialléu* in
Glossariu.

SIUMENU, *-a*, adj., dupo Dict. de
Buda : inebriatus, ebrius, potus; im-
betatu, béetu, betivu; derivate : *siume-*
nire-escu, v., refl. a se imbetá; *siume-*
nitu, *-a*, adj. part., imbetatu.

SIUNCA, s. f., corruptu d'in germ.
schinken; petioru de porcu affumatu si
uscatu; lat. perna fr. jambon, it. pro-
sciutto si presciutto.

SIUPARIU, *-a*, adj. s., dupo Dict. de
Buda : ferus, ferox, petulans; compara:
sirépu.

SIURA, s. f., corruptu d'in germ.
scheuer, horreum; coperimentu in care
se depune gránulu si alte cereali, se
treiera si se conserva; derivate : *siura-*
riu, s. m., horrearius, inspectoriu lu *siu-*
rei; *siurisióra*, si *siuritia*, s. f., horreo-
lum, mica *siura*.

SIURLA, s. f., dupo *Barcianu* germ.
reihsand; arena de frecatu; de aci : *siur-*
luire-escu, v., germ. reihen, ausreihen,
a frecá cu arena.

SIURTIU sau *siortiu*, s. m., corruptu
d'in germ. schürze, praetigamen, subli-
gar, subligaculum, munitara; sublega-
riu, tabliariu, (fr. tablier), gremiariu, (it.
grembiate).

SIURUIRE, *-escu*, v., dupo *Barcianu*
germ. rieseln; a plouá meruntú, a pic-
curá, a cerne (despre plouia).

SIURUPU, s. m., corruptu d'in germ.
schraube, cochlea; cochlia, vite; vedi
si *sirofu*, corruptu d'in acea-asi radecina;
mai bona ar fi form'a *scrubu*; — deri-

vatu : *sirrupuire*,-*escu*, v., a firmá cu cochlia, a *incochliá*.

SIUSUIRE,-*escu*, v.; vedi *susurrare* in Dictionariu cu tote derivatele selle.

SIUSTARIU, s. m.; vedi *sestariu* in Dictionariu.

SIUSTERU, s. m., corruptu d'in germ. *schuster*, si acestu-a d'in lat. *sutor*, *calcionariu*.

SIUTEU, s. m., corruptu d'in ung. *sütő*, *pister*, *panifex*; *panifice*, *panariu*.

SIUTU,-*a*, adj. s., cernibus destitutus; fora córne.

SIUVAIRE,-*escu*, v.; vedi *siovaire* in Glossariu.

SIUVARU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: locus *arundinosus*; locu *arundinosu*; dupo *Barcianu* : *siovaru*, germ. *schilf*, *papura*, *juncu*; vedi mai susu *siovaru*.

SIUVITIA, s. f., (*plecta*); *pletta*, *legatura de fire sau de pèru*.

SLABU,-*a*, adj. s., *debilis*, *infirmus*, *invalidus*, *imbellis*, *imbecillus* sau *imbecillus*; *macer*, *macilentus*; *vilis*, *abjectus*; *flaccu*, *debile*, *fõra potere*, *fõra tarã*, *infirmu*, *invalidu*, *imbecillu*, *imbellu*, *macru*, *macilentu*, *fõra carne*; *vile*, *abiectu*, *fõra tarã morale*, *fõra caracteriu*; *derivate* : *slabutiũ*,-*a*, adj., *deminut. camu slabu* = *flaccu*; *slabia*, s. f., *debilitas*, *infirmitas*, *imbecillitas*; *flaccitate* in tõe sensurile adiectivului; *slabire*,-*escu*, v. transit., 1. *debilitare*, *infirmare*, *imbecillum reddere*; a *flacci*, a *face flaccu*, a *debilitá*; 2. *remittere*, *relaxare*; a *lassá d'in incordare*; *intransit. debilitari*, *deficere*, *vires amittere*; a *perde poterea*, a *deveni flaccu*; si *macere*, *macescere*, *macrescere*, *macilentus fieri*; a *perde d'in carne*, a *deveni macru*, a *macri*; *slabitione*, s. f., *debilitas*, *infirmitas*, *imbecillitas*; *flaccitate*, *debilitate*, *infirmitate*, *imbecillitate*; *slabanogu*,-*a*, adj. s., a) *paralyticus*, *claudus*; *paralyticu*, *care nu põe merge pre petiõrele selle*; b) *debilis*, *ineptus*, *inhabilis*, *miser*; *flaccu*, *nepotentiosu*, *amaritu*, *miseru*, *ticallosu*; c) *laxus*, *remissus*, *detentus*, *dissolutus*; *lassiu*, *neintensu*, *neincordatu*; dupo Dict. de *Buda* : *slabanogu* *insémna si doue plante* : *impatiens nelli me tangere*, *Linn.* germ. *das spring-*

kraut, *der springsaamen*, *der Judenst*, *die gelbe balsamine*; *mercurialis annu Linn.* germ. *das bingelkraut*;—de ad: *slabanogia*, s. f., *paralysis*, *debilita membrorum*; *paralysis*, *stare de paralyticu*; *slabanogire*,-*escu*, v. transit., a) *debilitare*; a *debilitá*, a *paralysá*, a *face paralyticu*; b) *remittere*, *relaxare*, *laxu reddere*; a *relassá una cõrda*, a *desteac*; *intransit. paralyti capi*, *debilitate membrorum capi*; a *deveni paralyticu*; *slabanogitu*,-*a*, adj. part., in tõe sensuris verbului. Radicea e slavica, si *slabanogu* e si unu compositu slavicu; germ. *schlapp* si *schlaff* inco sta in relatione cu acea radice.

SLABUCARIU, s. m., dupo Dict. de *Buda* : *spuma*; *spuma*; — se pare a fi unu derivatu d'in *slabucu*, *sclabucu*, care d'in cõce de Carpati se pronuntia *debucu*. *spuma de sapone*, — inse totu conventulu cu tõe formele lui e *superfluu*, cãndu avemu *spuma*, *curatu romanecu*.

SLADU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *polenta*, germ. *malz*; *ordiu maceratu d'in care se face bere*.

SLANINA, s. f., *lardum*, *lardu*; *lardu*, *suillina*, *grassime de porcu*.

SLATINA, s. f., *locus paluster*; *locu limosu*, *limu*, *tina*.

SLAVA, s. f., *gloria*, *majestas*, *magnificentia*; *sublimitas*; *gloria*, *maris*, *maiestate*, *magnificentia*; *sublimitate*: in *slava*, in *sublimi*, in *aeru*; *derivate* : *slavire*,-*escu*, v., *glorificare*, *magnificare*, *celebrare*, *prædicare*, *laudibus ef ferre*, *extollere*, *colere*; a *glorificá*, a *marí*, a *magnificá*, a *celebrá*, a *predicá*, a *inaltia cu laude*, a *laudá*; *slavitoriu*,-*tõria*, adj. s., *glorificans*, *magnificans*, *celebrans*, *colens*, *cultor*; *glorificatoriu*, *maritoriu*, *magnificatoriu*, *celebratoriu*, *cultoriu*, *laudatoriu*; *slavitu*,-*a*, adj. part., *gloriosus*, *celebris*, *magnificus*, *inclutus*; *gloriosu*, *celebru*, *maritu*, *magnificu*, *inclitu*, *laudatu*. Auctorii Dict. de *Buda* *insémna ca possibile derivatione conventului slava de la lat. salve, forma saltandi*, *care ar fi sufferitu una metathese in limb'a slavica*; noi ne reservãmu opionea pëno la investigatione ulterioare.

SLAVINA, s. f., dupo *Barcianu*, germ.

der hahn an einem fass, pip'a la una bute, prin care curge licidulu, *canata*.

SLAVOCA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: lophins, germ. froschfisch, seetenfel, unu pesce care sémina cu brósca.

SLAVOSLOVIA, s. f., (*doxologia* = *δοξολογία*), *doxologia*, cantare de lauda in baseric'a crestina, Te Deum laudamus; — a figuratu numai in traductionile celle servili alle càrtiloru basericesci, astadi nu se mai aude neci in baserica.

SLEIRE, *-escu*, v.; 1. exhaustire; a esauri, a scóte tóta ap'a d'in putiu; 2. in unam massam cogere, congelare; intransitivu, concreescere; a inchiagá, se dice despre untu, seu, céra; refl., a se inchiagá; *sleituriu, -tória*, adj. s.: 1. exhaustens, esauritoriu; 2. cogens, congelans; inchiagatoriu; *sleitu, -a*, adj. part.: 1. exhaustus; esauritu; 2. concretus, congelatus, coagulatus, inchiagatu; *sleitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *sleire*.

SLICU, (cu *s* aspru sibilante, *glicu* sau *glicu*), s. m., dupo Dict. de *Buda*: pulveres minerar m, germ. schlick, schlam; pulbere de minere.

SLOBODIA, *slobodienia*, *slobodire*, *sloboditoriu*, *sloboditu*; vedi *slobodu*.

SLOBODU, *-a*, adj.; 1. solutus, liber, vacuus; liberu, solutu; 2. licitus, non interdictus; permissu, licitu, neinterdissu, neoppritu; 3. remissus, laxus, solutus; relaxatu, lassiu, neincordatu; derivate: *slobodiá*, s. f., si mai baroccu: *slobodienia*, s. f., libertas, licentia, venia; commectus; libertate, licentia, permissione; *slobodire, -escu*, si cu forme de conjugatione simple, v., 1. solvere, liberare, eliberare, dimittere; a sólve, a liberá, a dimitte, a dá drumulu; 2. concedere, permittere, veniam facere, facultatem dare; a concede, a permite, a dá volia; 3. remittere; relaxare; a relassá, a destende; 4. vilius exponere; a mai lassá d'in pretiu; 5. emittere, expellere, explodere; a dá focu puscei, a esplóde; 6. venam secare, sanguinem mittere; a lassá sange; 7. reflex. a) se demittere; a se lassá in diosu; b) impetum capere; a se aieptá; c) induci; a se allu-necá la ceva, p. e. *la una necovientia*;

— *sloboditoriu, -tória*, adj. s. liberans, liberator; liberatoriu; *sloboditu, -a*, adj. part. solut us, liberatus, dimissus; solutu liberatu, dimissu, etc. in tóte sensurile verbului. — Radicea *svobeda* occorre si in limb'a slavica, déro lat. *solvere*, precumu a observatu dejá Dict. de *Buza*, e asiá de aprópe si cu form'a si cu sensulu, in càtu se obtrude de necesse etymologului. Deci ne permittemu a insemná, co d'in *solvere* = *solbere* Románulu a potutu formá fórté facile *solbidu* = *solbedu* = *solbèdu*, care apoi a datu nascere la tóte celle alte. Observàm u in ultra, co neci slavicultu *svobeda*, neci unguresculu *szabad*, nu are *l*. Prin stramutarea a-cestei littere, coventulu a luat in limb'a romána una fisionomia barbara, in càtu noi, cu tota probabilitate provenientiei selle, nu cotediàm u a lu recom-mendá.

SLOIU, s. m., 1. massa, frustum, glomus, concretum; massa inchiagata de céra, de seu, etc.; 2. stiria; fusu de glacia.

SLOVA, s. f. littera; littera; derivate: *slovari*, s. m., lexicon, dictionariu *slovenescu*; *slovi*anu sau *slovénu, -a*, adj. s., slavicus care e de natione *sloviana*; *slovenescu, -a*, adj., slavicus; relativu la *sloviani*: *slovenesce*, adv., slavice; *slovenire* sau *slovnire, -escu*, v., syllabas distinguere, a syllabisá; *slovenitu*, sau *slovnitu*, part. sup. subst., syllabisatu; — covente introduisse prin dascalii *sloviani*, acumu cu totulu essite d'in usu.

SLOVARIU, *slovi*anu, *slovénu*, *slovenescu*, *slovenesce*, *slovenire*, sau *slovnire*, *slovenitu* sau *slovnitu*; vedi *slova*.

SLUGA, s., cu forma feminina, inse cu sensu masculinu, servus, famulus, minister; servu, servitoriu; derivate: *slugariu, -a*, adj. s., serviens, servilis; serviente, servile; *slugarire, -escu*, v., servire, inservire, ministrare; a servi, a face servitiu; *slugaritoriu, -tória*, adj. s., officiosus, obsequiosus, ad servitia premtus; promptu la servitiu, indemnaticu; *slugaritu*, part. sup. subst.; *slugaritura*, s. f.; famulatio, ministratio; actione si effectu allu actionei de servire; — *slugire* sau *slujire, -escu*, v., ser-

vire, *inservire, famulari, ministrare*, a *servi, a officia, a ministra, a functiona; slugitoriu* sau *slujitoriu, -toria*, adj. s., *servus, servitor, famulus, minister; apparitor; servitoriu, functionariu; apparitoriu; slugitu* sau *slujitu*, part. sup. subst., *servitas, servitum, servitium; slugullitia*, si *slugutia*, s. f., cu sensu masculin, *servulus, servulus*; demin. d'in *servu, micu servu*;—*slusba*, (cu *s* aspru sibilante inainte de *b, slugba*, contrassu d'in *slugtba* sau *slujtba*), s. f., *servitus, servitium, famulatus, ministerium; servitute, servitiu, functione, officiu; slugbasiu*, (contrassu d'in *slugtbasiu* sau *slujtbasiu*), s. m., *serviens, fungens; servitoriu, apparitoriu, functionariu; slugbullitia*, s. f., *parvum, ministeriam; micu servitiu, mica functione; slusnica*, (cu *s* aspru sibilante inainte de *n, slusnica*, contrassu d'in *slugnica* sau *slujnica*) s. f., *serva, famula, ancilla; serva, servitoria; slusnicariu*, s. m., *ancillas procurans; care procura servitorie; care petrece cu servitorie; slugnicutia*, s. f., *servula, ancillula; demin. d'in slusnica*, mica *servitoria, servitoria amabile*.—*Barbarismi nesufferiti*.

SLUGARIU, *slugarire, slugaritoriu, slugaritu, slugaritura*; vedi *sluga*.

SLUGIRE sau *slujire, slugitoriu* sau *slujitoriu, slugitu* sau *slujitu*; vedi *sluga*.

SLUGULLITA, *slugutia*; vedi *sluga*.

SLUSBA, (*slugtba=slujtba*), *slusbasiu*, (*slugtbasiu=slujtbasiu*), *slugbullitia*, (*slugtbullitia=slujtbullitia*); vedi *sluga*.

SLUSNICA, (*slugnica=slujnica*), *slusnicariu*, (*slugnicariu=slujnicariu*), *slusnicutia*, (*slugnicutia=slujnicutia*); vedi *sluga*.

SLUTIRE, *slutitu, slutitura*; vedi *slutu*.

SLUTU, -a, adj. s., *mutillus, mancus, truncus; mutilu, mutilatu, mancu, truncatu*; in unele locuri se dice si in sensulude: *turpis, urritu*; derivate: *slutire, -escu*, v. *mutilare, mancum reddere*; a *mutila, a esturpia; slutitu, -a*, adj. part. *mutilatus; mutilatu, esturpiatu; slutitura*, s. f., *mutilatio*; actione si effectu allu actionei de *mutilare*, chiaru si lu-

cru *mutilatu*.—*Barbarismi grossi*, cum se pote indata observá atátu d'in concursulu littereloru *sl*, cátu si d'in pronunti'a dura a litterei *t* inainte de *i*.

SMACIRE, -escu, v., 1. *rapere, rapere, corripere, abripere*; a *rapí* con cu *violentia*; 2. *exterquere, manibus ripere, evellere*; a *smulge* cuiva con d'in máni; 3. *repercutere; a repercutere; smacesce una pusca prea tare implid; derivate: smacitoriu, -toria*, adj. s., *care smacesce* in tote sensurile verbului; *smacitu*, part. sup. subst., *smacitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *smacire*; vedi si *smancire* in Dictionariu tóte derivatele selle.

SMANGALLIRE, *smangallitu, smangallitura*; vedi *mangalire, mangalitu, mangalitura* in Glossariu.

SMARCEDU, -a, adj., *turpis, fedus, sordidus, deformis; urritu, fedu, fedosus, sordidu*; — alta forma e: *smarocévu, -a*, adj., cu acellu-asi intellessu;—cea d'antaniu pare a se apropiá de *marcudu*, cea d'in urma se departédia mai tare; — *smárdu, -a*, adj., cu acellu-asi intellessu, se pare a fi numai una contractione.

SMARCU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *antlia, germ. pumpe; pumpa*.

SMARDU, -a, adj.; vedi *smárcedu* mai susu.

SMECIRE, *smecitu, smecitura*; vedi *smacire* in Glossariu si *smancire* in Dictionariu.

SMEDU, -a, adj., dupo Dict. de *Buda*: *pallens, pallidus, pallidu*.

SMEGU, (cu *s* aspru sibilante, *smégu*), corruptu d'in germ. *geschmack, gustus, super; gustu, sapóre*; mai allu sapóre falsa.

SMEREDUIRE, -escu, v., dupo *Berbianu* germ. *zerquetschen, zerfetzen*, a *strivi, a rumpe* in mici buccatelle.

SMERENIA, *smerinu, smernica, smernicia*; vedi *smerire*.

SMERIRE, -escu, v., *humillare, depri mere; a umili, a apposa; refl. a se smeri. a) se demittere, se humillare, a se umili; b) modeste se gerere, a se portá modestu, a fi modestu, derivate: smeritu, -a, adj., humilla, demissus, submis-*

smo, modestus, pudicus; umilē, umilitu, modestu, pudicu, rusinosu; *smerinu*, -a, adj., synonymu cu *smeritu*; *smerenia*, s. f., humilitas, demissio, submissio, modestia, pudicitia, umilentia, umilitate, modestia, pudicitia; *smernicu*, -a, adj., synonymu cu *smerinu* si cu *smeritu*; de aci: *smernicia*, s. f., synonymu cu *smerenia*. — Barbarismi.

SMICLIRE, *smiclu*, v. impers., dupo Diction. de *Buda*: fulgurare; a fulgerá: *smiclesce*, fulgurat, fulgera.

SMIDA, s. f., dupo Diction. de *Buda*: radius fulminis; fulgeru, radiu de fulgeru; de aci: *smidire*, -*esce*, v. impers., synonymu cu *smiclire*.

SMINTELA, s. f., (reu formatu d'in *smintire*), a) mendum, error, culpa, neza, vitium, delictum; errore, culpa, delictu; b) offensio, scandalum; scandalu; — unii au formatu si *sminta* in acelluasi sensu, inse amendoue sunt de reu gustu.

SMINTIRE, *smintitu*, *smintitura*; vedi *smentire* in Dictionariu. Pronunti'a dura a litterei t inainte de i demustra formationea recente a coventului.

SMOCHINA, s. f., ficus; fica, pom'a arborelul ficu; — *smochinutia*, s. f., ficula, deminutivu d'in *smochina*.

SMOCHINU, s. m., ficus arbor; ficu, arbore ce produce ficu.

SMOCHINUTIA, vedi *smochina*.

SMOLLA, s. f., pix, bitumon; bitume, pecura, mai allesu pecura cu care se unge assea carraloru sau altoru machine, axungia, untura pentru assemine scopu; derivate: *smollire*, -*escu*, v., plice, bitumine, axungia inflectere; a unge cu pecura sau cu untura de rote; *smollitu*, -a, ad. part., axungia infectus, unsu cu pecura sau cu untura de rote; *smollitura*, s. f., actiune si effectu allu actiunei de *smollire*.

SMOLLIRE, *smollitu*, *smollitura*; vedi *smollire*.

SMOTRU, s. m., corruptu d'in *mostru*, *mustra*; decursio campestris, simulacrum pugnae; mustra militaria, manopera militaria, essercitiu militariu; — acestu terminu desfiguratu fu introdusu prin Russi numai in seclulu nostru, déro

d'in fericire pentru limba, n'a prensu radece.

SMUCIRE, *smucitu*, *smucitura*; vedi *smacire* in Glossariu si *smancire* in Dictionariu.

SNEPANU, (cu s aspru sibilante, *şnépanu*), s. m., dupo Dict. de *Buda*: a) bacca vel granum juniperi; oleum e bacca juniperi; aqua juniperi; sementia de juniperu, oleu d'in sementi'a de juniperu; vinarsu de juniperu; b) cuneus, cuniu, penna, (póte cuniu de abiete); — *şnépanu* pare a fi unu derivatu d'in urmatoriulu *şnépu*; — d'in coce de Carpatu nu se aude.

1 **SNEPU**, (cu s aspru sibilante, *şnépu*), s. m., dupo Dict. de *Buda*: juniperus communis; juniperu, *bradisioru*.

2 **SNEPU**, (cu s aspru sibilante, *şnépu*), s. m., corruptu d'in germ. schnepf sau schnepe, dupo Dict. de *Buda*: scolopax, perdix rustica, ficedula, gallinago; gallina de câmpu, fr. bécasse.

SNOPARIA, *snopirc*, *snopitu*; vedi *snopu*.

SNOPU, s. m., merges, manipulus; mergite, manunchiu, mai allesu manunchiu de granu, de secara, de ordiu, etc.; derivate: *snoparia*, s. f., a) multime de *snopi*, b) loculu unde se tinu *snopi*; *snopire*, -*escu*, v., a face *snopi*; *snopitu*, part. sup. subst.

SNURU, *snuruire*, *snuruitu*, (tóte cu s aspru sibilante, *şnuru*, *şnuruire*, *şnuruitu*); vedi *sinoru*.

SOBA, s. f., farnacina; coptoriu de incalditu casele; derivate: *sobariu*, s. m., care face *soba*; *sobullitia*, *sobutia* si *sobitia*, s. f., deminutive d'in *soba*, mica *soba*; — in Temisian'a *soba* = camera, germ. stube; — pentru etymologia confere: *soba*, germ. stube, it. stufa, isp. estufa; prov. estuba, fr. étuve.

SOBARIU, *sobitia*, *sobullitia*, *sobutia*; vedi *soba*.

SOBOLLANU, *sobollariu*; vedi *sobollu*.

SOBOLLU, s. m., talpa; specia de sórice campestre care rima pamentulu; derivate *sobollanu*, s. m., mus; specia de sórice mare; *sobollariu*, s. m., care prenda *sobolli*.

SOBORNICESCE, *sobornicescu, sobornicu*; vedi *soboru*.

SOBORU, (si *seboru*), s. m., concilium, synodus, (σύνδοξ); conciliu, synodu, adunare, mai allessu adunare de preuti; derivate : *sobornicu, -a*, adj., si *sobornicescu, -a*, adj., synodalis, generalis, universalis; synodale, generale, universale; *sobornicesce*, adj., synodalliter, generaliter, universaliter; in modu synodale, generale, universale; coventu slavicu, formatu dupo gr. σύνδοξ, acumu intre Români cadutu in desuetudine.

SOBURA, s. f., dupo Dict de *Buda*: flos lactis recens; smentana; germ. süßobers, de unde pare a se fi introdussu intre unii Români d'in susu de Carpati, d'in cöce coventulu nu e connoscutu.

SOCACIA, *socacire, socacitia, socacitu*; vedi *socaciu*.

SOCACIU, s. m., coquus; buccatariu; derivate : *socacia*, s. f., ars coquinaria; arte sau professione buccataria, buccataria; *socacire, -escu*, v., coquere, coquinare; a essercitá professionea buccataria, a fi buccatariu; *socacitia*, s. f., coqua; buccataressa; *socacitu*, part. sup. subst.; —coventulu se aude numai in gurile Româniloru cari locuescu printre Unguri, si acesti-a l'au impromutatu de la Sclaviani, cumu au impromutatu si multe altele : szakács, takács, kovács, etc.; noi cari avemu buccataria năstra cu tóte celle necessarie, n'avemu ce face cu atari barbarismi.

SOCOTA, si *socotela*, s. f., 1. computatio, computu; 2. sententia, iudicium; parere, opinione, judecata; 3. attentio, consideratio, circumspectio; attentione, consideratione, circumspeditione; 4. modus, ratio; modu, ratione; 5. propositum, consilium; propositu, scopu; —derivate : *socotire, -escu*, (si cu forme de conjugatione simple), v., 1. computare, a computá; 2. putare, opinari, arbitrari, existimare, censere, sentire, a cogitá, a opiná, a crede, a judicá, a fi de parere; 3. cogitare, considerare, reputare, deliberare, a cogitá, a considerá, a ponderá, a deliberá; 4. proponere, statuere, a propune, a statue; 5. rationem habere, respicere, a luá in consideratione, a ap-

pretiá, a respectá; — *socotitoriu-tira*, adj. s., putans, computans, reputans, etc.; in tóte sensurile verbului; — *socotiu, -a*, adj. part., computatus, reputatus, consideratus, etc., in tóte sensurile verbului; — *socotentia*, s. f., opinio, sententia, ratio, consideratio, deliberatio; parus, opinione, consideratione, deliberatione, judecata. Dictionariulu de *Buda* are si *socotu*, s. m., computus, ratio; computu. Radicea coventului e obscura, cu tóte aceste-a compara it. scotte, isp. escota, prov. escet, fr. écet, lat. med. sectum, contributione la ospetiu.

SOCOTÉLA, *socotentia, socotire, socotitoriu, socotiu, socotu*; vedi *socota*.

SOIU, s. m., stirps, genus, species; stirpe, vitia, genu, specia.

SOLGABIROU, s. m., iudex pedaneus; judece de gradulu infimu, insarcinatu si cu administrationea in Ungaria, szolgabíró. Barbarismu orribile.

SOLNITIA, s. f., salinum; salinu, scoica cu sare; —forma barbara d'ia radice latina.

SOLOMONARIU, -a, adj. s., (d'in *Solomone* regele judaniloru), care preteade cu póte produce effecte supernaturali, cu óte face miracle; *solomania*, s. f., magia, magia, pretensa, arte de a produce effecte supernaturali.

SOLOVERFU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: una planta, origanum vulgare, *Linn.*, germ. wohlgemuth, dosten.

SOLU, s. m., legatus, nuntius; traimissu, nuntiu; derivate : *solia*, s. f., legatio, manus legati, nuntiam; missione, sarcina, nuntiu; *solire, -escu*, v., a) legatione fungi, legationem obire, a impleri una missione; b) effacere, obtinere, impetrare, a scóte la capetu una lucrare; *solitoriu, -toria*, adj. s., mediator, intercessor; mediatoriu, intercessoriu; *solita*, part. sup. subst. in sensulu verbului. Barbarismu cu tota apparentia de Romanismu.

SOMNU, s. m., una specia de pesce, silurus, silurus grans, germ. wels.

SORCOVA, s. f., ramu artificiale adornatu cu flori, cu care copillii augura tóte prosperitatile la serbatórea nascerei Domnului; derivate : *sorcovair, -*

scu, v., a angură, atengundu cu ramulu artificial, tóte prosperitatile; *sorcovaitu*, part. sup. subst., in intellesulu verbului.

SORCOVAIRE, *sorcovaitu*; vedi *sorcova*.

SORGOSIU, -a, adj., urgens, necessarius; urgente, necessariu; — barbarismu ungurescu, *szorgos*, neconoscutu d'incóce de Carpati.

SOROCA, s. f., interstitium, intervalum, interjectio, comma; pausa, repausu, intervallu, virgula in scriere, in cantare, etc.; compara *sorocu* de mai diosu.

SOROCÉLA, s. f., citatio; vedi *sorocire*, mai diosu.

SOROCIRE, -escu, v., citare, in jus vocare; a citá la judecata; de aci: *sorocitu*, -a, adj. part., citatus, citatu; *sorocéla*, s. f., citatio, citatione; *sorocu*, s. m., dies, terminus, tempus praefixum; terminu, tempu prefixu.

SOROCU, s. m.; vedi *sorocire*, mai susu.

SOROCOVETIU, s. m., numus viginti cruciferorum, vulgo vicesimarius; numu vicenariu austriacu, nonitu asiá de Russi pre timpulu candu vicenariulu facea patru-dieci de *paralle*, (unu leu).

SOSSIRE, -escu, v., advenire, pervenire, appellere; a adveni, a adjunge; *sossitu*, part. sup. subst. in intellesulu verbului, care are si semnificatione de substantivu: *sossire*, si *gassire sunt doue verbe de origine incerta in limb'a româna*.

SOVERSIRE, *soversitu*; vedi *seversire*, *sfersire* si *sfsire* in Glossariu.

SPARGA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: 1. *asparagus officinalis*, Linn.; sparanga sau sparangu; 2. funiculus, restleula; sfóra, funicella, acia implettita.

SPASSENIA, s. f., vedi *spassire*, mai diosu.

SPASSIRE, -escu, v., salvare; a salvá, a mantui; derivate: *spassitoriu*, -tória, adj. s., salvator; salvatoriu, mantuitoriu; *spassitu*, part. sup. subst., in intellesulu verbului; *spassenia*, s. f., salus; salute, mantuire, mentuentia. Barbarismi.

SPEIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: qualus e cortice arboris; cosiu sau corbe facuta d'in scórtia de arbore.

SPEIU, s. m., dupo *Barcianu* germ. *baummoos*, *eichenmoos*; muscu de arbore.

SPELINGHERIU, s. m., corruptu d'in germ. *pranger*, columna *igrominae*, palus publicus *ignominiae*; columna sau paru de care se léga in publicu criminalii cari au commissu fapte rosinóse; d'incóce de Carpati nu s'a auditu coventulu, si ar fi de doritu ca se lipsésca si d'in gur'a Româniloru de suptu scęptrulu Austriei.

SPENDIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *helleborus viridis*, Linn., german. *die grüne nlesswurz*; una planta, sternutatórea.

SPERGHIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *gladius*, ensis; sabia, spata.

SPERLA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: cinis stramineus; cenusa de palie.

SPERLIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: *hirsutum reddere*, hispidare; a sberlí, a redicá pèrulu in susu; derivate: *sperlitu*, -a, adj. p., *hirsutus*, *hirtus*, *hispidus*, *sberlitu*; *sperlitura*, s. f., actione si effectu de sberlire, sberlitura; vedi *sberlire* si *sperlire* in Dictionariu cu tote derivatele loru.

SPERLOSU, -a, adj., *hirsutus*, *hirtus*, *hispidus*; *sberlitu*; vedi *sperlitu* la *sperlire*.

SPETÉDIA, s. f., vedi *spatédia* in Dictionariu. Dupo Dict. de *Buda*: *spetédia* e si nomele unei plante, calamus *acorus* vel *odoratus*, Linn.

SPETELA, s. f., vedi *spetitura* la *spetire*, si *spatitura* in Dictionariu.

SPETIRE, *spetitu*, *spetitura*; vedi *spatire*, *spatitu*, *spatitura* in Dictionariu.

SPICALUIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: lardo trajteere; a inspicá cu lardu; coventu reu formatu d'in *spicare*, germ. *spicken*.

SPICHINATU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *lavendula spica*, *spica nardi*, *spica angustifolia*, Linn. una planta; — se pare a fi unu compositu d'in *spica-nardu*.

SPICIA sau *spitia*, s. f.; a) *radius rotæ*, radiu de róla; b) *gradus*, *linea*; gradu de consangentate; vedi si *specia* in Dictionariu.

SPILUIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: *pillare*, *expillare*, *farari*, *olepore*;

a ospilá, a fará; coventu reu formatu d'in expliare.

SPITAIU, *spitaliu*, s. m., vedi *ospitale* si *ospitiu* in Dictionariu.

SPITIA, s. f., vedi *spicia* mai susu.

SPOIÉLA, s. f., marga; materia de *spoit* = *spolitu*, si *spoitura* = *spolitura*.

SPOIRE, *spoituriu*, *spoit*, *spoitura*; vedi *spolire* in Dictionariu cu tote derivatele selle.

SPORICU si *sporisiu*, s. m., verbona officinalls, *Linn.*, una planta, specia de verbona.

SPORIU, s. m., progressus, profectus; ubertas; progressu, ubertate, fecunditate; derivate: *sporire*, ce vedi in Dictionariu; *spornicu*, -a, adj., coventu reu formatu, cu sensulu de: fructuosus, fecundus, fertilis, frugifer, uber; fructuosu, fecundu, fertile; — radicea se pare a fi gr. *σπόρος* = sementia, sau compusa d'in *ἐξ* sau *ἐξ*; si *πόρος* = calle.

SPORNICU; vedi *sporiu* mai susu.

SPOROVAIRE, -escu, v., dupo *Barcianu*, germ. *schwätzen*, a vorbi multu, a spune multe secature.

SPOVEDANIA, s. f., confessio; confessione, marturire sau marturisire; vedi *spovedire*.

SPOVEDIRE si *spoveduire*, -escu, v., confiteri; a confessá, a marturi sau marturisi peccatele; si cu insemnare transitiva: *confessionem* excolpere, a ascultá confessionea cuiva; apoi refl., a se confessá, a se marturi sau marturisi; *spoveditu* si *spoveduitu*, part. sup. subst.; *spovedania*, s. f., confessio, confessione — forma barbara d'in radice barbara; vedi si *ispovedire* in Glossariu.

SPRIJANA, *sprijina*, *sprijinéla*, *sprijóna*, s. f., tutela, sustentaculum, fulcrum, columen, praesidium, auxilium, adminiculum; tutela, sustentaculu, fulcru, proptella, presediu, adjutoriu, adminiclu; derivate: *sprijinire*, -escu, v.; 1. transitivu, fulcire, suffulcire, sustentare, adminiculare; a fulci, a suffulci, a sustentá, a propti, a redimá; 2. refl., niti, inniti; a se fulci, a se redimá; *sprijinitoriu*, -tória, adj. s., tutor, fultor, sustentator, protector; tutoriu, protectoriu sustentatoriu; *sprijinitu*, part. sup. subst.;

sprijinitura, s. f., actione si effectu allu actionei de *sprijinire*; *sprijinu*, s. f., tutela, sustentaculum, fulcrum, columen, praesidium, auxilium, adminiculum; tutela, sustentaculu, fulcru, proptella, presediu, adjutoriu, adminiclu.

SPRIJINA, *sprijinéla*, *sprijinire*, *sprijinitoriu*, *sprijinitu*, *sprijinitura*, *sprijinu*; vedi *sprijana*.

SPRIJONA, s. f., vedi *sprijana*.

SPUDIELA, s. f., forma spuria d'in *spudia* cu sensulu de: pustulae, pustule pre pelle; *spudire*, -escu, v., pustulare, pustulescere, a pustulá, a capetá pustule; *spuditu*, -a, adj. part., pustulatus, pustulatu sau pustulitu; vedi si *spodire* in Dictionariu.

STABU, s. m., d'in germ. *stab*, statu majore la militari; nu se aude d'in coce de Carpati.

STACHETA, s. f., d'in it. *staccata*, *stecato*, *stecconato*, germ. *stacketa*; gardu de pari grossi, palisata; gardu de lati; gardu de cancelli.

STACOIU, -a, adj., *coccineus*, *coccinus*; rosii de scarlatu, rosii scarlatinu.

STACOJU, s. m., *cammarus*, (*καμπαρος*), cancer marinus; *cammaru*, canceru marinu.

STAMPA, s. f., d'in it. *stampa* = *pressa*, 1. *typariu*, *impressa*, *timbru*; 2. *pândia* suptire de bumbacu; *stampa*, s. m., *tudicula*, *pisillum*; *pisatoriu*; *stampuire*, -escu, v., *placere*, *placere*, *placere*, *stucare*; a pisá; *stampuitu*, -a, adj. part., *pitatus*; *stucatus*; *pisatu*.

STAMPARE, *stampatu*; vedi *stampa*.

STAMPU, s. m., vedi *stampa*.

STANA, (*stâna*), s. f., vedi *stena* in Dictionariu.

1 STANCA, (cu *a* claru in prim'a syllaba), s. f., 1. *pica*; *pica*, *cotiofana*; 2. *cornicula*; specia de *cióra* mai mica; — *stancutia*, s. f., deminutivu d'in *stanca*.

2 STANCA, (cu *a* obscuru in prim'a syllaba, *stânca*) s. f., *saxum*, *rupes*; *pétra* mare, *rupe*; d'in collo de Carpati se aude si form'a masc. *stâncu*, in acellu-asi sensu; *stancutia*, s. f., *scopulus*, *mica* *rupe*, *scopulu*, *scopellu*; *stancosu*, -a, adj., *saxosus*, *asper*; *ruposu*, *petrosu*, *aspru*.

STANCOSU, -a, adj., saxosus, asper; vedi 2. *stânca*.

STANCU, *stancutia*; vedi 2. *stânca*.

STANDARTU, s. m., vedi *stendariu* in Dictionariu.

STANGINELA, si *stanjinéla*; vedi *stanginire* si *stanjinire*.

STANGINIRE si *stanjinire*, -escu, v., retinere, detinere, retardare, offere, obstaré, impedimento esse; a oppri de la lucru, a tiné pre locu, a fi pedica, a stá contra, a vettemá; derivate : *stanginitu* si *stanjinitu*, -a, adj. part., in sensulu verbului; vedi si *stanginire* in Dictionariu; — form'a *stanginéla* si *stanjinéla*, nu e admissibile; Dict. de *Buda* are si *stanginu*, s. m., cu sensulu de : obex, impedimentum, pédica, care inse nu se aude d'in cóce de Carpati.

1 STANGINU si *stanjinu*, s. m., dupo Dictionariulu de *Buda*, nomele douoru flori : a) *Iris pseudacorus*, Linn., germ. die wasserlilie, die gelbe lillie, lilia galbina ; b) *Iris germanica*, Linn. germ. die schwerdtille, die blaue lillie, lilia vêneta.

2. STANGINU si *stanjinu*, s. m.; vedi *stanginu* in Dictionariu.

STANU, s. m., saxum, rupes, petra, cautes; status; pétra, rupe; statua de pétra; — *stanu*, ca si 2. *stanca*, provinu dupo apparentia d'in verbulu *stare*, inse form'a loru face se ne indouimu despre romanitatea loru. Compara angl. *stone* si germ. *stein* = pétra.

STAPANA, *stapânu*, *stapanire*, *stapanitoriu*, *stapanitu*; vedi *stepânu* si *stopânu* cu derivatele loru.

STARCU, (cu a obscuru, *stârcu*), s. m., vedi *stêrcu*.

STARETIA, s. f. (abbatisa), priórea sau superioarea unui monasteriu de monache; *staretiu*, s. m., (abbas), priorele sau superioarele unui monasteriu de monachi, egumenú, archimandritu; *staretia*, s. f., prioria, demnitate de *staretiu* sau de *staretia*; — coventulu sclavicu *staretiu* va se dica *betránu* sau *seniore*, (gr. γέρον), si credemu co s'ar poté facile inlocuí cu *seniore*.

STAROSTE, s. f., d'in acea-asi radice cu *staretiu*, magister, capulu unei cor-

porationi, si mai marele unei colonie straine; de aci

STAROSTIA, s. f., demnitate de *staroste*, magistratus.

STARVU, (cu a obscuru, *stârvu*), s. m., vedi *stervu*.

STATORNICESCE, adv., vedi *statornicia* mai diosu.

STATORNICIA, s. f., constantia, firmitas, stabilitas; constantia, firmitate, stabilitate; — formatu d'in *statornicu*, -a, adj., constans, firmus, stabilis, permanentis; constante, stabile, permanente; de unde si : *statornicesce*, adv., constanter, firmiter, stabiliter, in modu constante, firmu, *stabile*; si : *statornicire*, -escu, v., stabilire, a stabili; *statornicitu*, -a, part., stabilitus, stabilitu; — totu forme spurie nascute d'in una radecina curata româna, *stare*, *statoriu*; vedi *statorire* si *statoriu*, in Dictionariu.

STATORNICIRE, *statornicitu*, *statornicu*; vedi *statornicia* mai susu.

STAVA, s. f., armentum equorum, equitium, equaria; eparia, turma de epe sau de calli; derivatu : *stavariu*, s. m., armentarius, pastor equarius, pastor equitii, servus equarius; epariu, pastoriu de epe sau de calli; *stavaressa*, s. f., muliere *stavariului*.

STAVARIU, *stavaréssa*; vedi *stava*.

STAVILA, s. f., obstaculum, obex; obstaclu, obice, pédica; — dupo Dict. de *Buda* se dice *stavila* pentru a) *latus lecti* exterius, laturea patului d'in afara, care n'ar fi de cátu una acceptiune particulare a coventului; b) *quinque mergites* vel *quinlo mergitum*; numeru de cinci manunchi de grânu sau de alte cereali; — derivate : *stavilire*, -escu, v., obicem ponere, a pune obice, a impedecá ca se nu mérga mai departe; *stavilitu*, -a, adj. part., in sensulu verbului; — *stavila* provine d'in una radecina curatu româna, *stare*; inse terminationea ce a luatú, impreuna cu accentulu pre antipenultima, face se ne indouimu despre puritatea formei.

STEGHIA, s. f., vedi *stevia* in Dictionariu.

STEGLITA si *steglitia*; vedi *sticlete* in Dictionariu.

STELLAGIU, s. m., tabulatum; tablatu sau tabulatu, spre a stá si lucrá pre dânsulu, sau spre assediá alte lucruri pre dânsulu.

STELNITIA, s. f., clemex; peduchiu de papiete; se aude numai in Moldavia, se dea Domnedieu se nu se propage mai departe.

STELPARE, s. f., ramus viridis, surculus, stylus; ramu verde.

STELPU, s. m., stylus, stela sau stela, pila, columna, columen; columna, pila, pilastru; derivate: *stelpuliu*, si *stelpisioru*, s. m., columella; mica columna, columella; *stelpnicu*, -a, adj. s., stylites, super columna sedens; relativu la *stelpu*=columna; stylitu, care siéde pre columna; — forma spuria si contraria naturei limbei române. — Rădăcin'a propria a coventului *stelpu* pare a fi στέλος=stylus, sau στήλη=stela, inse asiá de sturpiata, încâtu nu se mai cunnósce.

STEMPU, (pronuntia *stémpu*) s. m., dupo Dict. de *Buda*: vallus; paru grossu; pl. *stémpuri*, molla metallica, germ. stampmühle, pochmühle, pochwerk; macina cu care se pisédia petrele ce comprendu metalle; vedi *stampu* mai susu la *stampa*, derivatu: *stempuire*, -escu, v., a pisá; vedi *stempuire* la *stampa*.

STENDU, (pronuntia *sténdu*), s. m., dupo Dict. de *Buda*: orecula, scaphium, vasculum oblongum, germ. ständer; vasu rotundu angustu si lungu, *putina*.

STENGA, (pronuntia *sténga*), s. f., dupo Dict. de *Buda*: pertica, germ. stange, it. stanga, pertica.

STENU, (pronuntia *sténu*), s. m., *sténu de pétra*, saxum, rupes; *sténu de camésia*, truncus indusii; vedi *stanu*.

STEPA, s. f. d'in germ. steppe, regio desertá vastaque; regione desérta sivasta.

STEPANA, *stepanire*, *stepanitoriu*, *stepanitu*; vedi *stepanu*.

STEPANU, s. m., δέσποτης, dominus, *stepána*, s. f., δέσποινα, domina. Noi credemu co coventulu provine d'in gr. δέσποτης, prin derivatione *despotanu*, apherese si transpositione *stopánu*, (vedi *stopánu*); cu tóte aceste-a, nu ne potemu retiné de a observá, co d'in lati-

nulu hospes, gen. hospitis, occurre si form'a hospitus, hospita, cu derivatulu reale hospitium, d'in care Grecii moderni au formatu ὀσπίτι=casa, éro Albanesii *stepi*=casa. Derivatulu personale d'in hospitus, hospita, ar fi *ospitanu*, *ospitana*, prin apherese si transpositione *stepánu*, *stepána*, domnulu si domu'a casei (hospitii, ὀσπίτι, *stepi*), si prin consecentia s'ar poté scrie si asiá: *stepánu*, *stepána*; de aci derivate: *stepanire*, -escu, v., dominari, Imperare, gubernare, persidere; a domni, a fi domnu, a imperá, a guberná, a posedé; *stepanitoriu*, -tória, adj. s., dominans, imperans, gubernans, praeses, praefectus, possessor; domnitoriu, gubernatoriu, administratoriu, possessoriu; *stepanitu*, -a, adj. part., in tote sensurile verbului.

STERCIRE sau *starcire*, -escu, v. refl., conquinseere; a se plecá si culcá pre pamentu.

1. STERCU, *stárcu* sau *stárcu*, s. m. elconia, germ. storch, cu care se pare a stá in legatura *stérculu* nostru.

2. STERCU, s. m., dupo *Barcians* germ. splitter, aschia suptire.

3. STERCU, s. m. corruptu d'in germ. stárkmehl, amyllum; amyllu, extractu d'in grânu cu care se intarescu si se lustrédia lintiele.

STEREGOIA, s. f., dupo Diction. de *Buda*: veratrum album, helleborus albus, *Linn.* una planta, elleboru albu.

STERNIRE, *stirnire* sau *starnire*, -escu, v. excitare, a descetá; derivate: *sternitoriu*, -tória, adj. s., excitans, descetatoriu; *sternitu*, -a, adj. part. exaltatus, descetatu; *sternitura*, s. f., exaltatio, descetatura; vedi si *sternire* in Dictionariu, despre a carui romanitate ne indouimu.

STERTIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: lucerna, germ. lichtscherbe, grubenlicht, grubenleuchter; lucerna cu care se servescu omenii in fodine.

STERVU, *stírvu* sau *stárvu*, s. m., morticinium, cadaver; mortecina, cadaveru, corpu de animale mortu; — radicea se pare a fi germana de la sterbes, starb, gestorben, angl. starve; — n'avemu necessitate de dâns'a.

PARE, *stilpu*, *stilpnicu*; vedi *stelpu*, *stelpnicu*.

BU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: ilum ligneum oblongum, sca-orcula; vasu de lemnu angustu, *putina*; 2. trua, trulla, *lavici*; albia sau *tróca* de porci; ans metretae; una mesura de au cartu de patrantariu, *sésse*; litre; — d'in coce de Carpati de coventulu.

LNA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: s sive os fodinae, germ. *stollen*; linei; — pare a fi numai una cor-d'in germ. *stollen*; — d'in coce iti nu se aude.

JIRE, *-escu*, v., dupo Dict. de illis ope acus ordinatim varia-m. *steppen*, d'in care e numai uptione stupida.

BECIU, s. m., dupo *Barcianu*, *leitweiss*; condeliu de plumbu,

BEIU, s. m., dupo *Barcianu*, *n selchter brunnen*; putiu fóra

CA, sau *stuca*, s. f., lupus (*piscus*, esox lucius; unu pesce, *luciu*, fr. *brochet*).

CU sau *stucu*, s. m., frustum; *stuck*, d'in care s'a corruptu *stiu*-n, fragmentu, buccata; — in Ro-ibera nu se aude.

LBICARE, v., dupo Dict. de nutare, prae somno nutare, der-a dormitá, a nutá d'in capu'dor-

LBICU, s. m., dupo Dict. de sentus piscatorius; pertica de

ORU, pl.-e, crater exteilor pu-al, (*πρωτόμοιον φρέατος*), cinc-ai putiu de asupr'a pamentului.

FISIU, s. m., corruptu din germ. *fish*, gadius morrhua; specia de re se vende uscatu; — ca batu-capu seccu; — vedi *batocu* in u.

NICU, s. m., archimagirus, e- (*ἐδάρατος*), structor peni, it-co, germ. *truchsess*; mesariu, atu cu celle necessarie pentru

mésa, care pune si redica *més'a*, care servesce la *mésa*; *stolnicéssa*, s. f., muliere a *stolnicului*, *mesaréss'a*. In evulu mediu *stolniculu* era unu officiaru allu curtii domnesci. — Radice slav. *stolu* = *mésa*.

STOPANA, *stopanire*, *stopanitoriu*, *stopanitu*, vedi *stopánu*.

STOPÁNU, s. m., *δεσπότης*, dominus, herus; *stopána*, s. f., *δέσποινα*, domina, hera; vedi *despotu* in Dictionariu; — derivate: *stopanire*, *-escu*, v., dominari, imperare, gubernare, possidere; a dom-ní, a imperá, a guberná, a posedé; *stopanitoriu*, *-tória*, adj. s., dominans, im-perans, gubernans, praeses, praefectus, possessor; domnitoriu, gubernatoriu, ad-ministratoriu, possessoriu; *stopanitu*, *-a*, adj. part., in tóte sensurile verbului; — vedi si form'a *stepánu* mai susu.

STRADA, s. f., corruptu dupo it. *strada*; form'a curatu romanésca e *stra-ta*; vedi acestu coventu in Dictionariu.

STRADALNICU, *stradania*, vedi *straduire*, mai diosu.

STRADUIRE, *-escu*, v. refl., studere, conari, niti, adniti, operam dare, conatum adhibere; a studé, a se odoperá, a fi diligente, a pune diligentia, a se ap-plicá cu diligentia; derivate: *stradui-toriu*, *-tória*, adj. s., diligens, sedu-lus, conans, gnavus, industrius, studio-sus; diligente, applicatu, adoperativu, in-dustriu, studiosu, zelosu; *straduintia* sau *straduentia* (care pressuppune unu part. *straduate*), s. f., diligentia, sedulitas, gnavitas, industria, studium, conamen, conatus; diligentia, adoperatione, seduli-tate, studiu, conatu; — forme spurie sunt: *stradalnicu*, *-a*, adj., diligens, etc.; si *stradania*, s. f., diligentia, etc. Radice barbara, de sí s'ar paré a stá in relatione cu studere.

1. STRAFU, s. m., corruptu d'in germ. *strafe*, poena; pena, punitione, pedepse; derivate: *strafuire*, *-escu*, v., punire; a puní, a pedepsí; *strafuitu*, *-a*, part., pu-nitus; punitu, pedepsitu.

2. STRAFU, s. m., corruptu d'in germ. *streif*, linea, virga, taenia; vérga tes-suta.

STRAICUTIA, s. f., perula; deminut.

d'in *straitia*, vedi acestu coventu dubiu in Dictionariu, unde vei aflá si *straisióra*.

STRAJA sau *stréja*, s. f., vigilla, excubiae, custodia; vegla sau veghia, custodia; — se pune si cu sensu personale, in locu de: vigill, custos, excubitor, veglatoriu, custode; derivate: *strajariu* sau *strejariu*, s. m., vigill, custos, excubitor; veglatoriu, custode; *strajaritia* si *strajaresa*, s. f., veglatória; *strajire* si *strajire* sau *strejuire*, -escu, v., vigillas agere; a veglá; *strajutoriu*, -tória, adj. s., excubitor; veglatoriu; *strajuitu*, -a, part., custoditus; custoditu. (Compara *οπατελα* = *millitia*).

STRAJAMESTERU, s. m., vigillarum magister; germ. wachtmelster, feldwebel; maiestru de vegle, decurione maiore, sergente maiore; — d'in cóce de Carpati nu se aude coventulu.

STRAJARIU, *strajaritia*, *strajaresa*, *strajire* si *strajuire*, *strajutoriu*, *strajuitu*; vedi *straja*.

STRASINA si *strésina*, (cu *s* in syllab'a si aspru sibilante, *strásina*), s. f., protectum, subgrunda, subgrundium; marginea de diosu a coperimentului unei case, care trece preste muru, si servește pentru stracurarea apei candu plóua, it. *tettoja* = tectória; derivatu: *strasinire* sau *stresinire*, -escu, v., a provedé cu *strasina*; *strasinitu* sau *stresinitu*, -a, adj. part., provedutu cu *strasina*. Nu connóscemoriginea coventului. S'ar paré unu compositu cu prep. *stra* = inafora.

STRASNICIA, (cu *s* aspru sibilante inainte de *n*), s. f., vigilantia; severitas, terror; veglantia; severitate, terrore; vedi *strasnicu*.

STRASNICU, (cu *s* aspru sibilante inainte de *n*, *strasnicu*), -a, vigilans, severus, terribilis; veglatoriu; severu, terribile, infricosiatu; derivatu: *strasnicia*, s. f., vigilantia, severitas, terror, veglantia, severitate, terróre.

STRASTIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: officium nocturnum ecclesiasticum, vulgo nocturna vel nocturnum; officiu ecclesiasticu care se face nóptea.

STRASTNICU, s. m., pathematariu, carte ecclesiastica care coprende offi-

ciulu septemánei pathemateloru, passio domini nostri Jesu Christi.

STREJA, *strejariu*, *strejire* si *strejuire*, *strejitu* si *strejuitu*; vedi *stroja*, *strajariu*, *strajire* si *strajuire*. *strojitu* si *strajuitu* mai susu in Glossariu.

STRENGU, *strengariu*, *strengaria*, *strengarire*; vedi *strangu*, *strangariu*, *strangaria*, *strangarire* in Dictionariu.

STREPEDE, *strepédire*, *strepeditu*, *strepeditura*; vedi *strepidu*, *strepidire*, *strepiditu*, *strepiditura* in Dictionariu.

STRÉSINA, *stresinire*, *strasinitu*; vedi *strasina*, *strasinire*, *strasinitu* mai susu in Glossariu.

STRIGHIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: melligo; germ. honigtau; róua de miere, roua dulce.

STRINFU si *strunfu*, s. m., d'in germ. strumpf, tibiale; calcione de pândia, *ciorapu*.

STROFU si *strafu*, s. m., germ. strafe, poena; pena, punitione, pedepse; derivatu: *strofaluire*, -escu, v., punire; a puni, pedepsi; *strofaluitu*, -a, adj. part., punitus, punitu, pedepsitu. Barbarismi inadmissibili in limb'a romána; — vedi si *strafu* mai susu in Glossariu.

STRONCANIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: 1. conterere, contandere; frendere; a strivi, p. e. struguri; 2. blaterare; a blaterá, a vorbí verdi si uscate; derivate: *stroncanitoriu*, -tória, adj. s., 1. baculus pressorius; strivitoriu, 2. blaterans; blateratoriu; *stroncanitu*. part. sup. subst., in sensulu verbului.

STROPSIÉLA, s. f., cu forma spuria d'in *stropsire*, in locu de *stropsitura*; vedi *stropsire*, *stropsitu*, *stropsitura* in Dictionariu.

STRUCIRE, -*strucitura*; vedi *strucinare* si *sdruncinare* in Dictionariu cu tóte derivatele.

STRUGARIU, *strungariu*, *strunariu*, s. m., tornator; tornatoriu; lemnariu sau templariu care face lucruri rotunde; — derivatu d'in urmatoriulu:

STRUGU, *strungu*, *strunu*, s. m., tornus; tornu, instrumentu cu care lucra lemnarii sau templarii cari facu lucruri rotunde.

STRUGIRE, ca si *strucire*, *strugitu*

ra ca si *strucitura*; vedi *strucinare* si *sdruncinare* in Dictionariu cu tóte derivatele.

STRUNA, s. f., chorda; córda; derivatu : *strunariu*, s. m., care face *strunc* = córde; si care lucra cu *strunulu*.

STRUNU, s. m., tornus; tornu, instrumentu cu care lucra lemnarii sau templarii cari facu lucruri rotunde; derivatu : *strunariu*, s. m., tornator, tornatoriu, lemnariu sau templariu care face lucruri rotunde.

STUCU, s. m., d'in germ. *stüek*, *frustum*, fragmentum; vedi si *stiucu*.

STUFA, s. f., d'in germ. *stafe*, dupo Dict. de *Buda* : *minera*, rudus, segmentum oris, vulgo stafa; *minera* sau *pétra* in care se afla metallu.

STUFU, si *stufsiu*, s. m., arundinetu, cannetu, padure de arundine, selba de arundine.

STUHA, s. f., dupo *Barcianu* germ. *rohgrass*, érba care cresce printre arundine; probabile in affinitate cu *stufu stufsiu*.

SUCALIA, s. f., rhombus textorius, germ. *spiral*; sullu cu róte, instrumentu allu tessutoriloru.

SUCHIATU, -a, adj. s.; vedi *siuchiatu* in Glossariu.

SUCIU, s. m., peltó; pelliciaru, care face pellicie, *blanariu*.

SUCNA, s. f., toga mullebris; vestimentu mulierescu superiore, *rochia*; demin. *sucnutia*, s. f., togula mullebris, togula, *rochia*; — d'in origine straina pare a fi trecutu prin gur'a Ungurului.

SUCUIRE, -escu, v., solere; a fi depresu a face ceva, a face de ordinariu; — barbarismu care se aude numai la locuitorii d'intre Unguri, de la cari se pare a fi impromutatu.

SUDALMA, s. f., maledictum, convictum, objugatio; injuratura, infrontare, infrontatura; — derivatu d'in *suduire*.

SUDUIRE, (cu forme de conjugatione simple : *suduiu*, *sudui*, *suduc*, *suduimu*, *suduiti*, *suduu*), v., maledicere, convictari, blasphemare, imprecari; a injurá, a mustrá a infrontá; derivate : *sudui-toriu*, -tória, adj. s., maledicens, maledicus, convictans, convictator, blasphemus; injuratoriu, mustratoriu, infrontatoriu; *soduitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *suduitura*, s. f., maledictio, convictum, blasphemia, imprecatio; injuratura.

SUFULFU, s. m., dupo Dict. de *Buda* : *mellotus officinalis*; *Linn.*, trifoliu mare, *sulfina* sau *sulcina*.

SUHATU, s. m., *pasceum*; pastione, locu grassu de pastionatu; — barbarismu, cumu se vede la primulu aspectu.

SUGNA, s. f., vedi *sucna*, mai susu in Glossariu.

SUITA, s. f., d'in fr. *suite*, *comitatus*, *cohors*; curte care insociesce pre domnu, comitatu, insociatori; — *suita* nu se póte romanisá.

SULCINA, s. f., dupo Dict. de *Buda* : synonymu cu *sufulu*, trifoliu mare.

SULFINA, s. f., una planta, aceea-asi cu *sulcina*; vedi *sulfina* in Dictionariu.

SULLEGERU si *sullégetu*, -a, adj. s., dupo Dict. de *Buda* : *subtilis*, *tennis*, *gracilis*; *suptire*, *gracile*.

SULLINARIU, s. m., dupo Dict. de *Buda* : *arbor juvenis procera*; arbore teneru inaltu.

SUMMEDENIA, s. f., corruptu d'in *summa*, cu intentione de a i dá una forma augmentativa, *ingens multitudo*; multime enorme.

SURGUNIRE si *surghiunire*, -escu, v., *in exsilium mittere*, *relegare*, *ejectere*; a tramitte in essiliu, a essiliá, a espatriá, a relegá, a scóte sau arruncá d'in térra; *surgunitu* sau *surghiunitu*, -a, adj. part., *in exsilium missus*, *relegatus*, *ejectus*; tramissu in essiliu, *essiliatu*, *espatriatu*, *relegatu*; *surgunu* sau *surghiunu*, -a, adj. s., *exsul*, *ejectus*, *patriá pulsus*, *relegatus*; *essiliatu*, *espatriatu*, *relegatu*. Barbarismi orribili.

SURLA, s. f., *tibia*; *tibia*, flueru.

SURUCLUIRE, -escu, v., *ad angustias redigere*; a reduce la angustia, la egestate, la lipse extrema; — pare a fi unu ungrismu; d'in coce de Carpati nu se aude.

SURUGIU, s. m., *auriga*, *veredarius*, *cursor publicus*; *postillione*; se aude numai d'incóce de Carpati; — pare a fi de origine turcésca.

SURZUIRE sau *sursuire*, -*escu*, v., dupo Dict. de *Buda*: 1. augere, adaugere, addere, superaddere; a adange; 2. quere, acquirere, parare, comparare, lucrifacere; a castigá, a se folosi; noi n'amu auditu neci una data acestu verbu.

SUSAIU, s. m., senchus eleraceus, *Linn.*; *susaiu de padure*, *pernanthes muralis*, *Linn.*, dóue plante diverse.

SUSANU, s. m., anisum; una planta, anisu.

SUSEIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: camera, arca frumentaria; ambariu de grânu; d'incóce de Carpati nu se aude.

SUTA, s. f., centum; centu, numeru $10 \times 10 = 100$: *una suta de omini*, *sute si milli*; derivatu: *sutasiu*, s. m., centurio; centurione, care commanda una *suta* = centu de militari; *sutire-escu*, v., centuplucare; *sutitu*, -a, adj. part., centuplus; mai usitatu in compositiune: *insutire*, *insutitu*; *suta e unicultu barbarismu care a intratu in numeralile nostre*.

SUVEICA, s. f., radius textorius; (de la *subvehere*, *subvehiculum*?)

SVADA, *svadire*, *svaditu*; vedi *sfada*, *sfadire*, *sfaditu*.

SVANTIU, *svantiuire*, *svantiuitu*; vedi *sfantiu*, *sfantiuire*, *sfantiuitu* mai susu in Glossariu.

SVANTU, -a, adj., corruptu d'in *sântu* = *sâncu*, sanctus; si mai tare corruptu in *sfântu*, si *sfintu*; vedi aceste corruptioni la locurile lor in Glossariu, inse cauta a nu confunde aceste forme spurie cu celle genuine: *sântu*, *sâncu*, *sanctitate*, *sanctificare* etc., d'in Dictionariu, cari singure merita recommendatione. Slavicultu *sviétu* a essercitatu una influentia corrupitória asupr'a romanicultu *sâncu*, cu tóte aceste-a n'a potutu se eliminadie pre *n* neci chiaru in gur'a carturariloru filoscilavi cari au tradassu cártile basericesci. — D'in *svântu*, deriva v. *svantire*, cu dóue intellesuri: *sanctificare*, si *occidere*: *svantesce sorele*, *svantesce lun'a*, *svantescu stellele*, inse acestu din urma e contrassu d'in *svanitire* = *evanescere*.

SVATU, *svatuire*, *svatuitoriu*, *svatu-*

itu; vedi *sfatu*, *sfatuire*, *sfatuitoriu*, *sfatuitu* in Glossariu.

SVECLA; vedi *sfecla* mai susu in Glossariu.

SVECLIRE, *sveclitu*, vedi *sfecire*, *sfecitu* in Glossariu.

SVERCOLLIRE si *svergollire*, -*escu*, v. refl., se jactare, se proicere, se volere; a se arruncá si a se volutá; *svercollitu* si *svergollita*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

SVERCU, s. m., vedi *smârcu* in Glos.

SVERLIGA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *gobbis*; unu pesce, *gobbio*.

SVERLIRE -*escu*, (si cu forme simple de conjugatione: *svêrlu*, *svêrli*, *svêrle*, *svêrlimu*, *svêrliti*, *svêrlu*), v., 1. jacere, jactare, mittere; a arruncá; 2. calcitrare, calces remittere; a dá cu petiorulu, se dice despre callu; 3. dejicere, sternere; a arruncá la pamentu, se dice despre callu; derivate: *sverlitoriu*, -*tória*, adj. s., jactans, jactans, calcitrans, sternens, dejicens; arruncatoriu in tote sensurile verbului; *sverlitu*, -a, adj. part., jactus, jactatus, dejectus, stratus; arruncatu, in tote sensurile verbului; *sverlitura*, s. f., jactus; actione si effectu allu actionei de *sverlire*.

SVERLUGA, s. f., dupo *Barciam* germ. *grandel*; unu pesce: *gobbis*; acellu-asi cu *sverliga* de mai susu.

SVESNICU, (cu *s* aspru sibilante inainte de *n*, *svesnicu*); vedi *sfesnicu* mai susu in Glossariu.

SVETNICU, (curatu sclovenismu, *svietniku*); vedi *sfetnicu* mai susu in Glossariu.

SVOCOTIRE, -*escu*, v., dupo Dict. de *Buda*: *palpitare*, *trepidare*, *micare*; a *palpitá*, a *trepidá*, a *bate* cu violentia, se dice despre sângele in vene; noi n'amu auditu in viéti'a nóstra verbulu acestu-a; se pare inse a fi acellu-asi cu *svugnire* si cu *sbucnire*.

SVONU, s. m., rumor; rumóre; — barbarismulu acestu-a pare a se fi formatu d'in lat. *sonus* cu pronunti'a *it suono*, rom. *sonu* sau *sunu*: *ce se suna in lume*. Se dice co in Temisian'a se chiama asiá si sunetulu campani, si chiaru campan'a.

SVUGNIRE; vedi *sbugnire* in Glosariu mai susu.

SVORNICU, s. m., dupo Dict. de Buda: 1. acellu-asi cu *dvornicu* sau

vornicu; 2. orator; vorbitoriu la unu ospetlu; (compara germ. *wortmann*); derivatu: *svornicia*, s. f., officiu de *dvornicu*; — barbarismu orribile.

T.

TABACASIU, s. m., reu formatu in locu de *tabacariu*, care trage *tabacu*, fia cu pip'a, *fumu de tabacu*; fia cu nasulu, *pulbere de tabacu*.

TABACÉLA, s. f., forma spuria in locu de *tabacitura*=*argasitura*,

TABALLUSIA, s. f., dupo Dict. de Buda: *catella*, *canicula*; *catella*, *catellusia*.

TABERA; s. f., 1. castra; castre; 2. exercitus, copiae; essercitu, armata; 3. expeditio, bellum; câmpu de batalia, campania, expeditiune, bellu; 4. caterva, multitudo; caterva, multime; — conventulu se pare a fi transformatu d'in *taberna*, si prin urmare de origine romana, cu tôte aceste-a suspendemu judecat'a nôstra pêno la investigationi mai scrupuloase; — derivate: *taberianu*, s. m. castrensis, milles; militariu castrense; *taberire*, -escu, v., 1. castra metari, castra ponere; a pune, a asediá castrele; 2. considerare; a se asediá, a se stabili undeva; 3. aggredi, impetum, facere; a veni asupr'a cuiva, a atacá pre cineva; — *taberitu*, part. sup. subst., in tôte sensurile verbului.

TABERIANU, s. m., vedi *tabera*.

TABARIRE, *taberitu*; vedi *tabera*.

TABLASIU, s. m., reu formatu in locu de *tablaru*, assessor; assessoriu la *tabla*=curte judecatorésca, tribunariu; se aude numai in gur'a Româniloru cari locuescu printre Unguri; — vedi *tabla* in Dictionariu intre essemplele explicative cõtra finitu.

TABLOU, s. m., reu formatu din fr. *tableau*, care nu pôte dá de câtu *tabellu*

sau *tabella*, *tabula picta*, *tabella picta*; *tabella picta*, *pictura*; — si mai rea e form'a *tablonu*, cu care au cotediatu unii scriptori inepti d'in tempulu modernu a essé la lamina.

TACAMU, (pronuntia *tacâmu*), s. m., a) complessulu instrumenteloru de mész, necessarie la mancare; b) complessulu pãrtiloru unui totu; c) figuratu: omu de nemica, vagabundu, strangariu; — conventu asiaticu, addussu in Romani'a prin fanarioti; d'incollo de Carpati nu se aude.

TAGA, si *tagada*, *tagadatu*, s. m., negatio; negatione; derivate: *tagadõu*, s. m., negator; negatoriu; *tagaduire*, -escu, v., negare; a negá; *tagaduatoriu*, -tória, adj., s. negans, negator; negatoriu, care néga; *tagaduitu*, -a, adj., part., negatus; negatu; — compara ung. *tagad*, de unde se pare co provine acestu barbarismu cu tóta famili'a lui.

TAGADA, *tagadatu*, *tagadõu*; vedi *taga*.

TAGADUIRE, *tagaduatoriu*, *tagaduitu*; vedi *taga*.

TAGARTIA, s. f., 1. pera; sacculletiu pentru callatoriá; 2. amictus, habitus; vestimente, ca terminu ridiculu; derivate: *tagartiare*, v., raptare, violenter trahere vel trudere; a raptá, a trage sau impinge cu violentia; *tagartiatu*, -a, adj. part. in sensulu verbului.

TAGARTIARE, *tagartiatu*, vedi *tagartia*.

TAICA, contrassu d'in *tatica* de la *tata*, s. m., paterculus; parentellu, terminu adulatoriu cu care se servescu filii cõtra parentele lor; derivatu: *taicutu*

si *taicutia*, s. m., deminut. d'in deminutivulu *taica* == parentellu.

TALIARE, *taiatelli*, *taiatoriu*, *tairtu*, *taiatura*; vedi *taliare*, *taliatelli*, *talia-toriu*, *taliatu*, *taliatura* in Dictionariu.

TAIERE, *taietiei*, *taietoriu*, *taietu*, *taietura*, reu scrisse in locu de : *taiare*, etc.; vedi formele de mai sensu, si serie dupo celle propuse in Dictionariu : *taliare*, etc.

TAINA, s. f., mysterium, arcanum, secretum, sacramentum; mysteriu, arcanu, secretu, lucruscensu, sacramentu; derivate : *tainicu*, -a, adj. s., arcanus, occultus, secretus, mysticus, taciturnus tectus, obscurus; arcanu, ascensu, secretu, mysticu; taciturnu, tacutu, obscuru; *tainuire*, -escu, v., occultare, abscondere, celare; a ascunde, a tiné ascensu; *tainuitoriu*, -tória, adj. s., occultator, celator; ascunditoriu; *tainuitu*, -a, adj. part., occultatus, celatus; ascensu. Radicea lat. *tacere* e asiá de aproape de *taina*, incátu se obtrude etymologului; cu tóte aceste-a, fi ndu eo *taina* occorre in limb'a slav., remâne a se cercetá mai profundu cumu s'a intemplatu acésta transitione.

TAINICU, -a, adj. s., vedi *taina* mai sensu.

TAINUIRE, *tainuitoriu*, *tainuitu*; vedi *taina*.

TAISIU, s. m.; vedi *talisu* in Dictionariu.

TALANTU, s. m.; vedi *talentu* in Dictionariu.

TALAZU, s. m., unda, fluctus; unda, vallu, fluctu; — compara : *talassa* = *thalassa*, θάλασσα = mare.

TALBACIRE si *talbaticire*, -escu, v., dupo Dict. de *Buda* si *Barcianu* germ. schimpfen, schelten; a injurá, a certá cu vorbe aspre.

TALBACILLA, s. f., dupo *Barcianu* germ., schimpf — und schmahwort; injuratura.

TALCU sau *tolcu*, (pronuntia *tálcu* sau *tólcu*), s. m., interpretatio, expositio, explanatio, explicatio, glossa; interpretatione, expositione, explicatione; derivate : *talcuire*, -escu, v., interpretari, exponere, explanere, explicare; a

interpretá, a espune, a esplicá; *talcuitoriu*, -tória, adj. s., interpretor, expositor, explanator, explicator; interprete, interpretatoriu, explicatoriu; *talcuitu*, part. sup. subst., in sensu verbului.

TALCUIRE, *talcuitoriu*, *talcuitu*; vedi *tálcu*.

TALHARELLA, s. f., dupo Dict. de *Buda* : *pernanthes muralls*, germ. *maerbergglattich*; una planta, synonyma cu *susaiulu de padure*.

TALHARESCE, *talharescu*; vedi *talharu*, mai diosu.

TALHARIA, s. f.; vedi *talharu*, mai diosu.

TALHARIRE, *talharitu*; vedi *talharu*, mai diosu.

TALHARITIA, s. f.; vedi *talharu* mai diosu.

TALHARIU, s. m., latro, prado, fur; latrone, pradone, furu; derivate : *talharitia*, s. f., latro femina, latrona; *talharita*, s. f., latrocinium; latrocinu, latronia; *talharescu*, -a, adj., latrocinialis; latronescu, propriu latroniloru; *talharesce*, adv., latrocinialiter; in modu latronescu, latronesce; *talharire*, -escu, v., latrocinari, pradari, furari; a latrociná, a pradá, a furá, a essercitá latrocinu; *talharitu*, part. sup. subst., in sensu verbului; — póte eo form'a cea mai plausibile ar fi : *tolvariu*, cumu occorre si in limb'a unгурésca : *tolvaj*, de la v. lat. tollere sau defectivulu *fero*, tuli, latum, d'intre cari presente *fero* a datu *fur* = furu; supinulu *latam* a datu *latro* = latrone; remanea perfectulu tuli se dea *tolvariu* sau *tolvariu*, esturpiatu *talharu*; — inse remâne cestione deschisa : cumu si au apropiatu Ungurii (allu caroru nome turcesce insémna *talharu*) acestu coventu cu forma italica : *tolvaj*, mai correcta de cátu cea romanésca?

TALLERU, s. m., 1. nummus argenteus uncialis; nummu de una uncia de argentu, florente de argentu; — (compara gr. θάλαρος = florens); 2. orbis, orbiculus, discus, catinus sive catinum, catillus sive, catillum, germ., teller, formatu d'in *taliariu*. cumu atesta ensusi repausatulu Diez; it. tagliore, isp. taller,

retoroman. taglier, fr. tailleir, la cari insémsna : *scandura de taliatu*.

TALMACIRE, *talmacitoriu, talmacitu, talmacitura*; vedi *talmaciu* mai diosu.

TALMACIU, sau *tolmaciu*, (pronuntia *talmaciu* sau *tölmaciu*), s. m., interpres, interpretator; interprete, interpretatoriu, traductoriu; derivate : *talmacire, -escu, v.*, interpretari, a interpretá, a traduce si esplicá; *talmacitoriu, -tória*, adj. s., interpres, interpretator; interpretatoriu, traductoriu si explicatoriu; *talmacitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *talmacitura*, s. f., interpretatio, actione si effectu allu actionei de interpretare. Coventulu e de origine asiatica, si a trecutu in limbele europeane prin diverse esturpationi; póte co ar fi mai beno a se scrie : *tolmaciu, tolmacire, etc.*, cu tóte co n'avemu mare lipse de dënsulu, candu dispunemu de *interprete, interpretatoriu, traductoriu, etc.*

TALPA, s. f., (probabile straformatu d'in gr. *πλάτη*, de unde si lat. *planta*, in *planta pedis*); 1. *planta pedis*; palm'a petiorului; 2. *solea*; pellea calciamenteloru pre care calcãmu; 3. *pedamentum, basis*; partea cea mai de desuptu a vericarui lucru. Coventulu nu se pare barbaru, inse se confunde cu sórecele talpa, care sapa campulu, *sobollu*;—vedi *talpa* in Dictionariu. In sensu figuratu se dice : *talp'a gãscei*, una planta, dupo *Barcianu* germ. *herzgespann*; *talp'a stãncei*, una planta, *coronopus*, germ. *krãheufuss*; *talp'a ursului*, una planta, *acanthus*, germ. *bãrenklaue*. Derivate : *talpariu*, s. m., cerdo, coriarius, *pellarius, solearius*, care prepara pelle pentru *talpele* calciamenteloru, *soliaru*; *talparéssa*, s. f., muliere a *talpariului*; *talpire, -escu, v.*, soleam calceis subducere, *suppingere*; a pune *talpa*—solia la calciamente, a solia calciamentele; *talpuitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului.

TALPARIU, *talparéssa*; vedi *talpa* mai susu.

TALPIDIU sau *talpizu, -o*, adj. s.; dupo dict. de *Buda* : *astutus, callidus, versutus*; astutu, versutu, intrigante.

TALPUIRE, *talpuitu*; vedi *talpa* mai susu.

TAMAIA, *tamaiare, tamaiatoriu, tamaiatu*; vedi *temia*—*thymia, temiare*—*thymiare, temiatoriu*—*thymiatoriu, temiatu*—*thymiatu* in Dictionariu.

TAMANDARE, *tamandatoriu, tamandatu*; vedi *tramandare, tramandatoriu, tramandatu* in Dictionariu.

TAMEDUIRE, -escu, v., 1. transit. mederi, curare, sanare, sanitati restitue; a medicá, a curá, a face sanetosu, a insanetosia; 2. refl. a se *tamedu*, *convalescere, consanescere, resanescere, valetudinem recuperare*; a se medicá, a se indereptá, a se insanetosia, a si recuperá sanetatea, a se face sanetosu; derivate : *tameduitoriu, -tória*, adj. s., *medens, medicus*; medicu, medicatoriu, vendicatoriu; *tameduitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului. Radicea acestui verbu ar poté fi tra-mederi, ca si la *tamandare* *tramandare*, scambarea conjugationei n'ar fi unu lucru raru; noi inse nu cotediãmu a afirmá nemica.

TAMBURA, s. f., dupo Dict. de *Buda* : *lyra*; *lyra*; nu e cumuva fr.-*tambourin*? si care e cu totulu diversu de *lyra*;—*tamburariu*, s. m., care face *tambure*, si care jóca sau cânta cu *tambur'a*.

TANDALLA, *tandallire, tandallitu, tandallitura*, vedi *pacalla* mai susu in Glossariu.

TANDA-MANDA, doue persone imaginarie, cari espremu in forma adverbiale *secature*.

TANGELA sau *tanjela*, s. f., temo anterior; temonele d'inainte la carru.

TANGIRE sau *tanjire, -escu, v.*, 1. *segre ferre, indignari*; a se supperá, a se amari, a face ceva cu neplacere; 2. *tahescere*; a se topi, a se consume, a se nemici cu incetulu.

TANGUÉLA, s. f.; vedi *tanguire*, mai diosu.

TANGUIRE, -escu, v., 1. transit. *deffere, deplorare, lugere*; a plange, a deplorá; 2. refl. a se *tangu*, *queri, conqueri, lamentari*; a se plange, a se valetá, lamentá; a reclamá inaintea unei auctoritãti; derivate : *tanguitoriu, -tória*, adj. s. *frens, plorans, lugens, querens, lamentans*; *plangutoriu, valetatoriu, lamentatoriu*; *reclamatoriu*; *tanguitu*,

part. sup. subst. in sensulu verbului; *tanguitura*, s. f., questus, querela, lamentum, lamentatio; actione si effectu allu actionei de *tanguire*, plangere, vaietare, lamentare; reclamare; —alta forma spuria e *tanguéla*, s. f., in acellu-asi sensu cu subst. verbale.

TARABA, s. f., tabula, mensa, abacus; tabla sau mésa in taberne; derivate: *tarabióra*, s. f., deminut. d'in *taraba*; —*tarabúta*, s. f., sarcinula; fascióra de tóte lucrurile: *si a luatú tarabúti'a si s'a dussu*.

TARAIRE, *taraitoriu*, *taraitu*, *taraitura*; vedi: *tirire*, *tiritoriu*, *tiritu*, *tiritura* in Dictionariu.

TARBACÉLA, s. f., vedi *tarbacire* mai diosu.

TARBACIRE, -escu, v., male tractare, vertigine afficere; a maletractá, a ammetí; *tarbacitu*, -a, adj. part. male tractatus, vertigine affectus; maletractatu, ammetitu; *tarbacéla*, s. f., cu forma spuria, actione si effectu allu actionei de *tarbacire*.

TARCARE, v., variis caloribus plingere; a pinge cu diverse colori; derivate: *tarcatu*, -a, adj. part., varius, versicolor, maculosus, scutulatus; variu, variatu, pistriciu, pinsu cu diverse colori; *tarcatúra*, s. f., varietas; varietate de colori, pistriciatura; *tarce*, adj. s., maculosus; equus maculosus; callu cu diverse colori, callu *tarcatu*.

TARCE, vedi *tarcare* mai susu.

TARGA, s. f., 1. forculum; tabla de scandure pre care ducu lucratorii materia de constructione; 2. dupo Dict. de *Buda*: ingraditura a) care servese de patu: grabatus cratitius, lectus castrensis; b) urloniu sau fumariu ingraditu la casele terraniloru, fumarium cratitium.

TARGU, *targuéla*, *targuire*, *targuitu*, vedi *térgu*, *térguéla*, *terguire*, *terguitu*.

TARHATU, s. m., sarcina, onus; sarcina; *tarhosu*, -a, adj. gravidus; gravidu, ingrecatu, insarcinatu. Radice ungréscá.

TARHITIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: perdix; perdice, passere bona de mancatu.

TARLA, s. f., vedi *turla*.

TARNACOPU, s. m., dolabra; saponiu, instrumentu de ferru in form'a literei *T*. cu care se servescu lucratorii la derimarea muriloru, la saparea fundamentelor, etc.

TARNATIU, s. m., porticus, prestatas, (προστάς); porticu, galleria; —barbarismu.

TARNITIA, s. f., sagma, oltella, ephippium; sélla ordinaria pentru calli, muli si asini.

TARNOMÉTA, s. f., vedi *ternométa*.

TARNOSELA, *tarnosire*, *tarnositu*, *tarnositura*; vedi *ternoséla*, *ternosire*, *ternositu*, *ternositura*.

TARNOSU; *tárnu*, *tarnuire*, *tárnuitu*; vedi *ternosu*, *térnu*, *ternuire*, *ternuitu*.

TARSIRE, *tarsitu*, *tarsitura*; vedi *tersire*, *tersitu*, *tersitura*.

TARSITIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: pastinum, sarculum; sapa sau saponiu; nu se aude d'incóce de Carpati.

TARSIU, (pronuntia *társiu*), s. m., dupo Dict. de *Buda*: dumus; frutex; dumu, tufa, tufisiu.

TARTACUTIA, s. f., una specia de cucurbite mici ca pumnulu si cu pelle globulósa, cucurbita turcésca sau tatarésca.

TARTANU, s. m., 1. dupo *Barcianu*, germ. teufelsmilch, unu arbustu; 2. unu velu grossu cu care ne apperamu de frigu; 3. nome ce se da judaniloru in batujocura; in acestu sensu postremu se pare a provení d'in germ. unterthann, subditu, adeco subditu strainu, cumu sunt judanii in Romanfa.

TARTITIA, s. f., dupo *Barcians*, germ. das steissbein, ossulu ultimu allu vertebrei spinale, ossulu cucului, (ossulu curului).

TASCA sau *tascula*, s. f., dupo Dict. de *Buda*: pasceolus, sacciperium; saccu de pelle, *straitia* de pelle.

TASCARE, (cu forme simple: *tascu*, *tasci*, *tasca*, etc.), v., decipere, circumventre; a insellá, a *pacallí*; derivate: *tascutoriu*, *tória*, adj. s., deciplens, circumventens; insellatoriu, *pecallitoriu*; *tascatu*, part. sup. subst., in sensulu

verbului; *tascatura*, s. f., deceptio, circumventio; *insellatura*, *pacallitura*; — *tascare* pare a fi numai una straformatione d'in *taxare* in sensu figuratu.

TASSA, s. f., si *tassu*, s. m.; vedi 1. *tassa* in Dictionariu; — dupo Dict. de *Buda*: *tassu* se dice in locu de pyxis eleemosynaris.

TASTA, s. f., dupo it. *tasto*, germ. *taste*, (fr. *tonche*), parte a organului de musica, care se atenge cu degetele spre a face se resune instrumentulu; pote co ar fi mai bene *tactu*, pl. *tacte*; vedi *tactu* sub 3 in Dictionariu.

TATAISIA, s. f., 1. *fratria*; muliere a fratelui, *comnata*; 2. *glos*; sora a barbatului, *comnata*; 3. una planta, *carlina acaulis*, Linn., in unele locuri nomita: *pung'a babei*.

TATANETIA, s. f., dupo *Barcianu*, germ. *die schwarzwurzel*, una planta.

TATARCA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *polygonum phagopyrum*, Linn.; *tragum*; grãnu saracenu, *rhisca*.

TATARESCE, *tatarescu*, *tatarire*, *tataritu*; vedi *tataru*.

TATARU, s. m., nome allu unui poporu asiaticu, venitu in Europa in seclulu XIII, care s'a stabilitu in Crime-ri'a si in locurile vecine, si a incursu mai de multe ori in Romani'a: *principele Tatariloru se nomiã Chanu-tataru*, care *inspirã terróre ómeniloru*, de aci *imprecationea*: *du-te la Chanu-tataru!* *luã-te-ar Chanu-tataru*; derivate: *tatarescu*, -a, adj., relativu la *tatari*; *tataresce*, adv., in modu *tatarescu*; *tatarire*, -escu, v. refl., a se *tatari*, a se face *tataru*; *tataritu*, -a, part., care s'a facutu *tataru*.

TATINA, s. f., una planta, nomita si: *erb'a lui tatinu*, *symphytum officinale*, Linn.

TATOVIRE, -escu, v., dupo (fr. *tatouer*, germ. *tatolren* si *tattowiren*); a si pinge corpulu cu colori, a si punge figure pre corpu si a infige colori in punseture; *tatovitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului.

TAU, *tavire*, *tautiu*; vedi *tou*.

TAVALLIRE, -escu, v., *volvere*, *devolvere*, *volutare*; a *vólbe*, a *devólbe*;

a *tiri* pre pamentu, si de aci: a *sordí*, *sordidum reddere*; derivatu: *tavallitu*, -a, adj. part., *volutus*, *devolutus*, *volutatus*; *sordidus*; in sensurile verbului; *tavallitura*, s. f., *actione* si *effectu* allu *actionei* de *tavallire*; *tavallucu*, s. m., *cylindrus*, *phalanga*, *scutula*; *cylindru* care se pune sub una *massa* mare spre a ua poté *miscá*. Pote co provine d'in *travallire* sau *travolbere*.

TECADIUIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: *res* in *cuibilli ordinare*, *disponere*, *digerere*; a *directicá* in casa; — d'in *cóce* de Carpati nu se aude verbulu *acestu*-a.

TECARUIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: *vertere*, *versare*, *torquere*, *circumagere*; ung. *tekeri*; a *intorce*; — d'in *cóce* de Carpati nu se aude verbulu *acestu*-a.

TEGLADIU, s. m., vedi *tegladiuire* mai diosu.

TEGLADIUIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: *laevigare*; a *calcá* *tessuturile* cu *ferrulu*; derivate: *tegladiuitu*, -a, adj. part., *laevigatus*; *calcatu* cu *ferrulu*; *tegladiou*, s. m., *ferramentum laevigatorium*; *ferru* cu care se *calca* *tessuturile*; — *barbarismu* *ungurescu*, d'in *cóce* de Carpati nu se aude.

TELALLU sau *tellallu*, s. m., *proxymeta*, (*προξενική*), *pararius*, *intercessor*, *interpres*; *cocto*, *arillator*; *mediatoriu* la *negotiu*; *mulierez* care face *atari* *negotie* se dice: *telleleica*.

TELARIU sau *tellariu*, s. m., care face *tellu* sau vende *tellu*; vedi *tellu* mai diosu.

TELEGA sau *telléga*, *carrus birotus*, *cistum*, *birota*; *carru* cu *dóue róte*, *carrutia*; derivatu: *tellegariu*, s. m., *callu* care trage la *telléga*, inse si *callu* de *trassura* in genere: *doui formosi tellegari*.

TELLEGARIU, s. m., vedi *telléga*.

TELLERU, s. m., vedi *taliariu* in Dictionariu.

TELLETINU, s. m., *specia* de *pelle* *argasita* in *Russi'a*: *calciamento de telletinu*.

TELLISCA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *circaea lutetiana*, Linn. una planta.

TELLU, s. m., filum metallicum; firu de metallu : *tellu de ferru, tellu de a-rame*.

TELNIRE, -escu, v. 1. conserere, componere, conferre; a compune, a combiná doue sau mai multe lucruri; 2. convenire aliquem, obviam fieri culpam; vedi compositulu *intelnire*.

TEMEINICU, -a, adj., (forma spuria d'in *temeiu*), cu *temeliu*, care are *temeliu*, bene *intemeliatu*; unii amatori de forme spurie au incercatu a formá si *temeinicia*, s. f., stare sau fire cu *temeliu*; vedi *temeliu* si *themeliu* in Dictionariu cu derivatele loru.

TEMNITIA, s. f., *carcer*; in chisóre, carcerare; derivate : *temnitiare*, v., *incarcerare*; *temnitiatu*, part., *incarceratus*; compos. *intemnitiare*, *intemnitiatu*; *temnitiariu*; s. m., *praefectus carceris*, *custos carceris*, *carcerariu*; *temnitiarésa*, s. f., muliere a *carcerariului*. Radice barbara.

TEMNITIARE, *temnitiatu*, *temnitiariu*, *temnitiarésa*; vedi *temnitia*.

TEMPU, -a, adj., obtusus, hebes; obtusu, ebete, stupidu; derivate : *tempire*, -escu, v., *tempitu*, -a, adj. part., vedi *tempire*, *tempitu* in Dictionariu; compara germ. *stumpf*.

TENCHIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *sea may*, *Linn.*; *cucuru*, *porumbu*, *papusiou*; — de aci : *tenchiste*, s. f., locu plantatu cu *tenchiu* = *cucuru*; se aude numai in gur'a Romániloru cari locuescu printre Unguri.

TENCU sau *teancu*, s. m., *fascis*, *sarcina*; fasce, sarcina; se dice mai allessu despre chartea : *unu tencu de chartea* = numeru de 5000 cölle.

TENGHELLITIA, s. f., dupo Dict de *Buda* : *carduells acanthis*, *Linn.*; una *passarella*, *sticlete*; vedi acestu coventu *sticlete* in Dictionariu.

TEOCU, s. m., vedi *tocu* in Dictionariu.

TERAIRE, *teraitoriu*, *teraitu*, *teraitura*; vedi *tiralire* si *tirire*, *tiritoriu*, *tiritu*, *tiritura* in Dictionariu.

TERCIU, s. m., *puls farinae phagopyri*; pesatu molle de farina de *porumbu*; derivate : *terciuire*, -escu, v., a face *ter-*

ciu; *terciuitu*, -a, adj. part., *facutu terciu*. Radice neconnoscuta.

TERFA, s. f., 1. *pannus detritus et sordidus*; *tessutura usata si sordida*; 2. *prostituta*, *meretrix*, *scortum*; *femina prostituta*, *meretrice*, *curva*; derivate : *terfariu*, s. m., *laeno*, *meretricius*; care tine *terfe*, care petrece cu *terfele*; — dupo Dict. de *Buda* : *sponsae comes*; care *insocietate* pre *sponsa*; *terfelire*, -escu, v., *usu deterere*, *sordidare*, *sordidum reddere*, *inquinare*; a strict prin usu, a usá tare unu *lucru*; a *sordidá*, a *intiná*; *terfellitu*, -a, adj. part., *usu detritus*, *sordidatus*, *inquinatus*; *usatu*, *sordidatu*, *intinatu*.

TERFARIU, s. m., vedi *terfa* mai susu.

TERFELLIRE, *terfellitu*; vedi *terfa* mai susu.

TERGASIU, s. m., vedi *tergu* mai diosu.

TERGOVETIU, s. m., vedi *tergu* mai diosu.

TERGU, (pronuntia *têrgu*), s. m., 1. *nundinae*; *nundine*, *adunare* pentru *vendere* si *comperare*, *actione de vendere* si *comperare*; 2. *mercatus*; *mercatu*. locu unde se aduna ómenii spre a *vende* si *comperá*; 3. *conventum*, *pactum*; *ac-cordum*; derivate : *terguire*, -escu, verbu. 1. *nundinari*, *emere*; a *comperá*; 2. *pacisci*; a *accordá*, a se uní *asupr'a pretiului*; *terguitoriu*. -*tória*, adj. s., *empter*, *comperatoriu*; *terguitu*, part. sup. subst. in *sensulu* *verbului*; *tergusioru*, s. m., *demin.* d'in *têrgu*, *micu* *têrgu*; — *altu* *demin.* *ridiculu* : *tergasiu*, s. m., dupo Dict. de *Buda* : 1. *merces nundinariae*, *merci de vendiare*, *negotiu*; 2. *emptio*, *res emptitia*; *merce comperata* sau *de comperatu*; 3. *donum nundinarium*; *donu nundinariu*, *donu comperatu*; — *tergovetiu*, s. m., *personale*, *nundinator*, *qui bene novit nundinari*, *mercatu*; *nundinatoriu*, *negotiatoriu*, *mercatoriu*. care se ocupa cu *negotiu*lu, care *siéde* in *têrgu* = *mercatu*.

TERIBONTIA sau *tiribontia*, s. f., dupo Dict. de *Buda* : *pabo*, *carrus trassillis*; *rotaba*, *carretta* sau *carrettu*, it. *carretto*, fr. *brouette*.

TERITIA, s. f., mai alleșu in pl. *teritie, surfar*; *furfure*, pelliciele de grănu ce rămănu in sêta la cernerea farinei.

TERLA, s. f., vedi *turla*.

TERNACOPU, s. m., vedi *tarnacopu*,

TERNATIU, s. m., vedi *tarnatiu*.

TERNOMÉTA, s. f., dupo Diction. de *Buda*: *pales*; *palie batute*.

TERNOSÉLA, s. f., vedi *ternosire*.

TERNOSIRE, *-escu*, v., (d'in gr. *καθιέρωσις*), dedicare templum, templi eucaenia (*ἐγκαίνια*) celebrare, inaugurare; a dedicá, a inaugurá, a consecrá unu templu; *ternositu*, part. sup. subst. in sensulu verbului; *ternositura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *ternosire* = dedicare, inaugurare, consecrare; — forma spuria e: *ternoséla*, s. f., dedicatio, inauguratio, encaenia templi.

TERNU, (pronuntia *térnu*), s. m., *scopæ virgæ*, metura de vergelle; de aci: *ternuire, -escu*, v., 1. in terra volutare, a volutá pre pamentu; 2. concutere, contere, contere, contere; a calcá cu petiórele, a contrcierá, a concassá; *ternuitu* part. sup. subst., in sensulu verbului.

TERNUIRE, *ternuitu*; vedi *térnu*.

TERRIMU, s. m., vedi *terrnu* in Dictionariu.

TERSIRE, *-escu*, v., nudare, denudare, retegere; a nudá, denudá, despoliá; derivate: *tersitu, -a*, adj. part., *nudatus*, *denudatus*, *retectus*; *nudatu*, *denudatu*, *despoliatu*; *tersitura*, s. f., *nudatio*, *denudatio*; actione si effectu allu actionei de despoliare, despoliatura. Possibile se provina de la *tersus*?

TERTIA-PERTIA, s. f., *titivillium*, *quisquillæ*, *gerreæ*, *res nihili*; *secatura*, *pagatella*, *lucru de nemica*; Dict. de *Buda* produce frasea triviale: *tertia-vertia si nemica*, si crede a fi luata d'in at. *tertius pars et ne: mica*.

TESACU sau *tessacu*, s. m., *sabia*, *vaionetta*; — de origine russésca.

TESCARE, *tescatoriu*, *tescatu*, *tescatura*; vedi *tascare*, *tascatoriu*, *tascatu*, *tascatura*.

TESCARESSA, muliere a *tescariului*; *escariu*, s. m., care are unu *tescu*, si are stórce cu *tesculu*; vedi *tésclu* mai liosu.

TESCOVINA, pl., *tescovine*; vedi *tésclu* mai diosu.

TESCU, (pronuntia *tésclu*), s. m., *torculum*, *torcular*, *torcularium*; *prelum*; *torclu* sau *torclariu*; *prelu*, *pressa*; derivate: *tescuire, -escu*, v., *premere*, *torquere*, *extorquere*; a stórce cu *torclulu*; *tescuitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *tescuitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *torclare*; *tescariu*, s. m., *torcularius*, *torculator*, *torculariu*, care possede unu *torclu*, si *torclatoriu*, care stórce cu *torclariulu*; *tescaréssa*, s. f., muliere a *tescariului*; *tescovina* s. f., mai alleșu in pl., *tescovine*, *vina- cea*; restulu uveloru sau altoru póme stórse in *torclariu*, *torclature*, fr. *mare*.

TESCUIRE, *tescuitu*, *tescuitura*; vedi *tésclu* mai susu.

TESGHÉA, (cu *s* aspru sibilante, *tesghæa*), s. f., *mensa*, *mensula*; *mésa* pre care se numera *banni* si se facu *compu- tele* in *taberne*; derivatu: *tesghetariu*, s. m., *mensularius*; *mæsariu*, *numerato- riu*, *computatoriu*; — de origine turcésca.

TESIRE, *-escu*, v., 1. *cuneatim scin- dere*; a taliá in forma de *cuniu*; 2. refl. *a se testé*, *vereri*, *verecundari*, a nu *cotediá*, a se *rosiná*; *tesitu, -a*, adj. part., 1. *cuneatim scissus*; *taliatu* in forma de *cuniu*; 2. *veritus*; *rosinatu*.

TESLA, s. f., *cælum*, *scalpram exca- vationi serviens*; *scalpru*, *instrumentu taliatoriu* cu care se *servecu* *carpen- tarii* spre a *scalpe lemnulu* *pusu ori- sontale*; derivatu: *teslariu*, s. m., *faber lignarius*; *carpentariu*; *teslaréssa*, s. f., muliere a *teslariului* = *carpentariului*, *carpentaréssa*.

TESLARESSA, *teslariu*; vedi *tesla* mai susu.

TESTEA sau *testella* s. f., *risma*, mai alleșu *risma* de *chartefa*, *numeru* de 24 *cólle*; — de origine turcésca.

TEXUIRE, *-escu*, v., *farcire*, *confer- cire*, *refercire*; a implé tare, a *indesá*, a *indopá*; *texuitu, -a*, adj. part., *fartus*, *re- fertus*; *implutu tare*, *indesatu*, *indopatu*.

TIANDARA, s. f., *corruptu* d'in *scin- dura*, *assula tenuis*, *parvulum fragmen- tum*; mica *buccata taliata* d'in *lemn*; de- rivate: *tiandarire, -escu*, v., *assulatiu*

scindere; *tiandaritu*, -a, adj. part., assulatim scissus; *tiandarosu*, -a, adj., assulatim abscedens.

TIARCA sau *tiérca*, s. f., pica; una passere: pica, *cotiofana*.

TIARCU, s. m., septum; locu inchisu cu gardu unde se tinu vitele.

TIARRA, reu scrissu in locu de *tiérca*, si mai bene *térca*, vedi acestu coventu in Dictionariu cu tóte derivatele selle.

TIBISIRU, s. m., creta; creta; — pare a fi turcescu.

TICAIRE, -escu, v., misere vivere; a traí in miseria, a duce viétia misera; *ticaitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

TICHIA, s. f., mitella; mitella, micu coperimentu pre verticele capului; *tichiu-tia*, s. f., deminutivu d'in *tichia*; — pare a fi turcescu.

TICNA, s. f., sapor jucundus; sapóre placuta; placere dupo mancare, candu buccatele cadu bene; derivate: *ticnire*, -escu, v., impers., conducere, bene vertere; a cadé bene, se dice despre buccate; *ticnitu*, -a, adj., jucundus; placutu; si contentus, multiamitu; si placidus si tranquillus; — forma spuria e: *ticnéla*, s. f., voluptas, jucunditas, commoditas; — barbarismi.

TIDIU sau *tizu*, s. m., homonymus; omonymu; omu care are acelu-asi nome de baptesmu.

TIDVA, s. f., cucurbita lagenaria; cucurbeta cu gúttulu lungu.

TIEGLA, *teglariu*, etc., vedi *teglá*, *teglariu*, etc., in Dictionariu.

TIELLINA, s. f.; vedi *tellina*, in Dictionariu.

TIELLU, s. m., (τέλος), finis, (σκόπος); scopu; — compara si germ. ziel.

TIEPENIRE, *tiepenitu*; vedi *tiepenu* mai diosu.

TIEPENU, -a, adj., fortis, validus, robustus, rigidus; tare, forte, validu, robustu; rigidu; derivate: *tiepenire*, -escu, v., firmare; a intarí, a prende tare; intrans., rigere; a devení rigidu; *tiepenitu*, -a, adj. part., in sensulu verbului; se aude mai multu in compos. *intiepenire*, *intiepenitu*.

TIEPISIU, -a, adj., abscisus, declivis,

praeceps; declive, tare plecatu spre lini'a verticale.

TIEPUSIA, s. f., de la *tiépa* ce vedi in Dictionariu, aculeus, hastile; derivatu: *tiepusiosu*, -a, adj., aculeatus; aculiatu, care are *tiepusie*.

TIERMU si *tiermure*, *tiermurire*; vedi *termu* si *termure*, *termurire* in Dictionariu.

TIERRA, etc.; vedi *térca* in Dictionariu, cu tóte derivatele selle.

TIERUSIU sau *tierrusiu*, s. m., parillas; parisioru, paru micu.

TIESSELLA, s. f., vedi *tessella* sub 2 in Dictionariu.

TIESSERE, etc., vedi *tessere* in Dictionariu.

TIÉSTA, *tiestu*, *tiestosu*; vedi *testa*, *testu*, *testosu*, in Dictionariu.

1 TIGLA, *tiglaría*, *tiglarium*; vedi *teglá*, *teglaría*, *teglarium* in Dictionariu.

2 TIGLA, (cu t duru), s. f., dupo Dict de Buda: densitas aquosa; desitate apatosa; derivate: *tiglosu*, -a, adj., densus et aquosus; desu si apatosu; de aci: *tiglosiare*, -ediu, si *tiglosire*, -escu, v., densus et aquosus fieri; a se face desu si apatosu; *tiglosiatu* si *tiglositu*, -a, adj. part., densus et aquosus factus; facutu desu si apatosu.

TIGLIANU, (cu ti sibilante), s. m., paras; una passerella care se vede si pre la noi.

TIGLOSU, *tiglosiare* si *tiglosire*, etc., vedi 2 *tigla*.

TIGNA, *tignire*, *tignitu*; vedi *ticna* mai susu.

TIGORIRE, -escu, v., dupo Dict. de Buda: afflictam vitam ducere; a duce una viétia amarita.

TIITÓRE, *tiitoriu*, *tiuu*; vedi *tinere*, *tinitoriu*, *tinitóre*, *tinutu* in Dictionariu.

TILINCA, sau *tillinca*, s. f., tibia puellatoria e cortice saligneo; flueru d'in scórtia de salce.

TILISCA sau *tillisca*, s. f., dupo Dict. de Buda: circaea lutetiana, Linn., una planta; vedi mai susu *tellisca*.

TIMARIU, s. m., dupo Dict. de Buda: cerdo coriarias, pellarius; argasitoriu de pelli; derivatu: *timaritia*, s. f., muliere a *timariului*; coventulu occorre si

la Unguri, déro de unde provine? form'a s'ar paré romanésca.

TIMITIA, sau *temaitia*, s. f., dupo Dict. de *Buda*: nomele douoru plante: a) *ebenopodium ambrosioides*, Linn.; b) *teucrium chamæpytis*, Linn.

TIMPINA, s. f., (d'in *τύμπανον* = *tympanum* = *tympana*), instrumentu de musica compusu d'in pelle inflata care se bate cu betie.

TINCU, s. m., si *tincuela*, s. f., *tektorium opus*; vedi *tincuire* mai diosu.

TINCUIRE, -*escu*, v., *incrustare*; a *incrustá* parieti cu una crusta de cimentu; *tincuitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; se aude si subst. *tincu*, si derivatulu cu forma spuria *tincuéla*; compara germ. *tünche*.

TINCUSIA sau *tincusiu*. (cu *ti* sibilante), s., lemnu pre care se crésta numerii romani intre poporulu de la térra.

TINDA, (cu *ti* duru), s. f.; vedi *tenda* in Dictionariu.

TINDECHIA, (cu *ti* duru), s. f., vedi *tendecla* in Dictionariu.

TINDERE, *tinsu*. etc.; vedi *tendere*, *tensu*. etc. in Dictionariu.

TINGANIRE, (cu *ti* sibilante), -*escu*, v., *tinnire*; a *tinni*, a soná campanell'a.

TINGIRE, (cu *ti* duru), s. f., olla; ólla, mai allesu ólla de metallu; — si *sartaxo*; *tigaia*; — pare a fi turcescu.

TINICHIEA sau *tinichiella*, s. f., *lamina ferrea*; lamina de ferru, ferru albu; *tinichigiu* s. m., person. care face lamine de ferru, care vende lamine, si care copere casele cu lamine; — se pare a fi de origine turcesca, compositulu posteriore ar. si suffissu turcescu.

TINTA, (cu *ti* sibilante), s. f., 1. *clavus*; cuniu micu, cunisiuru; *tintuire*, *tintuitu*, batutu cu *tinte*; 2. *fulis*, scopu; scopu; derivatu: *tintare* si *tintire*; v., *collineare*; *tintatu* si *tintitu*, in sensulu verbului; — d'in *tendere*, *tentu*, ce vedi in Dictionariu.

TIOLARE, *tiolatu*; vedi *tiolu* mai diosu.

TIOLINA, s. f., vedi *tiolu* mai diosu.

TIOLU, pl., *tióle*, *luteum*, *luteolum*, vestimentu de pândia; *velamen*, *velame*, *velu*; *ledix*, *velu* de patu; — de aci:

tiolare, *tiolatu*, *vestire*, *vestitus*; mai usitatu: *intiolare*, *intiolatu*, care póte fi si unu compositu, si unu simplu, in locu de *lintiolare*, *lintiolatu*; — *tiolina*, s. f., prostituta, *meretrix*; *meretrix*; — de la *lintiolu*.

TIPSÍA, s. f.; 1. *tabula*, *lanx*; tabla sau tava; 2. *sartaxo*; *tigaia*; *tipsiutia*, s. f., deminutivu d'in *tipsia*.

TIPERIGU, (cu *ti* sibilante), s. m., acidu ammoniacu, *salmiacu*.

TIPTILU, adv., (cu *ti* duru), *incognito*; pre ascunsu, pre furisiu; *travestitu*.

TIRA, (cu *ti* sibilante), s. f., *stilla*; *paullulum*, *pauxillum*; *picatura*; *pucinu*, in compositionea: *una tira de pâne*, *una tira de sare*, *da-mi una tira de lapte*; derivate: *tiraire*, -*escu*, v., *stillare*; a *picurá*; *tiraitsu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *tiraíta*, s. f., *picatura*, in compositionea: *cu tiraít'a*, *stillatim*, cu *picatur'a*, *pucinu* câte *pucinu*.

TIRAIRE, *tiraitsu*, *tiraíta*; vedi *tira*, mai susu.

TIREGHIA, s. f., dupo *Barcianu*, germ. *welustein*, *cremor tartari*; vedi *turtru* in Dictionariu.

TIRACHIU, -*a*, adj. s., béetu, ammetitu. confusu; — d'in *theriacu*?

TIRIBONTIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *pabo*, *carrus trusatilis*; vedi *teribontiu* mai susu.

TIRIDIA, s. f., dupo *Barcianu*, germ. *wagschate*; *lance*, *scafa* la bi ancia.

TISA sau *tissu* (cu *ti* duru), s. f., dupo Dict. de *Buda*: *taxus baccata*; unu arbore; *ebenulu*?

TISTIA, s. f., *officium*, *munus*, *dignitas*; officiu, demnitate, *functione*, d'in

TISTU, s. m., *munere fungens*, *superior*; *functionariu*, *officiariu*. In Români'a libera se aude in gur'a poporului numai espressionea: *tistu de dorabanti*, *decurionele apparitoriloru*.

TITORIA, *contrassu* d'in *ctitoria*, s. f., *patronatus*; d'in

TITORIU, *contrassu* d'in *ctitoriu*, s. m., (*κτίτωρ*), *fundator*, *patronus*; *fundatoriulu* unei *baserice*; derivate: *titortia*, s. f., *patronatus*; *calitate* de *titortiu*; *titorescu*, -*a*, adj., reu *formatu* *titorticescu*, -*a*, adj., *relativu* la *ctitoriu*.

TITULA, s. f., titulus; vedi *titulu* in Dictionariu.

TITULUSIU, s. m., forma scalciata in locu de *titulu* sau *tituru*, ce vedi in Dictionariu.

TITVA, s. f., vedi *tidva*, mai susu.

TIUCALLU, s. m., matula; olla de nópte;—pare a fi de origine turcésca.

TIUCARE, v., osculari; a sarutá, a pupá; se aude numai in Crisian'a.

TIUCLUIU, s. m., dupo *Barcianu*, germ. der zipf, das hängelohen; parva laciata; mica lacinia, appendicla.

TIUCA, s. f., specia de vinu arsu (rachiu) reu destillatu.

TIUIRE, -escu, v., tinnire; a tinní; se dice : *mi tiuescu urechiele*; *tiuitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului : *tiuitulu urechieloru*; *tiuitura*, s. f., tinnitus; actione si effectu allu actionei de *tiuire*; vedi *tinnire* in Dictionariu, d'in care e formatu *tiuire* prin immolliare consonantei *n*.

TIURCA, dupo altii *turca*, s. f., persóna, larva; una larva cu care ámbra copilii la serbatorile nascerei Domnului.

TIURLOIU, dupo altii *turloiu*, s. m., tubus; tubu prin care curge ap'a.

TIUTIUIARE, *tiutiuiatu*; vedi *tiutiuiu*.

TIUTIUIU, s. m., apex, vertex. caumen, spiculum, cusps; apice, vertice, cuspside; derivate : *tiutiuiare*, v., acere, acuminare, cuspidare; a acuti, a acuminá, a cuspidá; *tiutiuiatu* -a, adj. part., acuminatos, cuspidatos; acutitu, acuminatu, cuspidatu.

TIUTIUIARE, v., dupo *Barcianu*, germ. beuteln, beim schopf nehmen; *tiutiuiatu*, part., in sensulu verbului.

TIVIRE, -escu, v., circumuere, oram limbo circumdare; it. orlare, far l'orlo, fr. ourler, border, germ. elusaumen; a cóse pre margine, a *marginá*; *tivitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului; *tivitura*; s. f., limbus, it. orlatura; cosutur'a pre margine.

TOALETTA, s. f., d'in it. tavoletta, sau d'in fr. toilette, més'a unei domne cu tóte celle necessarie pentru adornatulu lei; adornatulu ensusi.

TOASTU, s. m., d'in angl. toast, fr.

toast, propinatie; propinatione, beutura in sanetatea cuiva.

TOBA, s. f., tympanum, fr. tambour; instrumentu de musica, compus d'in unu tubu largu si scurtu de lemn, preste alle carui capete e una pelle intensa, si care se bate cu doue betie; derivate : *tobariu*, (reu *tobasiu*), s. m., care bate *tob'a*.

TOCACIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: textor; tessutori; impromutatu de la Unguri cari l'au impromutatu de la Slovaci; in Románi'a libera nu se aude.

TOCMA si *tocmai*, adv., aeque, plane, prorsus, prefecte; chiaru asiá.

TOCMELA, s. f., conventum, pactum, conditio, conductie; accordu, pactu; vedi *tocmire*.

TOCMIRE, -escu, v., 1. transit. a) equare, planare, complanare; a indreptá, a complaná, a face dereptu, a face planu; b) dispoenere, ordinaru, dirigeru; a dispune, a ordiná, a assediá, a direptá; c) reparare, reficere, emendare, corrigere; a repará, a indreptá, a corree, a correctá; d) conducere; a accordá, a luá cu contractu; 2. refl. a se *tocmi*, pacisci, convenire; a se accordá, a negociá asupr'a conditioniloru, asupr'a pretiului, si a conveni, a se uní, a se involi asupr'a acelloru-a; derivate : *tocmitoriu*, -tória, adj. s., lucratoriu in t. s. verbului; *tocmitu*, -a, adj. part. in t. s. verbului; *tocmela*, s. f., cu forma spuria; conventum, pactum, conditio, conductie; accordu, pactu.

TODOMANIA, *todomanire*, *todomanu*; vedi *tudomania*, *tudomanire*, *tudomanu*, mai diosu in Glossariu.

TOGMA, *togmai*, *togmire*, *togmitoriu*, *togmitu*; vedi *tocma*, *tocmai*, *tocmire*, *tocmitoriu*, *tocmitu*, mai susu in Glossariu.

TOIAGELLU, s. m., vedi *toiagu*, mai diosu.

TOIAGU, s. m., baculus, seiplo, virga; bátiu, bastone, vérga; demin. *toiagutiu* si *toiagellu*, s. m., bacillus, bacillum; batisioru.

TOIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: clamare, exclamare, clamorem tellere;

a strigá, a redicá una strigare; *toitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului.

TOLBA, s. f., 1. pharetra; faretra in care se portau sagettele; 2. fasole; fasce, legatura de lucruri, sarcina, care se póta in spinare; 3. bulga; saccu de pelle care se póta in callatoria; derivatu : *tolbáriu*, sau cu formá ridicula *tolbasiu*, s. m., circetor; negotiatoriu care ámbla cu mercea in spate, *mamullariu*.

TOLCIARIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *Infundibulum*; infundiblu, implutoriu, vasu conicu cu care se servescu ómenii candu tórna unu licidu pre una gaura in altu vasu mai mare; demin. ridiculu *tolciarasiu*, s. m.; — compara ung. *tölesér*; — nu se aude d'in cóce de Carpati.

TOLCU sau *tálcu*, *tolcuire* sau *talcuire*, etc.; vedi *tálcu*, *talcuire*, etc., mai susu in Glossariu.

TOLLANIRE, -escu, v., decumbere; a se culcá cu tóta commoditatea, a se intende pre asternutu; *tollanitu*, part. sup. subst. in intellessulu verbului.

TOLMACIU, *tolmacire*, *tolmacitoriu*, *tolmacitu*, *tolmacitura*; vedi *talmáciu*, *talmacire*, *talmacitoriu*, *talmacitu*, *talmacitura*, mai susu in Glossariu.

TOLVARIU, *tolvariu*, *tolvarire*, *tolvaritu*, etc.; mai bene scrissu de cátu : *talhariu*, *talharia*, *talharire*, *talharitu*, etc., ce vedi mai susu in Glossariu.

TOMNA, (pronuntia *tomn'a*), *tomnai*, *tomnire*, *tomnitoriu*, *tomnitu*, *tomnéla*; vedi *tocma*, *tocmai*, *tocnire*, *tocnitoriu*, *tocmitu*, *tocméla*, mai susu in Glossariu.

TONGANIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda* : a) pulsare, personare sacere; a bate, a face se sune; b) sonare, personare; a suná, a dá unu sunetu; in Romani'a libera nu se aude verbulu acestu-a; pare a fi unu imitativu : *tong*, *tong*.

TONTAIRE, -escu, v.; vedi *tontu*, mai diosu.

TONTU, -a, adj. s., homo stultus, caudex, stipes, truncus; stultu, bustianu, truncu; derivatu : *tontaire*, -escu, v., stultus fieri; a se face *tontu*, a deveni *tontu*.

TOPILLA, s. f., dupo Dict. de *Buda* : 1. liquatium; vasu in care *topimu* ceva; 2. locus macerandae canabi; locu unde

topimu cânep'a, *topitóre* = *topitória*; d'in verbulu *topire* ce vedi in Dictionariu.

TOPORASIU, *toporire*, *toporiste*; vedi *toporu*.

TOPORU, s. m., securis; secure, instrumentu de ferru cu care taliámulemne; derivate : *toporasiu*, s. m.; 1. securicula; securicla; 2. *delphinium consolida*, regalis, *calcatripa*, *Linn.*; una flore; *toporiste*, s. f., manubrium securis; cód'a securei; *toporire*, -escu, v., fingere, confingere; a finge, a fictioná, a fabricá mentioni; in acestu sensu : d'in *toporu*, pura mentiona.

TORTELLU, s. m., dupo Diction. de *Buda* : cuscuta europæa, *Linn.*; una planta, care de altramente se dice si *intortellu*; coventulu póte se fia curatu romanescu, inse noue nu ni e connoscutu.

TOTESCU, *totu*, in locu de : *teutescu*, *teutu*, cumu nomescu Románii pre Sclavacii d'in Ungari'a.

TOU, (pronuntia *tôu*), s. m., lacus; lacu; derivate : *touliu*, s. m., lacusculus; lacusioru; *touire* -escu, v., exundare, inundare; a essundá, a formá lacu; — radicea e ung. *tó*; remána la densii, noi n'avemu lipse de atari barbarismi.

TOVAREZIA, s. f., societas, consortium, sodalittum; societate, mai allessu societate de negotiatori; associatione, derivate : *tovaresire*, -escu, v. refl. societatem intre, associari; a se insoci, a socii; *tovaresitu*, -a, adj. part.; associatus; asociatu, insocitu; *tovaresiu*, (*tovariosiu*), -a, adj. s. socius, sodalis, comes; sociu, asociatu; — barbarismu si cu totulu superfluu in limb'a romána.

TOVARESIRE, *tovaresitu*; vedi *tovaresia*.

TOVARESIU, (*tovariosiu*); vedi *tovaresia*, mai susu.

TRADANIA, s. f., cu forma spuria in locu de *traditione*, traditio; si in locu de *proditione*, proditio.

TRADARE, v., in locu de *tradere*, tradere; *traditoriu*, -a, adj. s., in locu de *traditoriu*, traditor; si in locu de *proditoriu*, proditor; *traditu*, part. in locu de *traditu*, traditus; si in locu de *proditu*, proditus.

TRAGUIA, s. f., dupo Dict. de *Buda* ;

ocurbita lagenaria; ocucubeta de trasu, cu care se servescu omenii la tragerea vinului sau altui licidu d'in buti, specia de siphone, siphon.

TRAILLA, s. m., formatu d'in *traiu* de la v. *traire*, homo voluptati obsequens; omu care traiesce pentru placeri.

TRAINICU, -a, adj. formatu d'in *traiu* de la verbulu *traire*, cu finale spuria, firmus, diuturnus, perdurans, durabilis; perdurante, durabile, care traiesce multu care dura multu, care tine multu; derivatu : *trainicia*, s. f., firmitas, diuturnitas, durabilitas; firmitate, durabilitate.

TRAIISTA, s. f., pera; vedi *straitia* in Dictionariu; *traistariu*, s. m., perarum textor, care face *traiste*; *traistullitia* si *traistulia*, s. f., perula; *straitisióra*.

TRAMBA, s. f., dupo Barcianu, germ. die walze, lelawand; die trompete, maul-trommel.

TRAMBITIA, *trambitiare*, *trambitiariu*; vedi *trombitia*, *trombitiare*, *trombitariu* in Dictionariu.

TRANCANIRE, v., garrere, blaterare, effutire, nugari; a vorbi secature, a blaterá; derivate : *trancanitoriu*, -*tória*, adj. s. garrulus, negator, scurra; in sensulu verbului; *trancanitu*, s. m., si *trancanitura*, s. f., garritus; actione si effectu allu actionei de *trancanire*.

TRANCOTA, s. f.; nugae, ridiculum; jocura, unu ce de risu, una secatura.

TRANDAFIRU, s. m., (d'in gr. mod. *τριαντάφυλλον* = trei-dieci de folie). rosa; rosa; derivatu : *trandafiriu*, -a, adj., roseus; rosia ca *trandafirulu*, de colorea *trandafirului* = de colórea rossi.

TRANDAVIA, *trandavire*, *trandavosu*; vedi *trandavu*.

TRANDAVU, -a, adj. piger, ignavus, deses, reses, socors, otiosus, iners, negligens; pigru, lenosu, socorde, inerte, negligente; derivate : *trandavia*, s. f., pigritia, ignavia, desidia, torpor, socordia, otium, acedia, inertia, negligentia; pigretia, lene, lenosia, socordia, otii, inertia, negligentia; *trandavire*, -*escu*, v. refl., pigerere, pigrari, otlari, desidem esse; a fi pigru, a fi lenosu; si *pigretere*, *segnescere*; a se face pigru,

a se face lenosu; *trandavosu*, -a, adj., desidiosus; synonymu cu *trandavu*.

TRANDOSU, a, adj.; vedi *trandu* mai diosu.

TRANDU, s. m., 1, duramen, duritas; durezza, duritate; 2. callum, callositas; pelle grossa pre palme sau pre calcanie etc. callositate; 3. cunctator, deses; omu lenosu, omu greu care de abia se misca; derivatu : *trandosu*, -a, adj., 1. durus, spissus, densus, glebosus; duru, desu, glebosu; 2. callosus; callosu, vertosu, invertosiatu ca pellea de pre palme sau de pre calcanie; 3. tardus, torpidus, ignavus; lenosu, molle, care de abia se misca; — in acestu sensu ar póte fi si radicea adj., *trandavu*, si a subst. *trandavia*.

TRANJI sau *transi*, (cu s aspru sibilante, *tránși*). s. m. pl., haemorrhoida, (*αἰμορροΐς*), emorroidi; scursura de sange stricatu, unu morbu; derivatu : *tranjosu* sau *transiosu*, -a, ad., haemorrhoides, (*αἰμορροϊκός*); emorroidicu; emorroidosu, pleuu de emorroidi.

TRANSIARE, v., dupo fr. trancher, secare, scindere, caedere, praecidere, percutere; a taliá; *transiatu*, -a, adj. part., fr. tranché, taliatu : una *cesione transiata*, resoluta, decisa; barbarismu.

TRANTELA, s. f., vedi *trantire*, mai diosu.

TRANTIRE, (cu *ti* duru), -*escu* v., 1. transit, jaere, dejicere, praecipitare, alidere; a arruncá, a arruncá cu violentia, a impinge cu violentia : a *tranti* unu lucru; a *tranti* usi'a, a *tranti* pre cineva la pamentu; 2. refl. luctari; a se luptá : a se *tranti* cu unu fetioru; *trantitoriu*, -*tória*, adj. s., jaclens, dejiciens, praecipitans, alidens; luctans; care *trantesce*; *trantitu* part. sup. subst., in sensulu verbului; *trantitura* s. f., a) actione si effectu allu actionei de *trantire*; b) scirrhus in planta pedis; una inflatura dura pre talp'a petiorului; — *trantéla*, s. f., forma spuria in locu de *trantitura*, cu intellessulu de sub a).

TRANTITORIU, *trantitu*, *trantitura*; vedi *trantire*.

TRANTORU, s. m., fucus; fucu, specia de albine cari nu luora, oi mánca

numai; de aci figuratu : unu omu lenosu; — póte se fia in legatura etymologica cu *trandu* si cu *trandavu*.

TRANTU, s. m., vedi *trandu* mai susu in Glossariu.

TRASNIRE, *trasnitu*; vedi *trosnire*, *trosnitu* in Dictionariu.

TRASTIA, s. f., dupo Diction. de *Buda*: officium nocturnum ecclesiasticum, vuglo nocturna vel nocturnum; officium nocturnu la baserica; vedi *strastiu* mai susu, care pare a fi acellu-asi terminu.

TRAXARIRE, v., (cu forme simple de conjugatione: *traxariu*, *traxari*, *traxare*, etc.), transillire, resillire, recollere; a *trasari*, cu pronuntia inasprita : a *traxari*. -- vedi *trasarire* in Dictionariu.

TREBA, s. f., negotium, actus, res, opus, usus, utilitas; negotium, affacere, agenda, occupatione, folosu, utilitate, necessitate : *omu de treba*, a) homo idoneus, omu idoneu, aptu; b) homo honestus, probus, omu onestu, probu; *cu treba si fora treba*, negotiis occupatus et otiosus, occupatu si otiosu; -- derivate : 1. cu forme spurie : *trebnicu*, -a, adj., utilis, idoneus, fructuosus; utile, idoneu, folositoriu; si negativu : *netrebnicu*, -a, adj., inutilis, ineptus; inutile, nefolositoriu, ineptu; *trebnicia*, s. f., utilitas, idoneitas, aptitudo; utilitate; aptitudine; 2. cu forme mai romanesci : *trebuire*, -escu, si cu forme simple de conjugatione, mai allesu in pers. III. *trebue*, v., debere, oportere, opus esse, necessarium esse; a debé, a cautá, a se covení, a se cadé, a fi necessariu : *mi trebue*, opus est mihi; *nu ti trebue*, non est opus tibi; *cu trebue se facemu*, quid agendum est nobis; *si n'ar trebui se sedeti a casa*, non oporteret vos domi sedere; *trebuitoriu*, -tória, adj. s., utilis, necessarius; folositoriu, necessariu, forma mai culta de cátu spuriulu *trebnicu*; -- *tribuela*, s. f., vedemu trecuta in Dict. de *Buda*, ce noi n'amu auditu neci una data, in locu de : *trebuer* 'ia, s. f., necessitas, opus, usus; necessitate, lipse, usu, utilitate; *trebuentiare*, -ediu, mai allesu in compositione : *intrebuentiare*, v., uti, adhibere; a se folosi, a se servi cu ceva, a applicá ceva; *trebuentiatu*, mai allesu in compos. *intrebuentiatu*, -a,

adj. part., a) adhibitus, applicatu; b) e-gens, lipsitu de ceva; -- *trebuentiosu*, -a, adj., utilis, necessarius; utile, folositoriu, necessariu.

TREBNICIA, *trebnicu*; vedi *tréba*, mai susu.

TREBUE, *trebuentia*, *trebuentiare*, *trebuentiatu*, *trebuentiosu*; vedi *tréba*, mai susu.

TREBUIRE, *trebuitoriu*, vedi *tréba*, mai susu.

TREDIA, *tredire*, *treditu*; vedi *trédiu*, mai diosu.

TREDIU, -a, (pronuntia *trédiu*), sau *treadiu*, -a, adj., 1. sobrius; sobriu, care nu e béetu; 2. vigli, experrectus; descetu, descetatu; derivate : *tredia*, s. f., 1. sobrietas, sobrietate; 2. vigilantia, veglantia, stare descetá; *tredire*, -escu, v., 1. crapulam alieui depellere; a scóte pre cineva d'in betia; 2. excitare, expergefacerere; a descetá d'in somnu; reflex. *a se tredi*; 1. crapulam exhalare, a essi d'in betia; 2. expergisci, excitari, evigillare, a se descetá d'in somnu; *treditu*, -a, adj. part., in sensulu verbului; -- alta forma de substantivu, spuria, se aude in gurele unoru carturari : *tresvia*, s. f., in locu de *tredia*, ce vedi mai susu; -- inse radicea intrega e suspecta.

TRENCA, sau *treanca*, s. f., in compositione triviale : *treanca-fleanca*, *na-gae. g.erae*; secature, lucru de nemica.

TRESCU sau *treascu*, si *troscu*, s. m., mortariam; mortariu, specia de pusca sau tunu, care implutu cu pulbere nitrata si apprinsu face una esplosione terribile; vedi in Dictionariu verbele : *troscuire* si *trosnire* -- ari dupo tóta probabilitatea au acea-asi origine.

TRESTIA, s. f., arundo, canna; arundinne, canna planta care cresce derépta, lunga si cava; derivate: *trestióra*, si *trestiatia*, s. f., deminutive d'in *trestia*; *trestiosu*, -a, adj., arundinosus; arundinosu, plenu de arundine.

TRESVIA, s. f., vedi *trédiu* mai susu.

TREVE, *trevelle* si *trevere*, s. f. pl., vinaceae; pellicie de póme storse in torclu, torclature, germ. treber. Radicea terere se offre ca naturale, cu tóte aceste-a nu cutediámu a ua dá ca positiva.

TRICOTARE, v., dupo fr. *tricoter*, a tesse retelle; de aci si subst. m., *tricotage*. fr., *tricotage*, actulu de *tricotare*; — *tricotu*, s. m., fr. *tricot*, tessutura in retelle.

TRICOTIRE, -*escu*, v. refl., dupo Dict. de *Buda*: vedi *svergollire*, se jactare, se proflare; a se arruncá si a se volutá.

TRICTERU, s. m., dupo germ. *trichter*, infundibulum; infundiblu, impletoriu, vasu conicu prin care se vérsa lice-de in alte vase mai mari, in buti, butonie. etc.

TRIMBITIA, *trimbitiare*, *trimbitiaru*, *trimbitiatu*; vedi *trombitia*, *trombitiare*, *trombitiaru*, *trombitiatu* in Dictionariu, inse feresce-te de *trimbitiasiu* in locu de *trombitiaru*.

TRIMITTERE, *trimissu*; vedi *trimittere*, *tramissu* in Dictionariu.

TRINCU, s. m., contrassu din germ. *trinken* = beere, dupo Dict. de *Buda*: *crematum secundarium*; vinu arsu secundariu,

TROASIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *pratun faenile septum*; pratu inchisu cu gardu; d'in cóce de Carpati nu se ande.

TROCNA, s. f., *gravedo*, *catarrhus*; gutturaliu san gutturariu; inflammatione a corpului mucosu; — compara germ. *triviale strauhen*.

TROITIA, s. f., *trinitas*; trinitate, treime, coventu introdusu prin stupidii traductori ai cártiloru basericesci, care inse n'a potutu a se popularisá, si astadi de abia mai cotédia a se servi cu densulu flosclavii calli lipsiti de cogetare.

TRONFU, s. m., (se pare corruptu d'in *triumfu*), colórea cea mai insemnata la joculu de cárti, si care bate pre tóte celle alte; de aci unu derivatu fórte ineptu: *tronfaluire* sau *tronfoluire*, -*escu*, v., a cere colórea cea mai insemnata la joculu de cárti.

TROPAIRE, si *tropotire*, -*escu*, v., sup-plaudere, supplodere, cum streptu incedere, totulu incedere; a merge in *tropu*, a merge batendu tare pamentulu cu pitórele; derivate: *tropaitoriu* si *tropotitori*, -*tória*, adj. s., *sapplodens*, totulu incedens; care merge in *tropu*; tro-

paitu si *tropotitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *tropaitura* si *tropotitura*, s. f., *tropotu*, s. m., *supplodo*, *incedens streptosus*; tote d'in *tropu*, s. m., gradus totululu; vedi 2. *tropu* in Dictionariu.

TROSCOTELLU, s. m.; vedi *trosco* mai diosu.

TROSCOTIRE, -*escu*, v., dupo Dict. de *Buda*: *garrire*; a vorbi verdi si uscate; noi n'amu auditu verbulu acestu-a.

TROSCOTU, s. m., si deminutivulu *troscotellu*, s. m., dupo Dict. de *Buda*: 1. *polygonum aviculare*; *Linn.* una planta, *porcinu*; 2. *portulaca oleracea*, *Linn.* érba grassa de gradina.

TROTTOARIU, s. m., d'in fr. *trottoir*, *margo*; marginea stratei pre care mergu ómenii pedestri, marginea pedestriloru; — coventulu are una physionomia prea straina, si cu greu se va poté romanisá; póte co form'a *trottariu* n'ar fi asiá de antipathica, noi inse nu cotediámu a ua recommendá; — Italianii dicu *marciapléde*.

TRUDA, s. f., *conatus*, *nisus*, *labor*, *opera*, *fatigium*; *adoperatione*, *labore*, *fatiga*; derivate: *trudire*, (cu *di duru*), -*escu* v., 1. transit. *vexare*, *afflictare*, *fatigare*; a vessá, a tormentá, a fatigá; 2. refl. *a se trudi*, *conari*, *niti*, *operam dare*, *studere*, *laborare*; a se adoperá, a si incordá poterile, a lucrá cu mare zelu; *truditoriu*, -*tória*, adj. s., *laborans*, *laboriosus*, *operosus*; *laboriosu*, *activu*, *industriosu*, *diligente*; *truditu*, -*a*, adj. part. *multo labore fractus*; storsu de poteri prin multa labóre, fatigatu pëno la estremitate.

TRUDIRE *truditoriu*, *truditu*; vedi *truda*, mai susu.

TRUFASIU, -*a*, adj. s., formatu d'in *trufia*. ce vedi in Dictionariu, inse cu desinentia spuria: 1. *superbus*, *fastosus*, *elatus*, *arrogans*; *superbu*, *fastosu*, *mundru*, *arrogante*; 2. *venustus*, *elegans*, *decorus*; *formosus*, *venustu*, *elegante*; vedi *trufiosu* in Dictionariu.

TRUFIRE -*escu*, v. refl. d'in *trufia*, ce vedi in Dictionariu, *superbire*, *insuperblam* vel *arrogantiam* *efferru*; a se *superbi*, a se *summeti*, a se *mundri*,

trufitu, part. sup. subst., in sensulu verbului.

TRUFULUIRE *-escu*, v., dupo Dict. de *Buda*: *pacallire*; vedi acestu verbu.

TRUPESIU *-a*, adj. s. formatu d'in *trupu*, ce vedi in Dictionariu, inse cu desinentia spuria, *corporeus*, *corpulentus*; *corporeus*, *corpulentu*, *formosu* la *corpu*.

TRUPUSIORU, si *truputiu*, s. m., diminutive d'in *trupu*, *corpusealun*; *corpuseculu*, micu *corpu*.

TRUTIU, s. m., 1. *tuber pauli*; *inflatura* de *pâne*, *collucu*; 2. *contumacia*, *animus contumax*; *contumacia*, *butu*; in acestu sensu posteriore d'in germ. *trotz*.

TUCINA sau *tulina*, s. f., si *tucinu* sau *tutinu*, s. m., corrupte d'in *ducina*, ce vedi in Dictionariu.

TUCIU, s. m., *ferram fustum*, fr. *foute*; *ferru fusu*, *ferru versatu*, *ferru tornatu*.

TUDUMANIA *tudomania*, *todomania*, s. f., si *tudumanu*, *tudomanu*, *todomanu*, s. m., *intercessio*, *contradictio*, *protestatio*; *protestatio*, *contradictione*, *protestatione*; —dupo forma s'are *paré* a *consuná* cu ung. *tudomány* = *scientia*, *connoscencia*; inse dupo intellessu *correspunde* ung. *ellentmondás* = *contradictione*, *protestatione*; in totu modulu *barbarismu* *neconnoscutu* d'incóce de *Carpati*.

TUDUMANIRE, *tudomanire*, *todomanire*, *-escu*, v., *intercedere*, *contradicere*, *protestari*; ung. *ellentmondani*; a *contradice*, a *protestá*; — *barbarismu* *care nu se aude* d'in *cóce* de *Carpati*.

TULBA, *tulbariu*, *tulbasiu*; vedi *tolba*, *tolbariu*, *tolbasiu*, mai *susu* in *Glossariu*.

TULBANU sau *turbanu*, s. m., *galerus turcicus*; *coperimentu turcescu*, *legatura* la *capu* *omnu* *pórta* *Turcii*; fr. *turban*.

TULBURARE, *tulburatu*, *tulbure*, *tulburu*; vedi *turburare*, *turburatu*, *turburu* in *Dictionariu*.

TULCU, *tulcuire*, *talcuitoriu*, *talcuitu*; vedi *tálcu*, *talcuire*, *talcuitoriu*, *talcuitu*, mai *susu* in *Glossariu*.

TULIPANU, s. m., *tulipa*, it. *tulipane*; una *flóre*, *tulpanu*.

TULIPINU, s. m., dupo Dict. de *Bu-*

da: *daphne mezereum*, *Linn.*, una *planta*, *lemn* *canescu*.

TULLEU sau *tulleiu*, s. m., 1. *caulis*, *scapus*, *stylus*; *scapu*, *fustallu*, *stylu* la *plante*; 2. *arista*, *panicula*; *spicu* la *cucurudiu*. *stulete*; vedi acestu *coventu* in *Dictionariu*.

TULNICU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: 1. *buccina*; *buccina* sau *buccinu*; 2. *tubastentoria*; *tubastentoria*, *instrumentu* de *strigatu*.

TULPANU, s. m., 1. *peticu* de *pândia* *suptire* cu *care se léga* *mulierile* la *capu*; 2. *pândia* *suptire* *pentru* *vestimente* *feminine*, fr. *mousseline*, si *gase*.

TULTU, s. m., unu *nummu* *austriacu* de 15 *cruciaru*. *acumu* *essitu* d'in *cursu*.

TUPILLARE, *tupillatu*; vedi *pitulare*, *pitullatu* in *Dictionariu*.

TURCA si *tiurca*, s. f., *larva*; una *larva* cu *care ámbra* *copillii* la *serbatorile* *nascerei* *Domnului*.

TURCOIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *prunella vulgaris*, *Linn.* *basilicu* *rosiu*, si *basilicu* de *cámpu*.

TURIACU, *scapus cothurni*; *tubulu* de *pellé* *allu* *calcionelui*.

TURITIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *gallum aparinae*, *Linn.*, una *planta* *scaliósa*; *turitia mare*, *agrimenta eupatorium*, *Linn.*; *alta* *planta* *nomita* si *simplu* *agrironia*.

1 TURLA, (cu *u* *claru*), s. f., *contrassu* d'in *turricula* sau *turrula*, *turris*, *turricula*; *turnu*, mai *allessu* *turnu* *suptire*.

2 TURLA, (cu *u* *obscuru*; *túrila*), s. f., *contrassu* d'in *turmula*, *turba*, *turma*, *caterva*, *grex*, *multitudo*; *turma*, *caterva*, *multime*.

TUTUNU, s. m., *tabacu*; *derivate*: *tutungiu*, s. m., (cu *suffissu* *turcescu*), *negotiatoriu* de *tutunu*, *tutunariu*; *tutung-ria*, s. f., (*incarcatu* cu unu *suffissu* *romanescu* *preste* *cellu* *turcescu*), *officina* de *tutunu*, *tutunaria*; — *barbarismi* *orribili*.

TUSIARIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: 1. *negotiator*, *mesecator*; *negotiatoriu*; 2. *negotiator bearius*; *negotiatoriu* de *boi*, sau de *vite* in *genere*.

U.

UCASU sau *ucasu*, s. m., decretum, edictum; decretu, edictu, ordinantia a imperatorului Russieloru, si se dice numai despre decretetele si ordinantiele aceluui imperatoriu, cari au putere de lege.

UCENIA, s. f., doctrina, disciplina, exercitiu; doctrina, disciplina, inventiatura, essercitiu; derivate: *ucenicu*, s. m. discipulus; discipulu, scolariu, inventiacellu; *ucenicia*, s. f. discipulatus; starea sau calitatea de discipulu; *ucenitia*; s. f. discipula; disciplina, scolaria, inventiacella; — radice si forme slavice, acumu essite d'in usu.

UCENICIA, *ucenicu*, *ucenitia*, vedi *ucenia*, mai susu.

UCIGA-LU CRUCEA, *ucigasiu*, *ucigatoriu*: vedi *ucigu*, mai diosu.

UCIGU, forma esturpiata in locu de *uccidu* sau *occidu*, persóna I. indicat. pres. de la verbulu *uccidere* sau *occidere*, ce vedi in Dictionariu; assémine in conjunctivu: *se ucigu*, si pers. III *se uciga*, in locu de: *se uccidu*, *se uccida*, sau *se occidu*, *se occida*: *uciga-lu crucea*, imprecatione asup'ra diavolului; *ucigasiu*, s. m., cu forma spuria, si *ucigatoriu*, s. m., occidens, homicida, in locu de *ucciditoriu*, *occiditoriu*, sau *occisoriu*, ce vedi in Dictionariu; — se pare co concursulu donoru sibilanti a produsu acésta transformatione.

UDA sau *huda* si *hudra* s. f., deminutivu: *uditia* sau *huditia* si *udutia* sau *hudutia*, s. f.; vedi *huda*, mai susu in Glossariu.

UDIRE, *-escu*, v. dupo Dict. de *Buda*; agere, abigere, pellere; a mená.

UEGA, s. f., vitrum, lacena; vitru, butelia; compara ung. *űveg*; d'in cóce de Carpati nu se aude, si d'in collo se aude numai intre Románii cari locuescu printre Unguri.

UETU, *huetu* si *vuetu*, vedi *vuetu* in Dictionariu.

UIMA, s., *ŭ*, stateoma, abscessus; inflatura, abscessu, tumore in carnea omului.

UIMIRE, *-escu*, v., stupere, obstupere, in ecstasim abripti; a immarmorí, a inlemní, a cadé in estase; *uimitu*, *-a*, adj. part. stupens, obstupens, in ecstasim abreptus; immarmoritu, inlemnitu, rapitu in estase.

UIMITU, *-a*, adj. part.; vedi *uimire*, mai susu.

UIRE, *huire* si *vuire*, *-escu*, v., ejulare, vociferari; a vociferá, a strigá tare; a urlá; derivatu, *uetu*, ce vedi mai susu, compara gr. *ὀλοόζειν*.

UITUCU, *-a*, adj., forma spuria d'in l. *uitare*, ce vedi in Dictionariu, oblitiosus; care *uita* facile, care nu tine mente, *uitatoriu*; vedi acestu coventu in Dictionariu, si lasa *uitucu* se se duca.

UJINA sau *ojina*, s. f., vedi *ojina*, mai susu in Glossariu.

ULCEA, *ulcica*, *ulcitia*, s. f., deminutive d'in ólla, *ellala*; vedi *ulcella* si *ollicella* in Dictionariu.

ULEIU, s. m., *uleiosu*, *-a*, adj., vedi *oliu* si *oliosu* in Dictionariu.

ULLIGAIA, s. f., dupo *Barciannu*, germ. *falke*, *habicht*, *asperber*; affine cu *ulliu*.

ULLITIA, s. f., *via*, *vicos*; calle in sate si oppide, calle marginita cu case de amendoue laturile; *ullitiora*, (*ulliciora*), s. f., demin. d'in *ullitia*, mica si strincta calle printre case, it. *stradella*, *stradetta*, *stradellucchia*; — compara si *uditia*, si gr. *ὄδος*, trecerea lui *d* in *l* ar fi cá in *δάκρυμα*, lacrima, si *Ὀδοσσεύς*, *Ulysses*.

ULLIU, s. m., accipiter, milvus; accipitre, milvu, *irets*; passere selbatica.

care prende alte passeri mai mici, specia de falcone; — compara ung. *šlyv*.

ULLUCA, s. f., *ulluce* pl., *postis*, *val-las*; scandure grosse cu cari se inchide unu locu.

ULLUCU, s. m., dupo *Barcianu*, germ. *nuth*, inclavatura in lemnu.

ULLUÉLA s. f., vedi *ulluire*, mai diosu.

ULLUIRE, *-escu*, v., 1. dupo Dict. de *Buda*: 1. inquirere, investigare, a cercetá a investigá; 2. refl., a se *ullui*. confundi, errare, a se incurcá, a se ratecí, a se ammetí; derivate: *ulluitu*, *-a*, ad. part., 1. *inquisitus*, *investigatus*; *cerce-tatu*, *investigatu*; *ulluita*, s. f., *inquisitio*, *investigatio*, *cercetare*, *investigatióne*; 2. *confusus*, *errabundus*; *confusu*, *incur-catu*, *ratecitu*, *ammetitu*; — *ulluéla*, s. f., cu forma spuria, dupo Dict. de *Buda*: *synonymu* cu *ulluita*.

ULLUITA, *ulluitu*; vedi *ulluire*, mai susu.

ULTUIRE, *ultuitu*; vedi *altuire*, *al-tuitu* in Dictionariu.

UMULTUÉLA, s. f., vedi *umultuire* mai diosu.

UMULTUIRE, *-escu*, v., dupo Dict. de *Buda*: *propagare*; a propagá una planta; *umultuéla*, s. f., cu forma spuria, *propagatio*, *propage*, *tradux*, *vivradix*; *propagatióne*; *propagine*; — nu se aude d'in cóce de Carpati; — compara ungur. *hemlitanl*.

UNCHIASIU, s. m., in locu de *unchinstru*; vedi *unclastru* in Dictionariu.

UNDITIA si *unghitia*, s. f., vedi *unghitia*, in Dictionariu.

UNDREA sau *undrella*, si *indrea* sau *indrella*, s. f., vedi *indrea*, mai susu in Glossariu.

UNEALTA, s. f., *Instrumentum*, *instrumentu*; — coventu formatu de poporu d'in *une-alte*, pentru *sculle* in genere, si apoi pentru *instrumente* infine redusu la singularin in intellessulu de *instrumentu*; — derivate: *uneltire*, (cu *t* duru), *-escu*, v., orditi; a ordiceva, mai alleusu ceva reu, a intrigá; *uneltitoriu*, *-tória*, adj. s., *artiflex*, *inventor*; *orditoriu*, *inventoriu*; *uneltitu*, *-a*, adj., *artefactus*, *artificialis*; *artefactu*, *arteficiale*.

UNELTIRE, *uneltitoriu*, *uneltitu*; vedi *unealta*, mai susu.

URDIELA, s. f., cu forma spuria d'in verbulu *urdire* sau *ordire*, *stamen*; vedi *orditura* in Dictionariu.

URDINARE, v., d'in *ordinare*, inse cu varie sensuri speciali: 1. *frequenter intrare et exire*; a intrá si a essí a dese ori d'in unu locu: *a ordiná d'in una camera in alta, d'in una casa in alta casa*; 2. *frequentare*, *frequentar adire*, *accedere*; a merge de multe ori undeva; 3. *frequentar alvum exonerare*; a merge a dese ori la amblátore, de aci: *l'a appucatu urdinarea*; *are urdinare cu sange*; *nu lu mai lassa urdinarea*; — *urdinisiu*, s. m., cu forma spuria, *foramen alvearis*; *gaura prin care intra si essu albinele d'in albinariulu loru*, cu relatione la intellesulu de sub }1. *allu verbulu urdinare*; vedi *ordinare* in Dictionariu.

URDINISIU, s. m.; vedi *urdinare*, mai susu.

URIASIU, *-a*, adj. s., *gigas*, *gigantens* gigante, *giganticu*.

URICARIU, s. m.; vedi *uricu*, mai diosu.

URICIRE, *-escu*, v., dupo Diction. de *Buda*: *extirpare*; a estirpá, a sterpi, p. e. una padure; *uricitu*, *-a*, adj. part., *extirpatus*; *estirpatu*, *sterpitu*.

URICU, s. m., *diploma*; *diploma*, *documentu*, *actu publicu*; *uricariu*, s. m. 1. *diplomatum scriptor*; *scriptoriu* de diplomate, *diplomatariu*; 2. *collectiÓne* de diplomate sau documente publice.

URIMIRE, *-escu*, v., dupo Diction. de *Buda*: *rogare*, *obsecrare*; a rogá pre cineva; — *barbarismu* care nu se aude d'in cóce de Carpati.

URLUÉLA, s. f., vedi *urluire*, mai diosu.

URLUIRE, *-escu*, v. *crassius melere*; a maciná ceva ca nu grossu; *urluitu*, part. sup. subst. in intellessulu verbulu; *urluitura*, si cu forma spuria, *urluéla*, s. f., *farina vilissima*; *farina forte vile*; *farina* pentru porci, *ferrecatura*.

USITIA, *usiullitia*, s. f., *deminutive* d'in *usia*; *ostiolum*; *usióra*, *uscíóra*.

USNA, (cu *s* aspru sibilante, *uŋna*),

s. f., dupo Dict. de *Buda*: *marge*; *marginine*, *gardine*.

USTENÉLA, *ustenire*, *ustenitoriu*, *ustenitu*; vedi *ostenéla*, *ostenire*, *ostenitoriu*, *ostenitu*, mai susu in Glossariu.

USTOIRE, *ustoitu*, *ustoitura*; vedi *ostoire*, *ostoitu*, *ostoitura*, mai susu in Glossariu.

UTRENIA, s. f., ὄρθρον, officium divinum matutinum; officulu sau servitiu de demanéti'a in baserica, *orthrulu*, adeco la *ortulu sórelui*.

UVRAGIU, s. m., d'iu fr. *ouvrage*, coventu cu totulu antipathicu limbei române, care s'a introdussu prin unii scriptori stupidi, si care nu se va poté neci una data romanisá; avemu: *carte*, *opu*, *opera*, si nu se sente neci una lipse de *uvragiu*.

UVRIERU, s. m., d'in fr. *ouvrier*; operariu, lucratoriu; — incercare stupida si superflua, candu dispunemu de termini curatu romanesci cari insémna a-cellu-asi lucru.

V.

VACALLASIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *tectorium*, *arenatum*, *lorica*, germ. die *tünche*, das *tünchwerk*, der *mörtel*, ung. *vakolás*, crusta de cementu, de calce fértá si mestecata cu arena cu care se incrusta laturile parietiloru de pétra sau de caramida; — se aude numai in gurele Romániloru cari locuescu printre Unguri; d'in coce de Carpati se aude altu barbarismu, *tincu*, *tincubéla*, d'in german. *tünche*, precumu a-cellu-a provine d'in ung. *vakolás*.

VACALLUIRE, *-escu*, v., dupo Dict. de *Buda*: *tectorio* *inducere*, *loricare*, *trullissare*, *arenare*; a incrustá cu cementu, cu calce fértá mestecata cu arena; derivatu: *vacalluitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului: *lingura de vacalluitu*, *trullaceméntaria*, *trulla (mistria)* de incrustatu; — d'in acea-asi origine ung. *vakolnai*; d'in coce de Carpati se aude barbarismulu *tincuire*, d'in germ. *tünchen*, *übertünchen*.

VACALLUITU; vedi *vacalluire*, mai susu.

VADRA, s. f.; vedi *védra* in Dictionariu.

VAGAUNA, s. f., *foramen*; *gaura*.

VAGONU, s. m., d'in angl. *wagon*, d'in germ. *wagen*; carru, carru mara, cumu su carrele de pre cállile ferrate.

VALCEA sau *valcella*, s. f., deminut. contrassu d'in *vallicella*, ce vedi in Dictionariu.

VALCEDIELA, *valcedire*, *valcedu*; vedi *vulcediela*, *vulcedire*, *vulcedu*, mai diosu.

VALCEGU sau *valceagu*, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *pretium redemptionis*; pretiu de rescomperare; corruptu d'in ung. *kváttópénz*.

VALCICA, s. f., deminut. d'in demin. *valca*, ce vedi mai susu.

VALETU, (pronuntia *valétu*), s. m., *numerus annorum seris vulgaris*; numerulu anniloru erei vulgare; — d'in slav. *vo-léto* = in annulu; barbarismu superfluu pre cátu tempu avemu *annulu*, care se intellege de totu Románulu, de unde se vede co scriptorii filosclavi au volitu numai se ne mystifice, introducundu unu terminu barbaru neconoscutu, in loculu coventului romanescu conncscutu de tóta lumea.

VALFA sau *vdova*, s. f., dupo Dict. de *Buda*: 1. *auctoritas*, *amplitudo*; au-

toritate, demnitate, amplitudine; 2. pompa, solennitas; pompa, solennitate; 3. præcipuum; totu ce e mai allessu, fronte, lucru de frunte; 4. *vál'f'a bânici*, lar montanus, dæmon metallicus; spiritu sau spectru care appare (dupo credenti'a vulgului) in fodinele de metallu; — compara slav. volhvŭ, velhovante, si duca-se de unde a venitu, co Românulu nu sente lipse de atare terminu.

VALLANTACU si *vallantocu*, s. m., dupo Dict. de *Buda*: acervus, cumulus, massa, globus; acervu, cumulu, massa, globu; — barbarismu.

VALLATASIU, s. m., inquisitio, investigatio; cercetare, investigatione; — d'in ung. *vallatás*; nu se aude d'in coce de Carpati.

VALLATUCU, s. m., cylindrus; cylindru, sullu; compara si *vallantocu* de mai susu.

VALLOU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: alvens aquarius; albia de apa, *tróca* de apa, d'in care se adapa vitele; — d'in ung. *vallya*; d'in cóce de Carpati nu se aude.

VALLUGU, s. f., dupo *Barcianu*, germ. die winde, die schiffswinde, spille der dreh —, ankerhaspel; specia de trochlea.

VALMA, s. f., acervus, cumulus, cetera. globus; cumulu, massa, globu; *de a valm'a*: a) acervatim, cu acervulu, cu mass'a; b) promiscue, mesticatu, fora d'ifferentia; — *valmasiêla*, s. f., confusio; confusione, incurcatura; *valmasire-escu*, v., confundere; a confunde, a incurcá; aceste-a nascute d'in unu subst. sau adj., *valmasiu*, care inse nu se aude; — barbarismi nesufferiti in limb'a româna.

VALMASIÉLA, *valmasire*, *valmasiu*; vedi *valtra*.

VALSA, *valtiu*, s. f., si *valtiu*, s. m., d'in germ. walzer, fr. valse; saltu germanu, saltu in gyru, saltu in care doue persone tinendu-se de mâni se intoreu de mai multe ori in gyru, dupo tactulu de musica.

VAMA, s. f., (βάμα, βήμα?), portorium, telonium; a) tassa ce se sólve pentru transitu; b) loculu unde se sólve assemine tassa; *vamasía*, s. f., jus telonii,

dereptulu de a percepe *vama*; *vamasiu*, si *vamesiu*, s. m., portitor, telonarius, publicanus, *vamaru*, care percepe *vam'a*; vedi *vama* si *vamaru* in Dictionariu.

VAMASÍA, *vamasiu* si *vamesiu*; vedi *vama*, mai susu.

VARDA, s. f., domus vigiliarum; casa de veghie; veghia; *vardistu*, s. m., custos, custode; d'in it. guardia, fr. garde; vedi *garda* in Dictionariu.

VARMEGIA, s. f., comitatus; comitatu, districtu care are in frontea sea unu *comite*, *comite supremu*, in terr'a ungrésca; *varmegistu*, s. m., functionariu applicatu la *varmegia* = comitatu; — compara ung. *vármegye*, *vármegyistá*; d'in cóce de Carpati nu se audu assemine covente.

VARNITIA, s. f., (de la 3 *varu*, ce vedi in Dict.), fornax calcaria; coptoriu de *varu*; coptoriu in care se arde calcea, coptoriu calcariu.

VATA, s. f. d'in angl. wad, germ. watte, fr. ouate; implutura cu bumbacu la vestimente.

VATAFU, si *vatavu* s. m., ductor, curator, provisor; ductoriu, curatoriu, provisoriu; derivatu: *vatasellu*, s. m., apparitor, custos; apparitoriu, custode de nópte; *vatasía*, s. f., custodia, custodia, functione de custode; *vatasire-escu*, v., a si *vatasellu*, a servi ca *vatasellu*.

VATASELLU, *vatasía*, *vatasire*; vedi *votofu*, mai susu.

VATEMARE, *vatematoriu*, *vatematu*, *vatematura*; vedi *vectimare* = *vitemare*, *vectimatoriu* = *vitematoriu*, *vectimatn* = *vitematu*, *vectimatura* = *vitematura* in Dictionariu.

VATRA, *vatrariu*, vedi *vétra*, *vetrariu* in Dictionariu.

VATRICE, s. f., dupo *Barcianu* germ. das reinfarrenkraut, das wurmkraut, una planta.

VECA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: circulus, corona, crater; annellu de ferru latu.

VECERNIA, s. f., vespere, officium divinum vespertinum; vespera, officiu de séra la baserica.

VECHILLETU, s. m., vedi *vechillu*, mai diosu.

VECHILLIMEA, s. f., vedi *vechillu*, mai diosu.

VECHILLU, s. m., procurator; procuratoriu, plenipotentiaru; derivatu: *vechilletu*, s. m., procuratura; procuratura, plenipotentia; *vechillimea*, s. m., mandatum; mandatu, documentu scrissu prin care se autorisa cineva a face una lucrare.

VECI, s. pl., *vecii veciloru*, sæcula sæculorum, de la *vécu*, s. m., sæculum; seclu. Compara: rom. *vechiu*, lat. *vetus*, gr. *ἔτος*. D'in *veci* derivatu: *vecia*, s. f., æternum, æternitas, eternitate; apoi: *vectnicu*, -a, adj., æternus, sempiternus, perpetuus, eternu; si d'in acestu-a altu derivatu: *vectnicia*, s. f., æternitas, eternitate. Formele spurie s'au introdusu prin carturarii basericesci.

VECIA, *vectnicia*, *vectnicu*, *vécu*; vedi *veci* mai susu.

VEDENIA, s. f., visum, visio, ostentum, spectaculum, adspectus, conspectus, facies, spectrum; visione, ostentiu, spectacu, aspectu, conspectu, facia, spectru; — forma spuria d'in unu verbu curatu romanescu,

VEDIRE, -escu, v., aperire, detegere, nudare, patefacere, indicare; a descoperi, a dá pre facia, a arretá, a indicá; derivate: *veditoriu*, -tória, adj. s., patefactor, indicator, enuntiator; descoperitoriu, indicatoriu; *veditu*, -a, adj. part., patefactus, manifestus; descoperitu, datu pre facia, manifestu; — barbarismi.

VEDITORIU, *veditu*; vedi *vedire*, mai susu.

VEJIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: 1. componere, conjugare, rite connectere; a compone, a conjuge, a combiná bene; 2. refl. a se *vejí* bene convenire, rite congruere, a se uní bene, a concordá bene; *vejitu*, -a, adj. part., conveniens, congruus; conveniente, congruente, concordante.

VEJITU, -a, adj., vedi *vejire*, mai susu.

VELCEDIÉLA, *velcedire*, *velceditu*, *velcedu*; vedi *vulcediela*, *vulcedire*, *vulceditu*, *vulcedu*, mai diosu.

VENDIOCU, s. m., dupo Diction. de

Buda: unnuociolum, fascis; legatura, fescióra.

VENDIOLLIRE, -escu, v. refl., dupo Dict. de *Buda*: luctari, vires intendere; a se luctá, a si intinde sau incordá potterile; a se *svercolli*.

VENJIRE, *venjosu*, vedi *venju*, mai diosu.

VENJU, s. m., flexibilitas; flexibilitate; derivate: *venjire*, -escu, v., fectere; a flecte, a plecá unu lucru elasticu; *venjosu*, -a, adj., flexibilis, agilis; flessibile, agile, care se póte facile plecá.

VENSLA, *venslare*, *venslatoriu*; vedi *visla*, *vislare*, *vislatoriu*.

VERBUNCASIU, s. m.; vedi *verbuncu*, mai diosu.

VERBUNCU, s. m., d'in germ. *werbun*, *conquisitio militum*; stringere de voluntari la servitiulu militariu; *verbuncasiu*, s. m., conductor militum; care stringe voluntari la servitiulu militariu.

VERCALLUIRE, -escu, s., dupo Dict. de *Buda*: *massam rumpere*, *massam dividere*; a rumpe alluatulu, a impartí alluatulu; *vercalluitu*, -a, adj. part., divisus; ruptu, impartitu, se dice despre alluatulu; — barbarismu.

VERCOLLACI, s. m. pl., fientie imaginarie, de cari dice poporulu cu mânca lun'a candu acésta-a se eclipsédia.

VERFU sau *vérvu*, s. m., vertex, calmen, cacumen, fastigium, apex, cusps; vertice, apice, cuspidu; — coventulu e coruptu d'in *vertice* prin influentia straina, si debe a fi stabilitu pretotindine in form'a sea cea pura.

VERIGA, s. f., vedi *verriga* in Dictionariu cu derivatele se'le.

VERIGARIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *thamnus catharticus*, *Lin.* german. *der wegedorn*, *kreuzdorn*, *hirschdorn*; specia de spinu.

VERINCA sau *veringa*, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *stragalum*, *stragala*, cento, amphitapa; straglu sau straiu; d'incóce de Carpati nu se aude.

VERITELLU, s. m., dupo *Barcianu*, germ. die *sommerwarz*; die *sonnenwarz*, una planta.

VERNICIA, *verdnicia* si *urednicia*, s. f., vedi *verniciu*, mai diosu.

VERNICU, *vernicu*, si *verdicu*, -a, adj. dignus, aptus, idoneus, meritus; demnu, aptu, idoneu, meritosu; *vernica*, *verdnica*, si *verdnica*, s. f., dignitas, aptitudo, idoneitas, meritum; demnitate aptitudine, idoneitate, meritu; — barbarismi.

VEROGA, s. f., lupo *Barcianu*, germ. 1. weinhacke, sapa de vinia, sapatura de vinia; 2. pfütze, lacu limosu, balta limósa.

VERPELLIRE, -escu, v.; vedi *svercollire* si *svergollire*, mai susu.

VERZIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: verriucolum, nassa, scirpicula piscatoria; nassa sau *léssa* de pescuitu.

VERSTA, s. f., 1. aetas; etate, numerulu anuiloru de la nascerea omului, stadiulu vietiei; 2. linea, stria, ténia, virga; linia, stria, vérga in tessatura; 3. sertum, fasciculus florum; fasciclu de flori; derivate: *verstare*, -ediu, v., lineis, distinguere, striare, variare, lineare; a distinge prin linie, a liniá, a striá, a vergá; *versatu*, -a, adj. part., lineatus, striatus, virgatus; liniatu, striatu, vergatu; — *verstnicu*, -a, adj., maturus, adultus, (majorennis), maturu, adultu, majorennis; *verstnicia*, s. f., aetas adulta, aetas matura, aetas virilis; etate adulta, etate matura, maturitate, maiorennia; — radice barbara, celle doue derivate postreme: *verstnicu*, si *verstnicia*, incarcate, si cu suffisse barbare.

VERSTARE, *verstatu*; vedi *vérsta*, mai susu.

VERSTNICIA, *verstnicu*; vedi *vérsta*, mai susu.

VERTELNITIA, s. f., d'in radice bona *vertere*, inse incarcata cu suffussu barbaru, rhombus, girgillus, instrumentu pre care feminele intendu firele tórse; vedi *vertentiu* in Dictionariu.

VERTOPU, s. m., locus paluster; locu palustru, locu limosu; — barbarismu.

VESDUCHU, s. m., ae., aether; aera, atmosfera; barbarismu care astadi de abia se mai aude in gurele unoru carurari basericesci.

VESSELIA, s. f., laetitia, hilaritas, voluptas, jucunditas, oblectatio, gaudium; letetia, hilaritate, jucunditate, voluptate,

buccuria; derivate: *vesselire*, -escu, v., 1. transit. laetare, laetificare, oblectare, exhilarare, laetitia afficere; a letificá, a implé de letetia, a implé de buccuria, a buccurá; 2. refl. laetari, oblectari, laetitia affici, gaudere; a se oblectá, a se desfetá, a se buccurá; *vesselitoriu*, -tória, adj. s., laetabilis, laetificus, jucundus, hilaris sive hilarius; letificu, jucundu, ilaru; *vesselitu*, -a, adj. part., in sensulu verbului; *vesselosu*, -a, adj., laetitia plenus; plenu de letetia; *vesselu*, -a, adj., care e generatoriulu acestei familie spuria, laetus, hilaris vel hilarus, jucundus, genialis; letu, ilaru, jucundu; — compara lat. absoletu vitulari = *παυαίτιον*, de si nu pretindemu a justificá unu barbarismu ca *vesselu*.

VESSELIRE, *vesselitoriu*, *vesselitu*, *vesselosu*, *vesselu*; vedi *vessellia*, mai susu.

VESTE, s. f., fama, rumor, nuntius vel nuntium; fama, rumore, nuntiu, scire; *fora veste*; ex improvise, inopinate, praeter spem, insperate; pre neasteptate; derivate: *vestire*, -escu, v., nuntiare, annuntiare, denuntiare; a annuntiá, a inscientiá, a inconnoscentiá, a dá scire, a publicá; *vestitoriu*, -tória, adj. s., nuntius, annuntiator, praeco; nuntiatoriu, annuntiatoriu, preconis; *vestiu*, -a, adj. part., nuntiatu; celebris, famosus; nuntiatu, annuntiatu; celebru, famosu.

VETRILLA, s. f., dupo Dict. de *Buda*, velum navale; velu navale, velulu navei; — barbarismu.

VETUIU, -a, s., pullus; pulliu; in specie: pulliu de liepore; dupo Dict. de *Buda*: *vetuu*, capra novella, edusaú éia; — noi n'amu auditu coventulu, asteptámu informationi de la altii; — radicea *veturiu* contradice sensului de *pullu*.

VEVERITIA, s. f., solanus; scuru, micu animale solbaticu care sare d'in unu arbore in altulu, cu coda perosa si formosa; — compara si *viverra*, pentru forma, de si acestu-a inséмна altu animale, adeco una specie de *mustella*, ce vedi in Dictionariu.

VEZIRIATU, s. m., vedi *vesiriu*, mai diosu.

VEZIRIU, sau *vesiru*, s. m., prae-

fectus praetorio apud imperatores asiaticos; prefectulu pretoriulu la sultanii asiatici, primulu ministru allu sultanului; *visiriatu*, s. m., demnitatea, functionea de *veziriu*.

VEZURE, s. f., mele; mele. martura, unu animale selbaticu,

VICA, s. f., dupo Diction. de *Buda*: metreta, modlus; mesura de capacitate pentru aride, patrantariu de 16 cupe sau de 64 litre; — compara ung. *véka*; d'incóce de Carpati nu se aude.

VICARESII, s. m., corruptu prin influentia barbara d'in *vicariu*, vedi acestu coventu in Dictionariu.

VICLENESCE, adv.; vedi *viclenia*, mai susu.

VICLENIA, s. f., astutia, versutia, vafritia, calliditas; astutia, versutia, vafritia, calliditate, insellatione, perfidia, rea credentia; derivate: *viclenire*, -escu, v., astute agere, decipere, fallere; a insellá; *viclenitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *viclenesce*, adj., astute, versute, vafre, callide; in modu astutu, versutu, callidu, dolosu, perfidu insellatoriu, cu rea credentia; *viclénu*, sau *vicleanu*, -a, adj., astutus, versutus, vafre, callidus, peridus; astutu, versutu, vafre, callidu, perfidu, dolosu, insellatoriu, -care a datu nascere la tote celle precedenti; — altu subst. abstractu, si mai barbaru de cátu *viclenia*, e *viclesiugu*, s. m., cu acellu'asi sensu; — compara ung. *hitlen* = peridus; pentru curiositate compara lat. veterator cu barbarulu *vicleanu*.

VICLENIRE, *viclenitu*; vedi *viclenia*, mai susu.

VICLESIUGU, s. m.; vedi *viclenia*, mai susu.

VICLIANU, *vicleanu*, *viclénu*; vedi *viclenia* mai susu.

VICOLU, sau *vicol'u*, s. m., tempestas procellosa, procella; tempestate, procella, fortuna; — compara *viscolu* si *viforu*, vedi si *viferu* in Dictionariu.

VIERIU; vedi *vinariu* in Diction.

VIFELU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: invitator ad nuptias; invitatoriu la nunta; — compara ung. *vőfény*; d'incóce de Carpati nu se aude.

VIFORU, s. m., vedi *viferu* in Dictionariu.

VIGANIA, s. f., vigor, vivacitas; vigore, vivacitate; derivate: *viganire*, -escu, v., 1. transit. vegetum reddere, excitare, a descetá; 2. refl. vigere, excitari, vegetus fieri; a fi descetu, a se descetá; *viganu*, -a, adj. vigenus, vegetus, vividus, vivax; vigenus, vegetu, vivace, vividu, -care a datu nascere la tote celle precedenti; — d'incóce de Carpati nu se aude, si de sí Dict. de *Buda* inderépta la radicea lat. vegetus, noue ni se pare respectu.

VIGANIRE, *viganu*; vedi *vigania*, mai susu.

VIJAIRE, -escu, v., stridere, fremere, strepere, saevire, sonare; a stride, a fremere, a strepere, a seví, a siuera a suná; derivate: *vjaitoriu*, -tória, adj. s., stridens, fremens, strepens, saeviens, sonans; stridente, fremente, strepente, sevientu, siueratoriu, sunatoriu ca ventulu candu bate tare; *vjaitu*, part. sup. subst., in tóte sensurile verbului; *vjaitura*, s. f., stridor, fremitus, strepitus, sonitus; stridóre, fremetu, strepetu, sonetu, siueratura; *vjallia* sau *vjella*, s. f., tempestas, procella, aestas; tempestate, procella, fortuna cu ventu siueratoriu si violentu; *vjalliosu* sau *vjelliosu*, -a, adj., tempestosus, procellosus; tempestosu, procellosu, fortunosu; — pare a fi una imitatione a naturei.

VIJAITORIU, *vjaitu*, *vjaitura*; vedi *vjairu*, mai susu.

VIJALLIA sau *vjellia*, *vjalliosu*; sau *vjelliosu*; vedi *vjairu*, mai susu.

VINA, s. f., culpa, noxa, error, crimen; causa; culpa, crime, causa; derivate: *vinovatu*, -a, adj., reus, nexius, sons; culpabile, culposu; d'in acestu-a derivate: *vinovaire*, (mai allessu in compos. *invinovaire*), -escu, v., culpate, accusare, insimulare, culpam aliquid crimini dare; a culpá, a inculpá, a accusá; *vinovaitu* (mai allessu in compos. *invinovaitu*), -a, adj. part., culpatus, reus, accusatus, insimulatus; culpatus, inculpatus, accusatus; *vinovafia*, s. f., noxia; stare de culpabile, culpabilitate, culpositate; occorre si altu derivatu directu

d'in *vina* : *vinuire*. (mai allessu in compos. *invinuire*), -*escu*, v., culpate, crimini dare; a culpá, a inculpá; *vinuitu*, (mai allessu in compos. *invinuitu*), -*a*, adj. part., culpatus, reus, accusatus, insultatus; culpatus, inculpatus, accusatus.

VINDECELLA, s. f., dupo Dict. de *Buda* : betonica officinalis, Linn., una flóre, betonica sau betonica.

VINDEREU, s. m., dupo Dict. de *Buda* : falco tinunculus; una passere, specia de falcone.

VINETIELA, s. f., cu terminatione spuria, d'in *vêneta*, colóre vêneta.

VINOU, s. m., dupo Dict. de *Buda* : suspicilo; suspicione, — in legatura cu *vina* ce vedi mai susu.

VINOVATIRE, *vinovatitu*, *vinovatia*, *vinovatu*; vedi *vina*, mai susu.

VINTRISIU, adv., 1. ventre repens; tirindu-se pre *ventre*; 2. oblique, lateralitor; in directione oblica.

VINUIRE, *vinuitu*; vedi *vina*, mai susu.

VIRCOLLIRE, *vircollitu*, *vircollitura*; vedi *svercollire*, mai susu in Glossariu.

VIRLANU, s. m., dupo *Barcianu*, germ. der aal; unu pesce, anrailla.

VIRLUGA, s. f., dupo *Barcianu*, germ. der grüdling, das rothauge, die plötze; unu pesce, gobius, gobio, gobiu sau gobione, fr. goujon.

VISCOLU sau *viscollu*, s. m., vedi *vicolu* si *viformu* in Glossariu, vedi si *viformu* in Dictionariu; observa inse co d'in coce de Carpati se dice mai allessu despre ninsóra cu ventu tare; derivatu : *viscollire*, -*esce*, v., unipers., ninge si bate ventulu; *viscollitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

VISCOTU, s. m., dupo Dict. de *Buda* : inquietudo; incietudine, turburare.

VISECTU, corruptu d'in *bissestu* sau mai bene d'in *bissestile* : annu *visectu*, in locu de : annu *bissestile*.

VISIEU, s. m., dupo Dict. de *Buda* : celum, scalprum, scalpellum; délta sau dalta, unu instrumentu cu care se servecu carpentarii spre a sculpi in lemnu; — compara ung, *véső*; d'in coce de Carpati nu se aude.

1 VISLA, (cu i obscuru, *visla*), s. f.,

remus; remu, lemnu latu, *palata*, *lapata*, *lopata*, cu care se mēna navea; derivato : *vislare*, v., remigare, a remigá, a mēná navea cu remii; *vislatoriu*, -*tória*, adj. s., remex; remigatoriu; *vislasiu*, s. m., remex; remige, remigatoriu.

2 VISLA, (cu i claru si cu s aspru sibilante), s. f., dupo Dict. de *Buda* : canis aquaticus; cane de apa.

VISLARE, *vislatoriu*, *vislasiu*; vedi 1 *visla*, mai susu.

VISONU, s. m., byssus, (βύσσος); pândia suptire; — pare a fi corruptu d'in gr. βύσσος.

VITEDIA, *vitadiesce*, *vitadiescu*, *viteditre*; vedi *vitédiu*, mai diosu.

VITEDIU, -*a*, adj. s., fortis, generosus; heros; forte, valente; eroe, omu cu ánima si de una tarfa extraordinaria; derivato : *vitedia* sau *vitejia*, s. f., fortitudo, animus heroleus, factus heroleum; fortitudine, valentia, ánima eroica, facta eroica, eroismu; *vitadiescu* sau *vitejescu*, -*a*, adj., fortis, generosus, heroleus; forte; valente, eroicu; *vitadiesce* sau *vitejesce*, adv., fortiter, generose, herolee; in modu eroicu, eroice; *viteditre* sau *vitejire*, -*escu*, v. refl., fortiter se gerere, animum heroleum præstare; a se portá cu ánima, cu coragiu, cu valentia, a face fapte eroice; — compara ung. *vitész*, cu tóte eo si Ungurii l'au impromutatu de la alti; sensulu propriu allu lui *vitédiu* e : vincendi cupidus, victoriae avidus.

VITEJESCE, *vitejescu*, *vitejia*; vedi *vitédiu*, mai susu.

VIZITIU, (cu *tí* duru), s. m.; auriga; aurigu, menatoriu de calli; mulierea *vizitului* se dice *vizitoica*, s. f.; — compara ung. *vezető* = conductoriu; barbarismu neconnoscutu Româniloru cari pertrecu printre Unguri, si nu potemu diviná cumu s'a introdusu in Romanf'a libera.

VIZUINA sau *vidiuna*, s. f., fossa, fovea, caverna; gaura, fovia in care locuescu animalile selbatice.

VLADICA, s. m., episcopus; episcopu, archiereu; derivato : *vladicia*, s. f., episcopatus; episcopatu; *vladicescu*, -*a*, adj., episcopalis; episcopescu, episcopale; *vladicesce*, adj., (episcopaliter), episcopescu,

in modu episcopescu, cumu se covine unui episcopu; *vladicire, -escu*, v., episcopi munere fungl, episcopum esse; a fi episcopu, a administrá unu episcopatu; *vladicitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului;—radice slavica, care insémna proprie δεσπότης, dominus, domnu, — introdussa prin clerulu slavicu care d'in nefericire a domnitu atâte secle in biseric'a româna. Români d'in Transivani'a nepotendu-se familiarisá cu desinenti'a femina : cu in *vl. dica*, care dupo sensu are se fia barbatu, au fabricatu *vladicu* in contr'a naturei limbei slavice, inse fora successu; in seclulu nostru terminulu intregu a devenitu triviale si chiaru ridiculu, cu tote derivatele lui, si s'a restituitu vechiulu *episcopu* in tóte drepturile lui.

VLADICESCE, *vladicescu, vladicia, vladicire, vladicitu, vladicu*; vedi *vladica*, mai susu.

VLASTARE sau *vlustaria*, s. f., si *vlastariu*, s. m., d'in βλαστάριον; vedi *blastare* in Dictionariu cu tote derivatele selle.

VODA, contrassu d'in *voievodu*, s. m., proprie bellidax, germ. herzog, titulu ce se dá principiloru români pre tempulu influentiei slavice; contractionea (care pentru limb'a slavica a degeneratu in unu nonsensu, co-ci la densu *voda va se dica apu*) pare a se fi facutu de Români; in seclulu nostru terminulu a devenitu triviale si chiaru ridiculu prin restabilirea universale a terminului *domnu, domnitoriu, principe*.

VOIESTNITIA, s. f., dupo Dict. de *Buda* : mentha silvestris; menta sau isma de câmpu; — n'amu auditu coven-tulu in viet'i'a nóstra.

VOIEVODU, s. m., bellidax; vedi *voda* mai susu.

VOJIRE, *vojcire, vojuire, -escu*, v.; vedi *vjaire*, mai susu in Glossariu cu tote derivatele selle.

VOJOIU, si *voju*, s. m., dupo Dict. de *Buda* : raram caput brassicæ; vérdia rara.

VOLNICESCE, *volnicia, volnicire*; vedi *volnicu*, mai diosu.

VOLNICU, -a, adj., d'in *volia* cu ter-

minatione spuria, voluntarius, arbitralius, liber; care lucra dupo *voli'a* sea, dupo arbitriulu seu, cu tóta libertatea, voluntariu, arbitraru, liberu; derivate : *volnicesce*, adv., voluntarie, arbitrarie, libere; in modu voluntariu, arbitraru, liberu, dupo *voli'a* sea, dupo arbitriulu seu, cu tóta libertatea; *volnicia*, s. f., libertas, libera voluntas, liberam arbitrium; libertate, voluntate libera, arbitriu liberu, actu fôra respectu la lege; *volnicire, -escu*, v., arbitrarie agere; alucrá dupo *voli'a* sea, a lucrá arbitraru; — barbarismu formatu de carturarii fora critica, care inse s'a descreditatu pre deplenu in dillele nóstre.

VORNICELLU, *vornicessa, vornicia*; vedi *vornicu*, mai diosu.

VORNICU, s. m., præfectus, propositus; in vechi'a hierarchia politica *vorniculu* erá prefectulu curtii domnesci, (præfectus prætorio), apoi ministrulu affaceriloru interne, capulu administratione politice, guvernatoriulu terrei; pre tempulu fanariotiloru se nomira doui *vornici*, unul de térr'a de susu si altulu de térr'a de diosu; demnitatea *vornicului*, si ministeriulu seu se dicea *vornicia*; subalternii lui, *vornicelli*; consôrtea *vornicului* se chiamá *vornicessa*; primarii comuniloru inca se nomia *vornici*: *vorniculu satului*, mulierile loru, *vornicesse*; *marele vornicu*—dupo regulamentulu organiou, —erá unu titulu nobilitariu de prim'a ordine; acumu cu adjutorulu lui Domnedieu amu scapatu de tóta acésta *archontologia* barbara; — form'a primitiva slavica corectá fu *dvornicu*, care nu se potú pronuntia de Românu. cí sau se scalcia in *svornicu*, sau se redusse in *vornicu*.

VOSMEIE, *vosmentâie, vosmentari*, (cu *s* aspru sibilante înainte de *m*), s. m. pl., dupo Dict. de *Buda*: carnes porcinae, cârnuri de porcu, pârti d'in carnea porcului; — noi n'amu auditu coven-tele aceste-a in viet'i'a nóstra; — se fia ore d'in ὀπός=saccus, de unde si lat. omentum, (op mentum, si apoi esementum) ? care ar fi atunci mai vechiu de câtu classiculu omentum.

VOSTINA (cu s aspru sibilante, *voștina*), s. f., mai allessu in plur., *voștine*, dupo Dict. de Buda : faex cerea, fecile de cêra cari remânu dupo storcerea fagurului de cêra; derivatu : *vostinariu*, s. m., coșator faecis cereae, care compera si face negotiu cu fecile de cêra, negotiatoriu de feci de cêra;—altii pronuntia : *bostina*, *bostinariu*.

VOSTINARIU, s. m.; vedi *vostina*, mai susu.

VOTRU, *votria*, *votrire*, *votritu*; vedi *votru*, mai diosu.

VOTRU, s. m., 1. leno; lenone, procuratoriu de meretrici, *rufianu*; 2. nuptiarum conciliator; petitoriu pentru altii; derivate : *votra*, s. f., 1. lena; lena, procuratôria de metrice, *rufiana*; 2. nuptiarum conciliatrix; petitoria pentru altii; *votria*, s. f., 1. lenocinium; lenociniu, procuratione de metrice, professione de *rufianu* sau *rufiana*; 2. conjugii petitto; petitoria; *votrire*, -escu, v., 1 lenocinari; a lenocinâ, a procurâ meretrici; 2. nuptias conciliare; a peti in casatoria; *votritu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; — form'a *votru* (comparata cu *lotru* latr, in locu de *lato*) ar duce la *votor* (care nu essiste in limb'a latina, déro s'ar poté formâ d'in votum) cu sensulu de *promissoriu*, cea te e *arillatoriu*.

VRABIA, s. f., passer, fringilla domestica. Linn.; passerella care strica grânele; vedi *volabile* in Dictionariu, d'in care pare a fi una scalcitura; derivatu : *vrabiaru*, s. m., passerum acceps; care prende passerelle de genulu celloru ce strica grânele.

VRABIARIU, (reu *vrabieriu*), s. m.; vedi *vrabia*, mai susu.

VRABU, sau *vravu*, s. m., dupo Dict. de Buda : cumulus, acervus; cumulu acervu; — noi n'amu auditu coventulu acestu-a.

VRAGIA, *vragire*, *vragitoriu*, *vragit*; vedi *vraja*, *vrajire*, *vrajitoriu*, *vrajitu*, mai diosu.

VRAGIBA, *vragibire*, *vragibitoriu*, *vragibitu*, vedi *vrașba*, *vrașbire*, *vrașbitoriu*; *vragbitu*.

VRAGIMASIA, *vragimasiesce* *vragimasiescu*, *vragimasire*, *vragimasitu*,

vragimasiu; vedi *vrașmasia*, *vrașmasiesce*, *vrașmasiescu*, *vrașmasire*, *vragmasitu*, *vragmasiu*.

VRAJA, sau *vragia*, s. m., ars/magica, incantatio; arte magica, magia, incantatura, farmecatura, necromantia; derivate: *vrajire* sau *vragire*, -escu, v., 1. arte magica uti, incantare; a face magie, a incantâ si descantâ, a farmecâ, a face necromantie; 2. cursitare, circumcur sare; a allergâ incôce si incollo; *vrajitoriu* sau *vragitoriu*, -tôria, adj. s., magicus; s. m., magus, incantator; s. f., maga, incantatrix; magicu, incantatoriu farmecatoriu, necromante; *vrajitoria* sau *vragitoria*, s. f., ars magica, magia; arte magica, magia, farmecatoria; *vrajitu* sau *vragit*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *vrajitura* sau *vragitura*, s. f., incantatio; incantatura, farmecatura, necromantia; — barbarismi orribili cari potu placé numai flosclaviloru incarnati.

VRAJIRE, *vrajitoriu*, *vrajitoria*, *vrajitu*, *vrajitura*; vedi *vraja*, mai susu.

VRAMNITIA, s. f.; vedi *vrantia*, mai diosu,

VRANA, sau *vrana*, s. f., os, orificium doli; gur'a sau gaur'a unei buti; dopulu cu care se astupa acea gura sau gaura; — barbarismu.

VRANTIA, sau *vrantia*, s. f.; porta, pôrt; — barbarismu superfluu.

VRASBA, (cu s aspru sibilante, *vrașba*) sau *vragiba*, s. m. dissidium, discordia, altercatio, jurgium, contentio, rixae, tricae; tumultus, strepitus; discordia; cêrta; tumultu, strepetu; derivate : *vrasbire* sau *vragibire*, — (mai multu in compos. *invrasbire*), -escu, v., 1. trans. a) turbare, concitare, instigare; a turburâ, a instigâ, a attitiâ; b) rixas excitare, rixas clere, jurgia jactare, dissensionem facere, discordias seminare; a descetâ cêrta intre ômeni, a seminâ discordie, a face inimicitia; 2. refl. a) animo sejungi, inimicitias suscipere; a se desbinâ, a se certâ, a se face inimici; b) excitari, concitari, irritari, adversus aliquem; a se interritâ, a se menâ asupr'a cuiva; — *vrasbitoriu* sau *vragibitoriu* (mai multu in compos. *invrasbitoriu*), -tôria, adj. s., discordiosus, turbulentus, turbas apl-

rans; concitator, turbator, jurglorum auctor; discordiosu, turburatoriu, attistoriu, orditoriu de certe si inimicitie; — *vrasbitu* sau *vragbitu*, (mai multu in compos. *invrasbitu*), part. sup. subst., in sensulu verbului.

VRASBIRE, *vrasbitoriu*, *vrasbitu*; vedi *vraștu*, mai susu.

VRASMASIA, *vrasmasesce*, *vrasmasescu*, *vrasmasesire*, *vrasmasesitu*; vedi *vrasmasi* mai diosu.

VRASMASIU, (cu *s* aspru sibilante, *vrașmasiu*) sau *vragtmásiu*, s. m., inimicus, hostis, adversarius, malevolus; inimicu, adversariu, *dusmanu*; *vrașmășia*, sau *vragtmășia*, s. f., inimica, hostis, adversaria, malevola; inimica, adversaria, *dusmana*; — *vrașmasiu* sau *vragtmasiu*, -a, adj., vehemens, validus, fortis, potens; veemente, tare, potente, terribile, infricosiatu; derivate: *vrașmășia* sau *vragtmășia*, s. f., abstr., inimicitia, hostilitas, malevolentia, icimicitia, ostilitate, *dusmășia*, malevolentia; *vrașmasescu* sau *vragtmasescu*, -a, adj., inimicus, hostilis, malevolus; inimicu, ostile, malevolu; *vrașmasesce* sau *vragtmasesce*, adj., inimice, hostiliter, malevole; in modu inimicu, ostile, malevolu, ca inimicu; *vrașmasesire* sau *vragtmasesire*, -escu, v. trans., hostiliter agere, a lueră ca inimicu; a se portă ca inimicu; refl. a se *vrașmasi*, (mai multu in compos. *invrasmasi*), inimicus fieri, a se face inimicu; *vrașmasitu* sau *vragtmasitu*, (mai multu in compos. *invrasmasitu*), -a, adj. part., inimicus factus; facutu inimicu, — barbarismi orribili, acumu tare discreditati.

VRASTINA, (cu *s* aspru sibilante, *vraștina*), s. f., synonymu cu *vrabu* sau *vrau*.

VRAVU, s. m., cumulus, acervus; a-cellu-asi cu *vrabu*; — covente cu totulu contrarie naturei limbei române.

VREDNICIA, *vrednicire*, *vrednicitu*; vedi *vrednicu*, mai diosu.

VREDNICU, *verdnicu* si *vernica*, -a, adj., dignus, aptus, habilis, bene merens, meritus; demnu, aptu, capabile, abile, meritosu; *vrednicia*, *verdnicia* si *vernicia*, s. f., abstr. dignitas; aptitudo, ha-

billitas, meritam; demnitate, aptitudine, capacitate, abilitate, meritu; *vrednicu* *verdnicire*, si *vernica*, (mai multu in compos. *invrednicire*), -escu, v. trans., dignum reddere; a face demnu; refl. dignari; dignus fieri; a benevoi; a se face demnu; *vrednicitu*, *verdnicitu* si *vernicitu*, (mai multu in compos. *invrednicitu*), -a, adj., part., dignatus; — originea coventului e obscura: sclav. *vrēni* ar semina la forma, inse nu convine sensului, fiendu co semnifica: *stricatiom*; germ. *würdig* s'ar apropiă mai tare cu sensulu de adiectivulu in cestone, si pēno la unu gradu cu form'a *verdnicu*, inse nu da neci una garantă; latinulu *veredignus* ar fi potutu degeneră in *vrednicu* numai in gurele ōmeniloru lipsiti de totu geniulu limbei loru. Form'a, veri-cumu s'ar luă, remăne rebelle limbei române, d'in acēsta cauza nu esităm a relegă intre barbarismi adiectivulu *vrednicu* cu tōta famili'a lui.

VREME, s. f., tempus, tempestas; tempu, tempestate; derivate: *vremnicu*, -a, adj., temporalis, temperans; temporale; de aci: *vremelnicia*, s. f., temporalitas; temporalitate; *vremelnicesce*, adv., temporaliter, pro tempore, ad tempus; temporale, pentru unu tempu, pēno la unu tempu; — d'in *vreme* s'a formatu si unu verbu unipers.: *vremuire*, -escu, e tempu reu, plōua, ninge, bate ventulu. Coventulu *vreme* asiă cumu se presentă, are physionomia sclavica, inse cestonea despre originea lui remăne deschisa. Compra gr. *θερός*, *θερμός*, *θέρμα*, *θέρμ*, lat. *fervere*, de unde *fermentum* care nu e de cātu prolongationea *fermen*; germ. *warm*, *wärme*, cari stau tōte in connessione etymologica: *θέρμα*, *fermen*, *wärme*, *vreme*; observa co *vreme* e neutru ca si *fermen* si *θέρμα*, si co face pl. *vremina*, ca si *fermina*; semnificationea principale e: *tempestate* care *ferbe*, germ. *wetter*.

VREMELNICESCE, *vremelnicia*, *vremelnicu*; vedi *vreme*, mai susu.

VREMUIRE, *vremuesce*; vedi *vreme*, mai susu.

VRENA, (pronuntia *vrēna*), s. f.; vedi *vraua*, mai susu.

VRISTA, s. f.; vedi *versta*, mai susu in Glossariu.

VRUCHU, s. m., bruchus, scarabaeus melolanta; scaraben d'in lun'a lui Maiu.

VUCLA, s. f., d'in fr. boucle, einolnus; cincinnu de pèru, spirale de pèru.

VULCEDIELA, *vulcedire, vulceditu*; vedi *vulcedu*, mai diosu.

VULCEDU, (pronuntia u obscuru *vulcedu*), -a, adj., lividus, suggillatus; lividu, vènetu de batalia; derivate: *vulcediela*, s. f., cu forma spuria, liver, vibex, suggillatio; venetaria, péta vènetu

pre pelle causata prin batalia; *vulcedire, -escu*, v. trans., suggillare; a face corpulu vènetu prin batalia; refl. a se *vulcedi*, liveru, suggillari; a se face vènetu prin batalia; *vulceditu*, part. sup. subst., in sensulu verbului. Diction. de Buda: deriva *vulcedu* de la ulcus; noi lassàm u cestionea deschisa pèno la investigationi mai profunde.

VUTCA, s. f., pre a locure *otca, crematum*; vinu arsu, licóre;—barbarismu cu totulu contrariu legiloru limbei române.

Z.

ZA, *zaua*, s. f., pl. *zalle*, lorica, thorax; lorica, thorace, coriacia, (it. corazza, fr. cuirasse).

ZABALLA, s. f., 1. lupatum, postemis vel prestemis, (προστομιά, ἐπιστομιά); frenu, partea de ferru a frenului care se pune in gur'a callului, morsulu, (it. morso, imboccatura, fr. mors); 2. pustula, llohen in angulo oris; pustula care se face in ânglulu gurei; derivatu cu forma deminutiva: *zaballutia*, s. f., ceten'a care stringe frenulu preste falcile callului, (fr. gourmette).

ZABAVA, s. f., mora; intardiare; derivate: *zabavire, -escu*, v., morari, commorari, moras neectere; a intardiá; *zabavitoriu, -tória*, adj. s., morator, cessator, tardus; intardiatoriu, tardivu; *zabavnicu, -a*, adj., morans, moratorius, cessans, tardus, morosus; intardiatoriu, tardivu, morosu;—barbarismu nesufferitu.

ZABAVIRE, *zabavitoriu, zabavnicu*, vedi *zabava*.

ZABLOU, (cu o obscuru, *zablou*), s. m., 1. carbasus, velum; velu de pândia gróssa cu care se accopere carrulu incarcatu cu merce; 2. adolescens, juvenis; fetioru, june, copillandru;—pentru celle

doe sensuri disparate paru a fi done radici diverse; déro amendoue barbare.

ZABRANICU, s. m., pannas, ventus textilis, linea nebula; pândia rara si cu fire cretie, fr. orépe;—barbarismu.

ZABREA sau *sabrella*, pl. *sabrelle*, elathri, cancelli; cancelli, gardelle sau gardille, gratille; derivatu: *sabrellarius*, s. m., cancellorum faber; fauru de cancelli, si negotiatoriu de cancelli; *sabrelutie*, s. f. pl., deminutivu, tennes cancelli, mici cancelli.

ZABUNARIU, s. m.; vedi *zabunu*.

ZABUNU, s. m., toga, togula; vestimentu terranescu; derivatu: *sabunarius*, s. m., care face, si care vende *sabune*;—vedi *sabanu* in Dictionariu.

ZACATORIU, *sacatura, sacere, sacutu*; vedi *jacere, jacutoriu, jacutu, jacutura*, in Dictionariu.

ZACHARU, (*zaharu*), *sacharosu, sacharive, sacharisire, sacharitu, sacharisitu*, etc.; vedi *saccharu* in Dictionariu cu tóte derivatele si compositetele selle.

ZACUSCA, s. f., jentaculum; dejunu;—barbarismu orribile si superfluu.

ZADA, s. f., larix; larice, specia de pinu bonu pentru constructioni.

ZADARIRE, *-escu*, v., excitare, irritare; a interritá, a descetá, a attitiá; *sadaritoriu*, *-tória*, adj. s., exultans, irritans, exultator, irritator; interritatoriu, attitiatoriu; *sadaritu*, part. sup. subst.; in sensulu verbului; *sadaritura*, s. f., actione si effectu allu actionei de interritare, etc.

ZADARITOIU, *sadaritu*, *sadari-tura*; vedi *sadarire*.

ZADARNICIA, *sadarnicire*, *sadarnicitu*, *sadarnicu*. vedi *sadaru*, mai diosu.

ZADARU, adj., mai multu in locutione: in *sadaru*, in cassum, in vanum, frustra. gratis; in desertu, in vanu; derivate: *sadarnicu*, *-a*, adj., vanus, irritus, leuans; desertu, vanu, fora folosu, fora scopu; de aci: *sadarnicia*, s. f., vanitas, inuitas; desertatione, vanitate, inanitate; *sadarnicire*, *-escu*, v., vanum facere, ad vanum et irritum redigere; a reduce la nemica, a impediá una lucrare, a nemici, a annullá; *sadarnicitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

ZADIE (cu di duru), s. f., dupo Dict. de *Buda*, subligar, subligaculum, prae-ligamen, munitura; subligariu, tabliariu, gremiariu, oretentia, tessutura legata d'insainte si lassata preste genunchi; — noi n'amu auditu coventulu neci una data.

ZADUFU, *saduvu*, *saduchu*, s. m.; aestus, calor, ardor, fervor; caldura naturale mare ardóre, fervóre; — barbarismu inutile.

ZAGANU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: vultur perenopterus, (περυνόπτερος), specia de vulture cu pennele negrastre.

ZAGAZU, s. m., agger; argine, vallu de pamentu care impediá cursulu ape; — barbarismu.

ZAHANA, (pronuntia *sahaná*), s. f.; vedi *sulhaná*, mai diosu.

ZAHAREA, (pronuntia *saharéa*, pl. *saharelle*), s. f., provisione de buccate; — coventu turcescu.

ZAIU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: glacies soluta in undis natans; ghiacia rupta care innota pre apa.

ZALHANA, (pronuntia *zalhaná*), s. f., casa sau locu unde se talia vitele, macellu, macellaría; — coventu turcescu.

ZALLA, s. f., annulus catenae; anellu d'in una catena.

ZALLOGIRE, *sallogitu*, *sallogitura*; vedi *sallogu*, mai diosu.

ZALLOGU, s. m., pignus; pemnu, hypotheca, lucru datu in possessione altui-a, ce serve de garantía peno la solvereá unei summe; derivate: *sallogire*, *-escu* v., 1. oppignerare; a oppignerá, a pune pemnu, a dá pemnu; 2. pignerari, pignori sumere; a luá ceva ca pemnu; 3. pignus capere de quoquam; a luá pemnu de la cineva; *sallogitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *sallogitura*, s. f., res pignoratitia, s. f., actione si effectu allu actionei de pemnerare.

ZALLUDU, *-a*, adj., dupo Dict. de *Buda*: simplex, stolidus; simplu, fon multa mente, stolidu, *prostu*.

ZAMA = *séma*, s. f.; vedi *séma* in Dictionariu cu tóte derivatele selle.

ZAMBILLA, s. f., hyacinthus, vaccinium, una flore, hyacinthu, vaccinia.

ZAMISLIRE, *-escu* v., concipere; a concepe, a luá in panticé; *samislitu*, *-a*, adj. part., conceptus; conceptu, luat in panticé; — barbarismu orribile.

ZAMOSIRE = *samosire*, *-escu*, v. refl., a se *semosi*, succo repleti; a se implé de *séma* = succu; *samositu* = *semositu*, *-a*, adj. part., succo repletus; implutu de *séma* = succu. De supplemitu in Dict.

ZAMOSITIA, s. f., bibiscum, althaa officinalis *Linn.*; una specia de malba, ibiseu, althéa; — formatu d'in *samosu* = *s-mosu*.

ZAMOSU = *semosu*; vedi *semosu*, in Dictionariu.

ZAMURCA = *semurca*, s. f., iusculum vite; zéma vile, supa lunga, supa care nu se póte mancá; — pentru forma compara amurea. De supplemitu in Dictionariu.

ZAPACÉLA, s. f., vedi *sapacire*, mai diosu.

ZAPACIRE, *-escu*, v., 1. trans. confundere; a confunde, a ammetí, a incurcá; 2. refl. confundí; a se confunde, a se ammetí, a se incurcá; *sapacitu*, *-a*, adj., confusus; confusu, ammetitu, incurcatu, béetu; — *sapacéla*, s. f., confusio confusione, ammetire, incurcatura; — barbarismu.

ZAPACITU, -a, adj.; vedi *sapacire*.

ZAPADA, s. f., mix; neue, ninsóre.

ZAPARSTE, s., dupo *Barcianu*, germ. der letztgebörne; ultimulu nascutu, postumus, postumululu; — barbarismu pucinu respanditu.

ZAPCIU, s. m., coventu turcescu infrodussu pre tempulu fanariotiloru, care se póte compará cu *subprefectu*.

ZAPISU sau *sapissu*, s. m., *χρηγράφον, συγγραφή*, *syngrapha*; documentu in scrissu, in specie obligatione; — solavonismu inutile.

ZAPODIA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: vallis, convallis; valle; — sclavonismu inutile.

ZAPORU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: merbitili nethi, rubeolae; specia de morbu prin care rosiesce pellea, *rubióre*.

ZABIRE, -escu, v., dupo *Barcianu*, germ. nicht brunsen können, a nu se poté pissiá; sich verstopfen, a se oppri pissiatulu, a se astupá; *sapritu*, -a, adj. part., care nu se póte pissiá, cui s'a oppritu pissiatulu; — barbarismu.

ZAPRITU, -a, adj., part.; vedi *saprire* mai susu.

ZAPSIRE, -escu, v., dupo Dict. de *Buda*: inopinate deprehendere; a prende pre cineva in delictu pre neasteptate; *sapsitu*, -a, adj. part.; inopinate deprehensus; prensu in delictu pre neasteptate; — barbarismu.

ZAPSITU, -a, adj., part.; vedi *sapsire*, mai susu.

ZAPUSIELA, s. f.; vedi *sapusire*, mai diosu.

ZAPUSIRE, -escu, v., suffocari prae calere; a se suffocá de caldura; derivate: *sapusitoriu*, -tória, adj. s., suffocans; suffocatoriu; *sapusitu*, -a, adj. part., suffocatus; suffocatu; *zapusiéla*, s. f., suffocatio; actione si effectu allu actionei de suffocare; — barbarismu.

ZAPUSITORIU, *sapusitu*; vedi *sapusire*, mai susu.

ZARA = *séra*, s. f.; vedi *séra* in Dictionariu.

ZARAFU, s. m., argentarius, trapezista; mensarius, nummularius; scambiatoriu, bancariu; derivatu: *saraflicu*, s. m., reale, res argentaria; scambiu; —

coventu turcescu; compositulu d'in urma incarcatu si cu suffissu turcescu; — se aude numai d'in cóce de Carpati.

ZARE, s. f.; lux, lumen, splendor, fulgor, claritas; luce, lumina, splendóre, fulgóre, lucóre, claritate; derivate: *sarrire*, -escu, v., cernere, conspiciare, spectare; oculis observare; a vedé cu pucina intensitate; *saritu*, -a, adj. part., spectatus, oculis observatus; *sarédia*, s. f., dupo Dict. de *Buda*: splendor, auctoritas, amplitudo; splendóre, auctoritate, marire, amplitudine; — vedi *diarire* in Dictionariu, si *diara* in Glossariu.

ZARÉDIA, *sarire*, *saritu*; vedi *sare*, mai susu.

ZARIFU, -a, adj., amoenus, venustus, decorus, elegans; formosus, venustus. elegante, amenu; *sariflicu*, s. m., reale, decus, venustas, gratia, elegantia; formosétia, venustate, gratia, elegantia; — de origine turcesca; cellu d'in urma incarcatu si cu suffissu turcescu.

ZARNIRE, -escu, v. refl., retorrescere; a se flacci, a se esturpiá, a se palli, se dice despre plante; *sarnitu*, -a, adj. part., retorridus; flaccitu, esturpiatu, pallitu; — barbarismu.

ZARNITU, -a, adj. part.; vedi *sarnire* mai susu.

ZARU, s. m., corruptu d'in *séra*; vedi *saru* in Dictionariu, vedi si 2 *séra* in Dictionariu.

ZARVA, s. f., 1. tumultus, clamor, strepitus; tumultu, clamore, larma, strépetu; 2. rixae, jurgia; cértá, discordia, derivate: *sarvuire*, -escu, v., 1. tumultuari, strepitare, clamorem clere; a tumultuá, a strepitá, a face larma; 2. rixari, jurgari; a se certá; — *sarvuitoriu*, -toria, adj. s., rixosus, jurgiosus; rixator, jurgator, jurgatorius; certatoriu; *sarvuitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; — barbarismu.

ZARVUIRE, *sarvuitoriu*, *sarvuitu*, vedi *sarva*, mai susu.

ZARZAVATU, s. m., legumina; legumine; derivatu: *sarzavagiu*, s. m. pers. leguminarius; leguminariu; — coventulu sémína cu *verdiaria*, inse alterationea e supprenditória; *sarsavagiu* e incarcatu cu unu suffissu turcescu, cea ce desocéta

suspicionea despre romanitatea coventului intregu.

ZARZERA, s. f., prunum armeniacum; apricosa naturale; *zarzeru*, s. m., armeniac (arbor); apricosu naturale, pomu care produce *zarzere*.

ZARZERU, s. m.; vedi *zarzera*.

ZASCU, s. m., dupo Dict. de Buda: 1. *pegma*, suggestus; tablatu, *stellagiu*, 2. cubile vinarlorum; lemnu pre care se assedia butile cu vinu.

ZASITE sau *zassite*, s. f. pl., dupo Dict. de Buda: farfares farinosi; furfuri farinose, *teritie* mestecate cu farina; —barbarismu.

ZASTAMU, s. f., dupo *Barcianu*, germ. der grund, die grundlage; fundamentu, base; —noi n'amu auditu coventulu; credemu inse co e forte barbaru.

ZATIGNELA, s. f., vedi *satignire*, mai diosu.

ZATIGNIRE, -*escu*, v., 1. turbare, interpellare; a turbura, a interrompe, 2. offendere, scandalum praebere; a offende, a suppera, scandalisa; *satignitoriu*, -*toria* adj. s., turbator, interpellator, offensor, turbatoriu, interruptoriu; supperatoriu; offensoriu, scandalisatoriu; *satignitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; —*satignela*, s. f., cu forma spuria, 1. turbatio, interpellatio; turburare, interrompere; 2. offensa, offendiculum, scandalum; supperatione, offensione, scandalu; —barbarismi orribili, inse superflui.

ZATORU, s. m., dupo Dict. de Buda: sumeu; ugeru de scrofa.

ZAUA, s. f.; vedi *za*, mai susu in Glossariu.

ZAUTARE, *zautatu*, in locu de *uitare*, *uitatu*; se aude numai in banatulu Temisianu la Romani cari stau in contactu cu Serbii.

ZAVEDIA, s. f., dupo Dict. de Buda: velam, plaga, cortina; velu, cortina, *perdella*; —barbarismu.

ZAVERA, s. f., proprie: pro fide, pentru credentia, lupta pentru credentia, apoi revolutione; *zavergiu*, s. m. pers., care se lupta pentru credentia, revolutionariu; —coventu compusu, de origine sclavica; *zavergiu* e incarcatu si cu unu suffessu turcescu.

ZAVESDA, s. f., stella, asteriscus; asteriscu de metallu care se pune preste disculu cu pânea consecrata, in baserica; —coventu barbaru si obscuru, pre candu *asteriscu* si *stella* espremu lucrulu cu multu mai bene si mai claru.

ZAVISTIA, s. f., invidia, liver; invidia, *pisma*; derivate: *savistnicu*, -*a*; adj. invidus, lividus; invidiosu. *pismatariu*; *savistuire*, -*escu*, v., invidere; a invidé, a fi invidiosu, a *pismui*, a fi *pismatariu*; *savistuitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; —barbarismi orribili cari inse nu se audu in gur'a poporulu, ci numai in gur'a carturariloru filosclavi.

ZAVISTNICU; vedi *savistia*, mai susu.

ZAVISTUIRE, *savistuitu*; vedi *savistia*, mai susu.

ZAVODU, s. m., dupo Dict. de Buda: canis lanarius; cane de macellariu; —barbarismu.

ZAVOIU, s. m., dupo *Barcianu*, germ. der wald an einem fusse; selba sau padure lunga unu riu; —barbarismu.

ZAVORIRE, *savoritu*; vedi *savoru*, mai diosu.

ZAVORU, s. m., dupo Dict. de Buda: pessulus, repagulum, retinaculum, vectis; pessulu, repaglu, cuniatoria, vecte care se pune perpendicularu pre usia in partea d'in intru spre a ua incuniá, si a impedeca deschiderea de partea d'inafóra; derivatu: *savorire*, -*escu*, v., pessulo claudere; a incuniá cu pessulu; *savoritu*, -*a* adj. part., pessulo clausu; incuniatu cu pessulu.

ZECHE sau *zechia*, s. f., vedi 2, *saga*, si *sagla* in Dictionariu.

ZESTRE sau *zestria*, s. f.; vedi *diestria* in Dictionariu.

ZIDARESSA, *zidaria*, *zidarire*, *zidaritu*, *zidariu*, vedi *zidu*, mai diosu.

ZIDIRE, *ziditoriu*, *ziditu*; vedi *zidu*, mai diosu.

ZIDU, s. m., murus; derivate: *zidariu*, s. m. pers. caementarius; murariu, muratoriu; *zidaréssa*, s. f., caementaria, muliere a murariului, muraressa; *zidarío*, s. f. reale, a) opus latericium; lucru de muru; b) ars caementaria, arte a murariului, murararia; —*zidarire*, -*escu*, v., caementariam artem exercere, opus

latericium facere, murare; a essercitá artea de murariu, a construe cu caramida, a murá; *zidaritu*, part. sup. subst., in intellessulu verbului; vedi si *ziduire* mai diosu; — *zidire, -escu*, v., a) aedificare, condere, struere, exstruere; a edificá, a construe, a face unu edificiu; b) murare, opus latericium facere; a murá, a face muru de caramida; c) creare producere, a creá, a produce; *ziditoriu, -tória*, adj. s., a) aedificator, conditor, exstrutor; edificatoriu, constructoriu; b) opus latericium faciens, muram struens, muratoriu; c) creator, fabricator, plastes; creatoriu, fabricatoriu, formatoriu; — *ziditu, -a*, aedificatus, exstructus; muratus; creatus; edificatu, construitu; muratu; creatu, facutu, formatu; — *ziduire, -escu*, v., murare, opus latericium facere; a murá, a face muru, a construe cu caramida; *ziduitu*, part. sup. subst.; in sensulu verbului; — vedi si *zidarire* mai sensu, — tóte d'in radecina barbara.

ZIDUIRE *ziduitu*, ved' *zidu*, mai susu.

ZIMBETU, s. m., ve *zimbiere*, mai diosu.

ZIMBIRE, *-escu*, v., subridere, arrire, renidere; a surride, a arride; derivat: *zimbitoriu, -tória*, adj. s., subridens, arridens, renidens; surriditoriu, arriditoriu; *zimbitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *zimbitu* sau *zimbetu*, s. m., risus lenis, arrisio, renidentia; surrisu, arrisu.

ZIMBRA, s. f., dama; cërba, dama, capriora.

ZIMBRI, s. m. pl., dentes lupini; denti lupini cari crescú in gur'a omului.

ZIMBRU, s. m., bos urus, bos silvestris; bouru, bou selbatecu.

ZINGALLIRE, *-escu*, v., comprimere; a compreme, a sordí, se dice despre lintie; *zingallitoriu, -tória*, adj. s., comprimens; care compreme, sordescé lintiele; *zingallitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *zingallitura*, s. f., actione si effectu allu actionei de *zingallire*.

ZIRNA, s. f., dupo Dict. de Buda: *solanum nigrum*, Linn., una planta, solanu negru.

ZLATARESSA, *zlataria*; vedi *zlatariu*, mai diosu.

ZLATARIU, s. m., aurarius; aurariu, spellatoriu de aur; *zlatarissa*, s. f., auraria; auraria, spellatoressa de aur, si muliere a aurariului; *zlataria*, s. f., res auraria; auraria; — radice slavica, contraria geniului limbei române, si cu totulu superflua.

ZLATINA, s. f., dupo Dict. de Buda: *salsura*, *salsitara*, *salsedo*; *salsilago*; *saratura*; — barbarismu pucinu connoscutu.

ZLOTU, s. m., proprie: aureus; florentinu de aur; apoi unu florente de argentu; unu florente de arame; — summa de 30 *paralle*; — radice slavica, de multu essita d'in usu.

ZOIU sau *zoia*, s. pl., *soie*, faeces; feci, loture, sordi, spurcationi.

ZOLLA, s. f., dupo Dict. de Buda: *lucta*, labor; lupta, lucru greu, incordatione de poteri; derivatu: *zollire, -escu*, v., 1. trans. lavare; a spellá; 2. refl. *luctari*, vires intendere; a se luptá, a si intende poterile, a si incordá poterile, a se adoperá d'in tote poterile; *zollitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

ZOLLIRE, *zollitu*, vedi *zolla* mai susu.

ZORIRE, *zoritoriu*, *zoritu*; vedi *zoru*, mai diosu.

ZORU, s. m., urgens necessitas, urgentia; urgentia: a *avé zoru*, urgeri, premi, pelii, festinare; a fi impinsu de ceva, a fi pressatu sau pressuratu, a festiná, a properá; a *dá zoru*, urgere, premere, pellere; stimulare, excitare; a impinge, a pressá sau pressurá, a stimulá, a face se propere; a *vedé zorulu*, urgentem necessitatem videre, cogi; a *vedé* necessitatea urgente, a *vedé* nevoi'a, a fi constrinsu; *cu zoru*, coacte, violenter, prompte, rapide; cu urgentia, cu violentia, promptu, rapide; — derivat: *zorire, -escu*, v., urgere, stimulare, premere, pellere, excitare; a urge, a stimulá, a pressurá, a impinge, a insiste, a desce-tá, a inimá, a incragiá; *zoritoriu, -tória*, adj. s., urgens, stimulans, premens, pellens, excitans; ursoriu, stimulatoriu, pressuratoriu, impulsoriu, descetatoriu, incragiatoriu; *zoritu*, part. sup. subst., in tóte sensurile verbului.

ZULE, s. f. p., d'in ζήλος = gelosia;

vedi *zelu*, *zelosia* si *gelosia* in Dictionariu; — derivate : *zulipsire*, -escu, v., d'in $\zeta\eta\lambda\acute{o}\sigma\iota\nu$, zelare si zelari; a fi *zelosu* = *gelosu* pre cineva: *mulierca* si *zulipsesce barbatulu*; *barbatulu* si *zulipsesce mulierca*; *zulipsitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului.

ZULIPSIRE, *zulipsitu*; vedi *zule*, mai susu; inse correge aceste forme scalciate, prin restaurarea formeloru bone d'in Dictionariu.

ZULUFU, s. m., *ciacinnus*; *cincinu*, spirale de pèru; — coventu turcescu.

ZURAIRE, -escu, v., crepare, strepitare; a crepitá, a strepitá, a face unu strepetu care assurdesce urechiele; derivate: *zuraitu*, part. sup. subst. in sensulu verbului; — *zuraitura*, s. f., *creptus*, *strepitus*; actione si effectu allu actionei de *surairc*; — pare a fi unu imitativu allu sunetului *zur*, *zur*; — compara si *susurru*.

ZURAITU, *zuraitura*; vedi *surairc*, mai susu.

ZURCANA, s. f., dupo Dict. de *Buda*: *ovis longlori et duriori lana*; óue cu lâna lunga si grossa; derivatu : *surca-*

nescu, -a, adj., relativu la óuea *zurcana*: *caciulla zurcanésca*, *caciulla* de pelle de *zurcana*.

ZURGALLEU sau *zurgallóu*, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *tintinabulum*; *tintinablu*, *clopotellu*; — barbarismu.

ZURNAIRE, -escu, v., crepare, strepitare; a face unu strepetu assurditiviu; *zurnaitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; *zurnaitura*, s. f., *creptus*, *strepitus*; actione si effectu allu actionei de *zurnaire*; — compara *surairc* de care nu differe de câtu prin insertionea litterei *n*; — si aci avemu de a face cu una imitacione a naturei.

ZURNAITU, *zurnaitura*; vedi *surairc*, mai susu.

ZUZETU, s. m., dupo Dict. de *Buda*: *strepitus*, *fremitus*, *creptus*, *sonitus*, *stridor*, *murmur*; strepetu, fremetu, sonetu, *stridóre*, *larma*, *murmure*.

ZUZUIRE, -escu, v., stridere, fremere, sonare; a stride, a fremere, a suná; *zuzuitu*, part. sup. subst., in sensulu verbului; — compara *susetu*; — tote para a fi imitacioni alle naturei.

ZUZUITU, vedi *sazuire*, mai susu.

_____

✓

—

